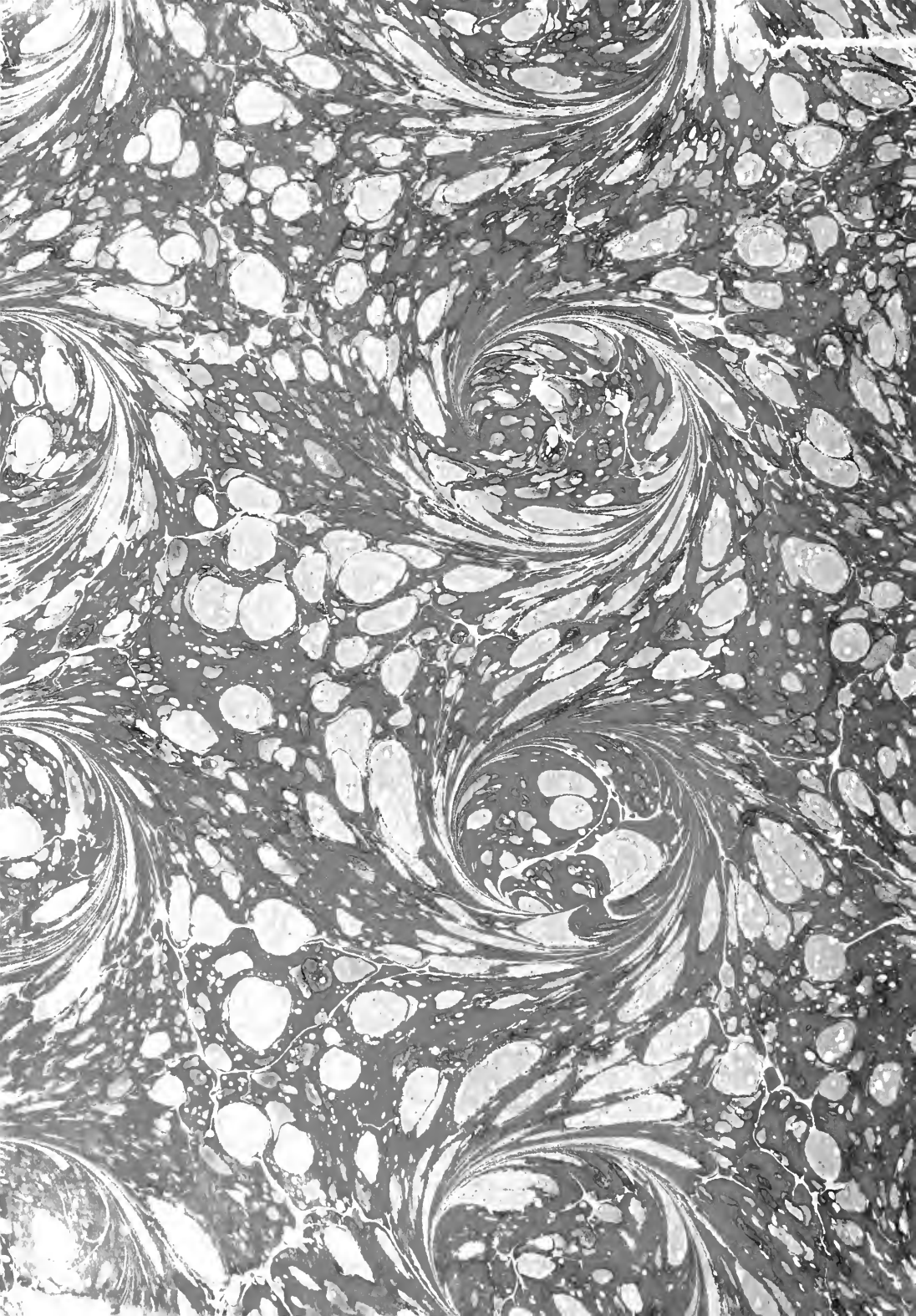

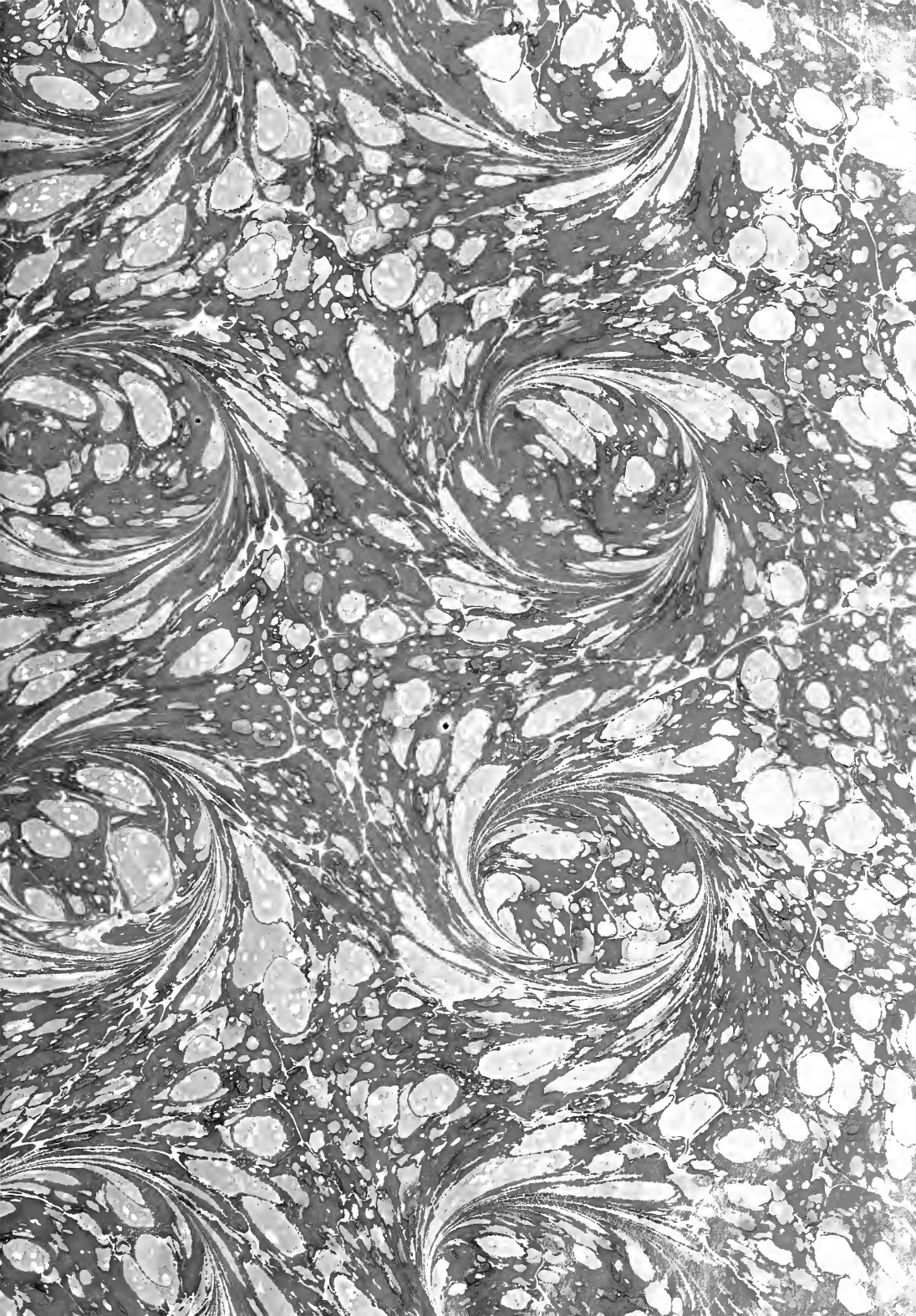

MUNICIPALITY OF TORONTO

3 1761 01362884 7

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

BULLARIUM

ROMANUM

HECC
B.

BULLARUM
DIPLOMATUM ET PRIVILEGIORUM
SANCTORUM ROMANORUM PONTIFICUM
TAURINENSIS EDITIO

LOCUPLETIOR FACTA

COLLECTIONE NOVISSIMA PLURIMUM BREVIUM, EPISTOLARUM, DECRETORUM ACTORUMQUE S. SEDIS
A S. LEONE MAGNO USQUE AD PRAESENS

CURA ET STUDIO

R. P. D. ALOYSII TOMASSETTI ANTIST. DOM. PONTIF.
ET COLLEGI ADLECTI ROMAE VIRORUM S. THEOLOGIAE ET SS. CANONUM PERITORUM

QUAM

SS. D. N. PIUS PAPA IX

APOSTOLICA BENEDICTIONE EREXIT

AUSPICANTE

ENO AC REVMO DNO S. R. E. CARDINALI

FRANCISCO GAUDE

33093.
21/3/94

TOMUS IV

(Mainard. edit. Tom. III Pars II)

A GREGORIO X (an. MCCLXXI) ad MARTINUM V (an. MCCCCXXI)

AUGUSTAE TAURINORUM
SEB. FRANCO, H. FORY ET H. DALMAZZO EDITORIBUS

MDCCCLIX

Huiusce operis Editores Taurinenses Legum beneficio se uti, pro additionibus notisque, declarant, ita ut, sine eorum facultate, aliquid praeulo iterum committere liceat nemini.

LECTORI BENEVOLO

TAURINENSES ROMANI BULLARII EDITORES

SALUTEM

Satis abunde in praefatione altero editionis nostrae volumini praemissa methodum exposuimus, quam in suo evulgando opere Cl. vir U. I. D. Carolus Cocquelines sequutus est. Nunc, ne, iam dicta retextendo, fastidio lectorem afficiamus, plerumque verborum, quae in septimi voluminis (unde opus suum ille aggressus est) fronte leguntur, hic referre duximus, ex quibus ratio erui potest cur ad voluminum, septimum praecedentium, in plures partes divisionem romano fuerit editori, non voluntate, sed necessitate recurrentum. « Insigne

Bullarii Romani opus (typographi sunt verba) apostolicas Summorum Pontificum constitutiones complectens, primum Cl. I. C. Laetius Cherubinus adornavit, et ad Pauli V tempora perduxit: deinde eiusdem filius P. D. Angelus Maria, monachus Cassinensis, nova collectione ad Urbani VIII pontificatum producta, auxit: tandem PP. Angelus a Lantusca et Ioan. Paulus a Roma, ord. S. Francisci strictioris observantiae, ad annum 1672, quo universam regebat Ecclesiam Clemens X, continuarunt. Neque ullus sane alius post sexaginta annos editas a successoribus Pontificibus constitutiones adiecit, quod magnopere literaria respublica dolebat.

« Expectabatur profecto, ut in nova Bullarii editione, post primam Romanam, Lugduni facta anno 1712, omnes quae ad id temporis emanarant constitutiones adderentur; sed compertum est, non solum novas non adiunctas, verum etiam veterum nonnullas mutilas esse, ac methodo haud bene ordinata dispositas. Altera autem, quae Luxemburgensis nomine circumfertur, neque omnes quas pollicetur constitutiones comprehendit, nec necessariam in hisce rebus diligentiam ac fidem praefert.

« Factorum igitur me operae pretium existimavi, et rem catholicae reipublicae ac literariae non inutilem, si accuratiorem antiquae Romanae editionis continuationem (nota, Lector, verba) ab anno 1670 typis meis promerem. Quamquam autem in sexto et ultimo antedicto Romanae editionis volumine continentur ipsius Clementis X constitutiones tam eodem anno 1670, quam duobus sequentibus annis conditae; tamen cum ibidem aliae omissae, aliae, non servata temporum serie, impressae sint, propterea ab exordio eius pontificatus initium sumendum duxi, ut omnia suis sedibus ordine digesta reperiantur.

« Sedulam igitur operam navabo ut nedum haec Bullarii Romani continuatio in lucem prodeat omnibus numeris absoluta; sed etiam ut praecedentia sex volumina Romae edita denuo imprimantur purgata a mendis, et aucta iis constitutionibus, quae in ea ex collectorum incuria omissae, a secretioribus Sanctae Sedis Apostolicae scriniis modo erutae, et ex suis autographis exscriptae sunt ».

Cum itaque, occulta archivorum scrutante Cocquelines, constitutionum numerus mirum in modum succresceret, editori necesse fuit sex Cherubiniani Bullarii volumina in totidem partes dispescere, quot sacrorum capere copiam monumentorum possent: sicque factum est, ut tertium Mainardianae editionis volumen partes seu tomos tres, quartum item quatuor, quintum etiam quinque, ac demum sex sextum complecteretur. Quae cum ita sint, primo obtutu quisque intelliget, tertium editionis nostrae volumen, Romanae esse tertii *partem primam*; hocce vero in Romana eiusdem voluminis *partem alteram*, in Taurinensi editione quartum. Haec sane, ne confusio suboriretur, prudenti Lectorem consilio semel monere visum est.

Nihil omittimus ut tam magnum opus, non modo sacris studiis, sed et humanis literis adiuvandis ac fovendis comparatum, nostra prodeat ex typographia, quantum fieri potest, emendatius: sapientiae et fortitudinis, qua Iesu Christi Ecclesiam gubernarunt sancti Petri successores, perillustre monumentum. Quod eo fidentius speramus, quo altius fixum in animo est, inter saeculi vanas curiositates atque foedissima hominum commenta, illorum humiliter sequi doctrinam, quibus dictum a Veritate est: *Qui vos audit, me audit: et qui vos spernit, me spernit* (Luc. x, 46). Verum opere in longo, ubi aliquid irrepit, quod legentium oculos vel leviter offendat (offendere

autem aliquid quis posse negabit?) illud ne oscitationi desidiaeve nostrae adscribas, sed humanae prorsus infirmitati, oramus te, candide Lector, atque obtestamur (*).

Augustae Taurinorum, kal. ianuarii MDCCLXIX.

Editores **SEBASTIANUS FRANCO**
HENRICUS FORTY
HENRICUS DALMAZZO

(*) Obiter hic adnotatum volumus (quod plenius in Subscriptorum elenco) innumeras nos agere gratias, iisque maximas habere, qui Magnum Bullarium nobis edentibus consilio, auctoritate et gratia occurrerunt. Ex hoc esse numero dicimus Excellentium ac Reverendum **D. Hermannum De Vicariis** archiepiscopum Friburgensem, qui sponte ecclesiasticum virum rei diplomaticae peritum in sua diocesi deputavit pontificiis monumentis colligendis, ac Romano Bullario subscriptionibus recipiendis, opusque nostrum, datis encycliis ad Clerum, enixe commendavit; ex hoc esse numero comites **Clementem Solarum** a **Margarita V. Exc.**, Regni olim administrum ab exteris rationibus, et **Ignatium Costa Della Torre**, olim magistratum litibus dirimendis rerum iudicatarum, qui, laici cum sint, zelo Domus Domini inflammati, miro nobis modo favent. His, caeterisque optime de Bullario meritis, aliquid in hisce verbis grati animi signum dandum duximus, idem imposterum praestituri erga omnes qui insigni aliquo beneficio opus nostrum prosecquentur.

INDICULUS

SS. PONTIFICUM CONSTITUTIONUM

QUÆ IN TOMO IV

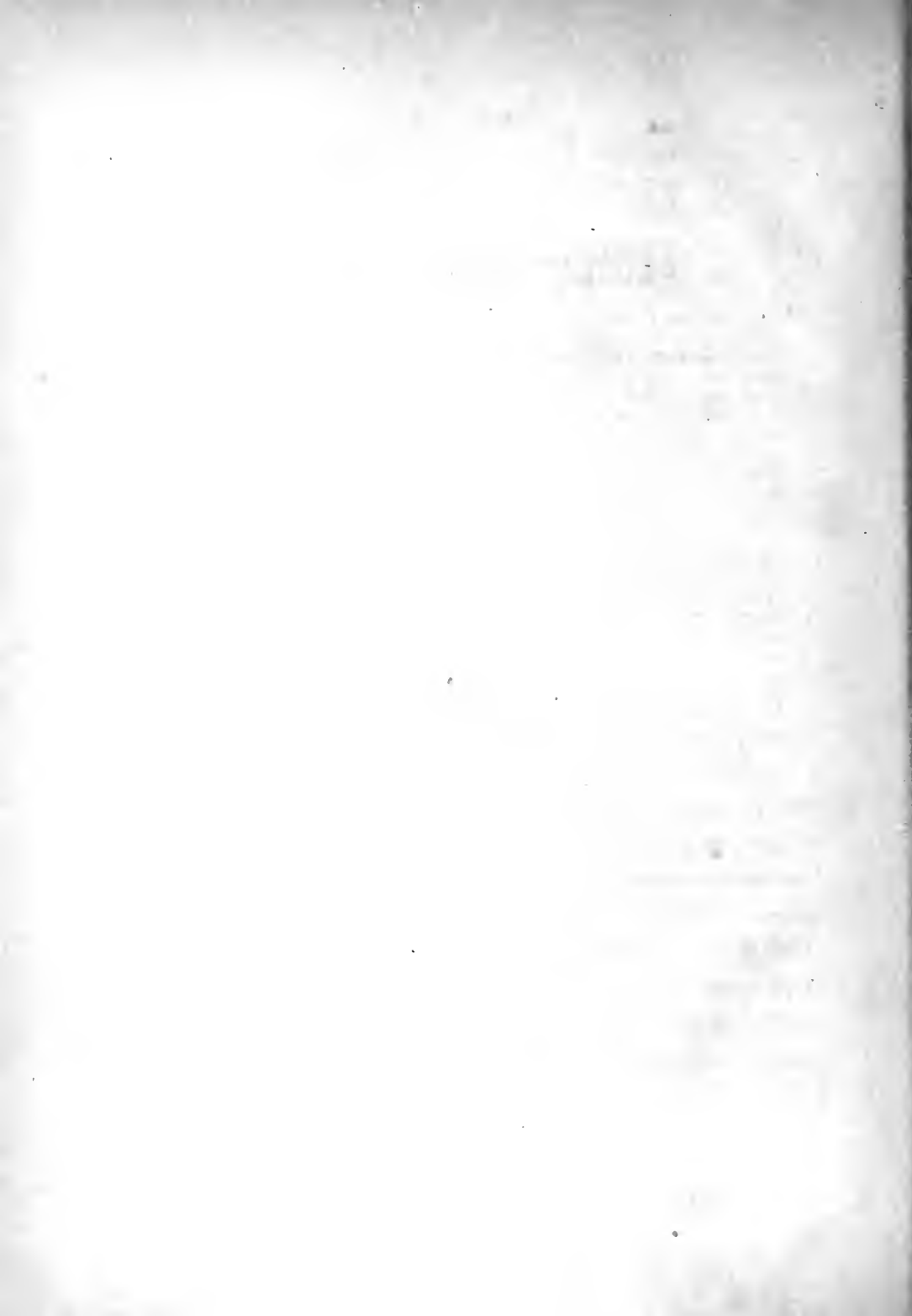
EXTRA ORDINEM CHRONOLOGICUM VAGANTUR.

(Vide *Adv.* praepositam indiculo tomi I).

<i>Datum A. D.</i>		<i>Pag.</i>
	BONIFACIUS VIII.	
28 Septembris	1295 Romana mater Ecclesia	529
	CLEMENS V.	
(<i>Absque data</i>)	1312 (?) Qui facit magna	239
	IOANNES XXI (al. XXII).	
(<i>Absque data</i>)	1326 (?) Super illius specula	316
(<i>Absque data</i>)	1326 (?) Ratio iuris exigit	317
	BENEDICTUS XII.	
7 Octobris	1310 Decus et necessarium †	461
	BONIFACIUS IX.	
22 Septembris	1401 (?) Ad ecclesiarum	646
	ALEXANDER V.	
2 Aprilis	1110 Ex iniuncto	655
	GREGORIUS XII.	
8 Iulii	1115 Sacrum nonnullorum fratrum	453
	MARTINUS V.	
1 Februarii	1423 (?) Romani Pontificis ‡	704

† Bullam istam nos iam dedimus folio separato addendo tom. iv ad pag. 461.

‡ Ista proprie fuit edita post hanc datam, sed refertur ad ipsam.

GREGORIUS X

PAPA CLXXXIV

Anno Domini MCCLXXI.

Mortuo Clemente IV die 29 novembris anni 1268, successoris electio prope in triennium protracta est. Thealdus siquidem vicecomes Placentinus, Leodiensis archidiaconus, in Syria tunc temporis commorans, electus est in Summum Pontificem die 1 septembris anni 1271, qui Gregorii X nomen sumpsit. Romae consecratus est die 27 martii 1272. In concilio Lugdunensi secundo canones edidit de inclusione cardinalium in conclavi pro electione Pontificis, aliasque sanxat leges in conclavi eodem servandas. Sedit in pontificatu a die electionis annos IV, mens. IV, dies X, a consecratione vero ann. III, mens. IX, dies XV, impetrante in Oriente Michaelle Palaeologo. Obiit siquidem Aretii die 10 januarii 1276. Post eius mortem vacavit sedes dies X.

I.

Hierosolymitanum patriarcham, caeterosque fideles de suscepto a se Ecclesiae clavo encyclicis literis certiores facit (1).

SUMMARIUM

De pace, quam omnibus optat, praefatur. — De pacis osoribus conqueritur. — Divinam providentiam, quae ipsum ad pontificatum extulit, commendat. — Se abuisse dicit, tantum tandem onus iustis ex causis suscipiens. — Praesules ad populos optime instruendos hortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, N. patriarchae Hierosolymitano, salutem et apostolicam benedictionem.

Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Glorio-

(1) Ex ms. Vallicellianae Biblioth. Sign., lit. C, n. 49, pag. 85.

Bull. Rom. Vol. IV.

2

sae Dominicae Nativitatis latens licet mysterium, patens tamen late praekonium coelestis praeco humano nunciaturus generi, praemisso accommodo verborum schemate, Deo in altissimis gloriam retulit, pacem in terra bonae voluntatis hominibus nunciavit: haec est nuntiatio profecto dignissime veneranda: haec attentione dignissima, quam vere venerabilem reddit nuntium mittentis sublimitas, extollit nunciantis auctoritas et nunciationis ipsius veritas manifesta commendat. Haec vera et iusta; sed eam non servantibus procul dubio tremenda partitio, qua ore angelico soli Deo attribuitur honor et gloria, quam solus ipse meretur, qui facit mirabilia magna solus, qua, dum bonae voluntatis hominibus pax in terra promittitur, interdicitur impiis, malevolis denegatur. Nulla est enim pax impiis, nulla contemnentibus: sed multa diligentibus nomen Dei; eorum siquidem, qui mandata ipsius audiunt, pax ut flumen; impii vero ut mare fervens quiescere nequeunt, pacis commoda nesciunt: sed discerpentibus vitii in se ipsis dissident et turbantur: et redundantibus ipsorum fluctibus in conculcationem, lutumque peccati; dum per peccatum avertuntur ab Eo, qui est pax nostra, quae exuperat omnem sensum: a pace redduntur per consequens alieni, non immerito, sed ob sua demerita pectoris et temporis pace frustrati. Deus etenim ultionum, exercituum Dominus, agens libere, ut retributionem reddat suae, quantum in eis est, detrahentibus gloriae, superbiendo per peccatorum insolentias, contra ipsos terram commovens et conturbans, eisque iusto iudicio pacem tollens, ostendit populo suo dura propter iniustitias suas ipsum humilians, super ipsum inducens terrorem et rectorem interdum, spiritum principum auferendo, subducens, ut non sit, qui congregat ab ovili Domini peccatorum aversionibus fugientes; non sit, qui errata corrigat: sed qui est in sordibus, plus sordescat.

De pace, quam omnibus optat, praefatur.

De pacis osoribus conqueritur.

Hinc itaque, hinc proculdubio provenire creduntur impiorum fluctuationes, collisionesque regnorum et cuncta guerrarum dissidia, quae animarum pericula, corporum strages, facultatum lapsus et destructiones inducunt. Hinc caetera non facile numeranda discrimina, et in partibus variis graviter deploranda contritio, et gravis admodum, pudendaque confusio populi christiani. Hinc diutinae vacationis Sedis Apostolicae dispendium (post felicem sanctae recordationis Clementis Papae patris et praedecessoris nostri de hoc mundo transitum et corpus ipsius cum debita exequiarum solemnitate reconditum), tanto tempore prorogatum, donec Dominus populi eiusdem peccata dissimulans et misericorditer ipsius miseris miseratus, dignatus est ipse, qui concordiam in similibus operatur, fratribus nostris sic unanimitatem ad procedendum in provisione Sedis eiusdem faciendam concedere, quod, miro Dei et nobis nimium stupendo consilio, ad imbecillitatem nostram oculos dirigentes, nos, qui tunc in minori constituti officio, pro salutis nostrae remedio peregrinabamur in partibus transmarinis, ad conscendendum apostolicae praeminentiae cathedram et suscipiendum importabile nobis, non solum ex humanae infirmitatis, sed etiam ex humilitatis nostrae defectu onus universalis regiminis orbis terrae, concorditer elegerunt, ad inducendum nos ad id variis ad nostram praesentiam nunciis et litteris destinatis. Nos vero in considerationis examine onus ipsum per hoc nostris imponendum humeris, et opus nostra ad prosequendum sollicitudine attendentes, nostrarumque metientes virium quantitatem, insufficientes virtutum sumptus et meritorum insufficientiam comparando, eligendum sano consilio putabamus, ut humeri subducerentur ab onere, manus ab opere arcerentur. Verum ne post eiusdem vacationis tam diffusa et dispendiosa tempora, obstinata contradictionis reluctatio profusioris dispendii

occasionem induceret; nos non de nobis, sed de Illo solo concepta fiducia, qui dat lapso virtutem, qui solus potest, cum omnis sufficientia sit ab Eo, nostram insufficientiam abundantia virtutis suae supplere; in humilitatis spiritu tanti oneris sarcinae imbecilles exposuimus humeros debiles, misimus manus ad fortia, et humiliter colla submisimus iugo apostolicae servitutis: suppliciter implorantes, ut Ipse, qui per huiusmodi vocationem in maris mundi huius altitudinem nos deduxit, non patiatür ab ipsius tempestatis demergi; sed illam nobis suae potentiae dexteram porrigat, quae apostolorum Principem ambulantem et haesitantem in fluctibus ne mergeretur, erexit, et coepostolum eius Paulum nocte ac die in profundo maris positum liberavit.

Accedit etiam ad grande nostrae fiduciae fulcimentum vestrae consideratio prohibita: speramus namque, ac summopere affectamus, quod cum sitis in partem tantae sollicitudinis nobis singulariter indictae vocati, sic auxiliante Domino commissum vobis ministerium impleatis, ut populum vestrae custodiae creditum reddatis Domino acceptabilem, honorum operum sectatorem. Ad quod universitatem vestram affectuose monemus, et qua possumus instantia exhortantes, humiliter petimus et rogamus instanter, quatenus vestris orationibus devotis et sedulis nostras manus debiles confortetis, pias preces fundentes ad Dominum, ut in beneplacito filii sui dirigens actus nostros, nobis et vobis, ac caeteris Ecclesiarum pastoribus sua pietate concedat, sic circa gregem dominicum cura pervigili noctis observare vigilias, quod in eo mansuetudo superveniat, et correctio subsequatur, reddatur Domino populus christianus voluntatis acceptae, pacis ex hoc proculdubio commodis potiturus. Scimus enim quod si fecerit ei placidas vias suas, ipse inimicos eius convertet ad pacem, nec erit, qui eum exterreat: sed perfidae gentis terroribus de eius finibus profligatis

Divinam providentiam, quae ipsum ad pontificatum extulit, commendat

Praesules ad populos optime instruendos hortatur.

Se abouisse dicit, tantum tandem onus iugis ex causis suscipiens

confidenter in tabernaculis fiduciae habitabit et fiducia liter in requie opulenta quiescet. Nos sane vobis affectum charitativae benignitatis expandimus, et signum charitatis solidae aperimus; proponentes, quantum cum Deo poterimus, honori vestro deferre, ac vestra et Ecclesiarum vestrarum commoda, pro quibus ad nos recurrere cum securitate poteritis, in promptitudine benevolentiae promovere.

Datum Laterani, quarto kalendas aprilis, pontificatus nostri anno 1.

Datum die 29 martii anno Domini 1272, pontif. anno 1.

II.

Contra deferentes arma, naves et alia ad partes infidelium, ipsisque quomodolibet communicantes (1).

SUMMARIUM

1. Beneficium Incarnationis: — Illud demereri dolet populum christianum: — Ideoque Terram Sanctam a barbaris detineri: — 2. Sed, quod peius est, eis arma caeteraque a christianis quaestus causa ministrari. — Quam durius ab hoc Saraceni saeviant, exponit. — 3. Factum quoddam refert soldani: — Quod cum christianorum factis confert. — 4. Christianos arma, etc. Saracenis ministrantes a concilio excommunicatos, et capientium servos factos declarat. — 5. Genuenses monet, suos coerceant ab huiusmodi reatu. — 6. Poenas contumacibus intentat spirituales: — 7. Aliasque corporales minatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis capitaneis et Consilio et Communi Januensi, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Adaperiat Dominus suorum corda fidelium, et in verba labiorum nostrorum aures eorum inclinet, ut devoto percipientes auditu et colligentes plenius in-

(1) Ex Regest. Vatic.

tellectu spiritualis patris eloquium, ac ad Redemptorem suum Dominum Iesum Christum pie considerationis oculos convertentes, videant et attente recogitent, quid Illi retribuunt, quae ipsum veneratione reverentur et colunt, qui semetipsum pro eis tribuit holocaustum. Hic siquidem Rex aeternus a regalibus sedibus veniens in haereditate, quam utique sibi praedilectam elegit, carnem nostrae mortalitatis indutus, nos ab aeterno cruciatu sui pretiosissimi sanguinis effusione clementer eripuit, de tenebris revocavit ad lucem, de mortis casibus relevavit ad vitam, ac in statum salutis elementis pietate resumptos misericorditer in filios adoptavit. His autem beneficiis per ingratitude vitium de mentibus nostris abolitis, non veremur ab ipso recedere, nec eidem iniurias erubescimus irrogare, ac de malo prosilientes in peius, quasi abbreviata sit manus Domini, vel eam extendere nequeat ad vindictam, labimur pronius in reatus, quam fecerint patres nostri, qui veritatis notitiam non habebant, quibusve non advenerat temporis plenitudo: et ideo verri merito possumus, quod ipse peccatis exigentibus sit iratus populo, quem redemit; et quod zelus eius ab ipso recesserit: cum positus miserabiliter in excidium et ruinam tempestuosus fluctibus quatitur; ac si divinae potentiae dextera sit ab eiusdem populi protectione submota; prout ipsa sentit et dolet haereditas dispendio vastitatis exposita, et Agarenorum pedibus conculcata. Heu, gravissimum Christi et christianitatis opprobrium! perire permittitur nostrae pulchritudinis ornamentum, ipsum videlicet speciale patrimonium Salvatoris, Nativitatis, Passionis et Resurrectionis Dominicae gloria decoratum, et exinde suos incolas contemptibiliter fugari percipimus, ubi liberaliter pretium nostrae redemptionis exolvit. Proh dolor! Ibidem Crucis hostes immani tyrannide superant, qui servili subesse conditione solebant, quorumque multitu-

Illud demereri dolet populum christianum:

Ideoque Terram Sanctam a barbaris detineri:

dinem virtus paucorum fidelium tunc timentium Dominum superabat.

Sed, quod peius est, eis arma, caeteraque a christianis quaestus causae ministrari.

§ 2. Illud autem horribile scelus et execrabile crimen occurrit merito reprobandum, quod nonnulli maledictionis alumni, solo nomine christiani, terrena duntaxat, non caelestia sapientes et ininquentes perniciosius lucrorum studiis, ut in voluptuosae vitae sacribus latius debacchantur, victualibus, armis, vasis nava-libus et aliis necessariis, causa damnati quaestus, Christi muniunt inimicos, ut ad impugnationem fidei et christianorum, ac Terrae Sanctae depressionem robore fortiori sic muniti consurgant, ac ponatur inextricabilis macula in gloria nominis christiani. Hi sunt ingrati filii, qui poenam meruere doloris. Hi sunt, qui apud ipsum Redemptorem fore merentur odibiles, ut ab eis faciem miserationis avertat. Hi profecto non solum percepta beneficia non attendunt, verum etiam contra Redemptorem eundem probabiliter conspirare videntur; dum foedus cum ipsius hostibus ineunt et in eius contemptum illis talia praesidia subministrant. Utinam et si non timorem vel amorem divinum attenderent, aut si de vitando dictae terrae dispendio non pensarent; saltem ipsos graves iniuriae coercerent, quae dictis et factis in barbaricis partibus eis et in ipsis christianae religioni multipliciter inferuntur. Inter alias namque confusiones, quas in partibus illis pseudo-christiani recipiunt, illuc mercimonia deferentes, si de aliquibus gravaminibus conquerantur, hac eos probrosa responsione Saraceni confundunt: Si erueremus vobis alterum oculorum, ad nos cum reliquo rediretis: prout iidem mercatores nobis eo tempore in regione Terrae Sanctae morantibus expressius retulerunt. Cumque frequenter eveniat per hostilitatis incursum, quod ex christianis viros et mulieres, ac lactentes etiam parvulos Saraceni praefati capiunt, et captos sub carcerum aretatione detruunt, nonnun-

Quam durius ab hoc Saraceni captivi, exponit.

quam infantibus a matrum uberibus, ut materni lactis careant pabulo, separatis.

§ 3. Contigit olim ad cuiusdam instantiam militis christiani, gratiam habentis in oculis Soldani, praesidio Barbarorum procurante nihilominus quodam ex fratribus ordinis Sanctae Trinitatis, qui ad captivos huiusmodi redimendos sunt specialiter deputati, quod idem Soldanus mulieres cum parvulis suis, quos carceris angustia cruciabat, aliis aetate propectis a gratia liberationis exclusis, per suas literas liberari mandavit; sed cum detentores eorum, habitis huiusmodi literis, eosdem liberare parvulos denegarent, memoratus Soldanus, ad quem habitus est recursus, requirentibus eum super hoc expresse respondit, se mandatum revocasse, quod fecerat de praedictis parvulis, ut praedicitur, liberandis, ne per ipsos, quos reddere poterat provectior aetas armigeros, posset processu temporis impugnari, sicut idem frater nobis tunc in partibus dictae terrae degentibus retulit viva voce. Si ergo nominatus Soldanus crudelitatis acerbitate devictus, quod de praefatis parvulis ex quadam humanitate concesserat, denegavit tandem efficere, ne ad impugnandum ipsum consurgerent in futurum, quam gravi opprobrio christianitas ipsa respersitur, cum vinci nos a pietate non patimur, sed in nos metipsos acerbius saevientes illis hostibus arma nostra deferimus, quibus contra Christum et fidem eius fortius muniuntur? Et quidem graviter, nec mirum, dolere compellimur, dum pensamus, quod renatos fonte Baptismatis per tam miserabilis caecitatis devium oberrantes Dei turbatio non deterreret, gehennae terror ab errore non revocat, ignominia famae non retrahit, ac eiusdem iniuria fidei non compescit. Unde, quod tales inverecundi et impii christiani, quos excaecat foedi lucri cupiditas, sua non sunt impietate consumpti, sola miseratione caelestis, ut poenitentiae locum indulgeat, operatur. Nam aliter subsisten-

Factum quoddam refert Soldani.

Quod cum christianorum factis confert.

tiam non haberent, qui a se, verecundia prorsus abiecta, per tantae damnationis semitas gradiuntur.

Christianos arma, etc. Saracenis ministrantes a concilio excommunicatos, et capientium servos factos declarat.

§ 4. Quare Sedis Apostolicae providentia, sacro tunc approbante concilio, volens adhibere circa praemissa remedium, illos falsos et impios christianos, qui Saracenis deferre praesumerent arma, ferrum et lignamina galearum, eos etiam, qui galeas venderent illis, aut naves, quae gubernationis curam in piraticis Saracenorum navibus exercerent, vel in machinis, aut quibuslibet aliis aliquid auxilium vel consilium eisdem impenderent, anathematis et excommunicationis vinculo innodavit: ipsosque rerum suarum privatione mulctati, et capientium servos fore decrevit: certis aliis poenis adiectis nihilominus contra eos.

Genueses movent, suos coercent ab huiusmodi reatu.

§ 5. Verum quia multi, quos a veritatis iudicio voluptatis dulcedo detorquet, in profundum demersi malorum contemnuunt divinam clementiam, et in animarum suarum periculum praescriptam sententiam vilipendunt, Deum et eandem Sedem in praemissis offendere presumentes; nos, quos ipsa clementia licet immeritis in apostolicae praeminentiae specula posuit, tam atroces et enormes praefati Redemptoris iniurias detestantes, et contra praedictos impios aggravare Sedis eiusdem sententiam intendentes, ut saltem a reatu solito ducti poenitudine respiscant, et ipsos tempore vindictae ira Dei subito non disperdat, ac ex illorum tali nequitia dicta terra solita dispendia non incurrat, universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur attente, vobis nihilominus per apostolica scripta firmiter praecipiendo mandantes, quatenus districtius inhibere curetis, ne aliqui vestri concives memoratis Saracenis arma, ferrum aut lignamina deferre vel mittere, sive naves aut galeas vendere, seu curam gubernationis in Saracenorum piraticis navibus exercere, vel in machinis aut quibuslibet aliis aliquid

eis impendere consilium vel auxilium quoquomodo praesument.

§ 6. Volumus enim, quod, qui secus attentare praesumpserint, eo ipso latae sententiae canone sint astricti: et si qui eorum decesserint sic ligati, et ipsorum corpora tradita fuerint ecclesiasticae sepulturae, illa fore decernimus exhumanda fidelium cimiterio caritura.

Poenas contumacibus intendat spiritalibus.

§ 7. Caeterum, ut huiusmodi praesumptores tam spirituali quam temporali poena plectantur, sollicitam, sicuti expedire viderimus, dante Domino curabimus operam adhibere, quod ii, qui sub tam nefando commercio ad eosdem Saracenos accesserint, capiantur sub carcerali custodia detinendi, et rebus, quas detulerint, absque restitutionis imposterum beneficio spoliandi. Super iis autem dilectum filium Arnaldum de Sancto Desiderio clericum latorem praesentium, de cuius industria et circumspectione confidimus, ad vos duximus destinandum, cui credatis indubitanter, quae circa praemissa vobis ex parte nostra duxerit referenda.

Aliasque corporales minatur.

Datum Laterani, secundo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 31 martii 1272, pontif. anno 1.

III.

Indictio sacri et oecumenici XIV concilii, Lugdunensis II, pro die 1 maii 1274.

SUMMARIUM

1. Queritur hic Pont. quod Graeci a devotione et obedientia Romanae Ecclesiae se subtraxerint: — Terra Sancta ab infidelibus detineatur: — Et vitia plurima inter christianos pullularint. — 2. Indicit propterea concilium generale Lugdunense: — 3. Post biennium celebrandum. — 4. Praelatos ad illud convocat; dummodo tamen unus vel alter ipsorum in qualibet provincia remaneat: — 5. Quibuscumque non obstantibus eos venire praecipit: — 6. Et interim quae reformationis necessaria videntur, eos praeparare iubet. — 7. Excusationum praetextum refellit.

Gregorius episcopus, etc. venerabilibus fratribus patriarchae Hierosolymitano, et episcopis, ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, praepositis, et aliis Ecclesiarum praelatis, per Hierosolymitan. provinciam constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Queritur hic Pont. quod Graeci a devotione et obedientia Romanae Ecclesiae se subtraherint:

§ 1. Salvator noster, in cuius ditione cuncta sunt posita, civitatem Hierusalem videns, et praevidens ruituram, flevisse describitur super eam. Et nos itaque, qui civitatis veri David, religionis videlicet christianae, circa cuius regimen non in sufficientia nostrae debilitatis, sicut nec debemus, ininitur, sed de sola superabundantia virtutis divinae speramus, non solum scissuras, iuxta Prophetiae vaticinium, multiplicatas aperte vidimus, sed et ruinae magnae periculum in subtractione populi Graecorum, qui a Sedis Apostolicae devotione ac obedientia se subtraxit, in occupatione maxima, et vastatione valida Terrae Sanctae, in subversione morum, quae universaliter in clero graviter obrepisse videtur et populo, iam non tam cernimus, quam palpamus; num possumus non lugere? num comprimere lacrymas? continere suspiria? vel cohibere singultus? Profecto eum tanta subsit plangendi ratio, planetam declinare non possumus; sed necesse est iam foras exeat, ab olim dum etiam nos minor status haberet, tanto altius radica tus introrsum, tantoque diuturnitate factus acerbior, quanto facultate vitante diutius non est efficaciter exire permis sus. Exeat igitur, exeat ad fratres et filios, ut scientes incommodum, ipsumque prudentius aestimantes, cooperationis remedio efficacius pro viribus relevent, et planetum pie compassionis officio dulcius consolentur. Quis ergo dabit capiti nostro aquam, aut oculis nostris fontem lacrymarum, ut sic populos, nostrae humilitatis commissos, spiritualiter et temporaliter interfectos, diebus et noctibus lugeamus? quod calparum sordes, quibus iram meruisse creditur, diluamus? Lu-

gendum siquidem occurrit, quod per subtractionem praedictam a Sedis eiusdem unitate subtractos et in quod positos grandis culpae mors afficit, quod sanctae universalis corpus (1) Ecclesiae membra, tam nobile eadem gravis admodum et dispendiosa subtractio, tanto tempore mutilavit. Lugendum et iterum ac amare dolendum, quod sicut in partibus transmarinis non tantum audivimus, sed et oculis nostris vidimus et manus nostrae contractaverunt (proh dolor!) detestabilis solito blasphematur in gentibus nomen Christi: cum iam non tam verbis, quam rebus ipsis et factis christianus insultor ab infidelibus, et dicatur: Ubi est Deus eorum? Dum funiculum haereditatis Domini eadem Terra Sancta per nefandissimos Saracenos sic audacter invaditur, sic secuta occupatur audacia, sic vastatur intrepide, sic eisdem partibus christianus populus immaniter trucidatur; quasi non sit illius adiutor, nec sit qui misereri possit ipsorum. Lugendum est amplius pariter et horrendum, quod cum ille paterfamilias diligens, qui horis diei variis operarios suam misit in vineam; ille summus Agricola sator bonorum omnium et plantator, agrum mundi huius diligenter excolens in eo seminaverit semen bonum, inimicus homo tanta inveniat in ipso superseminasse vitiorum zizania et errorum, ut ea deflere magis liceat, quam narrare; idemque ager quotidie potius arescere videatur ad ignem, quam albescere inveniat ad messem. Haec dum ministerio considerationis debita mentis nostrae praesentantur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit; et ad tanta discrimina relevanda suspirat affectus, zelus accenditur, et spiritus anxiatur.

§ 2. Ad quod cum nos sufficere non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem, montem quidem Dei, mon-

(1) Turbatus videtur locus. *Labbens* hanc vocem corpus abundare notat. Odoricus vero legit: *quod sanctum universalis corpus Ecclesiae membro tam nobili... multavit.*

Terra Sancta ab infidelibus detineatur:

Et vitia plurima inter christianos pullulant.

Indicit propterea concil. generale Lugdunense:

tem aberem, montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium, et humiliter petimus et devote speramus. Et quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter omnium, nos enim fratribus nostris aliisque viris prudentibus exacto et frequenti tractatu prae habito, prout tantae necessitatis instantia exigebat, de ipsorum consilio, generale concilium, sicut imitatione digna sanctorum Patrum consuetudo laudabilis, longaeque observationis exemplo nos instruit, opportuno tempore decrevimus congregandum, ut in eo tam circa praemissa, quam circa caetera, quae salutem respiciunt animarum, illa, Deo auspice, communi consilio inveniantur provisio, et eiusdem approbatione concilii roboretur, per cuius salutiferam executionem virtus Altissimi, eliminatis erroribus, roborata fide, reductis errantibus, reintegrata eiusdem fidei unitate, sedatis discordiis, pace firmata, extirpatis vitis, virtutibusque plantatis, correctis excessibus, moribus reformatis, repressis oppressionibus, libertate solidis munimentis instructa, recuperatis perditis, et eiusdem Terrae Sanctae statu prospero reparato, huiusmodi scissuras unitat, ruinas impleat, occupata restituat, vastata restauret, restituta et restaurata conservet, nobisque viam aperiat idem Ipse qui novit, et facultatem tribuat Ipse qui potest, ut victiorum errorumque zizanias ad comburendum fasciculo alligatis, ad triticum in eius horreum congregandum sic in praemissis, iuxta intensum animi nostri desiderium, sibi ministrare possimus utiliter, quod idem vernus eiusdem universalis Sponsus Ecclesiae ipsam dilectam suam, expeditam rugis, purgatam maculis, munitam virtutum monilibus ac ornata, unam semper habeat et formosam, ad sui nominis laudem et gloriam, ad animarum profectum, robor fidei, pacem et exaltationem populi christiani.

§ 5. Quia vero prosecutio tanti pro-

positi tempore indiget, ut deductum maturius ac feliciter, auctore Domino, effectum debitum sortiatur, biennium numerandum ab initio instantis maii ad id duximus deputandum: deputaturi praeterea interim aliquos viros, tanto ministerio competentes, ad praedicandum in Terrae praefatae suffragium salutiferum verbum Crucis, per quod corda principum, praelatorum caeterorumque fidelium inducantur ad subsidium eidem Terrae, prout ipsius exposcit extrema necessitas, impendendum.

§ 4. Quocirca universitati vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus omni negligentia relegata, cunctis prout talis et tanti negotii qualitas exigit, dispositis et paratis, sic medio tempore vos accingatis ad iter, quod calendis maii anni ab incarnatione Domini millesimi ducentissimi septuagesimi quarti, quam vobis et aliis pro termino assignamus, in loco, quem licet ad praesens subdiceamus ex causa, competenti tamen tempore vobis curabimus intimare, nostro vos conspectui praesentetis, ad subventionem necessariam Terrae praedictae solers et operosum interim studium impensuri, prosequendo favorabiliter et fideliter adiuvando illos, quos ad huiusmodi prosequendum negotium duxerimus deputandos. Volumus autem, quod in vestra provincia ex vobis, fratres episcopi, unus vel duo remaneant ad ea, quae officium episcopale requirunt, inibi exercenda; et tam ille vel illi, quos propterea contigerit remanere, quam alii, quos ad dictum venire concilium praepeditio forsan canonica prohibebit, capitula insuper Ecclesiarum omnium eiusdem provinciae tam cathedralium, quam etiam aliarum, quibus per vos, fratres patriarcha et praefati episcopi, ex parte nostra volumus id mandari, cum in eodem concilio tractanda sint aliqua, quae pertinent ad ipsos, ad idem concilium viros idoneos pro se mittant.

§ 5. Non obstantibus quibuscumque

Post biennium celebrandum

Praelatos ad illud conveniat; dummodo tamen unus vel alter ipsorum in qualibet provincia remaneat.

Quibuscumque
uoo obstantibus
eos venire pro-
cipit

privilegiis seu indultis, quibuscumque personis, ordini vel dignitati, seu collegio sub quacumque verborum forma vel expressione a praedicta Sede concessis, per quae possit effectus huiusmodi mandati nostri quomodolibet impediri aut eidem in aliquo derogari, circa personarum et evectionum numerum, moderamine, quod alias statuit Lateranense concilium, taliter observato, ut nemini liceat illud excedere, sed omnibus, prout libet, aetate. Nullus pomposus, aut inanis gloriae quiesitor, sed quilibet sic verae humilitatis cultor appareat, quod et Ecclesiae sibi commissae nequaquam onerosus existat.

Ei interim quae
reformationis
necessaria vi-
dentur, eos
praeparare iu-
bet.

§ 6. Interim quoque per vos et alios prudentes viros Deum timentes et habentes prae oculis omnia, quae correctionis et reformationis limam exposcunt, inquirentes subtiliter, et conscribentes fideliter, eadem ad ipsius concilii notitiam deferatis. Et nos nihilominus variis modis et viis solers studium et efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen eiusdem deducta concilii correctionem et directionem recipiant opportunam.

Excusationum
praetextum re-
pellit

§ 7. Nullus ergo inobedientiae notam, et canonicae ultionis acrimoniam vitare desiderans, fallacium excusationum velamento se muniat, vel ex impedimentis itinerum, quae, Domino prava in directa et aspera in vias planas sua omnipotentia convertente, cessaverunt, frivolae allegationis munimenta confingat, ut a tam sancti prosecutione operis se subducatur; sed occurrant singuli voluntarii ad id, quod et divinae congruit voluntati, et salutem animarum ac utilitatem respicit singulorum.

Dat. Laterani, calendis aprilis, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 1 aprilis 1272, pontif. anno 1.

IV.

Civitas Lugdunensis utpote praelatis omnibus magis accommodata pro futuri celebratione concilii decernitur (1).

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Senonen, et episcopis ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, praepositis, aliisque Ecclesiarum praelatis per Senonen provinciam constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

In literis (2) quas per universos orbis principes et praelatos super generalis convocacione concilii destinavimus, locum, in quo idem concilium convenire deberet, ex causa duximus subticendum; praediximus tamen in illis, quod locum eundem ipsis principibus et praelatis intimare competenti tempore curaremus. Nobis igitur cum fratribus nostris huiusmodi loci electionem deducendum in exactae discussionis examen, occurrerant hinc inde diversa, quae discutientium videbantur iudicium alternare. Nec enim praeterit nostrae considerationis indaginem, quam grave, quam durum est locum Sedis Apostolicae proprium, in quo praecipuorum apostolorum glorificatus est exitus, in quo illorum corpora gloriosa quiescunt, terrarum spatio tam diffuso dimittere, tanto locorum intervallo a peculiari nostro populo Romano Urbis abesse, et a convicinis partibus, quae Sedi eidem non solum spiritualiter, sed et temporaliter subesse noscuntur, commoditatem vicinitatis nostrae subtrahere; quanta ex absentia nostra diversis Italiae partibus possent imminere discrimina; quantum partium earundem inveterata scissura pro integrandae unitatis obtinendo remedio nostro auxilio indigebat; quanto denique oneribus, quanto laboribus nos et fratres nostros, quorum aliquos aetas, quosdam debilitas, nonnullos

(1) Ex Regest. Vatic. (2) Vide Bullam antedecentem.

infirmas, et omnes ad haec desuetudo reddit inhabiles, exponimus non sine rerum dispendiis, quae quasi pro nihilo ducimus; non sine discriminibus corporum, quae non facile contemnuntur. Haec et alia, quae non posset succinctus sermo percurrere, in partibus istis locum huiusmodi eligendum concludere videbantur. Dum ea, quae in eodem sunt agenda concilio, contrarium suadebant, et specialiter negotium Terrae Sanctae, quam dum Creatori omnium cariorem omnibus Scriptura describit, satis aperte indicat, carissimam proculdubio a nobis habendam: cum solet, quod est in superioris conspectu praestantius, in subditorum extimatione praestare. Adicit insuper beneficiorum consideratio, quae inibi humano generi de divinae superabundantia gratiae obvenerunt. Siquidem Salvator omnium operatus est in medio illius terrae salutem, ibi sumpsit corporalis nativitatis initium; ibi conversationis humanae deduxit tempora; ibi post probrosae passionis opprobria pro redemptione nostra mortem subiit temporalem, et sui pretiosi effusione cruoris vetus piaculum expiavit. Numquid igitur non contingent redemptorum corda immensa et innumerabilia beneficia Redemptoris? numquid non accendent cuiusque praecordia, ut ipsi pro tot, quae nobis tribuit, hoc saltem necessitatis tempore aliquid impendamus: dum Crucis hostes, Crucifixum habentes ostentui, cultores ipsius christiani nominis professores, ut Christi cultum de terra deleant, incessanter exterminant et conculcant, ipsos debilitantes viribus, extenuantes opibus, et eorum facies replentes ignominia, ipsosque diversis confusionibus saturantes? Ad vindicandas itaque Redemptoris iniurias, ac redimenda ignominiosae conculcationis opprobria in redemptis, nostrum circa Terram eandem Creatoris conformantes affectui, ac debita meditatione pensantes, quod eiusdem Terrae subsidium praecipue de principum et praelatorum pen-

deat auxilio, quos ultramontes credimus convenire posse commodius, exinanivimus nosmetipsos: et sub spe Illius, qui dat lapso virtutem, debilitatem nostram contempsimus sub Ipsius fiducia, qui de sua misericordia nos confortat; quod intendimus, in eo posse sperantes, parvipendimus onera, labores consideratione calcavimus, et caeteris nostris ac fratrum nostrorum incommoditatibus in eiusdem considerationis examinatione postpositis, ut principum et praelatorum eorundem facilius possimus habere praesentiam, ac Terrae praedictae subventionem efficacius promovere, civitatem Lugdunensem, quo inibi concilium cum maiori commoditate conveniat, de ipsorum fratrum consilio duximus eligendam; quod vobis tenore praesentium nunciantes, universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur in Domino, apostolica vobis nihilominus auctoritate mandantes, quatenus in praedicta civitate Lugdunen. iuxta praescriptam per supraedictas literas nostras formam studeatis, omni, quam inevitabilis necessitas non indicet, excusatione postposita, in praefixo per easdem literas termino comparere.

Datum apud Urbem Veterem idibus aprilis, pontificatus anno secundo.

Dat. die 13 aprilis 1273, pontif. anno II.

V.

Civitati Pisanae restituitur archiepiscopalis dignitas, qua, Conradino quondam Frederici olim imperatoris nepoti adhaerendo, privata fuerat (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Civitas Pisana a Clemente IV quibus de causis archiepiscopali dignitate privata. — 2. Pisanis itaque respicientibus, — 3. Et a censuris solutis, civitati et Ecclesiae eadem dignitas restituitur. — 4. Clausulae ad firmitatem constitutionis.

(1) Ex Regest. Vatic.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium. Sicut magni beneficii indicium est, indevotorum excessibus medicinalis ulti-
tionis antidotum obiter adhibere, ut quos a filialis devotionis debito culpa propria temeritatis avertit, ad ipsius observantiam congruentis saltem severitatis disciplina convertat; sic maternae pietatis est debitum, iis, qui post indevotionis lapsus et persecutionis excessum fortiores in obsequendi proposito, et continuandae imposterum devotionis exhibitione resurgunt, nec pietatis sinum praecludere, nec miserationis ubera denegare.

Civitas Pisana a Clemente IV quibus de causis archiepiscopali dignitate privata. § 1. Sane dudum felicitis recordationis Clemens Papa praedecessor noster Ecclesiam et civitatem Pisanam, exigentibus culpis et pertinacia incolarum civitatis ipsius, qui contra monitiones, inhibitiones et comminationes praedecessoris eiusdem dudum Conradino, quondam Frederici olim Romani imperatoris nepoti, pertinaciter adhaerendo praestiterunt auxilium, consilium et favorem, Romanam Ecclesiam et devotos ipsius una cum illo et eius fautoribus gravibus afficiendo molestiis, et molestis iniuriis aggravando; et charissimum in Christo filium nostrum Carolum Siciliae regem illustrem, primo paciarium, et postea vicarium imperii per eandem Ecclesiam in Tusciam destinatum, non solum recusaverunt admittere, verum etiam se illi praesumpserunt opponere, ac ipsum multipliciter impugnare, archiepiscopalis dignitatis honore privavit.

Pisania itaque respicientibus, § 2. Verum iidem incolae, tangente Domino cor ipsorum, post tantorum excessuum culpam magnae humiliationis praetendentes indicia, eiusdem Matris Ecclesiae misericordiam continuata diutius instantia implorarunt devotionis ad eandem Ecclesiam irrevocabiliter observandae, supplicantes oblationibus, et oblati-

devote supplicationibus insistentes, ut ad sinum eiusdem Matris Ecclesiae, a quo ipsi sua, quam recognoscebant humiliter, perversitate recesserant, sola miseratio materna reduceret, et circa filios poenitentes superexaltata iudicio benignitas pie matris Ecclesiae Pisanae ac civitati praedictis de restitutione dignitatis metropolitanae misericorditer provideret.

§ 3. Nos itaque, more pii patris offensarum immemores, ubi ad id poenitentiae signis congruentibus invitamur, desiderantes civitatem praedictam in oblatae ad eandem Ecclesiam devotionis proposito, multae benignitatis exhibitione firmare, syndicos et procuratores civitatis ipsius ad mandata recepimus, et civitati ac incolis memoratis circa excommunicationis et interdicti sententias occasione praemissorum latas in ipsos, de absolutionis et relaxationis beneficio fecimus provideri: et ut eo plenius Sedi Apostolicae sincere affectionis vinculis astringantur, quo erga se ipsius benevolentiam in remissionis promptitudine senserint promptiorem, de fratrum nostrorum consilio, Ecclesiam Pisanam restituentes in integrum, ipsi Ecclesiae, nec non et civitati praedictae archiepiscopalem dignitatem cum omnibus iuribus suis, immunitatibus, privilegiis et quibuscumque honoribus a Sede Apostolica Ecclesiae concessis eidem, prout eadem tempore privationis huiusmodi obtinebat, de gratia restituimus speciali.

§ 4. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae restitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Florentiae duodecimo kalendas iulii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 20 iunii 1273, pontif. anno n.

Et a censuris solutis, civitati et Ecclesiae eadem dignitas restituitur.

Clausulae ad firmitatem constitutionis.

VI.

Capitula et ordinationes pacis inter Guelfos et Gibellinos edita apud Florentiam (1).

SUMMARIUM

Suum pro pace concilianda studium: — 1. Malaque ex dissensionibus inter Gibellinos et Guelfos exorta exponit: — Suamque pro eis componendis sollicitudinem: — Inita itaque inter eos concordia, cuius sequuntur articuli. — 2. Muleta illam violaturis imposita. — Gibellini censuris soluti: — Addita conditione in fidelitate Romanae Ecclesiae debita perseverandi: — 3. Et Carolum Siciliae regem non offendendi. — 4. Gibellini non possunt venire in Tusciam sine licentia Caroli regis: — 5. Servitia vero praestare possunt per alios. — 6. Castrum Popii comitissae Ioannae adiudicatum, addita conditione praestandi iuramentum de obediendo dicto regi. — 7. Cui iuramento, nisi per comitissam stetur, ei subditi obedire non tenentur. — 8. Ea mortua, comites Castri possessionem accipere non debent nisi de licentia Pontificis. — 9. Dati obsides a Gibellinis. — 10. Restituenda eis omnia bona immobilia et processus contra eos facti irritandi. — 11. Relaxatis omnibus condemnationibus, a censuris quoque absolvuntur. — 12. Interdictum Florentinis, ne castrum praed. occupent. — 13. Eadem praecipiuntur pro Gibellinis Florentiae: — 14. Iisque omnia bona restituenda, et de damnis satisfaciendum. — 15. Ab eis vero dandi obsides: satisfaciendumque de damnis Ecclesiae, vel regi illatis. — De offensis vero mutuis, mutuo quoque conveniendum. — 16. Haec vero ab omnibus et singulis observanda. — 17. Guelfis Popii bona et iura reddenda. — 18. De custodia castrorum. — 19. De expensis obsidum. — 20. Gibellinorum amici non molestandi a rege. — 21. Haec vero observanda sub spiritualibus et temporalibus poenis: — 22. Et a partium syndicis iuramento firmanda. — 23. A nunciis partium haec conventio iuramento firmata.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Bonum pacis, etsi ab olim, prout gratia divina concessit, affectibus nostris

(1) Ex Regest. Vatic.

inhaeserit; nunc tamen ad illud inter Ecclesiae filios cum conservationis beneficio procurandum tanto ferventius excitamur, quanto nos ad id ex officii debito novimus obligatos. Cum enim simus Illius vicarius, qui cogitationes pacis, et non afflictionis se cogitare testatur, tenemur, ut vices pro viribus impleamus, indicta pacis commoda inter universos curae nostrae commissos sollicitate procurare, quo pacis donum gratissimum, parans quietem animis, eosque a rancoribus dissensionum absolvens, liberiores efficiat in serviendo Altissimo ad salutem; et corporibus ab aemulorum insidiis securitatem indulgens ad intendendum liberius utilitatibus debitis, pleniorum tribuat facultatem.

§ 1. Propter quod non sine multa cordis amaritudine recensentes, qualiter haec civitatem Florentinam sciderit intestina et inveterata dissensio, quam graviter lacerarit, quanta longe lateque diffusa, proli dolor! animarum pericula, quantas corporum strages induxerit, quanta multiplicaverit dispensia facultatum sub spe Illius, cui est in facili res etiam desperatas sine moliminis tarditate perficere; ad id sollicitudinem nostram convertimus, ut licet grandium negotiorum moles ingrueret, licet pro illorum prosecutione ad assumpti continuationem itineris nos qualitas ipsorum urgeret; nihilominus tamen illis ad tempus omissis, non sine ipsorum discrimine, nostro et charissimi in Christo filii nostri Caroli Siciliae regis illustris, ac fratrum nostrorum gravamine, una cum ipso rege ad civitatem divertentes eandem, impenderemus sollicitas operas, quatenus Illo favente, qui est lapis angularis, utraque unum faciens, huiusmodi coeuntibus in ipsa civitate scissuris dissidentium corda indissolubilis charitatis bitumine unirentur. Ideoque variis cum partibus, quas Guelfam et Gibellinam vulgus appellat, tractatibus habitis, et unienique ipsarum articulis patenter expositis, in quos eos credebamus posse

Suum pro pace concilianda studium:

Malaque et dissensionibus inter Gibellinos et Guelfos exorta exponit.

Suamque pro eis componendis sollicitudinem.

rationabiliter convenire; demum tam partem Guelforum in generali consilio ad hoc specialiter congregato requiri fecimus, et nos ipsi vigintiquatuor ex eis propter hoc de voluntate totius consilii, et tandem consilium ipsum in nostra praesentia constitutos, quam etiam syndicos, procuratores et nuncios comitum Guidonis Novelli, Symonis fratris eius capitaneorum consilii partis Gibellinae, nec non et totius partis ipsius mandatum super hoc ab ipsis plenum habentes, requisivimus et monuimus diligenter, ut in formam pacis, cuius substantia exprimebatur in dictis articulis, concordarent. Et licet longa fuerit super hoc concertatio, nunc altera partium, nunc reliqua reluctante circa ea, quae dicti articuli continebant, finaliter tamen tam memorata pars Guelforum super hoc eodem consilio congregato, per potestatem, sive vicarium regium, et aliquos de ipso consilio, quam etiam praefati comites et alii Gibellini per suos ambassiatores, syndicos et procuratores sen nuncios supradictos, responderunt expresse, se in dictam formam pacis, quae per eosdem exprimebatur articulos, iuxta nostra et ipsius regis monita et beneplacita consentire.

§ 2. Nos itaque, habito dicti regis et earumdem partium, ut praedicitur, expresso consensu, volentes et mandantes pacem eandem ab iisdem partibus inviolabiliter observari, sub poena vigintimillium marcharum sterlingorum pro medietate nobis, pro reliqua vero medietate dicto regi solvenda, eam et formam ipsius, adstante hac numerosa fidelium multitudine, publicamus. In primis itaque, quia praefati comites Guido, Symon et caeteri Gibellini Romanam Ecclesiam et memoratum regem multipliciter offenderunt contra monitiones, prohibitiones, comminationes et mandata eiusdem Ecclesiae, ipsorum persecutoribus adhaerendo, et cum illis tam ipsam Ecclesiam, quam memoratum regem graviter persequendo, nos ab eorum procuratoribus,

syndicis, seu nunciis memoratis, ad hoc mandatum, ut praemittitur, habentibus inramento recepto de stando praecise et absolute mandatis nostris, et ipsius Ecclesiae, super omnibus offensis factis, iniuriis et damnis illatis Ecclesiae ipsi, et quibuscumque aliis Ecclesiis vel ecclesiasticis personis aut locis, et super quibuslibet aliis causis, pro quibus iisdem comites et Gibellini, per Sedem Apostolicam excommunicati fuerunt, et pro quibus per Sedem eandem, seu auctoritate ipsius processus aliqui sunt habiti contra eos, sive occasione consilii, auxilii, vel favoris, quae per se, vel per alios quondam Conrado et Manfredo natis, et Corradino nepoti olim Friderici dudum Romani imperatoris, quomodolibet impenderunt; sive pro eo quod eidem regi Siciliae primo paciario et postmodum vicario destinato in Tusciam per Sedem eandem, non solum obedire contumaciter recusarunt, verum etiam illi se praesumpserunt opponere, ac ipsum multipliciter impugnare, ac generaliter super omnibus inobediendiis, contumaciis et excessibus quibuscumque commissis ab eis quoquomodo contra monitiones, prohibitiones, seu comminationes factas per Sedem praedictam, seu auctoritate ipsius, praecipimus et mandamus syndicis, procuratoribus et nunciis memoratis nomine praedictorum comitum, capitaneorum, consilii partis Gibellinae, nec non et ipsius partis, ac singularium personarum eiusdem partis, a quibus, ut supra exprimitur, mandatum habent, volentibus et consentientibus, ut est dictum, quod praedicti comites Guido et Symon cum omni eorum posse, terra et districtu, capitanei et consilium eiusdem partis Gibellinae, nec non et ipsa pars ac singulares personae partis eiusdem perpetuo in ipsius Ecclesiae Romanae devotione persistant, nec unquam ab ipsa recedant, nec in aliquo loco ipsam, aut eius, vel dicti regis amicos impugnent: nec alicui imperatori, regi aut cuilibet

Gibellini censuris solati:

Intra itaque intere is concordia, cuius sequuntur articuli

Multa illam violantibus imposita.

Addita conditione in fidelitate Romanae Ecclesiae debita perseverandi.

principi, civitati, universitati, aut personae singulari, qui sunt inimici vel adversarii eiusdem Ecclesiae, seu memorati regis Siciliae, aut suspecti ab ipsis ex causis probabilibus notabiliter habeantur, quoquomodo adhaereant, nec ipsos iuvent, nec cum ipsis vel eorum aliquo pactum vel societatem aut quamlibet confederationem inire praesument: et si aliquo tempore ignoranter inierint, vel scienter aut ignoranter hactenus inierunt, ad mandatum vel requisitionem ipsius Ecclesiae illa et eorum quodlibet omnino dissolvant, et ab illis sine aliqua contradictione recedant infra tempus ipsis ab eadem Romana Ecclesia praefigendum. Et si qua forsitan pro corroboratione patrum, societatum et confederationum huiusmodi praestita fuerint iuramenta, ipsa de potestatis plenitudine relaxamus. Qui autem sint inimici eidem Ecclesiae, vel suspecti, stabitur assertioni nostrae. Qui vero sint inimici vel suspecti dicto regi, stabitur assertioni regis ipsius. Nec aliquem pro Romano imperatore vel rege recipiant aut habeant, contra voluntatem ipsius Ecclesiae, vel mandatum, sed illum, quem eadem Ecclesia pro Romano imperatore seu rege acceptabit et habebit, seu in imperatorem coronabit et inunget, et non alium pro rege ac imperatore habeant comites ac alii memorati.

§ 5. Item praecipimus et mandamus, quod memoratum regem Siciliae, posteros, vel adiutores suos in perpetuum non offendant, nec impugnent in aliqua terra sua, scilicet in regno Siciliae, provincia Andegavia, vel alia quacumque terra, quam habet idem rex, vel ipse aut posterius eius in futurum habituri sunt, vel in alio quocumque loco; sed ipsi regi tamquam vicario imperii per omnia et in omnibus obediant, et ipsum pro posse iuvent, eidem tamquam vicario imperii, huiusmodi vicaria durante, plenarie obediendo et fideliter serviendo, ac

omnia iura, quae imperatori debentur, integraliter exhibendo.

§ 4. Item actum est, et nos praecipimus et ordinamus, quod dicti comites non teneantur personaliter venire extra terram suam in Tusciam, vel alio, nec venire possint in Tusciam etiam in terram suam, seu dilectae in Christo filiae nobilis mulieris comitissae Ioannae matris ipsorum sine licentia memorati regis Siciliae.

§ 5. Si quando autem vocabuntur ex aliqua causa, sufficiat eos respondere per procuratores; et si quando servire teneantur pro terris suis, quas habent in Tuscia, sufficiat eos per alios idoneos servire, ubi rex voluerit, sicut pro dietis terris, quas habent in Tuscia, servire teneantur.

§ 6. Item actum est, et nos praecipimus et ordinamus quod castrum Popii, quod praedictae comitissae Ioannae adiudicatum, addita conditione praestandi iuramentum de obediendo dicto regi, remaneat apud ipsam vita sua. Quodque eadem comitissa et singuli de castro ipso qui annum quartumdecimum exegerunt in praesentia nuntii nostri et regis praedicti praestent tactis corporaliter sacrosanctis Evangelii iuramentum, quod obediunt ipsi regi tamquam vicario imperii dicta vicaria durante, et non recipiant in dicto castro aliquos inimicos eiusdem Ecclesiae Romanae, vel ipsius regis Siciliae, aut suspectos ipsius Ecclesiae seu regi, nec etiam praedictos comites, vel aliquem ipsorum absque licentia nostra vel regis ipsius, nec praedictis inimicis vel suspectis adhaerebunt, vel eos quoquomodo iuvabunt. Qui autem sint nobis vel ipsi regi inimici vel suspecti, stabitur assertioni nostrae et ipsius regis, sicut in casu alio superius est expressum.

§ 7. Quodque nec guerram facient nobis, eidem Ecclesiae Romanae, sive regi, vel amicis Ecclesiae aut regis eorumdem, nec ipsos aliquatenus impugnant. Et si dicta comitissa, vel filii eius,

Gibellini non possunt venire in Tusciam sine licentia Caroli regis.

Servitium vero praestare possunt per alios

Castrum Popii comitissae Ioannae adiudicatum, addita conditione praestandi iuramentum de obediendo dicto regi.

Et Carolum Siciliae regem non offendendi.

Gui iuramento, nisi per comitissam stetur, ei subditi obedire non tenentur.

aut aliquis eorum vellet guerram facere contra nos, Ecclesiam, vel regem, aut amicos praedictos, praefati homines dicti castri non adhaerebunt eisdem comitissae, vel filiis, aut eorum alicui, sed resistent, et adhaerebunt nobis, Ecclesiae ac regi praefatis, etiam contra ipsos comitissam et filios.

Et mortua, comites castri possessionem accipere non debent nisi de licentia Pontificis.

§ 8. Et si contingat dictam comitissam mori, eadem adhuc vicaria durante, comites aut aliquis eorum non intrabunt ipsum castrum, nec adipiscantur possessionem seu tenentam ipsius, nec praefati homines ipsos, vel eorum aliquem admittent absque nostra licentia speciali. Et si secus actum fuerit, ipsi comitissa, comites et homines eo ipso incidant in poenam decem millium marcharum sterlingorum pro medietate nobis et Ecclesiae praedictae, pro reliqua vero medietate ipsi regi solvendam: super quo praecipimus dari nobis et regi praedicto, seu alicui ad hoc deputando per nos, vel ipsum regem fideiussores idoneos a comitissa, comitibus et hominibus memoratis, et sexdecim obsides ab hominibus castri eiusdem.

Dati obsides a Gibellinis.

§ 9. Pro praedictis omnibus etiam observandis memorati comites consenserunt dare omnia castra sua, quae habent in Tuscia, videlicet comes Guido Ampinianum et Montemacutum, comes vero Symon castrum Gratiae et Turrin Pompeona in manibus dicti regis Siciliae, tenenda per ipsum, donec sua duraverit vicaria, et postea per nos et eandem Ecclesiam per duos annos et ultra, si nobis videbitur expedire. Memoratus quoque comes Guido consensit dare obsidem unum ex filiis suis eodem modo tenendum in loco tamen tuto et congruo, et iam dedit filium suum primogenitum, et dilectam in Christo filiam Ioannam dictam Blancam natam suam.

Restituenda eis omnia bona immobilia, et pro-

§ 10. Actum est insuper, et nos servari praecipimus et mandamus, quod his omnibus completis ab eis restituantur eisdem comitibus omnia immobilia bona

eorum in statu, in quo sunt, iura etiam et honores, et ex tunc omnes processus habitus contra eos revocentur: et nos illos ex nunc sine alieni iuris praecedendo revocamus: ita quod per dictam Ecclesiam Romanam ratione praeteritarum offensarum illatarum ipsi Ecclesiae vel praedicto regi, non graventur in aliquo, nec per regem, aut eius vicarium, vel per aliquem circa hoc iurisdictionem habentem, nisi quantum videbitur nobis et regi praedicto.

§ 11. Item praecipimus et mandamus, quod iidem comites Symon et Guido liberentur de omnibus bannis et collectis, condemnationibus et repraesaliis impositis vel factis a tempore exitus Gibellinorum per dictam regem, eius vicarium, vel commune Florentiae: eosdem etiam comites, quos a sententiis excommunicationum per eandem Sedem latis in ipsos absolvi sub certa forma mandavimus, ex tunc, ad gratiam nostram et ipsius Ecclesiae admittimus, et ad gratiam volutus dicti regis admitti, donec in ipsius Ecclesiae devotione persistierint, nec venerint contra praemissa.

Relatis omnibus condemnationibus, censuris quoque absolvantur.

§ 12. Actum est etiam, et nos sub poena quadraginta millium marcharum sterlingorum servari praecipimus et mandamus, quod Florentini non impugnent, nec dampnent, nec occupent dictum castrum Popii: et si secus actum fuerit, singulares personae contrarium facientes in excommunicationis, universitas in interdicti sententias, quas ex nunc in eos ferimus, incidant ipso facto, et praedictam poenam pro medietate nobis, pro reliqua vero medietate praefato regi solvendam incurrant, et damnum passis nihilominus satisfacere teneantur: et nos nihilominus contra eos gravius spiritualiter et temporaliter, prout expedire viderimus, procedemus.

Interdictum Florentinis, ne castrum praed. occupent.

§ 13. Item actum est, et nos praecipimus, quod ceteri Gibellini Florentiae non intrent Florentinam civitatem usque ad beneficium regis ipsius, familiae

Eadem praecipiantur pro Gibellinis Florentiae.

vero ipsorum, datis ab ipsis Gibellinis obsidibus et securitatibus, de quibus actum est, ad arbitrium dicti regis libere redeant ad ipsam civitatem, mulieres quidem omnes, masculi vero ii tantum, qui non dum annum decimum exegerunt. Et quoad revocationem processuum habitorum contra eos, et liberationem de omnibus hannis, collectis, condemnationibus, repraesalibus impositis vel factis a tempore exitus ipsorum Gibellinorum per dictum regem, eius vicarium, vel praelatum Commune Florentiae, nec non et quoad receptionem ad gratiam nostram, et ipsius Ecclesiae, ac regis praedicti, eadem, quantum ad ipsos, per omnia observantur, quae quantum ad dictos comites superius sunt expressa. Illi vero de memoratis Gibellinis ipsius civitatis, et alii de districtu eius, de quibus memoratus rex Siciliae ordinabit, erant in confinibus inter urbem et Padum, ubi et quantum rex ipse mandabit, in locis tamen tutis et congruis: reliqui vero liberi erunt extra civitatem et comitatum Florentiae in quibuscumque locis, quae ipsis per eundem regem non fuerint specialiter interdicta.

§ 14. Memoratis autem familiis cum in civitatem redierint mandamus restitui omnia bona dictorum Gibellinorum immobilia et iura in statu, in quo sunt: et quod, sicut caeteri homines civitatis ipsius, in suis iuribus conserventur, et si qua damna data sunt in eis, postquam intravimus civitatem, et post prohibitionem super hoc factam, volumus et praecipimus remedium per ipsum regem, tamquam per vicarium imperii, et potestatem ipsius civitatis apponi: ita quod de damnis ipsis satisfiat: et idem de restitutione damnorum huiusmodi etiam Guelphis fiat.

§ 15. Actum est etiam, et nos praecipimus observari, quod dicti Gibellini civitatis et districtus pro praedictis observandis dent obsides ad arbitrium dicti regis tenendos, sicut de obside dicti co-

mitis Guidonis superius est expressum, et de praeteritis offensis non graventur per ipsum regem, nisi quantum videbitur nobis et ipsi regi: de offensis factis Ecclesiae satisfaciant, prout placebit nobis; de offensis factis Guelphis aliis ab ipsis Gibellinis actum est, et nos praecipimus observari, quod pro pace et concordia inter Guelfos et ipsos Gibellinos solide reformandis dicti Guelphi eligant sex ad plus et Gibellini totidem, qui de dictis offensis et reformatione pacis et concordiae provideant et ordinent inter eos, prout fore viderint opportunum: et nihilominus praefatus rex de nostro consilio daret unum, ut si electi a partibus discordarent, forsitan illo annumerato stetur dicto maioris partis eorum. Idem autem rex venerabilem fratrem nostrum Aldobrandinum Urbevetanum episcopum iam ad hoc de nostro consilio deputavit.

§ 16. Actum est etiam, et nos observari praecipimus et mandamus, ut hic modus reformandae pacis et concordiae etiam inter Guelfos et Gibellinos de districtu Florentiae observetur.

§ 17. Item actum est, et nos praecipimus observari, quod Guelphis Popii et aliorum locorum reddantur bona sua immobilia et iura in statu, in quo sunt, et conserventur in iustitia, sicut caeteri locorum eorumdem.

§ 18. Item actum est, et nos praecipimus observari, quod praedicta castra inspiciantur per bonos homines et legales, per quos statuatur numerus servientium, qui necessarius erit ad custodiam ipsorum, et tanta stipendia construantur pro singulis servientibus, quod possint idonei haberi.

§ 19. De expensis autem huiusmodi concordaverunt Gibellini, scilicet dicti sindici et ambassatores nomine eorumdem, et nos praecipimus observari, quod expensae tam pro castris, quam pro obstagiis Gibellinorum Florentiae et districtus fiant per totam partem Gibellino-

De offensis vero mutuis, mutuo quoque conveniendum.

Haec vero ab omnibus et singulis observanda.

Guelphis Popii bona et iurata denda

De custodia castrorum.

De expensis obsidum.

Et sique omnia bona restituentur, et de damnis satisfaciendum.

Ab eis vero dandi obsides: satisfaciendum: que de damnis Ecclesiae, vel regi illatis.

rum; expensae vero pro obsidibus castrum Popii fiant per homines dicti castrum.

Gibellinorum
amici non mo-
lestandi a rege.

§ 20. Item praecipimus et districte mandamus, tam per memoratum regem, tamquam per imperii vicarium, suosque in hoc vicarios, et quolibet alium in hoc iurisdictionem vel potestatem habentem, inviolabiliter observari, ut amici praedictorum Gibellinorum de Florentia pro eo quod fideiubeant pro eis, vel alias occasione ipsorum, ad confinia non mittantur, nec graventur in destructione domorum, vel in aliquo alio in personis aut rebus.

Haec vero sub
spiritualibus et
temporalibus
poenis obser-
vanda.

§ 21. Caeterum ut praemissa, quae ad communem utilitatem earundem partium, totiusque provinciae sunt salubriter instituta, quo magis fuerint multiplicato munimine roborata, eo solidius iugis observationis perpetuitate firmentur; auctoritate Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus Sancti, beatorum quoque apostolorum Petri et Pauli, ac nostra ipsa sub poena praedicta viginti millium marcharum, et excommunicationis, quam in singulares personas, et interdicti, quam in universitatem contrarium facientes ex nunc ferimus, decernimus perpetuis temporibus inviolabiliter observanda: eadem auctoritate ac sub eisdem poenis districtius ac apertius prohibentes, ne aliqua contra praemissa et specialiter in creatione populi novitas attemptetur. Quod si forsitan in praedictis aliqua inciderit dubitatio, interpretationem et decisionem ipsius nobis et eidem Sedis Apostolicae reservantes, ad nos et ipsam super illa volumus haberi recursum.

Et a partium
sindicis iura-
mento firmanda.

§ 22. Ad maiorem autem cautelam praemissa omnia et singula praecipimus et mandamus per syndicos partium earundem, ipsarum nomine, tactis corporaliter sacrosanctis Evangelii, praestito iuramento firmari, et specialiter, quod una pars alteram de caetero non offeudat.

§ 23. Sane in publico parlamento, ubi eadem convenerat multitudo, praesentibus clarissimo in Christo filio nostro

Constantinopolitano imperatore illustri, ac rege praedicto, et adstantibus nobis nonnullis ex fratribus nostris eiusdem Ecclesiae Romanae cardinalibus, et aliis archiepiscopis et episcopis diversorum locorum, praemissis omnibus latis de verbo ad verbum, et patenter expositis, dilectus filius Berardus Raynaldi Acurisii communis eiusdem civitatis capitaneorum et partis Guelforum de Florentia, et Angelus Fogliarini praedictorum comitum capitaneorum et partis Gibellinae syndici, procuratores et nuntii habentes ab eis ad hoc plena mandata, quorum tenores seriatim transcribi, et sub bulla nostra mandavimus annotari, in archivis nostris eorum originalibus conservandis nomine praedictorum, a quibus mandatum habebant, praemissa omnia et singula homologaverunt et acceptaverunt expresse, promittentes sibi ad invicem, et tactis corporaliter sacrosanctis Evangelii, in animabus suis, et illorum, quorum erant syndici seu procuratores praestito iuramento firmantes perpetuo pacem praedictam, et omnia et singula, quae superius sunt expressa, inviolabiliter observare, nec contra ipsa vel ipsorum aliquod per se, vel per alium, publice vel occulte ullo unquam tempore vel modo venire.

Actum Florentiae supra litus Arni iuxta Pontem qui vulgariter dicitur Robacanti, quarto idus iulii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 12 iulii 1273, pontif. anno II.

VII.

*Contra christianos ad ritum iudaicum transeuntes, iudaeosque conversos re-
iudaizantes vel christianos ad eorum
ritum inducentes.*

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis fratribus Praedicatorum et Minorum ordinum, inquisitoribus haereticae pravitatis,

A nunciis; par-
tium haec con-
ventio iuramen-
to firmata.

auctoritate Sedis Apostolicae deputatis, et in posterum deputandis, salutem et apostolicam benedictionem.

Turbato corde audivimus et narravimus etc. (*Reliqua concordant omnino cum alia huius generis constitutione Clementis IV, incipien. Turbato corde, num. xxiii, tom. iii, pag. 786.*)

Dat. Lugduni kal. martii, pontificatus nostri anno ii.

Dat. die 1 martii 1274, pontif. anno ii.

VIII.

De reditu Michaelis Palaeologi Graecorum imperatoris ad obedientiam Romani Pontificis, et de unione Ecclesiae Graecae cum Latina.

SUMMARIUM

1. Exultat hic Pont. cum toto conc. Lugdunense de reditu Michaelis Palaeologi Graecorum imperatoris ad unitatem S. R. E. — 2. Hortatur eundem imperatorem ad totalem schismatis abolitionem. — *Pontificis epistola ad filium dicti imperatoris.* — Hortatur Pont. filium d. imp. ut studeat unitati Ecclesiae Graecae cum Latina. — *Litterae Michaelis imp. suprad. ad Pontificem.* — Intitulatio. — Nuncii Sedis Apostolicae ad imperatorem transmissi. — Tenor confessionis aut professionis fidei praedicti imperatoris. — Supplicat pro conservatione rituum Ecclesiae Graecae. — Transmissio nunciorum ad Romanum Pontif. pro praedictorum confessione firmanda.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Michaeli Palaeologo imperatori Graecorum illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Exultat mater Ecclesia nascentis proli foecunditate iucunda. Exultat et iubilat gaudenter, attendens se drachmam deperditam invenisse: immensae laetitiae rore perfunditur, dum ruinas, quas in ea schisma multiplicarat antiquum, im-

pleri per tuum aliorumque reditum ad ipsius Ecclesiae unitatem, sine stragis cuiusque periculo, solo pacis auctore praevio intuetur. Exultamus et nos pastoris, prout Domino placuit, vices gerentes in ea. Exultamus proculdubio in illo vero Pastore, qui animam suam pro ovibus suis ponere non expavit. Ipsi vitulum labiorum exolvimus, de cuius non est dubium munere processisse, ut ovis quae perierat sit inventa; et revixerit filius, quem mors animae, mors utique gravior, occuparat. Occurrentes itaque tibi de regione dissimilitudinis redeunti, collo tuo brachiis paternae affectionis accumbimus, et te solidae caritatis osculo pressius osculamur. O utinam tibi, fili, pateret ad plenum cum quanto in his occurrit tripudio eadem Ecclesia nuper in Lugdunensi concilio congregata! O si voces psallentium inibi, Deumque flexis genibus et nudatis capitibus laudantium praecipue praelatorum in tuis sonuissent auribus, et revelata facie ipsorum oculos deducentes quasi aquarum exitus inspexisses; profecto prouidenter adverteres, quod erant corum lacrymae tam excussi doloris indices, quam adeptae laetitiae proditrices; nec minus intelligeres, quam grati tui advenierint nuncii, quam fuerint gratanter accepti, cum quanto etiam iubilo tua professio acceptata! Exulta igitur et tu, fili, exulta, et laetare in Eo, qui est splendor lucis aeternae, divinae quaedam emanatio claritatis: qui tuum sic animum suo lumine illustravit, ut lumen veritatis intelligens, non solum redires ad illam, sed ad redeundum aliis dux et praevius effici merereris. Exulta et gaude talem ac tantum iam datum laboribus tuis effectum; ut et de tuo ad sinum unitatis ecclesiasticae reditu, indubitatum expectare valeas praemium, et de aliis per te redeuntibus tibi plenioris debeatur retributionis augmentum.

§ 2. Persta ergo: et quod coepisti, sollicite cum omni diligentia et solici-

Exultat hic Pont. cum toto concil. Lugdunense de reditu Michaelis Palaeologi Graecorum imperatoris ad unitatem S. R. E.

Hortatur eundem imperatorem ad totam abolitionem

tudine prosequaris, efficacem pro posse daturus operam, ut nec in aliquibus eiusdem schismatis reliquiae qualescumque supersint. Dei quidem perfecta sunt opera, et tu creatura illius Creatorem tuum in tam placiti consummatione operis pro viribus imitare, ut spei conceptae de praemio res succedat, et praemissum debitum exhibitio regalis exsolvat. Super his autem et aliis habitis circa praemissa processibus, praefati tuae celsitudinis nuncii, quorum tibi notior est virtus et probitas, ad te plenius revertuntur instructi; quibus te non dubitamus fidem indubiam adhibere.

Datum Lugduni, v calendis augusti anno tertio.

Dat. die 28 iulii 1274, pontif. anno III.

Sequitur alia Pontificis epistola ad filium dicti imperatoris.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Andronico primogenito carissimi in Christo filii nostri Michaelis Palaeologi imperatoris Graecorum illustris, salutem et apostolicam benedictionem.

Habes, fili, unde Domino Deo tuo in vocem exultationis et confessionis erumpas. Exultes in Eo, et fatearis humiliter tibi de immenso Ipsius dono concessum, verae fidei agnoscere veritatem, illam amplecti piis affectibus et devotis nobis missis affatibus confiteri. Haec si corde contrito et humiliato spiritu recognoscens, a coeptorum prosecutione sollicita non desistas, plura tibi salutaribus inhaerenti studiis, proculdubio ipse bonorum omnium Dator adiuicet, perfectae tandem retributionis praemium largiturus. Ideoque magnitudinem tuam monemus et hortamur in Domino Iesu Christo, quatenus in praemissis, sicut discrete scripsisti, tui genitoris inelyti laudabili proposito, nobis per eius et tuas expresso literas, constanter adhaerens, totis viribus satagas, ut antiquati schismatis om-

Hortatur Pont. filium d. imp. ut studiat unitati Ecclesiae Graecae cum Latina.

nino aboleantur reliquiae, sitque Latinarum et Graecorum unitas perpetuis temporibus inconcussa.

Datum Lugduni v calendis augusti, anno tertio.

Dat. die, annoque eodem.

Subsequitur tenor literarum supradicti Michaelis imperatoris ad Pontificem.

Sanctissimo et beatissimo, primo et Summo Pontifici Apostolicae Sedis venerabili Papae, et communi patri omnium christianorum, et venerabili patri imperii nostri domino Gregorio, Michael in Christo Deo fideliter imperator et moderator Romaeorum, Ducas Angelus Comnenus, Palaeologus et spiritualis filius magnae sanctitatis vestrae, convenientem honorem et reverentiam cum sincera et pura affectione et orationum postulatione.

Intitulatio.

Quoniam missi sunt a magnitudine vestra ad imperium meum nuncii Deo placentes, ordinis fratrum Miurorum, frater Hieronymus de Asculo, frater Raymundus Berengarii, frater Bonagratia de S. Ioanne in Persiceto et frater Bonaventura de Mugello; et obtulerunt literas magnae sanctitatis vestrae imperio meo; in quibus inter alia de confessione fidei, quam docet et praedicat, et confietur sancta Romana Ecclesia, continebatur et oportebat in his magis responsonem convenientem nos facere, ecce hoc facit imperium meum. Habet autem professio fidei in dictionibus taliter:

Nuncii Sedis Apostolicae ad imperatorem transmissi.

Credimus Sanctam Trinitatem, Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, unum Deum omnipotentem, totamque in Trinitate deitatem coessentialem et consubstantialem, coeternam et coomnipotentem, unius voluntatis, potestatis et maiestatis, Creatorem omnium creaturarum, a quo omnia, in quo omnia, per quem omnia, quae sunt in coelo et in terra, visibilia, invisibilia, corporalia et spiritualia. Cre-

Tenor confessionis aut professionis fidei praedicti imperatoris.

dimus singulam quamque in Trinitate personam, unum verum Deum, plenum et perfectum. Credimus ipsum Filium Dei, Verbum Dei aeternaliter natum de Patre, consubstantiali, coomnipotentem et aequalem per omnia Patri in divinitate, temporaliter natum de Spiritu Sancto ex Maria semper Virgine, cum anima rationali; duas habentem natiuitates, unam ex Patre natiuitatem aeternam, alteram ex Matre temporalem. Deum verum et hominem verum, proprium in utraque natura atque perfectum, non adoptivum, nec phantasticum, sed unum et unicum Filium Dei, in duabus et ex duabus naturis, divina scilicet et humana, in unius personae singularitate, impassibilem et immortalem divinitate, sed in humanitate pro nobis et salute nostra passum vera carnis passione, mortuum et sepultum, et descendisse ad inferos, ac tertia die resurrexisse a mortuis vera carnis resurrectione; die quadragesimo post resurrectionem cum carne, qua resurrexit. et anima ascendisse in coelum, et sedere ad dexteram Dei Patris, inde venturum iudicare vivos et mortuos, et redditurum unicuique secundum opera sua, sive bona fuerint sive mala. Credimus et Spiritum Sanctum plenum et perfectum verum Deum, ex Patre Filioque procedentem, coequalem et consubstantiali, et coomnipotentem et coaeternum per omnia Patri et Filio. Credimus hanc Sanctam Trinitatem, non tres Deos, sed unicum Deum omnipotentem, aeternum et invisibilem et incommutabilem. Credimus sanctam catholicam et apostolicam unam esse veram Ecclesiam, in qua unum datur sanctum baptisma, et vera omnium remissio peccatorum. Credimus etiam veram resurrectionem huius carnis, quam nunc gestamus, et vitam aeternam. Credimus etiam Novi et Veteris Testamenti, Legis, ac Prophetarum et Apostolorum unum esse auctorem Deum ac Dominum. Haec est vera fides catholica, et hanc supradictis articulis tenet et praedicat sa-

crasaneta Romana Ecclesia: sed propter diversos errores, a quibusdam ex ignorantia, et ab aliis ex malitia introductos, dicit et praedicat eos, qui post baptismum in peccata labuntur, non rebaptizandos, sed per veram poenitentiam suorum consequi veniam peccatorum. Quod si vere poenitentes in caritate decesserint, antequam dignis poenitentiae fructibus de commissis satisfacerint et omnis, eorum animas poenis purgatoriis, hoc est catarteriis (1), sicut nobis frater Ioannes explanavit, post mortem purgari, et ad poenas huiusmodi relevandas prodesse eis fidelium vivorum suffragia, missarum scilicet sacrificia, orationes et elemosynas, et alia pietatis officia, quae a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt, secundum Ecclesiae instituta. Illorum autem animas, qui post sacrum Baptisma susceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quae post contractam peccati maculam, vel in suis manentes corporibus, vel eisdem exutae, prout superius dictum est, sunt purgatae, mox in coelum recipi. Illorum autem animas, qui in mortali peccato, vel cum solo originali, decedunt, mox in infernum descendere, poenis tamen disparibus puniendas. Eadem sacrosancta Ecclesia Romana firmiter credit, et firmiter asseverat, quod nihilominus in die iudicii, omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, reddituri de propriis factis rationem. Tenet etiam, et docet eadem sancta Romana Ecclesia, septem esse ecclesiastica sacramenta, unum scilicet Baptisma, de quo dictum est supra; aliud est sacramentum Confirmationis, quod per manuum impositionem episcopi conferunt, chrismando renatos; aliud est Poenitentiae; aliud Eucharistiae; aliud sacramentum Ordinis; aliud est Matrimonium; aliud Extrema Unctio, quae secundum doctrinam B. Iacobi infirmantibus adhibetur. Sacramentum Eucharisti-

(1) A graeco voc. καθάρσις, purgare.

stiae ex azymo conficit eadem Romana Ecclesia, tenens et docens, quod in ipso Sacramento panis vere transubstantiatur in Corpus, et vinum in Sanguinem Domini nostri Iesu Christi. De Matrimonio vero tenet, quod nec unus vir plures uxores simul, nec una mulier permittitur habere plures viros. Soluta vero legitimo matrimonio, per mortem coniugum alterius, secundas et tertias deinde nuptias successive licitas esse dicit, si impedimentum canonicum aliud, ex causa alia, non obsistat. Ipsa quoque sancta Romana Ecclesia summum et plenum primatum et principatum super universam Ecclesiam catholicam obtinet, quem se ab ipso Domino in B. Petro Apostolorum principe, sive vertice, cuius Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepisse veraciter et humiliter cognoscit. Et sicut prae caeteris tenetur fidei veritatem defendere, sic et si quae de fide subortae fuerint quaestiones, suo debent iudicio definiri. Ad quam potest gravatus quilibet super negotiis ad ecclesiasticum forum pertinentibus appellare; et in omnibus causis ad examen ecclesiasticum spectantibus ad ipsius potest iudicium recurri, et eidem omnes Ecclesiae sunt subiectae. Ipsarum praelati obedientiam et reverentiam sibi dant. Ad hanc autem sic potestatis plenitudo consistit, quod Ecclesias caeteras ad sollicitudinis partem admittit, quarum multas, et patriarchales praecipue, diversis privilegiis eadem Romana Ecclesia honoravit, sua tamen observata praerogativa, tum in generalibus conciliis, tum in aliquibus aliis semper salva. Suprascripta fidei veritate (prout plene lecta est, et fideliter exposita) veram, sanctam, catholicam et orthodoxam fidem cognoscimus et acceptamus, et ore ac corde confitemur, quod vere tenet, et fideliter docet, et praedicat sancta Romana Ecclesia: inviolabiliter observare eandem professionem, et in ea omni tempore perseverare, nec ullo unquam

tempore ab ea discedere quoquomodo, aut deviare vel discordare promittimus. Primatum quoque eiusdem sanctae Romanae Ecclesiae, sicut in praemissa serie continetur, ad ipsius sanctae Ecclesiae obedientiam venientes, confitemur et recognoscimus, acceptamus et sponte suscipimus.

Confitentes vero haec, et approbantes et acceptantes et promittentes observare, ut superius dictum est, rogamus magnitudinem vestram, ut Ecclesia nostra dicat sanctum Symbolum, prout dicebat hoc ante schisma, usque in hodiernum diem, et quod permaneamus in ritibus nostris, quibus utebamur ante schisma; qui scilicet ritus non sunt contra supradictam fidem, nec contra divina praecepta, nec contra Vetus et Novum Testamentum, nec contra doctrinam sanctorum generalium conciliorum, et sanctorum receptorum per sancta concilia quae celebrata sunt a spiritali dominatione Ecclesiae Romanae. Hoc igitur non grave est vestrae sanctitati, nec inusitatum, et nobis tunc difficile propter infinitam multitudinem populi.

Commisimus autem super his praesentibus nunciis imperii nostri, ut dicta per praesentes literas nostras confiteantur et affirmant vice imperii nostri coram magna sanctitate vestra. Praesens igitur scriptum de nostra recognitione, susceptione, acceptatione et professione, propria manu nostra, Dei gratia, imperiali subscriptione signavimus et sigillum nostrae potentiae inferius appendi fecimus, etc.

IX.

Provisiones et ordinationes pro ecclesiastica libertate in regno Portugalliae manutenenda (1).

SUMMARIUM

Humana, divinaque hoc in regno male haberi dolet Gregorius. — 1. Alphonsus rex

(1) Ex Regest. Vatic. Vide Raynaldum ad annum 1273, § 21.

Supplicat pro
conservatione
rituum Eccle-
siae Graecae.

Transmissio
nunciatorum
ad
Romanum Pontificem pro
praedictorum
confessione
fir-
manda.

ab Honorio III saepius de his monitus, rogatusque ut ab huiusmodi abstinere. — 2. Sanctius Alphonsi filius a Gregorio IX de eisdem rebus monitus. — 3. Imperatum postea ab Innocentio IV subditis, ut Alphonso comiti Boloniensi regis fratri obedirent: — 4. Alphonsus vero, quamvis remedia his se allaturum promiserit, peiora tamen patrat. — Papae erga eum longanimitas. — 5. Missi ad eum nuntii apostolici. — 6. Parum hi proficiunt. — 7. Praecipit igitur ut Alphonsus iuret observantiam contentorum in literis Pontificum. — 8. Omnes insuper regni officiales iurent illa infringi se non passuros: — 9. Rex vero Ecclesiis et ecclesiasticis nullam se iniuriam aut molestiam allaturum. — 10. Poenae contra inobedientes. — Poenae in reges inobedientes, — Et barones et officiales. — Clausulae.

**Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

De regno Portugalliae contra dudum et nunc, propter peccata forsitan populi, regnantes in ipso, ab olim ingens clamor ascendens, in gentes et regna illorum diffudit infamiam, et exclamans in eo sancta prosterni, Ecclesias, personas ecclesiasticas, et libertatem ipsarum non conculcari tantummodo, sed quasi omnino subverti; regnum ipsum cum suis habitatoribus per regnantes eosdem non regi vel dirigi, sed velut datum in praedam ab ipsis et suis tamquam a praedonibus inhumane tractari, undique diripi, totaliterque consumi; diversorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, et nostras aures perculit et ad praedictorum correctionem, ipsiusque regni directionem eo specialius illorum et nostrum excitavit officium, affecit animos, provocavit affectus, quod idem regnum, quod est Romanae Ecclesiae censuale, ipsi Ecclesiae specialiori iure tenetur.

§ 1. Dudum siquidem cum ad felicis recordationis Honorii Papae praedecessoris nostri audientiam validis multorum clamoribus pervenisset, quod quondam

Alphonsus Portugalliae rex timorem divini nominis et amorem damnabiliter a se prorsus abiiciens, et tamquam ad eisdem regni et habitatorum suorum conculationem, seu potius desolationem extremam et subversionem omnimodam ecclesiasticae libertatis in spiritu tyrannicae persecutionis anhelans, inter caetera gravia et enormia, quibus contra se ultimum Dominum provocabat, sacrosanctam Ecclesiam sponsam eius in regno ipso ancillare pro viribus satagebat, tam cathedralibus, quam aliis Ecclesiis, nec non monasteriis, hospitalibus, domibus, aliisque religiosis locis et clericis dicti regni collectas et alia importabilia gravamina praesumptuosius imponens, alias eandem diversis et variis afflictionibus opprimendo; praefatus praedecessor eundem Alphonsum per suas literas rogandum, monendum duxit attentius et hortandum, obsecrans per aspersionem Sanguinis Iesu Christi, ut culpas suas humiliter recognoscens, converti ad Dominum festinaret, et ab Ecclesiarum et personarum ecclesiasticarum molestiis et gravaminibus omnino desistens, bonae memoriae archiepiscopo Braeharen., qui huiusmodi occasione gravaminum in eundem regem ac nonnullos complices excommunicationis, et terram ipsius metropolitanae sibi lege subiectam interdicti sententias duxerat promulgandas, de damnis et iniuriis archiepiscopo irrogatis eidem satisfactionem plenariam exhiberet, certis super hoc executoribus deputatis, adiectisque comminationibus gravibus et diversis, quae de regni etiam amissione formidinem ingerebant.

§ 2. Cumque quondam Sanctius ipsius Alphonsi filius et in regno successor eodem, tamquam in ipsum cum sanguine huiusmodi pravitate diffusa, fugienda sequens vestigia genitoris, excessus enormes in ecclesiasticas et religiosas personas non minus, immo magis perniciosas committeret, prava quaedam et iniqua inter caetera prosequendo statuta, quae

tuque ut ab huiusmodi abstinere.

Humana, divinaque hoc in regno male haberi debet Gregorius.

Alphonsus rex ab Honorio III saepius de his monitus, roga-

Sanctius Alphonsi filius a Gregorio IX de eisdem rebus monitus.

proavi sui prophana proponitur editisse praesumptio, et per quae personarum ipsarum iniuria ac infamationes graves, domorum quoque infractions, bonorum spoliationes et direptiones frequentius contingebant; piae memoriae Gregorius Papa nominis praedecessor noster, cum ad ipsum praemissa per clamorae insinuationis infamiam devenissent, intendens et eiusdem Sanctii saluti consulere, et Ecclesiarum ac personarum ipsarum indemnitatibus praecavere, dicto Sanctio inter alia districtius inhiibuit per suas literas speciales, ne per se vel officiales aut vassallos suos personas easdem inflamare vel earum domos infringere, seu bona ipsarum quovis modo diripere attentaret, ab earundem gravaminibus et molestiis quibuscumque penitus abstinendo: et certis super his executoribus deputatis graves comminationes et duras idem Gregorius praedecessor adiecit.

§ 5. Recolendae insuper recordationis Innocentius Papa quartus praedecessor noster querelis multimodis et clamoris delationibus excitatus, et inter alia intellecto, quod idem Sanctius, eiusdem regni gubernatione suscepta, Ecclesias et monasteria consistentia in eodem, in gravem divinae maiestatis offensam et conculcationem ecclesiasticae libertatis, exactionibus et oppressionibus plurimis per se ac suos immaniter allixerat et affligere non cessabat, et ab aliis pro ipsorum libito libere permittebat affligi, cupiens regnum ipsum tot tribulationum adversitate depressum per alicuius prudentis industriam relevari; cum praefatus Sanctius, quem per suas literas idem Innocentius praedecessor rogandum duxerat attentius et hortandum, specialibus super hoc monitoribus deputatis, ut praemissa clerici emendatione corrigeret, ac in consilia se reduceret meliora, in deterius semper converteret actus suos et mala malis tanquam in sensum datus reprobum emularet, barones, communitates, seu concilia tam civitatum, quam castrorum, aliorum-

que locorum, ac universos milites et populos per regnum constitutos, praedictum per certas sub certa forma confectas literas de fratrum suorum consilio monuit, rogavit et hortatus existit, dans nihilominus illis districtius in praecceptis, ut charissimum in Christo filium nostrum Alphonsum Portugalliae regem illustrem tunc comitem Bolonien. eiusdem Sanctii germanum, per quem sperabat ipsius regni miserabilem statum, ope comite caelestis auxilii, relevandum, cum praedictum Alphonsum ad curam et administrationem generalem et liberam dicti regni Apostolicae Sedis auctoritas assumpsisset, devote recipere, sibi in omnibus et per omnia intendere procurarent, deputatis eidem certis executoribus in hac parte, prout haec omnia eorumdem praedictae literae plenius attestantur.

§ 4. Porro processu temporis saepe-
fatus Alphonus rex ad eiusdem regni praelatorum instantiam, ad curam et custodiam dicti regni ac defensionem praelatorum ipsorum, nec non religiosorum, ac totius cleri et monasteriorum, Ecclesiarum, viduarum, orphanorum, caeterorumque in illo degentium per Sedem eandem, prout praemittitur, evocatus, licet certos ex parte praelatorum ipsorum articulos sibi oblatos Parisiis, ac praemissas provisiones apostolicas in praedictis eorumdem praedecessorum Honorii et Gregorii literis comprehensos se, cum ipsius regni dominium quocumque adeptus foret titulo, astrinxerit iuramento praestito servaturum, prout in literis inde confectis, et quondam magistrorum Ioannis Sedis Apostolicae cappellani Carnoten. et Lucae decanorum, ac Petri cancellarii Parisien. Ecclesiarum, aliorumque clericorum, tam religiosorum, quam saecularium, necnon et quorundam nobilium sigillis munitis plenius continetur; tam grandis tamen honoris ab eiusdem sibi Sedis benignitate collati quasi omnino immemor, tantique benefici gratiam minime recognoscens, sed ad eam

Alphonus re-
to, quamvis re-
media his se al-
tatum promi-
serit, peiora ta-
men patrat.

Imperatum po-
stea ab Inno-
centio IV sub-
ditis, ut Alpho-
so comiti Bolo-
niensi regia fra-
tri obediunt.

prorsus ingratus, iuramenti religione contempta, quam cautius custodire debuerat, non solum provisiones et articulos supradictos servare contempsit, verum etiam quamplura contra praelatos et Ecclesias, religiosos, clerum et populum saepeditos, ac libertatem ecclesiasticam commisit enormia, sicut fama, immo verius infamia publica protestatur: propter quae bonae memoriae Martinus archiepiscopus Bracharensis, E..... Compostellanensis archiepiscopus tunc Colimbriensis, R. Egitanensis, V..... Portugallensis, M..... Colimbriensis tunc Visensis episcopi personaliter, et bonae memoriae M..... Elborensis, et P..... Lamacensis episcoporum procuratores oppressionibus dicti regis afflicti, affecti molestiis, iniuriis lacessiti, ad Apostolicae Sedis clementiam, a persequentis facie fugiendo, necessarium habuere recursum, super his opportunum provisionis et consilii Sedis ipsius remedium non absque laboribus gravibus et expensis longo verbi (1) tempore praestolantes, et demum dictis Bracharen. et Compostellan. archiepiscopis, ac R. Egitanien. episcopo sublati de medio, nos ad supplicem aliorum superstitem episcoporum instantiam per nostras sub certa forma literas eundem regem rogare, monere, ac hortari curavimus, ut a violatione libertatis ecclesiasticae, nec non et ab usurpatione iurium divinorum et ab Ecclesiarum aliarumque personarum saecularium quibusvis molestiis abstineret, caeterosque sibi sublitos cessare compelleret ab eisdem: quodque universa bona et singula praelatorum, Ecclesiarum, monasteriorum et aliarum quarumcumque personarum ecclesiasticarum, quae quacumque occasione ablata vel quocumque modo illicite occupata, consumpta, detenta, seu data vel alienata per eum vel de mandato ipsius, aut per barones, milites et officiales eiusdem extiterant, sine difficultatis obstaculo restitueret, ac restitui faceret cum fructibus inde per-

(1) Forsan verni.

ceptis: et de damnis et iniuriis ipsis illatis satisfactionem exhiberet eisdem et exhiberi faceret competentem: et quod constitutiones et statuta in eodem regno contra ecclesiasticam libertatem, statumque regni pacificum introducta non servaret, nec ab aliis permetteret observari; sed praedictas Ecclesias et personas in libertate plenaria conservaret: ac insuper caveret per suas patentes litteras bulla sua plumbea consignatas venerabilibus fratribus nostris Egitanensi, Colimbriensi, Portugallensi, Ulixbonensi et aliis episcopis dicti regni, eorumque capitulis singulis eorumdem singulas literas concedendo, promittens eis firmiter in eisdem, quod ab ipsorum episcoporum et aliorum praelatorum, Ecclesiarum, ecclesiasticarum personarum, nec non communium, conciliorum et hominum, civitatum, castrorum, aliorumque locorum pacifico statui, ut tenemur, ex officio praecavendo, aliter contra ipsum procedere curaremus: et quia ferventi desiderio cupiebamus et cupimus, ut inter ipsum, et praelatos, clericos et personas ecclesiasticas dicti regni optata pax et concordia proveniret, et stabili, postquam provenisset, firmitate duraret, et aliquos viros providos et fideles ad nos cum sufficienti mandato transmitteret, qui ea, quae per ipsum et suos in praemissis correctae et emendatae existerent, et pacem atque concordiam, quam dictis praelatis, clericis et personis ecclesiasticis super his ex tunc servare proponeret, in nostra possent, et studerent praesentia roborare, vel eundem regem in his omnibus nostrae et Apostolicae Sedis ordinationi submitterent, quidquid aequitate praevia per nos et Sedem ipsam in omnibus supradictis ordinare contingeret recepturi.

§ 5. Dedimus praeterea dilectis filiis priori Praedicatorum, custodi et guardiano Minorum fratrum ordinum Ulixbonen. per alias nostras literas in mandatis, ut eiusdem regis praesentiam advenientes ipsum, ut se super his, quae in

Missi ad eum
nuncii apostolici.

nostris literis tunc directis eidem, et articulis ab ipsius regni praelatis coram nobis propositis, et per fratres sibi praesentandis eosdem continebantur, corrigeret, ex parte nostra monere et efficaciter inducere procurarent: et si ad correctionem illorum voluntarium se offerret, vel ex responsione ipsius, ac aliis circumstantiis appareret, quod vellet praemissa corrigere, interdictum in eodem regno a praelatis positum supradictis usque ad septem menses a receptione literarum nostrarum suspenderent, numerandos ita tamen, quod solemnes nuntii dicti regis cum sufficienti mandato, infra menses quatuor a tempore suspensionis interdicti huiusmodi computandos, iter acciperent ad nostram praesentiam veniendi. Si vero praefatus rex iuxta mandati nostri tenorem corrigere praedicta contemneret, saepedictum regnum ipso iure post septem menses eosdem redigeretur in pristinum interdictum. Memoratis etiam fratribus in virtute obedientiae districtae per alias nostras iniunctis literas, ut, cum idem rex praedictos episcopos, aliosque praelatos, nec non capitula, conventus, clericos et Ecclesias, ac populum dicti regni gravibus, sicut acceperamus, afficeret iniuriis et pressuris; nosque sibi super hoc nostras sub certa forma literas mitteremus, eas dicto regi fideliter praesentarent, ac responsum eius et quidquid super eis duceret faciendum, nec non locum et diem, in quibus, et eorum quibus personis ipsi regi dictas literas ducerent praesentandas per suas patentes literas, directarum tam eis quam ipsi regi literarum seriem continentes, curareat nobis plenius intimare.

§ 6. Sane duo ex dictis fratribus, mandato nostro recepto, volentes observare sollicite fines eius, praefati regis adire praesentiam, et ipsius mentem verbis pacificis, humilibusque sermonibus inclinare, ipsumque diligenter, prout ex forma ipsius mandati poterant, monere ac inducere curaverunt, ut saluti suae providens et honori, mandatis et monitis

apostolicis obediret. Idem vero rex ab eisdem fratribus multoties humiliter requisitus, ut praesentatas sibi per illos Sedis Apostolicae literas elementer audiret, diligenter intelligeret et efficaciter exaudiret, tamquam male sibi conscius per diversas excusationes et frivolas multiplices exquisito diffugio, vix tandem elapsis pluribus terminis super hoc ab eo fratribus assignatis eidem et protestationibus plurimis fratrum ipsorum coram baronibus et consiliariis dicti regis, ac multis aliis tunc praesentibus publice factis, quod mandatum apostolicum parati erant, prout tenebantur, executioni debitae demandare, qualemqualem audientiam voluit dictis fratribus exhibere, nunc infirmitatem, nunc minutionem, nunc alia impedimenta varia praetendendo. Et quamquam post nonnullos terrarum circuitus dictorum fratrum humilitate devota non absque laborum sarcina illius vestigia prosequente, se velle apostolicis parere in hac parte beneplacitis simularet; parum tamen de his, quae tantum verbaliter praetendebat, realiter adimplevit, eo magis suae inobedientiae vitium detegens, quo amplius illud obtegere satagebat. Et tandem licet ipse rex, auditis et intellectis literis supradictis, ac regni gravaminibus et afflictionibus et oppressionibus abhorrendis, per fratres eosdem sibi, oraculo vivae vocis, expositis, quamvis eorum non existeret ignarus, baronibus et consiliariis suis tunc secum morantibus correctionem regni simulate committeret; tamen quasi nihil per ipsum aut eos actum extitit circa illam: propter quod saepedicti fratres sollicitius attendentes, quod penes regem eundem proficere non valebant, nec volentes verbis eius, in quibus veritatem reperire non poterant, ulterius detineri, ab eo super his instanter petiere responsum nobis fideliter indicandum: quod tandem in quadam cedula non sigillata notatum, quamquam illud sub sigillo regio instantissime postulasset, per opportunae im-

portunitatis instantiam extorserunt tam responsum huiusmodi, in quo idem rex licet persuasae sibi correctioni iuxta mandatum nostrum se vacare praetenderet, per hoc calamitates et miseras dicti regni non tam indicias quam affirmans, excusationibus tamen frivolis et malitiosis diffugiis potius intendebat, quam quod in hac parte fecerant, per suas nobis patientes literas plenius intimans, per quas nobis super dictis gravaminibus evidentiis informatis liquido constitit, circa correctionem illorum non esse dictorum fratrum, immo nostris monitionibus paritum, seu quomodolibet satisfactum.

§ 7. Nos igitur, qui ex debito pastoralis officii de fidelium statu pacifico sollicitis studiis cogitare tenemur, tot et tantas iniquitates tanto continuatas tempore, immo potius tot temporum et successionum continuatione incorrigibiliter obfirmatas nequeentes ulterius urgente conscientia conniventibus oculis pertransire, sed praelatis, Ecclesiis, monasteriis, caeterisque personis ecclesiasticis, caeterisque habitatoribus dicti regni super tot importabilibus gravaminibus, afflictionibus et pressuris benigno compatientes affectu, ac volentes etiam paci et tranquillitati eorundem regni praelatorum, Ecclesiarum, monasteriorum, clericorum et aliorum in illo degentium paterno sollicitudinis studio providere, de apostolica plenitudine potestatis, et fratrum nostrorum consilio statuimus et ordinamus, quod idem rex obliget se stipulatione solenni, praestito iuramento, ad observandum, quae in praedictis eorundem Honorii et Gregorii praedecessorum literis continentur, et quae, ut praemittitur, Parisiis iuravit, et quod nullo unquam tempore veniet contra ea: promittat etiam, quod sui successores in regno praedicto, in quibus huiusmodi iam quasi haereditariae pravitatis in tot eorum sine interruptione radicatae praedecessorum exempla non immerito metuntur, infra annum, postquam gubernacula ip-

sius regni susceperint, se modo simili obligabunt, et super hoc idem rex suas patentes literas, tam iuramentum, quam totius promissionis huiusmodi seriem continentes, sua plumbea bulla bullatas, confici faciet dilecto filio electo Bracharen. et venerabilibus fratribus nostris Egitanien., Colimbrien., Portugallen., Ulixbonen., Silven., et caeteris ipsius regni episcopis, eorumque successoribus vel procuratoribus eorundem, singulis videlicet singulas concedendas.

§ 8. Statuimus insuper et ordinamus et providemus, quod quocumque aliquos in barones, alferazes seu signiferos, maiordomos, cancellarios, superiudices, consiliarios, almozarifos (1), praetores, meyrinos (2) et alios officiales publicos in regno assumet eodem, ipsos, antequam suorum officiorum executionem concedat, eisdem iurare faciat, quod ipsi non erunt in consilio, auxilio vel favore, quod dictus rex, vel aliquis de suis contra praedicta provisiones et contenta in forma praemissi iuramenti regis eiusdem, aut contra ecclesiasticam libertatem quidquam faciat, et ipsi ea inviolabiliter observabunt, et a suis subditis facient observari. Quodque nobiles viros Dionysium et Alfonsum filios suos, alferaz, maiordomum, cancellarium, barones, superiudices, consiliarios, almozarifos, meyrinos, praetores, iudices et alios officiales publicos regni eiusdem, qui iam instituti administrant, faciat praestare simile iuramentum: et quod dicti successores sui hoc ipsum de suis baronibus, alferazibus, maiordomibus, cancellariis, superiudicibus, consiliariis, almozarifis, praetoribus, meyrinis, iudicibus, regni sui officialibus et ordinariis observabunt.

§ 9. Providemus et ordinamus, atque statuimus, quod nominatus rex pro se, et omnibus de regno et dominio suo bona fide et sine fraude praestet et concedat perpetuam securitatem et pacem praedi-

(1) Portorii praefecti, exactores, portitores (Ducago). (2) Penes quos iurisdiclio regia (Ducago).

Omnes insuper regni officiales iurent illa infringi, se non passuros:

Ret vero Ecclesiis et ecclesiasticis nullam esse iniuriam aut molestationem attenturam

etis electo et episcopis, ac eorum familiis et rebus, ac aliis, qui haecenus astiterunt eis in dicti prosecutione negotii, vel deinceps astiterint, aut praestiterint auxilium vel favorem; quod eis in personis, vel rebus suis intrando, morando vel exeundo regnum praedictum, quoties et quando suis viderint utilitatibus expedire, non offendet, nec offendi, quantum in eo fuerint, per aliquem patietur: quodque idem rex remittat praelatis, eorum familiis et aliis supradictis omnem rancorem et odium, si quod contra ipsos concepit, aut aliquem eorumdem, vel saltem in abstinendo ab offensis eorum, et faciendo alios abstinere, perinde se habeat ad ipsos, ac si adversus eos nullam rancorem vel odium concepisset. De huiusmodi autem securitatis et pacis infractione ipsum ita per omnia teneri decernimus, sicut iuxta consuetudinem regionis teneretur, si treugam forsitan infregisset: et quod super praemissis capitulis omnibus et singulis observandis praestet idem rex corporaliter iuramentum, et confici etiam faciat patentes literas sua praedicta plumbea bulla bullatas, et praedictorum filiorum suorum, alferaz, cancellarii, maiordomorum, superiudicum curiae suae, ac decem baronum maiorum de dicto regno sigillis nihilominus roboratas, dando singulas dictis electo et singulis episcopis, abbatibus et prioribus monasteriorum, quae per priorem consueverunt tantummodo gubernari, nec non et communitatibus civitatum regni praedicti.

Poenae contra
inobedientes

§ 10. Caeterum quia facilis forsane esset praedictorum transgressio, nisi poenarum adiectione vallentur, volumus et ordinamus, quod nisi saepedictus rex infra tres menses postquam ad ipsum ordinatio ista pervenerit, et successores sui infra annum postquam regnare coeperint, omnia et singula compleverint supradicta capitula, cuiuslibet ipsorum praemissa, prout eum contingunt committentis, implere, etsi per unum men-

sem in huiusmodi obstinatione perstiterint; loca etiam, in quibus ipsi committentes fuerint, vel ad quae ipsos contigerit pervenire, quamdiu ibi moram contraxerint, sint ecclesiastico supposita interdicto. Et si infra unum mensem, praeter praedictos tres, sive annum quantum ad successores proximo sequentem, huic ordinationi parere, ac praemissa omnia et singula implere neglexerint, idem rex et praedicti successores eius ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, quam ex nunc in illo casu ferimus in eosdem. Quod si infra alium mensem, praedictum unum mensem immediate sequentem, in huiusmodi negligentia seu omissione perstiterint, tota terra sua, videlicet praedictum Portugalliae et Algarbii regnum eo ipso ecclesiastico subiaceat interdicto: et si adhuc per tres alios menses in illorum adimplitione cessaverint, subditi et vassalli eorumdem regum ab observatione iuramentorum fidelitatis et homagii, quibus sibi obligati existunt, sint penitus absoluti, sibi que respondere in aliquo minime teneantur, quamdiu in huiusmodi pertinacia permanebunt. Nec iidem rex et successores iurepatronatus, si quod habent in Ecclesiis dicti regni, quamdiu in huiusmodi contumacia et excommunicatione permanserint, uti possint. Si autem memoratus rex aut successores sui, post promissiones et obligationes praedictas, iuramenti praestationem, literarum suarum pacis et securitatis concessionem huiusmodi, contra praedicta venerint, vel aliquid praemissorum et infra similes terminos, postquam denunciatum fuerit eis per dioecesanum loci, in quo rex praefatus vel successores sui veniendo contra praemissa excesserint, vel per eius vicarium, ipso absente aut eius Ecclesia vacante, cum consilio et assensu duorum coepiscoporum regni eiusdem tunc in regno ipso praesentium, super his satisfacere forte contempserint, poenis expressis superius ipsos decernimus sub-

Poenae in re-
ges Inobedien-
tes.

Et barones et officiales.

iacere, a quibus absolvi non possunt sine mandato Sedis Apostolicae speciali. Assumendi autem in barones, consiliarios et alios officiales publicos, seu etiam iam assumpti, si eorum, quae iuraverint, fuerint transgressores, nisi exinde infra mensem satisfecerint competenter, laici eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, clerici vero et eadem ligati sententia et obtentis beneficiis sint privati et inhabiles ad alia obtinenda.

Clausulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum constitutionis, ordinationis et provisionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc.

Datum Bellicadri secundo nonas septembris, pontificatus nostri anno IV.

Dat. die 4 septembris 1275, pontif. anno IV.

INNOCENTIUS V

PAPA CLXXXV

Anno Domini MCCLXXVI.

Inclusis conclavi Aretii cardinalibus die 20 Ianuarii 1276, postridie primo celebrato et publicato scrutinio, electus est in Pontificem Petrus de Tarantasia, natione Burgundus, ex ordine fratrum Praedicatorum, antea archiepiscopus Lugdunensis, mox S. R. E. cardinalis episcopus Ostiensis, qui Innocentius quintus voluit appellari. Romae coronatus est 22 februarii anno eodem, seditque in pontificatu a die electionis menses V, dies II (1), imperantibus in Oriente Michaelae Palaeologo, in Occidente Rodulpho rege Romanorum. Obiit Romae die 22 iunii anni eiusdem, et sepultus est in ecclesia Lateranensi. Vacavit sedes dies XX.

(1) Tot enim menses et dies, computando et diem electionis, et diem mortis, eum sedisse scribit Ptolomaeus Lucensis.

I.

Innocentius fideles encyclicis literis adeptae dignitatis certiores facit, ac praesules ad operam pro re christiana tuenda coniungendam excitat (1).

SUMMARUM

De Gregorii PP. obitu, ac conclavi. — Quo die ad pontificatum evectus sit. — Fidelium preces apud Deum implorat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei.

Nuper sanctae ac venerandae memoriae Gregorii Papa patre ac praedecessore nostro, in continuatione laborum, quos ad Dei prosequenda servitia solers et devotus assumpserat, nobisque, tunc Ostiensi episcopo ac aliis nostris fratribus, quos tam in Urbe, quam circa eius confinia, iam diversa loca receperant, tribus tantum ex illis existentibus circa ipsum, de ultramontana redeuntibus regione, ac eodem praedecessore apud Aretium civitatem Tusciae in infirmitate diebus aliquibus deductis de hoc saeculo nequam, quod eo dignum forte non erat, erepto, et ipsius corpore cum exequiarum solemnitate debita tumulato; licet in pastoris substituendi processu eorumdem fratrum absentia, satisque longa distantia, difficultatem non modicam communi hominum iudicio inuaret; Illo tamen, ut firmiter credimus, eorumdem fratrum corda tangente, cui facile est distincta coniungere, ac etiam inter se distantia in simul adunare, nos, fratres iidem omnes, quibus id personarum suarum status indulsit, sponte ac celeriter convenimus in civitate praedicta: et in omni mansuetudine spontanea palatium, in quo idem praedecessor habitabat, pridie ante festum beatae Agnetis intrantes, in ipso festo summo mane missarum solemnibus in honorem Sancti Spiritus celebratis ex more, ipsiusque gratia votis invocata supplicibus, concorditer ad celebrandam electio-

De Gregorii PP. obitu, ac conclavi.

Quo die ad pontificatum evectus sit.

(1) Ex Raynaldo ad ann. 1276, § 17.

nem instantem scrutiniū viam elegimus; et assistente ipso benigno sapientiae Spiritu, qui devote se invocantibus, *Ecce adsum*, solet dicere invocatus, cuius gratia molimina tarditatis ignorat; primo celebrato et publicato scrutinio (quod tamen nequaquam aliud, sicut nec oportuit, est secutum), in humilitatem nostram, Dei providentia, seu permissione mirabili, nobisque nimium terribili et stupenda, iidem fratres nullo discordante unanimiter concordarunt: nobis ad summi apostolatus evocatis apicem, et ipsius onus giganteis etiam tremendum humeris, nostris debilibus imponentes.

O mira Dei omnipotentia! O admirabilis divinae providentiae in sui dispositione infallibilis magnitudo! Quis divitiarum sapientiae ac scientiae tuae altitudinem admirari? quis comprehendere tua miranda iudicia? quis investigare sufficiat investigabiles vias tuas? Ecce id, non interiecto quasi horae unius interstitio, perfectisti, ad quod alias persaepe diffusi temporis spatium vix perfecit. Ecce longe distantes ab invicem corporibus coadunasti celeriter, et in eo ipsorum animos quasi subito coniunxisti, in quo alias cohabitatione coniunctos longa dissensio separavit. Haec profecto, pie Iesu, tui sunt muneris, tui doni, qui pacis et unitatis amator utrumque unum faciens, a diverso venientes partes unis. In iis itaque licet nos gravis, nec immerito, stupor invaserit, eius tamen quem ipsorum auctorem fideliter supponimus et humiliter confitemur, considerata clementia, confortavit, ut quamvis iniuncti oneris molem insufficientia nostra refugeret; de superabundantia tamen plenitudinis suae confisi, ei nostrae imbecillitatis subiecerimus imperfectum, sperantes, quod operi manuum suarum dexteram porriget; nec nos impraemeditatum et inscium dispositione sua, in tam profundi maris altitudine positum, derelinquet. Ad quod promptius obtinendum, vestrorum suffragiorum opitulationem requirimus, studiosam in hoc

opem et operam affectamus, universitatem vestram affectuose monentes, rogantes et qua possumus instantia exhortantes, quatenus, pensato consultius, quod in partem estis tantae solitudinis evocati, in gregibus curae vestrae commissis pro viribus solliciti pastoris partes satagentes implere, Moysi manus debiles, cuius, licet insufficientibus meritis, typum in Domini populo gerimus, vestris intercessionibus sustentetis, apud illum, qui huiusmodi nobis onus imposuit, devotis precibus insistentes, ut non patiatur ipsius mole nos opprimi, ipsius pressura subterni; sed debilitatem nostram suo robore fueciet, suaque virtute confortet, ut sic in commissi executione regiminis eius prosequamur beneplacitum, quod aeternae retributionis gloriam et sequamur attentius et de suae benignitatis gratia efficacius consequamur. Caeterum, fratres et filii, affectum vobis charitativae benignitatis expandimus et sinum charitatis solidae aperimus, proponentes, quantum cum Deo poterimus, honori vestro deferre, ac vestra et Ecclesiarum vestrarum commoda, pro quibus ad nos recurrere cum securitate poteritis, in promptitudine benevolentiae promovere.

HADRIANUS V

PAPA CLXXXVI

Anno Domini MCCLXXVI.

Hadrianus, antea Othobonus, patria Genuensis, S. R. E. cardinalis diaconus S. Hadriani, electus est Summus Pontifex die 12 iulii anno 1276, statim post electionem suam ex Urbe Viterbium cum concesserit, ibidem, nondum presbyter, nec Pontifex ordinatus, obiit, die 18 augusti anni eiusdem, et sepultus est in ecclesia fratrum Minorum. Sedit itaque mensem unum, dies septem: vacavitque post eius mortem Apostolica Sedes fere per mensem.

Fidelium precibus apud Deum impletur.

IOANNES XX dictus XXI

PAPA CLXXXVII

Anno Domini MCCLXXVI.

Petrus, natione Lusitanus, Inliani filius, S. R. E. cardinalis, episcopus Tusculanus, electus est in Romanum Pontificem die 15 septembris 1276, solemniterque de more coronatus die 20 eiusdem, Ioannes voluit appellari. Sedit in pontificatu menses viii (1), imperantibus in Oriente Michaelae Palaeologo, in Occidente Rodulpho rege Romanorum. Obiit Viterbii die 16 maii 1277, et sepultus est in ecclesia S. Laurentii. Vacavit sedes menses vi, dies viii.

I.

Decretum, quo Adrianus V Gregorii X de inclusione cardinalium in conclavi pro facienda Pontificis electione constitutionem suspenderit, confirmatur (2).

SUMMARIUM

1. Facta a Gregorio de conclavi lex — Ab Adriano suspensa. — Quomodo fuerit suspensa. — 2. Illius exemplo ad tempus abrogatur.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Licet felicitis recordationis Gregorius Papa praedecessor noster, pia meditatione considerans quantum sit onusta dispendiis, plenaque periculis Ecclesiae Romanae proluxa vacatio; et vigilanter intendens super hoc de opportuno remedio providere, quandam super electione Romani Pontificis constitutionem ediderit in concilio Lugdunensi; quia tamen experientia docuit, constitutionem eandem multa intolerabilia, nonnulla obscura et propter hoc accelerationi provisionis eius-

dem Ecclesiae valde damnosa, immo etiam provisionis ipsius impedimenta et dilationem ingerentia continere; pia memoriae Adrianus Papa praedecessor noster, diligenter praemissa considerans et residens in camera sua Lateranensi, in consistorio, nobis et aliis fratribus suis, de quorum numero tunc eramus, praesentibus; bonae memoriae V. Praenestino episcopo, V. S. Eustachii diacono, et dilectis filiis G. tit. S. Marci presbytero tunc infirmitate detentis, ac S. tituli S. Caeciliae Apostolicae Sedis legato, presbytero, cardinalibus dumtaxat exceptis, constitutionem eandem, quoad omnem ipsius effectum, quidquid posset contingere, solemniter et absolute suspendit; et quamvis post eius obitum nos et dicti fratres, qui tunc supererant, et praesentes etiam in Romana Curia, suspensionem huiusmodi non solum verbis, sed litteris etiam nostro et eorundem sigillis munitis, concorditer testaremur; nonnulli tamen corda contumacia in damnatam superbiam erigentes, adhibere fidem nostro testimonio contempserunt; aliis etiam infrunitis animis suggerentes huiusmodi nostro testimonio non esse credendum; quamquam insuper aliquorum habet assertio, eundem praedecessorem Adrianum in lecto aegritudinis decumbentem suspensionem revocasse praedictam; nos tamen et iidem fratres frequentes et diligentes super hoc inter nos collationes habuimus; et non solum ab iis, qui revocationis huiusmodi conscii dicebantur, sed ab aliis eiusdem praedecessoris Adriani familiaribus et aliis etiam studinimus veritatem frequentissime indagare; nec invenimus eundem praedecessorem Adrianum ad revocationem praedictam aliquatenus verbo, vel litteris processisse.

§ 2. Nolentes itaque, nec valentes, urgente conscientia, quae nos maxime in tali ac tanto articulo veritatem occultare non sinit, praefatam suspensionem dictae constitutionis ratam, ut expedit, non haberi; vel ipsam de caetero quomodolibet

Quomodo fuerit suspensa.

Facta a Gregorio de conclavi lex

Ab Adriano suspensa.

Illius exemplo ad tempus abrogatur.

(1) A die electionis computandos. (2) Ex Raynaldo ad annum 1276, § 29.

in dubium revocari; suspensionem ipsam ab eodem praedecessore Adriano factam fuisse, ut praemittitur, praesentium tenore testatur; ac ipsam nihilominus ratificantes et ratam haberi volentes, revocatione praedicta, cum nulla de ipsa fides haberi potuerit, nonobstante, constitutionem eandem, quoad omnem suum effectum, de fratrum ipsorum consilio decrevimus esse suspensam. Caeterum aperte praedicimus, quod nec nostrae, nec fratrum ipsorum intentionis existit, ut solum in eiusdem constitutionis suspensione seu abolitione sistamus; sed ad tollendas occasiones diffusae vacationis eiusdem Ecclesiae, ac celeritatem provisionis ipsius, prout eadem intendeat constitutio, competenter inducendam, sic intendimus praefatae constitutioni et dicti praedecessoris Gregorii, conditoris eiusdem, intentioni concurrere, ac Deo ductore fratrum ipsorum consilio salubriter in proximo providere, quod cum dispositione divina casus emergerit eidem Ecclesiae, sublatis impedimentis quibuslibet, celeriter desiderata provisio, prout mundi necessitas exigit, valeat provenire. Nulli ergo, etc.

Datum Viterbii secundo kalendas octobris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 30 septembris 1276, pont. anno 1.

II.

Encyclicae Ioannis XVI ad fideles de sua promotione literae (1).

SUMMARIUM

Cardinales in palatio Viterbiensi Pontificem electuri conveniunt. — Quomodo ad Sedem Apostolicam evectus. — Commendat se fidelium precibus.

Ioannes episcopus servus servorum Dei.

Felicis recordationis Adriano papa praedecessore nostro post promotionem suam

(1) Ex Raynaldo, Continuat. Annal., tom. xv, pag. 285.

ad summi apostolatus apicem brevi dierum numero vitae suae tempora consummante, post exhibita eidem in solemnibus exequiis debita humanitatis obsequia, nos et fratres nostri in episcopali palatio Viterbiensi convenimus, electioni substituendi Pontificis, iuxta necessitatis instantiam et fervens nostrum desiderium vacaturi; et licet diebus aliquibus per importunitatem Viterbiensium civium tractatui electionis instantis nec dare possemus initium; postquam tamen illi vacare potuimus, astitit, ut credulitas devota supponit, sapientiae Spiritus, ex more a nobis et fratribus ipsis suppliciter invocatus, et prima die de ipsorum fratrum concordii voto, parique concordia processit de nobis, tunc episcopo Tusculano, impraemeditatis et iocis, ad Petri Cathedralam electio canonica, communis et concors.

In iis itaque stupemus non immerito, pariter et tremur. Nonne stupor, nonne tremor, quod nos, qui tutioris semper putavimus esse consilii, secure in Domo Domini abiici, quam periculose super aliorum curam et regimen elevari sic subito in maris altitudinem venimus? Et dum ad iniuncti oneris sarcinam insufficientes virtutum sumptus dispungimus et vires impares comparamus, ab illius, nec indigne, timemus tempestate demergi? Haec efficaciter suggerabant, ut in vocatione, in qua nos vocaverat Dominus, maneremus, et debilitas onus refugeret, ac opus insufficientia nostra vitaret. Verum, quia merces laboribus commensuratur et redditur, propter quod Doctor et Praedicator egregius, non de profectu glorians, sed veraciter suos labores attestans, non inquit, plus omnibus profeci, vel profui, sed plus laboravi; licet dederet onus et labor, ad subeundum tamen iugum apostolicae servitutis, et in ea pro viribus laborandum, merces retributionis aeternae uniuscuiusque, nisi aliud misericordia retribuente indulgeat, commensuranda laboribus, invitavit, et sub Illius fiducia, qui lasso virtutum subiicit, cuius

Quomodo ad Sedem Apostolicam erectus.

Cardinales in palatio Viterbiensi Pontificem electuri conveniunt.

solius sufficientiae plenitudo nostros sufficit supplere defectus, debiles humeros tanto subiecimus oneri, nec expavimus manus exponere immensitati laboris.

Caeterum, quia supra vires nostras esse conspicimus susceptum officium, illudque soli portare nequimus, orationum vestrarum suffragia humiliter imploranda, et vos in partem sollicitudinis evocatos collaborando nobiscum, diligentius exequamini commissa vobis officia, decrevimus exhortandos. Ideoque universitatem vestram monemus et hortamur in Domino, vos nihilominus rogantes instanter, quatenus preces humiles, devotas et sedulas frequenter fundatis ad Dominum, ut sua pietate nostram insufficientiam suppleat, debilitatem fulciat; nobisque, quod est onerosum, leviget, quod obscurum suae claritatis luce revelet, et aspera convertat in plana: sicque vota nostra praeveniendo elementer aspiet, et misericorditer adjuvando benignus prosequatur, quod zelus noster semper in ipsius beneplacitis ferveat, nec unquam in illorum executione torpescat; vos quoque, quos de gregibus diligentiae vestrae commissis pastoralis officii cura sollicitat, sic diligenter illud studeatis implere, quod cum discussio venerit, et exacti fueritis pro illis reddere rationem, non solum illam cum securitate reddatis, sed et exigentis mereamini gratiam; et interim in vestris Ecclesiarumque vestrarum negotiis, super quibus potestis ad nos cum securitate recurrere, Apostolicae Sedis propitium sentire favorem.

Datum Viterbii, nonis octobris, pontificatus nostri anno primo.

Datum die 7 octobris anno Domini 1276, pontif. anno 1.

Commendat se
fidelium precibus.

NICOLAUS III

PAPA CLXXXVIII

Anno Domini MCCLXXVII.

Nicolaus III natione Romanus, antea Ioannes Caietanus de Ursinis, cardinalis diaconus S. Nicolai in Carcere Tulliano, electus est Viterbii Summus Pontifex die 25 novembris 1277, Romaeque consecratus die 26 decembris anni eiusdem. Sedit in pontificatu a die electionis annos II, men. IX, uno die minus: a consecratione annos II, men. VIII, duobus diebus exceptis, imperantibus in Oriente Michaelae Palaeologo, in Occidente Rodolpho rege Romanorum. Obiit apud Surianum (1) die 22 augusti, anno 1280. Corpus Romam translatum tumulatur in basilica B. Petri in capella B. Nicolai. Vacavit sedes men. VI.

I.

Encyclicae Nicolai literae de sua in Summum Pontificem electione ad Gallias praelatos (2).

SUMMARY

Specialis Dei de Ecclesia cura et custodia: — Ac praesertim sede vacante: — Ut defuncto Ioanne XXI, cardinales de successore eligendo tractarint. — Diem electionis suae significat. — Ut invitius pontificatum acceperit: — Spem in Deum coniecerit. — Praesulum pro se ad Deum preces exposcit. — De portitoribus literarum huiusmodi.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Senonen. et episcopis ac dilectis filiis abbatibus ac aliis Ecclesiarum praelatis per Senonen. provinciam constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Immensae Deus potentiae, qui mundum per se condidit, per se regit; nec

(1) *Surianum*, arx olim munita, prope Viterbium. (2) Ex Regest. Vatic.

eget extrinsecus quaesitis auxiliis ad regendum, qui non eguit ad condendum. Quem enim (Sacra Scriptura testante) alium constituit super terram, aut quem alium posuit super eum, quum fabricatus est orbem? Profecto nullum; sed ipse solus regiminis et gubernationis est princeps, qui creationis exitit solus auctor:

Specialis Dei
de Ecclesiae cu-
ra et custodia:

Ipse quidem Ecclesiae catholicae, peculiaris procul dubio domus suae, peculiaris etiam civitatis solus aedificator et custos, ad cuius sine Ipso custodiam seu structuram frustra aedificantes alii laborem assumerent, frustra custodes caeteri vigilarent; tanto magis ea specialis regiminis et custodiae cura prosequitur, quanto maiori singularitate construxit. Siquidem caetera verbo creans: Dixit, et facta sunt: Ecclesiam vero non solum verbi expressione, sed et sui pretiosi Sanguinis effusione fundavit. Ad huius autem specialitatis evidentiam discipulis suis, quos eiusdem Ecclesiae fecit velut praecipua fundamenta: *Ego, inquit, vobiscum sum usque ad consummationem saeculi*, suae virtutis assistentiam repromisit et ipsi Ecclesiae in Apostolorum Principe, cui cuiusque successoribus commisit eisdem regiminis vicariam, ait: *Ego pro te rogavi, Petre, ne deficiat fides tua*; eandem insuper vicariam sic esse voluit vicissitudinariae successionis continuatione perpetuam, ut quamquam ipsi vicarii ex humanae fragilitatis conditione legi mortalitatis addicti, vitae praesentis occasum imperio mortis incurrerent; ipsum tamen vicariatus officium substituendorum vicibus immortale in perpetuum remaneret.

Ac praesertim
sede vacante:

Proinde saepefacta mater Ecclesia interdum utili desponsata Pontifici, nuptialibus ornata monilibus, sub sponsi sui ducatu, eiusdem Rectoris omnium dirigente potentia, laeta deducitur: interdum vero in pastoris subtracti carentia, viduitatis amictu circumdata, oculis resolutis in lacrimis eius sibi queritur adempta solatia, lamenta de illius subtractione multiplicat, et anxia pro alterius substi-

tutione laborat: eo quam prolixius, quod iis, quorum interest, cum omni diligentia solerter ac instanter eiusdem Ecclesiae provisioni vacantibus, nihilominus tamen vacationis prolixitatem ingerit occurrentium casuum qualitas, aliarumque circumstantiarum necessitas, non instantium negligentia vel voluntas. Et licet interim eadem Ecclesia, dum ad editionem spiritualis Patris, filii sponsique votivam enititur, parturientis partes experiens, conatus prosequens, et molestias perferens, acerbos dolores sentiat; instar illius tamen consultius idoneum pariendi tempus expectat, ne inconsulte festinantiae impetum partum praecipitet in abortum. Ob, igitur praesumptuosa iudicia murmurantium in Ecclesiae provisione, quam saepe indignae arguunt tarditate; nam etsi de providendo utiliter eidem Ecclesiae in generalitate quadam sint eligentium vota concordia, tamen dum singulariter ad id persona idonea quaeritur, in hoc nimirum quaerentium iudicia facile non concordant. Sed et nonnumquam, occulta forsitan Dei dispositione, postponendus eligitur, et postponitur praefendus; sicut his accidisse diebus ex nostrorum defectuum consideratione supponimus et humiliter confitemur.

Nuper enim felicis recordationis Ioanne Papa praedecessore nostro apud Viterbium, ubi tunc cum sua curia residebat, ab hac luce subtracto, et ipsius corpore in Viterbiensi Ecclesia cum exequiarum solemnitate debita tumulato; tandem nos et fratres nostri, quibus nos tunc officii quoad hoc annumerabat aequalitas, in palatio episcopali convenimus, propensiore diligentiam consideratae provisioni eiusdem Ecclesiae impensuri. Et quamquam Ille, qui caelesti dat concentui armoniam, nos sub clausura eadem habitantes in unum ad utilem provisionem ipsius Ecclesiae obtinendam, prout singulorum habebat assertio, unanimes fore sua pietate concesserit; ad consummationem tamen provisionis eius-

Ut defuncto
Ioanne XXI. cardinalis de successoribus eligendo tractarint.

dem alto suo et secreto consilio dare aliquamdiu distulit spiritum unitatis. Sed demum in die beatae Catharinae, missarum solemnium cum invocatione Sancti Spiritus celebratis, iidem fratres in humilitatem nostram (utinam non exorbitante iudicio) per viam scrutiniū concordantes, nos, tunc Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconum cardinalem, ad consendendam apostolicam dignitatis speculam unanimiter elegerunt: nobis vestem ponderis universum orbis ambitum continentem non offerentes tantummodo, sed etiam cum importuna instantia ingerentes. Verum, ut rei gestae seriem succinctus sermo pertranseat, ne, dum defectus eosdem ad humilitatem nostram gestimus exprimere, sub humilitatis specie notam elationis seu qualiscumque iactantiae ingerat seriosa repetitio veritatis; nos gradus altitudinem, et oneris imminenti tantae altitudinis ascensuri molem, nobis in cardinalatus officio experientiae longae participio non ignota, in attenta meditatione pensantes, eligentium et offerentium instantiae insufficientiae nostrae imparitatem obiecimus, debilitatem nostram dictante conscientia oblati imparem, cum repetita multoties relaxationis supplicatione humili allegantes.

Cumque nec sic cessaret instans fratrum importunitas eorumdem, sed vim inferens nostro proposito vehementius collegii iussus urgeret, nosque violentiam patientes clamarem lacrymis, nec esset, qui auditu exauditionis audiret, vociferemur gemitu, nec foret qui remissionem iniuncti oneris benigno iudicio indulgeret; ad illum oculos mentis ereximus, qui, sicut praemititur, Ecclesiam, quam per se fundavit, non negligit regere per se ipsum; sed quam pie condidit, pie regit; et quamquam de insufficientia nostra timentes, de superabundantia tamen omnipotentiae suae confisi, humeros summo superhumerali subiecimus, et humiliter iugum subivimus apostolicae ser-

vitutis; sperantes, quod Ipse, qui Petri pedibus maximos vortices inclinavit, ut iter liquidum humanis gressibus solidum praerberet obsequium, nobis, quos licet indignos illi sua constituit dignatio successorem, in nostri executione ministerii humiliabit per suae virtutis potentiam colla tumentia superbiorum, et lapsus in delicta labentium cohibendo, eos in bonorum stabilitate operum solidabit.

Ad quod efficaciter obtinendum attente orationum vestrarum suffragia imploramus, universitatem vestram monentes, rogantes et obsecrantes in Domino Iesu Christo, quatenus diligentius attendentes, quod ad tanti ponderis sarcinam supportandam pervigiles cooperatores esse vos exigit, vobis in vestris gregibus sollicitudo commissa in huiusmodi cooperationis ministerio exequendo super greges eosdem sollicito vigilantes debilitati nostrae devotarum orationum et placationum uberum frequentibus oblationibus assistatis, ab Eo, qui vobis sarcinam eandem imposuit, seu pondus forsitan permisit, supplicationibus devotis et sedulis implorantes, ut qui ex eisdem nostris defectibus sub illius onere premimur, Ipsius munere sublevemur: nobisque ipse honorum Largitor omnium sic illam ad sui nominis laudem et gloriam, nostram populi que sui salutem portare sua pietate concedat, quod eadem pia mater Ecclesia filios suos numero et merito nostris multiplicari temporibus glorietur.

Caeterum, fratres et filii, affectum vobis charitativae benignitatis expandimus, et sinum charitatis solidae aperimus, proponentes, in quibus cum Deo poterimus, honori vestro deferre, ac vestra et Ecclesiarum vestrarum commoda, pro quibus ad nos recurrere cum securitate poteritis, in promptitudine benevolentiae promovere.

Cum autem, sicut intelleximus, portitores huiusmodi litterarum interdum esse consueverint contra intentionem mittentium exactores; nunc importunae petitio-

Diem electionis suae significat.

Et inritus pontificatus accepit.

Spem in Deum coniecerit.

Præesulum pro se ad Deum precibus exposcit.

De portitoribus litterarum iustis modis.

nis instantia, nunc etiam murmurationum susurris, ac defectionum et querelarum comminationibus exigendo, scire vos volumus, quod nostrae intentionis existit, latoresque praesentium irare fecimus, quod ad exigendum vel obtinendum aliquid praeter ea, quae ad victum et ob infirmitatis ac alios casus necessaria, per alias eis sub certa forma literas, quas vobis exhiberi mandamus, ministrari praecipimus, talibus instantiis, murmurationibus, detractionibus, seu comminationibus non utantur; nec recipere per instantias, murmuraciones vel comminationes huiusmodi oblata praesumant: ideoque, ut nostris in hoc intentioni ac beneplacitis concurratis, praefatis eorum abusionibus, caeterisque similibus, si forsitan eis, quod non est verisimile, uti praesumerent contra proprium iuramentum, contemptis, omnino vos ultra praemissa ipsius nostro ministranda mandato tribuendo aliquid non gravelis: cum non per extorsiones huiusmodi, sed alias retributione congrua intendimus ipsorum laboribus respondere.

Datum Romae apud Sanctum Petrum decimo octavo kalendas februarii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 15 ianuarii 1278, pontif. anno 1.

II.

Quod absque Summi Pontificis licentia speciali senator Urbis minime eligatur (1).

SUMMARIUM

Proœmium. — Pontificibus donata Roma cum imperio. — 1. Damna Urbi a domino exterorum illata recenset; — 2. Quibus occurrit. — Urbis senator sine licentia Papae non eligendus. — Poenae contra secus agentes. — 3. Tabellionum, aliorumque contravenientium poena. — 4. Obstantium derogatio. — 5. Nobiles Romani hac lege excipiuntur. — 6. Clausulae.

(1) Ex Regest. Vatic.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Fundamenta militantis Ecclesiae in montibus sanctis Propheta rememorans, per montes, Apostolos et praedicatores potenter insinuat, quibus tota huius aedificii fabrica confidenter innititur, qui firmas bases Ecclesiae super fundamento, praeter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidantur; ut veritas, quae antea legis et prophetarum praefatione vehabatur, per apostolicam tubam in salutem universitatis exiret: tunc scriptum est: In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum. Huius autem muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum voluit officium pertinere, ut in beato Petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso, quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet. Hunc enim in consortium individuae unitatis assumptum, id quod ipse erat, Dominus voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, ut aeterni templi structura, Deo aedificante, constructa mirabili munere gratiae Dei in Petri consisteret firmitate: cui Salvatoris nostri miranda provisio beatum Paulum in apostolatu gentium per dexteram societatis adiunxit. Isti sunt, per quos Evangelium Romae resplenduit: isti sunt eius patres, verique pastores: isti sunt, qui una pro merito uno loco pro gloria sub uno persecutore pro parili virtute compassi, Urbem ipsam glorioso cruore martyrii Christo Domino consecrarunt; isti sunt qui illam in hanc gloriam prorepererunt, ut sit gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis et regia, per sacram beati Petri Sedem caput totius orbis effecta. Ne autem ipsa mater Ecclesia in congregatione ac pastura fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipsius adiuta spiritualibus semper

Proœmium.

Pontificibus
donata Roma
eum imperio.

proficeret incrementis, non absque miraculo factum esse concipitur, ut occasionaliter Constantini monarchae a Deo praevisa, sed curata baptismalibus fomentis, infirmitas quamdam quasi adiceret ipsi Ecclesiae firmitatem, qui quarto die sui baptismatis una cum omnibus satrapis et universo senatu, optimatibus etiam, et cuncto populo, in persona beati Silvestri sibi Romanam Urbem concedendo, relinquens ab eo et successoribus eius per pragmaticum constitutum disponendam esse decernens in ipsa Urbe utriusque potestatis monarchiam Romanis Pontificibus declararet, non iustum arbitrans, ut ubi sacerdotis principatum et christianae religionis caput Imperator caelestis instituit, illic imperator terrenus habeat potestatem; quin magis ipsa Petri Sedes, in Romano iam proprio solio collocata, libertate plena in suis agendis per omnia potiretur: nec ulli subesset homini, quae aere divino cunctis dignoscitur esse praelata. Decet namque ipsi Romano Pontifici per fratres suos sacrosanctae Romanae Ecclesiae cardinales, qui sibi in executione officii sacerdotalis coadiutores assistunt, libera provenire consilia. Decet ipsi nullo modo vacillare iudicia, ut fratres ipsos nullus saecularis potestatis metus exterreat, nullus temporalis favor absorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos a veri consilii soliditate removeat; quin cum per ipsum Romanum Pontificem in quibuscumque negotiis contingeret eorum peti consilia in consulendo per omnia liberi eidem Romano Pontifici in omnibus, quae pro tempore imminet, libere consulant et assistant: ipsaque Romani Pontificis vicarii Dei, quae suis temporibus occurreret electio, et eorumdem cardinalium, cum expediet facienda promotio, in omni libertate procedant.

Domina Urbi a
dominio exte-
riorum illata re-
censet;

§ 1. Digne itaque ad Urbem ipsam, eiusque regimen aciem nostrae considerationis extendimus, ut felici ducta regimine praeservetur a noxiis, et optatis

semper proficiat incrementis. Numquid obdixit oblivio, quae Urbi, quae incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina regimina? Numquid non haec destructio moenium et deformatio proveniens ex ruinis luce clarius manifestant? Num quid non haec fidelium contrectata deposita? Numquid non haec ipsa veneranda Dei templa praesidentis manu sacerilega diebus nostris nefarie violata proclamant? Quid plura? nonne ipsius Urbis retroactis temporibus incorrupta constantia, sub regentis eo tempore nefando subversa regimine, ipsam Urbem speculum Fidei tanta respersit infamia, ut a matre sua Romana Ecclesia filia praedilecta deviare compulsa, quondam Corradinum, qui de venenosa radice Friderici quondam Romanorum imperatoris colubri tortuosi iusto ipsius Ecclesiae iudicio reprobati prodixisse videbatur in regulum, quique ad exterminium Romanae matris Ecclesiae manifestis iudiciis una cum suis fautoribus aspirabat in contemptum Dei, suae matris ac ipsius Urbis opprobrium, patenter exciperet, recepto faveret, constituens se per hoc tam patens hostis suae matris Ecclesiae filiam adiutricem? Haec ipsi Romae praestiterunt senatores incogniti: haec praesides improvisi, ut gloriosa civitas redderetur ingloria, sua stabilitas vocaretur instabilis, saeque constantiae antiquata soliditas linguis hominum notaretur infirma.

§ 2. Proinde officii nostri debitum circa huiusmodi tam periculosos eventus ad libram moderaminis erigentes, tantae subversionis occasiones ita salubris remedii appositione praecidimus, ne illorum, qui ipsam rempublicam laudabiliter hactenus gubernarunt, videamur gloriam suggillare, vel merita, quae illis apud infalibilem et omnia scientem Retributorem de iam perlatis quaesita laboribus salva persistunt. Ut igitur circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cum discretionis solertia, per quam ipsi Romanae Ecclesiae plena libertas, quae in omni-

Quibus occur-
rit.

bus et per omnia sibi debetur, optata proveniat, vitentur iam experta pericula, et Romanorum populus ab opprimentium protectus incursibus sedeat, sedendo quietas in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiducia, et temporalium requie opulenta; de fratrum nostrorum consilio hac irrefragabili et in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut quandocumque et quotiescumque senatoris electio vel alterius quocumque nomine censeatur, qui quocumque modo, quocumque titulo ipsius Urbis debeat praesse regimini, imposterum imminet, nullus imperator, seu rex Romanorum, aut alius imperator, vel rex, princeps, marchio, dux, comes, aut baro, vel quis alterius notabilis praerminentiae, potentiae, seu potestatis, excellentiae vel dignitatis existat frater, filius, vel nepos eorum ad tempus, vel in perpetuum, seu quis alius ultra anale spatium quovis modo, colore vel causa per se vel per aliam personam quomodolibet submittendam in senatorem, capitaneum, patritium, aut rectorem, vel ad eiusdem Urbis regimen, seu officium nominetur, eligatur, seu alias etiam assumatur, absque licentia Sedis Apostolicae speciali, per ipsius Sedis literas concessionem licentiae huiusmodi specialiter exprimentes: quod si secus factum fuerit, nominationem, electionem et assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas, ac carere omni robore firmitatis: et non solum nominatores, electores et assumptores; verum etiam ipsi nominati, electi, aut assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quomodolibet intromiserint, intendentes et obedientes eisdem, et omnes dantes in hoc ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis auxilium, consilium, vel favorem publice vel occulte, cuiuscumque dignitatis, praerminentiae, conditionis, aut status extiterint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant: ac nihilominus ipsos

nominatos, electos seu assumptos si contra praesentem constitutionem praedictis nominationi, electioni vel assumptioni consenserint, aut se quoquomodo illis ingesserint; et eorum posteros in perpetuum omnibus feudis, privilegiis, libertatibus, immunitatibus, gratis et honoribus, quae a praedicta, seu aliis tenent Ecclesiis, censemus esse privatos: ita quod illi, ad quos eorum collatio, concessio, seu dispositio pertinet, resumendi ea, retinendi, concedendi, seu conferendi aliis, aut de ipsis etiam disponendi, prout ad eos pertinet, liberam habeant potestatem: et ne taliter nominati, electi, vel assumpti de sua pertinacia vel contemptu valeant gloriari, nos quaelibet mandata, praecepta, ordinationes et statuta, quae fecerint, omnesque sententias, quas tulerint, et quidquid penitus in contractibus et obligationibus, sive in quibuscumque aliis Urbis nomine, vel tamquam senatores, capitanei, patritii, aut rectores, vel officiales ipsius egerint, irrita prorsus ex nunc et vacua nunciamus.

§ 3. Indices vero et tabelliones, qui super iis aut eorum aliquibus contra praesentis constitutionis edictum patrocinari vel instrumenta conficere forte praesumpserint, indicatus et tabellionatus officiis se noverint esse privatos. Contemptores quoque, seu violatores praemissorum vel aliorum vel alicuius eorum ab huiusmodi excommunicationis, praeterquam in mortis articulo, sententia absolvi non possint, nisi per Romanum Pontificem, vel de ipsius petita et obtenta licentia speciali.

§ 4. Non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus et statutis quaecumque firmitate vallatis, quae in praemissis omnibus, nolumus aliquibus vel alicui suffragari: sed omnia quoad illa decernimus non tenere.

§ 5. Ut autem cives romani, qui ex ipsa Urbe naturalem duxisse noscuntur originem, aut quisvis alii, qui in ipsa

Urbis senator sine licentia Papae non eligendus.

Tabellionum aliorumque contravenientium poena.

Poenae contra sacras agentes.

Obstantium derogatio.

Nobiles Romani hac lege excluduntur.

eiusve territorio non advenae, sed continui habitatores extiterunt, quoad honores ipsius Urbis, aut regimen gratiosis functionibus potiantur, non intendimus, quod praesens constitutio tales excludat, quin ad unum annum dumtaxat, vel aliud tempus brevius nominari ad ipsius regimen et officium eligi valeant ac assumi: etiamsi praedictorum principum et aliorum fratres, filii vel nepotes existant, aut etiamsi extra Urbem et ipsius territorium sub nomine comitatus, baroniae, seu cuiuscumque alterius tituli in hominibus vel locis aliquibus iurisdictionem, seu potestatem aliquam temporalem vel perpetuam obtinerent: dummodo praedicta iurisdicatio vel potestas extra Urbem et territorium praefata consistens non tantae praeminentiae, vel notabilis potentatus existat, quod eam obtinentes eius occasione vel causa cum aliis exclusis a dicto Urbis regimine, ut praemittitur praesentis constitutionis oraculo, rationabiliter includantur.

Clausulae.

§ 6. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis et privationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem, etc.

Datum Viterbii quindicesimo kalendas augusti, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 18 iulii 1278, pontif. anno 1.

III.

De praedicatione verbi Dei pro conversione hebraeorum.

SUMMARIUM

Innumera Dei beneficia erga hebraeos. — 1. Excaecata tamen semper fuit eorum durities. — 2. Iubet, ut praedicetur verbum Dei, ut convertantur. — 3. Conversi praelatis et aliis commendandi, ut humanissime tractentur. — 4. Converti nolentes Papae nunciantur.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectio filio priori provinciali fratrum ordinis Praedicatorum in Lombardia, salutem et apostolicam benedictionem.

Vineam Sorec velut electam plantavit dextera Dei Patris, et omne semen verum seminavit in ipsa, angelica custodia sepivit illam, lapides nocivos abiecit ex ea. Hanc de Aegypto in luto et latere sub iugo Pharaonis oppressam, in signis et prodigiis transferens, dux itineris eius existens, in terram promissionis adduxit. Vineam enim Domini exercituum domus Israel est, viri Iuda delectabile germen eius. Hanc sic mire translata, quasi adhuc rudem campum vomere legali proscindens, prophetali doctrina sulcavit, ut et ipsam ad maturam frugem, idest ad regenerationis gratiam praepararet.

§ 1. Sed, prohi dolor! peccatorum spinis obsita, nullum imbrem gratiae spiritualis excipiens, quae sperabatur ut uvae educeret, labruscas eduxit: unde sperabatur iudicium, processit iniquitas: unde iustitia, inde clamor. Haec est vinea, in qua fici arbor, scilicet synagoga iudaeorum plantata, evangelica veritate describitur; cuius plantator Christus, coetus apostolicus cultor existit. Haec triplici tempore, quasi tribus annis, ut fructum produceret expectata, infructuosa reperta, cultori succidenda praedicitur. Nam nec tempore circumcisionis ad perfectum deducta est, quia circumcisionem animae non quaerebat: nec sanctificata per legem, quia per eam tantum carnalia sequebatur; nec tandem iustificata per Evangelii gratiam, quia gratiam recipere noluit, quin potius latorem gratiae iustum iniuste peremit, et quodammodo indurationem Pharaonis excedens, omne curantis et curae refutavit antidotum; adeo ut nec verbis, nec signis, nec sacramentis, quinimmo nec ipsius Christi et Dei corporali praesentia molliretur. Multifarie enim multisque modis olim Deus loquens antiquis ipsius synagogae patribus in

Innumera Dei beneficia erga hebraeos

Excaecata tamen semper fuit eorum durities.

prophetis, novissime in fine temporum locutus est ipsis et nobis in Filio, quem constituit haereditatem universorum, per quem fecit et saccula; sed omnem escam abominata est anima eius: et idcirco iusto Dei iudicio reprobata, exterminavit eam aper de sylvâ, et singularis ferus depastus est eam. Ablata est sepes eius, prosternata maceries et in direptionem posita ut deserta; nec inventus est in terris amplius locus eius. Verum quia miserationes Dei super omnia sua opera praedicantur, qui omnes salvos fieri et neminem vult perire, qui se ipsum pro nobis et ipsis hostiam salutis exhibuit Deo Patri: qui exaltatus a terra, expansis in cruce manibus, ad se cuncta trahere evangelica voce praedixit.

Iubet, ut praedictur verbum Dei, ut convertantur.

§ 2. Nos, licet immeriti, vicem Eius tenentes in terris, qui etiam iudaicam perfidiam a sua misericordia non repellit; libenter pro illius populi obcaecatione labores appetimus, ut affectum nostrum divina prosequente elementia, cognita veritatis luce, quae Christus est, a suis tenebris eruantur. Porro quia iudeorum ipsorum, quasi per universum mundum, divino iudicio, praevisa dispersio, ipsos ad recipiendum sacramenta fidei ac doctrinam commode in unum convenire non patitur, necessitate nos voluntarios urgente, compellimur per diversas mundi partes diversos seminarios eligere, per quos semen verbi Dei, prout possibile est, spargamus in singulos, quorum salutem universaliter et singulariter affectamus. Ad te igitur inter alios sub spe divinae gratiae mentis nostrae oculos convertentes, cum tui ordinis claritate reluceas et credaris ubilibet per opera utilia et exempla laudabilia fructuosus, et ex data tibi divinitus gratia scire te confidimus et posse, et fructus uberes in Domo Domini germinare, discretionis tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus confidens in Illo, cui proprium est spirituales gratias clargiri, tales umbrarum tenebris obcaecatos, in commissa

tibi provincia, per te ac alios fratres tui ordinis, quos ad hoc honestate morum, experta scientia, probitatis virtutibus, circumspectione provida et experientia comprobata idoneos esse cognoveris, et quorum industria atque doctrina divinis donis a Domino foecundata intrepide pro catholica fide reluceat, et sui claritate non titubet, sed tenebrosas mentes radiorum repercussione clarificet, et obstinatas cervices reprimat perversorum, iudeos eodem in terris et locis, in quibus habitant, generaliter et singulariter convocando, semel et pluries, ac toties repetitis instantiis, quoties proficere posse putaveris, prout melius fieri poterit, praedicationibus, salutaribus monitiis et discretis inductionibus, evangelicis doctrinis informans ipsos, studeas iuxta datam tibi a Domino gratiam, fugatis tenebrarum nubibus, ad viam reducere claritatis, ut renati fonte baptismatis, reluceant in lumine vultus Christi, et exinde chorus angelicus delectetur. Tu quoque ac alii, quos ad prosecutionem tanti negotii duxeris eligendos, perennis boni praemium, nostramque benedictionem et gratiam vobis de bono in melius vendicetis.

§ 3. Et ut affectum, quem ad salutem status ipsorum gerit mater Ecclesia, percipiant per effectum, tu illos ex eis, quos ad susceptionem sacri baptismatis gratia divina perduxerit, praelatis ac dominis locorum in quibus tales habitare contigerit, ex parte nostra affectuosissime recommends, ut Deo gratias in recuperata ove deperdita, et filio prodigio redente, vitulum exultationis et gaudii exhibentes, eos caritative foveant, favoribus muniant, benigne pertractent, nec ipsos in personis, aut rebus, per iudeos vel alios indebite molestari permittant, quin potius in omnibus favorabiliter ipsis assistant auxiliis opportunis.

Conversi praelatis et aliis commendandi, ut humanissime tractentur.

§ 4. Sed si forte (quod absit) aliqui ex ipsis, in eorum obstinata perfidia perdurantes, et velut aspis surda suas aures incredulas obturantes, ne tui et illo-

Conversi novitios Papae nunciuntur.

rum, quos ad haec salutis opera deputabis, vocem audiant, ut de tenebris ad lucem exeant, incantantium sapienter tuas, et per te ad haec deputandorum fratrum salutare convocationes, aspernantes refugerent, de istis (si tales inveneris) qui sunt, in quibus locis et sub quorum dominio commorentur, nobis rescribere non omittas, ut circa pertinaces huiusmodi, de salutari eorum remedio, sicut expedire videbimus, cogitemus. Ut autem de praemissis avidis nostris conceptibus, iuxta nostra desideria satisfiat, frequenter nobis intimare studeas, qualiter commissum tibi negotium prosperetur, et qualem fructum seminata repromittant.

Datum Viterbii 11 nonas aug., pont. nostri anno 1.

Dat. die 4 augusti 1278, pont. anno 1.

IV.

Excommunicationis et aliarum poenarum promulgatio in Catharos, Patarenos, aliosque haereticos, ipsorumque filios, complices et fautores (1).

SUMMARIUM

1. Excommunicatio haereticorum. — 2 ad 21. Ipsorum et aliorum poenae.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, universis Christi fidelibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Noverit universitas vestra, quod nos excommunicamus et anathematizamus universos haereticos Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas et alios quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem habentes diversas, sed caudas

(1) Decreta contra haereticos, complices, fautores, etc. poenas legere est in Lucio III, Constit. VIII, tom. III, pag. 20; in Innocentio III, Constit. XLIII, *ibid.*, pag. 202; in Honorio III, Constit. XLVIII, *ibid.*, pag. 374; in Innocentio IV, Constit. II, *ibid.*, pag. 503.

ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum.

§ 1. Damnati vero per Ecclesiam saeculari iudicio relinquuntur, animadversione debita puniendi: clericis prius a suis ordinibus degradatis.

Ipsorum et aliorum poenae

§ 2. Si qui autem de praedictis, postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad agendam condignam poenitentiam, in perpetuo carcere detrudantur.

§ 5. Credentes autem eorum erroribus similiter haereticos indicamus.

§ 4. Item receptatores, defensores et fautores haereticorum excommunicationis sententiae decernimus subiacere. Statuentes, ut, si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis.

§ 5. Nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos alios ad huiusmodi.

§ 6. Nec ad testimonium admittatur.

§ 7. Sit etiam intestabilis, nec testamenti habeat factionem.

§ 8. Nec ad haereditatis successionem accedat.

§ 9. Nullus praeterea ipsi super quocumque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur.

§ 10. Quod si forte index extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem: nec causae aliquae ad eius audientiam perferantur.

§ 11. Si fuerit advocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur.

§ 12. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur, et in similibus idem praecipuum observari.

§ 13. Si vero clericus fuerit, ab omni officio et beneficio deponatur.

§ 14. Si qui autem tales, postquam ab Ecclesia fuerint denotati, evitare contempserint, excommunicationis sententia percillantur, alias animadversione debita puniendi.

§ 15. Qui autem inventi fuerint sola

suspicione notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis qualitatemque personae, propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, anathematis gladio feriantur, et usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur: ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint, tunc velut haeretici condemnentur.

§ 16. Item proclamationes aut appellationes huiusmodi personarum minime audiantur.

§ 17. Item iudices, advocati et notarii, nulli eorum officium suum impendant, alioquin eodem officio perpetuo sint privati.

§ 18. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta; nec elemosynas aut oblationes eorum recipiant; similiter hospitalarii aut contemplarii aut quilibet regulares, alioquin suo priventur officio, ad quod numquam restituantur absque indulto Sedis Apostolicae speciali. Item quicumque tales praesumpserint ecclesiasticae tradere sepulturae, usque ad satisfactionem idoneam, excommunicationis sententiae se noverint subiicere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumulent et proiciant huiusmodi corpora damnatorum, et locus ille perpetuo careat sepultura.

§ 19. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicae personae liceat publice vel privatim de fide catholica disputare: qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

§ 20. Item si quis haereticos sciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita et moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo vel alii, per quem credat ad praelati sui et inquisitorum haereticae pravitatis notitiam pervenire: alioquin excommunicationis sententia percettatur.

§ 21. Haeretici autem et receptatores, defensores et fautores eorum, ipsorumque

fili usque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium admittantur: quod si secus actum fuerit, decernimus irritum et inane. Nos enim praedictos ex nunc privamus beneficiis acquisitis, volentes ut tales et habitis perpetuo careant, et ad alia similia nequaquam in posterum admittantur. Illorum autem filiorum emancipationem nullius esse momenti volumus, quorum parentes post emancipationem huiusmodi, ad invium superstitionis haereticae a via declinasse constiterit veritatis.

Dat. apud Urbem Veterem, v non. martii, pont. nostri anno III.

Dat. die 3 martii 1280, pontif. anno III.

MARTINUS IV

PAPA CLXXXIX

Anno Domini MCCLXXXI.

Simon de Bria vulgo dictus, a patria Galliae provincia, Parisiorum agro vicinia, presbyter cardinalis tit. S. Caeciliae, electus est Viterbii in Romanum Pontificem die 22 februarii an. 1281 et Martinus IV appellatus. Consecratur et coronatur apud Urbem Veterem die 25 martii anni eiusdem. Sedit in pontificatu annos IV, dies VI (1), imperantibus in Oriente Michaelae Palaeologo, in Occidente vero Rodulpho rege Romanorum. Obiit Perusii die 29 martii 1285 et sepultus est ibidem. Vacavit sedes dies IV.

I.

Martini Papae IV ad praesules catholicos de sua promotione in Summum Pontificem literae encyclicae (2).

SUMMARIUM

Divinae providentiae commendatio. — I. Imparem se praedecessores virtutibus fate-

(1) A die consecrationis computandos. (2) Ex Raynaldo ad annum 1281, § 7.

tur. — Explicat suam in Papam electionem. — 2. Cathedrae Apostolicae sublimitas. — Demisse de se sentit. — Quomodo invitus pontificatum acceperit. — 3. Praesulum preces implorat.

Martinus episcopus servus servorum Dei.

Incomprehensibilia Dei iudicia, et investigabiles viae eius grandem nimirum stuporem considerantibus ingerunt; et causam profecto non levis admirationis inducunt. Quis enim in illorum consideratione non stupeat? Quis non stupendo miretur et timeat illa iudiciorum secreta caelestium, quorum ordinem non datur nosse mortalibus, aut in terra ponere rationem; quorum mysteria mens humana nec investigando comprehendere sufficit, nec considerando discutere, vel manifestare loquendo? Quis, inquam, absque stupore ac terrore latentes quotidianorum eventuum praevisiones attendat? Quis intelligere valeat discretam lancem aequitatis, qua Ille, in quo sibi misericordia et veritas obviarunt; qui Ecclesiae, quam non solum misericorditer, sed mirabiliter suo Sanguine pretioso fundavit, et in adeo solida firmitate petrae inviolabilis stabilivit, ut portis inferi, et mortis legibus praevaleret, suam in sanctis Apostolis promisit omnipotentiam usque ad consummationem saeculi assistricem; ipsam humano iudicio quodammodo derelinquens, eam tam frequentium vacationum et aliquando etiam diffusarum, vexari permittit incommotis, et substituendi Pontificis expectatione languere? Qua ipse idem sapientissimus Ponderator, qui sua ineffabili sapientia in statera rectissima merita singulorum appendit, unicuique secundum opera sua reddit, illius regimen, etsi iusta, nobis tamen ignota et miranda libratione dispensans, illud sic libra inscrutabilis dispensationis alternat, ut is subtrahatur interdum, cui suppetebat in abundantia fortitudo virtutum, cuius vita subditis profutura sperari poterat eo ipse longaeior ad dan-

Bull. Rom. Vol. IV.

7

dam salutis scientiam plebi suae: substituitur vero, qui se potest non indigno fateri et virtutum inopia debilem, et alias imparem ad summi pontificii sarcinam supportandam?

§ 1. Huiusmodi subtractionem in obitu felicitis record. Nicolai Papae praedecessoris nostri, cuius longe lateque fama claruit, emicuit, vita experientia et prudentia eminebat; eadem perpessa mater Ecclesia viduitatis angustias, aliquandiu peramare deflevit: substitutionem autem praetactae non absimilem in nostra vocatione ad apostolatus officium, cuius seriem subscripta describunt, nos ex nostrorum consideratione defectuum, in humilitatis spiritu profitemur. Memorato siquidem praedecessore nostro, prout Domino placuit, ab hac luce subtracto, eiusque corpore delato ad Urbem, ibique in Apostolorum Principis basilica, ubi sepeliri delegerat, cum exequiarum solemnitate debita tumulato, nos et fratres nostri anxii de vacatione ipsius Ecclesiae, Viterbii, ubi tunc Romana residebat Curia, in episcopali palatio concordati voto convenimus, provisioni eiusdem Ecclesiae propensiolem daturi operam, prout necessitas exigebat. Circa hoc autem pluribus tractatibus habitis, post aliquanti temporis moram, quam easus varii et diversae circumstantiae induxerunt, demum in festo cathedrae ipsius Apostolorum Principis iidem fratres nostri per viam scrutinii, ad electionem celebrandam electam, concorditer in nos, tunc tituli Sanctae Caecliae presbyterum cardinalem, unanimitè concordantes, ad summi apostolatus apicem et ipsius cathedrae nos elegere consensum.

§ 2. Quam nos, ut est, speculam existimantes, eo non immerito altitudinis grandioris, quo eidem insidens, constitutus super omnia speculator locatus altius, prospectare longius, euncta speculari tenetur attentius, et totius orbis ambitum suae curae commissi non tam praesentia, quam providentia circumire,

Imparem se praedecessoris virtutibus latebat.

Explicat suam in Papam electionem.

Cathedrae Apostolicae sublimitas.

Divinae providentiae commendatio.

extirpare vitia, virtutes inserere, pro viribus Ecclesiarum obviare periculis, providere commodis, et saluti specialiter intendere animarum; status eminentiam et immensitatem imminenti oneris pensabamus, tanto ex huiusmodi vocatione redditi proinde magis attoniti, quanto ab altioris gradus appetitu fueramus ab olim fixo proposito alieni, arbitrati semper tutioris fore consilii, nobis altiora non quaerere, in Domo Domini humiliter habitando de propria salute curare, quam periculose super universalem omnium curam erigi, et ad tanti fastigii solitudinem elevari. Hinc insufficientiae nostrae consideratio contrahebat animum, et tanti assumptione laboris dexteram retrahebat; suadebat instantius, potius tantae molis pondus effugere, quam eorundem fratrum instantiae consentire.

Demisse de se sentit.

Quomodo in-vitus pontifex-tum accepit.

Verum, in contrarium conscientia suadente, non esse vocationi Domini, quam tanto verisimilius eorundem fratrum a deo unanimis concordia praetendebat, quanto diutius ipsorum fuerant vota discordia, contumaciter resistendum; ne ipsa Dei Ecclesia eo prolixius viduitatis dispendiis gravaretur, quo alia spes erat incertior de ipsius provisione vicina; tandem variis allegatis excusationibus, nec admissis, sed ab eisdem fratribus, in eo fervore voluntatis anxiae, importunitatisque multimodae obauditis, ut manus ad extendendum nos chlamydem, qua tegebamur, extenderint, nec ipsius ripturae pepererint, sub spe Unigeniti Dei Filii Domini nostri Iesu Christi humilitatis nostrae colla subiicimus iugo apostolicae servitutis, de sua pietate sperantes, quod Ipse, qui iuxta evangelicam veritatem quinque panum, duorumque piscium paucitatem satietati discumbentis ad iussum ipsius immensae multitudinis cum mira fragmentorum superabundantia coæquavit, nostrae imbecillitatis insufficientiam sua immensa virtute quali quali saltem sufficientiae tanti oneris et laboris aequavit.

§ 3. Ad quod de sua misericordia

obtinendum vestrarum orationum suffragia ferventi desiderio imploramus, universitatem vestram monentes et hortantes in Domino, vosque nihilominus rogantes instanter, quatenus preces humiles, devotas et sedulas frequenter fundatis ad Dominum, ut ipse in ubertate clementiae suae praetactam nostram inopiam suppleat, debilitatem fulciet, nobisque, quod est onerosum, leviget; quod laboriosum, alleviet; quod obscurum, suae claritatis luce revelet, et aspera convertat in plana; sicque vota nostra praeveniendo clementer aspiet, et misericorditer adiuvando benignius prosequatur, quod zelus noster semper in ipsius beneplacitis ferveat, nec unquam in illorum executione torpescat. Vos quoque, quos de gregibus diligentiae vestrae commissis pastoralis officii cura sollicitat, ita diligenter illud studeatis implere, quod, cum discussio venerit, et exacti fueritis pro illis reddere rationem, non solum illam cum securitate reddatis, sed exigatis gratiam; et interim in vestris Ecclesiarumque vestrarum negotiis, super quibus potestis ad nos cum securitate recurrere, Apostolicae Sedis propitium mereamini sentire favorem etc.

Præsulum preces implorat.

Datum apud Urbem Veterem.

Dat. anno 1281, pontif. anno 1.

II.

Prohibitio ne fratres ordinum mendicantium ad alios ordines transeant (1).

SUMMARIUM

1. Ex mendicantium ordinibus ad alios ordines transitum prohibet. — Ordinem Carthusiensem excipit. — Receptiones iam factas abolet. — Receptos in suum ordinem regredi mandat. — 2. Contumaces apostatas declarat. — 3. Obstantium derogatio. — 4. Consuetae conclusiones et clausulae.

(1) Ex Waddingo nov. edit., tom. v, pag. 103.

Martinus episcopus servus servorum Dei.

Ex mendican-
tium ordinibus
ad alios ordi-
nes transiunt
prohibet.

§ 1. Viam ambitiosae cupiditatis religiosis potissime mendicantibus praeccludere cupientes ad alios ordines praesertim monasticos (fucatis tamen coloribus asserentibus ob frugem melioris vitae, aut arctioris observantiae) tam sancti Benedicti, quam Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis-Umbrosae, Canonicorum regularium Sancti Augustini, vel aliorum monasticorum ordinum convolare nitentibus licentiam a Sede Apostolica, seu legatis aut nuntiis eiusdem Sedis ad transferendum se de mendicantium ordinibus ad alios ordines, praesertim ea ratione (ut verisimile est, prout facti evidentia docet) ut liberius degant, dignitatesque et beneficia monastica consequi valeant, et ex certis aliis causis honestati non consonis obtinentibus. At volentes etiam conservationi ordinum mendicantium providere: auctoritate apostolica ex certa scientia, tenore praesentium declaramus, et etiam decernimus, statuentes, quod de caetero nullus religiosus ordinum mendicantium quorumcumque, cuiuscumque gradus, status, conditionis vel religionis existat, quantumcumque et qualitercumque possit et debeat, virtute cuiuscumque licentiae, etiam indulti apostolici, seu poenitentiarum nostrorum gerentis, vel alia quavis auctoritate haecenus, etiam per literas apostolicas facultatum quorumvis tam legatorum, vel nuntiorum Sedis Apostolicae, quam alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus, aut aliquibus praesertim ordinum mendicantium professoribus, in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi mendicantium sub quacumque verborum forma appareant admitti vel recipi, per aliquos etiam superiores ordinis seu monasterii, aut loci monastici, seu alias in monachum, vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis, vel aliis expressis (ordine Carthusiensium dumtaxat excepto) sub poena excommunicationis, quam tam recipientes, quam recepti

ipso facto incurrent, et quam ex nunc prout ex tunc contra quemlibet transgressorem quomodolibet in praemissis, scientia et auctoritate antefatis, proferimus in his scriptis. Et a nemine, nisi dumtaxat a Romano Pontifice (praeterquam in mortis articulo) excommunicati huiusmodi possint absolutiois beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta non teneant, et nullius existant efficaciae vel momenti. Decernentes etiam et volentes, quod si quis haecenus virtute cuiusvis licentiae seu mandati huiusmodi fuisset receptus ad alium monasticum ordinem, et habitum consuetum solitum gestari per monachos talis ordinis suscepisset, sive professionem emisserit, sive non, sub dicta poena teneatur in monasterio in quo receptus fuerit (etiamsi beneficia ecclesiastica, seu rectorias Ecclesiarum quarumvis obtineat) stare in eius totali ordinatione et huiusmodi ordine monastico Altissimo deservire.

§ 2. Si quis autem praetextu huiusmodi licentiae, vel sine habitu, vel cum habitu vagando incederet, monitione praevia teneatur, et debeat intra terminum quindecim dierum a die monitionis huiusmodi computandorum ad eius religionem, vel ordinem, unde cum licentia, vel sine licentia recesserat, remeare: quod si efficere neglexerit, post ipsum terminum tanquam notorius apostata excommunicatus in omnibus et per omnia debeat per quemlibet reputari, et ab omnibus retractari, etiam per invocationem auxilii brachii saecularis, quoties fuerit opportunum.

§ 3. In futuris autem nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus mendicantium huiusmodi in aliquem monasticum ordinem (Carthusianensium dumtaxat excepto) possit aut debeat per quemcumque recipi aut admitti virtute alicuius licentiae vel indulti absque huiusmodi licentia speciali, sub dictis poenis: et nihilominus secus facta non teneant ipso iure huiusmodi licentiis et

Receptiones
iam factas abo-
let.

Receptos in
suam ordinem
regredi mandat.

Contomaces,
apostasias de-
clarat.

Obstantium de-
rogatio.

Ordinem Car-
thusiensium ex-
cipit.

indultis, nec non constitutionibus apostolicis et mendicantium ordinum praedictorum, etiam si de illis specialis et expressa, ac de verbo ad verbum in nostris literis mentio habenda foret, et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque.

§ 4. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc prohibitionis nostrae paginam infringere etc.

Datum Sebennis, tertio kalendas augusti, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 30 iulii anno Domini 1281, pontif. anno 1.

III.

Damnatio et excommunicatio Michaelis Palaeologi Graecorum imperatoris ab Ecclesia Romana dissidentis.

SUMMARIUM

1. Excommunicatio imperatoris. — 2. Prohibitio ei quomodolibet favendi. — 3. Poenarum promulgatio in contravenientes. — 4. Iussio hanc sanctionem publicandi.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad certitudinem praesentium, et memoriam futurorum.

§ 1. Michaelem Palaeologum, qui Graecorum imperator nominatur, tamquam eorundem Graecorum antiquorum schismaticorum, et in antiquo schismate constitutorum, et per hoc haereticorum, necnon et haeresis ipsorum ac schismatis antiqui factorem, de fratrum nostrorum consilio denunciamus, praesente fidelium multitudine copiosa, excommunicationis sententiam latam a canone incurrisse, ac ipsius fore sententiae vinculo innodatum.

§ 2. Caeterum universis et singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus et caeteris omnibus cuiuscumque sint praeminentiae, conditionis aut status, necnon universitatibus civitatum, castrorum et aliorum locorum, districtius inhibemus, ne cum eodem Michaele Palaeologo in huiusmodi

excommunicatione manente, societatem vel confederationem aliquam contrahere, sub quovis ingenio vel machinatione praesumant, vel etiam ei alias in his, pro quibus excommunicatus est denunciatus a nobis, praestare consilium, auxilium, vel favorem publicum vel occultum.

§ 5. Et si secus praesumptum fuerit, omnes singulares personas contrarium facientes, non obstante qualibet indulgentia, sub quacumque forma verborum vel expressione ipsis ab Apostolica Sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quoad hoc viribus volumus omnino carere, sententiam excommunicationis, quam ex nunc in ipsos serimus, volumus incurrere ipso facto. Terras autem ipsorum necnon universitates praedictas, quae secus attentare praesumpserint, prout expedire viderimus, ecclesiastico subiacere curabimus interdictio: ad privationem omnium bonorum, quae a quibuslibet tenentur in Ecclesiis, et ad poenas alias spirituales et temporales, prout utile putabimus, processuri: et nihilominus societates, confederationes ipsas, etiamsi poenarum et iuramenti adiectione, vel quacumque fuerint alia firmitate vallata, decernimus irritas et inanes.

§ 4. Ut autem huiusmodi noster processus ad communem omnium notitiam deducatur, chartas sive membranas processum continentes eundem, in maioris Urbevetae Ecclesiae appendi vel affigi ostiis, seu superliminaribus faciemus, qua processum ipsum quasi sonoro praeconio, et patulo indicio publicabunt, ita quod idem Palaeologus et alii, contra quos processus ipse contigit, nullam possint postmodum excusationem praetendere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem, cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Actum apud Urbem Veterem, in platea dictae maioris Ecclesiae in festo

Consuetae conclusionis et aliusculae.

Poenarum promulgatio contravenientes.

Excommunicatio imperatoris.

Iussio hanc sanctionem publicandi.

Prohibitio quomodolibet favendi.

Dedicationis basilicae Principis Apostol., pont. nostri anno primo.

Dat. die 18 novembris 1281, pont. anno 1.

IV.

Commissio delegatis apostolicis super inquisitione miraculorum beati Ludovici regis Franciae (1).

SUMMARIUM

Gregorius X iussit examinari B. Ludovici miracula. — Nicolaus III committit idem negotium legato Gallicano, qui creatus est Martinus IV. — Episcopi Gallicani postulant B. Ludovicum canonizari. — Committitur delegatis apostolicis nova inquisitio.

Martinus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Rothomagen., et Antisiodoren. et Spoletan. episcopis.

Intellecto dudum felicitis recordationis Gregorius Papa praedecessor noster, quod omnipotens Dominus, qui facit mirabilia magna solus, grandia et aperta miracula pro clarae memoriae Ludovico rege Franciae faciebat, voluit, praesupponens vitae ipsius Ludovici sibi notam existere sanctitatem, ut de huiusmodi miraculis per cuiusdam secretae indagacionis modum, nos tunc in minori constituti officio, et legacionis fungentes officio in partibus Gallicanis, nostrum informaremus animum sibi postmodum informationem huiusmodi transmissuri. Quare nos de praedictis miraculis indagantes, ac de ipsis plenius informati, praefato praedecessori nostram super hoc informationem duximus destinandam, quae ad ipsum, cum morte fuisset praeventus, non potuit pervenire. Succedente autem pie memoriae Innocentio Papa, praedecessore nostro, Gregorio praelibato, nos eidem Innocentio praedictam informationem curavimus intimare: quo, sicut Domino placuit, rebus humanis exempto, huiusmodi processus

(1) Ex Waddingo, ad annum 1281, § 1v.

negotii exitit retardatus: pie quoque memoriae Ioanni Papae praedecessori nostro informationem direximus supradictam, qui priusquam super hoc aliquid ordinaret, diem clausit extremum. Cumque postmodum felicitis recordationis Nicolao Papae praedecessori nostro informationem misissemus eandem, et charissimus in Christo filius noster Philippus rex Francorum illustris ab ipso Nicolao praedecessore, solemnibus propter hoc ad eum nuntiis destinatis, cum instantia postulasset, ut faceret ad miraculorum et meritum ipsius Ludovici regis publicam inquisitionem procedi; praefatus Nicolaus praedecessor scire volens super hoc plenius veritatem, nobis adhuc in partibus existentibus supradictis, per suas sub certa forma dedit litteras in mandatis, ut quidquid de praemissis et circumstantiis eorumdem, ac aliis, quae pro iam dicto Ludovico rege virtutum Dominus miraculose fuerat operatus, nos in plena contingeret percipere veritate, clare et distincte per omnia ei serius scribere curaremus, ut relationibus nostris evidenter ac seriose perceptis, lucidius appareat, quid in iis providendum existeret, ac in posterum respondendum. Unde nos, huiusmodi receptis litteris, diligenter processimus super iis, et quae invenimus, eidem Nicolao praedecessori plenius et apertius duximus intimanda. Qui huiusmodi processu nostro recepto, illum venerabili fratri G. episcopo Sabinen. tunc XII Apostolorum presbytero, et dilecto filio nostro I. Sancti Eustachii diacono, cardinalibus, discutiendum commisit; sed eodem Nicolao praedecessore nostro naturae debitum persolvente, ulterius processum non exitit in negotio supradicto. Porro venerabiles fratres nostri S. Caruten. et G. Ambianen. episcopi nuper ad nostram praesentiam accedentes, ex venerabilium fratrum nostrorum Remen., Senonensis et Turonensis archiepiscoporum, ac quamplurium suffraganeorum suorum, ac alio-

Nicolaus III committit idem negotium legato Gallicano, qui creatus est Martinus IV.

Gregorius X iussit examinari B. Ludovici miracula.

Episcopi Gallicani postulant R. Ludovicum canonizari.

rum quorundam regni Franciae praelatorum parte, nobis humiliter supplicarunt, ut praefatum Ludovicum regem, quem prout eorundem archiepiscoporum, suffraganeorum, ac praelatorum missae nobis litterae continebant, iam inter caelestis aulae principes collatum, pro ipso facta miracula profitentur, sanctorum ascribi catalogo mandavimus. Nos autem, etsi geramus specialiter cordi negotium, ac eius votivum et celebrem exitum propensius cupiamus, attendentes tamen, quod quanto solemnius, quanto maturius et sollicitius in hac parte proceditur, tanto id procul dubio ad ipsius Ludovici regis accedet laudis cumulum potioris, ac de vestra multiplici probitate in multis et arduis probata multotiens specialem in Domino fiduciam obtinentes, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus ad monasterium Sancti Dionysii in Francia, Parisiensis diocesis, ubi ossa eiusdem Ludovici regis acquiescere dignoscuntur, et ubi Dominus pro ipso miracula specialius fuisse proponitur operatus, aut alium, seu alia loca, de quibus expedire putabitis, vos personaliter conferentes de iam dictis, et aliis quibuscumque etiam novis miraculis, ac vita et conversatione ipsius Ludovici regis secundum articulos, quos vobis sub bulla nostra transmittimus interclusos, cum omni diligentia et sollicitudine inquiratis, quae super iis inveniri contigerit in scriptis redacta fideliter ad Sedem Apostolicam sub sigillis vestris inclusa quantocius transmissuri. Si vero testes aliqui recipiendi super praemissis occurrerint, qui propter loci distantiam et infirmitatis impedimentum vos commode adire nequiverint, vel vos accedere absque incommodo non poteritis ad eodem, committendi discretis aliquibus in casu huiusmodi vices vestras praesentium vobis auctoritate concedimus potestatem. Per commissionem autem inquisitionis huiusmodi vobis factam nequaquam intendimus iis, quae auctoritate praedicta-

Committitur delegatis apostolicis nova inquisitione.

rum litterarum ipsius Nicolai praedecessoris per nos super huiusmodi negotio acta sunt, in aliquo derogare, quinimo illa rata esse volumus atque firma. Quod si non omnes his exequendis poteritis, vel volueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur.

Datum apud Urbem Veterem x kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 23 decembris anno Domini 1281, pontif. anno 1.

V.

Depositio Petri regis Aragonum, eiusque subditorum a iuramento fidelitatis absolutio (1).

SUMMARIUM

1. De Panormitana rebellione. — Innoc. IV Fridericum imp. regno Siciliae privavit. — Idem regnum a Conrado Friderici filio invasum. — Conrado mortuo, occupatum a Manfredo. — Ab Alexandro IV excommunicatus: — 2. Et a Clemente excommunicatus, regnoque privatus Conradinus. — Siculorum rebellione, et scelera patrata detestatur Martinus. — 3. Quid ad reprimendos rebelles egerit. — Ut Siciliae regem peti bello vetuerit: — 4. Aut aliqua illius hostibus impendi auxilia. — Poenae contra inobedientes — 5. Cuiuscumque ordinis et conditionis. — 6. De adhibitis a Pontifice ad Panormitanos ad officium revocandos curis. — 7. Ut Messanenses crudele Panormitanorum exemplum fuerint imitati. — De misso legato apostolico. — De Petro rege Aragonum, invasore per eum S. Apostolicae in Siciliam iure. — 8. Auget facinus Ecclesiae fiduciarium eum exitisse. — Addicta S. A. clientelae a Petro illius avo fuerat Aragonia. — Regio edicto Petrus suos successores Ecclesiae stipendarios constituit. — 9. Inde fidei violatae Petrus Siciliae invasor arguitur. — Fraude scelus operit. — Panormitanos ad rebellione sollicitat. — 10. Eum anathema contra Siciliae in-

(1) Ex Regest. Vatic.

vasores latum contraxisse constat. — 11. Pontifex post debitas monitiones — Regi, fautoribus, foederatisque factas, — Variasque prohibitiones eisdem Siculis declaratas, — Intentatasque eisdem regi, fautoribus, etc. censuras, — 12. Rescissasque pactiones omnes ad hoc initas, — Aliasque poenas inlicitas inobedientibus, — 13. Indictamque Petro, Michaeli Palaeologo, aliisque diem, — 14. Quae quidem censurae non erant relaxandae nisi in mortis articulo: — Statutis quoque contra seculi agentes poenis: — 15. Quae omnia sprete obtritaque fuisse constat: — 16. Petrum regno privat, subditos a iuramento solvens fidelitatis: — Siculosque rebelles, civitates, etc. ecclesiastico supponit interdicto. — 17. Dat imperia praesulibus ac proceribus ne Petro adhaereant: — 18. Omnes coitiones, foederaque cum eo inita rescissa pronuntiat: poenisque gravioribus praevaricatores devincit. — 19. Obstantibus derogat. — 20. Publicatio huius processus.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad certitudinem praesentium et memoriam futurorum.

§ 1. De insurgentis in regno Siciliae fremitu tempestatis, quam execranda Panormitanae rebellionis audacia inchoavit, et reliquorum Siculorum malitia Panormitanam imitata prosequitur, ad Sedem Apostolicam infausto rumore perlato: nos post processum in hac Urbeveta civitate in festo Ascensionis Domini transacto novissime habitum ad compescendam tempestatem eandem, quia procellarum illius spiritus non cessabat, sed per insidias Petri regis Aragonum, quem stilo circa reges solito non describi subscripta eius demerita meruerunt, invalescere potius videbatur; ut eiusdem regis, qui regiae dignitati non deferens et generis sui claritati non parens dictorum rebellium se ducem constituit et aurigam, nequitia revelaretur apertius, et Ecclesiae Romanae iustitia contra eum evidentius appareret; pridem in festo Dedicationis basilicae Principis Apostolo-

rum praeterito, nuper in platea ecclesiae Sancti Flaviani Montis Flascenon. Balneoregion. dioecesis, praesente tunc multitudine numerosa fidelium, duximus recensendum, qualiter felicis recordationis Innocentius Papa quartus praedecessor noster quondam Fridericum olim Romanorum imperatorem, qui per suos excessus gravissimos et culpas innumeras imperio et regnois, omnique honore ac dignitate reddiderat se indignum, in Lugdunensi concilio, ipso approbante concilio, propter suarum iniquitatum multitudinem detestandum adeo ne regnaret vel imperaret abiectum ostendit et denunciavit omni honore ac dignitate privatum a Domino, et nihilominus sententiando privavit, prout in eiusdem praedecessoris sententia contra Fridericum promulgata praefatum noscitur plenius contineri; qualiter etiam post eiusdem Friderici obitum quamquam regnum Siciliae ad dispositionem Ecclesiae Romanae, cuius iuris et proprietatis existit, esset libere devolutum, dictusque praedecessor se de illo publice in eodem praedixisset concilio provisurum; quondam Conradus praedicti Friderici filius, licet in eodem regno ex ipsius sui genitoris successione nullum penitus ius haberet, cum sicut apparet liquido ex praemissis, nec ille mortis suae tempore habuisset, nec alias praedicto Conrado ius competeret in eodem, regnum ipsum praesumptione temeraria occupavit: quodque ipso Conrado sublato de medio, quondam Manfredus tunc princeps Tarentinus, quem velut de copula damnata susceptum a regni successione praefati non solum praemissa eiusdem Friderici privato, sed etiam macula illegitimae nativitatis arcebat, contra iuramentum fidelitatis ab ipso praedecessori praedicto praestitum temere veniens sub quondam Conradini nati dicti Conradi, suique nepotis simulata protectione tutoria, ad quaedam civitates, castra et alia eiusdem regni loca manus occupatrices extendit: propter quod et

Innocent. IV
Fridericum imper.
regno Siciliae privavit.

Mem regnum
a Conrado Friderici filio invasum.

Conrado mortuo, occupatum a Manfredio.

De Panormitana rebellionis.

Ab Alexand. IV
excommunicatus.

alios etiam nefarios actus suos, et graves offensas pie memoriae Alexander Papa quartus praedecessor noster ipsum, ex causis variis excommunicationis vinculo innodatum, Tarentino principatu, honore Montis Sancti Angeli, omnibus comitatibus, terris, feudis, dignitatibus et honoribus aliis, ac bonis et iuribus, quae in eodem regno, et quae alibi etiam ab Ecclesiis et personis ecclesiasticis obtinebat, immo et vicaria in quadam ipsius regni parte sibi ab eadem Sede concessa, omnibus etiam concessionibus, donationibus, largitionibus, confirmationibus et privilegiis, sive ab eisdem Friderico patre, vel Conrado fratre suis, sive a praedicta Sede in regno sibi factis eodem, vel alibi etiam ab Ecclesiis quibuscumque vel personis ecclesiasticis, tamquam rebellem et hostem Romanae Ecclesiae, ac violatorem fidelitatis sibi praestitae manifestum, suorumque iurium invasorem, occupatorem et detentorem sacrilegum, et tamquam sociatum nefando foedere Saracenis, eorum complicem, ductorem et protectorem publicum, apostolica auctoritate privavit.

§ 2. Cumque memoratus Manfredus nec his, aliisve remediis contra illius malitiam adhibitis in sua iniquitate remissior, sed in committendo quotidie prioribus deteriora ferventior, postmodum, fraudolenter praefati nepotis sui morte conficta, dictum regnum proprio nomine occupans, et regium in illo titulum et nomen usurpans, se, ortus sui non erubescens primordia, in eiusdem regni regem inungi et coronari fecisset; praefatus praedecessor Alexander eius fraudes et iniquitates abhominans et detestans, cassavit et irritavit, cassum et irritum nunciavit quidquid circa dictum Manfredum per unctionem vel potius execrationem et coronationem, quas recipere de facto praesumpserat, quasque nullas esse constabat, extitit tam temerarie, tam dolose praesumptum: eisdem vero Manfredo et demum Conradino qui aetatem praeveniendo mali-

Et a Clemente
excommunicatus,
re quoque
privatus Conradino.

tia, ab eorumdem praedecessorum suorum iniquis semitis non declinans, sed ad eadem imperium et regnum aspirans, praefatam Ecclesiam, et charissimum in Christo filium nostrum Carolum Siciliae regem illustrem insidiis multis impetiit, et multipliciter apertis conatibus infestavit: propter quod contra ipsum suosque fautores per recolendae memoriae Clementem Papam praedecessorem nostrum varii habitus sunt processus, sua sorte successis, nobis, et Ecclesiae, regi, regnoque praedictis pacis et quietis serenitas arrideret, in subitas tempestates acta est aestiva tranquillitas, bellum in media pace surrexit, facti sunt hostes ex subditis, et qui memorato regi Siciliae ad fidelitatis debitum tenebantur, rebellionis spiritum infideliter assumentes, non solum hostilia, sed et tyrannica patnaverunt. Sicut enim gravis clamabat et adhuc clamet infamia, processit adeo Panormitanae civitatis et civum praesumptuosa rebellio, quod rebellandi audacia et irium interversione regalium, suique, quantum in eis fuit, obiectione domini non contenta, ferinae immanitatis dexteram ad crudelitates inauditas exposuit, dum eorum exitialis iniquitas non solum quos ex devotis regis ipsius concepta potuit praecoccupare nequitia, sine sexus aetatisve delectu inhumane cecidit, verum etiam partus, quos adhuc viscerum portionem claustra materna celabant, illis saeve desectis, sic praecipiti destinatione produxit in lucem, quod eis nimis proculdubio innaturaliter lucis usum antequam concederet natura subtraxit eis, adeo praematura et impiissima caede caesis quod eorum ortus principia praevieit occasus.

Siculorum rebellionem et scelera patrata detestatur Martinus.

§ 5. Quia vero sicut ex tunc plurimorum habebat assertio et evidenter exitus iam probavit, haec in nostram et ipsius Ecclesiae turbationem et dispendium tentabantur, et ad hoc plurimum intentio laborabat et studium ut fornacis quasi recenter extinctae, nos, Ecclesia et rex praedicti renovata eo graviora sentiremus

Quid ad reprime-
ndos rebel-
les egerit.

incendia, quo solent nocere gravius peccata recidiva; nos tantorum malorum ob stare principiis cupientes, ne illis invalescentibus sero parare contingeret medicinam, in dicto festo Ascensionis Domini, praesente fidelium multitudine copiosa, de fratrum nostrorum consilio universos et singulos cuiuscumque praeminentiae, conditionis, aut status attente monuimus, districte praecipientes eisdem, ne in praefato regno vel eius parte nos et eandem Ecclesiam aut praelatum regem Siciliae, qui dictum regnum ab Ecclesia ipsa tenet per se, vel per alium molestare, impetere, vel etiam perturbare praesumerent occupando, invadendo, seu occupari seu invadi faciendo regnum ipsum, vel aliquam eius partem.

§ 4. Praecipimus insuper universis et singulis Christianis, et specialiter marchionibus, comitibus, baronibus, civitatibus, communitatibus et universitatibus castrorum, villarum et quorumcumque locorum Italiae, maxime ipsius Ecclesiae Romanae temporali iurisdictioni subiectis, ne huiusmodi molestatoribus, impetitoribus, perturbatoribus, occupatoribus, vel invasoribus, aut occupari vel invadi facientibus regnum ipsum, vel aliquam partem eius in praemisissis intenderent, et ne cum armis, vel sine armis ad turbandum in eodem regno pacem praedictorum Ecclesiae et regis Siciliae praestarent illis consilium, auxilium vel favorem publice vel occulte, neve super hoc societatem, coniurationem, aut foedus inirent aliquod cum eisdem. Si quis autem contra nostram monitionem et praecepta praemissa per se, vel per alium quibuscumque dolo, fraude vel machinatione faceret, cuiuscumque forent praeminentiae, dignitatis, conditionis, aut status, excommunicationis sententia, quam ex tunc in eos protulimus, ipso facto se noscerent innodatos. Civitates quoque ac communitates quaslibet, quae contra monitionem et praecepta eadem quocumque dolo, ingenio, arte vel machinatione venire

praesumerent, interdicti ecclesiastici sententiae, quam ex tunc in illos promulgavimus, volumus subiicere.

§ 5. Ad haec praediximus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, abbatibus et aliis inferioris gradus praelatis, quod si contra praemissa vel eorum aliquid venire tentarent, eos omni ecclesiasticae dignitatis honore, caeteros autem clericos non praelationis officium, sed dignitates forsitan vel personatus, seu alia beneficia obtinentes, et privare curaremus obtentis, et inhabiles reddere ad alia obtinenda, prout facti qualitas suaderet; laicis vero cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, conditionis aut status, et praecipue temporaliter ipsi Ecclesiae Romanae subiectis, expresse denunciavimus, quod si monitionem et praecepta huiusmodi, contra ea per se vel per alium veniendo, temere non servarent, nos tantam temeritatem impunitam remanere nolentes, ipsos feudis et aliis omnibus, quae ab eadem, vel aliis tenerent Ecclesiis, privare, vassallos eorum, si quos haberent, a fidelitatis iuramento, quo tenerentur eisdem reddere, penitus absolutos, et personis eorum citra periculum mortis, et mutilationis expositis ad expositionem honorum suorum, prout culpa ipsorum exigerent et expediens videretur, procedere curaremus.

§ 6. Et licet Panormitanae civitatis et civium praedictorum, ac nonnullorum castrorum illarum partium, quae contra eundem regem Siciliae rebellant, culpa gravis acerbiorum processuum exigeret: nos tamen desiderantes quod civitates, eives et loca praedicta mansuetudo corripere et a tanti erroris invio revocaret, erga eos non rigorem, sed mansuetudinem prosequentes, universitatibus eorundem civitatis, castrorum, aliorumque locorum districte praecipimus, ut submoto cuiuslibet difficultatis et dilationis obstaculo, ad nostram, et Ecclesiae ac regis praedictorum mandata redirent: quodque praefatos molestatores, turbatores, occu-

Cuius unque ordinis et conditionis.

Ut Siciliae regem peti lollo venerit:

Aut aliqui illius hostibus impendi auxilia.

Posse contra inobedientes

De adhibita a Pontifice ad Panormitanos ad officium retrocaudo curis

patores, invasores aut dautes eis in hoc auxilium, consilium vel favorem in dictis civitate, castris, villis, seu districtibus eorundem nullatenus receptare vel recipere attentarent, nec ipsorum, aut alicuius eorum dominio vel regimini se quovis modo submitterent, neve ipsis vel eorum alicui contra Ecclesiam, vel regem praefatos impenderent in praedictis auxilium, consilium, vel favorem publicum vel occultum, et nihilominus confoederationes seu obligationes quaslibet, si quae inter universitates easdem, vel inter ipsas et quoscumque alias iuitas sive factas super occupatione ac invasione praedictis, et iuramenta de illis servandis vel alias pro eis hinc inde praestita penitus relaxantes; universitatibus ipsis aperte praediximus, quod nisi praemissa celeriter adimplerent, contra easdem civitates et villas earum spiritualiter et temporaliter sic procedere, auctore Domino, curaremus, quod, poena docente, suae temeritatis et superbiae recognoscerent qualitatem.

§ 7. Caeterum licet dum his et aliis modis et viis filiorum salutem paternam venabatur affectio, reliquarum civitatum, castrorum, villarum caeterorumque locorum, civium et incolarum Siciliae, in nostram notitiam perlata rebellio, et praecipue Messanen. qui Panormitanorum ipsorum imitati saevitiam, quamplures ex ministris et devotis eiusdem regis Siciliae post securitatem illis praestitam crudeliter trucidasse dicantur, castrum regium loci eiusdem temerariis ausibus occupantes multae commotionis causam inducerent; nos tamen propterea non desistentes a caeptis, venerabile fratre nostro Guidone episcopo Sabinen. ad partes illas cum plenae legationis officio tanquam pacis angelo destinato, bona in illis et pro illis quaesivimus partibus, nec venerunt: expectavimus pacem, et turbinis tempestas gravioris apparuit, machinatus ab olim, prout communis quasi tenebat opinio, et subsequutorum consideratio satis indicabat et indicat evidenter, dolis et

insidiis revelatis. Siquidem Petrus rex Aragonum, de procedendo adversus Africam quaesito colore, Siciliae insulam, terram utique peculiarem ipsius Ecclesiae, militum et peditum caterva stipatus invadens et occupans, ac in illa eisdem Ecclesiae pacem turbans, gravem seditionem excitans contra eam, graviterque populum concitans, in illam temeritatis prorupit audaciam, quod cum civitatibus, aliisque locis, universitatibus, civibus et incolis eiusdem insulae, quibus ratione uxoris, filiae scilicet Manfredi praedicti, natorumque suorum se teneri praetendit confoederationibus, pactis et conventionibus, sicut ex tunc ferebatur, quin potius, conspirationibus et scelestis factionibus initis, in regno praedicto nomen iam usurpabat regium et usurpat, se regem Siciliae nominans, et gerere pro Siciliae rege praesumens, in maioris praesumptionis augmentum, regi Carolo supra dicto in suis literis regni Siciliae titulum subtrahendo, sicut non solum Panormitanos eosdem, quos alias pluries ad haec sollicitasse per nuncios dicebatur, in inchoatae contra praefatum regem Carolum seditionis et rebellionis contumacia obfirmavit, eos per se ac gentem suam fovens, ipsisque favens in illa; sed tam ipsos quam caeteros insulae praelibatae rebelles adeo contra iam dictam Ecclesiam eorum specialem matrem et dominam concitavit, quod nonnulli ex eis, et specialiter Messanenses, qui ante ipsius in insula praenominata praesentiam dicti legati nuncios devoti ac humiliter admittebant, dominium praefatae recognoscentes Ecclesiae, nomenque publice invocantes, illos postmodum contumaciter admittere recusarint, baculo arundineo, eidem scilicet regi Aragonum, praetextu eorumdem uxoris et filiorum, ut fertur, periculosus innitentes. Quos tamen, uxorem et filios sive regem per eos seu ratione ipsorum, in eadem insula, vel aliqua dicti regni Siciliae parte, ius aliquod non habere apertius praemissa declarant,

De Petro rege Aragonum, invasore per eum S. Apostolicam in Siciliam iure.

Et Messanen-
ses crudele Pa-
normitanorum
exemplum fue-
rint imitati.

De misso le-
gato apostolico.

et nos nihilominus decernendum duximus et etiam declarandum. In quae autem crimina falsa regiae dignitatis, immo et simplicis magistratus assumptio, seditio, violentiaeque cum armis commisso incidant, quibus addicendi sint poenis talium patratores, nec fuit nec est opus exprimere, quia id nota et vetustissima decreta sanxerunt.

Auzet facinus
Ecclesiae indu-
riarium eum ex-
titisse.

§ 8. Et quia memorati Aragonum regis excessibus non leve pondus adiicit ipsius et regni sui explicitè descripta conditio, seriose duximus explicandum, qualiter de archivio ipsius Ecclesiae prodeuntia monimenta manifeste testantur, quod piae memoriae Innocentius Papa quartus praedecessor noster quondam Petrum regem Aragonum, eiusdem Petri Aragoniae regis avum, Arelatensi archiepiscopo, qui tunc erat, et aliis personis ecclesiasticis, nec non et quampluribus suis associatum proceribus per mare ad Sedem Apostolicam accedentem, ut imbi ab eodem Innocentio praedecessore militiae cingulum et regium acciperet diadema, honoravit multipliciter, honorifice ac benigne recepit, et in ecclesia Sancti Pancratii martyris iuxta Transtyberim per bonae memoriae Petrum tunc Portuensem episcopum in regem iungi faciens, deinde manibus propriis coronavit et regalia insignia universa, mantum videlicet et eolobium, sceptrum et pomum, coronam et mitram, quae ad opus ipsius non solum speciosa, sed et pretiosa parari fecerat, ex more in regum coronationibus observando, munifice largitus eidem, ab eo iuramentum corporale recepit, per cuius religionem praefatus rex inter caetera fidelitatem et obedientiam ipsi Summo Pontifici, eiusque successoribus, dietaeque Romanae Ecclesiae, regnumque suum in ipsius obedientia fideliter conservare promisit; ac demum rex ipse cum multo tripudio et applausu coronatus iuxta eundem praedecessorem Innocentium ad Beati Petri Apostolorum Principis basilicam rediens, super illius altare sec-

Addicta S. A.
chentelae a Pe-
tro illius avo
luerat Arago-
nia.

ptum et diadema deposuit et militarem enssem de manu eiusdem praedecessoris accepit, dictumque regnum suum, antea censuale a suis praedecessoribus eidem Ecclesiae constitutum, cupiens principali post Deum ipsius beati Petri, et Apostolicae Sedis protectione muniri, praefato Innocentio praedecessori, et per eum ipsi sacrosanctae Apostolicae Sedi obtulit, illudque sibi et successoribus eius in perpetuum divini amoris intuitu, et pro suae suorumque progenitorum remedio animarum, novo adiecto censu, constituit censuale; pollicendo adiiciens, et adiiciens pollicens, quod ipse ac successores sui specialiter eidem Sedi fideles et obnoxii teneantur. Haec autem perpetua lege fore servanda decernens, ut huiusmodi regalis concessio robor firmitatis inviolabilis obtineret, ipsam in scriptis redactam et de procerum curiae suo consilio praesentibus dicto Arelaten. archiepiscopo quondam Sancio patruo suo, Hugone de Baucio et Arnaldo de Faciano baronibus suis, sigilli sui munimine roboratam, eidem praedecessori concessit.

Regio edicto
Petrus suos suc-
cessores Eccle-
siae stipendia-
rios constituit.

§ 9. Numquid igitur praemissa collata pariter, et solerti examinatione discussa praefatum regem Aragonum nepotem fidelitatis, ad quam memoratus avus, cuius est in eodem Aragoniae regno haeres, ipsum sicut et successores eius caeteros tam publice, tam solemniter obligarat eidem Ecclesiae, debitorem et violatorem, publicum reum non accusabant infidelitatis damnabilis et accusant? Profecto fidei debitae violatio violentam proculdubio arguit infidelem, praesertim cum praemissa non leviter aggravat fraudolenta confectio, qua idem rex Aragoniae nepos non ab-que fraudis comento notabilis finxisse detegitur, et apud nos etiam per solemnes nuncios affirmasse, quod eum sumptuoso et sollicito apparatu, ad Dei et Ecclesiae servitium et exaltationem catholicae fidei, potentiae suae brachium dirigebat; quod tamen contra eiusdem utilitatem fidei dictum regem Carolum

Inde fidei vio-
latae Petrus Si-
ciliae invasor
arguitur.

Fraude scelus
operis.

Panormitanos
ad rebellionem
solicitat.

crucesignatum in Terrae Sanctae subsidium et publice ad Dei, eiusdemque fidei obsequia prosequenda dispositum, nulla diffidatione praemissa, quod multorum indicio proditionis notam non effugit, hostiliter impetendo, nec non et contra ipsam matrem Ecclesiam terram eius, sicut praedicatur, invadendo et occupando direxit. Nec eum excusat, sed accusat potius, quod ad partes Africae insulae praedictae vicinas diebus aliquibus declinavit. Id enim ipsum ideo concinnasse probat, immo et convicit eventus, ut, opportunitate captata, commodius iniquitatem quam conceperat parturiret: maxime cum per suos nuncios missos exinde pluries eosdem Panormitanos sollicitasse, ac ipsis in praesumpta malitia obtulisse consilium et auxilium diceretur. Nec esset vel sit verisimile quod eandem Africam, terram quippe diffusit vastam ambitu, refertam incolis non prorsus imbellibus, crebris munitionibus ut habet fama non vacuum, opibus et aliis opulentam; cuius invasionem vix multorum regum et principum quorumque potentia coaerata praesumeret, ipse ad hoc proculdubio divitiis impar et viribus, cum comitiva modica bellatorum solus assumeret invadendam.

Eum anathema
contra Siciliae
invasores latum
contraxisse
constat.

§ 10. Numquid et iterum haec non ostendebant, et patenter ostendunt, quod idem rex Aragoniae nepos tamquam eiusdem insulae dicti regni Siciliae partis non modicae manifestus invasor et occupator ac Panormitanorum rebellium et seditiosis, commotionis, seu concitationis, pacisque turbationis contra praefatum regem Carolum motae notorius motor et fautor, et adversus eandem Ecclesiam actor et factor, suique complices, comites, satellites et ministri praemissam per nos in praedicto Ascensionis festo latam in omnes nostris munitionibus, praecipuis, et inhibitionibus non parentes excommunicationis sententiam incurrerunt, nec absolutionis vassallorum suorum a iuramento fidelitatis, si quo tenebantur eis-

dem, privationis feudorum, quae ipsi a Romana vel aliis quibuscumque tenebant Ecclesiis, et expositionis personarum ultra mortem et mutilationem, honorumque suorum comminationem in eodem festo periculum evitarunt. Universos autem insulae praelibatae rebelles, scilicet Messanenses, Agrigentinos et caeteros civitatum, castrorum, villarum, aliorumque locorum ipsius insulae cives, habitatores et incolae, cuiuscumque sint praeminentiae, dignitatis, conditionis, aut status, qui Panormitanis eisdem in pertinacia rebellionis assumptae saltem se illis audacia simili sociando, ac eos proinde validiores et firmiores in illa reddendo, nec non societatibus, confederationibus, partitionibus poenarum et iuramenti adiectione firmatis, ut ex tunc dicebatur uniendo favorunt, et tam alios quam Panormitanos eosdem, qui praedicto regi Aragoniae nepoti contra prohibitiones et monita nostra praemissa intendere, in invasione et occupatione praefatis ipsum recipere ac receptare, se illius regimini submittere, sibi contra Ecclesiam, vel regem Carolum praedictos favorem et auxilium impendere praesumpserunt, eisdem subiectos sententiae ac periculo fore proculdubio ex tunc liquebat et liquet expositos: civitates vero, castra, villas et alia loca praedicta, nec non et universitates ipsorum ecclesiastico supposita interdicto. Haec sunt quippe quae per eundem Aragoniae regem nepotem Deo et Ecclesiae servitiae exhibentur. Haec sunt quae ipsius Ecclesiae prosequi se iactabat obsequia. Haec fidei catholicae incrementa: sic exaltationem religionis christianae prosequitur, sic procurat, sic Dei, fidei, Ecclesiae, ac religionis earumdem hostes persequitur, sic impugnat; talibus in se regalem dignitatem intulabat, talibus vitam suam, famam, genusque decorat.

§ 11. Quamquam autem tantis excessibus excedentibus demeritis processus gravior deberetur, et ad praemissarum comminationum executionem ex tunc pro-

Pontifex post
debitas moni-
tiones

cedere non iniuste possemus, immo etiam, sicuti praedictorum perhibet consideratio deberemus; quia tamen nescit a charis charitatis etiam laesa recedere, paternae charitatis affectio nos inducit, ut cum simus, licet insufficientibus meritis, Illius vicarii, qui non mortem peccatorum, sed ut convertantur et vivant, se velle fatetur, regem Aragoniae, et alios supradictos denunciationibus, monitionibus, mandatis, prohibitionibus et comminationibus ad conversionem celebrem, ne in peccatis, iniquitatibus, et sententiarum laqueis, quibus se, prout ex praemissis liquet apertius, involverunt, obdormirent in morte, curarem benignius excitare. Ideoque in festo Dedicacionis et platea praedictis, de fratrum nostrorum consilio, denunciavimus saepifatos Petrum regem Aragoniae nepotem, suos comites, complices, satellites et ministros, ac insulae memoratae rebelles ex causis praedictis excommunicationis, civitates, castra, villas et alia loca praedicta, nec non et universitates ipsorum interdicti praemissis per nos latus sententis subiacere de novo, tam in regem et alios saepedictos, quam in universitates, castra, villas et loca praedicta ex causis eisdem, et propter auctam contumaciam eorumdem in non parendo nostris monitis et praeceptis, et a nobis prohibita pertinaciter prosequendo diutius, tunc sententias similes promulgantes; praefatum autem regem, et externos universos et singulos, qui cum eo aut alias in praesentis turbacionis sive rebellionis auxilium praedictam insulam ingredi praesumpserunt, vel inibi existentes eidem turbacioni seu rebellionis quomodocumque favorerint attente monuimus, eisque districte praecepimus, ut ab huiusmodi suis excessibus et offensis penitus desistentes, eandem insulam exirent omnino, numquam illuc in nostrum, et Ecclesiae vel regis Caroli praedictorum quoad praemissa quaecumque praecidium reversuri. Adiecit etiam ne quis

de novo ad id insulam supradictam intraret, vel aliquam eiusdem Siciliae regni partem publice vel occulte impeteret, turbaret vel aliquatenus molestaret. Universis quoque civibus, incolis, habitatoribus et universitatibus civitatum aliorumque locorum ipsius insulae cum similibus monitione et districtione iniunximus, ut regem Aragonum et externos antedictos prorsus expellerent, nullo unquam tempore ipsos aut alios ad praemissa vel similia inibi recepturi. Districtius insuper inhibere curavimus, ne idem rex Aragonum se regem Siciliae nominaret, regnum sub intitulatione regni Siciliae sigillum assumeret vel uteretur assumpto, neque privilegia, immunitates, feuda, donationes, bona vel iura quaecumque in eo aut aliqua eius parte concederet, vel tamquam rex Siciliae quidquam agere attentaret, neque dominium vel subiectionem aliquam in quacumque singulares personas aut terras ipsarum seu potestariam vel quamlibet rectoriam, sive officium quocumque nomine censerentur, in civitate vel quovis alio loco maxime ipsius regni Siciliae aut alicuius partis Italiae in nostrum, Ecclesiae aut regis Caroli eorumdem quomodocumque vel quaecumque gravamen per se vel per alium reciperet, vel etiam acceptaret, aut cum eis vel eorum aliquo in ipsorum Ecclesiae vel regis gravamen, sicut praedicitur, societatem sive aliam confoederationem contraheret vel servaret qualitercumque contractam. Neque singulares personae praemissae vel aliae undecumque civitates vel alia loca eidem in Ecclesiae ac regis Caroli praedictorum persecutione huiusmodi persistenti, vel alii pro eo sive in favorem ipsius praemissa concederent, vel aliquid praemissorum, aut ipsum vel alium pro eodem vel in favorem illius ad praedicta, vel aliquid eorum eligerent, nominarent, reciperent vel assumerent quomodocumque. Nec ipse rex Aragonum vel quisvis alius singulares personas, civitates

Regi, fautoribus, foederatisque factas.

Variaque prohibiciones, eisdem Siculis declaratas.

et loca eadem vel universitates ipsorum specialiter, aut cuiuscumque partis regni Siciliae, ut se vel terras suas eiusdem regis Aragonum dominio vel obedientiae cuiuscumque supponerent, aut eum vel alium pro eo seu in favorem ipsius in potestatem, rectorem vel ad aliud quodcumque officium, ut praedicitur, eligere, nominare vel admittere attentarent, sive cum eo societatem aliquam vel confederationem contraherent aut observarent qualitercumque contractam, seu quod cives, incolae, habitatores, civitates vel alia loca praedicta sive universitates eorum praesertim cuiuscumque partis eiusdem regni Siciliae, a nostra, Ecclesiae ac regis Caroli praedictorum fidelitate seu devotione quocumque modo averterentur, vel aversa etiam in huiusmodi aversione persisterent, per se, nuncium, vel litteras inducere, aut donis, promissionibus, seu alio quovis modo allicere vel sollicitare praesumerent: neve singulares personae, civitates, castra, villae seu loca praefata se dicti regis Aragonum huiusmodi, Ecclesiae ac ipsius regis Caroli, persecutioni quomodolibet insistentis, dominio, regimini vel obedientiae qualitercumque subiicerent, sive in nostrum, Ecclesiae seu regis Siciliae praedictorum vel gravamen, ut praedicitur, ipsum regem Aragonum, litteras vel nuncios suos, vasa quaevis apta cuiuscumque navigio, gentemve reciperent vel receptarent, aut accederent ad eundem, ipsive litteras mitterent aut sibi, genti vel nunciis suis seu alii pro eis maxime in aliqua parte ipsius regni Siciliae obedirent vel intenderent, ministrarent fodrum, equos, arma vel vasa huiusmodi sub venditionis titulo, aut aliter quomodocumque decerent concedenda, sed ab eodem rege Aragonum, vel alio pro ipso immunitates, feuda vel largitiones quaslibet in eodem regno Siciliae, quas constabat, et nos nihilominus declaravimus, et adhuc declaramus, decrevimus et adhuc decernimus non tenere, vel alibi occasione in-

stantis negotii eiusdem regni Siciliae, aut stipendia ubicumque contra nos, Ecclesiam vel regem Carolum supradictos reciperent, vel pro receptis promissum audeant servitium exhibere aut alias praestare consilium vel favorem publicum vel occultum, nec cum ipso rege Aragonum vel alio pro ipso seu in favorem ipsius societatem, colligationem vel conventiones quascumque in nostrum, Ecclesiae, aut regis Caroli eorundem dispendium quaecumque contraherent, aut contractas etiam sub vinculo iuramenti vel quarumlibet adiectione poenarum sive pactorum auderent quomodolibet observare: singulariter autem Michaellem Palaeologum, qui se imperatorem nominabat, quenique super his, et praecipue super exhibitio in praedictis eidem regi Aragonum contra nos et praefatos Ecclesiam ac regem Carolum consilio, auxilio et favore, nec non pactis, conventionibus et confederationibus initis cum eodem ex tunc argumenta verisimilia deferebant; vox praeterea publica et communis accusationis quasi continue incessabat, omnesque sibi de facto vel quomodocumque subiectos attente monuimus, eisque districte praecipimus, ut omnia monitiones, praeepta, inhibitionesque praemissa, quae Michaellem et subditos contingebant eosdem, vel possent quoquomodo contingere aut in eis seu quoad eos qualitercumque locum habere, quae omnia et singula volumus pro nominatum singulariter et expresse repetita haberi, et velut taliter repetita robur efficaciamque sortiri diligentius observarent, eisque studerent in omnibus et per omnia obedire. Alioquin tam ipsos regem Aragonum nepotem et Michaellem Palaeologum quam alios universos et singulos dictis nostris monitionibus, praeeptis vel inhibitionibus non parentes cuiuscumque forent praecipientiae, dignitatis, conditionis aut status ecclesiastici vel mundani, excommunicationis sententia, quam in eos de fratrum praedictorum consilio ex tunc duximus

Intentatasque
eisdem regi,
fautoribus, etc.
censuras:

proferendam, proinde immodatos esse decrevimus ipso facto, ac si expressi fuissent in huiusmodi processu nostri serie nominati; civitates vero, castra et alia loca quaelibet, nec non universitates, quae iam dictis monitionibus, praeceptis vel inhibitionibus non parerent, ecclesiastico interdicto, quod ex tunc in illa promulgare curavimus, esse volumus eodem modo subiecta. Interdicta vero praemissa sic arcte praecepimus observari, ut in locis, quae incidissent in ea, vel incidere in futurum, nulla ecclesiastica sacramenta, exceptis dumtaxat Baptismate parvulorum et Poenitentis morientium, ministrarentur, nulla divina celebrarentur officia, nisi solum missarum solemnia, quae in cathedralibus et aliis collegiatis et parochialibus ecclesiis ad conficiendum Corpus Christi morientibus ministrandum, submissa voce, clausis ianuis, interdictis et excommunicatis prorsus exclusis, semel tantum in septimana permixtus celebrari. Non obstantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis Cisterciensibus, Praedicatoribus, Minoribus vel religiosis aliis aut saecularibus personis dignitatibus, civitatibus, castris, locis, collegiis vel universitatibus quibuscumque, sub quavis forma vel expressione verborum ab eadem Sede concessis, quae omnia quoad haec volumus omnino viribus vacuari.

§ 12. Et nihilominus societates, colligationes, conventiones huiusmodi, et quaslibet alias factas et etiam faciendas in favore ipsius regis Aragonum quoad instans negotium eiusdem regni Siciliae aut in Ecclesiae seu regis Caroli praedictorum quaecumque dispendium vel gravamen etiamsi essent iuramentorum, poenarum adiectione vel quovis alio vinculo roboratae, de potestatis plenitudine dissolventes, et carere decernentes omni robore firmitatis, universos et singulos qui se ad earum observationem quomodocumque seu quantumcumque solemniter astrinxerunt, ad eas observandas

decrevimus non teneri. Nec pro eo quod ipsas deinde minime observarent, de reatu perituri aut ratione poenarum vel conventionum quarumlibet adiectarum in illis posse in iudicio vel extra iudicium impeti, seu aliquatenus molestari: quin immo eos ab illarum observatione sub poena excommunicationis, quam ex tunc protulimus, et ipsos si secus facerent, incurrere volumus ipso facto, praecepimus penitus abstinere. Praediximus quoque apertius omnibus tam personis ecclesiasticis et saecularibus, quam civitatibus locisque aliis et universitatibus supradictis, quae huiusmodi mandatis nostris, praeceptis et inhibitionibus contumaciter non parerent, quod non solum ad exequendum comminationes praemissas, sed et alias gravius spiritualiter et temporaliter contra eos, et specialiter contra civitates, quas contingeret in huiusmodi contumacia deprehendi ad privandum eos archiepiscopali vel episcopali dignitate. Contra memoratos vero rebelles insulae supradictae ad interdicendum ipsis cum quibuslibet aliis et aliis quibuscumque cum eis omne commercium quando et prout facti suaderet qualitas et fore videremus expediens, curarem procedere.

§ 15. Ad haec praefatis regi Aragonum, Michaeli Palaeologo, et aliis universis, qui contra praemissa nostra monita et praecepta vel inhibitiones praedictum regnum Siciliae in eadem insula seu in reliquis regni praefati partibus invadere, turbare, impetere seu molestare quomodolibet praesumpserunt publice vel occulte, generali et publico edicto denunciavimus, quod nisi rex ipse Aragonum, alique praedicti in eisdem insula et regno Siciliae ac vicinis seu quibuscumque Italiae partibus commorantes infra festum Purificationis Beatae Virginis super praeteritum, alii vero in locis remotioribus constituti infra kalendas aprilis, ac idem Palaeologus infra kalendas maii proxime sequentibus: quod quidem tempus

Aliisque poenas inflictas inobedientibus.

Indictaque Petro, Michaeli Palaeologo, alisque diem:

Rescissaque pactiones omnes ad hoc initas:

eis pro peremptorio termino duximus assignandum, humiliter ad nostra, et Ecclesiae mandata redirent nostris praecise beneplacitis parituri, et tam nobis et eidem Ecclesiae, quam praefato regi Carolo de contumacia et contemptu, damnis et iniuriis omnique interesse satisfactionem plenariam competenti tempore, quod eis ad hoc praefixerimus impensuri, ex tunc personas eorum, citra mortis et mutilationis periculum, et bona omnia mobilia exposuimus a quibuslibet fidelibus libere occupanda, ipsosque feudis, bonis et iuribus omnibus, quae ab eadem Romana, vel aliis quibuscumque tenerent Ecclesiis, privilegiis, indulgentiis et gratiis quibuslibet ipsis ab eadem Sede, sub quavis verborum forma concessis apostolica auctoritate privavimus; vassallos eorum a iuramento fidelitatis, quo forsitan tenerentur eisdem penitus absolventes. Praedicto autem elapso termino quodcumque nobis videretur expediens ad privandum eundem regem Aragonum, ipsius etiam absentia non obstante, praefato regno Aragoniae, omnibusque aliis terris suis, seu ad ipsa regnum et terras similiter exponenda, quoad regnum ipsum, terrasque praedictas semper nostro et eiusdem Romanae Ecclesiae iure salvo. Et nihilominus contra eum pro qualitate criminum, quibus, ut praetactum est, ipsum praetendunt obnoxium, quantum nostrum officium pateretur, facti suggereret qualitas, nobisque fore videretur expediens, actore Domino procedere curaremus.

Quae quidem
censurae non
erant relaxan-
dae nisi in mor-
tis articulo:

§ 14. Praemissas vero excommunicationis sententias prohibuimus absque speciali Apostolicae Sedis mandato nisi forsitan in mortis articulo relaxari, quo casu nisi absolutionis beneficium obtinentes infra tres menses postquam forent sanitati pristinae restituti, de loco interdicto supposito, si fortassis existerent inibi, recedentes, apostolico se conspectui praesentare curarent, satisfacturi de suis excessibus, pro quibus incurrerent sententias supra-

dictas, et Sedis eiusdem beneplacitis parituri relaberentur in sententias similes eo ipso, dictas quoque sententias sic firmiter et inviolabiliter volumus observari, quod absolventi ab eis vel relaxandi eandem nisi forte in mortis articulo, ut est dictum, tam omnibus poenitentiaris nostris, quam aliis quibuslibet confessoribus sive generalibus sive specialibus seu familiaribus quarumcumque vel quantumcumque sublimium personarum ubilibet consistentium ademimus potestatem, etiamsi a nobis vel aliquo praedecessorum nostrorum sub quacumque verborum forma generalem vel specialem aut liberam absolventi aliquem vel aliquos a sententiis hominis vel canonis, seu alias eas quomodolibet relaxandi obtinuerint facultatem. Si qui autem absque speciali Sedis praelibatae mandato ex tunc obtinendo contrarium forte praesumerent, tam absolventem a praedictis sententiis, seu relaxantem easdem, quam huiusmodi absolutionem vel relaxationem recipientem, in quacumque forent dignitate, praeminentia, statu vel ordine constituti, ex causa huiusmodi excommunicationis vinculo duximus innodandos. Huius etiam relaxationem sententiae praefatae Sedi similiter reservantes, mortis articulo dumtaxat excepto. Et tunc, nisi sanitate recepta infra temporis spatium competentis iuxta locorum distantiam ad Sedem venerint supra dictam, suum humiliter recognituri reatum, et Sedis eiusdem beneplacitis parituri, relaberentur in sententias similes ipso facto. Ab his vero mulieres in hoc tantum excipi volumus, ut si solum praestiti ratione favoris in huiusmodi sententias forsitan inciderent, possent per dioecesanos suos iuxta formam Ecclesiae absolutionis beneficium obtinere.

Statutis quoque
contra secus a-
gantes poenis.

§ 15. Tantis itaque ac talibus per praemissas monitiones, prohibitiones et poenarum comminationes memoratis Petro regi Aragonum nepoti, rebellibusque siculis, ministris, complicitibus, satellitibus

Quae omnia
spreta obritia-
que fuisse con-
stat:

et fautoribus eorumdem tamquam apertis datis significationibus, ut a facie arcus fugerent et se ab instantis recti iudicii merita duritia liberarent, non humiliatum, sed obduratum est in suis pervertitibus insipiens cor eorum. Nec enim acquieverunt monitionibus, nec prohibitionibus paruerunt, nec comminationum horruere saevitiam, nec ab earum instantia expaverunt, sed, eis contemptis omnimodis, suas non solum continuacione aggravavere nequitas, verum etiam multiplicationibus variis ampliarunt. Ad alias partes regni Siciliae extra saepelatam insulam constitutas hostiliter impendendas suos sic fertur conatus nefarios extendentes (1).

§ 16. Ne igitur tam iniustae comminationes fiant iniustae ludibrio, si earum iniustitia prosecutione debita fraudaretur, neve sine vindicta gravis adeo crescat insania, dignum putavimus, ut memoratum Petrum regem Aragonum nepotem, tantamque ipsius proterviam ultrix sententia persequatur. Et ideo regnum Aragoniae, caeterasque terras regis ipsius de fratrum ipsorum consilio exponentes, ut sequitur, ipsam Petrum regem Aragonum eisdem regno et terris, regioque honore sententialiter, iustitia exigente, privamus, et privantes exponimus eadem regnum et terras occupanda catholicis, de quibus, et prout Sedes Apostolica duxerit providendum in dictis regno et terris, Ecclesiae Romanae eiusdem, ut praemittitur, iure salvo: vassallos ipsius, quos, ut praemissa declarant, a iuramento fidelitatis, si qui tenebantur eidem, iam absolvimus, denunciantes penitus absolutos, et denuo ab eodem et a quolibet fidelitatis vinculo et homagio expressius absolventes, ac eosdem Petrum quondam regem, Siculos complices et fautores eorum, omnesque alios singulares, qui praedictas monitiones, inhibitiones et comminationes

(1) Legendum forsitan: *ampliarunt, ad alias partes regni Siciliae..... invadendas suos, sicut fertur, conatus nefarios extendentes.*

Bull. Rom. Vol. IV.

9

nes damnabiliter contempserunt, praemissis excommunicationis, universitates vero, civitates, castra et loca caetera denunciamus interdicti sententiae subiaccere; ipsos et ipsa ex causis eisdem et propter continuatam auctamque ipsorum contumaciam similibus sententiis supponentes.

§ 17. Universis praeterea christifidelibus cuiuscumque conditionis, praeminentiae, sive status, etiamsi dignitate pontificali seu regia forsitan decorantur, et specialiter archiepiscopis, episcopis, aliisque inferioris gradus praclatis, et personis ecclesiasticis, religiosis cuiuscumque religionis aut ordinis, et saecularibus, ipsique Petro quondam regi Aragonum, comitibus, vicecomitibus, baronibus, universitatibus civitatum, castrorum, caeterorumque locorum ac universis incolis et habitatoribus eorumdem regni et terrarum, quibus dictum Petrum tunc Aragonum regem privavimus, districtius inhibemus, ne ipse Petrus de dictis regno et terris se de caetero aliquatenus intromittat: neve caeteri supradicti eidem Petro dudum regi vel aliis quibuscumque contra dictas privationem et expositionem aut prosequentes easdem, per quos dicta regnum et terras occupanda Sedes eadem providebit, tentantibus se opponere assistant, vel qualitercumque faveant, sive praestent in hoc consilium, auxilium seu favorem publicum vel occultum, quacumque occasione quaesita, vel praetextu alienius homagii vel cuiuscumque colligationis, confoederationis, societatis seu cuiusvis conventionis aut iure contractae hactenus, sive imposterum contrahendae, etiamsi colligationes, confoederationes, societates et conventiones huiusmodi et alia supradicta poenarum adiectionis, literarum, vel iuramenti seu cuiuslibet alterius sint vinculo firmitatis innexa.

*Dat Imperia
privatibus ac
prohibitis ne
Petro alias
reant.*

Siculosque rebellis, civitates, etc. ecclesiastico interdico supponit.

Omnes rationes, foederatum eo initia pronunciat re scissa, pœnisque gravioribus præteritatos devincit.

§ 18. Nos enim colligationes, confederationes, societates, conventiones, caeteraque huiusmodi præmissa quoad hoc de potestatis plenitudine dissolvimus; iuramenta super illis præstita, pœnasque propterea præmissas penitus relaxantes et universos et singulos, qui eas contraxerant se ad earum observantiam quantumcumque solemniter astringendo, ab ipsorum in præmissis observatione penitus absolventes; specialiter autem archiepiscopis, episcopis et caeteris personis ecclesiasticis, comitibus, vicecomitibus, baronibus, incolis et habitatoribus supradictis eorundem regni Aragonum ac terrarum prohibemus expresse, ne dictum Petrum olim regem Aragonum pro rege vel domino recipiant vel habeant, neve sibi obediant vel intendant, aut ipsi vel alii pro eo de redditibus vel obventionibus, sive iuribus regalibus seu ratione domini debitis respondeant, vel aliquam satisfactionem impendere sub velamine quocumque praesument: alioquin memoratum Petrum quondam regem et omnes singulares personas cuiuscumque sint praecminentiae, conditionis, aut status ecclesiastici vel mundani, etiamsi regalis dignitatis honore praefulgeant, excommunicationis, civitates vero, castra, villas et loca caetera, nec non universitates ipsorum, quae dictas inhibitiones vel earum aliquam praeterire propria temeritate praesumpserint, interdicti sententis, quas ex nunc ferimus, decernimus subiacere.

Obstantibus de iogal.

§ 19. Non obstantibus quibuscumque privilegiis vel indulgentiis quibuscumque imperatoribus, regibus, principibus, archiepiscopis, seu quibuscumque praelatis aliis, Cisterciensibus, Praedicatoribus, Minoribus, Hospitalariis, Templariis seu religiosis aliis aut saecularibus personis etiam in dignitate qualibet constitutis,

civitatis, castris, locis, communitatibus, collegiis vel quibusvis universitatibus sub quacumque verborum forma vel expressione ab eadem Sede concessis, et quibuslibet aliis indulgentiis eiusdem Sedis, per quas praesentis processus effectus impediri valeat vel differri. Quae quidem omnia privilegia et indulgentias quoad hoc omnino viribus vacuumus. Et nihilominus contra huiusmodi praesumptores et specialiter contra dictos praelatos, religiosos, comites, vicecomites, barones, incolas, habitatores, civitates, castra, villas, ac alia loca et universitates ipsorum ad privandum eos et ea quibuslibet privilegiis, indulgentiis, immunitatibus, sive gratiis ipsis ab eadem Sede concessis, nec non terris, feudis et iuribus, quae a praefata Romana, vel aliis quibuscumque tenent Ecclesiis, seu personis ecclesiasticis, ac alias gravius spiritaliter et temporaliter, quando et sicut facti suaserit qualitas, et expedire viderimus, praevia divina gratia, procedemus.

§ 20. Ut autem huiusmodi noster processus ad communem omnium notitiam deducatur, cartas sive membranas processum continentes eundem in maiori Ecclesiae Urbevetan. appendi vel affigi ostiis seu superliminariis faciemus, quae processum ipsum suo quasi sonoro praeconio et patulo indicio publicabunt; ita quod idem Petrus vel alii quos processus ipse contingit, nullam postea possint excusationem praetendere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignorarint eundem, cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Actum apud Urbem Veterem in platea dictae Maioris Ecclesiae duodecimo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno 11. Dat. die 21 martii 1283, pontif. anno 11.

Publicatio huius processus.

HONORIUS IV

PAPA CXC

Anno Domini MCCLXXXV.

Honorius IV antea Iacobus Sabellus, natione Romanus, diaconus cardinalis S. Mariae in Cosmedin, electus est Perusii in Summum Pontificem die 2 aprilis anno 1283, et Romae consecratus, atque inthronizatus est apud S. Petrum die 15 eiusdem. Sedit in pontificatu annos 11, imperantibus in Oriente Andronico, in Occidente Rodulpho rege Romanorum. Obiit siquidem die 5 aprilis anno 1287 et sepultus est in ecclesia S. Petri iuxta Nicolaum Papam III. Vacavit Sedes menses x, dies xix.

I.

Encyclicis literis Christifideles promotionis suae certiores faciens, ad divinam ipsi operam suis precibus conciliandam provocat (1).

SUMMARIUM

De divina providentia in dandis Ecclesiae pastoribus. — Non propriis viribus, sed in Dei potentia confidendum. — De Martini morte: — Cardinalium suffragiis in Honorium tunc S. Mariae diac. card. colatis: — Honorii in respuendo pontificatu modestia. — Quibus causis honorem admiserit. — Spem in Deo collocat. — Præsules ad partiendum cum ipso onus hortatur.

Honorius episcopus servus servorum Dei.

Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius; mira et innumera suae virtutis opera, quae Ipse potens ex omnibus potenter et ineffabiliter operatur, ita sufficienter enuncians et explicitè disserens, ut audiantur ab aliis, et audientes laudibus Ipsum condi-

gnis attollant, laudandum procul dubio sine fine secundum multitudinem infinitae? Profecto admiratio mixta quaestioni praemissae non tam raritatem ad quaesita sufficientis insinuat, quam generalem omnium in hoc insufficientiam veridica insinuatione designat; nec enim quisquam explicare loquendo vel comprehendere sufficit meditando, cum sint incomprehensibilia Dei iudicia et investigabiles viae eius, et idcirco, nec ad comprehendendum vel etiam investigandum humana ratio proficit, sed investigando miratur, stupet et deficit, cur Ipse terribilis in consiliis super filios hominum, et praecipue circa regimen sacrosanctae matris Ecclesiae innotescens, interdum rectores ipsius virtutibus fortes et viribus pro suae dispositionis libertate subducit, interdum in successoris substitutione illis, quos aptiores ad id communis hominum censura perhibebat, omissis, Ecclesiae ipsius gubernationem et curam longe disparibus in utriusque alto suo consilio licet nobis occulto et nimirum admirando, saltem praemittendo committit; in hoc etiam sua omnipotentia, et nihilominus eandem Ecclesiam per Ipsum principaliter gubernari evidenter ostendens: evidens etenim est opus potentiae virtutisque potentis immensi oneris sarcinam culmini apostolatus annexam adeo levigare debilibus, ut levigantis ope salubriter supportetur, et proinde manifestius pateat ipsam Ecclesiam regi et dirigi potius opitulantis arbitrio, quam illius, cui regimen eius erat sua dispositione seu permissione commissum.

Sic, sic ille Pater omnipotens providentia cuncta gubernans, constitutos inter maris mundi huius amari procellas, sine rate salvificat populum, qui alias ubi non est rector, facile corrui, a ruina sine rectoris idoneitate praeservans. Non enim vocat multos sapientes secundum carnem, non multos nobiles, multosve potentes, sed infirma mundi eligit, ut superbiam innitentis sibi fortitudinis humanae re-

De divina providentia in dandis Ecclesiae pastoribus.

(1) Ex Raynaldo ad annum 1283, § 47.

tundens, fortia quaeque confundat; nec aliquis creaturae sapientiae, nobilitati, vel potentiae ipsius Ecclesiae directionem erronee praesumat adscribere, sed totaliter attribuat Creatori.

Non propriis
viribus, sed in
Dei potentia
confidendum.

Ex hoc etiam eos, quos conscientia insufficientiae suae premit, spe roborans, fiduciaque confortans, ut si quem huiusmodi ad iugum Domini, et ipsius onera in eiusdem Ecclesiae regimine subeunda vocari contingat, instante necessitate, non sic defectus proprii considerationi succumbat, quod cedens laboribus, colla subducens oneribus, seque mercenarium exhibens, custodiam dominici ovilis effugiat et eandem piam matrem Ecclesiam, in tempestatibus variis fluctuantem, impie derelinquat, sed de se ipso diffidens, confidat in Domino, et de Illo sperans, Ecclesiaeque compatiens, subire, prout res exigit, ipsius onera non paveat. Huiusmodi spe fiduciaque reficimur in eo, quod in eadem Ecclesia iis accidisse diebus ad humiliationem nostram et Conditoris omnium gloriam in vestram notitiam, licet iam volantis famae praeconio forte deductum, censuimus seriores et certius deducendum.

De Martino
morte:

Nuper siquidem quarto kalendas aprilis felicitis record. Martino Papa praedecessore nostro, prudentiae, ac scientiae, multarumque aliarum virtutum dono polente, per naturalis mortis occasum de nequam sacculi huius angustiis liberato, et ipsius corpore cum debita exequiarum solemnitate sepulto, prima die dicti mensis cum fratribus nostris, de quorum numero tunc eramus, libere, nulla inclusionis coactione praebambula, quam aliquando in Ecclesiae ipsius vacationibus damnabilis praesumpsit abusus, convenimus ad tractandum de substituendi electione pastoris. Et postquam missarum solemnities ex more in honore Sancti Spiritus celebrata, tractatu aliquo habito, tandem in crastinum scrutinii via electa concorditer, factoque, ac publicato scrutinio, quod nec sequens habuit, sicut nec

Cardinalium
suffragis in Ho-
norarium tunc S.
Marine diacon-
rard. collatis:

oportuit, nec praecedens votorum fratrum eorundem directorum in nos, eo tempore Sanctae Mariae in Cosmedin diaconum cardinalem, tanta est inventa concordia, et de unanimi eorum omnium voluntate adeo concors de nobis in Summum Pontificem electio subsecuta, quod nos de tam grandi, tamque inexpectata, immo et nobis omnino inopinata novitate plus quam verbis exprimere possimus, attoniti facti sumus, velut in mentis excessu. Filiis namque matris nostrae, ipsius videlicet Ecclesiae Romanae communis matris et dominae, cardinalibus contra nos pugnantibus, ut nobis iugo apostolicae servitutis imposito, custodem nos non in alienis vineis ponerent, qui ex nostrorum meditatione defectuum, nos nec propriae custodiendae sufficere humiliter confitemur, et post defectus eosdem, quos ipsis ad maioris voluntatis iudicium quasi palpandos exponebamus obiectos, ad obtinendum super hoc consensus nostrum non solum importune instantibus, sed infeste.

O quantae animum nostrum perplexitatis vexabat anxietas! O quam acutis, quam amaris cor nostrum pungebatur aculeis diversis suggestionibus sub conscientiae ac rationis examine confligentibus altrinsecus in eodem! Hinc enim nostra debilitas suggerebat a molis importabilis universali mundi regimine nostros imbecilles humeros subducendos, nec Apostolorum Principis cathedram tremendae altitudinis, vitandae insufficientibus sollicitudinis speculam conscendendam. E regione vero eiusdem status Ecclesiae, orbisque totius impacatus graviter, immo in gentes fide catholica insignitas, non tamen infidelibus, sed et orthodoxis insurgentibus gentibus, et regnis in regna periculose divulsis, Terrae Sanctae nimis damnose retardata subventio, et aliorum negotiorum fidei eiusdem impedita promotio, aliaque ipsius orbis satis nota discrimina contrarium suadebant. Habebat quoque huiusmodi sua-

Honorii in res-
pendo ponti-
ficatu modesta

Quibus causis
honorem admi-
serit.

sonis adiectio, quod cum matri sit honor ex praecepto Domini exhibendus, qui in scripturis non in salutationum solummodo, sed in aliorum suffragiorum exhibitione sentitur, non erat eidem reverendae matri Ecclesiae, quin potius orbi toti, maxime hoc tempore, tam necessarij subsidij solatium subtrahendum: praesertim cum de praeteritis vacationibus coniectura consurgens filialem in nobis, et dictis fratribus ad prosperitatem ipsius matris affectum sollicitatione timoris solliciti plena concuteret, ne si tam prompta eorumdem fratrum concordia (quae non absque Illius gratia qui unanimes habitare facit in Domo, provenisse devote supponitur) negligetur, seu praeteriret inefficax, inimico homine supereminente zizania, instantis tunc provisionis negotium in discordiam laberetur prolixioris vacationis ipsius Ecclesiae, aliaque grandia pericula comminantem.

His autem et aliis, quae subiceri ad praesens brevitatis suasit obtentus, non leviter alternantibus anxie deliberationis nostrae iudicium, occurrit deliberantis obtutibus ille Israelitici populi protector egregius, et strenuus bellorum Domini praeliator, qui aliis terrore concussis prae multitudine nimia insurgentium ex adverso constanter ait, inquit intrepide: Melius est mori nos in praelio, quam videre mala gentis nostrae, et sanctorum, sicut fuerit voluntas in coelo, sic fiat; exemplari doctrina vocatum ad regendam Ecclesiam, dirigendam et protegendam tamquam Salvatoris vicarium in summi pontificatus apice, populi christiani salutem instruens et informans, ut instar ipsius pericula regendi gregis abhorreat, in occurrendo illis sua non metuat et non solum quieti suae non consulens, immo et vitae non parcens, nequaquam sic de virium suarum ad ea, quae imminet, imparitate desperet; quin sub spe coelestis auxilij se illis confidenter exponat, et divinae voluntati committat. Praemissis sane spe

ae fiducia roborati, et instructione ac informatione deducti, praetaeta Ecclesiae, fidei, terraeque discrimina, variaque orbis dissidia in nostrae mentis arcano non absque gravi amaritudine recescentes, elegimus potius nos ipsos ministerio, quod supra nostras est vires, exponere, quam Ecclesiam, fidem, caeteraque praedicta relinquere discriminibus tantis exposita, conscientia reluctante; sicutque humiliter spiritu oculos in excelsa levantes ad coeli terraeque Factorem, a quo auxilium procedere confitetur veraciter eximius prophetarum, sub Ipsius spe onus iniunctum electioni praemissae consentiendo, cum multo timore ac tremore subivimus, de insufficientia nostra nimis, nihil vero de sua omnipotentia haesitantes, sed apud Ipsum devotis supplicationibus insistentes, et sicut memorato bellorum Dei belligero in manu Ipsius eiusdem Israelitici populi salute directa, optatum de hostibus tunc imminetibus dedit eventum; sic et in manibus nostris, gregis sui curae nostrae commissi salutem dirigat, et de dietarum Ecclesiae, fidei, terraeque persecutoribus votivum exitum sua pietate concedat, ut vertantur impii, et conversi ad Dominum impii amplius non existant, de persecutoribus proscutores effecti, excelsi eos dextera immutante.

Quod ut efficaciter vestris adiuti suffragij obtinere possimus, charitatem vestram assistricem instanter expetimus et cum instantia humili eadem suffragia imploramus, vos universos, singulos intimo rogantes affectu et affectuosa exhortatione monentes, quatenus considerato prudenter, quod cum sitis in partem tantae sollicitudinis vocati, decet vos in prosecutione illius cooperatores esse sollicitos humilitati nostrae in suscepti executione ministerii, devotas et sedulas fundendo pro nobis preces ad Dominum; et in plebibus diligentiae vestrae commissis, extirpando vitia, inserendoque virtutes, sic studiose cooperari velit, quod vo-

Spem in Deo collocat

Praesules ad partendum cum ipso onus hortatur.

his pervigilis in illis pastoris partes implentibus adeo nobis, quoad eas onere partito, sit levius, quod in aliis officii nostri debitum liberius exequentes, retributionis aeternae praemium sequamur instantius, et una cum grege nobis credito efficacius de retributionis honorum omnium misericordia consequamur: vos quoque praeter participium retributionis eiusdem in vestris opportunitatibus, in quibus gratiose quantum cum Deo poterimus, adesse vobis intendimus, proinde favorem apostolicum propitium sentiat.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, octavo kalendas iunii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 25 maii anno Domini 1285,
pontif. anno 1.

II.

Provisiones et ordinationes tam quoad spiritualia, quam temporalia pro bono regimine regni Siciliae (1).

SUMMARIUM

1. Ut Siculi a Frid. imperatore graviore iugo sint oppressi: — Nec levati a Carolo. — Inde conflata ab exasperatis populis iniuriatio. — 2. Mederi his malis iure aggredditur Honorius. — 3. Carolus I et II Romanum Pontificem ad id precibus urserant. — Editae ab iisdem ad servandos populos sanctiones aliquae. — 4. Decernit Pontifex quibus casibus subsidiarium aes colligendum sit: — 5, 6, 7. Statuitque pecuniae quantitatem. — 8. Novum monetæ genus semel tantum conflandum a singulis regibus. — 9. Quae mulctae infligendae in homicidiis clandestinis. — 10. Quibus in casibus abstinendum a multis. — 11. Naves sumptu regio, non privatorum, construendae. — 12. Ad captivorum custodiam universitates non cogendae: — 13. Nec in pecunia regi destinanda gravandae. — 14. Quae castra et aedificia impensa publica instauranda. — 15. De iudiciorum

(1) Ex Regest. Vatic. Consule Raynald., ad annum 1285, § 29.

forma. — 16. De passuum custodia tempore belli. — De commercii usu libero. — 17. Naufragorum bona restituenda. — 18. Qua lege regii stipendiarii hospitia sint habituri. — 19. Vina ac victualia vendere nemo cogatur invitus. — 20. Matrimoniorum libertas restituta. — 21, 22. De inquisitionibus faciendis; — 23. Causisque inter fiscum et privatos. — 24. Forestae in terris privatorum non faciendae. — 25. De salinis Ecclesiis pertinentibus. — 26. Abusus tolluntur. — 27. De strenis. — 28, 29. Animalia regio nomine capi vetita. — 30. Idonei officiales a rege creandi. — 31. Monitus rex querentibus aditum praebeat. — 32, 33. Aliae provisiones. — 34. Morientium procerum proles clientela accipienda a rege. — 35. Successionis ratio servanda in bonis feudicariis. — 36. De feudis quaternatis. — 37. De vassallis — 38. Et magistris iuratis. — 39, 40. Novae servitutes non imponendae: — 41. Provo-candi ad Sedem Apostolicam facultas Siculis data. — Poenae regibus transgressuris obiectae. — 42. Edictum, ut regnum inturi reges ad haec servanda se obstringant. — 43. Roboratio huiusce constitutionis. — Honorii PP. et S. R. E. cardinalium subscriptiones.

Honorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Iustitia et pax complexae sunt se, ita societate indissolubili sociatae, sic se comitatu individuo comitantes, ut una sine altera plene non possit haberi, et qui laedit alterutram, pariter offendit utramque. Hinc complexus earum graviter impeditur iniuriis: per eas etenim laesa iustitia, pax turbatur, ipsaque turbata facile in guerram discrimina labitur; quibus invalescentibus iustitia inefficax redditur, dum debitum sortiri nequit effectum. Sicque ipsa sublata, mirum pax tollitur, opus eius, et ipsius fructus subducitur seminandus in pace, ac proinde complexus deficientibus necessario deficit et complexus. In horum vero defectu licentia laxata dissidiis multiplicantur bella, pericula subeunt animarum et corporum, crimina frequen-

tantur, nec rerum vastitas praeteritur; haec in praesidentium iniuriosis processibus, et inductarum in subditos oppressionum excessibus patent apertius. evidenter ostenduntur. In quorum multiplicatione sauciantur corda laesorum, et quanto minus datur opportunitas licite propulsandi, quae illicite inferuntur, tanto rancor altius radiceatur interius, et periculosus prorumpit exterius, opportunitate concessa. Finnt enim plenaeque hostes ex subditis, transennt auxilia securitatis in metum, munitiones in formidinem convertuntur; nutant regnantium solia, redundant regna periculis intestinis, quatuntur insidiis extrinsecis, insultibus impetuntur audacius, et regnantes in eis, qui operantes iustitiam, exaltationis gloriam mererentur, humiliati propter iniustitias frequenter opprobrium deiectionis incurrunt.

In praemissis etsi Scripturae nos instruant, efficacius tamen notis docemur exemplis: quantis enim, tempore quondam Frederici olim Romanorum imperatoris propter illatas regniculis afflictiones illicite et oppressiones indebitas in regno Siciliae non absque immensitate gravaminum inductas ab ipso, regnum ipsum tempestatibus fluctuarit; quot et quantis rebellionibus concussum extiterit, quot invasionibus attentatum; quantum per ipsum et posteros suos depauperatum opibus, quot incolarum exiliis et stragibus diminutum, nullum fere angulum orbis latet. Quam praecipiti Fredericus idem et genus ipsius ruina corruerint, probat notorius casus eius et manifestum eorumdem exterminium posterorum. Verum adeo Frederici eiusdem in dietis continuata et aucta posteris, ac in alios exemplari derivatione transfusa processit iniquitas, quod per eum inventa gravamina usque ad haec tempora duravisse, nec non et augmentata dicuntur aliqua eorumdem, et adiectam bilominus alia non minima. Propter quod nonnullorum supponit opinio, quod clarae memoriae Carolum Siciliae regem, quem

persequionis dictorum gravaminum eorumdem Frederici et posterorum perniciosiosa exempla fecerunt saltem permissione participem, dum opinaretur forsitan licita, quae ab illis audiverat tam longis temporibus usurpata, reddiderunt etiam praedictorum consequentium ad illa discriminum non prorsus expertem, prout Sicolorum rebellio multis onusta periculis aliorumque ipsam foventium persequio manifestant, non solum in eiusdem regis ac haeredum suorum grave adeo excitatae discrimen, quod ipsis haeredibus, nisi per nos celeri occurratur praetectorum subductione gravaminum, instans perditionis totius dicti regni periculum comminantur, sed et in grande nostrum et Ecclesiae Romanae dispendium prorogatae; cum sit per eas in Siciliae insula et in nonnullis aliis eiusdem regni partibus ipsarum incolis, nec nobis, nec Ecclesiae ipsi parentibus, sed adhaerentibus potius inimicis, nostra et ipsius Ecclesiae civilis intersersa possessio, et in caeterarum aliquibus turbata frequentius, et turbetur. Ex quo datur patenter intelligi, quantum in his nostrum et Ecclesiae praefatae interesse versetur, quantumque ad nostrum spectet officium et haeredum ipsorum praecipue necessitas exigat, non tantum praemissis obortis in eodem regno, quod est ipsius Ecclesiae speciale tanquam ad ius et proprietatem eius pertinens, dietisque regi et haeredibus in feudum ab ipsa concessum, obviare periculis: sed etiam ne similia oriantur impostero, diligentem curam et curiosam diligentiam adhibere, praetacta gravamina eorumdem periculorum, ut veritati concurrat expressio, manifestas occasiones et causas congruae provisionis beneficio abrogando. Cum proprietatis domino praedium, in quo est ius alii constitutum, pro eo quod sua interest tueri, fines ipsius custodire liceat, eo etiam cui ius debetur, invito; custodiae autem nomen id habeat, quod qui tenetur ad eam, non solum id debeat,

Inde conflata
ab exasperatis
populis coniu-
ratio.

Et Sicilia a Frid.
imperatore gra-
vioro iugo sint
oppressi.

Nec levata Ca-
rolo.

ut si casu viderit in re custodienda fieri quid adversum, prohibere facientem; verum etiam ut curet dare operam, ne id fiat.

*Veneri his ma-
lis iure aggre-
ditur Honorius.*

§ 2. Multiplex itaque nos ratio interpellat et exigit, illud in huiusmodi gravaminibus, super quibus fama publica et variae inquisitiones per venerabilem fratrem nostrum Guidonem episcopum Sabinensem Apostolicae Sedis legatum factae de speciali mandato Sedis ipsius, et indagaciones alias habitae nos informant, nostrae provisionis edicto remedium adhiberi, per quod iniustus sulmotis oneribus circa ea, in regno praefato solide stabilita iustitia regum thronum firmet, pacis tranquilla producat; sit inibi publicae tranquillitatis silentium cultus eius, et ipsa vinculum societatis humanae sic superiorem populo sibi subiecto domesticet, eique ipsius populi corda consolidet, quod superior insidiarum sollicitudine absolutus, securitatis incunditate laetetur, populus pressuris indebitis liberatus in pacis pulchritudine sedeat, in requie opulenta quiescat, et in unanimitate ipsorum ac mutuo sinceritatis affectu eiusdem regni statu roborato pacifico, non sit, profligatis hostibus, qui foris exterreat, aut qui pacatis incolarum eiusdem animis intus turbet.

*Carolus I et II
Romanum Pon-
tificem ad id
precibus urse-
rant.*

§ 3. Instantiae quoque praemissae interpellationis non modicum adiicit, quod memorati regis, dum viveret, et dilecti filii nobilis viri Caroli sui primogeniti ex eo manifeste percepimus, ad id vota concurrere, quod idem rex super directione, ordinatione, reformatione seu quacumque alia dispositione collectarum, exactionum, matrimoniorum aut aliorum quorumlibet, quae gravamina dicerentur vel dici possent, nam circa Ecclesias, monasteria et alias ecclesiasticas personas, quam circa communitates et universitates civitatum, castrorum et aliorum locorum, et etiam circa singulares personas, totius regni praedicti aut cuiuslibet partis eius felicitis recordationis Mar-

tini Papae quarti praedecessoris nostri directioni, reformationi, dispositioni et ordinationi se plene ac libere, alte ac basse submitit, dans et concedens eidem super his plenam et liberam potestatem; ac promittens quicquid per eumdem praedecessorem ipso rege dictove primogenito tunc eius vicario in regno eodem et aliis suis officialibus requisitis vel irrequisitis etiam actum foret, se ac haeredes suos ad hoc specialiter obligando inviolabiliter observare: suis super hoc patentibus literis praedecessori concessis eidem. Praemissa quoque in mortis articulo per alias suas similiter patentes literas plenius repetens et confirmans eidem praedecessori, per eas humiliter supplicavit, ut omnia onera fidelium regni sui, et quae gravamina dici possent, removere, tollere ac cassare, dictumque regnum prospere reformare, omniaque statuere, quae ad bonum statum haeredum suorum et fidelium eorundem expedire videret, sua provisione curaret, non obstante si regem ipsum tunc infirmitate graviter laborantem naturalis debiti solutione contingeret praeveneri, sicut praemissae ipsius regis literae, quae per nos et aliquos ex fratribus nostris diligenter inspectae in archivio eiusdem servantur Ecclesiae, manifestius attestantur. Et tam idem rex, quam dictus primogenitus super tollendis aliquibus eorundem gravaminum constitutiones varias edidisse dicuntur, licet et illae plenioris executione observationis indigeant, non plene, ut intelleximus, hactenus observatae.

§ 4. Volentes igitur illis robur apostolicae confirmationis adiacere, ut inferius exprimeret, et praetactum nostrum exequi accommodatae provisionis adiectione propositum, infrascripta omnia, prout infrascripta eorum series indicat, de fratre nostro consilio et assensu ac potestatis plenitudine providendo, a gravamine illo deliberavimus inchoandum, quod maiorem scandali materiam et generalius ministrabat. Ideoque ut omnino

*Edictae ab iis-
dem ad servan-
dos populos
sanctiones ali-
quae.*

*Decernit Pon-
tiffex quibus ca-
sibus subsidia-
rium aes collig-
endum sit.*

cessel in regno eodem onerosa exactio collectarum, praesenti edictali provisione ac constitutione valitura perpetuo prohibemus, per reges, qui pro tempore fuerint, seu pro eis dominantes in regno praedicto vel ministros ipsorum, collectas fieri, nisi tantum in quatuor casibus infrascriptis.

Primus est pro defensione terrae, si contingat invadi regnum invasione notabili sive gravi, non procurata, non simulata, non momentanea seu transitura facile, sed manente. Aut si contingat in eodem regno notabilis rebellio, sive gravis, similiter non simulata, non procurata, non momentanea, sive facile transitura, sed manens.

Secundus est pro regis persona redimenda de suis redditibus et collecta, si eum ab inimicis captivari contingat.

Tertius est pro militia sua, seu fratris sui consanguinei et uterini, vel saltem consanguinei, sive alicuius ex liberis suis, cum huiusmodi fratrem suum vel aliquem ex eisdem liberis militari cingulo decorabit.

Quartus est pro maritanda sorore, simili coniunctione sibi coniuncta, vel aliqua ex filiabus aut neptibus suis, seu qualibet alia de genere suo ab eo per rectam lineam descendente quam et quando eam ipse dotabit.

§ 5. In praedictis enim casibus prout qualitas tunc imminens casus exegerit, licebit regi collectam imponere ac exigere a subiectis: dum tamen pro defensione, invasione seu rebellionem praedictis aut ipsius domini redemptione quinquaginta millium, pro militia duodecim millium, pro maritagio vero quindecim millium auri summam collectae universitatis totius regni eiusdem tam ultra Pharrum, quam citra, quantitas non excedat, nec concurrentibus etiam aliquibus ex praedictis casibus, collecta in uno et eodem anno nisi una tantummodo imponatur.

§ 6. Sicut autem collectae quantitatem

Bull. Rom. Vol. IV.

10

praedictas summam in suis casibus limitatas excedere, ut praemititur, prohibemus: sic nec permitimus indistincte ad ipsas extendi, sed tunc tantum, cum casus instantis qualitas id exposcet.

§ 7. Et ut in praedictis etiam casibus possit rex, qui pro tempore fuerit, eo vitare commodius gravamina subditorum, quo uberiores fuerint redditus et obventiones ipsius, eum a demaniorum donatione volumus abstinere, id sibi consultius suadentes.

§ 8. Simili quoque prohibitioni subiectimus mutationem monetae frequentem, apertius providentes, quod cuilibet regi Siciliae liceat semel tantum in vita sua novam cudi facere monetam, legalem tamen et tenetate secundum consilium peritorum in talibus competentis, sicut in regnis illis observatur, in quibus est usus legalium monetarum, quodque usualis moneta sit valoris exigui, et talis quod in eodem valore sit apta manere toto tempore vitae regis, cuius mandato ceditur. Nec pro ea vel aliqua magna moneta, quam idem rex semel tantum in vita sua fecerit, expendenda, fiat collecta vel distributio, sed campsoribus et aliis mercatoribus volentibus eam sponte recipere tribuatur, et hoc ita praecipimus perpetuis temporibus observari.

§ 9. In homicidiis clandestinis providendo praecipimus, nihil ultra poenam inferius adnotatam ab universitatibus exigendum; videlicet ut pro christiane, quem clandestine occisum inveniri contingeret, ultra centum angustales, pro iudeo vero vel saraceno ultra quinquaginta nihil penitus exigatur: augmento, quod circa eandem poenam idem rex dicitur induxisse, omnino sublato: praesertim cum memorati rex et primogenitus dicantur idem per suas constitutiones noviter statuisse, quas quoad haec decernimus inviolabiliter observandas. Et hoc intelligi tantum in homicidiis vere clandestinis, in quibus igitur maleficus, nec aliquis accusator apparet, adjucentes

Novum monetae genus semel tantum emittendum a singulis regibus.

Quae monetae indigentiae in homicidiis clandestinis.

Statuuntque pecuniae quantitatem.

quod non nisi tantum in locis magnis et populosis exigi possit quantitas supradicta: in aliis vero infra quantitatem eandem pro qualitate locorum exactio temperetur.

§ 10. Eidem provisioni adiciendo praecipimus universitates ad emendationem furtorum, quae per singulares personas contingit fieri, nullatenus compellendas: nec ad mutuandum regi seu curiae suae, aut officialibus vel ministris ipsorum, aut recipiendam aliquatenus regiae massariae custodiam sive onus, seu possessionum regalium procuracionem, aut gabellae vel navium, seu quorumcumque vassellorum fabricandorum curam quemquam cogendum invitum: usurpationibus, quae contrarium inducebant, penitus abrogatis; maxime cum dicti rex et primogenitus ad relevanda, non tamen plene, gravamina in praemissis inducta, constitutiones varias promulgasse dicantur.

§ 11. Concedimus autem, ut si casus emergat, in quo sit necessarium naves vel alia vassella pro utilitate publica fabricari, liceat tunc regnanti committere curam fabricationis huiusmodi expensis regis faciendae personis idoneis, videlicet huius rei peritiam habentibus, et quas officium tale decet, et ipsis satisfiat pro susceptione curae praedictae de competenti mercede: et idem servari praecipimus in faciendis biscotto.

§ 12. Ad captivorum custodiam universitates, vel earum singulares personae nullatenus compellantur, praesertim cum hoc ipsum dicatur eiusdem regis constitutione provisum, quod praecipimus inviolabiliter observari.

§ 13. Gravamen quod in pecunia destinanda regi, vel regali Camerae, seu ad alia loca quaecumque alicuius universitatis expensis per aliquas personas eiusdem universitatis periculo eligendas inferri dicti regni universitatibus dicebatur, provisione simili prohibemus ipsis universitatibus, vel singularibus personis earum de caetero irrogari: maxime cum

dicatur idem quoad universitates dicti primogeniti prohibitoria constitutione provisum, quam in hoc decernimus inviolabiliter observandam.

§ 14. Illud quod in eodem regno dicitur usurpatum, videlicet quod incolae ipsius regni ad reparanda castra, et construenda in eis expensis propriis nova aedificia cogebantur, emendatione congrua corrigentes providendo praecipimus, ut nihil ultra expensas necessarias ad reparacionem illorum antiquorum castrorum, quae consueverunt hactenus incolarum sumptibus reparari, et aedificiorum, quae in huiusmodi castris fuerant ab antiquo, ab eisdem incolis peti possit: et constitutio, quam circa hoc idem primogenitus edidisse dicitur, in huiusmodi antiquis castris et aedificiis solummodo intelligenda servetur: antiqua vero castra intelligi decernimus in hoc casu, quorum constructio annorum quinquaginta iam tempus excessit.

§ 15. Circa personas accusatas, quae in eodem regno iniuste capi dicebantur, si etiam idoneos fideiussores offerrent, licet idem rex aliquid statuisse dicatur ad gravamen huiusmodi temperandum; nos tamen, ut nulla super hoc querela supersit, providendo praecipimus, iura civilia observanda, et eadem observari iubemus circa destitutionem possessorum comitum, baronum et quorumlibet aliorum, qui per regalem curiam, et officiales ipsius, ac alios alienigenas feuda tenentes in regno suis possessionibus, si quando curia, officiales, vel alienigenae praedicti se ius habere praetendebant in illis, spoliari sive destitui dicebantur, et de possessoribus effici petitores nullo iuris ordine observato: nec non et cum aliquis dicitur invenisse thesaurum, et etiam cum quis apud eandem curiam pro alio fideiussit: ita quod nec aliquis suae destitatur possessionis commodo, vel spoliatur, aut destituatur eadem, nec quoad illum, qui defertur, aut convincitur de inventione thesauri, nec quoad fideiussores curiae

Quae castra et aedificia impensa publica instauranda.

De iudiciorum forma.

Quibus in casibus abstinentiam a mulctis.

Naves sumptu regio non privatium construenda.

Ad captivorum custodiam universitates non cogendae.

Nec in pecunia regi destinanda gravandae.

datos aliter quam eadem iura statuerunt, procedatur.

§ 16. Regibus futuris pro tempore in regno praedicto et memoratis incolis, qui de inordinata passuum eiusdem regni custodia querebantur se immoderate gravari, similiter providentes eidem custodiae moderamen competens adhibemus: videlicet quod tempore impacato, seu imminente turbatione, aut verisimili turbationis suspicione contra ipsum regem, aut dictum regnum, seu in regno eodem, rex possit facere passus eosdem ad vitanda pericula custodiri. Tempore vero pacifico incolis regni habitantibus in eodem, ac aliis non suspectis liber sit ex eo exitus et ingressus in illud: ita tamen quod equi ad arma nullo tempore sine regis licentia extrahantur exinde ad vendendum: victualia vero quaelibet de suis possessionibus, vel massariis, seu oves, boves et alia animalia humano competentia esui, de propriis gregibus, armentis, vel redditibus habita, extra regnum, dummodo tamen non ad inimicos eorumdem regis, aut regni, unusquisque libere mittat, etiam ad vendendum, nisi sterilitas aut praetactae turbationis instantia, seu verisimilis suspicio suadeat circa missionem huiusmodi per regem eius temporis aliud ordinandum. Si vero praedicta victualia, vel animalia ex negotiationis commercio habeantur, etiam fertilitatis tempore absque regnantis licentia extra regnum mittere, vel ex ipso extrahere non liceat sic habenti: in omnibus praemissis missionis seu extractionis casibus iure, quandocumque regi competit, per omnia semper salvo: infra regnum vero etiam per mare liceat cuilibet ecclesiasticae, saecularive personae frumentum et alia blada, nec non et legumina de propriis terris, massariis, atque redditibus habita sine iure exiturae, fundaci, seu duanae in loco, in quo victualia recipiantur vel deponentur, praestando, de uno loco deferri, seu facere deferri ad alium, a rege seu eius officialibus licen-

De passuum custodia tempore belli.

De commercii usu libero.

tia non petita; emptitia vero iure exiturae ac fundaci non soluto, sed alio, si quod regi debetur, dummodo emptiorum delatio de portu licito ad similem portum, et cum barcis paucis centum solummodo salmarum, vel infra caputium tantum fiat: et deferentes seu deferri facientes praemissa emptitia dent particulari portulano loci, in quo fiet oneratio eorumdem, fideiussoriam cautionem, quod literas testimoniales de ipsorum victualium et leguminum exoneratione a simili portulano loci, in quo exoneratio ipsa fiet, habeant infra certum terminum pro locorum distantia praefigendum. Et haec omnia praecipimus perpetuo observari.

§ 17. Ausum contra naufragos, ut fertur, inductum, in eo quod bona, quae naufragium evadebant, capiebantur per curiam, nec ipsis naufragis reddebantur, eiusdem provisionis oraculo penitus abolemus, praecipientes bona huiusmodi illis restitui, ad quos spectant.

Naufragorum bona restituenda.

§ 18. Querelam gravem hominum regni eiusdem super eo nobis exhibitam, quod curiales stipendiarii regii et alii regale sequentes curiam in civitatibus et locis, ad quae eum dicta curia vel sine, ipsos declinare contingit, domos civitatis, seu locorum eorumdem pro suo arbitrio dominis intrabant invitis, et interdum eiectis, eisque in altibus, animalibus et aliis bonis eorum, et quandoque horum occasione in personis ipsorum graves iniurias inferebant, sopire competentis provisionis remedio cupientes; prohibemus, ne aliquis curialis stipendiarius, vel alius curiam sequens memoratam domum vel hospitium aliquod capere, sive intrare propria auctoritate praesumat, sed per duos, vel tres, aut plures, prout civitatis aut loci magnitudo poposcerit, per eandem curiam et totidem electos a locorum incolis, auctoritate tamen regia deputandos, hospitia memoratis curialibus, stipendiariis et aliis assignentur. Iidem autem curiales, stipendiarii et alii nulla bona suorum hospitum capiant,

Qua lege regii stipend. hospitia sint habituri.

nec in illis, aut in personis eorum ipsis aliquam iniuriam inferant; nec ipsorum aliquis, pro eo, quod sibi hospitium fuerit aliquando taliter assignatum, si cum alias ad eundem locum eum curia vel sine curia venire contingat, sibi ius hospitandi vendicat in eodem, aut ipsum intrare audeat, nisi fuerit sibi simili modo assignatum. Huiusmodi autem hospitia taliter assignata praefatus rex, et illi de modo et familia sua gratis semper obtineant; reliqui vero sive stipendiarii, sive quicumque alii per annum mensem solum, si tanto tempore in eodem loco contingant curiam residere; si vero ultra residerit, vel ipsos stipendiarios, aut alios ad aliqua loca sine curia venire contigerit, satisfaciant dominis hospitiorum, seu ipsorum auctoribus de salario competenti per deputatos, ut praemittitur, moderando.

Vina et victualia vendere a nemo cogatur inritus.

§ 19. Similiter prohibemus, ne in locis, in quibus vina et victualia possunt venalia reperiri, quisquam ea per regalem curiam, aut curiales, seu quoslibet alios ministros ipsorum vel quoscumque alios invitus vendere compellatur, nec aliqua bona nolentibus vendere auferantur, nec eorum segetes consignentur; et si de facto fuerint consignatae, signa eis imposita liceat dominis auctoritate propria remove, praesertim cum praefatus rex hoc ipsum de remotione huiusmodi statuisset dicatur. Si vero in loco, ad quem curiam, curiales, ac alios praedictos declinare contingit, talia venalia non habentur, abundantes in illis, per aliquem vel aliquos ad hoc regali curia et totidem a locorum incolis electos, auctoritate tamen regia deputandos, omnia huiusmodi, quae habent, ultra necessaria suis et familiarum suarum usibus, non solum curiae, sed curialibus et aliis eam sequentibus eogantur vendere pretio competenti per deputatos, ut praemittitur, moderando.

Matrimoniorum libertas restituta.

§ 20. In matrimoniis, in quibus volentibus ea contrahere varia impedimenta contrahendi adimantur libertatem per re-

gem et suos ingeri dicebantur, apostolicae provisionis beneficium deliberavimus adhibendum. Ideoque provisione irrefragabili prohibentes, regnicolis regni habitatoribus matrimonium intra se contrahere volentibus per regem, vel suos officiales, aut alios quoslibet inhibitionis seu cuiuslibet alterius obicem impedimenti praestari, declaramus, et declarando praecipimus libera esse matrimonia inter eos, ita quod bona mobilia vel immobilia, feudalia vel non feudalia libere sibi mutuo dare possint in dotem, nec iidem regnicolae regni, ut praemittitur, habitatores eiusdem super matrimonio inter se contrahendo, aut in dotem dando bona quaelibet licentiam petere teneantur; nec pro eo quod matrimonium cum bonis quibuslibet, aut dote quantumcumque contractum fuerit, a rege licentia non petita, contrahentibus, aut alterutri eorumdem, vel parentibus, consanguineis, sive amicis ipsorum in personis, aut rebus impedimentum, dispendium, vel gravamen aliquod irrogetur, nulla in praemissis constitutione vel consuetudine contraria de caetero valitura.

§ 21. Providendo praecipimus, ut si quando in regno praedicto contra certam personam fuerit inquisitio facienda, nisi ea praesente, vel se per contumaciam absentante, non fiat. Si vero praesens fuerit, exhibeantur sibi capitula, super quibus fuerit inquirendum, ut sit ei defensionis copia et facultas.

De inquisitionibus faciendis;

§ 22. Simili provisione praecipimus, ut pro generalibus inquisitionibus nihil vel sub compositionis colore, vel alias ab universitatibus exigatur, sed si procedendum fuerit, iuste procedatur ex eis, praesertim cum dictus rex Carolus id statuisset dicatur.

§ 23. Huiusmodi praecepto adiciamus, ut quoties inter fiscum et privatum causam moveri contingit, non solum in examinando iura partium, sed et ad definitivam sententiam iuste ferendam sive pro privato, sive pro fisco, nec non et ad

Causaeque inter fisco et privatos.

ipsius executionem, nulla in hac difficultate ingereuda, per fiscum efficaciter procedatur: ita quod nec in praedicto examine, nec in prolatione vel executione sententiae iniustam moram, vel aliam iniuriam patiatur per fisci potentiam iniustitia privatorum.

Forestae in terris privatorum non faciendae.

§ 24. Providendo districtius inhibemus, forestas per regem, aut magnates suae curiae, vel officiales, seu quoscumque ministros in terris fieri privatorum, vel aliquarum forestarum occasione per regiam curiam, magistros vel custodes forestarum ipsarum aliquem in cultura terrarum suarum, seu etiam perceptione fructuum impediri, sive ipsis propter hoc damnum aliquod vel iniuriam irrogari; factas vero de novo forestas huiusmodi omnino praecipimus amoveri.

De salinis Ecclesiae perfructibus.

§ 25. Omnes Ecclesiae, seu ecclesiasticae, saecularesve personae regni Siciliae libere suis salinis utantur, et praesentis provisionis oraculo prohibemus, ne illis per regem, officiales, aut quoscumque ministros ipsius usus aut exercitium interdicator earum; neque quisquam prohibeatur sal de salinis ipsis proveniens emere ab eisdem.

Abusum tollantur.

§ 26. Abusiones castellanorum, per quas homines dicti regni ad portandum eis paleas, ligna et res alias, etiam sine pretio, cogebantur inviti, et iidem castellani de rebus, quae circa seu per castra eadem portabantur, pedagia exigebant, praesentis provisionis beneficio prohibemus.

De strenis.

§ 27. Eiusdem provisionis edicto praecipimus, ut pro literis regis et sigillo nihil ultra ipsius regni antiquum consuetudinem exigatur, videlicet ut pro literis iustitiae, nihil omnino; pro literis vero gratiae, in qua non est feudi vel terrae concessio, nihil ultra quatuor tarenos auri ab impetrante solvatur, nulla in praemissis distinctione habita inter clausas literas et apertas. Pro literis autem super concessione feudi vel terrae confectis, nec non et pro privilegiiis aliis, pro concessionibus seu privilegii qualitate, ac

benevolentia concedentis curiae satisfiat, dummodo tamen summam decem unciarum pro quolibet feudo integro concessio satisfactio non excedat: sed nec praetextu sigilli regis iustitiae sive gratiae literis in aliquo casuum praedictorum impressi vel appensi forsitan impetrans ultra quam praemittitur solvere compellatur.

Animalia regni nomine capi relictia.

§ 28. Animalia deputata molendinis, quae Centimuli vulgariter nuncupantur, per regalem curiam, vel officiales, aut ministros ipsius, carne sequentes, stipendiarios, vel quoscumque alios nullo modo ad aliquod eorum ministerium dominis capiantur invitis, nec alia etiam, sed pro competenti pretio, de quo conventum fuerit inter partes, a volentibus conducantur: et haec ita de caetero praecipimus observari, maxime cum idem rex statuisse dicatur, quod iustitiarum et subofficialium eorum, ac stipendiarii et subofficiales eorum non capiant animalia deputata ad Centimulos, sed cum est necesse, inveniantur animalia alia habilia ad vecturam et loerium (1) conveniens; et si contra fecerint, restitutis animalibus, cum toto damno eorum dominis, poenae nomine et pro qualibet vice et quolibet animali solvant curiae unciam auri unam.

§ 29. Praemissam quoque constitutionem dicti regis similiter observari praecipimus.

Idoneos officiales a rege creandi.

§ 30. De creatione officialium praesertim extraneorum, qui propter ignorantiam status regni, et favorem, qui eis a regali curia praestabatur, subditos impune gravabant, consulte suggerimus, quod rex creare studeat officiales idoneos, qui subditos iniuste non gravent.

Monitus rex querentibus aeditum praebest.

§ 31. Super eo quod regnicolae querebantur, videlicet quod eis gravatis pro revelationis obtinendo remedio ad regem aditus non patebat, suademus per regem taliter provideri, quod querelae subditorum ad eum valeant libere pervenire.

§ 32. Prohibemus, ne quisquam pro

(1) Loerium (gallice loyer) pretium conductionis (Ducange).

Aliae provisio-
nes

animali silvestri, extra defensam vel limites defensae invento, sine aliqua inventientis impulsione, arte vel fraude, aliquatenus puniatur, etiam si illud capiat vel occidat.

§ 53. Nullus comes, baro, vel alius in regno praedicto de caetero compellatur ad terridas (1) vel alia quaecumque vassella propriis sumptibus facienda: per haec autem iuri regio in lignaminibus et marinariis vel alio servitio vassellorum, quae a quibusdam universitatibus et locis aliis, sive personis singularibus dicti regni deberi dicuntur, nolumus in aliquo derogari.

Mortentium
procurum proli-
ciantela acci-
penda a rege.

§ 54. Si contigerit baronem aliquem mori, filio vel filia superstitibus aetatis, quae debeat cura ballii gubernari, providendo praecipimus, quod rex alicui de consanguineis eius ballium concedat ipsius, et quoad hoc inter consanguineos proximior, si fuerit idoneus, praeferatur.

Successionis
ratio servanda
in bonis iudi-
cariis

§ 55. Si aliquem feudum a rege tenentem in capite, vel etiam subfeudatarium nullo haerede legitimo per lineam descendentem, sed fratre aut eius liberis superstitibus mori contingat, si decedentis feudum ab aliquo ex parentibus sibi et fratri communibus pervenerat ad defunctum, idem frater, aut ex liberis suis usque ad trinepotem ille, qui tempore mortis supererit defuncto proximior, in feudo succedat, habiturus illud cum onere servitii consueti, ad successionem feudi omnibus personis, feudatario aut subfeudatario defuncto simili gradu coniunctis, eodem ordine admittendis. In successione vero praemissa inter feudatarios et subfeudatarios viventes in regno, iure Francorum, sexus et primogeniturae praerogativa servetur, ut inter duos, eodem gradu feudatario defuncto coniunctos, foeminam masculus, et iunior maior natu praecedat, sive sint masculi sive foeminae concurrentes, nisi forsan duabus concurrentibus esset primogenita maritata, et iunior remanserit in capillo; tunc enim iunior, quae in capillo remanserat, pri-

(1) Navis onerariae species (Ducange).

mogenitae maritatae in successione huiusmodi praefertur. Sed si, nulla remanente in capillo, duae vel plures fuerint maritatae, maiori natu ius primogeniturae servetur, ut alias in dicta successione praecedat. Si vero feudum, de quo agitur, non ab aliquo parentum processerat, sed inceperat a defuncto, tunc solus defuncti frater in eo succedat, nisi lex concessionis in praemissis aliud induxisset; et haec ita de caetero praecipimus observari, qualibet contraria consuetudine vel constitutione cessante.

De feudis qua-
ternatis.

§ 56. Nullus subfeudatarius de feudo, quod ab aliquo feudatario regis tenet, compellatur ipsi regi servire, sed si aliquod aliud feudum ab ipso rege tenet in capite, pro eo sibi serviat, ut tenetur. Si contingat subfeudatarium crimen committere, propter quod publicanda fuerint bona eius, aut ipsum sine legitimis haeredibus fati munus implere, si feudum eius fuerit quaternatum, nihilominus immediatus dominus illud cum onere servitii consueti personae concedat idoneae regi postmodum praesentandae, ut eius super hoc habeatur assensus: si vero quaternatum non fuerit, sic ad eundem immediatum dominum revertatur, ut ipsum huiusmodi personae pro sua voluntate concedat, nec eam regi praesentare, aut eius super hoc requirere teneatur assensum. His itaque deinceps ex nostro praeecepto servandis, constitutione vel consuetudine contraria non obstante.

De vassallis.

§ 57. Vassalli baronum per curiam vel officia ipsius ad aliqua privata officia non cogantur, et si ea voluntarii subeant ratione debiti, ex huiusmodi officii receptione vel gessione contracti, vel delicti forsan in ea commissi, baronibus eorum dominis in bonis vassallorum ipsorum, vel aliis praeiudicium nullum fiat.

§ 58. In terris Ecclesiarum, comitum et baronum regni praedicti magistris iuratos poni de caetero prohibemus, et positos exinde praecipimus amoveri.

Et magistris
iuratis.

§ 59. Ad novas communantias vassalli

Novae servitutes non imponendae:

baronum vel aliorum ire non compellantur inviti, sed nec voluntarii admittantur, si sint ascriptitiae similisve fortunae, vel ratione personae, non rerum tantum personalibus servitiis obligati. Si vero ratione rerum tantummodo huiusmodi servitiis teneantur et ad eandem communantias transire voluerint, res ipsas dominis suis sine contradictione dimittant.

§ 40. Barones, vel alii extra regnum nec servire personaliter, nec adimenta praestare cogantur. In casibus quoque, in quibus intra regnum servire vel adimenta praestare tenentur, servitia exhibeant et adimenta praestent antiquitus consueti, videlicet ut vel tribus mensibus personaliter serviant cum numero militum debitorum, vel pro singulis militibus, ad quos tenentur, pro quolibet trium mensium praedictorum tres uncias et dimidium auri solvant. Et haec ita de caetero inconcusse de nostro praecepto serventur.

Provocandi ad Sedem Apostolicam facultas Saeculis data.

§ 41. Caeterum ut contra pericula, quae, sicut praetactum est, propter gravamina illata subditis excitata creduntur, ne, quod absit, recidant in tanto periculosius recidivum, quanto recidenti solet esse deterius, quam eadenti; eo maior sit regnantibus in regno praedicto securitas, quominus erit libera eadem gravamina irrogandi facultas; provisioni praemissae subiungimus ad perpetuum sui roboris fulcrum, quod si ventum fuerit in aliquo contra eam, licitum sit universitatibus, et gravato cuilibet libere ad Apostolicam Sedem habere pro sua querela exponenda et obtinenda illati gravaminis emendatione recursum: adiacentes inter illa, in quibus contra provisionem eandem fieri contigerit, congrua distinctione delectum, videlicet ut si ea fuerint, quae per ipsam prohibitorie vel praeceptorie sunt provisae, et principaliter factum regnantis respiciunt, nec solent absque ipsius auctoritate praesumi, ut est collectarum impositio, monetae

mutatio, matrimoniorum prohibitio, vel impedimentum aliud eorumdem; nisi rex eius temporis illa infra decem dies revocaverit per se ipsum, eo ipso cappella sua ecclesiastico sit supposita interdicto duraturo solum quousque gravamen fuerit revocatum. In reliquis vero prohibitoriis et praeceptoriiis, et specialiter si universitas, singularisve persona gravata volens propterea recurrere ad Sedem eandem, per officiales regios, seu quoscumque ministros, vel quoslibet alios fuerit impedita, vel ipse, aut alius pro eis exinde damnum passi, nisi, satisfactione laesis praestita, impedimentum infra mensem, postquam ipse rex sciverit, revocetur, ex tunc sit cappella eadem similiter interdicta. In quolibet autem casum praemissorum si regnans interdictum huiusmodi per duos menses sustinerit animo contumaci, ab inde loca omnia, ad quae ipsum, uxorem vel filios suos declinare contingeret, donec ibi praesentes fuerint, simili subiacent interdicto. Et si deinde per sex menses contumacia obstinata sustineat, ex tunc subditi ad mandatum Sedis eiusdem ipsis propterea faciendum in nullo sibi obediant, quandiu in huiusmodi obstinatione persistet.

§ 42. Ad maiorem quoque provisionis huiusmodi firmitatem eidem illud specialiter adiicimus, quod quilibet rex Siciliae, quando iuramentum fidelitatis et homagii praestabit Summo Pontifici, solemniter eidem et Ecclesiae Romanae pro se, ac suis haeredibus in regno sibi successoris eodem promittere teneantur, quod provisionem praesentem in omnibus et per omnia, quantum in eis erit, observabunt inviolabiliter, et facient ab aliis observari; nec contra eam vel aliquam partem ipsius per se vel per alium quoquomodo aliquid attentabunt, et super hoc tam ipse, quam quilibet eorumdem successorum dent ipsis Pontifici et Ecclesiae suas patentes literas sui pendentes sigilli munimine roboratas. Licet autem praemissae provisionis verba gra-

Poenae regibus transgressuris obiectae.

Edictum, ut regnum iustitiae ad haec servanda se obstringant.

vamina certa respiciant, de quibus ad nos querela pervenit, reges tamen, qui continuanda temporum et successionum perpetuitate regnabunt in regno praedicto, non propterea extiment gravandi alias subditos arbitrium sibi fore concessum; sed sciant potius debere ipsos in bono statu tenere ab omnibus illicitis exactio- nibus, et indebitis eorum oneribus per se ac per alios abstinendo. Sane si quod in eadem provisione, vel aliquo eius articulo dubium, non tam sollicitam, quam rationabilem dubitationem continens, oriri contingat, interpretationem dubii huius- modi nobis, quamquam etiam de iure competat, reservamus expresse.

Reboratio hu-
iusce constitu-
tionis.

§ 45. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae provisionis, constitutionis, inhibitionis, praeepti, declarationis, abolitionis et abrogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Honorii PP.

Ego Honorius catholicae Ecclesiae episcopus.
Ego Ordonius Tusculanus episcopus.
Ego frater Bentevenga Albanen. episc.
Ego frater Latinus Ostien., Velletren. episcopus.

et S. R. E. car-
dinalium sub-
scriptionses.

Ego frater Hieronymus Praenestin. episcopus.
Ego Bernardus Portuen. et S. Rufinae episcopus.

Ego Ancherus tituli S. Praxedis presbyter cardinalis.

Ego Hugo tituli S. Laurentii in Lucina presb. cardinalis.

Ego Gervasius tituli S. Martini presb. cardinalis.

Ego Comes tituli Ss. Marcellini et Petri presb. cardin.

Ego Gaufridus tit. S. Susannae presb. cardinalis.

Ego Gottifridus S. Georgii ad Vel. Aur. dia. card.

Ego Iordanus S. Eustachii dia. card.

Ego Iacobus Sanctae Mariae in Via Lata dia. cardin.

Ego Benedictus Sancti Nicolai in Carcere Tulliano dia. card.

Datum Tibure per manum magistri Petri de Mediolano S. R. E. vicecancellarii, quintodecimo kalendas octobris, indictione quartadecima, Incarnationis dominicae anno millesimo ducentesimo octuagesimo quinto, pontificatus vero domini Honorii Papae quarti anno 1.

Dat. die 17 septembris 1285, pont. anno 1.

III.

Subsequitur confirmatio constitutionis editae a Carolo II Siciliae rege pro tuitione ecclesiasticorum, rerumque ad eos pertinentium (1).

SUMMARIUM

1. De persolvendis decimis. — 2. De clericis non trahendis ad forum saeculare. — 3. De immunitate ecclesiastica. — 4. De libertate domorum ecclesiasticorum ab invito hospicio. — 5. De provisionibus liberis beneficiorum. — 6. De immunitate clericorum ab exactioibus. — 7. De possessionibus Ecclesiarum donandis. — 8. De vassallis Ecclesiarum. — 9. De tuendis iuribus Ecclesiarum. — 10, 11, 12, 13, 14, 15. Aliae constitutiones. — 16. Clausulae.

Honorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuum rei memoriam.

§ 1. Dilectus filius nobilis vir Carolus clarae memoriae Caroli regis Siciliae primogenitus tunc princeps Salernitanus, et eiusdem regis in regno Siciliae vicarius generalis, tamquam vir catholicus de genere ortus christianissimo devotam ad Deum, et ipsius Ecclesias mentem gerens eiusdem generis vestigia imitatus pro hono statu Ecclesiarum regni praedicti, et ad conservationem iurium eandem inter caetera, licet sub alio forsan verborum schemate, dicitur statuisse

De persolvendis
decimis.

(1) Ex Regest. Archiv. Vatic.

et mandasse inviolabiliter observari, quod decimae, quae debebantur Ecclesiis et personis ecclesiasticis regni eiusdem, catholicorum regum Siciliae temporibus, et debentur, et recipi ab Ecclesiis consueverunt eidem, ipsis Ecclesiis sine difficultate, obstaculo ac morae dispendio persolvantur: scilicet, quae debentur in pecunia, in festo Pentecostes, et alia, quae debentur in frumento, et aliis victualibus, vino, oleo seu fructibus aliis, illis temporibus, quibus percipiuntur. Et si aliqua sint, quae certis diebus persolvi consueverunt, die debita persolvantur. Et ne de hoc Ecclesiae vel personae ecclesiasticae necesse habeant, singulis annis a curia literas impetrare statuit, quod sub poena dupli eius, quod pro decimis vel aliis iuribus personis vel Ecclesiis, quibus secundum ordinationem praemissam solum non fuit, debetur. Secreti seu magistri procuratores ac magistri Salis, bailivi vel alii officiales, qui eas debent persolvere tam praesentes, quam futuri, teneantur ea integraliter solvere, secundum quod superius est distinctum, nullo inde mandato alio expectato. Item quod comites, barones et caeteri, qui tenentur ad decimas, et iura alia Ecclesiis vel personis ecclesiasticis pro bonis, quae tenent, ea teneantur solvere suis temporibus, quibus haec tenentur consuetum; adiiciens, quod ad hoc auctoritate sui statuti super hoc editi ad requisitionem personarum, quibus debentur, per iustitios provinciae compellantur, quodque solvantur a bailiis quibuscumque, a quibus bona pupillorum, terras et feuda tenentur procurantur, sive balivatus curia teneat, sive alii sint commissi, sive terrae vel feuda aliquorum occasione delicti, vel quacumque alia causa per curiam teneantur.

De clericis non trahendis ad forum saeculare:

§ 2. Item quod clerici nisi pro bonis feudalibus prout continetur in conventionibus inter dictum regem et Romanam Ecclesiam habitis, ad iudicia saecularia non trahantur.

§ 3. Item quod Ecclesiae in toto regno praedicto gaudeant privilegio eis per communia iura iudolto, scilicet quod rei, qui ad eas confugiunt, abinde non extrahantur inviti, nisi in casibus a iure permissis.

De immunitate ecclesiarum.

§ 4. Item quod domus praelatorum, religiosorum et aliarum ecclesiasticarum personarum sine voluntate ipsorum, causa hospitandi, ab officialibus vel aliis personis, eis invitis, nullatenus capiantur, et si de voluntate ipsorum praelatorum, religiosorum vel aliarum personarum ecclesiasticarum recepti fuerint, ibi criminalia iudicia exercere aliquatenus non praesumant; nec lectos vel res eorum contra voluntatem ipsorum accipiant: et si secus factum fuerit, post emendationem, et restitutionem damni, si comes fuerit, vel baro, qui contrafecerit, teneatur ad poenam duodecim unciarum auri, si simplex miles, ad sex, et si burgensis, ad tres.

De liberitate domorum ecclesiasticorum ab invito hospitio.

§ 5. Item quod officiales, comites, barones vel aliae quaecumque personae laicales non intromittant se de electionibus praelatorum vel collationibus praebendarum seu quorumlibet beneficiorum ecclesiasticorum directe vel indirecte, nec de aliis ad spiritualia pertinentibus, nisi quantum ratione iurisdictionis aliis competat, vel ex privilegio est concessum. Nec propter praelatos, capitula Ecclesiarum, seu conventus piorum locorum, ipsorum consanguinei vel vassalli quomodolibet molestentur.

De provisionibus liberis beneficiorum.

§ 6. Item quod clerici, qui clericaliter vivunt, in collectis et exactionibus aliis quibuscumque, nec pro bonis ecclesiasticis, nec pro patrimonialibus de portionibus eos legitime contingentibus cum aliis teneantur.

De immunitate clericorum ab exactionibus.

§ 7. Item quod res et possessiones, quae non sunt in aliquo curiae vel alii obligatae, dari et donari possint Ecclesiis, et legari; sed si ea obligatione tenentur, propter quam datio, donatio vel legato de iure impediri non possit, hoc casu

De possessionibus Ecclesiarum donandis.

res et possessiones huiusmodi praefatis titulis cum onere suo ad Ecclesias transferantur.

§ 8. Item quod vassallis Ecclesiarum, qui ea, quae habent, ab Ecclesiis tenent et sunt eisdem Ecclesiis ad servitia personalia obligati, officia per curiam, comites, barones vel alios sine ipsorum praelatorum licentia nullatenus committantur.

§ 9. Item quod privilegia et iura concessa Ecclesiis et personis ecclesiasticis a catholicis et antiquis regibus Siciliae, in quorum possessione sunt, serventur illaesa. De illis vero, in quorum possessione non sunt, fiat eis sine difficultate iustitia in curia competenti.

§ 10. Item quod officiales et commissarii curiae possessiones et res, quae ab Ecclesiis possidentur, non auferant, nec in ipsis easdem Ecclesias contra iustitiam perturbare praesumant.

§ 11. Item quod officiales seu saeculares personae se nullatenus intromittant ad cognoscendum de aliquo crimine ecclesiastico, nec impellant praelatos, aut ipsorum officiales, quin de huiusmodi crimine libere cognoscant et puniant, ut iuris est.

§ 12. Item quod iustitiiarii vel alii officiales vassallos Ecclesiarum coram se, vel ad ipsorum iudicia in civilibus trahere non praesumant.

§ 13. Item quod praelati Ecclesiarum, ecclesiasticae personae ac officiales ipsarum vassallos earum debitores suos possint, prout eis competit, compellere ad satisfaciendum sibi de debitis et iuribus earundem, contradictione aliqua illegitima non obstante.

§ 14. Item, licet idem princeps stauerit aliqua de vassallis Ecclesiarum eis ad personalia servitia obligatis, si forsitan a terris, in quibus morari debent, aufergerint, per praelatos et personas ecclesiasticas revocandis; nos tamen dicimus distinguendum, ut si ratione personae ad huiusmodi servitia teneantur, possint,

si recesserint, legitime revocari. Si vero tenentur rerum tantummodo ratione, et recedere voluerint, res ipsas Ecclesiis et personis eisdem omnino dimittere compellantur.

§ 15. Item quod iudaeis, qui sunt Ecclesiarum vassalli, nulla committantur officia, nec eis alias oppressiones vel gravamina inferantur. Nos itaque cum fratribus nostris deliberatione habita, praemissa in favorem Ecclesiarum Dei et ministrorum ipsius attendentes inducta, de ipsorum fratrum consilio et assensu ac plenitudine potestatis, ea firmitatis perpetuae robur statuimus obtinere, ipsaque praecipimus perpetuis temporibus inviolabiliter observari.

§ 15. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis atque praecepti infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Ego HONORIUS catholicae Ecclesiae episcopus.

(*Sequuntur nomina cardinalium prout in praecedenti.*)

Datum Tibure per manum Petri magistri de Mediolano S. R. E. vicecancellarii quintodecimo kalendas octobris, indictione quartadecima, incarnationis dominicae anno millesimo ducentesimo octuagesimo quinto, pontificatus vero domini Honorii Papae IV anno 1.

Dat. die et anno eodem.

IV.

Monasterium S. Silvestri in Capite de Urbe conceditur nonnullis piis foeminis ut ibi vivant secundum regulam S. Clarae (1).

(1) Ex Regest. Vatic.

De vassallis Ecclesiarum.

De tuendis iuribus Ecclesiarum.

Aliae constitutiones.

Causulae.

SUMMARIUM

1. Moniales commendantur, ac praecipue Margarita Columnensis. — 2. Earumdem petitio. — Episcopo Praenestino committitur ut regulam postulatam concedat. — 4. Monasterium donatum cum omnibus pertinentiis. — 5. FF. Minores in monialium obsequium destinati. — 6. Monasterium immediate subiectum Sedi Apost. — 7. Clausulae.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus Herminiae abbatissae monasterii Sancti Silvestri in Capite de Urbe, eiusque sororibus tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Ascendit fumus aromatum in considerationis nostrae conspectu fide dignorum assertione diffusus de fama et conversatione vestra laudabili, de meritis commendabilium processuum vestrorum merito laudandis, de actibus virtuosis. Fragrat enim in Domo Domini, audientium mentes multo reficit gaudio, multo replet odore, quod, sicut intelleximus, quondam Margarita de Columna, divitiis et nativa proprii generis nobilitate contemptis, caeterisque saeculi huius abnegatis illecebris, prudenter elegit Christo pauperi humiliter in paupertate servire, Ipsique velut apes argumentosa deserviens, vos ad id suo commendabili provocavit exemplo: sicque vota vestra inspirante Domino, ac vias misericorditer dirigente, vos consultius attendentes quod transit mundus, transeunt et concupiscentiae eius, fallaces illius blanditias repudiando, prudentius decrevistis vobis ipsum crucifigere et vos ipsi, aliquibus ex vobis ab adolescentia, nonnullis etiam sub religioso habitu ab infantia, licet nulli adhuc observantiae specialis essetis religionis astrictae, gratum exhibentibus Domino famulatum.

§ 2. Demum vero praevenientis gratiae vos prosequente virtute, in illud ro-

bur animi, sicut speratur, erectae, ut constanter proponitis habere pro minimo, sive hostis aspera turbidus insaevia, sive mundus prospera mentitus illudat, desiderantes in castris claustralibus sub observantia ordinis Sororum Minorum Inclusarum dimicare securius contra hostiles incursus, supplicastis humiliter regulam concessam eidem ordini a felicis recordationis Alexandro, et correctam et approbatam a pie memoriae Urbano, Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, nec non locum ipsius observationi congruum vobis per Sedem Apostolicam misericorditer assignari.

§ 5. Nos autem vestris petitionibus salutis animarum vestrarum accommodis benevolo concurrentes assensu, venerabili fratri nostro Hieronymo Praenestino episcopo ad suam dioecesim, ubi tunc temporis in Monte Praenestino habitabatis, et adhuc habitare dicimini sub decenti clausura, personaliter accedenti, viva voce commisimus, ut vobis petitam regulam assignaret, et a vobis recipiens regulae professionem eiusdem, abbatissam per vos, sicut in eadem conceditur regula, eligendam auctoritate apostolica confirmaret: qui votis vestris cum maturitate debita diligentius exquisitis, vos constantes in praemisso proposito vestro comperiens, assignavit vobis regulam memoratam, et ipsius, id a vobis instantanter petitibus, professione recepta, teque, dilecta in Christo filia Herminia, in abbatissam per viam scrutinii electa concorditer, electionem huiusmodi, quia eam invenit canonicam, et de persona idonea celebratam, auctoritate sibi a nobis in hoc tradita confirmavit.

§ 4. Sane facta nobis per eundem episcopum ad nostram praesentiam redeuntem super huiusmodi suo processu relatione fideli, nos processum ipsum provide habitum ratum et gratum habentes, et auctoritate apostolica confirmantes, ac volentes iuxta praemissae vestrae petitionis instantiam de loco vobis

Episcopo Praenestino committitur ut regulam postulatam concedat.

Moniales commendantur, ac praecipue Margarita Columnensis.

Earumdem petitio.

congruo providere, monasterium Sancti Silvestri in Capite de Urbe ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinens, hactenus ordinis Sancti Benedicti, vacans per translationem sui abbatis ad monasterium Sancti Laurentii foris muros Urbis ordinis supradicti, monachis ipsius monasterii Sancti Silvestri alibi, prout eorum saluti expedire putavimus, collocatis: quod quidem monasterium Sancti Silvestri non facile poterat de personis eiusdem ordinis reformari, quia ipsum consideravimus habitationi vestrae, nec non observationi eiusdem vestri ordinis congruum, vobis de fratrum nostrorum consilio speciali gratia cum domibus, hortis, vineis, terris, casalibus, possessionibus, vassallis et omnibus aliis bonis, privilegiis, immunitatibus et quibuslibet suis pertinentiis et iuribus duximus concedendum: statuentes ipsum monasterium Sancti Silvestri in Capite ordinis Sororum Minorum Inclusarum de caetero non minandum: et quod idem ordo vester inibi perpetuis temporibus observetur, et tam vos, quam vobis in eodem monasterio successurae libere uti possitis omnibus privilegiis, indulgentiis, immunitatibus et gratiis eidem ordini vestro ab Apostolica Sede concessis: et idem monasterium S. Silvestri nobis et ipsi Ecclesiae Romanae subiectum immediate remaneat, sicut erat.

§ 5. Volumus quoque, quod quatuor fratres ordinis Minorum, experientia longa probati, perpetuo in eodem monasterio seorsum continue maneant ad divina celebranda vobis officia, et ministranda ecclesiastica sacramenta: quodque omnia et singula ea, quae vobis ex institutione vestrae regulae tam circa electionem abbatissae, quam circa quaecumque alia, nec non et illa, quae ordini praefato Minorum, vel personis ipsius ex eadem institutione in monasteriis saepefati ordinis vestri competunt, vobis ac eidem ordini Minorum et personis integra et illibata remaneant, nec illis pro eo, quod

idem monasterium Sancti Silvestri remanet nobis et Ecclesiae Romanae, ut praemittitur, immediate subiectum, detrahatur in aliquo, seu aliquatenus derogetur.

§ 6. Caeterum vobis praesentium tenore concedimus, ut ad idem monasterium Sancti Silvestri nulla alia expectata vel petita licentia transeat: adiicientes expressius, quod si contingat saepefatum monasterium vestrum Sancti Silvestri a personis eiusdem vestri ordinis deseri et pro derelicto haberi, monasterium ipsum cum omnibus bonis suis, pertinentiis et iuribus supradictis volumus in nostra, successorum nostrorum Romanorum Pontificum ac eiusdem Romanae Ecclesiae dispositione libera remanere.

§ 7. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, concessionis, constitutionis et mandati nostri infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis etc.

Ego HONORIUS catholicae Ecclesiae episcopus.

(*Sequuntur nomina aliorum dd. Card. qui constitutionem eandem subscripserunt.*)

Datum Tibure per manum magistri Petri de Mediolano sanctae Romanae Ecclesiae vicecancellarii, octavo kalendas octobris, indictione quartadecima, incarnationis dominicae anno MCLXXXV, pontificatus vero domini Honorii Papae IV anno 1.

Dat. die 24 septembris 1285, pont. anno 1.

V.

Damnatio sectae sub nomine Ordinis Apostolorum, nulla habita Sedis Apostolicae licentia, temere introductae.

SUMMARIUM

Gregorius X vetuit novas institui religiones (in c. 1 *De Relig. don.*, 1, n. 6). — 1. Quidam tamen religionem sub nomine Ordinis

Monasterium donatum cum omnibus pertinentiis.

Monasterium immediate subiectum Sedi Apostolicae.

Clausulae.

FF. Minoresio monialium obsequium destinati.

Apostolorum induxerant multa mala patrant. — 2. Illic ergo Pontifex eos damnat. — 3. Haec constitutio populis declaranda.

Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus patribus, universis archiepiscopis, et episcopis, ac dilectis filiis cathedralium Ecclesiarum electis, et vicariis earundem, ad quos literae istae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Olim fel. recor. Papa Gregorius X praedecessor noster, in concilio Lugdunensi, omnes religiones et ordines Mendicantium adinventos post generale Lateranense concilium, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicae meruerunt, perpetuae prohibitioni subiecit: et quatenus processerant, revocavit.

§ 1. Verum sicut ad nostri apostolatus auditum, fama querula deferente, pervenit, quidam, qui post generale, et ante Lugdunense praedicta concilia sub nomine Ordinis Apostolorum habitum novae religionis assumpserunt, quamquam nullam aliquando confirmationem Sedis Apostolicae meruissent, prohibitionis ac revocationis praedictae temerarii praesumptores eundem habitum, seu ei consimilem sub eodem nomine usque hodie deferentes, quamplures etiam alii, assumpto post dictum Lugdunense concilium huiusmodi habitu, per diversas mundi partes mendicando discurrere non verentur, facientes ea quae non decedent, in animarum suarum periculum, et grave scandalum plurimorum: praesertim cum nonnulli pravitatis haereticae vitio laborantes sub huiusmodi habitu sint inventi.

§ 2. Nos igitur volentes, talium praevicatorum insolentem audaciam refracnari, et praedictam non tam religionem, quam perniciosam sectam penitus aboleri, ne forte fidelium simplices falsa sanctitatis eorum imagine seducantur, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus quoscumque de prae-

dictis in vestris civitatibus et dioecibus inveniri contigerit, eos ad deponendum huiusmodi habitum, monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis, monentes eosdem, ut si religiosam vitam ducere cupiunt, ad aliquam se transferant de religionibus approbatis. Quod si aliqui eorum censuram praedictam contempserint, vos contra ipsos ad poenam carceris, seu aliam, prout expedire videritis, procedatis, invocato adversus eos, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 5. Caeterum ut praedicti eo facilius a sua insolentia compescantur, quo magis a Christi fidelibus abiici se viderint et contemni: volumus nihilominus, quod huiusmodi processum nostrum, in vestrarum civitatum et dioecesium terminis, iteratis vicibus publicantes ac facientes per aliquos publicari, eosdem populos auctoritate nostra moneatis et inducatis attente, ne aliquem de praedictis praefatum habitum deferentibus recipere praesumant in hospitio, vel eis aliquas elemosynas largiantur; nec ad deferendum habitum illum, seu ei consimilem impendant consilium, auxilium vel favorem.

Dat. Romae apud S. Sabinam, 3 id. martii, pont. nostri anno primo.

Dat. die 11 martii 1286, pont. anno 1.

VI.

Quod filii et nepotes eius, qui de haeresi inquisitus et absolutus fuit, ad officia et beneficia admitti possint (1).

SUMMARIUM

1. Romani Pont. frequenter inquisitoribus commiserunt haereticos et fautores, eorumque filios et nepotes beneficiis et officiis privari. — 2. Quidam Philippus, inquisi-

(1) Haereticorum filios omnibus officiis et dignitatibus privatos voluit Innocentius IV constit. II, tom. III, pag. 303. Huic vero poenae subiciendos esse filios illorum haereticorum, quos poenitentiam egisse constiterit, declaravit Alexander IV, constit. XLVI, § 2, tomo eodem, pag. 663.

Gregorius X
veluit novas in-
stitui religiones
(in c. 1 De Re-
lig. don., l. o.
6).

Quidam tamen
religionem sub
nomine Ordinis
Apostolorum in-
duxerant, multis
mala patrantes.

Hic ergo Pon-
tifex eos dam-
nat.

Haec consti-
tutio populis de-
claranda.

tus et emendatus fuit, et tamen Communitas Spoletii volebat admittere ad officia Archionum eius filium, neque ipsius natos. — 3. Hic tamen Pont. iubet eos admitti constituto esse fideles.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio fratri Galgano de Eugubio, ordinis fratrum Minorum inquisitori haereticae pravitatis in ducatu Spoletano, salutem et apostolicam benedictionem.

Exhibita nobis dilecti filii Archionii militis nati quondam Philippi dicti Palmerii militis Spoletani petito continebat, quod olim significantibus fel. rec. Alexandro Papae praedecessori nostro inquisitoribus pravitatis haereticae per Italiam deputatis, quod frequenter a Sede Apostolica committebatur eisdem, ut tam haereticos, credentes, fautores et receptatores haeticorum, quam ipsorum filios et nepotes privandi dignitatibus, personatibus et officiis publicis et beneficiis ecclesiasticis, de dioecesanorum, vel eis absentibus, vicariorum suorum consilio haberent liberam potestatem; et qualiter hoc deberet intelligi postulandibus declarari, praefatus praedecessor eisdem inquisitoribus per suas duxit literas respondendum, quod de filiis et nepotibus illorum haeticorum, credentium et aliorum huiusmodi, qui modo tales esse probantur, intelligendum esse videbatur, non autem illorum, quos emendatos esse constaret, ac pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiae poenitentiam recepisse, quam ipsi, vel iam perfecerant, vel humiliter prosecutioni eius instarent, vel parati fuerant, dum viverent, ad recipiendum eandem.

Quidam Philippus, inquisitor et emendatus fuit, et tamen Communitas Spoletii volebat admittere ad officia Archionum eius filium, neque ipsius natos.

§ 2. Verum licet inquisitor pravitatis huiusmodi, tunc in partibus illis per Sedem Apostolicam deputatus, memoratum Philippum, qui sibi confessus extitit, quod cuidam haeretico reverentiam fecerat, quaedam contra fidem proferebat catholicam, privaverit bonis suis, ac idem Philippus iniunctam sibi propter hoc ab eodem inquisitore poenitentiam perfecerit

reverenter, ac tandem sicut vere catholicus, receptis ecclesiasticis sacramentis, viam fuerat universae carnis ingressus, et ab inquisitore praefato etiam absolutus, tamen potestas, consilium et commune Spoletanum dictum Archionum eiusque filios, occasione praemissorum, ad officia civitatis Spoletanae pro sua recusant admittere voluntate. Quare praelibatus Archionus nobis humiliter supplicavit, ut nos misericorditer attendentes, quod idem Philippus, sicut praemittitur, tamquam vere catholicus et fidelis Ecclesiae Romanae decessit, eundem Archionum et filios eius decernimus (1), iuxta praemissum eiusdem praedecessoris responsum, in aliquo puniri occasione huiusmodi non debere; sed eos ad omnia saecularia officia et beneficia ecclesiastica et dignitates, ac ad omnes ordines, impedimento huiusmodi non obstante, potius admittendos.

§ 3. Quia igitur de facto huiusmodi et eius circumstantiis habere poteris notitiam pleniorum: nos gerentes de circumspectione tua fiduciam in Domino specialem, praesentium tibi auctoritate committimus et mandamus, ut si diligenti inquisitione praemissa, praedicta inveneris veritate fulciri, et tibi etiam constiterit, quod praefati Archionus et filii non sint de haeretica pravitare suspecti, et in delitate ac devotione Ecclesiae suprascriptae persistent (super quibus omnibus tuam intendimus conscientiam onerare) auctoritate nostra denuncies et declares, quod propter praemissa, vel eorum occasione nihil eis possit obici vel opponi, quin ad omnia saecularia officia et beneficia ecclesiastica, etiam si dignitates libere valeant: et hi, qui liberati esse noscuntur, ad omnes ordines promoveri, prout secundum Deum et honorem catholicae fidei videris expedire. Quicquid autem super his inveneris et duxeris faciendum, nobis per tuas patentes literas

(Hic tamen Pont. iubet eos admitti constituto esse fideles.)

(1) Forsan decerneremus.

harum seriem continentes fideliter studeas intimare.

Dat. Romae apud S. Sabinam, 5 calendas decembris, pontificatus nostri an. secundo.

Dat. die 27 novemb. 1286, pont. anno II.

NICOLAUS IV

PAPA CXCI

Anno aerae Ch. comm. *MCCLXXXVIII.*

Hieronymus, patria Asculanus in Piceno, antea frater ordinis Minorum S. Francisci, cuius fuerat minister generalis, postmodum S. R. E. cardinalis episcopus Praenestinus, electus est in Summum Pontificem die 22 februarii anno 1288, eademque die coronatus, Nicolaus voluit appellari. Sedit in pontificatu annos v, mensem I, dies XIII (1), imperantibus in Oriente Andronico, in Occidente vero Rodulpho rege Romanorum. Obiit siquidem die 4 aprilis 1292, et sepultus est in basilica S. Mariae Maioris. Vacavit sedes annos II, mens. III, diem I.

I.

Sanctae Agathae terram, aliaque castra et loca ad provinciam Massae Trabariae, non autem ad Romandiolae spectare declarat (2).

SUMMARIUM

Massa Trabaria iuris Sedis Apost. — Causae declarationis. — Declaratio.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Cum inter alias provincias et terras Romanae Ecclesiae, quarum statum praeservari a noxiis et prospere dirigi peroptamus, de pacifico statu hominum Massae Trabariae, quae est Camerae Sedis Apostolicae demanum speciale, tanto

(1) Inclusis extremis. (2) Ex Regest. Vatic.

teneamur propensius cogitare, quanto ipsos praerogativa favoris et gratiae prosequimur potiori; nos pia consideratione inducti, quod olim plerumque inter ipsius Massae et Romandiolae rectores dudum diversis temporibus in ipsis partibus per Sedem Apostolicam deputatos, super eo gravi contentione exorta, quod eorum alterutro asserente castra et tenimenta, quae dicuntur Sanctae Agathae, Silvae Planae, Billis, Raynerii de Monte Auriolo, Raynerii de Castaldeto, Hugolini, Piagnani, Maceratae, Gattariae, Vergnanti et Trivii, Wittoni et Savinae cum omnibus districtibus, curtibus, villis, iuribus, finibus et pertinentiis suis ad suam iurisdictionem spectare; homines ipsius Massae in quadam perplexitate positi nonnunquam damna gravia et pericula incurrerunt: et ideo cupientes ipsorum indemnitati praecavere, ac quieti paterna imposterum sollicitudine providere; volumus, et auctoritate apostolica declaramus statuentes, ut ex nunc in antea praedicta castra et tenimenta cum omnibus districtibus, curtibus, villis, iuribus, finibus et pertinentiis suis, nec non et omnes alii homines, et castra, quae infra fines ipsorum locorum existunt, sub iurisdictione ac dominio rectoris ipsius Massae, qui pro tempore fuerit iuxta auctoritatem apostolicam deputatus, perpetuo maneat et consistant: ac eorundem locorum homines sicuti incolae dictae Massae in omnibus et per omnia eidem rectori teneantur firmiter et efficaciter obedire.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationis et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Reate, calendis augusti, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die I augusti 1288, pontif. anno I.

Causae declarationis

Declaratio.

II.

Quod christiani ad iudaeorum ritum trans-euntes, ipsique iudaei ad christianam fidem conversi, ad illum redeuntes, ab inquisitoribus uti haeretici, eorumque auxiliatores, puniantur: iudaei vero, christianos ad eorum ritum trahentes, poena debita compescantur (1).

SUMMARIUM

Causae huius constitutionis. — 1. Sanctio contra christianos ad ritum iudaeorum transeuntes, et iudaeos conversos ad illum redeuntes: — 2. Et contra iudaeos ad eorum ritum christianos inducentes.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis fratribus Praedicatorum et Minorum ordinum Inquisitoribus haereticae pravitatis, auctoritate Sedis Apostolicae deputatis, et imposterum deputandis, salutem et apostolicam benedictionem.

Causae huius constitutionis

Turbato corde audivimus et narramus, quod non solum quidam de iudaicae caecitatis errore ad lumen fidei christianae conversi, ad priorem reversi esse perfidiam dignoscuntur; verum etiam quamplurimi christiani, veritatem catholicae fidei abnegantes, se damnabiliter ad ritum iudaicum transtulerunt, quod tanto magis reprobum fore cognoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum, quodam familiari hostilitate, securius blasphematur.

Sanctio contra christianos ad ritum iudaeorum trans-euntes et iudaeos conversos ad illum redeuntes.

§ 1. Cum autem huic pesti damnabili, congruis et festinis deceat remediis obviare, universitati vestrae, per apostolica scripta mandamus, quatenus infra terminos vobis ad inquirendum contra haereticos, auctoritate Sedis Apost. designatos, super praemissis, tam per christianos quam etiam per iudaeos, inquisita diligenter et sollicitè veritate, contra omnes, quos talia inveneritis haecenus commisisse, aut committere in futurum, tamquam contra haereticos, contra fautores quo-

(1) Eiusdem argumenti constitutiones ediderunt Clemens IV, const. xxiii, Greg. X, const. vii.

que, receptatores et defensores eorum procedere studeatis.

§ 2. Iudaeos autem, qui christianos utriusque sexus ad eorum ritum execrabilem induxerint, aut inveneritis caetero indcentes, poena debita puniatis; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo: invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Et contra iudaeos ad eorum ritum christianos inducentes.

Dat. Reate, nonis septemb., pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 5 septembris 1288, pont. anno 1.

III.

Certos proventus S. R. E. Cardinalibus assignat ex Romanae Ecclesiae redditibus (1).

SUMMARIUM

Cardinalium dignitas. — Cum iis Ecclesiae vectigalia partitur. — 1. Pars pontificio fisco, pars Cardinalibus addicta, aequa inter eos portione dividenda. — 2. Conclusiones. — Nicolai PP. IV et cardinalium subscriptiones.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Caelestis altitudo potentiae clementi providentia cuncta disponens, voluit eum Summo Pontifice considerare S. R. E. cardinales, ut ipsi tamquam membra eiusdem Ecclesiae capitis, ipsi capiti deservirent, et submissis humeris ad regendum universalis Ecclesiae firmamentum, operosa sedulitate cum ipso Summo Pontifice laborarent, et tam ipsius Ecclesiae, quam totius orbis incumbentia onera indefessis cum eo sollicitudinibus partirentur. Hi sunt, quos dilexit Dominus, et velut praecipuos et sublimes Ecclesiae praedictae columnas praerogativa sublimavit honoris. Horum coetus in orbe magnificus omnes et singulos quibuslibet titulis decoratos, excellit. Horum altitudo

Cardinalium dignitas

(1) Ex Raynaldo ad ann. 1289, § 49.

consilii, et expertae circumspectionis industria circa dirigenda quaelibet et agenda salubriter afferre universaliter maiora commoda dignoscitur. Ac ideo reputantes incongruam, ut ipsi Cardinales tanta praediti dignitate, tantisque sollicitudinibus ac laboribus aggravati, qui ad ferendum nobiscum tantorum sarcinam onerum nobis incumbentium ex apostolicae officio servitutis, dies laboriosos agunt, noctesque perducunt insomnes, reddantur eiusdem Romanae Ecclesiae proventuum et reddituum, ac prosperitatis expertes, tunc communicant in diversis; conspicientes quoque in nonnullis regnis, provinciis, insulis, lacubus, civitatibus, terris et locis Ecclesiae memoratae ubilibet constitutis iura et iurisdictiones ipsius Ecclesiae multae hactenus negligentiae patuisse, et alias multis exposita fuisse dispendiis per occultatores et occupatores multiplices, qui ad ea manus illicitas extenderunt; dignum duximus, ut praedictos Romanae Ecclesiae universos fructus, redditus et proventus, quos in Siciliae et Angliae, aliisque quibuslibet regnis, Sardinia, Corsica, aliisque insulis; nec non in Marchia Anconitana, provincia Romaniolae, ducatu Spoletano, terra Arnulforum, patrimonio B. Petri in Tuscia, Campania et Maritima, Sabinia, Massa Trabaria, Carfagnana, comitatu Venesini, civitate Beneventana, ac aliis terris et locis, et censibus praedictorum eadem Ecclesia obtinere dignoscitur, Cardinales ipsi modo participant infrascripto, firmam habentes fiduciam, quod de caetero per eorum sollicitudinem, diligentiam, et considerationem expertam favorisque praesidium, in eisdem locis et terris fidelium crescet devotio, iustitia plenius reddetur, et aequitas diligentiori studio habita servabitur; occupata et alienata in statum debitum reducentur, et restaurabuntur etiam dissipata; ita quod huiusmodi participatio magni honoris et utilitatis pariter sit incrementum.

Bull. Rom. Vol. IV.

42

§ 1. Quare, de communi fratrum nostrorum consilio et assensu, praesenti sanctione statuimus et decernimus de plenitudine apostolicae potestatis, ut de universis fructibus, redditibus, proventibus, muletis, condemnationibus et censibus supra dictis fiat divisio in duas partes, quarum una Papali Camerae semper cedat, reliqua vero inter Cardinales eisdem aequaliter dividatur, quodque partem huiusmodi praedictorum fructuum, reddituum, proventuum, muletarum, condemnationum et censuum Collegium Cardinalium eorundem percipiat iure suo. Ut autem praedicta successivis temporibus salubrius et utilius valeant effectui mancipari, sancimus, ut institutio et destitutio rectorum, qui praerunt locis et terris praedictis et quorumcumque etiam aliorum fructuum, dictorum reddituum et proventuum, muletarum, condemnationum et censuum collectorum fiat de consilio Cardinalium praedictorum.

§ 2. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis, statuti, mandati, sanctionisque infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Ego NICOLAUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Gerardus Sabinensis episcopus subscripsi.

Ego Ioannes Tusculanus episcopus subscripsi.

Ego frater Mathaeus tituli S. Laurentii in Damaso presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Petrus tituli Sancti Marci presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Iacobus Sanctae Mariae in Via Lata diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Neapoleo Sancti Adriani diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Fr. Latinus Ostiensis et Velle-trensis episcopus subscripsi.

Para pontificio
fisco, pais car-
dinalibus ad-
diti, aequa inter
eos portione di-
videnda

Conclusiones

Nicolaus PP. IV
et Cardinalium
subscriptiones.

Cum his Ecce-
siae vectigali
partitur.

Ego Bernardus Portuensis, et Sanctae Rufinae episcopus subscripsi.

Ego Berardus Praenestinus episcopus subscripsi.

Ego frater Hugo tit. Sanctae Sabinae presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Matthaeus Sanctae Mariae in Porticu diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Benedictus Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Petrus Sancti Eustachii diaconus cardinalis subscripsi.

Datum Reate per manum magistri Ioannis decani Baiocensis, S. R. E. vicecancellarii, decimo quinto kalendas augusti, indictione secunda, incarnationis dominicae anno millesimo ducesimo octuagesimo nono, pontificatus vero domini Nicolai Papae quarti anno secundo.

Dat. die 18 iulii anno Domini 1289, pontif. anno 4.

IV.

Approbatio Tertiae Regulae fratrum et sororum Tertii Ordinis a B. Francisco institutae, pro saecularibus in propriis domibus viventibus, Tertiariis nunciatis (1).

SUMMARIVM

Prooemium. — Cap. I. Examen recipiendorum.

— II. De receptione ad probationem et professionem, ac stabilitate in ordine. — III. De habitu et indumentis fratrum et sororum. — IV. De spectaculis et conviviis vitandis. — V. De ieiuniis. — VI. De Confessione et Communione. — VII. De armorum delatione. — VIII. De horarum recitatione et aliis orationibus. — IX. De testamentis. — X. De pace. — XI. De vexatione contra privilegia. — XII. De iuramentis. — XIII. De missa audienda et

(1) Nonnullas Ordinem hunc concernentes constitutiones se praetermississe, asserit Cherubinus: illam enim in viridi esse vult, quae legitur in Leone X incipien., *Dum infra*. Hanc vero Cherubini exemplo non omittendam putavi.

congregatione facienda. — XIV. De infirmis et exequiis defunctorum. — XV. De officiis recte administrandis. — XVI. De correctione delinquentium. — XVII. De litigiis vitandis. — XVIII. De dispensatione circa abstinentias. — XIX. De incorrigibilibus. — XX. De non observantibus regulam. — Sanctio poenalis.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis fratribus, et dilectis in Christo filiabus sororibus ordinis fratrum de Poenitentia, tam praesentibus quam futuris, salutem et apostolicam benedictionem.

Supra montem catholicae fidei, quam populis gentium, qui ambulabant in tenebris, discipulorum Christi sincera devotio igne caritatis exaestuans, verbo sollicitae praedicationis edocuit, quamque Romana tenet et servat Ecclesia, solidum christianae religionis positum noscitur fundamentum, nullis umquam concutendum turbinibus, nullis quassandum fluctibus tempestatum. Haec est etenim recta, veraque fides, absque cuius consortio nemo in conspectu Altissimi acceptus redditur, nemo gratus occurrit. Haec est, quae salutis semitam praeparat, et felicitatis aeternae praemia gaudiaque pollicetur. Ideoque gloriosus Christi Confessor B. Franciscus huius ordinis institutor, viam ascendendi ad Dominum verbo pariter et exemplo demonstrans, ipsius sinceritate fidei suos filios erudit, eosque illam profiteri, constanter tenere, similiter ac opere voluit adimplere, ut per eius semitam salubriter incedentes, mererentur post vitae praesentis ergastulum, aeternae beatitudinis effici possessores.

De modo examinandi volentes intrare in ordinem. — CAP. I.

Nos igitur ordinem ipsum opportunis favoribus prosequentes, ad eius augmentum benignius intendentes, statuimus, ut omnes, quos ad servandum huiusmodi vitae formam assumi contigerit, ante assumptionem seu receptionem ipsorum, de fide catholica et obedientia

Prooemium.

Examen recipiendorum.

erga praefatam Ecclesiam diligentem examinationi subdantur. Et si eas professi firmiter fuerint, vereque crediderint, admitti, seu recipi tute poterunt ad eandem. Praevidendum est tamen sollicite, haereticus ne quis, vel suspectus de haeresi, aut etiam infamatus, ad vitae observationem ipsius quomodolibet admittatur. Et si talem inveniri contigerit extitisse receptum, assignetur ille quamcunctius inquisitoribus pravitatis haereticae puniendus.

De forma recipiendi volentes intrare ordinem. — CAP. II.

De receptione ad probationem et professionem, ac stabilitate in ordine

Cum autem fraternitatem huiusmodi quis intrare voluerit, ministri ad receptionem talium deputati, eius officium, statum et conditionem solerter explorent, sibi fraternitatis eiusdem onera, et praecipue alienorum restitutionem apertius exponentes. Quibus praemissis, si eidem placuerit, iuxta modum huiusmodi induatur, et de alienis (si qua fuerint apud eum) satisfacere studeat in pecunia numerata, vel secundum exhibitam pignoris cautionem: seque nihilominus proximis reconciliare procuret. Quibus omnibus ad effectum perductis, post unius anni spatium, cum aliquorum discretorum fratrum consilio, si is videbitur ipsis idoneus, recipiatur hoc modo, videlicet, ut promittat se divina praecepta omnia servaturum, ac etiam satisfacturum (ut convenit) de transgressionibus, quas contra hunc vivendi modum commiserit, cum interpellatus ad visitoris extiterit voluntatem. Et huiusmodi ab eo facta promissio, per manum publicam, in scriptis inibi redigatur. Alio autem modo nullus a ministris recipiatur eisdem, nisi visum eis aliter fuerit, conditione personae, ac ipsius instantia, sollicita consideratione discussis. Ordinamus praeterea statuentes, ut nullus post ipsius fraternitatis ingressum de eadem egredi valeat, ad saeculum reversurus. Possit tamen transitum habere liberum ad religionem aliam ap-

probatam. Mulieribus vero viros habitibus (nisi de ipsorum licentia et consensu) non pateat ad consortium dictae fraternitatis ingressus.

De forma habitus, et qualitate indumentorum. — CAP. III.

Fratres insuper ipsius fraternitatis, de humili panno in pretio et colore, non prorsus albo vel nigro, communiter vestiantur, nisi fuerit ad tempus in pretio per visitatores de consilio ministri ob causam legitimam et apertam, cum aliquo dispensatum. Chlamydes quoque ac pelles, absque scollaturis, scissas vel integras, affibulatas tamen, vel patulas, ut congruit honestati, clausasque manicas fratres habeant supradicti. Sorores etiam chlamyde induantur, et tunica de huiusmodi humili panno factis, vel saltem cum chlamyde habeant guarnellum, seu placentinum, coloris albi vel nigri, aut patudellum amplum de canabo, sive lino, absque ulla crispatura consutum. Circa humilitatem vero panni et pellitones sororum ipsarum, iuxta conditionem cuiuslibet earundem, ac loci consuetudinem poterit dispensari. Bindis et ligaturis sericis non utantur, pelles dumtaxat agnivas, hursas de corio et corrigias, simpliciter absque serico ullo factas et non alias, tam fratres habeant, quam sorores. depositis caeteris (iuxta B. Petri Apostolorum Principis salubre consilium) vanis huius saeculi ornamentis.

De habitu et indumentis fratrum et sororum.

Quod non vadant ad inhonesta convivia et spectacula, et quod histrionibus non donent. — CAP. IV.

Sit eis ad inhonesta convivia, vel spectacula, sive curias, seu choreas, accessus penitus interdictus. Histrionibus, seu vanitatis intuitu nihil donent. Et ne quidquam illis donetur a propria familia, prohibere procurent.

De spectaculis et curiis et histrionibus.

De abstinentia et ieiunio. — CAP. V.

Ab esu carnum secunda, quarta et

De ieiuniis.

sexta feria, dieque sabbati, abstineant universi, nisi aliud infirmitatis instantia suaderet. Minutis vero per triduum carnes dentur, nec subtrahantur in itinere constitutis; sit quoque ipsarum comestio licita singulis cum solemnitate praecipuam intervenire contigerit, in qua caeteri christiani ab antiquo epulis carnis vesci solent. Aliis autem diebus, in quibus ieiunium non servatur, ova et caseus non negentur. Sed et cum religiosis caeteris in eorum conventualibus domibus licite sumere valeant de appositis ab eisdem. Sintque prandii, coenaeque refectione contenti, exceptis languidis, et viatoribus et infirmis. Sit sanis cibus moderatus et potus, cum textus evangelicus habeat: Attendite ne corda vestra crapula et ebrietate graventur. Prandium autem vel coena, nisi praemissa semel dominica oratione, non sumatur: post sumptionem cuiuslibet cum *Deo gratias*, iteranda, quod si omitti contigerit, dicatur tribus vicibus *Pater noster*. Quilibet vero sexta feria totius anni ieiunium celebretur, nisi forte infirmitatis vel alia causa legitima excusentur, nisi festum Natalis Domini feria ipsa occurreret observandum. Sed a festo Omnium Sanctorum usque ad Pascha, quarta et sexta feria ieiunabunt; alia, quae ab Ecclesia sunt statuta, vel ordinariis ex causa communiter indicta, ieiunia nihilominus servaturi. In quadragesima vero B. Martini usque ad diem Nativitatis Domini, et a dominica Quinquagesimae usque ad Pascha, diebus singulis (exceptis dominicis) ieiunare procurent, nisi aliud fortasse infirmitas vel necessitas alia suaderet. Sorores gravidae, usque ad suae purificationis diem ab exercitatione quilibet corporali (orationibus dumtaxat exceptis) poterunt, si voluerint, abstinere. Laborantes autem (propter fatigationis afficientis instantiam) a Dominicæ Resurrectionis festo usque ad festivitatem B. Francisci praedicti, ter in die, qua exercitio laboris incumbent, licite sumere

cibum possunt. Cum vero illos contigerit aliorum imminere laboribus, de cunctis appositis, die quolibet sumere licebit eisdem, nisi sexta feria, vel dies sit alia, in qua generaliter ab Ecclesia ieiunium noscitur institutum.

Quoties debeant confiteri per annum, et sumere Corpus Christi. — CAP. VI.

Singuli autem fratrum et sororum ipsarum, ter in anno, videlicet, in Natali Domini, in Resurrectione ipsius et Pentecostes festivitatibus, peccata propria confiteri, et Eucharistiam devote suscipere non postponant, reconciliando se proximis et restituendo etiam aliena.

De Confessione et Communione.

Quod non ferant arma impugnationis. CAP. VII.

Impugnationis arma secum fratres non deferant, nisi pro defensione Romanae Ecclesiae, christianae fidei, vel etiam terrae ipsorum aut de suorum licentia ministrorum.

De armorum defensione.

De dicendis horis canonicis. — CAP. VIII.

Dicant universi quotidie septem horas canonicas, videlicet, Matutinum, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas et Completorium. Clerici, videlicet Psalterium, pro Prima *Deus in nomine tuo, Beati immaculati*, usque ad *Legem pone*, ac alios horarum psalmos, iuxta clericorum ordinem cum *Gloria Patri* dicant. Cum vero ad Ecclesiam non accedent, pro Matutino psalmos dicere studeant, quos dicunt clerici vel Ecclesia cathedralis, vel saltem, ut illiterati alii pro Matutino duodecim, et pro alia qualibet hora septem vicibus *Pater noster* cum *Gloria Patri* dicere non omitant. In quibus, videlicet Primae ac Completorii horis, minorem symbolum et *Miserere mei, Deus*, adiciant qui noverunt. Sed si horis non dixerint constitutis, dicant tribus vicibus *Pater noster*. Infirmi autem horas huiusmodi non teneantur dicere, nisi velint. In quadragesima vero S. Mar-

De horarum recitatione et aliis orationibus.

tui, et etiam in maioribus Ecclesiis in quarum parochiis habitant, matutinalibus horis personaliter adire procurent, nisi causa rationabili excusentur.

Quod omnes, qui de iure possunt, faciant testamentum. — CAP. IX.

Omnes praeterea, quibus de iure facultas affuerit, condant seu faciant testamentum, et de bonis suis infra tres menses post eorum ingressum immediate sequentes ordinent et disponant, ne quemquam illorum contingat decedere intestatum.

De pace reformanda inter fratres et alios extraneos. — CAP. X.

De pace vero inter fratres et sorores aut etiam exteros in discordia positos facienda, sicut ministris videbitur, ita fiet, adhibito (si facultas affuerit) episcopi dioecesani consilio in hac parte.

Quando molestantur contra ius, aut eorum privilegia. — CAP. XI.

Si vero fratres vel sorores contra ius vel eorum privilegia per potestates seu rectores locorum, ubi domicilium obtinent, vexationibus impetantur, ministri loci ad episcopos et alios locorum ordinarios studeant habere recursum, iuxta consilium et ordinationem ipsorum in tabulis processuri.

Quod caveant, in quantum possunt, a iuramentis solemnibus. — CAP. XII.

A iuramentis autem solemnibus omnes abstineant, nisi necessitate cogente in casibus per indulgentiam Apostolicae Sedis exceptis, videlicet, pro pace, fide, calumnia et testimonio perhibendo, ac etiam in contractu emptionis, venditionis et donationis, ubi videbitur expedire. In communi quoque loquela vitent, prout poterunt, iuramenta. Et qui die aliqua minus caute iuraverint lapsu linguae (prout contingere in multiloquio consuevit) die lapsu in sero, cum debet reco-

gitare quid fecerit, dicat tribus vicibus orationem dominicam, propter incaute facta huiusmodi iuramenta. Memor autem sit quilibet, ut ad divina obsequia familiam propriam exhortetur.

De audienda missa et congregatione facienda. — CAP. XIII.

Universi sani fratres et sorores cuiuscumque civitatis aut loci, diebus singulis (si commode poterunt) Missae officium audiant, et mense quolibet ad ecclesiam sive loca, ad quam, vel ad quae ministri curaverint intimare, conveniant missarum solemniam inibi audituri. Unusquisque autem usualis monetae denarium missario tribuat, qui pecuniam huiusmodi colligat, et eam de consilio ministrorum inter fratres et sorores paupertatē gravatos, et praecipue infirmantes, ac eos, qui funeris carere dignoscuntur exequiis, et deinde inter pauperes alios dividant congruenter. Offerant insuper de ipsa pecunia Ecclesiae memoratae. Tuncque (si commode poterunt) virum religiosum et in verbo Dei competentem instructum habere procurent, qui eos ad poenitentiam et misericordiae opera exercenda hortetur, solícite moneat et inducat. Studeat quilibet, dum Missae celebratur officium, et praedicationis verbum proponitur, servare silentium; orationi et officio sit intentus, nisi cum communis utilitas fraternitatis impediatur.

De fratribus infirmis et defunctis. CAP. XIV.

Cum autem quemquam ex fratribus infirmari contigerit, ministri per se vel per alium, seu alios (si hoc eis infirmus fecerit intimari) semel in hebdomada, visitare teneantur aegrotum, ipsum solícite ad recipiendum poenitentiam (prout melius et efficacius expedire putaverint) inducentes, necessaria illi de bonis communibus ministrando. Et si praefatus infirmus de praesenti luce migraverit, fratribus et sororibus tunc in civitate vel

De testamen-
tis.

De pace.

De vexatione
contra privile-
gia.

De iuramentis.

De missa au-
dienda et con-
gregatione fa-
cienda.

De infirmis et
exequiis defun-
ctorum.

loco, ubi eum contigerit mori, praesentibus nuntietur, ut defuncti exequiis procurent personaliter interesse. A quibus, donec Missarum fuerint celebrata solemnitas, et corpus tumulo conditum, non recedant. Hoc quoque circa sorores infirmas et decedentes volumus observari. Praeterea intra octo dies post ipsius sepulti obitum immediate sequentes, quilibet fratrum et sororum ipsarum dicat pro anima eius, sacerdos videlicet missam unam, sciens psalterium, 50 psalmos, et illiterati totidem *Pater noster*, et in fine cuiuslibet *Requiem aeternam* adiciant. Et post haec, infra annum pro fratrum et sororum, tam vivorum, quam defunctorum salute, tres missas faciant celebrari. Qui vero psalterium sciverint, illud dicant, et caeteri orationem dominicam centies dicere non omitant, *Requiem aeternam* in fine cuiuslibet addituri.

De ministris. — CAP. XV.

De officio recte administrandis.

Ministeria quoque ac alia officia, quae praesentis formulae series exprimit, imposita sibi quisque devote suscipiat, curetque fideliter exercere. Officium autem cuiuslibet certi temporis spatio limitetur. Nullus minister instituat ad vitam, sed eius ministerium certum tempus comprehendat.

De visitatione et correctione delinquentium.

CAP. XVI.

De correctione delinquentium.

Ad haec ministri et fratres ac sorores civitatis, et loci cuiuslibet, ad visitationem communem in aliquo loco religioso, vel ecclesia, ubi locum huiusmodi contigerit deesse, conveniant, et visitatorem habeant sacerdotem, qui alicuius approbatae religionis existat, quique illis de commissis excessibus iniungat poenitentiam salutarem. Nec quisvis alius possit eis huiusmodi visitationis officium exhibere. Quia vero praesens vivendi forma institutionem a B. Francisco praelibato suscepit, consulimus, ut visitatores et

informatores de fratrum Minorum ordine assumantur, quos custodes vel guardiani eiusdem ordinis, cum super hoc requisiti fuerint, duxerint assignandos. Nolumus tamen congregationem huiusmodi a laico visitari. Huiusmodi autem visitationis officium semel exerceatur in anno, nisi necessitate aliqua suadente fuerit pluries faciendum. Incorrigibiles vero ac inobedientes monitio tria praeveniat. Qui si se corrigere non curaverint, de ipsius congregationis consortio expellantur omnino de consilio discretorum.

De vitandis litigiis inter se et cum aliis.

CAP. XVII.

Vitent insuper fratres et sorores (iuxta posse) litigia inter se, illa (si suscitari contigerit) sollicite dirimendo: alioquin, de iure coram illo respondeant, apud quem potestas residet iudicandi.

De litigiis vitandis.

Qualiter et per quos in abstinentiis posse dispensari. — CAP. XVIII.

Ordinarii autem locorum, vel visitator, cum fratribus et sororibus universis, in abstinentiis, ieiuniis et austeritatibus aliis, ex causa legitima (cum expedire viderint) poterunt dispensare.

De dispensatione circa abstinentias.

Quod ministri eorum manifestas culpas denuncient visitatori. — CAP. XIX.

Ministri vero manifestas fratrum et sororum culpas visitatori denuncient puniendas. Et si quisque incorrigibilis fuerit, post trinae admonitionis instantiam a ministris (de discretorum fratrum aliorum consilio) visitatori nunciatur eidem, de fraternitatis consortio abiciendus ab ipso, et in congregatione postmodum publicandus.

De incorrigibilibus.

Qualiter in praedictis nemo obligatur ad culpam mortalem. — CAP. XX.

Caeterum in praemissis omnibus, ad quae fratres vestri ordinis non ex divinis praecipis vel statutis tenentur Ecclesiae, nullum ipsorum ad mortalem culpam vo-

De non observantibus regulam.

lunus obligari, sed impositam sibi poenitentiam, pro transgressionis excessu, prompta humilitate recipiat, et efficaciter studeat adimplere.

§ 2. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis et voluntatis infringere etc.

Dat. Reate, sextodecimo kalen. septembris, pontificatus nostri anno 2.

Dat. die 17 augusti 1289, pontif. anno n.

V.

Declarationes reformationis Gregorii IX monachorum congregationis Cluniacensis ordinis S. Benedicti (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Gregorii IX constitutio. — 2. Declaratio eiusdem. — 3. Capitulum generale quando, a quibus et qualiter fieri debeat. — Quae in eo tractanda sint. — 4. Definitores quindecim capituli generalis pro prima vice eligantur. — 5. Forma eligendi definitores in capitulo generali. — 6. Causae per abbates non definitae, in capitulo terminentur. — 7. Constitutiones capituli generalis in primis observandae et non immutandae sunt. — 8. Ordinationes capit. quando obligent ad mortalem culpam: — 9. Et quoties per praelatos recitandae sunt. — 10. Visitatores in capitulo generali ordinentur et corrigenda corrigant, etc. — 11. Visitatores quatuor monasterium Clun. et personam abbatis visitent. — 12. Abbates Clunii de proventibus et expensis coram visitatoribus reddant rationem. — 13. Abbates Cluniae. loca ordinis visitent. — 14. Beneficiorum collatio prout hic ordinetur. — 15. Illegitimis prioratus et decanatus ne conferantur. — 16. Priores cur amovendi. — 17. Abbas vel prior criminosus aut infamis quomodo et per quos deponendus. — 18. Institutio priorum conventualium qualiter fiat. — 19. Pluralitas beneficiorum interdicitur. — 20. Nullus nisi Cluniacensis ordinis religiosus in Clun. ordine be-

(1) Laudatam Gregorii reformationem legere est in constit. xxxv, tom. III, pag. 475.

neficiam habere debet. — 21. In uno prioratu unus monachus manere non debet. — 22. Refectio monachorum sit uniformis. — 23. Esus carniu relinquitur arbitrio abbatis. — 24. Habitus honestas praefinitur. — 25. Equitaturarum superfluitas submovetur. — 26. Contrahendi et rationis reddendae mos mandatur. — 27. Poena monacis proprietariis infligenda. — 28. Exactiones et extorsiones vitandae. — 29. Bona vacantia quae et qualiter per abbates percipienda sint. — 30. Novitii ante 15 annum non recipiantur. — 31. Iuste appellans non molestandus est. — 32. Levis appellatio prohibetur. — 33. Regulae S. Benedicti observantia non praetermittatur. — 34. Haec reformatio ab omnibus observetur.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati Cluniacensi, eiusque coabbatibus, prioribus et conventibus universis Cluniacensis ordinis, salutem et apostolicam benedictionem.

Regis pacifici pacis opera diligentis gerentes (licet immeriti) vices in terris, pacis bonum et concordiae stabilitatem cunctis fidei orthodoxae cultoribus, sed potissime regularis observantiae vinculo alligatis, ferventibus votis appetimus et sollicitis studiis procuramus, ut divinorum cultui, cui salubris illos dedicavit intentio, liberius et commodius immerentur. Quamobrem vigiles reddimur, et propensius affectamus, ut inter vos divinis obsequiis regulariter deputatos, tranquilla pax vigeat, fraterna caritas ferveat, animorum identitas perseveret.

§ 1. Sane felices recordationis Gregorius Papa IX praedecessor noster, ad vestrum et monasterii vestri statum prosperum et tranquillum intendens, nonnulla pro reformatione Cluniacensis ordinis duxit, dum viveret, auctoritate apostolica statuenda, quae districte ac inviolabiliter observari praecepit in ordine supradicto.

§ 2. Nos autem diligentius attendentes, quod aliquorum ex statutis huiusmodi, quae nobis non modicum difficilia

Exordium.

Gregorii IX constitutio.

Declaratio eiusdem.

videbantur, non poterat observatio efficacis provenire, circa illa, prout expedire cognovimus, duximus providendum. Et volentes ipsius praedecessoris vestigia imitari, auctoritate apostolica duximus statuendum, ut statuta ipsa inxtra moderationem nostram, prout notatur inferius, in eodem ordine perpetuis futuris temporibus observentur.

Capitulum generale quando, a quibus et qualiter desinet

Quae in eo tractanda sint.

§ 3. In primis itaque statuimus, ut omnes abbates et priores Cluniacensis ordinis, immediate monasterio Cluniacensi subiecti, in regno Franciae constituti annis singulis, existentes autem in Anglia, Hispania, Alemania et Lombardia, de biennio in biennium conveniant ad capitulum generale, ubi sine personarum acceptione, secundum Deum, et B. Benedicti regulam et Cluniacensis ordinis instituta, delinquentium corrigatur excessus, et de salute animarum, et conservatione ordinis, ac domorum indemnitate tractetur et statuatur quod fuerit regulariter statuendum. Nec in hoc priores et camerarii invicem sibi parcant: sed unusquisque quae viderit in ordine corrigenda, in personis, vel rebus, quae per visitatores non fuerint correctae, coram definitoribus annis singulis in publico vel privatim in caritate proponat. Et hoc idem visitatores coram definitoribus facere teneantur, et correctus hoc moleste non ferat, sed correctionem accipiat patienter. Hoc autem capitulum (in quo volumus, ut nullae fiant exactiones ab aliquo, nulla dentur munera vel recipiantur, seu etiam promittantur, sed omnia in sinceritate procedant) modo qui sequitur celebretur, et in eo definitores de abbatibus et prioribus Cluniacensis ordinis eligantur. Ad quod quidem capitulum abbates et priores praefati, modo praedicto per obedientiam venire teneantur (causa dumtaxat infirmitatis excepta), nisi casus inopinatus et multum damnosus incurreret, definitorum et capituli iudicio relinquendus, et eorum quibus proprium impedimentum seu casum ca-

pitulum et definitoribus denunciari supra-dictis. Qui vero non venerit, et se secundum modum legitime non excusaverit memoratum; post sequens capitulum, ad quod venire similiter teneatur, in claustrum Cluniacensi duorum mensium spacio assidue moram trahat. Mediati autem abbates et priores, singulis annis semel ad capitulum conveniant in principalibus abbatibus et prioratibus, quibus subsunt, statuto tempore, prout visum fuerit expedire. Quod si non fecerint, in suis immediate maioribus abbatibus vel prioratibus poena simili puniantur.

§ 4. Circa vero electionem definitorum capituli generalis Cluniacensis celebrandi, ordinamus ut dilecti filii nostri Mathaeus tit. S. Laurentii in Damaso, et H. tit. S. Sabinae, presbyteri cardinales, ac abbas Mauziacensis, et magister Albertus prior S. Lupi, de ipsius ordinis Cluniacensis reformatione tractantes apud Sedem Apostolicam, quindecim de abbatibus et prioribus Cluniacensis ordinis supra-dicti eligant hac vice in definitores primi capituli reformationem huiusmodi subsequentes.

§ 5. Qui quindecim sic ab ipsis electi, iurent in ipso primo futuro capitulo generali ad sancta Dei evangelia, corporaliter tacto libro, quod in definitionibus secundum Deum et B. Benedicti regulam et Apostolicae Sedis statuta, sine omni personarum acceptione, procedent, ac ipsi in principio sequentis capituli, antequam tractatus capituli aggrediantur eiusdem, iurent tactis sacrosanctis evangelis, et bona fide, sine acceptione personarum, eligere quindecim definitores de abbatibus et prioribus. Si abbates defuerint, nihilominus de prioribus praefati Cluniacensis ordinis viros probos, ac Deum timentes, ac zelum communis utilitatis habentes, et praestito ab eis huiusmodi iuramento, viros tales postmodum eligant. Volumus autem, quod illi, qui definitores in uno capitulo fuerint, in capitulo immediate sequenti definitores esse non

Definitores quindecim capituli generalis pro prima vice eligantur.

Forma eligendi definitores in capitulo generali

possint: et haec forma eligendi definitores in posterum observetur. Si autem aliqui de definitoribus capituli praecedentis, ad quos spectat electio definitorum, abesse contigerit, reliqui, qui praesentes fuerint, nihilominus ad ipsorum electionem procedere non omitant. Et qui a maiori parte ipsorum eligentium nominati fuerint et electi, sine aliqua exceptione, pro definitoribus habeantur. Et hoc etiam in definitoribus et definitorum sententiis observetur. Diligentiam autem vel negligentiam ordinis supra dicti, annis singulis definitores per suas patentes literas, ad moderatas Cluniacensis ordinis expensas, significare Summo Pontifici teneantur: quomodo regula B. Benedicti et praesentia in ordine ipso serventur statuta.

§ 6. Omnes vero causae, quae inter eiusdem ordinis personas emergerint, et per abbatem non fuerint terminatae, delatae ad capitulum per definitores statutos in capitulo terminentur, et ea statuuntur, quae provenire ad correctionem, conservationem et restrictionem, non ad relaxationem ordinis vel regulae videbuntur.

§ 7. Nec aliquis definita seu acta per definitores capituli generalis possit vel audeat immutare; nisi in casu magnae necessitatis et evidentis utilitatis, in quo potestas abbati intelligitur relinquenda de consilio et assensu peritorum et discretorum duorum ex illis, qui domini ordinis appellantur. Nec dispensare praesumat in poenis, nisi contra aliquem sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ferretur, qui si parnerit, poterit per abbatem Cluniacensem aut alium, vel priorem suum immediate superiorem absolutionis beneficium obtinere, ita tamen quod sic absoluti culpa et satisfactio referatur et appareat definitoribus in primo tunc sequenti capitulo generali. In aliis vero poenis impositis a definitoribus nullus dispenset, nisi ex necessaria causa et rationabili, quam significari volumus sequenti capitulo ge-

nerali, et si definitores non iudicaverint eam esse legitimam, relaxantes seu dispensantes per ipsos definitores poena simili puniantur.

§ 8. Definitiones autem seu ordinationes capituli generalis ad mortalem culpam non obligent, sed ad poenam, nisi contra essentialia observantiae regularis existant.

§ 9. Omnes vero abbates et priores annis singulis ad capitulum venientes, definitiones, si quae factae fuerint, in suo reditu habere procurent, in vigiliis quinque festorum praecipuorum, et visitationis tempore nihilominus recitandas, ut nullus praetextu ignorantiae se valeat excusare. Statuta vero praesentia in prima die mensis cuiuslibet legantur, ne per ignorantiam negligantur.

§ 10. Statuimus insuper, ut in capitulo generali Cluniacensi more solito per definitores ordinentur visitatores discreti ac Deum timentes per singulas provincias, qui iurent ad sancta Dei Evangelia, corporaliter tacto libro, quod visitationis officium exercebunt (prout eis fuerit possibile) secundum Deum, et B. Benedicti regulam, ac Sedis Apostolicae, et Cluniacensis ordinis instituta; et quae per eos corrigi poterunt, corrigent secundum gratiam a Domino sibi datam. Ea vero, quae adeo gravia emergerint vel occurrerint, quod per eos sufficienter non possint commode corrigi; quae probata fuerint vel per famam deducta, in publicum referant corrigenda et punienda per definitores in capitulo generali; caetera autem non nisi abbati exponant propter pericula vitanda. Statum quoque abbatiarum et prioratum, quantum ad spiritualia et temporalia, ferre et exponere, quoad praelatos et subditos fideliter coram definitoribus teneantur, sed caveant visitatores, ne ea, quae inveniunt in locis visitatis de praelatis vel subditis, pandant quomodolibet seu revelent, nisi eo modo, quo superius est expressum. Et visitatores sic instituti,

Ordinationes capituli quando obligent ad mortalem culpam:

Et quoties per praelatos recitandae sunt.

Visitatores in capitulo generali ordinentur et corrigenda corrigant etc.

Causae per abbates non definitae, in capitulo terminentur.

Constitutiones capituli generalis in primis observandae et non immutandae sunt.

per abbatem vel alium mutari non possunt, nisi ex causa rationabili, et multum urgenti, et evidenti, et hoc de consilio et assensu dictorum dominorum, qui superius nominantur, sed causa ipsa in visitatorum exprimat literis, et in sequenti capitulo et coram definitoribus exponatur. Quae si non fuerit rationabilis iudicata, mutans definitorum arbitrio puniatur. Nec dicti visitatores a personis et locis quae visitant, recipere quicquam praeter moderatas expensas victui necessarias, quoquo modo praesumant, excutientes manus suas ab omni munere, et cum quatuor tantum, ratione visitationis aut alias, equitaturis incedant.

Visitatores
quatuor mona-
sterium Cluni.
et personam ab-
batie visitent.

§ 11. Statuimus insuper, ut quolibet anno in capitulo per definitores quatuor discretas personae, ac Deum timentes, videlicet duo abbates et totidem priores Cluniacensis ordinis eligantur, si abbates praesentes fuerint, alioquin loco abbatum eligantur priores ad visitandum monasterium Cluniacense, personam abbatis et loca circumadiacentia. Qui, terminato generali capitulo et licentiatis abbatibus et prioribus, ac aliis, qui ad capitulum convenerant, prius praestito corporali inramento, suae visitationis officium infra sex dies post terminatum capitulum incipiant exequi: ne visitationem huiusmodi (quae nullo modo debet omitti) contingat quomodolibet impediri. Qui de statu dicti monasterii, et locorum circumadiacentium in temporalibus et spiritualibus, et de abbatis persona diligenter inquirant, et ea quae corrigenda invenerint, corrigere non omittant. Et ea vero, quae maiori consilio indigent, referentur annis singulis ad capitulum generale, ut Ecclesia Cluniacensis in bono statu per visitationem huiusmodi perseveret. Et si abbatis exigent demerita, quod tolerari non debeat, per visitatores moneatur, ut cedat, et liceat visitatoribus et conventui Cluniacensi recipere huiusmodi cessionem. Quod si forte abbas sibi de cessionis remedio providere noluerit, quae de ipso

visitatorum inquisitio comprehendet, ad Sedem Apostolicam referant.

§ 12. Adiciamus autem, quod abbas Cluniacensis coram visitatoribus de omnibus obligationibus per eundem vel de eius mandato factis, ac etiam de proven-
tibus et expensis reddat explicite rationem, et visitatores praedicti hoc significare sequenti generali capitulo, et deinde Summo Pontifici annis singulis teneantur.

Abbatibus Cluni.
de proven-
tibus et
expensis
coram
visitatori-
bus reddant
rationem.

§ 13. Quia vero propter defectum abbatis remotas provincias minime visitantis, et domus ordinis existentes in eis spiritualiter et temporaliter male tractantur, et aliqua a subiectione ordinis se subtrahere moluntur, praecipimus, ut abbas Cluniacensis studeat, sicut ei possibile fuerit, ordinem visitare, ac domos a Cluniacensis ordinis subiectione subtractas procuret cum Apostolicae Sedis auxilio ad subiectionem ipsius revocari ordinis, vel reduci. Quod si dictus abbas in eiusdem ordinis visitatione, quam per se, vel per alium facere debet, negligens fuerit, vel remissus, eum definitores corrigere teneantur. Qui etiam dum sui ordinis loca visitat, sit temperatus et sobrius in expensis, ita quod, omnibus computatis, summam decem librarum turon. parvorum diebus singulis in sumptibus non excedat. Et visitationis tempore tam ipse, quam sui excutiant ab omni munere manus suas, prout de acceptione munerum in statutis fel. rec. Greg. Papae IX praedecessoris nostri noscitur contineri. Infra dictam autem summam idem abbas se temperet secundum locorum exigentiam et facultatem ipsorum, et definitores de mora seu spatio temporis ordinent, quo abbas et visitatores huius suae visitationis officium debeant terminare.

Abbatibus Cluni.
loca ordi-
nis visitent,
ut hic.

§ 14. Caeterum quia ex mala ordinatione prioratum et obedientiarum, vel frequenti mutatione priorum, multa evenisse detrimenta noscuntur, districte praecipimus, ut prioratus, decanatus et omnes aliae administrationes gratis conferantur,

Beneficiorum
collatio prout
hic ordinetur.

et absque venalitate et aliqua pactione. Nec Cluniacenses aut alii abbates, aut priores Clun. ordinis de prioratibus audeant aut possint facere decanatus: nec de decanatibus, in quibus decanus curam animarum habet et monaci sunt et esse consueverunt, possint facere grangias; ita quod nec a monaco, nec a saeculari persona pro aliquo pretio conducantur, et ubi factum est, vel acceptatum contrarium, per definitores in statum pristinum et antiquum reducantur. Et prioratus et decanatus huiusmodi non nisi sacerdotibus dicti ordinis monacis committantur. Haec autem nolumus ad illas grangias seu administrationes extendi, quae curam animarum non habent, et laicis consuevere committi. Si quis autem propter haec aliquid dedisse vel recepisse convictus extiterit, numquam in ordine Clun. dignitatem habeat, vel honorem. Et si adversus aliquem super hoc apud visitatores vel definitores vehemens habeatur praesumptio, ipsum per eos a prioratu vel administratione sic obtenta volumus amoveri. Et si quis humana confusus potentia, per interventum saecularium personarum committi sibi obedientiam vel prioratum poposcerit, numquam illum obtineat, sed nec alium infra annum.

Illegitimis prioratus et decanatus ne conferantur.

§ 15. Nec personis illegitime natis prioratus et decanatus curam animarum habentes in ordine ipso ullatenus conferantur: et si secus factum fuerit, id per definitores decrevimus revocandum.

Priores curae promovendi

§ 16. Conventuales quoque priores quamdiu in spiritualibus et temporalibus bene administraverint, non nisi ex certis causis debent amoveri; videlicet si dilapidatores vel inobedientes, aut rebelles, seu infames vel incontinentes extiterint, seu alio gravi crimine irretiti, sive ad maiorem dignitatem fuerint promovendi; quod etiam de minoribus prioribus volumus observari.

Abbas vel prior criminiosus aut

§ 17. In destitutione vero abbatum et priorum conventualium, videlicet octo monachorum et supra, talis modus et

forma servantur. Videlicet, quod si visitatores abbatem vel priorem criminiosum aut infamem invenerint, patri abbati referre procurent; qui de consilio sex abbatum vel priorum propinquorum eiusdem ordinis, talem admoneat, vel suspendat, ipseque sic admonitus vel suspensus inclinet humiliter, nec appellet. Nihilominus autem visitatores, admonitiones et suspensiones huiusmodi, et earum causas capitulo referant generali. Et definitores super hoc ordinent et definiant, secundum quod eis iuste, ac secundum Deum videbitur expedire. Et quidem ut huic morbo plenum adhibeatur remedium, prout infra duximus providendum, videlicet, quod singulis annis in generali capitulo definitores scribant et retineant nomina singulorum abbatum et priorum, qui tunc in eodem fuerint congregati. In sequenti capitulo lectis eorum nominibus, in quibus Ecclesiis sive abbatibus vel prioribus mutati sint, et mutationis causam diligenter attendant; et tunc excessus mutantium, si sine iusta causa mutaverint, et mutatorum huiusmodi puniant et emendent, secundum qualitatem excessuum eorundem. Verum quia monaci nonnunquam abbatum vel priorum suorum delicta revelare formidant, ne ad ignotas et remotas provincias quasi in exilium relegentur, huic morbo sic duximus providendum: quod videlicet visitatores cum accesserint ad monasteria visitanda, diligenter inquirent, si quis e monasterio illo anno, cui officium visitationis impendunt, et propter quam causam emissus fuerit. Et si causa regularis extiterit, approbetur; alioquin revocetur monachus, et qui eum emisit, visitorum arbitrio puniatur. Si quis autem fuerit ab abbatia vel prioratu sua culpa remotus, ad aliud monasterium, in quo digne debeat quod commisit, superioris providentia transmittatur. Et si forte propter senectutis defectum, aut aliam causam honestam spontaneus cesserit, revertatur ad claustrum, illo sibi quod

infamis quomodo et per quos deponendus.

eligere maluerit deputato, nullusque literas confirmationis habeat, quod a suo prioratu vel obedientia non debeat amoveri.

Instituto priorum conventualium qualiter fiat.

§ 18. Ad institutionem vero prioris conventualis absque duorum priorum conventualium consilio minime procedatur. Abbates autem et priores circa temporalia et spiritualia negligentes, per definitores graviter puniantur, et tales praeificentur, qui sciant et possint praesesse pariter et prodesse, ac iura commissorum sibi prioratum observare. Circa personarum vero dicti ordinis promotionem, sic provida et aequa ordinatione censemus, quod abbas Clun. in arduis et gravibus negotiis uti debeat consilio sapientium, et dicti ordinis seniorum. Et in promovendo personas ordinis, et conferendo beneficia, non sequatur carnalem affectum: sed habendo Deum praeculis, imitetur in omnibus legem Dei. Et quod dictum est de abbate Clun., idem per alios abbates et priores ordinis decrevimus observandum. Et quia denunciatum est nobis, quod raro aut nunquam de claustro Clun. aliquis vel aliqui ad regimen prioratum Cluniacensis ordinis assumuntur; statuimus, quod non tam de claustralibus, quam de aliis, sine personarum acceptione, personae idoneae ad ipsorum prioratum regimen assumantur, cum per tales qui sunt in monasterio enutriti, magis in religione ordo possit et debeat informari.

Pluribus beneficiis in interdicitur

§ 19. Ad haec districtius inhibebimus, ne quis plures prioratus vel prioratum cum abbacia eiusdem ordinis, vel alterius habere praesumat. Nec abbas Cluniacensis vel aliquis alius abbas vel prior eiusdem ordinis, aliquem de subiectis sibi prioratibus ad manus suas retineat: sed singulis prioratibus priores singuli deputentur.

Nullus nisi Cluniacensis ordinis religiosus in Clun. ordine be-

§ 20. Nec aliquis qui Cluniacensis ordinis non fuerit professus, habeat eiusdem ordinis prioratum. Nec aliquis prioratus vel decanatus Cluniacensis ordinis,

cui annexa est cura animarum, vacet ultra sex menses; sed infra huiusmodi tempus abbas Cluniacensis caeterique abbates et priores, qui habent prioratus et huiusmodi decanatus subiectos, eis debeant providere. Aliter provisio prioratum et decanatum eorumdem abbati Cluniacensi nullo medio subiectorum, intelligatur ad Sedem Apostolicam devoluta. Prioratum vero et decanatum aliorum provisio ad suos immediate superiores devolvatur omnino, nec prioratus vel decanatus cum cura personis saecularibus, clericis vel monachis alterius ordinis, laicis, praelatis, seu subditis aliquatenus conferantur: et ubi contrarium attentatum esse dignoscitur, definitorem arbitrio revocetur. Circa vero illos prioratus, qui alienati et permutati esse dicuntur absque Sedis memoratae licentia, praecipimus, ut quod per abbatem super illis actum est, penitus revocetur, et abbas ad revocationem huiusmodi faciendam, quam primum commode poterit, exhibeat se vigilem, sollicitum et etiam studiosum: ita quod ad clerum divinum et solum monachorum numerum, ac subiectionem dicti ordinis reducantur.

beneficium habere debet.

§ 21. Nec in prioratu aliquo unus solus monachus commoretur, sed ei, qui solus est, unus, vel plures socii monachi adiungantur, si loci suppetant facultates. Alioquin monachus revocetur ad claustrum, proviso quod in eo divina celebrentur honeste.

In uno prioratu unus monachus manere non debet.

§ 22. Circa qualitatem autem ciborum, et potus, scrutari praecipimus, ut omnes monachi in uno refectuario refectorio, de eodem potu et pane, eademque coquina: nisi forte aliquem ipsorum comedere cum abbate vel priore, seu in infirmaria contingat. Abbas autem cum fratribus in refectorio comedat: nisi propter hospites mutet locum. In infirmaria vero nullus comedat, nisi propter infirmitatem vel debilitatem illuc fuerit destinatus.

Refectorium monachorum sit uniformis.

§ 23. Circa esum vero carnium licentiam relinquimus dispensationi abbatis.

Esus carnium relinquatur arbitrio abbatis.

secundum indulgentiam Clementinae. Caveat tamen abbas, ne super hoc sit nimis ad dispensandum facilis, vel laxet nimium manus suas.

§ 24. Illud quoque praecipimus observari, ut monachi, sicut in claustro, ita foris se habeant: nec incedant sine cuculla et floceo, vel sine cuculla et cappa regulari et honesta, nec nimium sumptuosa. Nec equitet abbas aliquis vel prior sine postella et sella regulari, quae tamen sumptuosa nimium non existat. Nec aliquis monachus equitet corrigiatis calcceis, nisi in longo itinere constitutus: sed contra imbres et pluvias, frigus et aestus, cappellis filtris possint uti. Nec quisquam in quovis loco tunicis vel cooperatoriis de bruneto, aut pellibus silvaticis, seu camisiis aut linteaminibus lineis uti praesumat: nec deferat vestes seissas ante et retro. Nec aliquis claustralis habere propriam cappam pluvialem aut equitaturam sibi deputatam attentet.

§ 25. Circa equitaturas enim et familiarum, omnem superfluitatem amputare volentes, mandamus, ut abbas Clun. sexdecim equitaturis contentus existat: et alii abbates eiusdem ordinis, ac prior de Caritate octo: prior S. Martini sex: priores alii conventuales tribus vel quatuor: et caeteri minores duabus evocationibus sint contenti. Abbates quoque et priores dicti ordinis servientes honestos habeant, nec nimis comptos, qui et vestes decentes deferant non nimium curiosas.

§ 26. Quia vero ad desolationem domorum plurimum operatur laxa potestas debita contrahendi, et quod ratio non redditur de debitis, vel receiptis: praecipimus, ut singuli abbates et priores de consilio fratrum et familiae, quibus praesunt, cum testimonio bonorum virorum, qui ad locum pertinent, cum contrahendum, vel innovandum est mutuuum, ita faciant diligenter, ut omnibus liqueat quanta summa, quibus conditionibus et quibus debeat, et in quos usus contra-

ctum mutuuum sit conversum. Et ut status domorum certior habeatur, statuiamus, ut in monasterio Clun. et aliis abbatibus et prioratibus Clun. ordini subiectos prioratus habentibus, fiant registra, in quibus scribatur, quot monachi in qualibet domo, iuxta ipsius domus facultates, possint et debeant commorari, et institutio abbatum et priorum scribatur in eisdem registris, et in quo statu institutus recipiet abbatiam seu prioratum. Et si eam in bono statu receperit, et ipse in malo posuit, bona eius debitis obligando, vel ad vitam, vel perpetuo alienando, absque causa rationabili per definitores approbata post factum, vel ante, si per relationem fidelium visitorum convictus fuerit de praedictis, absque alia iuris solemnitate per definitores abbatia sua vel prioratu privetur. Dicta vero registra ponantur et conserventur in arca communi, ubi commune sigillum consuevit pro tempore custodiri. Adiciamus etiam, ut nulla litera sigilletur sigillo conventus Clun. vel alterius eiusdem ordinis, nisi in capitulo coram conventu in vulgari et latino prius lecta fuerit: et tunc sigilletur. Et postquam sigillata fuerit, iterum modo praedicto in capitulo coram omnibus relegatur. Quo facto, ponatur tenor literae in registro, quod registerum servetur in arca eadem, in qua, ut praemittitur, servatur commune sigillum. Et si litera data fuerit de debito contrahendo, cancelletur litera in registro: et a creditoribus repetatur: et habita vel recuperata in libro cancelletur. Singuli autem officiales coram abbate vel priore (si non est ibi abbas) et coram senioribus duobus singulis mensibus de suis officiis rationem, et de omnibus receiptis et expensis computationem fideliter faciant. Abbas etiam Clun. et caeteri abbates et priores, quater in anno statum suae domus in suo capitulo, et coram visitoribus, cum venerint, plene declarant. Nullus quoque abbas vel prior, grangiam, pensionem vel praebendam

Habitus honestus parvulus.

Equitaturarum superfluitas submovetur.

Contrahendi et rationis reddendae moe mandatur.

monachalem saecularibus personis concedere, seu possessionem aliquam, venditionem seu alio aliquo titulo alienare, absque patris abbatis, aut patris prioris et conventus sui consilio et consensu praesumat.

Poenae monachis proprietariis infigenda.

§ 27. Poena insuper monachis proprietariis infligatur, videlicet, ut per annum ad statum novum redigantur: et infra dictum annum assidue coram conventu comedant in terra sedentes, et in depositarios, si monachis proprietariis deposita restituerint, quae sunt suis monasteriis resignanda, monitione praemissa, excommunicationis sententia promulgetur.

Exactiones et extorsiones vitandae.

§ 28. Ad haec, quoniam abbas Clun., nec non abbates et priores eiusdem ordinis, prioratus sibi subiectos exactionibus et extorsionibus consueverunt adeo aggravare, quod in eisdem prioratibus antiquis et consuetis monachorum numerus est nimium diminutus, nos id de caetero fieri sub attestatione divini iudicii prohibemus, iniungentes dicto abbati Clun. et aliis abbatibus et prioribus eiusdem ordinis in virtute sanctae obedientiae, ut deinceps novos census subiectis sibi prioratibus vel decanatibus non imponant absque licentia Sedis Apostolicae speciali: cum liqueat prioratus ipsos non ad destructionem, sed ad conservationem ordinis et correctionem sibi esse subiectos, et eisdem prioratibus pro sustentatione monachorum inibi Domino famulantium possessiones pia devotione fidelium fuisse concessas.

Rona vacantior quae et qualiter per abb. percipiendi sint.

§ 29. Circa ordinationem vero honorum prioratum vacantium praecipimus, ut in prioratibus dicti ordinis per mortem aut per amotionem priorum vacantibus, abbas Clun. palefredum, cappam et breviarium prioris praemortui (secundum antiquam consuetudinem) habeat, et deductis debitis (si qua sint) ante omnia et solutis, monachis etiam ibidem commorantibus, et priori futuro, ac familiae domus pro se et necessitatibus suis, usque ad fructus novos, prius congrua sub-

stantatione dimissa, relictis etiam ad excolendum possessiones necessariis, ad refectionem domorum (si necesse fuerit), de residuis mobilibus possit recipere quartam partem. Praecipimus etiam dicto abbati, ut nova vel falsa debita praefatis prioratibus non imponat, nec abbas pro prioratum vel talium beneficiorum collatione aliquid recipere possit: cum hoc non careat vitio simoniae. Animalia etiam domus (praeter dictum palefredum) decernimus, quod nullatenus possit recipere vel habere. Insuper, si aliquis prior nolens praesse, sed magis in claustris Domino deservire, renunciaverit prioratu, hoc idem praecipimus observari. Si autem aliquis prior eiusdem ordinis mutatus fuerit, vel translatus alibi praeficiatur, ordinamus et decernimus, quod tunc nihil possit dictus abbas recipere, ne propter vacationem unius prioratus, in fraudem plures vacare faciat, ut bona omnia secum portet. Quod autem de abbate Cluniacensi statuimus, de aliis abbatibus et prioribus Cluniacensis ordinis praecipimus et decernimus observari. In dictis vero prioratibus vacantibus, nullus nisi prius institutus (cui committitur prioratus) officiales, ministrantes vel ministratores amoveat, nisi de ipsorum administratione male constaret vel etiam appareret, vel non existeret bonae vitae. Statuimus insuper, ut nullus abbas vel prior det seu concedat literas suas alicui clerico vel laico, super ipsius receptione futura in monachum vel conversum in aliqua abbacia seu prioratu sibi subiecto.

Novit ante 15 annos non recipiunt.

§ 30. Caetero quia ordo videtur grave profitentibus iugum imponere, districtius inhibemus, ne ante quintumdecimum annum aetatis completum ad monachalem professionem puer aliquis admittatur, mulieribus ingressu claustris vel chori interdicto.

§ 31. Statuimus praeterea, quod abbas Cluniacensis nullam ex causis legitimis pro utilitate ordinis, vel abbatiarum

Iuste appellatus non molestandus est.

vel prioratum appellentem excommunicare vel incarceratione seu detinere praesumat. Quod si contrarium factum fuerit, excommunicans, incarcerationans vel detinens, poenam suspensionis merito poterit formidare.

§ 52. Inhibemus tamen, ne monaci passim et pro causis levibus contra suos superiores appellent.

§ 53. Et cum, secundum evangelicam veritatem, qui mandata Dei propter traditiones transgrediuntur humanas, a Domino arguantur: arctissime interdicens, ne propter nostras traditiones vel constitutiones, regularia B. Benedicti statuta aliquatenus omittantur.

§ 54. Ut igitur huiusmodi mandatum lucerna sit vobis, lex, lux, via vitae, increpatio disciplinae, universitatem vestram monemus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta in virtute sanctae obedientiae districtae praecipiendo mandantes, quatenus mentes vestras et animos, tamquam devotionis obedientiae filii, ad pacem et quietem vestram sollicite dirigentes, praescripta statuta studentis inviolabiliter observare, ad frugem melioris vitae conversi, ascensionibus in corde dispositis, de gratia in gratiam, et de virtute proficientes salubriter in virtutem, bonus in omni loco efficiamini odor Christi: nosque in vestris meritis delectati, ad profectus vestros merito intendere valeamus.

Datum Reate ii idus septemb., pont. nostri anno ii.

Dat. die 12 septembris 1289, pont. anno ii.

VI.

Quod processus habiti per inquisitores contra haereticos etiam post obitum Papae, a quo deputati fuerant, validi habeantur (1).

SUMMARICUM

Causae decreti. — Decretum.

(1) Ex Regest. Vatic.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Praedicatorum inquisitoribus haereticae pravitatis auctoritate Sedis Apostolicae deputatis, et impostorum deputandis, salutem et apostolicam benedictionem.

Ne aliqui dubitationem forsitan sollicitam excitantes, in dubium revocent, an processus per vos, quibus inquisitionis officium contra respersos haeretica pravitatis infra certos limites extitit ab Apostolica Sede commissum, in casibus aliquibus habiti, qui post Romani Pontificis obitum, cuius auctoritate vobis idem est commissum officium, emergerunt, et in nonnullis aliis, in quibus licet antea emersissent, vivente tamen eodem Romano Pontifice, per vos vel alios inquisitores praedictos non fuerat aliquo modo processum, robur obtineant firmitatis, tenore praesentium in favorem fidei declaramus, decernimus et etiam statuimus, huiusmodi processibus per vos aut alios inquisitores praedictos taliter habitis nequaquam obstare, quod tempore Romani Pontificis, cuius auctoritate huiusmodi officii erat facta commissio, non fuerint inchoati.

Et ne de caetero similem dubitationem moveri contingat, hoc idem in similibus processibus habendis imposterum praetextu commissionum factarum hactenus et faciendarum a nobis vel nostris successoribus decernimus et statuimus observari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum declarationis, constitutionis et decreti infringere etc.

Datum apud Urbem Veterem tertio kalendas iulii, pontificatus nostri anno iii.

Dat. die 29 iunii 1290, pontif. anno iii.

VII.

Confirmatio erectionis Ulyxipponensis Acaemiae, quae variis ornatur privilegiis (1).

(1) Ex Raynaldo ad ann. 1290, § 52.

Levis appellatio prohibetur.

Regulae S. Benedicti observantia non praetermittatur.

Haec reformatio ab omnibus observetur.

Causae decreti.

Decretum.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Academia haec condita a Dionysio rege, — 2. Apostolicis favoribus ditatur, — 3. Ornaturque privilegiis a Nicolao. — 4. Clausulae.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Universitati magistrorum et scholarium Ulixbonensium.

De statu regni Portugalliae tanto solertius cogitamus, quanto maiori desiderio ducimur, ut in regno ipso, submotis quibusvis obstaculis, divini cultus observantia vigeat, salubribus intendatur operibus, et fidei catholicae puritas ad laudem divini nominis et salutem fidelium in illo degentium invalescat.

§ 1. Sane ad audientiam nostram pervenit, quod, procurante charissimo in Christo filio nostro Dionysio Portugalliae rege illustri, cuiuslibet licitae facultatis studia in civitate Ulixbonensi sunt de novo non sine multa et laudabili provisione plantata: quorum magistris, ut liberius possint vacare studiis et doctrinis, a quibusdam praelatis, abbatibus Cisterciensibus ac prioribus Sancti Augustini et Sancti Benedicti ordinum, et rectoribus quarumdam saecularium Ecclesiarum regnorum Portugalliae et Algarbii pronissum esse dicitur certum salarium statutum.

§ 2. Nos autem diligentius attendentes, quod huiusmodi studiis, cooperante Illo, a quo bona cuncta procedunt, in regnis ipsis divinus cultus angebitur, crescet devotio, et fidei orthodoxae cultores informationem suscipient, virtutum decorebuntur insigniis, thesaurus scientiae vendicabunt, et ideo ad augmentum et corroboracionem studiorum ipsorum solícite intendentes, desiderantes quoque, ut per apostolici favoris auxilium studia ipsa firmis radicibus fulciantur; quodque super hoc factum est, ratum et gratum habemus, praefatum regem rogantes attentius et hortantes, ut cives Ulixbonenses domos vacantes ad inhabitandum

scholaribus sub competenti pretio, taxando a duobus clericis, et totidem laicis, viris discretis, catholicis et iuratis, communiter electis a vobis et civibus ipsis, locare regia potestate compellat; quodque ballivos, officiales et ministrales suos civitatis eiusdem personis et rebus scholarium, ac etiam nuntius eorumdem securitatem et immunitatem promittere faciat, super hoc ab eis praestito iuramento.

§ 3. Statuimus praeterea, ut universi magistri actu regentes in civitate praedicta, proventus praebendarum et beneficiorum suorum, etiamsi personatus et dignitates existant, quotidianis distributionibus, quae iis, qui divinis intersunt officii, assignantur, dumtaxat exceptis, integre percipere valeant et habere. Sancimus insuper, ut nulli magistri et scholares ac servientes ipsorum si, quod absit, contigerit eos in quocumque maleficio deprehendi, ab aliquo laico iudicentur vel etiam puniantur, nisi forte iudicio Ecclesiae condemnati relinquuntur curiae saeculari; quod scholares in artibus et iure canonico et civili, ac medicina, quos magistri reputabunt idoneos, possint per Ulixbonensem episcopum, qui pro tempore fuerit, vel Ulixbonensi sede vacante, per vicarium ab Ulixbonensi capitulo in spiritualibus constitutum in Studio licentiarum praedicto. Et quicumque magister in civitate praefata per episcopum vel vicarium supra dictos examinatus et approbatus fuerit in facultate quacumque, theologia dumtaxat excepta, ubique sine alia examinatione regendi liberam habeat potestatem.

§ 4. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, concessionis etc. infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

Datum apud Urbemveterem, v idus augusti, pontificatus nostri anno III. Dat. die 9 aug. anno Dom. 1290, pont. anno III.

Ornaturque privilegiis a Nicolao.

Clausulae

VIII.

Prohibitio faciendi coniurationes, societates, confoederationes seu colligationes in terris Ecclesiae, earumque cassatio et annullatio sub excommunicationis sententia, aliisque poenis spiritualibus et temporalibus (1).

SUMMARIUM

Ex huiusmodi confoederationibus mala solent oriri. — Eas fieri vetitum. — Factae declarantur irritae. — Poena contra inobedientes. — Clausulae.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Solent coniurationes et colligationes aliae inter civitatem et civitatem vel universitates alias in Italiae graves plerumque turbationes inducere, atque grandia corporum et animarum pericula germinare. Hinc talia non improvide sunt imperiali sanctione prohibita, et quae processerant, eius auctoritate cassata, poenis et aliis remediis in ipsius violatores adiectis. Nos igitur quibus Ecclesiae Romanae temporaliter subiectorum cura etiam spiritualis incumbit; ideoque ipsis maxime contra quaevis salutem animarum adversa providere tenemur, non immerito huiusmodi periculis occurrere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, in quibuscumque terris Ecclesiae memoratae inter civitates vel universitates quasilibet, seu inter ipsarum aliquam, et singularem personam coniurationem, societatem, confoederationem, seu colligationem quamlibet absque Sedis Apostolicae consensu et expressa licentia deinceps iri aut contrahi, vel sub colore quolibet attentari: et si contra praesumptum fuerit, coniurationem, societatem, confoederationem seu colligationem ipsas, etiamsi poenarum vel iuramentorum fuerint adiectione vallatae, irritas decernimus et inanes: contractas

(1) Ex Regest. Vatic.

Bull. Rom. Vol. IV.

antem lucusque, etiamsi poenarum vel iuramentorum simili fuerint adiectione firmatae, cassamus: statuentes, ut singulae civitates, universitates atque personae constitutionem huiusmodi violantes trium millium marcarum argenti poenam incurrant: et nihilominus non solum censura percellentur ecclesiastica, sed et alias spiritualiter et temporaliter punientur, prout qualitas commissorum exegerit, et Sedes ipsa viderit expedire: poena huiusmodi circa minora loca sive personas pro ipsorum locorum et personarum qualitate praefatae Sedis arbitrio moderanda. Moderandi vero poenam huiusmodi vel remittendi, vel super ipsa quomodolibet componendi provinciarum, terrarum vel locorum rectoribus omnimodam adimimus facultatem.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum inhibitionis, cassationis, constitutionis et ademptionis infringere etc.

Datum apud Urbem veterem quartodecimo kalendas decembris, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 18 novemb. 1290, pont. anno III.

IX.

Excommunicationis, aliarumque poenarum contra haereticos, eorumque fautores et alios decretarum promulgatio (1).

SUMMARIUM

Anathema, corporalesque poenae contra haereticos, — 1. Eorumque fautores, etc. — 2. Et utrosque non vitantes. — De suspectis. — 3. Aliae poenae. — 4. Ecclesiastica privandi sepultura. — 5. Laicis interdicitur de fide controversiae. — Haeretici publicandi. — 7. Filiis haeticorum emancipatio interdicta.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, universis Christianidelibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Noverit universitas vestra, quod nos excommunicamus et anathematizamus uni-

(1) Ex Regest. Vatic.

Poenae contra inobedientes

Clausulae

Ex huiusmodi confoederationibus mala solent oriri.

Eas fieri vetitum

Factae declarantur irritae.

Anathema, corporalesque poenae

nae contra haereticos.

versos haereticos, Catharos, Patharenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas et alios quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem habentes diversas, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum. Damnati vero per Ecclesiam saeculari iudicio relinquuntur animadversione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis. Si quis autem de praedictis, postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad agenda condignam poenitentiam, in perpetuo carcere detrudantur: credentes autem eorum erroribus similiter haereticos iudicamus.

Eorumque fautores etc.

§ 1. Item receptatores, defensores et fautores haereticorum excommunicationis sententiae decernimus subiacere: firmiter statuentes, ut si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur: sit etiam instabilis, nec testamenti habeat factionem, nec ad haereditatis successionem accedat. Nullus praeterea ipsi super quocumque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causae aliaeque ad eius audientiam referantur. Si fuerit advocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti: sed cum auctore damnato damnentur, et in similibus idem praecipimus observari: si vero clericus fuerit, ab omni officio et beneficio deponatur.

Et utrosque non vitantes

§ 2. Si qui autem tales postquam ab Ecclesia fuerint denotati, evitare contempserint, excommunicationis sententia percellantur; alias animadversione debita puniendi. Qui autem inventi fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque per-

De suspectis

sonae propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, anathematis gladio feriantur, et usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur: ita quod si per annum in excommunicatione persistierint, tunc velut haeretici condemnentur. Item proclamationes aut appellationes huiusmodi personarum minime audiantur.

§ 3. Item iudices, advocati et notarii nulli eorum officium suum impendant, alioquin eodem officio perpetuo sint privati. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec elemosynas aut oblationes eorum recipiant. Similiter Hospitalarii, aut Templarii, aut quilibet regulares, alioquin suo priventur officio; ad quod nunquam restituantur absque indulto Sedis Apostolicae speciali.

Aliae poenae.

§ 4. Item quicumque tales praesumpserint ecclesiasticae tradere sepulturae, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiae se noverint subiacere, nec absolutiois beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extument et proiciant huiusmodi corpora damnatorum, et locus ille perpetua careat sepultura.

Ecclesiastica privandi sepultura

§ 5. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicae personae liceat publice vel privatim de fide catholica disputare: qui vero contrafecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Laeici interdiciuntur de fide contrarij (1).

§ 6. Item si quis haereticos sciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita et moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alii per quem credat ad praelati sui et inquisitorum haereticae pravitatis notitiam pervenire: alioquin excommunicationis sententia percellatur. Haeretici autem et receptatores, defensores et fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium admit-

Haeretici publicandi.

(1) Vide Constit. xxv Innocentii III.

tantur: quod si secus actum fuerit, decernimus irritum et inane. Nos enim praedictos ex nunc privamus beneficiis acquisitis, volentes, ut tales et habitus perpetuo careant, et ad alia similia nequamquam impoſterum admittantur.

Filiis hereticorum emancipatio interdicta.

§ 7. Illorum autem filiorum emancipationem nullius esse momenti volumus, quorum parentes post emancipationem huiusmodi ad invium superstitionis haereticae a via declinasse constiterit veritatis.

Datum apud Urhemveterem quinto nonas martii, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 3 martii 1291, pont. anno iv.

X.

Hospitale Sancti Spiritus in Saxia de Urbe, cum omnibus eius membris et bonis atque personis, sub protectione Sedis Apostolicae suscipitur, et subiectio hospitalis S. Spiritus in Monte Pessulano hospitali praedicto approbatur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Hospitale hoc sub A. S. patrocinio susceptum. — 1. Enunciatio locorum ad illud pertinentium. — 2. In Urbe et eius territorio. — In regno Siciliae. — 4. In Campania. — 5. In Tuscia. — 6. In Patrimonio. — 7. In Marchia Anconitana. — 8. In patriarchatu Aquileien. — 9. In Burgundia. — 10. In Lotharingia. — 11. In regno Alemanniae. — 12. In Anglia. — 13. In provincia Narbonen. — 14. In provincia Auxitana. — 15. In provincia Burdegalen. — 16. In provincia Bituricen. — 17. In provincia Arelaten. — In provincia Viennen. — 19. In provincia Terraconen. — 20. In provincia Toletan. — 21. Munus clericorum in hoc hospitali. — 22. Victum et vestitum habeant, administrationeque sacramentorum vacent. — 23. Hospitale S. Spiritus in Montepessulano hospitali S. Spiritus in Saxia de Urbe qua lege unitum. — Papae subscriptio. — Card. subscriptiones.

(1) De institutione hospitalis vide Innoc. III, tom. III, const. XL, pag. 189, ac Alexandrum IV, constit. XLIII, pag. 633 tom. eiusd.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis magistro Sancti Spiritus in Saxia de Urbe, ac illius fratribus, tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis, in perpetuum.

Inter opera pietatis, etc. (*Omittitur residuum huius praemii, quia est idem cum praemio bullae Innoc. III*). Haec igitur attendentes, hospitale nostrum apud S. Mariam in Saxia, locum satis idoneum ad hospitalitatis officium exercendum, eleemosynis Ecclesiae Romanae solemniter constructum, in quo reficiantur et recipiuntur pauperes et infirmi, et exhibentur alia opera pietatis, ad exemplar felicitis recordationis Innocentii III, Honorii III, Gregorii IX, Alexandri IV, Clementis IV, Gregorii X et Nicolai III, praedecessorum nostrorum Rom. Pontif., sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio confirmimus. Statuentes ut regularis ordo, qui secundum Deum in institutione fratrum hospitalis S. Spiritus ibidem institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur.

§ 1. Propterea quascumque possessiones, quaecumque bona quae idem hospitale in praesentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, praestante Domino, poterit adipisci, firma vobis et vestris successoribus, et illibata permaneant, in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis.

§ 2. Locum ipsum in quo praelatum hospitale situm est, cum omnibus pertinentiis suis, domos, vineas, hortos, annuos redditus decurionum, et quicquid iuris habetis in Urbe et in territorio et districtu Urbis. Grangiam de Vallecula cum pertinentiis suis: de Brain, de Maliana, de Peccuritia, de Pauli, de Murasuri, de Campaguano et de Caesano grangias, cum domibus, terris, vineis, sylvis, pratis, pascuis, possessionibus cultis et incultis, aquarum decursibus et omnibus

Exordium

Hospitale hoc sub A. S. patrocinio suscipitur.

[Enunciatio locorum ad illud pertinentium]

In Urbe et in territorio

pertinentiis suis, et casale novum iuxta flumen, cum terris, pratis, possessionibus.

§ 5. In regno Siciliae, ecclesiam de Dianio et ecclesiam S. Laurentii extra Dianum, S. Mariae de Campo Diamese, S. Quirici et S. Spiritus de Claromonte ecclesias, cum pertinentiis earundem. Apud castrum Corifionis, domum S. Spiritus cum pertinentiis suis. In dioecesi Caputaquen. ecclesiam Ss. Apostolorum Philippi et Iacobi cum pertinentiis suis. In civitate Marsiei hospitale S. Spiritus, et hospitale S. Spiritus, quod habetis in civitate Troiana, et hospitale S. Spiritus, quod habetis in civitate Asculi, domos, terras, auneta (1), iardinos, et quicquid iuris habetis in territorio Genetan. Hospitale novum quod habetis in civitate Aquilen. cum terris, possessionibus et omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Adria, cum ecclesia S. Claudii, cum domibus, terris, vineis, pratis, possessionibus, redditibus et omnibus pertinentiis suis in usum brachiae, et flumina Gomaui. In civitate Theatin. hospitale S. Spiritus. Et hospitale S. Spiritus in Piscaria. Et hospitale S. Spiritus, quod habetis in civitate Pennen. cum terris, domibus, possessionibus, redditibusve universis, bonis, et iuribus spectan. ad Ecclesias et hospitalia suprascripta, et quicquid iuris in eodem regno hospitale vestrum obtinere noscitur.

§ 4. In Campania et Maritima, in civitate Anagnin. hospitale S. Trinitatis, cum domibus, terris, possessionibus ac omnibus pertinentiis suis. Casale Ursinum quod habetis in civitate Anagnin. cum pertinentiis suis, et ecclesiam S. Egidii de Rapello, cum domibus, vineis, terris, sylvis, possessionibus et omnibus pertinentiis earundem. De Monte Fortino, de Velleto, et Cora grangias, cum domibus, terris, vineis et omnibus pertinentiis earundem, domos, terras, vineas, redditus, possessiones, et quicquid

(1) *Annetum, abnetum*, locus ubi crescunt alii (Ducange).

iuris habetis in Ferentin. ac Alatin. et Terracin. civitate et dioecesi earundem, domos, terras, vineas, prata, pascua, nemora, molendina, cum aquarum decursibus, et quicquid iuris habetis in castro et territorio Nymphae, in civitate Tiburtin. cum domibus, terris, vineis, pratis, possessionibus ac omnibus pertinentiis suis. In dioecesi Nepesin. ecclesiam S. Tolomaei cum terris, possessionibus, cum omnibus pertinentiis suis, et etiam quicquid iuris in civitate et dioec. Nepesin. hospitale vestrum noscitur obtinere. In civitate et dioecesi Sutrin. castrum Sanctae Pupae, cum ecclesia S. Mariae ad Portam in dicto castro, terris, possessionibus, molendinis, aquarum decursibus, ac omnibus aliis iuribus et pertinent. et appenden. suis: necnon iurisdictionem temporalem, et quicquid iuris habetis ibidem. Oratorium S. Mariae de Flore cum omnibus pertinentiis suis. Medietatem Caselli in de Gemita, cum terris, sylvis, possessionibus, et aliis ad dietam medietatem spectan., necnon alias possessiones, terras et redditus, et quicquid iuris in civitate et dioecesi Sutrin. hospitale vestrum noscitur obtinere.

§ 5. In Tuscia, hospitale S. Spiritus de Castro Casali, cum terris, possessionibus et omnibus pertinentiis. Hospitale S. Spiritus quod habetis apud S. Quiricum, cum terris, vineis, possessionibus et omnibus iuribus et pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Florentia, cum domibus, terris, vineis, possessionibus et omnibus iuribus et pertinentiis suis.

§ 6. In civitate Viterbien. domos, terras, vineas, prata, hortos et quicquid iuris habetis ibidem. In castro Vite alle Placentin. cum turri sibi iniuncta, et aliis domibus, terris, vineis, pratis, hortis et omnibus pertinentiis earundem. Ecclesiam S. Leonardi de Ponte Grandinato cum pertinentiis suis, et molendinum cum aquarum decursibus, terras, vineas, possessiones. Et quicquid iuris habetis apud Galesium, et in eius territorio obti-

In Tuscia.

In Patrimonio

netis, terras, vineas, possessiones. Et quicquid iris habetis in civitate et dioecesi Narnien., medietatem castri Tramise, et partem, quam habetis in castro Turricole, cum domibus, terris, vineis, sylvis, possessionibus et homagiis, aquarum decursibus et omnibus iuribus et pertinentiis ad easdem: partem et medietatem spectant. ad Ecclesiam S. Blasii Hortan. cum terris, domibus, possessionibus et omnibus pertinentiis suis. Castrum Pontani, cum terris, vineis, sylvis, homagiis, aquarum decursibus et omnibus pertinentiis suis. Ecclesiam S. Leonardi de Septemvici in stratu, cum domibus, terris, vineis, possessionibus, sylvis et omnibus pertinentiis suis, S. Andreae de Castro Porchiani, cum terris, vineis, sylvis, homagiis, aquarum decursibus, et omnibus pertinentiis suis, domos, terras, possessiones et quicquid iuris apud Fulginaten. obtinetis.

In Marchia Anconitana.

§ 7. In Marchia Anconitana. hospitale S. Spiritus de Asculo, cum domibus, terris, vineis, possessionibus, ac omnibus pertinentiis suis. Castrum Offidae. Ecclesiam S. Iacobi, et Ecclesiam S. Martini, cum domibus, terris, vineis, possessionibus et omnibus iuribus et pertinentiis suis.

In patriarchatu Aquileiensi.

§ 8. In patriarchatu Aquileiensi. hospitale S. Spiritus, et Ecclesiam S. Mariae de Collibus Clemone, cum domibus, terris, vineis, possessionibus et omnibus pertinentiis suis.

In Burgundia.

§ 9. In Burgundia, hospitale S. Spiritus de Divione cum pertinentiis suis, de Dola, de Tornodoro, de Barro, de S. Severa hospitalia, cum terris, possessionibus, et omnibus pertinentiis eorumdem, de Bisuntio, de Novosoro, de Fovento, de Calci, de Novocastro et de Lausanna hospitalia, cum grangiis, terris, possessionibus et omnibus terris eorumdem.

In Lotharingia.

§ 10. In Lotharingia, hospitale S. Spiritus de Novocastro, cum grangiis Berthonevalte, terris, pratis, nemoribus, molendinis, aquarum decursibus, cum

omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Tollo, cum pratis, vineis, aquarum decursibus cum pertinentiis suis, hospitale S. Spiritus de Vallicolore, cum capella, terris, pratis, possessionibus et omnibus pertinentiis suis.

In regno Alemanniae.

§ 11. In regno Alemanniae de Gtefelt, et de Winipina Ecclesias, cum terris, possessionibus et omnibus pertinentiis eorumdem. Hospitale de Vienna, cum terris, possessionibus et omnibus pertinentiis suis, de Comundia, de Manuch et Cracovia hospitalia: cum terris, possessionibus et omnibus pertinentiis eorumdem. Hospitale S. Spiritus de Stetina, cum grangiis, villis, domibus, terris, vineis, sylvis, molendinis, aquarum decursibus, ac pratis, nemoribus, necnon et domibus eidem hospitali subiectis, et omnibus pertinentiis eorumdem.

In Anglia

§ 12. In Anglia, Ecclesiam de Writell. cum capellis dependens ab eadem, terris, possessionibus et omnibus pertinentiis, ac iuribus ad eandem Ecclesiam et capellas spectantibus.

In provincia Narbonensi.

§ 13. In provincia Narbonensi. hospitale S. Spiritus de Montepessulano Magalonen. dioecesis, cum capella, grangiis, domibus, terris, vineis, pratis, pascuis, possessionibus et omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Clapomalaucelba, cum capella et omnibus pertinentiis suis.

In provincia Auxitana

§ 14. In provincia Auxitana. hospitale S. Spiritus iuxta S. Severam, cum capella, grangiis, aquarum decursibus, terris, vineis, pratis, pascuis, nemoribus et omnibus pertinentiis; hospitale S. Spiritus de Parduvaco, cum capella et omnibus pertinentiis suis.

In provincia Burdegalensi

§ 15. In provincia Burdegalensi. hospitale S. Spiritus de Brageriaco Petragoricen. dioecesis, cum capella, grangiis, terris, domibus, molendinis, aquarum decursibus, pratis, pascuis, nemoribus et omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Ponte Bononae cum omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de

Sulmaco cum omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de S. Fide cum capella et omnibus pertinentiis suis.

In provincia Bituricen.
 § 16. In provincia Bituricen. hospitale S. Spiritus de Confluento Lemovicen. dioecesis, cum capella, domibus, terris, vineis, molendinis, aquarum decursibus, pratis, pascuis, nemoribus et omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Marterello Caturcen. dioecesis cum capella, domibus, terris, vineis, possessionibus et omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Montevalenti eiusdem dioecesis, cum domibus, terris, possessionibus et omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Amelian. Ruthenen. dioecesis, cum grangiis, domibus, terris, vineis, possessionibus et omnibus pertinentiis suis.

In provincia Arelaten.
 § 17. In provincia Arelaten., hospitale S. Spiritus Aurasicen. cum omnibus iuribus et pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Brizone, cum omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus Aqueen., cum omnibus pertinentiis suis.

In provincia Viennen.
 § 18. In provincia Viennen. hospitale S. Spiritus de Argentaria Vivarien. dioecesis cum omnibus pertinentiis suis.

In provincia Tarracense.
 § 19. In provincia Tarracense. hospitale S. Spiritus Ilerden. cum capella, domibus et pertinentiis suis.

In provincia Toletan.
 § 20. In provincia Toletan., hospitale S. Spiritus Segobien. cum grangiis, domibus, terris, vineis, molendinis, aquarum decursibus, pratis, pascuis, nemoribus et omnibus pertinentiis suis. Hospitale S. Spiritus de Valentia cum Ecclesia S. Lucae, domibus, terris, possessionibus, cum omnibus pertinentiis suis. Hospitalia S. Spiritus de Valira, et S. Spiritus Iaemia cum omnibus pertinentiis eorundem; monasterium S. Eliae quondam ordinis S. Benedicti Nepesin. dioecesis, cum ecclesiis, castris et pertinentiis, quod praefatus Alexander praedecessor noster de fratribus suorum consilio, vobis et per vos hospitali vestro concessit, cum terris, pratis, vineis, ne-

moribus, usagiis et pascuis, in bosco et plano, in aquis et molendinis, in viis et semitis, et in aliis omnibus libertatibus et immunitatibus suis.

§ 21. Hoc tamen adiecto, ut in eadem Ecclesia quatuor semper ad minus sint clerici regulares eiusdem hospitalis professi, qui pro nobis, et praedecessoribus ac successoribus et fratribus nostris vivis et defunctis specialiter obsecrantes, omnia spiritualia liberaliter administrent, et super his nullius, nisi Rom. Pont., correctioni subiaceant, ad quem quotiens expedit, monitione praemissa caritativa, fiat a fratribus proclamatio propter Deum, ut ipse, cognita veritate, decernat quod suo prudenti consilio duxerit providendum.

§ 22. Ipsi autem victu et vestitu contenti, quem eis secundum eandem regulam praecipimus exhiberi, divinis vacent officiis, et intendant sacramenta ecclesiasticis, ita quod de aliis hospitalitatis negotiis, praeter concessionem magistri, se nullatenus intromittant, sed omnia dispositioni tuae, fili magister, et successorum tuorum, vel eorum, qui per te vel per eos fuerint deputati ad hoc, sine contradictione ac murmuratione relinquunt.

§ 23. Caeterum autem praedictus praedecessor Honorius, unionem eiusdem hospitalis et S. Spiritus in Montepessulano, nobis et hospitali nostro in spiritualibus et temporalibus perniciosam et damnosam recognoscens, ipsam de consilio fratrum suorum dissolvit, statuens ut nec istud illi, nec illud isti in aliquo teneatur, nec nobis nec illis aliquid sit commune. Non obstant. privilegio dicti Innocentii, nec suo, quod super unione ipsa apparuerit impetratum. Verum postmodum rector et fratres praedicti hospitalis de Montepessulano, per procuratorem ad hoc legitime constitutum, ipsum hospitale nec cum omnibus domibus sibi subiectis et subiacendis in posterum, univrsis rebus et iuribus supradictis auctoritate bo. mem.

Munus clericorum in hoc hospitali.

Victum et vestitum habeant, administratione sacramentorum vacent.

Hospitalis S. Spiritus in Monte-Pessulano hospitali Saeculi Spiritus in Saxia de Urbe qua lece unum.

Stephan. tit. S. Mariae in Transtiberim, et R. S. Mariae in Cosmedin diaconi cardinalis, quos ad id deputaverat praefatus Gregorius Papa IX domui nostrae sponte et voluntarie submiserunt, ut idem hospitale cum domibus suis nobis et domui nostrae ita sit suppositum et subiectum, sicut domibus hospitalis Hierosolymitani ex militia temporali sunt subiectae et suppositae domus suae, quam submissionem et subiectionem admittentes, duximus apostolica auctoritate confirmandas.

Certum, etc. (*Residuum omittitur, quia est idem ac in Constit. Innocentii III citata sup. in rub.*).

Ego NICOLAUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego fr. Latinus Ostiensis et Velletrensis episcopus subscripsi.

Ego Gerardus Sabinensis episcopus subscripsi.

Ego Ioannes Tusculanus episcopus subscripsi.

Ego Ioannes tit. S. Caeciliae presb. card. subscripsi.

Ego frater Ugo tit. Sanctae Sabinae presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Petrus tituli Sancti Marci presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Iacobus Sanctae Mariae in Via Lata diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Neapoleo Sancti Adriani diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Petrus Sancti Eustachii diaconus cardinalis subscripsi.

Datum apud Urbem Veterem per manum magistri Ioannis decani Baiocensis S. R. E. vicecancellarii, 11 kal. iulii, iudictione quarta, incarnationis dominicae 1291, pontificatus vero D. Nicolai IV anno iv.

Dat. die 21 iunii 1291, pontif. anno iv.

XI.

De recuperatione Terrae Sanctae Hierusalem a Saracenis, et de indulgitiis cruce signatorum ad id proficiscendum, vel contributionem praestantium (1).

SUMMARIUM

Pia adhortatio ad incumbendum in recuperationem Terrae Sanctae.— 1. Illorum locorum sanctitas. — Saracenorum saeva crudelitas. — 2. Iterata Papae adhortatio ad recuperationem Terrae Sanctae. — 3. Eberardus Angliae rex cruce signatorum dux. — 4. Indulgentia pro d. cruce signatis, vel auxilium aut subsidium subministrantibus. — 5. Indultum quod non trahantur extra dioecesim ad iudicia. — 6. Usurarum relaxatio. — 7. Facultas petendi absolutionem ab excommunicationis sententia in certis casibus.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, universis Christi fidelibus, ad quos praesentes litterae pervenerint, salutem et apost. ben.

Illuminet super vos Dominus vultum suum, et ita suo lumine ad recensendum attentius, qualiter Redemptor noster salutem humani generis in Terra Sancta dignatus est misericorditer operari, oculos in vobis hominis interioris illustret, quod accendatur ut ignis ad subveniendum Terrae illius necessitatibus, zelus vester concalescat, corda inflammentur, affectum et effectum prompta operis prosecutio subsequata commendet. Cuius etenim pectoris etiam lapidæi quamcumque duriciam non emolliat, considerata illius humanationis humilitas, in qua Dei filius factus homo, exinanivit semetipsum formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut

(1) Huic recuperationi exixe studuerunt literis ad hoc datis, indulgentiis et privilegiis concessis, Eugenius III, const. viii, tom. ii, pag. 321; Alex. III, const. xxxvii, ibid. pag. 719; Gregorius VIII, constit. ii, tom. iii, pag. 49; Innocentius III, constit. xlii, ibid. pag. 193; et constit. lxii, ibid. pag. 222; et constit. cvii, ibid., pag. 300; Honorius III, constit. v, ibid. pag. 314.

Papae subscri-
ptio.

Card. subscri-
ptiones

Pia adhortatio
ad incumben-
dum in recupera-
tionem Terrae
Sanctae

homo? Cuius viscera non inflammet caritatis ardore pia consideratio illius humilitatis extremae, in qua Ipse factus est obediens usque ad mortem, ad exprobrantum opprobria? velut agnus coram tondeute se vere mitis obmutuit. et sicut ovis ad occisionem deductus, propter contumelias et terrores, post spinas et sputa, post flagella varia, innocens est sine causa damnatus, ac demum saturatus opprobriis, clavis affixus, aceto et felle potatus, in crucis patibulo tam dirae mortis subiit passionem, mysterium nostrae Redemptionis consummans, post traditum etiam spiritum lanceae illusione confossus. Haec, filii, et innumerabilia largitatis divinae charismata in Terra praedicta ipsi humano impensa generi, ab eodem Redemptore piissimo, si frequenter intra claustra pectoris attentam meditatione revolvitis, si, qua deceat attentione pensatis, quis vestrum non fervebit intus, foris ebulliet, exclamabit et dicet: Quid retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? et non expectato monitoris, vel sollicitatoris officio, subiunget ultroneus: Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini vocabo?

Illorum locorum sanctitas.

§ 1. Quis sine acutissimi doloris aculeis considerare potest, non solum veneranda et piissima loca illa, in quorum altero oriens ex alto pro nobis nasci dignatus est humiliter, in reliquo mori crudeliter non expavit, sed etiam totam quasi iam terram eandem, quam ipse idem sua illustravit corporali praesentia, miraculis clarificavit immensis, et tandem effusione sui pretiosi sanguinis in nostrae salutis effusi pretium consecravit, occupata per nefandissimos Saracenos, ipsorum immunditia pollui, foedari? Quis absque amaritudine summa commemoret tot christianorum castra, civitates et alia loca solemniter destructa penitus, ad nihilumque redacta, et eorum incolas eorumque Saracenorum immanitate peremptos? Proh dolor, qui novitatis (quoniam deplorare libet potius, quam narrare)

solers censor, et discriminum, quae comminari videtur, discussor attentus, per noctem et diem, quasi torrentem lacrymas non deducat? cuius pupilla tacebit? cuius pectoris penetrabile continebit suspiria vel singultuum frequentiam non erumpet, lugubri contemplatione recensens, quod, quantumcumque mater Ecclesia casum eundem praevenire studuerit, incolis illarum partium in galeis, bellatorum multitudine ac subventionem pecuniaria; iuxta persuasam ab eis denunciatae necessitatis exigentiam, et oblatae super hoc petitionis instantiam, succurrendo; nihilominus tamen civitas Acaone sic eiusdem matris Ecclesiae studio communita quadraginta et quatuor diebus aretissima babilonicae potentiae obsidione circumdata, terribilibus machinis diu noctuque vexata, impedita crebris et diris insultibus, membris etiam ipsis per cuniculos arietatis occultos, quadragesimo quarto die, obsidentium viribus (Dei permissione admirabili et stupenda) succubuit, capta per eos, et igni exposita, christicolis inibi existentibus caesis innumeris, et caeteris, qui habere nequiverunt ad maritima vasa recursum, in captivitate abductis, ut per iugum barbaricae servitutis horribile, dispendiis civilis mortis adducti, naturali etiam diutius moriantur? et de Tirenensis civitatis deditione secuta?

Saracenum saeva crudelitas.

§ 2. Quis igitur de caetero marcebit ocio? quis non exurget? quis ad recuperationem Terrae praedictae non promptus exiliet? quis tardabit? quem non pudebit ingratitude argui? quin potius quasi de infidelitate notari, si Creatori proprio, tam benefico Domino ad redemptionem Terrae illius, quam ipsa Sacra Scriptura testatur omnium cariorum, qua potest promptitudine non assistat? cum etiam secundum iuris humani censuram subditos suis dominis, et ad tuenda, quae possident, et ad recuperanda iniuste subtracta, debitum fidelitatis adstringat? Quis de tot fidei ortho-

Iteratas Papae adhortatio ad recuperationem Terrae Sanctae

doxae cultoribus tam immaniter trucidatis, de tot calamitatibus captivorum, et aliis christianitatis opprobriis non ex tota mente movebitur? non suspiret? non anxiabitur ad vindictam? Profecto, cum, secundum Apostolum, omnes simul unum corpus in Christo, non immerito cum illis, de quibus scriptum est: Percussisti eos, et non doluerunt, insensibilitatis arguitur quisquis tantam huius nostri corporis mutilationem, praedictorum videlicet chisticolarum non sentit excidium, et tam graviter non moeretur. Accingimini ergo, christifideles, et qui christiana religione censemini, vos christianos esse operis prosecutione monstrate; accipite devotione, qua rex vivificae Crucis signum, illud in considerationis vestrae scrutinium deducentes, quod viris quantumcumque magnificis, quantacumque dignitate praeditis et virtute, ad gloriam magnam adscribitur, si eis quovis in bello dominorum insignia gerere concedatur: sub quibus contigit frequenter non sine salutis aeternae discrimine, mortis subire periculum sub cuiuslibet spe remunerationis. Quanto igitur gloriosius, quanto securius Regis regum in eius bello victoriosum gestare vexillum, salutiferam videlicet Crucem? Sub qua devotione congrua puro corde suscepta, conceptum prosequentibus, munditia continua, propositum mori est vitae perennis initium, transitoriae mortis finis, retributionis inestimabilis certitudo. Festinate itaque, festinate ad salutis vestrae properare compendium. Accendatur cuiuscumque viridis animus, et consultius attendentes, quod si forte labor maior ex dictarum civitatum captione proponitur, merces uberior subsequetur, cum, sicut scriptum est: Secundum laborem accipiet unusquisque mercedem. Corpora vestra, et corda pariter eiusdem vivificae Crucis signo in d. Terrae saepefatam subsidium insignite, nunc praecipue dum ipsius Terrae subventio multis et olim per Sedem Apostolicam exquisita vigiliis, mul-

Bull. Rom. Vol. IV.

15

tis laboribus et oneribus procurata, sed diversis et adversis adventibus diutius impedita, divina, ut supponit devota credulitas, provisione dirigitur, et ad excipiendas Terrae ipsius angustias, eamque de impiorum manibus erucendam, efficaciter sub spe divini numinis praeparatur.

§ 5. Siquidem charissimus filius noster christianissimus princeps Eberardus Angliae rex illustris, post tractatus varios super generali suo passagio in ipsius Terrae subsidium faciendo, diversorum Pontificum Romanorum temporibus habitos, novissime tamquam benedictionis filius nostris beneplacitis acquievit, et ut post Christum, iuxta consilium eius eat, se ipsum abnegans ac tollens, ut eundem sequatur Dominum, crucem suam, terminum, festum videlicet Nativitatis B. Ioannis Baptistae (quod erit anno Domini 1295, et ei ad transfretandum personaliter, necnon ad dictum generale passagium cruce signatis et cruce signandis omnibus duximus praefigendum) humiliter acceptavit, semetipsum exponere sui Redemptoris obsequiis Terrae praefatae personaliter subveniendo disposuit, negligens natalis soli dulcedinem, praetermittens regni sui terrarumque divitias, spernens delicias et gloriam inibi dominandi. Non igitur cunctemini amplius praedicti gloriosi vexilli dominici characteris insignia mercare (1), felici commercio perpetuum post defunctionem corporis ex ignominio perpetuitatis comparatione, vix momentaneo labore, quietem, et permutatione consultata terrena pro coelestibus commutantes, transitoria pro mansuris, temporalia pro aeternis.

§ 4. Caeterum licet ad excitandos vestros animos in Terrae memoratae succursum, sufficere debeat solers attentio praemissorum, ut tamen eiusdem Terrae negotium eo libentius, eoque ferventius prosequi studeatis, quo potterem fructum ex vestris laboribus vos noveritis percepturos; nos de omnipotentis Dei mi-

(1) Forsan legendum *marcare* (Ducange).

Eberardus Angliae rex cruce signatus dux

Cruce signatis praesignatis dieb.

Indulgentia pro d. cruce signatis, vel auxilium aut subsidium subministrantibus.

sericordia et Bb. Petri et Pauli apostolorum eius, auctoritate confisi, et illa, quam nobis, licet indignis, Deus ipse ligandi et solvendi contulit, potestate, omnibus, qui vexilli dominici caractere insigniti, personaliter propriis sumptibus in praedictae Terrae subsidium proficisci curaverint, plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti et ore confessi, veniam indulgemus, et in retributione iustorum salutis aeternae pollicemur augmentum. Eis autem, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen illuc personis accesserint, et illis similiter, qui iuxta qualitatem et facultatem suam, personas idoneas in expensis propriis destinabunt, quamvis personaliter ipsi non vadant, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Huiusmodi quoque remissionis et indulgentiae volumus et concedimus esse participes, iuxta quantitatem subsidii et devotionis affectum, eos, qui licet non iuxta qualitatem et facultatem suam, aliquem tamen, seu aliquas personas, in subsidium dictae Terrae propriis sumptibus destinabunt, vel de suis temporalibus bonis contribuent ad aliquas destinandas. Necnon omnes, qui ad subventionem ipsius Terrae, de bonis eisdem aliqua ministrabunt, prout singulis divina fuerit inspiratione suggestum, aut alias ad promotionem praemissi negotii consilium et auxilium impenderint opportunum. Porro si forte aliquos eorum, qui cruce suscepta in iam dictum Terrae Sanctae subsidium proficiscendi laborem subierint, post arreptum iter huiusmodi, ex hac luce migrare contigerit, ipsos nihilominus plene percipere volumus indulgentiam praestibam. Personas quoque, familias et bona eorum, quos ad transfretandum personaliter, vel iuxta quantitatem et facultatem suam, personas idoneas destinandi, votum assumptae iam crucis adstringit, ex nunc; quos vero suscipiendae crucis de caetero votum obligavit ad idem, a die qua taliter cru-

cem assumpserint, sub B. Petri et nostra protectione suscipimus; statuente ut sub dioecesanorum defensione suorum consistent. Quod si eos aliqui indebite molestare praesumpserint, per dioecanos locorum, in quibus iidem molestatores fuerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescantur.

§ 5. Praeterea ipsis qui praedicto modo crucem vel iam assumpserint vel assumunt in posterum, indulgemus, ut per Sedis Apostolicae literas, vel legatorum eius (nisi forte illae quae ab eadem Sede obtentae fuerint, plenam de indulto huiusmodi fecerint mentionem) extra suas dioeceses non valeant conveniri, dummodo parati existant coram suis ordinariis de se querelantibus respondere, quos per eosdem ordinarios ecclesiastica censura defendi, cessante appellationis obstaculo, volumus ab iis, qui eosdem contra indultum huiusmodi praesumpserint temere molestare.

Indultum quod non trahatur extra dioecesim ad iudicia.

§ 6. Si qui vero ipsorum ad praestandas usuras iuramento teneantur adstricti, creditores eorum per dioecanos suos censura simili compellantur, ut iuramentum huiusmodi penitus relaxantes, ab usurae ulterius exactione desistant. Si autem aliqui creditorum, eos ex tunc ad solutionem coegerint usurarum, ipsos ad restitutionem ipsarum per eosdem dioecanos simili volumus districtione compelli. Iudaeos quoque ad remittendas ipsis usuras per saecularem compelli praecipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab omnibus christifidelibus, quibus hoc per suos dioecanos denunciatum extiterit, tam in mercimoniis, quam in aliis, sub excommunicationis poena iubemus eis communionem omnimodam denegari.

Usurarum relaxatio

§ 7. Postremo, cruce signatis et crucesignandis eisdem volentes plenius providere, dioecanis ipsorum ac nonnullis aliis, absolventi eos ab excommunicationis sententia in variis casibus, de quibus secundum facti exigentiam puta-

Facultas petendi absolutioem ab excommunicatione in certis casibus.

vimus expedire, necnon dispensandi cum clericis, qui cum a canone vel homine latam sententiam incurrissent irregularitatis notam, immiscendo se divinis officiis, contraxerunt, per has nostras litteras plenam et liberam concedimus facultatem.

Dat. apud Urbem Veterem kalen. aug., pont. nostri anno iv.

Dat. die 1 augusti 1291, pont. anno iv.

XII.

Quod exhibeantur ordini fratrum B. Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum omnia legata, quae pro d. redemptione non tamen certis personis relinquuntur (1).

SUMMARIUM

Ordinis supplicatio pro obtinendo eiusmodi indulto. — 1. Indultum (*de quo in rubrica*). — 2. Derogatio contrariorum.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Caesaraugustan., salutem et apostolicam benedictionem.

Ex parte dilectorum filiorum magistri, prioris, et fratrum S. Mariae Redemptionis Captivorum, Barchinonen. ordinis S. Augustini, fuit nobis humiliter supplicatum, ut cum ipsi sua omnia, quae habent, reponant sollicito studio pro redemptione captivorum, qui detinentur ab inimicis nominis christiani, exhiberi eis, quae pro redemptione captivorum huiusmodi (2) christifidelibus relinquuntur, per districtum aliquem mandaremus.

§ 1. Nos itaque dignum reputantes, ut relicta huiusmodi exhibeantur magistro, priori et fratribus supradictis, fraternitati tuae per apostolica scripta man-

(1) Regulam huic ordini dedit Innocentius III, constit. xvii, tom. iii, pag. 133; et constit. lxxix, ibid. pag. 254, nonnulla ei concessit privilegia. Eiusque fratribus, vivendi sub regula S. Augustini facultatem dedit Gregorius IX, constit. xlii, ibid., pag. 483. Tandem regulam explicavit Clemens IV, constit. xxv, ibid. pag. 786. (2) Legendum forsitan hic et in tertio versu seq. columnae a *Christifidelibus*.

damus, quatenus pecuniam, terras, possessiones et alia bona, quae generaliter Christi fidelibus relinquuntur pro redemptione huiusmodi facienda, illis dumtaxat exceptis, quae certis et expressis personis in captivitate detentis, relicta vel dimissa esse noscuntur, magistro, priori et fratribus praedictis, per te vel per alium, aut alios facias exhiberi, detentores pecuniarum, terrarum, et honorum praedictorum, ad exhibendum magistro, priori et fratribus praefatis, monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellendo.

§ 2. Non obstante si aliquibus a Sede Apostolica fuerit indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, quae de indulto huiusmodi plenam et expressam non fecerint mentionem, sive qualibet alia indulgentia dictae Sedis, cuiuscumque tenoris existat, per quem effectus praesentium impediri valeat vel differri, et de qua eiusque toto tenore de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis.

Dat. apud Urbem Veterem, nonis aug., pont. nostri anno iv.

Dat. die 5 augusti 1191, pontif. anno iv.

COELESTINUS V

PAPA CXCLII

Anno aerae Christi comm. MCCXCIV

Coelestinus Quintus, antea Petrus de Murrhone monachus, filius Angelerii, patria Iserniensis, electus est in Romanum Pontificem Perusii die 5 iulii anno 1294, consecratus est Aquilae die 29 augusti anno eodem. Sedit in pontificatu annum 1, mens. v, dies viii. Die siquidem 13 decembris anni 1294, habito Neapoli cardinalium consensu, se pontificatu abdicavit: tandemque in eremo Fumonis pie obiit die 19 maii 1296. Post eius abdicationem vacavit sedes dies xi.

Ordinis supplicatio pro obtinendo eiusmodi indulto.

Indultum (de quo in rubrica).

Derogatio contrariorum.

I.

Approbatio statutorum congregationis monachorum Coelestinorum ordinis S. Benedicti, cum indulgentiarum et gratiarum concessione.

SUMMARIUM

Pontificis studium erga ord. S. Bened.—1. Confirmatio statutorum ordinis Coelestinorum. — 2. Exemptio ab omnium iurisdictione pro monasterio S. Spiritus de Sulmona, et eius membris. — 3. Celebratio capituli generalis et electio abbatis. — 4. Abbatis benedictio. — 5. Subrogatio alterius priori defuncto, durante officio. — 6. Ordinis protectio, sub Sede Apostolica. — 7. Ordo approbatur in d. monasterio et aliis. — 8. Exemptio a decimis. — 9. Facultas recipiendi quoscumque etiam alterius religionis. — 10. Prohibitio discedendi ab ordine. — 11. Prohibitio alienandi stabilia absque consensu capituli. — 12. Fidei iudendi et mutuo recipiendi. — 13. Monachi cogi nequeant ad synodos, etc. — 14. Facultas alia monasteria construendi. — 15. Priorum liberae consulitur electioni. — 16. Abbatis facultas benedicendi populum, vasque et paramenta Ecclesiarum: — 17. Primumque lapidem ponendi in Ecclesiis aedificandis: — 18. Minores ordines conferendi. — 19. Ordinarius nihil capiat pro consecratione Ecclesiarum, etc.: — 20. Monachi vero ad ordines conferendos, etc. quem libuerit episcopum vocare possint: — 21. Et celebrare tempore interdicti: — 22. Sacramenta ministrare, mortuosque sepelire: — 23. Absolvere etiam intrantes ordinem. — 24. Personae ordinis non tenentur publicare interdictum, etc.: — 25. Neque monialium curam suscipere. — 26. Facultas eis datur ordinis apostatas censuris impetendi. — 27. Habitus consimilis caeteris prohibetur. — 28. Ordinem profitentes quomodo de incertis debeant satisfacere. — 29. Omnimoda Ecclesiarum ordinis libertas. — 30. Personae ordinis eius praelatis confiteantur. — 31. De oblatis vel legatis nihil aliis solvant. — 32. Exemptio a iurisdictione ordinariorum. — 33. Praedicandi facultas: — 34. Confessionesque audiendi: — 35. Campanam pulsandi: — 36. Dispensandi cum intrantibus ordinem. —

37. Oblationes recipiendi, etiamsi sint bona feudalia: — 38. Et praecipuum monasterium ad libitum mutandi. — 39. Irritatio omnium quae contra praemissa attentata fuerint. — 40. Annua recognitio debita Sedi Apost.

Coelestinus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Honufrio patri abbati monasterii S. Spiritus de Sulmona Valven. dioecesis, eiusque coabbatibus ac prioribus et praelatis monasteriorum, prioratum, ecclesiarum, membrorum, et locorum eidem monasterio S. Spiritus subiectorum, eorumque conventibus, collegiis et fratribus ordinis S. Benedicti, praesentibus et futuris in perpetuum.

Etsi cunctos ordines plantatos in agro sacrosanctae ac universalis Ecclesiae, paternis prosequamur affectibus, et ad statum ipsorum tranquillum et prosperum sollicitè intendamus; Beati tamen Benedicti ordinem (in quo, dum iuventutis nostrae progressio ordiretur, professionis nostrae vota devovimus) singulari et praecipua affectione diligimus, et zelo sincerioris et strictioris caritatis afficimur circa ipsum. Et ad suae stabilitatis et promotionis incrementa felicia, opem, operamque sollicitam impendentes, speramus in Domino, quod idem ordo ab antiquis annis in divinae laudis caritate fundatus, per vestrae sollicitudinis studium, servavit eo perfectius fructus suos, quo... per vestrae sollicitudinis studium, quantum vobis ex alto permissum fuerit restauratus, amissi luminis propriam reassumere poterit in summae lucis, quae Christus est, potentia claritatem.

§ 1. Cupientes igitur, ut circa praefatum ordinem, huiusmodi nostrae caritatis affectus eniteat operis per effectum, statuta, constitutiones, insituta et ordinaamenta in eodem ordine pro salute vestra facta, auctoritate apostolica confirmamus, et canonice in posterum facienda volumus et mandamus ex tunc inviolabiliter observari.

§ 2. Ac eundem ordinem, necnon

Pontificis studium erga ord. S. Bened.

Confirmatio statutorum ordinis Coelestinorum.

stolicae Sedis habente recipere studeat, illudque sibi dictus episcopus (si divinam ultionem evitare voluerit) gratis impendat. Alioquin praedictum electum, ut praemittitur, in executione suae administrationis, in ordine tamen sacerdotii volumus permanere.

Subrogatio alterius priori defuncto, durante officio.

§ 5. Et si dictus pater abbas infra annum forte decederet, prior vel superior dicti monasterii S. Spiritus, et visitatores etiam, curam et administrationem ac custodiam dicti monasterii S. Spiritus gerant et habeant usque ad tempus capituli generalis, ubi secundum praemissum modum dicto monasterio provideri debeat de abbate.

Ordo protectio, sub Sede Apostolica.

§ 6. Nosque volentes vos et bona vestra paternis favoribus confovere; personas vestras, et loca, in quibus estis divino obsequio mancipati, cum bonis vestris omnibus sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti patrocinio communimus.

Ordo approbatur in d. monasterio et aliis.

§ 7. In primis siquidem statuentes, ut praefatus ordo in eodem S. Spiritus, et aliis monasteriis, prioratibus, locis et membris vestris, praesentibus et futuris, perpetuis temporibus inviolabiliter observetur: Et quascumque possessiones et bona quae praefatum monasterium S. Spiritus, cum monasteriis et locis suis in praesentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis (praestante Domino) poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus illibata maneant et quieta, in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis, videlicet, locum ipsum, in quo praefatum monasterium situm esse dignoscitur, cum omnibus pertinentiis suis, monasterium S. Ioannis in Plano, Nuceriae dioecesis, Sancti Spiritus de Maiella, S. Petri Valisbonae, S. Spiritus de Buclano, Sancti Spiritus de Ortona, S. Spiritus de Lanzano, Theatinae dioecesis, S. Eusebii de Urbe, S. Mariae in Pizano, S. Salvatoris

de civitate Pennensi, Pennensis dioecesis, S. Mariae de Collemadio iuxta Aquilam, S. Spiritus de Isernya, S. Mariae de Trevento, S. Mariae de Anglobe, Treventinae dioecesis, S. Spiritus iuxta Venafrum, S. Spiritus Alifanensis, S. Antonii de Campania, Ferentinatis dioecesis, S. Antonii Anagninae dioecesis, prioratus S. Ioannis de Aquasanta, S. Mariae inter Montes, Sancti Georgii de Rocha Morici, et Sancti Petri de Monte Plano; cum ecclesiis, capellis, decimis et grangiis, pratis, vineis, terris, sylvis, nemoribus, usuagiis et pascuis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, viis et semitis, iuribus, libertatibus et immunitatibus, fructibus, et universis obventionibus eorundem.

Exemptio a decimis.

§ 8. Sane de fructibus terrarum et possessionum vestrarum, ac etiam novallium, quae propriis manibus et sumptibus colitis, vel per homines vestros, aut alios excoli facietis, in propriis praediis seu etiam alienis, sive de hortis et piscationibus vestris, vel de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere praesumat; a quarum praestatione vos totaliter liberamus. De decimis namque quae subsidio dominorum temporalium de mandato Sedis Apostolicae a clericis et personis ecclesiasticis in Italiae partibus pro tempore exiguntur, circa vos et vestra monasteria et loca, sic volumus observari, quod vobis pro singulis vestris monasteriis, cum grangiis et pertinentiis eorundem, pro decimis praedictis singulos florenos auri plene solventibus, ad solutionem maiorem, vel aliam, pro praedictis decimis faciendis, vos et monasteria, prioratus, ecclesias, grangias et loca vestra omnia decernimus non teneri, et excommunicationum, suspensionum, et interdicti sententias contra vos, et in praedicta loca quavis auctoritate in contrarium proferendas, ipso facto aliquatenus non tenere.

§ 9. Liceat quoque vobis clericos sae-

Facultas recipiendi quicumque etiam alterius religionis.ulares vel religiosos, cuiuscumque religionis existant, vel laicos quoscumque, qui mundi relictis illecebris, ad vos et loca vestra convolaverint, ad ordinem vestrum in locis vestris recipere, ac eos absque contradictione aliqua retinere. Non obstantibus quibuscumque privilegiis, literis sive indulgentiis Apostolicae Sedis super hoc cuiuscumque ordini vel religioni, seu personis quantumvis exemptione vel immunitate gaudentibus, sub quavis forma verborum concessis.

§ 10. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro, vel in aliis locis vestris eiusdem ordinis professionem, fas sit sine abbatis sui licentia ordinem ipsum relinquere, et ad locum religionis alterius, vel ad ordinem alium se transferre. Discedentem vero aliter nullus cuiuscumque religionis vel status existat, audeat retinere. Quod si secus factum fuerit, tam descendens, quam is, seu illi, qui ipsum talem receperint, si requisiti eum a se non reiecerint infra mensem, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

§ 11. Illud quoque districtius inhi-bentes, ne tu, fili pater abbas, vel aliquis ex praelatis vestris, terras seu quaslibet possessiones d. monasterio S. Spiritus, vel membris eius a Christifidelibus col-latas, vel in posterum conferendas, aut successores tui, dare, vendere, distrahe-re aut alienare absque consensu totius capituli generalis, aut maioris vel sanioris partis, et in casibus a iure permissis, modo quolibet praesumatis. Quod si secus factum fuerit, alienationes huiusmodi, ex nunc irritas esse, et tam concedentes, quam ipsos recipientes, singulos eorum videlicet excommunicationis; collegia vero et universitates interdicti sententis, si forte requisiti a vobis, bona praedicta alienata taliter restituere noluerint infra mensem, ipso facto volumus subiacere.

§ 12. Caeterum ne aliquis monachus, vel conversus, in monasteriis et locis

vestris professus, absque consensu et li-centia proprii abbatis, seu maioris partis sui conventus, pro aliquo fideiubeat vel ab aliquo pecuniam mutuo recipiat quo-quomodo districtius inhi-bemus. Quod si secus factum fuerit, abbatem et con-ventum praefatos ad haec teneri nolu-mus, et fideiubentem, et recipientem pec-uniam mutuam, eo ipso volumus vin-culo excommunicationis astringi.

§ 13. Inhi-bemus etiam, ne aliquis episcopus, vel quaevis alia persona, spir-itualem vel aliam iurisdictionem habens, vos ad synodos vel conventus forenses, nec ad convocationes suas accedere vel cum eis, intra vel extra civitates vel ter-ras, personaliter exire, aut suis consti-tutionibus subiacere, seu capitula, scruti-nia et inquisitiones, in locis vestris, vel aliquid de vobis vel de vestrorum aliquo facere, aut fidelitatem iuramento firma-tam, et manualementem obedientiam a vobis aut prioribus et superioribus vestris exigere.

§ 14. Seu etiam prohibere, ne ad ci-vitates, seu villas, et ad loca quaelibet ubi religiose et honeste morari possitis, audeatis accedere, ibique pro vestris usi-bus aedificia, monasteria, ecclesias, seu oratoria ex permissione et indulto nostro construere libere valeatis. Aut in ac-cedentes fratres et monachos vestros, seu constructores huiusmodi, vel receptatores eorum excommunicationis vel interdicti proferre sententias. Aut alias fratres vos-tros ire ad conventus forenses, nec ad monasteria, ecclesias, prioratus, seu mem-bra, et loca vestra praefata causa cele-brandi ordines, aut tractandi causas, vel conventus aliquos publicos convocandi, vobis invitatis, venire praesumat.

§ 15. Nec regulares electiones abba-tum vel priorum monasteriorum et loco-rum vestrorum impediatur, aut de insti-tuendis aut removendis ipsis se aliqua-tenus intromittat. Quod si aliter prae-

(1) Vide Concil. Trid., sess. 24, cap. 2, et sess. 25, cap. 15.

Fidei ubendi et mutuo recipien-di.

Monachi cogi nequeant ad synodos, etc. (1).

Facultas alia monasteria con-struendi.

Priorum libe-rae consulitur electioni.

Prohibitio dis-cedendi ab or-dine.

Prohibitio di-cendendi stabilia absque consen-su capituli.

sumptum extiterit, venientem contra prae-missa, cuiuscumque status, praeminentiae, dignitatis vel conditionis existat, interdicti sententiae volumus subiacere.

Abbas facultas benedicendi populum, vasaque et paramenta Ecclesiarum.

§ 16. Liceat quoque tibi, praedictae pater abbas, tuisque successoribus inter fratres eiusdem ordinis et aliis ad missas vestras convenientibus, benedictionem solemnem facere; dummodo ibi praesens non sit aliquis episcopus vel alia quaevis persona superioris status, sicut sunt patriarchae vel cardinales.

Primumque lapidem ponendi in Ecclesiis aedificandis.

§ 17. Ac vasa et alia paramenta ad cultum divinum pertinentia; necnon in aedificandis capellis, ecclesiis, aut hospitalibus primum lapidem et fundamenta pontificali more benedicere.

Minores ordines conferendi (1).

§ 18. Necnon omnes minores ordines fratribus et aliis familiaribus et subditis vestris, ascribi volentibus militiae clericali, vestra largitione conferre, et omnia alia facere, quae ad abbates exemptos ipsius ordinis in suis monasteriis et ordinibus pertinere noscuntur.

Ordinarius nihil capit pro consecrat. Ecclesiarum etc.

§ 19. Pro consecrationibus vero altarium vel Ecclesiarum, aut pro Oleo Sancto, vel quolibet ecclesiastico sacramento, nullus a vobis sub obtentu consuetudinis alienius, aut alio quovis modo quicquam audeat extorquere; sed haec omnia vobis gratis et liberaliter impendantur. Sit etiam in vobis liberum eadem a quocumque catholico episcopo, qui gratiam et communionem praedictae Sedis obtineat, licere recipere, qui, nostra fretus auctoritate, vobis quod postulatur impendat.

Monachi vero ad ordines conferendos, etc. quem libuerit episcopus vocare possint.

§ 20. Concedimus quoque vobis, ut si quem huiusmodi episcopum, de quo plenam notitiam habeatis, per vos transire contigerit, ab eo consecrationes altarium et monachorum ordinationes in sacris, ex permissione Sedis Apostolicae recipere valeatis.

§ 21. Porro cum generale terrae fuerit interdictum, in monasteriis, ecclesiis

(1) Ad hoc vide Concil. Trident., sess. 7, cap. 11.

et oratoriis et aliis quibuscumque locis competentibus, si in terra sic interdicta constiterint, clausis ianuis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis (submissa tamen voce) vobis liceat celebrare divina et ecclesiastica recipere sacramenta: dummodo causam non dederitis interdicto, nec id contingat vobis per Sedem Apostolicam specialiter interdicti, neque monasteria, Ecclesiae et oratoria eadem alias fuerint eiusdem Sedis auctoritate specialiter interdicta.

Et celebrare tempore interdicti (1).

§ 22. Illis vero, qui vestris immorantur obsequiis, aliisque omnibus Christi fidelibus propter hoc ad vos devote recurrentibus, ex permissione apostolica et indulgentia speciali, quas vobis huiusmodi privilegii auctoritate concedimus, cuncta libere ministrare possitis ecclesiastica sacramenta, et ipsorum corpora, cum decedunt, in vestris coemeteriis libere et absque dioecesanorum vel aliorum ordinariorum contradictione et aliorum quorumlibet sepelire. Sepulturam siquidem vestram liberam esse decernimus, ita quod extremam voluntati decedentium et illis qui se illic deliberaverint sepeliri, nisi forte excommunicati vel interdicti fuerint, aut usarii manifesti, nullus obsistat. Et si quando in terras, in quibus residetis, vel earum personas, excommunicationis et interdicti sententias contigerit promulgari, homines vestris servitiis insistentes, negotiorum quoque vestrorum gestores et procuratores, oblati et operarii, qui in locis vestris cum eorum operibus personaliter institerint, huiusmodi sententiae innoxii habeantur, nec praedictis sententiis sint ligati, ibique possint audire divina iuxta formam, quae locis ipsis et in eo casu, in quo a Sede Apostolica est concessa, nisi praefatae personae causam dederint interdicto, vel excommunicari specialiter seu interdicti per dictam Sedem contingat eosdem.

Sacramenta ministrare, mortuosque sepelire.

(1) Hoc revocavit Concil. Trident., sess. 23, cap. 12.

Absolvere e-
lium innotuit
ordinem.

§ 23. Insuper recipientibus ordinem vestrum et in eo facta professione, qui suspensionis aut interdicti vel excommunicationum sententiis, a iure vel ab homine promulgatis, generaliter et specialiter sunt ligati, absolutionis beneficium iuxta formam Ecclesiae impartiri, ipsosque in fratres et monachos recipere, dummodo in eodem ordine perseverent; ac eos, qui post assumptum habitum vel professionem emissam reeoluerint, se talibus in saeculo fuisse sententiis innodatos, secundum formam eandem, tu, fili pater abbas, tempore tuo, et in posterum successores tui auctoritate nostra de absolutionis beneficio providere et dispensare cum eis super irregularitatibus, quas contraxerunt vel contrahent, si talibus forsannodati sententiis, vel in locis interdicto suppositis divina praesumpserint officia celebrare, aut ordines receperunt. Ita tamen, quod si aliqui huiusmodi sententiis propter debita sunt adstricti, in quantum possunt satisfaciant, ut tenentur. Vosque abbates et priores parentibus oppressorum, cum ab eis fuerint humiliter requisiti, de poenitentis salutaribus iuxta formam a canonibus traditam providere salubriter valeatis.

Persuade or-
dins non te-
nentur publica-
re interdictum,
etc. (1).

§ 24. Sane quieti vestrae providere volentes, quod per literas Apostolicae Sedis, aut legatorum eius seu delegatorum apostolicorum seu subdelegatorum ab eis conveniri a quoquam minime valeatis, quodque nullus correctionis seu visitationis vel inquisitionis officium in monasteriis vel ecclesiis aut prioratibus, membris et locis vestris impendere, vel cognitiones causarum audire praesumat, nec subsint inquisitoribus.

Neque mona-
chium curam su-
scipere.

§ 25. Nullusque vestrum citationes partium et denunciationses sententiarum interdicti vel excommunicationis facere in praedictis locis, aut recipere curam monialium seu religiosarum quarumlibet personarum minime teneamini, et ad id cogi non possitis inviti per literas dictae

(1) Revocavit Concil. Trid., sess. ult., cap. 12.

Bull. Rom. Vol. IV.

16

Sedis, vel legatorum eius, nisi eadem literae apostolicae de indulto huiusmodi, et ordine vestro, et de dicto monasterio S. Spiritus de Sulmona fecerint mentionem, auctoritate vobis apostolica indulgemus.

§ 26. Concedentes vobis nihilominus, quod si aliqui vestri monaci seu fratres post obtentam licentiam a Sede Apostolica, vel a vobis, ad religionem aliam transeundi, infra spatium trium mensium se ad illam religionem suae salutis congruam non contulerint, et ipsius non susceperint habitum regularem, licite absque alia requisitione ordinariorum seu dioecesanorum locorum, ubi reperti fuerint, ipsos tamquam apostatas monasteriorum vestrorum, et locorum, excommunicare, incarceratione, ac alias rigori subdere vestri ordinis disciplinae possitis per vos aut alios, etiam in quocumque habitu eos contigerit inveniri; et invocare super hoc (si necesse fuerit) auxilium brachii saecularis, quod tenore concessionis huiusmodi, per eos quos super hoc requiretis, sub obstatione divini numinis volumus exhiberi. Insuper omnes monachos vel fratres, quos a monasteriis vel locis vestris, eorum culpae exigentibus, per vos aut per vestros vicarios expelli contigerit, et qui proprio suo motu de locis vel monasteriis ipsis exiverint, ad religionem aliam absque huiusmodi licentia, vel ad saeculum aut ad laicatum, tamquam canis ad vomitum rediens, convolabunt, ab omni promotione dignitatis et administrationis ecclesiasticae seu saecularis esse decernimus alienos. Praedicaudi officium, audiendi etiam confessiones ac docendi alios in quacumque facultate, potestate talibus apostatis penitus interdicta.

Facultas eis
datur ordinis a-
postolice cen-
sis impetendi.

§ 27. Inlibentes expressius, ne aliqua persona cuiuscumque status, conditionis vel religionis existat, habitum vestrum aut consimilem (nisi de monasteriis et locis vestris fuerint) deferre praesumant. Contra facientes per dioecanos locorum,

Habitus consi-
milis caeteris
prohibetur

cum a vobis super hoc fuerint requisiti, deponere habitum huiusmodi per censuram ecclesiasticam, cuiuslibet appellationis obice non obstante, arctius compellantur. Quod si iidem dioecesani vel ordinarii id efficere malitiose forte neglexerint, postquam a vobis vel nunciis vestris super hoc requisiti fuerint, in suspensionis laqueum incidant ipso facto.

Ordinum pro-
nentes quomo-
do de incertis
debeant satis-
facere.

§ 28. Adiciamus etiam, quod si aliquis in aliquo monasteriorum vel locorum vestrorum professus, ante ingressum suum in religionem, aliquibus personis, universitatibus vel collegiis, de quibus quorumque nominibus memoria penitus non habetur, in aliqua quantitate pecuniae, vel ad restitutionem aliquarum rerum esset obnoxius, illam et rerum aestimationem ab eo licite recipere, et in locis vestris, in quibus expedire videbitur, in usus utiles convertere valeatis, et huiusmodi satisfactionem impendens, a praestatione satisfactionis alterius remaneat absolutus.

Omnimoda ec-
clesiarum ordi-
nis libertas

§ 29. Nullisque religiosus vel saecularibus, cuiuscumque status vel conditionis existant, liceat aliquorum corpora defunctorum, vobis inuito (quod prohibemus), penitus in vestris sepelire coemeteriis, nec in monasteriis, ecclesiis, prioratibus et aliis locis vestris missarum solemniam vel mortuorum officia celebrare.

Personae or-
dinis eius prae-
latis confitean-
tur

§ 30. Nullisque ex vestris monachis fratribus et conversis licitum sit cuiquam, absque praelatorum suorum licentia, nisi praelatis ipsis sua confiteri peccata.

Ne oblati vel
legatis nihil a-
liis solvantur

§ 31. Concedimus quoque vobis, ut de iis, quae in ornamentis, vel pro eis, aut libris, fabrica, luminaribus, anniversario, septimo, vigesimo, trigesimo, sive aliis ad perpetuum cultum divinum, seu pro pitantiis aut victu ad sustentationem vestram, vel indumentis et calceamentis vestris, necnon pro annuis censibus redimendis, ad quorum solutionem aliqua monasteria, ecclesiae, prioratus, membra, aliaque loca vestri ordinis obli-

gata forsitan viderentur, aut de iis, quae pro domibus, praeliis, hortis, aliisque locis emendis vobis legantur; de oblationibus quoque et obventionibus etiam, quas occasione funerum, et aliis, quae iure institutionis seu successione, aut legati vel relictis, aut fidei commissi ad vos, et ecclesias, et loca vestra, pietatis intuitu devenire contigerit, nulli teneamini iustitiam seu portionem canonicam exhibere: et ad hoc vos decernimus aliquatenus non teneri.

Exemptio a iurisdictione ordinariarum (1).

§ 32. Caeterum cum felicis recordationis Innocentius Papa quartus praedecessor noster olim duxerit statuendum, ut exempti quantacumque gaudeant libertate; nihilominus tamen ratione delicti sen contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, rite possint coram locorum ordinariis conveniri, et illi quoad hoc suam in ipsos iurisdictionem, prout ius exigit, exercere. Nos vobis, ut occasione constitutionis huiusmodi nullum libertatibus et immunitatibus seu indulgentiis vel privilegiis, vobis et monasteriis et locis vestris per nos (ut praemittitur) apostolica auctoritate concessis, praeiudicium generetur, auctoritate vobis praesentium indulgemus.

Praedicandi facultas 2):

§ 33. Propterea proponendi populo verbum Dei, et dandi omnibus vere poenitentibus et confessis, qui huiusmodi praedicationi interesse voluerint, quadraginta dierum indulgentiam de iniunctis eis poenitentibus.

Confessione-
que audiendi:

§ 34. Audiendi quoque confessiones, et iniungendi poenitentias, et imponendi absolutionem debitam pro confessis; conferendi etiam ecclesiastica sacramenta, tam hominibus et vassallis vestris, quam caeteris christifidelibus.

Campanas pul-
sandi:

§ 35. Necnon habendi et pulsandi campanas die noctuq. ad horas canonicas, et quandocumque de vestra processerit voluntate, absque cuiusque contradictionis obiectu.

(1) Vide Conc. Trid., sess. 23. c. 11 et 14.

(2) Item, sess. 24, cap. 4.

Dispensandi cum intrantibus ordinem.

§ 36. Dispensandi etiam cum fratribus seu monachis ad vestra monasteria et loca convolantibus, et ibidem degentibus, super irregularitatibus quibuscumque, etiam si prius eas fortasse contraxerint, quam praedicta loca et monasteria intravissent, dummodo ex homicidii vel mutilationis causa, irregularitates ipsae minime sint contractae. Absolvendi etiam fratres et monachos memoratos ab excommunicatione quacumque, etiam si eius absolutio tantum sit Sedi Apostolicae reservata, plenam et liberam vobis, filii abbates, auctoritate apostolica concedimus potestatem.

Oblationes recipiendi, etiam si sint bona feudalia.

§ 37. Indulgemus etiam vobis, ut bona feudalia vel alia quaelibet vobis oblata libere recipere valeatis ac licite retinere, nulla constitutione seu consuetudine contraria existente; aut etiam si loci diocesanus bona ipsa pro decimis non solutis, aut praestationibus aliis sibi aut Ecclesiae suae asserat obligata.

Et praecipuum monasterium ad libitum mutandi.

§ 38. Et quia mutatio temporum facti mutationem forte requireret, licitum sit vobis aliquid aliud de monasteriis vestris, praesentibus aut futuris, caput aliorum monasteriorum et membrorum vestrorum (si expediens fuerit) ordinare.

Irritatio omnium quae contra praemissa attentate fuerint.

§ 39. Nos enim ex nunc decernimus irritum et inane quicquid contra tenorem concessionum, constitutionum, indulgentiarum et inhibitionum huiusmodi, et capitulorum omnium et etiam singulorum, quae superius sunt expressa, per quoscumque attentatum est, vel in posterum contigerit attentari; et interdicti, suspensionum et excommunicationum sententias, si quas contra praemissa, vel aliquid praemissorum, in vos vel in vestrum aliquem, sive aliquos, aut loca vestra, seu benefactores vestros aut executores vel haeredes, a quocumque cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, aut

honoris vel status existat, in posterum contigerit promulgari, volumus eo ipso penitus non tenere.

Actus recognitionis debita Sedi Apot.

§ 40. In signum vero perceptae libertatis vestrae, et subiectionis solius Romanae Ecclesiae per nos vobis concessae, ut superius praemittitur, unam nunciam auri, solvendam annis singulis in festo Nativitatis Domini, tam pro capite, quam pro membris vestris, nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus persolvatis (1).

Nulli ergo omnino hominum etc.

Dat. Aquilae v kalendas octobris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 27 septembris 1294, pont. anno 1.

BONIFACIUS VIII

PAPA CXCH

Anno Domini MCCXCIV.

Die 14 decembris anni 1294 electus est Neapoli in Summum Pontificem Benedictus Caietanus, Anagninus patria, patre vero Luitfredo, illustri Caietano stemmate ortus, qui fuerat antea presbyter cardinalis Ss. Silvestri et Martini tituli Equitii. In Pontificem electus, Bonifacius VIII voluit appellari: consecratus vero est et coronatus Romae mense ianuario anni sequentis. Sedit in pontificatu annos viii, mens. ix, dies xviii (2), imperantibus in Oriente Andronico, in Occidente vero Rodulpho, mox Alberto regibus Romanorum. Obiit Romae die 11 octobris anno 1303, et sepultus est in basilica Sancti Petri. Vacavit sedes dies xi.

(1) Forsan persolvatis. (2) Ab electionis die computandos.

I.

Bonifacius Papa Eduardum Angliae regem certiores facit de Coelestini PP. abdicatione, suique in Pontificem electione (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Dei assistentia Ecclesiae: — Quae tutior est, et constantior in adversitatibus. — 2, 3. Maximum Ecclesiae malum, si providum non habeat pastorem. — 4. Coelestini V Summi Pontif. cessionem narrat. — 5. Electionem suam in Summum Pontificem: — 6, 7. Suam exponit in acceptando pontificatu dubietatem. — 8. Quid demum ad accipiendum moverit. — 9. Angliae regem hortatur ut administret iustitiam, ecclesiasticorumque tueatur privilegia: — 10, 11. Atque in suis et regni negotiis ad Pontificis benevolentiam recurrat.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Eduardo regi Angliae illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Gloriosus et mirabilis in operibus suis Deus, qui, cum sit in misericordia copiosus, in huius orbis orbita, plena malis, confecta dissidiis, innumeras miserationes exercet; Ecclesiam suam, quam ipse Summus Opifex rerum instituit, ac supra fidei firmam petram alia (2) et solida fabrica stabilivit, opportunis favoribus prosequi non desistit.

Dei assistentia
Ecclesiae

§ 1. Assistit enim illi miserator et propitiator assiduus, non obdormiens, nec dormitans, in suarum opportunitatum eventibus pervigil custos eius. Ipse siquidem sibi est in turbatione solamen, in necessitate succursus; tumque maxime in adiutorium eius sua pietas larga diffunditur, cum adversus illam mundi nubila tempore caligante levantur, quae inter molestias et afflictiones intrepida colligans in vexatione vigorem, in ipsa ma-

lorum instantia convalescit; nam divino semper munita praesidio, nec comminationum strepitu deterretur, nec adversitatum superatur incursum, sed in terroribus tutior et constantior in adversis, pressa praevallet, passa triumphat.

§ 2. Haec est arca, quae per confluentias et multiplicationes aquarum elevatur in altum, et subactis culminibus montium, libera et securo profundas impetuosi diluvii calcat undas. Haec est uti navis, quae, vento contrario irruente, strepentis maris furibundis motibus agitur; firma tamen et solida fragoribus non dissipatur aequoreis, nec marini furoris rapiditate sorbetur; sed elatas procellas obruens, ac spumosa et tumida freta sternens, triumphantes exequitur suae navigationis incessus, quae ad vitalem crucis salvificae arborem rectae intentionis alis totaliter elatis, in caelum semper intenta procellosum intrepide mundi pelagum peragrat; eo quod secum habet seduli gubernatoris auxilium, marium praeceptoris; unde regente illo et dirigente salubriter, ac Spiritu Sancto flante, adversitatum quarumlibet nebulis dissipatis, victoriosa peregrinationis suae liberum agit iter, ad patriae coelestis portum supernis nutibus feliciter perducenda. Cumque sic adversis innumeris prematur et turbetur Ecclesia illa; in intimis ipsam acerbis sauciat, duriusque ferit adversitas, cum pastore provido viduatur.

§ 3. Sed licet saepius Ecclesia eadem pastoris regimine destituta, longae viduitatis lamenta protraxit, expectando gemebunda diutius consolationem plenariam successoris; in huiusmodi tamen moeroris nubilo dignanter illi clementia divina illuxit, doloribus et necessitatibus suis opportune subveniens per substitutionem optatam et delectabilem novisponsi; ac eam de amissione prioris, interdum inutilis, per promotionem ecelestem accommodi successoris instaurans.

§ 4. Sane, vacante Romana Ecclesia per liberam et spontaneam dilecti filii

(1) Ex Archiv. Angliae Rimer., tom. II, pag. 667. — Raynaldus eiusdem lere tenoris literas Senonensi archiepiscopo, eiusque suffraganeis datas refert ad annum 1295, § 7. (2) *Forsan alta*.

Quae tutior est, et constantior in adversitatibus.

Maximum Ecclesiae malum, si providum non habeat pastorem.

Coelestium V
Summi Pontif.
cessionem n. r.
t. 1

fratris Petri de Murroue, olim Romani Pontificis, cessionem coram venerabilibus fratribus episcopis et filiis nostris presbyteris et diaconis cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, ex certis rationabilibus et legitimis causis factam ab ipso in festo beatae Luciae virginis proximo praeterito, et a cardinalibus praedictis admissam, cum illam posse legitime fieri, et priorum gesta Pontificum, et constitutiones declararent apertius; et ad eam etiam faciendam expressus accesserit cardinalium praedictorum assensus;

§ 5. Cardinales ipsi considerantes atentius, quam sit onusta dispendiis, quam gravia malorum incommoda secum trahat prolixae Ecclesiae memoratae vacatio: et propterea votis et ardentibus desideriis cupientes per efficacia et accelerata remedia huiusmodi periculis obviare; die Iovis decimo kalendas ianuarii post festum subsequens praedictum, missarum solenniis ad honorem Sancti Spiritus celebratis, hymnoque solito cum devotione cantato, se in quodam conelavi apud castrum novum, civitati Neapolitanae contiguum, ubi tunc idem frater cum sua residebat familia, incluserunt, ut per mutui commoditatem colloquii Ecclesiae praedictae provisio, superna cooperante virtute, celerius proveniret. Die vero Veneris immediate sequente praefati cardinales, mentis oculis erectis ad Dominum, pia desideria benignius prosequentes in electionis negotio, per viam scrutinii ferventibus studiis, ut praedicta vitarentur incommoda, procedentes; et tandem cum divina clementia Ecclesiae praelibatae compatiens eam nollet ulterioris vacationis periculis subiacere, ad personam nostram, licet immeritam, intentum animum dirigentes, quamquam inter eos quamplures magis idonei et digniores etiam haberentur;

§ 6. Nos tunc tituli Sancti Martini presbyterum, in summum Pontificem canonice elegerunt, gravis oneris sarcinam nostris debilibus humeris imponendo. Nos autem, profunda et sedula meditatione

pensantes difficultatem officii pastoralis, continui laboris angustias, et praecellentiam apostolicae dignitatis, quae sicut honoris titulis altioris attollit, sic magnitudine ponderis deprimit gravioris; attendentes insuper nostrae simplicis imperfectionis instantiam, expavimus et haesitavimus vehementer, nimioque concussus extitit stupore cor nostrum.

§ 7. Nam cum ad tolerandas particulares vigiliis vix possibilitas nostra sufficiat, ad universalis speculae sollicitudinem vocabamur, et intolerabile apostolici ministerii iugum inferebatur instanter debilitatis nostrae cervici iugiter supportandum; ac meritum non suffulti praesidio ad suscipiendas Apostolorum Principis Petri claves, et gerendum super omnes ligandi et solvendi pontificum angebamur.

§ 8. Verum tamen, ne divinae Providentiae opus impedire forsitan videremur, aut nolle nostrae voluntatis arbitrium suo beneplacito confirmare; ac etiam, ne corda electorum concordia per nostrae dissentionis obiectum ad discordiam verteremus, voluntatibus tandem acquievimus eorumdem ad subeundum iugum huiusmodi nostros impotentes humeros submittendo; non quod de aliqua nostrae probitatis virtute fiduciam habeamus, sed quia in Eius speramus clementia, qui confidentes in se non deserit, sed eis propitius opportunis auxiliis semper adest, quique de sublimi polorum solio Ecclesiam sponsam suam intuetur miserititer, et tuetur; suaeque illam exaltare non desinit copiosis beneficiis pietatis.

§ 9. Ideoque celsitudinem tuam rogamus et hortamur attente, ac obsecramus in Domino Iesu Christo, quod iudicium diligit regis honor, metas iustitiae curiosus observes, illamque sincere diligere studeas, aequitatem non deserens, clementiam non omittens, ut subiectus tibi populus copiosus in pacis pulchritudine sedeat, et in requie opulenta quiescat. Ecclesiam insuper matrem tuam, et ipsius

Quid demum
ad accipiendum
morerit

Anglice regem
hortatur ut ad-
ministrat iustitiam,
et Ecclesiam
suae matrem tuam
privilegiis:

Suum et ponit
in accipiendo
pontificatu du-
brietatem:

praelatos nostri utique Salvatoris ministros, caeterasque personas ecclesiasticas, eius obsequiis dedicatas, quin potius in illis Regem coelorum, et Dominum, per quem regnas et regeris, incessanter et solerter honorans, ipsos regii favoris ope confoveas, et in pulchritudine libertatum aliorumque suorum iurium efficaciter protegere studeas et tueri. Sicque in his tamquam filius benedictionis et gratiae te geras et dirigas, quod clarae memoriae progenitores tuos, qui erga praefatam Ecclesiam summae devotionis et reverentiae titulis, dum viverent, claruerunt, non solum imitari solliciti, sed etiam reverenter excedere dignoscaris, ad laudem et gloriam Dei Patris, et celebre magnamque tui honoris et nominis incrementum.

Alque in suis et regni negotiis ad Pontificis benevolentiam recurrat.

§ 10. De nobis autem, ut patre benevolo et sincero, qui te, prout celsitudinem regiam latere non credimus, in minori etiam officio constituti, affectuose dileximus et diligere non cessamus, spem certam, et fiduciam firmam gerens, in tuis et eiusdem regni negotiis et opportunitatibus, quae occurrunt, ad nos recurrere non postponas.

§ 11. Nam in his, super quibus ex parte regia fuerimus requisiti, libenter, quantum cum Deo poterimus, votis regis annuemus, tuam et eiusdem regni prosperitatem omnimodam non solum studiis conservare sollicitis, sed etiam plenius augmentare favoribus intendentes etc.

Datum Laterani nono kalendas februarii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 24 ianuarii anno Domini 1295, pontif. anno 1.

II.

Contra dantes aliquid, vel promittentes, aut recipientes, pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostolicam, ac etiam contra scientes et non revelantes (1).

(1) Constitutio ista licet sit inter extrav. commun. in tit. *De sentent. excomm.*, eam tamen

SUMMARIUM

Excommunicatio in dantes quicquam aut promittentes et recipientes pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostolicam: — 1. Promittentesque et recipientes. — 2. Scientes et non revelantes. — 3. Reservatio absolutionis. — 4. Irritatio gratiae vel iustitiae hac via obtentae. — 5. Excommunicatio scienter ea utentium.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Excommunicamus et anathematizamus ex parte Dei omnipotentis Patris, et Filii et Spiritus Sancti, auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri et Pauli, et nostra, omnes clericos, religiosos et laicos utriusque sexus, sive sint familiares curiae, sive alii undecumque, qui aliquid parvum, vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto, sive promissione occulta vel manifesta facta sub generalibus, et plenarie non expressis aperte verbis, quicquam dederint, aut receperint, magnum vel parvum, vel promissionem de quacumque re aut utilitate propter hoc consequenda fecerint vel receperint, pro aliqua iustitia sive gratia, pro se aut pro alio, in causis vel iudiciis, seu alias per literas apostolicas et quibusque modis apud Sedem Apostolicam obtinenda.

Excommunicatio in dantes quicquam aut promittentes et recipientes pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostolicam.

§ 1. Et hanc sententiam ad promittentes et acceptantes, et dantes et recipientes, duximus extendendam.

Promittentesque et recipientes.

§ 2. Illos quoque, qui aliquem sciverint culpabilem in praedictis, et nobis intra dierum trium spatium non retulerint, vel alicui, per quem ad nos verbum

Scientes et non revelantes.

posui tamquam curialibus admodum necessariam, et quia in hoc opere extat Bulla Greg. XIII incipien. *Ab ipso*, ubi haec extenditur ad praedictorum complices et auxiliares. Prout etiam confirmata et ampliata fuit a Clemen. VIII in eius const. *Pro commissa*. Quam diligenter attende, quoniam puto eam esse intelligendam secundum eius subiectam materiam, idest ligare dantes aliquid vel recipientes de bonis communitatum Status Ecclesiastici, et non alios. Cherubinus.

fideliter perferatur, simili decernimus sententiae subiacere.

§ 3. Decernimus etiam, ut nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam pro praedictis, vel aliquo praedictorum, absque speciali mandato nostro absolutionis beneficii valeat obtinere, nisi forsitan ad nos habere accessum non possit, in mortis articulo constitutus. Nec etiam ad absolutionis gratiam admittatur, nisi prius quantum vedit, vel recepit, integraliter pauperibus largiatur.

§ 4. Iustitiam vero, sive gratiam sic obtentam, nullius prorsus esse momenti volumus, omnique statimur carere effectu et robore firmitatis.

§ 5. Sed scienter utentes ipsis, simili sententia excommunicationis adstringimus, et reservantes nobis absolutionem eorum cum praemissis in omnibus ad poenas similes obligamus.

III.

Quod prope Ecclesias et conventus fratrum Eremitarum ordinis S. Augustini, non possint alii religiosi Mendicantes nova loca aedificare infra spatium cannarum centum quadraginta.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causa huius prohibitionis. 2. Prohibitio (*de qua in rubrica*). — 3. Qui sint religiosi Mendicantes. — 4. Qualitas cannarum. — 5. Derogatio contrariorum.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis generali, aliisque provincialibus, prioribus, ac universis fratribus Ordinis Eremitarum S. Augustini, salutem et apost. benedictionem.

Ad consequendam gloriam coelestis patriae sic divina pietas per suam gratiam humilitatem vestram cernitur allexisse, quod semper ad hoc intenti estis et vigiles, ut illam vobis, et proximis per innocentis vitae studium acquiratis.

Haec et alia sancta pauperrimae religionis vestrae merita nos inducunt, quod simus ex intimo cordis affectu solliciti, ut in omnibus, quae ad laudem Dei, et tranquillum statum devotionis vestrae cupitis, habeamus providentiae studium efficaciae.

§ 1. Sane non sine quadam turbatione animi frequenter audivimus, quod inter vos et religiosos aliquos, illa de causa, aemulationis et dissensionis materia oritur, quod ipsi domos et ecclesias regulares iuxta loca vestra, non sine gravi vestro praedicio et scandalo manifesto, quandoque construere praesumebant.

§ 2. Cum itaque ad apostolici spectet officii dignitatem de regno militantis Ecclesiae cuiuslibet scandali materiam abolere: nos digne volentes, quod huiusmodi aemulationis et dissensionis occasio per diligentiae nostrae studium amputetur; auctoritate praesentium ordinamus, et districtius inhibemus, quod nulli liceat amodo de Minorum, Praedicatorum, Poenitentiae Iesu Christi, S. Mariae de Monte Carmelo, S. Clarae, aliisque ordinibus in paupertate fundatis, nullique mulierum de praedictis seu quibuslibet aliis ordinibus aliquod monasterium, ecclesiam vel oratorium aedificare seu construere; nulli quoque saeculari vel religioso, cuiuscumque professionis, ecclesiam vel monasterium seu oratorium iam aedificatum, in aliquem transferre de ordinibus memoratis, infra spatium centum quadraginta cannarum a vestris Ecclesiis mensurandarum per aerem, etiam ubi alias mensurari loci dispositio non permittit. Praeterea, statimur, ut quodcumque, contra huiusmodi ordinationis et inhibitionis nostrae tenorem ex nunc in antea aedificatum fuerit, diruatur.

§ 3. Et ne de notitia ordinum et quantitate cannarum huiusmodi, aliqua possit dubitatio exoriri, illos ordines intelligi volumus in paupertate fundatos, qui ex regula vel constitutionibus suis, extra septa Ecclesiarum, monasteriorum suo-

Reservatio absolutionis.

Irritatio gratiae vel iustitiae hac via obtentae.

Excommunicatio scienter ea utentium.

Causa huius prohibitionis.

Prohibitio de qua in rubrica.

Exordium.

Qui sint religiosi Mendicantes.

rum vel officinarum eorum, et clausuram ipsorum nullas debent possessiones habere; quod si aliquis de ordinibus ipsis possessiones in aliquibus membris habere, in aliis vero non habere noscatur, eum, quoad ordinationem et inhibitionem huiusmodi, praedictis ordinibus in paupertate fundatis annumerari volumus.

Qualitas cano-
nicarum.

Derogatio con-
servatorum.

§ 4. Et quamlibet cannarum ipsarum octo palmorum longitudinem continere.

§ 5. Non obstantibus varia locorum consuetudine seu privilegiis, indulgentiis sive literis quibuscumque tam supradictis ordinibus quam mulieribus, vel alicui eorum ab Apostolica Sede, sub quamcumque forma concessis, seu etiam concedendis, quae de praesentibus specialem et expressam non fecerint mentionem. Nulli ergo, etc.

Dat. Later. 11 kalendas martii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 19 februarii 1295, pont. anno 1.

IV.

Quod conservatores concessi certis Ecclesiis a Sede Apostolica ab iniuriis manifestis defendantur, qui iubentur esse canonici aut praediti dignitatibus in Ecclesiis cathedralibus (1).

SUMMARIUM

1. Conservatores eligendi qui sint in dignitate aliqua constituti. — 2. Aliis committere vices suas quando possint. — Conservatorum officium expirat post obitum concedentis. — 3. Quibus in causis concedendi ii conservatores qui a petente postulantur. — 4. Eadem statuuntur de iudiciis de simplici iustitia. — 5, 6. Aliae ad rem dispositiones. — Clausulae.

**Bonifacius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Conservatores
eligendi qui sint
in dignitate ali-
qua constituti.

§ 1. Statuimus, ut conservatores, qui ab Apostolica Sede conceduntur interdum, ut aliquos a manifestis iniuriis et

(1) Ex Archiv. Angliae Rimer., tom. 1, pag. 33.

molestiis tueantur, sint in alicuius civitatis Ecclesiae cathedrali canonici, vel dignitatem aliquam seu personatum in civitate vel dioecesi eius obtinentes, extra quam siquidem civitatem vel aliquos ad iudicium evocare non valeant, nec etiam procedere contra illos, qui de civitate vel dioecesi non fuerint supradictis, vel infra civitatem eandem dumtaxat de commissis sibi negotiis sive causis possint cognoscere: aliis tamen nequeant committere vices suas, nisi expresse hoc eis ex litterarum conservatoriarum beneficio competere dignoscatur.

Aliis committere vices suas quando possint

§ 2. Citationes tamen et denuntiationes sententiarum, quas iidem personaliter tulerint, possint tantum infra civitatem vel dioecesim praedictam facere per se vel alium, seu alios, qui de civitate vel dioecesi fuerint memoratis; quodque conservatorum ipsorum, quoad non cepta negotia, ipso iure expirat officium post obitum concedentis; ubi vero huiusmodi civitas minime haberetur, seu destructa fortasse existeret, et in eius dioecesi locus reperiretur insignis, in loco ipso de huiusmodi negotio cognoscatur, et totalis processus habeatur in ipso.

Conservatorum officium expirat post obitum concedentis (1)

§ 3. Cum autem per capitulum cathedralis Ecclesiae alicuius civitatis, vel singulares personas ipsius aut per immediatum superiorem eorum, utpote patriarcham, primum, archiepiscopum vel episcopum, quisquam se diceret molestari; tunc illi taliter proponenti, ipsoque volente, poterunt conservatores concedi hi, qui in ipsa Ecclesia cathedrali canonicatum habeant vel personatum seu dignitatem in civitate vel dioecesi praebant; vel, si maluerit impetrator, sibi concedantur conservatores, qui canonicatum habeant in cathedrali Ecclesia civitatis, vel personatum seu dignitatem, in eadem civitate vel eius dioecesi illorum, contra quos, qui de civitatibus seu dioecesibus praedictis non fuerint, vel extra civitatem, in cuius cathedrali Ec-

Quibus in causis concedendi ii conservatores qui a petente postulantur.

(1) Vide in Lucio III, Constit. XIV.

clesia canonicatum, vel in qua seu cuius dioecesi dignitatem aut personatum obtinent, possint de negotiis sibi commissis cognoscere vel ferre sententiam contra eos.

Eadem statu-
untur de iudi-
cibus de sim-
plici iustitia.

§ 4. Adiciamus insuper statutum huiusmodi, ut iudices, qui in litteris de simplici iustitia conceduntur, sint in alicuius civitatis Ecclesia cathedrali canonici, vel personatum seu dignitatem in eadem civitate vel eius dioecesi obtinentes: extra quam civitatem vel dioecesim aliquos ad iudicium evocare non valeant, nec procedere contra illos, qui de civitate vel dioecesi non fuerint supradictis; infra quam etiam civitatem dumtaxat de commissis sibi negotiis sive causis personaliter possint cognoscere, ac vices suas quoad cognitionem causarum talium commissarum eisdem, vel prolationes interlocutoriarum vel diffinitivarum sententiarum, aut ipsarum executiones committere nequeant, nisi his, qui in eiusdem civitatis cathedrali Ecclesia canonicatum, vel in ipsis civitate vel dioecesi dignitatem obtinent, seu etiam personatum, sed nec alia media causae, articulos vel ministeria certa minora committere liceat, nisi personis civitatis vel dioecesis earundem.

Aliae ad rem
dispositiones.

§ 5. Cum autem contra capitulum cathedralis Ecclesiae alicuius civitatis, vel singulares personas ipsius, aut contra immediatum superiorem ipsorum, utpote patriarcham, primatem, archiepiscopum vel episcopum huiusmodi litterae de simplici iustitia impetrantur, expresse impetratore volente, concedi poterunt iudices talium litterarum, qui in ipsa cathedrali Ecclesia canonicatum habent, vel personatum seu dignitatem in eisdem civitate seu dioecesi; vel, si maluerit impetrator, concedantur iudices, qui canonicatum habeant in cathedrali Ecclesia civitatis, vel personatum seu dignitatem in eadem civitate vel eius dioecesi vicinis, continuis seu conterminis civitati vel dioecesi illorum, contra quos,

ut praemittitur, tales iudices impetrantur: in hoc etiam casu nullus extra dictas civitates vel dioeceses ad iudicium evocetur, nec procedatur contra eos, qui non fuerint de civitatibus vel dioecesibus memoratis.

§ 6. De causis, auctoritate et negotiis sibi commissis in civitate, in cuius Ecclesia cathedrali canonicatum, vel in qua, seu cuius dioecesi, personatum vel dignitatem obtinent, dumtaxat cognoscant; nec quoad cognitionem de negotiis et causis ipsis prolationem interlocutoriarum vel diffinitivarum sententiarum vel executionem ipsarum possint alii, vel aliis committere vices suas, qui in eiusdem civitatis cathedrali Ecclesia canonicatum, vel dignitatem seu personatum in civitate ac dioecesi non obtinent supradictis, sed nec alia media causae, articulos vel ministeria certa minora committant nisi personis civitatis et dioecesis earundem. Decernimus quoque, ut ipso iure sit irritum et inane si quid contra praemissa contigerit attentari.

Clausulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Laterani vi idus aprilis, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 8 aprilis 1295, pontif. anno 1.

V.

Restituitur regi Aragonum, regnum, quo ex causa occupationis regni Siciliae privatus fuerat (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Petrus Aragoniae rex excommunicatus, regnoque privatus: — Aragoniae regnum, alique principatus Phi-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

lippo Francorum regi concessi. — 2. Iacobus Petri successor pacem fecit cum Philippo rege Francorum, et Siciliam Papae restituit. — 3. Carolus Valesius, obtento ab Ecclesia regni Aragonici iure, decessit. — Restituit Iacobo Bonifacius Aragoniae et Valent. regnorum iura. — 4. De Pontificis manu cardinalis S. Clementis, Iacobi nomine, accepto annulo, iis investitur. — 5. Clausulae.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad certitudinem praesentium, et memoriam futurorum.

Francorum Splendor gloriae, et figura substantiae Dei Patris, in cuius lumine lumen inspicitur, operoso mysterio lenitatem pacis amare nos instruit, et quodam exemplaris speculo fragilitati nostrae viam humanae miserationis ostendit.

Petrus Aragoniae rex et communicatus, et quoque privatus
 § 1. Sane propter iniustitiam manifestam quondam Petri, olim regis Aragonum, circa occupationem insulae Siciliae, terrae peculiaris Ecclesiae, variosque conatus et insidias ad alias partes regni Siciliae occupandas, seditionem in ea insula motam, commotionem et contumaciam populi factam inibi contra rempublicam Ecclesiamve Romanam, et clarae memoriae Carolum Siciliae regem, non absque strage et occisione multorum; felicis recordationis Martinus Papa quartus, praedecessor noster, regnum Aragoniae, caeterasque terras Petri praefati exponens, de fratrum suorum consilio, ipsum Petrum, dudum Aragonum regem, eidem regno et terris regioque honore sententialiter, iustitia exigente, privavit, et privans exposuit eadem regnum et terras occupanda catholicis, de quibus, et prout Sedes Apostolica duceret providendum. Postmodum vero idem regnum Aragonum atque Valentiae, et comitatum Barchinonae, quae sunt de terris positae, quae olim fuerant dicti Petri, clarae memoriae Philippo regi Francorum, et dilecto filio nobili viro Carolo nato eius Alanzoni et Valesii comiti electo, ad dictorum regnorum, et

comitatus regimen a rege praefato per ministerium seu deputationem bonae memoriae Ioannis tituli Sanctae Ceciliae presbyteri cardinalis, de ipsorum fratrum consilio, praehabita deliberatione, concessit.

§ 2. Verum, praefato Petro sublato de medio, post varios tractatus pacis habitos inter charissimum in Christo filium nostrum Carolum Siciliae regem illustrem eiusdemque Petri posteros, sibi successores in vitium, Qui facit concordiam in sublimibus suis, Iacobi de Aragonia praefati quondam Petri, olim regis Aragonum filii, praecipue succedentis in culpam, praefatam insulam et nonnulla alia loca, in regno Siciliae citra Pharam occupata tenentis, hostis Ecclesiae, regisque dictorum, ut insinuatione nobis et fratribus nostris facta continet, animum convertit ad pacem: sicque inter iam dictos regem et Iacobum tractatus pacis est habitus et firmatus; in quo ex parte praefati Iacobi illa inter caetera sunt conventa: quod insula memorata Siciliae cum omnibus terris et castris, casalibus, fortalitiis, insulae Maltae aliisque omnibus insulis eidem insulae Siciliae adiacentibus, ubicumque sint, sicuti bonae memoriae praefatus rex Siciliae ante rebellionem insulae praenominatae tenebat, iuxta nostri determinationem arbitrii per eundem Iacobum Romanae restitueretur Ecclesiae; aliis locis, castris et insulis, quae per ipsum Iacobum, valitores, factores, complices et ministros ipsius citra Pharam occupata tenentur, restituendis praefato Carolo regi viventi, iuxta nostrae provisionis arbitrium, nec non liberis et aliis obsidibus dicti regis, quos idem Iacobus apud se detinet, iuxta formam in serie praefati tractatus annexam, certis hinc inde pro firmitiori pacis nexu et charitatis mutuae matrimonii copulandis.

§ 3. Nos itaque cernentes frementia undique mundi pericula, et quae instant prae foribus ruinam minantia, gravia

Iacobus Petri successor pacem fecit cum Philippo rege Francorum, et Siciliam Papae restituit.

Aragoniae regnum, aliisque principatus Philippo Francorum regi concessi.

detrimenta super Terram Sanctam, desertam incolis christifidelibus, ipsorum destitutam suffragiis, flentes amare; cum, catholicis principibus distractis ad bella civilia, non sit, qui consoletur eam ex omnibus charis suis; ac misericordiam potius, quam iudicium cantare cupientes Altissimo; ad reparationem quoque status praefati regis Siciliae filii specialis Ecclesiae specialem habentes considerationis intuitum; et memoratum tractatum pacis paternae charitatis brachiis amplectentes, facta iam in manibus nostris per charissimum in Christo filium nostrum Philippum Francorum regem illustrem, et dilectum filium nobilem virum Carolum fratrem eius Alanzoni et Valesii comitem, renunciatione legitima et solenni de praedictis regnis, et comitatu Barchinonae, clarae memoriae praedicto Philippo regi Francorum eorum parenti, et eidem Carolo comiti, ut praemittitur, per Ecclesiam ipsam concessis, omnique iure et actione eius competente pro illis, eidem Iacobo et suis haeredibus, de fratrum nostrorum consilio et assensu, restituimus, reddimus atque concedimus iam dicta regna Aragonum atque Valentiae, ac comitatum Barchinonae, honorem regum ac omnia et singula, quae sententia dictae Sedis Apostolicae lata contra dictum Petrum, olim regem Aragonum, patrem suum, continebat expresse; et ea, atque verba sententiae, vel effectus eiusdem sententiae se extendunt, ut ea habeant et teneant eo modo, quo habebat et tenebat dictus Petrus, quondam rex Aragonum, pater suus, antequam Romanam Ecclesiam offendisset in aliquo; et de praedictis regnis et comitatu in quondam Alphonsum primogenitum eius donationem, ut dicitur, contulisset: nec intendimus, quod per praedictas restitutionem, redditionem et concessionem, nobis vel ipsi Ecclesiae ius aliquod acquiratur nec retineatur in illis, occasione retentionis seu reservationis, quam fecit

Ecclesia in dictis regnis et comitatu cum ipsa praedicto quondam Philippo Francorum regi concessit; nec ratione concessionis factae de ipsis per Romanam Ecclesiam dicto Carolo comiti, aut renunciationis seu resignationis praefatae factae in manibus nostris per eundem regem Francorum et Carolum comitem fratrem eius; sed eidem Iacobo, suisque successoribus in eisdem regnis, comitatu seu terris sua iura firma et illibata persistant; nec ex iis sibi vel suis in aliquo praedictum generetur: sed ea habeant et teneant, ut praedicitur, eo modo, quo habebat et tenebat dictus Petrus, antequam Romanam Ecclesiam in aliquo offendisset, et de praefatis regnis et comitatu contulisset donationem in Alphonsum, ut dicitur, memoratum: investientes per nostrum anulum de praedictis omnibus et singulis, eiusdem Iacobi et haeredum suorum nomine, dilectum filium nostrum Guillelmum tituli Sancti Clementis presbyterum cardinalem, quam pro votiva perfectione tractatus eiusdem versus partes ultramontanas praesentialiter destinamus.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum restitutionis, redditionis, concessionis et investiturae infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem etc.

Datum Anagninae per manum magistri Petri de Piperno Sanctae Romanae Ecclesiae vice-cancellarii, undecimo kalendas iulii, indictione octava, incarnationis dominicae anno millesimo ducentesimo nonagesimo quinto, pontificatus vero domini Bonifacii Papae octavi anno primo.

Ego BONIFACIUS catholicae Ecclesiae episcopus.

(*Sequuntur subscriptiones dominorum Cardinalium, qui interfuerunt in forma.*)

Dat. die 21 iunii 1295, pontif. anno 1.

Carolus Valens, obtento ab Ecclesia regi Aragonum iure, dedit.

Restituit Jacobo Bonifacius Aragoniae et Valent. regnum iura.

Ps. Pontifex manu cardinalis S. Clementis, Iacobi nomine, accepit anulum, sus in castris

Claufulae.

VI.

*Dismembratio archiepiscopatus Tolosan.
et erectio episcopatus Appamiarum (1).*

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae erigendi novi episcopatus. — Villa Appamiarum in civitatem erigitur. — Et Ecclesia S. Martini in cathedralem. — 2. Dos novi episcopatus. — 3. Robur decreto additum.

**Bonifacius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Exordium.

Romanus Pontifex, qui, supernae dispositionis arbitrio in supremæ dignitatis specula constitutus, Ecclesiarum omnium rector agnoscitur, vineæque dominicæ custos generalis et cultor, ac totius ovilis catholici pastorumque omnium Summus Pastor, de apostolicæ plenitudine potestatis tradita sibi a Domino, cuius nutui cuncta subserviunt, obediunt singula, obtemperant universa; interdum cathedrales et alias unit et adnectit Ecclesias; interdum vero ad episcopatum divisiones procedere non omittit: cum temporis qualitas suggerit, causæ rationabiles persuadent: ut omnia, quæ pontificali noscuntur officio imminere, prudenter et solerter exercent ac salubri et provida exequi studeat actione.

Causæ erigendi novi episcopatus

§ 1. Sane considerantes attentius, et infra claustra pectoris meditatione sollicita revolventes, quod Tolosana Ecclesia usque adeo amplam et diffusam dioecesim obtinet, prout ex ipsa facti evidentia innotescit, quod Tolosanus episcopus, qui extitit pro tempore, nequit ipsam, ut debet et convenit, visitare, non sine gravi animarum dispendio personarum degentium in eadem: pensantes etiam, quod Ecclesia ipsa in proventibus et redditibus annuis tam affluenter, tamque magnifice abundare conspicitur, prout famæ veridicæ revelat assertio, et clara fide dignorum testimonia profitentur, quod de ipsorum multitudine copiosa non so-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

lum duobus, sed pluribus etiam potest episcopis iuxta suæ dignitatis decentiam annis singulis provideri; quodque propter ea felicis recordationis Clemens Papa quartus prædecessor noster, animarum fidelium salutem prospiciens, et illarum partium notitiam plenam habens, ad divisionem huiusmodi episcopatus Tolosani, dum viveret, firmiter intendebat, certam ad hoc, sicut asseritur, dioecesim distinguendo, villam Appamiarum, pridem de dicta Tholosana dioecesi existentem, locum utique nobilem et insignem, multisque commoditatibus præditum, ad Dei laudem et gloriam, exaltationem catholicæ fidei, et divini cultus augmentum, de fratrum nostrorum consilio et assensu ac potestatis plenitudine supradictæ, in civitatem erigimus, et civitatis vocabulo insignimus, eam a iurisdictione qualibet Tholosani episcopi penitus eximentes: auctoritate Sedis Apostolicæ decernendo, ut Beati Martini confessoris ecclesia, eidem civitati vicina, in qua corpus gloriosi Antonini martyris, prout proponitur, requiescit, sit de caetero et habeatur prædictæ civitatis Ecclesia cathedralis.

Villa Appamiarum in civitatem erigitur:

Et Ecclesia S. Martini in cathedralis.

Dos novi episcopatus.

§ 2. Concedimus quoque ex nunc auctoritate prædicta et donamus, deputamus, et etiam providemus futuro Appamiarum episcopo, eiusque successoribus, qui pro tempore fuerint, de situatis redditibus et proventibus supradictis septem millia librarum Turonen. parvarum, percipienda integre anno quolibet ab eisdem: ita quod idem Appamiarum episcopus et successores ipsius habeant et percipiant in huiusmodi redditibus annuatim decem millia librarum eiusdem monetæ, computatis in eis tribus libris monetæ ipsius ad quos redditus et proventus Ecclesiæ Appamiarum annis singulis ascendere dignoscuntur.

§ 5. Quia vero, quod de civitate ipsa per Apostolicæ Sedis providentiam circumspectam factum et ordinatum esse dignoscitur in hac parte, perpetuis futuris temporibus esse volumus valiturum,

Robur decreto additum.

et robor obtinere incommutabilis firmitatis, auctoritate praedicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscumque praeminentiae, ordinis, conditionis, aut status, etiamsi episcopali vel archiepiscopali seu regia praefulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem Sedis eiusdem quovis quaesito colore vel modo, sive causa vel occasione qualibet adinventis, turbare seu quomodolibet impedire praesumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super hoc per quemcumque apostolica vel alia quavis auctoritate contigerit attentari: et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium quovis modo praesumpserint, excommunicationis, suspensionis et interdicti sententiam promulgamus, a qua non nisi per Romanum Pontificem absolutionis beneficium valeat obtineri. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostrarum erectionis, insignitionis, exemptionis, constitutionis, concessionis, dationis, deputationis, provisionis, inhibitionis et promulgationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem etc.

Datum Anagninae decimo kalendas augusti, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 23 iulii 1295, pontif. anno 1.

VII.

Quod fratres ordinis B. Mariae de Monte Carmelo cappis albis de caetero utantur, dimissis aliis mantellis diversorum colorum (1).

SUMMARIVM

Exordium. — 1. Petitio ad Pontificem. — 2. Statutum capituli generalis de cappis — 3. Confirmatur a Pontifice.

(1) Ordinem, regulasque Carmelitarum confirmavit Honorius III PP., Constit. LXXVIII, tom. III, pag. 415. Quas regulas declaravit Innocentius IV, Constit. XIV, *ibid.*, pag. 335. Illis vero diversas vestium species iuxta diversas in Ordine gradus distribuit Alexander IV, Constit. XVI, *ibid.*, pag. 615.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis generali, et caeteris prioribus et fratribus ordinis B. Mariae de Monte Carmelo, salutem et apostolicam benedictionem.

Iustus petentium desideriis dignum est nos facilem praebere consensum, et vota, quae a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere.

§ 1. Sane lecta coram nobis vestra Et ordium. Petitio ad Pontificem. petitio continebat, quod olim bo. mem. Latino Ostien. episcopo, et Gervasio tit. S. Martini in Montibus presbytero cardinali significantibus, per suas literas inter alias continentes, priori generali, caeterisque fratribus vestri ordinis in generali nunc instanti capitulo congregandis, quod fel. recor. Honorius Papa IV praedecessor noster, de fratrum suorum consilio, eis, pia et provida deliberatione concesserat, ut eorum habitum, sive varietatem ipsius minus decentem, et displicentem quam pluribus, in alium decentem commutaret.

§ 2. Idemque prior generalis et fratres Statutum capituli generalis de cappis postmodum in capitulo congregati praedicto, deliberatione super mutatione huiusmodi praehabita diligenti, unanimiter statuerunt, ut ex tunc caeteri priores et fratres ipsius ordinis mantellis diversorum colorum, quibus uti consueverant, dimissis, omnino cappis albis in posterum uterentur.

§ 3. Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, quod circa huiusmodi mutationem habitus in hac parte provide factum est, ratum et firmum habentes, id auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum 7 kalendas decembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 25 novembris 1295, pont. anno 1.

Confirmatur a Pontifice.

VIII.

De auctoritate praelatorum ordinis fratrum Praedicatorum S. Dominici, eorum subditos, iuris apicibus et appellatione postpositis, compescendi.

SUMMARIUM

Causae addendae constitutionis. — 1. Auctoritas praelatorum ordinis (*de qua in rubrica*). — Prohibitio appellandi.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis magistro, prioribus, ac fratribus universis ordinis Praedicatorum, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad augmentum continuum religionum et ordinum, quos Romana suscepit et approbavit Ecclesia, paternis studiis intendentes, et considerantes attentius, quod non intermissa sedulitas disciplinae, religiones et ordines supradictos, statusque regulares salubriter dirigit et conservat, quodque si eam perire vel remitti contingeret, ordo quilibet collabi necessario cogeretur; pensantes etiam, quod si regularium personarum correctio, rimas iuris et apices sequeretur, huiusmodi rigor lentesceret, ac multiplici laxatione torperet;

Causae addendae constitutionis.

Auctoritas praelatorum ordinis / de qua in rubrica.

§ 1. Nos, vestris supplicationibus inclinati, vobis, auctoritate apostolica indulgemus, ut ad correctiones et punitiones fratrum eiusdem ordinis delinquentium infligendas, praelati ordinis supradicti, ad quos eadem spectare noscuntur, rimulis et apicibus ipsis postpositis, libere procedere valeant secundum consuetudines approbatas, et generalia facta, et etiam facienda, ipsius ordinis instituta.

Prohibitio appellandi.

§ 2. Nec volumus eisdem licere fratribus, ab eisdem correctionibus et punitionibus aliquatenus appellare, provida in hoc deliberatione ac maturitate debita observatis. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, vi idus maii, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 10 maii 1296, pontif. anno II.

IX.

Novam haeresim in administratione sacramentorum exortam, aliisque scatenam erroribus damnat (1).

SUMMARIUM

Ecclesiae catholicae firmitas. — 1. Iudiciaria acta in haereticos. — Nova exorta haeresis cuius praecipua enarrantur capita. — 2. Huius sectatores tanquam haeretici damnati. — Inquisitorum facultas contra eosdem etc. procedendi.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Saepe Sanctam Ecclesiam pestis haeretica impugnavit, in eam a suae nati-
tatis exordio insilivit, eius iuventutem impetiit, nec prosequi desivit senectutem; sed Qui eam supra se, firmam Petram, firmavit, ac sua dextera excelsa tuetur, in tantum, ut non praevaleant portae inferi contra eam, ipsam usque ad senectam et senium non relinquet; sed fecit et faciet eam de vipereis hostibus triumphare, qui in exercitium dantur fidelibus, ut, eorum expoliti functionibus (1) et pressuris, suis coaptandi locis per manum artificis disponantur sacris aedificiis permansuri aeternae vitae praemium consequendo.

Ecclesiam catholicam firmitas.

§ 1. Sane nuper ad audientiam nostram pervenit, quod nonnulli in viam Cayn noviter abeuntes, errore Balaam effusi, mercede et contradictione Chore incendio perituri, quasi nubes sine aqua, quae circumferuntur a ventis, infructuosi ut arbores autumnales, sunt errantia sydera, quibus in aeternum tenebrarum procella servatur, et novis adinventiombus caecitatis aeterni supplicii non contenti conatur in proximos contagionis venena diffundere: ut ad terram tenebrosam et opertam mortis caligine ipsos deducant, ubi sempiternus horror inhabitat. Accepimus namque, quod nonnullae personae se contra sanctam ca-

Iudiciaria acta in haereticos.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. (1) Forsan tentationibus.

Nova exorta
haeresis cuius
praecipua enar-
rantur capita.

tholicam Ecclesiam Romanam erigentes, etiam sexus foemine, dogmatizant, se ligandi et solvendi claves habere, poenitentias audiunt et a peccatis absolvent, conventicula non solum diurna faciunt, sed nocturna, in quibus de suis pravitatibus conferunt, et de erroribus conveniunt in id ipsum, et praedicare praesumunt; tonsura clericali contra ritum Ecclesiae abutentes, Spiritum Sanctum se dare per impositionem manuum mentiuntur, et exhibendam soli Deo (1), et non alteri, cuiuscumque fuerit conditionis, dignitatis et status. Efficaciores etiam illas orationes affirmant, quae a nudatis toto corpore offeruntur: mulieres invicem se desponsant; dicunt fidelibus operari manibus non licere: mares nudi huiusmodi sectae damnatae foeminas antecedunt; et in dicta Sancta Ecclesia ligandi atque solvendi fore abegant potestatem: non solum praemisissis, et aliis novis in viis obvoluti, quibus erronee adhaerentes, ipsa sustinent et defendunt, sed et nonnullis erroribus, quos vetustas damnata produxit: inter quos aliqui esse dicuntur apostatae, qui professi fuerant in ordinibus approbatis; qui sagittas pestiferas cordibus simpliciorum infligunt.

§ 2. Commissi ergo nobis universalis Ecclesiae cura regiminis et apostolicae solium dignitatis nos angunt et pungunt et hortantur instanter, ut talibus, qui inconsultem Domini tunicam dissuere moluntur, salubribus remediis obviantes, insaniae tantae malum nostro intuitu, divina nobis assistente gratia, dissipemus. Quapropter, huiusmodi sectam tam haereticam, quam insanam de fratrum nostrorum consilio omnino damnantes, damnatam et haereticam nunciavimus, et universis christifidelibus ecclesiasticis vel mundanis cuiuscumque fuerint dignitatis, conditionis, aut status, districte praecipimus, ut mortale huiusmodi virus abiciant, et talia nefanda credentibus nul-

(1) Deest aliquid, forsitan *reverentiam, generationem, etc.*

lum per se vel per alium publice vel occulte praestent auxilium, consilium vel favorem, et ut non receipt eosdem: Ecclesiarum vero praelatis, et etiam inquisitoribus haereticae pravitatis, auctoritate apostolica institutis ubilibet et instituendis posterum, districtius iniungentes, ut contra tales, sicut contra haereticos, auxiliatores, consiliatores, receptatores et fautores eorum debitum sui officii diligentius exequantur: quos puniri volumus sententiis, poenis et multis, illatis ipso iure et inferendis per apostolicas, canonicas, ecclesiasticas et saecularium principum sanctiones; praesertim quondam Friderici olim Romanorum imperatoris, tempore quo idem in devotione Romanae Ecclesiae persistebat, contra haereticos, seu quorumcumque ratione pravitatis haereticae ordinatas.

Datum Anagninae, kalendis augusti, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 1 augusti 1296, pontif. anno II.

X.

Sardinia et Corsica Aragonum regi Iacobo iure beneficiario traditae, sub annua praestatione duorum millium marcharum argenti Sedi Apostolicae (1).

SUMMARIUM

Exordium ab auctoritate et stabilitate Sedis Apostolicae petitum. — 1. Bonifacii erga Iacobum regem amor: — 2. Eum de Sardinia et Corsica investit sub nonnullis conditionibus. — Militum numerus in Ecclesiae obsequio sustentandus. — Qua ratione terrestres copiae cum maritimis commutandae. — 3. Census annuus. — Poenae non solventi obiectae. — 4. Ex nunc promulgantur poenae in regem si conditionibus hisce non satisfecerit. — 5. Ordo successionis servandus qualis, et quo casu regna haec ad Ecclesiam devolvantur. — De successione per foeminas. — Sardinicum et Corsicum regna inter plures haeredes non dividenda. — 6, 7. Forma iuramenti Sedi Apost. per reges praee-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Inquisitorum
facultas contra
eosdem etc
procedendi.

Huius sectae
tores tanquam
haeretici dam-
nati.

standi. — Idem iuramentum singulis Pontificibus renovandum. — Libertas Ecclesiarum servanda. — Ecclesiasticorum causae ab ordinariis cognoscendae. — 8. Antiquae laudabiles servandae consuetudines. — 9. Leges contra libertatem ecclesiasticam latae revocandae. — 10. Aliae conditiones. — 11. Nova tributa Ecclesiis non imponenda. — 12. Iura et laudabiles consuetudines servari debent. — 13. Obsides Romani liberandi. — 14. Foedus contra Rom. Ecclesiam non ferendum. — 15. In Urbe aut eius provinciis nulla praefectura admittenda. — 16. Sardiniae rex Rom. imperii spe exclusus. — Regnum ipsum in cautionem dandum. — 17. Dandaque a rege bulla, etc. — 18. In dubiis declarationi Rom. Pontificis standum.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, clarissimo in Christo filio Iacobo, Sardiniae et Corsicae regi illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Ad perpetuam rei memoriam.

Super reges et regna positi ex divina praeminentia potestatis, de ipsis opportuno disponimus, prout commodius ex alto prospicitur, actionem se qualitas ingerit, et iudicium sanioris inspectionis inducit. Nonnunquam enim in ipsis evellimus, de gente in gentem propter culpas et dolos solia transferendo regnantium: interdum plantamus et colimus, caros filios et devotos almae Matris Ecclesiae ad nova regnorum praeficiendo dominia, ut, eradicatis vitis et plantatis virtutibus, laudetur virtus Altissimi in Ecclesia sponsa sua, quam sic supra petram fidei soliditate fundavit, ei tribuens in confessionis apostolicae fortitudine fundamentum, ut ipsam foetu novae prolis amplificet, et ei nec procella turbinis, nec praevalere possit spiritus tempestatis.

§ 1. Sane ad genus tuum, ex quo prodierunt filii benedictionis et gratiae, dirigentes intuitum considerationis internae, tibi de regione dissimilitudinis redeuntii brachiis paternae affectionis accumbimus, et te solidae claritatis amplexu pressius osculamur; et quo plus tuae ferventis devotionis affectum erga

nos, et ipsam Ecclesiam, a cuius olim unitate recesseras, oculate et attente conspicimus, eo potius erga te ipsius benignitas excitatur Ecclesiae, et nostrae dilectionis sinceritas incalescit.

§ 2. Ad honorem igitur Dei Patris omnipotentis et Filii et Spiritus Sancti, ac Beatae et Gloriosae semperque Virginis Mariae, beatorum quoque apostolorum Petri et Pauli, necnon et sanctae Romanae Ecclesiae, de fratrum nostrorum consilio et assensu, regnum Sardiniae et Corsicae, quod ipsius Ecclesiae iuris et proprietatis existit, cum iuribus omnibus et pertinentiis suis tibi et tuis haeredibus, ex tuo et ipsorum corporibus legitime descendentibus utriusque sexus natis iam et etiam nascituris, in perpetuum feudum gratiose conferimus, et ex Apostolicae Sedis liberalitate concedimus et donamus sub modo, forma, tenore, et conditionibus, seu conventionibus contentis praesentibus, a nobis, nostrisque successoribus canonicè intrantibus, et dicta Romana Ecclesia tenendum in feudum, et per cuppam auream te de eodem praesentialiter investimus: ita quod tanto, quam quilibet tuorum haeredum in dicto regno, non ipso regno Sardiniae et Corsicae nobis et ipsi Romanae Ecclesiae praestabis et praestare tenebimini ligium homagium, vassallagium plenum, et fidelitatis iuramentum sub forma inferius adnotata; et pro eodem regno Sardiniae et Corsicae supradicto nobis et eidem Ecclesiae servire infra Italiam situs adstricti de centum equitibus decenter armatis cum uno equo ad arma, et duabus equitaturis ad minus per quemlibet, et quingentis peditibus, inter quo sint saltem centum balistarii de bonis balistis armati et muniti; et reliqui pedites suo modo sint convenienter armati: et tam equites quam pedites sint incolae terrae vestrae, in Aragoniae vel Cathalonae vel aliis partibus eiusdem adiacentibus constitutae, cum sumptibus, gagiis, et expensis vestris per trimestris temporis

Eius de Sardinia et Corsica investiti sub nonnullis conditionibus.

Militum numerus in Ecclesia obsequio substatandus.

Esordium ab auctoritate et stabilitate Sedis Apostolicae petitur.

Bonifacii erga Iacobum regem amor:

spatium, a die, quo ipsi equites et pedites intrabunt terram Ecclesiae, computandum. Erit autem in potestate Romani Pontificis seu dietae Ecclesiae praedictos equites et pedites ultra praefati trimestris temporis spatium ad similia sumptus, gaggia et expensas ipsius Ecclesiae, si plus eos vel ipsorum aliquos voluerit retinere. Et si Romanus Pontifex, vel ipsa Ecclesia maluerit dictum servitium equitum et peditem commutare totaliter cum stolio, vel certo numero galearum, seu vasorum marinorum armatorum intra maritimam Italiae, possint hoc facere; et tu et haeredes ipsi commutationem eandem facere teneamini, et sius astricti, dando infra ipsam maritimam quinque galeas bene guarritas, munitas et armatas de bonis hominibus et aliis opportunis, vestris expensis, per tres menses computandos a die, quo ingressae fuerint maritimam Italiae terris Ecclesiae supradictae vicinam: quas munitas taliter ultra dictos tres menses ad similia gaggia et expensas suas si Romanus Pontifex vel Ecclesia ipsa voluerit, poterunt retinere; praestabitis autem et praestare teneamini supradicta servitia equitum, peditem et galearum, ut superius est expressum, semel in anno, quodcumque indigebit Romanus Pontifex seu Romana Ecclesia: de quo ipsius Romani Pontificis vel ipsius Ecclesiae simplici verbo credetur.

§ 3. Et insuper tam tu, quam quilibet tuorum haeredum in dicto negotio Sardiniae et Corsicae pro ipso regno census duorum millium marcarum argenti bonorum et legalium sterlingorum, ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsis, Romano Pontifici, qui erit pro tempore, et Ecclesiae, vel ipsi Ecclesiae, ubi ipsa fuerit, sede vacante, recipienti pro futuro Pontifice, et pro portione collegium ipsius Ecclesiae cardinalium contingente, in festo beatorum apostolorum Petri et Pauli annis singulis integraliter pro dicto regno Sardiniae et Corsicae persolveris: ad quem

censum, ut praemittitur, persolvendum, tam tu, quam quilibet haeredum tuorum in dicto regno teneamini et sius astricti. Si vero tu vel quicumque haeredum tuorum in ipso regno, statuto termino, non solveritis integre, ut praemittitur, censum ipsum; et expectati per quatuor menses terminum ipsum immediate sequentes, de illo ad plenum non satisfeceritis, eo ipso eritis excommunicationis vinculo innodati. Quod si tam in secundo termino, quam infra subsequentes alios quatuor menses, eundem censum, sine diminutione qualibet, non persolveritis, totum regnum Sardiniae et Corsicae erit ecclesiastico suppositum interdicto: si vero nec in tertio termino, nec infra alios quatuor menses proximos, per plenam satisfactionem eundem census, tu et haeredes tui vobis duxeritis consulendum, ita quod, transactis eodem tertio termino et quatuor proxime sequentibus mensibus, non sit de huiusmodi censu primi termini ipsi Ecclesiae integre satisfactum, ab eodem regno Sardiniae et Corsicae ipso iure cadatis ex toto, et regnum ad Romanam Ecclesiam eiusque dispositionem integre ac libere revertatur. Nihilominus pro singulis duobus millibus marcarum singulorum terminorum, si simili modo in eorum solutione cessaveritis, vel illa non solveritis, tu, et quivis tuorum haeredum in dicto regno Sardiniae et Corsicae poenas similes incurratis, salvo aliis poenis, processibus et sententiis, quae vel qui de iure inferri vel haberi seu proferri poterunt per Romanum Pontificem, vel Sedem Apostolicam specialiter in hoc casu. Sed ad censum ipsum solvendum, et ad ipsum servitium exhibendum dietae Ecclesiae tunc teneamini cum effectu, cum tu vel haeredes tui in dicto regno Sardiniae et Corsicae ipsius regni, vel maioris partis eius fueritis possessionem adepti.

§ 4. Caeterum, quia in quibusdam articulis, seu capitulis, formae, tenoris seu conditionum vel conventionum ipso-

Postea non datur
tenti obsequio

Qua ratione
terrestres copie
cum maritimis
commutandae

Census annuus

Ex tunc pro-
mulcatur poe-
nae in regno
si conditionibus

habe non solum praesentibus contentorum, expressius continetur, quod in certis casibus, tu et tui in eodem regno haeredes excommunicationis sententiam incurris, et dictum regnum sit ecclesiastico suppositum interdicto, quodque tam tu, quam haeredes ipsi cadatis a regno, seu sitis regno ipso privati; nos ex nunc huiusmodi sententias, videlicet excommunicationis in te ac eosdem haeredes et interdicti in praefatum regnum Sardiniae et Corsicae, et privationis regni eiusdem, si tua vel ipsorum culpa huiusmodi casus emerit, de dictorum fratrum nostrorum consilio, autoritate apostolica, promulgamus.

§ 5. In succedentibus vero tibi, tuisque haeredibus circa successionem tuam, tuorumque haeredum in dicto Sardiniae et Corsicae regno forma adicitur et servabitur infrascripta, videlicet quod ille vel illa dumtaxat, qui vel quae tibi tuisque haeredibus in Aragoniae regno debet succedere, in dicto Sardiniae et Corsicae regno succedat, et non alius vel alia, ita quod unus et idem sit rex regni Aragoniae et regni Sardiniae et Corsicae praedictorum: et in suis casibus, ubi ad successionem foemina admitteretur, utriusque regni eadem sit regina: et si in tuo vel haeredum tuorum obitu, legitimos haeredes, prout sequitur, te et ipsos, quod absit, non habere contingat, de tuo vel ipsorum corporibus legitime procreatos, regnum ipsum Sardiniae et Corsicae ad Romanam Ecclesiam supra dictam, et eius dispositionem libere revertatur. Descendentes autem ex te, et tuis haeredibus Sardiniae et Corsicae regibus, ex tuo vel ipsorum corporibus de legitimo matrimonio nati, mares et foeminae in eodem regno succedent; sic tamen, quod de liberis pluribus maribus in eodem gradu per eandem lineam concurrentibus primogenitus, et de pluribus foeminis similiter primogenita, et de mare et foemina in eodem gradu similiter concurrentibus masculus omnibus aliis prae-

feratur: sed nec mares, nec foeminae illegitime natae succedant. Quod autem de foeminis rectae lineae dicitur, intelligendum est tam de nuptis quam etiam de innuptis; dummodo tamen nuptae sint fidelibus, et Ecclesiae Romanae devotis. Et sicut inter has personas gradum servari volumus, ut scilicet prior gradu posteriori gradui praeferatur; sic et in eodem gradu, pluribus concurrentibus, priorem natum posteriori, et marem foeminae in huiusmodi successionibus volumus anteferri; personarum autem huiusmodi nulla superstite, regnum ipsum Sardiniae et Corsicae ad Romanam Ecclesiam et eius dispositionem libere revertatur. Quod si forte, deficientibus masculis, contigerit foeminam innuptam in regno ipso succedere, illa maritabitur personae, quae ad ipsius regni regimen et defensionem existat idonea, Romani tamen Pontificis prius super hoc consilio requisito: nec nubet nisi viro catholico et Ecclesiae Romanae devoto: et si contra hoc fieret, licebit eidem Romano Pontifici contra ipsam ad privationem regni Sardiniae et Corsicae, de plano sine strepitu et figura iudicii, et absque omni iuris solemnitate, in quacumque aetate filia ipsa consisteret, procedere, si hoc ei videbitur expedire. Verumtamen quodcumque, te vivente, vel quovis tuo haerede in eodem regno Sardiniae et Corsicae vivente, tu vel quis haeredum tuorum in ipso regno volueritis cum consensu expresso Summi Pontificis et Romanae Ecclesiae de persona, quae tibi vel ei successura sit in praedicto regno Sardiniae et Corsicae, aliter ordinare, illud de huiusmodi persona successura servabitur, quod per te, vel per quemvis haeredum tuorum in ipso regno cum consensu expresso Romani Pontificis et Romanae Ecclesiae fieri vel ordinari continget. Ad haec tam tu quam tui in regno ipso haeredes, regnum ipsum Sardiniae et Corsicae nullatenus dividatis, sed semper illud unus tantum sub ipsis modo et forma, tenore, condi-

De successione per foeminas.

Sardicum et Corsicum regna inter plures haeredes non dividenda.

Ordo successione servandus qualis, et quo casu regna haec ad Ecclesiam revertantur.

tionibus et conventionibus, immediate ac in capite a nobis ac successoribus nostris et ab ipsa Romana tenebit Ecclesia.

§ 6. Forma vero iuramenti fidelitatis, vassallagii, et ligii homagii, quae tu in nostra praesentia facies, et praestabis pro regno Sardiniae et Corsicae saepedicto, et quam praestari et fieri volumus, ac servari a tuis haeredibus in eodem, verbis competenter mutandis, talis est:

§ 7. Ego Iacobus, Dei et Apostolicae Sedis gratia rex Sardiniae et Corsicae, plenum vassallagium, fidelitatem et ligium homagium faciens, et iuramentum praestans pro dicto regno Sardiniae et Corsicae, ab hac hora in antea fidelis et obediens ero beato Petro et domino meo domino Bonifatio, divina providentia Papae octavo, suisque successoribus canonice intrantibus, sanctaeque apostolicae Romanae Ecclesiae: non ero in consilio, aut consensu vel facto, ut vitam perdant, aut membrum, aut capiantur mala captione: consilium, quod mihi credituri sunt per se, aut per nuncios, sive per literas, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam; et si scivero fieri vel procurari, sive tractari aliquod, quod sit in ipsorum damnum, illud pro posse impediam; et si impedire non potero, illud eis significare curabo: Papatum Romanum et regalia Sancti Petri, tam in regno praedicto, quam alibi existentia, adiutor eis ero ad retinendum, defendendum et recuperandum, et recuperata manutenuendum contra omnem hominem: universas et singulas condiciones, modos, seu formas et tenores contentos in literis concessionis dicti regni Sardiniae et Corsicae, ac omnia et singula, quae continentur in eisdem literis, plenarie adimplebo, et inviolabiliter observabo; nec ullo unquam tempore veniam contra illa: sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia. Similia autem fidelitatem, vassallagium plenum, et homagium ligium, et iuramentum renovabis, facies et pra-

stabis unicuique Romano Pontifici, et dictae Ecclesiae infra annum a die, quo in Romanum Pontificem electus fuerit, computandum. Et similia praestabit, faciet, et similiter renovabit, et facere, praestare et renovare tenebitur unusquisque haeredum tuorum in dicto regno unicuique Romano Pontifici, qui erit pro tempore et ipsi Romanae Ecclesiae secundum formam praescriptam, nomen Romani Pontificis, qui tunc erit, et suum proprium exprimendo; sed postquam tu, et haeredes tui in regno Sardiniae et Corsicae saepedicto praestiteris et feceritis personaliter iuramentum, fidelitatem, homagium, seu vassallagium, secundum praedictam formam, uni Romano Pontifici, per vos ipsos alii Romano Pontifici non astringimini personaliter praestare et facere; dummodo illa praestetis et faciatis infra annum per idoneum vel idoneos substitutos, ad hoc plenum mandatum habentes: et si plus placuerit Romano Pontifici vel Romanae Ecclesiae iuramentum, fidelitatem, vassallagium, et homagium praedicta praestabitis et faciatis tu et haeredes tui nomine Summi Pontificis et Romanae Ecclesiae illi vel illis, quem vel quos ad hoc specialiter ipse Romanus Pontifex, vel Sedes eadem, deputabit. Quandocumque vero tu, vel haeredes tui in regno praedicto praedicta iuramentum, fidelitatem, vassallagium et homagium praestabitis et faciatis per vos vel alium seu alios, ut superius continetur, dabitis infra mensem post Romano Pontifici et eidem Ecclesiae patentes literas vestras aurea bulla bullatas, praedictos et infrascriptos modos, conventiones, condiciones, tenorem et formam acceptantes expresse; et formam dictorum homagii et iuramenti fidelitatis et vassallagii similiter et specialiter exprimentes. Sane omnibus Ecclesiis tam cathedralibus, quam aliis regularibus et saecularibus, nec non et omnibus praelatis et clericis, ac universis personis ecclesiasticis saecularibus et religiosis, et

Idem iuramentum singulis Pontificibus ratandum

Firma iuramenti Sedi Apostolicae per Reges praestandi.

Libertate Ecclesiarum saecularium.

quibuslibet religiosis locis dicti regni Sardiniae et Corsicae libere dimittantur et conserventur integre omnia bona et iura eorum. Omnes insuper Ecclesiae tam cathedrales quam aliae regulares et saeculares, nec non et omnes praelati et clerici, ac universae personae ecclesiasticae religiosae et saeculares, ac quaecumque religiosa loca cum omnibus bonis suis in electionibus, postulationibus, nominationibus, provisionibus, et omnibus aliis plena libertate gaudebunt; nec ante electionem, sive in electione, vel post, regius assensus vel consilium aliquatenus requiratur; quam utique libertatem tu et tui in eodem regno haeredes semper mantenebitis et manteneri et conservari facietis ab omnibus subditis vestris; dictaeque Ecclesiae et personae utentur libere omnibus bonis et iuribus suis, salvo tibi et tuis in regno ipso haeredibus inrepatronatus in Ecclesiis in tantum, quantum in hoc patronis Ecclesiarum canonica instituta concedunt, in illis dumtaxat Ecclesiis, in quibus tibi, tuisque haeredibus inrepatronatus competere dignoscetur. Omnes etiam causae, ad forum ecclesiasticum pertinentes, libere et absque ullo impedimento agitabuntur, tractabuntur et ventilabuntur coram suis ordinariis et aliis ecclesiasticis iudicibus, et terminabuntur per eos: et si ad Sedem Apostolicam super huiusmodi causis appellari contigerit, tam appellantes quam appellati ad eandem venire Sedem pro appellationum prosecutionibus libere et absque inhibitione aliqua permittantur. Omnibus insuper capitulis, collegiis, conventibus et personis ecclesiasticis, religiosis et saecularibus, ac communitatibus vel universitatibus et personis saecularibus quorumcumque locorum dicti regni, cuiuscumque conditionis et status extiterint, quoties per te, vel aliquem haeredum tuorum tuos officiales vel ministros, aut alicuius eorum senserint se gravatos, ad Apostolicam Sedem liberum super hoc liceat habere recursum; nec praestabitur

¹Ecclesiasticorum causae ab ordinariis cognoscendae.

eis obstaculum, quominus libere et secrete recurrant. Sacramenta vero fidelitatis seu assecurationis praestabuntur secundum antiquam et rationabilem consuetudinem, prout canonica instituta permittunt, ab illis Ecclesiarum praelatis, quorum praedecessores illa antiquitus soliti sunt praestare.

§ 8. Ab illis autem praelatis et Ecclesiis, qui temporalia bona tenent, si qui tamen sunt, qui huiusmodi bona teneant a domino dicti regni, et aliis dominis temporalibus, et qui ratione huiusmodi bonorum ab antiquo consueverunt regibus vel aliis dominis temporalibus, in dicto regno Sardiniae et Corsicae constitutis, servitia exhibere, huiusmodi honesta et antiqua servitia eis secundum rationabilem et antiquam consuetudinem, et sicut instituta patiuntur canonica, impendantur: salva semper circa Ecclesias cathedrales, et alias regulares et saeculares, ac personas et loca ecclesiastica, tam in faciendis provisionibus et electionibus confirmandis, quam in omnibus quibuscumque aliis, Romani Pontificis et Ecclesiae Romanae iurisdictione, ac auctoritate plenaria et libera potestate.

²Antique laudabiles servandae consuetudines.

§ 9. Revocabis quoque omnes constitutiones, seu leges vel statuta per reges seu principes saeculares Sardiniae et Corsicae editas contra ecclesiasticam libertatem; nec statuta vel constitutiones aliquas tu vel aliquis haeredum tuorum in dicto regno edetis aut promulgabitis, per quae seu quas iuri et libertati ecclesiasticae derogetur.

³Leges contra libertatem ecclesiasticam laetas revocandas.

§ 10. Promittes etiam, quod, tuo vel haeredum tuorum tempore, nullus clericus vel persona ecclesiastica eiusdem regni in civili vel criminali causa convenietur coram iudice saeculari, nisi super feudis iudicio petitorio conveniatur civiliter, quatenus canonica iura permittunt: sed omnibus Ecclesiis et personis ecclesiasticis conservetur libertas; nisi sit de illis personis, de quibus iura permittant.

⁴Aliae conditiones.

Nova tributa
Ecclesiarum non
imponenda

§ 11. Nullas insuper tu aut quis alius tuus in regno Sardiniae et Corsicae haeres tallias imponetis Ecclesiis, monasteriis, clericis et viris ecclesiasticis, vel rebus seu vassallis eorum; et in Ecclesiis vacantibus tu, vel tui in praedicto regno haeredes nulla habebitis regalia, nullosque fructus, redditus et proventus, nullas etiam obventiones, ac nulla prorsus alia percipietis ex eis; nihilominus custodia earundem Ecclesiarum, iurium et bonorum ipsarum interim libera remanente penes personas ecclesiasticas iuxta canonicas sanctiones; salvis tibi dietisque haeredibus iis, quae tibi vel eis, tanquam regi vel domino temporali, competere ex praescriptione legitima, consuetudine antiqua et rationabili, privilegii legitimis, aut alias de iure, quibus iura divina vel canonica non obstant.

Iura et laudabiles consuetudines servari debent.

§ 12. Iudices vero, comites et barones, milites et personae caeterae saeculares regni eiusdem tam magnae quam parvae in suis bonis, iuribus, rationabilibus et laudabilibus consuetudinibus servabuntur: et tam tu, quam tui in praedicto regno haeredes per vos vel alium seu alios exercebitis regimen dicti regni secundum iura civilia, quibus canonica instituta non obviant, et laudabiles consuetudines; salvis regiminibus Ecclesiarum, vel saecularium personarum competentibus eis de approbata et laudabili consuetudine, privilegii legitimis, aut alias de iure.

Obsides Romani liberandi.

§ 13. Omnes captivos et obsides, praesertim romanos, et alios de terra Ecclesiae oriundos, si quos tu, vel tui in dicto regno haeredes tempore, quo acquiretis dictum regnum Sardiniae et Corsicae, invenietis in eo, ad mandatum Romani Pontificis: seu Romanae Ecclesiae restituatis pristinae libertati; vel de eis facietis, quod dictus Romanus Pontifex vel Romana Ecclesia ordinabunt.

Foedus novum Rom. Ecclesiam non laedendum.

§ 14. Nullam etiam confederationem seu pactionem, vel societatem cum aliquo imperatore, vel rege, seu principe,

vel barone christiano vel gracco, aut saraceno, vel cum aliqua provincia, seu civitate, vel communitate, aut loco aliquo seu personis, scienter contra Romanam Ecclesiam tu, vel tui in eodem regno haeredes in damnum Ecclesiae facietis: et, si etiam feceritis ignoranter, teneamini ad mandatum Romani Pontificis seu Romanae Ecclesiae revocare. Et tam tu, quam tui in eodem regno haeredes amicos et devotos Ecclesiae habebitis pro amicis et pro devotis: et inimicos et indevotos Ecclesiae pro (1) indevotis habebitis; nec emulis seu inimicis Ecclesiae auxilium dabitis, consilium vel favorem.

In Urbe aut eius provinciis nulla praefectura admittenda

§ 15. In Urbe urbisque districtu, seu in circumposita regione, aut in provinciis, civitatibus, terris, seu locis Romanae Ecclesiae subiectis, non recipietis vel assumetis aut acquiretis dominium, regimen, seu rectoris officium, quocumque nomine censeatur: nec de occupandis, vel recipiendis, aut capiendis, vel subiugandis eisdem, seu aliis bonis et iuribus eiusdem Ecclesiae tu et quis tuorum haeredum intrumittetis vos publice vel occulte, scienter: quod si contra feceritis ignoranter, et moniti ab ipsa Ecclesia, non destiteritis, cadetis a iure dicti regni Sardiniae et Corsicae ipso facto; et eritis illo privati; et regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam libere devolvatur.

§ 16. Quod si forte contigerit, te, vel haeredes tuos in praedicto regno Sardiniae et Corsicae successores, in regem vel imperatorem Romanorum, seu regem Theutoniae eligi vel assumi, electus vel assumptus nullo modo dictum regnum Sardiniae et Corsicae cum dietis imperio et regimine valeas vel valeant retinere: et si moniti ab ipsa Ecclesia, dicta imperium et regna Romanorum seu Theutoniae non dimiseritis, a iure dicti regni Sardiniae et Corsicae ipso facto cadatis ex toto, ac regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam libere devolvatur: nisi forte

Sardiniae rex Rom. imperi spe exclusus

(1) Addendum forsitan *inimicis* et.

tu, vel idem electus aut assumptus filium habeat successurum sibi in regno Aragoniae; quem, si voluerit emancipare, legitime poterit, sine fraude renunciando dicto regno Sardiniae et Corsicae, nihil umquam iuris habiturus in eo publice vel occulte, et dicta regna Romanorum seu Thentoniae ac imperium retinere. Quod si contra tu vel tui in praedicto regno Sardiniae et Corsicae haeredes, feceritis, et moniti ab ipsa Ecclesia, non destiteritis, a iure dicti regni Sardiniae et Corsicae ipso facto cadatis, et regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam libere devolvatur. Ad haec, ut tibi plus praesidii et favoris accrescat, te, regna et bona tua stabilia a libet constituta sub beati Petri et nostra protectione suscepimus; disponentes, te et ipsa gladio spirituali defendere ac tueri, prout expediens esse videbimus, et tibi fuerit opportunum. Demum in nostra praesentia confiteberis et recognosces expresse, ex gratia et liberalitate nostra et dictae Ecclesiae dictum regnum Sardiniae et Corsicae tibi, tuisque haeredibus fore concessum in feudum; et sic te illud recipere, vel recepisse sub conditionibus, conventionibus, sive pactis, modo, tenore ac forma, quae in praesentibus nostris literis continentur: quos per stipulationem solemnem promittes et iurabis te inviolabiliter servaturum; pro quibus etiam servandis dictum regnum Sardiniae et Corsicae, iura tibi in eo competentia et competitura, et bona tua, quae ibidem consistent, nobis et ipsi Ecclesiae obligabis; et promittes nihilominus, quod successores tui, haeredes in dicto regno Sardiniae et Corsicae, eo tempore, quo facient et praestabunt vassallagium, homagium et fidelitatis iuramentum sub forma praedicta, similia confessiones, recognitiones, promissiones, iuramentum et obligationes facient et praestabunt Romano Pontifici, qui erit pro tempore, et Ecclesiae supradictae.

§ 17. Insuper tam tu, quam quilibet haeredum tuorum in dicto regno Sardi-

niae et Corsicae, illis temporibus, quibus feceritis et praestiteritis vassallagium, homagium et fidelitatis iuramentum pro eodem regno Sardiniae et Corsicae, dabit, infra mensem post, privilegium seu literas aurea bulla bullatas, in quo vel quibus fatebimini et recognoscetis expresse dictum Sardiniae et Corsicae regnum a nobis et Romana Ecclesia recepisse in feudum, sub conditionibus, conventionibus, modo et forma, atque tenore, quae in praesentibus nostris literis continentur: quos tenorem, modum, conditiones, conventiones et formam promittetis vos inviolabiliter servaturos: pro quorum observantia obligabitis vos et dictum Sardiniae et Corsicae regnum, iura et bona vobis competentia et competitura in eo.

§ 18. Omnium autem praedictorum, et quae in praesentibus literis nostris continentur declaratio et interpretatio, quoties opus fuerint, faciendae, ad Romanum Pontificem, seu ad Romanam Ecclesiam pertinebunt, quotiescumque super ipsis vel eorum aliquo vel aliquibus ambiguitatis aliquid vel dubii oriri contingerit: cuius Romani Pontificis, vel Romanae Ecclesiae interpretationi et declarationi stabitur verbo seu literis, prout ipsis Romano Pontifici vel Ecclesiae placuerit faciendis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum collationis, concessionis, donationis, investiturae, promulgationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum secundo nonas aprilis, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 4 aprilis 1297, pontif. anno iii.

Dandaque a rege bulla, etc.

In dubiis declarant Rom. Pontificis standardum

Regnum ipsum in eadentem dandum:

XI.

Erectio prioratus S. Antonii Viennen., ubi eius corpus requiescit, in abbatiam, et institutio illius prioris in abbatem, data regula S. Augustini, et habitu cum signo T, quod potentiam vocant.

SUMMARIUM

Proœmium. — 1. Controversia inter abbates Montis Maioris Arelaten. et S. Antonii Viennen. exorta super hoc prioratu. — 2. Pontifex eundem prioratum soli Apost. Sedi subiectum declarat: — 3. Et in abbatiam erigit: — 4. Eique unit hospitalem: — 5. Addita lege, ut prior abbas deinde nuncupetur: — 6. Cui obediant monachi: — 7. Eis regulam dat S. Augustini. — 8. Habitum cum signo T praescribit. — Monasterium, abbatem, etc. soli subicit Rom. Pontifici. — 10. Monasterio Montis Maioris de nonnullis compensat bonis. — 11. Novae abbatiae dat abbatem. — 12. De obedientia ei praestanda.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis priori et conventui monasterii S. Antonii, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinent., ordinis S. Augustini Viennen. dioecesis, salutem et apostolicam benedictionem.

Proœmium.

In dispositione ministrorum Ecclesiae Dei nobis creditae potissimum considerare nos expedit, tempus, causas, personas et loca, secundum quae pro emergentibus negotiis nova sunt consilia capienda. Et licet ex multarum inopinabilium diversitate causarum iugiter emergentium continua reddamur attentione solliciti, et profundis circa illa vigiliis excitemur, ne desit apostolicae sollicitudinis studium, ubi pastorale tenemur inimetum nobis officium exercere; in eo tamen praecipue studiorum nostrorum sedulitas officiosa versatur, quod ad curam omnium Ecclesiarum et locorum ac religiosorum maxime, quorum (licet immeriti) regimini praesidemus, opportunam solertiam et solertem diligentiam impendamus, ut, gratia cooperante divina, sic eorum statui salubriter consulatur, quod expiatis

disidiis et perturbationibus, ab eisdem praeserventur innoxii, quietis ubertate lactentur, et rectoribus providis, cum tempus provisionis occurrit, eorum regimen committatur.

§ 1. Sane inter dilectos filios abbatem et conventum monasterii Montis Maioris ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentium, ordinis S. Benedicti Arelaten. dioecesis ex parte una, et dilectum filium Aymonem abbatem monasterii S. Antonii ad eandem Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, ordinis S. Augustini, Viennen. dioecesis, tunc magistrum, necnon praedecessores suos magistros, et fratres hospitalis S. Antonii eiusdem dioec. Viennen. ex altera, tam super prioratu S. Antonii eiusdem dioec. tunc ad ipsum monasterium Montis Maioris pertinentis, quam super votis et promissis ipsi S. Antonio factis, et legatis in testamentis relictis eiusdem, aliisque diversis articulis suscitata, instigante generis humani inimico, iam dudum gravi materia quaestionis, ex qua olim, strages corporum, animarum pericula, et eorum grandia discrimina pervenerunt et pervenire poterant in futurum, nisi Sedis Apostolicae circumspecta providentia, cuius interest singulorum, prout est possibile, praecavere periculis, super his opportunum remedium adhiberet.

§ 2. Nos, qui regis pacifici existentes ministri, ut commissum nobis ministerium digne implere possimus, quietem et pacem inter universos sollicitudini nostrae commissos, intentae sollicitudinis studio votisq. ferventibus procuramus, praetacta discrimina sedula meditatione pensantes, et attendentes, quod nondum huiusmodi potuerat discrimibus obviari, licet per aliquos diversae compositiones sive ordinationes, diversis temporibus pro danda pace partibus hinc inde factae fuissent, diligentia excitati paterna, quae consiliis providis filios libenter fovet et dirigit, illo cogitato remedio in hac parte, per quod, superni favoris dex-

Controversia inter abbates Montis Maioris Arelaten. et S. Antonii Viennen. exorta super hoc prioratu

Pontifex eundem prioratum soli Apost. Sedi subiectum declarat.

tera suffragante, finis praedictae imponeretur discordiae, ac via deinceps praetactis discriminibus tolleretur, de fratrum nostrorum consilio et assensu praedictum prioratum cum omnibus Ecclesiis, membris, iuribus et pertinentiis suis existentibus ubicumque ab omni spirituali et temporali potestate, iurisdictione, dominio, subiectione, iure, obedientia et dispositione quacumque praedicti monasterii Montis Maioris, nec non abbatis et conventus, et personarum eiusdem, de Apostolicae Sedis plenitudine potestatis, omnino duximus eximendum, ipsumque ab eis decernimus esse liberum penitus et exemptum; priorem, monachos et conversos, et alios quoscumque si qui existant in ipso prioratu per abbatem et conventum eosdem, vel eorum mandato seu auctoritate per alios forsitan deputatos ab eo totaliter amovendum, etsique priori, monachis et conversis praecipendum, ut ad dictum monasterium redire curarent, inibi Domino servituri.

Et in abbatiam
erigitur:

§ 3. Et quia prioratum eundem propter ipsius B. Antonii reverentiam, cuius gloriosa merita per universas Ecclesias in huius Orbis latitudine constitutas manifestius innotescunt, cuiusque corpus, sicut fama celebris misit ad posteros, et innumera, quae per eundem Sanctum ibidem Dominus miracula iugiter operatur, patenter ostendunt, in prioratu ipso quiescit, condignis efferi honoribus, non tam dignum, quam debitum existimantes, prioratum ipsum in abbatiam ereximus, de praedictorum fratrum consilio, et eiusdem plenitudine potestatis, certo canonicorum seu fratrum inibi numero constituto.

Eique unit ho-
spitale

§ 4. Ac ut dissensionis et aemulationis cuiuslibet occasio inde praecideretur omnino, praedictum hospitale cum omnibus membris suis, in quibuscumque mundi partibus constitutis, eorumque pertinentiis et iuribus, ipsi subiecimus et univimus abbatiae.

§ 5. Auctoritate apostolica statuente,

ut locus ipse qui prioratus in antea dicebatur, foret et appellaretur de caetero abbatia, et ii qui praessent eidem, nomen semper et dignitatem obtinerent abbatis, et abbatiam ipsam ac dictum hospitale sibi unitum simul perpetuis futuris temporibus, constitutione vel consuetudine quavis non obstante contraria, gubernarent, nec magistri vel domini de caetero, sed abbates monasterii S. Antonii tantummodo appellarentur.

Adita lege,
ut prior abbas
deinde nuncupetur.

§ 6. Quibus universi fratres hospitalis et membrorum eorumdem, quos canonicos seu fratres monasterii S. Antonii volumus de caetero nuncupari, parerent humiliter in omnibus et intenderent.

Cui obediant
monachi

§ 7. Quodque in eodem monasterio S. Antonii, et hospitali, ac membris eisdem, B. Augustini regula servaretur, et secundum eam dicti abbas et canonici seu fratres perpetuo vivere tenerentur.

Eis regulam
dat S Augusti-
ni.

§ 8. Habitum vero cum signo T, quod potentiam vocant, in honorem ipsius B. Antonii tam abbas, quam canonici seu fratres praefati, iuxta morem solum ipsius hospitalis, semper et ubique portantur.

Habitum cum
signo T praescribit

§ 9. Ipsum quoque monasterium cum hospitali praedicto, et omnibus membris, ac bonis suis existentibus ubicumque, et abbatem, canonicos seu fratres eiusdem nunc praesentes atque futuros, ab omni iurisdictione ac dominio archiepiscopi, episcopi et ordinarii cuiuscumque omnino duximus eximenda. Decerentes ea omnia immediate soli dumtaxat Romano Pontifici subiacere.

Monasterium,
abbatem, et
soli subicit Ro-
mano Pontifici.

§ 10. Et quia erat aequitati et rationi conveniens, ut praedictum monasterium Montis Maioris, nobis et Ecclesiae Romanae immediate subiectum, et abbatem et conventum eiusdem sic benigno respiceremus affectu, quod exemptio, amotio et alia, quae in favorem monasterii S. Antonii et hospitalis praedictorum, et propter bonum pacis et concordiae per nos ordinata erant, in ipsorum

Monasterio
Montis Maioris
de nonnullis
composat ho-
nis.

monasterii, abbatis et conventus Montis Maioris non cederent omnino dispendium et iacturam, in recompensationem eorum, quae praemissorum occasione subtracta noscebantur eidem, certam quantitatem honorum stabilium in locis idoneis infra certas provincias, eisdem monasterio, abbati et conventui Montis Maioris, per abbatem S. Antonii certo modo praecipimus assignari, prout haec et alia in aliis nostris literis inde confectis plenius continentur.

§ 11. Cum igitur praedicto monasterio S. Antonii, quod per huiusmodi ordinationem nostram praefectione abbatis noscitur indigere, sit de abbate idoneo providendum, nos de ipsius statu prospere, more patris solliciti propensius cogitantes, et considerantes attentius, quod vix ulli committi posset melius eius cura, quam praedicto Aymoni, qui loci et personarum condiciones et statum oculata fide palpavit, et cui, sicut fide dignorum testimonio accepimus, religionis observantia, morum honestas, circumspicientis industria, et alia dona virtutum multipliciter suffragantur, praefatum Aymonem olim hospitalis praedicti magistrum, a vinculo quo ipsi hospitali tenebatur haecenus absolutum, eidem monasterio S. Antonii, de fratrum praedictorum consilio, in abbatem praefecimus et pastorem, sibi curam, administrationem et regimen ipsius monasterii S. Antonii in spiritualibus et temporalibus committentes.

§ 12. Quocirca universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur attente, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus eundem abbatem benigne recipientes et honeste tractantes, exhibeatis ei obedientiam et reverentiam debitam et devotam, eius salubria monita et mandata suscipiendo, devote et efficaciter adimplendo, ita quod mutuo inter vos ac ipsum et spirituale possit abundare gaudium, et prosperitatis optatae consurgere incrementum: alioquin sen-

tentiam quam ipse propter hoc rite intulerit in rebelles, ratam habebimus, et faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

Dat. apud Urbem Veterem 13 kalendas iunii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 18 maii 1297, pontif. anno iii.

XII.

Canonizatio S. Ludovici regis Franciae, confessoris: et institutio festivitatis pro die 25 augusti quotannis celebrandae; ac indulgentiarum elargitio pro visitantibus eius sepulchrum.

SUMMARIUM

Proœmium. — 1. Nonnulla de eius virtutibus delibat: — 2. Amor in Deum. — 3. A Blanca matre prudenter educatus. — 4. Divinorum officiorum recitationi diligentem navat operam. — 5. Terrae Sanctae recuperationi se vovet: — 6. Quo magno cum apparatu se confert. — 7. Captivitatem patienter sustinet. — 8. Cum Saracenis contra conscientiam pacisci renuit. — 9. Christianum exercitum periclitantem nullo pacto induci potest, ut deserat. — 10. Obsidem se pro exercitu christianorum captivo liberando spondet. — 11. Agarenos quam plurimos convertit ad Christum. — 12, 13. In christianos liberalis. — 14. In Franciam reversus, multa pietatis opera exercet. — 15. Leproso ministrat suis manibus alimenta. — 16. Hospitalium infirmis servit. — 17. Pauperibus eleemosynas: — 18. In haereticos severus. — 19. Egestatis tempore pauperibus consulti. — 20. Humilis in vestibus. — 21. Ciliciis et ieiuniis carnem domat: — 22. Ligneo contentus lecto. — 23. Hostis mendacii. — 24. Pius in sermonibus. — 25. Tuncti animam Deo reddit. — 26. Multa per eum Deus operatur miracula. — 27. Mulieris brachium aridum: — 28. Aliudque pene emortuum vivificat. — 29. Paralyticos sanat. — 30, 31. Caecos illuminat, etc. — 32. Exultatio pro tanti

Novae abbatiae
dat abbatem.

De obedientia
et praestanda.

regis gloria. — 33. Ss. confessorum albo adscribitur. — 34. Eius festus dies celebrandus. — 35. Indulgentia eius sepulchrum inuisitibus proposita.

Bonifacius Papa VIII, universis Christi fidelibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Procuramus.

Gloria, laus et honor Patri luminum, a quo est omne datum optimum, et omne donum perfectum, a crucis fidei orthodoxae cultoribus, quorum spes tendit ad superos, summis et sedulis devotionis et reverentiae studiis referatur. Ipse namque in misericordia copiosus, liberalis, in gratiis, et in retributione munificus, de supremis coelorum ad ima mundi oculos suae maiestatis insillectens, et benigna consideratione disiectens, B. Ludovici quondam regis Franciae incltyti, suique gloriosissimi confessoris merita grandia, operaque mirifica, quibus in tempore constitutus, in saeculo ceu lucerna luminosa resplenduit, eaque velut iustus iudex et retributor laudabilis, dignanter intendens condignis recompensare muneribus, cum tanquam emeritum et retributione dignissimum, post vitae praesentis ergastulum et laboriosa mundi certamina, quae fervens in divinis obsequiis potenter et patenter exercuit, aetheris sedibus collocavit, ut sedeat cum principibus, et solum gloriae teucat, felicitatis aeternae dulcoribus potiturus. Exultet igitur Mater Ecclesia et sollemnia festiva concelebrat gaudiorum, quod tantum et talem filium genuit, produxit natum, educavit alumnum iam inter regum gloriosa coelestium agmina rutilantem. Lactetur, inquam, et iubilat, ac in laudes Altissimi voces promat, quod sololis tam praecelsae, tam celebris illustrata fulgoribus, insignis decorata conspicitur, quae sonoris attollenda praerogonis, summaeque venerationis exhibitione colenda enucleatus aperit, evidentius explicat, illos ad perennis beatitudinis gaudia et haereditatis aeternae participium admittendo, qui praedictam Ecclesiam, Matrem fidelium, Sponsam

Christi, claris fidei et operis testimoniis profitentur, nullosque in supernae patriae gloriam, nisi per eius, utpote coelorum clavigeri, ministerium virtuosum, ostiis reseratis altissimis, introire. Gaudeant incolarum turbae coelestium de tam sublimis, tam lucidi habitatoris adventu, quodque ipsis expertus probatusque fidei christianae colonus cultorque praecipuus aggregatur. Personet laetitiae iubilum civium generosa nobilitas superiorum, quod tanti talisque concivis suscepisse dignoscitur adiectivum, ac venerabilis Sanctorum coetus gaudio et exultatione refloreat de nova dignissimi adhibitione consortis. Exurge itaque concilio fidelium numerosa, exurgite fidei zelatores, et una cum eadem Ecclesia laudis uberis hymnum concinite: perfundantur imbre copioso laetitiae vestra praecordia, et focundo rore dulcedinis arcana pectoris repleantur, de tanta et tam potentis et egregii principis exaltatione terreni, spei tutissimae plenitudine praeeconcepta, quod nobis de condigena terrenorum compatriota coelestium iam effectus, apud aeterni Patris Filium efficax patronus accrevit, qui pro salutis nostrae profectibus iam in eius praesentia positus, solertis exercet officium oratoris. Porro quis posset amplo famine praepotens, quis disertus quantumlibet aut eloquentiae nitore coruscans, sufficienter exprimere praecelsa sanctitatis insignia, et multiplicum excellentiam meritum, quibus B. Ludovicus praedictus in terris constitutus effulsit, cum eo plura de ipsius laudabilibus actibus referenda se offerant, quo plura calamus exprimit, pandunt labia, lingua pangit? Sed ne ipsorum actuum claritas sub nubilo lateat, et tenebris obducatur, dignum duximus, ut de illis aliqua sermo noster aperiat et deducat in publicam notionem.

§ 1. Hic profecto clarissimus genere, Nonnulla de eius virtutibus delibat. sublimis potentia, facultatibus opulentus, praecelsus virtutibus, moribus elegans,

conspicuus extitit honestate, inhonestis et turpibus a se penitus relegatis. Nam sic pudicitiae adhaesit operibus, sic carnis studium evitare contagia, quod (sicut habet certa credulitas plurimorum) nisi ei nexus accessisset uxoris, candore virgineo rutilasset. Longo quippe temporis spatio praedicti regni regimini praefuit, eiusque gubernacula plena eris provida circumspectione direxit. Nulli noxius, non iniuriosus alicui, nemini violentus, iusitiae limites summopere servavit et coluit, aequitatis tramitem non relinquens, perversorum conatus nefarios poenae debitae mucrone percussit, malorum molimina conterens, pravorum illicitos ausus fraenans, pacis zelator eximius, fervidus amator concordiae, promotor extitit sollicitus unitatis, dissidia fugiens, vitans scandala, dissensiones abhorrens, propter quod sui felicitis regiminis tempore, sedatis undique fluctibus, subductis noxiis, turbibus profugatis, regni eiusdem incolis aurora dulcissimae tranquillitatis illuxit, lactaque serenitas votivae prosperitatis arrisit.

Amor in Deum.

§ 2. Et ut de vita ipsius aliqua referamus, licet illa quo maiori dispositione discutitur, examine indagatur, eo referentis afferat gustui plus dulcoris, mentesque delectet omnibus auditorum: ab ineuntis aetatis primordiis Dei Filium tenera mentis affectione dilexit, nec diligere desiit studia continuando salubria, dum vitae sibi commoditas affuit temporalis; sed quanto maiori profecit aetate, ac in tempora prolixiora prosiliit, tanto Eius exarsit amore, fervore spiritus ampliori.

A Blanca matre prudenter adjuvatus.

§ 3. Hic quidem cum esset annorum duodecim, paterno destitutus auxilio, sub clar. mem. Blancae reginae Franciae matris suae custodia et gubernatione remansit, quae circa divina obsequia ferventer intenta, eum prudenter dirigere ac diligenter instruere satagebat, ut ad praefati regni regimen, quod suae directionis expetere providentiam noscebat,

dignus et sufficiens fieret, idoneus haberetur.

§ 4. Cumque per incrementa temporum idem rex aetatis annum quartum decimum attigisset, praedicta regina illi inagistrum proprium deputavit, qui cum scientia literarum imbueret, ac bonis moribus informaret, ipseque rex sub eiusdem magistri ferula positus, sic ei obediens et reverens existeret, sicque illius recipiebat humiliter disciplinam, quod superna praeventus gratia, profecit laudabiliter in utrisque circa divina intentus officia, ut nequaquam ipsorum auditione contentus existeret, nisi ea quae coram se die noctaque a suis faciebat clericis solemniter celebrari, ab ipso eorum aliquo attentius dicerentur.

Dignorum officiorum recitationi diligentem daret operam.

§ 5. Demum successu temporis in anno vigesimo constitutus, et quadam sibi aegritudine superveniente gravatus, a Parisien. et Melden. episcopis assistantibus tunc eidem, vivificae crucis signaculum in Terrae Sanctae subsidium sibi cum multa instantia petiit exhiberi. Et licet hoc ei, rationabili causa moti, praefati dissuaderent episcopi, ipse tamen utpote fervens spiritu erga Dominum, eique votis ardentibus famulari desiderans, illorum salubriter dissuasionibus non admissis, signum huiusmodi de manu praefati Parisien. episcopi cum multa laetitia et exultatione suscepit, praelatis, nobilibus et militibus pluribus signum ipsum assummentibus cum eodem.

Terrae Sanctae recuperationi se totum.

§ 6. Et tandem amplo praeparato navigio, factisque apparatus aliis, quae in talibus requiruntur, cum trigesimum quartum annum attigisset aetatis, in praedictum subsidium transfretavit, N. consortem et quondam Robertum Arbaten., Alphonsum Pictaviae, et clar. mem. Carolum regem Siciliae, tunc Andegaviae comites, fratres suos dum adhuc viverent secum ducens, multa gravaque pericula, quae solent aequoris fluctus infligere sustinendo.

Quo magno cum apparatu contulit.

Capitulum
patienter susti-
net

§ 7. Cumque ad partes illas ingenti circumfultus potentia pervenisset, et habito de civitatis Damiatæ captione triumpho, processisset ulterius, generali quasi totius eiusdem exercitus, sicut Domino placuit, aegritudine subsecuta, et aliis adversis urgentibus, præfatus rex cum toto fere exercitu supradicto in N. Soldani et Saracenorum manus ac potentiam incidit, multa opprobria, multasque iniurias, quæ inferentium foeda conditio adaugebat, patienter et humiliter tolerando, præfato Roberto comite pro fide Christi ab illis immaniter interempto.

Cum S. vultu
contra com-
munitatem par-
ter sequitur.

§ 8. Postmodum autem habito cum Soldano tunc vivente tractatu de iam dictis rege et exercitu liberandis, maxima interveniente pecunie quantitate, ipsoque Soldano occasione huiusmodi a vassallis propriis interfecto, Saraceni qui eius dominium usurparant, ad pecuniam anhelantes eandem, cum multa instantia postulabant, ut in conventionibus ordinatis concorditer inter partes iureiurando firmandis adderetur, quod nisi ipsi pacta servarent, omnino Machomettum, quem colunt, ut dicitur, denegarent, ac idem rex in suo similiter adiceret iuramento, quod et ipse Dei negaret Filium, ac extra fidem eius existeret, si conventiones prædictæ ab eo minime servarentur. Quod præfatus rex prorsus abhominans, id efficere constantissime recusavit, quin potius quadam indignatione commotus patenter asseruit, quod talia tam nefanda suis labiis aliquatenus non proferret, neque in tam vesanam et reprobam prorumperet negativam: quamquam id ei iam dicti Pictaviæ et Audegaviæ comites alique tunc plurimi circumstantes instantissime suaderent, cum exinde sibi caeterisque Christicolis mortis periculum verisimiliter imminere conspicerent, præsertim cum hoc ageretur cum illis, qui, sicut præmittitur, Soldanum prædictum occiderant, eius sibi dominium usurpantes, ipsique regi apertius diceretur, quod nisi in actum perduceret, quod petebant,

ipsum et suos crucifigere non differret; ipsius regis ad hoc intrepida firmaque responsione secuta: quod si Saraceni prædicti eius corpus occiderent, ipsius tamen animam non haberent.

§ 9. Sane cum iam dicti passagii tempore, post conflictus diversos et varios, validæ famis inedia, graves penurias, diraque vulnera, quæ fideles Christi pertulerant, eodem rege tunc temporis fluxum ventris et aegritudines alias patiente, christianus reverteretur exercitus Damiatam, rex ipse nolens ipsum omnino deserere, sed eius potius clementer intendens communicare laboribus et participare periculis, quæ tunc ex verisimili poterant coniectura timeri, illuc rediit cum eodem, contra Saracenorum rabiem truculentam insultusque nefarios sibi efficaci defensionis impendendo præsidium, ut ab huiusmodi hostium seclis insidiis servaretur. Et tandem cum Saracenorum ipsorum astuta nequitia et dolosa calliditas, tam grandi bellantium copia christianum circumdedisset exercitum; valida tunc, sicut præmittitur, infirmitate detentum, ipsumque tam graviter invasisset, quod regem et exercitum supradictos oportuit se præfatis reddere Saracenis, ac idem rex nisi facto voluntatis libitum obstitisset, navis tunc promptæ potuisset evasisse suffugium, sibi que hoc plurimi magnique præsentibus inibi suaderent; ipse tamen propter nimie caritatis ardorem, quo vehementius aestuabat, volens potius periculis corpus exponere, ut christianus populus servaretur illaesus, licet Saracenorum notitiam ipsius debilitas non lateret exercitus, nec Saracenorum existeret innota potentia christianis, evadere noluit remanentibus caeteris vinculo captionis adstrictis, apertius asserendo, quod militiam quam secum duxerat, secum si posset reducere intendebat, vel capi seu mori pariter cum eadem.

Christi-
nam
exercitum peri-
citantem nullo
pacto induci po-
test, ut des-
erat.

10. Cumque inter regem et christianos, ac Saracenos prædictos, de ipsorum

Obsidem se pro exercitu christianorum captivo liberando spondet.

regis et christianorum, sicut superius est expressum, liberatione tractatus habitus, et conventionum subsecuta ordinatio extitissent, Saraceni pro quadam parte pretii redemptionis huiusmodi, quae solvenda restabat, securitatem plenariam habere intendentes, in electionem ipsius regis totaliter posuerunt; ut vel ipse liberaretur a carcere, remanentibus caeteris christianis in vinculis, donec huiusmodi solutio perfecta succederet, vel quod idem in carcere remaneret, christianis ipsis omnimode liberatis, praefatus rex super hoc promptum nec dilatum responsum praebuit: quod ipse, quosque solutionis huiusmodi proveniret integritas, remanere in carcere intendebat, christianis eiusdem libertati pristinae restitutus, quamquam praefati Alphonsus et Carolus, ac alii viri nobiles tunc astantes expresse dicerent, et profiterentur apertius, quod in hoc nullatenus consentirent, supplicii adicientes instantia, quod potius rex ipse recederet, aliis minime absolutis, rege ipso firmissime replicante contrarium, nec assentiente sermonibus eorumdem. Et tandem rege caeterisque captivis eisdem plene redditus libertati, dictoque Alphonso pro eiusdem solutionis perfectione obside faciendi dimisso, praefatus rex de galea, in qua erat, egredi noluit, donec ipsius solutionis defectus extitit adimpletus, dictusque Alphonsus ad eius praesentiam rediit, ac omnes etiam christiani, quos in propinquo carcere detinebat inclusos, quosque in Babyloniam manus inimica non traxerat, liberati a vinculis, ac illi etiam, qui tunc in Damiatia similiter tenebantur, fuerunt in navibus collocati.

§ 11. Demum praefatus rex cum eodem liberatus exercitu, ad civitatem rediens Acconen., moramque inibi fere per quinqueannium contrahens, et tamquam fervidus humanae salutis amator, multorum Agarenorum mentes duras quantumlibet, non solum salubribus eloquiis suadens, sed etiam exemplo vitae laudabili convertit ad Dominum, ipsos faciens ad

laudem divini nominis et exaltationem catholicae fidei honorifice baptizari, eos donis proseguendo largiivis, et gratiosis favoribus confovendo.

§ 12. Multosque milites et alios christianos redimi faciens, eis de munificentia regia tam vestes, quam caetera necessaria victu, prout singulorum suadebat conditio, ministrabat.

§ 13. Muros quoque seu moenia civitatum et castrorum quamplurimum, quae in illius partibus a fidelibus tenebantur, fecit reparari solemniter, eaque alias muniri plenarie, prout necessitas suadebat.

§ 14. Verum praedictus rex processu temporis, intellecto quod matrem eius mors amara subtraxerat, et eidem regno grave periculum immineret, de procerum suorum consilio, ad partes Franciae remeavit, nunc sanctitatis insistens operibus, nunc monasteria et hospitalia pauperum, nunc domos alias divinis obsequiis dedicandas (quae longum esset enarrare per singula) construi faciendo, eis de bonis propriis amplis dotibus deputatis, nunc etiam infirmos ac debiles in diversis monasteriis et xenodochiis decumbentes, personaliter visitans, ipsos verbis consolatoriis confovebat, eis manibus propriis, flexo genu, potum et cibaria ministrando.

§ 15. Cumque in monasterio regali Montis Belvacensis dioecesis, quod idem rex opere plurimum sumptuoso construxit, ac dotibus decoravit eximitis, monachus quidam Leodegarius nomine moraretur, quem adeo leprae morbus invaserat, quod abhominabilis factus et despectus quamplurimum, manebat segregatus ab aliis, in quadam camera positus monasterii memorati, eiusque oculi ob gravis infirmitatis pondus seu malitiam iam consumpti, nihil omnino videbant, eorum foraminibus sive locis rubeis et horridis iam effectis, quique nasum perdididerat, eius tumefactis non modicum labiis, et profunda fixura destructis, ac idem rex

In christianis locis

In Franciam reversus multa pietatis opera exercet.

Leprae ministrat eiis manibus alimenta

Agarenos quam plurimos convertit ad Christum.

eum, praesente dumtaxat abbate monasterii supradicti, personaliter visitaret, ipsamque sumentem cibum, ut poterat, invenisset, praefatus rex, praemisso benignae salutationis alloquio, flexit genua coram ipso, et scindens manibus propriis carnes eidem appositas, bolos in os eius studiosissime immittebat, et huiusmodi non contentus obsequio, illatis dapibus eius iussione regalibus, de ipsis eidem monacho ministrabat, loci aut aegri qualitatem horribilem non evitans, eodem abbate vehementi stupore concusso, quod tanti sublimitas principis, talibus quantumcumque salubribus involvi studiis ac servitiis poterit occupari.

Hospitalium
infirmis curat

§ 16. Praeterea cum dictus rex hospitalale Compendium ingressus, ad impendendum humanitatis obsequium infirmis in illo degentibus, et iam fessus non modicum in labore, infirmum quemdam iuxta se positum conspexisset morbum, qui S. Eligii dicitur, patientem, et flexis genibus coram ipso, morsellum piri remoto cortice poneret in os eius, sanies de illius naribus affluens, foedavit turpiter manus regis, qui pie benigneque id tolerans, nec in aliquo exinde immutatus, lotis illico manibus, salubre quod inchoaverat obsequium, diligenter extitit persecutus.

Pauperibus
eleemosynas

Virginibus donas
elargitur.

§ 17. Hic revera circa servos Christi ac pauperes, aliasque miserabiles ac devotas personas valde compatiens, se ipsis in eleemosynarum elargitate munificum exhibebat. Virginibus insuper, quibus inopia effectum maritalis copulae denegebatur, ne illas in carnis lubricum labi contingeret, de dotibus congruis providebat, illud de bonis regalibus laudabiliter et salubriter expensum reputans, quod in eleemosynas, et alios pios usus converti pro tempore noscebatur.

In haereticos
perituros

§ 18. Hic praedicationibus et aliis propositionibus verbi Dei attentum accommodabat auditum, non auditor obliviosus factus, sed factor operis. Occurrebat haereticae pravitatis infectos, ne fidei

christianae cultores labe huius contagionis inficerent, de regni praedicti finibus efficacibus studiis expellendo, ac alias circa statum eius providendo solite, ut ab ipso, fomentis talibus prorsus exclusis, in eo fidei praedictae sinceritas rutilaret.

§ 19. Cum vero aliquibus partibus dicti regni ob sterilitatem seu malitiam temporis, victualium caristia imminebat, statim de ipsa rumoribus intellectis, certam illuc summam pecuniae, prout ipsarum exigebat qualitas partium, per fidelem mittebat nuncium inter pauperes dividendam.

Egestatis tempore pauperibus curat.

§ 20. Hic profecto humilitate sublimis, sublimitate humilis, in apparatu et vestibus, quas frequenter pauperibus erogabat, post primum potissimum de ultramarinis partibus reditum, summae humilitatis insignia demonstravit. Non enim aureis vel argenteis ornamentis, non regalibus vestibus, non variis vel griseis, sed aliis humilibus pellibus usus fuit, saecularibus pompis a se penitus abdicatis.

Humilis in vestibus

§ 21. Et ne fervorem spiritus, sociae carnis ardor extingueret, sed mortificatione et repressione ipsius illum potius accendi contingeret, altiusque substolli, et carnem ipsam, quam assidui asperitate cilicii, prout asseritur, edomans, effraene ipsius libitum arctae abstinentiae freno coercuit, eiusque nexibus alligavit, ut non voti proprii ducta libidine, non sui desiderii directa remigio, sed salubri moderamine spiritus, tute ad licita pergeret, provide ab illicitis abstinere: districtis enim corpus atterebat ieiuniis, priscorum observantiae a Sanctis Patribus ordinatae, novorum austeritatem adiciens sibi motu propriae voluntatis indictam. Nam per totum quadragesimale tempus, et quadraginta dies festum Natalis Domini praecedentes, ac omnium festivitatum vigiliis, necnon et quatuor tempora, quae catholica indicit Ecclesia, in ieiuniis et orationibus existebat, deliciosis et curiosis cibariis usui proprio

Cilicis et ieiuniis carnem domat.

penitus interdictis. In festivitatum vero Virginis gloriosae ac Natalis Domini memorati vigiliis, et sexta feria maioris hebdomadae, ieiunium observabat, panis et aquae dumtaxat modica substantiatione contentus. Qualibet etiam die Veneris quadragesimae supradictae, ac totius adventus, ab esu piscium abstinebat multis praeterea se vigiliis occupans, ne aliqua sibi hora temporis inutiliter pertransiret.

§ 22. Post eius reditum supradictum non in pluma vel paleis iacuit, sed super ligneum lectum portatilem, materacio simplici superiecto, stramine nullo supposito, decumbebat.

§ 23. Hic insuper vitae puritate praeclucidus, sincerus veritatis amicus exitit, hostisque durissimus falsitatis.

§ 24. Caeneta quoque ipsius eloquia salutis augmentum, operaque salubria hortabantur, demulcebant auditorum praecordia, et in eorum aedificationem multiplicem redundabant.

§ 25. Cumque ad incrementa catholicae fidei, et liberationem celerem Terrae Sanctae votis ardentibus anhelaret, in ipsius Terrae Sanctae subsidium assumpsit denuo signum Crucis, et denuo potenti et valido congregato navigio, copiosa et strenua comitiva suffultus, cum praefato Pictaviae comite, suisque liberis, et clar. mem. regina Navarrae, ipsius regis filia, quae in reditu debitum naturae persolvit, ad partes se transtulit transmarinas, praefato Carolo, qui tunc moram in Italiae partibus contrahebat, regis memorati vestigia subsequente, ac tandem ad partes Tuniti felici gressu perveniens, inibi de magnatum suorum consilio castra fixit, et adversus Saracenum incursum exercens potentiae suae vires gravissimas, ob labores innumeros, quibus premebatur assidue, infirmitates incurrit, qui diebus elapsis aliquibus infirmitatum ipsarum violentia superatus, sacramenta ecclesiastica cum summa devotione recepit, ac instante sibi verisi-

militar hora mortis, oratione pro exercitu christiano praemissa, suam Domino devotis precibus animam recommendans, ac literaliter exprimens verba sequentia, videlicet: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum, feliciter migravit ad Christum, supernis deliciis fruatur.*

§ 26. Verum cum vitae huiusmodi functus curriculo, verius viveret quam vixisset, noluit Altissimi Filius, quem idem tota mentis affectione dilexerat, tam devoti principis tantique propugnatoris fidei orthodoxae, mundo suppressi sanctitatem, quemadmodum meritorum pluralitate praefulserat, sic miraculorum diversitate claresceret, et qui eum plenissima devotione coluerat, iam secum in coelesti palatio collocatus, venerabiliter coleretur. Nam contractis arctuum extensione subvenit; curvis, terram fere tangentibus facie, plene restituit, eorum sursum erectis vultibus, sanitatem; strumosis beneficium liberationis impendit.

§ 27. Mulierem quamdam, cuius brachium aridum et omnino impotens existebat, ab infirmitate huiusmodi liberavit.

§ 28. Quidam quoque, cuius velut emortuum pendeat brachium, per eundem Sancti virtutem, gratiam curationis obtinuit.

§ 29. Quampluribus paralytico morbo percussis, et aliis qui diversis languoribus tenebantur, plena reddita sospitate;

§ 30. Caecisque visu; surdis auditu; claudis gressu, illius in vocato nomine, restitutus;

§ 31. His et quampluribus aliis, Sanctus ipse coruscavit miraculis gloriosis, quorum seriem praesentibus non duximus inserendam.

§ 32. Gaudeat itaque domus inelyta Franciae, quae talem ac tantum principem genuit, per cuius merita sublimer illustratur; laetetur devotissimus Franciae populus, quod tam electum, tam virtuosum dominum meruit obtinere. Exultent praefatorum et cleri praecordia, quod praefatum regnum tam claris miraculo-

Multa per eum
Deus operatur
miracula.

Multis brachium aridum

Alindque pene emortuum restituit

Paralytico san-

Caecos illuminat, etc.

Exultatio pro tanti regis gloria.

Liquo contentus lecto.

Hostis mendacii.

Pius in verumibus.

Suppetit animam Deo reddit.

rum ipsius regis insigniis propensius decoratur. Incendantur et procerum, magnatum, nobilium et militum pectora, quod per sanctissima opera dicti regis eiusdem regni status donorum multiplici praerogativa substollitur, et quasi solis radius elucescit.

§ 33. Caeterum quia, quos superni Regis clementia corona gloriae in coelo magnificat, devote a fidelibus in hac terrestri patria convenit venerari; nos de sanctitate vitae, ac miraculorum veritate ipsius beatissimi Ludovici curiosae ac sollemnis inquisitionis diligentia, et districti examinis discussione praemissis, plenariam certitudinem obtinentes, ipsum de communi fratrum nostrorum et praetorum omnium tunc apud Sedem Apostolicam existentium, consilio et assensu, die dominico III idus augusti Sanctorum cathologo duximus adscribendum.

§ 34. Ideoque universitatem vestram monemus et hortamur attente, per apostolica scripta mandantes, quatenus in crastinum B. Bartholomaei apostoli, cum felix ipsius anima, tunc de carnis erota vinculis, astra petens coelestem anlam adiverit aeternis gaudiis potitura, festum ipsius Sancti devote et solemniter venerari, colereque studeatis, ut eius intervenientibus precibus, et hic ab imminuentibus possitis liberari periculis, et in futuro salutis perpetuae praemium obtinere.

§ 35. Ut autem ad venerabile sepulchrum ipsius ferventius et copiosius fidelium confluat multitudo, ac celebrius eiusdem solemnitas peragatur, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui reverenter illuc in eodem festo annuatim accesserint eius suffragia petitori, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, unum annum et quadraginta dies; accedentibus vero annis singulis ad praedictum sepulchrum, infra eiusdem festi octavas, quadraginta dies

de iniunctis sibi poenitentibus misericorditer relaxamus.

Datum apud Urbem Veterem, III idus aug., pont. nostri anno III.

Dat. die 11 augusti 1297, pontif. anno III.

XIII.

Confirmatis conciliorum decretis et Nicolai IV constitutione contra arma, victualia etc. ad Saracenos partes deferentes, inquisitoribus haereticae pravitatis facultas datur contra delinquentes procedendi (1).

SUMMARIUM

1. Saracenis arma vel quid huius generis ferentes, vendentes, excommunicati a canonibus. — 2. Nicolaus IV similes poenas infligit in eadem deferentes in Alexandriam vel Aegyptum: — 3. Aliasque poenas intulit contra illum victualia deferentes, usque ad decennium. — 4. Bonifacii studium pro recuperatione Terrae Sanctae. — 5. Nicolai decreta firmat. — Tempus prorogat ad aliud decennium. — Et haec populis explicari praecipit. — 6. Easdem poenas minatur iis, qui e Soldani terris merces extrahunt, et eidem vendunt. — 7. Inquisitoribus haereticae pravitatis procedendi contra inobedientes data facultas. — 8. Obstantium derogatio. — 9. Validatio singulorum actuum. — 10. Inquisitores super his nullam transactionem facere possunt Sede Apost. inconsulata. — 11. Publicatio huiusce constitutionis.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Fuit olim tam in generali, quam in Lugdunensi postmodum subsecuto concilio, per Sedem Apostolicam celebratis, in illos falsos et impios christianos, qui contra Deum et christianum populum Saracenis ferrum et arma, quibus christianos impugnant, et lignamina galearum, et aliorum vasorum navigabilium deferrent; et in eos etiam,

Saracenis arma vel quid huius generis ferentes, vendentes, excommunicati a canonibus.

(1) Ex Regest. Archiv. Vatic.

Ns. confessorum alio a/s. r. l. tur.

Eius festus dies celebrandus.

Indulgentia eius sepulchrum in- visentibus pro- posita.

qui eis galeas venderent, aut naves; quique in piraticis Saracenorum navibus curam gubernationis exercerent; vel in machinis aut quibuslibet aliis aliquod eis in christianorum, et maxime Terrae Sanctae dispendium impenderent auxilium vel consilium, excommunicationis sententia promulgata: ipsosque rerum suarum privatione mulctari; et servos capientium fore, censent concilia supradicta: expresse quoque in ipsis praecipitur, ut talibus gremium non aperiretur Ecclesiae, nisi totum, quod de commercio tam damnato perciperent, et tantundem de sua in subsidium Terrae memoratae transmitterent; ut aequo iudicio, in quo delinquerent, punirentur.

Nicolaus IV similis poenitentiam in eadem deferentes in Alexandria vel Egyptum.

§ 2. Felicis insuper recordationis Nicolaus Papa quartus praedecessor noster, generis cordi negotium dictae Terrae, duxit haecenus auctoritate apostolica statuendum, ut nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia et alia quaecumque mercimonia in Alexandriam vel alia loca Saracenorum terrae Aegypti deferre vel mittere; seu de portibus suis, ut eisdem deferrentur, extrahere vel extrahi permittere, aut eis alias auxilium vel favorem praestare quoquomodo praesumeret: ac illos, qui contra huiusmodi constitutionem ipsius ausu temerario venire tentarent, eo ipso excommunicationis sententiae subiaccere decrevit, a qua non possent absolvi, nisi tantum de bonis propriis in dictae Terrae subsidium convertendum exsolverent, quantum ad partes praedictas deferrent vel mitterent, aut deferri, vel de ipsorum portibus extrahere permitterent deferendum; et si personas eorum capi contingeret, illas in servitum et capturam illorum esse voluit, in quorum eaderent captivum.

Aliaque poenitentiam intelavit contra illae victualia deferentes, usque ad decennium.

§ 3. Postmodum etiam praedecessor ipse nihilominus statuit, ut nullus omnino aliqua victualia usque ad decennium, a data literarum praedecessoris eiusdem computandum, alia vero praedicta, vel aliquid seu aliqua de eisdem, aut aliud

quolibet, victualibus, sicut praemittitur, usque ad praedictum tempus dumtaxat exceptis, quacumque occasione vel causa seu quovis ingenio vel colore quaesito, ullo unquam tempore in Alexandriam, vel ad partes Aegypti mittere vel deferre praesumeret, vel, quantum in eo foret, mitti vel deferri permetteret; auctoritatis apostolicae decernendo, ut ii, qui contra huiusmodi statutum eius venire praesumerent, praeter poenas praedictas, quas illos ipso facto incurere voluit, perpetuo esse infames, et instabiles haberentur, ita quod, nec testari neque legata eis seu relicta percipere possent: et insuper ad successiones tam ex testamento, quam ab intestato, forent prorsus et redderentur inhabiles, nec ad publica quaelibet admitterentur officia; essentque illis omnes actus legitimi penitus interdicti; et tanquam excommunicati hostes catholicae fidei, postquam de ipsorum huiusmodi temeritate constaret, diebus dominicis et festivis publice nunciarentur: et in fiscum bona omnia devolverentur eorum, prout haec omnia in ipsius praedecessoris literis, quae in eiusdem conservantur archivio Ecclesiae, plenius continentur.

§ 4. Nos vero postmodum, disponente Domino, ad summi apostolatus officium, licet insufficientibus meritis, evocati, volentes providere tanto solertius in hac parte, quanto magis dictae Terrae perurgens necessitas hoc exigere noscebatur; ratificando, confirmando et innovando praedicta, nonnulla circa haec per nostros processus et literas addenda duximus, et etiam statuenda.

Bonifacii statum pro recuperatione Terrae Sanctae.

§ 5. Nunc autem quae ab eodem praedecessore, ac a nobis in hac parte facta noscuntur, rata habentes et grata, ea omnia auctoritate apostolica ratificamus, approbamus et innovamus, et praesentis scripti patrocinio communimus: ipsaque praecipimus inconcussa servari. Et nihilominus ad obviamum super hoc notius et efficacius periculis imminentibus dictae Terrae, tempus supradicti de-

Nicolaus decreta firmat.

Tempus prorogatum ad aliud decennium:

cennii, ab eodem praedecessore statutum, usque ad aliud decennium prorogamus: ita quod districte praecipimus ne aliquis victualia aliqua in Alexandriam, vel ad partes Aegypti mittat vel deferat, vel quantum in eo est, deferri vel mitti permittat: et eos, qui secus fecerint, decernimus supradictas sententias et poenas incurrere ipso facto: et de novo nemus venerabiles fratres nostros, archiepiscopos, episcopos, necnon duces, potestates, capitaneos, rectores, consiliarios, communitates, universitates et populos omnium et singularum civitatum maritimarum constitutarum ubilibet, ipsis universis et singulis districtius iniungentes, ut iidem archiepiscopi et episcopi ea omnia in civitatibus eorum, et in locis insignibus suarum dioecesium coram populo publicent, et faciant per alios solemniter publicari, iubentes et facientes ipsa a ducibus, potestatibus, capitaneis, rectoribus, communitatibus, universitatibus et personis singularibus provinciarum, civitatum et locorum auctoritate nostra inviolabiliter observare; duces vero, potestates, capitanei, rectores, consilia, communitates et universitates omnia praedicta in cartulariis et capitularibus civitatum vel communitatum suarum conscribi faciant: ipsaque observent firmiter et faciant a suis subditis inviolabiliter observari.

§ 6. Et ad subtrahendum lucra, redditus et proventus, quibus babilonicus hostis insanius fortior redditur ad impugnationem fidelium et definentium Terram Sanctam, et alia christianorum loca, quae nequiter occupavit, firmiter statuit, certis gravibusque poenis apposis, ut nullus omnino suarum civitatum, eorumque territorii seu districtus, ad terras Soldano subiectas accedat, mercationes aliquas ferri, armorum, lignaminum et aliarum rerum quarumlibet deferat sive mittat, sibi que vel suis praestet auxilium vel favorem; eos, qui secus attentare praesumpserint, per exactiones poena-

rum adhibitarum efficaciter puniendo; non moleste, sed cum patientia portaturi, quod praesumptores huiusmodi tam per Ecclesiae, quam per aliorum galeas, aliaque vasa fidelium, iuxta ordinationem seu dispositionem Apostolicae Sedis impune ac libere perturbentur offensis, ac a talibus compescantur, ut per auctae punitionis remedium reprimatur facilis temeritas eorumdem. Districtius insuper inhibemus universis et singulis christifidelibus, ubique locorum constitutis, cuiuscumque dignitatis, praeminentiae, conditionis aut status existant, ut nullus omnino contra praemissa, vel eorum aliquod, quomodolibet scienter attentare praesumat, et qui secus egerit, praemissis poenis, sententiis, conditionibus et praecipis iuxta constitutionem eandem sit eo ipso ligatus.

§ 7. Sed nihilominus, quia non prodest iura condere, statuta edere ac emanare praecipita, si eadem non servantes poena debita non muletarentur, firmiter statuimus, et volumus, ut inquisitores haereticæ pravitatis, qui per Romanam Ecclesiam, vel auctoritate ipsius, sunt vel fuerint deputati, et eorum quilibet, eo ipso, quod eis commissum est, vel committi contigerit, contra pravitatem eandem inquisitionis officium, auctoritatem, iurisdictionem, potestatem et officii commissionem iteratam et plenam habeant; ac omnimoda sit eis attributa potestas in provinciis, ad quas fuerint deputati, inquirendi super iis; et quos in praedictis invenerint deliquisse, declarandi et denunciandi, praedictas poenas et sententias incurrisse. Illis etiam ex eis, quibus processus nostri poenam aliquam non imponunt, poenas spirituales et temporales, de quibus eis videbitur, imponendi et praecipendi, quae per nos eis iniuncta noscuntur, firmiter observari: procedendi quoque contra eorum singulos ac terras et loca ipsorum, et poenas praedictas, et quae imponuntur, ab eis exigendi, ac huius-

Inquisitoribus haereticæ pravitatis procedendi contra inobedientes data facultas.

Eandem poenam sustinet is, qui e Sullam terras mercos extrahat, et eisdem vocent.

modi poenas et sententias executioni mandandi et praecipendi exigi, et executioni mandari, et invocandi ad hoc, si opus fuerit, auxilium brachii saecularis: contradictores quoque cuiusquamque status, praeminentiae, dignitatis et conditionis extiterint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendi.

Obstantium derogatio.

§ 8. Non obstante si eis, vel alicui sen aliquibus eorumdem ab eadem sit Sede indultum, vel contigerit indulgeri, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint, per literas apostolicas, vel eorum autoritate, quae de indulto huiusmodi, ac de personarum et locorum nominibus plenam, determinatam et expressam non fecerint mentionem.

Validatio singulorum actuum.

§ 9. Decernimus insuper, ut mandata et processus quae iidem inquisitores, ac eorum quilibet in hac parte fecerint; poenas, quas imposuerint, ac sententiae, quas protulerint, plenum vigorem habeant et obtineant perpetui roboris firmitatem, ac si in casu quolibet plena eis et cuilibet eorum esset specialis commissa potestas et iurisdictio procedendi; eorumque iurisdictio in praedictis omnibus et singulis per citationem vel modum alium perpetuata legitimum extitisset.

Inquisitores super his nullam transactionem facere possunt Sede Apostolica incon-sulta.

§ 10. Nolumus autem, quod inquisitores praedicti, vel eorum aliquis de huiusmodi poenis, sententiis et processibus vel eorum aliquibus ullam remissionem, absolutionem vel relaxationem seu transactionem faciant absque speciali mandato dictae Sedis, faciendo per eiusdem Sedis literas, quae plenam et expressam de iis faciant mentionem, et quod secus fieret, irritum decernimus et inane.

Publicatio huiusmodi constitutionis.

§ 11. Ut autem huiusmodi noster processus ad communem omnium notitiam deducatur, cartas sive membranas, processum continentes eundem, in basilicae Lateranensis appendi vel affigi ostiis, seu superliminaribus faciemus, quae processum ipsum suo quasi sonoro

praeconio et patulo indicio publicabunt; ita quod ii, quos processus ipse contingit, nullam postea possint excusationem praetendere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem: cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Actum Laterani in die Coenae Domini, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 16 aprilis 1299, pont. anno v.

XIV.

Amotis canonicis regularibus ordinis Sancti Augustini ab Ecclesia Lateranen. saeculares canonici subrogantur.

SUMMARIUM

Proemium. — Causae submovendi ab hac Ecclesia regulares. — Quindecim canonici saeculares in eadem instituuntur.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Romana Ecclesia, quae super universas Ecclesias obtinet divina institutione primatum, circa singulas maternae diligentiae cura sedulo vigilans, earum profectibus velut sollicita mater ardentem intendit, studens ea penitus submovere, per quae ipsae Ecclesiae substinere possent circa spiritualia seu etiam temporalia nocumenta; et illa efficaciter agere, quorum suffragio eis in utrisque augmentum Deo propitio valeat provenire.

Proemium.

Sane inter varias et innumeras sollicitudines, quae nobis ex officio apostolatus incumbunt, ad patriarchalem Lateranensem Ecclesiam, quam inter caeteras Urbis et Orbis Ecclesias velut caput ipsarum antiquitatis, dignitatis ac nobilitatis praerogativa fulgentem, utpote a clarae memoriae Constantino imperatore Romano eximia devotione constructam, et a beato Silvestro Romano antistite ante

Causae submovendi ab hac Ecclesia regulares.

(1) Ex Regest. in Arch. Vatic.

aliam eiusdem Urbis Ecclesiam dedicatam, dilectionis et devotionis affectu prosequimur speciali: praesertim ob reverentiam Salvatoris Domini nostri Iesu Christi, et beati Ioannis, quorum est ipsa Ecclesia vocabulo insignita, nostrae mentis aciem convertentes, ac attendentes, quod dicta Ecclesia, in qua ordo Sancti Augustini ab antiquo fuerat institutus, ex eo maxime, quod canonici regulares eiusdem Ecclesiae vivebant enormiter, et impotentes erant ad iura ipsius Ecclesiae defensanda, patiebatur non modicam in spiritualibus ac in suis bonis et iuribus laesionem; nec per alios, quam saeculares clericos poterat eadem Ecclesia salubriter reformari; cum propter religionis nexum, cuius observantiae recipiendos in dicta Ecclesia se adstringere oportebat, viri potentes, idonei et literati ad defensionem ipsorum honorum et iurium, qui in Ecclesia ipsa vellent institui, non poterant inveniri; firmiterque ac indubitanter credentes, quod si ex providentiae nostrae praesidio ad saeculares clericos transferatur; exinde honor proveniet ipsi Ecclesiae ac profectus: horum consideratione ducti, post deliberationem super hoc cum fratribus nostris praehabitam diligentem, de ipsorum fratrum consilio providimus et fore decrevimus dictam Ecclesiam de huiusmodi solummodo saecularibus clericis perpetuo ordinandam, ac amotis exinde canonicis regularibus in eadem Ecclesia manentibus, quindecim electas et idoneas personas, per quarum probitatem, industriam et potentiam eadem Ecclesia salubriter poterit in spiritualibus et temporalibus gubernari, et in praedictis bonis et iuribus manentibus utiliter, et defendi, auctoritate apostolica institutum in ipsa Ecclesia in canonicos et in fratres. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae institutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem etc.

Quidem canonicos saeculares in eadem instituantur

Datum Trebis tertio nonas septembris, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 3 septembris 1299, pont. anno v.

XV.

Institutio Sanctissimi Iubilaei, plenariaeque peccatorum remissionis pro quolibet centesimo anno basilicae Ss. Petri et Pauli Apostolorum de Urbe visitantis.

SUMMARIUM

Visitantibus Ecclesiam S. Petri Romae indulgentiae. — 1. Innovantur a Bonifacio. — 2. Pro quolibet centesimo anno Iubilaeum institutum. — 3. Quoties Apostolorum visitanda basilica.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Antiquorum habet fide relatio, quod Visitantibus Ecclesiam S. Petri Romae indulgentiae. accedentibus ad honorabilem basilicam Principis Apostolorum de Urbe, concessae sunt magnae remissiones et indulgentiae peccatorum.

§ 1. Nos igitur qui, iuxta officii nostri debitum, salutem appetimus et procuramus libentius singulorum, huiusmodi remissiones et indulgentias omnes et singulas ratas et gratas habentes, ipsas auctoritate apostolica confirmamus et approbamus, et etiam innovamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Innovantur a Bonifacio.

§ 2. Ut autem beatissimi Petrus et Paulus apostoli eo amplius honorentur, quo eorum basilicae de Urbe devotius fuerint a fidelibus frequentatae, et fideles ipsi spiritualium largitione munerum, ex huiusmodi frequentatione magis senserint se refertos, nos de omnipotentis Dei misericordia, et eorundem apostolorum eius meritis et auctoritate confisi, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae plenitudine potestatis, omnibus in praesenti anno millesimo trecentesimo, a festo Nativitatis Domini nostri Iesu Christi praeterito proxime inchoato, et

Pro quolibet centesimo anno Iubilaeum institutum.

in quolibet anno centesimo secuturo, ad basilicas ipsas accedentibus reverenter, vere poenitentibus et confessis, vel qui vere poenitentibus et confitebuntur, in huiusmodi praesenti et quolibet centesimo secuturo annis, non solum plenam et largiorem, imo plenissimam omnium suorum concedemus et concedimus veniam peccatorum.

§ 3. Statuentes, ut qui voluerint huiusmodi indulgentiae a nobis concessae fieri participes, si fuerint Romani, ad minus triginta diebus, seu (1) interpolatis, et saltem semel in die: si vero peregrini fuerint aut forenses, simili modo diebus quindecim ad basilicas easdem accedant. Unusquisque tamen plus merebitur, et indulgentiam efficacius consequetur, qui basilicas ipsas amplius et devotius frequentabit. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, 8 kal. martii, pont. nostri anno vi.

Dat. die 23 februarii 1300, pontif. anno vi.

XVI.

Erectio Studii generalis in civitate Firmana, provinciae Marchiae Status Ecclesiastici, cum privilegiis, gratis et indultis Studii Bononiensis.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Firmanorum preces. — 2. Erigitur Studium cum privilegiis ad instar Studii Bononiensis. — 3. Magisteria et laurea conferenda per episcopum. — 4. Laureatorum privilegia.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

In supremae dignitatis apostolicae specula superni dispensatione consilii licet immeriti constituti, ad universas fidelium regiones nobis creditas eorumque profectus et commoda tanquam universalis gregis dominici pastor, commissae nobis speculationis aciem, quantum nobis ex

(1) Addendum forsán *cunctisque, seu.*

alto permittitur, intendentes, fidelibus ipsis ad quaerendum literarum studia, per quae divini nominis suaeque fidei catholicae cultus protenditur, iustitia colitur, tam publica quam privata res geritur utiliter, omnibusque prosperitas humanae conditionis augetur, libenter favores gratiosos impendimus, et opportuna commoditatis auxilia liberaliter impertimur.

§ 1. Cum itaque nuper pro parte dilectorum filiorum communitatis, et hominum civitatis nostrae Firmanae, provinciae Marchiae Anconitanae, propositum fuerit coram nobis, quod ipsi non solum ad utilitatem et prosperitatem huiusmodi reipublicae ac incolarum castrorum et terrarum eis subiectarum, sed etiam aliarum partium vicinarum laudabiliter intendentes, in civitate Firmana, tamquam in insigniori loco et magis ad hoc commo- et idoneo, cuique aeris viget temperies, victualium ubertas, caeterarumque rerum ad humanum usum pertinentium copia reperitur, desiderent plurimum fieri et ordinari per Sedem Apostolicam Studium generale, in qualibet licita facultate, ut ibidem fides ipsa dilatetur, erudiantur simplices, aequitas servetur, iudicii vigeat ratio, illuminentur mentes, et intellectus hominum illustrentur.

§ 2. Nos praemissa, et etiam eximiam fidei et devotionis constantiam, quam ipsi homines, et communitas ad nos et sanctam Romanam Ecclesiam, fidemque catholicam gerere dignoscuntur, attente considerantes, ferventi desiderio inducimur, quod civitas ipsa scientiarum ornetur numeribus, ita ut viros producat consilii maturitate conspicuos, virtutum re- dinitos ornatibus, ac diversarum facultatum dignitatibus eruditos, de quorum plenitudine hauriant universi literarum cupientes imbui documentis. His igitur omnibus, et praesertim idoneitate dietae civitatis, quae ad multiplicanda sanae doctrinae semina et germina salutaria producendum magis congrua et accommoda

Quoties Apo-
stolorum visi-
tanda basilica.

Firmanorum
P. 177

Exordium.

inter alias civitates, terras, loca et oppida dictae provinciae fore dicitur, diligenti examinatione pensatis, non solum ad ipsius civitatis, sed etiam regionum circumiacentium incolarum commodum et profectum, paternis affectibus anhelantes, praedictorum communitatis et hominum in hac parte supplicationibus inclinati, ad laudem divini Nominis, et fidei propagationem orthodoxae, auctoritate apostolica statuimus, et etiam ordinamus,

Erigitur Studium cum privilegiis ad instar Studii Bononiensis.

ut in eadem civitate de caetero sit Studium generale, ad instar Studii Bononiensis, illudque perpetuis temporibus inibi vigeat, tam in theologia, iure canonico ac civili, et artibus, quam alia qualibet licita facultate. Quodque legentes et studentes ibidem, omnibus privilegiis, libertatibus et immunitatibus concessis magistris in theologia et doctoribus legentibus et studentibus commorantibus in Studio Bononiensi, gaudeant et utantur.

Magisteria et laurea conferenda per episcopum.

§ 3. At quod illi quo processu temporis bravium meruerunt, in illa facultate, in qua studuerunt obtinere, sibi que docendi licentiam, ut alios erudire valeant, ac magisterii seu doctoratus honorem petierint elargiri, per magistrum seu magistros vel doctores illius facultatis, in qua examinatio fuerit facienda, venerabili fratri nostro episcopo Firmano pro tempore existenti, ibi eius sufficienti et idoneo vicario, quem ad hoc idem episcopus duxerit deputandum; Ecclesia vero Firmana vacante, illi, qui ad hoc per dilectos filios capitulum ipsius Ecclesiae Firmanae deputatus extiterit, praesententur. Idemque episcopus aut deputatus, ut praefertur, magistris et doctoribus in eadem facultate actu ibi legentibus convocatis, illos in iis, quae circa promovendos ad magisterii seu doctoratus honorem requiruntur, iuxta modum et consuetudinem, quae super talibus in generalibus studiis observantur, examinare studeat diligenter, eisque, si ad hoc sufficientes et idonei reperti fuerint, huiusmodi licentiam tribuat, et magisterii

et doctoratus honorem conferat, et etiam largiatur.

§ 4. Illi vero, qui in eodem Studio dictae civitatis examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam et honorem huiusmodi obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examine et approbatione alia, legendi et docendi tam in praedicto ipsius civitatis, quam in singulis aliis generalibus studiis, in quibus voluerint legere et docere, statutis et consuetudinibus quibuscumque contrariis, apostolica auctoritate, vel quacumque firmitate alia roboratis, nequaquam obstantibus, plenam et liberam habeant facultatem. Nulli ergo etc.

L. ureatorum privilegia.

Datum Romae apud S. Petrum, 17 kal. feb., pont. nostri anno ix.

Dat. die 16 ianuarii 1303, pont. anno ix.

XVII.

Publicatio processuum contra offendentes, venientes et recedentes ab Urbe (1).

SUMMARIUM

Poenae (*prout in rubrica*). — Poenae similiter contra sacramenta eis ministrantes. — Publicatio huiusce processus.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Excommunicamus et anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes vel recedentes ab ea capiunt, spoliant vel detinere praesumunt, aut impedimentum aliquid exhibent, quominus ad eandem Sedem libere cum personis, bonis et rebus suis veniant et recedant ab eadem; etiamsi imperiali aut regali fulgeant dignitate, seu cuiuscumque alterius fuerint praeminentiae, dignitatis, ordinis, conditionis aut status. Non obstantibus quibuscumque privilegiis et indulgentiis, eis vel eorum alicui vel aliquibus ab Apostolica Sede

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Poenae (propterea
in rubric.)

sub quavis forma vel tenore concessis, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint; quae prorsus tollimus et revocamus omnino ad hoc, quod contra huiusmodi nostram sententiam et processum per ea nequeant se tueri, quominus includantur in eis. Declaramus insuper, omnes praedictos, et alios, qui per se vel suos officiales seu ministros aut alios, incolis imperii, regnorum seu terrarum suarum, vel transeuntibus per ea, undecumque oriundis, ad Sedem venientibus memoratam, vel redeuntibus ab eadem, equituras limitant vel subtrahunt, quae deferunt seu reportant pro suis opportunitatibus vel expensis, vel quasvis alias res et bona; aut aperiunt literas vel auferunt, seu taxant numerum personarum vel familiarium, seu quantitatem expensarum aut evectioinum, vel alias directe vel indirecte talibus venientibus vel redeuntibus impedimentum vel obstaculum praestare praesumunt impediores fore ad dictam Sedem venientium et redentium ab eadem; et anathematis et excommunicationis sententiam incurrere supradictam; ipsosque sic ligatos a sacramentorum perceptione nunciamus exclusos; districte praecipientes, ut nullus ea ipsis ministrare praesumat, nec etiam sacramentum Poenitentiae, nisi in mortis articulo constitutus; sed nec tunc, nisi de stando mandatis Ecclesiae satisfactione vel sufficienti cautione praemissis; eos vero cuiuscumque fuerint praeminentiae, dignitatis, ordinis, conditionis aut status, etiamsi archiepiscopali vel episcopali dignitate praefulgeant, qui contra huiusmodi nostrum praeceptum talibus, vel eorum alicui, sacramenta vel sacramentum aliquod praesumpserint ministrare, excommunicationis et anathematis sententia innodamus, eisque interdictum praedicationis, sessionis, administrationis sacramentorum, et audiendi confessiones officium. Praedicantes aperte impediuntibus et contemptoribus supradictis, nos gravius contra eos spirituali-

ter et temporaliter, prout expedire viderimus, processuros. Ut autem huiusmodi noster processus ad communem omnium notitiam deducatur, cartas sive membranas processum continentes eundem, in praesentis Lateranensis basilicae appendi vel alligi ostiis seu super liminaribus faciemus, quae processum ipsum suo quasi novo praeconio et patulo iudicio publicabunt; ita quod ii, quos processus ipse contingit, nullam postea possint excusationem praetendere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem; cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Actum Laterani die Coenae Domini, pontificatus nostri anno ix.

Dat. die 4 aprilis 1303, pontif. anno ix.

Publicatio huius processus.

XVIII.

Confirmatio electionis Alberti regis Romanorum in imperatorem electi (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Alberti erga Apost. Sedem merita. — 2. Albertus legitime in imperatorem electus. — 3. Ut Albertus postulatus iudicio ob casum Adulphum misericordiam imploravit: — 4. Fidem Ecclesiae obstrixerit, eique privilegia confirmavit. — Mansuetudinis illi Bonifacium monita dat, et exempla. — 5. Eius in regem Romanorum electionem approbat. — 6. Qui intercesserant in electione eadem defectus, supplet. — 7. Eum ad grata erga Ecclesiam explicanda officia, ac imperium recte administrandum hortatur.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Alberto regi Romanorum illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Ad perpetuam rei memoriam.

Patris Aeterni Filius Dominus Iesus Christus, cuius licet immeriti vices in terris gerimus, misericordiae benignita-

Prooemium.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Poenae similiter
contra sacramenta
eis ministrantes.

tem exercens, ut in Eius beneplacitis feramus ingum apostolicæ servitutis, viam nos humilitatis edocuit, nosque suorum doctrinis mandatorum instruxit, ut Ipsius vestigia, qui patiens et humilis est atque misericors, quantum patitur humana fragilitas, imitemur. Nos itaque Ipsius exemplo dirigi cupientes, quos ad nos fiducia devota reducit, libenter brachiis paternæ benignitatis amplectimur, illisque sinum mansuetudinis et misericordiæ non negamus, dum eis præsertim devotionis et humilitatis instantia suffragatur.

Alberti erga
Apost. Sedem
merita

§ 1. Profecto dum fidem et devotionem divæ memoriæ Rodulphi regis Romanorum patris tui, quibus ipse, dum viveret, erga Sedem Apostolicam studuit cum sinceritate vigere, ad memoriam nostræ considerationis adducimus, dum clara et provida magnificentiæ tuæ studia, per quæ diebus istis gratificari Deo et ipsi Sedi cum summæ devotionis et humilitatis promptitudine decrevisti, diligentius intuemur; suggerit nobis horum fervens instantia, ut erga te mansuetudinem et misericordiam exercentes, statui tuo salubriter ad laudem Divini Nominis, honorem et exaltationem sanctæ Matris Ecclesiæ, sacrique imperii, ac tranquillitatem et pacem fidelium, auctore Domino, consulamus.

Albertus legitime in imperatorem electus.

§ 2. Dudum siquidem claræ memoriæ Rodulpho rege Romanorum de hac luce subtracto, et per eius obitum Romano regno vacante, principes ecclesiastici et saeculares, ad quos, translato olim romano imperio de Graecis per Sedem Apostolicam in persona magnifici Caroli in Germanos, futuri Romanorum regis in imperatorem postmodum promovendi electio pertinet, te in Romanorum regem unanimiter et concorditer elegerunt: tuque huiusmodi electioni de te factæ consentiens, fuisti more Romanorum regum apud Aquisgranum in Romanorum regem postmodum coronatus: et deinde fere per quinquennium exercuisti administrationem regiam: sicut prædecessores

tui legitime ac concorditer in Romanorum reges electi exercere solent hætenus, postquam apud dictum locum Aquisgranum, ubi hoc fieri consuevit, coronati fuerunt.

§ 3. Verum, cum medio tempore nonnulla contra te super iis ad nostram audientiam deducta fuissent, certis a nobis adversus te processibus propterea subsecutis; tu devoti et prudentis more filii de solita patris benignitate confidens, super iis non iudicium, sed misericordiam humiliter implorasti; nihilominus offerens te paratum tuam, prout posses, super eis ostensurus innocentiam, et alias nostra et dictæ Sedis beneplacita et mandata facturum: præstitisti quoque nobis et Sedi fidelitatis et obedientiæ iuramentum, et nonnulla etiam alia promissisti et iuramento firmasti, quæ tam a prædicto patre tuo, quam a prædecessoribus eius Romanorum regibus iurata, promissa, facta, recognita et concessa fuerunt; sicut hæc et alia in duobus patentibus literis tuo sigillo signatis, quæ in ipsius archivo conservantur Ecclesiæ, plenius continentur.

§ 4. Cumque vicem geramus Illius, qui sedens ut rex, circumdante exercitu, est moerentium consolator, et omnipotentiam suam parcendo et miserando maxime manifestat, devotione ac humilitate tua gratanter inspecta, viam mansuetudinis, misericordiæ ac dulcedinis erga te potius elegimus, quam rigoris, ut apud nos et Ecclesiam memoratam obedientia humilis tibi prosit, sicut obesse debent contemptoribus inobedientia et contemptus. Et quia levantes in circumitu oculos nostros, et Romanorum regnum et imperium intuentes, invenimus in ipsis gentem peccatricem, populos graves iniquitate, semen nequam, filios sceleratos, qui deliquerunt in Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, et alienati sunt retrorsum, et in eis omne caput languidum, et omne cor moerens; ita quod a planta pedis usque ad verti-

Uti Albertus pontificaliter iudicatus ob casum Multiplicum misericordiam imploravit:

Fidem Ecclesiæ obstrixit, eique privilegia confirmavit.

Mansuetudinis illi Bonifacius monita dat. et exempla.

cem quasi non est sanitas in eisdem; quorumque vultus et plaga tumens non est circumligata medicamine, nec fota oleo Samaritani illius, qui homini descendenti de Iersalem in Ierico, vulneribus sauciato, ut proximis verus subvenit, plagis eius vinum et oleum misericorditer infundendo, vestigia imitantes decrevimus tecum misericorditer agere, severitatem superando rigoris; ut tu memor tam grandis novae nostrae miserationis acceptae, tuorum discas vulnera subiectorum et plagas per mansuetudinem olei et vini acrimoniis restaurare. Modum namque sequi providimus in hac parte, per quem tu, approbatus a nobis ac nostro et eiusdem Ecclesiae fultus auxilio et favore, super regis constituaris et regna, ut evellas et destruas, dissipas et disperdas, aedifices et plantes; ac sedens in solio iudicii tuo intuitu profuges omne malum: accepta, secundum Apostolum, ad vindictam malefactorum, laudemque honorum gladii potestate.

§ 5. Ad gloriam igitur omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti, et beatæ ac gloriosae semperque Virginis Mariae, beatorum quoque apostolorum Petri et Pauli et ad honorem et exaltationem S. Romanae Ecclesiae, ac imperii praedictorum, et prosperum statum mundi, de fratrum nostrorum consilio, praesente quoque praelatorum et aliorum copiosa multitudine curialium, auctoritate apostolica, et de apostolica plenitudine potestatis, te in specialem filium nostrum recipimus et Ecclesiae memoratae, ac in regem Romanorum assumimus, in imperatorem auctore Domino promovendum. Volentes et statuentes, ut de caetero talis filius rexque Romanorum existas, in imperatorem, ut praemititur, promovendus, et quod pro tali ab aliis habearis: tibi, sicut Romanorum regi electo legitime, et Aquisgrani coronato obediri debere ab omnibus et singulis sacro Romano subiectis imperio, sicut pareri solet et debet praedecessoribus tuis Ro-

manorum regibus legitime intransibus, et a praefata Sede haecenus approbatis.

§ 6. Supplentes omnem defectum, si quis aut ratione formae aut ratione tuae vel tuorum electorum personarum, seu ex quavis alia ratione vel causa, si quocumque modo, in huiusmodi tua electione, coronatione ac administratione fuisse noscatur. Omnia insuper et singula per te, vel alios de mandato tuo, facta et habita in administratione praedicta, quae alias iuxta et licita extitissent, ita valere decernimus, et tenere, sicut si administratio ipsa tibi competisset legitime nosceretur (1).

§ 7. Excellentiam itaque regiam monemus, rogamus et hortamur attente, ac obsecramus in Filio Dei Patris, quatenus ad ipsum Deum et praefatam Ecclesiam matrem tuam mentem et oculos tuos dirigens reverenter, ac benignitatem nostram, dictaeque Matris, quae praeventus agnosceris, devota meditatione considerans, illamque conscribens in sacrario tui pectoris, inibi sub recognitione debita perpetuo permansuram, sicut christianissimus catholicusque princeps fide praeclarus, claritate fervens, devotione sincerus, et iudicio rectus, eandem Ecclesiam et libertatem ecclesiasticam ubilibet summo studio totisque viribus revereri et colere studeas, ac tueri; et grata et grandia ipsi Ecclesiae pro gratis et grandibus impensis tibi muneribus recompenses. Populos quoque in aequitate iudices, et dirigas in terris tibi subiectis gentium nationes ad bonum; ac alias commissa tibi regni et imperii gubernacula congruis temporibus sic laudabiliter et utiliter exequaris, quod aeternae vitae praemium, Illius tibi dextera suffragante,

(1) Aliis literis die eadem datis, quae leguntur apud Bzovium, Bonifacius omnes uniones, confederationes, societates et pactiones cum quibuscumque regibus aut principibus, in praedictum Romanae Sedis et imperii ab eodem Alberto factas, etiamque iuramento firmatas, irritavit, nullas dixit, et quaecumque iuramenta quibuscumque verbis concepta relaxavit.

Eius in regem Roman. electionem approbat.

Qui intercesserant in electione eadem delectus supplet

Eum ad grata erga Ecclesiam explicanda officis, ac imperium recte administrandum hortatur.

a Cuius misericordia omne datum optimum, et omne perfectum donum descendit, exinde consequi merearis: et praefatae Ecclesiae te gratum et utilem filium repraesentes, ac de bono semper in melius in eius dilectione concreas, unque nominis fama latius in gentibus extollatur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum receptionis, assumptionis, statuti, suppletionis et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem etc.

Datum Laterani secundo kalendas maii, pontificatus nostri anno nouo.

Dat. die 30 aprilis 1303, pontif. anno ix.

XIX.

Declaratio, quod Ungariae regnum ad Mariam Siciliae reginam et Carolum eius nepotem, non autem ad Venceslaum Bohemiae regis natum pertineat (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Dolet de Hungarici regni calamitatibus. — Pontificiae esse sollicitudinis tantis malis prospicere. — 1. Venceslaus filium in regni Hungariae electum Sedi Apost. commendat. — Contendit Maria regnum idem successionis iure ad se spectare. — Vocatur uterque in iudicium. — 2. Maria et Carolus oratorum opera in iudicio sistunt. — 3. Venceslaus et filius inania obtendunt diffugia. — 4. Rationes utriusque partis; — Quibus bene examinatis, regnum Mariae et Carolo adiudicatur. — Iussi proceres ac praesules obedientiam illis exhibere. — 5. Vetat iniunrem Venceslaum regis Hung. titulo insignire; — Et praestita ei sacramenta rescindit; — 6. Eique quadrimestre constituit ad iura de petitorio producenda. — 7. Reformationi eiusdem regni consilium se profertur.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Spectator omnium, cunctorum praescius Rex aeternus, civitatem Ierusalem

Exordium.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

ruituram praevidens, flevit compassibiliter super illam; nunquid igitur et nos, eius officium vicariae potestatis habentes, fletus arcere possumus, mitigare punctiois aculeos, gemitus cohibere, videntes acerbe regni Hungariae collapsi per plurimum dissidia gravia, inculcata frequentius diminutionis incommoda, et ruinam totaliter imminentem? Illud itaque violenti diripiunt et apprehenderunt iam inter angustias persequentes: gemunt sacerdotes ipsius, luget populus confusiois involuntione perplexus; parvuli eius captivi sunt ducti ante faciem tribulantis; silet ibi belli dissidio coacta iustitia, corrupti sunt mores hominum: eradicatis virtutibus, vitiiis propagatis, zelus christianae fidei tepuit, imo iam frigidit, et divini cultus observanda religio dormitavit: et dum inibi de regnandi iure contenditur promiscuis actibus, sursum deorsum miscentur confuse singula, et in aperto caduco ruit populus, cum certus non appareat gubernator. Dolendum in iis pariter et lugendum illa maxime ratio pie considerationis inducit, quod regnum ipsum, retrorsum rediens, reges lactavit haecenus reginasque catholicos, et in eminentiam coelestis exercitus miravigente sanctitate perduxit; literatos utique viros alios intelligentes et providos, scientiae claritate conspicuos, et eloquentiae facunditate disertos; in quorum vices successere proh dolor! dissidentes et stolidi modicae devotionis et fidei, abiicientes iugum disciplinae laudabilis, et debaccantes improbe sine fraeni constrictione pro libito vastatores. Numquid igitur super istis nostra consilia inhumane deficient, opportuna remedia, eclipsante charitatis fomite, et omissa lima iustitiae, delitescent? Necesse quidem adesse conspiciamus, ut ruinas huiusmodi pastoralis cura nostrae provisionis impleat, collapsa reparet, iusta confoveat, vastata restauret, et paterna benignitas apta praesidia pro ipsorum congrua reparatione producat; sedando praecipue, quantum nobis

Dolet de Hungarici regni calamitatibus.

Pontificiae esse sollicitudinis tantis malis prospicere.

ex alto permittitur, contentionis praefatae de iure regnandi turbinem, et de regno ipso auferendo pro viribus omnem per nostrae reparationis suffragium tempestatem.

§ 1. Sane diebus non longe praeteritis charissimus in Christo filius noster Venceslaus Boemiae rex illustris per eius nuncium et expressas literas nobis supplicavit attente, ut negotium filii nobilis viri Venceslai eiusdem regis filii, quem in regem Ungariae concorditer et canonicè proponebat electum; et eundem regem Boemiae, ac tam suos, quam eiusdem filii in hac parte sequaces in benevolentiam nostram recipemus et gratiam; ac nos eis adiutores, directores benignos et favorabiles in ipso negotio redderemus: super cuius supplicationis instantia pia et rationabili meditatione pensantes, quod praefatum regnum Ungariae, tam nobile haecenus, tam praeclearum in spiritualibus et temporalibus, per collusiones varias, sicut praetangitur, est collapsum: quodque charissima in Christo filia nostra Maria regina Siciliae in eodem regno Ungariae, tanquam haeres proximior, habere se ius asserbat et asserit, et dilectus filius nobilis vir Carolus nepos eius regnum ipsum in parte non modica ex persona iam dictae suae paternae aviae possidebat et possidet: de quo etiam in Strigoniensi Ecclesia, iuxta ritum antiquum Ungariae, per personam idoneam regale susceperat diadema; ut tolleremus invicem peccandi materiam et concertandi discrimen, exhiberemus iustitiae debitum, ac viam reformationis dicti regni accommodam sumeremus; inter contententes eosdem tractatum pacis et compositionis amabilis more patris similiter assumere cupientes, memoratos reges Boemiae, ipsius filium et saepedictum Carolum, eorumque sequaces et alios, qui sua crederent interesse, per venerabilem fratrem nostrum Nicolaum Hostiensem episcopum, tunc Ungariae praefati regni legatum, preem-

ptorie citari mandavimus, ut infra determinati et convenientis temporis spatium, in ipsa citatione praefixum, cum omnibus iuribus, actis et munimentis suis contingentibus memoratum negotium, coram nobis legitime comparere deberent: super iis complementum recepturi iustitiae, ac facturi, quae pro dicti regni statu prospero per nos essent provide ordinanda.

§ 2. Eodem vero legato praedictos regem et filium ac Carolum legitime citante, sicut pro ipsis certas literas, et verbum, postea nobis evidenter innotuit; ac adveniente peremptorio termino in ipsa citatione statuto, praefata regina Siciliae intimato iam sibi ex nostra parte per aliam, quod ipsa etiam, si sua interesse putabat, in memorato termino compareret; et iam dictus Carolus per procuratores idoneos sufficienter instructos, tanquam devotionis et reverentiae filii comparuerunt cum debita obedientia coram nobis, venerabilibus fratribus nostris S. archiepiscopo Colocen., M. Zagrabien., T. Ieurien., et B. Vesprien. episcopis ac dilectis filiis nonnullis archidiaconis et praepositis de ipso regno Ungariae, ex citationis praefatae vigore comparentibus similiter cum eisdem.

§ 3. Iam dicti vero Boemiae rex et natus non comparuerunt per se vel per alium in termino praefinito, nec postea; sed sub cuiusdam palliationis astutia excusatores miserunt ad nostram praesentiam dilectos filios Honorium decretorum doctorem, Ioannem cautorem Ecclesiae de Veteri Buda, clericos, ac Ioannem Romani iuris peritum laicum, excusantes eosdem, quod procuratores ad nos non miserant sufficienter instructos, causas circa hoc minus rationabiles, imo inanes et frivolas praetendentes; et in pluribus consistoriis per nos ab ipsis seriose petito, si alias causas rationabiles excusationis haberent vel ampliori forent potestate suffulti; in excusatione culpaee contumaciam geminantes, dixerunt improbe,

Venceslaus filium in regem Hungariae citatum Sedi Apostolicae commendat.

Contendit Maria regnum idem successionis iure ad se spectare.

Vocatur uterque in iudicium.

Maria et Carolus procuratorum opera in iudicio sistunt.

Venceslaus et filius inania obediunt diffuria.

quod praefatus rex Boemiae nullo unquam intendebat tempore de ipso regno Ungariae litigare; procuratoribus ipsis et nunciis eorundem reginae Siciliae ac nepotis instantibus, ut contumaciam ipsorum Boemiae regis et filii, ad declarationem et determinationem iuris, reginae ac nepoti competentis eisdem, procedere deberemus.

Rationes utriusque partis.

§ 4. Nos vero, habita super iis cum fratribus nostris examinatione solemni, profunda maxime meditatione pensantes statum praefati regni Ungariae miserabilem et depressum, flebili quidem compassione condignum, quod revera ex praetacta maxime contentione regnandi in peius continue labitur; quia, dum utrinque contenditur involuto dissidio, animarum et corporum pericula prodeunt, et ipsius cives et incolae in illo regnantibus cum debita obedientia non intendunt; quodque, sicut facti notorium permanens evidenter ostendit, et licet non in figura iudicii nobis est notum, praedicta regina Siciliae, sicut primogeniturae ius obtinens clarae memoriae Stephani regis Ungariae patris sui, in eodem regno propinquior est successor, et haeres quondam Ladislao regi Ungariae fratri suo ex utroque parente, per quod opitulatur eidem communis iuris praesumptio, quae tali casu probandi onus in adversarium iuste transfert; quia etiam quondam Carolus ipsius reginae primogenitus, dicti Caroli genitor habitus est quasi communiter et praecipue per Romanam Ecclesiam, pro Ungariae rege, dum vixit, nec ex parte dictorum Boemiae regis et filii de iure competente ipsis in Hungariae regno praedicto allegatum est aliquid vel assertum, nisi sola electio, quae de ipso filio regis facta proponitur: quae procul dubio diversis ex causis, prout rationum prima facies iudicat, minus legitima, imo prorsus inutilis esse videtur; eo maxime quod sicut scripti canonis series aperiet, regnum ipsum Hungariae successionis iure provenit: electionis arbitrio non de-

fertur; rationibus praemissis, et causis aliisque motivis plurimis, quae religionem debent iudicantis instruere, in trutinam rectae deliberationis appensis, expedita commixta licentiae, ac benigna humanitate servata, de plenitudine potestatis in apertam contumaciam eorundem Boemiae regis et filii, in praesentia praelatorum, plurium cappellanorum, familiarium nostrorum et aliorum in consistorio vocatorum; praesentibus eorundem Boemiae regis et filii nunciis, ac excusatoribus supra scriptis, de fratrum nostrorum consilio decernimus, diffinimus, declaramus et volumus, quod praedicta Maria in toto ipso regno Hungariae et pertinentiis suis omnibus, ac ubique terrarum, regina Ungariae, et dictus Carolus nepos, rex nuncupentur apertis labiis scriptionibusque vulgatis, et in documentis publicis titulentur. Quodque praelati, clerici cuiuscumque dignitatis, status aut conditionis fuerint, et religiosi alii, cuiuscumque sint ordinis, nec non comites sive bani, barones, milites, cives, incolae cuiuscumque status, praeminentiae, dignitatis aut conditionis existant, iam dicti regni Ungariae omnium iurium et pertinentiarum eius, ac aliarum regionum annexarum sibi, etiamsi regionum titulum habeant, dictis reginae Ungariae et regi nepoti, tanquam eiusdem regni Ungariae reginae et regi legitimis parere et intendere, ac de fructibus, redditibus, servitiis, iuribus et obventionibus aliis consuetis, et regi Ungariae debitis, devote respondere procurent: praelatis, clericis et religiosis comitibus sive banis, baronibus, militibus, civibus incolisque praescriptis sub poena excommunicationis iniungentes expresse, quam eo ipso, si fecerint secus, incurrant, ut eisdem reginae ac regi Ungariae circa recuperationem, defensionem et conservationem regni praedicti auxiliis, consiliis et favoribus opportunis assistant.

Quibus bene examinatis, regnum Mariae et Carolo adiudicatur:

Iussi proceres ac praesules obedientiam illis exhibere.

§ 5. Et quia in praedictis eosdem efficaciter, obedienter et placide sic agere

Vetat ruiore
Venceslum re-
218 Hunc. titulo
insignire.

cupimus, ut a contrariis prorsus abstin-
neant et desistant, praelatis, clericis et
religiosis, comitibus sive banis, baroni-
bus, militibus, civibus incolisque prae-
fatis sub simili poena excommunicatio-
nis, et eodem modo praecipimus, ne
memoratos regem Boemiae vel eius fi-
lium, regem Ungariae nominare vel ti-
tulare aliqua nominatione vel descriptione
praesumant, neve ipsis aut ministris eor-
um de fructibus, redditibus, proventibus
ac iuribus aliis dicti regni, et praefato-
rum sibi adiacentium respondeant quo-
quo modo; vel ipsis circa occupationem,
invasionem, detentionem seu usurpationem
memorati regni Ungariae, et prae-
missorum, quae annexa sunt sibi, oc-
culte vel publice consilium vel auxilium
afferant, vel alicuius praesidium favoris
impendant. Nos enim praelatos, clericos
et religiosos, comites sive banos, baro-
nes, milites, cives et incolae memoratos
ab omnibus homagiis, sacramentis fide-
litatis, colligationis aut coniurationis, quae
praelatis regi Boemiae, filio aut mi-
nistris eorum praestiterunt, aut cum ipsis
in praedictum dictorum reginae et regis
Ungariae aliquatenus inierunt, etiamsi
ea fuerint iuramentorum, poenarum ad-
iectione vel quovis alio vinculo roborata;
quae viribus vacua et nulla fore censem-
us et carere decernimus omni robore
firmitatis; absolvimus, et ad eorum ob-
servationem, quomodocumque aut quan-
tumcumque se astrinxerint pro observan-
dis eisdem, ipsos decernimus non ten-
neri.

§ 6. Caeterum, ut, quae gravitati Sedis
Apostolicae congruunt, cum debita
maturitate servemus, nec excludamus a
nostris processibus amicam in throno
sedentibus aequitatem, regi Boemiae fi-
lioque prae-fatis preceptorium terminum
quatuor mensium, a die datae praesen-
tium numerandum in antea, et perem-
ptorie praefinimus, infra cuius temporis
spatium ipsi per se vel alios aut alium,
si qua iura de proprietate dicti regni

Ungariae habere se credunt, nobis et
Apostolicae Sedi reverenter ostendant;
illaque petant et prosequantur, ut ex-
pedit ordine debito, et rationabile fuerit,
sicut ipsis melius videbitur expedire. Sa-
per possessorio tamen cuiuscumque spe-
ciei vel generis pro dicto regno Un-
gariae memorato, regi Boemiae vel filio
competente, propter eorum contumaciam
sic contractam perpetuum silentium eis
duximus imponendum. Ultra praemissi
vero temporis spatium quadrimestre, ne
in potestate sit dictorum Boemiae regis
et filii inquietare pro libito, molestare
frequenter, et ut vitandi scandali occa-
sionem tollamus et causam, ex nunc
prout ex tunc in iure ac proprietate com-
petentibus ipsis forsitan in regno prae-
fato iurisdictionis nostrae et Apostolicae
Sedis denegamus immutabili edictione
praesidium; et eis in tribunali quocum-
que tam de iustitia, fomite, quam de
ipsius potestatis plenitudine perpetuum
silentium imponimus, de fratrum consilio
praedictorum. Ita quidem, quod praedicta
termini praefinitio, iurisdictionis deneg-
atio, impositio silentii ex nunc elapso
iam dicto quadrimestris spatio, perinde
vigorem habeant et effectum, ac si in
eiusdem Boemiae regis et filii notitiam
per formam citationis solitae pervenis-
sent, cum magistratus alii etiam non ma-
iores de iuris licentia per edicta in scri-
ptis publice vel in aedes proposita citare
valeant; nec sit verisimile vel praesum-
ptum, ut praemissa in notitiam et con-
scientiam dictorum Boemiae regis et filii
debite tempore devenire non valeant.
quae in praesentia ipsius consistorii praedictorum
praelatorum, aliorumque plu-
rium et eorundem nunciorum ac excu-
satorum maxime sunt tam vulgate, tam-
que solemniter publicata.

§ 7. De reformatione praefati regni
collapsi disponere cum ipsorum fratrum
consilio, prout tempora se apta praebue-
rint, praevisis consiliis opportunisque re-
mediis, auctore Domino, proponentes,

Reformationi
eiusdem regni
consultarum es
prohibetur.

Et praestita
sacramenta re-
sacriodit.

Etius quadri-
mestre consi-
stit ad iura de
peltorio pro-
ducenda.

ut in ipso, gratia disponente superna, tranquilla tempora redeant, inquieta recedant: sicque ipsius regni status reformetur in prosperum, quod laeta pax et amoenitas in locum tam gravium adveniat scandalorum.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrorum constitutionis, diffinitionis, declarationis, injunctionis, praecepti, absolutionis, decreti, impositionis et denegationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem etc.

Datum Anagninae secundo kalendas iunii, pontificatus nostri anno ix.

Dat. die 31 maii 1303, pontif. anno ix.

XX.

Institutio Studii generalis in Alma Urbe, cum privilegiis pro doctoribus et scholaribus.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Studium generale in Urbe instituit. — 2. Exemptio doctorum et studentium a Curia Capitolina. — 3. Et a novis impositionibus. — 4. Taxa pensionis pro domibus eorumdem. — 5. Cognitio causarum quibus iniungenda. — 6. Dispensatio a residentia in beneficiis, data facultate percipiendi fructus. — 7. Executores huiusce constitutionis. — 8. Obstantium derogatio.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati monasterii S. Laurentii extra muros, et priori Basilicae ad Sancta Sanctorum, ac archipresbytero Ecclesiae S. Eustachii de Urbe, salutem et apostolicam benedictionem.

In supremæ præcipientia dignitatis divini dispositione consilii constituti, ad universas fidelium regiones nostrae vigilantiae creditas, tamquam pastor dominici gregis, aciem apostolicae considerationis extendimus, ad earum profectum quantum nobis ex alto permittitur intendentes: sed ad urbium Urbem, Ro-

manam videlicet civitatem, quam divina clementia statuit caput orbis, eo attentioris meditationis intuitum retorquemus, quo principaliter in eadem nostri Sedem apostolatus coelestis dispositio stabilivit, et firmavit Ecclesiae fundamenta. Hanc profecto nimirum inter caeteras urbes sub christiana religione fidei militantes, uberioris affectionis praerogativa prosequimur, studiosius apostolicis munimus praesidiis, et condignis libentius gratiis honoramus, ideoque ferventi non immerito desiderio ducimur, quod eadem Urbs, quam divina bonitas tot gratiarum dotibus insignivit, scientiarum etiam fiat foecunda numeribus, ut viros producat consilii maturitate conspicuos, virtutum redimitis ornatibus ac diversarum facultatum dogmatibus eruditos, sitque ibi fons scientiarum irriguus, de cuius plenitudine hauriant universi literalibus cupientes imbui monumentis.

§ 1. Ad hunc igitur universalem profectum non solum incolarum Urbis ipsius et circumpositae regionis, sed et aliorum, qui propter hoc quasi continuo de diversis mundi partibus confluant ad eandem, studio paternae sollicitudinis intendentes, diligenti super hoc cum fratribus nostris deliberatione praehabita, de ipsorum consilio auctoritate apostolica duximus statuendum, quod in Urbe praedicta perpetuis futuris temporibus generale vigeret Studium in qualibet facultate, ac docentes et studentes ibidem, omnibus privilegiis, libertatibus et immunitatibus concessis doctoribus et scholaribus in studiis generalibus commorantibus, gaudeant et utantur.

§ 2. Et ne huiusmodi ipsorum Studium (quod de bono semper in melius dirigi cupimus), perturbari contingeret auctoritate praedicta decrevimus, ut doctores vel scholares, in huiusmodi Rom. studio commorantes, non possint inviti in Cur. Capitolina occasione qualibet civiliter vel criminaliter conveniri, nisi forsitan (quod absit) homicidium per ali-

Studium generale in Urbe instituit.

Exemptio doctorum et studentium a Curia Capitolina.

quem vel aliquos de eodem Studio Romano perpetrari contingeret: quo casu vicarius Rom. Pont. contra clericos, senator vero vel senatores, qui pro tempore fuerint in Urbe praedicta, contra laicos procedant et faciant quod iustitia suadebit.

Et a novis impositionibus.

§ 5. Nec ad aliquas contributiones in talis, aut collectis, quae imponerentur pro tempore habitatoribus dictae Urbis, seu aliqua obsequia communi Urbis ipsius praestanda praetextu morae, quam in eadem Urbe contraherent, vel aliqua pedagia ratione rerum suarum, quas ad dictum Romanum Studium deferri, vel exinde reportari facerent, doctores, aut scholares eiusdem Romani Studii teneantur.

Taxa pensionis pro domibus eorundem.

§ 4. Quodque pensiones domorum, quas doctores vel scholares in eadem Urbe studiorum causa morantes inhabitarent, taxari deberent per duos taxatores, quorum unum ipsi doctores et scholares, et alterum Commune ipsius Urbis eligant, et si ii duo concordare nequirent, stetur taxationi tertii taxatoris ab eisdem doctoribus et scholaribus eligendi, ac ultra taxationem huiusmodi nihil ab eis possit exigi nomine pensionis pro domibus antedictis.

Cognitio causarum quibus iniungenda.

§ 5. Et licet Roma communis sit patria, si tamen quispiam litem contra scholares peregrinantes causa studiorum in illa super aliquo negotio movere voluerit (huiusmodi rei optione data scholaribus ipsis) eos coram domino, aut magistro suo, vel praedicto vicario conveniat, iuxta legitimam super hoc editam sanctionem, et qui contrafecerint, poenam dictae sanctionis incurrant. Rectores quoque quos doctores et scholares eiusdem Romani Studii pro tempore duxerint eligendos, in ipsos doctores et scholares ac familiares ipsorum, tam circa cognitionem et decisionem causarum civilium et criminalium civiliter motarum, et etiam criminaliter in criminibus levioribus, quam ipsorum corrigendos ex-

cessus leves, ordinariam obtineant potestatem.

§ 6. Ut autem doctores et scholares dicti eo liberius intendere studio valeant ac proficere in eodem, quo maioris fuerint gratiae favore muniti, ipsis auctoritate praedicta concessimus, ut dum huiusmodi Studio docendo vel audiendo insisterent, fructus, redditus et proventus omnium beneficiorum suorum cum cura vel sine cura, etiam si eorum aliqua personatus vel dignitates existerent, cum ea possint integritate percipere (quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis) cum qua illos perciperent, si in Ecclesiis, in quibus illa obtinent, personaliter residerent, et ad residendum in eis interim minime teneantur, neque ad id a quoquam valeant coartari. Nec obstantibus quibuscumque statutis et consuetudinibus contrariis, dictarum Ecclesiarum iuramento, confirmatione Sedis Apostolicae, vel quaecumque firmitate alia roboratis, etiam si de illis servandis per se, vel per procuratores suos praestassent forsitan iuramentum.

Dispensatio beneficiorum, data facultate percipiendi fructus.

§ 7. Verum quia non sufficit privilegiorum et indulgentiarum aliquibus dare praesidia, nisi sint, qui super iis eos manuteneant et defendant, eum parum sit in civitate ius esse, nisi, qui illud tueatur, existat, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, vos, vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios eisdem doctoribus ac scholaribus, qui in eodem Romano Studio pro tempore fuerint, efficacis defensionis praesidio assistentes, non permittatis eos, vel eorum aliquos contra huiusmodi statuti, constitutionis et concessionis nostrarum tenores ab aliquibus molestari. Molestatores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet, et rebelles, quicumque cuiuscumque conditionis fuerint aut status, etiamsi pontificali, vel alia quavis praevalente dignitate, auctoritate apostolica, postposita appellatione, compescendo.

Executores huiusce constitutionis.

Obstantium delegatio.

§ 8. Non obstantibus supradictis, seu de duabus dietis (1) edita in concilio generali et nostra, qua cavetur, quod conservatores a Sede deputati praedicta aliquos ultra unam dietam a line diocesis eorumdem trahere non praesumant, et quibuscumque aliis constitutionibus contrariis, dummodo ultra tertiam vel quartam dietam extra suam diocesim aliquis auctoritate praesentium non trahatur, aut si aliquibus ab eadem sit Sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod excommunicari, suspendi, vel interdicti non possint per literas apostolicas, impetratas, vel etiam impetrandas, nisi eadem literae impetrandas plenam et expressam fecerint de indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet literis et indultis apostolicis, per quas, praesentibus non expressis, vel totaliter non insertis, nostrae iurisdictionis explicatio in hac parte posset quomodolibet impediri, et de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris literis mentio sit habenda. Volumus autem, quod quilibet vestrum, etiam super negotio per collegam suum in hac parte primitus inchoato, se intromittere valeat, et procedere in eodem prout et quotiens fuerit opportunum.

Datum Anagninae, anno incarnationis dominicae MCCCIII, 8 idus iunii, pontificatus nostri anno IX.

Dat. die 6 iunii 1503, pontif. anno IX.

XXI.

Erectio Studii generalis in civitate Avinionis (2).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Studia literarum favore prosequitur Pontifex. — 2. In civitate Avinion. erigitur Studium. — 3. Facultas magisteria conferendi. — 4. Laureandi prius examinentur. — A quo debeant ap-

(1) Deest forsitan *constitutione*. (2) Hic *idem Pontifex simile Studium mox instituit in Urbe, ut in eius const. praecedenti.

probari. — 5. Qui fuerint approbati ubilibet possunt legere. — 6. Iuramentum ab examinatore praestandum. — 7. Doctorum et scholarium privilegia.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Proemium.

Conditoris omnium immensa benignitas rudem hominem, quem post perceptionem mortiferi gustus ad perfectionem discretionis afferre naturalis ratio non poterat, scientiarum artiumque decrevit dogmatibus erudiri. Sicque dono dato divinitus plurium idiomata nationum, sub diversarum linguarum varietate diffusa, in unum conveniunt loquendi commercium, latinitatis ordine literalis. Sic gesta patrum et principum redacta sunt et rediguntur in monumenta librorum. Sic veri et falsi certamina certis rationibus et argumentis probabilibus dirimuntur. Sicque generationis et corruptionis corporum universorum, simplicitas elementorum a qualitate discernitur. Sic etiam vocum sonoritas pari concordia prodit in inbilum et documento colligitur, qualiter in divinis obsequiis modulatione musica Domino serviat. Sic terminorum extrema scholastica doctrina metitur, quaslibet longitudinis et latitudinis, sublimitatis et profundi distantias, punctorum seu mensurarum connumerazione distinguens. Sic de supernorum essentia corporum prout moventur et consistunt in ordine, philosophiae perscrutatio arte nititur habere notitiam, licet sit res intellectui difficilis, et aciem humanae rationis transcendat. Sic datur iuris utriusque cognitio, querela a iurgio dirimitur, et quod suum est, redditur unicuique; sic quoque ad sacrarum acceditur altitudinem Scripturarum, et elicitur vivificans spiritus de literae visceribus occidentis. Expedi igitur singulis regionibus orthodoxis, ut in eis habeantur viri industres, literarum decore, scientiis et virtutibus praesigniti, ut singula sic ipsorum consiliis providis et consulta providentia di-

rigantur, quod earum incolae subiectitudinis observantia gloriosi vivant, et qui regnant quietis beatitudine gratulentur. Tales siquidem viros, infusa eis caelitus gratia, literale studium efficit, parvulos suavitatis lactans dulcedine, cibans adultos uberius, et protractos maioris ubertatis delectatione foecundans, dum circa ipsum studiosa sedulitate versantur. De his profecto non indigne accipitur, quod refulsit sol in clypeos aureos, qui sunt iustitiae defensores, facta causarum ambigua dirimentes. Qui suae defensionis viribus, in rebus publicis ac privatis, lapsa erigunt, fatigata reparant, nec minus humano generi per scientiarum cooperationem provident, quam si praeliis ac vulneribus patriam parentesque salvarent. Ac Iustiniana sanctio non solum illos imperio militare decrevit, qui gladiis, clypeis et thoracibus muniuntur, sed alios qui praesidio gloriosi muniminis, laborantium spem, vitam posterisque defendunt, ne potentiorum manus validior afficiat humiliores iniuriis, prematque iacturis clypeo iustitiae non adiutos. Tales utique clypeos aureo titulo merito praesignivnt Auctoritas, cum per aurum virtutum nobilitas, et per scutum fortitudo fidei designetur. Habet enim scientia incomparabiles thesauros deliciarum, omniumque bonorum gratiam largitur ad plenum.

§ 1. Nos itaque profectibus publicis ex debito pastoralis officii, cui dante Domino praesidemus, efficacibus studiis intendentes, ingenti utique desiderio ducimur, et cura propensioris sollicitudinis excitamur, ut studia literarum, per quae scientiarum thesauros acquiritur, ac ad spiritualis et temporalis gaudii gloriam pervenitur, laudabilibus incrementis dirigantur ubilibet, ac propensius invalescant, et in illis potissime locis et partibus, quae idonea et accommodata fore noscuntur, ad multiplicanda doctrinae semina, et germina salutaria producenda.

Bull. Rom. Vol. IV.

22

§ 2. Cum itaque Avinionen. civitas ob ipsius commoditates et condiciones quam plurimas, habilis et apta non modicum huiusmodi studio censeatur;

§ 3. Nos pro utilitate publica credentes multipliciter expedire, ut in civitate praedicta cultores sapientiae inserantur, fructum uberem largiente Domino in tempore producturi, praesentium auctoritate concedimus, ut in civitate praedicta sit et habeatur de caetero Studium literarum generale, in quo magistri doceant, et scholares libere studeant et audiant in quavis licita facultate. Ac si qui processu temporis in eodem Studio fuerint, qui scientiae bravium assequuti, docendi sibi licentiam, aut alios licenter erudire valeant, petierint exhiberi, sancimus ut in iure canonico et civili, ac in medicina et liberalibus artibus examinari possint ibidem, et in facultatibus ipsis dumtaxat magisterii titulo decorari.

§ 4. Statuente ut quotiens ad id aliqui fuerint promovendi, praesententur episcopo Avinionensi pro tempore existenti. Qui magistris facultatis illius, in qua examinatio fuerit facienda, in eodem Studio praesentibus, convocatis, eos gratis, et difficultate sublata qualibet, de scientia, facundia, modo legendi, et aliis quae in promovendis ad doctoratus seu magisteriatu officium requiruntur, examinare studeat diligenter, et illos, quos idoneos repererit, petito secreta magistrorum eorumdem consilio, quod utique consilium in ipsorum consulentium dispendium vel iacturam revelari quomodolibet, sub divinae maledictionis interminatione districtius prohibemus, approbet et admittat, eisque petitam licentiam largiatur. Alios minus idoneos penitus repellendo, postpositis omnino gratia, odio vel timore. Caeterum ne vacante sede Avinionen. contingat volentes promoveri ad magisterium impediri, volumus ut promovendi huiusmodi, vacationis tempore, praeposito Avinionen. Ecclesiae praesententur, qui eos examinatos ap-

In civitate Avinionen. utrigtur Studium.

Facultes magisteria conferendi.

Laureandi prius examinantur.

A quo debeant approbari.

Studia literarum favore prosequitur Pontifex.

probet vel reprobet, secundum modum in episcopo praetaxatum.

Qui fuerint approbati nihilbet possunt legere

§ 5. Illi autem, qui in civitate praedicta examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examinatione vel approbatione alia legendi et docendi ubique in facultate illa, in qua fuerint approbati, plenam et liberam habeant facultatem, nec a quoquam valeant prohiberi.

Iuramentum ab examinatis praestandum

§ 6. Sane ut rite in iam dictis examinationibus procedatur, praecipimus, ut magistri legere in eodem Studio cupientes, antequam incipiant, praestent publice iuramentum, quod ipsi vocati ad examinationes easdem personaliter venient, nisi fuerint legitimo impedimento detenti, et gratis, sine difficultate, odio et amore postpositis, dabunt examinatori fidele consilium, ut de examinatis digni approbari debeant, et indigni merito reprobari. Qui vero iuramentum huiusmodi praestare noluerint, nec ad legendum, nec ad examinationes easdem, nec etiam ad aliqua universitatis ipsius Studii comoda vel beneficia ullatenus admittantur.

Doctorum et scholarum privilegia

§ 7. Ut autem doctores et scholares praedicti, eo libentius valeant intendere Studio, ac proficere in eodem quo se munitis agnoverint gratia et favore, eis auctoritate praedicta concedimus, ut dum huiusmodi Studio docendo vel audiendo duxerint insistendum, omnibus privilegiis, libertatibus et immunitatibus concessis doctoribus et scholaribus in studiis generalibus commorantibus gaudeant et utantur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam etc. Si quis etc.

Dat. Anagninae kal. iulii, pont. nostri anno ix.

Dat. die 1 iulii 1303, pontif. anno ix.

XXII.

Philippus Galliae rex, enarratis quae ab eo gesta sunt, fidelium coetu sacrisque segregatus declaratur (1).

SUMMARIUM

Potestatem et dignitatem Petri successoris exponit. — 1. Mansuetudine se cum Philippo usum asserit. — 2. Eum in excommunicationem contra Romipetas spoliantes latam incurrisse. — Quae lex a Bonifacio confirmata fuerat et ampliata. — Regem multa contra Romipetas commisisse, episcopos vero ne Romam venirent prohibuisse. — 3. Quare missum eidem S. Marcelli cardinalem qui absolutionem offerret. — 4. Legatum regio banno subiicit Philippus: — Canonum itaque sententias debet expavere. — 5. Maiora deinde patrasse facinora. — 6. Columnensibus publice favet: — 7. Eum itaque in excommunicationem a canonibus latam incurrisse: — Ipsoque iure subditos ab omni fidelitate erga eum esse liberos. — 8. Beneficia suis ab eo acceperit, invasorem beneficiorum eorumdem declarat: — Omnesque confederationes cum ipso inuitas invalidat. — 9. Processum hunc se publicaturum dicit.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Super Petri Solio, excelso throno, divina dispositione sedentes, Illius vices gerimus, cui per Patrem dicitur: Filius meus es tu, ego hodie genui te: Postula a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam et possessionem tuam terminos terrae: Reges eos in virga ferrea, et tamquam vas figuli contringes eos. Quo monemur, ut intelligant reges, disciplinam apprehendant, erudiant iudicantes terram, quod serviant Domino cum timore, et exultent ei cum tremore; ne si irascatur aliquando, pereant, cum exarsit ira Eius. Ideoque magnum iudicamus ut parvum, quia Eius sumus vicarii, apud Quem personarum acceptio

Potestatem et dignitatem Petri successoris exponit.

(1) Ex Leibnitio Cod. Diplomat., tom. II, pag. 313.

indigna reperitur. Hoc Veteris et Novi Testamenti veritas habet; hoc venerandorum conciliorum probat auctoritas; id Sanctorum Patrum tenet sententia; id etiam naturalis ratio manifestat. Sed, licet tanta potestate sit praedita Petri Sedes, tantaque polleat dignitate, tamen, ut pius pater, severitatem mansuetudine temperantes, ac lenientes aequitate rigorem, non ad confringendum, quamquam iuste possemus, sed ad dirigendum in viam salutis ferream directionis virgam in praesentiarum assumimus, et correctionis ferulam amplexamur. Novum ad hoc nihil; prout neque grana de spicis excuti fecimus, nempe simpliciter iudicantis opera fungimur. Quinimo utentes denuntiatorum officio, nullas poenas Philippo Francorum regi imponimus; sed ei, propter excessus suos iam excommunicato notorie, inflictas potius a iure intimamus.

Mansuetudine
re eam Philip-
poum asse-
rit.

§ 1. Bonus itaque medicus, si quibusdam medicamenta morbis officiant, se de gratia vertit, non iis statim duriora subiciens, sed leniora, nisi morborum aliud exposcat acuitas, administrans: sic peccatorum eiusdem sauciati regis vulnera prius palpavimus, exactis lenitatibus mulsimus, ipsumque pietate paterna fovimus: imo lenimenta huiusmodi seminarium contumaciae fuerunt, et odiorum; eum exerecunt in superbiam, et ad contemptum pertinaciter provocaverunt. Unde nos ad alias non graves tamen medelas coartavimus, ut saltem experiamur, utrum tactus leniter, non confractus, se corrigat, (sicut Nabuchodonosor prae caeteris terrae rex inclytus), quod optamus, ne obstinatus, in quem transfuit, videat; et cogamur ferro abscindere vulnera, quae fomentorum medicinam non sentiunt; poenitentiam agat; an (quod absit) in profundum malorum demersus, sordidus sordescat amplius, et veluti Pharaon indurescat.

§ 2. Olim siquidem, dum idem rex peccaret graviter in diversis articulis in

clerum et Ecclesiam Gallicanas, primum per eiusdem regis nuntios ad nos missos, ipsum super huiusmodi salubribus monimus monitis; deinde ad eum dilectum filium Iacobum de Normannis, notarium nostrum, ei nostras deferentem literas, in quibus excedebat, capitula continentem, transmisimus: quamquam imprudenter, quamquam infrunito animo et irreverenter tractaverit (non advertens, quod secundum Evangelicam veritatem, qui spernit missum, spernit mittentem; ideo dignus sententia, quam dudum Constantinus Papa in Iustinum imperatorem Iustiniani filium simili causa tulit): qui in vicino erant, evidenter cognoscut, ac idem patuit de longinquo; nec considerans, quod antiquitus est sancitum a sanctis Patribus, et promulgatum canonibus (1), quod si quis Romam petentes, rebus, quas ferunt, spoliare praesumpserit, communione careat christiana: quodque ii, qui accedunt ad praesentiam Romani Pontificis, cum rebus suis debeant esse sub protectione apostolica securi; et parvi pendens excommunicationis sententiam, quam inhaerentes vestigiis Romanorum Pontificum, et praecipue Nicolai Papae, praedecessorum nostrorum, qui dictorum canonum auctoritate suffulti, contra talia facientes ad excommunicationem hactenus processerunt, addito per Nicolaum eundem processibus ipsis, etiamsi haec committentes imperiali aut regali dignitate radient. Nos etiam eodem privilegio excluso, in omnes etiamsi praedicta fulgeant dignitate, qui ad Sedem Apostolicam venientes, vel recedentes ab ea, capiunt, spoliant, vel detinere praesument, aut impedimentum aliquod exhibent, quominus ad eandem Sedem libere, cum propriis bonis et rebus suis veniant et recedant ab ea, in die Coenae Domini proximo praeterito, tali modo declarantes: etiam illos, qui per se vel per suos officiales vel ministros, aut in-

Eum in excom-
municationem
contra Boni-
facium spoliante
letam taceret
se

Quae lex a Boni-
facio confir-
mata fuerit
amplius

(1) Leibnitiis legit: a Sanctis Patribus promulgatis canonibus (R. T.).

colis imperii, regnorum, seu terrarum suarum, vel transeuntibus per ea, undecumque oriundis, ad Sedem venientibus memoratam, vel redeuntibus ab eadem, equituras limitant; vel subtrahunt quae deferunt, vel reportant pro suis opportunitatibus vel expensis, aut quasvis alias res et bona; sive aperiunt literas, vel auferunt, seu taxant numerum personarum aut evectionum, vel alias directe vel indirecte talibus venientibus vel redeuntibus impedimentum vel obstaculum praestare praesumunt, impeditores fore ad dictam Sedem venientium et redeuntium, et excommunicationis sententiam incur-
 rere supradictam. Adeo nostris tempo-

Regem nulla
 Patria Romipe-
 tae commissa,
 episcopos vero
 ne Romam ve-
 nirent prohi-
 buisse

ribus, sicut alias fecerat, notorie sui regni fines in transgressores gravissimis interminatis poenis, et in vos iactatis blasphemis aeternae custodiae deputat, ablati contra dictam sententiam nostram non solum indigenis, sed etiam ad eandem Sedem per regnum ipsius aliunde venientibus rebus suis, vel iniuriose taxatis, imo autem omnino subtractis, ac literis quas deferunt apertis per custodes passuum, aut retentis quod nullus libere ad praedictam Sedem potest accedere: nec praelati Franciae per nos, ut super dictis deliberaremus cum iis, ad nostram praesentiam evocari potuerunt, sicut eorum huiusmodi per literas constat, quas in archivio Romanae Ecclesiae facimus conservari. Sic et Noviomen., Constantien., Bituricen. episcopi ipsorum nuntios excusatio, eodem impediendo rege, venire (1); qua causa etiam princeps quisquam fuerit, qui hoc prohibuerit, illum censet canon commuione privandum. Quis enim libere ad memoratam Sedem proficisci dicet, qui sic tractatur, et quod retineatur, vel regnum permittatur exire, sub alterius potestate consistit? Certe nullus qui sane intelligat, et qui scripti iuris vim in hoc cognoscat, habet aliquam veritatem.

§ 5. Sed volentes secundum sacrorum

(1) Deest hic aliquid, etiam in Leibnitio.

doctrinam canonum pacis servare vinculum, eum aequitate et firmitate portare, nec (1) sic moti sumus. Immo evangelica dicta pensantes covati sumus errantem ovem tam charam, tamque nobis dilectam quasi propriis humeris ne periret ad ovile reducere, in uberibus collocare pascuis, et dulcedinis pabulo confovere. Nam cogitantes secundum Evangelii parabolam, quod qui notarium spreverat saltem nostrum vereretur filium, ad reduendum eum filium nostrum Iohannem, et sanctorum Marcelli et Petri presbyterum cardinalem de regno oriundum ipsius, qui tamquam amicus suus eius zelabat salutem, curavimus destinare offerentem inter caetera sibi ex parte nostra absolutionem ab excommunicationum sententiis quibus erat notabiliter irretitus.

Quare nissum
 eidem S. Mar-
 celli cardina-
 lem qui absolu-
 tionem offerret.

§ 4. Verum frustra nos talis cogitatus arripuit, quia si erga praedictum notarium se, ut praemittitur, gessit, filium nostrum magis ignominiose compescuit, quia sicut ipse cardinalis nobis retulit, oblatam absolutionem contempsit, eique deputatis custodiis, ne libere ire posset, quo vellet, nec recipere qui venirent ad eum, de regno suo, non reversurum sine licentia, et sic quodammodo, ut eius cardinalis verbo utamur, regio hanno suppositum protulit et efflavit eundem. Et etiam ultra parabolam ipse tandem nos Patrem familias non dimisit intactum, sed iterum laceravit blasphemis, et iniuriis lacessivit, oblitus quod legitur: Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longaevus super terram, et quod filio semper honesta et sancta Patris querela deberet videri, et taliter eius non effici castigator: confederationibus et colligationibus factis cum nonnullis praelatis, et personis aliis regni sui, pacis vinculum, quod salvum esse totis affectibus nitentibus, rupit, perturbavit unitatem ecclesiasticam, et inconvulsum Domini tunicam scindere non expavit, ac suae appellationi frivola contra nos adhaerere

Legatum regio
 hanno subicit
 Philippus.

(1) Leg. forsitan nos, loco nec.

perperam coegit et cogit invitos, et in ruinam secum perniciose deducit. Sane parabolam timeat, ne vinea aliis locetur agricolis, qui suis temporibus fructus reddant. Paveat censuram canonum, quae contra tales dignoscitur praeparata, et ne ex huiusmodi stricta custodia cardinalis praedicti canonem (excommunicationem) latae sententiae (qui ad eos per interpretationem transit, qui clericos sine laesione detinent in custodia publica vel privata; cum non multum a specie verborum differant quibus, quo volunt, facultas recedendi non datur), incurrat, diligenter attendat.

§ 5. Ad hoc, ut omittamus de dilecto filio abbate Cisterciense detento, et aliis multis religiosis maxime italicis, quia iussio regis urgebat, recedentibus regno, captis de ipsius conniventia, et aliquo tempore in castelletto servatis, eo quod adhaerere nollent appellationi praedictae, ac de eo, quod in persona venerabilis fratris nostri B. Apamearum episcopi, actum extitit nuper, et Nicolaum de Bonfractu capellanum cardinalis iam dicti, nostras ad eum portantes litteras, quibus regem excommunicatum per cardinalem eundem mandavimus publice nuntiari, capi fecit, et repetitum a cardinali eodem a carcere noluit relaxare, prout idem cardinalis nobis id per proprias litteras notum fecit; unde perinde dicitur habere, cum ipse rex impedimentum praestiterit, sicut si mandata renuntiatio praecepisset.

§ 6. Stephanum insuper de Columna, nostrum et Ecclesiae hostem, in suo regno receptavit patenter, non veritus excommunicationis sententiam, quam post Columnensium fugam de Tibure promulgavimus publice quibuscumque privilegiis non obstantibus in omnes etiam imperiali aut regali praevaldeant dignitate, qui dictum Stephanum, aut alios quondam filios Iohannis de Columna, et Iacobum fratrem dicti Iohannis, Ricardum et Petrum de Monte Nigro dicti Iohannis

nepotes recipere, conducerent, receptari vel recipi facerent seu conduci, aut iis vel ipsorum alicui publice vel occulte, auxilium, favorem vel consilium exhiberent, quodque contra adiutores, fautores et receptores praedictorum Iacobi et filiarum dieti Iohannis ab olim per nostras litteras procedi mandavimus, ut contra haereticos, receptatores, fautores, et adiutores eorum. Nequaquam in his servit Deo rex Francorum in timore, aut Ei cum tremore exultat, ne iratus in eum per suum vicarium exardescat; nempe tanto offendit gravius, quanto perniciosius peccat suae perditionis ad alios exempla transmittens.

§ 7. Heu ipsum consilia prava commaculant, eum Syrenes, nec non usque in exitum dulces damnose permulcent, periculose regalem mentem exagitant, et decipiunt incessanter: non enim propter eas liberare ipsum possumus nec debemus. Hominem namque primum non a peccato diaboli excusavit suggestio, quin divini mandati transgressor solverit poenam mortis, et silentium nostrum nihil foret, quam delinquendi occasio et dissolutio universae ecclesiae disciplinae; cum enim notorium facti continui sit, quod ipso faciente, et contra dictam nostram veniente sententiam, libertas non est per regnum ipsius veniendi ad Apostolicam Sedem, et quod si dictus Nicolaus est captus, et praefatus Stephanus receptatur in regno, nostraeque sententiae supradictae latae firmatae sint, et praedicatae publice, sic quod canonum excommunicatio in aperto liquet ex praemissis (ut taceamus ad praesens de custodia iam dicto cardinali imposita, detentione abbatis, captione religiosorum dictorum et temerariis actionibus in iam dictos commissis), ipsum eundem regem manifestis excommunicationibus esse ligatum, et per consequens beneficia ecclesiastica, personatus, et dignitates, si eorum aliquo legitimo titulo, quandoque ad eum collatio pertinet de

Canonem itaque sententias debet expavere.

Maiora deinde patrasse facinorosa.

Columnensibus publice favet.

Eum itaque in excommunicationem a canonibus latam incurrit.

iure, interim non posse conferre, imperium sive iurisdictionem aliquam per se vel alios, aut communes actus, seu legitimos exercere, et collationem et exercitium ipsam nullius dignitatis; ac vassallos ipsius esse a fidelitate, etiam iuramentis quibus astringuntur eidem, et huiusmodi debito totius obsequii, auctoritate canonum, absolutos; hoc omnibus his praecipue, qui de eius regno sunt, vel in eo moram faciunt, nuntiantes eum excommunicatum comitari poenas huiusmodi declaramus: et more periti medici, cum non proferunt monita, a levioribus incipientes, ac Sanctorum Patrum nostrorum statuta tenentes, omnes fideles et vassallos eius, eique iuratos a fidelitate et iuramentis, quosque idem rex in excommunicatione permanserit, apostolica nihilominus auctoritate absolvimus, et ne eidem fidelitatem observent vel servent modis omnibus, sub interminatione anathematis (quia magis Deo, quam hominibus servire oportet, et fidelitatem christiano principi Deo adversanti eiusque praecepta calcanti nulla cohibentur auctoritate persolvere) prohibemus.

§ 8. Et quin rex ipse aliquos forsitan inveniret, qui beneficia huiusmodi, Dei timore postposito, ab ipso reciperent, districte praecipimus, sub excommunicationis, amissionis beneficiorum, quae alias haberent, et inhabilitatis perpetuae ad ecclesiastica beneficia de caetero obtinenda, poena, quam ipso facto incurrant, si contrarium agant, ne ab eo sic excommunicato manente, illa recipiant quoquomodo; districte, sub huiusmodi a nobis infligendis poenis, inhibentes capitulis Ecclesiarum, in quibus beneficia ipsa per regem, excommunicatione durante, conferuntur eundem, ne eos, quibus conceduntur, ab ipso recipiant vel admittant. Porro cum scriptum sit: Solve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, nos confoederationes praedictas, etiam cum quibusvis terrae regibus aut principibus, quod non credimus, unitas,

Ipsaque iure
subditos ab om-
ni fidelitate erga
eam esse liber-
ras.

Beneficia si-
quis ab eo ac-
ceperit, intaso-
rem beneficiorum
eorundem
declarat:

Omnisque con-
foederationes
cum ipse iotas
invalidat.

dissolvimus, et iuramenta, si qua sunt praestita, annullamus: etiam nuntiantes ipsi regi, ut a facie arcus fugiat; resipiscat, ad obedientiam redeat, et ad Dominum convertatur, ne, quod praeterire non valebimus, iusto in eum iudicio animadvertere compellamur.

Processum
hunc se publi-
caturum dicit

§ 9. Ut autem huiusmodi noster processum, quem de consilio fratrum nostrorum facimus, ad omnium notitiam deducatur, chartas sive membranas processum continentes eundem, in cathedrali Ecclesia Anagnina, vel affigi ostiis, vel super liminaribus faciemus, quae processum nostrum suo quasi sonoro praeconio et patulo iudicio publicabunt, ita quod idem rex et alii, quos processum ipse contingit, nullam possint excusationem praetendere, quod ad eos talis processum non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem, cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Actum Anagninae in aula nostri palatii sexto idus septembris, pontificatus nostri anno nouo (1).

Dat. die 8 septembris 1503, pont. anno IX.

(1) Haec literas publicatas non fuisse contentum Pagius in Bonifacii vita, § LXIX. Bonifacium siquidem die 7 septembris fuisse a Nogaretio, caeterisque perduellibus Anagninae captum, est in comperto, cum hoc decretum die tantum octava foret promulgandum, prout ex ipsis apparet notis chronologicis, quae in calce leguntur. At Bonifacium a Romanis post triduum libertati restitutum omnes norunt: tunc vero omnem habuisse decreti huius publicandi facultatem quis negaverit? Chronologicae siquidem notae diem tantummodo designant, quo illud promulgasset, si sui fuisset iuris. A Leibnitio, Dupuy, aliisque ex bibliothecarum diversarum mss. illud legimus erutum: ex quo conici potest, ipsum originale Anagninae inter tumultus non fuisse deperditum, nec in hostium devenisse manus; a Bonifacio autem, Romae cum esset, exemplaria nonnulla ad principes, aliosque missa fuisse. Perfecto, nisi in aliquorum saltem notitiam haec devenissent literae, nec absolvi Philippum a Clemente V petisset, nec illas ab eodem Clemente irritari oportuisset.

BENEDICTUS XI

PAPA CXCIV

Anno Domini MCCCIII.

Nicolaus Bucasinus, patria Tarvisinus, antea magister generalis ordinis Praedicatorum, mox S. R. E. cardinalis episcopus Ostiensis, electus est in Romanum Pontificem die 22 octobris anno 1303, die vero 27 coronatus, et Benedictus XI appellatus. Sedit in pontificatu mens. viii, dies xv, imperantibus in Oriente Andronico imperatore, in Occidente vero Alberto rege Romanorum; obiit Perusii die 6 iulii 1304 et sequenti die sepultus est in ecclesia fratrum Praedicatorum. Vacavit sedes mens. fere xi.

I.

Encyclicae Benedicti literae de sua in Pontificem electione (1).

SUMMARIUM

De divinae providentiae arcanis. — Gradus dignitatum, quos gessit. — 1. Communibus cardinalium suffragiis Pontifex renuntiatus. — 2. Tanto oneri renunciatus, — Cardinalium precibus devincitur. — 3. Praesulum implorat preces.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Mediolanensi, et eius suffraganeis, salutem et apostolicam benedictionem.

Opera divinae potentiae plerumque mens humana miratur, dum mirabiles personarum et temporum immutationes attendit; in quorum contemplatione sensus hominis hebetatur, dum conatur perquirere investigabiles vias Domini, et Eius occulta consilia perscrutari; Ipse namque nonnumquam potentes humiliat, ponit humiles in sublimi; et dispensat

(1) Ex Raynaldo ad annum 1303, § 47.

munera gratiarum, plenam et perfectam habens ad singula, tamquam palmo concludens omnia, potestatem. Nos autem nimirum in admirationem protrahimur, ac timor et tremor nos vehementer invadunt, dum infra mentis arcana revolvimus, quot et quantas immutationes receperit haec status noster, qui ab olim ordinem fratrum Praedicatorum professi, putabamus abiecti esse in Domo Domini cum humilibus servis Eius, et sub obedientiae ingo Creatori reddere votum nostrum. Sed divini dispositione consilii post ministeria varia in ordine praedicto nobis imposita, suscepimus magisterii generalis officium; ac subsequenter ad cardinalatus apicem dignitatis per Apostolicam Sedem assumpti, cum aliquandiu ministerii nostri debitum in gradu sacerdotii egissemus, praefecti fuimus per Sedem eandem in episcopum Ostiensem. Novissime vero fratrum nostrorum instantia, prout series infrascripta declarat, nos subire coegit sarcinam apostolicae servitutis.

§ 1. Nuper enim felicitis recordationis Bonifacio Papa VIII, sicut Domino placuit, de hac luce subtracto, et sicut speramus, post labores impensos ad praemium evocato; eiusque corpore cum exequiarum solemnitate debita tradito ecclesiasticae sepulturae, nos tunc ut praetangitur, episcopus Ostiensis, caeterique fratres nostri episcopi, presbyteri et diaconi S. R. E. cardinales ad tractandum de Romani substitutione Pontificis, in palatio Sancti Petri de Urbe, in quo decesserat pridem ipse, convenimus; nobisque ac ipsis ad id eligentibus per viam procedere scrutini, contigit Illo faciente, qui concordiam diligit, quod unico facto ac publicado scrutinio, tanta finaliter in votis eorundem fratrum est inventa concordia, quod per eos de nobis, licet immeritus, fuit ad apostolatus officium xi kalendas novembris proxime elapsi electio celebrata. In quo prae admirationis magnitudine redditi, nec immerito

gradus dignitatum, quos gessit.

Communibus cardinalium suffragiis Pontifex renuntiatus.

De divinae providentiae arcanis.

simus attoniti, stupor nostrum animum hebetavit; cumque timor et tremor pariter concusserunt: numquid enim non admiratione dignum, quod inter tot et tantas eorumdem fratrum personas, vitae ac famae claritate pollentes, virtutibus redimitas, abundantes insuper multiplicium sufficientia meritorum, in praesidendo apostolico culmine humilitas nostra, quae illius fuerat merito postponenda, praefertur? Nonne, dum iniuncti oneris molem attendimus, et nostram insufficientiam comparamus, digne invalescant timor et tremor, ne portantis debilitas sub tantae molis gravitate succumbat? Nonne timendum iterum et tremendum, ne iustus Iudex, rationem de talentis creditis veniat exacturus; servum inutilem a bono torpentem opere saeve damnet?

§ 2. Haec, et alia plura quae, prolixitatis vitandae gratia, sermo succinctus omittit, insufficientiam nostram a tantae gravitatis onere subducendam adeo efficaciter suggerebant, quod eorumdem fratrum importunitati diversarum excusationum obicem opposcentes, ea qua potuimus reluctatione, restitimus. Sed fratres ipsi, nostrae resistentiae obviantes, nostris excusationibus non admissis, nos ad conscendendum Petri Cathedram multae importunitatis instantia devicerunt: nosque, licet ex nostrorum defectuum conscientia diffidentes, de Illius tamen confisi omnipotentia, qui non solum sufficit eosdem supplere defectus, sed et potens est omnem gratiam abundare facere in nobis: ne, sub obedientia nutriti, diutius eam contemnere pertinaciter, graviorque pericula, quae imminere ipsi Ecclesiae, totique terrarum orbi ex eius vacatione verisimiliter timebantur, damnabiliter negligere censeremur; votis tandem fratrum acquievimus eorumdem, ac ad deferendum sarcinam Summi Apostolatus submittentes humeros imbecilles, recepti ab eis unanimiter in Romanum Pontificem, recepimus consequenter solemniter, bene-

dictiones et caetera secundum morem praeficiendorum Romanorum Pontificum in personis praedecessorum nostrorum haecenus observatum; anxio et humiliato spiritu Domino supplicando, ut Ipse, qui nos huiusmodi iugum subire concessit, sic ad ipsum portandum debilitatem nostram robore fulciat, sic illud faciat sua benignitate portabile, quod sub eo nos non contingat ex nostra debilitate deficere; sed ita nobis et gregi dominico nostrae vigilantiae credito, sua virtute proficere, quod de talento nobis tradito dignam possimus in extremo iudicio reddere rationem.

§ 5. Quo circa fraternitatem vestram rogamus, et hortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus, nobis compatiens in tanti ponderis gravitate, ad supportandum illud subministretis, quantum in vobis est, velut in partem apostolicae sollicitudinis evocati, vestri auxilii fulcimentum, commissas vobis Ecclesias gregesque dominicos in eis vobis creditos gubernando solite, fideliter et prudenter; ac fundendo pro nobis pias orationes ad Dominum, ut Ipse in executione pastoralis officii sic sua pietate nos dirigat quod gratum ministerium nostrum fiat; et spem certam de nobis et fiduciam habituri, quod vobis in iis, quae ad laudem Dei, vestrarumque statum Ecclesiarum spectare videbimus, favorem libenter apostolicum impendemus.

Datum Laterani kalendis novembris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 1 novembris 1303, pont. anno 1.

II.

Nova confirmatio ordinis fratrum Servorum B. Mariae Virginis sub regula S. Augustini.

SUMMARIUM

Proœmium. — 1. Quamvis hic ordo per Sedem Apost. videatur confirmatus; —

Præsulum implorat preces.

Tanto oneri succinctus

Cardinalium precibus devinctur.

Eum tamen expresse confirmat Benedictus.
— 3, 4. Clausulae.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis generali et universis prioribus et fratribus Servorum S. Mariae, ordinis S. Augustini, salutem et apostolicam benedictionem.

Præsumitur.

Dum levamus in circuitu oculos nostros, et gregem dominicum nobis, licet inmeritis, divina dispositione commissum, undique iuxta pastoralis officii debitum contemplamur, vigilem, quantum nobis ex alto permittitur, curam libenter impendimus, ut cultores vineæ Domini Dei Sabaoth, sic cultui salutis intendant, quod eadem vinea palmites diffusos extendens, salutarium producat fructuum ubertatem. Et licet erga singulos cultores huiusmodi, personas videlicet ecclesiasticas, apostolica sollicitudo versetur, erga tamen viros religiosos, qui contemplationi coelestium, mundanis relegatis illecebris, piæ vitæ studio, sine intermissione desudant, eo propensiohem nos docet diligentiam adhibere, quo ipsi pro religionis favore sunt amplius apostolicis praesidiis confovendi.

Quamvis hic ordo per Sedem Apost. videatur confirmatus:

§ 1. Sane vos, qui ordinem Sancti Augustini per Sedem Apostolicam approbatum profiterini et servatis, et devotionis affectu, quem geritis ad B. Mariam Virginem gloriosam, assumitis vobis vocabulum ab Eadem, vos Servos eiusdem Virginis humiliter nominando, dictumque ordinem Sancti Augustini, iuxta pias et honestas institutiones vestrae regulae in honorem ipsius Virginis editas laudabiliter servastis haecenus, et servatis: ac vobis per specialia privilegia, dicta Sedes indulsit, quod celebrare possitis capitulum generale, ac in eodem capitulo priorem vobis generalem eligere, qui in fratres vestri ordinis correctionem et alia, quae ad suum spectant officium libere valeat exercere; quodque ad sepulturam positos recipere illos, qui apud loca vestra elegerint sepeliri. Ex quibus clare inspicitur, satis innuitur, dictam vestram

Bull. Rom. Vol. IV.

23

regulam per eandem Sedem existere quodammodo confirmatam.

§ 2. Nos autem qui ad Virginem ipsam Dominam nostram libenter devotionem, quam possumus, exhibemus, volentes quod aliquis contra vos et regulam ipsam quicquam possit detractionis impingere, quin eadem regula plenam habeat apostolici muniminis firmitatem, ad omnem haesitationis materiam circa haec de quorumvis animis amovendam, vestris supplicationibus inclinati, regulam et eius institutiones praedictas expresse, auctoritate apostolica, confirmamus et etiam approbamus, et praesentis scripti patrocinio communitimus, eamque vobis concedimus.

Eum tamen et præse confirmat Benedictus.

§ 3. Decernentes ipsam per vos fore perpetuis temporibus inviolabiliter observandam.

Et observari iulet.

§ 4. Nulli ergo omnino hominum liceat, etc.

Clausula

Dat. Laterani 3 idus februarii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 11 februarii 1304, pont. anno 1.

III.

Receptio congregationis monachorum Coelestinorum ordinis S. Benedicti, sub Sedis Apostolicae protectione, cum nonnullarum gratiarum largitione (1).

SUMMARIUM

1. Proœmium. Ordinem cum dependentiis sub apost. suscipit protectione. — 2. Regulam iniungit observandam. — 3, 4. Bona omnia ei confirmat. — 5. Abbas generalis quolibet triennio eligendus: — 6. Qui eo ipso suum suscipiat munus: — 7. Benedicti tamen debet: — 8. Quolibet anno visitandus. — 9. De novalibus nihil ordo solvere debet. — 10. Aliae exemptiones. — 11. Abbatis facultates. —

(1) Huius Congregationis statuta approbavit Coelestinus V, qui ante pontificatum eius institutor fuit, in sua Constit. I, pag. 116 huius tomi.

12. Prohibitio cogendi monachos ad synodos, etc. — 13. Exeuntes a religione hac in aliis non recipiendi. — 14. Clausulae.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Berardo patri abbati monasterii Sancti Spiritus de Sulmone, Valuen. diocesis, eiusque coabbatibus et conventibus aliorum monasteriorum et membrorum eidem monasterio Sancti Spiritus sublectorum, ordinis Sancti Benedicti praesentibus et futuris, in perpetuum.

Prooemium.

1. Religiosam vitam eligentibus, apostolicum convenit adesse praesidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus, aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacrae religionis infringat. Cum itaque Regi regum mentibus humilibus et devotis exhibeatis religiose ac iugiter famulatum, nos ob vestrae religionis zelum, quem habere dicimini, et contemplatione felicitis recordationis Coelestini Papae Quinti praedecessoris nostri, praedicti ordinis professoris, ad vos, vestrumque ordinem sincerae gerentes caritatis affectum, in his quae ipsius religionis augmentum et prosperum statum respiciunt, quantum cum Deo possumus nos favorabiles exhibebimus. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et monasterium Sancti Spiritus ac alia monasteria, prioratus, ecclesias, membra et loca eidem monasterio Sancti Spiritus subiecta, quae per speciale privilegium Sedis Apostolicae novimus ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinere, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus.

Ordinem cum
dependen. sub
apostolica sus-
cipit protectio-
ne

§ 2. In primis siquidem statuantes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum, et beati Benedicti regulam, in monasteriis, prioratibus, et membris et aliis locis praedictis institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus invariabiliter observetur.

Regulam mon-
asti observan-
dam

§ 3. Praeterea quascumque possessiones, quaecumque bona monasterium

S. Spiritus, et alia monasteria, prioratus et membra praedicta in praesentiarum rationabiliter possident, aut in futurum largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis iustis modis, praestante Domino, poterunt adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, et illibata permaneant.

Bona omnia ei
confirmat.

§ 4. In quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis, videlicet locum ipsum, in quo praefatum monasterium S. Spiritus situm esse dignoscitur cum omnibus pertinentiis suis, monasterium S. Ioannis in Plano Lucerin. diocesis, S. Bartholomaei de Civitate S. Mariae, olim vocata Luceria, S. Spiritus de Maggella, Sancti Gregorii de Rocha Mauricii, S. Petri de Monte Plano, S. Spiritus, et hospitale cum ecclesia S. Andreae de Bucelano, S. Mariae de Civitellis de civitate Theatin. S. Spiritus de Orthona, S. Spiritus de Lonzano, S. Mariae inter Montes Theatin. diocesis, Sancti Eusebii de Urbe, S. Mariae in Pinezano, Pennen. diocesis, Sancti Salvatoris de civitate Pennensi, Sanctae Mariae de Collemadio iuxta Aquilam, S. Cecidii de Caporciano, Sancti Spiritus de Issernia, Sanctae Mariae de Trivento, S. Mariae de Anglono Triventin. diocesis, Sancti Spiritus iuxta Venafrum, S. Spiritus Alifanensis, S. Antonii de Campania Ferentinatis diocesis, prioratus S. Antonii et Sancti Leonardi prope Sulculam Anagninae diocesis, S. Ioannis de Aqua Sancta, S. Marci de Fucis Marsican. diocesis, Sancti Nicolai de Civitate, Sancti Martini de Boiano, et S. Ioannis de Rodio.

§ 5. Et quia inter alia, quae salubrem et quietum statum vestrum sapiunt, de praecipuis casibus hoc esse necessarium arbitramur, ut de substitutione futuri abbatis successoris tibi, fili abbatis S. Spiritus, quem patrem abbatem caeteris tuis coabbatibus, praelatis et fratribus tibi subiectis, praesentibus et futuris perpetuo stabilimus, praecipue ordinamus, et di-

Abbas genera-
lis quilibet tri-
ennio eligen-
dus:

strictè præcipimus observari. Quod pater abbas singulis triennii in generali capitulo sponte suam offerat et exhibeat cessionem, et idem capitulum statim et absque temporis intervallo ad patris abbas substitutionem procedat, iuxta formam in regula traditam, et aut de abbate cedente (si eum talem putaverint) vel de alia persona monasteriorum et locorum, per electionem canonicam prædicto monasterio Sancti Spiritus provideant de abbate.

Qui eo ipso
suum suscipiat
munus.

§ 6. Qui quidem abbas si fuerit in concordia electus, et nihil obstiterit de canonicis institutis, nulla super hoc a Sede Apostolica confirmatione petita vel obtenta, eo ipso suae administrationis officium seu ius administrandi in spiritualibus et temporalibus consequatur, et illud tamquam pater abbas (prout ad eum pertinet) libere exequatur.

Benedicti tamen
debet:

§ 7. At idem abbas si alias non extiterit benedictus, benedictionis suae munus a quocumque maluerit catholico episcopo gratiam et communionem Apostolicæ Sedis habente, recipere studeat, illudque sibi dictus episcopus gratis impendat.

Quolibet anno
visitandus.

§ 8. Præterea ut idem pater abbas non possit a rectitudine suae regulæ deviare, mandamus omni anno a tribus prioribus sui ordinis, qui pro tempore fuerint, videlicet a Sancti Spiritus de Magella, Sanctæ Mariæ de Collemadio iuxta Aquilam, ac Sancti Spiritus de Issernia monasteriorum prioribus visitetur.

De notabilibus
nihil ordo sol-
vere debet

§ 9. Sane de fructibus terrarum ac possessionumstrarum hactenus acquisitarum, quas propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de hortis vel de nutrimentis animalium, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat.

Alias exem-
piones.

§ 10. Concedimus quoque etiam vobis, ne de iis, quæ in ornamentis, vel pro eis aut libris, fabrica, luminaribus, anniversario, septimo, vigesimo ac trigesimo, sive alias ad perpetuum cultum divinum seu pro pietatis vel indumentis et cal-

ceamentis vestris vobis legantur pietatis intuitu, dummodo id in fraudem non fiat, nulli teneantur iniustitiam seu portionem canonicam exhibere.

Abbas fatal-
is.

§ 11. Concedimus etiam tibi, fili abbas Sancti Spiritus, tuisque successoribus, qui pro tempore fuerint, ut a fratribus vestri ordinis in ipso monasterio Sancti Spiritus, ac aliis monasteriis, prioratibus et membris ac locis subiectis eodem monasterio Sancti Spiritus constitutis absolute ac dispensatione indigentibus, sive priusquam intraverint ordinem, sive post in casibus excesserint, pro quibus excommunicationis vel interdicti aut suspensionis incurrunt sententias a canone promulgatas, et huiusmodi sententiis innodati, aut in locis suppositis ecclesiastico interdicto divina officia celebrantes, vel suscipientes ordines sic ligati notam irregularitatis incurrunt, de consilio fratrum vestrorum, qui literati sint, et Deum timentes, absolutionis iuxta formam Ecclesiæ, prout secundum Deum expedire videritis, valeatis beneficium impertiri, nisi adeo gravis et enormis foret excessus, quod essent propter hoc ad eandem Sedem merito destinandi, proviso ut læsis satisfaciant competenter.

Prohibitio co-
geudi monachos
ad synodos, etc.
(1).

§ 12. Inhibemus etiam, ne aliquis episcopus vel quævis alia persona spiritualem vel aliam iurisdictionem habens, vos ad synodos vel conventus forenses, aut ad convocationes suas accedere, vel cum eis intra vel extra civitates vel terras processionaliter exire, aut suis constitutionibus subiacere, seu capitula, scrupinia et inquisitiones in locis vestris vel alibi, de vobis vel de vestrorum aliquo, aut fidelitatem iuramento firmatam, et manualementiam a vobis aut prioribus et superioribus vestris exigere seu etiam prohibere, ne ad civitates seu villas et ad loca quælibet, ubi religiose et honeste morari possitis, audeatis acce-

(1) Vide Concil. Trident., sess. 24, c. 1, et sess. 33, c. 13.

dere, ibique pro vestris usibus aedificia, monasteria, ecclesias seu oratoria ex permissione et indulto nostro construere libere valeatis, nec in accedentes fratres et monachos vestros seu constructores huiusmodi seu receptatores eorum excommunicationis vel interdicti sententias possint proferre.

§ 15. Prohibemus insuper, ne ulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro vel in aliis locis vestris eiusdem ordinis professionem, fas sit sine abbatis sui licentia ordinem ipsum relinquere, et ad locum religionis alterius, vel ad ordinem alium se transferre; discedentes vero aliter, nullus cuiuscumque religionis vel status existat, audeat retinere: quod si secus factum fuerit, tam discedens, quam is seu illi, qui ipsum talem receperint, si requisiti eum a se non reiecerint infra mensem, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

§ 14. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat monasteria, prioratus, membra et loca praedicta temere perturbare aut eorum possessiones etc.

EGO BENEDICTUS catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Ioannes Tusculan. episcopus.

Ego Theodoricus civitatis Populi episcopus.

Ego Leonardus Alban. episcopus.

Ego Petrus Sabin. episcopus.

Ego frater Ioannes Portuen. episcopus.

Ego Ioannes tit. Sanctorum Marcellini et Petri presbyter cardinalis.

Ego frater Robertus tit. Sanctae Pudientianae presbyter cardinalis.

Ego frater Gentilis tituli Sancti Martini in Montibus presbyter cardinalis.

Ego Neapoleo Sancti Adriani diaconus cardinalis.

Ego Londulphus Sancti Angeli diaconus cardinalis.

Ego Guilelmus Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconus cardinalis.

Ego Franciscus S. Luciae in Silice diaconus cardinalis.

Ego Franciscus Sauctae Mariae in Cosmedin diaconus cardinalis.

Ego Ricardus S. Eustachii diaconus cardinalis.

Ego Lucas S. Mariae in Via Lata diaconus cardinalis.

Dat. Laterani per manum Papiani episcopi Parmen. S. R. E. vicecancellarii, 2 id. martii, indict. 2, incarnationis dominicae anno 1504, pont. vero domini Benedicti PP. XI anno primo.

Dat. die 14 martii 1504, pontif. anno 1.

CLEMENS V

PAPA CXCV

Anno Domini MCCCIV.

Post unius fere anni Sedis Apostolicae vacationem, die tandem 5 iunii anno 1505 electus est Perusii in Romano Pontificem Bertraudus de Goto natione Vasco, patre Beraudo, archiepiscopus Burdegalensis, qui, coronatus Lugduni die 14 novembris eiusdem anni, Clemens Quintus appellatus est. Sedit in pontificatu annos viii, mens. x, dies xv, temporibus Andronici in Oriente imperatoris et Alberti mox Henrici, regum Romanorum. Obiit Carpentoracti die 20 aprilis anno 1514. Vacavit sedes an. ii, mens. iii, dies xviii.

I.

Saecularizatio Ecclesiae Burdegalen. ordinis Sancti Augustini (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae huius saecularizandi Ecclesiae. — Eam saecularizat: — 2. Canonicosque saeculares in ea decernit instituendos. — 3. Clausulae.

(1) Ex Regest. Vatic.

Exemplum a re-
hunc bar in
alio non reci-
piendi.

Causula.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Sedes Apostolica, quae super universas Ecclesias obtinet divina institutione primatum, circa singulas maternas diligentiae cura sedulo vigilans, earum profectibus velut sollicita mater ardentem intendit, studens ea penitus submovere, per quae ipsae Ecclesiae sustinere possent circa spiritualia vel etiam temporalia nocumenta; et illa efficaciter agere, quorum suffragio eis in utrisque augmentum, Deo propitio, valeat provenire.

Causae huius saecularizandi Ecclesiae.

§ 1. Sane inter varias et innumeras sollicitudines, quae nobis ex officio apostolatus incumbant, ad Burdegalensem Ecclesiam, quae nos olim ante nostrae promotionis initia fovit ut filium, ac demum nos sponsum habuit, nostrae gubernationi commissa, nunc vero demum nos patrem ac dominum recognoscit, cum de ipsa fuerimus, gratia favente divina, non nostris meritis, ad supremae dignitatis fastigium evocati; propter quod eius non possumus nec volumus oblivisci, nostrae mentis aciem convertentes, et attendentes, quod dicta Ecclesia, in qua ordo Sancti Augustini institutus exitit ab antiquo, propter defectum et impotentiam canonicorum regularium in ipsa Ecclesia existentium, circa bona et iura ipsius gravia recepit haecenus, et adhuc recipit nocumenta; cum nonnulli per suam potentiam illa occupaverint et invaserint, occupent et invadant, et alias de decimis et redditibus et aliis iuribus dictae Ecclesiae debitis non respondeant, nec ipsa occupata restituant, ut tenentur, eidem: quae quidem omnia possent contingere etiam in futurum: considerantes insuper, quod iidem canonici a primis institutis et observantiis regularibus sui ordinis a multis retroactis temporibus citra temeritate propria discedentes, ad mores et condiciones saecularium canonicorum quasi totaliter se traxerunt, ac attendentes, quod, consideratis statu et

conditione illius patriae, dicti canonici ad huiusmodi instituta et observantias regulares servandas, ut tenentur in habitu et in aliis, sine gravi scandalo reducti non possent, nec haecenus per nos, dum praeramus ipsi Ecclesiae, ac alios Burdegalen. archiepiscopos, qui fuerant pro tempore, potuerunt; nec rigor etiam disciplinae regularis dicti ordinis posset deinceps in eos commode exerceri; ex quorum transgressione, neglectu vel contemptu de facili sanarum incurrerent periculum animarum, cui ex debito pastoralis officii, prout est possibile, occurrere nos oportet; quodque propter religionis nexum, cuius observantiae recipiendos canonicos in ipsa Ecclesia se astringere oporteret, inveniri non possent de facili viri sic litterati, potentes et alias idonei, quales dictam Ecclesiam, quae metropolitana, et alias insignis existit, ad instruendum alios in literarum scientia, praesertim sacrae paginae, et in aliis, quae ad curam pertinent animarum, nec non ad recuperandum et defendendum bona et iura praedicta, habere decet, vellent institui in eadem: ac indubitanter credentes, quod si ex nostrae providentiae studio de regulari fiat ipsa Ecclesia saecularis, personae huiusmodi facilius poterunt reperiri: et quod exinde honoris et commodi eidem Ecclesiae proveniret non modicum incrementum, et salubrius poterit in spiritualibus et temporalibus gubernari ac in praedictis bonis et iuribus mantentari utiliter et defendi; horum et etiam aliorum, quae rationabiliter animi nostrum movent, consideratione ducti, de fratrum nostrorum consilio, auctoritate apostolica, praefatam Burdegalen. Ecclesiam perpetuo constituimus saecularem, ac de caetero canonicos instituendos in ea fore volumus saeculares.

Eam saecularizat.

§ 2. Decernentes ex nunc eadem auctoritate ipsos ad regulam sancti Augustini, in habitu, professione, et aliis observandam non astringi, et ad observantias regulares, disciplinam, et statuta eiusdem

Canonicosque saeculares in ea decernit instituendos.

regulae et ordinis, vel alia quaelibet regularis status in aliquo non teneri. Volumus tamen, quod canonici nunc praesentes, qui iam sunt in praedicta Ecclesia instituti, sub regula, statutis et observantia dieti ordinis, et in eo habitu et professione in qua olim fuerunt, vivant et remaneant in ipsa Ecclesia, Domino, ut tenentur, perpetuo servituri.

Clausula

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis et voluntatis infringere etc.

Datum Pessaci prope Burdegalam quinto idus novembris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 9 novembris 1305, pont. anno 1.

II.

Confirmata Bonifacii VIII constitutione, qua Hungariae regnum Mariae, Siciliae reginae, eiusque nepoti Carolo adiudicatur, Othoni Bavariae duci, a nonnullis in regem electo, dies indicitur, ut eoram Apostolica Sede sistat (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Tumultus in Hungaria adhuc vigentes. — 2. Series facti. — 3. Bonifacii VIII constitutionem confirmat. — 4. Nonnulli proceres et episcopi contra Bonifacii edicta sentire cum rege Bohemiae. — Defuncto Venceslao, Bavariae ducem ad regnum occupandum evocaverunt; — Qui profectus in Hungariam insigne regium accepit. — Maria et Carolus auxilium Sedis Apost. implorant. — 5. Annuit eorum precibus Clemens. — Censuras iis incutit, qui in Carolum rebellionem moverint. — 6. Intentatum duci Bavariae anathema. — 7. Designatum eidem duci anni tempus ad producenda iura apud Sedem Apost. — 8. Eique silentium impositum.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Proemium
Aeterni providentia Principis, quae nihil in terra sine certa causa, propriaque ra-

(1) Ex Regest. Vatic. — Carolo eidem Hungariae regnum adiudicatum vidimus in Bonifacio VIII, Constit. XIX, pag. 162.

tione disponit, unicam Sponsam suam, catholicam scilicet et matrem Ecclesiam stabilivit in terris; in qua Christi vicarium Romanum Pontificem successorem Petri voluit obtinere primatum, ac eius caput existere; tradens sibi claves regni caelestis, ligandi scilicet pontificum, et solvendi, ut praesit familiae domus Israel, et opportuna singulis renatis fonte Baptismatis, qui oculis fidei suam conspiciunt Creatorem, opportunitatis tempore, praesertim in exhibitione iustitiae dispenset auxilia; et prout personarum, locorum, temporum et negotiorum qualitas exigit, evellat et destruat, dissipet et disperdat, aedificet atque plantet sub ipsius Creatoris nomine et doctrina; et ut gregem pascens dominicum, infirma consolidet, sanet aegrota, fracta colliget, et abiecta reducat; ac ad Eum, sicut ad omnis iuventutis animae Magistrum et Dominum et universale refugium denique recurratur. Quapropter nos, licet immeriti, eiusdem Ecclesiae regimini praesidentes, levamus in circuitu vigilis more pastoris tam corporeos quam mentales oculos, et quod gregi commisso nobis expedire conspiciamus, prout nobis ex alto permittitur, ministramus, fovendo iustitiam, deprimendo nequitiam, plantando et colendo virtutes, ac vitia expiando.

§ 1. Verum, licet de universis et singulis regionibus, et earum incolis Deo et Apostolicae Sedi devotis, ut pacis et quietis, repressis couatibus malignorum, beatitudine prosperentur, sollicito cogitemus, et ad id attentae considerationis diffundamus intuitum: nunc tamen regni Hungariae, nobilitate pollentis, et incolarum eius seditiosos tumultus, concertationes varias, ac deploranda discrimina, eidem Sedi frequenter exposita, amare ac praecordialiter intuentes, condolemus eis plurimum, et vastitati eorum oportuna, prout possibilitati nostrae permittitur, iustitia sperante malitiam, remedia propinamus.

Tumultus in Hungaria adhuc vigentes.

§ 2. Dudum siquidem, clarae memo-

Series facti.

riae Venceslao rege Boemiae tunc vivente, per eius nuntium et literas supplicante felicis recordationis Bonifacio PP. octavo praedecessori nostro, ut negotium quondam Venceslai eiusdem regis filii tunc viventis, quem in regem Ungariae concorditer et canonice proponebat electum, et eundem regem Boemiae, ac tam suos quam eiusdem filii in hac parte sequaces, in benevolentiam et gratiam eius recipere etc. (1), prout haec enarratis, quae a Bonifatio gesta sunt; et alia in ipsius praedecessoris Bonifacii bullatis literis inde confectis plenius et seriusque continentur, quae omnia postmodum fuisse dicuntur in locis solemnibus dicti regni Ungariae de mandato praedecessoris eiusdem tempore debito solemniter nihilominus publicata.

Bonifacii VIII constitutionem confirmat.

§ 5. Nos autem, eiusdem praedecessoris Bonifacii in hac parte vestigiis inhaerentes, ipsorum reginae ac regis Ungariae supplicationibus inclinati, constitutionem, diffinitionem, declarationem, voluntatem, mandatum sive mandata, censuram, absolutionem, termini praefixionem, silentii impositionem, praesidii denegationem, et alia supradicta, quae per eundem praedecessorem Bonifacium taliter facta sunt, rata habentes et grata, ea ex certa scientia de fratrum nostrorum consilio et assensu, auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Excommunicationis vero sententiam supradictam volumus usque ad satisfactionem condignam auctoritate nostra, appellatione remota, inviolabiliter observari.

Nonnulli proceres et episcopi contra Bonifacii edictum senserunt rege Bohemiae.

§ 4. Verum, sicut fama publica, quoniam infamia referente, non absque grandi admiratione seu potius turbatione didicimus, quod, etiamsi sit manifestum atque notorium, nedum in ipso regno Ungariae ac vicinis, sed in remotis etiam partibus, esse dicitur, quod nulla potest tergiver-

satione celari, nonnulli ex praelatis, clericis, religiosis, comitibus, sive banis, baronibus, militibus, civibus et incolis memoratis praefatorum Boemiae regis et filii in hac parte fautores atque sequaces, immemores salutis eorum huiusmodi praepcepta, sententias et processus praedecessoris eiusdem damnabiliter contemnentes, ac venientes temere contra ea, praefatis reginae ac filio regi Ungariae iuxta praemissum mandatum ipsius praedecessoris, assistere circa recuperationem, defensionem et conservationem iam dicti regni Ungariae, ipsisque parere, intendere ac respondere minime curaverunt; quin potius ipsi Boemiae regi et filio, dum vivebant, eorumque ministris adversus reginam eosdem, et Carolum regem Ungariae, ac in eorum praedictum praestiterunt postmodum auxilium, consilium et favorem, praedictos reginam et Carolum regem super ipso regno ac eius bonis et iuribus inquietando nequiter, et multipliciter molestando, propter quod praefatam excommunicationis sententiam latam per eundem praedecessorem Bonifacium damnabiliter incurrerunt; eodem autem rege Boemiae viam deinde universae carnis iugressus, praefato ad huc ipsius regis vivente filio, nonnulli ex praemissis praelatis, clericis et religiosis, comitibus sive banis, baronibus, militibus, incolis atque civibus in sensum dati reprobum, et spiritu obcaecati nequitiae, in multiplicationem excessuum, iniuriarum, contemptus et offensarum ausus praecipuos colabentes, contra eosdem Carolum regem et reginam Ungariae, nobilem virum Otonem Bavariae ducem nequiter convocarunt, seu potius abduxerunt, adhaerendo et assistendo sibi patenter et publice ad invasionem, occupationem, et detentionem dicti regni Ungariae, vel alicuius partis ipsius, ac praestando auxilium, consilium et favorem; ex quo etiam ipsos tenet excommunicationis praefatae laqueus alligatos: idemque dux ipsorum et aliorum potentia fultus, et auxiliis com-

Defuncto Venceslao, Bavariae ducem ad regnum occupandum convocaverunt.

(1) Caetera omisimus: concordant enim cum superallata Bonifacii Constitutione mut. mut. usque ad illa verba *solemniter publicata*.

Qui profectus
in Hungariam
instigne regnum
accepit

munitus, praetextu convocacionis seu obductionis huiusmodi ad invasionem, occupationem et detentionem praedicti Ungariae regni temeraria praesumptione se transferens, per ipsum B. Vesprimien. et quondam A. Chamadien. episcopos se coronari, ut dicitur, in regem Ungariae procuravit: in hoc etiam officium iurisdictionis Strigonien. archiepiscopi, ad quem regis Ungariae coronatio pertinet, faciens usurpari; et eosdem Carolum regem et Mariam reginam Ungariae in adiudicata, ut praefertur, eis possessione dicti regni nequiter molestare, inquietare et perturbare praesumunt, invadendo, occupando et usurpando violenter et iniuste pro viribus terras, loca, bona et iura regni eiusdem, ac etiam detinendo in ipsius regni subversionem et scandalum suae ac suorum complicium et sequacium in hac parte salutis dispendium, et praedictorum reginae ac regis grave damnum, praeiudicium, et iacturam: propter quae pro parte praedictorum reginae ac regis Ungariae pro adhibendo super iis optimo remedio ad nostram et dietae Sedis providentiam humiliter habitus est recursus.

Maria et Carolus
instigne regnum
Sedis Apostolicae
procurat.

Auxilium eorum
precibus dilectis.

§ 5. Nos itaque, nolentes haec non absque divina et praefatae Sedis iniuria et contemptu attentata taliter et praesumpta, sicuti nec debemus conniventibus oculis praeterire, quin circa ea, cum simus omnibus in iustitia debitores, officii nostri debitum, prout tenemus et expedire credimus, exequamur, praelatis, clericis et religiosis, comitibus sive baronibus, militibus, civibus, incolis, compliceibus, et sequacibus memoratis sub excommunicationis in personas et interdicti in terras et loca eorum, ac privationis omnium officiorum et beneficiorum, privilegiorum et gratiarum atque honorum, quae a Romana, sive ab aliis vel in aliis quibuscumque tenent vel habent Ecclesiis, poenis atque sententiis, quas ipso incurrant facto, si seculis egerint, districtae praecipimus, ut a praemis-
sis omnibus contra praedictos Carolum

Contra
locutus, qui in
Carolus rebel-
lionem move-
ret.

et reginam Ungariae, in auxilium et favorem duois praefati, per eos attentatis taliter et praesumptis, cessent penitus et desistant; et tam eosdem praelatos, clericos et religiosos, comites sive banos, barones, milites, eives, incolas, complices et sequaces, quam omnes alios et singulos tam de praefato regno Ungariae ac ipsius pertinentiis et iuribus, quam de aliis regionibus quibuscumque, sive annexis sive non annexis eidem regno, cuiuscumque sint praeminentiae, dignitatis, ordinis, conditionis et status, et etiamsi regali vel alia quavis praefulgeant dignitate, attente monemus, eis omnibus et singulis auctoritate praedicta sub eisdem poenis et sententiis, quas si contra fecerint, eos incurrere volumus ipso facto, districte iniungentes, ne in praedictum praedictorum reginae ac regis Ungariae praefatum Bavariae ducem, vel quemvis alium, regem Ungariae nominare, titulare vel describere, seu habere, vel tenere praesumant: neve ipsum, vel ministros eius quomodolibet recipiant vel admittant, nec ei vel huiusmodi ministris ipsius in invasione, occupatione, usurpatione, vel detentione dictorum regni Ungariae, iurium et pertinentiarum eius, aut annexorum sibi, vel alieuius, praefatis eorum praestent auxilium, consilium vel favorem publicum vel occultum, vel de alieuius eiusdem regni redditibus, bonis et iuribus quocummodo respondeant vel ministrent, neque cum eis vel pro eis ullam faciant colligationem, coniurationem, convocacionem vel communicationem, seu alias noxiam novitatem, donec de iure et proprietate dicti regni ab eadem Sede plene fuerit definitum.

§ 6. Ipsum quoque ducem Bavariae attente monemus, sibi quoque districte iniungimus, sub similibus excommunicationis et interdicti ac privationis poenis et sententiis, quas ex nunc, prout ex tunc, si contra fecerit, proferimus contra eum ac eas ipso facto eundem incurrere volumus, ne se regem Ungariae nominet; neve de

Intentatum duci
Bavariae au-
thema.

illo titulum sibi dignitatis regiae, vel alterius dominationis adscribat, neque praefatum regnum, vel aliquam eius partem occupare, invadere, vel detinere praesumat; neve praelibatum Carolum Ungariae regem vel ministros ipsius in possessione praedictorum regni Ungariae iurium, et pertinentiarum eius, vel quorumcumque annexorum eidem, per se vel alium seu alios impediatur, perturbetur quomodolibet, vel molestetur: sed a qualibet eorum occupatione, invasione, usurpatione ac detentione cesset et desistat omnino, quousque super ipsius regni iure ac proprietate plena praefatae Sedis, ut praemititur, definitio subsequatur.

§ 7. Et ne dici possit, quod quemquam a prosecutione sui iuris super proprietate dicti regni excludere intendamus, ipsi duci Bavariae usque ad annum continuum, postquam haec in dicto regno vel vicinis partibus iuxta tenorem aliarum literarum nostrarum exiterint publicata, peremptorium assignamus terminum, infra quem per se vel alium seu alios, si qua de proprietate praedicti Ungariae regni iura se habere crediderit, illa nobis et Sedi Apostolicae reverenter ostendere, petere, ac coram nobis vel ipsa Sede prosequi debito procuret ordine; ac sicut rationis extiterit, et melius sibi videbitur expedire. Parati enim sumus exhibere ipsi favorabiliter et benigne super hoc iustitiae complementum.

§ 8. Caeterum, ne molestandi et turbandi pro velle sit ei exceptionis cuiuscumque facultas, si ultra praemissum assignatum sibi terminum non prius ostenderit, petierit et prosecutus fuerit, ut praefertur, super iure proprietatis, si quod dicto duci forsitan in regno ipso competeret, a nostrae et dictae Sedis sit praesidio iurisdictionis exclusus, et in quocumque iudicio tam de rigore iustitiae, quam de apostolicae plenitudine potestatis ei super hoc perpetuum silentium imponimus de praedictorum fratrum consilio et assensu.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum confirmationis, praecepti, monitionum, mandatorum, assignationis et impositionis infringere etc.

Datum Pictavis quarto idus augusti, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 10 augusti 1306, pont. anno II.

III.

Excommunicatio Andronici Graecorum imperatoris, eiusque complicum et adhaerentium (1).

SUMMARIUM

1. Anathema in Andronicum. — 2. Vetatur catholicis foedus cum ipso coire. — Spemtentibus imperia inflictum anathema.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad certitudinem praesentium et memoriam futurorum.

§ 1. Andronicum Palaeologum, qui Graecorum imperatorem se nominat, tanquam eorumdem Graecorum antiquatorum schismaticorum, et in antiquato schismate constitutorum, et per hoc haereticorum et haeresis ipsorum, ut schismatis antiquati fautorem, de fratrum nostrorum consilio, denunciamus excommunicationis sententiam latam a canone incurrisse, ac ipsius fore sententiae vinculo innodatum.

§ 2. Caeterum universis et singulis regibus, principibus et ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus et caeteris omnibus, cuiuscumque sint praeminentiae, conditionis, aut status; nec non universitatibus civitatum, castrorum, et aliorum locorum districtius inhibemus, ne cum eodem Andronico Palaeologo, in huiusmodi excommunicatione manente, societatem vel confederationem aliquam contrahere sub quovis ingenio vel machinatione praesument; vel ei alias in iis, pro quibus excommunicatus est et de-

(1) Ex Regest. Vatic.

Clausulae.

Designatum eadem duci anni tempus ad producenda iura apud Sedem Apostolicam:

Eique silentium impositum.

Anathema in Andronicum.

Vetatur catholicis foedus cum ipso coire.

nunciatus a nobis, praestare consilium, auxilium, vel favorem publicum vel occultum: et, si seens praesumptum fuerit, omnes singulares personas contrarium praesumentes, non obstante qualibet indulgentia sub quacumque forma verborum vel expressione ipsis ab Apostolica Sede concessa, vel imposterum concedenda, quam quoad hoc viribus volumus omnino carere, sententiam excommunicationis, quam ex nunc in ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras autem ipsorum, nec non et universitates praedictas, quae secus attentare praesumpserint, prout expedire videbimus, ecclesiastico subiacere curabimus interdictio: ad privationem omnium honorum, quae a quibuslibet tenent Ecclesiis, et ad poenas alias spirituales et temporales, prout utile putabimus, processuri: et nihilominus societatem et confederationem ipsas, etsi poenarum et iuramenti adiectione, vel quacumque fuerint alia firmitate vallatae, decernimus irritas et inanes.

Datum Pictavis tertio nonas iunii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 3 iunii 1307, pontif. anno II.

IV.

Universis christifidelibus, pro reparatione Lateranensis basilicae igne consumptae laborantibus, conceditur indulgentia decem annorum, totidemque quadragenarum (1).

SUMMARIUM

Lateranensis basilicae dignitas. — Fortuito igne concremata. — Christi fideles ad eius reparationem adhortatur. — Proposita indulgentia.

(1) Ex Regest. Vatic. — Hae literae datae III idus augusti in editione Mainardi habentur sub numero v; sequentes vero, datae XII idus augusti, sub num. IV. Nos chronologiam sequi cupientes, ordinem, ut par est, restituimus. (T. E.)

Clemens episcopus servus servorum Dei, universis Christifidelibus, praesentes litteras inspecturis, salutem et apostolicam benedictionem.

Etsi fidei christianae cultores universas Ecclesias per orbem terrarum diffusas, in quibus maiestas Altissimi collaudatur, teneantur et debeant devotione celebri venerari; ad venerabilem tamen Ecclesiam Lateranensem in honorem Salvatoris mundi dedicatam, ac vulgariter beati Iohannis titulo insignitam, ubi imago Salvatoris depicta primum visibilis omni populo romano apparuit, quam divina clementia praerogativa sublimavit honoris, multisque dotavit singularibus titulis dignitatum, inter caeteras maiorem teneantur reverentiae plenitudinem exhibere. Cum igitur nuper eadem ecclesia, tam celebris quam insignis, incendio fuerit, divina id permittente clementia, quod dolenter referimus, causaliter concremata: nos ad reparationem ipsius paternis studiis, prout pastoralis tenemur officio, efficaciter intendentes; et considerantes attente, quam conveniens sit et dignum, ut Christi fideles eidem Ecclesiae debitum honorem exhibeant, et ad eius decorem sua etiam impendia subministrent; cum frustra non immerito salutem expectet, qui non ex omni corde ac mente suis cum veneratione et honore debitis non reveretur nec invocat Salvatorem; universitatem vestram rogamus et hortamur in Domino, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus, attendentes provide quod inter holocausta virtutum illud Deo acceptabilius redditur, quod de puri animi hilaritate ac pinguedine charitatis offertur, de bonis vobis a Deo collatis ad reparationem dictae ecclesiae, quae magna plurimum ac sumptuosa exigit onera expensarum, pias et largas elemosynas, et grata subsidia erogetis; ut co-operantibus vestris charitativis subventionibus possit eadem ecclesia, decentis consummatione structurae laudabiliter re-

Sperantibus
in perpetua inflic-
tum suaveretur.

Lateranensis
basilicae digni-
tas.

Fortuito igne
concremata.

Christi fideles
ad eius repara-
tionem adhor-
tatur.

Praeposita indulgentia.

stituta, superim Regis laudibus apta reddi: vosque per hoc et alia bona, quae Domino inspirante feceritis, ad aeternae positae felicitatis gaudia pervenire. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia, et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui usque ad consummatum finem tam pii operis, quod inenumbit, circa ipsum opus personaliter laboraverint, vel ad illud manum praestiterint adnutricem, decem annos et decem quadragenas de iniunctis eis poenitentis misericorditer relaxamus: nec non a Domino Deo nostro Salvatore omnium, in cuius honorem supradicta basilica dedicata fuisse dignoscitur, secundum quantitatem subsidii et devotionis affectum suorum remissionem peccaminum, et suarum animarum salutem, misericorditer consequatur.

Datum Pictavis tertio idus augusti, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 11 augusti 1307, pont. anno III.

V.

Indictio XV sacri et oecumenici Concilii Viennensis primi, ad kalendas octobris 1309 (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Romanae Ecclesiae dignitas. 2. Ipsius sollicitudo pro recuperatione Terrae Sanctae: — 3. Ea propter multa Templariis concessit privilegia. — 4. Multa se audisse ab illis, ait Pontifex, patrari mala. — 5. Quae audierit, exponit: — Haec a Philippo nuntiis fuisse sibi delata. — 6. Scelera nonnulla Templarium quondam fuisse confessum: — Septuaginta duos Templ. eadem

(1) Eiusmodi fere literas hic idem Pont. direxit aliis principibus, necnon archiepiscopis, episcopisque, et praelatis, quas praetermissi, una cum aliis literis prorogationis dicti Concilii usque ad kalendas octobris anni 1310, et deinde subsequentis anni 1311. In quo quidem Concilio, Ordo Militum Templariorum ab istomet Pontifice damnatus fuit, ut hic infra in eius constitutione. *Cherubinus.*

scelera in concistorio publico fuisse confessos: — 7. Tribus cardinalibus caeterorum commissum examen: — 8. Ac Templarios eadem deposuisse: — 9. Veniam petentes, fuisse absolutos: — 10. Publicis itaque scripturis Papae traditis: — 11. Locorum ordinariis se commississe inquit, ut super eisdem inquirant: — 12. Ac super his plurimum dolet: — 13. Indictoque concilio post biennium cogendum: — 14. Monitisque praelatis omnibus, ut Viennam intra hoc tempus accedant: — 15. Secum huius examen rei deferentes: — 16. Nec ullus inanis excusationis praetextu desit: — 17. Philippum hortatur, ut ipse quoque illuc pergat.

Clemens Papa quintus, carissimo in Christo filio Philippo regi Francorum illustri.

Regnans in caelis triumphans Ecclesia, cuius pastor est Pater aeternus, cui sanctorum ministrant agmina et laudis gloriam angelorum chori decantant, in terris ad sui similitudinem et representationem constituit Ecclesiam militantem, unigenito Filio Dei vivi Domino Iesu Christo ineffabili commercio copulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre progrediens, per illustrationem Paraelyti, precedentis pariter ab utroque, statuit fidei fundamentum.

§ 1. Sane Romana Ecclesia, mater alia fidelium, caput est, disponente Domino, Ecclesiarum aliarum omnium et magistra: a qua, veluti a primitivo fonte, ad singulas alias eiusdem fidei rivuli derivantur, ad cuius regimen voluit Christi clementia Romanum Pontificem vice sui deputare ministrum, ut instructionem et doctrinam ipsius eloquio veritatis evangelicae traditam, cuncti renati fonte Baptismatis teneant et conservent, ut qui sub hac doctrina cursum vitae recte peregerint, salvi fiant; qui vero ab ea devierint, condemnentur.

§ 2. Ipsa nempe Romana mater Ecclesia iuxta exigentiam possibilitatis ipsius, ad cunctas orbis provincias, in quibus divini Nominis cultus viget, fideique catholicae observantia rutilat, intuitum

Exordium.

Romanae Ecclesiae dignitas

Ipsius sollicitudo pro recuperatione Terrae Sanctae

sedulae considerationis extendens, ac subiciens ab olim suae considerationis examini diuturnae calamitatis angustias illius specialis haereditatis Dominicae, videlicet Terrae Sanctae ab infidelibus miserabiliter conculeatae, in qua idem Patris aeterni Filii nostrae carnis indumento contactus, salutem humani generis pietate ineffabili extitit operatus, quamque sua Ipse voluit corporali insignire praesentia, et proprii aspersione Sanguinis consecrare, multa sollicitudine studuit eidem terrae retroactis temporibus, quibus potuit remediis, ut eriperet ab ipsis impiis, subvenire.

Ex propter multa Templariis concessis privilegia

§ 5. Et quia inter caeteros, quos professio christianae religionis includit, milites et fratres domus Militiae Templi Hierosolymitani, sicut est toti orbi notorium, tamquam speciali eiusdem fidei pugiles et iam dictae Terrae praecipui defensores, ipsius Terrae negotium principaliter gerere videbantur, ipsos et eorum ordinem praefata Ecclesia specialis favoris plenitudine prosequens, eos adversus Christi hostes crucis armavit signaculo, multis exaltavit honoribus, divitum facultatibus, ac diversis libertatibus et privilegiis communit.

Multa se audisse ab illis, aut Pontifex, patri mala:

§ 4. Si nimirum cum crederentur in Domini servitio sub regulari habitu fideliter militare, sibi quasi cunctorum manus fidelium, cum multiplici erogatione bonorum sentiebant multifarie multisque modis propterea adiutrices, sed (proh dolor) nova et calamitosa vox, de malignitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens, nostrum replevit, imo verius, perturbavit auditum. Haec enim vox nuntia lamentationis et gemitus, audientibus horrorem ingerit, commovet animos, mentes turbat et cunctis fidei christianae cultoribus novae et ineffabilis amaritudinis calicem subministrat, et dum facti seriem eius necessitate praesente depromimus, noster attenuatur prae angustia spiritus; et valetudinis fatigata contra-

etibus, membra singula prae nimio dolore tabescunt.

§ 5. Dudum siquidem circa nostrae promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum, ubi recepimus nostrae coronationis insignia, veniremus, et post, tam ibi quam alibi, secreta quorundam nobis insinuatione intimavit, quod magister, praeceptores, et alii fratres dictae Militiae Templi, et etiam ipse Ordo, qui ad defensionem patrimonii ipsius Domini nostri Iesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum Dominum in scelus apostasiae nefandum, detestabile idololatriae vitium, execrabile facinus sodomorum, et haereses varias erant elapsi. Sed quia non erat verisimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui praecipue pro Christi nomine suum saepe sanguinem effundere, ac personas suas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quique multa et magna, tam in divinis officis, quam in ieiuniis et aliis observantiis devotionis signa frequentius praetendebant, suae sic essent salutis immemores, quod talia perpetrarent, huiusmodi insinuationi ac delationi ipsorum, eiusdem Domini nostri exemplis in canonicae Scripturae doctrinis edocti, aures nolimus inclinare: deinde vero tu, cui eadem fuerant facinora nunciata, non typo avaritiae, cum de bonis Templariorum nihil tibi vindicare vel appropriare intendas, imo ea nobis et Ecclesiae per deputandos super hoc a nobis administranda, gubernanda, conservanda et custodienda liberaliter et devote in regno tuo dimisisti, manum tuam exinde totaliter amovendo, sed fidei orthodoxae fervore, tuorum progenitorum vestigia clara sequens, accensus, de praemissis, quantum licite potuisti te informans, ad instruendum et informandum nos super iis multas et magnas nobis informationes per tuos nuntios et literas destinasti.

Quae aucterit, exponit:

Haec a Philippo nuntio fuisse sibi delata:

§ 6. Infamia vero contra Templarios ipsos increbrescente, validius super sec-

Se-el-ra non-
nulla l-impli-
ram quoniam
lnt-se conles-
sum:

libus ante dictis: et quia etiam quidam miles eiusdem ordinis magnae nobilitatis, et qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secreto iuratus deposuit, quod in receptione fratrum praefati ordinis haec consuetudo, vel verius corruptela servatur, quod ad recipientis, vel ab eo deputati suggestionem, qui recipitur, Christum Iesum negat, et super crucem sibi ostensam spuit in vituperium Crucifixi, et quaedam alia faciunt recipiens et receptus, quae non sunt licita, nec humanae conveniunt honestati, prout ipse tunc confessus extitit coram nobis, urgente nos ad id officii nostri debito, vitare nequivimus, quin tot et tantis clamoribus accommodaremus auditum. Sed cum demum, fama publica deferente ac clamosa insinuatione, tui becon et ducum, comitum et baronum, ac aliorum nobilium, cleri quoque ac populi dicti regni tui, ad nostram propter hoc tam per se, quam per procuratores et syndicos praesentiam venientium (quod dolenter referimus) ad nostram audientiam pervenisset, quod magister, praeceptores et alii fratres dicti ordinis et ipse ordo, praefatis et pluribus aliis erant criminibus irretiti; et praemissa per multas confessiones, attestations et depositiones praefati magistri, et plurium praeceptorum et fratrum ordinis praelibati coram multis praelatis, et haereticae pravitatis inquisitore in regno Franciae factas, habitas et receptas, et in publicam scripturam redactas, nobisque et fratribus nostris ostensas, probari quodammodo viderentur, ac nihilominus fama et clamore praedicti in tantum invaluissent et etiam ascendissent, tam contra ipsum ordinem, quam contra personas singulares eiusdem, quod sine gravi scandalo praeteriri non poterat, nec absque eminenti periculo tolerari: nos Illius, cuius vicēs, licet immeriti, in terris gerimus, vestigiis inhaerentes, ad inquirendam de praedictis, ratione praevia, duximus procedendum, multosque de praec-

ceptoribus, presbyteris, militibus et aliis fratribus dicti ordinis reputationis non modicae in nostra praesentia constitutos, praestito ab eis iuramento, quod super praemissis meram et plenam nobis dicerent veritatem, super praedictis interrogavimus et examinavimus usque ad numerum septuaginta duorum, multis ex fratribus nostris nobis assistentibus diligenter, eorumque confessiones per publicas manus in authenticam scripturam redactas, illas in nostra et dictorum fratrum nostrorum praesentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spacio, in consistorio legi fecimus coram ipsis, et illas in suo vulgari enilibet eorum exponi. Qui perseverantes in illis, eas expresse et sponte, prout recitatae fuerant, approbarunt.

§ 7. Postquam cum magistro et praecipuis praeceptoribus praefati ordinis intendentes super praemissis inquirere per nos ipsos, ipsum magistrum, et Franciae, Terrae Ultramarinae, Normandiae, Aquitaniae ac Pietaviae praefatos maiores nobis tunc existentibus, mandavimus praesentari. Sed quoniam quidam ex eis sic infirmabantur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad nostram praesentiam quoquomodo adduci, nos cum eis scire volentes de praemissis omnibus veritatem, et an vera essent quae continebantur in eorum confessionibus et depositionibus, quas coram inquisitore pravitatis haereticae in regno tuo praefato, praesentibus quibusdam notariis publicis et multis aliis bonis viris dicebantur fecisse, nobis, et fratribus nostris per ipsum inquisitorem sub manibus publicis exhibitis et ostensis dilectis filiis nostris Berengario tit. Ss. Nerei et Achillei, Stephano tit. S. Cyriaci in Thermis, presbyteris, ac Landulpho S. Angeli diacono, cardinalibus, de quorum prudentia, experientia et fidelitate indubitata fiduciam obtinemus, commisimus et mandavimus, ut ipsi cum praefatis magistro et praceptoribus inquire-

Septuaginta
dies impli-
tam septuaginta
causatorum pu-
blen fuisse con-
fessus.

Tribus cardi-
nalibus caete-
rum commis-
sum Examen

rent, tam contra ipsos et alias singulares personas dieti ordinis generaliter, quam contra ipsum ordinem super praemissis cum diligentia veritatem, et quicquid super his invenirent, nobis referre, ac eorum confessiones et depositiones per manum publicam in scriptis redactas nostro apostolatu deferre ac praesentare curarent, eisdem magistro et praeceptoribus absolutionis beneficium a sententia excommunicationis, quam pro praemissis, si vera essent, incurrerant, si absolutionem humiliter ac devote peterent, ut deberent, iuxta formam Ecclesiae impensuri.

§ 8. Qui cardinales ad ipsos magistrum et praeceptores personaliter accedentes, eis sui adventus causam exposuerunt, et quoniam tam personae, quam res ipsorum et aliorum Templariorum in dicto regno tuo consistentium in manibus nostris erant, quod libere absque metu cuiusquam plene ac pure super praemissis omnibus ipsis cardinalibus dicerent veritatem, eis auctoritate apostolica iniunxerunt. Qui magister et praeceptores Franciae, Terrae Ultramarinae, Normandiae, Aquitaniae ac Pictaviae, coram ipsis tribus cardinalibus, praesentibus quatuor tabellionibus publicis, et multis aliis bonis viris, ad sancta Dei Evangelia, ab eis corporaliter tacta, praestito iuramento, quod super praemissis omnibus meram et plenam dicerent veritatem, coram ipsis singulariter, libere, ac sponte, absque coactione qualibet et timore deposuerunt et confessi fuerunt, inter caetera, Christi abnegationem, et spuitionem super crucem, cum in ordine Templi recepti fuerunt, et quidam ex eis se sub eadem forma, scilicet cum abnegatione Christi et spuitione super crucem fratres multos recepisse. Sunt etiam quidam ex eis quaedam alia horribilia et inhonesta confessi, quae ut eorum ad praesens parcamus verecundiae, subticemus. Dixerunt praeterea, et confessi fuerunt esse vera, quae in eorum confessionibus et depositionibus continentur, quas dudum fecerant coram

inquisitore haereticae pravitatis. Quae confessiones et depositiones dictorum magistrum et praeceptorum in scripturam publicam per quatuor publicos tabelliones redactae, in ipsorum magistrum et praeceptorum et quorundam aliorum bonorum virorum praesentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, coram ipsis eisdem lectae fuerunt de mandato, et in praesentia cardinalium praedictorum, et in suo vulgari expositae cuilibet eorumdem. Qui perseverantes in illis, eas expresse ac sponte, prout recitatae fuerant, approbarunt, et post confessiones et depositiones huiusmodi, ab ipsis cardinalibus ab excommunicatione, quam pro praemissis incurrerant, absolutionem, flexis genibus manibusque completis, humiliter et devote, ac cum lacrymarum effusione non modica, petierunt.

§ 9. Ipsi vero cardinales, quia Ecclesia non claudit gremium redeuntium, ab eisdem magistro et praeceptoribus haeresi abiurata expresse, ipsis secundum formam Ecclesiae auctoritate nostra absolutionis beneficium impenderunt.

§ 10. Ac deinde ad nostram praesentiam redeuntes, confessiones et depositiones praelibatorum magistrum et praeceptorum in scripturam publicam per manus publicas, ut est dictum, redactas, nobis praesentaverunt, et quae cum dictis magistro et praeceptoribus fecerant, retulerunt, ex quibus confessionibus et depositionibus, ac relatione invenimus saepofatos magistrum, et fratres in praemissis et circa praemissa, licet quosdam ex eis in pluribus, et alios in paucioribus, graviter deliquisse.

§ 11. Attendentes autem, quod seclera tam horrida transire incorrecta absque Dei omnipotentis et omnium catholicorum iniuria, non poterant, nec debebant; decrevimus de fratrum nostrorum consilio per ordinarios locorum, ac per alios fideles et sapientes viros ad hoc deputandos a nobis, contra singulares personas ipsius ordinis, nec non contra

Ac Templarios
eisdem depo-
suisse:

Veniam petentes, fuisse absolutos.

Publicis itaque scripturis Papae traditis,

Locorum ordinariis se commississe inquit, ut super eisdem inquirant:

dictum ordinem per certas directas personas, quas ad hoc duximus deputandas, super praemissis criminibus et excessibus inquirendum.

§ 12. His nempe, quae magis flere cogimur quam narrare, cor nostrum passione nimia cruciatur, et cum tanta proinde nobis immineat gemendi materia, fletum non possumus declinare. Quisnam catholicus haec audiens, nimis non doleat et prorumpat in luctum? Quis fidelis huiusmodi sinistram eventum intelligens, amara non emittat suspiria, verbaque lamentationis et moestitudinis non eruptet, cum tota christianitas huiusmodi doloris sit particeps, et hic casus fideles percutiat universos. Ex his etiam, dum ministerio debita considerationis nostrae mentis praesentatur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit, et ad tanta discrimina relevanda, suspirat affectus, zelus accenditur, et spiritus anxiatur.

§ 15. Ad quod cum nos sufficere commode non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium et humiliter petimus, et devote speramus: et quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter omnium, nos cum eisdem fratribus nostris, aliisque viris prudentibus exacto ac frequenti tractatu praealabito, prout tantae necessitatis instantia exigebat, de ipsorum fratrum consilio, universale concilium, sicut imitatione digna sanctorum Patrum consuetudo laudabili; longaevae observationis exemplo nos instruit, a proximis kal. octobris ad duos annos immediate sequentes decrevimus congregandum, ut in eo tam circa dictum ordinem, et personas singulares, et bona eiusdem, et alia, quae statum tangunt fidei catholicae, quam circa recuperationem et subsidium Terrae Sanctae, ac reparationem, ordinationem et stabilitatem ecclesiasticarum personarum et libertatum eorum illa, Deo auspice, communi consilio inventatur provisio, et

eiusdem approbatione concilii roboretur; per cuius salutiferam executionem virtus Altissimi, eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitem veritatis reductis errantibus, redintegrata eiusdem fidei unitate, extirpatis vitiiis, virtutibusque plantatis, correctis excessibus, moribus reformatis, repressis oppressionibus, libertate solida stabilitate munita, recuperatis deperditis, et eiusdem Terrae statu prospero reparato, occupata restituat, vastata restauret et conservet, nobisque viam aperiat idem Ipse, qui novit, et facultatem tribuat Ipse, qui potest, ut sic in praemissis iuxta intentum animi nostri desiderium sibi ministrare possimus salubriter, quod idem verus eiusdem universalis Sponsus Ecclesiae ipsam dilectam suam purgatam maculis, munitam virtute, ac monilibus ornatam, unam semper habeat et formosam ad sui nominis laudem et gloriam, ad animarum profectum, robur fidei, pacem et exaltationem populi christiani. Quia vero prosecutio tanti propositi tempore indiget, ut deductum maturius facilius, auctore Domino, effectum debitum sortiatur, praedictum tempus ad id duximus deputandum.

§ 14. Unde venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis, episcopis ac dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis, praepositis, archidiaconis, archipresbyteris, et aliis Ecclesiarum praelatis, exemptis et non exemptis, eorumque capitulis et conventibus per alias nostras literas praecipiendo mandamus, ut iidem archiepiscopi, necnon et caeteri episcopi per ipsorum archiepiscoporum provincias constituti in eisdem literis nominati, reliquis ipsorum episcoporum in dictis provinciis remanentibus ad ea, quae pontificale officium exigunt, tam in suis, quam illarum dictarum provinciarum, qui ad huiusmodi concilium universale accesserint, civitatibus et dioecesium exerceenda, omni negligentia relegata, cunctis prout talis et tanti negotii qualitas exigit, dispositis et paratis, sic medio tempore se

Ac super his plurimum dolet:

In dictoque concilio post biennium cogendum;

Monitisque praelatis omnibus, ut Veniam intra hoc tempus accedant,

accingant ad iter, quod in huiusmodi decreto termino, quem eis et aliis peremptorie assignamus, in Viennensi civitate, iidem archiepiscopi et episcopi taliter nominati personaliter, alii vero remanentes episcopi, electi, abbates, priores, decani, praepositi, archidiaconi, presbyteri et praelati, capitula et conventus per eosdem archiepiscopos et episcopos ad praedictum conciliū accessuros, quibus ad omnia, quae in eodem concilio statuentur, fient, et ordinabuntur, et fuerint opportuna, concedant plenariam potestatem, de qua sufficienter constet per publica documenta, nostro se conspectui representent. Quod si forsā ipsis archiepiscopis et episcopis accessuris huiusmodi noluerint concedere potestatem, eo casu venire, vel alios procuratores idoneos cum potestate simili ad idem teneantur conciliū destinare.

§ 15. Non obstantibus quibuslibet privilegiis seu indulgentiis quibuscumque personis, ordini, dignitati seu collegio sub quacumque verborum forma vel expressione a praedicta Sede concessis, per quae possit effectus huiusmodi mandati nostri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Mandavimus insuper, ut iidem archiepiscopi et praelati per se vel alios viros prudentes, Deum timentes, et habentes prae oculis omnia, quae correctionis et reformationis limam exposcant, inquirentes subtiliter, et conscribentes fideliter, eadem ad ipsius concilii notitiam deferant. Et nos nihilominus variis modis et viis solers studium et efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen huiusmodi deducta concilii, correctionem et directionem recipiant opportunam.

§ 16. Hoc etiam in eisdem nostris literis adiecto, ut nullus inobedientiae notam, et canonicae ultionis acrimoniam vitare desiderans, fallacium excusationum velamento se nuniat, vel ex impedimentis itinerum, quae, Domino prava in directa, et in vias planas aspera sua omni-

potentia convertente, cessabunt, frivola allegationis munimenta confingat, ut a tam sancti prosecutione operis se subducatur: sed occurrant singuli voluntarii ad id, quod et divinae congruit voluntati et salutem animarum, ac utilitatem respicit singulorum.

§ 17. Caeterum, quia multipliciter expedit, ut tam celebre conciliū tua et aliorum catholicorum principum decoretur praesentia ut salubri consilio et auxilio fulciatur, serenitatem regiam rogamus et hortamur attentius in remissionem tibi peccaminum suadentes, quod praescriptis loco et termino in eodem concilio, captata interim ad hoc opportunitate, studeas personaliter interesse, meditatione provida prudenter attendens, quod in hoc non solum labor, quem ad tam sancti et utilis negotii promotionem assumes, tibi cedet ad meritum, verum etiam aliorum, qui ad vindicandum ad idem conciliū efficacius tuo inducentur exemplo, et nihilominus vota tua nobis poteris familiariter aperire, quae in omni benevolentia libenter ad exauditionis gratiam, quantum cum Deo ac Ecclesiae honore poterimus, admitemus.

Dat. Pictavis 2 idus aug., pont. nostri anno tertio.

Dat. die 12 augusti 1307, pont. anno iii.

VI.

Erectio Studii generalis in civitate Perusii, provinciae Aetruviae.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Civitas Perusina Rom. Ecclesiae filia. — 2. Studium generale in ea erigitur.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Super specula militantis Ecclesiae dispositione dominica constituti, fidelium eiusdem Ecclesiae profectus, honores et commoda, quantum nobis ex alto permit-

Philippum hortatus, ut ipse quoque illuc pergat.

Exordium.

Secum huius ex nien rei deberent.

Nec ullus inanis excusationis praetextu destit

titur, ferventer appetimus, illaque efficacibus studiis et promptis operibus libenti animo promovemus, ad haec omnem quam possumus opem et operam exhibentes.

§ 1. Quare dum fidei puritatem et devotionem eximiam, quam civitas Perusina, spectabilis dictae Ecclesiae filia, ab olim ad ipsam Ecclesiam habuisse dignoscitur, illasque ad nos et dictam Ecclesiam continuare fideliter de bono in melius studuisse probatur, intra praecordia nostra revolvimus, dignum duximus et aequitati consonum arbitramur, ut civitatem eandem, quam divina gratia multarum praerogativa bonitatum et foecunditate virtutum gratiose dotavit, scientiarum etiam muneribus ampliemus.

§ 2. Et ut, favente Deo, ex civitate ipsa producantur viri docti, qui in orbe terrarum velut splendor fulgeant firmamenti, et tamquam stellae in perpetuas aeternitates mansuri, ad iustitiam valeant plurimos erudire, apostolica auctoritate statuimus, ut in civitate praedicta sit generale Studium, illudque ibidem perpetuis futuris temporibus vigeat in qualibet facultate.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti infringere etc.

Dat. Zanctoni, vi idus septemb., pont. nostri anno III.

Dat. die 8 septembris 1307, pont. anno III.

VII.

Confirmatio electionis Henrici in regem Romanorum (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Nuncii Henrici eius in regem Rom. electionem Papae significant: — Eiusque nomine imperiale diadema postulant. — 2. Discutit cum cardinalibus Clemens an gerendo imperio par ille sit. — Perspectis illius virtutibus, regem Ro-

(1) Ex Regest. Vatic.

Bull. Rom. Vol. IV.

25

man. pronuntiat. — Iubet imperii clientes ipsi obtemperare. — 3. Imperialem inunctionem ad biennium extrahit. — 4. Paterna ad Henricum exhortatio.

Clemens episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Henrico regi Romanorum illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Divinae Sapientiae imperscrutabilis altitudo, exemplo caelestium terrena disponeus, rigansque montes de superioribus suis, ut suorum operum fructu inferior mundi machina salubriter dirigatur, sicut in firmamento coeli duo luminaria magna constituit, ut orbem vicibus alternis illustrent, sic in terris dona praecipua et suprema, sacerdotium videlicet et imperium, ad plenum regimen et gubernationem spiritualium mundanorumque constituens, utriusque potestatem superna provisione discrevit; ut eorum perutilis ministerii operosa diversitas nulla adversitate dissentiens, tam in executione commissi regiminis, quam in voti unitate concordet, ipsorumque procul dubio universis pro futura concordia, alterutrius fulta praesidiis, ac mutuis favoribus utriusque confota, liberius iustitiae opus exerceat, pacem mundo pariat, tranquillitatem inducat, et nutriat unitatem: imperium quidem ad salutem fidelium sacerdotali auctoritate dirigitur et ipsius adiutum praesidiis, sedatis interdum procellosis imminentium tempestatum turbinibus, tranquillum redditur et quietum: sacerdotium vero pium et tutum debet habere recursum ad imperialem mansuetudinem, debita sibi veneratione coniunctam, ut imperii romani fastigium et eius culmini praesidens, specialis advocati et defensoris praecipui circa Ecclesiam gerat affectum; et in ipsius fortitudine brachii defensentur ecclesiasticae libertates et iura manteneantur ipsarum, extirpentur haereses, cultus christianae fidei ampliatur, et inimicis consternatis eiusdem, in pacis

Civitas Perusina Roma Ecclesiae filia.

Studium generale in ea erigitur.

Pr. 22121.

plenitudine sedeat populus christianus et in requie opulenta quiescat.

Nunciis Henrici
regis in regem
Rom. electionem
Papae significavit

§ 1. Sane nuper venerabiles fratres nostri Basilien. et Curien. episcopi, et dilectus filius nobilis vir Amadens Sabaudiae, Ioannes Salplini Viennen. et Albonen. comites, Guido de Flandria, Ioannes de Seraponte, comes et magister Simon de Manulla thesaurarius Ecclesiae Meten., ambassiatores, procuratores et nuntii tui ex parte tua cum pleno sufficienti mandato, prout per tuas patentes literas, magni tui sigilli appensione munitas, nobis extitit facta fides, ad nostram praesentiam destinati, coram nobis et fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus in publico et solenni consistorio nomine tuo, et omnium principum, in regis in imperatorem (1) postmodum promovendi, in electione voces habentium tam de consuetudine quam de iure, proposuerunt inter caetera coram nobis, electionem de te ad praedictum regnum et imperium postmodum promovendo ab omnibus principibus vocem in huiusmodi electione habentibus fuisse concorditer et legitime celebratam: teque electioni huiusmodi consensisse, et alias solemnitates recepisse Aquisgrani, quas praedecessores tui recipere consueverunt ibidem: supplicantes instanter, ac inter alia humiliter postulantes, tibi unctionem et consecrationem per nostras manus impendi, et te in imperatorem romanum, advocatum et defensorem Ecclesiae imperiali diademate coronari; et ad hoc tibi certos locum et terminum assignari, et alios tibi concedi per Sedem Apostolicam favorem et gratiam consuetos.

Discutit cum
card. Clemens
an gerendo im-
perio par illis
sit

§ 2. Nos igitur praemissis per eosdem ambassiatores propositis diligenter auditis, nec non praedicto mandato, electionis quoque praedictae decreto cum praedictis fratribus diligenter inspectis, plenaque deliberatione discussis, factaque nobis de huiusmodi electione concordati et legitima plena fide, examinatione quoque de

(1) Leg. f. *in regem et imperatorem.*

persona tua in eorumdem fratrum praesentia per nos facta, in quantum te absente fieri potuit, super conditionibus omnibus, quae requiruntur in illo, qui est ad imperialis culminis apicem sublimandus; quia ab olim nos et fratres nostri ex frequenti et familiari conversatione tua, et magnorum ac proborum virorum testimonio indubitato et certo, excellentiam tuam fore percipimus magnarum virtutum gloriosis titulis insignitam, discretionis immensitate sublimem, providentiae maturitate fecundam, devotionis claritate conspicuam; quodam in ea adeo prompti viget intellectus prosperitas, veritatis dilectio, et constantis fortitudinis firmamentum, ut tantarum virtutum castris in ipsa regnantibus sublimium honorum extolli fastigiis rationabiliter mereatur; te, charissimum filium nostrum Henricum, in regem electum, deputamus, nominamus, demunciamus et declaramus regem Romanorum de ipsorum fratrum consilio, iustitia exigente; tuamque personam, tot excellentium meritorum claritate suffultam, approbamus, pronuntiamus et declaramus plene sufficientem et habilem ad suscipiendum huiusmodi imperialis celsitudinis dignitatem: decernentes et pronuntiantes, unctionem, consecrationem et imperii romani coronam tibi per manus nostras debere concedi loco et tempore opportuno, ad quae ex nunc nos offerimus nos paratos; magnitudini tuae nihilominus concedentes nostrum et Romanae Ecclesiae favorem et gratiam consuetos; praecipientes ex nunc omnibus subditis tuis, quod tibi tanquam regi Romanorum vero, et per Sedem Apostolicam approbato ad imperium obtinendum, efficaciter pareant et intendant.

Perspectis illius
virtutibus,
regem Roman.
pronuntiat.

Iubet imperii
clientes ipsi ob-
temperare.

§ 3. Et quia tam pro generali futuro concilio, quod iam mandavimus convocari, quam pro aliis arduis et inevitabilibus fidei christianae negotiis multa nobis imminere necessario facienda, quae non possent absque gravi periculo universalis Ecclesiae praetermitti, ante quorum expe-

Imperialem in-
unctionem ad
biennium extra-
bit.

ditionem alia ponderosa implicare negotia, vel explicationi ipsorum intendere comode non possemus; ut, urgentibus ad praesens negotiis utiliter expeditis, a-nuente Deo, votis tuis et postulationibus tam faciliter quam celeriter satisfiat, celsitudini tuae ad unctionem, consecrationem et coronationem imperii Romanorum de manibus nostris in basilica Principis Apostolorum de Urbe, Deo auctore, surrendas, festum Purificationis beatae Mariae, quod erit usque ad biennium computandum a proximo futuro festo Purificationis eiusdem, tibi de ipsorum fratrum consilio assignamus, a dietis quoque procuratoribus et nuntiis tuis, habentibus super hoc plenum et speciale mandatum, in animam tuam, prout ipsi nobis frequenter obtulerant, recipimus debitum iuramentum.

Paterna
Henricum
hortatio.

§ 4. Euge igitur, fili charissime, recognosce humiliter tui beneficentiam Creatoris, Eius beneplacitis te coapta, dirige vias tuas in semitis mandatorum Ipsius, eius ministros honora, immo Ipsum in illis; honora Ecclesiam matrem tuam; longaevitatem namque vitae parentum etiam temporalium honorificatio pollicetur; recoga diligenter, et tenaci commenda memoriae quam gratiosam tam olim in multis casibus, quam nunc in nuntiorum tuorum expeditione celeri et felici Romanam Ecclesiam invenisti; et ideo ipsam eius et aliarum Ecclesiarum honorem et iura dirige, protege et conserva, pacem dilige, Regem imitando pacificum; firma iustitia thronum tuum, illam sectare: fructus enim iustitiae pax, illa si ante te ambulet gressus tuos ponens in via, tibi ab invio praecavebit; nec te elementia deserat, quae amicos et devotos multiplicans, imperii adiciit firmitatem: age viriliter, et semper cor tuum in Domino confortetur.

Datum Avenioni septimo idus (1) augusti, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 7 augusti 1308, pontif. anno iv.

(1) Apud Raynaldum legitur vii kal. augusti.

VIII.

Ecommunicatio contra eudentes et deferentes falsas monetas in regno Franciae (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Causa faciendae legis. — 2. Lex (de qua in rubrica). — Clausulae.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Prodiens quasi ex adipe iniquitatis multorum sceleratorum sinistra cupiditas eos in pernicioso praecipitare conatur; dum sequi miserabilem eius ingluviem satietatis nescientem, moderamina non verentur; ipsius etenim turpium lucrorum se faecibus immergentes, ambitiosis nexibus involvuntur, Dei timorem dampnabili cecitate postponunt; et, quasi ambulantes in tenebris, non vitant excidia personarum.

§ 1. Nuper siquidem ad nostri apostolatus auditum multorum relatio fide digna perduxit, quod nonnulli, nullam habentem auctoritatem de iure vel consuetudine seu privilegio faciendi monetam, falsam monetam eundem et fabricant in regno Franciae et locis circumvicinis. Alii vero monetam fabricatam sub vero signo charissimi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum illustris studiose depravant, et ex hoc cadit a suo recto pondere. Quamplures etiam in locis circumvicinis, quibus de iure ac consuetudine seu privilegio ius competit fabricandi monetam, signum proprium monetae regiae suae, quam fabricant, imprimere seu insculpere moliantur, eiusdem quantitatis et rotunditatis et literarum figurae, quam habet moneta regia, monetae suae, quam fabricant, quantum possunt similis, speciem et formam insculpunt, constituunt et imponunt. Et quamvis moneta praedicta eorum ad usurpatam similitudinem praedictam deficiat a iusto pondere argenti et solito, in regia moneta et more

(1) Ex Regest. Vatic.

et consuetudine observata; simplices tamen et populares personae, non habentes inter monetas tantae similitudinis peritiam discernendi, falluntur quotidie in usu monetarum, recipientes monetas falso assimilatas pro veris. Sunt et aliqui, qui scienter falsas monetas extra regnum ipsum emunt, et postea infra regnum ipsum eas portant, vendunt et expendunt

Lex de qua in rubrica.

§ 2. Nos igitur, attendentes, quod iidem falsarii, et fabricatores monetarum talium, et emptores praedicti, per hoc se dignos maledictione constituunt; eos qui, ut praemittitur, praemissa moliri aut fabricare, emere vel portare ad regnum praedictum scienter praesumpserint, excommunicationis sententia innodamus, absolute praedictorum nobis et successoribus nostris, praeter quam in mortis articulo, reservata.

Cl. usulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae innodationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Tolosae ii kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 31 decembris 1508, pont. anno iv.

IX.

De reditu civitatis Ferrariae sub antiqua Sedis Apostolicae obedientia et iurisdictione, eiusque privilegiorum confirmatione (1).

SUMMARIUM

Proœmium. — 1. Ferraria multas perpessa calamitates sub Longobardis: — A Carolo Magno ad Ecclesiae dominium vindicata. — Sedis Apost. de eadem sollicitudo. — 2. De Venetorum tyrannide liberata. — 3. Ferrarienses per nuncios eiusdem Sedis dominium profitentur. — Ferrariensium nuncii Papae iuramentum fidelitatis praestant.

(1) Ex Regest. Vatic.

— 4. Instrumentum peractae rei. — Literae credentiales dd. nunciosum. — Ipsi Ferrarienses Rom. Ecclesiae subditos se ab immemorabili fatentur. — Eadem confirmata a populo. — 5. Literae credentiales a legato Ecclesiae eiusdem roboratae. — 6. Ferrarienses Rom. Ecclesiae se dederunt, nonnullis additis declarationibus. — Salinguerra Ferrariae tyrannus. — Estensium vis: — 7. Venetorum violentia. — Ferrarienses se, suaque Rom. Ecclesiae offerunt. — Homagium praestant. — 8. Iuramentum fidelitatis ab eorum nunciis praestitum. — Legalizatio supra dicti instrumenti. — 9. Clemens PP. Ferrariae dominium recipit, adiecta lege ut nunquam a Rom. Ecclesiae iure alienetur. — 10. Vicarii ad eandem gubernandam civitatem delegandi munus. — 11. De potestatis electione: — 12. Et officii tempore. — 13. De iudiciis et appellationibus. — 14. In causis vicarium, aut eius familiares tangentibus Sedis Apost. petendum iudicium. — 15. Confalonerii officium cassatum. — Duodecim antiani eligendi. — 16. De consiliariis. — 17. De statutorum civitatis examine, confirmatione, etc. — 18. Militiae equestris et pedestris numerus, stipendium, etc. — 19. De redditibus, expensisque ad eos exigendos. — 20. Officiales quales esse debeant. — 21. De placitis. — 22. Potestatis iurisdictionis qualis. — Emendarum pretia a quibus percipienda. — 23. Clausulae.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, universitati, consilio, populo, et communi civitatis Ferrariae, salutem et apostolicam benedictionem.

Pia matris Ecclesiae cura, de filiorum suorum salute sollicita, etsi communi quodam pietatis affectu ad cunctos gerat sedulae considerationis intuitum, illos praecipue propensiori studio refovere desiderat, et suae dulcedinis suavitate relicere, illosque in oblivionem abire non patitur, quos longe a suis ablactatos uberibus et in devium raptos praecipiti lapsu fortuna percussit acerbius, et avulsos a dulcibus eius amplexibus calamitas durioris adversitatis afflixit. Non enim potest

Proœmium.

rat siccis oculis intueri, quos in afflictione positos intolerabilis cruciatus attriverat; nec sine suspiriis illorum considerare miserias, quos iugo tyrannicae servitutis absortos, et cuiuslibet penitus respiratiomis expertes, angustiosis cernebat angariis impie cruciari. Hoc enim ipsa mater Ecclesia in vobis (quos privata peculiaritas uteri sui repositos servat in intimis, et inviolabilis necessitudo connectit) frequenter experiens, amaras plerumque lacrymas est coacta perfundere, sentire dolores, et ingeminare suspiria ex diversarum persecutionum procellosa tyrannide, quam in vobis hostilis multotiens et crudelis immanitas agitavit. Verum, quantumcumque periculosa sint tempora, et mundus positus in maligno, non tamen deserunt in fluctibus quarumlibet tempestatum consolationum remedia Sponsae Christi. Non enim attingit votum proprium Pharaonis astutia, satagens in masculis extingueri Israellem: non praevaluit Herodianae persecutionis impietas, quin puer nobis datus caelitus in haereditatem gentium supervivat: nec tyrannorum fervor, in Christi Ecclesiam, eiusque membra quantumcumque desaeviens, evertere potuit eius solida fundamenta, super firmam petram solidatae fidei stabilita; quantumvis procellosis impulsibus sicut percussa.

§ 4. Sane, quantis ab olim Ferrariensis civitas eidem Ecclesiae peculiariter, ab ipso sui primordio et primario fundamento, pleno etiam iure temporaliter immediate subiecta fuerit, tempestatibus et procellis exposita, quantisque periculosis discriminibus conquassata, nec mundus ignorat: nam licet ipsa, post diram sacrilegi quondam Desiderii regis tyrannidem, eam terribiliter impugnantis, virtuoso brachio praeclarissimae memoriae Caroli Francorum regis illustris in succursum eiusdem Ecclesiae invocati et viriliter occurrentis, elisam, ad dominium extiterit eiusdem Ecclesiae, ipsius inclini regis virtute suffragante, redacta; et denum etiam post longa temporum effluxa cur-

ricula diversorum tyrannorum usque ad praesentia tempora fuerit, crudeli protervia debacchante, convulsa tandem, dextera Domini faciente virtutem, extinctis ignibus dirae tyrannidis, quae ipsam extremam servitutis cruciabat angariis, et angustis deprimebat, eadem Ecclesia de ipsius civitatis reintegratione sollicita, desideravit anxie, ut ipsa, quae diu, temporis faciente malitia, eiusdem pie matris suavitatem uberum non gustarat, sed per arrupta et invia, per oberrationis involucrum deviarat, ad viam reduceretur suavis rectitudinis; et salutis modos et vias exquirendo multiplices, tam per legatos et nuntios, quam per alios devotos et fideles ipsius, ut caecitatis excussa caligine, ac iugo servitutis abiecto, ad eius reduceretur suave dominium, novaeque salutis acciperet libertatem.

§ 2. Sed adhuc Leviathan tortuosi colubri, qui habens odio vias rectas, sinuosos semper quaerit anfractus, exsufflante nequitia, irruiat iterum excitatus ab illo, qui incensor est malorum omnium, venenosus Venetorum ventus; ut, recidiva peste, ipsius civitatis concuteret angulos, et everteret fundamentum. Sed eadem Ecclesia, pio sibi semper affectu compatiens, post intentatam per eosdem Venetos hostilitatis dirae saevitiam, inter terribiles eorum insultus et belligeros impetus, quibus civitatem ipsam et incolas, ut eorum servituti iterata quadam plaga subigerent, et dolorem super dolorem apponerent, undique impugnabant, occurrit statim et affluit desperatis filiis in manu forti et gloriosa potentia, quae, Venetorum ipsorum friam ignominiose calcata, ab eorum faucibus vos et ipsam praepotenter eripuit; et a rugientibus praeparatis ad escam sua victricis dextera liberavit: ut iam, per Dei gratiam erepti de durissimo Pharaonis imperio, possitis liberius ad superna conscendere, et iugo captivitatis abiecto, acceptae laetari commodis libertatis.

Sede Apostolica de eadem sollicito.

De Venetorum tyrannide liberata.

Ferraria multas perpe-
sas calamitates sub
Longaberdis:

A Carolo Magno ad Ecclesiam dominium vindicata.

Ferrarienses
per nuntios e-
iusdem Sedis
dominum pro-
suntur.

§ 3. Vos ergo, sicut devotione fervidi, et fidei sinceritate praeclari, indulta vobis per eandem Ecclesiam tot gratiarum beneficia copiosa ad memoriam reducentes, et pium eiusdem matris affectum, sicut benedictionis et gratiae filii salubriter attendentes, cupientes humiliter ad benignum et gratiosum ipsius redire dominum, unde iam dudum, ut praemittitur, fueratis exclusi, ut possitis amodo suavi suorum uberum dulcedine refoveri, salubri usi consilio, et diligenti deliberatione praehabita, per venerabilem fratrem nostrum Guidonem episcopum, et dilectos filios Pignatonum de Pignatonibus et Antonium de Alexio iudices, vassallum mercatorem Octobonum dictum, Bracharinum, et Nascimbene de Brinis notarios, concives vestros syndacos, et procuratores et nuntios ad haec specialiter ad Sedem Apostolicam destinatos, habentes ad haec a vobis sufficiens et speciale mandatum, vos et eandem civitatem Ferrariensem, eius personas, bona, comitatum, territorium et districtum cum iurisdictione alta et bassa recognovistis pertinere, et pertinuisse etiam ab antiquo, et a fundatione civitatis eiusdem ad dominium Romanae Ecclesiae supradictae: et nihilominus civitatem, personas, bona, comitatum, territorium et districtum praefata in nostris et eiusdem Ecclesiae manibus, quantum in vobis extitit, libere et totaliter subiecistis, transtulistis, et plenarie submitistis: pro quibus omnibus et singulis iudices memorati nomine vestro nobis et eidem Romanae Ecclesiae iuramentum fidelitatis et ligum homagium praestiterunt, prout in instrumento publico inde confecto plenius continetur, cuius tenorem de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus, qui talis est:

Ferrariensium
nuntii Papae
iuramentum fi-
delitatis praes-
tant.

Instrumentum
peractae rei.

§ 4. In nomine Domini amen. Noverrint universi, praesens instrumentum publicum inspecturi, quod anno Domini millesimo trecentesimo decimo, indictione octava, die martis vigesima septima mensis Ianuarii, pontificatus sanctissimi patris

et domini, domini Clementis, divina providentia Papae quinti, anno quinto, Avinionis in palatio Loci fratrum ordinis Praedicatorum, in quo idem dominus Papa tunc residentiam faciebat, in consistorio publico et solemniter, ubi idem dominus Papa una cum sacro collegio reverendissimorum patrum dominorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium, videlicet dominis Leonardo Albanen., Petro Sabinen., Ioanne Portuen. et Berengario Tusculan. episcopis: Ioanne Sanctorum Marcellini et Petri, Thoma Sanctae Sabinae, Nicolao Sancti Eusebii, Guallelmo Sanctae Potentianae, et Stephano Sancti Ciriaci tituli, presbyteris: Landolfo Sancti Angeli, Iacobo Sancti Georgii ad Velum Aureum, Francisco Sanctae Mariae in Cosmedin, Ricardo Sancti Eustachii, Luca Sanctae Mariae in Vialata, Petro Sanctae Romanae Ecclesiae et Raymundo Sanctae Mariae Novae, diaconis cardinalibus; aderant, et praesentes erant, coram eis astante fidelium, clericorum videlicet et laicorum, multitudine copiosa, venerabilis pater dominus Guido episcopus Ferrarien. et discreti viri Pignatonis de Pignatonibus et Antonius de Alexio iudices, vassallus mercator Octobonus dictus, Bracharinus et Nascimbene de Brinis notarii, cives Ferrarienses, ambassatores et iudices, ad haec per reverendum patrem dominum Arnaldum Dei gratia Sanctae Mariae in Porticu diaconum cardinalem, Apostolicae Sedis legatum, tam ex plenitudine potestatis, quam habet Romana Ecclesia in civitate et districtu Ferrarien., quam ex potestate sibi per nobilem virum dominum Geraldum de Tartis, potestatem, vexilliferum, praefectum notariorum, antianos, capita societatum, consilium, populum et commune Ferrariae, attributa, super hoc specialiter electi, prout de huiusmodi potestate dicto domino legato, ut praedicitur, concessa apparet per publicum instrumentum manu Perini nati domini Octoboni Bracariii civis Ferrarien. notarii confectum: nec

non de electione ipsorum ambassiatorum et sindicorum facta per dictum dominum legatum per literas ipsius domini legati in modum publici instrumenti per manum Leonis Nigri de Setia publici, apostolica et imperiali auctoritate, notarii confectas, et dicti domini legati sigillo pendenti munitas, plene constat; idem dominus Papa praedicta instrumentum et literas publice et alta voce per discretum virum magistrum Ioannem de Vernis camerae suae clericum legi fecit, quarum tenores tales sunt: In Christi nomine amen. Anno eiusdem nativitatis millesimo trecentesimo nono, indictione septima, die secundo mensis septembris in praesentia mei notarii et testium infrascriptorum, ad haec specialiter vocatorum et rogatorum, in maiori et generali consilio quingentorum populi et communis civitatis Ferrariae super palatio ipsius communis per campanam et vocem praeconiam, more solito, congregato, ad honorem et reverentiam sanctissimi patris et domini nostri domini Clementis Papae Quinti, et sanctae Romanae Ecclesiae et sacri coetus reverendissimorum patrum dominorum cardinalium et reverendi patris domini Arnaldi Sanctae Mariae in Porticu diaconi cardinalis, Apostolicae Sedis legati: in quo quidem consilio aderant magnificus vir dominus Geraldus de Tasti potestas, vexillifer, praeconsul notariorum, antiani, capita societatum et plusquam trecenti octuaginta ex consiliariis praedictis, qui fecerunt et faciunt longe plus quam duas partes consiliariorum dicti populi et communis; praefatus dominus potestas in dicto maiori et generali consilio convocato et congregato super dicto palatio, more solito, ut supra, cum voluntate, consilio et assensu dictorum vexilliferi, praeconsulis notariorum, antianorum, capitum societatum et consiliariorum et hominum dictorum populi, communis et universitatis Ferrariae in praesentia, cum auctoritate et decreto dicti domini potestatis, ibidem praecedente et prius interposito,

reputantes ex nunc illum et illos, suum et suos et dictorum populi, communis et universitatis syndicum et syndicos; quem et quos dictus reverendus pater dominus legatus duxerit eligendum seu nominandum, eligendos seu nominandos; eumque et eos ex nunc eligentes et approhantes, perinde ac si per ipsos eosdem potestatem, vexilliferum, praeconsulem notariorum, antianos, capita societatum, consilium, populum et commune Ferrariae fuissent vel forent specialiter electi, dederunt et concesserunt et dant et concedunt omni modo et iure, quo melius possunt, eisdem sic eligentes et nominandis, plenam, generalem et liberam potestatem et administrationem et mandatum speciale et generale: et ipsum et ipsos cum huiusmodi potestate et mandato fecerunt et faciunt suum et suos, et dictorum populi et communis ac universitatis syndicum et syndicos, procuratorem et procuratores, ad praesentandum se dicto modo et nomine et pro eis coram praesentia sanctissimi patris et domini nostri Clementis Summi Pontificis et coetus reverendissimorum patrum dominorum cardinalium, ad recognoscendum, quod dicta civitas ab antiquo et antiquissimo tempore Romanae Ecclesiae semper subfuit et adhuc subest pleno iure, etiam quoad temporalem iurisdictionem, merum imperium atque mixtum; et ab ea recepit primarium fundamentum; et ad libere et absolute offerendum et resignandum, concedendum, subiciendum, transferendum, dandum et submittendum eidem Summo Pontifici et Ecclesiae Romanae civitatem praedictam et comitatum et districtum ipsius, omnia pedagia, datia, telonea et ripatica, aquas, aquarum decursus, omnes redditus et proventus eorumdem civitatis et districtus et comitatus et obventiones quascumque; eorumdem iurisdictionem altas et bassas, merum, mixtum imperium, gladii potestatem et bona et iura omnia, quocumque nomine nominentur, quae ipsa civitas, districtus et comitatus et populus Fer-

Litterae cre-
dentiales dict.
nunciorum.

Ipsi Ferrarienses Rom. Ecclesiae subditos se ab immemorabili latentur.

rariae, seu quisvis ibidem praesidens soliti sunt tenere, possidere, vel quasi, seu exercere per se vel per alium quocumque modo vel nomine; ac etiam ad obligandum dictum commune, homines, personas, et bona ipsius, et permittendum, quod perpetuo et omni tempore habebunt et tenebunt rata et firma omnia et singula, quae dicti syndici vel syndici permittent vel facient; ac etiam omnia, quae Summus Pontifex et Sedes Apostolica dixerit, fecerit vel explicaverit in praedictis et circa praedicta et eorum et cuiuscumque eorum occasione: ita quod intellectus praedictorum et eorum, quae dicti syndici permittent vel facient, quaeque aequaliter per dominum Papam et Sedem Apostolicam dicta et ordinata fuerint in praedictis et eorum occasione, semper et omni tempore intelligi debeant ad voluntatem, interpretationem, dispositionem plenam et liberam domini Papae et Sedis Apostolicae; et quod contra ea nullo tempore venient de iure nec de facto per se nec per summam personam aliquo modo vel causa: et ad faciendum et praestandum dicto domino Papae et Sedi Apostolicae fidelitatis homagium et iuramentum et quascumque alias conventiones, promissiones, transactiones, renunciationes, generales et speciales, et pacta et iuramenta cuiuscumque generis in dictorum constituentium animas, obligationes et submissiones, cum adiectione poenarum temporalium et spiritualium, et sive quae praefatus Summus Pontifex per (*pro?*) se et Ecclesia Romana, vel aliis recipere voluerit in praedictis et super praedictis, vel aliis quibuscumque; et quae dicti potestas, vexillifer, praeconsul notariorum, antiani, populus, consiliarii et commune promittere, obligare, facere et explicare possent, si praesentes essent, etiamsi talia sint vel fuerint, quae mandatum exigenter vel exigant speciale; et etiamsi maiora sint vel fuerint, quam ea, quae expressa sunt in praesenti instrumento: promittentes habere et tenere perpetuo

rata et firma omnia et singula, quae dicti syndici et syndici in praedictis et circa praedicta et ea tangentibus, et eorum et cuiuscumque eorum occasione, vel aliis quibuscumque dixerint, promiserint, fecerint, vel gesserint, seu procuraverint quocumque modo: dicentes insuper et protestantes, multas alias iustas, veras et rationabiles causas praecessisse, subesse et inesse, propter quas dicti potestas, vexillifer, praeconsul notariorum, antiani, capita societatum et consilium praedicta fecerunt et faciunt, et renuntiaverunt exceptioni et conditioni sine causa et ex iniusta causa doli, et in factum et omni alii iuri, legi, rationi et defensionis, quibus se contra praedicta et eorum aliquid tueri vel adiuvare possent. Actum Ferrariae in superscripto palatio communis civitatis Ferrariae, praesentibus venerabilibus patribus, domino Arnaldo abbate Tuellen. Lemovicen. diocesis, domino Guillelmo abbate Sancti Fremerii Vasaten. diocesis, domino Gerardo de Ginnamis de Parma iudice et assessore dicti domini potestatis; et sapientibus viris dominis Petro de Sifante et Americo Sbuga, iudicibus; magistro Gratiadeo phisicae artis professore, dominis Octohono Bracharino, Gilio de Compendello et Iacobo de Oifante, notariis civibus Ferrarien., Petro et Antonio praeconibus et bannitoribus communis Ferrariae, et multis aliis ad haec vocatis testibus et rogatis. Et licet in maiori et generali consilio quingentorum populi civitatis Ferrariae in palatio communis, more solito congregato, nemine discrepante, excepto uno, obtentum fuerit et firmatum secundum quod superius continetur; denuum tamen adveniente die quarta superscripti mensis septembris anno Domini et indictione praedictis, post praedicta omnia et singula sic peracta in publico parlamento sive arengo, in maiori Ecclesia Ferrarien. congregato, in quo erant et fuerant dicti domini potestas, vexillifer, praeconsul notariorum, antiani, populus et longe maior pars hominum

dicti communis populi dictae terrae, in praesentia venerabilis patris domini Arnaldi divina providentia Sanctae Mariae in Porticu diaconi cardinalis, Apostolicae Sedis legati, praedicta omnia et singula superius adnotata, confirmata, approbata, corroborata, et de novo facta fuerunt per praedictos potestatem, praeconsulem, vexilliferum, antianos et universum populum, existentes ibidem, ad maiorem praedictorum omnium perpetuam firmitatem, praesentibus reverendis viris dominis Florentin., Ferrarien., Bononien. et Perusin. episcopis; et domino Guidone de Troctis milite, Aldigerio de Fontana, et domino Aimerico Sauga iudice, domino Antonio de Alexio iudice, domino Pignatone de Pignatonibus iudice, et Lanzaloto eius fratre, domino Ioanne de Rossetis, Francisco de Vicedominis, domino Antonio Carpifava notario, domino Octobono Bracharino notario, et dominis Albertino de Barile, Nascimbene de Brinis, Andrea de Mancis, Iacobo de Bemammi, Bonmercato de Conte, Naximpae de Nigris, et Egidio de Campedello, notariis civibus Ferrarien., et multis aliis ad praedicta vocatis testibus et rogatis. Qui omnes notarii praedicti, et omnes alii notarii in dicto arengo seu consilio existentes, rogati fuerunt facere de praemissis omnibus eiusdem tenoris unum et plura publica instrumenta. Ego Perinus filius domini Octoboni Bracharini notarii, civis Ferrarien., publicus imperiali auctoritate notarius, celebrationi huiusmodi sindicatus, et corroborationi eiusdem, necnon et omnibus et singulis superius annotatis, praesens fui, scripsi, et in publicam formam redegi, meumque signum feci rogatus.

§ 5. Noverint universi, praesentes litteras inspecturi, quod nos Arnaldus missionatione divina Sanctae Mariae in Porticu diaconi cardinalis, Apostolicae Sedis legatus, de plenitudine potestatis, quam habet Ecclesia Romana in civitate Ferrarien. et in districtu; et nobis etiam

per consilium quingentorum populi et per universum populum civitatis eiusdem specialiter attributa, elegimus apud civitatem ipsam, dum eramus ibi, et nunc de novo etiam eligimus in civitate Bononiae, auctoritate potestatis praedictae, venerabilem patrem dominum Guidonem episcopum Ferrarien. et prudentes viros atque discretos Pignatonum de Pignatonibus, Antonium de Alexio indices, vassallum mercatorem Octobonum, dictum Bracharinum, et Nascimbene de Brinis, notarios, cives Ferrarienses, fideles et devotos Romanae Ecclesiae, latores praesentium, ambassiatores et syndicos populi et communis Ferrariae; nec non eligimus similiter pro notario ipsorum ambassiatorum Perinum filium dicti Octoboni; quibus auctoritate, qua fungimur, concedimus licentiam exponendi ambassiatam eis impositam per ipsum populum et commune, sigillatam sigillo communis praedicti, eorum sanctissimo patre et domino nostro domino Clemente Summo Pontifice, et sacro coetu dominorum cardinalium, semel et pluries, prout ipsis ambassiatoribus et sindicis melius et convenientius videbitur, pro utilitate dicti domini nostri et sanctae Romanae Ecclesiae, et praedictorum populi et communis. In cuius rei testimonium praesentes litteras scribi et publicari mandavimus per Leonem de Setia notarium infrascriptum, et sigilli nostri munimine roborari. Datum et actum Bononiae in camera nostra, praesentibus venerabili et religioso viro domino Guillelmo abbate monasterii Sancti Fremerii Vasaten. dioecesis, et domino Fortonerio cantore ecclesiae de Sancto Asterio, testibus ad praedicta vocatis specialiter et rogatis. Sub anno Domini millesimo trecentesimo nono, indictione septima, die vigesima mensis octobris, pontificatus eiusdem domini Clementis Papae Quinti anno quarto. Et ego Leo Ioannis Nigri de Setia, publicus apostolica et imperiali auctoritate, et dicti domini cardinalis notarius, praedictis omnibus praesens in-

Eadem confirmata a populo

Litterae creditales a legato Ecclesiae eiusdem roboratae.

terfui, et ea fideliter de mandato praefati domini scripsi et publicavi, signoque meo consueto signavi rogatus.

§ 6. Huiusmodi autem per dictum magistrum Iohannem instrumento et literis seriose perlectis, praefati ambassiatores et syndici nomine potestatis, vexilliferi, praefatos, antianorum, capitum societatum, consilii, populi et communis Ferrariae praedictorum, et pro eis et ipsorum quolibet et singulis de dictis populo et communi, et etiam pro se ipsis recognoverunt, et etiam professi sunt, dictam civitatem Ferrariae cum omni suo comitatu, territorio et districtu, quoad temporalem etiam iurisdictionem et omnimodam, et merum imperium atque mixtum, ab antiquissimo tempore et a fundatione ipsius civitatis eidem Ecclesiae Romanae subesse et subfuisse pleno iure; et quod ab eadem Ecclesia receperat primum fundamentum: propter quod ipsi et eorum quilibet nomine praedictorum potestatis, vexilliferi, praefatos, antianorum, capitum societatum, consilii, populi et communis, et cuiuslibet eorum, et pro ipsis et eorum singulis, et etiam pro se ipsis, ipsam civitatem, comitatum, territorium et districtum, cum pedagiis, datius, theloneis, ripaticis, aquis, aquarum decursibus, iurisdictionibus altis et bassis, mero et mixto imperio, gladii potestate et omni iurisdictione, ac bonis et iuribus omnibus, quocumque nomine censeantur, praedicto domino Papae praesenti et recipienti, eiusque successoribus, et eidem Ecclesiae Romanae obtulerunt, resignaverunt, subiecerunt, transtulerunt et submiserunt in hunc modum, ne sub incerto sint dominio, et superioritatis iura profiteri tenentur et agnoscere, quocumque sub aliorum dominio et superioritate sunt; et maxime ubi continetur veritas veri domini tyrannorum usurpatio se abiecit; qua cessante, expedit, immo necesse est, quod vera professio declaret, quod per usurpationem tyrannidis ali-

quantis temporibus fuerat obscuratum, propter quae nos frater Guido episcopus Ferrariensis, Pignatonus de Pignatonibus, Antonius de Alexio, iudices; vassallus mercator Octobonus, dictus Bracharinus et Nascimbene de Brinis, notarii, ambassiatores et syndici populi et communis Ferrariae, nostro nomine et totius communis et populi civitatis eiusdem, cuius syndicatum cum plenissima potestate in praesentia sanctitatis vestrae et sacri collegii dominorum cardinalium exhibemus, profiteremur et agnosceremus, civitatem Ferrariae ab initio fundatam fuisse per Summum Pontificem in solo Ecclesiae Romanae, ipsius sumptibus et expensis, et ab eadem dotatam, ordinatam et populorum multitudine decoratam fuisse. Cumque postmodum processu temporis per oppressionem Desiderii regis Longobardorum servituti subiecta fuisset, per ministerium Adriani felicitis recordationis Summi Pontificis, invocato ad hoc brachio invictae memoriae Caroli regis Francorum, restituta extitit eadem civitas pristinae libertati et diutius in debita libertate permansit. Tempore vero postmodum succedente, tyrannica pestis Salhenguerra civitatem eandem servili conditioni supposuit, et eam longis temporibus quasi servam suppeditavit, tyranniceque tractavit. Quod Sancta Romana Ecclesia pia mater diligenter attendens, et filiorum suorum civium Ferrariensis calamitati compatiens, ad partes illas destinavit legatum, et contra ipsum tyrannum exercitum maximum congregavit; sicque dictam civitatem, et eius comitatum, districtum, atque populum, a dicta servitute tyrannica liberavit, et sub dominio Ecclesiae redegit et reduxit. Quapropter recognoscimus et avocamus civitatem Ferrariensis cum pertinentiis suis et districtu, ac totum comitatum Ferrariae fuisse ab antiquo et a fundatione ipsius civitatis, et esse de dominio temporali Romanorum Pontificum et Sanctae Romanae Ecclesiae; super quo recognoscimus privi-

Ferrariensium
illom. Ecclesiam
se dederunt,
nonnullis addi-
tis declaratio-
nibus

Salhenguerra
Ferrariae tyran-
nus.

legia et registra et libri censualem eiusdem Romanae Ecclesiae, et ea, quae continent, vera esse et indubitata; et eis, quantum ad nos attinet, fidem, nomine quo supra, plenarium adhibemus. Item profitemur et agnoscimus, quod pro eo tempore, quo dicta civitas, comitatus et districtus ipsius fuerunt sub manu quondam marchionum Esten., non voluntarie subfuerunt, eisdem obdiderunt, aut eorum dominium de facto agnoverunt; sed per violentiam et metum mortis et cruciatu corporum, quibus resistere non potuerunt propter nimiam saevitiam ipsorum et tyrannicam potestatem: sed suspirabant et gemebant sub indebitae servitutis mole, aspirantes et desiderantes cum multis gemitibus videre tempora, quae nunc vident, videlicet quod ad naturale dominium Sanctae Romanae Ecclesiae redirent, sub vero dominio ipsius et regimine regerentur et defenderentur, a tyrannorum impressionis, persecutionis et usurpationis molestia liberati: qui tyranni neque centenaria praescriptione quidquam de iure Sanctae Romanae Ecclesiae diminueri potuerunt, eo quod tyrannica et violenta possessio caret bono principio et medio, per quod concluditur quod et sine; licet nec tempus centum annorum, immo etiam nec septuaginta defluerit, per quod ius et dominium Sanctae Romanae Ecclesiae intactum est et extitit ac illaesum, ut tunc et nunc et medio tempore dominium illibatam ipsius Ecclesiae est et fuit.

§ 7. Verum omnipotens Deus, qui suo alto consilio de malo bonum elicit, pro sua Sancta Romana Ecclesia, et pro nobis, communi et populo Ferrariensi, iis diebus operatus est magnalia benedictus Ipse; nam Venetorum populus quaerentes, quae sua non sunt nec fuerunt nec erunt, moliti sunt iis diebus in populum Ferrariensem, civitatem et districtum, ut ipsum vel ipsa Sanctae Romanae Ecclesiae subtraherent dominio, cuius sunt et fuerunt et semper erunt,

Domino concedente; ac ea per turbulentam rabiem et hostilem incursum suo iugo, igne, gladio, caede ac incendio inferentes nobis, et eidem populo per terram et aquam vim, vivaque guerrae molestiam, manciparent; sed conatum ipsorum execrabilem pius et misericors Deus ad honorem vestrum, sanctissime Pater, et Sanctae Romanae Ecclesiae ac tranquillitatem et pacem nostri populi Ferrariensi., modis et viis divinitus inspiratis, convertit. Nam idem populus Ferrariensi., qui multo tempore sub tyrannis ipsum tondentibus obmutuerat, quia os aperire non poterat, nec audebat; tyrannis ipsis subductis de medio, statim supervenit Venetorum superbia cum furore, adducere moliens calamitatem super capita populi Ferrariensi., et tam vehementis servitutis molem, quod populus Ferrariensis, ut huiusmodi conatui obsteret, et ipsius obviaret principiis, os ipsum oportuit aperire, et ad vos sanctissimum Patrem, verum dominum suum, recurrere ac clamare: Abba, Pater, ut de tantis necessitatibus et tribulationibus liberaret eosdem, et ab eo postulare contra saevientem rabiem Venetorum defensionis elypeum, ut exurgeret in adiutorium contra guerram Venetorum illatam; quia populus Ferrariensis per se etiam ad modicum tempus sufficere non valebat. Vos autem, Pater sanctissime, populi vestri Ferrariensi. super exhibitione praesidii ac succursus contra Venetos, statim misso legato de latere, et non quoenique, sed de latere ac vestro sanguine benedicto, reverendo scilicet patre domino Arnaldo Dei providentia Sanctae Mariae in Porticu diacono cardinali, patre videlicet magnae scientiae ac sapientiae, magnae discretionis et experientiae, magnae honestatis et munditiae, cuius virtuosa opera et fama praeclara iam per omnes fines Italiae dilatantur, extento brachio virtutis et fortitudinis sanctae Romanae Ecclesiae spirituali et temporalis, exsurrexistis nedum in adiutorium

Estensium vis:

Venetorum
violentia.

ipsius vestri Ferrariensis populi, immo quasi totum, ut minister et vicarius Iesu Christi, peregristis, quod ad obtundendam Venetorum superbiam, et ad nostram est liberationem peractum; vester autem populus Ferrarien. de faucibus Venetorum, in quas pene lapsi fuerant, erepti, nunc per manum vestram validam, sanctissime Pater, liberati et in tuto positi, et plena libertate fruentes, ad gratiarum actiones assurgunt, ut vassalli domino suo servire parati; certe profitemur, quod si super dominio Ferrarien. civitatis et districtus vos, sanctissime Pater, et sancta Romana Ecclesia illum ab antiquo non haberetis titulum, quem vos habere recognoscimus, pro hac defensione, tuitione et liberatione populi Ferrariensis a tyrannide Venetorum, quas in praesenti manus gloriosa vestra operata est, iustum esset civitatem et districtum Ferrariae vestro subdi dominio temporali. Cum enim civitas Ferrarien. et comitatus a cuiuscumque dominio et potestate, praeterquam Romanae Ecclesiae, sint liberi et immunes, nulli facerent iniuriam, si invicem tanti beneficii suscepti se et civitatem, comitatum et districtum et omnia bona sua mobilia et immobilia subiicerent vestro, et Sanctae Romanae Ecclesiae dominio temporali. Quapropter, quia vestra fuit civitas, et totus comitatus et districtus Ferrarien. ab antiquo et a fundatione ipsius civitatis ex causis et privilegiis contentis in registris Sanctae Romanae Ecclesiae; et continue vestra permansit, ut et nunc de vestro dominio sit, ut supra professio a nobis emissa declarat: ideo dominium ipsius, quod, etsi vestrum non esset, ut est et fuit, et hoc quod a vobis suscepimus in hac necessitate beneficium, ut praemissum est, vobis et Ecclesiae Romanae subdi et concedi deberet; scimus, profitemur et recognoscimus nomine, quo supra, vobis domino nostro Clementi quinto Summo Pontifici, et vestris successoribus et Ecclesiae Romanae, quod dicta civitas Fer-

rariae ab antiquissimo tempore et a fundatione ipsius civitatis Ecclesiae Romanae subest et subfuit pleno iure, quod temporalem etiam iurisdictionem, merum scilicet imperium atque mixtum et omnimodam iurisdictionem, et quod ab ea recepit primarium fundamentum et liberationes postmodum multas et magnas, ut superius est expressum: quo propter nomine, quo supra, vobis dicto domino nostro Clementi quinto, et vestris successoribus et Ecclesiae Romanae recognoscimus et profitemur, offerimus et resignamus, concedimus, subiicimus, transferimus et submittimus, quantum possumus et ad nos pertinet, licet omnia praedicta et infrascripta sint vestra et Ecclesiae Romanae, ac fuerint ab antiquo et a fundatione ipsius civitatis, omnia pedagia, datia, thelonea, ripatica, aquas, aquarum decursus, iurisdictiones altas et bassas, merum imperium atque mixtum, gladii potestatem et omnimodam iurisdictionem, et bona et iura omnia, quocumque nomine censantur, quae ipsa civitas et populus Ferrariensis, seu quisvis ibidem praesidens, soliti sunt tenere, possidere vel quasi, seu exercere per se vel per alium quocumque nomine sive modo in dicta civitate, comitatu et districtu Ferrariae; et nomine, quo supra, obligamus dictum commune, homines, personas et bona ipsius et promittimus, quod omni tempore praefati populus et commune et singuli de ipso communi habebunt et tenebunt rata et firma omnia et singula suprascripta; hoc adiecto, quod si circa praemissa vel aliquod praedictorum dubietas aliqua insurgeret, interpretatio et declaratio fiat ad voluntatem et dispositionem plenam et liberam domini Papae Clementis et successorum suorum et Apostolicae Sedis; promittentes nos syndici suprascripti, nomine quo supra, sub poena amissionis omnium bonorum, si quae sibi remanserint, et singularium personarum eiusdem, quam ipso facto incurrant, si contra

Ferrarienses
et, suae Romanae Ecclesiae offerunt

Rom. gium praesent.

praemissa fecerit, vel aliquod praemissorum quod nos vel populus et commune praedicti contra praemissa vel aliquod praemissorum nullo nunquam tempore veniens de iure vel de facto, per nos vel per alios, aliquo modo vel causa et nomine dicti communis, nos syndici praebati et singularium personarum eiusdem et in ipsorum animas, de omnibus praedictis adimplendis, vobis dicto domino nostro Clementi Papae quinto et successoribus vestris et Romanae Ecclesiae ligum homagium, nec non et fidelitatis iuramentum praestamus.

uramentum fidelitatis ab eorum nuncius praestitum.

§ 8. Denum vero dicti syndici, et quilibet eorum in animas potestatis, ac vexillifer et aliorum omnium praedictorum, quorum sunt ambassiatores et nuntii, et cuiuslibet eorum, et pro ipsis et eorum singulis, sacrosanctis Evangeliiis tactis corporaliter ab eisdem, eidem domino Papae praesenti, ut praedicitur, et recipienti, et successoribus eius et eidem Ecclesiae Romanae, huiusmodi iuramentum fidelitatis; et singulariter singuli eorumdem, iunctis eorum manibus inter manus ipsius domini Papae positus, dictum ligum homagium fecerunt et etiam praestiterunt: quibus sic peractis, idem dominus Papa publice mandavit mihi notario infrascripto; dictique ambassiatores et syndici me rogaverunt instanter, quod de praemissis omnibus conferem publicum instrumentum. Acta fuerunt praemissa omnia anno, mense, die, indictione, pontificatu et loco praedictis, praesentibus venerabilibus patribus et dominis, Bertrando episcopo Albien., praedicti domini Papae camerario, Arnaldo, abbate monasterii Fontis Frigidi ordinis Cistercien. Narbonen. dioecesis, sanctae Romanae Ecclesiae vicecancellario, Guidone de Baysio archidiacono Bononien., auditore contradictarum, magistro Nicolao de Fractis correctore litterarum, et dominis Bernardo Boiardi archidiacono Xanctonen., Guillelmo Accursi sacrista Caturcen., Guillelmo Helye ca-

Legalizatio supradicti instrumenti.

nonico eiusdem Xanctonen., Gregorio Biffa de Placentia archipresbytero de Montesilice Paduan. dioecesis, Castellano de Tervisio canonico Tervisin. Ecclesiarum capellanis; ac magistris, Oddone de Sermineto et Ioanne de Verulis clericis cameracae; ac fratribus Gotefredo et Bernardo bullatoribus litterarum ipsarum, ac magistris Ioanne de Fumone, Andrea de Setia, Manule de Parma et Nicolao de Ferentino scriptoribus; ac Nicolao de Vico, et Odetto de Castillione magistris hostiariis; Ioanne de Matina et Henrico de Yporeya servientibus ipsius domini Papae; necnon et magistris Bando de Aretio, Simone de Podiobonici et Petro de Sancto Laurentio abbreviatoribus; ac dominis Grimerio de Pergamo, Thadeo de Eugubio et Andrea de Mediolano, in Romana Curia advocatis; et particularibus aliis ad praedicta vocatis testibus et rogatis. Et ego Ioannes de Regio clericus et notarius cameracae praefati domini Papae Clementis quinti, publicus apostolica et imperiali auctoritate notarius praedictus, syndicatus et litterarum exhibitioni, recognitioni, professioni, oblationi, resignationi, concessioni, subiectioni, translationi, submissioni, obligationi, promissioni, ac iuramenti fidelitatis et homagii praestationi et receptioni; ac omnibus aliis una cum suprascriptis testibus interfui, et de mandato supradicti domini Papae, rogatusque per ambassiatores et syndicos supradictos, praedicta omnia et singula scripsi fideliter et in publicam formam relegi, meoque signo et nomine roboravi.

§ 9. Nos igitur, vota vestra benigno prosequi cupientes affectu, et volentes vos sicut peculiare, speciale, devotos ac dilectos filios in nostro et ipsius Ecclesiae benigno sinu favorabiliter confovere; et considerantes attentius, quod vos, spiritu ferventes et fide pollentes, posuistis in petra fidei virtutis vestrae constantiam, in devotione ipsius Ecclesiae indefessa, nec flantibus seu furentibus

Clemens PP.
Feceratque dominum recipi, adiecta lege ut nunquam a Romanis Ecclesiae iure alienetur.

ventorum turbinibus fundamenta vestra super bases solidas stabilita, nec irruentibus hostilis potentiae fulminibus subruunt potuerunt; sed contra inimicas acies impugnantium Venetorum, nostrorum et Ecclesiae hostium, sicut invicti pugiles promptis ac proutis animis et robustis viribus sic fideliter et valide ipsius Ecclesiae potentiae astitistis, quod per Dei gratiam, qui superbis resistit, subsecuta est ex eis gloriose victoria et triumphus; accedentes etiam angustiosos labores et laboriosas angustias, quas olim sub servitute tyrannica subistis, et desiderantes, ut post labores et languores huiusmodi quies vobis et tranquillitas desiderata proveniat, quae tanto erit, divina gratia praesente, gratior, quanto avidius et diutius a vobis extitit affectata; vestris supplicationibus inclinati, de fratribus nostrorum consilio et assensu statuimus, ordinamus, volumus, praecipimus et mandamus et nihilominus gratiose concedimus et auctoritate apostolica inviolabiliter stabilimus, ut semper sub immediato dominio et protectione ipsius Romanae Ecclesiae civitas ipsa cum eius bonis, comitatu, territorio et districtu permaneat: nec ab eius dominio et iurisdictione subtrahi nec alienari perpetuo valeat quomodo; nec ad alterius personae vel civitatis aut communitatis dominium pervenire: quodque in civitate ipsa semper sit unus vicarius ponendus per nos, successores nostros, et eandem Romanam Ecclesiam, clericus vel laicus iuxta nostrae et ipsius Ecclesiae beneplacitum voluntatis, non tamen de domo aut parentela seu consanguinitate vel affinitate aliquorum nobilium, qui habuerint dominium in civitate praedicta, vel aliorum quorumvis nobilium de eadem.

Vicarius ad eandem gubernandam civitatem delegandi munus.

§ 10. Qui quidem vicarius cives Ferrarienses, ac eiusdem civitatis incolas, eiusque comitatus, territorii et districtus, manuteneat ut speciales filios et fideles ipsius Ecclesiae praedilectos, et eorum libertates, immunitates et iura, confinia,

districtus et bona conservet; atque custodiat ipsos a quibuscumque potentibus, molestatoribus vel tyrannis, communitatibus ac civitatibus et aliis quibuscumque, eos offendere seu molestare vel perturbare volentibus, defendendo; ut possint sub manu Sanctae Matris Ecclesiae matris suae cum pace et tranquillitate ac libertate plenissima perpetuo remanere: aliaque vicarius praedictus exerceat, quae ibidem fuerint opportuna; custodiamque totius civitatis, comitatus, districtus, fortalitorum et castrorum gerat; et, prout temporis qualitas exiget ac requiret, equestrem secum et pedestrem habeat comitivam.

§ 11. In electione vero seu creatione potestatis civitatis ipsius hoc volumus observari, quod tres personae per ipsum vicarium antianis, consilio et communi nominentur, qui antiani, consilium et commune, vel maior pars eorum, unam ex eisdem personis, ut praedicitur, nominatis, infra sex dies in eorum, et dictae civitatis potestatem eligendi habeant facultatem. Quod si antiani, consilium et commune praedicti, vel maior pars eorum, infra praedictos sex dies aliquam ipsarum trium personarum nominatarum eligere non curarent; praedictus vicarius unum de nominatis a se in potestatem praeficiat, et ille pro potestate ab omnibus habeatur.

De potestatis electione

§ 12. Potestatis vero huiusmodi regimen per sex mensium spatium dumtaxat perduret; et quod per tres menses ante finem regiminis potestatis eiusdem nominationem praescriptam faciat vicarius praelibatus. Hic autem modus, quo supra circa eligendum seu creandum potestatem exprimitur, post biennium, vel illa, quae nunc imminet, guerra finita, vendicet sibi locum; et interim solus ipse vicarius ponat et constituat inibi potestatem; vel, si magis vobis videbitur expediens, ex nunc idem eligendi modus obtineat et sortiatur effectum.

Et officii tempore.

§ 15. Qui potestas tam in primo quam in secundo casu iurabit publice dicto vicario in praesentia antianorum et consilii praedictorum, quod officium suum bene et fideliter exercebit et faciet omnibus iustitiae complementum, et quod servabit statuta facta et facienda, et procurabit ea, quae spectant ad honorem sanctae Romanae Ecclesiae, et bonum statum et pacificum civitatis. Volumus etiam, quod idem potestas, completo officio sui regiminis, sindicetur pro se et sua familia, et alia faciat, prout extitit hactenus consuetum. Habeat etiam iudices, heruaros et personas alias, equituras etiam et stipendia et alia omnia iuxta consuetudinem hactenus observatam; ac etiam in palatio, ubi nunc morantur antiani, debeat immorari. Super interponendis autem seu emittendis et prosequendis appellationibus, ut quorumlibet appellantium parcat expensis et laboribus, hoc servetur, videlicet quod tam in civilibus quam in criminalibus in casibus, in quibus appellationes praemissae fuerint a sententiis et processibus potestatis, iudicium et officialium suorum et communis Ferrariens., ad Sedem Apostolicam appelletur; quodque primarum appellationum prosecutio fiat coram iudice, et per dictum vicarium et consilium de collegio iudicum eligetur, quem et ipsi eligendi habeant potestatem: secundarum vero apud Sedem Apostolicam fiat, vel in curia dicti vicarii, prout elegerint appellantes.

§ 14. Ubi vero ad ipsum vicarium, sive inter stipendiarios et familiares suos, in quos eum solum et non alium, iurisdictionem in civilibus et criminalibus quibuscumque habere censuimus, sive adversus eos, sive in placitis, de quibus infra dicitur, per querelam haberetur recursus appellationum, quae interponerentur ab eo, quas ad Sedem Apostolicam in casibus, in quibus appellari licet, interponi iubemus, apud Sedem eandem prosecutio fiat.

§ 15. Verum, cum officium confalonerii a modico tempore citra in civitate ipsa incepisse dicatur, nullaque ex eo posse videri ipsi civitati utilitas, sed potius periculum provenire; volumus, quod officium ipsum cesset omnino, duodecim quoque antiani de fidelioribus, melioribus et devotioribus civitatis ipsius eligantur per potestatem et consilium cum consensu vicarii memorati, quorum unus literatus sit proconsul, eorumque officium duret per duos menses, et ipsorum singuli duos Bononien. grossos per singulos dies percipiant, in domibus suis dormiant, nec in aliquo casu aliquam iurisdictionem exerceant; sed cum per potestatem ac consilium, de voluntate ac consilio ipsius vicarii vel eius locumtenentis, vocati fuerint, consulent fideliter super iis, de quibus requirentur et quae iniungentur eisdem: qui etiam iurent in manibus dicti vicarii, quod bene et legaliter in eorum officio se habeant; honorem sanctae Romanae Ecclesiae vestrae matris et dominae in omnibus fideliter conservabunt: quos, si minus sufficientes reperti fuerint, idem vicarius amovere, et alios sufficientes et idoneos substituere valeat, cum consilio potestatis et consilii praedictorum.

§ 16. Caeterum potestas, antiani et commune praefati eligant sibi consilium ducentorum; sed, si maiorem numerum velint, possint libere eos eligere cum vicarii praedicti consensu, prout melius videbitur expedire, dum tamen quadringentorum numerum non excedant; quorum ducentorum officium ultra sex mensium spatium non durabit. De iuramento namque praestando per ipsos dicto vicario, et de ipsorum sen cuiuslibet eorum insufficientia, remotione et substitutione fiat prout de antianis supra proxime est expressum.

§ 17. Volumus insuper, quod dilectus filius noster Arnaldus Sanctae Mariae in Porticu diaconus cardinalis, Apostolicae Sedis legatus, moram trahens in parti-

Confalonerii
officium cassa-
tum.

Duodecim anti-
antiani eligeri.

De consiliariis.

De statutorum
civitatis ex uni-
one, confirmatur
ne, etc.

In causis vi-
carium aut eius
familiares tan-
gentibus Sedis
Apost. peten-
dum iudicium.

bus ipsis, per se vel per alium, seu alios, videat et inspiciat statuta civitatis ipsius iam facta, et diligenter examinet; et utilia ac necessaria approbet et confirmet, superflua vero et inutilia, damnosa et periculosa reprobet, resecet et infirmet. Et deinde, quotiens necessarium vel utile fuerit, praedictus vicarius a Ferrariensi consilio requisitus, diligenti examinatione praemissa, statuta necessaria et utilia, sibi expressa primitus, fieri consentiat ullo modo, et aliter facta eo ipso sint nulla; et in principio et in fine addatur, quod statuta sint talia, quae honori, iuribus et iurisdictioni Ecclesiae Romanae non derogent, et quod durent ad beneplacitum Ecclesiae antedictae.

Militiae eque-
stris et pede-
stris numerus,
supendium, etc.

§ 18. Praeterea omnes redditus et proventus civitatis eiusdem nos et successores nostri in Ecclesia Romana usque ad triennium percipimus, qui eiusdem Ecclesiae nomine leventur et percipiantur per quatuor viros ad id idoneos, a praedicto vicario deputandos; quorum duo saltem sint de civitate praedicta; quo casu omnes expensas pro defensione et tuitione civitatis, territorii et districtus praedictorum, nec non salariorum vicarii, potestatis, et omnium aliorum officialium, et alias expensas fieri faciamus; vel quod percipiamus in perpetuum medietatem liberam dictorum reddituum et proventuum, et commune Ferrariae aliam medietatem percipiat, et de illa omnes expensas faciat supradictas, scilicet stipendia centum equitibus et sexcentis pedibus, eorumque capitaneis, qui continue sint ibidem, videlicet singulis stipendiariis equitibus duos equos habentibus duodecim, eisdem vero singulis stipendiariis pedibus pro eorum stipendiis duos cum dimidio auri florenos pro mense quolibet persolvendo; et nihilominus eorum, et aliorum, quae consueverunt, restitutum fiat ad arbitrium vicarii antedicti; quorum saltem stipendiariorum numerus etiam pacis tempore necessarius et expediens reputatur. Si vero processu

temporis nobis aut successoribus nostris, vel Sedi Apostolicae videretur, quod plures stipendiarii necessarii forent, dictum commune teneatur illis, quotquot fuerint, de stipendiis iuxta taxationem praehabitam providere, qui omnes ponantur semper per ipsum vicarium, quem pro tempore nomine ipsius Ecclesiae ibi esse contigerit. Quod si etiam nobis aut successoribus vel Sedi praedictis videretur, non fore necessarium huiusmodi equitum et peditum quantitatem, volumus, ut iuxta nostrae, et successorum ipsorum vel Sedis praedictae voluntatis beneplacitum ipsorum numerus minatur, et si forte nobis vel successoribus aut Sedi praefatis videretur expediens, quod praedictorum stipendiiorum quantitas esset minuenda, vel etiam augumentanda, huiusmodi diminutio vel augumentum fiat iuxta nostrae vel successorum ipsorum vel Sedis ipsorum beneplacitum voluntatis, sicut de stipendiariorum numero augendo vel minuendo superius est expressum.

§ 19. Per dictum quoque vicarium stipendia de pecunia recipienda ab illis, qui deputati fuerint ad levandum medietatem praedictam dicti communis nomine, vel etiam aliunde, unde dictum commune voluerit, dictis stipendiariis persolvantur: quae si forte tunc non sufficerent, per potestatem, antianos atque consilium de consensu et voluntate vicarii antedicti, vel quod etiam usque ad finem dicti triennii huiusmodi faciendae divisio servetur, quia tunc constare plenius poterit, quem modum cum honore et utilitate Ecclesiae, communisque praedicti fieri valeat divisio seu distributio reddituum et proventuum praedictorum; vel etiam quod Ecclesia in perpetuum totum recipiat et subeat sumptus huiusmodi et expensas, nec in hoc ultimo casu aliqui de civitate, comitatu vel districtu Ferrariae ad solvendum aliquam partem compellantur; sed Ecclesia ipsa semper debeat omnes expensas huiusmodi supportare. De praemissis autem

De redditibus,
expensisque ad
eos exigendis

quatuor viis vos eligere poteritis, quam magis duxeritis acceptandam.

Officiales quales esse debeant.

§ 20. Caeterum iudex extimatorum et duo iudices instituuntur ad brevia ponenda per vicarium nostrum in consilio civitatis eiusdem. Potestates vero et iudices in comitatu Ferrariae et districtu ponendi de fidelibus eiusdem civitatis civibus; custodes vero fortaliorum et castrorum, ac capitanei undecumque; et ponantur libere per solum vicarium supradictum.

De placitis.

§ 21. Placita vero tribus diebus singulis annis in civitate ipsa per eundem vicarium teneantur, ita tamen quod potestatis et aliorum officialium iurisdictio interim cesset omnino; reservato nihilominus, quod nos vel successores aut Sedes praefati possimus etiam alium quidem vicarium ad tenendum dicta, si videbitur, deputare.

Potestatis iurisdictio qualis

§ 22. Postremo declaramus, ut potestas, qui in ipsa civitate pro tempore fuerit, illam et eandem iurisditionem habeat, quam ipsius civitatis potestas retroactis habere temporibus consuevit, salvis omnibus, quae superius sunt expressa. Si vero per consilium et commune praefata acceptari contigerit, quod nos et praedicta Ecclesia Romana omnes praedictos fructus, redditus et proventus recipiamus in totum, medietatem condemnationum faciendarum per potestatem et officiales civitatis eiusdem in mobilibus habeatis; de qua medietate ambassiarum, legationumquestrarum sumptus fieri valeant et expensae. Quod si eligeritis nos medietatem ipsorum, et vos reliquam velle percipere, tunc medietatem omnium condemnationum ipsarum sicut et aliarum volumus et decernimus vos habere.

Emendarum prelia a quibus percipienda

Clausulae

§ 23. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statutorum, ordinationis, voluntatum, praecepti, mandati, concessionis, stabilitionis, iussionis, declarationis et constitutionis infringere etc.

Datum Avinioni tertio idus februarii, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 11 februarii 1310, pontif. anno v.

X.

Damnatio sectae sub nomine Libertatis spiritus in Spoletana, aliisque diversis Italiae provinciis exortae (1).

SUMMARIUM

Proemium. — Quae cura Pontificibus inesse debeat de Ecclesia universali. — 1. Novam insurgentem haeresim deplorat: — 2. Suamque sollicitudinem explicat. — Hanc haeresim ab Apostolo praesignatam ostendit. — 3. S. Petri de haereticis huiusmodi oracula. — 4. Vesanae illius libertatis execratio. — Quae vera sit evangelica libertas. — 5. D. Iudae apost. adversus impuros huiusmodi sectarios sententiae. — 6. Spiritum S. impurae libertatis auctorem esse non posse demonstratur. — Sed daemonem esse ostenditur. — 7. Episcopo Cremonensi, ut contra huiusmodi haereticos legibus agat, demandatur. — 8. In resipiscentes clementia, in pertinaces severitate utatur.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Raynerio episcopo Cremonensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Proemium

Dilectus Domini et pacificus Salomon, post diversa, quae edidit opera, Spiritu Sancto inspirante, loquutus, ad extremum iam consummatum virum, et calcato saeculo praeparatum, in Cantico canticorum Sponsae vixit amplexibus, et inspecturum locum in libello praedicto tradidit, in quo amorem caelestium, divinumque desiderium inducit animae sub specie ac mystico nomine sponsi et sponsae, docens cantantis fervore ad Dei consortium perveniri: licet eius caetera cantica, quae lex et prophetae diversimode cecinerunt, esse videantur, parvulae adhuc sponsae, et quae

(1) Ex Regest. Vatic. — In editione Mainardi habetur sub num. XIII, licet data tres circa menses ante illas, quae ibi sub num. X et XI, turbata temporum serie, leguntur. (T. E.)

nondum sit vestibula maturae et virilis aetatis ingressa; hoc tamen Canticum canticorum adultae iam sponsae et valide robustae, et quae iam capax sit virilis potentiae perfectique mysterii decantatur, adeo ut perfecta, et unius sponsi perfecte suscipiat verba doctrinae. Haec igitur sponsa vinea Domini Sabaoth, quam Ipse verus paterfamilias sepivit virtutibus, et lapides haeresum ac spinas et vepres vitiorum elegit ex illa, et plantavit electam, in medio eius aedificans turrin munimur virtutum atque donorum, et torcular in ipsa extruens, discretionem dotando et muniendo contra vitia et peccata; vinea, inquam, Domini Sabaoth iuxta Ezechielis vaticinium, plantata in sanguine super aquas multas; in Sanguine, inquam, veri et immaculati Agni, cuius fructus et frondes creverunt ex aquis multis gentium diversarum, et factae sunt ei virgae solidae in sceptris dominantium, et exaltata est statura eius inter frondes, et vidit altitudinem suam in multitudine palmium suorum, et umbra eius montes operuit, et arbusta eius cedros Dei, extendens palmites suos usque ad mare, et usque ad flumen propagines suas, diversis patuit et patet insidiis ab exordio Abel iusti; sed in novissimis heu temporibus destruere nituntur maceriam eius, et vindemiare eam omnes, qui praetergrediuntur viam: viam, inquam, catholicae fidei et semitam mandatorum Dei: exterminare autem eam nititur aper de sylva, diversa genera vitiorum immittens; et conatur depascere singularis ferus per infectiones et immissiones haeresum diversarum: propter quod clamare compellimur eum propheta David; dixit enim in suis verbis idem filius Isay, psalter egregius domus Israel, per quem loquutus est Spiritus Domini, et per linguam suam sermo eius: Convertere, Domine Deus Israel, convertere, et respice de coelo, et vide, et visita vineam istam; et perfice eam, quam plantavit dextera tua. In supradicto autem Canticum canticorum, de

quo in principio non incompetens sermo occurrit, contra demolitores huiusmodi vineae Spiritus Sanctus exclamat: Capite nobis vulpes parvulas, quae demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit: harum vinearum custodem, vinearum, inquam, universarum per orbem catholicarum Ecclesiarum, quae omnes thalamus unus Christi sunt, ex quibus Ecclesia una ex gentibus congregatur, nos, licet immeritum, divina dispensatio statuit et praefecit: absit autem a nobis, et repetendum iterum, absit, ut possimus dicere, seu nobis competat verbum illud praedicti Cantici canticorum: Posuerunt me custodem in vineis; vineam meam non custodi. Custodienda est igitur a nobis toto conamine vitis vera; immo custodiendi sunt palmites in vera vite sistentes, ne convertatur in amaritudinem vitis alienae; et ex vinea Sodomorum fiant vites eorum et palmites eorum ex Gomorra, et botrus amaritudinis in ipsis, et venenum draconum vinum eorum, et furor aspidum insanabilis. Veri igitur custodis optimus et cupimus non perfuntorie officium gerere vinearum, virtutum et dogmatum scilicet divinarum, ex quibus per fideles vinum hauriri possit et bibi, quod cor hominis laetificet; et vinea nostra, quae floruit de virtute, reflorat in virtutem. Capi igitur eas praecipit sermo divinus, saluti et utilitati consulens animarum. Capi, inquam, et comprehendi, dum adhuc pusillae sunt, ut obstetur errorum principis, et cum deceptores quasi vulpes coeperint Ecclesiam incurmare, pastorum et custodum dextris auxiliis sublevantur, et diligenti provideatur remedio, ne disperat mons Syon, et vulpes ambulent in eodem: Vulpes, inquam, fallaces perversique doctores, quos velut alter Samson verus sol iustitiae Christus Deus noster per ministerium verorum fideliumque doctorum verbo veritatis caudam ad caudam colligat, ut adversantes sibi et diversa invicem sentientes docentesque confutet; ad quae ex ipsorum verbis propositiones col-

Quae cura Pontificibus inesse debeat de Ecclesia Universali.

lectionesque accipiens in Philistinorum segetes ignem mittant consumptivum falsitatis et elucidativum catholicae veritatis: itant ex eorum propriis argumentis omnes ipsorum amarus fructus, dolosaeque vineas et venenosa oliveta pessimae generationis incendat: sicque congrue praecipitur et mandatur in Canticorum Canticis antedictis a sponso suis sodalibus et ministris, ut capiant et arguant haereses, quae insidiantur vineae Domini, ne exterminent initia fidei, floremque virtutum sub specie alicuius secretae et occultae scientiae, quin potius fallaciae, quae ex Deo non est: quae quidem haereses, quasi vulpes in foveis, ita in iis omnibus, qui semet ipsos ad haec sectanda praebuerunt, delitescunt, et quo fallacius confutari possint et argui, dum sunt parvulae, capi iubentur: nam fortasse si creverint et fuerint maiores effectae, multiplicabuntur et serpent ut eancae, et iam ab amicis et ministris sponsi capi forte nequibunt, sed ab ipso solo Sponso apud quem non est impossibile omne verbum.

§ 1. Nuper siquidem sicut dolenter audivimus, et grandi mentis punctura referimus, in nonnullis Italiae partibus tam Spoletanae provinciae, quam etiam aliarum circumadiacentium regionum nonnulli ecclesiastici et mundani, religiosi et saeculares utriusque sexus viri pestiferi, qui alienati ab utero matris Ecclesiae ac praeclarae fidei fundatae supra fundamentum Apostolorum et Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, qui est solus vita et resurrectio nostra: molientes hen obnubilare nitore, novam sectam, novumque ritum a via salutis omnino degenerantem, etiam ipsis paganis et animaliter omnino viventibus, odiosum, et ab apostolica et prophetica doctrina et evangelica veritate remotum, quem libertatis spiritum nominant: hoc est ut quicquid eis libet, liceat, assumpserunt: ut quicumque per fidem sanctorum cives fuerant et dome-

stici Dei, fiant nec hospites et advenae abiecti de domo Domini suis culpis et perniciosis erroribus et doctrinis, sed ut et ipsi dantaxat pereant, non contenti nisi caeci caecorum ductores poenarum socios habeant aeternarum simul cadentes in foveis, simplices animas astute decipiunt et eas in huiusmodi pestis mortiferae professionem adducunt.

§ 2. Nos autem more patris benevoli, quem non praeterunt incommoda filiorum, ut reducamus abiecta, revocemus errata, vinumque infundamus et oleum vulneribus sauciatis, quod infirmum est solidantes, et quod aegrotum sanantes, et quod contractum est alligantes, et quod perierat requirentes, nostrae considerationis convertentes intuitum solliciti reddimur, non immerito anxii Scripturarum sacrarum arcana scrutantes, quoniam cum nos simus, in quos fines saeculorum, iuxta Apostolum, devenerunt, sicut idem vas electionis et doctor gentium, qui in coelis dicitur, quae praedicaturus erat in terris, annuntiat loquens ad Timotheum, et statum novissimorum temporum aperte describens: Scito, inquit, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa, et erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obediens, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, inimites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, caeci, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem eius abnegantes; et post pauca subiungit: Quemadmodum Iannes et Mambres magi utique et arioli Faraonis sub servitute aegyptiaca populum Domini opprimunt et figurantibus ferocem illum leonem gentium et draconem maris, leonem rugientem, adversarium humani generis, sub servitute tenentem damnationis aeternae ex protoplasti peccato genus humanum, restiterunt Moysi, in quo et per quem lex Domini immaculata convertens animas mystice designatur, ita et hi resistunt

Suamque solitudinem explicat.

Novam insurgentem haeresim deplorat:

Hanc haeresim ab Apostolo praesentatam ostendit.

veritati, homines corruptissime et reprobi circa fidem, sed ulterius non proficiunt.

§. Petri de
haereticis hu-
iusmodi oratu-
la.

§ 3. Magis igitur et magis timendum nobis est et populo Domini, cuius nobis est cura commissa et nobis in ipso, ne tam abhominabilis Deo et hominibus peccatis, quae late ter videtur subreperere, nimis periculose succrescat; timendum utique ac toto animo formidandum, quantum, sicut princeps apostolorum Petrus in canonica sua scribit: Quasi liberi et non quasi velamen habentes malitiae libertatem, sed sicut servi Dei: et idem: Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos vero in die iudicii cruciandos servare, magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiae ambulantes, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes sectas, non metunt facere (1) blasphemantes, statimque subiungit: Hi vero velut irrationabilia peccata naturaliter in corruptionem et in perditionem in iis, quae ignorant blasphemantes in sua corruptione peribunt percipientes mercedem iniustitiae, voluptatem extimantes Dei delicias coinquinationis et maculae delictis affluentes, in conviviis suis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterio et incessabili delicto; pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictiones filii, derelinquentes rectam viam erraverunt. Expressiusque talium haereticorum iniquorum reatum et execrabilis pestis huiusmodi aperte subiungit: Superba vanitatis loquentes pelliciant in desideriis carnis luxuriae eos, qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur: libertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis: a quo enim quisque superatur, huius servus est.

Vesanas illius
libertatis ex-
cratio

§ 4. Oh libertas omni durior servitute! Oh libertas nec nominanda libertas! non utique illa summa libertas, in qua eius servitus comprobatur, cui servire regnare est? cur non attenditur, cur non pensatur, cur non discutitur, quod Apo-

(1) Leg. forsitan *introducere* (in Pet. II, 10).

stolus de hoc exclamat ad Galathas dicens: Utinam abscondantur, qui vos conturbant; vos enim in libertatem vocati estis, fratres, tantum ne libertatem in occasionem carnis detis? ex vestigioque subiungit: Spiritu ambulate et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus adversus carnem. Haec enim sibi invicem adversantur, ut non quaecumque vultis, illa faciatis? nonne tuba evangelica filius tonitruum, qui fluentia Evangelii, elevatus ut aquila grandis alarum magnarum plena plumis et varietate, de ipso sacri Domini petitoris fonte potavit, de huiusmodi apud nos erroribus futuris, proh dolor, tanquam de iam factis in canonica sua loquitur manifeste dicens: Qui habet spem in Deo sanctificet se, sicut ipse sanctus est; omnis, qui facit peccatum, iniquitatem facit, peccatum enim est iniquitas: scitis autem quod Deus apparuit, ut peccata tolleret et peccatum in eo non est: omnis igitur, qui in eo manet non peccat, et omnis qui peccat non videt eum nec cognoscit eum: qui facit iustitiam iustus est; qui facit peccatum ex diabolo est, quando ab initio diabolus peccat; apparuit autem in hoc Filius Dei, ut opera diaboli dissolvat?

Quae vera sit
evangelica li-
bertas.

§ 4. Nonne hunc ipsum spernendum errorem et abominandum, immo vesaniam Iudas frater Iacobi in sua canonica espresse designat ponens, more prophético, futura tanquam praeterita: dicens: Subintroierunt homines impii (qui olim praescripti sunt in hoc iudicium) Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam; statimque subiungit: Sicut Sodoma et Gomorra, et finitimae civitates simili modo exfornicatae, et abeuntes post carnem alteram, factae sunt exemplum, ignis aeterni poenam sustinentes; similiter isti, qui carnem quidem maculant, dominationem spernunt, maiestatem blasphemant; et infra: Vac illis, qui in via Chanaan abierunt, errore Balaam mercede effusi sunt, contradictione Core perierunt. Ii sunt qui in

D. Iudas apost.
adversus impu-
ros huiusmodi
sectarios sen-
tentias.

epulis suis maculant se convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quae circumferuntur a ventis, arbores autumnales, infructuosae, bis mortuae, eradicae: sidera errantia, quibus procella tenebrarum reservatur.

§ 5. Cur igitur contristant Spiritum Sanctum Domini, cur blasphemant per tam horrendas insanias, cur dissimulant, quod scriptum est: Qui peccaverit in Spiritum Sanctum non remittetur ei neque in hoc saeculo, neque in futuro? Cum Iob ipse testetur: Vidi eos, qui operantur iniquitatem flante Deo periisse et spiritu irae suae esse consumptos; cur carnis illecebras sub spiritus tegmine palliant, quas constat in eodem spiritu condemnari? Cum enim Apostolus fornicatorem Corinthium excommunicandum scriberet, ait: Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicavi ut praesens eum, qui sic operatus est. In nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu Christi, tradere huiusmodi sathanae in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat. Non est igitur a spiritu Domini talis libertas: nam incoquinatus spiritus Domini et suavis, humanus, benignus, amans bonum, et qui nihil benefacere vetet: in spiritu enim Domini peccatum dimittitur, non peccatur; sed talis libertas est a spiritu malo, qui vexabat Saul, spiritu immundo, qui egrediens ab homine impellit eum assumere septem alios spiritus nequiores se; colubro tortuoso, qui et tortuose incedit et tortuose suadet incedere suos spiritu cum invidia: mors introivit in orbem terrarum spiritu diaboli, qui nunc ut aspis, nunc ut basilisena venena diffundit, ut leo devorat, insidiatur, ut draco: spiritu, inquam illius, qui proiectus est, est draco magnus et serpens antiquus, qui vocatur diabolus et sathanas, qui seducit orbem suis seductionibus universum: spiritu inquam illius, qui persecutus est mulierem Dei Ecclesiam, quae peperit mascu-

lum operis virtuosum, postquam mulierem ex ore suo aquam magnam tanquam flumen immittit, ut a flumine attrahatur spiritus erroris, cui divino iudicio acquiescere permittuntur, qui non crediderunt spiritui veritatis. Hic est ille spiritus, qui libertatem male agendi suis satellitibus et sequacibus repromittit; sed devictus est et vincetur in Sanguine Agni; quia: Vicit leo de tribu Iuda aperire librum et solvere signacula eius, de quo triumpho tres pueri tres ordines in unitate fidelium denotantes benedicunt et laudant, et superexaltant Ipsum in saecula, qui eripuit nos ab inferis suo sanguine redimendo, et salvos fecit de umbra mortis, et liberat nos de medio ardentis flammae devorantium haeresum, et de medio ignis vitiorum corruptentium eripuit nos.

§ 6. Ex praedictis igitur nec immerito sollicitamur ex intimis solitudine indefessa, quod pestis huiusmodi de Dei Ecclesia penitus abscindatur et pereat, exterminetur radicitus, nec nominetur in populo christiano. Te igitur, de cuius prudentia et circumspectione confidimus, ut evellas et destruas, aedifices et plantes ac omnia facias, quae ad eradicationem erroris huiusmodi et aedificationem salutiferae fidei expedire putaveris, ad partes illas decrevimus destinandum. Quocirca fraternitatem tuam obsecramus in filio Dei Patris, et nihilominus tibi per apostolica scripta mandamus, in remissionem peccaminum iniungentes, quod ad praedictas partes in Dei nomine proficiscens auctoritate nostra suffulatus, nec dignitati, nec statui, nec religioni, nec sexui, nec aetati deferens plusquam Deo, de praemissis inquiras cum summa diligentia veritatem, et si quos, cuiuscumque dignitatis, ordinis, religionis, conditionis aut status extiterint, huius erroris labe respersos inveneris, iuxta datam tibi a Domino gratiam, ut ad eorum redeant, oculos ipsorum aperias, et ne in umbra ambulent, increpando corrigas, et corrigendo reducas, et abiurata prorsus haeresi ab eisdem, et imposita

Spiritum S. impurae libertatis auctorem esse non posse demonstratur.

Sed a. amorem esse ostenditur.

Episcopo Graemensi ut contra huiusmodi haereticos legibus agat demandatur.

ipsis salutari poenitentia, iuxta morem reconciliatis (1) Ecclesiae secundum formam eiusdem beneficium absolutionis impendas.

In respicentes clementiam in pertinacibus severitate utatur.

§ 7. Quod si eos, quod absit, vel eorum aliquos peccatorum moles praeponderans in laqueum desperationis adduxerit, nec proficere te senseris apud eos, tunc fretus Christi potentia, velut ad commune restringendum incendium te accingas et contra eos et ipsorum quemlibet sub modis et forma, iustitia mediante, procedas, quibus procedi in casibus huiusmodi consuevit. Non obstantibus quibusvis privilegiis, indulgentiis et literis, personis vel ordinibus ipsis aut ipsorum aliquibus sub quacunque forma aut expressione verborum ab Apostolica Sede concessis, quae cuiuscumque tenoris existant, quomodolibet contra tenorem praesentium cuiquam nolumus suffragari, invocato ad id, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis: contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Caeterum ad prosequendum viriliter causam Dei ad sui laudem nominis et exaltationem catholicae fidei sic te gerere studeas in praemissis, quod in futuro dignam tibi praepares per labore mercedem, et nostram et Apostolicae Sedis benedictionem et gratiam uberius merearis.

Datum Avinioni kal. aprilis, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 1 aprilis 1311, pontif. anno vi.

XI.

Destinatio legatorum pro Henrici VII imperatoris coronatione, eiusque coronationis ritus et forma praescribuntur (2).

SUMMARIUM

Proœmium. — Romanae Ecclesiae potentia super principes orbis. — 1. Henrici regis se confirmasse electionem in imperatorem ait: — 2. Terminumque ad coronationem assignasse. — 3, 4. Quibus de causis eius huiusmodi terminus fuerit abbreviatus. —

(1) Forsan reconciliatis. (2) Ex Regest. Vatic.

5. Designat Henricus Assumptionis B. V. diem. — Pontifex sui loco cardinales ad peragendam pompam deligit. — 6. Inter eos coronandi Henrici munera partitur. — 7. Ritus praescribuntur. — 8. Qua forma imperator in Urbem sit exiendus. — Ut deducendus ad basilicam S. Petri. — Qua pompa Rom. Pontifex expectet in porticu. 9. Ut rex eius pedes sit osculaturus: — Devineturus se sacramento ad tuendam Ecclesiam. — 10. Rex a canonicis S. Petri in fratrem ascitus. — Preces pro eo fundendae. — Brachio dextero et scapulis iniungitur. — 11. Tamquam diaconus admittitur ad osculum. — Preces habendae a Pontifice. — Aliae inter conferenda insignia imperialia. — 12. Festae acclamationes. — 13. Calicem et ampullam more subdiaconi offert imperator. — 14. Quo ritu imperatrix coronanda. — 15. De numeribus erogandis ab imperatore. — Romanis iurat de bonis consuetudinibus conservandis. — 16. Quomodo propter Pontificis absentiam gerere se debeat Henricus. — Quo ritu aurum sit oblaturus in gradibus basilicae. — 17, 18. Legatis dispartita officia. — 19. Soli Pontifici exhiberi solita omitti iustum. — 20. Exigit ab Henrico Clemens, ut promulget nil damni ex praetermissis Rom. Pontifici obventurum.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Arnaldo Sabinen., Apostolicae Sedis legato, ac Leonardo Albanen. et Nicolao Ostien. episcopis; et dilectis filiis Francisco Sanctae Luciae in Silice, et Lucae Sanctae Mariae in Via Lata, diaconis cardinalibus, nuntius eiusdem Sedis Apostolicae, salutem et apostolicam benedictionem.

Rex regum et Dominus dominantium, Dei clementissimus Filius, Iesus Christus, honore multiplici reginam praefulgidam sibi in vestitu deaurato circumamictam varietate, assistentem a dextris, sanctam videlicet Ecclesiam sponsam suam, quam suo pretiosissimo Sanguine redemptam clementer sibi inseparabili foedere coniungi voluit, honore primatus multiplicis ac multifariae praeminentiae insignivit. Sed in eo potissime ipsam honorabilem

Proœmium.

Romanae Ecclesiae potentia super principis orbis.

et felici ac praecellenti reddidit dignitatis statu fulgentem, quod eidem tantam tribuit plenitudinem potestatis, ut personis quantumcumque solemnitate insignibus et praeclearis, in iis possit, sibi que competat adesse magnifice, per quae ipsae clari nominis titulum et famosae consequantur potentiae culmen et etiam incrementum. Dominator enim coeli, qui solus Altissimus potestatem habet in regno hominum, et quemcumque voluerit, suscitatur super illud, potestatem dedit ei et honorem et regnum; potestatem inquam aeternam, quae non auferitur, et regnum, quod non corrumpitur: ut imperatores et reges in ipsa et per ipsam doctrina salutari intelligant et erudiantur: iudices orbis terrae Eidem servire et obsequi in timore, qui imperat ventis et mari: cuncta namque, quae in coelo sunt et in terra, sua sunt; suum est regnum; Ipse est super omnes principes; suae sunt divitiae, sua gloria, qui dominatur omnibus, et in manu eius virtus et potentia, magnitudo et imperium omnium; sub quo curvantur, qui portant orbem. Per Eum enim reges regnant, et principes et legum conditores iusta decernunt; qui habet in femore suo scriptum: Rex regum et Dominus dominantium: ad cuius praeceptum elevabitur aquila, et ponet in arduis nidum suum.

Henrici regis se confirmasse electionem in imperat. ait.

§ 1. Sane dudum post electionem charissimi in Christo filii nostri Henrici regis Romanorum illustris, celebratam concorditer per regni Alemantiae principes, in electione Romanorum regis vocem habentes; cum imminet facienda, solemnes dicti regis ambassiatores ac nuntii ad nostram praesentiam accedentes, et nobis eiusdem electionis praesentato decreto, ad eorum instantem et devotam supplicationis instantiam, coram nobis et fratribus nostris iteratis vicibus, et per interstitia temporum repetita, praefatam regem, quia per decreti praefati et conditionis personae ipsius, non levi notitia antea nobis et fratribus nostris

notae, examinationem coram nobis et eisdem fratribus habitam diligenter, in quantum fieri potuit eodem absente, sufficienter ipsum idoneum et habilem invenimus ad praefatum imperium obtinendum, ac electionem ipsam canonicam exstitisse; de eorumdem fratrum nostrorum consilio ipsum reputavimus, nominavimus, approbavimus, denuntiavimus et declaravimus Romanorum regem iustitia exigente, ac fore idoneum sufficientem et habilem ad dignitatem imperialis celsitudinis obtinendam.

§ 2. Pronuntiantes insuper ac etiam decernentes, sibi per nostras manus loco et tempore opportunis debere concedi unctionem, et ipsius imperii diadema, certum ad hoc ei terminum assignantes.

Terminumque ad coronationem assignasse.

§ 5. Cumque postmodum rex praefatus Italiae partes fuisset potenter ingressus, et a Lombardiae civitatibus, aliisque locis insignibus, ad quae declinaverat, honorifice et pacifice iam receptus, alii praefati regis ambassiatores et nuntii ad Apostolicam Sedem praesentiam accesserunt, qui cum multa nobis instantia inter caetera supplicarunt, quod cum ipsi patenter adverterent, sicut eis iam per nos super hoc responsum extiterat, quod propter generale concilium, quod in kalendis octobris proxime venturi disposueramus, dante Domino, et disponimus celebrare; aliaque multa et ardua plurimumque urgentia, quae necessario in citramontanis partibus expedienda nobis negotia incumbant tunc temporis et incumbunt, praedictam unctionem et imperii diadema, aliaque solemnia per nostras manus regi non poterant memorato concedi, terminum ipsum sub spatio temporis brevioris concludere: ipsamque unctionem et imperii diadema, caeteraque solemnia per aliquos de fratribus supradictis in festo Pentecostes tunc proxime secuturo impendi facere dignemur.

Quibus de causis eius huiusmodi terminus fuisse abbreviatus.

§ 4. Nos vero praedictis nuntiis receptis mansuetudine consueta, et iis et aliis, quae coram nobis voluerunt proponere,

diligenter auditis, eis certo modo duximus respondendum; eiusdem regis, super hoc cum praedictis fratribus nostris diligenti deliberatione prae habita, nihilominus desiderii annuere intendentes; et quia propter temporis nimiam brevitatem in dicto festo Pentecostes solemnitate unctionis et coronationis huiusmodi non posset fieri credebamus: nec rex ipse in praefato festo sibi, ut eius decebat honorem, de apparatu ad hoc necessario potuisset forsitan providere, significavimus ei per nostras literas speciales, ut tanti arduitate negotii diligenter inspecta, et considerata prudenter temporis qualitate, aliquem certum et solemnem diem, prout crederet convenire, post festum praedictum eligere, ipsumque nobis significare, illius deliberatio non differret: ut intra diem ipsum aliquos de fratribus supradictis, de quibus apostolica deliberatio provideret, qui ei unctionis eiusdem munus impenderent, et imponerent vice nostra praefatum diadema imperii, ac alia inibi agenda solemniter peragerent, mitteremus; dilectos filios magistros Robertum electum Salernitanum, et Hugonem Geraldii cantorem Petragoricen. cappellanos nostros, ad eundem regem super iis cum eisdem nostris literis destinantes, per quos sibi paternae sinceritatis affectum, et mentis apostolicae puritatem, quos ad status ipsius et exaltationem magnificam habebamus, mandavimus clarius aperiri.

§ 3. Verum rex praefatus, super hoc matura deliberatione prae habita, festum Assumptionis Beatae Virginis proxime venturum pro termino ad recipiendum in basilica Principis Apostolorum de Urbe more solito unctionem huiusmodi, et ipsius imperii diadema, aliaque inibi solemniter peragenda recepit, prout nobis per solemnes suos ambassiatores ac nuntios et speciales literas intimavit, suo regali sigillo pendenti munitis; cum multa devotionis instantia supplicans per eundem, ut ad eum aliquos mitteremus de

fratribus memoratis pro impendendo unctione huiusmodi, et imponendo sibi eiusdem imperii diadema, aliisque solemniter peragendis. Porro si desuper datum esset, ut circa tanti celebritatem negotii exhiberi posset nostra praesentia corporalis, ut ubi mente vigilantiter intendimus, ibi praesentialiter nostrum desiderium panderemus, ad quod etiam eiusdem regis concurrunt, ut pro certo novimus, cum promptitudine multiplicis devotionis affectus, gauderemus in Domino, et plurimum satisfaceret nostris votis. Verum quia ex causis praedictis non possumus in hac parte affectibus satisfacere mentis nostrae, praedicti regis frequentibus et devotis supplicationibus inclinati, et ad personas vestras apostolicae mentis oculos fiducialiter dirigentes, vobis quorum nobis sunt notae virtutes, quasque in magnis et arduis dicta Sedes diversis vicibus est experta, et de quorum operibus fructus uberes provenisse conspicimus, super hoc nostrae sollicitudinis onus duximus imponendum: sperantes, quod tanquam viri virtute magnifici opus huiusmodi viriliter assumetis ad Divini Nominis laudem et gloriam effectualiter exequendum.

§ 6. Quocirca discretionis vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos ad dictam Urbem die Assumptionis praedictae personaliter conferentes, ac ibidem convenientes in unum, tu, frater Nicolae Ostien. episcopo, niissam celebres, et regem inungas eundem; vosque, fratres Albanen., Ostien. et Sabinen. episcopi; vosque, Franciscus et Luca diaconi cardinales, vel illi vestrum, qui praesentes fuerint, eisdem regi et reginae mitras et diademata imperii; regi quoque sceptrum, pommum et gladium et alia solemniter, prout infra patentius et distinctius vobis iniungitur, tribuatis; eorumque vertices inelytos reddatis illorum insigniis cum solitis solemnitatibus decoratos: in nomine ac virtute Altissimi prudenter, honorifice, ac etiam diligenter, prout

Pontifex sui loco cardinales ad peragendam pompam deligit.

Inter eos coronandi Henrici munera partitur.

Designat Henricus Assumptionis B. V. diem.

tam arduum et solemne negotium, quod vobis committimus, nostris vice et nomine exequentes in dicto festo Assumptionis, si poteritis comode, vel alio certo convenienti die, quem idem rex ad hoc pro qualitate negotiorum imminuentium duxerit eligendum. Quod si non omnes iis exequentis potueritis interesse, quatuor, tres, duo, aut unus ex vobis, ea nihilominus exequatur.

§ 7. Et ne quis in agendis solemnibus antedictis error, quod absit, intervenire valeret, modum et formam et locum agendorum, et ubi et per quas personas agenda fuerint, particulariter et distincte duximus praesentibus inserenda, prout in archivio Ecclesiae et in pontificali ordinario continentur; quorum forma talis est:

§ 8. Cum rex, in imperatore electus, pervenerit ad portam Collinam, quae est iuxta castellum Crescentini (1) recipiatur honorifice a clero Urbis cum crucibus et turibus et processionaliter deducatur usque ad gradus basilicae Sancti Petri, cantantibus universis: Ecce mitto Angelum meum, etc. Camerariis eius missilia spargentibus ante ipsum, et praefecto Urbis gladium praeferente. Cum autem pervenerit ante basilicam in plateam, quae Cortina vocatur, dextrandus est a senatoribus usque ad gradus praedictos, ubi, eo descendente, tradendus est equus, cui rex insederat, illis. Interim Summus Pontifex cum omnibus ordinibus suis praeparet se in secretario, tanquam celebraturus divina, et processionaliter exiens usque ad suggestum arcae superioris, quae est in capite graduum super faldestorium, ibi sedeat, considentibus super gradus a parte dextera episcopis et presbyteris, a sinistra vero diaconis cardinalibus, et in proximiori gradu subdiaconis et acolitis, primicerio et cantoribus astantibus circa illos cum magnatibus et nobilibus officialibus et ministerialibus aulae papalis.

§ 9. Tunc rex cum archiepiscopis et

(1) Forsan Crescentii.

episcopis, principibus et magnatibus suis ascendens ad Summitum Pontificem, reverenter osculetur pedes ipsius; et offerens ei aurum, quantum sibi placuerit, benigne recipiatur ab eo ad osculum et amplexum: quo demum surgente, rex ipse a parte dextera, et prior diaconorum a parte sinistra deducant eum usque in ecclesiam Sanctae Mariae in Turribus; ubi ante altare, subdiacono Evangelii textum tenente, rex super illum corporaliter praestet huiusmodi iuramentum: Ego Henricus rex Romanorum, futurus, annuente Domino, imperator, promitto, spondeo et polliceor coram Deo et beato Petro, me de cetero protectorem et defensorem fore Summi Pontificis et Sanctae Romanae Ecclesiae in omnibus necessitatibus et utilitatibus suis, custodiendo et conservando possessiones, honores et iura eius, quantum divino fultus adiutorio fuero, secundum scire ac posse meum recta et pura fide: sic me Deus adiuvet, et haec Sancta Dei Evangelia; forma autem iuramenti praestiti in Avinionem per procuratores et nuntios praedicti regis Romanorum, tempore suae coronationis renovandi, talis est: Nos Sifridus Curien. episcopus, Amadeus comes Sabaudiae, Ioannes Delfini Viennen. et Albonen., comes Guido de Flandria, Ioannes comes Saraponte et Symon de Marvilla thesaurarius Meten., nuntii et procuratores serenissimi principis Henrici Romanorum regis, habentes ad omnia infrascripta plenam et generalem ac liberam potestatem, et speciale mandatum ab eodem, prout constat per praedictas patentes literas ipsius, vobis sanctissimo patri et domino, domino Clementi, divina providente clementia, Papae quinto, vice et nomine dicti domini nostri regis et in animam ipsius promittimus et iuramus per Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, et per haec sancta Dei Evangelia, et per hoc lignum vivificae Crucis, et per has reliquias Sanctorum, quod nunquam vitam aut membra, neque ip-

Ut rex eius pedes sit osculetur.

De iuramento se iuramento ad tuendam Ecclesiam.

Ritus praescribitur.

Qua forma imperator in Urbem sit exiendus.

Ut deducendus ad basilicam S. Petri.

Qua pompa Romanus Pontifex expectet in porticu

sum honorem, quem habetis, sua voluntate aut suo consensu aut suo consilio aut sua exhortatione perdetis: et in Roma nullum placitum aut ordinationem faciet de omnibus, quae ad vos pertinent aut Romanos, sine vestro consilio et consensu; et quicquid de terra Romanae Ecclesiae pervenit ad ipsum aut pervenit, vobis reddet quancitius poterit: et quaecumque in Lombardiam et Tusciam alicum mittet pro terris et iuribus suis gubernandis, quotiens mittet eum, iurare faciet illum, ut adiutor vester sit ad defendendum terram Sancti Petri et Romanam Ecclesiam secundum suum posse: et si, permittente Domino, dictus dominus noster rex Romam venerit, sanctam Romanam Ecclesiam et vos rectorem ipsius et successores vestros exaltabit secundum suum posse: et cum Romae vel alibi per vos in imperatorem coronandus fuerit dominus noster rex presbiter, dictum sacramentum et aliud fieri consuetum ad requisitionem vestram tempore coronationis suae personaliter renovabit.

§ 10. Deinde Summus Pontifex cum omnibus suis ad altare procedit; et facta ibi coronatione, ad Sedem ascendit, rege cum suis tribus episcopis, videlicet Ostien. et Portuen. et Albanen. in ecclesia Sanctae Mariae in Turribus remanente; ubi a canonicis Sancti Petri receptus in fratrem, imperialibus induatur insignibus, dato ipsius camerario Domini Papae, qui praecedentibus illis canonicis et cantantibus: Pater, amas me? tu seis, Domine, quia amo te: pasce oves meas. *ŷ.* Simon Ioannis, amas me plus his? tu seis, Domine, quia amo te: pasce oves meas; cum ad ostium basilicae Principis Apostolorum pervenerit, quae porta Argentea nuncupatur, deducantibus eum hinc inde comite Lateranen. palatii et primicerio iudicum Romanorum, Albanensis episcopus ante ipsam portam Argenteam hanc super eum benedictionem effundat: Deus, in cuius manu corda sunt, regum, etc. Cum autem intra ecclesiam

in medio Rotae pervenerit, Portuen. episcopus hanc orationem super eum decantet: Deus, inenarrabilis auctor mundi, etc. Qui cum ad confessionem beati Petri pervenerit, prosternat se pronus in terram, et prior diaconorum super eum faciat Letaniam: qua finita, prior presbyterorum dicat orationem dominicam cum capitulis istis: Salvum fac servum tuum, Domine. Mitte ei auxilium de Sancto: Domine, salvum fac regem; ac deinde dicat orationem istam: Actiones nostras quaesumus, Domine, etc. Post haec procedant ad altare Sancti Mauritii, ubi Ostien. episcopus ungit ei de oleo exorcizato brachium dextrum, et in scapulos, hanc orationem dicendo: Domine, Deus omnipotens, cuius est omnis potestas, etc. Item aliam orationem dicat: Deus Dei filius Iesus Christus, etc.

§ 11. His ita peractis, ascendit rex ad altare beati Petri, ubi Summus Pontifex, facta confessione, recipiat eum ad osculum, sicut unum ex diaconibus; ipseque procedat ad pulpitum vel ambonem, ubi thalamus constructus de lignis et ornatus de pallis debet ei esse paratus cum suis archiepiscopis et episcopis, principibus et magnatibus, secundum capacitatem loci consistat; primicerius autem et schola cantorum in choro ante altare decantant Introitum: et post Kyrie eleison et himnum angelicum decantatum, Summus Pontifex dicit orationem, quae competit illi diei; et hanc orationem pro ipso imperatore: Deus regnorum omnium, etc. Item aliam orationem: Suscipe, Domine, preces, etc. Item aliam orationem: Deus qui ad praedicandum, etc. Cumque lecta fuerit epistola et graduale decantatum, imperator ascendat processionaliter ad altare, ubi Summus Pontifex imponit ei mitram clericalem in capite, ac super mitram imperatorum diadema, dicens: Accipe signum gloriae, etc. Deinde sceptrum et pomum aureum tradit ei, et post caetera gladium, ita dicens: Accipe gladium ad vindictam, etc.

Brachio dextero et scapulis inungitur.

Tamquam diaconus admittitur ad osculum.

Preces habendae a Pontifice.

Haec inter conferenda insignia imperialia.

Rex a canonicis S. Petri in fratrem accipitur.

Preces pro eo laudandae.

§ 12. Qui coronatus incendeus portet in dextra manu pomum, in sinistra sceptrum, et sic ad thalamum redeat: ipsoque ibi cum principibus suis consistente, prior subdiaconorum, cum subdiaconibus Romanae Curiae et capellanis aulae imperialis ad pectorale dextrum ante crucifixum argenteum laudem imperatori alta voce decantent hoc modo: Exaudi, Christe, etc. Scrinarii vero Urbis, sericis capis induti, ante pectorale consistentes in choro respondeant: Domino Henrico invictissimo Romanorum imperatori et semper Augusto salus et victoria: qua laude tertio repetita, prior subdiaconorum cum suis tribus vicibus dicat: Salvator mundi: et scrinarii vicissim respondeant: Tu illum adiuva: deinde iste cum suis duabus vicibus dicat: Sancta Maria; et illi vicissim respondeant: Tu illum adiuva: et sic deinceps: Sancte Michael: sancte Raphael: sancte Ioannes Baptista: sancte Petre: sancte Paule: sancte Andrea: sancte Stephane: sancte Laurenti: sancte Vincenti: sancte Silvester: sancte Leo: sancte Gregori: sancte Benedicte: sancte Basili: sancte Saba: tu sancta Agnes: sancta Cecilia: sancta Lucia. Quibus finitis, isti bis dicant: Kyrie eleison; et illi vicissim respondeant: Christe eleyson; ac deinde simul omnes: Kyrie eleison.

§ 13. Post haec, Evangelio decantato, imperator corona et manto depositis, accedat ad Summum Pontificem et offerat ad pedes eius aurum, quantum sibi placuerit; ipsoque Pontifice descendente pro perficiendis missarum misteriiis ad altare, imperator more subdiaconi offerat ei calicem et ampullam, et stet ibi, donec Pontifex ad sedem reversus communicet, sacramque Communionem de manu eius suscipiat cum osculo pacis; et sic ad thalamum rediens in ambone resumat mantum pariter et coronam; missaque finita, pontificalem benedictionem reverenter accipiat; et statim procedat ad locum, ubi debet Summus Pontifex equitare; et cum ipse Pontifex equum ascen-

derit, teneat stapedium sellae eius; et arrepto freno aliquantulum ipsum adextret; moxque suum equum ascendens, procedat iuxta Summum Pontificem usque ad Ecclesiam Sanctae Mariae in Traspadiam, ubi dato sibi osculo ad invicem, non corde, sed corpore separentur.

§ 14. Si vero regina fuerit coronanda, debet super lectorium ex apposito thalamus praeparari, ubi cum duabus ad minus puellis et aliquibus ex principibus imperii, tam ecclesiasticis quam mundanis, resideat: et post coronationem imperatoris deducatur ad altare ante Summum Pontificem amicti regalibus indumentis, cui Summus Pontifex mitram imponat ita, quod cornua mitrae sint a dextris et a sinistris, et super mitram imponat coronam, ita dicendo: Accipe coronam imperialis excellentiae, etc. Coronata vero regina, reducatur ad thalamum, et post Evangelium, ducatur ad oblationem Summo Pontifici exhibendam, stetque in gradibus iuxta absidem versus altare sancti Leonis, donec de manu Summi Pontificis post imperatorem sacram Communionem accipiat; et nunc ad thalamum reducta, permaneat usque ad finem Missae.

§ 15. Consuevit autem imperator larga presbyteria omnibus ordinibus exhibere, quibus ea, cum coronatur, Summus Pontifex elargitur; videlicet episcopis, presbyteris et diaconis cardinalibus, primicerio et cantoribus, subdiaconis basilicariis et regionaliis, universitati cleri romani, capellanis et caeteris officialibus et ministris curiae, praefecto Urbis, senatoribus, iudicibus, advocatis et scrinariis, ac praefectis navalium. Consuevit etiam rex, quando descendit de monte Gaudii, et venit ad ponticellum, praestare hoc iuramentum Romanis: Ego Henricus rex futurus imperator iuro, me servaturum Romanis bonas consuetudines suas, sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

§ 16. Quia vero propter nostram absentiam nonnulla solemnia ex praedictis personam nostram tangentia, expedit in-

Festae ordinationis

Calicem et ampullam more subdiaconi offerat imperator.

Que ritu impetrat coronam

De muneriis erogandis imperatori

Romanis iurando bonis consuetudines suas conservandis.

Quomodo propter Pontificem

absentiam core-
re se debeat
Henricus:

termini, volumus atque decernimus, quod non obstantibus iis, quae superius describuntur in gradibus scalarum dictae basilicae Principis Apostolorum, idem rex Romanorum solemnitate et honorificentia debitis recipiatur ad osculum per vos episcopos et diaconos cardinales, stantes in ordinibus vestris, indutos tamen omnes pluvialibus, processionaliter obviantes eidem cum subdiaconis et acolitis, primicerio et cantoribus, astantibus circa vos magnatibus et nobilibus officialibus et ministerialibus aulae nostrae. Aurum vero, quod rex in eisdem gradibus Apostolico consuevit offerre post genuflectionem et deosulationem pedum, omissis illis, quas nulli vestrum faciat idem rex, quia soli Romano Pontifici competunt et debentur, in eodem loco per eundem regem nobis humiliter offeratur, ita dicente: Si sanctissimus Pater dominus noster dominus Clemens summus Pontifex esset hic praesens, sibi offerrem aurum istud praesentialiter; sed propter eius absentiam offero sibi, vobis dominis cardinalibus, eiusdem domini Papae vice et nomine recipientibus aurum istud. Quo facto, idem rex existens in medio vestrum vobiscum veniat ad altare Sanctae Mariae in Turribus et cum ibidem fuerit publice in vestri praesentia recipientium vestro et Ecclesiae Romanae nomine, praestet idem rex Sacramentum suo expresso proprio nomine de verbo ad verbum, prout superius continetur. Renovet autem sacramentum per procuratores suos praestitum suae approbationis tempore coram nobis, secundum tenorem supra descriptum: et si in adventu suo in gradibus, ubi eidem obviatis, renovationem praedictam facere praeligeret, contentamur.

Quo ritu au-
rum sit oblatu-
rus in gradibus
Henricus:

Legatis dispen-
satis officio

§ 17. Tu vero, frater Ostien., ut praemittitur, Missam celebres et regem praedictum inungas, prout in Ordinario continetur. Quod si te impediri contingat, hoc tu facias Albanen., et si ambo impediremini, hoc facies, Sabinen. episcopi. Letanias dicas tu, Francisce, si potes,

pluviali tamen indutus; quod si te impediri contingat, tu, Lucas, hoc in eodem habitu exequaris. Orationem autem, quam dicere debet prior presbyterorum cardinalium, tu dicas, episcopo Sabinen. Quod si te impediri contingat, tu facias, Albanen., quod si ambo impediremini, tu facias, Ostien. episcopi. Praestito autem in cappella praedictae Sanctae Mariae de Turribus iuramento, omnes remaneatis cum rege praedicto praeter illum, qui missarum solemniam celebrabit. Tu vero, Albanen., orationem, quae tibi dicenda competit, dicas loco et tempore debitis: orationem vero, quam deberet dicere Portuen. episcopus, si adesset, dicas tu, Sabinen.; quod si te impediri contingat, tu suppleas, Ostien.; receptio autem ad osculum inter diaconos cardinales post confessionem in altari Beati Petri factam, et concurrat cum osculo pectoris omittatur. Vos autem universi imponatis mitras suo modo regi, suoque reginae, prout in dicto Ordinario de Summo Pontifice continetur, et diademata regi et reginae praedictis.

§ 18. Verba vero dicenda in impositione diadematum, scilicet: Accipe signum gloriae, quoad regem: item: Accipe coronam imperialis excellentiae, quoad reginam, dicas tu, Sabinen. Licet enim ratione prioratus hoc tibi non competat, quia tamen in legatione nostram repraesentas personam, hoc per te volumus adimpleri. Verba autem praedicta dicas alte atque sonore, ita quod ab assistentibus audiantur. Omnes vero vos alii verba eadem voce submissa dicatis sic, ut nequam audiri possitis, sicut in consecrationibus praelatorum fieri consuevit per coassistentes principaliter consecranti. Verba autem competentia in assignatione gladii, post septrum et pomum aureum, ipsumque gladium, per te, Albanen., ea vos alios tradita, scilicet: Accipe gladium ad vindictam malefactorum, etc. Et idem alta et sonora voce dicas et proferas, Al-

banen., reliquis submissa voce eadem verba dicentibus, prout in verbis ad impositionem mitrarum et diadematum superius est expressum.

§ 19. Decantato autem Evangelio, rex coronandus offerat aurum, quod ad pedes Romani Pontificis consuevit offerri, ad pedem maioris altaris, quod vos omnes nostro recipiatis nomine cardinales. Caetera vero solemnia peragantur cum omni solemnitate et honorificentia, prout in Ordinario continetur. Oblatio vero calicis et ampullae per imperatorem iam coronatum, decantato Evangelio, corona et manto depositis, more subdiaconi Romano lienda Pontifici, et assistentia eidem fienda per imperatorem, donec Romanus Pontifex ad sedem propriam revertatur, quia soli Romano Pontifici competunt, omittantur. Idem tamen imperator, si voluerit, sacram coronationem de manu recipiat celebrantis, osculo tamen omisso. Quibus peractis, ad thalamum rediens in ambone resumat mantum pariter et coronam. Processus autem eiusdem imperatoris ad locum, ubi Summus Pontifex equitare deberet, et detentio stapedii sellaee eius, et arrepto freno equi, cui Romanus Pontifex insideret, adextratio, officii-que stratoris exhibitio, quia solo Romano Pontifici competunt et praesentiam ipsius exigunt corporalem, omittantur omnino. Reliqua autem solemnia, prout exprimuntur in Ordinario, solemniter et honorifice compleantur.

§ 20. Quia autem, ut ex praedictis apparet, multae observantiae, multaque solemnities, multaeque reverentiae et honorificentiae, Romano Pontifici competunt, propter nostram absentiam omittuntur, protestamur et volumus et apostolica auctoritate decernimus, nullum ex hoc iuris vel facti Romanae Ecclesiae, ac nobis, nostrisque successoribus praecudicium generari; quin cum casus regis Romanorum in imperatorem coronandi occurreret, omnia exhibeantur et fiant per coronandos Romanis Pontificibus, sicut in forma,

quae in archivio Ecclesiae et pontificali ordinario continetur superius descripta, serius est expressum. Ad eiusdem autem Ecclesiae Romanae, nostram et successorum nostrorum conservationem iuris atque cautelam, volumus per vos ab eodem tam rege coronando, quam imperatore coronato, expresse iis nostris protestationi et decreto consentiente, recipi patentes literas quadruplicatas, de verbo ad verbum tenorem praesentium continentes, suo regali primum sigillo, ac postmodum sua imperiali bulla aurea communitas: quas vos Albanen., Ostien. et Lucas, duo, aut alter vestrum nobis aut camerae nostrae fideliter assignetis.

Datum in prioratu de Grausello prope Malausan., Vasionen. dioecesis, tertio decimo kalendas iulii, pontificatus nostri anno. vi.

Dat. die 19 iunii 1311, pontif. anno vi.

XII.

Monumentum praestiti ab Enrico VII in imperatorem electo iuramenti fidelitatis, et confirmatarum Sedi Apostolicae imperialium donationum (1).

SUMMARIUM

Proemium. — Ab Henrico praestitum iuramentum Clementi PP. — 1. Aliaeque factae sponsiones. — 2. Henrici literae super iis. — Tenor literarum. — Romanam Ecclesiam et fidem catholicam servaturum se pollicetur. — Quae promiserit Henricus Rom. Ecclesiae. — Eidem privilegia omnia imperialia confirmat. — Et antiquas donationes.

Clemens episcopus servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Henrico regi Romanorum illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

In humilitatis spiritu, qua virtutum comprobatur origo, sicut matris Ecclesiae filius, a Domino benedictus, tuae devotionis ac fidei zelus nobis et ipsi

(1) Ex Regest. Vatic.

Soli Pontifici
exhiberi solita
omitti iustum.

Exigit ab Hen-
rico Clemens,
ut promulgetur
omni ex praec-
termissis Rom.
Pontifici obven-
tuum.

Proemium.

Ecclesiae dudum offerens, reverenter iuramentum, quod tenor infrascriptarum litterarum tuo pendenti munitarum sigillo continet, seriose olim in manibus dilecti filii magistri Ioannis de Mosans scholastici Tullen., cappellani nostri, de mandato per nos ei facto, nostro, Ecclesiae praedictae, et Apostolicae Sedis nomine recipientis, per te sacrosanctis Evangeliiis, sicut per easdem literas plene constat, tactis corporaliter, praestitisti: promittens, teque fideliter obligans cum omni efficacia et effectu, quod post imperialis diadematis a te coronationem susceptam, omnia in iuramento et literis contenta praedictis, ratificares, confirmares, recognosceres, faceres, servares atque iurares: et de iis omnibus infra octo dies post coronationem huiusmodi ad perpetuam rei memoriam, ac nostram, et successorum nostrorum, et Ecclesiae ac Sedis praedictorum securitatem etque cautelam patientes quadruplicatas, imperialis maiestatis typario communitas, concederes litteras, huiusmodi litterarum tuarum seriem continentes.

§ 1. Quare magnificentiam regiam paterno rogamus et hortamur affectu; quatenus ut devotionis et fidei ac reverentiae fervorem huiusmodi cum tuae promotionis et exaltationis augmento praeclara tuae celsitudinis gesta erga nos et praefatam Ecclesiam crevisse demonstrares, in manibus venerabilium fratrum nostrorum, Arnaldi Sabinen. legati, et Nicolai Ostien. episcoporum, nuntii Apostolicae Sedis, vel alterius eorumdem, quos ad tui praesentiam duximus destinandos, quibusve et cuiuslibet eorumdem in solidum iuramenti et aliorum praedictorum omnium et singulorum receptione per nostras literas speciales commisimus, post susceptum per te, ut praemittitur, ipsius imperii diadema, omnia in iuramento et literis contenta praedictis ratifices, confirmes, recognosceas, facias, serves, ac praestes de novo simile iuramentum; nobisque super iis

omnibus et singulis iuxta tuam promissionem et obligationem easdem praedictas literas quadruplicatas, eiusdem imperialis maiestatis typario communitas, in eis tenore praedictarum tuarum litterarum inserto, concedas; illasque nobis per eosdem episcopos vel alterum eorumdem transmittas. Tenorem autem praedictarum litterarum tuarum, ut de ipsis plenam certitudinem habeas, de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus, qui talis est:

§ 2. *Sanctissimo in Christo patri et domino suo, domino Clementi, sacrosanctae Romanae ac universalis Ecclesiae Summo Pontifici, Henricus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, cum reverentia debita devota pedum oscula beatorum.*

§ 5. Ferventi desiderio cupientes, sanctitatis vestrae pedibus, et Apostolicae Sedi toto corde et animo zelum nostrae reverentiae, fidei et devotionis offerre: vestris sanctis monitis, exhortationibus et mandatis nos pro viribus cooptando; et honorem vestrum, ac sanctae Romanae Ecclesiae et aliarum Ecclesiarum iura diligere et pro posse protegere ac servare; attendentes propensius, quod nihil est quod lumine clariore praefulgeat, quam recta fides in principe, nihilque est quod ita nequeat occasui subiacere quam vera religio, et quod ad Dei timorem servandum, mandataque eius custodienda factus est omnis homo, sed praecipue imperialis et regalis potestas, quae a Domino Deo est, et ad eius ministerium exequendum, ad fidem et reverentiam sui nominis dilatandam in omnes regiones et regna; promittimus et obligamus nos cum omni efficacia Deo omnipotenti, vobisque domino nostro Clementi summo Pontifici, vestrisque successoribus ac sacrosanctae Sedi Apostolicae et Romanae Ecclesiae, quae Ecclesiarum omnium caput est et magistra, quod sacrosanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam, fidemque catholicam fun-

Ab Henrico praestitum iuramentum Clementi PP.

Henrici literae super iis.

Tenor litterarum.

Aliaque factae sponsiones.

Rom. Ecclesiam et fidem catholicam servaturum se pollicetur.

datam super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso scilicet angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis aedificatio constructa crescit in Templum sanctum in Domino, in cuius nomine omne genuflectitur caelestium, terrestrium et infernorum, nec est nomen aliud sub caelo, in quo salvari oporteat credentes, toto corde et animo, pura fide, et sancta intentione conservabimus, reverebimur, atque defendemus totis viribus et toto posse: ac omnem haeresim et schisma, extollem se contra sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam, exterminabimus pro viribus, et omnes haereticos, cuiuscumque sectae et conditionis existant, facies quidem habentes diversas, sed candidas ad invicem colligatas, quibus vineam Domini Dei Sabaoth perdere et vastare nituntur; omnesque fautores, adiutores, valitores et receptatores ac defensores eorum; et quod nullo tempore coniungemur, confederabimur, parentela vel foedere, vel unione quacumque nam quocumque saraceno vel pagano vel schismatico rege vel principe, vel quocumque alio fidei catholicae unionem non habente; neque cum aliquo rebelle vel inimico ipsius Romanae Ecclesiae, vel de eisdem manifeste suspecto: item promittimus et obligamus nos cum omni efficacia et effectu, quod personam vestram, statum et honorem, et successorum vestrorum, contra quemcumque seu quoscumque homines cuiuscumque status, praeminentiae vel dignitatis existant, conservabimus, defendemus et manutenebimus: nec non omnia privilegia regum et principum et imperatorum Romanorum praedecessorum nostrorum, cuiuscumque tenoris et continentiae existant, quocumque tempore concessa Sanctae Romanae Ecclesiae, ac Romanis Pontificibus et Sedi Apostolicae et quibuscumque Ecclesiis, praelatis et ministris ipsarum, conservabimus et manutenebimus; nec aliquo unquam tempore contraveniemus, vel aliquem, quantum in no-

bis erit, venire permittemus, quacumque occasione vel titulo allegato iuris vel facti: imo ad perpetuam rei memoriam, et sanctae Ecclesiae securitatem atque cautelam ipsa privilegia omnia pro nobis et successoribus nostris ratificamus, confirmamus, recognoscimus, innovamus et de novo concedimus, prout melius et plenius possumus ex certa scientia cum omni efficacia et effectu: volentes ac etiam decernentes, quod ista generalis ratificatio, confirmatio, recognitio, innovatio et de novo concessio perinde robur obtineant perpetuae firmitatis, ac si omnia et singula privilegiorum verba singulariter et expresse, ac de verbo ad verbum, praesentibus inserta fuissent: specialiter autem et expresse cum omni efficacia et effectu supradictis ratificamus, confirmamus, recognoscimus, innovamus et de novo concedimus omnia privilegia Constantini, Caroli, Henrici, Ottonis IV, Frederici II, atque Rodulphi, regum et principum seu imperatorum romanorum, quocumque tempore concessa super quibusque, cuiuscumque continentiae vel tenoris existant, Sanctae Romanae Ecclesiae, Romanisque Pontificibus, et Apostolicae Sedi. Promittimus etiam et obligamus nos cum omni efficacia et effectu, omni iure et forma, quo melius et efficacius fieri potest, manuteneere et conservare omnia privilegia, cuiuscumque tenoris vel conditionis existant, et nullo unquam tempore contravenire, vel aliquem, quantum in nobis est, venire permittere, quacumque occasione vel causa vel titulo allegato iuris vel facti, per quoscumque reges vel principes seu imperatores romanos, et praecipue per supradictos Constantinum, Carolum, Henricum, Ottonem quartum, Fredericum secundum, atque Rodulphum concessa Sanctae Romanae Ecclesiae ac Romanis Pontificibus et Apostolicae Sedi super recognitione, innovatione, advocatione, concessione, quietatione, renunciatione et libera dimissione terrarum et provinciarum Sanctae Roma-

Eadem privilegia omnia imperialia confirmat

Quae promissit Henricus Romanae Ecclesiae.

Et antiquae donationes.

nae Ecclesiae ubicumque positarum; praecipue Marchiae Anconitanae cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis et confinibus suis, integraliter cum omnibus iuribus et iurisdictionibus earumdem; exarcatus Ravennae et Pentapolis ac Romanolae et Brettenorii; comitatus cum civitate Bononiae, et cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis et confinibus, et cum omnibus iuribus et iurisdictionibus earumdem; Massae quoque, quae Trabarum nuncupatur, cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis et confinibus, integraliter et cum omnibus iuribus et iurisdictionibus earumdem; patrimonii etiam Beati Petri in Tuscia cum civitatibus Tuderti, Narniae, Urbis Veteris et Reate, et cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis ac confinibus, integraliter et cum omnibus iuribus et iurisdictionibus earumdem; comitatus quoque Sabinae cum civitate Interamnen. et cum Arhecesarum, et terra, quae dicitur Arnulphorum, cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis et confinibus integraliter, et cum omnibus iuribus et iurisdictionibus earumdem; comitatus quoque Campaniae atque Maritimae cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis et confinibus suis integraliter, et cum omnibus iurisdictionibus et iuribus earumdem: et ex abundantia de novo, et ad maiorem cautelam supradictas omnes terras atque provincias cum omnibus iuribus et iurisdictionibus, terminis, limitibus et confinibus earumdem, et ius et possessionem et proprietatem ipsorum cum omni plenitudine recognoscimus iure plenissimo ad ius et proprietatem Sanctae Romanae Ecclesiae spectare ac omnimode pertinere: ac ipsas omnes terras atque provincias de novo advocamus, innovamus atque concedimus, quitamus libere et dimittimus, restitimus et renuntiamus, nec non ad omnem scrupulum removeendum, et ut pax, quies, atque tranquillitas inter Ecclesiam et imperium iugiter vigeat, et

futuris, dante Domino, temporibus augetur, et omnis contentio et dissensionis cuiuslibet materia praecludatur, prout melius et efficacius fieri et intelligi potest, concedimus ipsas, conferimus et donamus de novo. Promittentes et obligantes nos, prout plenius et efficacius possumus, quod nullo unquam tempore occupabimus, vel occupari, quantum in nobis est, permittemus civitates, loca, castra, terras et provincias supradictas, vel aliquam ipsarum vel earum partem; nec in ipsis vel aliqua ipsarum vel earum parte iurisdictionem aliquam per nos vel per alium geremus vel exercebimus; nec iura aliqua, possessiones vel tenutas habebimus vel possidebimus in eisdem terris vel provinciis vel aliqua ipsarum, seu parte earum; nec officium aliquod geremus per nos vel per alium potestariae vel capitaniae, seu quocumque nomine censeatur, in ipsis vel aliqua ipsarum vel earum parte; et quod tanquam princeps catholicus, advocatus et defensor Sanctae Romanae Ecclesiae iuvabimus ipsam, sibi assistemus contra quoscumque occupantes, invadentes vel turbantes provincias ipsas, civitates, loca, castra et terras vel aliquam ipsarum seu earum partem; et quoscumque inobedientes seu rebelles Ecclesiae, praecipue in provinciis, civitatibus, locis, castris et terris eisdem, in nullo fovebimus vel manutenebimus, seu per quoscumque foveri seu manuteneri, quantum in nobis est, permittemus: sed contra ipsos assistemus consiliis, auxiliis et favoribus opportunis Sanctae Romanae Ecclesiae, ac Romanis Pontificibus et Apostolicae Sedi, quosque rebelles et subditi ad plenam reverentiam et obedientiam reducantur: promittentes quoque Sanctam Romanam Ecclesiam, et Ecclesias alias, ac libertatem ecclesiasticam, et bona iura, praelatos et ministros ipsarum manuteneat, conservare et pro viribus defensare: vassallos quoque Romanae Ecclesiae contra iustitiam non

offendere, et quod devotos et fideles Ecclesiae etiam in imperio constitutos, benigne tractabimus, et contra iustitiam non opprimemus, neque per alium, quantum in nobis est, opprimi permittemus, sed conservabimus in iuribus et iustitiis eorumdem. Praedicta autem omnia et singula inviolabiliter observare et observari facere, et nullo unquam tempore contravenire iuravimus ad sancta Dei Evangelia, tacto libro, in manibus discreti viri Ioannis de Mosans, scholastici Ecclesiae Tullen., vestri capellani, nomine Romanae Ecclesiae et Sedis Apostolicae, ac vestro et de vestro mandato speciali recipientis; de qua etiam receptione tam per vestras praesentes quam per ipsius recipientis literas seu instrumentum publicum plene constat: et ad praedictorum omnium perpetuam rei memoriam, et Sanctae Romanae Ecclesiae ac Sedis Apostolicae, et Romanorum Pontificum securitatem atque cautelam praesentes literas regiae maiestatis sigillo munitas fecimus communiri: promittentes et obligantes nos cum omni efficacia et effectu, quod post imperialis diadematis coronationem susceptam, praedicta omnia ratificabimus, confirmabimus et recognoscemus et faciemus et servabimus atque iurabimus; et de supradictis omnibus infra octo dies nostras patentes dabimus literas quadruplicatas, harum seriem continentes, ad perpetuam rei memoriam, et ad securitatem et cautelam vestram, et successorum vestrorum, et Sanctae Romanae Ecclesiae, et Apostolicae Sedis, imperialis maiestatis typario communitas.

Datum Lausannae quinto idus octobris, anno Domini mcccx. regni vero nostri anno secundo.

Datum in prioratu de Grausello prope Malasan., Vasionen. diocesis, decimo kalendas iulii, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 22 iunii 1314, pontif. anno vi.

Bull. Rom. Vol. IV.

29

XIII.

Mandatum de reduciendo numero scriptorum sacrae Pœnitentiariae ad duodenarium (1).

SUMMARIUM

Causae stabilendi numerum huiusmodi scriptorum. — Mandatum (*de quo in rubrica*).

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Berengario episcopo Tusculano, salutem et apostolicam benedictionem.

Dignum est, ut in Apostolicae Sedis officiis determinatus ministrorum seu officialium numerus habeatur; ne provisione careat superflua multitudo, vel ex paucitate opportunum eidem Sedi servitium subtrahatur. Sane frequenter pro parte dilectorum filiorum scriptorum Pœnitentiariae nostrae fuit nobis expositum, quod propter importunam instantiam plurimorum, quibus Sedes praedicta se exhibuit liberalem, eorum numerus adeo dicitur augmentatus, ut ipsi, qui ad praesens viginti unus vel circiter esse noscuntur, secundum eorum decentiam et laudabilem antiquam romanae Curiae consuetudinem non possint de officii sui obventionibus commode sustentari. Quare ex parte ipsorum fuit nobis humiliter supplicatum, ut cum temporibus aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum iidem scriptores in tanta multitudine non fuissent, sed eorum officium in decenti numero personarum, prout incumbentium agendorum exposcebat qualitas et utilitas, fuerat moderatum, providere super hoc de benignitate apostolica dignaremur; denique officium reduci ad duodenarium scriptorum numerum mandaremus. Cum igitur nostrae intentionis existat, quod dicti scriptores, qui nostri officiales existunt, propter superfluum multitudinem

Causae stabilendi numerum huiusmodi scriptorum.

(1) Ex Regest. Vatic.

non grauentur; quinimo ad dictum duodenarium vel alium decentem redacti numerum, iuxta decentiam et consuetudinem praelibatam, commode valeant sustentari; considerantes, quod tam agendorum multiplicitate qualitates et onera, quae variarum rerum producit continuata necessitas, quam dictorum scriptorum multitudo superflua te non latent, sed te ipsa facti iam longa experientia docuit, quod in talibus, secundum dictae Sedis decentiam, debeat observari; fraternitatem tuam (1), de qua in iis et aliis fiduciam in Domino gerimus specialem, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus, si eorundem scriptorum officium, consideratis circumstantiis universis, quae in hoc fuerint attendendae, inuenis in huiusmodi multitudine praegravatum, officium ipsum reducere ad ipsum duodenarium vel alium certum scriptorum numerum competentem, iuxta datam tibi a Deo prudentiam, prout consideratis praemissis cognoveris expedire, auctoritate nostra procures: statuens et ordinans, auctoritate praedicta, quod dictum officium deinceps praedicto numero sit contentum; nec ad illud de caetero aliquis admittatur quousque sit ad praedictum numerum per te statuendum redactum, et aliquis defecerit de eodem; nisi forte multiplicitate agendorum vel alterius causae necessitas aliud circa haec geri et statui in futurum per eiusdem Sedis providentiam postulet.

Datum in prioratu de Grausello prope Malasanan Vasionen. dioecesis quarto nonas septembris, pontificatus nostri anno sexto.

Dat. die 2 septembris 1311, pontif. anno vi.

(1) Forsan leg. *fraternitatis tuae*.

XIV.

Damnatio militum Templariorum, cum bonorum totius ord. applicatione ordini militum Hierosolymitanorum (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Sententia per viam provisionis contra hunc ordinem data. — 2. Eiusdem bona militibus hospitalis S. Ioannis Hierosolym. applicata. — 3. Excipiuntur bona hic enunciata, quae dispositioni Sedis Apost. reservantur. — 4. Occupatoribus dictorum bonorum inflictum anathema — 5. Clausulae.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuum rei memoriam.

Ad providam Christi Vicarii praesidentis in specula apostolicae dignitatis circumspectionem pertinet, vices pensare temporum emergentium, negotiorum causas discutere, ac personarum attendere qualitates: ut ad singula debitum dirigens necessariae considerationis intuitum et opportuna manu operationis apponens, de agro Domini sic vitiorum tribulos eruat, ut virtutes amplifcet; sic praevaricantium spinas tollat, ut evellendo plus plantet quam destruat, et in loca vacua per eradicationem nocentium tribulorum, devota Deo plantamina transferendo potiore praebat, de provisa et utili eorum locorum unione et translatione, laetitiam, quam vera iustitia, quae compassionem habet, doloris intulerit detrimentum personarum et locorum huiusmodi per ruinam: sic enim sufferendo quod officit, et subrogando quod proficit, virtutum profectus amplificat, et sublata de medio meliori subrogatione restaurat.

§ 1. Dndum siquidem ordinem domus militiae templi Hierosolymitani, propter magistrum et fratres, caeterasque personas dicti ordinis in quibuslibet mundi partibus consistentes, variis et diversis non tam nefandis, quam infandis (proh dolor) errorum et scelerum obscenitatibus, pra-

Proemium.

Sententia per viam provisionis contra hunc ordinem data.

(1) Hanc promulgavit sententiam iste Pontifex (ut hic patet) in Concilio Viennensi, quod hac et aliis de causis fuerat indictum.

vitatibus, maculis et labe respesos, quae propter tristem et spurcidam eorum memoriam praesentibus subticemus, eiusque ordinis statum, habitum atque nomen, non sine cordis amaritudine et dolore, sacro approbante concilio, non per modum definitivae sententiae, cum eam super hoc, secundum inquisitiones et processus super his habitos, non possemus ferre de iure, sed per viam provisionis seu ordinationis apostolicae, irrefragabili et perpetuo valitura in solidum sanctione, ipsum prohibitioni perpetuae supponentes, districtius inhibendo, nequis dictum ordinem de caetero intrare, vel eius habitum suscipere vel portare, aut pro Templario gerere se praesumeret, quod si quis contraferet, excommunicationis incurreret sententiam ipso facto. Universa etiam bona ordinis praelibati Apostolicae Sedis ordinationi et dispositioni, auctoritate apostolica, duximus reservanda. Inhibentes districtius, ne quis, cuicumque conditionis vel status existeret, se de personis vel bonis huiusmodi aliquatenus intramitteret, vel circa ea in praecidium ordinis seu dispositionis apostolicae per Sedem eandem, ut praemittitur, faciendae, aliquid faceret, innovaret, vel etiam attentaret, decernentes ex tunc irritum et inane, si secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari. Ac postmodum ne dicta bona, quae dudum ad subsidium Terrae Sanctae et impugnationem inimicorum fidei christianae a Christi cultoribus data, legata, concessa et acquisita fuerunt, debita gubernatione caruerint, tamquam vacua deperirent, vel converterentur in usus alios, ad quos fuerant pia devotione fidelium deputata, vel propter tarditatem ordinationis et dispositionis huiusmodi eorum destructio vel dilapidatio sequeretur, cum fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, necnon patriarchis, archiepiscopis, episcopis, praelatis, ac etiam cum nonnullis excellentibus et illustribus personis, cum reliquorum quoque absentium praelatorum et etiam

capitulorum et conventuum, ecclesiarum et monasteriorum procuratoribus in dicto concilio constitutis, habuimus ardua, morosa et diversa consilia et tractatus: ut per huiusmodi consiliorum et tractatum deliberationem praehabitam diligentem, dictorum honorum ordinatio et dispositio ad honorem Dei, augmentum fidei, exaltationem Ecclesiae, dictae Terrae subsidium, salutem quoque fidelium et quietem salubris et utilis perveniret. Post quae utique longa, praemeditata, provisa et matura consilia, suadentibus plurimis iustis causis, nostra et dictorum fratrum, necnon patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum et aliorum praelatorum, ac excellentium et illustrium personarum praedictorum in dicto concilio tunc praesentium deliberationes et consilia in hoc finaliter resederunt, ut praedicta bona ordini hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani et ipsi hospitali, ac dilectis filiis magistro et fratribus hospitalis eiusdem, nomine hospitalis et ordinis eorundem, qui tamquam athletae Domini pro defensione fidei, se periculis mortis iugiter exponentes, onerosa nimis et periculosa dispendia continue perferunt in partibus transmarinis, in perpetuum venirentur (1).

§ 2. Nos igitur inter caetera mundi loca in quibus vigere dignoscitur observantia regularis, dictum ordinem hospitalis et ipsum hospitale sincerae caritatis plenitudine prosequentes, ac attendentes, quod sicut evidentia facti in eo divinis obsequiis ferventer insistitur, pietatis et misericordiae opera vigilantibus studiis exercentur, fratres hospitalis ipsius, mundanis spretis illecebris, devotum impendentes Altissimo famulatum, ac pro recuperatione Terrae praedictae, tamquam intrepidi Christi pugiles, ferventibus studiis et desideriis intendentes, quaelibet ducunt humana pericula in contemptum; considerantes quoque, quod ex hoc tanto eorundem magistri et fratrum dictorum ordinis et hospitalis creceat strenuitas,

(1) Forsan *uirerunt*.

Eiusdem boni
militibus hospi-
talis S. Ioannis
Hierosolym. ap-
plicati.

animorum fervor augebitur et ipsorum roborabitur fortitudo, ad propulsandas nostris Redemptoris iniurias et hostes eiusdem fidei conterendos, quanto ipsorum potentia in opulentioribus facultatibus augmentata, onera, quae prosecutionis tanti negotii necessitas exigit, levius et facilius poterunt supportare; et propterea non indigne vigiles redditi, studiisque sollicitis excitati, ut ad sui status augmentum, operam et operam impendamus, eodem sacro approbante concilio, ipsam domum Militiae Templi, caeterasque domos, ecclesias, cappellas, oratoria, civitates, castra, villas, terras, grangias et loca, possessiones, iurisdictiones, redditus atque iura, omniaque alia immobilia et mobilia, vel sese moventia, cum omnibus membris, iuribus et pertinentiis suis, ultra et citra mare, ac in universis et quibuslibet mundi partibus consistentia, quae ipse ordo et dicti magister et fratres ipsius ordinis Militiae Templi, tempore quo ipse magister et nonnulli ex eisdem fratribus Militiae Templi in regno Franciae communiter capti fuerunt, videlicet anno Domini millesimo trecentesimo octavo, mense octobris, per se, vel quoscumque alios, habebant, tenebant, possidebant, vel ad eosdem domum et ordinem Militiae Templi et dictos magistrum et fratres ipsius ordinis Militiae Templi quomodolibet pertinebant, necnon nomina, actiones et iura, quae dicto tempore captionis ipsorum eisdem domui, ordini vel personis ipsius ordinis Militiae Templi quocumque modo competebant vel competere poterant, contra quoscumque cuiuscumque dignitatis, status vel conditionis existentem, cum omnibus privilegiis, indulgentiis, immunitatibus et libertatibus, quibus praefati magister et fratres dictorum domus et ordinis Militiae Templi et ipsa domus et ordo per Sedem Apostolicam, vel per catholicos imperatores, reges et principes et fideles alios, vel quocumque alio modo erant legitime communiti, eidem ordini hospitalis S. Ioannis Hieroso-

lymitani et ipsi hospitali donamus, concedimus, unimus, incorporamus, applicamus et annectimus in perpetuum, de apostolica plenitudine potestatis.

§ 5. Exceptis bonis quondam dicti ordinis ipsius Militiae Templi consistentibus in regnis et terris carissimorum in Christo filiorum nostrorum Castellae, Aragoniae, Portugalliae et Maioricarum regum illustrium et extra regnum Franciae, quae a donatione, concessione, unione, applicatione, incorporatione et annexione praedictis specialiter excipienda duximus et etiam excludenda, ea nihilominus dispositioni et ordinationi Sedis Apostolicae reservantes, inhibitionem dudum per alios processus nostros factam, ne quis videlicet cuiuscumque conditionis vel status existeret, se de personis et bonis huiusmodi aliquatenus intronitteret, vel circa ea in praedictum ordinationis seu dispositionis Sedis eiusdem faciendae de illis, necnon decreti nostri interpositionem, quoad personas et bona in dictis regnis et terris eorumdem regum proxime expressorum consistentia, omnino manere volentes in pleno robore firmitatis, quousque de personis et rebus praedictis in eisdem regnis et terris consistentibus per dispositionem Sedis eiusdem fuerit aliter ordinatum.

§ 4. Occupatores quoque dictorum bonorum, aut illicitos detentores, cuiuscumque status, conditionis, excellentiae vel dignitatis extiterint, etiamsi pontificali, imperiali, vel regali praefulgeant dignitate, nisi infra unius mensis spatium, postquam super hoc per dictos magistrum et fratres ipsius hospitalis, vel ipsorum quemlibet, aut procuratorem seu procuratores eorum fuerint requisiti, dicta bona dimiserint, illaque plene ac libere restituerint ordini ipsius hospitalis et eidem hospitali aut magistro, seu prioribus vel praecceptoribus aut fratribus hospitalis eiusdem, in quibuscumque partibus et provinciis constitutis, eorumque singulis vel procuratori seu procuratoribus eorumdem eiusdem ordinis ipsius hospitalis nomine.

Excipiuntur bona hic enunciatia, quae dispositioni Sedis Apostolicae reservantur.

Occupatoribus dictorum bonorum inflicti anathema.

etiamsi dicti priores, praeceptores et fratres ipsius hospitalis et procuratores ipsorum et eorum quilibet a dicto magistro ipsius hospitalis mandatum super hoc specialiter non haberent, dummodo procuratores praedicti, a dietis prioribus et praeceptoribus, vel eorum singulis, in provinciis et partibus, in quibus huiusmodi priores et praeceptores extiterint deputati, mandatum super hoc habuerint vel ostenderint speciale. Qui omnes et singuli, videlicet priores et praeceptores et fratres dicto magistro, procuratores vero praedicti eisdem prioribus et praeceptoribus, eorumque singulis, a quibus super his fuerint deputati, plenum super omnibus gestis, actis receptis et procuratis per eos quomodolibet in hac parte, computum et rationem ponere et reddere teneantur, necnon omnes, qui scienter occupatoribus et detentoribus praelibatis in occupatione vel detentione huiusmodi dederint consilium, auxilium vel favorem, publice vel occulte, excommunicationis: capitula vero, collegia, seu conventus ecclesiarum et monasteriorum, necnon universitates civitatum, castrorum, villarum et aliorum locorum, et ipsas civitates, castra, villas et loca, quae in his culpabilia extiterint, ac etiam civitates, castra et loca in quibus detentores et occupatores huiusmodi dominium obtinuerint temporale, si huiusmodi domini temporales in dimittendo bona praedicta et restituendo illa magistro et fratribus ordinis et hospitalis eiusdem, nomine hospitalis ipsius, obstaculum adhibebunt, et infra dictum mensem ab huiusmodi praemissis non destiterint, postquam super hoc, ut praemittitur, fuerint requisiti, ipso facto interdicti sententia decernimus subiacere, a quibus absolvi non possint, donec super his plenam et debitam satisfactionem curaverint exhibere. Et nihilominus occupatores et detentores huiusmodi, vel praestantes eisdem, ut praemittitur, auxilium, consilium vel favorem, sive singulares personae sive capitula, collegia,

seu conventus ecclesiarum et monasteriorum, ac universitates civitatum, castrorum, terrarum vel aliorum locorum extiterint, praeter poenas praescriptas, omnibus, quae a Romana vel aliis Ecclesiis quibuscumque tenent in feudum, ipso facto decernimus fore privatos sive privata. Ita quod ad Ecclesias, ad quas spectant, illa libere sine contradictione aliqua revertantur, earumque Ecclesiarum praelati sive rectores de ipsis pro sua voluntate disponant, sicut utilitati Ecclesiarum ipsarum viderint expedire.

§ 5. Nulli ergo, etc., nostrorum donationis, concessionis, unionis, incorporationis, applicationis, annexionis, reservationis, inhibitionis, voluntatis et constitutionis infringere, etc.

Dat. Viennae, 6 nonas maii, pont. nostri anno 7.

Dat. die 2 maii 1312, pontif. anno vii.

XV.

Canonizatio S. Petri de Murrone Summi Pontificis Romani, Coelestini Quinti nuncupati, eiusque relatio in cathalogum Ss. confessorum, cum festivitatis institutione pro die 19 mensis maii.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. B. Petri merita et virtutes. — 2. Eiusdem patria et parentes. — 3. Vita aspera in eremo. — 4. Cilicium, aliaeque carnis macerationes. — 5. Carnibus nunquam usus. — 6. Eius ieiunia: — Et austeritates in quadragenis. — 7. Continuae preces ad Deum. — 8. Labori manuum vacat. — 9. Suo exemplo alios ad bonam frugem revocat. — 10. Congregationem monachorum instituit. — 11. Summus Pontifex eligitur: — 12. Ab eodem se abdicat: — 13. Sancteque usque ad obitum vivit. — 14. Multis claret miraculis. — 15. Caecae mulieri restitutus visus. — 16. Amens sanatus. — 17. Puellae fistulam, — 18. Ethicam, — 19. Homini cuidam strophulam, — 20. Croccam et inflatam mulierem. — 21. Aliam contractam, —

22. Pene caecum sanat. — 23. In eius obitu Crux apparet. — 24. Paralyticus, — 25. Viribus destitutus sanati. — 26. Gaudiis spiritualibus exultandum. — 27. Sanctorum fastis adscribitur. — 28. Festus eius dies celebrandus.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus universis archiepiscopis(1), ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, aliisque Ecclesiarum praelatis, ad quos literae istae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absque numero Dei filius, increata Sapientia, Verbum Patris: qui olim a principio una cum Patre et Sancto Spiritu ex se ex nihilo mundum efficiens dispositione suavi convertit, produxit omnia secundum gradus suis naturis congruos, coelum replevit angelis, hominem ad imaginem suam factum perfundendo gratia, sydereis mansionibus dignum fecit.

F. Petri merita et virtutes.

§ 1. Novissime diebus istis, antiqua innovando signa, immutando mirabilia, stupendum, mirandumque opus ipse fecit Altissimus, gloriam maiestatis divinae clamans altissime, perfundens sponsam suam Ecclesiam novo genere gaudiorum. Ecce namque novi confessoris insignia mundo prodeunt: praecleara merita mundi defluentis viatoribus patefiunt, sanctitatis eius magnitudinem grandia miracula proloquuntur, quae ipsum probant indubie in deliciis paradisi iuxta secreta Dei cubacula plenam habere requiem post laborem. Et recte quidem. Nam qui in terris non cessavit magnifice de virtute progredi in virtutem, dignum esse cognoscitur, qui in coelis terras (2) rerum spirituum agmina exultant in gaudio: dum vir sanctus solari fulgore coruscus ipsis inseritur et de ipso portante gloriam, sacratus horum numerus, quem cadentium ruina minuerat, integratur. Applaudunt et coeli, cum ei gradienti in virtute sursum patulum praebent iter, ipsi regnant Deus in ipsis aetheream sedem

(1) Addendum forsitan *episcopis*. (2) *Deest aliquid*.

parat. Plaudat ergo et iubilet canora voce sponsa Christi mater Ecclesia, dum quem genuit unda Baptismatis et aluit ubere pie matris, quem et patrem in mundo habuit et pastorem, laetabunda gloriosum mittit ad superos, cum de se horto irrigato divinitus, ipsum ut liliū candoris nivei, vernantem rosam odoris eximii, festive divinis conspectibus repraesentat.

§ 2. O quam foelix es provincia Terrae Laboris, quae probaris talem et tantum produxisse palmitem, inhaerentem firmissimae Christi viti, cuius propagines odore mirae sanctitatis diffuso, extenduntur usque ad fines orbis, eiusque ex uvīs expressus vini liquor devotorum corda laetificans, ad amorem Dei mundanorum mentes allicit et inflammat. Sane B. Petrus, de praedicta provincia Terrae Laboris traxisse fertur originem, ex honestis parentibus, catholicis et devotis.

§ 3. Hic edoctus cum Tobia Deum timere ab infantia, et abstinere a vitiis, illecebras mundi considerans, quae plerumque humanas mentes dum leniunt, vulnerant, vincunt et captivant, positus in aetate adhuc tenera, sed sub corpore fragili viri animum secum habens, antequam saeculare quicquam eius illaberetur animo, fugam prudenter attendens, cum Baptista Ioanne, eremi secreta petiit, ubi remotus a noxiis, solus posset suo vivere Creatori. Quanta autem inibi in locis solitariis, horridis et aridis et fere hominibus inaccessis, vestium asperitas, quanta victus parsimonia, quantisque vigiliis et orationibus, quotve aliis afflictionibus maceraverit carnem suam, ne delicate nutrita proterviens saeviret in spiritum, non posset lingua faciliter seu breviter explicare. Hoc vir sanctus idcirco consulte et provide faciebat, quod excussa et attrita palea suae carnis, eius spiritus innocens, ut purgatum et mundum triticum, reponi dignus esset in horreo coelesti.

§ 4. Ut autem ad aedificationem Christi fidelium saltem pauca exprimantur de multis, quae sint velut informativa quae-

Eiusdem p. tria et parentes.

Vita aspera in eremo

Glicium, abaeque carnis maceratione

dam exemplaria vitae nostrae; ipse, sicut pluribus et fide dignis testimoniis est probatum, vestium splendorem ac levitatem despiciens, in quibus amatores huius saeculi delectantur, cilicis de pilis equorum factis, reticulatis pariter et nodosis, vestibus quoque aliis vilibus multum et asperis tegebatur. Ad nudam quoque carnem catenam ferream et circulum quandoque ferreum deferabat. Lecti etiam molliem declinans (ne caro petulanter lascivens noxie moliretur in spiritum) in terra aut nudis tabulis dormiebat, vel in cancellatis craticulis, vestitus cilicio et pannis solitis, praecinctus lumbos catena ferrea aut circulo. Pro pulvinari vero, ligno aut lapide, seu dura re alia utebatur, et (quod importabile est) sanus vel infirmus lectis aliis non est usus.

§ 5. Studens etiam pro viribus domesticum domare hostem, ne praevalere posset spiritui, nec sanus nec infirmus carnibus vesceretur. Vinum vero non bibebat nisi rarissime, sic tamen dilutum, ut videretur vini speciem non habere.

§ 6. Semper quoque, nisi diebus dominicis, ieiunabat. Sex nihilominus quadragenas singulis annis faciens, mentem, non ventrem reficere cupiendo, alligebat in ipsis solito durius carnem suam. O stupenda et aliis insueta rerum materies, cernere hominem in carne degentem mortali et fragili, sub tam austeræ et longæ macerationis pondere non cadentem! In tribus namque quadragenis in pane et aqua ieiunabat continue et quandoque cum solis foliis caulium absque pane. Interdum autem solis pomis vel castaneis seu granis fabarum mollificatis in aqua, aut crudis rapis tantummodo vesceretur. In caeteris vero quadragenis, uno tantum fereulo utebatur, insipido tamen et in modica quantitate. In harum vero quadragenarum aliquibus (quod naturæ humani corporis est horror) usus est pro veste solo cilicio. In quibusdam vero cilicio et super ipsum lorica cuius pondere caro eius per subintrantes nodos cilicii,

ut testantur eius socii, aliquotiens disrumpebatur. Et revera hæc in homine isto sancto supra hominem gerebantur. Ad hæc enim ferenda tam gravia virtus humana non videtur posse sufficere, sed divina potius in ipso habitaans hoc gerebat.

§ 7. Hic beatus vir iam mortificatis spiritu carnis desideriis et repressis, summe devotus Deo, orando assidue animi ad Deum tenuit firmiter elevatum. Ipse etenim ad matutinas laudes media nocte surgebat, ipsisque dictis, legebat psalterium cum litanis et collectis quam pluribus, ac crebris genuflexionibus et disciplinis duris carnem suam cum vitis concupiscentiæ crucifigens: in aurora vero, missa per ipsum celebrata, iterum devote incipiens ibi psalterium, ubi dimiserat, orare usque ad horam tertiam non cessabat.

§ 8. Ne autem ipsum reperire posset diabolus otiosum, laborabat propriis manibus, scribendo vel suendo cilicia, seu faciendo aliud opus honestum et utile ab hora tertia usque ad nonam. Post cibum denique sumptum usque ad noctem profundam perseverabat cum Deo, ab oratione fervente spiritum non relaxans.

§ 9. Morum etiam honestate venustus, odore suæ sanctitatis vitæ communiter iam disperso, ad suum multos attraxit aspectum, et quamplures aberrantes per vitiorum abrupta reduxit ad Deum suis sanctis exhortationibus et exemplis. Nec mirum, nam ipsum reddebat cunctis communem caritas, obedientia promptum, placidum humilitas, pietas patientibus coallictum, decorum puritas, parsimonia mirabilem, honestatis maturitas reverendum, benignitas hilarem, constans quoque virtus animi in adversis et prosperis uniformem.

§ 10. Denique vir sanctus cupiens divinum ampliare cultum, congregationem monasticam sub B. Benedicti regula, superadditis ei statutis arctissimis, ordinavit, ubi fratrum suorum Deo famulantium

Continuas preces ad Deum.

Laborans ut vacat

Suo exemplo alios ad bonam frugem revocat.

Congregationem monachorum instituit.

Carnibus nunquam usus.

Eius ieiunia

Et austeritates in quadragenis.

adaucta multitudine numerosa, fundatisque locis non paucis, in quibus Christus Iesus ab ipsis iugiter laudaretur, vixit cum eis cunctis florens virtutibus, ac eximiae sanctitatis operibus informans et reformans universos.

§ 11. Verum quia non erat expediens, quod tantae sanctitatis odor in solo uno mundi angulo sentiretur, sed potius quod ad aedificationem cunctorum fidelium, circumquaque per mundum promptius spargeretur, dispensatione provida, ad summum pontificatus apicem est provectus. In quo totum idem ipse manens qui fuerat, sub praecelsae dignitatis habitu, nec vitam eremiticam, quantum fas servare fuit, nec animum derelinquens, novit inter epulas esse sibi summe austerus et abstinens, inter amplas divitias summe pauper.

§ 12. At vero hic vir habens simplicitatis mirae et in spectantibus ad regimen universalis Ecclesiae inexpertus, utpote qui a teneris annis usque ad senium elongatus a mundo, cor suum mundanis rebus non accommodaverat, sed divinis, reflectens prudenter suae considerationis intimae oculum ad seipsum, honori papatus cessit et oneri libere et ex toto, ne ob praedicta posset ex suo regimine quodcumque periculum universali Ecclesiae provenire, et ut turbativa Marthae solitudine declinata, vacare posset secus pedes Iesu contemplationis ocio cum Maria.

§ 13. Post haec itaque divinae vacans contemplationi, assidue usque ad eius obitum, quo beata illa anima carnis evasit ergastulum, coelos petens, sanctissimam vitam duxit.

§ 14. Et quia multum conveniens erat, quod ille, quem Deus in mente perfunderat tot et tantis carismatibus gratiarum, clarus mundo, colendusque divinae virtutis testimoniis appareret, non defuere divina miracula in quolibet statu suo, ante papatum videlicet, in papatu, ac etiam post papatum, in eius vita pariter et

post mortem, voce clamosa proloquentia ipsius imitandam cunctis eximiam sanctitatem. Ut autem hoc Iesu Christi fidelibus amplius notum fiat, aliquot miracula ipsius meritis de quampluribus exprimere possumus, quae accidisse veraciter certis testimoniis sunt probata.

§ 15. Mulier quaedam ex infirmitate gravi sic caeca omnino effecta, ut juvari non posset per quaecumque adhibita remedia medicinae, portata ad locum eremi ubi frater Petrus tunc temporis morabatur, cum se signasset quadam parva cruce lignea, quam idem frater Petrus per servum suum ei transmiserat et eandem ad oculos applicasset, perfecte statim visibiliter est curata.

§ 16. Quidam factus ita furiosus et amens, ut, ne seipsum aut alios offenderet, funibus et catenis ferreis ligaretur, adductus ad dieti fratris praesentiam, cum comedisset de pane sibi per ipsum exhibito, sic est curatus perfecte, ut de dicta infirmitate nihil ulterius umquam senserit.

§ 17. Puella etiam quaedam, quae fistulam tam gravem habebat in pede cum aperturis pluribus, ut de perditione pedis a medicis timeretur, portata ad ipsum, et facto per eum super plagam ter signo sanctae Crucis, statim sanata est, ita ut post dies paucos non apparuerit in dicto pede aliquod infirmitatis praedictae vestigium vel cicatrix.

§ 18. Quaedam mulier, quae sic vehementer gravabatur infirmitate ethica, ut de eius vita desperaretur a medicis, nec pro necessitate quacumque absque plurimum adiutorio de loco posset se movere, cum quievisset per horae spacium sub quodam panno lineo, quem per patrem dictae infirmiae miserat frater Petrus, statim sanata surrexit.

§ 19. Quidam etiam strophulam grossam ad quantitatem ovi gallinae in manu per quinque annos habuerat; benedictione facta per ipsum Sanctum super infirmi-

Summus Pontifex eligitur:

Caecae mulieri restitutus visus.

Ab eodem subdicitur:

Amens sanatus.

Puella fistulam,

Ethicam,

Sanctaeque usque ad obitum vivit.

Multa claritate miracula

Homini cuidam strophulam.

tatis locum, fuit, post morulam modicam, sanatus totaliter et perfecte.

Croceam et inflatam mulierem:

§ 20. Cum etiam summi pontificatus culmine præemineret, quaedam mulier, quæ vi morbi per annos quatuor per totum corpus extiterat crocea et inflata, quæ etiam operari quicquam non poterat nec absque gravamine notabili ambulare, delata ad locum, per quem erat frater Petrus, tunc Summus Pontifex, transiturus, et benedicta ab ipso, restituta est illico pristinae sanitati.

Aliam contractam:

§ 21. Alia quaedam mulier sic contracta in omnibus membris suis, ut nec ambulare posset, nec mutari de loco ad locum, nisi ab aliis portaretur, posita secus viam, per quam ipse frater Petrus tunc transitum faciebat, et data super ipsam crucis benedictione, per ipsum fuit perfecte continuo liberata.

Pene caecum sanatum:

§ 22. Postquam renunciavit papatu, cuidam, qui ex toto pene visum perdidit, cum se ipsi fratri Petro praesentasset, superducta quadam parva cruce lignea oculis patientis, restituit integre statim visum.

In eius obitu Crux apparuit:

§ 23. Denique ut in eius obitu suæ sanctitatis lucidæ divinum testimonium non deesset, de ipsa cruce, quam summe dilexit et lumine, fecit Deus signum mirabile apparere. Etenim tempore mortis suæ apparuit Crux parva et fulgida in medio hostii camerae in qua erat, quæ ad modum vertiginis se volvens, continuo permansit divinitus suspensa in aere, quoadusque corpus eius de ipsa camera est translatum.

Paralyticus.

§ 24. Sed et post obitum viri sancti quidam sic est percussus paralytici, ut nec ambulare, nec stare, nec loqui posset quoquo modo: ductus ad locum ubi frater Petrus poenitentiam facere consuevit, et catena quadam, quam portasse ad carnem nudam dicebatur dum viveret, apposita patientis collo et capiti et caeteris membris eius, fuit statim penitus liberatus.

§ 25. Quidam qui vires ambulandi ac standi, usumque manus perdidit, ductus ad Ecclesiam, ubi dicti Sancti corpus iacet reconditum, et pernoctans cum animi devotione in eadem, sensit se mane totaliter a dicta infirmitate liberatum.

Viribus destitutus sanatus.

§ 26. His et aliis quam plurimis miraculis gloriosis mirificavit Dominus Sanctum suum et clarum mundo reddidit ac colendum. Gaudens itaque plaudat mater Ecclesia, et suaves deproamat melodias. Nam hic Christi confessor, eximia sua proles, inter beatorum agmina stellam possidet matutinam et super Christi mensam cum angelis, ore pleno, melle dulcius abditum manna gustat. Iubilare non quiescat plebs catholica: nam accensus calculus, quem ex eius medio ille intendens seraphyn tulit forcipe de altari in ea, quæ sursum est Hierusalem, ignitis lapidibus, in quorum medio rex caelorum ambulat, est coniunctus. Hunc apud Deum advocatum habet, quem fons effluxus perennis iucunde inebriat, abunde faciat lignum vitae. Iucundetur insuper religio per ipsum instituta, et in laudes Altissimi organa vocis laxet. Nam hic eius protector indefessus stola immortalitatis induitur, ac sedens cum principibus, solium gloriae sempiternæ semper clarum tenet.

Gaudis spiritualibus et ui-tandum.

§ 27. Verum quia dignum est, ut quem in caelo sursum Deus glorificat, hic inferius ad suum patrocinium mundus colat, nos de sanctitate vitae, ac veritate miraculorum Sancti huius, de quibus inquiri fecimus diligenter, prudentis examinis discussione adhibita, plenam et firmam certitudinem obtinentes, requisiti insuper praelatorum omnium, tunc apud Sedem Apostolicam existentium, supplicatione humili et devota, de fratrurn nostrorum consilio et assensu, confisi de omnipotentis Dei virtute, auctoritate quoque beatorum Petri et Pauli apostolorum eius, et nostra, ipsum sanctorum confessorum cathologo duximus adscribendum.

Sanctorum factis adscribitur.

§ 28. Ideoque universitatem vestram monemus et hortamur attente per apo-

Festus eius dies celebrandus.

solita scripta vobis praecipiendo mandantes, quatenus quartodecimo kal. iunii festum eiusdem confessoris devote ac solemniter celebretis et faciatis a vestris subditis celebrari, ut eius pia intercessione et hic a noxiis protegi et in futuro semper consequi gaudia valeatis. Amen.

IOANNES XXI dictus XXII

PAPA CXCVI

Anno Domini MCCCXVI.

Iacobus de Ossa, seu de Eusa, patre Arnaldo, Caturcensis, antea episcopus Foroiulienensis in Provincia, mox Avenionensis, postmodum S. R. E. cardinalis Portuensis, electus est Lugduni in Summum Pontificem die 7 aug., anno 1316, et ibidem coronatus est die 3 septembris anni eiusdem et Ioannes XXII appellatus. Sedit in pontificatu annos XVIII, mens. vero IV (1), imperantibus in Oriente duobus Andronicis. Obiit Avenione die 4 septembris 1334, et sepultus est in ecclesia cathedrali B. Mariae de Donis. Vacavit sedes dies XV (2).

Schisma trigesimum secundum.

Die duodecima maii 1328 Ludovicus Bavarus a Ioanne Papa anathematizatus Petro Raynalducii de Vico Corbario, natione Aprutino, ordinis Minorum, romana plebe confusus vocibus approbante, Romae in area Vaticana purpuram propriis manibus iniecit, eum antipapam, indito Nicolai V nomine, eligens contra Ioannem legitimum Pontificem. Ille vero eadem die in basilica S. Petri a Iacobo Castellano episcopo, aliisque schismaticis episcopis consecratus est, seu potius execratus, et a Ludovico coronatus. Postquam, suadente Ludovico, Ioannem con-

(1) A die coronationis numerandos, a qua die annos suos orsum esse Ioannem, diserte ostendit Pagnius in eius vita, § 87. (2) Exclusis extremis.

demnarat, depositumque iuxta Ludovici sententiam declaraverat, eiusque imaginem tradiderat flammis, errore cognito, culpam Pisis detestatus, a legatis Ioannis Papae absolutus die 25 iulii 1330, biennio post occupatam Sedem. Prolixiorem aburationem Avenione emisit coram Pontifice et cardinalibus, et Ludovicum detestatus est. Tandem, exposita fide sua et petita venia, a Pontifice absolutus atque honeste habitus, data tamen custodia, ne in errorem relaberetur. Obiit Avenione in palatio, ubi morabatur Ioannes PP., mense septembri anno 1333, et sepultus est in ecclesia fratrum Minorum.

1.

Quod, vacante Romano imperio, nullus assumat nomen vicarii eiusdem, cum id tantummodo ad Romanum pertineat Pontificem (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Obente Rom. imperatore, imperii regimen ad Sedem Apostolicam devolvitur. — Causae huius faciendae declarationis. — 2. Cuilibet sub excommunicationis sententia interdicitur, ne tempore dictae vacationis vicarii nomen vel officium sibi vindicet. — 3. Cuicumque personae interdicitur hanc dignitatem sibi vindicantibus obtemperare. — 4. Poenae contra inobedientes. — 5. Absolvuntur a sacramento talibus obstricti. — 6. Et rescinduntur pactiones omnes super hoc initae. — 7. Publicatio huiusmodi processus.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Si fratrum et coepiscoporum nostrorum et aliorum quorumlibet iura illibata servari et ab omni fore dispendio diminutionis extranea cupimus, et ad id libenter nostrae sollicitudinis studium adhibemus; multo fortius equidem pro nostris et Ro-

Exordium.

(1) Ex Regest. Vatic.

manae Ecclesiae, sponsae nostrae, iuribus et honoribus conservandis, ex iniuncto nobis officii debito, apostolicae provisionis partes tenemur impendere, ne temporibus nostris usurpationis iniuriam subeant, aut detrimentum cuiusvis derogationis incurrant.

§ 1. Sane in nostram et fratrum nostrorum deductum est, fama divulgante, notitiam, quod licet de iure sit liquidum, et ab olim fuerit inconcusse servatum, quod, vacante imperio, sicut et nunc per obitum quondam Henrici Romanorum imperatoris vacasse dignoscitur, cum in illo ad saecularem iudicem nequeat haberi recursus, ad Summum Pontificem, cui in persona beati Petri terreni simul et caelestis imperii iura Deus ipse commisit, imperii praedicta iurisdictioni, regimen et dispositio devolvuntur, et ea, tempore durante ipsius vacationis imperii, per se vel alium seu alios exercuisse noscitur in imperio memorato: nonnulli tamen in Italiae partibus potestatis et dignitatis fastigium illicite ambientes, in nostrum et Sanctae Romanae matris Ecclesiae, quantum in eis est, praepudicium evidens, ac diminutionem honoris et iuris, vicariatus seu alterius cuiuscumque nominis officium, quod, ipso imperatore vivente, ex ipsius commissione gerebant in certis terris, territoriis sive locis, post decessum ipsius absque nostra vel Apostolicae Sedis petita vel obtenta licentia retinere sibi; et nonnulli etiam de novo assumere, quod non gesserant, aut gestum antea, postea quae dimissum, resumere temerariis ausibus praesumpserunt, quo vel quibus adhuc non verentur abuti, ac sub eius vel eorum colore multa facere et fecisse noscuntur, quae in nostram et Ecclesiae praedictae iniuriam aperte redundant; non abhorrentes per id variis involvi criminibus, nec divinae maiestatis formidantes offensam.

§ 2. Quia igitur error, cui non resistitur, approbati videtur; et latum pandit delinquentibus sinum, qui eorum per-

versis conatibus non resistit; nos, volentes nostris et Ecclesiae sponsae nostrae iuribus et honoribus in hac parte prospicere, et malis ac scandalis, quae ex retentione, assumptione seu resumptione huiusmodi orta sunt bactenus, et quae periculose possent in antea suboriri, celeriter obviare; nec non periculis animarum huiusmodi retinentium, assumptum seu resumptum nomina et eis abutentium, ut praefertur, salubriter occurrere cupientes, praesentium auctoritate monemus sub excommunicationis poena omnes et singulos cuiuscumque status, praeminentiae, dignitatis aut conditionis existant, etiamsi patriarchali vel quavis alia superiori aut pontificali vel regia seu alia quacumque praefulgeant dignitate, qui post vacationem imperii absque nostra vel Sedis praedictae licentia huiusmodi vicarii seu cuiusvis alterius officii nomen sibi ubilibet retinuerunt, assumpserunt seu resumpserunt et retinent; et qui assument vel resument fortassis imposterum, et sub talis denominationis pallio abusi sunt et abutuntur, vel etiam abutentur, potestate vel iurisdictione quacumque, seu eius exercitio publice vel occulte, quatenus de caetero a denominatione huiusmodi, seu nominis assumptione, resumptione ac retentione praedictis, nec non usu, potestate et exercitio supradictis prorsus abstineant et omnino desistant.

§ 3. Inhibentes insuper sub poena praedicta omnibus et singulis patriarchis et praelatis etiam aliis superioribus et inferioribus, ac regibus, civitatibus, communitatibus, universitatibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus et aliis omnibus, cuiuscumque sint dignitatis, conditionis aut status, ne praedictos huiusmodi nomen seu aliud quodlibet in eodem imperio retinentes, ut praefertur, aut assumptum vel resumptum, vel eorum aliquem sub denominatione vel titulo huiusmodi nominum, seu procuratores, commissa-

nia contentum interdicitur, ne tempore dictae vacationis vicariatum nomen vel officium sibi tradat.

Cuiuscumque personae interdicitur haec dignitatem sibi violenter obtinere.

Obovante Rom. imperatore, imperii regimen ad Sedem Apostolicam devolvitur.

Causae huius faciendae derogationis.

Cuiuslibet sub excommunicatione

rios, iudices aut vices eorum gerentes quocumque colore quaesito recipiant vel admittant; nec ut vicariis seu vicario aut officialibus imperii pareant vel intendant, aut pareri vel intendi faciant vel permittant; nec in iis eis, vel ei quomodolibet praestent auxilium, consilium vel favorem.

Peeno contra inobedientes.

§ 4. Alioquin in omnes et singulos patriarchas, praelatos etiam superiores et inferiores, et caeteros denominatione praedicta, ut praemissum est, retinentes, assumentes seu resumentes, ac illius praetextu exercentes quaecumque officia, potestates seu iurisdictiones, et in recipientes eos ut vicarios vel officiales imperii aut commissarios eorum ut talium, et in parentes seu obedientes eis ut talibus, aut praestantes in hoc sibi auxilium, consilium vel favorem, nisi infra duorum mensium spatium, a die datae praesentium numerandum, penitus resipiverint, vel se licentia Sedis Apostolicae super hoc ostenderit communitos, excommunicationis in singulares personas, et in terras et loca ipsorum et quaslibet communitates, universitates, civitates aut villas interdicti sententias de fratrum nostrorum consilio publice promulgamus; contra eos nihilominus spiritualiter et temporaliter gravius processuri, prout inobedientia eorum exegerit, et qualitas facti suaserit, et viderimus expedire.

Aboluntur a sacramento talibus obstricti.

§ 5. Et ut quibuslibet parendi talibus tollatur occasio, omnes et singulos, qui huiusmodi vicariatus nomen retinentibus, assumentibus seu resumentibus iuramento fidelitatis tenentur astricti, a iuramento huiusmodi, quantum ad hoc, de potestatis plenitudine absolventes, auctoritate apostolica firmiter inhibemus eisdem, ne talibus ut vicariis vel officialibus imperii aliquatenus pareant vel intendant.

Et rescienduntur pactiones omnes super hoc inter.

§ 6. Et insuper omnes pactiones, obligationes, confederationes et colligationes, a quibuscumque super hoc quolibet intas iuramento vel quacumque

firmitate vallatas, omnino dissolvimus, iuribus vacuumus, irritamus, et quatenus de facto processerint, revocamus; ac huiusmodi, ac quaelibet alia iuramenta a quibuslibet super iis praestita, per quae posset in praedictis nostris et Ecclesiae praedictae iuribus derogari, praesertim cum iuramentum vinculum iniquitatis esse non debeat, relaxamus.

Publicatio huiusmodi processus.

§ 7. Caeterum, ut huiusmodi noster processus ad communem omnium notitiam deducatur, cartas seu membranas, processum continentes eundem, in Ecclesia Avenionensi appendi vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quae processum ipsum suo quasi sonoro praeconio et patulo inditio publicabunt, ita quod omnes et singuli, quos processus ipse contingit et contingere potest, nullam postea possint excusationem praetendere, quod ad eos talis processus non pervenerit vel quod ignoraverint eundem; cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Datum Avenioni in domo episcopali, secundo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 30 martii 1317, pontif. anno 1.

II.

Canonizatio B. Ludovici, Caroli regis Siciliae filii, et episcopi Tolosani, eiusque adscriptio in numerum sanctorum confessorum, cum festivitatis institutione pro die 19 augusti quotannis celebrandae.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Laetitia spirituali exultet Ecclesia militans. — 2. B. Ludovici genus. — 3. Eiusdem primordia, et studia literarum. — 4. Fervens in oratione. — 5. Devotus in sumptione sacramentorum. — 6. Attentus in lectione Ss. Scripturarum. — 7. Studiosus castitatis. — 8. Severus in seipsum. — 9. Ordinem fratrum Minorum

profitetur et Ecclesiae Tolosanae praeficitur. — 10. Regnum recusat. — 11 ad 14. Benignus in pauperes. — 15. Humili veste contentus. — 16. Attentus in episcopatu. — 17. Zelo religionis fervidus. — 18. Pie moritur. — 19 ad 27. Miracula per eum Deus multa misericorditer operatur. — 28. Gaudendum itaque in Ecclesia. — 29. Sanctorum Confessorum catalogo adscribitur: — 30. Eiusque annua festivitas indicitur. — 31. Indulgentia eius sepulcrum visitantibus proposita.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus universis archiepiscopis et episcopis, ac dilectis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis et aliis Ecclesiarum rectoribus, per universum orbem constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Proemium

Sol oriens mundo in altissimis Dei Deus Dei Filius, ex paterno utero ante Luciferum genitus, Deus Verbum, qui rerum in principio fundans terram in sapientia, coelos prudentia stabilivit, adornando coelos syderibus, germinantibus cunctis terram, quique in fine temporum, pro humani generis salute, nostram assumendū naturam, textit nube nostrae carnis fragilis semetipsum; nunc hora stante novissima, illuminando per cuncta respiciens opus produxit mirabile, caritate gloriae suae plenum, bonitatem suam monstrans magnifice, sponsamque suam sanctam matrem Ecclesiam reddens novitate tam clarae sobolis laetabundam. Nam Qui facit mirabilia magna solus, dilectum suum confessorem eximium, beatum videlicet Ludovicum, puritate candidum, caritate fervida rubicundum, electum ex millibus, produxit noviter ut exemplar praefulgidum cunctis fidelibus imitandum, eius vitae singularis excellentiam signis probans et prodigiis, coruscantibus crebris miraculis manifestans.

Laetitia spirituali exultet Ecclesia.

§ 1. Igitur laetentur coeli et exultet terra, iucundetur pariter totus orbis: nam qui effulsit in templo, dum viveret, in medio nebulae suae carnis, ut matu-

rina stella, ac luna plena, solari lumine, veluti ut sol, refulgens in sua formosus stola, in virtute multa, repentine ad summa graditur, regalibus dignis aspectibus, ut candens lilium, ac odoris suavissimi rosa rubens. Huic coeli praestant hospitium, coeli cives, ut sibi conformem et comparem ad suum hunc consortium admittunt in supernis; Christus hunc reficit idem ipse prandium et conviva.

§ 2. Hic foelix Sanctus ex regali pro-
sapia, patre videlicet clarae memoriae ^{si latinizata} Carolo rege Siciliae, matre vero carissima in Christo filia nostra Maria Siciliae regina, ex Hungaria originem suam trahens, altum sui generis recusavit sapere, humilia semper diligens et amplectens. Sciebat namque quod excelsus Dominus, alta de longinquo prospiciens, humilia et vicina contemplatur. Quamquam autem singula praeclara lucidae vitae, verbis paucis enarrari non possent, aliter tamen de quamplurimis ad utilitatem legentium referemus, ut ex his Deum Patrem glorificent, et in his reperiant vivendi regulam, quam sequantur.

§ 3. Sanctus iste, sicut probatum est testimonii fide dignis, in aetate existens tenera, sub magistri religiosa diligentia cum suis fratribus tenebatur. Ipse tamen ibi maturis intendendo moribus, sub tenello pectore gestare se senilem animum ostendebat. Ductus in Catalonia, cum duobus e suis fratribus datus obses pro liberatione antedicti regis, tam ferventer dedicavit se studio, quod infra septennium, quo etiam ibi obses fuit, sub instructione fratrum Minorum, quos secum habebat in socios, in primitivis scientiis et sacra pagina sic profecit, quod vir pollens ingenio, de praedictis scientiis non solum publice ac private subtiliter disputare valeret, sed et solemniter clero et populo proponere verbum Dei; ut putaretur scientia haec infusa sibi magis divinitus, quam humanitus acquisita.

Eiusdem pietas et studia literarum.

§ 4. In orationibus sedulus et devotus, mentem ad Deum elevatam tenuit,

Factura in orationibus.

perfecto sciens, quod oratio humiliantis se, nubes penetrans, pro exauditionis suffragio Deum adit.

Delectatio sumptuosa carum mentium.

§ 5. In tempore namque dicto, sacramentali confessione praemissa, missas audiebat devote; in magnis vero festiuitatibus cum praeparatione multa, Corpus sumebat Dominicum. Factus autem sacerdos diebus singulis celebrabat: audientiae verbi Dei insistebat attente.

Attentus in lectione Sc. Scripturarum.

§ 6. Pro pastu vero animae, in Scripturis devotus studens, habebat ad hoc pro solatio sanctos libros.

Studiosus castitatis.

§ 7. Castitatis autem amor, a puero affecerat eius mentem adeo quod, ob ipsius fidam custodiam, mulierum consortia fugebat omnino, in tantum quod nisi forsam cum matre et sororibus, solus cum sola nullo umquam tempore loquebatur. Mulierem namque amariorem noverat esse morte. Verba etiam inhonesta horrebat audire, ac loquentes talia graviter arguebat; attendens prudenter, quod corrumpunt mala colloquia bonos mores. Fratres nihilominus duo et interdum quatuor in sua iacebant camera, in suae testimonio nitidae puritatis.

Savens in se ipsam.

§ 8. Cum apostolo Paulo sobrietate cibi et potus corpus suum castigabat assidue, seq. frequenter manu sua, quandoque autem alicuius fratris consocii, cum catenis ferreis disciplinans, vestiendo pro camisia rude stamen et deferendo ad nudum pro cingulo cordam grossam, ipsam carnem in servitatem redigebat. Summo etiam studio terrena euncta calcare studuit ex desiderio aeternorum.

Ordinem fratrum Minorum praebitur et Ecclesiae Tolosanae praebitur.

§ 9. Considerans etiam Sanctus iste, quod mundus totus sit positus in maligno, quodque cum concupiscentia sua transit, ipsum fugiendo deseruit totaliter et contempsit. Nam rediens de Catalonia cum rege praedicto, votum quod de intrando ordinem fratrum Minorum in obsequio fecerat, in conventu eorundem fratrum de Monte Pessulano voluit adimplere. Sed videns quod timore dicti regis ipsum fratres recipere non audebant,

votum ipsum solemniter iteravit. Et quia votivibus praeceptum noverat de reddendo, suadenti foel. rec. Papae Bonifacio praedecessori nostro, quod assensum praerberet provisioni de se factae Ecclesiae Tolosanae, nullatenus consensit, quoadusque votum dictum, quod fecerat, complevisset. Cuius devotioni annuente praedecessore nostro praedicto, habitum ordinis praedicti suscipiens, in praesentia bon. mem. Ioannis episcopi Portuensis, tunc eiusdem ordinis generalis ministri, expressam professionem flexis genibus in manibus suis fecit; sicque provisioni praedictae suum praehendo assensum, mandatis apostolicis obedivit. Et quamquam de iussu praedecessoris eiusdem dictum habitum velatum portaverit usque ad festum B. Agathae tunc vicinum, in dicto tamen festo in praesentia duorum cardinalium recepit publice; ac ex tunc portavit continue, atque ipso die ad S. Petrum patenter delulit praedicando.

§ 10. Miranda res et alias insueta, vir namque virtutum positus in sublimi, iuri primogeniturae renunciavit et regno, regalis solii spreta pompa, pro regno corruptibili, aeternum ac plenum delictis regnum mereans.

Regnum recusat.

§ 11. Mira vero compassione ad pauperes ferebatur, quibus largas tam privatas, quam publicas elemosynas faciebat iam factus episcopus Tolosanus, per unum suum familiarem secretarium mandavit inquiri, de suorum quantitate redditum, quantumque sibi sufficeret pro moderatis expensis faciendis et rationibus, volens quod totum residuum in sustentandis pauperibus poneretur, quamquam praelatus tam magnus esset, et filius tanti regis.

Bonignus in pauperes.

§ 12. Cum autem iret Parisios, pauperem quemdam nudum reperit, cui multum compatiens, abscondite cappam contulit, quam portabat, sibi que fecit aliam secreta asportari.

§ 15. In hoc etiam Christi imitatione nihilominus humilitas vera fulsit. Attendit

namque quod Deus, qui moerentes sospitate erigit, ponit humiles in sublimi. Ipse enim vigintiquinque pauperes in domo sua reficiebat quotidie, aquam in manibus fundebat, manumque sua ipsis fercula apponebat, ac panes scindebat eisdem, etiam genu flexo, in ipsis Christo servire, et Ipsum recipere se delectans.

§ 14. Hospitalia pauperum aliquoties visitabat.

§ 15. Sciens denique, quod qui vestiuntur mollibus, in hoc a Domino non laudantur, post diaconatus sumptum ordinem, semper veste humili usus fuit. Post ingressum vero praedicti ordinis, vili habitu, ac bruno colore in tapetiis, cortinis et lecti coopertoriis utebatur.

§ 16. Pontificatus etiam officium exercebat cum diligentia servus hic Christi fidelis et prudens, missas dicendo assidue, devotissime ordines celebrando: clericos, quibus de beneficiis providere volebat, examinando de virtutibus et vitiis, et articulis fidei, vita et moribus diligenter.

§ 17. Iudaeos et gentiles, zelo fervens Dei, inducebat sedulo ad baptismum, ac quosdam eorumdem sacro de fonte levavit.

§ 18. Demum gloriosus iste sanctus, cursu vitae consummato foeliciter, ad Deum fontem vivum, quem avide sitierrat, migraturus, infirmitate decubens ultima, devotissime sumpsit Corpus Dominicum quamvis debilis de lecto exiliens in occursum Domini Salvatoris. Cruce autem sibi data per quemdam ex sociis, deosculabatur illam, genuflexus in lecto, ut potuit, ac in oratione devota et silentio postmodum diu mansit. In cruce namque Domini nostri Iesu Christi, et non in alio, dederat gloriari. Tandem gloriosam resolutus in mortem, qui hic vivus ambulavit in innocentia, in medio domus suae ad Deum summi contemplandum in gaudio, facie revelata, in sua innocentia est ingressus. Verum, quia decebat multum divinae magnitudinem

bonitatis, quod illum, quem in terris ipsum praeclearis adornando virtutibus, sui imagini fecerat tam conformem, secum ostenderet regnare in caelis virtutis suae testimoniis, quaedam per eum miracula operari dignatus est, quae ad Sancti huius declarandam gloriam, praesentibus duximus adnotanda.

§ 19. Quaedam namque duorum annorum puella, quae vi febris quam passa fuit duobus mensibus, expiravit; facto voto per patrem Sancto isti, quod ipsi imaginem de cera offerret, si vitam a Deo filiae suae impetraret, resuscitata, ubera matris suxit.

§ 20. Quidam etiam quinque annorum puer vehementia febris continuae vita functus, facto voto per patrem, est vitae pristinae restitutus, nec dictae febris in eo apparuit ullum signum.

§ 21. Quaedam puella annorum septem, quae per septimanas tres febrem passa continuam expiravit, facto ad dictum Sanctum voto per suos, spiritum recuperavit et revixit.

§ 22. Quaedam denique mulier, quae duas conceperat filias, una illarum in ventre mortua ex casu dictae matris de asino, et in eius ventre ex mora diutina putrefacta, coepit puerperio laborare. Cumque dictus partus iam patridus per frustra fuisset extractus, et alia filia mortua iam educta esset ostetricum ministerio violenter et proiecta in stabulo super finum, emisso ad ipsum Sanctum voto, quod si partus ille resurgeret, unam sibi cerae imaginem praesentaret, puella palpitate coepit, et baptizata septem mensibus supervixit.

§ 23. Quidam etiam puer aetatis annorum septem, dum sub lecto, in quo cum suis iacebat parentibus, repertus mortuus, rigidus et frigidus aliquo tempore permansisset, facto per parentes ad hunc Sanctum voto, fuit divinitus suscitatus.

§ 24. Mulieri viduae, quae propter vehementem infirmitatem diem extremum

Humili veste contentus.

Attentus in episcopatu.

Zelo religiosus fervidus.

Pie moritur.

Miracula per eum Deus operatur.

clauserat, emisso per suos ad Sanctum istum voto, eius meritis reddita fuit vitae.

§ 25. Quaedam puella nobilis, quae ex casu ad terram de nutricis brachiis per octo menses passa fuerat surditatem, facto voto ad praedictum Sanctum per patrem, a dicta surditate ad plenum exiit liberata.

§ 26. Quidam cum post febrem continuam perdidisset loquelam et sic mutus per mensem integrum permansisset, adductus ad sepulchrum Sancti huius, fuit ibidem loquela, finita missa, restitutus.

§ 27. Mulier quaedam, quae subito muta et impotens de uno brachio facta fuit, ac infirmitate sibi per mensem durante, emisso voto per matrem, statim ad sanitatem pristinam est reducta. Quaedam etiam mulier, dum ex partu quodam violento, de puero mortuo et in eius utero transversato, contracta in manibus et pedibus et femoribus, biennio permansisset, facto voto ad Sanctum praefatum, quod si curaretur, scoparet in tota vita ecclesiam in qua iacet, dormire coepit, et expergefacta, a morbo praedicto penitus est curata. Vir quidam passus annis sex guttam in manu et brachio, ventre ac humero, facto voto quod eius limina visitaret, statim fuit sanitatis beneficium consequutus. Quidam denique presbyter passus guttam in latere, quae ipsum afflixit graviter diebus septem, facto voto ad memoratum Sanctum, diligentius eius tumulum visitando, recepit continuo sanitatem. Quaedam mulier, quae per octo annos morbo epileptico quasi quotidie gravabatur, emisso voto, quod sepulchrum eius, si curam reciperet, annis singulis visitaret, curam recepit, sicut ex tunc de morbo ipso penitus nihil sensit. Monialis quaedam, quae post febrem longam, quam passa fuerat, dolorem incurrebat in omnibus membris eius, in tantum quod in duodecim diebus, nisi alieno adiutorio, de lecto non poterat se movere, portato sibi pedali panno, qui quondam Sancti huius dice-

batur fuisse, ac sibi applicato ad carnem, sana et incolumis est effecta. Cum homo quidam, qui miraculis istius Sancti detrahere nitabatur, reversionem faciei et oculorum turpiter incurrisset, sicut manens per dies sex, huic Sancto cum devotione qua poterat, se devovisset, ad sepulchrum eius veniens et offerens caput cereum, antequam exiret Ecclesiam, perfecte reperit se curatum.

§ 28. Haec sunt mirabilia opera solius Altissimi, quibus et aliis quampluribus mirificare voluit Sanctum istum, ac toti mundo reddere venerandum. Laudetur igitur magnifice Deus noster, cuius dextera huic episcopo confert stelliferum regni diadema. Applaudant et isti pariter coeli cives, quorum coetibus Sanctus hic sole splendidior est insertus. Canant quoque altissime Franciae, Siciliae ac Hungariae regna felicia, de quorum horto candoris nivei flos erupit, quorum vitis germinat dulcem uvam, cuius liquor coelos laetificans, abunde funditur in calice Sammi Regis. Laetetur insuper civitas Tolosana tanto ditata praesule, quem apud Deum advocatum habet sedulum et patronum. Vere felix es, o tu, Marsilia, facta divinorum aromatum tam sancti corporis apotheca. Sed et fratrum Minorum ordo conspicuus, novae laudis canticum promere non desistat in aula coelesti, tam praeclarum alumnus divinis festive conspectibus repraesentans.

§ 29. Cacterum, quia convenit, ut quem Dominus in coelo magnificat, mundus colat, nos de sanetitate vitae ac veritate miraculorum ipsius inquiri fecimus diligenter. Et quia post inquisitionem solertem et studiosam examinationem et discussionem solemnem, supplicatione devota et humili praecatorum omnium apud Sedem Apostolicam existentium cum instantia requisiti, de fratrum nostrorum consilio et assensu, de omnipotentis Dei virtute confisi, auctoritate quoque beatorum Petri et Pauli apostolorum eius, et nostra, ipsum septima die aprilis sancto-

Gaudendum
itaque in Ec-
clesia.

Sanctorum Co-
fessorum cata-
logo adscribi-
tur:

rum confessorum cathologo duximus adscribendum.

§ 30. Ideoque universitatem vestram monemus et exhortamur attente, per apostolica scripta vobis praecipiendo mandantes, quatenus quartodecimo kalendarum septembrinum festum eiusdem episcopi et confessoris devote celebretis solemniter, et faciatis a vestris subditis devotione congrua celebrari, ut pia eius intercessione hic a noxiis protegi, et in futuro sempiterna gaudia consequi valeatis.

§ 31. Et ut ad mirabile eius sepulchrum ardentius et affluentius christiani populi confluat multitudo, ac celebrius eiusdem confessoris colatur festivitas, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui cum reverentia illuc in eodem festo annuatim accesserint ipsius suffragia petitori, de omnipotentis Dei misericordia, et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, duos annos et duas quadragenas, accedentibus vero ad praedictum sepulchrum annis singulis infra eiusdem festi octavam, unum annum et quadraginta dies de iniunctis sibi poenitentis misericorditer relaxamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae approbationis, confirmationis et voluntatis infringere, etc.

Datum Avinione 7 idus aprilis, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 7 aprilis 1317, pontif. anno 1.

III.

Indictio induciarum inter Angliae et Scotiae reges, sub eadem poena excommunicationis contra violantes (1).

SUMMARIUM

Mala quae ex huiusmodi dissensione orta sunt, deplorat. — 1. Treugas indicit. — 2. Obstantium derogatio. — 3. Induciarum tempus. — 4. Irritatio iuramentorum, foederum, etc., pro bello factorum.

(1) Ex Regest. Vatic.

Bull. Rom. Vol. IV.

31

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Vocatis nobis, licet insufficientibus meritis, ad apostolatus officium occurrit quasi confestim considerationis nostrae conspectui acerbis infesta molestiis periculosa dissensio, quam inter charissimum in Christo filium nostrum Eduvardum regem Angliae illustrem, et dilectum filium nobilem virum Robertum de Brus, gerentem se pro rege Scotiae, iam dudum inceptor malorum omnium suscitavit, amaras nobis suas circumstantias, quas frequenter, dum nos minor status haberet, intra pectoris claustra revolvimus, repraesentans. Hinc etenim se offerebant et offerunt nostris obtutibus, impedimentum proinde facile receptura pia Dei negotia, et praecipue Terrae Sanctae desertae incolis christifidelibus, ipsorumque destitutae suffragiis, cui, catholicis principibus distractis ad bella civilia, consolator aliquis non assistit ex omnibus caris suis: hinc se ingerebant et ingerunt animarum pericula, christiani sanguinis non levis effusio, gravia rerum dispendia, et non solum ipsorum dissidentium, suarumque gentium, sed et quamplurium aliorum in ipsorum commotione periculosa turbatio, pariter et damnosa: haec quidem nostri cordis intima stimulant, acutisque stimulis nostrum interpellant officium, ut ad occurrendum per oportuna remedia tanto religionis christianae discrimini ocus exurgamus.

§ 1. Attendentes igitur, quod ad nos, qui, licet immeriti, vices Regis pacifici gerimus, ac plenitudine fungimur potestatis apostolorum Principi, suisque successoribus ex alto concessae, singulariter pertinet in universali Ecclesia cunctave congregatione fidelium pacem quaerere, ac ipsam facere diligentius observari, inter praefatos regem Angliae, ac gerentem se pro rege Scotiae, auctoritate apostolica treugas, quarum foedus imaginem pacis inducit, indicimus usque ad bien-

Mala quae et huiusmodi dissensione orta sunt, deplorat.

Treugas indicit.

Eiusque annua festivitas indicitur:

Indulgentia eius sepulchrum visitantibus proposita.

nium duraturas; ac in eos et omnes et singulos eorum adiutores, valitores, consiliarios, sequaces, complices et etiam adhaerentes, treugas infringentes easdem, aut quomodolibet non servantes, excommunicationis sententiam promulgamus.

Obstantium de-
rogatio.

§ 2. Non obstantibus, si regi et generali praedictis, aut ipsis adhaerentibus, seu cuivis eorum a Sede Apostolica sit indultum, quod excommunicari non possint, per literas Sedis eiusdem non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem; et qualibet alia dictae Sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscumque tenoris vel expressionis existat, per quam effectus praesentium impediti possit, vel quomodolibet retardari.

Induciarum
tempus.

§ 3. Treugas autem et sententiam antedictas a die notificationis seu publicationis ipsarum suum effectum volumus obtinere.

Irritatio iura-
mentorum, fec-
derum, etc., pro
bello factorum.

§ 4. Vassallos insuper et subditos regis et gerentis praedictorum, a iuramento fidelitatis, quo eis vel eorum alteri tenentur astricti, quantum ad huius guerrae seu dissentionis articulum, cum in illicitis eis obedire non debeant, per idem tempus absolvimus, et nihilominus promissiones et obligationes, quae inter regem et gerentem praedictos et quoscumque alios, super belli seu conflictus utrinque committendi processum, necnon confederationes, colligationes et pactiones, quae inter ipsum et quosvis alios ex una parte, ac praedictum gerentem et alios quoscumque ex altera intervenerint pro ipsa fovenda discordia, utpote contra bonum pacis praesumptas illicite et attentatas in divinae maiestatis offensam; et quas-cumque poenas adiectas ac iuramenta praestita super iis sub quibuscumque forma, modo vel expressione verborum, praesertim cum iuramentum vinculum iniquitatis esse non debeat, ex nunc nulla fore decernimus, et quatenus de facto processerint, irritamus.

Nulli ergo omnino hominum liceat haec

paginam nostrae indictionis, promulgationis, absolutionis et irritationis infringere, etc.

Datum Avenioni kalendis maii, pontificatus nostri anno I.

Dat. die 1 maii 1317, pontif. anno I.

IV.

Erectio episcopatus Castren., eiusque disiunctio ab Ecclesia Albien. (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Causae huiusmodi faciedae erectionis. — Divisio Albien. episcopatus. — 2. Erectio episcopatus Castren. — Monasterium S. Benedicti, quod in cathedrali Ecclesiam erigitur, a Massilien. monasterii subiectione eximitur. — 3. Validatio praesentis constitutionis. — 4. Poenae contra eam quomodolibet infringentes.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuum rei memoriam.

Salvator noster, cuius nutui cuncta subserviunt, in agro mundi huius messem multam aspiciens et operariorum raritatem attendens, dominum messis rogandum esse, ut in illam operarios mitteret, censuit; et ipse idem exiens mane veluti paterfamilias diligens, horis diei variis operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex, qui sicut, eodem Domino disponente, vicarius eius in terris esse dignoscitur, sic et Ipsius actibus, in quantum sinit humana fragilitas, se conformare tenetur, ubi superexerescere messem, populi videlicet multitudinem, viderit, operarios debet opportunos adicere, et iuxta propheticum verbum augere custodiam, levare custodes, ac cultores idoneos in dominicam vineam destinare.

Proemium.

§ 1. Sane considerantes attentius, et causa huiusmodi factioe dae erectionis.

§ 1. Sane considerantes attentius, et iuxta pectoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod tanta multitudo populi, quanta foecundavit Altissimus ci-

(1) Ex Regest. Vatic.

vitatem et dioecesim Albien., quibus certis ex causis est magis exacta et diligens custodia adhibenda, singulorum vultus nequibat, ut concederet, unicus pastor inspicere oves (1); nec morbidas, quae gregem inficiunt, a sanis, ut expediebat, separatim discernere, aut alias partes boni pastoris implere: quodque reddituum episcopatus Albien. opulentia copiosa pluribus poterat abunde sufficere; nec non quod episcopus Albien. duas partes denunciatorum Ecclesiarum sibi subditarum communiter percipere consuevit, et naturaliter obligantur personae ecclesiasticae, ut altari serviant, quae de altari vivunt; et unicuique altari, de quo vivunt, tanto propensorem et specialem curam et diligentiam singularem adhibere debeant, quanto amplius de eo suscipiunt et per ipsum abundantius sustentantur; necnon quotidiana sollicitari instantia et diffusius seminare spiritalia iis, a quibus assidue cardinalia metere dignoscuntur; nos cultum augere divinum et spiritalium animarum profectum, quem, si iuxta facultatum exigentiam duorum in eadem utilium praesulum custodia deputetur, indubie provenire speramus, promovere salubriter intendentes, praemissis et aliis suadentibus iustis causis, praehabito super hoc diligenti tractatu, ex certa nostra scientia, de fratrum nostrorum concordii consilio et apostolicae plenitudine potestatis, ad laudem Dei, et ad exaltationem Ecclesiae, fideliumque salutem, episcopatum Albien., suamque dioecesim auctoritate apostolica dividimus in duas dioeceses, quas per certos distingui limites faciemus.

Divisio Albien. episcopatus.

Erectio episcopatus Caestren.

§ 2. Volentes ac decernentes auctoritate praedicta, de fratrum ipsorum consilio et praedictae plenitudine potestatis, quod praeter civitatem Albien., quae suam propriam et distinctam habebit dioecesim certis finibus limitandam, villam de Caestris dictae olim dioecesis, quam veluti ad hoc convenientem et accommodam eadem auctoritate in civitatem erigimus

(1) Forsan *singularum.... ovium.*

et civitatis titulo insignimus, separatam dioecesim habeat, certis limitibus a dioecesi remansura Albien. distinguendam: quodque ecclesia monasterii Sancti Benedicti civitatis eiusdem ordinis S. Benedicti sit de caetero et habeatur perpetuo Ecclesia cathedralis ipsius, et civitate praedicta cum suis capitulo, clero et populo ac dioecesi, ab omni iurisdictione, potestate ac superioritate Albien. episcopi et capituli ac eiusdem Albien. Ecclesiae, nec non abbatis, conventus et monasterii Massilien., remanentibus omnino liberis et exemptis. Nos enim licet idem quondam monasterium cum membris suis a praedicto dependere hactenus monasterio nosceretur, ipsumque monasterium vel abbas eiusdem iura quaedam et superioritatem in praedicta beati Benedicti Ecclesia obtineret, de consilio, auctoritate et potestate praedictis Ecclesiam et civitatem eadem ad censum aliquem, ullamve praestationem vel subiectionem quamcumque memoratis abbati, conventui et monasterio volumus et decernimus in anima non teneri; quivmo ipsam ab omnibus praedictis absolvimus et totaliter liberamus; iura omnia, quae in Ecclesia praedicta praefatum monasterium aut abbas illius olim quomodocumque habebat, in dictam Caestren. Ecclesiam transferentes, et illa penes eam plene et integraliter volentes perpetuo remanere.

Monasterium S. Benedicti, quod in cathedralem Ecclesiam erigitur, a Massilien. monasterii subiectione eximitur.

§ 3. Haec igitur, per dictae Sedis prudentiam circumspectam sic facta salubriter et utiliter ordinata, perpetuis esse valitura temporibus et robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes, auctoritate praedicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscumque praeminentiae, ordinis, conditionis aut status, etiamsi archiepiscopali vel episcopali seu regia praefulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem apostolicam et alia supradicta, quovis quaesito colore vel modo, sive causa vel occasione qualibet adinventis, turbare seu quomodolibet impedire praesumat.

Validatio praesentis constitutionis.

§ 4. Nos enim irritum decernimus et

Poenae contra
eam quomodo-
libet infringen-
tes

inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate contigerit attentari; et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium praesumpserint, nisi infra octo dierum spatium post publicationem praesentium resipuerint cum effectu, excommunicationis in personas et interdicti in universitates ac suspensionis sententias in conventus, capitula seu collegia promulgamus, de consilio et auctoritate praedictis, a quibus, non nisi per Romanum Pontificem, absolutionis beneficium, praeterquam in mortis articulo, valeant obtinere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum divisionis, erectionis, insignitionis, absolutionis, liberationis, translationis, voluntatum, inhibitionis, constitutionis et promulgationis infringere, etc.

Datum Avenioni septimo idus iulii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 9 iulii 1317, pontif. anno 1.

V.

Erectio Ecclesiae de Sancto Floro cum disjunctione illius ab episcopatu Claromontensi (1).

SUMMARUM

Causae novae faciendae erectionis. — 1. Prioratus de S. Floro in cathedralem erectus ab omni dependentia solvitur. — 2. Redditus novae Ecclesiae assignati.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Salvator noster, etc., ut in superiori, usque ad verba quanta foecundavit Altissimus civitatem et dioecesim Claromontem. singulorum vultus nequibat, ut concederet, unicus pastor inspicere; aut alias partes boni pastoris implere; quodque durum erat atque difficile in eadem dioecesi, quae lata nimium et diffusa existit, ad unum tantum a tot personis ecclesiasticis et mundanis recursum haberi; nos cultum augeri divinum et spirituales animarum

(1) Ex Archiv. Vatic.

perfectum, quem ex subscriptis indubie provenire speramus, promovere salubriter intendentes, praemissis et aliis suadentibus iustis causis, cum venerabili fratre nostro Alberto Claromontem. episcopo habito super hoc diligenti tractatu, etc., usque ad verba fideliumque salutem, episcopatum Claromontem., etc., usque ad verba quod praeter civitatem Claromontem., etc., usque ad verba certis finibus limitandam, villam de Sancto Floro dictae olim dioecesis, etc., usque ad verba separatam habeat dioecesim a dioecesi remansura Claromontem. civitatis certis limitibus distinguendum; quodque prioratus conventualis quondam Sancti Flori Cluniacen. ordinis civitatis eiusdem, ubi corpus ipsius sancti Flori confessoris dictae Ecclesiae reconditum, sit de caetero et habeatur perpetuo ecclesia cathedralis, ipsa et civitate praedicta cum suis capitulo ac dioecesi ab omni iurisdictione, potestate ac superioritate Claromontem. episcopi et capituli eiusdem ac Claromontem. Ecclesiae, nec non ordinis, abbatis, conventus et monasterii Cluniacen., remanentibus omnino liberis et exemptis.

§ 1. Nos enim, licet idem quondam prioratus cum membris suis tam in spiritualibus, quam in temporalibus ex praedicto dependere hactenus monasterio nosceretur, ipsumque monasterium vel abbas eiusdem iura quaedam temporalia et superioritatem etiam temporalem, in civitate praedicta et eius incolis obtineret, de consilio, auctoritate et potestate praedictis ecclesiam et civitatem easdem ad censum aliquem, nullamve praestationem aut servitium vel subventionem quaecumque memoratis ordini, abbati, conventui et monasterio communiter vel divisim volumus et decernimus in antea non teneri; quinimo ipsam Ecclesiam et civitatem cum membris suis, iuribus, pertinentiis et districtu ab omnibus praedictis absolvimus et totaliter liberamus, iura omnia superioritatis et alia, quibus in civitate praedicta et incolis, pertinentiis, ac districtu

Prioratus de S. Floro in cathedralem erectus ab omni dependentia solvitur.

Causae novae
faciendae ere-
ctionis.

eiusdem, praefatum monasterium, aut abbas illius mediate vel immediate, seu alias quomodocumque habebat, quaecumque et qualiacumque illa sint et quocumque nomine censeantur, in dictam Sancti Flori ecclesiam et eius episcopum, qui erit pro tempore, transferentes, illaque penes eos volentes plene et integraliter perpetuo remanere.

Redditus novae
Ecclesiae assi-
gnati.

§ 2. Verum, quia eadem Ecclesia facultates non habet correspondentes honori et statui, ad quos noviter est provecta, auctoritate praedicta decernimus, ipsam sic honorandam esse in facultatibus et augendam, quod mensa episcopalis eiusdem quinque millia librarum parvorum Turonen. annui et perpetui redditus habeat, tam de bonis et rebus mensae episcopalis Claromonten., eidem ecclesiae Sancti Flori magis accommodis et propinquis, quam etiam de bonis et rebus eiusdem Sancti Flori Ecclesiae, quae iam dictae episcopali mensae ipsius convenientius remanere poterunt, iuxta communem estimationem honorum et rerum huiusmodi redditualium situanda. Haec igitur, etc., usque ad verba ordinationem apostolicam seu aliquem vel aliquod de contentis in ea quovis quaesito, etc., usque ad verba valeant obtinere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum divisionis, voluntatum, constitutionum, erectionis, insignitionis, absolutionis, liberationis, translationis, inhibitionis et promulgationis infringere, etc.

Datum Avenioni septimo idus iulii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die annoque eodem.

VI.

Divisio episcopatus Tholosan. in quatuor alias Ecclesias suffraganeas, scilicet Montisalban., Sancti Papuli, Lumbriacem. et Riven., eiusque creatio in metropolitanam Ecclesiam (1).

(1) Ex Regest. Vatic.

SUMMARIUM

1. Causae dividendi Tholosanum episcopatum. — 2. Clemens IV hanc divisionem meditabatur. — 3. Divisio (*de qua in rubrica*). — 4. Erectio quatuor episcopatum. — 5. Tholosanae Ecclesiae in metropolitanam erectio. — 6. Dictae quatuor eidem subiiiciuntur. — 7. Unicuique sui assignantur redditus. — 8, 9. Beneficiorum collatio Sedi Apost. certo tempore reservatur.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Salvator noster etc.

§ 1. Sanc considerantes attentius et intra pectoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod in tanta multitudine populi, quanta foccundavit Altissimus civitatem et dioecesim Tholosanam, singulorum vultus nequibat, ut concederet, unicuique pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: quodque durum erat atque difficile in tam lata et diffusa dioecesi ad unum tantum a tot personis ecclesiasticis et mundanis recursum haberi; attendentes etiam, quod, licet Tholosanus episcopatus divitiis abundaret immensis, vix tamen supererat lucusque memoria, quod ex suorum opulentia copia reddituum aliquod in Ecclesia vel dioecesi Tholosana provenisset divini cultus augmentum, immo sic ex adipe prodierit et prodibat iniquitas, ut multo iam tempore luxus, cura carnis in desiderijs, evectio- num pompa, numerositas clientelae, immoderata distributio in parentes, sumptus enormes, ac usus extraordinarios sibi vindicassent ibidem quasi totum patrimonium Crucifixi; et verendum erat, ne praesul unicuique Tholosanus incrassatus et dilatatus ex excessivis huiusmodi opibus et superbis periculose recalcitrans, Deum factorem suum derelinqueret, et a suo salutari recedens, perditionis exempla in subditos derivaret.

§ 2. Pensantes quoque, quod sanctae memoriae Clemens Papa quartus praecessor noster eo etiam tempore quo civitas et dioecesis antefatae longe minus

Causae dividendi Tholosanum episcopatum.

Clemens IV hanc divisionem meditabatur.

in populo ac redditibus affluabant, cum ex tunc, benedicente Domino, incredibiliter creverint in utroque, et ingiter crescere dignoscantur, spiritu beatae considerationis inductus, ad divisionem episcopatus eiusdem firmiter, dum viveret, intendebat, licet morte praeventus suum in hac parte nequiverit implere conceptum.

Diviso (de qua in rubrica).

§ 3. Nos pium praedecessoris praedicti propositum in effectum volentes adducere, et non tam dissipare malum, quod praedictorum reddituum copia excessiva produxit, quam etiam cultum augere divinum, et spirituales animarum profectum, quae, si iuxta facultatum exigentiam ac diffusam latitudinem dictae dioecesis sufficiens numerus in eadem utilium praesulum deputetur, indubie provenire speramus, promovere salubriter intendentes; praemissis, et aliis suadentibus iustis causis, ex certa nostra scientia, de fratrum nostrorum concordii consilio et apostolicae plenitudine potestatis, ad laudem Dei, exaltationem Ecclesiae, fideliumque salutem, episcopatum ipsum, dictamque dioecesim Tholosanam apostolica auctoritate dividimus in quinque dioeceses, quas per certos distingui limites faciemus.

Erratio quatuor episcopatum.

§ 4. Volentes ac decernentes de fratrum nostrorum consilio et praedictae plenitudinis potestatis, quod praeter civitatem Tholosanam, quae suam propriam et distinctam habebit dioecesim certis finibus limitandam, subscriptae quatuor villae, quarum quamlibet eodem consilio et auctoritate in civitatem erigimus, et civitatis vocabulo insignimus, scilicet de Montealbano pridem de Caturcen., cui adicietur certa pars dictae quondam dioecesis Tholosanae ac Sancti Papuli et Lumbariaci et de Rivis de Bolbestria, de ipsa quondam Tholosana dioecesi existentes, quatuor separatas dioeceses habeant certis limitibus distinguendas; quodque beati Martini de Montealbano, ubi corpus sancti Theodardi confessoris dicitur esse reconditum, praedictae civitatis Montisalbani et beati Papuli dictae civitatis Sancti Papuli, ac

beatae Mariae de Lumbariaco civitatis praedictae Lumbariaci, nec non beatae Mariae de Rivis Ecclesiae ipsius civitatis Riven., sint de caetero et habeantur perpetuo Ecclesiae cathedrales.

§ 5. Et quia Ecclesia Tholosana, sicut Tholosanae Ecclesiae in metropolitanae directio. solemniori statu et conditione potiori praefulget, sic et est grandioris honoris titulis efferenda, ipsam huc usque suffraganeam Ecclesiae Narbonensis ac totam quondam dioecesim Tholosanam, de fratrum ipsorum consilio, et ex certa nostra scientia et apostolica plenitudine potestatis, ab omni iurisdictione, potestate ac subiectione archiepiscopi, capituli et eiusdem Ecclesiae Narbonen. penitus eximentes, eam ad laudem divini Nominis, et honorem Ecclesiae suae in archiepiscopalem seu metropolitanam erigimus, eamque honoribus et insigniis sedis metropolitanae decoramus, auctoritate apostolica decernendo, ut ex nunc pro metropolitana Ecclesia in perpetuum habeatur.

§ 6. Quia etiam dignum est, ut ex quo de filia facta mater metropolitanae dignitatis suscepit insignia, suffraganeorum congruum numerum filiarum, ac decentem provinciam habeat, ut ad iudicium archiepiscopi Tholosan., qui pro tempore fuerit, omnes causae suffraganeorum episcoporum et personarum ecclesiasticarum ac civitatum eiusdem provinciae iuxta sacrorum statuta canonum referantur; nos praefatas quatuor civitates et Ecclesias cathedrales cum earum dioecesi, ut praemittitur, distinguendas, nec non civitatem et Ecclesiam Appamiarum cum sua dioecesi ex nunc ipsius Ecclesiae Tholosanae suffraganeas, et de provincia Tholosana in perpetuum fore decernimus, et iure metropolitico subiicimus, et subiectas esse volumus eas illi praenominatas Montis Albani, quae de dioecesi Caturcen. et Bituricen. provincia ac Appamien. civitates et Ecclesias, quae de provincia Narbonen. haecenus fuisse noscuntur, nec non reliquas tres civitates, Ecclesias Sancti Papuli Riven. et Lumbariacen., quae ab olim de

Dictae quatuor eidem subiiciuntur.

diocesi Tholosan. fuerunt, cum earum diocesisibus, canonicatibus, collegiis sive capitulis a iurisdictione, potestate ac subiectione quacumque Bituricen. et Narbonen. archiepiscoporum ac Catureen. et quondam Tholosan. episcoporum, capitulorum etiam, abbatum atque conventuum et ordinariorum quorumlibet et aliarum Ecclesiarum, quibus quomodolibet fuerunt huc usque subiectae, auctoritate praesentium perpetuo eximentes, de praedictorum consilio et plenitudine potestatis.

§ 7. De bonis autem, redditibus, proventibus et iuribus dicti quondam episcopatus Tholosan. ipsi Tholos. decem millia, et singulis aliis praedictis Ecclesiis, Appamiarum excepta, cui de ipsis bonis, redditibus, proventibus et iuribus ultra illa, quae habere dignoscitur, certam assignabimus portionem nostris aliis litteris distinguendam, singulis quinque millia librarum Turon. annui et perpetui redditus, quae quidem unicuique illarum suisque pontificalibus dignitate ac onere et circumstantiis aliis attente pensatis debere sufficere vidimus, praeter redditus et proventus et iura, quae ad praedictas Ecclesias et conventus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei et ipsarum Ecclesiarum commodum intendimus ordinare ex nunc, auctoritate praedicta, et de consilio ac plenitudine memoratis, concedimus, donamus et etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarum Ecclesiarum praesules, qui pro tempore fuerint, in rebus et locis cuiuslibet magis adiacentibus et vicinis iuxta distinctionem et limitationem dioecesium singularium, per alias nostras litteras faciendam.

§ 8. Interim autem, distinctione sen limitatione praedicta pendente, volumus, quod earum quilibet summam cum contingentem pro rata percipiat annuatim de bonis redditibus et iuribus antedictis per manus eorum quos ad id providimus deputandos: residuum vero honorum, reddituum et proventuum et iurium ipsorum,

quod facta de illis, ut praemissum est, assignatione supererit, nec non iurisdictionem temporalem et spirituales, quae ad dictum quondam episcopatum Tholosanum usque ad tempus divisionis huiusmodi pertinebat, et quam, distinctione seu limitatione praetacta pendente, faciemus per idoneas exerceri personas, ac beneficia omnia ecclesiastica, etiamsi dignitates, personatus vel officia existant, (1) iis, ad quae vel quos per electionem assumitur, et in quibus vel ad quae auctoritate litterarum apostolicarum alicui seu aliquibus iis est aliquid acquisitum, quibus per id nullum volumus praedictum generari, vacantibus nunc et in antea usque ad distinctionem vel limitationem praedictarum dioecesium, in civitate Tholosan., dictaque quondam diocesi vacantia, dispositioni nostrae, ac Sedis Apostolicae, de fratrum nostrorum consilio reservamus.

§ 9. Haec igitur, etc.

Datum Avenioni quinto idus iulii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 11 iulii 1317, pontif. anno 1.

VII.

Divisio episcopatus Pictavien. ac Malleacen. et Linconien. Ecclesiarum ordinis sancti Benedicti in cathedrales Ecclesias erectio (2).

SUMMARIUM

1. Causae divisionis et erectionis. — Divisio. — 2, 3. Nova erectio. — Reddituum assignatio. — Divisio.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Salvator noster, etc.

§ 1. Sane considerantes attentius et intra pectoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod in tanta multitudine populi, quanta foecundavit Altissimus civitatem et dioecesim Pictaven., singulorum vultus nequibat, ut quondam (3) unicuique pa-

(1) Addendum forsitan *exceptis*. (2) Ex Regest. Vatic. (3) Alias *ut condecet*.

Unicuique sui assignantur redditus.

Beneficiorum collatio Sedi Apost. certo tempore reservatur.

Causae divisionis et erectionis.

stor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, quodque durum erat atque difficile in eadem dioecesi, quae lata et diffusa extitit, ad unum tantum a tot personis ecclesiasticis et mundanis recursum haberi; nos cultum augere divinum et spiritualem animarum profectum, quem ex subscriptis indubie provenire speramus, promovere salubriter intendentes, praemissis et aliis suadentibus iustis causis, cum fratribus nostris habito super hoc diligenter tractatu, de ipsorum consilio et ex certa scientia et apostolica plenitudine potestatis ad laudem Dei et exaltationem Ecclesiae, fideliumque salutem episcopatum et dioecesim Pictaven. in tres dioeceses certis portionibus seu limitibus ipsarum cuilibet, ut infra subiungitur, assignatis, apostolica auctoritate dividimus, et Malleacen. ac de Linconio villas pridem de Pictaven. dioecesi existentes veluti loca insignia et ad id convenientia et accommodata, ac rerum ubertate foecunda, de novo in civitates erigimus et civitatis vocabulo decoramus.

Divisio.

Nota erectio.

Reddituum assignatio.

§ 1. Volentes ac decernentes auctoritate praedicta, de ipsorum fratrum consilio ac eiusdem plenitudine potestatis, ut Malleacen. et de Linconio dudum monasteriorum Ecclesiae ordinis sancti Benedicti sint de caetero et habeantur perpetuo Ecclesiae cathedrales, et quod tam praelibata civitas Pictaven., quam dictae villae iam per nos, ut praemittitur, civitatis titulis insignitae, ipsarum videlicet singulae suam propriam et distinctam dioecesim habeant a duabus reliquis, prout sequitur, separatam, et ut ipsarum quaelibet habeat dioecesim magis accommodatam et decentem de Fontiniaco, de Sancto Laurentio, de Vimbris et de Berterio decanatus, et archidiaconatum de Arduo rrales civitati Malleacen., Maroli vero Thallennidum Assianen. et Montis Acuti decanatus, et archidiaconatum. Asperien., rrales dudum de praedicta dioecesi Pictaven. existentes ipsi civitati de Linconio, cum ecclesiis, dignitatibus, persona-

tibus, territoriiis, iuribus et pertinentiis eorundem, monasteriis quoque ac prioratibus saecularibus et regularibus ac iurisdictionibus omnibus temporalibus et spiritalibus, prout haecenus fuerant dioecesis Pictaven., et episcopo Pictaven. competebant quomodolibet, in suas dioeceses perpetuo deputamus et etiam assignamus, exceptis homagiis et deveriis (1), si aliquam praedictis vel earum altera dioecesi existerent, ratione quorum dumtaxat quis teneatur facere homagium episcopo Pictaven., ac ipsum in iucundo adventu suo ex debito ratione praedictorum portare, ab Ecclesia Beatae Maioris Pictaven. usque ad Ecclesiam cathedralem Pictaven., quae erunt et remanebunt episcopo Pictaven., dictasque dioeceses deputatas et taliter assignatas episcopis, qui pro tempore fuerint, et capitulis et Ecclesiis Malleacen. et de Linconio praedictis iuxta divisionem, deputationem et assignationem nostras huiusmodi de dictis dioecesibus factas spiritualiter et temporaliter ordinario episcopali iuri subiicimus, ac ipsos ab omnimoda spirituali et temporali iurisdictione ordinaria ac superioritate episcopi, capituli et Ecclesiae Pictaven. in totum eximimus ac etiam liberamus, volentes, ut quicquid in ipsis Malleacen. et de Linconio dioecesibus per nos totaliter limitatis praemissionis, maioritatis, superioritatis, iurisdictionis et exercitii, iuris spiritualis et temporalis praelibato episcopo, capitulo et Ecclesiae Pictaven. iure ordinario nunc usque competit de caetero episcopis, qui erunt pro tempore ac capitulis et Ecclesiis Malleacen. et de Linconio praedictis perpetuo iuxta praemissas divisionem, deputationem et assignationem nostras eodem iure competat in eisdem, iura proventus et redditus dignitatum, personatum et officiorum Ecclesiae Pictaven. in nullo praeter hoc diminuire intendentes, reliqua parte dictae dioecesis Pictaven., praeter eosdem decanatus et archidiaconatus cum suis districtibus et iurisdic-

Divisio.

(1) Deverium, debitum, pensitatio. Ducange.

tionibus superius nominatis quantacumque et in quibuscumque consistant prae-libatae civitati Pictaven. in sua dioecesi integraliter remanente.

§ 2. Haec igitur per dictae Sedis, etc.

Datum Avenioni idibus augusti, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 13 augusti 1317, pontif. anno 1.

VIII.

Dismembratio Ecclesiae Agennen., et erectio villae de Condomio eiusdem dioecesis in episcopatum Condomien. (1).

SUMMARIUM

1. Causae novae faciendae erectionis. — Divisio Agennen. dioecesis. — Erectio novi episcopatus Condomien. — 2. Validatio etc.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Salvator noster, etc.

Causae novae
faciendae ere-
ctionis.

§ 1. Sane considerantes attentius et intra pectoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod in tanta multitudine populi quanta foecundavit Altissimus civitatem et dioecesim Agennen., singulorum vultus nequibat, ut concederet, unus pastor inspicere, et alias partes boni pastoris implere: quodque durum erat atque difficile in eadem dioecesi, quae lata et diffusa existit, ad unicum tantum a tot personis ecclesiasticis et mundanis recursum haberi: nos cultum augere divinum, et spirituales animarum profectum, quem ex subscriptis indubie provenire speramus, promovere salubriter intendentes, praemissis et aliis suadentibus iustis causis, cum fratribus nostris habito super hoc diligenti tractatu, de ipsorum consilio et ex certa nostra scientia ac apostolica plenitudine potestatis, ad laudem Dei et exaltationem Ecclesiae, fideliumque salutem, Agennen. dioecesim auctoritate apostolica dividimus in duas dioeceses, quas per certos distingui limites faciemus, volentes ac etiam decernentes auctoritate

Divisio Agan-
neo. dioecesis

(1) Ex Regest. Vatic.

Bull. Rom. Vol. IV.

praedicta de fratrum nostrorum consilio, et eiusdem plenitudine potestatis, quod praeter civitatem Agennen., quae suam propriam et distinctam habebit dioecesim certis finibus limitandam, villa de Condomio dictae olim dioecesis, quam veluti ad hoc convenientem et accommodam eadem auctoritate in civitatem erigimus et civitatis vocabulo insignimus, separatam dioecesim habeat, a dioecesi remansura civitati Agennen. certis limitibus distinguendam, quodque Ecclesia Sancti Petri quondam monasterii Condomien. civitatis eiusdem sit de caetero et habeatur perpetuo Ecclesia cathedralis, ipsa ac civitate Condomien., praedicta cum suis capitulo et dioecesi, per nos, ut praemittitur, limitanda, ab omni iurisdictione, potestate ac superioritate Agennen. episcopi et capituli et Ecclesiae Agennen., remanentibus omnino liberis et exemptis, nullo praedictis Agennen. episcopo et capitulo ac Ecclesia Agennen. superioritatis aut maioritatis titulo civitati Condomien. cum suis capitulo et dioecesi quomodolibet remanente.

Erectio novi
episcopatus
Condomien.

§ 2. Haec igitur, etc.

Validatio etc.

Datum Avenioni idibus augusti, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die annoque eodem.

IX.

Erectio episcopatus Vabrensis (1).

SUMMARIUM

1. Ruthenen. dioecesis divisio in duas. — Vabrensis episcopatus erectio, qui exemptus omnino a iure monasterii Massiliensis declaratur.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Salvator noster, etc.

§ 1. Sane considerantes attentius et intra pectoris claustra meditatione sollicita

(1) Ex Gall. Christian., nov. edit. tom. 1, pag. 38.

revolventes, quod in tanta multitudine populi quanta focundavit Altissimus civitatem et dioecesim Ruthen. singulorum vultus nequibat, ut concederet, unicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: nos cultum augere divinum et spiritualem animarum profectum, quem ex subscriptis indubie provenire speramus, promovere salubriter intendentes, praemissis et aliis suadentibus iustis causis, praehabito super hoc diligenti tractatu, ex certa sententia, de fratrum nostrorum concordia apostolica plenitudine potestatis, ad laudem Dei et exaltationem Ecclesiae, fideliumque salutem, episcopatum Ruthenensem, suamque dioecesim auctoritate apostolica dividimus in duas dioeceses, quas per certos distingui limites faciemus, volentes ac decernentes auctoritate praedicta, de fratrum ipsorum consilio et praedictae plenitudine potestatis, quod praeter civitatem Ruthenensem, quae suam propriam et distinctam habeat dioecesim, certis finibus limitandam, villa de Vabro dietae quondam dioecesis, quam veluti ad hoc convenientem et commodam, eadem auctoritate et dictorum fratrum consilio, in civitatem erigimus, civitatisque titulo insignimus, separatam dioecesim habeat certis limitibus a dioecesi remansura Ruthenensi ac civitatem dictis limitibus distinguendam: quodque Ecclesia monasterii Sancti Salvatoris civitatis eiusdem ordinis Sancti Benedicti sit de caetero et habeatur perpetuo Ecclesia cathedralis, ipsa et civitate praedicta cum suis capitulo, clero et populo ac dioecesi ab omni iurisdictione et potestate ac superioritate Ruthenensis episcopi et capituli eiusdem Ruthenensis Ecclesiae, necnon abbatis et conventus et monasterii Massiliensis, a quo huiusmodi monasterium Sancti Salvatoris dependebat, remanentibus omnino liberis et exemptis. Nos enim, licet idem quondam monasterium Sancti Salvatoris Vabrensis cum membris suis a praedicto dependere haecenus monasterio Massiliensi nosceretur, ipsumque mo-

nasterium Massiliense, vel abbas eiusdem iura quaedam et superioritatem in praedicta ecclesia Sancti Salvatoris haecenus obtineret, de consilio, auctoritate et potestate praedictis, ecclesiam et civitatem easdem ad censum aliquem, nullamve praestationem vel subiectionem quaecumque memoratis abbati, conventui et monasterio Massiliensi volumus et decernimus in antea non teneri, quinimo ipsam ab omnibus praedictis absolvimus et totaliter liberamus. Iura quae in ecclesia praedicta Sancti Salvatoris, civitate, incolis, pertinentiis ac districtibus eiusdem praefatum monasterium Massiliense, aut abbas illius, mediate vel immediate olim quomodocumque habebat, quaecumque et qualitercumque illa sint, et quocumque nomine censcantur, in dictam Ecclesiam Vabrensem transferentes et illa penes eam plene et integraliter volentes perpetuo remanere. Haec igitur, etc.

Datum Avenione idibus augusti, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die annoque eodem.

X.

Contra haereticos, vel de haeresi suspectos et iudeos ad fidem catholicam conversos, ab eaque apostatantes, quamvis ad Ecclesiam confugiant, esse procedendum.

SUMMARIUM

Ab apostasia redeuntes, etc., ad ecclesias confugiebant, ne caperentur. — 1. Contra eos procedi posse ab inquisitoribus declarat Pontifex. — 2. Episcopis mandat, ne eos impediatur.

Ioannes Papa XXII, inquisitoribus haereticae pravitatis per regnum Francia constitutis.

Ex parte vestra fuit nuper propositum coram nobis, quod nonnulli de haeretica pravitare culpabiles vel suspecti aut accusati, seu conversi de iudaica caecitate ad fidem catholicam, postmodum apostatan-

Ab apostasia redeuntes, etc., ad ecclesias confugiebant, ne caperentur.

Ruthenens. dioecesis divisio in duas

Vabrensis episcopatus erectio, qui exemptus omnino a iuro monasterii Massiliensis declaratur.

tes ab ipsa, ad ecclesias confugiunt, non ad salutis remedium, sed ut vestras manus effugiant et suorum scelerum vitent iudicium ultionis; super quo Apostolicae Sedis providentiam humiliter implorastis.

§ 1. Nos igitur ad extirpandos orthodoxae fidei inimicos, et herbam tam noxiam et pestiferam de horto Dominico radicatus evellendam, sollicitis studiis intendentes, discretioni vestrae ad instar foelrec. Martini Papae quarti, praedecessoris nostri, qui per apostolicas literas inquisitoribus haereticae pravitatis per regnum Franciae constitutis idem mandavit; per apostolica scripta mandamus, quatenus contra illos, quos de huiusmodi haeretica pravitare fore culpabiles, vel de illa notabiliter suspectos esse vobis constiterit, accusatos etiam de labe praedicta, conversos quoque iudaeos, et postmodum, patenter vel verisimilibus iudiciis, apostatantes a fide, iuxta qualitatem delicti exequamini libere officii vestri debitum, ac si ad ecclesias et loca praedicta minime confugissent, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

§ 2. Et ut nullum in hac parte possit obstaculum vobis poni, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis et episcopis per regnum Franciae constitutis, per has nostras literas iniungimus, ut vos non impediant, quominus huiusmodi mandatum nostrum implere libere valeatis, sed potius ad requisitionem vestram in iis vobis assistant, sicut extiterit opportunum.

Dat. Avenione idibus augusti, anno primo.

Dat. die 13 augusti 1317, pontif. anno 1.

XI.

Dismembratio episcopatus Narbonen., et erectio cathedralis Ecclesiae in villa de Limoso eiusdem dioecesis cum iurisdictione et iuribus ordinariis (1).

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

SUMMARIUM

1. Causae dismembrationis. — Divisio Narbonen. dioecesis in duas. — Erectio episcopatus Limosini. — Cui providendum de redditibus ex bonis Ecclesiae Narbonen.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuum rei memoriam.

Salvator noster, etc.

§ 1. Sane considerantes attentius et intra pectoris claustra meditatione sollicita revolventes quod in tanta multitudine populi quanta foecundavit Altissimus civitatem et dioecesim Narbonen., singulorum vultus nequibat, ut deceat, unicus pastor inspicere aut alias partes boni pastoris implere, non sine gravi animarum dispendio et personarum degentium in eisdem, quodque durum erat aique difficile in eadem dioecesi, quae lata et diffusa existit, ad unicum tantum a tot personis ecclesiasticis et mundanis recursum haberi; pensantes quoque, quod cathedralis Ecclesia Narbonen. in proventibus et redditibus annuis tam affluenter, tamque magnifice abundare conspiciat, quod de ipsorum multitudine copiosa potest episcopis iuxta sui status decentiam provideri, nos cultum augere divinum, et spiritualem animarum profectum, quem ex subscriptis indubie provenire speramus, promovere salubriter intendentes, praemissis et aliis suadentibus iustis causis cum fratribus nostris habito super hoc diligenti tractatu, de ipsorum consilio et ex nostra certa scientia et apostolicae plenitudine potestatis, ad laudem Dei et exaltationem Ecclesiae fideliumque salutem, Narbonen. dioecesim auctoritate apostolica dividimus in duas dioeceses, quas per certos distingui limites faciemus: volentes ac etiam decernentes auctoritate praedicta, de fratrum ipsorum consilio et praedictae plenitudine potestatis, quod praeter civitatem Narbonen., quae suam propriam et distinctam habebit dioecesim certis limitibus limitandam, villam de Limoso dictae olim dioecesis Narbonen., quam

Contra eos procedi posse ab inquisitor decretarum Pontifex.

Episcopus mandatur, ne eos impediant.

Causae dismembrationis

Divisio Narbonen. dioecesis in duas.

velut ad hoc convenientem et accommodam, eadem auctoritate in civitatem erigimus, eadem civitatis vocabulo decoramus, separatam dioecesim habeat a dioecesi remansura Narbonen. civitati certis limitibus distinguendam. Quodque parochialis Ecclesia Sancti Martini eiusdem civitatis de Limoso sit de caetero et habeatur perpetuo cathedralis, ipsa et civitate praedicta de Limoso cum suis capitulo et dioecesi limitanda a iurisdictione, dominio et potestate archiepiscopi, capituli et Ecclesiae Narbonen., quibus subesse antea noscebantur; maioritate tamen seu superioritate in ipsis Ecclesia, civitate, capitulo et dioecesi de Limoso dictae Narbon. Ecclesiae, sicut in aliis suffraganeis suis metropolitico sibi iure subiectis habere dignoscitur, reservatis remanentibus, omnino liberis et exceptis. Verum quia dicta Ecclesia de Limoso facultates non habet correspondentes honori et statui, ad quos noviter est provecta, auctoritate praedicta decernimus, ipsam sic honorandam esse in facultatibus et augendam, quod mensa episcopalis eiusdem quinque millia librarum Turonen. parvorum annui et perpetui redditus de bonis et rebus mensae archiepiscopalis Narbon. ipsi Ecclesiae de Limoso accommodis et vicinis iuxta communem estimationem bonorum et rerum huiusmodi redditualium situanda, quae quidem dictae Ecclesiae de Limoso, suoque pontifici, dignitate ac onere et circumstantiis aliis attente pensatis, debere sufficere vidimus, praeter redditus et proventus ac iura, quae ad praedictam Ecclesiam Sancti Martini antea pertinebant, habeat et percipiat integraliter per ipsius praesulem, qui pro tempore fuerit, in rebus sibi adiacentibus et vicinis, iuxta distinctionem seu limitationem dioecesis per alias nostras literas faciendam. Interim tamen distinctione seu limitatione praedicta pendente volumus, et auctoritate praedicta decernimus, quod idem episcopus de Limoso, qui pro tempore fuerit, summam eandem de bonis et redditibus dictae

mensae Narbonen. recipiat annuatim. Haec igitur, etc.

Datum Avenioni tertio decimo kalendas septembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 20 augusti 1317, pontif. anno 1.

XII.

Ordinationes et statuta pro bono regimine fratrum ordinis Grandimonten., eiusque prioratus aliorumque locorum ad eundem ordinem pertinent. definitio (1).

SUMMARIUM

Proœmium. — Pro ordine Grandimontense multa a Summis Pontificibus edita statuta. — Monasterium Grandimonten. totius ordinis caput. — Per abbatem, non per priorem gubernandum. — 1. Ordo dividitur in 39 prioratus conventuales. — 2. In monasterio vero Grandimont. 60 fratres praeter conversos sint. — 3. Qui abbateu canonice eligant. — 4. De visitatoribus. — 5. Mensa abbatialis Grandimonten. — 6. Priorum electio in prioratibus ad quos pertineat. — 7. Numerus fratrum in eisdem. — 8. De modo visitationis ab abbate faciendae, dierum, et equitularum numero. — 9. Abbas quando voluerit grangias sibi unitas potest visitare. — 10. Translatio conventualium ab una ad aliam domum quibus de causis faciendae. — 11. De mittendis ad studia literarum et alimentis eis ministrandis. — 12, 13. De causis et modo amovendi abbatem Grandimont., caeterosque priores. — 14. Contra priorem absentem non licet procedere. — 15. De duratione capituli generalis, eiusque prorogatione. — 16. Diffinitorum facultas complendi ea, quae in eodem capitulo completa non fuerint. — 17. De die capituli cogendi, et diffinitorum numero. — 18. Qui ad illud teneantur accedere. — 19, 20. De numero et forma electionis diffinitorum. — 21. De expensis capituli eiusdem. — 22. De bonis priorum decedentium. — 23. Quandam Clementis V constitutionem confirmat. — 24. Firmitas et observantia huiusce constitutionis. — 25. Enumeratio singulorum prioratuum

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Electio episcopi
Limosini

Cui providendum de redditibus ex bonis Ecclesiae Narbonen.

cum grangis unitis, et numerus fratrum in quolibet prioratu sustentandus. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Proemium.

Exigente debito pastoralis officii ad providam Romani Pontificis, velut universalis pastoris et patris, diligentiam pertinet, statum Ecclesiarum et monasteriorum omnium sic attenta meditatione prospicere, quod, materia qualibet dissensionis et iurgii, quietem et silentium personarum in Ecclesiis et monasteriis ipsis degentium et offerentium Domino per decantationes laudum titulum labiorum impediende, praecisa, pacis fundamenta stabiliat, praeterita corrigat, disponat praesentia, nova plantet, et sic caute provideat de futuris, quod in quantum valet humana provisio superna suffulta gratia, de contingentibus non omitat.

Pro ordine Grandimontense multis a Summis Pontificibus edita statuta.

Ad sopiendum siquidem antiquam iurgiorum materiam, quam in ordine Grandimonten. antiqui hostis seminarat invidia, nonnulli praedecessores nostri Romani Pontifices paterna diligentia vigilantes certas ordinationes et statuta, per quorum editionem perpetuae paci dicti ordinis sperabant consuluisse, salubriter ediderunt: sed licet per ipsos super hoc pie fuisset etiam anxie laboratum; quia tamen huiusmodi iurgia non erant in eodem ordine sic evulsa, quin adhuc et frequenter insurgerent, et quasi gravius solito pullularent; nos eidem ordini, ad quem zelo charitatis et dilectionis afficimur, in huiusmodi suis anxietatibus condolentes, et monasterium Grandimonten., ad Romanam dumtaxat Ecclesiam pertinens, quod ipsius ordinis caput esse dignoscitur, gubernari iam dudum solum per priorem, paternis affectibus amplectentes, et cupientes ex eodem ordine ad perpetuum personarum in ipso degentium pacem quaslibet dissensiones et lites, Altissimo praestante subsidium, sic radicatus extirpare, corrigendo praeterita, plantando nova, in melius ordinando praesentia, et salubriter providendo futura, quod personae ipsae perpetuae pacis opulencia gaudeant, et inter ipsas similia iurgia velut eradicata penitus non resurgant: ac propter hoc ad reformationem et statum eiusdem monasterii, siveque honoris augmentum nostros primo dirigentes intuitus, ac rem dignam et rationabilem arbitantes, ut idem monasterium, quod in orbe terrarum constat esse famosum, et cui multa nobiliaque coenobia, tanquam membra capiti sunt subiecta, per Apostolicae Sedis providentiam honoris et nominis titulis offeratur; habito prius cum pluribus ex fratribus dicti ordinis fide dignis in curia nostra praesentibus solemniter et diligenti tractatu, ad laudem divini nominis ordinamus, et apostolica auctoritate decernimus, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae plenitudine potestatis, quod ex nunc in antea gubernetur dictum monasterium perpetuis futuris temporibus per abbatem, et quod abbas praesit de caetero in eodem.

§ 1. Et insuper absolventes a sua administratione ex certa scientia correctores et curiosos omnium domorum seu cellarum praefati ordinis, per quos nunc usque praefatae domus consueverunt gubernari, ordinamus et statuimus esse deinceps in praefato ordine pro bono pacis et personarum in ipso degentium, et maiorem observantiam regularem in dictis domibus ipsius ordinis ad hoc magis accommodis trigintanovem conventuales prioratus singulariter inferius adnotatos, certis cuilibet ipsorum prioratum domibus hactenus monasterio praedicto subiectis, incorporatis pariter et unitis cum certo fratrum ipsius ordinis numero singulariter taxato in singulis modo simili descriptis inferius et distinctis.

§ 2. Ad haec ordinamus et volumus, ut in eodem monasterio sit de caetero sexaginta fratrum numerus praeter conversos, qui resideant in conventu, et de facultatibus dicti monasterii possint et debeant congrue sustentari.

Per abbatem. non per priorem gubernandum.

Ordo dividitur in 39 prioratus conventuales.

Monasterium Grandimonten. totius ordinis caput.

In monasterio vero Grandimont. 60 fratres praeter conversos sint.

Qui abbatem
canonice eli-
gant.

§ 3. Quotiescumque vero praelatum monasterium abbate vacare quovis modo contigerit, conventuales eiusdem monasterii plenam et liberam eligendi abbatem ibidem canonice habere potestatem; quod si non elegerint infra mensem ab ipsius abbatis obitu numerandum, eadem electio ea vice ad Sedem Apostolicam devolvatur. Si vero contingeret electionem ipsam in discordia celebrari, causam electionis huiusmodi apud Sedem Apostolicam volumus ventilari: electionem autem huiusmodi, si infra praedictum tempus canonice fuerit celebrata, visitationes spirituales ipsius monasterii vel maiorum pars ipsorum habeat auctoritate apostolica confirmare (1).

De visitatoribus.

§ 4. Officium autem visitorum ipsorum penes priores earundem domorum, quarum correctoribus hactenus compete-
bat, iuxta ordinationes piae memoriae Innocentii Papae quarti praedecessoris nostri, volumus remanere, quibus ex certa nostra scientia priorem prioratus de Defenso, qui est et pro tempore fuerit, dicti ordinis, Agennen. diocesis, ex nunc adiungimus, qui similem cum eis habeat potestatem.

Mensa abbatialis Grandimontensis.

§ 5. Mensae quoque ipsius abbatis, ut facilius possit incumbentia sibi onera supportare, certas cellas monasterio praefato propinquas, etiam quasdam alias, prout annotatur inferius, perpetuo applicamus.

Priorum electio in prioratibus ad quos pertinet.

§ 6. Quoties autem aliquem de prioratibus ipsis quoquo modo vacare contigerit, electio canonica prioris ad conventum prioratus sic vacantis, confirmatio vero dicti prioris pertineat ad abbatem: et si infra unius mensis spatium, a die vacationis huiusmodi computandum, ad electionem ipsam iidem conventus non duxerint procedendum, vel talem scienter elegerint, quod ipsius electio de iure cassetur, providendi ea vice de priore ipsi prioratui ad eundem abbatem po-

testas plenaria devolvatur: quibus sic confirmatis illud circa eorum subditos licere, quod aliis praelatis circa eorum subditos canonica iura permittunt.

Numerus fratrum in eisdem.

§ 7. Numerus quoque fratrum status singulariter in singulis, ut infra subiungitur, prioratum praedictorum, nisi forsau dicti monasterii seu prioratus facultates excreverint, nullatenus augmentetur et augmentum ipsum, si fieri debeat, de consensu conventus monasterii in monasterio, aut de consensu conventus dicti prioratus, in quo augmentum huiusmodi debet fieri, fiet in capitulo generali. Si vero aliquem de sic numero statuto recedere vel amoveri seu abesse perpetuo de monasterio vel prioratu ipso contigerit, loco illius abbas vel prior dicti prioratus, de consensu sui conventus vel maioris partis ipsius, alium subroget, qui professionem faciat et perpetuo in dicto conventu persistat.

De modo visitationis ab abbate faciendae, dierum et equitaturarum numero.

§ 8. Verum licet super visitationis officio dudum per priorem ipsius monasterii exercendo idem praedecessor Innocentius Papa quartus per sua privilegia inter ordinationes alias, quas pro reformatione status ordinis eiusdem edidit, prudenter attendens, quod quantumvis dicto quondam priori Grandimonten. exeundi claustrum nisi necessitate coacto capitulum regulae interdicat; quia tamen visitatio et necessitatem et utilitatem importat, cum in visitationis officio lucrifaciat visitans animas subditorum, auctoritate apostolica statuisset, ut prior, qui esset pro tempore, nulla anni taliter partiretur, quod per dimidium dicti anni in Grandimonten. monasterio resideret, et per anni reliquum visitationi aliarum domorum intenderet, et tunc ultra septem equitaturas non duceret, nec ultra tres noctes, nisi urgens necessitas, vel id exposceret utilitas evidens, in eadem domo iaceret, nulla prorsus munera cum dietae visitationi insisteret recepturus; et insuper quamquam felicis reformationis Clemens Papa quintus, praede-

(1) Legendum forsau: *visitatores spirituales.... vel maior pars ipsorum valeant....* confirmare.

cessor noster, credens eiusdem ordinis utilitati prospicere, eadem auctoritate statuerit, ut dictus quondam prior eiusdem monasterii fratres dicti ordinis in cellis suis posset anno quolibet per sex menses continuos, vel diversis temporibus visitare, et per sex menses reliquos deberet in eodem monasterio personaliter residere, ac de ipso a monasterio seu eius clauastro nunquam exire, nisi pro visitatione dicti ordinis facienda; ita videlicet, quod de illis sex mensibus, quibus, ut praemittitur, deberet personaliter residere, quatuor ad minus continui menses essent, et cum officio visitationis insisteret, semper duas personas idoneas eiusdem ordinis, in quarum praesentia dictae visitationis exequeretur officium, secum haberet, nec non et quos, in dictis sex mensibus visitare non posset, faceret per alium vel alios visitari: itaque anno quolibet omnis domus fratres visitarentur ordinis memorati, et quod postquam unam domum visitasset, ad aliam sic visitatam quousque omnes domos et fratres, quos idem prior visitare posset impedimento cessante legitimo visitasset, nisi ex causa legitima non rediret; nos etsi, praedictorum praedecessorum nostrorum inhereret vestigiis, in quantum temporum qualitas et negotiorum suadet utilitas, intendentes, volumus modum et formam visitationis huiusmodi, quoad dictos prioratus et priores, et ad conventus ipsorum prioratuum dumtaxat per abbatem dicti monasterii, qui pro tempore fuerit, in perpetuum observari; attendentes tamen monasterium ipsum tunc maiori quam hactenus dignitate ac nomine insignitum, quodque maior honor abbati congruit, quam priori, ordinamus atque statuimus, ut idem abbas, dum officio dictae visitationis instituit (1), ultra septem equitaturas dicto quondam priori, ut praemittitur, visitanti concessas, duas alias equitaturas pro aliis duabus personis idoneis eum associantibus habeat:

(1) Forsan *insistit*.

ita quod in universo novem equitaturas secum ducere poterit huiusmodi visitationis officium exequendo: licet enim mora contrahenda per dictum quondam priorem in domo qualibet dicti ordinis eodem durante visitationis officio fuerit per eundem Innocentium praedecessorem nostrum, ut praemittitur, limitata; nos tamen limitationem huiusmodi esse volumus paululum latiore: videlicet quod non illius diei, in quo ad aliquem de prioratibus ipsis pervenerit visitans dioecesim abbas sub limitatione illa de tribus, ut praemittitur, noctibus nullatenus includatur.

§ 9. Per hoc autem non intendimus abbati inhibere praedicto, quin liceat sibi cellas seu grangias vel domos sibi unitas visitare seu videre, quoties sibi videbitur expedire.

§ 10. Praecipimus insuper quod fratres dicti ordinis in conventibus, in quibus recepti fuerint et professionem fecerint, perpetuo immorentur, nec de suis conventibus immutentur, aut ad alios prioratusrioratus quomodolibet transferantur nisi propter delicta vel excessus ipsorum: quo casu dictorum delinquentium vel excedentium mutatio, sive translatio fiat per priorem ipsius loci ad alium conventualem locum dicti ordinis de consensu sui conventus vel maioris partis ipsius ad dignam peragendam poenitentiam de commissis per tempus arbitrio prioris, de cuius conventu delinquens fuerit, de ipsius conventus vel maioris partis assensu, iuxta delictorum exigentiam, moderandum. Prior autem loci, ad quem delinquentem fratrem mitti contigerit seu transferri, expensas per tempus statutum ad agendum, ut praemittitur, poenitentiam, ministrabit: qua peracta, idem delinquens emendatus et correctus ad conventualem suum locum, a quo amotus fuerat, reducat. In aliis vero casibus mutationem seu translationem de conventu ad conventum fieri districtius inhibemus, nisi personarum

Abbas quando voluerit grangias sibi unitas potest visitare.

Translatio conventualium ab una ad aliam domum quibus de causis facienda.

seu prioratum utilitas id exposeat: et tunc abbas Grandimonten. cum consilio diffinitorum capituli generalis in capitulo, vel de consilio et consensu duorum priorum viciniorum ipsi prioratui, de quo mutatio huiusmodi est fienda extra capitulum translationem ipsam faciat, ubi utilitas evidens fuerit personarum vel prioratum praedictorum.

De mittendis ad studia literarum et aliorum eis ministrandis.

§ 11. Porro considerantes attente fructus felices et uberes, quos tanquam dona coelestia producant studia literarum, et quanta bona ex doctrina fidelium scientiarum foecunditate pollentium publica pervenerint et privata, districte praecipimus, quod abbas et diffinitores praedicti duodecim fratres eiusdem ordinis professos, quos dociles noverint, teneantur et debeant ad studia mittere literarum, et eis huiusmodi studiis insistentibus etiam alimentis et aliis necessariis de bonis dicti ordinis providere. Quod si propter ea, vel per sustentationem conventus fratrum dicti monasterii Grandimonten., aut ex alia evidenti necessitate, vel pro communi utilitate dicti ordinis, praeter provisiones seu pensiones solitas dictarum domorum, quas per priores eosdem pro singulis domibus sibi subiectis exhiberi volumus abbati praedicto, sicut exhibebantur nunc usque priori praefato, prout in privilegio praefati Clementis praedecessoris nostri continetur: ad quas solvendas liceat dicto abbati solum per censuram ecclesiasticam compellere priores eosdem: sic interdum ab eisdem prioratibus subsidium expetendum idem abbas et diffinitores capituli dicti ordinis, vel saltem dictus abbas cum duabus partibus diffinitorum ipsorum circa huiusmodi necessitatis vel utilitatis exposita in capitulo generali, si eam necessariam et iustam esse prospexerit, huiusmodi subsidium per dictum ordinem exigendum moderate tamen dicant.

§ 12. Super amotione vero abbatum Grandimonten., et priorum prioratum

conventualium praedictorum volumus infrascriptum modum inviolabiliter observari; videlicet quod iidem abbas et priores ex quacumque causa per diffinitores ipsos deponi seu amoveri non possint: sed si abbas talia fecerit aut commiserit, propter quae videtur debere deponi, seu de iure a sua administratione repelli, in capitulo generali diffinitores ipsius capituli solerter inquirent, et inquisitione peracta, infra mensem a die peractae inquisitionis huiusmodi per se vel procuratores idoneos numerandum iter arripiant, et continuatis dietis, ad Apostolicam Sedem accedant, Romano Pontifici et Apostolicae Sedi ea, quae per inquisitionem ipsam invenerint, relaturi. Verumtamen priusquam de loco ipso Grandimonten. recedant, insinuant abbati capitula, super quibus contra eum per ipsos fuerit inquisitum, et de quibus intendunt eisdem Romano Pontifici et Apostolicae Sedi referre, adhibitis in insinuatione huiusmodi aliquibus probis viris, in quorum praesentia fiat insinuatio supradicta, ut abbas ipse sibi provideat et provide caveat, an oporteat eum personaliter ad Curiam Romanam accedere, vel idoneum pro se mittere responsalem.

§ 13. Quod si aliqua immineant, propter quae priores dictorum prioratum conventualium eiusdem ordinis deponi debeant, vel de iure a suis administrationibus amoveri, abbas Grandimonten., una cum diffinitoribus dicti capituli, vel maiori parte ipsorum, diligenti inquisitione praehabita, si de eorum culpis et demeritis per inquisitionem liquebit eandem, possit eos deponere et a suis administrationibus perpetuo removere: quibus sic amotis, si in hac parte contra eos visum fuerit iniuste processum, liceat iuxta sanctiones canonicas ad Sedem Apostolicam appellare et prosequi causam suam.

§ 14. Sed ne dolus vel fraus, aut malitia interveniat, ubi iustitiae zelus et charitatis fervor cum omni debent integritate vigere; non liceat contra priorem

De causis et modo amovendi abbatem Grandimonten. caeterosque priores.

Contra priorem absentem non licet procedere.

absentem, nisi prout iura permittunt, procedere quomodolibet ad praedicta.

De duratione capituli generalis, eiusque prorogatione.

§ 15. Generale vero capitulum dicti ordinis duret et continuetur ordinarie per sex dies, et si necessaria causa, vel utilitas abbati et diffinitoribus videatur, propter quam idem capitulum debeat prorogari, iudem abbas et diffinitores vel maior pars eorum possint dictum capitulum usque ad alios sex dies, praedictos sex primos immediate sequentes, ulterius prorogare, ut ea, quae non potuerunt infra praelibatos sex dies forsitan expediri, in prorogatione ipsa effectum expeditionis debitae sortiantur. Quo quidem durante generali capitulo claves portarum et fortaliorum ac dominium dicti monasterii Grandimonten. penes abbatem remaneant, prout consueverant penes priorem hactenus remanere.

Diffinitorum facultas completi ea, quae in eodem capitulo completa non fuerint.

§ 16. Quod si aliqua iam exposita in praesentia dicti capituli vel maioris partis ipsius per memoratos diffinitores restant agenda, finito dicto capitulo memorati diffinitores vel ipsorum pars maior, aliis tamen cum diffinitoribus, ut cum ipsis super illis procedant primitus requisitis in monasterio Grandimonten., procedere, illaque complere, diffinire, punire et corrigere valeant, ac de ipsis cognoscere et etiam iudicare.

De die capituli cogendi, et diffinitorum numero.

§ 17. Et quia ubi multitudo, ibi confusio esse solet, volumus, quod in quolibet generali capitulo Grandimonten. octo diffinitores tantummodo eligantur, qui computato abbate, qui una cum eis in capitulo eodem intererit, novem dumtaxat numero et non plures existant. Quandoquidem generale capitulum anno quolibet in Grandimonten. monasterio praecipimus celebrari: illudque die lunae ante Ascensionem Domini nostri Iesu Christi incipiat, et continue, sine interpolatione, duret per sex vel duodecim dies, ut est superius ordinatum.

Qui ad illud teneantur accedere.

§ 18. Ad huiusmodi autem generale capitulum venire teneantur, et debeant omnes et singuli priores conventuales

dicti ordinis, quilibet videlicet cum uno tantum socio sui conventus clerico et professo. Si vero venire nequiverint canonico impedimento detenti, excusationem suam, per unum fratrem sui conventus clericum et professum, sub instrumento publico vel sigillo authentico mittere teneantur, qui coram notario, qui excusationis huiusmodi conficiet instrumentum, vel authentica persona, cui fides debeat adhiberi, excusationem ipsam esse iustam, veram et legitimam asseverent proprio iuramento.

§ 19. Ut autem in eodem capitulo sincere, quiete et salubriter procedatur et materia dissentionis cuiuslibet amputetur, statimur, quod abbas et prior claustralis, qui locum subprioris tenebit, de caetero cantor et procurator dicti monasterii dumtaxat, et quilibet prior conventualis, eiusque socius, qui cum eo, ut praemisum est, ad capitulum venerit supradictum, videlicet quilibet ipsorum octo fratres clericos ipsius ordinis professos, qui per sex annos ad minus in eodem ordine professi fuerunt in dicto monasterio, tunc praesentes in capitulo ipso pro diffinitoribus in scrutinio, electis ad hoc tribus scrutatoribus, nominabunt, qui mox post scrutinium publicabunt eosdem: illi octo, quos plures voces numero habuisse constiterit, diffinitores existant omnium negotiorum praedictum ordinem contingentium, quae agenda fuerint illo anno; sed huiusmodi eorum diffinitionis officium ad sequentem annum nullatenus extendatur, nec in anno proximo sequenti possint iudem in diffinitores etiam ex electione assumi. Quod si forte iudem nominati, vel ipsorum aliqui in vocibus sint aequales, antiquiores in huiusmodi nominatis ad eiusdem diffinitionis officium assumantur. Abbas vero cum duobus antiquioribus diffinitoribus ipsorum in quolibet capitulo generali tres nominet scrutatores pro recipiendo scrutinio capituli subsequenteris: districtius inhiabentes, ne super iis colligationes,

De numero et forma electionis diffinitorum.

coniurationes aut conspirationes fiant, aut interveniant quoquomodo: et contrarium facientes eo ipso poenam contra conspiratores in ordine ipso statutam incurrant.

§ 20. Exhortamur itaque omnes ipsos et singulos per misericordiam Dei, eis in virtute sanctae obedientiae iniungentes, quod prece, pretio, affectione qualibet, promissionibus et pactionibus quibuscumque penitus et omnino submotis, sinceris, sanctis et puris mentibus, et sine aliqua pravitate solum Deum habendo præ oculis ad electionem diffinitorum huiusmodi procedatur.

De expensis capituli eiusdem

§ 21. Expensas autem trium primorum dierum eiusdem capituli generalis priorum et ipsorum socii sic persolvant, prout idem Clemens prædecessor noster in suis literis super ipsius ordinis reformatione confectis statuit persolvendas. Pro expensis vero festivitatis Ascensionis Domini dicti priores penitus nihil solvant, sed si ultra tres dies prædictos remanere contigerit, nisi retenti fuerint specialiter voluntarie per abbatem, nihilominus eis ministrabitur de bonis monasterii memorati.

De bonis priorum decedentium.

§ 22. Caeterum quia idem Clemens prædecessor noster statuit, ut cedente vel decedente, seu amoto quolibet correctore dictarum domorum, quibus gubernabantur nunc usque, omnia bona mobilia, quae idem corrector tunc habebat in pecunia numerata, auro vel argento, in massa, vel vasis, aut in lapidibus, seu aliis rebus pretiosis, aut libris, qui non fuissent proprii illius cellae vel domus, penes quoscumque reperta fuissent, nec non et meliorem equum, seu equitaturam, quem idem corrector tunc haberet, liceret dicto quondam priori Grandimonten. in utilitatem suam et ipsius monasterii convertere sine contradictione cuiuscumque, quacumque constitutione in contrarium edita non obstante; nos attendentes, quod idem statutum in depæperatione ipsarum domorum et præiudicium non modicum redundabat, præ-

sentium auctoritate statuimus, quod cedente vel decedente, aut amoto aliquo de prioribus antedictis, abbas Grandimonten., qui est et pro tempore fuerit, de bonis prioris cedentis vel decedentis aut amoti præfati non nisi unum equum seu equitaturam, unum breviarium et unum de melioribus vasis argenteis vel aurcis, et localibus (1) ac lapidibus pretiosis, ac de quolibet locali unum melius dumtaxat, et non ultra petere debeat vel habere; sed totum aliud ipsi prioratui convertendum in utilitatem ipsius volumus remanere.

§ 23. Quia vero ex præcepto regulæ dicti ordinis habetur, quod fratres dicti ordinis non nisi bini et bini propter honestatem incedant, et quod nullus ex dictis fratribus carnes comedat, nisi sit debilis et infirmus, diebus duobus in septimana dumtaxat exceptis: volumus et mandamus ordinationem dicti Clementis in suis super hoc confectis literis adnotatam, sine moderatione alia, inviolabiliter observari.

§ 24. Denum tamen ad fundandam Deo auctore perpetuam pacem in ordine praelibato curiosam nostrae sollicitudinis operam duximus apponendam, et speramus in Domino, quaelibet ex ipso discessionibus et scandala radicitus esse submota; decernimus et apostolica auctoritate statuimus huiusmodi nostram ordinationem seu editionem præsentibus adnotatam inbemus et volumus perpetuo inviolabiliter observari: non obstante si dictorum prædecessorum nostrorum præcepta, statuta, ordinationes, seu editiones, vel ipsorum aliqua contenta in suis super hoc confectis privilegiis ab huiusmodi nostrae ordinationis et reformationis ordine, ac etiam ipsa regula in punctis aliquibus deviant, quae quantum ad deviationem ipsam et in quantum huic ordinationi nostrae possent esse contraria iuribus vacuumus omnino et nullius esse volumus firmitatis: in aliis autem, quae ab huiusmodi nostra ordinatione non deviant, eis-

Quandam Clementis V constitutionem confirmat.

Firmitas et observantia huius constitutionis.

(1) *Localia*, monilia, gemmae, annuli, aliaque id genus pretiosa. Gallice *joyaux* (Ducange).

dem privilegiis et regula in suo robore duraturis.

§ 25. Denominationem vero dictorum prioratuum conventualium et domorum seu cellarum dicti ordinis cum numero certo dictorum fratrum tam ipsi monasterio, quam singulis ipsorum prioratuum, ut praemittitur, unitarum, statuto praesentibus fecimus adnotari, quae talis est: prioratui de Expeysa Cabilonen. dioecesis domos de Faetha Bisuntin., et de Brolio Eduen. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres; prioratui de Fagia Nivernen. dioecesis domos Columna eiusdem Nivernen., de Fontaneto Antisiodoren., de Fonte Gadonis Bituricen. dioecesis, in quo sint decem et octo fratres; prioratui de Sancto Mamico Senonen. domos de Charnos Bituricen. et de Carboneriis Eduen. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres; prioratui de Castronovo Bituricen. domos de Castaneriis, de Podio Cilheso et de Fonte Albo eiusdem Bituricen. dioecesis, in quo sint decem et octo fratres; prioratui de Veleriis Turonen. domos de Sanzeya, ac de Molins Bituricen. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres: prioratui de Bostoraherii Turonen. dioecesis domos de Montemissano, ac de Clarofolio eiusdem Turonen. dioecesis, in quo sint decem et octo fratres; prioratui de Pomerio acri Turonen. dioecesis domos de Fontemoro et de Boscheto Pictaven. dioecesis, in quo sint quindecim fratres; prioratui Naya Audegaven. dioecesis domum de Crodone eiusdem Audegaven. dioecesis, in quo sint quindecim fratres; prioratui de Monteguidonis Cenomanen. domum de Primonderia Audegaven. dioecesis, in quo sint quatuordecim fratres; prioratui de Mones Audegaven. dioecesis domum de Brohoberlais eiusdem Audegaven. dioecesis, in quo sint quatuordecim fratres; prioratui de Bursey Cenomanen. dioecesis domum de Hubauderia eiusdem Cenoma-

Enumeratio singularium prioratuum eum rangiis unitis, et numerus fratrum in quolibet prioratu substantandus.

nen. dioecesis, in quo sint quatuordecim fratres; prioratui de Queregalonis Sagien. dioecesis domos de Bellafago, ac de Alcone Carnoten. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres; prioratui de Bellombera Ebroicen. dioecesis domum de Berberia Sagien. dioecesis, in quo sint quatuordecim fratres; prioratui de Rothomago Lexovien. dioecesis domum de Albania Ebroicen. dioecesis, in quo sint quatuordecim fratres; prioratui de Boloma Carnoten. dioecesis domos de Clariaco ac de Masiliaco Aurelianen. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres; prioratui de Loheya Carnoten. dioecesis domos de Bosco Sancti Martini, ac de Mollinellis eiusdem Carnoten., et de Candra Aurelian. dioecesis, in quo sint decem et octo fratres; prioratui de Meanello Parisien. dioecesis domos de Belvaco Belvacen. dioecesis, ac de Fontana Rothomagen. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres; prioratui de Vicenis Parisien. dioecesis domos de Bonadomo Snessionen., ac de Alveto Senonen. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres: prioratui de Rorayo Melden. dioecesis domos de Ruysiuo et de Savinhiaco Snessionen. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres: prioratui de Machareto Trecen. dioecesis domos de Arvico eiusdem Trecen., de Mastone Cathalamuen., ac de Castrovillani Lingonen. dioecesis, in quo sint decem et octo fratres; prioratui de Podiicaprarii Pictaven. dioecesis domos de Entretis, ac de Espandio eiusdem Pictaven., et de Altis Ripis Turonen. dioecesis, in quo sint decem et octo fratres; prioratui de Vallholia Pictaven. dioecesis domos de Trossuya, ac de Bosco Pulverelli eiusdem Pictaven. et de Lobertio Lemovicen. dioecesis, in quo sint decem et octo fratres; prioratui de Quarta Pictaven. dioecesis domos de Fontecrozo, de Eriterva, ac de Fonte Ade eiusdem Pictaven. dioecesis, in quo sint decem et septem fratres; prioratui de Bosco Alene Pictaven. dioecesis domos de Chassayo, ac de Bona Radice Malleacen. dioecesis,

in quo sint sexdecim fratres; prioratui de Bandolia Malleacen. dioecesis domos de Orbisterio et de Rupe Terveria, ac de Dina Lexovien. et Pictaven. dioecesis, in quo sint decem et octo fratres; prioratui de Sarmasia Xanctonen. dioecesis domos de Lanea eiusdem Xanctonen., ac de Barbatorta Lexovien. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres; prioratui de Jartiaco Xanctonen. dioecesis domos de Brolio, ac de Urcia praedictae Xanctonen. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres; prioratui de Ravello Eugolisinen. dioecesis domos de Ranseco, ac de Bellosaltu Petragoricien., de Gandaliaco Xanctonen., de Bosco Jenino Lemovicen. dioecesis, in quo sint viginti fratres; prioratui de Fagia Jumiliaci Petragoricien. dioecesis domos de Roysseto, ac de Bellasilva Lemovicien. dioecesis, de Planha, de Charrihaco, ac de Podio Guberti Lemovicen. dioecesis, in quo sint viginti et duo fratres; prioratui de Frantorio Caturcen. dioecesis domos de Catureo, de Deganhars, ac de Bosco Minori eiusdem Caturcen. et de Vaysseriis Sarlaten. dioecesis, in quo sint viginti duo fratres; prioratui de Defenso Agennen. dioecesis domos de Ribairolia eiusdem Agennen. ac de Sancta Rosa Lectoren. dioecesis, in quo sint sexdecim fratres; prioratui de Guarngia Agennen. dioecesis domos de Moyrinhaco eiusdem Agennen., de Luco, de Bathouu et de Lauda Burdegalen., ac de Breda Petragoricien. dioecesis, in quo sint viginti et duo fratres; prioratui de Pinello Tholosan. dioecesis domum de Loco Dei Montisalban. dioecesis, in quo sint quatuordecim fratres; prioratui de Monteherbedonis Magalonen. dioecesis domos de Salvatico Ruthenen., de Petroso Caturcen., ac de Montibus Euncis Aimon. dioecesis, in quo sint decem et septem fratres; prioratui de Vinaya

Anicien. dioecesis domos de Belloioco Lugdun., de Gurcia, ac de Blandona Eduen., et de Primbols Claromont. dioec., in quo sint decem et octo fratres; prioratui de Chavano Claromonten. dioecesis domos de Faheto eiusdem Claromonten., de Grossobosco Bituricen. et de Iayaco Lemovicen. dioecesis, in quo sint decem et octo fratres; prioratui de Sancto Michaele Lodoven. dioecesis domum de Combaromal Ruthenen. dioecesis, in quo sint quatuordecim fratres; prioratui de Castaneto Lemovicen. dioecesis domos de Porterriis, de Chauselis, de Maiorigortia et de Salmirio eiusdem Lemovicen. dioecesis, in quo sint decem et octo fratres; monasterio quoque Grandimonten. domos de Serra, de Ispania, de Esclusa, de Mureto, de Trezauf, de Rosseto, de Strieto Cornu, de Brundellis, de Bosco Viridi, de Foresta, de Montesto Lemovicen. et de Guarda Xanctonen. dioecesis: in regnis quoque Navarrae et Angliae domos Sancti Martialis de Tutela Tirasonen., et Albisburis Ereforden., de Eshada Eboracen. et de Cressoalle et Xnenen. dioecesis unimus et incorporamus et adnectimus, et huiusmodi unionem, incorporationem, annexionem perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari praecipimus auctoritate apostolica, de dictorum fratrum consilio et apostolicae plenitudine potestatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum ordinationum, constitutionum, absolutionis, statutorum, voluntatum, adiunctionis, applicationis, praeceptorum, inhibitionum, exhortationis, iniunctionis, mandati, iussionis, vacationis, unionis, incorporationis et annexionis infringere, etc.

Datum Avenioni, quinto decimo kalendas decembris, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 17 novembris 1317, pont. anno ii.

XIII.

Damnatio sectae Bizochorum, Beguinorum, Fratellorum, Pseudofratrum S. Francisci de Assisio.

SUMMARIUM

Proœmium. — 1. Elogium ordinis Franciscanorum. — 2. Eius decorem perditum quidam homines obnubilare satagunt; — 3. Se dumtaxat S. Francisci regulam observare dicitantes; — 4. Eos reprimere curavit Clemens IV; — 5. At coram Clemente V novas querelas proposuere; — 6. His vero de Pontificis mandato examinatis, illos suis superioribus voluit obedire, finemque querelis fecit; — 7. Nonnullosque delegavit, qui eos ad obediendum superioribus compellerent. — 8. In contumaces quosdam prolata excommunicatio. — 9. Hi vero in Siciliam secedentes novum ordinem instituere moliti sunt, cui apostatam quemdam praeferere. — 10. Provinciales, ceterosque elegerunt ministros, novosque construxere conventus. — 11. Habitus mutarunt. — 12, 13. In multos inde errores lapsi sunt. — 14. Duas fingunt Ecclesias. — 15. Huiusmodi error reprobat. — 16, 17. Sacerdotes, praeter ipsos, carere facultate administrandi sacramenta propugnant: qui error refellitur. — 18, 19. Tertius error: iuramentum a peccato non esse seiunctum, quod impugnat. — 20, 21. Quartus error: sacerdotes in peccato constitutos non posse conficere vel conferre sacramenta. — 22, 23. Quintus error: Evangelium in se solos esse completum. — 24. Multos alios sectantur errores et praedicant. — 25. Hortatum se Pontifex ait fuisse Siciliae regem, illos ut reprimeret, eorumque superioribus traderet corrigendos; — 26. Quod ab ipso rege completum. — 27. Illi vero in diversa loca auferunt; — 28. Eos itaque ubique capi praecipitur, suisque traditi superioribus puniendos; — 29. Ab iisque facta omnia et patrata cassantur. — 30. De fide etiam examinari eos, et culpabiles puniri mandatur. — 31. Iudicibus contra eos procedendi attributa facultas. — 32. Obstantium derogatio.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, patriarchis, archiepiscopis et episcopis, ac dilectis filiis electis, ad quos literae istae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, quam Christus dilexit, pro qua semetipsum tradidit, ut ipsam sanctificaret, mundans eam lavacro aquae in verbo vitae, David propheta cunctis praelatam gentibus, spiritu revelante cognovit, et splendorem tantae dignitatis admirans, illam sub similitudine regalis fastigii demonstravit dicens: Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate, nimirum ipsa Christi sponsa virgo Mater Ecclesia, quia inelyto capiti suo Domino Iesu Christo inviolabilis fidei glutino copulatur, et eius imperio prona obeditione substernitur, cum illo unum effecta tam incomparabilis unionis, merito rebus omnibus more regio principatur. Quae dum pia ac devota religione terrena despicit, caelestia appetit, omne sinistrum premens, a dextris sponsi gloriosa consistit: et quia geminae caritatis splendore omni ex parte rutilat, in vestitu aureo etiam angelicis spiritibus admiranda coruscet. Cuius inaestimabilis decor, quia vario vivendi genere, in una tamen caritate perficitur quasi de vestis pulcherrimae varietate laetatur.

§ 1. In hoc igitur vestimento tam mirabili varietate distincto, Minorum fratrum sacer ordo, ab ipso suae foundationis exordio, almi confessoris B. Francisci regulari traditione et Apostolicae Sedis auctoritate atque confirmatione indissolubili quadam textura connexus, fide clarus, spe validus, caritate profusus, humilitate placidus, obeditione devotus, velut singulare inbar sanctitatis, exemplo ac doctrinae verbo per universum orbem claruit, et ecclesiastico decori multum utilitatis et plurimum inelytae alacritatis in-vexit.

§ 2. Verum quia humani generis inimicus, ubi virtutum segetes uberius videt

Proœmium.

Elozium ordi-
nis Franciscanorum.

Eius decorem perdidit quidam homines obambulare satagentis. exurgere, ibi scandalorum vepres et dissidiorum zizania satagit cumulatus seminare, nonnulli huius sacrae religionis solo nomine professores, dum altiora se petunt, dum praeposteris et perturbatis gradibus, citius ruituri, in magnis et mirabilibus supra se ambulare conantur, illius delusi fallacii, qui se, ut alios decipiat, in lucis angelum transfiguratur, sibimetipsis ruinam, inferioribus scandalum, solidioribus vero probationem et meritum pepererunt, pro viribus satagentes tam praecleari ordinis unitatem scindere, obambulare famam, perturbare quietem.

Se dumtaxat S. Francisci regulam observare mentientes. § 5. Dudum siquidem huiusmodi superstitiosi et discoli homines, in provincia Provinciae adversus communitatem praefati ordinis insurgentes, et se solos, suosque complices de observantia regulae B. Francisci mira vanitate iactantes, reliquam ordinis multitudinem, de transgressione regulae, perperam iudicando, notabant. Nonnullos profanae multitudinis, verbis mendacibus et mentitae sanctitatis obtentu, in sui erroris devium adducentes.

Eos repraesentare curavit. Clemente IV. nonne IV. § 4. Quorum vipereos partus in ipso sui exortu felices recordationis Nicolae Papa quartus, praedecessor noster, ne in multorum perniciem alerentur, ad veritatis petram elidere cupiens, generali ministro, qui tunc temporis memorato ordini praesidebat, districte praecipiendo mandavit, ut huiusmodi praesumptores disciplina debita coerceret, prout in literis ipsius praedecessoris nostri plenus continetur.

At eorum Clementie V notas querelas proponere. § 5. Sed horum pestilentissimas novitates, hoc remedio compressas fuisse potius quam extinctas redivivus error enunciat, et tristis experientia manifestat. Nuper enim nonnulli factionis superstites memoratae, adiunctis sibi quampluribus de dicta provincia Provinciae, et provincia Thusciae et aliis diversarum fratribus nationum, coram pia memoriae Clem. Papa V, praedecessore nostro, diversas regulae quaestiones, diversasque contra universitatem dicti ordinis proponere

querelas, et quasi ipsi soli, ipsorumque complices, B. Francisci regulam et respiciacius intelligerent et efficacius adimplerent, notam actionis contrariae in universitatem praefati ordinis impie detorquebant.

§ 6. Qui Clemens praedecessor huiusmodi homines benignitate magis, quam severitate satagens emendare, illorum pestiferos conatus patientiae virtute tolerans, praedictas quaestiones atque querelas pluribus archiepiscopis, episcopis et sacrae theologiae professoribus, et aliis iuris scientia praeditis, discretionem dotatis, examinandas commisit, et ad suam audientiam perferendas. Quibus diligenter et cum multa maturitate peractis, saepe nominatus Clem. praedecessor de veritate certior factus, praefatam religionem sanctam, et (ut eius utamur sermonibus) muris observantiae regularis firmiter undique asseruit circumclusam, et quaedam, quae circa regulam dubium sensum afferre poterant, declaravit: districte praecipiendo mandans, ut dicti fratres, qui contra praefatam communitatem ordinis huiusmodi quaestiones moverant et querelas, ad conventus, unde discesserant, reverterentur, et suis superioribus obedirent humiliter et devote, harum quaestionum et querelarum praetextu ad romanam curiam de cetero minime reversuri.

§ 7. Et ut ipsius salubris ordinatio ad optatum ducretur effectum, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Ianuensi et Lucensi ac Bononien. episcopis per suas literas demandavit, ut ipsi, vel alter eorum per sese, seu alium, vel alios, fratres illos de provincia Thusciae, qui occasione praefatae dissentionis et adhaerentiae, ad illicita laxatis habenis, quaedam loca dicti ordinis in provincia Thusciae constituta occupaverant, et occupata temeritate damnabili detinebant, suis alias obedire superioribus aspernantes, compellerent, ut eisdem locis, per eos occupatis, omnino dimissis, ad suorum superiorum

Hic vero de Pontificis mandatis in examinatis, illos suis superioribus voluit obedire, finemque querelis fecit.

Nonnullosque delegavit, qui eos ad obediendum superioribus compellerent.

obedientiam, qualibet exceptione et occasione postpositis reverterentur, morantur ubicumque et sicut iidem superiores ducerent disponendum.

In contumaces quosdam prola-
ta excommuni-
catio.

§ 8. Quorum literarum auctoritate dilectus filius Bernardus, prior ecclesiae Sancti Fidelis iuxta Senas, cui praefatus Bononiensis episcopus super hoc commiserat vices suas, in ipsos fratres dicti mandati contemptores, eorum exigente contumacia, excommunicationis sententiam promulgavit et eos fecit excommunicatos publice nunciari.

Hi vero in Si-
ciliam seceden-
tes norum ordi-
nem instituere
moliti sunt,
cui apostatam
quemdam prae-
fecere.

§ 9. Qui ecclesiastica vincula non verentes, non absque temeritatis audacia, apostasiae nota, mentisque vesania, contra apostolica mandata et dicti ordinis instituta, se ad partes insulae Siciliae transulerunt, et mihi ab obedientia et unitate dicti ordinis et praelatorum eius se totaliter separantes, quasi memorati ordinis B. Francisci stabilem, firmamque compaginem rescindere stolidam praesumptione valent, novi ordinis, immo abhominabilis horroris cassis conatibus, moliti sunt ponere fundamenta, tam detestabili turbae praeficientes magis idolum, quam praelatum, Henricum de Cena dicti ordinis refugam et apostatam fugitivum.

Provinciales,
caeterosque e-
legerunt mihi-
stros, novosque
conventus con-
struere.

§ 10. Et ut tam foedo capiti membra caetera responderent, provinciales ministros, custodes praeterea et guardianos eligere temeritate simili praesumpserunt, plurimos ad ipsorum sectam recipere, praedicatores et confessores assumere, eosdemque ad huiusmodi confessionis et praedicationis officium transmittere, loca etiam a locis fratrum ipsius ordinis semota, ad habitandum de novo construere seu constructa recipere, contra Romanam instituta Pontif. in animarum suarum periculum, aliorumque perniciem attentantes.

Habitu m-
talarant.

§ 11. Et ut ipsorum error veritas, et impietas religio putaretur, temeritate propria quosdam habitus cum parvis caputis, curtos, strictos, inusitados et squalidos, simulationis conscios, irrisivis amicos, ac

dissidii non ignaros, discrepantes a communitate ordinis supradicti, assumere; et in simplicium cordibus, ut eosdem secum in devium erroris adducerent, seminare, dietos habitus fore secundum regulam B. Francisci, et in ipsis solum pseudofratribus ordinem consistere, famamque aliorum fratrum praefatae communis diversis convitiis lacerare procaciter impudentique versutia praesumpserunt.

In multis inde
errores lapsi
sunt.

§ 12. Verum quia sic sunt casus mentis, ut primo quidem infelix animus per superbiam intumescat et exinde contentione, de contentione in schisma, de schismate in haeresim et de haeresi in blasphemias infelici gradatione, immo praecipiti ruina descendat, praedicti temeritatis atque impietatis filii, ut habet fide digna relatio, ad eam sunt mentis inopiam devoluti, quod adversus praeclearissimam et saluberrimam christianae fidei veritatem impie sentiunt, sacramenta Ecclesiae veneranda contemnuunt, et in gloriosum Ecclesiae Romanae primatum, cunctis nationibus percellendum ab ipso conterendi citius impeti, caeci furoris impingunt.

§ 13. Et ne aliquid praedictarum blasphemiarum tolerabile videatur, aut dubium, de plurimis eorum erroribus aliquos ne latere, et perinde nocere valeant, praesentibus duximus annotandos.

Duos duximus
Ecclesias.

§ 14. Primus itaque error, qui de istorum officina tenebrosa prorumpit, duas fingit Ecclesias, unam carnalem, divitiis pressam, effluentem divitiis, sceleribus maculatam, cui Romanum Praesulem, aliosque inferiores praelatos dominari asserunt. Aliam spiritualem, frugalitate mundam, virtute decoram, paupertate succinetam: in qua ipsi soli, eorumque complices continentur, cui etiam ipsi spiritualis vitae merito, si qua fides est adhibenda mendacis, principantur.

Huiusmodi er-
ror reprobat

§ 15. Quae impietas sic istis sceleratis est propria, ut a nulla haeresi possit esse seiuncta. Quippe omnes impii, dum prave in fide sentiunt, dum ab unitate Ecclesiae

atque obedientiae per contumaciam separantur, universitatem fidelium carni, se ipsos vero spiritui servire frivolis assertionibus mentiuntur: quorum dementiae nihil adlici posse, illi manifeste cognoscunt, qui sicut unicum Christum praedicant, sic unam Ecclesiam profitentur, Doctorem gentium attestante, qui ait: Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam quae est corpus eius. Una est igitur sancta, universalis, apostolica atque Romana Ecclesia quae non humana praesumptione, sub potestate nititur, sed divina et prorsus incommutabili auctoritate fundatur, cuius egregium primatum si quis impie docendo negat, non solum criminosis aut schismaticus esse convincitur, sed haereticus impietatis suae merito, divina etiam atque humana ratione et auctoritate censetur. Quia peccatum paganitatis incurrit quisquis, dum se christianum asserit, Sedi Apostolicae obedire contemnit, cui inter caetera dona hoc privata largitione concessum est, ut saluberrima fides, quam B. Petrus coelesti Patre revelante cognovit, et immensa potestas, quam ei in eodem Apostolorum Principe Christus indulsit, sic per legitimam romanam pontificalem successionem illibata decurrat, ut illam usque ad finem saeculi, nec perfidia maculet, nec adulterini pastoris pontificium interrumpat. Quam velut validissimam navem divinae gubernationis praesidio communitam, nec variarum opinionum atque haeresum turbines, a suae unitatis compage divellunt, nec tyrannicae potestatis incursum ad ima deprimit, quin potius et illos auctoritate atque veritate sperans, et istos patientiae virtute supplicans, inter blanditias terrenae felicitatis et asperitates saeculi felici navigatione media graditur, donec ad portum futurae beatitudinis duce Domino veniat. In qua, velut in Arca, animalia munda atque imunda servantur: sicut in arca frumenta paleis permiscetur: quemadmodum in sagena boni pisces et mali coeunt, in agro zizania et triticum simili

generatione succrescunt, nec tamen ipsam membrorum infirmantium immunditia polluit, extollit levitas, corrumpit nequitia, insolentia scindit, sed manens integra atque perfecta, adoptionis filios fide generat, verbo nutrit, auctoritate defendit, poenitentia purgat, patientiae virtute supportat, nec illam divitiarum cumulus suffocat, quia illis, tamquam creatura Dei bona, cum gratiarum actione bene utitur, et aurum habet, non ut in illo finem constituat, sed ut necessitatem patientibus misericorditer largiendo succurrat. Extra quam salus esse non potest, quia natura non patitur, ratio non sinit, et divina providentia non permittit, ut membrum, quod a totius corporis unitate seiungitur, virtute, quae a vertice in corpus influit, aliquid vegetetur. Quo fit, ut apud istos vaniloquos, nec sancta paupertas, nec castitas munda, nec virtus possit esse perfecta, quia consequens est, ut omni virtute, omni bonitate priveantur, qui Deum virtutum, cuius est totum quod est optimum, per inobedientiam derelinquant.

§ 16. Secundus error, quo praedictorum insolentium conscientia maculatur; venerabiles Ecclesiae sacerdotes, aliosque ministros, sic irisdictionis clamitat auctoritate desertos, ut nec sententias ferre, nec sacramenta conficere, nec subiectum populum instruere valeant vel docere; illos fingentes omni ecclesiastica potestate privatos, quos a sua perfidia viderint alienos, quia (1) ipsos solos (ut ipsi somniant) sicut spiritualis vitae sanctitas, sic auctoritas perseverat. In qua re Donatarum sequuntur errorem, qui olim, facto schismate, ab unitate Ecclesiae recedentes, ita in sua secta Dei gratiam dixerunt esse coactam, ut nullus eam recipere esset idoneus, qui non foret ipsorum scelere maculatus.

§ 17. Quorum impietatem zelus fidelium illo in tempore se exhorruit, sic pia persecutione compressit, ut homines tam pestilenti contagione respersos et censura ecclesiastica anathematis mucrone

Sacerdotes, praeter ipsos, carere facultate administrandi sacramenta propugnant: qui error relinquitur.

(1) Addendum forsán apud.

feriret et legum publicarum sanctio extirparet iudicio praedamaret. Quia dignum erat et equum, ut contra illos utriusque gladii potestas exurgeret, qui auctoritatem ecclesiasticam a solo Deo traditam et in perpetuum duraturam profanis assertionibus abnegarent. Manet igitur etiam, istis reclamantibus, et usque ad finem saeculi permanebit apud Romanum Praesulem, sicut summa auctoritas, sic immensa potestas, quam sicut gratis accepit, sic in eos, quos in partem sollicitudinis evocat, in unitate fidei et Romanae Sedis obedientia permanentes, benigne refundit, tam fortiter atque suaviter moderamina indultae potestatis exercens, ut in corpore Christi, quod est Ecclesia, a summo vertice usque ad extrema vestigia, nihil per inobedientiam dissolutum, nihil relinquat ordinis confusione turbatum. Cuius navissimum sed validissimum iugum impii, quia humiliter gestare refugunt, quod rebus non possunt, lacessere maledictis atque convitiis non desistunt.

§ 18. Tertius istorum error in Valdensium errore conirrat, quoniam et hi et illi in nullum eventum asserunt fore iurandum, dogmatizantes mortalis criminis contagione pollui et poena teneri, quos contigerit iuramenti religione constringi.

§ 19. Quorum blasphemias pietas christiana condemnans non levitate mota, sed utilitate aut necessitate coacta, veritatem praeteritorum atque praesentium, et certitudinem futurorum, iurisiurandi religione confirmat, certissime tenens, quia nullatenus de suo genere posset esse peccatum quod Christus exerevit, qui peccatum non fecit, sed peccatum omne sua passione damnavit; iuravit etenim Dominus, iuravit et apostolus Paulus, suae operationis exemplo monstrantes ad hoc tantum iuramentum esse prohibitum, ne iurandi facultas frequentiam, frequentia consuetudinem, consuetudo perjurium introducat. Bonum est ergo iuramentum, per quod veritas rerum divino testimonio confirmatur, sed malum est illi, qui eo male nititur, et a malo in-

firmittatis humanae est, ut aliquis verum proferens irare cogatur.

§ 20. Quarta huiusmodi impiorum blasphemia de praedictorum Valdensium venenato fonte prorumpens, sacerdotum ritetiam et legitime secundum formam Ecclesiae ordinatos, quibuslibet tamen criminibus pressos non posse conficere vel conferre ecclesiastica sacramenta confingit.

§ 21. Quorum utrorumque dementia ecclesiasticae veritatis doctrina redarguit et censura percellit; quoniam nil a bono maius, nil a malo minus perficitur sacerdote, quia sacramentorum virtus non in merito consecrantis, sed in virtute Sancti Spiritus et verbo proficitur Creatoris.

§ 22. Quintus error sic istorum hominum mentes obcaecat, ut Evangelium Christi in se solos, hoc in tempore, asserant esse completum, quod hactenus, ut ipsi somniant, obiectum fuerat, immo prorsus extinctum.

§ 23. Quae impietas sic (1) tenebrosos Manichaeorum calles obrerrat, ut tamen Montani atque Priscillae foeda vestigia non relinquat: illi enim promissionem Domini de Spiritu Sancto, non in apostolis, sed in se ipsis completam esse asserunt: isti Evangelium Christi, cuius virtus in Sancti Spiritus perceptione consistit, ita in se completum autmant, ut ab illius claro intellectu et vera observatione universitatem fidelium mentiando secludant. Sancta vero ac universalis Ecclesia talium hominum figmenta deridens firmissime tenet et nullatenus dubitat, Spiritum Sanctum iuxta fidele Salvatoris promissum in B. Apostolos die Pentecostes sic plenissime fuisse refusum, ut illos omnem veritatem, quae ad salutem pertinet, perfecte doceret, ut ipsos ad amorem Dei mirabiliter inflammaret, ut eosdem contra omnem tentationem munere virtutis firmitate munit. Cuius Spiritus virtus illa sanctam Ecclesiam usque ad finem saeculi, nova semper prole foecundat, ut renatis fonte

(1) Addendum forsán per.

Tertius error: iuramentum a peccato non est se iunctum, quod impugnat

Quartus error: sacerdotis in peccato constitutus non potest conficere vel conferre sacramenta

Qui tus error: Evangelium in se solos esse completum.

Baptismatis una sit fides mentium et pietas actionum; quod profecto non esset, si sanctum Evangelium, in quo christianae fidei regula continetur, omnibus esset clausum, et istis solummodo (quod cogitare impiissimum est) esset apertum.

§ 24. Multa sunt alia, quae isti praesumptuosi homines contra coniugii venerabile sacramentum garrere dicuntur; multaque de cursu temporum et fine saeculi somniant; multaque de Antichristi adventu, quem iam iam instare asserunt, flebili vanitate divulgant. Quae omnia, quia partim haeretica, partim insana, partim fabulosa cognoscimus, damnanda potius cum suis auctoribus, quam stilo prosequenda aut refellenda censemus. Ipsa enim mendosa commenta seipsa destrunt, quia nec ratione vigent, nec auctoritate constant, nec aliqua verisimilitudine fulciuntur. In huiusmodi doctrinis variis et peregrinis saepe nominati homines studia sua conterunt. Ad haec simplicium corda blandis fletisque sermonibus et simulatae humilitatis praetextu attrahere moluntur.

§ 25. Cupientes igitur, quo dicti pestiferi homines, aut in melius commutato consilio a suis perversitatibus resilerent, aut saltem alios perniciosis sermonibus et suae pravitatis exemplo contaminare non possent, carissimum in Christo filium nostrum Fredericum regem Trinacriae illustrem hactenus rogavimus et monuimus per apostolica scripta mandantes ut huiusmodi viros pestiferos et seminatores errorum, de praedicta insula expelleret et penitus extirparet, et ministris, custodibus seu guardianis dicti ordinis minorum, cum ab eis super hoc requireretur, faciendo etiam, si expediret, saepedictos pseudofrater capi, et eorum superioribus tradi captivos, iuxta disciplinam ordinis corrigendos, studeret impendere favorem, consilium et auxilium opportunum.

§ 26. Ipse vero, tanquam obedientiae filius, per suas patentes literas nostrarum litterarum seriem continentes, singulis officialibus suis per dictam insulam consti-

tutus praecipiendo mandavit, ut ad capiendos huiusmodi falsos fratres rectoribus dicti ordinis, ut praedictae nostrae litterae continebant, darent consilium, auxilium et favorem, quodque ipsa mandata in nostris contenta literis, studerent executioni in omnibus demaudare.

§ 27. Quae praesentientes pestiferi memorati, cum ad sinum pie matris redire, saltem ecclesiastica disciplina coacti, humiliter debuissent, salubrem coercionem et felicem necessitatem, quae ad meliora compellit, fugae praesidio declinarunt: nonnullis eorum in locis ablitis et latebris dictae insulae derelictis, qui suis fautoribus sub quorum defensione consistunt, pro mercede iniqui favoris, perversi dogmatis venena rependant. Alii vero per loca infidelium discurrerent, mare et aridam circumire feruntur, ut unum saltem faciant proselitum simul cum illis genuinae ignibus applicandum: ii sunt quos Doctor gentium caute vitandos admonuit, dicens: Nemo vos seducat, volens in humilitate et religione angelorum, quae non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae: et non tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus et coniunctiones subministratum et constructum, crescit in augmentum Dei. Ii sunt diffidentiae filii, nubes sine aqua, quae ventis circumferuntur, sidera errantia, quibus cella tenebrarum reservata est, qui iuxta Psalmistae vaticinium: Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulans, erraverunt ab utero; a veritate scilicet Sanctae Matris Ecclesiae recedendo, locuti sunt falsa, vanos et varios errorum tribulos per diversas regiones praesumptione damnavili seminando.

§ 28. Quamobrem zelus fidei, fervor compassionis animarum exercitare debet corda omnium qui Christi nomine gloriantur, et ipsius Sanctae Romanae ac universalis Ecclesiae finibus continentur, ut contra istorum insaniam quasi contra publicam pestem valenter exurgant, nec eos in locis, ubi christianae religionis vi-

Multos alios rectorum errores et praedictant

Illi vero in dictis locis auferuntur

Hoc tantum se senties aut fuisse Siciliae regem, illos ut captiveret, eorumque superioribus traderet corrigendos

Quod ab ipso regem completum

Eos itaque ubique capi praecipitur, suisque tradi superioribus puniendos.

get auctoritas, patientur pacifice vivere, quos adversus matrem et dominam suam, sanctam scilicet Romanam Ecclesiam, rebellionis suae calcibus et horrorem blasphemis conspiciunt insanire. Frustra enim utuntur nomine christiano, qui talibus impietatibus non resistunt, et consequens est, ut possint haec credere qui possunt talia patienter audire. Tantas igitur et tam graves insolentias, errores pestiferos, detestabiles blasphemias in Creatoris iniuriam, populi christiani perniciem et nefariae operationis exemplum per patientiam immo vecordiam tolerare nolentes, universitatem vestram monemus sedule, hortamur attente per apostolica vobis scripta in virtute obedientiae districte praecipiendo mandantes, quatenus praefato Henrico de Ceva, aliisque pseudofratribus, qui ad memoratam Siciliae insulam haecenus confugerunt, nullum detis, vel dare, quantum in vobis est, permittatis in praemissis consilium, auxilium vel favorem, quin potius ipsos velut apostatas excommunicatos, ipsius Ecclesiae Romanae rebelles, schismaticos, et perversi dogmatis assertores, lupos graves gregi Dominico non parentes, a vestris finibus arceatis, capientes ipsos, vel capi facientes, et captos tradentes rectoribus saepe nominati ordinis fratrum Minorum, cum ab ipsis vel eorum vicariis, procuratoribus seu nunciis fueritis requisiti, per eos iuxta ipsorum demerita castigatione debita puniendos: dignum est enim ut apud illos patrum scelorum poenas solvant, qui ipsorum lubricos calles et tortuosas semitas per patientiam longi temporis exploratus cognoverunt, a quorum sacro consortio per apostasiae vitium recedentes, omni pudore calcato, non sunt confusi sanctam religionem, quae ipsos in sinu suo fovet pietate materna, damnis afflicere, maledictis pungere, convitiis lacerare.

§ 29. Proinde, quia ea, quae contra ius et fas atque ordinariam potestatem temeritas humana praesumit, in poenam

perturbati ordinis quanto citius debent iuris auctoritate et apostolica potestate convelli: nos quicquid in memoratis provincia Thusciae, insula Siciliae, et ubicumque locorum per saepedictos fratres, in personarum ad dictam sectam receptione in generalis ministri et provincialium, ministrorum, custodum, guardianorum electione (si tamen electio dici possit) et in quibuslibet aliis communiter vel divisim, sub religionis, conventus, congregationis nomine vel colore, attentatum extitit vel existit, nullius fuisse vel esse roboris, nullius extitisse vel existere decernimus firmitatis, unde ipsa cassa, irrita et nulla censemus, et nihilominus, quatenus de facto processerant, auctoritate apostolica revocamus.

§ 30. Caeterum, quia verendum est, ne ii praesertim, qui per professionem, licet fantasticam, ad praedictorum iusfame consortium transierunt, errores sapiant, et alios pestifera contagione corrumpant, omnes et singulos per eos ad suam sectam receptos, maximeque professores, ad vestram praesentiam per censuram ecclesiasticam evocate, examinare de fide, de praedictorum erroribus, per vos vel alium seu alios caute, diligenterque perquirere sine strepitu et figura iudicii, et ipsorum complicibus atque fantoribus indagate, et si opus fuerit, ipsos capi et detineri curate; et si quos inveneritis culpabiles, secundum canonicas sanctiones poena debita punire curate: invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis: contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam conpescentes. Testes autem quos ad praemissa videritis evocandos, censura simili, appellatione cessante, cogatis veritatis testimonium perhibere.

§ 31. Volumus insuper et apostolica auctoritate decernimus, quod quilibet vestrum prosequi valeat negotium, seu articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento canonico impeditus, quodque a data praesentium sit vobis et unicuique

Ab hisque facta omnia, et patra cessantur

De hoc etiam examinari eos, et culpabiles puniri mandatur

Judicibus contra eos procedendi attribuitur facultas

vestrum in praemissis omnibus et eorum singulis, etiam non caeptis praesentibus et futuris, perpetua potestas et iurisdictio attributa, ut eo vigore, eaque firmitate possitis in praemissis, etiam non caeptis praesentibus et futuris, contra praedictos procedere, ac si iurisdictio vestra et cuiuslibet vestrum in praedictis omnibus et singulis per citationem vel modum alium perpetuata legitimum extitisset.

Obstantium de-
rogatio

§ 32. Non obstantibus (1) de duabus diebus, edita in concilio generali, et fel. rec. Bonifacii Papae VIII praedecessoris nostri, per quas tam iudices, quam conservatores a Sede deputati praedicta, extra civitates et dioec. in quibus deputati fuerint, procedere et vices suas committere, aut aliquos ultra unam dietam a finibus suae dioec. trahere prohibentur, et aliis contrariis constitutionibus quibuscumque, seu si aliquibus sit indulgentia a Sede praedicta, quod excommunicari, suspendi, vel interdicti, aut extra certa loca trahi, vel ad iudicium evocari non possint per literas apostolicas non facientes expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, ac eorum personis et locis, nominibus propriis vel ordinibus mentionem, sive alia indulgentia dictae Sedis generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat, per quam vestrae iurisditionis explicatio valeat in hac parte quomodolibet impediri, et de qua, cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis.

Dat. Avinione x kalen. februarii, pontificatus nostri anno 11.

Dat. die 23 ianuarii 1318, pont. anno 11.

XIV.

Erectio Ecclesiarum Electen., et Sancti Pontii Thermolarum ac suppressio episcopatus Limosen. (2).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Ecclesia Limosina nuper ab hoc Pontifice in episcopatum erecta. —

(1) Deest forsitan constitutionibus. (2) Ex Regl. in Archiv. Vatic.

2. Quibus de causis ab eodem supprimitur: — Ac novae erigantur Ecclesiae. —
3. Obstantium derogatio. — Redditi utriusque Ecclesiae assignati.

**Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuum rei memoriam.**

Alma mater Ecclesia, quae super omnes alias plenum dominium habere dignoscitur, nonnulla plerumque rationaliter ordinat, quae postmodum clarius inspecta veritate ipsorum, prout considerata maior suadet utilitas, minorque laesio provenit, in melius consulta deliberatione commutat.

Exordium.

§ 1. Sane dudum ad divini cultus augmentum et ad salutem populi, quem in civitate et dioecesi Narbonen., sic multiplicarat Altissimus, quod ipsorum vultus nequibat, ut concederet, unicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, non sine animarum dispendio personarum degentium in eisdem, paternis studiis intendentes; pensantes etiam, quod Ecclesia Narbonen. sic in proventibus et redditibus affluenter abundare noscebatur et nascitur, quod de ipsorum multitudine copiosa reddituum nedum uni sed pluribus praelatis, iuxta cuiuscumque status decentiam, sufficienter poterat provideri; nos ad ipsius divini cultus augmentum et spirituales animarum profectum anhelantes ex animo, praemissis et aliis snadentibus iustis causis attente pensatis, villam de Limoso, infra dictam Narbonen. dioecesim constitutam, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae plenitudinis potestatis, in civitatem ereximus, et ipsam volumus civitatis vocabulo insignire: decernentes quod parochialis ecclesia Sancti Martini dictae villae de Limoso esset et haberetur ex tunc Ecclesia cathedralis, ac ipsam cum praedicta villa, capitulo et dioecesi limitandam ab omni iurisditione, dominio et potestate archiepiscopi, capituli et Ecclesiae Narbonen., quibus subesse antea noscebatur; maioriata tantum seu supe-

Ecclesia Limosina nuper ab hoc Pontifice in episcopatum erecta.

rioritate in ipsis dictae Narbonen. Ecclesiae, sicut in aliis suffraganeis suis habere dignoscitur reservatis, duximus eximendam; et quia praefata Ecclesia de Limoso facultates non habebat ad episcopalem sufficientes honorem, decrevimus episcopo Limosen., qui esset pro tempore, de situatis redditibus eiusdem Ecclesiae Narbonen. quinque millia librarum Turonen. parvorum debere summam annuam assignari, prout haec in nostris super hoc confectis literis serius narrabantur.

§ 2. Cumque postmodum ad partes illas ad inquirendum, in quibus locis limitatio dioecesis et assignatio reddituum praedictorum eidem Ecclesiae de Limoso magis accomode et cum minori deformatione et laesione praedictae Ecclesiae Narbonen. fieri deberet et posset, certas et sufficientes personas duximus destinandas: quare tam ex relatione fide digna ipsorum, quam etiam plurium canonicorum ipsius Ecclesiae Narbonen. et procuratorum etiam archiepiscopi memorati, qui conditionem et statum Ecclesiae Narbonen. praedictae et singularium locorum dictae dioecesis plene noverunt, compertum est, quod si in dicto loco de Limoso huiusmodi cathedralis Ecclesia remaneret, in assignatione dioecesis et reddituum praedictorum praefata Ecclesia Narbonen. tam in redditibus et locis sibi magis accomodis et vicinis, quam etiam in assignatione dioecesis deformatetur plurimum, et non modicum cederetur (1); et quod monasterium sororum de Pruliano secundum instituta fratrum Praedicatorum inventum olim dioecesis Tholosan., cui praedicta parochialis Ecclesia de Limoso sic in cathedralem erecta subiecta fuerat, et in qua multos redditus et proventus percipit annuam, enormiter laedebatur, nec sibi poterat, loci commoditate pensata, recompensatio competens exhiberi: quodque ad amplioris ipsius divini cultus augmentum in locis infrascriptis duae poterant erigi Ec-

(1) Forsan laederetur.

clesiae cathedrales cum maiori animarum profectu, et longe minori laesione ipsius Ecclesiae Narbonen., tum quia monasteria praedictorum locorum in redditibus sic affluenter abundant, quod ipsis ambabus Ecclesiis redditus, qui ipsi Ecclesiae de Limoso fuerant conferendi, sufficere poterunt aequa distributione collati, tum etiam propter ipsorum locorum distantiam ab Ecclesia Narbonen., propter quam in assignatione dioecesis et reddituum facienda eisdem Ecclesiis erigendis non tantum deformationem seu damnum eadem Narbonen. Ecclesia recipere poterit, sicut in erectione solum Ecclesiae de Limoso praefatae; praemissis et aliis suadentibus iustis causis cum fratribus nostris plene discussis, quod super erectione civitatis et Ecclesiae praedictarum per nos factum erat, revocantes et cassantes expresse, de consilio et auctoritate praedictis, ac ex certa nostra scientia, ad laudem Dei et exaltationem Ecclesiae, fideliumque salutem, eandem Narbonen. dioecesim in tres dioeceses auctoritate apostolica dividentes, quas per certos distingui limites faciemus, volumus et decernimus auctoritate praedicta et eiusdem plenitudine potestatis, ut praeter civitatem Narbonen., quam suam propriam et distinctam habeat dioecesim, certis de novo finibus limitandam, Electi et Sancti Poncii Thomeriarum villae olim dictae dioecesis Narbonen., quas veluti ad hoc, ut praedicitur, magis ex causis praedictis accomodatas reputamus, in civitates erigimus et civitatis vocabulo decoramus, separatas dioeceses habeant certis limitibus distinguendas: quodque de Beatae Mariae Electen., et Sancti Pontii Thomeriarum monasteriorum Ecclesiae sint ex nunc et habeantur de caetero Ecclesiae cathedrales: ita quod ipsae cum earum capitulis sive conventibus ac civitatibus et dioecesibus limitandis archiepiscopo et Ecclesiae Narbonen., utpote metropolitanae eorum, tanquam suffraganeae sint subiectae.

Ac novae erigantur Ecclesiae.

Quibus de causa ab eodem supprimatur:

Obsecrationum de-
rogatus.

§ 5. Non obstantibus quibuscumque exemptionum privilegii, quae de caetero eis in hac parte nolumus suffragari, ac in augmentum aliorum reddituum, quibus, ut praemissum est, abundare noscuntur, ut earum praesules, qui pro tempore fuerint, servare valeant episcopalis dignitatis honorem, praesentium auctoritate decernimus, ut ipsarum praesules, qui pro tempore fuerint, videlicet Electen. duorum millium librarum Turonen. parvorum, Sancti Pontii Thomeriarum vero, cuius Ecclesia magis in redditibus abundare dignoscitur, quam Ecclesia Electen., mille sexcentarum et triginta quinque librarum dictae monetae summam annui et perpetui redditus de bonis et rebus mensae archiepiscopalis Narbonen., ipsis Ecclesiis magis accommodis et vicinis iuxta communem estimationem bonorum et rerum huiusmodi redditualium faciendam; quam quidem eidem Ecclesiis ac ipsarum episcopis una cum aliis bonis, quae antea, ut praedicitur, obtinebant et obtinent in rebus unicuique ipsarum magis adiacentibus et vicinis iuxta distinctionem seu limitationem dioecesium praedictarum per alias nostras literas faciendam percipere debeant et habere. Haec igitur etc.

Datum Avenioni secundo kal. martii, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 28 februarii 1318, pontif. anno II.

XV.

Quod hospitali et religioni militum S. Iohannis Hierosolymitani, habenti annalia beneficiorum vacantium accrescant fructus, quos illa obtinentes et non residentes percipere possent.

SUMMARIUM

1 ad 4. Causae edendae constitutionis. —
5. Sanctio (de qua in rubrica).

Ioannes episcopus servus servorum Dei, magistro et fratribus hospitalis S. Iohannis Hierosolymitani.

§ 1. Exhibita nobis ex parte vestra petitio continebat, quod dudum post constitutionem per nos editam, qua specialiter et expresse cavetur, quod habentes annalia in Ecclesiis, de consuetudine, privilegio vel statuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi vel secundi vel alterius cuiuscumque sequentis anni beneficium (1) vacantium ubi hactenus in totum vendicaverant, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in decimae solutione taxari, praetextu cuiusvis privilegii, consuetudinis vel statuti, quovis modo perciperent, sed ipsius summae perceptione dumtaxat deberent esse contenti, totali residuo praedicta obtinentibus beneficia remansuro, nisi forsam illi, qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, mallet ipsum habere residuum, et obtinentibus beneficia dimittere summam memoratam, quo casu percipiendi, quod mallet, erat eis optio derelicta.

§ 2. Quandam aliam declaratoriam constitutionem fecimus, in qua specialiter cavebatur, quod si huiusmodi beneficium obtinentes, in Ecclesia in qua specialiter illud beneficium existeret, minime residerent, ad debitum servitium impendendum, capitulo eiusdem Ecclesiae deberet accrescere, cum cessante causa cessare debeat pariter, quod vigeat.

§ 3. Quodque ex verbis declarationis huius satis inni videbatur, quod fructus beneficiorum non residentium accrescere debeant habentibus annalia memorata.

§ 4. Verum ex eo quod in declaratione dicta non continetur expresse de perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum, de praedictis consuetudine, privilegio vel statuto, quoad fructus non residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullum ad-

(1) Forsan beneficiorum.

Causae edendae
constitutionis.

Redditus utri-
que Ecclesiae
designati.

huc commodum assequi poteritis, licet, ut praemittitur, dicti fructus capitulo non accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis, ut quod in huiusmodi declaratione nostra tacite innuitur, declarare expressius dignaremur.

Sanctio de qua
in rubrica

§ 5. Nos itaque petitionem vestram iuri consonam aestimantes, ac propterea in hac parte quieti et indemnitati vestrae providere volentes, praesenti oraculo declaramus, quod fructus praedictae Ecclesiae vel beneficii vacantis, cuius annualia, in quibus consistunt, debentur vobis ex privilegio, consuetudine vel statuto, etiam pro ea parte, quae obtinentibus praebendam vel beneficium huiusmodi (si in Ecclesia, ubi illa consistunt, personalem residentiam facerent) deberetur, si non resideant ibidem vere, vel interpretative, utpote per speciale privilegium apostolicum, vel alias ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitime excusentur, cum dicta pars (ut praemittitur) capitulo non accrescat, vobis accrescere debet secundum intentionem et mentem declaratoriae memoratae. Nulli ergo etc.

Datum Avinione, kal. martii, pontif. nostri anno II.

Dat. die I martii 1318, pontif. anno II.

XVI.

Divisio provinciae Tarraconen. in duas, et erectio Ecclesiae Caesaraugustan. in metropolitanam (1).

SUMMARIUM

Proœmium. — 1. Quibus de causis dividenda sit Tarraconen. provincia. — Erectio metropolitanae Caesaraugustan. — Ecclesiae suffraganae metropolis Tarraconen. — 2. Aliaeque Caesaraugustan. — 3. Cui subiicitur quoque ecclesia S. Mariae Albarresin.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex, cui super omnes orbis Ecclesias et praelatos earum est a Domino collata potestas, provida deliberatione meliora prospiciens, et saluti animarum intendens, interdum dignitates ecclesiasticas de novo statuit, honores ascribit, nonnunquam elicit unam ex pluribus, et quandoque in plures unam rationabili consideratione distinguit, ut nec excellentiam dignitatum obnubilet multitudo superflua praesulum, nec raritas diminuta discrimen pariat animarum.

§ 1. Sane considerantes attentius, quod dum suscepta cura regiminis eorper diversa diverberat, impar quisque invenitur ad singula, quando confusa mente occupatur ad multa; unde ne in multis sint actus alienius, sapiens provide prohibet, ne forsitan neutrum bene peragat, si ad utrumque festinet: et proinde sedula meditatione pensantes, quod unus metropolitan. in Tarraconen. provincia lata et diffusa quamplurimum sui debitum nequit implere officii; quodque nimis durum est atque difficile in diffusa latitudine tantae provinciae ad metropolitanum unicum a tot suffraganeis, praesertim spatio magno distantibus, et a tot personis aliis ecclesiasticis et mundanis recursum haberi; sacrorum insuper sancita canonum ad memoriam revocantes, qui episcopales sedes ita praecipiant ordinari, ut sibi ipsis longo intervallo minime disingantur episcopi, quatenus ad consecrationem sui provincialis sine difficultate possint occurrere, et pro aliis, quae in Ecclesiarum commodum tractanda fuerint, facile convenire; praemis aliis suadentibus iustis causis, ex certa nostra scientia, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae plenitudine potestatis, ac de venerabilis fratris nostri Eximini archiepiscopi Tarraconen. assensu ad laudem Dei, exaltationem et decorem Ecclesiae, fideliumque salutem

Proœmium.

Quibus de causis dividenda sit Tarracon. provincia.

praedictam Tarraconen. provinciam in duas provincias apostolica auctoritate dividimus, ut tantum onus partitum in duos, quod per unum procul dubio commode portari non posset, levius feratur ab illis: ita videlicet, quod praeter Tarraconen. Ecclesiam, quae metropolis remanebit, suam distinctam provinciam, ut sequitur, habitura Caesaraugustan. Ecclesia ipsius Tarraconen. huc usque suffraganea, quam et totam eius dioecesim ab omni iurisdictione, potestate et subiectione archiepiscopi, capituli et eiusdem Ecclesiae Tarraconen. prorsus eximimus, ac honoribus et insigniis sedis metropolitanae decoramus, ex nunc in perpetuum habeatur pro metropolitana Ecclesia, certam habitura provinciam, ut infra describitur, ipsiusque praesul archiepiscopus censeatur: volentes ac decernentes de fratrum ipsorum consilio et praedictae plenitudine potestatis, quod Tarraconen. metropolis, quae solemniori statu et conditione potiori praefulget, et propter antiquam nobilitatem ipsius est honorabilius et favorabilius prosequenda, Barchinonen., Illerden., Gerunden., Dertuseu., Vicien., Urgellen., et Valentin. Ecclesiae, tanquam sibi adiacentes, habitus pro suffraganeis et de sua provincia iuxta solitum debeant remanere.

Erectio metropolitanae Caesaraugustan.

Ecclesiae suffraganeae metropolis Tarracon.

Aliaeque Caesaraugustan.

§ 2. Et quia dignum est, ut Caesaraugustan. metropolis, ex quo de filia facta mater metropolitanae dignitatis suscepit insignia, suffraganearum congruum numerum filiarum ac decentem provinciam habeat, ut ad archiepiscopi Caesaraugustan. iudicium omnes causae suffraganeorum episcoporum et personarum ecclesiasticarum ac civitatum eiusdem provinciae iuxta sacrorum statuta canonum referantur, nos Oscen., Tirasonen., Pamilonen. et Calaguritan. Ecclesias suffraganeas quondam praedictae Tarraconen. Ecclesiae, quas cum earum dioecesibus, collegiis seu capitulis a iurisdictione, potestate et subiectione quantumque archiepiscopi, capituli et Eccle-

siae Tarraconen. et ordinariorum aliorum quorumlibet, quibus subiectae fuerant haecenus, eximimus penitus auctoritate praesentium, ipsius Ecclesiae Caesaraugustanae suffraganeas, ac de provincia Caesaraugustan. in perpetuum fore decernimus, et cum suis dioecesibus metropolitanico iure subicimus et subiectas esse volumus eas illi de praedictorum consilio et plenitudine potestatis.

§ 3. Porro cathedralem ecclesiam S. Mariae Albarresin. sitam in finibus regni Aragoniae, de cuius subiectione praedictus Tarraconen. archiepiscopus diutius contendisse feruntur, cum sit eadem Caesaraugustan. metropoli plurimum adiacens, ex nunc ab ipsorum archiepiscoporum, necnon capitulorum et Ecclesiarum Toletan. et Tarraconen. iurisdictione, subiectione ac potestate qualibet, de praedictorum consilio et plenitudine potestatis eximimus, eamque similiter suffraganeam Caesaraugustan. Ecclesiae, ac de Caesaraugustan. provincia esse decernimus ac subicimus metropolitanico iure: sibi praedicta contentione seu litigio nequaquam obstante.

Cui subicitur quoque Ecclesia S. Mariae Albarresin.

§ 4. Haec igitur etc.

Datum Avenioni, quinto decimo kalendas augusti, pontificatus nostri anno ii.

Dat. die 18 iulii 1318, pontif. anno ii.

VII.

De lectorum ad Studium Perusinum admissione et scholarium promotione ad doctoratum (I).

SUMMARIUM

Exordium. — 1, 2. Haec Academia a Clemente V erecta. — 3. Perusino episcopo data facultas lectores admittendi: — 4. Et promovendos examinandi: — 5. Ac lauream sub certis legibus concedendi. —

(1) Hoc Studium erexit Clemens V, ut sup., in eius Const. vi, fol. 192.

6. Laureatorum privilegia. — 7. Modus sacramenti ab eodem episcopo praestandi. — 8. Iuramentum simile emittendum a magistris. — 9. Puncta examinandis danda.

**Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Exordium.

Inter caeteras curas, quas nobis ex iniuncto divinitus apostolatus officio imminere conspicimus, et desideria cuncta, in quibus iugi meditatione versamur, ad illa praecipue affectus noster dirigitur, nostraeque mentis intentio ardentius incitatur, ut catholicae fidei professores, quos verae fidei verum lumen illuminat, gloriosa literarum scientia imbuantur, et efficiantur laudabilis sapientiae studiis eruditi. Huiusmodi enim donum impretabile pretio nullo conceditur, sed divinitus animabus benevolis indulgetur. Huiusmodi desiderabilis est et gloriosa possessio, per quam pelluntur ignorantiae tenebrae, ac erroris funditus eliminata caligine, studentium commendanda solertia, suos actus et opera disponit et ordinat in lumine veritatis. Ob hoc igitur magno (nec mirum) desiderio ducimur, ut literarum studia, in quibus margarita scientiae reperitur, laudanda ubilibet incrementa suscipiant et propensius invalescant, in illis praesertim locis, quae ad multiplicanda doctrinae semina et germina salutaria producenda, idonea et commoda dignoscantur.

Haec Academia a Clemente V erecta.

§ 1. Cum igitur fel. rec. Clemens Papa V, praedecessor noster, attendens fidei puritatem et devotionem eximiam, quam civitas Perusina Ecclesiae Romanae immediate subiecta, ab olim ad ipsam Ecclesiam successione temporum de bono in melius studuerat augmentare, dignum duxit et aequitati consonum extimavit, ut civitatem eandem, quam divina gratia, multarum praerogativa bonitatum et foecunditate virtutum gratiose dotavit, scientiarum etiam muneribus ampliaret, et ut favente Deo ex civitate producerentur viri scientia pollentes, auctoritate apostolica

Bull. Rom. Vol. IV.

statuit, ut in civitate praedicta esset Studium generale, illudque vigeret ibidem perpetuis futuris temporibus in qualibet facultate, prout in apost. literis praedecessoris eiusdem exinde confectis plenius dicitur contineri.

§ 2. Nos igitur civitatem eandem propter suae devotionis insignia, quibus se Apostolicae Sedis gratia dignam reddidit, uberioris dono gratiae prosequi cupientes, eorum supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica de fratrum nostro- rum consilio:

§ 3. Venerabili fratri nostro episcopo Perusino et successoribus eius episcopis Perusinis, qui erunt pro tempore, impertienti personis ad hoc idoneis docendi licentiam iuxta infrascriptum modum liberam concedimus facultatem; auctoritate praedicta tenore praesentium statuentes, ut si qui processu temporis fuerint, qui sibi in eodem Studio docendi licentiam, ut alios erudire valeant petierint imperituri, in iure canonico et civili examinari possint ibidem et in eisdem facultatibus dumtaxat titulo magisterii decorari.

Perusino episcopo data facultas concedendi lectores admittendi.

§ 4. Et ut quotiens aliqui fuerint promovendi, praesententur eidem episcopo qui pro tempore fuerit, vel ei quem ad hoc dictus episcopus duxerit deputandum, qui magistris facultatis illius, in qua examinatio fuerit facienda, tam regentibus quam non regentibus quinque vel quatuor ad minus in eodem Studio praesentibus convocatis, eos gratis et difficultate quacumque sublata, in dictorum magistrorum praesentia, de scientia, facundia, modo legendi, et aliis, quae in promovendis ad doctoratus sui magistratus officium requiruntur, examinare studeant diligentius.

Et promovendos examinandos.

§ 5. Nullum tamen qui doctorari petierit in iure civili ad huiusmodi examinationem admittat, nisi qui ad minus sex annis civilia iura audiverit, et duobus saltem ex eis illa in aliquo Studio generali, ac Institutionum, vel duos Digestorum vel Codicis libros publice legerit

Acolantiam sub caetis legibus concedendi.

in eodem, uno eorum saltem perfecto in Persino Studio, in quo fuerit doctorandus. Nullum etiam, qui doctorari petierit in iure canonico, ad huiusmodi examinationem recipiant, nisi quinque annis canonica iura audierit, ex quibus saltem duos illa similiter in eodem Studio generali, ac duos vel unum Decretalium librum publice legerint in Persino, in quo fuerit magistrandus. In praedictorum vero duorum annorum numero, tam in iure canonico, quam in civili illud tempus, quod huiusmodi doctorandi extraordinarie publice aliis legendo, illosque docendo, publice etiam non audiendo expenderit in aliquo Studio generali, volumus computari et proinde haberi, ac si per illud audiendo dictorum iurium generali Studio institissent, et illos quos idoneos reperient, petito secrete magistrorum eorundem consilio, quod utique consilium fideliter teneantur impendere, quod etiam in ipsorum consulentium dispendium vel iacturam revelari quomodolibet districtius prohibemus, approbet et admittat, eisque petitam licentiam largiatur. Alios minus idoneos penitus repellendo, postpositis omnino gratia, odio vel favore.

§ 6. Illi autem qui in civitate praefata examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examinatione vel approbatione alia, legendi et docendi ubique plenam habeant facultatem, nec a quocumque valeant prohiberi.

§ 7. Verum ut rite in praefatis examinationibus procedatur, praecipimus, ut dictus episcopus, praepositis tantum, sed non tactis Evangeliiis, iuret fideliter se personis, quae per examinationem huiusmodi repertae fuerint idoneae, huiusmodi licentiam impertiri, et quod personaliter non per vicarium vel substitutum examinationi huiusmodi debeat interesse, nisi esset ex aliqua rationabili causa adeo

impeditus, quod suam non posset examinationi praedictae personalem praesentiam exhibere, in quo casu eidem episcopo interessendi examinationi huiusmodi per vicarium vel alium ad hoc idoneum substitutum, tenore praesentium indulgemus. Et quod nemini huiusmodi impertietur licentiam, nisi ei quem omnis vel maior pars doctorum, qui huiusmodi examinationi intererint, approbabit.

§ 8. Magistri quoque in dicta civitate praesentes, sive actu legant sive non, qui ad examinationem huiusmodi fuerint convocandi, semel praesent publice iuramentum, quod isti vocati ad easdem examinationes venient, nisi fuerint legitime impediti, et gratis dabunt examinationis fidele consilium, qui de huiusmodi examinationis, vel ut digni approbati debeant, aut minus digni merito reprobari. Qui vero iuramentum huiusmodi praestare noluerit, nec ad legendum, nec ad examinationes easdem ullatenus admittatur.

§ 9. Modus autem superscriptus in huiusmodi examinatione servetur, nam licentiando in iure canonico assignentur puncta de mane, videlicet unum decretum et unica decretalis; licentiando etiam in iure civili, puncta hora praedicta similiter assignentur; videlicet una lex in Digesto veteri et altera in Codice per doctores, super quibus dicti licentiandi examen fuerint subituri. Idem vero doctores ad mandatum eiusdem episcopi, circa vesperras hora debita, super praedictis punctis subiciant licentiandum examinari; et tam circa examen huiusmodi, quod fiet in secreto, quam circa examinationem publicam, caetera observent quae in similib. consuevere in Bononiensi Studio observari. Nulli ergo, etc.

Dat. Avemione, kal. augusti, pont. nostri anno ii.

Dat. die 1 augusti 1518, pontif. anno ii.

Iuramentum simile emittendum a magistris.

Puncta examinandae danda.

Licentiarum privilegia

Modus sacramenti ab eodem episcopo praesentis ad.

XVIII.

Ordinatio Studii in Urbe, eiusque privilegiorum confirmatio (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Studium in Urbe institutum a Bonifacio VIII. — De magisterii titulo et laurea decorandis. — Laureandorum leges. — 2, 3. Aliae. — 4. Licentiariorum, laureatorumque privilegia. — 5, 6. Conditiones ac circumstantiae examinis. — 7. Puncta pro licentiandis.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Proemium. Dignum duximus et debitum quodammodo arbitramur, ut Urbem urbium peculiarem Romanae Ecclesiae filiam praecunctis orbis urbibus dignitatis titulis praefulgentem in iis praecipue congruis prosequamur favoribus et praecipuis gratiis attollamus, quae non solum eius incolis super caeteris studiorum causa confluentibus ad eandem praebent proficiendi desiderium et querendae sapientiae inductivum: huiusmodi enim donum impetabile pretio nullo conceditur, sed divinitus animabus benevolis indulgetur; huiusmodi desiderabilis est gloriosa possessio, per quam pelluntur ignorantiae tenebrae, ac erroris funditus eliminata caligine, studentium commendanda solertia suos actus disponit et ordinat in lumine veritatis. Ob hoc igitur magno, nec mirum, desiderio ducimur, ut literarum studia, in quibus margarita scientiae reperitur, laudanda ubilibet incrementa suscipiant, et propensius invalescant; sed in Urbe praecipue, quae ad multiplicanda doctrinae semina, et germina salutaria producenda multifarie idonea et accommoda reperitur.

§ 1. Cum igitur felicitis recordationis Bonifacius Papa octavus praedecessor noster attendens fidei puritatem et devotio-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. — Huiusmodi Academiam instituit Bonifacius VIII, Const. xx, superius pag. 166.

nem eximiam, quibus praedicta Urbs eiga Romanam Ecclesiam ab olim clarissime dignoscitur, et quod illas ad dictam Ecclesiam tanquam eius praedilecta et incluta filia successione temporum de bono in melius studuerat augmentare, ut ex civitate ipsa favente Deo producerentur viri scientia praepollentes, auctoritate apostolica statuerit, ut ibidem esset Studium generale, idque vigeret ibidem perpetuis futuris temporibus, praesertim in facultatibus iuris canonici et civilis, prout in apostolicis literis praedecessoris eiusdem plenius continetur; nos Urbem eandem propter praemissae suae devotionis insignia uberius dono gratiae prosequi cupientes, auctoritate apostolica de fratribus nostrorum consilio vicario nostro in dicta Urbe in spiritualibus, qui nunc est, et pro tempore erit, impertiendi personis ad hoc idoneis docendi licentiam, iuxta infrascriptum modum, liberam concedimus facultatem, auctoritate praedicta, tenore praesentium statuentes, ut si qui processu temporis fuerint, qui sibi in eodem Studio docendi licentiam, ut alios luculentius erudire valeant, petierint impertiri, in iure canonico et civili examinari possint ibidem, et in eisdem facultatibus dumtaxat titulo magisterii decorari: et ut quotiens aliqui fuerint promovendi, praesententur eidem vicario, qui pro tempore fuerit, vel ei, quem ad hoc vicarius duxerit deputandum: qui magistris facultatis illius in qua examinatio fuerit facienda, tam regentibus, quam non regentibus quinque vel quatuor ad minus in eodem Studio praesentibus convocatis, eos gratis et difficultate quacumque sublata, in dictorum magistrorum praesentium de scientia, facundia, modo legendi et aliis, quae in promovendis ad doctoratus seu magistratus officium requiruntur, examinare studeant diligenter: nullum tamen, qui doctorari petierit in iure civili, ad huiusmodi examinationem admittat, nisi qui ad minus sex annis civilia iura audierit, et duobus saltem ex eis illa in aliquo Studio ge-

Studium in Urbe institutum a Bonifacio VIII.

De magisterii titulo et laurea decorandis.

Laureandorum leges.

nerali ac Institutionum vel duos Digestorum vel Codicis libros publice legerit in eodem: uno eorum saltem perfecto in Romano Studio, quo fuerit doctorandus.

§ 2. Nullum etiam qui doctorari petierit in iure canonico huiusmodi examinationem recipiat, nisi quinque annis canonica iura audierit, ex quibus saltem duobus illa similiter in aliquo Studio generali, ac duos vel unum Decretalium librorum publice legerit in romano, in quo fuerit magistrandus.

§ 3. In praedictorum vero duorum annorum numero tam in iure canonico, quam in civili id temporis, quod huiusmodi doctorandi extraordinarie, publice aliis legendo, illosque docendo publice etiam non audiendo expenderit in aliquo Studio generali volumus computari et perinde haberi, ac si per illud audiendo dictorum iurium generali Studio institisset, et illos, quos idoneos repererit, petito secrete magistrorum eorundem consilio; quod utique consilium fideliter teneantur impendere, quod etiam in ipsorum consulentium dispendium vel iacturam revelari a quolibet districtius prohibemus, approbet et admittat: eisque petitam licentiam largiatur: alios minus idoneos multatenus admittendo: postpositis omnino gratia, odio vel timore, favore.

§ 4. Illi autem qui in civitate praefata examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examinatione vel approbatione alia regendi et docendi ubique plene habeant facultatem, nec a quoquam valeant prohiberi.

§ 5. Sane ut rite in praefatis examinationibus procedatur, praecipimus, ut dictus vicarius propositis tantum, sed non tactis Evangelii, iuret, fideliter se personis, quae per examinationem huiusmodi reperiuntur idoneae, huiusmodi licentiam impartiri, et quod personaliter, non per vicarium vel substitutum examinationi huiusmodi debeat interesse, nisi esset aliqua rationabili causa adeo impeditus

(super quo eius conscientiam oneramus), quod suam non posset examinationi praedictae personale praesentiam exhibere: in quo casu eidem vicario interessendi examinationi huiusmodi per alium ad hoc idoneum substitutum, quod tactis sacrosanctis Evangelii praestare iuramentum simile teneatur, tenore praesentium indulgemus: et quod nemini huiusmodi impertiatur licentiam, nisi ei, quem omnes vel maior pars doctorum, qui huiusmodi examinationi intererunt, approbaverint.

§ 6. Magistri quoque in dicta Urbe praesentes, sive actu legant, sive non, qui ad examinationem huiusmodi fuerint convocandi, semel praesent publice iuramentum, quod ipsi vocati ad easdem examinationes venient, nisi fuerint legitime impediti, et gratis dabunt examinatorum fidele consilium, qui de huiusmodi examinatis velut digni approbati debeant aut minus digni merito non admitti. Qui vero huiusmodi iuramentum praestare noluerint, nec ad legendum, nec ad examinationes easdem ullatenus admittantur.

§ 7. Modus autem subscriptus in huiusmodi examinatione servetur quoque in licentiandis. Nam licentiando in iure canonico assignentur puncta de mane, videlicet unum decretum et unica decretalis; licentiando etiam in iure civili puncta hora praedicta similiter assignentur, una lex videlicet in Digesto veteri et altera in Codice per doctores, super quibus dicti licentiandi examen fuerint subituri: iidem vero doctores ad mandatum eiusdem vicarii hora competenti post nonam eiusdem diei super praedictis punctis subiciant licentiandum examini, et tam circa examen huiusmodi, quod fit in secreto, quam circa examinationem publicam caetera observent, quae in similibus consueverint in Bononien. Studio observari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis, statuti, voluntatis, prohibitionis et praeepti infringere, etc.

Alia

Licentiarum
laureatorumque
privilegia.

Conditioes ac
circumstantiae
examinis.

Puncta pro
licentiandis.

Datum Avenioni kalendis augusti, pontificatus nostri anno II.

Dat. die, annoque eodem.

XIX.

Tutellensis Ecclesiae divisio a Lemovicensi, et novi episcopatus erectio, cum dioecesis, capituli et mensae assignatione (1).

SUMMARIUM

1. Divisionis, novaeque erectionis causae. —
2. Divisio ac erectio (*de quibus in rubrica*).

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Salvator noster, etc.

§ 1. Sane considerantes attentius et intra pectoris claustra meditatione solliciti revolventes, quod in tanta multitudine populi, quanta foecundavit Altissimus civitatem et dioecesim Lemovicensem singulorum vultus nequibat, ut concederet, unicuique pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, quodque durum erat atque difficile in eadem dioecesi, quae lata et diffusa existit, ad unicum tantum a tot personis ecclesiasticis et mundanis recursum haberi.

§ 2. Nos cultum augere divinum et spirituales animarum profectum, quem ex subscriptis indubie provenire speramus, promovere salubriter intendentes, praemissis et aliis suadentibus iustis causis, cum fratribus nostris habito super hoc diligenti tractatu, de ipsorum consilio ex certa nostra scientia ac apostolica plenitudine potestatis, ad laudem Dei et exaltationem Ecclesiae, fideliumque salutem Lemovicensem dioecesim auctoritate apostolica dividimus in duas dioeceses, quas pro certo distingui limite faciemus, volentes ac etiam decernentes auctoritate praedicta de fratribus eorundem consilio et praedictae plenitudine potestatis, quod praeter civitatem Lemovicensem, quae

suam propriam et distinctam habebit dioecesim certis finibus limitandam, villa Tutellensis dictae olim dioecesis, quam veluti ad hoc convenientem et accommodam eadem auctoritate in civitatem erigimus et civitatis vocabulo insignimus, separatam dioecesim habeat a dioecesi remansura civitati Lemovicensi certis limitibus distinguendam: quodque Ecclesia quondam monasterii Tutellensis ordinis sancti Benedicti civitatis eiusdem sit de caetero et habeatur perpetuo Ecclesia cathedralis, ipsa et civitate praedicta Tutellensi cum suis capitulo ac dioecesi per nos, ut praemittitur, limitanda ab omni iurisdictione, dominio et potestate ac superioritate episcopi, capituli et Lemovicensis Ecclesiae remanentibus omnino liberis et exemptis, nullo praedictis Lemovicensi, superioritatis aut maioritatis titulo in Ecclesia, civitate Tutellensi cum suis capitulo et dioecesi quomodolibet remanente.

Datum Avinionis idibus augusti, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 13 augusti 1318, pontif. anno II.

XX.

Institutio Militiae Iesu Christi in regnis Portugalliae et Algarbiorum sub regulari observantia ordinis Militiae de Calatrava, eiusdemque ordinis assignatio primae domus facta per regem in Castro de Marino Silvea. dioecesis (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Templariorum suppresso ordine; — Eiusque bonis ordini S. Iohannis Hierosolym. donatis, exceptis iis quae in regnis Castellae, Aragonum, Portugalliae, Maioricarum et Franciae existebant: — Indicta tamen regibus die ad proferendum rationes, si quas super iis haberent. — 2. Rationes a nuntiis Portugalliae regis ad ductae: — Supplicatumque Papae, ut novam militiam in Castro Marino contra Sa-

(1) Ex Gall. Christ. n. e., tom. II

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Divisionis, novaeque erectionis causas.

Divisio ac erectio (de quibus in rubrica).

racenos institueret: — 3. Quam ordinat Ioannes: — 4. Eique domum, regulas et magistrum dat. — 5. Eidem privilegia militiae de Calatrava communicat. — 6. Dat nonnulla bona, praeter bona Templariorum — 7. Donata novo ordini a Dionysio rege Portugalliae. — 8. Abbas monasterii de Alcobatia perpetuus ordinis huius visitator. — 9. Iuramentum a magistro novi ordinis S. A. praestandum. — Forma iuramenti ab eodem praestandi regi Portugalliae tempore belli. — 10. Terminus ad huiusmodi iuramentum praestandum. — 11. Absente rege, praestandum locumtenti eiusdem. — 12. Absente vero magistro, iuramentum praestet eius locumtenens. — 13. Simile iuramentum ab inferioribus praceptoribus emittendum. — 14. Magister ac praepceptores et regi teneantur praestare, quae eidem ab ordine Hospital. exhibebantur. — 15. De magistri electione. — Haec omnia rata habita a nuntiis regis. — 16, 17. Tenor mandati regii. — 18, 19. Forma iuramenti a magistro praestandi Romano Pontifici. — Clausulae.

**Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuum rei memoriam.**

Ad ea, ex quibus cultus augeatur divinus, fidelium quies in quiete proficiat, et defensionis munus et vallum fidei inextinguibile adversus incursum infidelium hostium opponantur, adhibemus plenius affectibus sollicitudinis nostrae curas.

§ 1. Sane dudum felicis recordationis

Clemens Papa quintus praedecessor noster quondam ordinem Militiae Templi Hierosolymitani ex certis rationabilibus causis, eiusque statum, habitum ac nomen in concilio Viennensi eodem approbante concilio irrefragabili et perpetuo valitura substulit sanctione, illum perpetuae prohibitioni supponens ac districtius inhibens, ne quis dictum ordinem vel habitum eius suscipere seu deferre, vel pro Templario se gerere quomodolibet attemptaret, bonis omnibus dicti ordinis Apostolicae Sedis ordinationi specialiter reservatis: dictusque praedecessor attendens, quod dilecti filii magister et fratres hospi-

talitatis Sancti Ioannis Hierosolymitani, fidei orthodoxae cultores industrii et christianae religionis in transmarinis praecipue partibus strenui defensores pro defensione illarum partium et recuperatione Terrae Sanctae ducebant, sicut et ducunt pericula quaelibet in contemptum; post deliberationem super hoc cum fratribus suis Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, nec non patriarchis, archiepiscopis, episcopis et praelatis aliis et nonnullis principibus et illustribus viris, nec non praetorum absentium, capitulorumque, atque conventuum, ecclesiarum et monasteriorum procuratoribus tunc in dicto concilio constitutis praehabita diligentem, omnia bona dicti quondam ordinis Templi, quae idem ordo tempore, quo magister et nonnulli exfratres dicti quondam ordinis in regno Franciae communitur capti fuerunt, videlicet anno Domini millesimo trecentesimo octavo mense octobris, per se vel quoscumque alios habebat, tenebat et possidebat ubilibet vel ad dictum ordinem, ipsosque magistrum et fratres ipsius pertinebant, seu pertinere poterant et debebant, ordini dicti hospitalis, ipsique hospitali donavit, concessit, univit, incorporavit, applicavit et annexit in perpetuo, de apostolica plenitudine potestatis, bonis illis, quae idem ordo Templariorum in regnis et terris charissimum in Christo filiorum nostrorum Castellae, Aragonum, Portugalliae et Maioricarum regum Franciae habebat seu possidebat, et ad eum poterant debite quomodolibet pertinere, dumtaxat exceptis, quae dictus praedecessor certis ex causis pro parte regum ipsorum praetensis a donatione, concessione, unione, incorporatione et annexione praedicti excepit specialiter et exclusit; ea nihilominus dispositioni et ordinationi apostolicae reservando: sed ne propter praetensionem causarum huiusmodi dictorum honorum in dictis regnis et terris consistentium ordinatio diutius differretur, idem praedecessor certum terminum dictis regibus per suas literas perempto-

Eiusque bonis ordini S. Ioannis Hierosolym. donatis, exceptis iis quae in regnis Castellae, Aragonum, Portugalliae, Maioricarum et Franciae existebant.

Exordium.

Templariorum suppresso ordine.

Indicta tamen regibus die ad proferendum rationes, si quas super iis haberent.

rium assignavit, in quo per procuratores seu nuntios idoneos plenum ad hoc et speciale mandatum habentes, cum omnibus rationibus et munimentis ad causas pertinentibus memoratas apostolico se conspectui praesentarent, informati enim de veritate causarum et essentia praedictarum, eiusque super illis ordinationis beneplacitum audierunt.

§ 2. Post haec autem clarissimus in Christo filius noster Dionysius Portugalliae et Algarbiorum rex illustris propter hoc ad praedecessoris eiusdem et subsequenter ad nostram, postquam fuimus, Domino permittente, ad apicem apostolicae dignitatis assumpti, praesentiam nuntios suos diversis vicibus destinavit, proponi faciens diversas rationes et causas, propter quas bona ipsa in regnis suis consistentia uniri et incorporari non posse memorato ordini hospitalis absque suo et regnorum suorum evidenti praerudicio et dispendioso periculo assererat; cuius in hac parte causis et rationibus coram nobis et fratribus nostris expositis diligenter auditis, post longam tamen et diutinam examinationem, quam cum dilectis filiis Petro Petri canonico Columbrien. et nobili viro Ioanne Laurentii de Montesartio milite, nuntii et procuratoribus dicti regis, ad hoc legitimum mandatum habentibus et etiam speciale, cuius mandati copiam praesentibus inseri iussimus ad cautelam, habuimus diligentem: inter alia per procuratores eosdem expositae nobis fuerunt graves iniuriae et innumera damna et alia multiplicia et enormia mala non facile commemoranda praesentibus, quae hostes fidei perfidi Saraceni iam retroantiquis et continuatis successive temporibus partibus illis, quas fideles inhabitant, hostibus eisdem contiguis intulerunt et inferre non cessant, qui inter caetera adhibenda remedia ad eorundem hostium molimina refracnanda, utpote de conditionibus illarum partium plenam notitiam obtinentes ac de ipsius regis conscientia ad plenum instructi aperuerunt nobis plures

causas necessarias ac evidentes et probabiles rationes, quod in Castro Marino Silven. dioecesis in dicto regno Algarbii constituto, castro utpote valido, quod inespugnabile quodam modo reddit loci dispositio naturalis, in fronteria ditorum hostium fidei consistente, eisque contiguo nova militia pugilum Christi, qui dimissis vanitatibus saeculi, sanctae religionis spontanei professores circa zelum verae fidei sint accensi, poterat collocari: quorum ope et prompto praesidio praedictis iniuriis, damnis et malis, quorum illationi fera manus hostilis iam dudum vacavit, liberius obviari salubriter poterit in futurum et via praestari facilius non solum ad resistendum hostium praedictorum congressibus, sed etiam ad impetus et conatus conterendos ipsorum et propulsandum eisdem et recuperandum partes alias intermedias per ipsorum hostium iam olim fraudolentas insidias occupatas: exposuerunt quoque nobis procuratores praedicti quod occurrit acceptius votis vestris, quod idem rex praemissa commoda fidei in examen attentae considerationis inducens, tanquam princeps christianissimus Deo devotus dictum castrum, ex quo sibi non parva proveniebat utilitas temporalis, ob tantum bonum eidem fidei proventurum cum mero et mixto imperio, omnibusque iuribus et iurisdictionibus paratus erat praedictae novae militiae novi ordinis inibi ordinandae ex sua propria munificentia donatione perpetua largiri: propter quod procuratores praedicti nobis ex parte ipsius regis humiliter supplicarunt, ut eius in hac parte pio desiderio annuentes, novam militiam pugilum Christi religiose viventium in dicto castro constituere dignaremur.

§ 5. Nos itaque praedictis causis et rationibus diligentius intellectis, easque in attentae meditationis indaginem deducentes propter securitatem fidelium et tutelam, plurimaque bona exinde, annuente Domino, proventura, cum fratribus nostris super iis diligenti deliberatione praehabita, eiusdem regis laudabile in hac parte

Supplicatumque
Papae, ut novam militiam in
Castro Marino
contra Saracenos
institueret:

Rationes a nuntiiis Portugalliae regis adductae:

Quam ordinas
Ioannes:

propositum disposuimus favorabiliter prosequendum. Propter quod de ipsorum fratrum consilio et apostolicae plenitudine potestatis ad infrascriptam ordinationem divinum super hoc invocantes auxilium duximus procedendum. Cum enim illa foeda dictorum Saracenorum natio et impia christiani nominis inimica in fronteria dicti regni Algarbii contiguus terminis, ut praetangitur, constituta, regnum ipsum, eiusque fideles in summi regis offensam per successus prohdolor! retro temporum diversorum tribulationibus multis affligerit, periculis subiecerit variis et feritatem frequenter armaverit, sicut et armare conatur in exterminium eorundem: nos eisdem regi et regno atque fidelibus adversus eorundem hostium conatus nefarios deprimendos, assistente nobis divino praesidio, prospicere cupientes, in praedicto Castro Marino domum novi ordinis pugilum Christi providimus ordinandam.

Etique domum,
regulas et ma-
gistrum dat:

§ 4. Quam quidem domum ipsius ordinis caput esse decernimus et ei parochialem Ecclesiam Sanctae Mariae eiusdem Castri dictae Silven. dioecesis cum omnibus iuribus et pertinentiis suis donamus, concedimus, annectimus et unimus, ac ad honorem Dei et exaltationem catholicae fidei, tutelam fidelium et depressionem infidelium praedictorum in dicta domo praedictum ordinem institimus auctoritate apostolica et etiam ordinamus; in quo praefata militia fidei athletarum, qui ordinem proprium profiteantur sub observatione regulae de Calatrava, eiusdem regulatores observantias servaturi idonei et in fidei soliditate praestantes debeant collocari, ut sic idem regnum et fideles eo ferventius dictis hostibus resistere valeant, quo plurium viribus conflatis in unum maiori potentia fulciantur, auctoritate apostolica de ipsorum fratrum consilio stuentes, quod ordo praedictorum militum eiusdem novae militiae Ordo Militiae Iesu Christi perpetuis futuris temporibus nuncupetur, ac dilectum filium Egidium Mar-

tini olim magistrum domus ordinis militiae Calatraven. de Avisio Elboren. dioecesis Calatraven. ordinis professorem, de cuius vitae munditia, religionis zelo, maturitate morum, strenuitate personae, integritate fidei et aliis innatae sibi probitatis meritis laudabilia nobis testimonia sunt relata, eidem ordini Militiae Iesu Christi de ipsorum fratrum consilio auctoritate praedicta praeficimus in magistrum ipsum a magistro praefati ordinis militiae Calatraven. de Avisio auctoritate praesentium absolventes, sibi que curam, gubernationem et administrationem dicti ordinis Militiae Iesu Christi plenarie committentes, alienatione bonorum immobilium dicti novi ordinis sibi et suis successoribus et membris eius omnibus penitus interdicta, nisi in casibus a iure permissis et forma iuris debita observata, dilectis filiis fratribus dictae domus de Avisio vel iis vel ei, ad quos vel quem magistri praefatae domus electio vel provisio pertinet, eligendi sibi personam idoneam, vel providendi de persona idonea in magistrum, dantes tenore praesentium liberam facultatem.

§ 5. Dictumque ordinis magistrum, qui nunc, et qui pro tempore fuerit, ac fratres eiusdem ordinis eisdem privilegiis, libertatibus et indulgentiis gaudere volumus, quibus magister et fratres Calatraven. gaudent.

§ 6. Cui quidem ordini, plena super hoc cum eisdem fratribus deliberatione praehabita, et de ipsorum consilio ex causa praemissa, Castrum Album, Langroviam, Thomerium et Almoyrol, nec non omnia alia castra, fortalitia et bona mobilia et immobilia universa et singula, quaecumque et in quibuscumque consistentia, tam ecclesiastica quam mundana, nec non nomina, actiones, iura, iurisdictiones, imperium merum et mixtum; honores, homines et vassallos quoslibet cum ecclesiis, capellis et oratoriis quibuscumque ac suis iuribus, terminis et pertinentiis universis, quaecumque ordo

Eidem privilegia Militiae de Calatrava communicat

Dat nonnulla bona, praeter bona Templariorum

quondam Templi in praefatis Portugalliae et Algarbii regnis tenebat, habebat, habere debebat: quaecumque sint et in quibuscumque consistant et quocumque nomine censeantur, et ad eum quacumque ratione vel causa debebant vel poterant pertinere, auctoritate praedicta concedimus, donamus, munimus, incorporamus, annectimus, et in perpetuum applicamus.

§ 7. Decernentes irritum et inane, si secus super praedictis castris, bonis, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, attentatum forsitan est haecenus, vel contigerit imposterum attentari: dictique procuratores procuratorio nomine dicti regis, prout et de speciali mandato eis super hoc facto a rege praedicto poterant, donaverunt dictum Castrum Marini para et irrevocabili donatione Deo et dicto ordini, ac nobis recipientibus pro ordine novae Militiae Iesu Christi et magistro praedictis cum omni iurisdictione, mero et mixto imperio, omnibus vassallis, homagii fidelitatis, seu alterius iuramenti praestationibus, iuribus et pertinentiis universis, quaecumque sint et in quibuscumque consistant et quocumque nomine censeantur: et cum pleno ac libero et integro exercitio eorumdem, et quidquid iuris in proprietate, dominio, seu possessione vel quasi iurepatronatus, iurisdictione, mero et mixto imperio, hominibus, vassallis, homagii fidelitatis seu alterius iuramenti praestationibus, honoribus, hominibus, actionibus, seu alias quovis modo eidem regi in praedictis castris nominatis, et aliis castris, terris et locis non expressis, fortaliis et bonis cum terminis et pertinentiis suis: quae praedictus ordo quondam Templi tempore dictae captivis magistri et fratrum praedictorum tenebat, habebat vel habere debebat, quaecumque sint, et in quibuscumque consistant, et quocumque nomine censeantur; et ad eum quacumque ratione vel causa debebant seu poterant pertinere in regnis et terris regis eiusdem, dictus rex habebat vel ad eum

in eisdem possit quomodolibet pertinere, eidem novo ordini Militiae Iesu Christi in nostra et dictorum fratrum praesentia concesserunt, dederunt et donaverunt libere, munificae, pure, simpliciter et irrevocabiliter inter vivos, promittentes procuratorio nomine dicti regis, prout similiter in mandatis habebant, quod idem rex, postquam ad eum praemissa pervenerint, quamprimum commode poterit, dictum Castrum Marinum, nec non universa castra, fortalia, terras, loca, bona et iura praedicta praefatis magistro et fratribus eiusdem novi ordinis faciet tradi et assignare integraliter cum effectu, ipsosque dictorum castrorum, terrarum, locorum, honorum, iurisdictionis, meri et mixti imperii et aliorum iurium praedictorum plena et pacifica possessione et quasi gaudere, amotis quibuscumque detentoribus ab eisdem, eisque de ipsorum fructibus, redditibus, proventibus, iuribus et obventionibus et aliis universis integre responderi.

§ 8. In praedicto autem ordine per nos, ut praemittitur, noviter instituto dilectus filius abbas monasterii de Alcobatia Cisterciensis ordinis Ulixbonensis dioecesis, qui est et erit pro tempore, visitationis et correctionis officium tam in capite, quam in membris, quotiens expedierit, debet exhibere, corrigens et reformans in eo futuris temporibus, quae correctionis et reformationis auxilio indigere prospexerit: contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

§ 9. Volumus insuper quod praefatus abbas, qui est et pro tempore fuerit, vel eius locumtenens, vel loco vacante administrator monasterii, a dicto magistro novi ordinis Militiae Iesu Christi, qui est, et successoribus eius, qui pro tempore fuerint, iuramentum fidelitatis nomine nostro et Romanae Ecclesiae recipere debeat sub forma infrascripta, quotiens in eodem novo ordine magister aliquis assumetur: dictusque abbas for-

Donata novo ordini a Dionysio rege Portugalliae.

Abbas monasterii de Alcobatia perpetuus ordinis huius visitator.

Iuramentum a magistro novi ordinis S. A. praestandum.

mam iramenti praedicti, quod dictus magister praestabit, quameiuis commode poterit, Sedi Apostolicae destinare procuret: dictoque iuramento praestito, ac nihilominus postea pro plena securitate ipsorum regis et regnorum Portugalliae et Algarbii, et ad propellenda imminencia sibi quoque pericula, quod praefatus magister dicti ordinis Militiae Iesu Christi et successores sui magistri novi ordinis memorati, qui erunt pro tempore, vel dictis magistris absentibus eorum loca tenentes, antequam administrationi huiusmodi honorum se ingerant, coram dicto rege, qui nunc est vel pro tempore fuerit, si regem ipsum tunc in aliquo dictorum regnorum Portugalliae seu Algarbii fore contigerit, personaliter se praesentent, eique praestent iuramentum personale, et homagium faciant sub hac forma, videlicet: quod ipse magister fidelis erit dicto regi, et per se vel alium nunquam aliquid faciet vel procurabit vel fieri seu procurari consentiet publice vel occulte, propter quod eidem regi et suis, vel regnis aut terris eius aliquid damnnum valeat evenire: quod si forte sciret aliquid procurari vel fieri quod in damnum dicti regis aut regnorum et terrarum ipsius esset vel cedere posset, id eidem regi, quam cito poterit, intimabit, vel faciet intimari: et nihilominus impediet iuxta posse: quodque de castris, villis, locis et bonis et iuribus ac hominibus, quae dictus novus ordo Militiae Iesu Christi habet ad praesens, vel habebit impofterum in regnis et terris praedictis, nunquam dicto regi vel regnis ac terris vel subditis suis, eodem magistro sciente, volente, mandante, aut ratum habente, aliquid damnnum eveniet in futurum: quod si forte sciverit vel senserit, totis impediet viribus, et quantum in eo fuerit, amovebit: iuramentum vero et homagium supradicta per dictum magistrum, non ratione dictorum honorum, sed ratione personae praestantis, regi praestari et fieri volumus supradicto: nul-

lumque ipsi regi ex iuramento vel homagio saepedictis in bonis eisdem quodlibet ius acquiri.

§ 10. Quae quidem iuramentum et homagium idem rex infra decem dierum spatium, postquam a magistro, qui est et erit pro tempore, fuerit requisitus, ab eodem magistro offerente recipere teneatur. Quod si rex ipse iuramentum et homagium huiusmodi infra terminum ipsum forte recipere non curaret, liceat dicto magistro, qui est et erit pro tempore, absque praedictorum praestatione et regis ipsius licentia, recedere et officium magisterii honorum huiusmodi exercere libere: et si pro utilitate dicti novi ordinis sibi videbitur expedire, administrare plenarie in eisdem.

§ 11. Si vero in primo eiusdem magistri dicti novi ordinis Militiae Iesu Christi adventu, quem nunc praeficimus, et qui praeficietur pro tempore, ad regna praedicta, dictum regem, qui nunc est vel qui pro tempore fuerit, ab ipsis regnis abesse forte contigerit, idem magister locumtenenti dicti regis teneatur iuramentum praestare et homagium facere supradicta.

§ 12. Eodem vero magistro absente, locumtenens ipsius teneatur dicto regi, si in aliquo dictorum regnorum extiterit; alioquin eiusdem regis locumtenenti iuramentum praestare et homagium facere, sicut superius est expressum. Et si contingeret fortassis interdum, quod ordini et bonis praedictis magister aliquis non praesens, locumtenens ipsius, aut ille, qui honorum ipsorum administrationem habuerit, praefato regi vel ipsius locumtenenti, ipso rege a regnis praedictis absente, iuramentum praestet, et homagium faciat supradicta.

§ 13. Inferiores quoque praeceptores dicti ordinis Militiae Iesu Christi, eorumque locumtenentes, cum praeceptores ipsos a dictis regnis eiusdem regis abesse contigerit, antequam incipiant in bonis administrare praedictis, offerre iuramen-

Terminus ad huiusmodi iuramentum praestandum.

Absente rege, praestandum locumtenenti eiusdem.

Absente vero magistro, iuramentum praestet eius locumtenens.

Simile iuramentum ab inferioribus praeceptoribus praestandum.

Forma iuramenti ab eodem praestandi regi Portugal tempore belli

tum et homagium huiusmodi dicto regi, si ipse in aliquo loco dictorum regnorum, in quo praeceptoria huiusmodi fuerit, praesens extiterit, alioquin locumtendenti eius, infra praedictum tempus, huiusmodi iuramentum praestare et homagium facere teneantur: quo elapso, sive praedicta iuramentum et homagium sint recepta vel etiam non recepta; liceat praedictis inferioribus praeceptoribus, vel ipsorum locatentibus ad eorum loca redire, et absque praedictorum praestatione, regis eiusdem seu locumtendenti ipsius licentia, in bonis administrare libere supradictis.

§ 14. Volumus tamen, quod magister ipse aut praeceptor maior praedicti ordinis Militiae Iesu Christi, seu locumtens ipsius eo absente, et praeceptores alii, seu eorum locatentes, qui fuerint sub eodem in regnis et terris eiusdem regis, ad curias ipsius regis accedant, et ei et suis haeredibus ac successoribus omnia faciant, quae ordo hospitalis Sancti Iohannis Hierosolymitani in regnis praedictis consistens sibi ac praedecessoribus suis facere consuevit: reservatis etiam omnibus iuribus et servitiis praefato regi et successoribus suis a praefato ordine Militiae Iesu Christi praestandis, quae dictus rex et praedecessores sui a dicto ordine Hospitalis in regnis praefatis existente retroactis temporibus habere consueverint, et adhuc habere noscuntur.

§ 15. Statuimus praeterea et etiam ordinamus, quod quotiens per cessionem vel decessum ipsius magistri dicti novi ordinis vel quocumque alio modo eundem proprio carere magistro contigerit, aliqua militaris et religiosa persona eundem novum ordinem expresse professa, a fratribus eiusdem novi ordinis iuxta morem hactenus in Calatraven. ordine observatum, eligi debeat in magistrum: qui absque alia confirmatione pro confirmato, auctoritate apostolica, habeatur: quodque a tempore vacationis per eiusdem magistri obitum, vel alio quocum-

que modo, novi ordinis memorati, illi milites et fratres eiusdem novi ordinis bona ipsius in eodem novo ordine libere administrant, quousque eidem novo ordini fuerit, ut praemittitur, de magistro provisum, qui iuxta observantias dicti Calatraven. ordinis, quas circa hoc in praedicto novo ordine volumus observari, ad administrationem huiusmodi fuerint deputati: et nihilominus dicti procuratores promiserunt, se bona fide facturos et curaturos, quod praedictus rex ea omnia et singula, prout ad eum pertinebit, pertinere poterit et debet, approbabit, rata habebit et grata, eaque servare et adimplere curabit, ullo unquam tempore in contrarium non venturus.

§ 16. Tenor autem procuratorii seu mandati dictorum Petri et Iohannis per omnia talis est:

§ 17. Noverint universi praesentis procuracionis literas inspecturi, quod nos Dionysius Dei gratia rex Portugalliae et Algarbii constituimus, facimus ac etiam ordinamus procuratores nostros veros et legitimos et sufficientes ac nuntios speciales nobilem virum Iohannem Laurentii militem, et discretum virum Petrum Petri Columbrien. canonicum, familiares nostros, latorem seu latores praesentium utrumque ipsorum in solidum ita, quod non sit melior conditio occupantis, sed quod unus incoeperit, alter mediare valeat et finire super quibuscumque gratis pro nobis et dictis regnis nostris a sanctissimo patre ac domino, domino Iohanne divina providentia sacrosanctae Romanae ac universalis Ecclesiae Summo Pontifice impetrandis, necnon ad tractandum, ordinandum et compositionem faciendum seu componendum cum dicto domino Summo Pontifice et cum aliis quibuscumque, qui sua eriderint interesse, super omnibus et singulis bonis, quae a fratribus ordinis quondam Templariorum in regnis nostris tenebantur, et super omnibus aliis bonis quae in eisdem regnis nostris a quolibet alio or-

Haecc omnia rala habita a nuntius regis

Hecc mandat regis

Magister ac praeceptores et regi teneantur praestare, quae eidem ab ordine Hospitalis exhibebantur

De magistri electione.

dine militari tenentur seu teneri consueverint, et super ponendis, seu ordinandis magistro seu magistris, in omnibus praefatis bonis, prout dictis procuratoribus nostris et cuilibet eorum videbitur expedire, concedentes sibi et utrique ipsorum plenam, generalem et liberam administrationem super negociis praedictis et quolibet eorumdem et generaliter ad omnia alia et singula faciendum et exercendum, quae circa praemissa seu praemissorum quodlibet fuerint necessaria seu etiam opportuna, et quae nos facere possemus, si personaliter praesentes essemus, etiamsi mandatum exigant speciale: promittentes nos ratum et firmum perpetuo habituros quicquid per dictos procuratores nostros seu per alterum ipsorum actum seu procuratum fuerit in praemissis, et in quolibet praemissorum sub hypotheca et obligatione omnium bonorum nostrorum. In cuius rei testimonium has nostrae procuracionis literas sigillo nostro dependenti fecimus communiri.

Datum Ulixbone, xiv die mensis augusti. Rege mandante, Dominicus Ioannis notavit era (1) millesima trecentesima quinquagesima sexta.

§ 18. Forma vero iuramenti, quod idem Egidius Martini magister dictae domus ordinis Militiae Iesu Christi et quilibet successorum suorum praestabit talis est:

§ 19. Ego... magister domus ordinis Militiae Iesu Christi ab hac hora in antea fidelis et obediens ero beato Petro, Sanctae Apostolicae Ecclesiae Romanae, et domino meo Papae, suisque successoribus canonice intrantibus; non ero in consilio aut consensu vel facto, ut vitam perdant aut membrum, vel capiantur mala captione; consilium vero quod mihi credituri sunt, per se aut per nuntios suos sive per literas, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam: Papatum Romanum et re-

(1) *Aera*, vel *Era*, annos numerandi ratio, Hispanus ac Lusitanis olim familiaris, quae triginta octo annis excedebat annos Christi (Ducange).

galia Sancti Petri adiutor eis ero ad retinendum et defendendum, salvo meo ordine, contra omnem hominem; legatum Apostolicae Sedis in eundo et redeundo honorifice tractabo et in suis necessitatibus adiuvabo; vocatus ad synodum veniam, nisi impeditus fuero canonica praepeditione; Apostolorum limina singulis trienniis visitabo, aut per me aut per meum nuntium, nisi apostolica absolvar licentia: possessiones vero ad domum meam et ordinem praedictum spectantes non vendam nec donabo neque impignorabo neque de novo infeudabo vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano Pontifice. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum constitutionum, donationum, concessionum, annexionum, unionum, institutionum, ordinationum, praefectionum, absolutionum, missionum, dationum, voluntatum, incorporationum, applicationum et statuti infringere, etc.

Datum Avenionis secundo idus martii, pontificatus nostro anno iii.

Dat. die 14 martii 1319, pontif. anno iii.

XXI.

Excommunicatio contra extrahentes et introducentes rictualia, merces et alia in ducatu Ferrariae, absque Sedis Apostolicae officialium licentia et signo (1).

SUMMARIUM

Causae sanciendae legis. — 1. Constitutio (de qua in rubrica). — 2. Poenae contra inobedientes.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad nostri apostolatus auditum relatio fide digna perduxit, quod nonnulli Ferrarienses, cives et alii, qui propriis finibus non contenti ad nostra et Ecclesiae Romanae iura aviditatis oculos iniicere non verentur, ad civitatem nostram Ferrariensem, siquae districtus loca bladum et alia vic-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Forma iuramenti a magistro praestandi Romano Pontifici.

Causae.

Causae sanciendae legis.

tualia, diversas mercationes et merces, equos et alia animalia et res diversas sub signo bulletae ipsorum, quod solum ad nos et ipsam Ecclesiam pertinet, per se et alios propria temeritate deferunt, et in eis etiam introducunt et extrahunt exinde, non absque nostro et ipsius Ecclesiae Romanae grandi praeiudicio et contemptu: gabellam vero seu datum ex iis debitam et solitam solvi nobis et eidem Ecclesiae Romanae recipiendo, et etiam auferendo.

Constitutio de qua in rubrica.

§ 1. Nos igitur cohibere tantae praesumptionis audaciam intendentes, auctoritate apostolica, de fratrum nostrorum consilio, ac in perpetuum valitura constitutione statuimus et prohibemus expresse ne aliquis clericus vel laicus undecumque et cuiuscumque conditionis, status vel dignitatis existat, bladam et quaevis alia victualia, mercationes et merces, equos et quaecumque alia animalia, res et bona in quibuscumque consistant, sub huiusmodi bulletae et quocumque alio signo, praeterquam sub illo, quod ad hoc per officiales nostros civitatis eiusdem deputatum existit, de dictis civitate ac districtu quovis colore quaesito extrahere aut introducere in eosdem, ac huiusmodi signo uti, aut gabellam recipere quoquomodo praesumat.

Poenae contra inobedientes.

§ 2. Nos enim omnes et singulos contrarium attentantes excommunicationis sententiam incurere volumus ipso facto, ipsorumque terras et loca interdicto ecclesiastico subiacere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, prohibitionis et voluntatis infringere, etc.

Datum Avenioni secundo idus iunii, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 12 iunii 1319, pontif. anno III.

XXII.

Constitutio poenarum contra offendentes vel aliis quibusvis modis perturbantes rectorem Beneventanum, eiusque officiales et ministros (1).

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

SUMMARUM

Procurum. — I. Causae legis ferendae. — Poenae (pro in rubrica) iis interminatae qui ea patnaverint, quae ibidem explicantur.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Procurum

Quos praedixit Apostolus dies instare novissimos, quibus abundaret malitia, in nonnullis Matris Ecclesiae filiis charitas refrigescit dum, fidelitatis debito violato, se ad infidelitatis ignominiam convertentes, contra eam ausibus detestandis insurgunt, illam crebris lacerant iniuriis, turbant molestiis, et in suis fidelibus et ministris offendere graviter non verentur. Super iis autem recens instantis iactura temporis praeteritorum nobis memoriam repraesentans nostros exigit cogitatus, remedia nova perquirere, quibus huiusmodi via praecludatur iniuriis, et offensorum temeritas compescatur, cum publicae utilitatis intersit, ut excessus vindicta coerceat, et limes poenae securitas sit offensus.

Causae legis ferendae

§ I. Habet siquidem multorum fidelium vulgata relatio, immo longe lateque ipsa iniuriosa transgressus evidentia manifestat, quod ab olim nonnulli Beneventani cives, tamquam infideles ac stolidi, a fidelitate, qua Ecclesiae praedictae tenentur, in devium declinantes erroris, diversis rectoribus, qui eis et civitatis Beneventanae nobis et eidem Ecclesiae Romanae subiectae felicitis recordationis Bonifacii, Clementis ac Benedicti et aliorum diversorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum ac etiam eiusdem Ecclesiae vacantis temporibus auctoritate apostolica praefuerint, quos revereri et a quorumlibet tueri molestiis tenebantur, damna gravia irrogantes, eos probrosos provocaverunt iniuriis, dispendiosis contumeliis affecerunt, et aliquibus eorum personaliter captivatis, quibusdam vulneratis letaliter, et quampluribus hostiliter ab eodem fugatis regimine, ipsos bonis omnibus

non absque multa ipsius Ecclesiae iniuria et contemptu per violentiam spoliarunt: sed et diebus non longe praeteritis cives ipsi, in sua inveterati malitia, nescientes a tantae temeritatis excessibus, quos iam in usum perversae deduxerunt consuetudinis, abstinere, similia repetere praesumpserunt, continuatione damnabili mala malis adiciere, et peiora coacervare prioribus, ac si foedus cum iniquitate pepigerint, non verentes; nos igitur talium praesumptorum audaciam nolentes dissimulationi relinquere, quin potius, ut homines tam scelesti poenarum saltem impositionibus gravium terri, relabi in consimilis temeritatis invium in antea pertimescant, remediis, quibus possumus, praecavere, ac animarum suarum saluti et dictae civitatis pacifico statui paternis affectibus prospicere cupientes, de fratrum nostrorum consilio, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut quicumque civis Beneventanus aut incola famae suae prodigus, ipsius Ecclesiae reverentia calcata, in hoc sceleris genus irrepserit, quod rectorem qui pro tempore regimini eiusdem civitatis apostolica auctoritate praefuerit, aut vicarium sen locumtenentem aut iudicem eius, quod absit, occiderit, aut ad offendendum illum insecutus extiterit, caeperit, captivaverit, detinuerit, percusserit, aut etiam vulneraverit, vel ad locum, ubi moram traxerit, insultum fecerit, aut illum obsederit sen bonis aliquibus spoliarit, sive de suo regimine vel officio forsan expulerit vel fugarit, seu sociis fuerit facientis, vel ad id dederit auxilium, consilium vel favorem directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscumque fuerit conditionis, dignitatis vel status, excommunicationis sententiae, universitas vero seu communitas, si deliquerit in praedictis, ac dicta civitas Beneventana, earumque territorium et districtus interdicto ecclesiastico subiaceant ipso facto: a qua quidem excommunicationis sententia nullus, praeterquam a Romano Pontifice, nisi duntaxat in mortis articulo,

valeat absolutionis beneficium obtinere. Et quia beneficia propter ingratitude revocantur, omnes et singulos excessuum huiusmodi patratores et socios, complices et sequaces ipsorum et alios supradictos, si sententias substiterint antedictas, omnibus privilegiis, indulgentiis, libertatibus et immunitatibus realibus et personalibus, eis sub quacumque forma verborum ab Apostolica Sede concessis, nec non dignitatibus et officiis publicis quibuscumque, dictosque clericos omnibus eorum beneficiis ecclesiasticis, cum cura vel sine cura, etiamsi dignitates, personatus vel officia fuerint, quocumque nomine censeantur, apostolica auctoritate privamus de fratrum consilio praedictorum, et ab eis sententialiter amovemus: et tam eos quam laicos supradictos reddimus inhabiles et indignos (1) ad easdem dignitates vel beneficia ecclesiastica aut officia publica, quomodolibet admittantur. Feuda quoque, iura, honores et officia et alia quaecumque bona immobilia, quae in civitate, territorio et districtu praedictis et alibi ubicumque a praedicta Romana Ecclesia obtinere noscuntur, de praedictorum fratrum consilio confiscamus: aliis vero feudis, iuribus, honoribus, officiis et bonis immobilibus, quae a quibusvis aliis tenent Ecclesiis, sint ipso iure privati, quae sic ad easdem Ecclesias revertantur, quod de illis earum rectores pro sua voluntate disponant. Dignum est enim quod talium patratorebus scelereum reatus suos poenarum acerbitate deflentibus poenales fletus ipsorum cedant posteris ad terrorem, et ad eorum confusionem perpetuam transcant in memoriam futurorum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum sanctionis, concessionis et adiectionis infringere, etc.

Datum Avenioni, quinto decimo kalendas augusti, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 18 iulii 1319, pontif. anno III.

(1) Deest forsan *quominus*.

Paenae (ut in rubrica) in interminatione quae ea patratore sint, quae ibidem explicantur.

XXIII.

Reservatio Ecclesiarum, aliorumque beneficiorum, in dominio Romanae Ecclesiae consistentium, ad quae quis consuevit per electionem assumi (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Decretum (*de quo in rubrica*). — Irritatio contrariorum. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Exordium.

Imminente nobis, licet immeritis, Ecclesiarum et monasteriorum omnium sollicitudine generali, circa illa praecipue nos adhibere convenit salutaris et vigilis providentiae studium, quae in terris ad nos et Romanam Ecclesiam spectantibus constituta fore noscuntur.

Decretum (de quo in rubrica).

§ 1. Ad statum itaque pacificum et tranquillum terrarum eandem et partium vicinarum sollicitis studiis intendentes, ac cupientes attentius, quod archiepiscopales et episcopales, ac collegiatae Ecclesiae, nec non abbatiae, monasteria, prioratus et alia loca ecclesiastica quaecumque, saecularia et regularia, exempta et non exempta, ad quorum regimina per electionem praelati consueverunt assumi, in eisdem terris consistentia, ubicumque dictae terrae consistant, cum illas vel illa pro tempore per cessum vel decessum, seu alias quomodocumque pastorum vel administratorum regimine carere contingeret, personis pacem amantibus, nobis et eidem Ecclesiae Romanae fidelibus et alias idoneis, nostrae cooperationis ministerio committantur, provisionem omnium et singularum archiepiscopatum, episcopatum, aliarumque collegiarum Ecclesiarum, nec non abbatiarum, monasteriorum, prioratum et aliorum locorum ecclesiasticorum quorumlibet praedictorum, consistentium in terris praedictis, nunc vacantium et vacaturorum imposterum, quoties eas vel ea quocumque modo

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

vacare continget, aut aliquam seu aliquod eorumdem, dispositioni et ordinationi nostrae et Sedis Apostolicae usque ad nostrum et ipsius Sedis beneplacitum, de apostolicae potestatis plenitudine reservamus: auctoritate apostolica universis Ecclesiarum, abbatiarum, monasteriorum, prioratum et aliorum locorum ecclesiasticorum quorumlibet praedictorum capitulis, collegiis, conventibus et personis districtius inhibentes, ne in eisdem ad aliquam electionem, nominationem, vel postulationem seu provisionem quaecumque, si vacationis tempus in eis vel aliqua seu aliquo ex eisdem nunc forsitan immineat vel imposterum imminet, quocummodo procedant; nos enim ex nunc

Irritatio contrariorum.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum reservationis, inhibitionis et constitutionis infringere, etc.

Clausulae.

Datum Avenioni idibus septembris, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 13 septembris 1319, pont. anno iv.

XXIV.

Mandatum archiepiscopis et episcopis Angliae, ut eos publice denuncient excommunicatos, qui contra Sedis Apostolicae prohibitionem Hiberniam armis impetere, caedibusque et rapinis miscere ausi fuerant (1).

SUMMARIUM

Suas curas exponit Pontifex pro procuranda regno Angliae pace. — 1. Ad id anathemate defixisse Hiberniam quomodolibet perturbantes: — Et duobus cardinalibus praecepisse, ut huiusmodi sententiam pro-

(1) Ex Collect. Rimer, tomo iii, pag. 810.

mulgarent: — 2. Nonnullos vero eo temeritatis devenisse, ut omnia ibidem caedibus, rapiisque miscuerint; — 3. Eos itaque excommunicatos denunciari publice mandat archiepiscopis et episcopis Angliæ.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis per regnum Angliæ constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Sous l'écasé
ponit Pontifex
pro procuranda
regno Angliæ
pace.

Dudum personam carissimam in Christo filii nostri Eduardi regis Angliæ illustris, suique regni statum a guerrarum fluctibus liberos et discriminibus turbationis reddere cupientes immines, ad procurandum eiusdem regni quietem, tranquillitatem et pacem, ut rex ipse, securitatem sibi ab aemulorum insidiis acquisita, utilitatibus propriis posset vacare commodius, sequæ ad intendendum circa negotium Terræ Sanctæ, nostris præcordis non mediocriter insidens, ad quod, ut asserit, vehementer anhelabat, idque viriliter prosequendum habiliter præparare, opportunum Apostolicæ Sedis favorem, quantum cum Deo potuimus, studium adhibere.

Ad id anthe-
mate defuisse
Hiberniam quo-
modolibet per-
turbantes,

§ 1. Propter quod, tunc fide digna relatione percepta, quod nonnulli nobiles et magnates regem ipsum et regnum ac terram suam Hiberniæ invadere ausu temerario et illicito nitentur: nos eorundem invasorum in hac parte conatibus opportunis obviare remediis intendentes, et ad id expedire noscentes gladium exerci spirituales, in omnes et singulos cuiuscumque forent præminentia, dignitatis aut status, qui regem ipsum, regnum et terram prædictam invadere, aut eadem regnum et terram contra regem eundem cum armis et sine armis intrare præsumerent; vel alias turbarent, aut turbatoribus seu invasoribus in pecunia, equis, armis vel aliis præstarent auxilium vel favorem publicum vel occultum, excommunicationis sententiam duximus promulgandam, a qua eos, sine speciali mandato Sedis Apostolicæ, nisi forsitan in mortis articulo, prohibuimus

absolvi: et si qui absoluti fuissent et ipsos contigisse sanitati restitui, nisi post reparatam sanitatem huiusmodi satisfacerent infra mensem, eadem sententia ligari volumus eo ipso. Dantes dilectis filiis nostris Guacelmo, tituli sanctorum Marcellini et Petri presbytero, ac Lucae Sanctæ Mariæ in Vialata diacono, cardinalibus, nostris litteris in mandatis, ut ipsi vel alter eorum per se vel alium seu alios, huiusmodi excommunicationis sententiam, ubicumque expedire viderent, et præcipue in locis maritimis seu mari vicinis solemniter publicarent; non obstante, si alicui vel aliquibus sub quacumque forma vel conceptione verborum a Sede Apostolica esset indultum, quod excommunicari non possent per litteras Sedis eiusdem non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de iudicio huiusmodi mentionem, prout in litteris nostris inde confectis plenius et serius continetur.

Et duobus car-
dinalibus præ-
cepisse, ut huiusmodi sententiam promulga-
rent:

§ 2. Cum autem prædictæ litteræ in prædictis et aliis locis illarum partium solemniter, sicut ex prædictis Lucae cardinalis relatione percepimus, fuerint publicatæ, et demum post publicationem ipsarum, prout fama publica referente multorum fide dignorum relatione percepimus, nonnulli magnates, nobiles regni Scotiæ et adhaerentes eisdem, regnum et terram prædictam manu armata ingredientibus hostiliter, illa invadere nequiter et illicite perturbare et scelestis actibus laxatis habentibus, in multos ipsorum regni et terræ fidelium sævam caedem committere; manibus cruentatis innumera damna per spolia, incendia et rapinas inferre; nonnullos de fidelibus ipsis eorumque animalia et alia bona in prædam abducere; et alia gravia nocumenta eisdem regno ac terræ irrogare temerariis ausibus præsumperunt: quæ, ut asseritur per evidentiam facti, adeo palpabiliter se eunctorum partium illarum oculis ingerunt, quod nulla possunt tergiversatione celari, sed se omnibus exhibent non ignota: sic-

Nonnullos vero
eo temeritatis
devenisse, ut
omnia ibidem
caedibus, rapi-
isque miscue-
rint:

que tam invasores praedictos, quam duces et praeceptores, adiutores, valitores, fautores, adhaerentes et sequaces eorum ac praebentes eisdem, ut praedicitur, auxilium, consilium vel favorem, certum existat praedictam excommunicationis sententiam incurrisse.

§ 5. Fraternalitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos et quilibet vestrum per vos vel alium seu alios, magnates et nobiles, duces, praeceptores, adhaerentes, sequaces, valitores et fautores eorum praedictos, quocumque nomine censeantur, cuiuscumque dignitatis, status vel conditionis existant, qui regnum ipsum hostiliter et terram invadere et intrare illicite, ut praemittitur, praesumpserunt; vel per alios invadi fecerunt, mandaverunt, seu etiam procurarunt, vel alias turbare aut turbantibus seu invadentibus in pecunia, equis et armis, vel alias praestiterint auxilium, consilium vel favorem publicum vel occultum, tamdiu per omnia loca, in quibus expedire videritis, et praesertim in locis maritimis et mari vicinis, et aliis, in quibus ad ipsorum excommunicatorum et ad participantium cum eisdem notitiam id valeat pervenire, singulis diebus dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatos publice nunciatis, et faciatis ab illis nunciari, ac ab omnibus arctius evitari, donec praefati excommunicati per satisfactionis debitum ad Ecclesiae mandatum redierint et absolutionis beneficium meruerint obtinere.

Datum Avenione sexto kal. ianuarii, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 27 decembris 1319, pont. anno IV.

XXV.

Promulgatio sententiarum contra retinentes et inhabitantes domos et palatia Ecclesiarum, S. R. E. cardinalibus in titulum seu commendam concessarum (1).

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. — Haec sub n. xxvi habetur in Mainardi editione, et sequens sub n. xxv; utramque in propria sede ponimus. (e. T.)

Bull. Rom. Vol. IV.

37

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Titulares cardinalium domos a laicis, foeminisque occupatas fuisse narrat. — 2. Hoc fieri prohibet: — 3. Contra secus agentes excommunicationem interminat. — 4. Cui dd. domorum detentores subesse declarat, nisi infra certum tempus eas dimiserint. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad certitudinem praesentium et memoriam futurorum.

Rationis ordo poscebat, ut qui se de generis nobilitate clarificant, morum venustate fulgerent, abstinerent a vetitis, modeste licitis uterentur: sicque parentum suorum inuitati vestigia, illorum virtutes excolerent, normam diligenter, actusque pro viribus strenuos sectarentur, quibus Deum factorem suum in omnibus et per omnia diligentes Eius, velut matrem venerarentur Ecclesiam, illisque praelatos digna ceu patres reverentia honorarent. Nam honor, qui exhibetur ministris, ei cuius ministri sunt, procul dubio exhibetur.

§ 1. Sed heu nonnulli nobiles cives romani, alique laici et viduae habitatores Urbis, prout fide dignorum habet assertio, stirpis generositate conspicui (morum utinam indignitate essent vacui, ex innata eis quadam necessitate dissulti, dum a maiorum in iis virtute degenerant suae quodammodo antiquitatis oblitii); habet namque assertio praelibata, quod praefati nobiles et alii laici ac viduae domos et palatia ad fratres nostros Sanctae Romanae Ecclesiae cardinales Ecclesiarum dictae Urbis intitularum vel commendatarum eisdem ratione spectantibus, quorum etiam aliqua dictis fratribus sunt alias ab Apostolica Sede concessa, temeritate propria introeunt, occupant et inhabitant iidem nobiles et laici cum uxoribus, et tam ipsi, quam dictae viduae cum utriusque sexus familiis eorundem ipsorum cardinalium seu vicariorum vel procuratorum eorundem in dictis ecclesiis

Eos itaque excommunicatos denunciari publice mandavit archiepiscopus et episcopus An-liae.

Exordium.

Titulares cardinalium domos a laicis, foeminisque occupatas fuisse narrat.

aut illorum, quibus est ab eis domorum et palatiorum huiusmodi deputata custodia, non petita neque obtenta licentia, quinimo vicariis, procuratoribus et custodibus huiusmodi reuolentibus penitus et inuitis, quodque ab eisdem vicariis, procuratoribus et custodibus seu alias pro parte ipsorum cardinalium requisiti, ut domos et palatia huiusmodi vacua derelinquant, more aspidis obturantis ad voces incantantium aures suas, contra voluntatem etiam cardinalium eorumdem in eisdem domibus et palatiis commorantur in non modicam suae praesumptionis audaciam, derogationem ecclesiasticae libertatis, honestatis iniuriam ac eorumdem fratrum nostrorum, quinimo potius nostram et ipsius Ecclesiae, cum ipsi, qui fore noscuntur capituli nostri membra, columnae sint Ecclesiae Sanctae Dei, inobedientiam et contemptum.

§ 2. Nolentes igitur, prout nec debemus, tautae praesumptionis audaciam sub dissimulationis pallio praeterire, quinimo intendentes, prout officii nostri debitum exigit, exurgere contra tales, de fratrum praedictorum consilio, auctoritate apostolica edicto perpetuo prohibemus, ut nulli nobilium civium Romanorum, viduarum vel aliorum habitatorum dictae Urbis deinceps liceat ad habitandum introire, occupare et inhabitare domos et palatia supradicta sine praedictorum cardinalium, ad quos spectant, vel vicariorum seu procuratorum ipsorum cardinalium, aut eorum custodum in dictis domibus atque palatiis, expresso consensu sive licentia speciali.

§ 3. Si quis autem huiusmodi prohibitionis nostrae temerarius contemptor extiterit, nisi domos et palatia praelibata infra triduum dimiserit penitus expedita, ex tunc et quoties in hoc excesserit et non respicerit infra triduum antedictum, excommunicationis incurrat sententiam eo ipso, a qua non nisi per cardinalem, quem taliter offenderit vel ab eius vicario in spiritualibus in Ecclesia in dicta Urbe

intitulata vel commendata cardinali praefato, seu per alium, cui hoc specialiter ipse cardinalis duxerit committendum, possit absolutionis beneficium obtinere. Si vero per bimestris temporis spatium post huiusmodi triduum sententiam ipsam animo substinuerit indurato, ex tunc, nisi ab eodem cardinali dumtaxat, vel a summo poenitentiario nostro et eiusdem Sedis de voluntate ipsius cardinalis absolvi non valeat a sententia memorata.

§ 4. Eos vero ex nobilibus, civibus, viduis, et habitatoribus antedictis, qui taliter inhabitare praesument domos et palatia supradicta, monemus districtius, iniungentes eisdem, ut infra quindecim dierum spatium postquam huiusmodi noster processus ad notitiam ipsorum pervenerit, domos et palatia ipsa dimittant totaliter expedita: illos autem, qui secus fecerint, similem excommunicationis sententiam incurrrere volumus ipso facto, a qua nisi ab illis cardinalibus, quibus taliter derogarunt vel ab eorum in dictis Ecclesiis eis intitulatis vel commendatis vicariis in spiritualibus, sive ab aliis, quibus id specialiter ipsi commiserint cardinales, huiusmodi absolutionis beneficium infra duos menses, post eosdem quindecim dies, nequeant obtinere: ac decursis eisdem mensibus, nisi a cardinalibus sic offensis tantummodo, vel a summo poenitentiario praefatis de voluntate ipsorum cardinalium absolvi a sententia praedicta non possint, prout de aliis est expressum. Nos enim, si secus super his actum seu attentatum extiterit, ex nunc decernimus irritum et inane.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum prohibitionis, monitionis, voluntatis et constitutionis infringere etc.

Datum Avenione, decimo octavo kalendas maii, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 14 aprilis 1320, pontif. anno iv.

Cui dd. domorum detentores subiesse declaratur, nisi infra certum tempus eas dimiserint.

Hoc fieri pro libet.

Contra species agentes excommunicationem interminat.

Clausulae.

XXVI.

Canonizatio B. Thomae episcopi Herfordiensis in Anglia, eiusque relatio in numerum Ss. Confessorum, cum festivitatis institutione pro die 2 mensis octobris.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. B. Thomas episcopus Herfordiensis. — 2. De eius sanctimonia laetitia proposita. — 3. Eius virtutum brevis enumeratio. — 4. Genus et primordia. — 5. Abstinentia et castimonia. — 6. Erga pauperes proximique charitas. — 7. Optimus praesul. — 8. Orationi vacans. — 9. 10. Pastoris partibus optime fungens. — 11. Romae moritur, multisque ubique claret miraculis. — 12, 13, 14. Demersi vitae restituti. — 15, 16. Alii mortui suscitati. — 17. Contracta mulier: — 18. Alia infirma pede: — 19. Alia quasi caeca: — 20. Item puer fere caecus: — 21. Gibbo in collo oneratus, ad eius tumulum sanati. — 22. Mirabilis itaque Deus in hoc Sancto. — 23. Sanctorum canonum adscribitur B. Thomas: — 24. Eius celebranda festivitas. — 25. Indulgentia eius sepulchrum visitantibus proposita.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, universis Christianis fidelibus, praesentes literas inspecturis, salutem et apostolicam benedictionem.

Unigenitus Filius, splendor gloriae, ac figura substantiae Patris, qui prolapsi medela hominis, exinaniens semetipsum, factus in utero Virginis Verbum caro, de horto militantis Ecclesiae modo rosas coloris ignei, nunc lilia candoris nivei, nunc violas odoris placidi colligere, suisque offerre aspectibus non desistit, in odiernis temporibus advesperascente die, mundi huius labilis termino propinquante, de radice matris Ecclesiae florem fecit ascendere, ex Iacob nostro oriri iussit stellam splendidam matutinam.

§ 1. Ecce namque quod, qui sedens in throno omnia facit nova, novi confessoris, beati videlicet Thomae Herfordiensis quon-

dam episcopi, nova magnalia mundo prodit, eius famam effert magnifice, vitam offert imitandam a cunctis, ut regulam fulgidam et exemplar.

§ 2. Laetentur igitur coeli sursum, qui hunc Sanctum gloriosum in se suscipiunt, et exultet terra deorsum, quae superius transmittit praesulem tam mirandum. Plaudant ob hoc coetus angelici et canoro iubilo Deum laudent: huic occurrant coelestes cunei: huic collaudent festiva coeli cives: collaetetur immense Christi sponsa mater Ecclesia tantae prolis claritate focunda, quae terram deferens et terrena, coelestis imperii admirabilis ipse ineffabili throno gaudet.

§ 3. Ut autem lucerna splendidae vitae suae posita super candelabrum domus Dei non lateat, sed pateat cunctis fidelibus; ut coelestis et perpetuae vitae norma, de suis felicibus moribus et actibus, aliqua de multis ad utilitatem audientium referamus. Ipse namque, quem fides firmum, spes erectum, Dei et proximi abundans caritas fecit latum, cum respectum prudentia, temperantia in omnibus ordinatum, innoxium cunctis iustitia, audacem et strenuum fortitudo, virtutum omnium aromatibus redolebat, velut plena divinatorum carismatum apotheca.

§ 4. Sane beatus hic Thomas, natione anglicus, angelicus homo, ipse de parentibus nobilibus et catholicis originem suam trahens, ab aetate primaeva morum honestate praeclarus, studiis literarum sic se dedicavit totaliter, sic in ipsis sollicite studuit et profecit, quod tam in humanis scientiis, quam etiam in divina honorem magisterii est adeptus; postque doctrinae suae radios longe lateque diffundens, quamplures ad iustitiam erudit, velut luminare in mundo praefulgidum continens verbum vitae.

§ 5. Ne autem terrena carnis inhabitatio deprimeret secum sensum coelestia cogitantem, ipsam, ut serviret spiritui, vigiliis et abstinentiis, necnon pungenti

De eius sanctimonia laetitia proposita

Eius virtutum brevis enumeratio.

Genus et primordia.

Abstinentia et castimonia.

Exordium.

R. Thomas episcopus Herfordiensis.

cilicio, sed et cibi et potus parsimonia continua macerabat, abstinens a vino saepius, sciens, quod in ipso lubricum latet carnis. Sciens etiam, quod Dens se promittit in obiectum et praemium mundis corde, a iuventute sua castitatis pulchritudinem adamavit. Proptereaque mulierum consortia, quae praetiosam viri animam rapiunt, ac ipsarum blanda colloquia prudentissime devitabat: noverat namque, quod propter mulieris speciem, a qua factum est peccati initium, multi perierunt.

Erca pauperes, proximumque pharis.

§ 6. Iste Sanctus etiam, ut alter Iob, simplex, rectus ac timens Deum, a Christo didicit esse mansuetus, mitis corde, humilis et benignus; misericordia nihilominus, quae ab infantia secum crevit, erga pauperes et afflictos suae pietatis viscera sic affectit, quod ipse verus pauper spiritu, dives rebus, illos largis sustentabat elemosynis, istos vero crebris consolationibus refovebat; cum apostolo namque Paulo infirmabatur cum infirmantibus et cum patientibus scandalum urebatur.

Optimus praesul.

§ 7. Hic demum Sanctus de innocente agno factus in Herfordiensi Ecclesia bonus pastor, se ipso in mente maior effectus est, studens semper de virtute progredi in virtutem, quo in tempore in Dei templo, in virtutum culmine positus sic effulsit, quod merito gemma praesulum dici posset.

Orationi raris.

§ 8. Orationi vero insistebat assidue ac sui fervorem spiritus demonstrabant in orationibus et celebratione missae abundanter ex oculis lacrimae defluentes.

P. stors portibus aptimus fugiens.

§ 9. Commissas vero sibi oves perducebat ad pasena et a lupis protectas rapacibus, pastasque verbo et exemplo pariter ad Christi causas sedule reducebat.

§ 10. Iura vero suae Ecclesiae defendebat, indutus iustitia ut lorica: paratus namque pro sibi commisso grege animam ponere, non timuit in hoc principem nec magnatem.

§ 11. Et quia dignum erat, quod huic tam excellenti merito daretur aeterna re-

quies post laborem, cum pro suae causis Ecclesiae ad romanam pervenisset curiam, diem clausit extremum, receptis devoteprius Ecclesiae sacramentis. Sicque vir felix iste, ad Deum transmittendo spiritum, de peregrino et advena factus est eximius coeli civis; et quod decebat, multum divinam potentiam maiestatis, ut Sanctum hunc in coelis regnare secum, per signorum evidentiam fidelibus declararet, ipsum eoruscare in terris miraculis multis fecit; quorum quaedam fidelibus probata testimoniis, ad Dei laudem et gloriam Sancti huius duximus inserenda.

Romae mortur, multisque ubique clares miraculis.

§ 12. Quaedam namque puella aetatis annorum quinque, quae tempore longo in quodam profundo stagno steterat mortua et submersa, extracta inde frigida tota et rigida, non habens aliquod signum vitae, facto ad Sanctum hunc pro eius resuscitatione voto, vitae fuit pristinae restituta.

Demerit vitae restituit.

§ 13. Infans etiam biennis quidam in aqua quadam submersus et mortuus extractus inde, post factum pro ipso votum miraculose extitit suscitatus.

§ 14. Puer quidam annorum novem, submersus in quodam flumine, postquam extractum de aqua Sancto huic aliquid devoverunt, restitutus est vitae pariter et saluti.

§ 15. Parvulus alter aetatis unius anni cum dimidio, cuius supra caput dormientis in area rota transverat onusti currus, qui a bobus quatuor trahebatur, mortuus ex hoc, recuperaverit vitam et animam meritis Sancti huius.

Alii mortui suscitati.

§ 16. Infans alius nondum aetatis annorum duorum in fundo cuiusdam fossati, in quem locum de ponte altitudinis magnae de nocte asseritur cecidisse, repertus mortuus, frigidus omnino et rigidus absque aliquo signo vitae, mensuratus ad hunc Sanctum, vitae fuit mirabiliter restitutus.

§ 17. Mulier quaedam, quae septem annis sic contracta fuerat, quod nec stare nec ire poterat per se ipsam, portata ad

Contracta mulier:

tumulum S. Thomae, oratione ibidem facta per ipsam, restituta fuit pristinae libertati sanitatis.

Alia infirma pedes:

§ 18. Quaedam insuper puella annorum quinque, quae pedem unum habebat annis pluribus quasi totum ex fistulis putrefactum, ita quod nec stare nec ire poterat, nisi se super femur trahendo per terram, portata ad dicti Sancti tumulum per patrem, fuit ibidem a dicta infirmitate curata.

Alia quasi caecae:

§ 19. Altera mulier, quae per annos plures visu carnerat, nec quoquam ire poterat, nisi ut caeca ab altero duceretur, ducta ad Ecclesiam Herfordiensem, et facta oratione ad tumulum S. Thomae, fuit a caecitate dicta continuo liberata.

Item puer si re caecus:

§ 20. Puer insuper annorum quinque, qui ex infirmitate quadam omnino visum perdidit, et duobus annis manserat ita caecus, ductus ad huius Sancti tumulum, oratione facta, visum recuperavit perfecte.

Gilbo in collo operatus, ad eius tumulum sanati.

§ 21. Quidam etiam homo qui gilbum (1) ad quantitatem unius ovi auferis, ortum in collo suo portaverat multis annis, orans ad tumulum huius Sancti et denarium offerens, cum quo in modum crucis tetigerat dictum gilbum, statim curatus omnino fuit, et a dicto gilbo penitus liberatus.

Mirabilis itaque Deus in hoc Sancto.

§ 22. Praedictis et aliis multis miraculis Sanctum suum clarificavit Deus, qui facit mirabilia magna solus. Haec sunt certe miracula opera tua, Deus, qui sic per coelestes spiritus gubernas terrena omnia et disponis, quod ipsorum sacramentum numerum, quem eadentium ruina minuit, reparas mirabiliter de terrenis. Hi sunt Sancti tui, omnipotens Deus, qui tuae dono gratiae semper virent, rubent ut rosa, cadent sicut lilium, ut mel placent, currunt ut spiritus, flagrant ut balsamum, ut sol fulgent. Sic clemens Deus sanctum suum Thomam glorificans, fidem firmat, nubilosos errores dissipat et confundit, ad superna nostros rapit affectus, amoris flammis succendit frigida corda nostra.

(1) Leg. hic et alibi *gilbum*, etc.

In hac igitur lacta die, quam fecit Dominus, qua confessor iste in Dei throno corona gloriae clarus sedet, laudet Deum omnis spiritus, coeli coelorum clamore ineffabili Deo canant, Sanctorum Ecclesia mente ac spiritu in chordis et organo Deo psallat; sed eo magis plaude, Herfordia, quae sui thesaurum corporis continet tam immensum; nam quem in terris habuisti pastorem, nunc obtines in coelis sedulum protectorem.

§ 23. Verum quia multum convenit, ut quem Deus in coelis glorificat, in terris ad sum fructum et gaudium mundus colat: nos de ipsius vita et miraculis inquiri fecimus diligenter; dehinc super inventis per nos et fratres nostros, attenta examinatione habita et discussione solerti, de ipsius sanctitate vitae ac veritate miraculorum plenarie certi facti, ad requisitionem instantem ac supplicationem humilem et devotam praefatorum multorum apud Sedem Apostolicam existentium, de dictorum fratrum nostrorum consilio et assensu, confisi de omnipotentis Dei misericordia, auctoritate quoque beatorum Petri et Pauli apostolorum eius et nostra, in sanctorum confessorum catalogo duximus adscribendum.

Sanctorum ex-novi adscribitur R. Thomas.

§ 24. Ideoque universitatem vestram movemus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus 6 non. octobris festum confessoris eiusdem devote et solemniter celebretis, ut pia eius intercessione et hic a noxiis protegi et in futuro sempiterna gaudia consequi valeatis.

Eius celebranda festivitas.

§ 25. Ut autem ad venerabile ipsius sepulchrum ardentius et affluentius christiani populi confluat multitudo, ac celebrius eiusdem confessoris extollatur festivitas, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui cum reverentia illuc in eodem festo annuatim accesserint ipsius suffragia petaturi, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, duos annos et duas quadragenas; accedentibus vero an-

Indulgentia eius sepulchrum visitantibus proposita.

nis singulis ad praedictum sepulchrum infra eiusdem festi octavas, centum dies de iniuncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus.

Datum Avinione, 15 kalendas maii, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 17 aprilis 1320, pontif. anno iv.

XXVII.

Quod iudaei, ad fidem catholicam conversi, iis bonis gaudeant, quae conversionis tempore possidebant (1).

SUMMARIVM

Proemium. — Constitutionis huius executioni praesidibus terrarum ad Sedem Apostolicam pertinentium commissa.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Cum sit absurdum, iuri contrarium, et obvium rationi, iudeos, Domino inspirante, ad fidem christianam conversos, propter hoc bonis privare, quae antea possidebant, ipsosque mendicitati exponere, qui existentes in perfidia iudaica abundabant, omnibus officialibus et singulis comitatus Venaisini, qui ad Sedem Apostolicam pleno iure noscitur pertinere, aliorumque comitatum et terrarum ad eandem Sedem pertinentium, districte praecipimus et mandamus, quatenus sic conversos et imposterum convertendos in possessionibus et bonis aliis, quocumque nomine censeantur, quae conversionis tempore obtinebant in terris et comitatibus antedictis, occasione praedicta non perturbent vel impediant, nec permittant ab aliis molestari; sed ipsis se favorabiles exhibentes, ipsosque ab iniuriis et violentiis protegant et defendant.

Datum Avinione, tertio decimo kalendas iulii, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 19 iunii 1320, pontif. anno iv.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

XXVIII.

Erectio cathedrarum medicinae et artium in Perusino Studio, data insuper facultate episcopo licentiandi et laureandi in utraque facultate idoneos, pro quorum examine nonnullae sanciantur leges (1).

SUMMARIVM

Exordium. — 1. Studium Perusii a Clemente V institutum. — 2. Data vero a loanne facultas episcopo Perusino studentes licentiandi in utraque iure. — 3. Facultates huiusmodi etiam ad medicinam et artes extendit hac constitutione: — 4. Magistrosque in utraque facultate in hac Academia esse praecipit. — 5. Conditiones in laureandis in medicina requirendae. — 6. Aliae in doctorandis in artibus. — 7. Data eidem episcopo a defectu auditionis nonnullorum librorum dispensandi potestas. — 8. Approbati in hac Academia ubique possunt legere. — 9. Leges in concedenda licentia vel laurea servandae. — 10. Iuramentum a magistris praestandum circa examen laureandorum. — 11. Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Dum sollicitae considerationis indagine in mente revolvimus, quam sit donum scientiae pretiosum, quamque illius desiderabilis et gloriosa possessio, per quam profugantur ignorantiae tenebrae, et eliminata funditus erroris caligine, studentium curiosa solertia cursus et actus disponit et ordinat in lumine veritatis; magno nimirum desiderio ducimur, ut literarum studia, in quibus impretabilis margarita scientiae reperitur, laudanda nihil incrementa suscipiant: sed in illis praesertim locis propensius vigeant, quae ad multiplicanda doctrinae semina et germina salutaria producenda fore magis accommodata et idonea dignoscuntur.

§ 1. Dudum siquidem felicis recordationis Clemens Papa praedecessor noster, attendens fidei puritatem et devotionem

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Constitutionis huius executioni praesidibus terrarum ad Sedem Apostolicam pertinentium commissa.

Exordium.

Studium Perusii a Clemente V institutum (1).

eximiam, quam civitas Perusina, terra peculiaris Romanae Ecclesiae, ad ipsam Ecclesiam ab olim habuisse dignoscitur, et quod illas ad eam successibus temporum de bono in melius augmentarat, dignum duxit et aequitati consonum existimavit, ut civitatem eandem, quam divina gratia multarum praerogativa bonitatum gratiose dotaverat, concessione generalis Studii insigniret: et ut auctore Deo ex civitate ipsa producerentur viri scientia praepollentes, auctoritate apostolica statuit, ut in ea esset Studium generale, illudque vigeret ibidem perpetuis futuris temporibus in qualibet facultate, prout in literis praedecessoris eiusdem inde confectis plenius dicitur contineri.

§ 2. Ac subsequenter nos, licet immeriti, ad apicem Summi Apostolatus assumpti, civitatem eandem propter suae devotionis insignia, quibus se dignam Apostolicae Sedis gratia exhibebat, obierem dono gratiae prosequi cupientes, auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio, venerabili fratri nostro episcopo Perusino et successoribus eius episcopis Perusinis, qui essent pro tempore, impertiendi personis ad hoc idoneis docendi licentiam in iure canonico et civili iuxta certum modum in literis nostris expressum, liberam concessimus potestatem, prout in eisdem literis nostris plenius et serius continetur.

§ 3. Considerantes igitur, quod eadem civitas propter eius commoditates et conditiones quamplurimas est non modicum apta studentibus, ac propterea concessiones huiusmodi ob profectus publicos, quos exinde provenire speramus, ampliare volentes, apostolica auctoritate statuimus, ut si qui processu temporis in eodem Studio fuerint, qui etiam in medicinali scientia et liberalibus artibus scientiae bravium assecuti, sibi docendi licentiam, ut alios liberius erudire valeant, petierint in perpetuum, in praedictis medicinali scientia et artibus examinari

(1) Vide in eodem Clemente.

possint ibidem et in eisdem facultatibus titulo magisterii decorari: statuentes, ut quotiens aliqui in praedictis medicina et artibus fuerint doctorandi, praesententur episcopo Perusino, qui pro tempore fuerit, vel ei, quem ad hoc praedictus episcopus duxerit deputandum, qui magistris huiusmodi facultatis, in qua examinatio fuerit facienda, in studio eodem praesentibus, qui ad minus quatuor numero in examinatione huiusmodi esse debeant, convocatis eos gratis, et difficultate quacumque sublata, de scientia, faecundia, modo legendi, et aliis, quae in promovendis ad doctoratus seu magistratus officium requiruntur, examinari studeat diligenter; et illos, quos idoneos repererit, petito secrete magistrorum eorundem consilio, quod utique consilium in ipsorum consulentium dispendium vel iacturam revelare quomodolibet districtius prohibemus, approbet et admittat, eisque petitam licentiam largiatnr: alios minus idoneos nullatenus admittendo, postpositis gratia, odio vel favore.

§ 4. Ut autem in praedictis medicina et artibus praefatum Studium tanto plenius coalescat, quanto peritiores doctores in huiusmodi suis primitiis ibidem caeperint actu regere et docere, statuimus, quod usque ad triennium vel quadriennium aliqui doctores, duo ad minus, qui in medicinali scientia in Parisien. vel Bononien. aut aliis famosis generalibus Studiis honorem receperint doctoratus, ad docendum et regendum in scientia medicinae et tres vel duo ad minus, qui in artibus in Parisien. Studio apud maiorem Parisien. Ecclesiam docendi licentiam fuerint assecuti, et saltem per annum rexerint, sen docuerint in Parisien. Studio memorato, ad regendum et docendum in dictis artibus in praefato Perusin. Studio assumantur, qui usque ad quadriennium vel quinquennium, donec praefatum Studium in bonis studentibus laudabiliter progressum acceperit, regant et doceant in eodem.

Magistrosque in utraque facultate in hac Academia esse praecipit.

Facultates huiusmodi etiam ad medicinam et artes extendit hae constitutione:

Conditiones in
laureandis in
medicina equi-
vendae

§ 5. Circa doctorandos vero in scientia medicinae hoc praecipue observetur, ut huiusmodi decorandi audiverint omnes libros eiusdem scientiae, qui in Bononien. vel Parisien. Studio a studentibus promovendis consueverunt audiri, per septennium, vel qui in logicalibus aut philosophia alias forent sufficienter instructi, saltem per quinquennium in scientia praedicta studuerint, ita quod saltem tribus annis eiusdem septennii vel quinquennii, ut praedicitur, in medicinali scientia audierint in aliquo Studio generali, et ut moris est, responderint sub doctoribus et extraordinarie legerint libros legi extraordinarie consuetos, servato circa examinationem ipsius in medicinae scientia promovendi more laudabili, qui in talibus erga eos, qui promoventur in Parisien. vel Bononien. Studio observatur.

Aliae in docto-
randis in arti-
bus.

§ 6. Circa doctorandos vero in artibus liberalibus etiam observetur, quod studuerint per quatuor vel quinque annos, de quibus saltem duobus annis audierint in aliquo Studio generali: ita videlicet in ut grammatica Priscianum maiorem et minorem, et in dialectica Logicam novam et veterem Aristotelis, ac in philosophia librum de anima, et saltem quatuor libros Ethicorum; et tam in iis, quam in caeteris aliis liberalibus artibus illos alios libros audierint, qui in Parisien. Studio per promovendos in dicta facultate artium consueverint audiri, servato circa examinationem tam in communibus quam in propriis ipsius in artibus promovendi more laudabili, qui in talibus erga eos, qui promoventur, apud praefatam maiorem Ecclesiam Parisien. observatur.

Data eidem e-
piscopo a de-
fectu auditionis
uonnullorum li-
brorum dispen-
sandi potestas.

§ 7. Verum quia non passim reperiantur in Studiis, qui omnes huiusmodi libros audierint, praefato Perusin. episcopo suisque successoribus Perusin. episcopis, qui pro tempore fuerint, indulgemus, ut in auditione aliorum praefa-

torum librorum de forma circa licentia-
dos ipsos in artibus, prout sufficientia
eorundem licentiautorum exegerit et sibi
videbitur expedire, auctoritate nostra va-
leat dispensare.

§ 8. Illi autem, qui in dicta civitate
Perusin. taliter examinati et approbati
fuerint, ac docendi licentiam obtinuerint,
ut est dictum, ex tunc, absque examina-
tione vel approbatione alia, regendi et
docendi ubique plenam et liberam ha-
beant auctoritate praesentium facultatem,
nec a quoquam valeant prohiberi.

Approbati in
haec Academia
ubique possunt
legere.

§ 9. Sane ut rite in praefatis exami-
nationibus procedatur, praecipimus, ut
tam episcopus Perusin., qui pro tempore
fuerit, quam ille, cui praefatus episcopus
ex causa rationabili impeditus in hac
parte commiserit vices suas, eidem epi-
scopo, propositis tamen, sed non tactis
Evangelis, ab aliis vero corporaliter tactis,
iurent, quod in hac parte officium suum
fideliter exequentur. Volumus autem quod
personis, quae per examinationem huius-
modi repertae fuerint idoneae, huius-
modi licentia debeatur impertiri, et
quod idem episcopus personaliter, non
per vicarium vel substitutum examinationi
huiusmodi interesse debeat: nisi esset ex
aliqua rationabili causa adeo impeditus,
quod suam non posset examinationi prae-
dictae personalem praesentiam exhibere:
in quo casu eidem episcopo interessendi
examinationi huiusmodi per vicarium,
vel alium ad hoc idoneum substitutum,
tenore praesentium indulgemus: et quod
nemini huiusmodi impartietur licentia,
nisi ei, quem omnis vel maior pars do-
ctorum, qui huiusmodi examinationi in-
tererint, approbabit.

Leges in con-
cedenda licen-
tia vel laurea
servandae.

§ 10. Magistris quoque, regere in eodem
Studio cupientes, vel alias inibi
residentes, antequam incipiant, praesent
in manibus dicti episcopi iuramentum,
quod ipsi vocati ad examinationes eadem
dem, venient, nisi fuerint legitime impe-
diti, et gratis sine difficultate dabunt
examinatori fidele consilium, qui de exa-

Inramentum a
magistris prae-
staudum circa
examen lau-
reandum

minatis ut digni approbari debeant, aut indigni merito non admitti. Qui vero iuramentum huiusmodi praestare noluerint, nec ad examinationes eorundem, nec etiam ad aliqua ipsius Studii comoda vel beneficia ullatenus admittantur.

§ 11. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum constitutionis, prohibitionis, concessionis, praeccepti et voluntatis infringere *etc.*

Datum Avenioni, duodecimo kalendas martii, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 18 februarii 1321, pontif. anno v.

XXIX.

Revocatio concessionum, donationum, locationum, alienationum, aliorumque omnium per rectores et officiales S. R. E. in patrimonio Beati Petri in Tuscia, comitatu Sabinae et terris Arnulphorum, quibusvis personis factarum (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Concessiones, alienationes, *etc.* nonnullas a rectoribus factas ait: — 2. Eas omnes irritat, nullasque fuisse et esse declarat. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Inter caetera, quorum nos cura sollicitat, illa praecipue meditatio mentem nostram occupat, illaque nos sollicitudo fatigat, ut Ecclesiae Romanae iura non pereant; et si qua sint forte deperdita, in statum pristinum restaurentur.

§ 1. Audivimus siquidem relatione fidei, quod quidam patrimonii Beati Petri in Tuscia, comitatu Sabinae, terrae Arnulphorum et quarundam aliarum terrarum, ad nos et Ecclesiam Romanam spectantium, rectores et officiales, qui fuerunt temporibus retroactis, diversas locationes, alienationes, donationes et concessionem de terris, castris, bonis et

iuribus eiusdem Ecclesiae sub variis formis, modis et tenoribus fecisse noscuntur: et quasdam minores terras, civitates, castra et loca infra patrimonium, comitatum et terram Arnulphorum praedicta, et alia infra iurisdictionem ipsius Ecclesiae Romanae consistentia, maioribus civitatibus et communitatibus, comitibus, baronibus et nobilibus, quamvis nullam super hoc potestatem haberint, de facto in ipsius Ecclesiae grave praedictum subiecerunt et etiam submiserunt; ac se subiicientibus et submittentibus, auxilium praestando, concesserunt pro eorum libito voluntatis, et aliqua minora terrae, civitates et castra dictis maioribus civitatibus et communitatibus, comitibus, baronibus et nobilibus tam de dictis terris, quam etiam aliunde, voluntarie, et quaedam ab ipsis maioribus coacta se per violentiam submiserunt.

§ 2. Nos igitur super iis volentes eisdem Ecclesiae honori et indemnitatibus providere, locationes, alienationes, donationes, concessionem, subiectiones et submissiones praedictas, et alias quascumque de bonis et iuribus praedictae Romanae Ecclesiae, ac civitatum, terrarum, castrorum et locorum praedictorum, ac universitatum earundem, sub quibusvis modis, formis, tenoribus aut expressionibus verborum factas, non obstantibus Apostolicae Sedis, non ex certa scientia factis, et quorumvis aliorum confirmationibus seu ratificationibus super iis, sub quacumque forma verborum obtentis, nec non promissionibus, obligationibus, poenarum adiectionibus, stipulationibus et renunciationibus quibuscumque ac iuramentis super iis praestitis ab eisdem, ex nunc auctoritate apostolica revocamus, cassamus, annullamus, irritamus, vacuamus, et nullam habere decernimus roboris firmitatem: et eadem terras, civitates et castra, bona et iura, ad ius et proprietatem et dominium eiusdem Ecclesiae revocamus: eadem minores terras, civitates, castra et loca in eo statu, in

Eas omnes irritat, nullasque fuisse et esse declarat.

Clausulae.

Exordium.

Concessionem, alienationem, etc. nonnullas a rectoribus factas ait.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Bull. Rom. Vol. IV.

quo erant ante tempus subiectionis et submissionis huiusmodi, reducendo: decernentes illa praedictis maioribus civitatibus et communitatibus, baronibus et nobilibus ad servandum submissionem et subiectionem huiusmodi, vel ad obediendum seu parendum eis in aliquo praetextu submissionis et subiectionis eorundem, aliquatenus non teneri.

Clausulae

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum revocationis, cassationis, annullationis, irritationis, vacationis et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Avenioni kalendis aprilis, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 1 aprilis 1321, pontif. anno v.

XXX.

Sequitur episcopo Urbevetano ut de his inquirat, terras huiusmodi recuperet, detentores censuris compescendo.

SUMMARIUM

1. De huiusmodi alienationibus inquirat: —
2. Contumaces compellat censuris. —
3. Obstantium derogatio.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Guittoni episcopo Urbevetano, patrimonii B. Petri in Thuscia rectori, salutem et apostolicam benedictionem.

Inter caetera etc., prout in superiori.

De huiusmodi alienationibus inquirat

§ 1. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus per te vel alium, seu alios, super praemissis de plano, summarie, sine strepitu et figura iudicii te informans, praedictas terras, castra, bona et iura taliter locata, alienata, donata et concessa, ad manus tuas recipere studeas et diligenter conservari procures: non permittens terras,

civitates, castra et loca minora praefata, praetextu submissionis et subiectionis huiusmodi ab aliquibus indebite molestari.

§ 2. Detentores terrarum, castrorum, bonorum et iurium praedictorum et contradictores ac rebelles et impediens, si qui fuerint, necnon et molestatores dictarum minorum terrarum, civitatum et castrorum ac universitatum per spirituales et temporales poenas, appellatione postposita, compescendo.

Contumaces compellat censuris.

§ 3. Non obstante, si eis vel eorum aliquibus communiter vel divisim a dicta Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari, aut quibusvis poenis affici non possint per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Obstantium derogatio.

Datum Avenione, kal. aprilis, pontificatus nostri anno v.

Dat. die, annoque eodem.

XXXI.

Inquisitoribus haereticae pravitatis prohibetur, quominus Bononiae arma defendendi ulli licentiam tribuant, eamque aliis in locis solis dent familiaribus.

SUMMARIUM

- Exordium. —
1. Causae constitutionis. —
2. Constitutio (de qua in rubrica).

Ioannes episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis inquisitoribus haereticae pravitatis in provincia Lombardiae, apostolicam benedictionem.

Exigit ordinis vestri religio, et commissi nobis officii mansuetudo requirit, ut sic actus vestros virtute modestiae compnatis, quod nemini esse possint scandalum vel aliquod nocumentum:

Exordium

§ 1. Accepimus siquidem assertionem fidei, quod vos nonnullis pravis et per-versis hominibus, qui frequenter ad cae-

Causae constitutionis

des et alia nefanda facinora laxant nequiter manus suas, arma per civitatem et districtum Bononiensem portandi, non sine multorum scandalo, licentiam concessistis.

Constitutio (de qua in rubrica).

§ 2. Quare volumus et discretioni vestrae per apostolica scripta districte praecipiendo mandamus, quatenus neminem familiarem, nisi eiusdem Ecclesiae fidelem ac devotum, et laudabilis conversationis et vitae, habere quomodolibet praesumat; nec aliquibus de cetero, extra familiam vestram, quam vobiscum habetis continue (nisi forsitan illis, qui eundo de terra ad terram, vel etiam redeundo vobiscum; et in casibus aliis, in quibus vobis pro securitate vestra forsitan expediret) alicui defereudi arma per dictas civitatem et districtum licentiam concedatis; et nihilominus licentiam, quam olim super hoc aliis concessistis, studeatis, remotis occasione et citatione quibuslibet, revocare. Ut per hoc nulla possit oriri in eisdem civitate vel districtu materia scandalum paritura, nec ad nos de caetero super hoc querelae materia deferatur.

Dat. Avenione 6 non. maii, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 2 maii 1321, pontif. anno v.

XXXII.

Contra facientes cavalcatus et incursiones in provincia Marchiae Status Ecclesiastici.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Varias fieri incursiones in provincia Marchiae asserit. — 2. Eas itaque fieri vetat. — 3. Poenae contra inobedientes.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad certitudinem praesentium, et memoriam futurorum.

Exordium.

Ad hoc dignoscitur media inter discordes iustitia constituta, ut nemo di-

cere sibi ius audeat, nemo ipsius iustitiae transgredi limites inordinate praesumat: sed quod sibi credit alter adversus alterum forte competere, coram iudice, iustitia mediante, prosequatur.

§ 1. Novimus enim, quod dierum crescente malitia, sit assueta nequitia malorum mentes hominum depravare: quod in apertam prosilire violentiam non timentes, saepius alter insurgit in alterum; et alius, quod adversus alium existimat se fortassis habere, viis pacificis et iuris ordine praetermissis, violentis conatibus obtinere praesumit. Inter alios vero, qui ad hoc ferenter inducuntur indomita voluntate, nonnulli de nostra Marchiae Anconae provincia ad huiusmodi prosilire conatus per motus effraenes et agiles non verentes, ipsius provinciae statum saepe turbant pacificum, periculis in ea, non absque dispendiis animarum, fidelium stragibus et bonorum detrimentis, iniuriis et scandali suscitatis.

§ 2. Nos igitur, qui provinciam ipsam quadam singulari affectione diligimus, et tamquam recreationis nostrae pomeroerium, paternae benignitatis oculis intuemur, cupientes in illa (turbationibus et scandalis quibuscumque, remedii nostri appositione, subductis) bonum pacis et concordiae non laedatur: ac debitum et congruum reputantes, ut talium sic compe-scat audacia, quod a violentiis retrahantur: universis et singulis tam laicis, quam clericis, cuiuscumque status, ordinis vel dignitatis existant; comitibus quoque, baronibus, potestatibus, capitaneis et aliis quibuscumque officialibus et in inferioribus gradibus positis: necnon communitatibus ac universitatibus civitatum, terrarum, castrorum et aliorum quorumcumque locorum in praedicta provincia consistentium, auctoritate praesentium districtius inhihemus, et mandamus expresse, ne ipsorum aliquis contra alium sibi ius dicere, aut guerram vel exercitum, seu cavalcata (nisi de licentia rectoris provinciae supradictae) per se,

Varias fieri incursiones in provincia Marchiae asserit.

Eas itaque fieri vetat.

vel alios facere vel movere per hostiles incursum seu violentias occupare, invadere, seu aliquem de domo propria, seu civitate, castro vel loco expellere, capere, seu tenere, sive ad vindictam vel ultionem aliquam prosilire quavis causa vel occasione praesumat; sed quilibet ius suum per viam iustitiae coram competenti iudice prosequatur.

Poenae contra
inobedientes

§ 5. Nos enim omnes et singulos tam clericos quam laicos contra inhibitionem et mandatum huiusmodi (postquam illa ad notitiam pervenerint eorundem, vel per eos steterit, quominus poterit pervenire) facientes (nisi in casibus a iure permissis), sententiam excommunicationis, et insuper eosdem clericos suspensionis poenam incurrere; ac praedictorum castra, terras, loca et communitates et universitates, si contra huiusmodi inhibitionem et mandatum nostrum venire praesumpserint, ac dictorum clericorum Ecclesias (qui facere contra praedicta forsitan attentabunt) interdicto ecclesiastico subiacere volumus ipso facto: omnesque praedictos et singulos omnibus privilegiis, indulgentiis, gratiis, libertatibus et immunitatibus realibus et personalibus, feudis, locationibus, bonis, iuribus et honoribus, officiis et quibuscumque concessionibus, quae a Romana Ecclesia et a quibuscumque aliis ecclesiasticis obtinere noscuntur, eo ipso fore privatos: et nihilominus omnes et singulos comites, barones, nobiles, potestates, capitaneos, officiales ac communitates praedictas mille marcarum argenti; et unamquamque personarum ipsarum, quae contra inhibitionem et mandatum ipsorum facere vel venire praesument, ducentorum florenorum auri, quam eo ipso incurrant, poena multamus. Contra clericos praedictos ad privationem omnium beneficiorum ecclesiasticorum, dignitatum, personatum et officiorum cum cura vel sine cura, quae forsitan obtineant; ac reddimus eos inhabiles et indignos ad ea et quaelibet alia in posterum obtinenda.

Nulli ergo omnino, etc.

Datum Avenione, 10 kalendas ianuarii, pont. nostri anno vi.

Dat. die 23 decembris 1321, pont. anno vi.

XXXIII.

Ecclesia monasterii Cassinensi erigitur in cathedralem, monasteriumque in episcopatum cum omnimoda iurisdictione, privilegiis et iuribus pro novo episcopo et capitulo, quibus antea abbas et monachi fruebantur (1).

SUMMARHUM

Proemium. — 1. Causae erigendi episcopatus in monasterio Montis Cassini. — 2. Erectio (*de qua in rubrica*). — Episcopus a capitulo eligendus. — 3. Novo episcopatu privilegia omnia communicantur, quibus monasterium ipsum fruebatur: — 4. Eaque conceditur episcopo in terris monasterio subiectis auctoritas: — 5. Illaque attribuantur iura, quae abbati competeant. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Supernus Opifex, sator coelorum et universae conditor creaturae, coelestia et terrestria ineffabilis providentiae ordinatione disponens, ad instar superiorum ordinum triumphantis Ecclesiae, inferiorem militantis disposuit ierarchiam, distinguens varietate mirabili dignitates secundum sublimitate et inferiores gradus et ordines in eadem; cuius dispositione mirifica ab exordio surgentis Ecclesiae episcopalia gubernacula, utpote in eadem Ecclesia obtinentia sublimitatem gradus ordinis, sunt in locis dignioribus et frequentioribus populis collocata, ut multae messi fidelium superintendens diligens cura pontificis, ipsam verbo dirigat et exemplo ac dignitati loci et populi dignitas respondeat praesidentis.

Proemium.

(1) Ex Regest. Archiv. Vatic. Consule Gattulam, Hist. Cassin, saec. ix, § v.

Causae erigendi episcopatus in monasterio Montis Cassini.

§ 1. Sane considerantes attentius, et intra pectoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod tam dominicus populus, quem foecundavit Altissimus in terra monasterii Casinensi, quam fideles alii in certis locis aliis dictae terrae contiguus et vicinis eidem monasterio spirituali iurisdictione subiecti, qui alterius dioecesis non existunt, nec retroactis temporibus extiterunt, episcopalis sollicitudinis curam et diligentiam exigebant: cum periculum esset tanto gregi fidelium in singulis casibus, qui sunt pontificalis ordinis et officii, ad alienos episcopos et interdum remotos, non absque multarum animarum periculo habere recursum, ad ipsum quoque monasterium, quod confessor almus gratia Benedictus et nomine multipliciter illustravit, quod etiam confessoris eiusdem venerando vocabulo insignitur, cuiusque sanctissimi corporis sacrae reliquiae mihi venerabiliter requiescunt, specialiter gerentes devotionis affectum; decens, quinimo necessarium fore censensus, ut dictum monasterium, ubi confessor praefatus claruit virtutibus, et miraculis coruscavit, ac normam sanctae monasticae religionis instituit, quae propagata per orbem, innumeros quasi a mari usque ad mare iam protensos produxit palmites, et per incrementa temporum dilatavit, praerogativa sublimetur honoris, et potioris dignitatis eminentia sub episcopalis appellatione nominis decoretur.

Erectio (de qua in rubrica).

§ 2. Ex praemissis igitur et aliis suadentibus causis, quae ad id nostrum animum induxerunt, ex certa scientia ac de fratrum nostrorum consilio et assensu, ac apostolicae plenitudine potestatis, ad divini nominis laudem, gloriam et honorem, ad exaltationem Ecclesiae militantis, dictum monasterium in ecclesiam cathedrali erigimus et episcopalis dignitatis titulo insignimus: decernentes, ut Ecclesia ipsius monasterii sit perpetuis futuris temporibus cathedralis; et episcopus canonice assumendus pro tempore praesit illic, qui, quoties impostero dictam Ec-

Episcopus a capitulo eligendus.

clesiam in cathedralem electam vacare contigerit, per electionem vel postulacionem canonicam celebrandam per quondam conventum dictorum monasterii et ordinis, quem ex nunc capitulum eiusdem Ecclesiae perpetuis temporibus futuris fore decernimus, assumatur.

§ 3. Eadem quoque auctoritate statuimus, ut cum idem quondam monasterium tam in capite, quam in membris, per specialia Sedis Apostolicae privilegia sit exemptum, et Ecclesiae Romanae immediate subiectum, diversisque aliis privilegiis, indulgentiis apostolicis, exemptionibus, libertatibus et immunitatibus communitum, dicta Ecclesia cathedralis, episcopus, capitulum et personae ibidem degentes ac omnia membra, officia, ecclesiae, castra et bona ipsius, ubicumque consistencia, utantur et gaudeant privilegiis, exemptionibus, indulgentiis, libertatibus et immunitatibus huiusmodi, sicut prius.

§ 4. Decernimus insuper, ut in locis singulis, insignibus et non insignibus, tam sitis in terra quae abbatia Cassinensi, haecenus vulgariter nominabatur, quae in spiritualibus et temporalibus, quam etiam in locis vicinis terrae praedictae, quae in spiritualibus tantum monasterio suberant memorato, quaeque alterius dioecesis haecenus non fuerunt, et personis eorum, praefatus episcopus tanquam quis alius praesul in propria dioecesi et in quibuscumque locis et personis ubicumque consistentibus, sive spiritualiter et temporaliter, sive spirituali dumtaxat iurisdictione, abbati, qui pro tempore praefuit regimini seu conventui, vel officialibus quondam monasterii memorati vel administrationem habentibus in eodem subiectis, idem episcopus, sicut quondam abbas, et capitulum et officiales praedicti, sicut praedecessores eorum, similem omnino iurisdictionem habeant et exercere valeant in eisdem: et eo plus praefato episcopo in eisdem locis spiritualiter et temporaliter, vel spiritualiter dumtaxat, ut

Nec episcopatus privilegia omnia commutantur, quibus monasterium ipsum fruetur.

Esque conceditur episcopo in terris monasterii subiectis auctoritas.

praemittitur, ei subiectis vicinis monasterio memorato, quae haecenus alicui alteri episcopo spiritualiter minime subiacebat, competere debeat, quo in iis, quae sunt ordinis pontificalis, et ministerium consecrationis desiderant, largiorem pontificibus, quam inferioris gradus praelatis potestatem sacri canones concesserunt.

Illaque attri-
buntur iura,
quae abb. com-
petebant.

§ 5. Caeterum auctoritate praedicta decernimus, quod institutio et destitutio, visitatio, reformatio et correctio tam in ecclesia cathedrali, quam in membris eisdem, ubicumque consistentibus, ac bona ipsius quondam monasterii, quae ad abbatem, conventum et officiales spectabant eosdem communiter vel divisim, simili modo spectent ad episcopum, capitulum et officiales praedictos: ac de illis dicti episcopus, capitulum et officiales libere disponere valeant simul vel separatim, prout eorum dispositio ad eosdem abbatem, conventum et officiales communiter vel divisim antea pertinebat: iuribus et consuetudinibus, si qua haecenus praefatis abbati vel officialibus seu administrationem habentibus, in installationibus, praesentationibus vel investituris archipresbyterorum vel rectorum aut aliarum personarum ecclesiasticarum in Ecclesiis castrorum, villarum seu locorum etiam aliarum dioecesium competebant; necnon honoribus, qui eidem abbati haecenus, cum ad eadem castra, villas seu loca noviter accedebant, per clerum et populum processionaliter ei obviam occurrentes, in huiusmodi processionibus et quibuscumque aliis consueverant exhiberi; episcopus Casineus, qui erit pro tempore, sicut abbas et officialibus seu administrationem habentibus memoratis, sicut praedecessoribus eorum, perpetuis futuris temporibus reservatis, et integraliter exhibendis.

Claustrum.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum erectionis, constitutionis et voluntatis infringere, etc.

Datum Avenione, sexto nonas maii, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 2 maii 1522, pont. anno vi.

XXXIV.

Canonizatio B. Thomae de Aquino, ordinis fratrum Praedicatorum S. Dominici, eiusque relatio in numerum sanctorum confessorum, cum institutione festivitatis pro die 7 martii.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. B. Thomae encomium. — 2. Opera nonnulla scribit. — 3. Orationi et studiis assidue vacabat. — 4. Castitate, sobrietate, humilitate et aliis virtutibus praefulsit. — 5. Ultima infirmitate in monasterio Fossae Novae laborat. — 6. Viticum sumens sua scripta S. R. E. iudicio submittit. — 7. Pie moritur. — 8. Miraculis claret. — 9. Eius corpus miro manat odore. — 10. Podagra laborans. — 11. Sensibus stupidus. — 12. Tremebundus, et inflatus capite. — 13. Loquela privatus. — 14. Febre quotidiana detentus. — 15. Mulier surditate. — 16. Puella squinantia. — 17. Conversus quidam monasterii Fossae Novae brachii acerrimo dolore afflictus. — 18. Infans habens in crure tumorem sanitati restituti. — 19. Ex iis itaque credendum B. Thomam in coelis esse. — 20, 21. Miraculisque eius, et sanctitate vitae diligenti perquisitis examine, Ss. Confessorum albo adscribitur. — 22. Eius celebranda festivitas. — 23. Proposita eius sepulchrum visitantibus indulgentia.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus universis patriarchis, archiepiscopis et episcopis, ac dilectis filiis electis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, archipresbyteris, aliisque Ecclesiarum praelatis, ad quos literae istae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Redemptionem misit Dominus populo suo, cum Dei Verbum in virginalis nati thalamo, Sancti Spiritus cooperatione con-

Proemium.

ceptum, caro factum est et habitavit in nobis, verbo suo nos instruens, exemplo docens, coelestia reserans, occulta miraculis roborans, ac sacri eloquii testimoniis futura eadem esse confirmans; tandem se Deo Patri in ara crucis hostiam acceptabilem offerens, peccata nostra pio cruore detersit, descendensque ad inferos, ac die tertia resurgens a mortuis, et per quadraginta dies apparens discipulis et loquens de regno Dei, ipsis cementibus est elevatus in coelum, et captivam ducens captivitatem, dedit dona hominibus, quibus patescere coelum innouit, reserata dudum clausa in se credentibus ianua Paradisi. Patet ergo coelum credentibus, patet humilibus, patet etiam, qui honestatis, paupertatis et obedientiae votis se Deo (a quo stulti per inobedientiam discesserunt) voluntaria sponse devotent. Regnum enim coelorum vim patitur et violenti rapiunt illud, dum propriis subactis affectibus, violentia quadam ad superiora conscendunt.

§ 1. Haec igitur B. Thomas de Aquino, ordinis fratrum Praedicatorum, sacrae theologiae doctor, nobilis quidem genere, sed nobilior conversatione, fama clarus, vita clarissimus, sedula meditatione revolvens et attenta deliberatione discernens, dum adhuc infra pubertatis annos existeret, ipsius ordinis Praedicatorum habitum suscepit, in eo (invito etiam patre, qui eius felicibus actibus invidabat) constantius mansit, ac in ipso tandem regularem professionem emisit: ubi in brevi adeo scientia, vita et moribus profecit, ut aetate adhuc iuvenis, ad sacerdotium promoveretur, et ad eiusdem magisterium Parisiis, loco utique celeberrimo, assumptus, magno inibi sui sui que ordinis ac Parisien. Studii favore, per multorum annorum curricula cathedram regeret magistralem. Quippe cum illi vita existentiam, conversatio famam, doctrina pareret opinionem, opera divulgationem, eademque tam brevi confecta tempore admirationem

merito exhibent; ut illud Psal.: Rigans montes de superioribus suis, de fructu operum tuorum satiabitur terra, in eo verissime impleretur. Quod utique thema idem Sanctus, dum esset in sacra Pagina incepturus, assumpsit, quodque (ut fertur) revelatione sibi post suam orationem facta didicerat, dum propter iuventutem suam se inhabilem ad magisterium reputans, quid proponeret in istanti principio haesitaret.

§ 2. Nam et in primitivis scientiis et diversis philosophiae partibus, ut non esset ociosus, sed operaretur terram; necnon in sacrae Scripturae pagina, tam supernum, quam vetus Testamentum scripta, plurimaeque alia in Dei laudem, fideique dilatacionem, eruditionemque studentium, clara cum sciens esset, famosa, cum cognitus, non absque speciali Dei infusione perfecit. Doctrina quippe prudentium facilis, et omnino scientis signum est posse docere.

§ 3. Profecit utique vir peritus, a terrenorum ambitione semotus et ad coelestium assecutionem intentus, perfecto vacans studio, intendebat Deo; praetermittebat terrena, ut assequeretur aeterna; praemittebat divina, ut roboraretur in schola; cum singulis diebus, antequam lecturus ascenderet cathedram vel distraheretur ad alia, missam unam celebraret, aliam audiret, in quibus et alias in oratione (cum in illa foret assiduus) lacrymarum effusione mentis suae dulcedinem devotionemque Deo, cui nihil est absconditum, revelabat.

§ 4. Cumque castitatis nitore canderet, parsimonia devota custodiebat humilitatem; hanc eandem sobrietate medica nutrebat, adeo ut multi eum in carne virginitate maussisse incorruptum existimarent. Quod eiusdem Sancti confessor ordinis memorati, qui longo tempore ipsius confessionem audierat, publice (ut ad nos testimonio fide digno pervenit) coram omnibus die defunctionis eiusdem asseruit, dicens: Ego confessionem generalem

Operum nonnulla scribit.

Orationi et studiis assidue vacabat.

Castitate, sobrietate, humilitate et aliis virtutibus praefulsit.

B. Thomae encomium.

istius sancti viri audiui, de quo testificor, quia ita inveni eum parum, sicut puerum quinque annorum, quia nunquam suae carnis sensit corruptelam. Qui praeterea vir Dei, cibis religiosorum, vestimentisque communibus contentus, conversatione mitis, benignitate suavis, pietate misericors, humilitate subiectus, caeteraque virtutum varietate redimitus, honorum supercilium, mulierumque cautius consortia spernebat, non elatus, non praeminens, nec etiam disputans (quod et interdum disputantium solet esse commercium) iactator effectus, ut ampullosis (etiam si sibi eadem iniicerentur ab aliis) in illo palestra syllogizationis exercitio uteretur. Totus igitur Dei famulus divinis operibus intentus, aut eruditioni, qua praecellebat, aut praedicationi, qua immotus erat, aut orationi qua devotus, aut Scripturae qua profundus, sedulus vacabat, adeo ut praeter naturalis necessitatis aut quietis horas, nullum sibi aut vix temporis spacium relinqueret ociosum.

Ultima infirmitate in monasterio Fossae Novae laborat.

§ 5. Appropinquante autem die, qua de hoc saeculo migraturus esset ad Dominum, quaque devicto triumphatoque mundo, in perpetuas aeternitates recipiendus in patria (nam honorum laborum gloriosus est fructus), cum a felicis recordationis Gregorio Papa decimo praedecessore nostro, ad Lugdonense concilium diceretur esse vocatus, de Neapoli veniens, ubi tunc temporis more solito famose legebat ut doctor, et per Maritima transiens, cum ad monasterium Fossae Novae ordinis Cisterciensis Terracinen. dioec. parumper digressurus per dies aliquot antea ad ipsum ut illic deferretur, affectuose depostulans, pervenisset, intrans monasterium, plenus Dei spiritu, haec verba protulisse refertur: Haec requies mea in saeculum saeculi; hic habitabo quoniam elegi eam. Quod verum esse eventus edocuit, et sacri corporis sui illic facta tumulatio manifestat. Coepit enim illic in infirmitate gravari eadem, viribus paulatim destitui, infirmi-

tatem tamen ipsam, etsi dierum plurimum, non impatienter tolerans, sed aequanimitate totus ut erat humilis, patientia supportans, quo sibi metum leniret infirmitatem, Deo obedientia placeret, ministris de se, quos non intendebat aggravare reverentia, imitandae quoque patientiae exempla praebere, adeo quod eiusdem monasterii Fossae Novae fratres, inibi Deo devotius famulantes, haec in sancto viro religionis exempla contemplantes, illius tunc infirmantis corpore promptis obsequiis mancipati, quem utique tanta refertum patientia fore cernebant, singuli ligna de sylva, singuli quaeque illi opportuna voluntarie propriis humeris deferebant, non extimantes fore conveniens, ut brutorum animalium humeri in portandis eidem rebus accommodis praestarent obsequia, qui tantarum virtutum praerogativa pollebat.

§ 6. Cumque in eadem infirmitate, de qua obiit, sanctissimi Dei et Domini nostri Iesu Christi corpus in cibum sumendum sibi, ut viaticum, deferretur, totus profusus in lacrymis et dulci amore eiusdem anima assueta dulcedine Dei, liquefacta, inter caetera multa et decora, quae protulit, haec vel similia fidei et devotionis verba, toto illius monasterii conventu, multisque dictorum Praedicatorum et Minorum ordinum assistentibus fratribus, eructasse refertur: Ego de isto sanctissimo Corpore Domini nostri Iesu Christi et aliis sacramentis multa docui, multa scripsi in fide Iesu Christi et sanctae Romanae Ecclesiae, cuius correctioni euncta subiicio, euncta suppono.

§ 7. Recepto deinde ab ipso eodem vivifico Sacramento, cunctisque aliis Sacramentis Ecclesiae debita veneratione cum lacrimarum effusione susceptis, tertio die obdormivit in Domino, cui credidit, quem amavit et tota mentis affectione dilexit. Fidelis servus et prudens, non pertinax, non proprio sensui aut prudentiae immitens et nulla de se scientiae suae opinione superbus; nam qui scrup-

Viaticum sumens sua scripta S. R. E. iudicio submittit

Pie moritur.

tator est maiestatis, opprimetur a gloria. Unde sapienter Doctor idem atque humiliter (ut praefatus sumus) omnem suam verbo vel scripto doctrinam ad eiusdem Ecclesiae fidei normam fideli devotione reduxit: quam Petri ore diffusam stabilem noverat et nullis concussionum flatibus agendam; cum post veram deitatis Christi recognitionem, qua respondit: Tu es Christus filius Dei vivi, ab Ipso audire meruit: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; et alibi: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; dumque pro Petro Christus rogat, pro eius Ecclesia intercedit.

Miraculis clarior.

§ 8. Verum, quia dignum erat et consonum, ut quem Deus viventem in hoc saeculo tantis suis donis gratiisque perfecerat, assumptum in coelis sanctificationem fore hominibus declararet, multis eundem virum Dei post ipsius de hac vita transitum (licet et antea nonnulla fecisse memoretur), magnisque signis gloriosius coruscare, ut illud psalmi merito de ipso dicamus: Scitote, quia mirificavit Dominus sanctum suum; sicque vita eius attestaretur miraculis, ut illius miracula vitae testimonium perhiberent. De quibus pauca de multis in Dei laudem et Sancti huius commendationem, et aedificationem fidelium, idoneis approbata testibus, praesentibus subnectemus.

Eius corpus miro modo odore.

§ 9. Post septimum namque mensem, vel circa, a die obitus, ipsius S. Thomae de Aquino, cum corpus eius, quod in cappella S. Stephani dicti monasterii per idem tempus sepultum extiterat, ad sepulchrum eiusdem primum, scilicet iuxta altare maius Ecclesiae monasterii antedicti, unde ad tempus per monachos eiusdem monasterii timoris causa sublatum fuerat, ne corpus ipsum omnino de dicto monasterio tolleretur, per translationem denuo exhumatum, deferri exinde decrevisset, in apertura ipsius sepulchri eiusdem cappellae S. Stephani tanta fragrantis odoris suavitas emanavit, quod totam ipsam cappellam, claustrumque ipsius

monasterii, quod diffusum est, mira eadem suavitate replevit, quae de ipsius corpore (prout ex sollicita, curiosaque monachorum indagine est repertum) mirifice fundebatur. Propter quod maiore per monachos concepta ad ipsum devotione, totus conventus processionaliter (priore tamen dicti monasterii, cum quibusdam ex monachis parentibus indutis) corpus ipsum ad praefatum primum eius sepulchrum honorifice detulerunt. Hanc similem fragrantiam post septem annorum spacium, quidam ex testibus, quidam vero post quatuordecim annorum spacium sensisse se referunt, dum corpus ipsum diversis ex causis per temporum vices sedulo inspexissent. Quippe odor, carnis eius munditiam Deo acceptam exprimebat, orationum eius adorationem praesentabat, famam quoque eius claram diffusionem virtutum et illarum aromatum non ce-
labat.

Podagra laborans.

§ 10. Quidam arte chirurgicus, sed per decennium infirmitate podagricus, ita quod ire per se vel ambulare nequaquam absque baculorum sustentatione aut aliorum suffragio poterat, se Deo et B. Thomae devovens, iuxta eum tumulum incumbens (oratione facta), sanus prosiliit, et currens, ac Deum laudans, quod meritis eius esset tam longae infirmitatis languore curatus.

Sensibus stupidus.

§ 11. Alter quidam ex horribili quadam visione phantasmatum timiditate percussus, pedibus manibusque contractus fuit et ore ac facie distortus, sensibus carens et omni virtute destitutus, ita quod loqui non poterat, sed mortuo similis videbatur, adeo ut ignem eius membris admotum nullatenus sentiret, portatus ad tumulum illius, post morulam, liber et sanus omnino a dicto sepulchro surrexit.

Tremebundus, et indutus capite.

§ 12. Alius dum non devote de Sancto sentiret, virtutem Dei in Sancto, in se duplicem est expertus, infirmitatis, dum contemnit, sanitatis, dum a contemptus culpa discessit. Nam cum sibi devotionis causa a quodam cappellano plures vene-

randae reliquiae monstrarentur, ipse quoque ostensor preciosiores adhuc se habere reliquias, videlicet manum F. Thomae de Aquino fateretur, illico hunc derisorie de his trullantem, cum eas videre non curaret, dicens, sanctus non est, sed quidam ordinis Praedicatorum frater, tremor apprehendit: et caput eius ad modum magnae eistae grossum et valde ponderosae sibi esse videbatur; sed infirmitate correptus et poenitens, simulque de sua incredulitate dictisque deplorans, dum veniam a sacerdote petitam obtinuit, reverenter manum eiusdem Sancti deosculans, confestim a tremore et inflatione capitis liberatus evasit, sensuque progredientem, ut retulit, maximum ex dicta manu suavitatis odorem: qui odor cum ipsius curati capitis, personaeque ex tactu manus eiusdem per magnum tempus inhaereret, multis eundem postmodum percipientibus, sciscitantibusque, quid esset, hoc signo narrare, quod acciderat (etsi nolens) miraculum cogebatur.

§ 13. Notarius quidam, dum ad mensam sanus accederet, surgens ab illa gravi squinantiae infirmitate correptus est. Duobus diebus propterea linguam movere non potuit et loquelam amisit. Cumque multa medicorum remedia, ei adhibita, quin eadem infirmitas in augmentum procederet, non prodesse, immo de illo desperarent, ad Sanctum conceptam devotionem, ut ad tumulum eius deferretur, quam lingua non valebat, manus suae scriptura deprompsit. Verum, cum illuc, repugnante uxore sua (quia mulieribus praefati monasterii Ecclesiam ingredi non liceret) nequaquam duceretur, ipse sic infirmus advertens infra se ipsum, eidem beato viro, se ut liberaret, affectuosius commendavit. Coepit ex tunc linguam ducere, meliorari et convalere, ac brevi temporis intervallo curatus perfecte fait.

§ 14. Dum alius quidam per septem hebdomadas et ultra febre quotidiana, malo hepatis et stomachi affligeretur, quadam die Veneris, cum peius haberet, au-

ditis quibusdam miraculis, quae per virum Dei facta esse dicebantur, cum se ad ipsum devotius sequenti die sabbati de sero, uxoris suae suavis, etque praesente, devovisset, die dominica proximo in mane se a praefatis infirmitatibus plene reperit liberatum.

§ 15. Mulier quaedam, cum filium suum duorum mensium decumbentem, periclitari non immerito formidaret, pro eo praesertim, quod per menses quatuor ex surditate adeo gravata esset, ut decies exclamata, vagientem etiam puerum vix audiret, viri sui inductione, qui moestus una cum illa communis filii periculo condolebat, praedicto viro Dei, ut eam ab eadem infirmitate eriperet, obnoxius devovit, emissoque voto, cum nocte secura dormisset, in crastino se liberatam Sancti meritis reperit, ut optabat.

§ 16. Puella gutturis sui fauces squinantiae (1) habens infirmitate constrictas in tantum, ut nec quid sumere solidum aut liquidum valeret, et anhelitus sibi meatus, ut vix respirare posset, includeretur: dum devote se beato viro a matre persuasa commendaret, ductaque foret in crastinum ad dictum monasterium Fossae Novae, superpositis gutturi suo dicti viri sancti ex reliquiis in quadam capsula delatis, confestim melioratam se sensit, panem comedit, perfecteque sanata rediit.

§ 17. Quidam praefati monasterii Fossae Novae conversus, adeo gravem in brachio dextero et spatula dolorem patiebatur, ut ipsum brachium quod per trium mensium cum dimidio spacium detulerat suspensum ad collum, ei esset inutile, dolore praesertim vehementer afflictum. Quod cum requisitum medicorum remedium non haberet et amplius dolore gravaretur, dum dicto Sancto pro sua liberatione, se quodam emisso voto, commendasset, seque supra eius tumulum posuisset, ibidem obdormivit, ac excitatus deinde a quadam dicti monasterii monacho, brachio, quod linteo prius habebat incumbens, collo adhuc de-

(1) Squinantia. *angina* (Ducange).

Mulier surditate,

Puella squinantia,

Conversus quidam monasterii Fossae Novae brachii acerrimo dolore afflictus.

Loquela prius valus.

Febre quotidiana febrentis.

pendenti, extractum ab eo reperit, excitatorumque a somno more, dum ambas manus capiti suo, ut ipsum scalperet, apposisset, se liberatum intellexit, ac astantibus, quod notum fuerat, miraculum revelavit.

Inhans habens
in cruce tumo-
rem sanitati re-
stituit.

§ 18. Infans quidam quatuor annorum tumorem et ruborem in costis et crure usque ad pedem patiebatur, adeo afflictivum, ut nec a matre sua vel alio sine laesione et clamore suo aliquatenus tangi potuisset. Movere se non poterat, per mensem in tanto dolore et in anxietate fuit; a medicis spes curationis eius sine incisione pueruli non inveniebatur, illaque (si fieret) perpetuo eum in persona futurum impeditum moestis amaritudine mentibus nunciabat. Deficiente natura, artisque subfragio non invento, recursum est ad Deum, qui gloriosus est in Sanctis suis, faciens prodigia. Nam mater infantuli, quae ipsum diligebat ut mater, eum B. Thomae devotius commendavit, ut a dicta infirmitate sine incisione suis meritis liberaret. Delatus est puer ad monasterium, positus super tumulum Sancti, post aliquantulum moram sanus inde surrexit.

Ex his itaque
credendum B.
Thomam in cruce
esse:

§ 19. Haec sunt igitur testimonia tua, Deus, quae de hoc viro iusto nobis credibilia facta sunt nimis. Nam si testimonium hominis accipimus, testimonium Dei maius est, quo animam enim coelum possidere iam credimus, intercessorem ipsum expectamus, ac inter sanctorum agmina, quasi stellam matutinam, eum fidimus esse locatum. Unde fidem tuam in nobis, bone Iesu, nutris, spem erigis, dilectionis caritatem accendis. Laetetur itaque mater Ecclesia, exultet Italia, parens Campania iucundetur, Praedicatorum sacer ordo iam iubilet, religiosorum devotio concrepet, doctorum turba complaudat, animentur ad studia iuvenes, proveci non torpeant, senes delectentur in illis, omnes in humilitate proficiant; proveci contemplationem non deserant; mandata Dei seduli exequantur. Nam de-

dit illi Deus cor ad praecepta et legem vitae et disciplinae; et sapientia humiliati exaltabit caput illius. In medio Ecclesiae aperuit os eius; et implevit eum Dominus spiritu sapientiae et intellectus; stolam gloriae induit eum. Nam veritas (quae est Christus) ipsa veris, non fictis doctoribus pollicetur: Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt. Quamvis Ipse verus iustitiae Sol stellarum illustratione non egeat, nec illarum irradiatione, cum illuminentur ab ipso, clarescat. Habitat enim lucem inaccessibilem, Qui est splendor gloriae et figura substantiae eius, ideo tenebris non obscuratur, ut deficiat, aut nebulis offuscatur, ut suae claritatis radios non diffundat.

§ 20. Caeterum, quia rationis ordo depostulat, ut triumphent in coelis Ecclesiam devota in terris militans subsequatur, illum veneratione praecipua sequatur, quem in coelestibus agminibus positum, Deum glorificare cognoscitur.

Miraculisque
eius, et sancti-
tate vitae dili-
genti perquisi-
tibus examine,
Ss. Confessorum
albo adscri-
bitur;

§ 21. Nos de sanctitate vitae, ac miraculorum veritate confessoris eiusdem non semel tantum, sed primo et secundo; non festine, sed mature inquiri fecimus; et per nos etiam et fratres nostros, sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, inquisitionem huiusmodi exacta discussione examinavimus diligenter, ut tanto firmiter, quanto maturius, tanto certius, quanto disquisitius inquisitum et examinatum existeret, in sic arduo difficilique negotio procedere valeremus. Difficile namque extimamus quae in terra sunt, et quae in prospectu sunt invenimus cum labore; quae autem in coelis sunt, quis investigabit? Cumque per huiusmodi nostram et eorundem fratrum nostrorum examinationem sollicitam et solitudinem examinatam, vitam eius sanctam et miracula vera eius meritis facta, probata esse constiterit; et supplicantibus nobis idipsum humiliter et devote multis tunc praelatis apud Sedem Apostolicam existentibus, de dictorum fratrum nostrorum consilio et as-

sensu, auctoritate Dei omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius, ac nostra, eum sanctorum confessorum catalogo duximus adscribendum.

Eius celebranda festivitas.

§ 22. Ideoque universitatem vestram monemus et hortamur attente, per apostolica vobis scripta praecipiendo mandantes, quatenus nonis martii festum Confessoris eiusdem devote ac solemniter celebretis, et faciatis a vestris subditis veneratione debita celebrari, ut pia eius intercessione et hic a noxiis protegi, et in futuro sempiterna gaudia consequi valeatis.

Proposita eius sepulchrum visitantibus in-rogantia

§ 23. Ut autem ad venerabile eius sepulchrum ardentius et affluentius christiani populi confluat multitudo, ac celebris eiusdem Confessoris colatur festivitas, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui cum reverentia illuc in eodem festo annuatim accesserint ipsius suffragia petaturi, de omnipotentis Dei misericordia, et eorumdem beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, unum annum et quadraginta dies; accedentibus vero annis singulis ad praedictum sepulchrum infra septem dies, festum ipsum immediate sequentes, centum dies de iniuncta sibi poenitentia relaxamus.

Dat. Avinione 15 kal. aug., pontificatus nostri anno vii.

Dat. die 18 iulii 1323, pontif. anno vii.

XXXV.

Iurisdictionis pars quaedam, nonnullique redditus, spectantes ad Ecclesiam Avinionen. in castris Pontis Sorgiae et de Interaquis ab ea separati Romanae Ecclesiae et comitatu Venaisimo univertur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Ad tollendas incommoditates et dissensiones capitulum Avinionen.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Papae supplicat, ut iurisdictionis partem, nonnullisque redditus Romanae Ecclesiae uniat, Avinionensi data compensatione. — 2. Votis annuit Ioannes. — 3. Literae supplices capituli Avinionen. Pontifici datae. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Dum a nobis, quod iustum est, petitur et honestum, tam vigor aequitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem nostri officii ad debitum perducatur effectum.

Exordium.

§ 1. Sane dilecti filii, Geraldus praepositus et capitulum Ecclesiae Avinionen. ordinis Sancti Augustini, attendentes, quod certi redditus et proventus, quos episcopus Avinionen., qui est pro tempore, in castris de Pontesorgiae et de Interaquis, ad Romanam Ecclesiam spectantibus, nomine Ecclesiae praedictae Avinionen. habere noscitur, ac certa pars iurisdictionis eiusdem castris de Interaquis, eiusque pertinentiarum, ad eosdem episcopum et Ecclesiam pertinet, propter periculosas dissensiones, quae inter gentes et officiales Romanae et Avinionen. Ecclesiarum praedictarum, praetextu regiminis dictae partis iurisdictionis, et perceptionis reddituum et proventus praedictorum, saepe contingunt, parum aut nihil utilitatis, sed potius incommoditates varias afferunt et attulerunt hactenus episcopo et Ecclesiae memoratis; nobis humiliter et unanimiter supplicarunt, ut pro honore et utilitate praedictae Avinionen. Ecclesiae partem iurisdictionis ac redditus et proventus praedictos, in quibuscumque consistant, ab Ecclesia Avinionen. et mensa episcopali eiusdem separare, praefataeque Romanae Ecclesiae et castris praedictis unire et incorporare perpetuo, et eidem Avinionen. Ecclesiae pro praedictis praestari facere condecens recomensationem in aliis dignemur, prout in literis patentibus super hoc confectis, dictorum prae-

Ad tollendas incommoditates et dissensiones capitulum Avinionen. Papae supplicat, ut iurisdictionis partem, nonnullisque redditus Romanae Ecclesiae uniat, Avinionensi data compensatione.

positi et capituli sigillis munitis, quarum tenorem de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus, plenius continetur.

Votis annuit
Ioannes.

§ 2. Nos autem praedictae Avinionen. Ecclesiae, quam amoris privilegio complectimur specialis, periculis et incommoditatibus obviare, providereque utilitatibus paternae sollicitudinis studiis euentes, ac volentes ipsorum praepositi et capituli votis et supplicationibus annuere favorabiliter in hac parte, praedictae iurisdictionis partem, ac redditus et proventus praedictos, in quibuscumque consistant, ab Ecclesia Avinionen. praedicta et ipsius mensa episcopali separantes omnino, eidem Romanae Ecclesiae et castris praedictis auctoritate apostolica et ex certa scientia incorporamus, perpetuo adnectimus et unimus. Et licet memoratae Avinionen. Ecclesiae haecenus contulimus et applicavimus multa bona, nihilominus tamen de recompensatione decenti propter hoc eidem intendimus providere, prout loco et tempore congruis videbimus opportunum.

Litterae sup-
plicae capituli
Avinionen. Pon-
tifici datae.

§ 3. Tenor vero litterarum praedictarum talis est: Sanctissimo in Christo patri ac domino nostro domino Joanni, divina providentia sacrosanctae Romanae ac universalis Ecclesiae Summo Pontifici, sui devoti et humiles filii, Geraldus praepositus et capitulum Ecclesiae Avinionen. devota pedum oscula beatorum. Quia nostram Avinionen. Ecclesiam, quam in sponsam divinae dispensationis providentia, dum ageretis in minoribus, habuistis, et adhuc sub vestri specialis regiminis factis custodia gubernari, vos prospicimus prosequi praecipua prerogativa favoris, pro eiusdem Ecclesiae opportunitatibus ad vestram beatitudinem tantoduximus maiori confidentia recurrendum, quanto speramus apud vestrae magnitudinem sanctitatis super illis audiri benignus et favorabilis exaudiri. Sane vestrae sanctitatis elementiam volumus non latere, quod certi redditus et pro-

ventus, quos habet episcopus Avinionen., qui est pro tempore, in castris Pontis Sorgiae et de Interaquis, in comitatu Venaisino ad vos et Romanam Ecclesiam pertinente, consistentibus, et certa iurisdictionis pars, quam obtinet in castro de Interaquis praedicto, propter periculosas dissensiones, quae inter gentes dicti comitatus et praefatae Avinionen. Ecclesiae invicem super regimine et perceptione praedictorum contingere consueverint, interdum parum utilitatis afferunt episcopo et Ecclesiae Avinionen. praedictis: quomobrem, diligenti deliberatione praehabita ac interveniente consensu unanimi et concordi, vestrae sanctitati humiliter supplicamus, quatenus pro honore et utilitate dictae Avinionen. Ecclesiae dictos redditus et proventus, ac partem iurisdictionis praedictae, in quibuscumque consistant, Romanae Ecclesiae et castris praedictis incorporare auctoritate apostolica dignemini perpetuo et unire, et a mensa episcopali dictae Avinionen. Ecclesiae perenniter separare. Dignetur etiam vestra sanctitas Ecclesiae praelibatae in aliis compensationem praestari facere condecemtem, sicut vestrae placuerit sanctitati: nos enim ex unioni de praedictis a mensa episcopali dictae Avinionen. Ecclesiae, et unioni ac incorporationi dictis castris et comitatu faciendis, melioribus iure, modo et forma, quibus possumus, assensum nostrum ex nunc tenore praesentium impartimur. In quorum omnium fidem et testimonium praesentes litteras fieri fecimus et sigillorum nostrorum munimine roborari.

Datum Avinione, die undecima mensis novembris anno Domini MCCCXXII.

Nulli ergo omnino hominum liceat haec paginam nostrarum incorporationis, annexionis et unionis infringere etc.

Datum Avinionen, kalendis ianuarii, pontificatus nostri anno viii.

Dat. die 1 ianuarii 1324, pont. anno vii.

Chausule.

XXXVI.

Approbatio congregationis monachorum B. Mariae Montis Oliveti ordinis S. Benedicti.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Congregationem hanc sub apost. recipiens protectione, bona omnia ei confirmat. — 2. Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati, conventui monasterii S. Mariae de Monte Oliveto in Accona ordinis S. Benedicti Aretin. dioecesis, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium

Cum a nobis petitur quod iustum est et honestum, tam vigor aequitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducat effectum.

Congregationem hanc sub apost. recipiens protectione, bona omnia ei confirmat.

§ 1. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, personas vestras et locum, in quo divino estis obsequio mancipati, cum omnibus bonis, quae in praesentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum iustis modis, praestante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, specialiter autem, decimas, grancias, curtes, terras, vineas, domos, prata, nemora, possessiones et alia bona vestra, sicut ea omnia iuste ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus, salva in praedictis decimis moderatione concilii generalis.

Clausulae.

§ 2. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae protectionis et confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Avenioni 16 kal. iunii, pont. nostri anno viii.

Dat. die 17 maii 1324, pontif. anno viii.

XXXVII.

Quod regulares cuiuscumque ordinis ad partes infidelium se conferre, ibique verbum Dei praedicare absque superiorum suorum licentia speciali minime possint (1).

SUMMARIUM

Fraticelli Orientem suis haeresibus inficiunt.

— 1. Vetiiti monachi Orientem petere sine licentia superiorum, quibus idoneis tantum eam concedere iniungitur: intentato iis anathemate, qui contra haec tendunt.

— 2. Dantur praesulibus imperia, ut monachos sine dicta singrapha praedicantes, vel aliquid contra religionem effutientes debitis coerceant poenis. — 3. Obstantium derogatio.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad nostrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quod nonnulli religionis gestantes habitum, sed et virtute religionis omnino vacui, et modestia penitus alieni, ad partes quandoque infidelium se transferunt, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur; et ut ibidem facilius decipere simplicium animos, ac ipsos et alios in errores praecipitare seu retinere valeant, sub ovina veste ac humilitatis habitu lupinum animum occultantes, doctrinas suas reprobas et erroneas, quibus fidelium mentes, quantum in eis est, corrumpere satagunt, in ipsis partibus periculose nimium spargere non omittunt; nec non et os suum ponentes in coelum, lingua eorum transeunte falsidica super terram, sanctae Romanae Ecclesiae detrahere constitutionibus, et alia multa a fide devia in suis sermonibus et secretis colloquutionibus evomere insanis ausibus non verentur; ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsique talium praesumptores de haeresi vehementer argu-

Fraticelli Orientem suis haeresibus inficiunt.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. Consule Raynaldum ad annum 1323, § 26.

unt se suspectos; immo ex iis vere fore haeretici comprobantur.

§ 1. Nos itaque, tantis obviare periculis paternae diligentiae studiis cupientes, universis et singulis religiosis cuiuscumque religionis, ordinis, status vel conditionis existant, de fratrum nostrorum consilio districtius auctoritate praesentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris sui ordinis licentia sibi per ipsius literas patentes concessa, de caetero ad partes se transferat antedictas: superioribus ipsis nihilominus iniungentes ne quibusvis sui ordinis fratribus, nisi duntaxat viris literatis, providis et expertis huiusmodi licentiam impertiri praesumant. Nos enim quoscumque scienter, super quo eorum conscientias oneramus, praesumentes contrarium quovis modo excommunicationis subiacere sententiae volumus et decernimus ipso facto, a qua nullus ab alio, quam a Romano Pontifice possit, nisi duntaxat in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere.

§ 2. Caeterum universis Ecclesiarum praelatis in virtute sanctae obedientiae districtè praecipiendo praesentium tenore mandamus, quatenus nullos religiosos ad partes se transferentes praedictas, nisi per patentes superioris sui ordinis literas de licentia speciali, se illic transferendi sibi concessa, praelatis eisdem fecerint plenam fidem, in suis civitatibus et dioecesibus ac terris et locis aliis ad praedicationis officium vel divinorum celebrationem admittant: sed ipsos potius velut apostatas capiant, seu capi faciant; eos carcerali custodia, donec de dicta licentia modo praedicto sibi constiterit, detinendo. Et nihilominus, si quos religiosos approbare, quae Sedes reprobavit Apostolica, vel quae alias sint fidei obvia, in suis praedicationibus seu secretis collocationibus dogmatizare praesumpserint, ut tales, quibuscumque cessantibus privilegiis, possint auctoritate apostolica licite capere, et carcerali custodiae, sicut suos possent subditos, mancipare, licen-

tiam impertimur: et insuper tenore praesentium mandamus eisdem, ut de praemissis summarie simpliciter et de plano ac sine strepitu iudicii et figura per se vel alium seu alios se solerter et fideliter studeant informare: quosque de praedictis, seu eorum aliquo, repererint reos esse, iuxta statuta canonum in aliorum exemplum castigare poenis debitis non postponant.

§ 3. Non obstantibus exemptionis et quibuscumque aliis privilegiis, indulgentiis, gratiis et literis apostolicis, eisdem religiosis vel eorum ordinibus communitè vel divisim sub quacumque forma vel expressione verborum ab eadem Sede concessis vel imposterum concedendis; etiamsi de illis plena et expressa mentio ac de verbo ad verbum in praesentibus sit habenda, quae quantum ad praedicta vel aliquod eorundem eisdem in nullo volumus suffragari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum inhibitionis, mandatorum, voluntatum, constitutionis et concessionis infringere etc.

Datum Avenione sexto idus maii, pontificatus nostri anno ix.

Dat. die 10 maii 1325, pontif. anno ix.

XXXVIII.

Revocatio concessionum de percipiendis fructibus in absentia in Ecclesiis quibuscumque Urbis, cardinalibus duntaxat exceptis (1).⁶

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Constitutio (*de qua in rubrica*). — 2. Ab hac lege cardinales excipiuntur.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Licet cunctarum orbis Ecclesiarum curam gerere vigilem ex apostolicae ser-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. Consule Raynaldum ad annum 1523, § 26.

Vetiti monachi Orientem petere sine licentia superiorum, quibus idoneis tantum eam concedere iungitur: intentato iis anathemate, qui contra haec tenent

Dantur praelatis imperia, ut monachos sine dicta singula praedictantes, vel aliquid contra religionem effluentes debitis coercerent poenis

Obstatum derogatio.

Exordium.

vitatis officio teneamur; venerabiles tamen, famaue celebres Urbis Romanae patriarchales, et fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus intitulas vel commendatas et alias collegiatas eiusdem Urbis Ecclesias, nec non basilicam Sancti Laurentii in palatio Lateranensi, quae Sancta Sanctorum vulgariter uincupatur, et capellas dictae Urbis, tam nobis immediate, quam eiusdem cardinalibus ratione titularum vel cardinalatum suorum vel commendatarum eis Ecclesiarum, subiectas, eo specialius et vigilantius opportunis favoribus prosequi, et praerogativa tenemur attollere privilegii singularis; quo eadem patriarchales et aliae praefatae Urbis Ecclesiae maiorum donorum excellentia coruscantes, multorum Sanctorum sunt rubricatae martyrii, et eorum gloriosis reliquiis decoratae.

Constitutio (de qua in rubrica).

§ 1. Ut igitur in eisdem patriarchalibus et aliis praefatis eiusdem Urbis Ecclesiis ac basilica Sancti Laurentii et capellis praedictis, devotius et solemnius divinis laudibus insistatur, nec per indulgentias praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, atque nostras, multis concessas, de percipiendis in eorum absentia fructibus beneficiorum suorum, distributionibus quotidianis dumtaxat exceptis, cultus divinus minuatur in eis, vel alias eadem Ecclesiae praegraventur, auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio ordinamus atque statuimus, quod deinceps omnes et singulae indulgentiae dictorum praedecessorum, et nostrae, sive cardinalibus sanctae Romanae Ecclesiae, seu regibus et principibus pro clericis domesticis familiaribus eorundem, sive personis aliis quibuscumque, vel generalibus Studiis, generali tamen Studio Romanae Urbis dumtaxat excepto, cuius per hoc privilegii seu indultis ei ab eadem Sede concessis, nolumus in aliquo derogari, perpetuo vel ad tempus concessae vel imposterum concedendae super percipiendis fructibus in absentia

in Romana Curia vel alio certo loco, vel etiam ubicumque ad patriarchales vel alias eiusdem Urbis, quae presbyterales vel diaconales cardinalatus existunt, nec non collegiatae Ecclesias, basilicam et capellas praedictas, nullatenus extendantur: omnes processus iam habitos et sententias excommunicationis, suspensionis et interdicti, forsitan iam prolatas contra ordinationem et statutum huiusmodi, apostolica vel alia quavis auctoritate, in quantum processus huiusmodi et sententiae, quoad suum obtinendum effectum, futurum tempus respiciant vel quos imposterum haberi seu proferri contigerit, decernentes irritos et inanes.

§ 2. Praesentem autem constitutionem extendi nolumus ad indulgentias vel alia iura, quae in eisdem patriarchalibus et aliis praefatis Urbis Ecclesiis ac basilica Sancti Laurentii et capellis praedictis, personas contingunt vel respiciunt cardinalium praedictorum, quibus in nullo per constitutionem praesentem, quoad iura eis competentia ex speciali privilegio, consuetudine, seu alio quovis iure, volumus derogari.

Ab hae lege cardinales exceptantur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum ordinationis, statuti, constitutionis et voluntatis infringere etc.

Datum Avenioni nonis iunii, pontificatus nostri anno ix.

Dat. die 5 iunii 1325, pontif. anno ix.

XXXIX.

Erectio episcopatus Cortonen. in Ecclesia Sancti Vincentii eiusdem civitatis cum exemptione a iurisdictione Ecclesiae Aretinae (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae huiusce erigendi episcopatus. — Terra Cortonen. a subiectione episcopi Aretini liberatur, et in

(1) Ex Regest. in Arch. Vatic.

civitatem erigitur: — Ecclesia vero S. Vincentii ibidem sita cathedralis titulo insignitur: — 2. Et a iure et dominio monasterii Sanctae Florae Aretin. eximitur. — 3. Novo episcopatu iura omnia et bona applicantur, quae in civitate Cortonen., eiusque territorio, et in Ecclesia S. Vincentii episcopis Aretinis complebantur. — 4. Pacta quaelibet cum episcopo Aretino inita resolvenda pecunia qualibet, vel alias, irritantur, etc. — 5. Poenae contra quid in contrarium attentantes.

**Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Exordium.

Vigilis speculatoris officium super gregem dominicum, nostrae vigilantiae creditum, exercere nitiliter cupientes, circa illa potissime intentum dirigimus animum, curamque sollicitam adhibemus, per quae divini cultus augmentum, exaltatio catholicae fidei et commoda salutis proveant animabus.

Causae huiusce erigendi episcopatus

§ 1. Sane iamdudum multorum fide dignis relatis plenius informati, quod universitas Cortonae, quae hactenus de Aretina dioecesi existebat, sinistrae partis non declinat in devium, nec suam ponit cum indevotis eiusdem Ecclesiae portionem, sed prono et prompto animo in eiusdem Ecclesiae obsequium totaliter se exponit; quodque praesules Ecclesiae Aretin., qui fuerunt pro tempore, raro dictum locum Cortonae visitarunt, nec circa illum curam pastoralis curaverunt officii exercere; et quod eadem Ecclesia in proventibus et redditibus annuis sic affluit abundanter, eiusque dioecesis adeo diffusa existit, quod, exempto dicto loco Cortonae cum suo territorio, redditus et (1) dioecesis eiusdem Aretinae Ecclesiae sufficiunt abundanter: considerantesque attentius, quod eadem terra Cortonae est locus nobilis et insignis, latum et magnum habens territorium et districtum, gregemque fidelium tam infra moenia dictae terrae, quam extra,

(1) Deest aliquid, forsitan *proventus*.

Bull. Rom. Vol. IV.

40

foecundum et plurimum copiosum; quodque praefata universitas per speciales suos procuratores et nuntios multas et diversas rationabiles causas coram nobis fecerunt exponi, quae rectae meditationis examine in libra praesidentis appensae, iuste debebant et poterant ad concedendum eisdem cathedram pastoralem Romani Pontificis animum inclinare: eorum, qui proprium habere Pontificem in eadem terra desiderant, supplicationibus annuentes, ad Dei laudem et gloriam et exaltationem eiusdem catholicae fidei, et divini cultus augmentum, eandem terram Cortonae, quam una cum toto suo territorio et districtu ab omni iurisdictione spirituali et temporali tam Ecclesiae Aretinae, quam quorumlibet episcoporum et capitulorum et aliarum personarum ecclesiasticarum saecularium et regularium, cuiuscumque status, ordinis vel conditionis existant, auctoritate apostolica prorsus eximimus, et totaliter liberamus, de fratre nostrorum consilio et assensu et apostolicae plenitudine potestatis in civitatem erigimus, et civitatis vocabulo insignimus: auctoritate apostolica decernentes, ut Ecclesia Sancti Vincentii, sita in dicta civitate Cortonae, quae hactenus monasterio Sanctae Florae Aretin. ordinis sancti Benedicti erat pleno iure subiecta et per ipsius monasterii monachos fuerat solita gubernari, sit de caetero et habeatur perpetuo eiusdem civitatis Ecclesia cathedralis.

§ 2. Quam quidem Ecclesiam Sancti Vincentii cum omnibus iuribus et pertinentiis suis ab omni iurisdictione, potestate, iure et dominio episcopi et Ecclesiae Aretinae ac ipsius monasterii, auctoritate praedicta prorsus eximimus et plenarie liberamus: eamque ad census aliquem seu praestationem aut servitium vel subiectionem quamcumque dilectis filiis abbati et conventui dicti monasterii, eorumque successoribus, necnon praefato monasterio, volumus et decernimus in antea non teneri: eidem cathedrali Ec-

Terra Cortonae, a subiectione episcopi Aretini liberatur, et in civitatem erigitur.

Ecclesia vero S. Vincentii ibidem sita cathedralis titulo insignitur.

Et a iure et dominio monasterii Sanctae Florae Aretinae eximitur.

clesiae territorium et districtum praedicta pro dioecesi auctoritate praedicta in perpetuum assignantes.

Novo episcopi-
potui iura om-
nia et bona ap-
plicatur, quae
in civitate Cor-
tonen., eiusque
territorio, et in
Ecclesia S. Vin-
centii episcopi
Arelinis com-
petebant.

§ 3. Concedimus quoque ex nunc auctoritate praefata et donamus, deprimamus, et etiam applicamus mensae episcopali et capitulo Cortonen. omnia bona mobilia et immobilia, domos, aedificia et possessiones, redditus et proventus, pensiones et census, iurisdictiones et iura quaecumque spiritualia et temporalia, quocumque nomine censeantur et in quibuscumque locis et rebus consistant, quae episcopi, qui fuerunt pro tempore, et Ecclesia Aretina haecenus in dicta civitate Cortonae, eiusque territorio et districtu habuerunt vel ad eos quomodolibet competere potuerunt: ita quod praedicta bona et iura universa et singula ad praefatam Ecclesiam Cortonen. et episcopalem mensam ipsius et capituli, iuxta nostrae ordinationis tenorem, perpetuis futuris temporibus debeant pertinere: iura omnia superioritatis et alia quaelibet, quae in civitate praedicta, Ecclesiis, ecclesiasticisque locis et personis et incolis, pertinentis et districtu eiusdem Ecclesiae Aretinae et eius capitulum olim quomodolibet habuerunt, in dictam cathedralem Ecclesiam Cortonen. plenarie transferentes; et illa penes eam plene et integraliter volentes perpetuo remanere: conventiones et pacta dudum habita inter Guidonem, tunc episcopum Aretinum, et commune ac populum civitatis Cortonen., vel quemcumque alium, nomine populi et communis praedictorum, in quibus inter alia dicitur contineri, quod universitas, commune et populus Cortonen. dictas domos, aedificia et alia bona immobilia, iurisdictionem et iura, ad certum tempus nondum completum, pro mille florensis auri anno quolibet praefatis Guidoni tunc episcopo et Ecclesiae Aretin. seu alteri eorum nomine persolvendis, tenere debent; omnemque sententiam seu sententias per episcopum Aretin., qui fuit pro tempore vel eius auctoritate per quemcumque prolatam

sen prolatas ob praemissa vel aliquid praemissorum, confirmatione apostolica vel quacumque alia firmitate vallatis, omnemque contractum seu contractus super huiusmodi conventionibus seu obligationibus habitum vel habitos, in personam cuiusquam singularis personae de dicta civitate Aretin., poenarum adiectione et iuramentorum praestatione vallatos, auctoritate apostolica cassantes, irritantes et revocantes omnino, ac ipsos cassos fore et irritos decernentes et nullius prorsus existere firmitatis: instrumenta quoque super dictis contractibus confecta omnino iuribus, quantum ad tempus futurum attinet, vacuumus: ita quod instrumentis eisdem in iudicio vel extra nulla fides debeat adhiberi.

§ 4. Dictam quoque universitatem et populum Cortonen. et quaelibet singulares personas civitatis Cortonen., eiusque territorii et districtus, necnon fideiussores, si qui super praemissis intervenerunt, et quamlibet aliam specialem vel singularem personam dictis ex causis obligatam, ab omnibus promissionibus, pactibus, conventionibus, obligationibus atque poenis et fideiussionibus super praemissis vel praemissorum occasione factis et habitis, ac praestatione iuramentorum super observantia praedictorum vel alicuius eorum, auctoritate praedicta et de apostolica plenitudine potestatis totaliter absolvimus et etiam liberamus, nec eos ad praedictorum iuramentorum observantiam decernimus non teneri: ita quod propter praemissa pacta vel aliquid praemissorum, per eos vel fideiussores eorum non servata nec completa, a quorum observatione ipsos et haereditates eorum in perpetuum duximus absolvendos, nullam possint poenam incurryere, nec praemissorum occasione aliquatenus conveniri.

§ 5. Quia vero, quod de civitate ipsa per Apostolicae Sedis providentiam circumspectam factum et ordinatum esse dignoscitur in hac parte, perpetuis futuris temporibus esse volumus valiturum et

Pacta quaelibet cum episcopo Arelino inita resolvenda personis quaelibet, vel aliis, irritantur, etc.

Poenae contra quid in contrarium attentum-
165

robur obtinere incommutabilis firmitatis, auctoritate praedicta districtius inlillemus, ne aliquis cuiuscumque praeminentiae, ordinis, conditionis aut status, etiamsi archiepiscopali vel episcopali seu regia praefulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem Sedis eiusdem quovis quaesito colore vel modo, sive causa vel occasione qualibet adiuventis, turbare seu quomodolibet impedire praesumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super hoc per quemcumque, quavis auctoritate, contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium quovis modo attentare praesumpserint, excommunicationis, suspensionis et interdicti sententias promulgamus; a quibus nullus ab alio, quam a Romano Pontifice, absolutionem, suspensionem vel relaxationem, nisi dumtaxat in mortis articulo, ab eadem excommunicationis sententia valeat obtinere. Quod si aliquem in mortis articulo a dicta excommunicationis sententia contingat absolvi, nisi post resumptam convalescentiam, quamcunq; commode poterit, apostolico conspectui se praesentet, mandatum Romani Pontificis humiliter super hoc recepturus, volumus et decernimus, licet sit satis a iure provisum, quod in eandem excommunicationis sententiam recidat ipso facto.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum exemptionum, liberationum, erectionis, insignitionis, constitutionum, voluntatum, assignationis, concessionis, donationis, deputationis, applicationis, translationis, cassationis, irritationis, revocationis, vacationis, absolutionis, liberationis, inhibitionis et promulgationis infringere, etc.

Datum Avenione, tertio decimo kalendas iulii, pontificatus nostri anno IX.

Dat. die 19 iunii 1325, pontif. anno IX.

XL.

Contra ineuntes foedera cum haereticis aut alio quovis modo eis faventes.

SUMMARIUM

Causae condendae legis. — 1. Procedendum contra culpabiles.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, dilectum filio Lamberto de ordine fratrum Praedicatorum, inquisitori haereticae pravitatis in inferiori parte Lombardiae, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum nonnulli de provincia Romandiolae, tam clerici, quam laici, Deum et Romanam matrem Ecclesiam offendere, et seque in praecipitum damnationis et mortis immergere non verentes, adeo favere et favisse dicantur damnatis haereticis, confederationes, ligas et societates ineundo cum ipsis, eosque receptando et sibi praestando multipliciter auxilia, consilia et favores, quod de labe haeresis se reddiderunt et reddunt vehementer suspectos.

§ 1. Nos tam ipsorum, quam multorum aliorum periculis, ex praemisim imminentibus, obviare salubriter cupientes: discretioni tuae apostolica auctoritate mandamus, quatenus contra fautores huiusmodi et alios quoslibet de crimine pravitatis haereticae culpabiles vel suspectos, sic solerter secunduam formam canonum ac privilegiorum concessorum inquisitionis officio procedere non postonas; quod inde debeat tua diligentia merito commendari.

Dat. Avinione, 12 kal. septemb., pont. nostri anno X.

Dat. die 21 augusti 1326, pont. anno X.

XLI.

Contra immolantes daemonibus, aut responsa et auxilia ab eis postulantes; sive tenentes libros de eiusmodi erroribus tractantes.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Daemonibus immolare, superstitionis insistere, auxilia et responsa

petere interdictum — 2. Sub excommunicationis et corporali quoque poena. — 3. Libros vero et scripturas de huiusmodi flagitiosis tractantes rebus comburi praecipit.

**Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Præsumm

Super Illius specula, quamvis immeriti, **Eius** favente clementia, qui primum hominem humani quidem generis protoplastum, terrenis praelatum, divinis virtutibus adornatum, conformem et consimilem imagini suae fecit, revocavit profugum, legem dando; ac demum liberavit captivum, reinvenit perditum, et redemit venditum, merito suae Passionis, ut contemplaremur ex illa super filios hominum, qui christianae religionis cultu Deum intelligunt et requirunt: doleat advertimus, quod etiam cum nostrorum turbatione viscerum cogitamus, quamplures esse solo nomine christianos, qui relicto primo veritatis lumine, tanta erroris caligine obnubilantur, quod cum morte foedus ineunt, et pactum faciunt cum inferno: daemones namque immolant, hos adorant, fabricant ac fabricari procurant imagines, annulum vel speculum vel phialam vel rem quamcumque aliam magice ad daemones inibi alligandos, ab his petunt responsa, ab his recipiunt, et pro implendis pravis suis desideriis auxilia postulant, pro re foetidissima foetidam exhibent servitum: proh dolor! huiusmodi morbus pestifer, nunc per mundum solito amplius convalescens, successive gravius inficit Christi gregem.

§ 1. Cum igitur, ex debito suscepti pastoralis officii, oves oberrantes per devia teneamur ad caulas Christi reducere, et excludere a grege dominico morbidas, ne alias corrumpant: hoc edicto in perpetuum valituro, de consilio fratrum nostrorum, monemus omnes et singulos renatos fonte baptismatis, in virtute sanctae obedientiae, et sub interminatione

anathematis, praecipientes eisdem, quod nullus ipsorum aliquid de perversis dictis dogmatibus docere ac addiscere audeat: vel, quod execrabilis est, quomodolibet alio modo, in aliquo illis uti.

§ 2. Et quia dignum est, quod hi, qui per sua opera perversa spernunt Altissimum, poenis suis pro culpis debitis percellantur: nos in omnes et singulos, qui contra nostra saluberrima monita et mandata facere de praedictis quicquam praesumpserint, excommunicationis sententiam promulgamus, quam ipsos incurere volumus ipso facto. Statuentes firmiter, quod praeter poenas praedictas, contra tales, qui admoniti de praedictis seu praedictorum aliquo, infra octo dies a monitione comptandos praefata, a praefatis non se correxerint, ad infligendas poenas omnes et singulas, praeter bonorum confiscationem dumtaxat, quas de iure merentur haeretici, per suos competentes iudices procedetur.

§ 3. Verum cum sit expediens, quod ad haec tam nefanda omnis via omnisque occasio praecludatur, de dictorum nostrorum fratrum consilio, universis praecipimus et mandamus, quod nullus eorum libellos, scripturas quascumque ex praefatis damnatis erroribus quicquam continentes, habere aut tenere vel in ipsis studere praesumat; quin potius volumus, et in virtute sanctae obedientiae cunctis praecipimus, quod quicumque de scripturis praefatis vel libellis quicquam habuerint, infra octo dierum spatium ab huiusmodi edicti nostri notitia computandum, totum et in toto et in qualibet sui parte abolere et comburere teneantur: alioquin volumus, quod incurrant sententiam excommunicationis ipso facto, processuri contra contemptores huiusmodi (cum constiterit) ad poenas alias graviore.

Datum Avenione, etc.

Sub excommunicationis et corporali quoque poena.

Libros vero et scripturas de huiusmodi flagitiosis tractantes rebus comburi praecipimus.

Daemones immolare, suscipere, auxilia et responsa petere interdictum

XLII.

Ordinationes observandae ab auditoribus causarum Curiae Romanae, eorumque notariis.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Auditores sine cappa et rochetto non debent incedere: — 2. Sint diligentes. — 3. Causis audiendis debitis horis insistant. — 4. Festa haecenus statuta tantum servent. — 5. Diebus iudicis, obsequiis cardinalium non incumbant. — 6. Nihil a quoquam recipiant, et com auditorum consilia secreta servent sub statutis poenis. — 7, 8. Iuramentum quod debent singuli S. R. E. vice-cancellario praestare. — 9. Ordo servandus in propositionibus causarum. — 10. Ante definitivam sententiam colligenda omnium vota. — 11. Quatuor habeant tantummodo notarios: — 12. Caveantque, ne hi quid ultra taxam exigant. — 13. Consilium non praestent in causis coram eis cognoscendis. — 14. Auditorum consilia a notariis secreta serventur. — 15. In arduis testes per se examinent auditores. — 16. Notarii diligentes fidelesque sint. — 17. Antequam admittantur debent examinari. — 18. Et huiusmodi praestare iuramentum. — 19. Causas non affectent. — 20. Modestiam servent. — 21. Uni tantum auditori servire debeant. — 22. Concubinam non retineant. — 23. Causarum quae coram suis auditoribus agitantur, patroni non sint, *etc.* — 24. De registris servandis. — 25. Taxa notariorum pro registro. — Taxa pro singula pagina, et numerus linearum: — 26. Pro copiis: — 27. Pro citationibus: — 28. Pro inhibitione: — 29. Pro intimatione: — 30. Pro appellatione: — 31. Pro testium depositionibus: — 32. Pro sententia definitiva et eius instrumento: — 33. Pro interlocutoriis. — 34. Distinctio monetarum. — 35. Cavendum iis, ne prolixiores aequo efficiant scripturas. — 36. Simile iuramentum a notariis caeterorum tribunalium emittendum: — 37. Qui praedicta tenentur observare. — 38. Illae leges in cancellaria registrandae: — 39. Ibi quoque libet anno legendae. — 40. Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ratio iuris exigit, debitum honestatis
Proemium. exposcit et pietatis consideratio persuadet,

ut in cunctis dirigendis iudiciis et iustitia ministranda, sint, quoad praesidentes, vigilantia studiosa, venusta modestia, cordium puritas, munditia manuum et consiliorum sanitas requirendae. In personis quoque ad conscribendum acta iudicialia deputatis, sufficientia operosa, fidelitas comprobata, vitae honestas, decencia commendanda, mercedis exactio moderata, benignitas ad pauperes compassiva, sint merito exigendae. Igitur in Romana Curia communi quidem patria, ubi est summum tribunal iudicii divinitus constitutum, et ubi lux et forma iustitiae praeminent et praevalent, haec oportet necessario reperiri. Quare nos, qui, licet immeriti, sumus B. Petri successores, et vice Christi fungimur super terram, cupientes, ut in Apostolico Palatio audientiae causarum, ac in personis ad examinationem et conscriptionem illarum pro tempore ordinatis, habeatur ordinatio limitata, congrua et salubris circa earundem causarum auditores, ipsorumque notarios scribentes in causis huiusmodi, suadentibus rationabilibus causis, statuta et ordinamenta, quae particulariter et seriatim praesentibus adnotantur, auctoritate apostolica edimus, et ea praecipimus perpetuo futuris temporibus observari.

§ 1. Statuimus igitur et ordinamus, quod auditores sine cappa et rochetto in loco, ubi residet Curia, in publico non incedant.

Auditores sine cappa et rochetto non debent incedere:

§ 2. Item quod praefati auditores earundem causarum Palatii sint, audiendis et decidendis causis eis commissis et committendis, fortius solito diligentes.

Sint diligentes

§ 5. Item quod auditores praedicti bona hora diebus singulis iudicis ad Palatium conveniant, et immediate post pulsationem campanae, quae pulsatur ad horam Tertiae in Ecclesia cathedrali, incipient sedere ad audiendum causas; et dictum Palatium non exeant, donec partes satisfacerint suis terminis coram eis.

Causis audiendis debitis horis insistant.

§ 4. Item quod iidem auditores illa festa dumtaxat observent, quae haecenus

Festa hactenus statuta laetum seruent.

de mandato nostro per audientiam literarum nostrarum ipsos servari debere statuta fuisse noscuntur; et quod de caetero alia festa seu dies alios ex se ipsis vel alias statuere vel observare non praesument aliquatenus; sed diebus aliis sic paratos se et sollicitos exhibeant in exhibenda iustitia partibus litigantibus coram ipsis, quod ex hoc merito debeant commendari.

Diebus iuridicis, obsequiis cardinalium non incumbant.

§ 5. Item quod illi ex eisdem auditoribus, qui fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium familiares existunt, diebus iuridicis et horis, quibus causae tractabuntur, cardinales non sequantur eosdem nec alibi se occupent, nisi a nobis vel a dictis cardinalibus, quorum familiares, ut praefertur, existunt, specialiter vocentur.

Nihil a quocumque recipiant et coauditorum consilia secreta servent sub statuto poenis.

§ 6. Item quod auditores per se vel alium seu alios a partibus, coram eis causas habentibus, seu a suis notariis scribentibus coram ipsis vel aliis, pro eisdem seu eorum nomine, nihil nec rem, nec obligationem vel promissionem recipiant; nec etiam pro ipsorum sigillo aut pro rubricis, in causis, in quibus auditores sunt vel fuerint deputati, vel alio quaesito colore quocumque: et quod consilia coauditorum secreta tenere debeant usque post sententiam promulgatam; contrarium vero facientes per unum mensem ab ingressu eiusdem palatii suspendantur. Si autem iterato in eandem culpam inciderint, preventur perpetuo eorum officio audientiae causarum palatii praelibati.

Iuramentum quod debent singuli S. R. E. vice cancellario praestare.

§ 7. Item quod auditores praedicti, praesentes videlicet, statim post publicationem praesentis ordinationis, posterius vero antequam ad officium admittantur, in manibus vicecancellarii Sanctae Romanae Ecclesiae, nostri et ipsius Ecclesiae nomine, iuramentum praestent in forma, quae sequitur, per haec verba:

§ 8. Ego N. auditor ab hac hora in antea fidelis ero B. Petro, S. R. E. et domino meo D. N. et eiusdem successoribus canonice intrantibus. Non ero in facto, consilio vel consensu, quod vitam

perdant, aut membrum vel capiantur mala captione: consilium quod per se vel alium nuncium suum seu literas mihi credituri sunt, signo, verbo vel nutu, me sciente, ad eorum damnum seu praediuicium nemini pandam: et simpliciter sic sua, quae secreta esse cognovero, servabo secreta, quod nulli personae, de qua credam sibi displicere, si ei revelarem, ipsa manifestabo scienter. Si damnum eorum tractari scivero, pro posse meo impediam, ne fiat eisdem. Si per me impedire non possem, per nuncium vel literas eis significare curabo, vel illi, per quem citius ad eorum notitiam deducatur. Papatum romanum et regalia B. Petri et omnia iura Romanae Ecclesiae, quae habet ubicumque, manutenebo totis viribus et defendam. Negotia et officia, mihi a D. Papa vel domino S. R. E. vicecancellario commissa vel committenda, fideliter geram et sollicite exercebo, et specialiter officium auditorum Sacri Palatii, reddendo iustitiam unicuique. Dona vel munera seu xenia aut obligationem vel promissionem super illis, per me vel alium seu alios a partibus, coram me causas habentibus seu earum aliqua, vel a notariis deputatis ad scribendum coram me acta dictarum causarum vel aliis pro eisdem seu eorum nomine non recipiam; quoniam omnes familiares et officiales meos omni diligentia, qua potero, faciam absistere. Nec etiam pro sigillo meo, nec pro rubricis faciendis in causis, in quibus sum vel fuero deputatus auditor, nec alio quaesito colore aliquid percipiam, nec a praedictis meis officialibus seu familiaribus recipi permittam. Consilia quoque coauditorum meorum secreta tenebo, usque quo in causa sententia sit prolata. Supradicta omnia et singula promitto et iuro attendere et observare sine omni dolo et fraude. Sic me Deus adiuvet, et Sancta Dei Evangelia.

§ 9. Statuimus et ordinamus, quod auditor eiusdem palatii a tempore suae receptionis antiquior, primitus incipiat

Ordo servandus in propositionibus causarum.

referre suis coauditoribus: et causas, quas audit, si ad hoc paratus existat, inter eos in relationibus ponat, ut est mos. Sicque per consequens alii d. Palatii auditores successive secundum gradum receptionum eorum cuiuslibet similiter referant; et causas, quas audiunt, in relationibus ponant, si ad hoc etiam sint parati. Et quod postquam una causa in relationibus huiusmodi posita fuerit, alia ponatur, quousque partes allegaverint, quae voluerint allegare; non tamen auditores ipsi audire allegationes superfluas adstringantur.

Ante definitivam sententiam colligenda omnium vota.

§ 10. Item quod nullus auditorum ipsius Palatii aliquam definitivam sententiam, quaecumque fuerit seu quamvis interlocutoriam super devolutionibus causarum in Romana Curia tractandarum, si inter partes de ipsa devolutione controversia fuerit vel super admissione vel repulsione articulorum aut super remissione super eisdem articulis aut aliis probationibus extra curiam faciendis, nisi forsitan de consensu partium fieret remissio vel admissio supradicta; necnon super restitutione seu revocatione attentatorum, sive innovatorum, lite vel appellatione pendente, sive super appellationibus ab interlocutoria, vel a gravamine interpositis, aut aliam quaecumque interlocutoriam super re, de qua agitur, contra alteram partium finem negotio imponentem, absque relatione publica et consilio coauditorum proferat. Super aliis vero interlocutoriis absque publica relatione, cum consilio coauditorum dictorum, ad eorum promotionem possit procedere, prout hactenus extitit in Palatio laudabiliter observatum. Item quod auditor referens, facta relatione coauditoribus suis, consilia eorum diligenter quaerat et eisdem consiliis habitis, dictas causas finire et terminare celeriter teneatur.

Quatuor habeant tantummodo notarios:

§ 11. Item quod quilibet dictorum auditorum notarios intelligentes fideles et honestos habeat, ita quod quatuor notariorum numerum non excedat. Qui

quidem notarii per se et non per alios, coram auditoribus ipsis, in causis scribant. Nec dicti auditores committant scribendas alicui alteri notario causas commissas eisdem; nec aliquis dictorum auditorum quemquam in notarium recipiat, qui sit alterius auditoris notarius.

§ 12. Item quod praefati auditores provideant diligenter, quod dicti notarii super ipsorum receptione salarii non excedant, nec aliquid ultra recipiant, nisi prout est descriptum, taxatum et etiam ordinatum. Item quod si aliqui sint vel fuerint, qui ob paupertatem nequeant acta redimere suae causae, auditores suos compellant notarios scribentes in actis eisdem ad restituendum gratis huiusmodi actorum copiam parti, solvere (ut praemittitur) nequeunt, si auditori causae illius paupertas notabilis videatur.

Caveantque, ne hi quid ultra taxatum exigant.

§ 13. Item quod nullus eorumdem auditorum in causis, quae sunt in dicto Palatio, vel in brevi sperantur existere, consilium nec per se, nec per interpositam personam partibus praebeat, nec aliquod patrocinium praestet, nisi causae propriae vel suorum usque ad tertium gradum consanguinitatis, vel dominorum aut familiarium suorum, seu Ecclesiarum, in quibus beneficiatus foret, existerent. Et in praemissis ultimis casibus ad coauditorum suorum consilia minime admittatur; quodque hoc revelare teneatur, si existeret id occultum. Item quod nullus auditorum ipsorum causam recipiat audiendam, si committatur eidem, in qua consilium dederit, sed ad cancellarium ipsam incontinenti remittat alteri committendam.

Consilium non praestet in causis earum eis cognoscendis.

§ 14. Item quod eorumdem auditorum consilia, quae praebentur in causis, scribantur per notarium illius causae, in qua huiusmodi consilia impenduntur, et secreta causarum et consiliorum eorumdem, tam per ipsos auditores dictarum causarum, quam per notarium in eis scribentem sub sigillo credentiae teneantur.

Auditorum consilia a notariis secreta serventur.

In arduis te-
stis per se ex-
aminant audi-
tores.

§ 15. Item quod quando testes sint vel fuerint in curia examinandi in causis, quae in palatio ventilantur, in punctis arduis eosdem testes per se dicti examinent auditores.

Notarii dili-
gentes fideles-
que sint.

§ 16. De supradictis quoque notariis eorundem auditorum scribentibus in causis illis commissis, similiter statuendo et ordinando subiungimus, quod diligentes et attentii existant in commisso eis officio notarii praelibato, ac fideliter et sollicite scribant et exerceant officium antedictum, et quod a partibus, vel aliquo alio earum nomine, nihil recipiant, prout est infra descriptum, taxatum et etiam ordinatum. Contrarium vero facientes duplum restituere teneantur.

Antequam ad-
mittantur, de-
bent examinari.

§ 17. Item quod nullus eorundem notariorum in eodem palatio scribat in causis coram aliquo ipsius Palatii auditore, nisi primo per vicecancellarium vel alium de eius speciali mandato, de literatura ac scriptura sufficienti ad huiusmodi notariatus officium exereendum examinatus; ac de vita et conversatione ipsius informatione recepta, necnon approbatus fuerit per eundem; ac etiam iuramentum in manu vicecancellarii praestiterit in hac forma:

Et huiusmodi
praestare iura-
mentum

§ 18. Ego N. notarius N. auditoris, commissum mihi officium sollicite et fideliter exercebo. A partibus, causas habentibus vel habituris, in quibus sum vel fuero notarius deputatus, vel ab earum aliqua, seu a quocumque alio, earum nomine quovis colore seu modo quaesito, nihil recipiam, ultra taxationem per SS. D. N. D. Ioannem XXII Summum Pontificem super hoc ordinatam. Nullam causam mihi committi procurabo scribendam, nec adhibebo instantiam aliquam in hac parte. Non ero promotor seu procurator in causis, quae coram auditore meo agitantur, seu quas agitari continget. In causis praedictis, in quibus sum vel fuero, ut praefertur, notarius deputatus, omnes actus iudicarios substantia- liter in manuali seu memoriali, in audi-

toris mei praesentia et etiam partium, si hoc expectare voluerint, conscribam, et postquam illos conscripsero, eos necnon instrumenta et omnia alia et singula in causis producta, ubi requisitus ab auditore vel partibus, seu earum aliqua fuero, in registrum fideliter redigam vel redigi faciam requisitus ab eisdem partibus, vel earum aliqua in singulis terminis successive; et partibus ipsis copiam, cum per auditorem decreta fuerit, sine difficultate et fraude quacumque faciam, salvo meo salario per ipsum dominum Summum Pontificem moderato. Secreta causae secreta tenebo, et praesertim consilia auditorum et sententiam, donec ipsa sit prolata. Supradicta omnia et singula promitto et iuro attendere et servare, sine omni dolo et fraude; sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

Causas non af-
fectent.

§ 19. Item statuimus et etiam ordinamus, quod nullus notariorum ipsorum causam aliquam sibi committi scribendam, per se vel alium procuret, seu adhibeat instantiam in hac parte.

Modestiam ser-
vent.

§ 20. Item quod dicti notarii omnem modestiam, honestatem in omnibus studeant observare.

§ 21. Quodque nullus eorundem notariorum, qui per aliquem dictorum auditorum in notarium receptus extiterit, alterius auditoris notarius esse valeat, quamdiu erit primi auditoris notarius.

Uni tantum au-
ditori servire
debeant.

§ 22. Item quod nullus notariorum ipsorum concubinam tenere praesumat, et si quis eorum ad praesens teneret aliquam, eam dimittere teneatur. Si vero infra octo dies post publicationem statuti et ordinationis praesentis, ipsam non dimiserit, illam vel aliam deinceps minime resumpturus, et deinceps ipse vel alii reperti fuerint aliquam tenere, ab officio notariatus in dicto palatio exercendo perpetuo sint privati.

Concubinam
non retineant.

§ 23. Item quod praefati notarii, promotores seu procuratores in causis, quae coram auditore suo agitantur, in dicto palatio non existant. Item quod nullus

Causarum quo-
rum suis au-
ditoribus agi-
tantur, patroni
non sint, etc.

notarius alicuius auditoris deinceps audeat scribere, vel praesumat in causa, si alterius partium dictae causae in audientia literarum contradictarum, vel in palatio apostolico, seu Romana Curia procurator vel promotor negotiorum, seu pensionarius quoquomodo fuerit vel existat. Sed si ex ignorantia contingeret auditorem aliquam vel aliquas causam seu causas alicui tali notario committere ad scribendum, statim notarius huiusmodi causam seu commissionem in manibus dicti auditoris restituat. Contrarium faciens per annum ab officio notariatus in palatio exercendo sit eo ipso privatus.

De registris
servandis.

§ 24. Item praefati registorum cuiuscumque causae, in qua notarii deputati existunt, cum manuali suo et productis originalibus, antequam registorum auditori exhibeant et copias in publicam formam seu in simplicem scripturam redactas, cum eodem registro, antequam partibus tradant, diligenter auscultent, et alias sic perfecte videant et corrigant diligenter, quod per eorum incuriam negligentiam vel alias nihil de substantialibus omittatur, seu damnum aliquod patiatur aliqua partium earumdem; nec in favorem vel praeciudicium unius partium praemissa complere differant vel postponant. Item quod iam dicti notarii omnes actus iudicarios clare, distincte et substantialiter in manuali seu memoriali, in auditoris causae, in qua scribunt, praesentia, et partium, si expectare voluerint, conscribere non postponant. Et postquam illos conscripserint, in registorum fideliter redigant vel redigi faciant; et requisiti ab ipsis partibus vel earum aliqua, in singulis terminis, partibus eisdem copiam, cum per dictum auditorem decreta fuerit, sine difficultate et fraude quacumque faciant, salvo suo iusto salario inferius moderato. Item quod iidem notarii in registorum illius causae, in qua scribunt, ut praedicatur, omnes sententias definitivas et interlocutorias ac inhibitiones, necnon intimaciones et appellaciones verbo

vel in scriptis emissas, ex integro de verbo ad verbum conscribant, cum per partem vel partes seu auditorem ipsius causae fuerint requisiti. Item quod instrumenta et alia per partes producta diligenter registrent vel registrari faciant notarii memorati. Acta vero in partibus habita minime registrent, sed conserventur per illius causae notarium diligenter, nisi partes vel earum altera, illa petent registri; pars vero haec petens de registro satisfacere teneatur. Item quod notarii, quos interdum perpetuo, et interdum ad tempus de curia absentari contigerit, omnia registra, acta et producta causarum, in quibus erant notarii deputati, illi videlicet, qui animo non redeundi recedunt, alicui alteri notario idoneo iurato, examinato et approbato ut supra, subrogando loco ipsius; ille vero qui ad tempus abesse voluerit, uni ex aliis notariis auditoris sui, de ipsius auditoris licentia et scientia tradere et ponere teneatur: qui notarius depositarius, in praedictis eisdem se absentanti commissis pro eodem absente scribat fideliter et suppleat eius vices.

§ 25. Caeterum quia optat praemium quisque labor, et laboranti non est debita mercedis exhibitio deneganda, moderate nihilominus observato, ne sanguinem eliciat nimietas emungentis, subsequitur per statuta et ordinationes huiusmodi certus modus rationabilis et discretus, per quem praedictis notariis pro eorum salario moderata satisfactio praebetur; et litigantes, qui litigiorum involvuntur anfractibus, et plerisque fatigantur laboribus diuturnis, superfluis expensarum effusionibus non graventur. Quod videlicet praedicti notarii pro petia registri unum turonensem argenti cum dimidio, et non plus habeant, et petia 26 lineas ex qualibet parte contineat, et quaelibet dictarum linearum habeat quatuordecim dictiones. Item quod pro petia registri, redacta in formam publicam,

Taxa notario-
rum pro regi-
stro.

Taxa pro sin-
gula pagina, et
numerus linea-
rum.

receptione unius turonensis cum dimidio similiter sint contenti.

Pro copii- § 26. Item quod pro copia sive copiiis, sive in quaterno sive in petiis longis fiant, de folio sive de petia registri unum tantum similem recipiant turonensem.

Pro citationibus § 27. Item quod pro citatione in audientia publica legenda, ultra medium similem turonensem ipsis recipere licitum non existat.

Pro inhibitione: § 28. Item quod pro inhibitione, quae in causis fieri solet, si redigatur in publicum instrumentum, sex similes turonenses recipiant, et non ultra.

Pro intimatio- ne: § 29. Item pro intimatione, cum in publicum redigatur instrumentum, non amplius quam quatuor similes valeant recipere turonenses.

Pro appella- tione § 30. Item pro appellatione, si redigatur in publicum instrumentum, de petia registri duos dumtaxat turonenses similes recipere licitum sit eisdem.

Pro testium de- positionibus § 31. Item quod de attestationibus testium, quos quisque notariorum examinaverit praefatorum, de petia registri receptionem duorum turonensium similem non excedat; et de copia ipsarum attestationum unum cum dimidio similem turonensium notarii praedicti de petia eiusdem registri recipiant, si copia ipsa in formam publicam redigatur. Si vero huiusmodi copia in papiro recipiatur, prout supra de aliis copiis est expressum.

Pro sententia definitiva et eius instrumen- to: § 32. Item de sententia definitiva pro qualibet petia registri possunt duodecim similes recipere turonenses. De instrumento vero publico, cum per se de sententia ipsa confectum extiterit, duodecim similes turonenses pro qualibet registri petia debeantur, et pro copia sententiae in publico sive in simplici quantum et de aliis copiis superius est expressum.

Pro interlocu- toriis § 33. Item quod de interlocutoria vim definitivae habente, ut de sententia supra proxime exprimitur, observetur. Si vero talis interlocutoria vim definitivae nequaquam habeat, recipiantur duo si-

miles turonenses pro petia registri, ut supra dicitur computando; et si de interlocutoria ipsa instrumentum per se publicum fiat, sex pro eodem poterunt recipere instrumentum.

§ 34. Item volumus, statuimus et etiam ordinamus, quod caeterae iudiciales taxentur secundum modum superius designatum, hoc tamen adiecto et ordinato specialiter et expresse, quod videlicet ubicumque in taxationibus antedictis de turonensi grosso fit mentio, id de illo intelligi volumus, quamdiu Romana Curia fuerit extra montes; ubi vero ultra montes, Romae videlicet vel in aliis Italiae partibus, curiam esse contigerit ipsam, romanus loco turonensis ponatur, et computetur in taxationibus antedictis.

§ 35. Caveant tamen notarii memorati, quod propter praemissas modificationes, scripturas prolixiores nequaquam efficiant, neque ponant superflua in eisdem, nisi prout necessarium fuerit et est, haectenus fieri consuetum, nec malitiose differant vel differre procurent scripturas partibus assignare. Contrarium vero facientes duplum restituant. Et si super hunc frequentaverint excessum, ab auditorio sui auditoris et praedicto palatio expellantur.

§ 36. Volumus insuper, statuimus, et etiam ordinamus, quod venerabiles fratres nostri sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, ab auditoribus et notariis suis, necnon camerarius noster ab auditore vel viceauditore curiae camerae nostrae, ipsiusque notarii, et etiam marescallus Romanae Curiae a iudicibus et notariis eorum, seu quicumque alii auctoritate apostolica causas in Romana Curia audientes, seu etiam audituri, a notariis suis in eisdem causis iuramentum recipiant iuxta formas, quibus curare debent dicti auditores et notarii palatii apostolici, per nos, ut praemittitur, ordinatas, in quantum tanget officia eorum.

§ 37. Item statuimus et ordinamus, quod praefata alia quoad munera, dona

Distinctio mo-
netatum.

Caveendum iis,
ne prolixiores
aequo efficiant
scripturas.

Simile iura-
mentum a nota-
riis caeterorum
tribunalium e-
mittendum.

Qui praedicta tenentur observare.

et xenia, ad scripturarum exactiones, quae, ut praefertur, de auditoribus et notariis dicti palatii sunt statuta, et etiam ordinata per dictorum cardinalium, et etiam curiae camerae nostrae auditores et iudices curiae marescalli, ac per ipsorum et quorumcumque aliorum in Romana Curia causas auctoritate apostolica audientium et auditorum in posterum notarios serventur inviolabiliter.

Hae leges in cancellaria registrandae

§ 58. Ut igitur ordinationes et statuta nostra huiusmodi, quae perpetuis futuris temporibus duratura censemus, inviolabiliter observentur; et ne illa ob memoriae labilitatem humanae oblivioni dentur; et etiam ut auditores et notarii praelibati per ordinationum et statutorum eorundem inspectionem assiduam, circa eorum observantiam attentius et vigilantius sint attentus; volumus et statuimus, ut ordinationes et statuta nostra huiusmodi de verbo ad verbum in cancellariae et praedictae audientiae literarum nostrarum registris ex integro conscribantur.

Ibique quoties ann legendae.

§ 59. Quodque in singulis annis in kalendis octobris, vel prima sequentis audientiae die, si festum fuerit die kalendarum ipsarum, ordinationes et statuta huiusmodi legantur solemniter in audientia praelibata. Et quilibet auditorum et notariorum ipsorum penes se copiam conservet et habeat eorundem.

Clausulae.

§ 40. Nolle ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum decretorum, statutorum, reformationis, prohibitionis et voluntatis infringere etc.

XLIII.

Declarat, indultum quibuslibet universitatibus et personis concessum, ne extra certos limites vocari in iudicium possint, ad causas et negotia, quae apud Sedem eandem agitantur, non extendi (1).

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

SUMMARIUM

Abusus huiusmodi indultorum ab Apostolica Sede obtentorum. — 1. Declaratio (de qua in rubrica).

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Contingit plerumque per Sedem Apostolicam nonnullis universitatibus civitatum, castrorum et aliorum locorum, necnon singularibus personis ecclesiasticis et saecularibus indulgeri, ut per literas dictae Sedis nequeant conveniri, vel extra certa loca ad iudicium evocari, nisi dictae literae plenam et expressam ac, de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi faciant mentionem. Cuius indulti praetextu eadem universitates et personae, cum super certis causis seu negotiis ad Romanam Curiam evocantur, ad comparandum (1) seu litigandum in praedicta Curia, se asservunt non teneri.

Abusus huiusmodi indultorum ab Apostolica Sede obtentorum.

§ 1. Attendentes igitur quod Romana Curia communis est patria, Sedesque Apostolica mater existit omnium fidelium et magistra, hoc edicto in perpetuum valituro, auctoritate apostolica declaramus, praefatum indultum hactenus quibusvis concessum, vel imposterum concedendum, ad causas et negotia, quae apud Sedem eandem agitantur, seu pro tempore contigerit agitari, propter praerogativam seu eminentiam dictae Sedis, aliquatenus non extendi, universitates et personas praedictas, cuiuscumque dignitatis, conditionis aut status existant, aliquam immunitatem exinde recipere, quominus apud Sedem eandem apostolica auctoritate vocatae comparere ac respondere legitime teneantur.

Declaratio (de qua in rubrica)

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis infringere etc.

Datum Avenionis nonis aprilis, pontificatus nostri anno xi.

Dat. die 5 aprilis 1327, pontif. anno xi.

(1) Forsan leg. *comparendum*.

XLIV.

Confirmatio erectionis Universitatis studiorum in civitate Cadurcensi (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Consulum Cadurcen. petitis annuens, Studium generale in ea civitate confirmat.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Cum civitas Cadurcensis, quam excellentiae divinae bonitas multiplicium gratiarum bonis et dotibus decoravit, propter ipsius commoditates et condiciones quamplurimas apta non modicum generali Studio censeatur, nos reipublicae multipliciter expedire credentes, quod in civitate praefata fiat et emanet fons scientiarum irriguus, de cuius plenitudine hauriant universi, literalibus cupientes imbui documentis, et etiam cultores sapientiae inserantur et provehantur diversarum facultatum dogmatibus eruditi, fauendi et undique illustrati, fructum uberem, largiente Domino, suo tempore producturi; attendentes quoque sinceræ fidei puritatem, ac eximiae devotionis affectum, quos dilecti filii consules et Universitas eiusdem civitatis ad nos et Romanam Ecclesiam habere noscuntur: ex praedictis causis, porrectis etiam nobis pro parte consulum et Universitatis praedictae humilibus et devotis supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica statuimus et ordinamus, quod in civitate praedicta perpetuis futuris temporibus generale Studium habeatur et vigeat in qualibet licita facultate, quodque praefatum Studium, ac eius Universitas, ac doctores, magistri, licentiatii, baccalauri et scholares pro tempore commorantes causa studiorum ibidem, omnibus privilegiis, libertatibus et

(1) Ex Gall. Christ., edit. paris., tom. 1, in appendice, pag. 35.

immunitatibus, concessis Studio Tholosanensi ac Universitati eius, plene et libere gaudeant et utantur.

Nulli ergo omnino hominum etc.

Datum Avenione VII idus iunii, pontificatus nostri anno XVI.

Dat. die 7 iunii 1332, pont. anno XVI.

BENEDICTUS XII

PAPA CXCVII

Anno Domini MCCCXXXIV.

Die 20 decembris anno 1534 cardines in palatio Avenionensi, ubi decesserat Ioannes XXII, inclusi, elegerunt in Pontificem Romanum Iacobum Furnerium, presbyterum cardinalem tituli S. Priscae, qui in minoribus ex ordine Cisterciensi, mox Appamiarum, postmodum Mirapiscensis fuerat episcopus. Hic vocatus est Benedictus XII, qui coronatus est in Ecclesia fratrum Praedicatorum die 8 ianuarii anni sequentis. Sedit itaque in pontificatu a die coronationis suae annos VII, mens. III, imperante in Oriente Andronico iuniore imperatore. Obiit siquidem Avenione die 25 aprilis 1542 et sepultus est in ecclesia cathedrali. Post eius mortem vacavit sedes dies XI (1).

I.

Benedictus praelatos Ecclesiarum certiores facit de sui electione in Pontificem (2).

SUMMARIUM

Exordium a divina providentia petitur. —

1. Sua ad Summum Pontif. electio. — 2. Humiliter de se sentit Benedictus: — Summe expunit in Deo fiduciam positam. — 3. Fideles, ut humiles ad Deum preces fundant, cohortatur.

(1) Exclusis extremis. (2) Ex Raynald. ad annum 1534, § 3.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Rhemensis, et episcopis ac dilectis filiis, abbatibus, prioribus, praepositis, decanis, archidiaconis et aliis Ecclesiarum praelatis, exemptis et non exemptis, per Rhemensem provinciam constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Altitudo coelestis consilii, supra cuncta tenens in excelsis imperium, sic dat esse rebus, et dispensat ineffabili providentia munera gratiarum, sic creaturarum condiciones et status ordinat, ac, prout vult, variat et disponit, quod sensus humanus, eius secreta consilii perscrutari non valens, in horum consideratione potius hebetatur, cum sint investigabiles viae Domini, et sapientiae suae magnitudinem humani non capiant intellectus: facit enim fortem ex debili, balbutientibus eloquium tribuit, et ponit nonnunquam humiles in sublimi, plenam et perfectam habens ad singula, tamquam palmo concludens omnia, potestatem.

§ 1. Sane felices recordationis Ioanne Papa vigesimo secundo praedecessore nostro nuper, sicut Domino placuit, ab hac luce subtracto, et ad caelestem patriam ab huiusmodi miseria, sicut pie credimus, evocato, eiusque corpore cum exequiarum solemnitate debita tumulato, venerabiles fratres nostri episcopi, presbyteri et diaconi, sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, de quorum numero tunc eramus, pro futuri substitutione pastoris convenientes in unum, sub deliberatione consilii, quam tanti negotii qualitas exigebat, habito super electionis futuri Papae celebratione tractatu, licet consentire potuissent in alios maiorum meritorum claritate conspicuos, et plurium virtutum titulis insignitos, tandem ad personam nostram dirigentes unanimiter vota sua, nos ad summum pontificatus apicem divinae dignationis clementia evocarunt.

§ 2. Nos igitur,strarum insufficientiam virum, et administrationis tam

arduae sarcinam, tantique oneris gravitatem intenta consideratione pensantes, intra nostra praecordia, quid inter tot diversas et varias saeculi fluctuationes et pugnas agendum, quidve tenendum, quidve pensandum extiterit, animo duximus terro revolvendum. Demum vero spiritus virtute reassumpta, in Illo, qui assurgit in occursum timentium et implorantium humiliter nomen suum, qui clementer in semitis suis gressus hominis perficit, inter huiusmodi cogitationum fremitus anchoram spei nostrae fiximus, ad ferendum sub Eius fiducia iugum servitutis apostolicae imbecilles humeros humiliter submittentem, ac subsequenter benedictionis et coronationis solemniam et caetera recepimus, secundum morem eiusdem Romanae Ecclesiae in personis Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum hactenus observatum antea; et humiliato spiritu Domino supplicando, ut Ipse, qui nos iugum huiusmodi subire concessit, sic ad ipsum portandum debilitatem nostram suae virtutis robore fulciant, sicutque illud faciat sua benignitate portabile, quod sub eo non contingat nos ex nostra debilitate deficere, sed ita sua omnipotentia nobis et gregi dominico, vigilantiae nostrae commisso, potius proficere, quod de talento nobis credito dignam valeamus in extremo iudicio reddere rationem.

§ 5. Cum autem nos ad tanti molem ponderis levius et salubrius perferendam, ac praefatam Ecclesiam, quae procellis ac turbinibus agitari assolet, piis et devotis expediat orationum suffragiis adjuvari, universitatem vestram rogamus et obsecramus in Domino Iesu Christo, quatenus apud Ipsum, Sponsum eiusdem Ecclesiae, suppliciter in humilitate spiritus devotis precibus insistatis, ut, tempestosa procellarum molestia quiescente, Ecclesia ipsa sub facilis aurae serenitate laetetur, luxque pacis copia sibi resplendeat, errorum et dissensionum tenebris de medio fidelium profligatis; ac gressus

Humiliter se sentit Benedictus:

Suaque est prout in Deo fiduciam positam.

Exordium et divina providentia petitum

Sua ad summum Pontificem lectio.

Fideles, ut humiles ad Deum preces fundant, cohortatur.

nostros, dum in praesentis valle miseriae peregrinamur a Domino, per suorum dirigit semitas mandatorum; nostraeque debilitatis humeris fortitudinis robur adiciens, misericordii nobis pietate concedat, praefatam Ecclesiam ad sui nominis laudem et gloriam utiliter gubernare, ut cum domus nostrae habitationis terrenae figmentum eius imperio, per quem in praesenti saeculo iuxta originariae conditionis cursum solitum ingressum habuimus, dissolvetur, in illa caelesti Ierusalem, ad cuius aedificationis, ceu quidam expoliti lapides, electorum animae deferuntur, gloriosam, non manufactam, sed aeternam dignetur concedere mansionem.

Datum Avenione quinto idus ianuarii, pontificatus nostri anno 1.

Dat die 9 ianuarii 1335, pont. anno 1.

II.

De apostatis, seu alias quomodolibet habitum religionis dimittentibus, ac extra suorum ordinum claustra evagantibus, deque eorundem animadversione, ac praelatorum facultate absolventi respicientes ab excommunicatione, et super irregularitate dispensandi ratione apostasiae (1).

SUMMARIVM

Proœmium. — 1. Hac constitutione consulere se velle ait Pontifex regularibus asserentibus se in claustris permanere non posse. — 2. Praecipit praelatis ordinum, ut regulares apostatas vel vagantes inquirent et ad religionem reducant. — 3. Renitentes vero secundum loci circumstantias diversimode cogant ad idem. — 4. Rogent quoque regulares, qui ab uno ad alium ordinem, inconsulta Sede Apostolica, transierunt, primum assumere habitum. — 5. Apostatas vero respicientes recipere omnino teneantur. — 6. Ex Mendicantibus vero, qui in primis locis recipi nequunt, alibi recipiantur. — 7. Poena vero eis im-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

minuenda. — 8. Praelatis data facultas eos a censuris absolventi cum eisque dispensandi super irregularitate, etc. — 9. Obstantium derogatio. — 10. Petentibus literae apostolicae concedendae.

**Benedictus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Pastor bonus, diligens, operosus et pervigil, oves suas errabundas et devias, ne lacerentur et devorentur lupinis a morsibus, ad caulam reducere satagens, sollicite et prudenter super illas, et alias suae custodiae deputatas, instituit studiosas excurias, sibi et eis spiritualiter et temporaliter salutares. Sic ergo nos, qui, caelesti disponente Pastore, quamquam immeriti, constituti sumus in Summi Pontificii specula, et Domini nostri Iesu Christi vicariatus officium exercentes ferventer in votis gerimus, et quatenus divinis beneplacitis convenire percipimus, studium apponimus sollicitudinis efficacis, ut cuncti tam aeternae maiestatis obsequiis sub regulari observantia dedicati, quam caeteri christicolae deliri a norma rectitudinis et tramite rationis ad reconciliationis Deo gratiae gratiam admittantur, et ad eam redeant, ne percant, sed saiventur.

§ 1. Sane ad apostolatus nostri non sine mentali molestia iam dudum perducto notitiam, quod nonnulli, stabilitatis suae professionis violato proposito, regularem habitum temere dimittentes, ac de diversis mundi partibus ad Sedem Apostolicam confluentes, et praetendentes variis coloribus et figmentis exquisitis, se in suis claustris et religionibus non posse commode permanere; nos, de apostolicae pietatis abundantia talium periculis animarum occurrere desiderabiliter affectantes, et ut huiusmodi religiosi apostatandi, et extra religiones, ecclesias, monasteria, seu alia loca ordinum eorundem vagandi materia imposterum amputetur; ipsique apostatae, vel qui iam pernitiose vagantur per saeculum, ab eorum

Proœmium.

Hac constitutione consulere se velle ait Pontifex regularibus asserentibus se in claustris permanere non posse.

temeritatis revocentur nequitia, et ad eorum religionis abiectionem propositum reducuntur; super praemissis opportunae ordinationis remedia, prout series subscripta describit, digesta in hac parte, deliberatione praehabita, providimus apponenda.

§ 2. Volumus namque et apostolica auctoritate ordinamus universis et singulis tam exemptis, quam non exemptis praelatis immediatis quorumcumque religiosorum quorumlibet ordinum, in virtute sanctae obedientiae districtae praecipiendo mandantes, ut ipsi praelati apostatas, et etiam de suis ordinibus eiectiones, et quosvis religiosos alios eis subditos sine praelatorum eorumdem licentia per saeculum evagantes inquirent seu inquire diligenter, ipsosque ad religionem reducere studeant eorumdem.

§ 5. Quod si apostatae, eiectiones, ac evagantes religiosi praelati redire noluerint; aut praelatis ipsorum praedictis super his inobedientes seu rebelles exiterint, illos, qui ad praesens apud Sedem consistunt eandem, auditor camerae apostolicae; alios vero, exemptos videlicet, apostolica; non exemptos autem ordinaria auctoritate, locorum ordinarii ad requisitionem ditorum praelatorum capere teneantur; per auditorem ac ordinarios antedictos praelatis eisdem sine difficultate qualibet remittendos, ut sic redire ad religionis observantiam et obedientiam praelatorum suorum, ac in illis persistere, compellantur.

§ 4. Nostrae praeterea intentionis existit, rursusque volumus et ordinamus, ut omnes apostatae, qui religionem seu religionis, quam professi sunt, habitum dimiserunt, et ad religionem aliam absque praedictae Sedis, seu alia debita licentia transierunt, habitumque assumpserunt huiusmodi religionis alterius, etiamsi in ipsa religione altera, in qua, ut praefertur, assumpserunt habitum, secundo professi fuerint, ad religionem eorum primam, dum tamen canonice in ea professi

fuerint, infra trium mensium spatium, computandum a die, qua haec intentio, voluntas et ordinatio nostrae ad notitiam eorum pervenerint, vel per ipsos steterit, quo minus perveniant ad eosdem (quod quidem spatium eis pro peremptorio termino assignamus), curent reverti, et habitum ipsius primae religionis nequiter dimissum resumere ac gestare.

§ 5. Volumus quoque ac etiam ordinamus, quod praedicti praelati Ecclesiarum, monasteriorum, seu aliorum locorum quorumlibet, a quibus ipsi apostatae, ut praemittitur, temere apostatarunt, eosdem apostatas ad habitum et religionem eorum priores recipere teneantur. Quod si forte iidem praelati, capitula ecclesiarum, conventus monasteriorum, seu fratres eorum et locorum praedictorum recensarent recipere apostatas praelibatos; volumus et ordinamus, quod ipsi praelati, capitula, conventus et fratres per certos exequutores, super hoc a Sede Apostolica deputandos, ad eos recipiendos, salva ordinis disciplina, quam volumus et mandamus circa illos, qui voluntarie redierint, hac vice, ut infra sequitur, misericorditer temperari, monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, compellantur.

§ 6. Nempe circa illos ex dictis apostatis, qui ordinum Mendicantium fuerint, etiam volumus et ordinamus, quod si apostatae ipsi ordinum, ut praedicitur, Mendicantium in suis primis locis eorumdem suorum ordinum recipi commode nequeant, in aliis locis ordinis cuiuscumque ipsorum vel alterius ordinis ditorum Mendicantium, si alii Mendicantes huiusmodi apostatas recipere voluerint, hac vice collocentur; et nihilominus religiosi praedicti locorum eiusdem ordinis ad recipiendum apostatas ipsos, qui transire ad alia loca eiusdem ordinis, ut praefertur, habebunt, ad recipiendum dictos apostatas in locis huiusmodi per exequutores a praedicta Sede super hoc deputandos,

Præcipit praelatis ordinum, ut regulares apostatas vel vagantes inquirent et ad religionem reducant:

Benedicentes vero secundum loci circumstantias dirimendo cogant ad idem

Regent quoque regulares, qui ab uno ad alium ordinem, inconsulta Sede Apostolica, transierunt, primum assumere habitum

Apostatas vero respicientes recipere omnino teneantur.

Ex Mendicantibus vero, qui in primis locis recipi nequeunt, alibi recipiantur.

si opus fuerit, censura simili compellantur.

Poenae ratio eis imminuenda.

§ 7. Et quia nimia rigoris vel poenalis seu poenitentialis asperitas, ob fragilitatem carnis humanae, non aedificat, sed corrumpit, volumus et ordinamus erga omnes apostatas supradictos, quolibet ipsorum per eorum praelatos, servato subscripto moderamine, provideri: scilicet quod ipsi praelati circa huiusmodi apostatas, etiamsi ante vel post eorum apostasiam excessus in ordine suo vel extra illum commiserint, et proinde vel etiam ex quacumque alia causa in apostasiam huiusmodi lapsi fuerint, vel ordinis sui carceres effregerint, seu ab ipsis evaserint, quod eis poenam seu poenitentiam salutarem imponant, iuxta eorumdem ordinum statuta antiqua: quam tamen poenam seu poenitentiam sic etiam misericorditer volumus temperari, quod iudem apostatae terrore ultionis seu poenae a sumptione suorum religionis et habitus minime retrahantur.

Praelatis data facultas eis a censuris absolvendi cum eis que dispensandi super irregularitate, etc.

§ 8. Insuper memoratis praelatis eorumdem apostatarum, dictos apostatas, ad religionem suam pristinam vel aliam Mendicantium, ut praetangitur, redeuntes, absolventi hac vice, iuxta formam Ecclesiae, ab excommunicationis sententia, in quam apostatando taliter inciderunt; et cum eis super irregularitate, quam occasione apostasiae huiusmodi vel alias, forsau sic ligati divina officia celebrando, imo verius prophanando aut illis se immiscendo, damnabiliter incurrerunt, prout eorumdem apostatarum saluti iudem praelati expedire viderint, dispensandi plenam et liberam concedimus auctoritate apostolica potestatem.

Obstantium derogatio.

§ 9. Non obstantibus quibuscumque statutis et consuetudinibus quorumbet ordinum, ecclesiarum, monasteriorum et aliorum locorum praedictorum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis vel etiam privilegiis, indulgentiis aut literis apostolicis seu illis quibuscumque, per quae praesentibus non

expressa vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri: et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum plenam et expressam oporteret in nostris literis fieri mentionem.

Petenibus litterae apostolicae concedendae.

§ 10. Ut autem voluntatum et ordinationum nostrarum praemissarum, aliorumque superius expressorum executio promptior et efficacior subsequatur, volumus et mandamus, quod ordinariis, praelatis, apostatis ac religiosis praedictis petentibus, iuxta qualitatem casuum eorumdem, opportune ipsis literae apostolicae concedantur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum voluntatum, ordinationum, mandatorum et concessionis infringere, etc.

Datum Avenione, quintodecimo kalendas Iulii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 17 Iunii 1335, pontif. anno 1.

III.

Quod fratres Mendicantes ad ordines monachorum Nigrorum et Cisterciensium transire non possint absque licentia Romani Pontificis.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae huius prohibitionis. 2. Prohibitio (de qua in rubrica). — 3. Obstantium derogatio. — 4. Clausulae.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Regularem vitam professis expedit subtrahi omnem inquietudinis et turbationis materiam, quo in contemplationis suavitate quiescere valeant, et tranquillum redere Domino famulatum.

Causae huius prohibitionis

§ 1. Cum igitur ex eo, quod professores ordinum Mendicantium ad monachorum Nigrorum et Cisterciensium ordines consueverunt plerumque transire, multas in dictis ordinibus turbationes, infesta-

tionem, molestias, damna et scandala provenisse experientia doceat manifeste.

Prohibitio (de qua in rubrica):

§ 2. Nos his ex debito pastoralis officii pro futuro tempore occurrere cupientes, de consilio fratrum nostrorum decernimus, nequis cuiusvis ordinis Mendicantium professor ad aliquem dietorum duorum ordinum quocummodo transire valeat, sine Romani Pontificis licentia speciali, plenam et expressam de constitutione huiusmodi mentionem faciente.

Obstantium derogatio.

§ 3. Non obstantibus privilegiis apostolicis quibuscumque concessis in contrarium dietis ordinibus Mendicantibus seu eorum praclatis, aut aliis quibus eorundem; quae quoad hoc nullius ex nunc fore decernimus firmitatis.

Clausulae.

§ 4. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam huius nostrae prohibitionis, derogationis ac voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc.

Datum Avenione, quarto nonas iulii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 4 iulii 1335, pontif. anno 1.

IV.

Reformatio ordinis Cisterciensis monachorum S. Benedicti.

SUMMARIUM

Cisterciensis ordinis encomium. — 1. Benedictus in minoribus huius ordinis monachus. — 2. Non nisi gravissimis de causis se motum asserit ad haec edenda statuta. — 3. Proprium cuilibet monasterio sigillum. — Iuramentum de non alienando ab abbatibus emittendum. — 4. Casus et forma alienandi. — 5. Pecuniam ex alienationibus utiliter expendi et conservari mandat. — 6. Locationes non nisi ad quinquennium faciendae. — Excipiuntur tamen parvae, sterilesque possessiones ab hac lege. — 7. Mutui nonnullis hic expressis de causis accipiendi norma. — 8. Quae de conventuum consensu peragi debent, in scriptis redigenda. — 9. Iuramentum ab officialibus de fidei administratione

Bull. Rom. Vol. IV.

42

praestandum. — 10. Depositarii duo in quolibet monasterio eligendi, qui quater annis singulis rationem reddant. — 11. Iis vero rationem quovis anno reddant de receiptis et expensis abbates. — 12. De visitatorum numero, officio et evectioibus. — 13. A monasteriis interiacentibus victum solummodo recipiant. — 14. Quibus de causis visitatoribus adiungendi abbates. — 15. Nomina eorum, qui secreta eis notificant, revelare non possunt. — 16. Abbates visitantes quid recipere possint. — 17. Abbates et monachi declinantes ad alia monasteria, etc., non ultra duos dies comorentur in iis per quae transeunt. — 18. Abbates non accedentes ad capitulum generale quo pacto coercendi. — 19. De contributionibus solvendis. — 20, 21, 22. Contributiones a quo sint recipiendae et conservandae. — 23. Literae solutionis contributionis quo pacto sigillandae et custodiendae. — 24. Capitulum generale nihil de hac ordinatione potest immutare. — 25. De recipiendis in ordine. — 26. De habitu abbatum et monachorum. — 27. Superfluitas in omnibus vitanda. — 28. Abbates nunquam tantum equitantem ducere possunt. — 29. Esus carniū prohibetur, et omnes in contrarium licentiae irritantur. — 30. Locus coquendi carnes in casibus permissis. — 31. Abbates quando dispensare possunt super esu carniū. — 32. Consuetudines contrariae irritantur. — 33. Dormiant monachi in communi dormitorio. — 34. Cellae in dormitorio non construuntur, et constructae destruantur. — 35. Portio certa per monachos non recipienda. — 36. Concessio certi redditus similiter interdicitur. — 37. Divisio quoque honorum et reddituum inter abbates et conventus vetatur sub poenis hic expressis. — 38. Equitaturae quibus sint concedendae. — 39. Contra peculium et proprietatem. — 40. De victu et vestitu cuilibet subministrando. — 41. Numerus monachorum sit iuxta facultatem monasterii. — 42. De locis studiorum. — 43. Qui et ad quae studia sint mittendi. — 44. Quot et quolibet monasterio ad Studium mitti debeant. — 45. Studentium provisiones taxat. — 46. Lectio Biblicae sit in quocumque Studio generali. — 47. Studiorum expensas facientes iurent ut hic. — 48. Abbates cessantes mittere studentes cum

dictis provisionibus, poenam substinent. — 49. Provisores animarum studentium deputantur. — 50. Quod si quis de ord. Cistercien. in Studio Parisien. assignatus, sit dispositus ad magisterium theologiae vel baccalarium, non removeatur, etc. — 51. Studentes ordinis iura canonica non audiant. — 52. Officiales idonei pro obsequio studentium deputentur. — 53. Qui rectores et officiales in Parisiensi et aliis Studiis eligantur et a quibus. — 54. Doctorandi quid iurare, quidve observare debeant. — 55. Qui cursus Bibliae facere et qui Sententias legere possint. — 56. De rogatio contrariorum. — 57. Iussio hanc constitutionem in primo capitulo generali et annis singulis in aliis legendi, et etiam semel in anno in particulari capit. cuiuslibet loci.

**Benedictus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Fulgens sicut stella matutina in medio nebulae sacer Cisterciensis ordo in Ecclesia militante strenue militat operibus et exemplis, fervideque satagit per sanctae contemplationis applausum et innocentis vitae meritum montana scandere cam Maria; seque per exercitium laudabilium actionum, et pensum piorum operum curiosum, Marthae satagentis officio conformare. Hic nempe ordo in divini cultus ministerio sedulus, ut sibi et aliis proficiat ad salutem, in sacrae lectione paginae studiosus, ut ad perfectam excellentiae supernae cognitionem valeat pervenire; praestans et promptus in operibus charitatis, ut adimpleat legem Christi, a mari usque ad mare palmites suos meruit dilatare, quia gradualiter ad virtutum culmina patenter ascendit, et proinde per Sacri Pneumatis inflammantis corda debilia fistulas gratis abundavit, dignumque se reddidit a Romana Ecclesia, Ecclesiarum omnium magistra, multis insigniri privilegiis, et gratiosis favoribus communiri.

§ 1. Huius quoque ordinis ab adolescentia nostra perseveranter iugum sus-

tulimus, et in eo alumni effecti, per temporum curricula diuturna crevimus, tam in illo quam extra ipsum, successivis praerelationum honoribus; et tandem conscendimus, quamquam immeriti, summi cathedram pastorali. Licet autem, exigente apostolici ministerii cura, cuiuslibet ordinis approbati incrementum felix et floridum plenis affectibus in eo zelemur, a quo coelicae ac terrenaе salutis perfectio derivatur; eundem tamen Cisterciensem ordinem acie internaе devotionis et charitatis aspicimus; et ea, quae ipsius salutem et prosperitatem respiciunt, quatenus aeterni Patris beneplacitis gratificare credimus, favorabiliter promovemus.

§ 2. Sane recensentes memoriter, quod ab olim, dum eramus intra ordinem praerelatum, certa nos experientia instruebat, quod super quamplurimis articulari inferioris explicatis, ordo ipse apostolicae provisionis remediis indigebat; nos haec tunc et moderno tempore super eis et nonnullis aliis a dilectis filiis Guillermo Cisterciensi, Ioanne de Firmitate, Ioanne de Claravalle et Rainaldo de Morimundo monasteriorum dicti ordinis Cabilonensis et Lingonensis dioecesis abbatibus, diligenti collatione praehabita, super his omnibus plenarie informati dignum ducimus et pro urgente necessitate ac evidenti utilitate ordinis memorati, suadentibus etiam aliis iustis et rationabilibus causis, statuta et ordinationes, prout series subscripta describit, auctoritate apostolica edere: quae volumus et decernimus solidam habere roboris firmitatem, eaque debere perpetuis futuris temporibus firmiter observari, videlicet:

§ 3. Cum cautelae provisio in omnibus sit habenda, et praecipue ne paulatim deveniat in collapsum, quod est antiquitate vel prolixitate peracti temporis acquisitum, statimur ac etiam ordinamus, quod quilibet conventus eiusvis monasterii seu alterius loci conventualis dicti ordinis habeat proprium et speciale sigillum. Et quod quilibet abbas monasterii,

Benedictus in minoribus huius ordinis monachus

Nominis gravissimis de causis ad motum asserit ad haec edenda statuti.

Proprium cuiuslibet monasterii sigillum.

Cisterciensis
ordinis eno-
niam

sive alius loci alterius conventualis, administrationi principaliter praesidens eiusdem ordinis, et etiam abbas Cisterciensis, qui est pro tempore, antequam abbatiae suae vel administrationis huiusmodi se immisceat, iuramentum praestare ad sancta Dei Evangelia teneatur, quilibet scilicet inferior in manibus abbatis, qui electionem de ipso factam confirmare habeat et in praesentia sui proprii conventus, necnon ipse abbas Cisterciensis, qui est pro tempore, suo conventui et praenominatis tribus, necnon monasterii de Pontiniaco dicti ordinis Antisiodorensis diocesis abbatibus, si apud dictum monasterium Cisterciense praesentes extiterint; quod possessiones vel infra ad suum monasterium vel alium conventualem locum eius pertinentes seu pertinentia, non vendet, nec alienabit neque impignorabit, neque de novo infendabit, nec per aliquem modum donabit, nisi per modum inferius designatum. Et hoc idem illi, qui nunc sunt abbates monasteriorum seu aliorum locorum conventualium ipsius ordinis regimini praesidentes, teneantur iuramentum praestare infra sex menses, postquam statutum et ordinatio huiusmodi publicata fuerint, in proximo secuturo capitulo generali eiusdem ordinis.

§ 4. Quod quotiescumque alienationem rei immobilis vel iurium alicuius monasterii vel alterius loci conventualis dicti ordinis vel diminutionem censuum seu pensionum vel canonis aut venditionem arborum sylvarum non caeduarum imminere contigerit faciendas, tractatus duorum dierum (ad minus) interpolatorum diligens et maturus praecedere debeat, habendus per abbatem monasterii seu praesidentem regimini alterius loci conventualis, cuius erunt res, infra, census, pensiones, canon et sylvae huiusmodi, cum suo conventu monasterii seu alterius loci conventualis praefati. Et nihilominus alienatio seu venditio huiusmodi fiat de consensu ipsius conventus vel maioris et sanioris partis eiusdem; et quod de tra-

ctatu et consensu iam dictis scriptura conficiatur authentica, in qua nomina et cognomina tractantium et consentientium et sigilla abbatum monasterii vel praesidentis regimini alterius loci conventualis et conventus monasterii seu loci huiusmodi apponantur. Et antequam procedatur ad alienationem seu venditionem ipsam, petatur et obtineatur licentia super hoc ab ipsius ordinis capitulo generali; et subsequatur discussio super alienatione seu venditione huiusmodi, facienda per duos abbates praedicti ordinis, ab eodem monasterio seu alio conventuali loco non remotos, per dictum generale capitulum deputandas, et cum approbatione seu auctoritate duorum abbatum praefatorum. Quodque tam abbas monasterii seu praesidens ipsi conventuali loco, quam duo abbates praedicti et etiam abbas eiusdem monasterii vel deputatus ab eo, praesente conventu ipsius monasterii seu alterius loci conventualis, cuius res, infra, census, pensiones vel canon, aut sylvae huiusmodi alienanda seu vendenda fuerint, iuramentum praestent ante discussionem praedictam, quod in praemissis fideliter se habebunt, omni dolo et affectione inordinata remotis; et quod etiam fiat de causis alienationis seu venditionis huiusmodi et solemnitatibus praefatis, per quatuor abbates praedictos et praesidentem ipsi conventuali loco, sub eorum sigillis plena et fidelis relatio in proximo subsequenti generali capitulo antedicto; ut videatur, si circa haec omnia debite processerunt. Verum cum monasterium seu alius conventualis locus, castrum, villa, grangia vel res alia multum notabilis, alienandum vel alienandus seu alienanda fuerit, capitulum generale ipsius ordinis alienandi licentiam concedere non praesumat, nec procedatur ad eam quovis modo faciendam vel auctorizandam, nisi prius per idem capitulum generale Romano Pontifice consulto, et ab eo super hoc petita licentia et obtenta. Si vero aliter, quam praemissum est, aliquis ab-

Iuramentum de non alienando ab abbatibus emittendum.

Causa et forma alienandi.

bas vel regimini praesidens, alienare praesumpserit, tam ipse, quam officiales ipsius monasterii seu loci conventualis, in hac parte consentientes eidem, ab administrationibus suis per abbatem deponantur eorum, et alienatio huiusmodi praesumpta, sit ipso iure irrita et inanis.

Pecuniam *
ablationibus
utiliter expendi
et conservari
mandat.

§ 5. Caeterum, si propter alicuius monasterii seu loci conventualis debita exsolvenda, vel ut aliquid aliud, quod eidem monasterio seu conventuali loco sit utilius, acquiratur, aliquid alienandum extiterit, pecunia, quae inde habebitur, ad nullos usus alios, quam in acquisitionem seu debitorum solutionem huiusmodi convertatur. Et si secus actum fuerit, abbas monasterii vel alius praesidens conventuali loco, pecuniam huiusmodi ad usus alios, ut praefertur, convertens vel conversioni huiusmodi consentiens, ab administratione sua per abbatem deponatur ipsius. Caeteri vero monachi participes vel consentientes in idipsum, sint ad quodcumque officium seu administrationem eiusdem ordinis inhabiles ipso facto. Nec pecunia ipsa in solius abbatis seu alterius regimini praesidentis aut bursarii alicuius eorum remaneat potestate: sed reponatur in aliquo securo loco sub quatuor serraturis et diversificatis clavibus, quarum primam teneat abbas monasterii seu loci conventualis regimini praesidens, secundam bursarius, tertiam prior claustralis et quartam alius monachus ipsius monasterii, seu loci conventualis, de quo eiusdem monasterii seu loci conventualis conventui seu maiori et saniori parti eiusdem expedire videbitur, fideliter conservandum.

Locationes
non nisi ad quin-
quennium fa-
ciantur

§ 6. Volumus etiam, quod circa concessionem iurium aut reddituum alicui ad vitam eius vel aliud certum tempus et circa locationes vel etiam reddituum aut fructuum venditiones, ultra quinquennium faciendas, praemissa forma per omnia observetur; huiusmodi tamen consultatione ac licentia Romani Pontificis et etiam licentia dicti generalis capituli

et relatione in eo facienda exceptis. Permittimus tamen, quod parvae, steriles vel inutilis possessiones concedi possint sub annuo censu pecuniario vel sub certa portione seu quota proventus, ad tantum tempus quantum visum fuerit abbati monasterii ipsius et alteri abbati alicuius monasterii vel praesidenti regimini loci conventualis eiusdem ordinis. Praecedente tamen maturo ac diligenti tractatu habito cum suo conventu, et de consensu ipsius vel maioris et sanioris partis eiusdem, praestitoque primitus iuramento per ambos abbates praedictos, eodem conventu praesente, quod concessionem huiusmodi facere intendunt pro utilitate monasterii seu loci conventualis, cuius erunt possessiones praedictae. Et si aliter huiusmodi concessio facta fuerit, eo ipso sit irrita et inanis. Si autem multitudo dictarum possessionum, quamvis parvarum, sterilem vel inutilem existeret concedenda, tunc ante huiusmodi concessionem earum consulatur idem capitulum generale, ac ipsius super hoc habeatur licentia, prout superius est distinctum. Abbas vero, vel praesidens regimini loci conventualis, si contrarium attentare praesumpserit, ac officiales ipsius monasterii seu loci conventualis, super hoc ei consentientes, per eorum abbatem a suis administrationibus deponantur.

§ 7. Insuper quia plerumque contingit imminere necessitatis articulum, in quo ex diversis causis expedit abbatibus et praesidentibus principaliter regimini- bus aliorum locorum conventualium contrahere mutuum, hanc provisionis cautelam modificatam in hac parte volumus adhiberi, quod nullus abbas vel alius loci conventualis regimini praesidens ipsius ordinis, sine consensu proprii conventus, mutuum recipere valeat; et quod in authentica scriptura obligationis inde faciendae apponantur eorumdem abbatibus vel praesidentibus regimini et conventus sigilla. Sed si abbas a suo monasterio, vel regimini praesidens ab eius conven-

Recipiuntur
tamen parvae
sterilesque pos-
siones ab
hac lege.

Mutui nonnul-
lis hic expres-
sis de causis
accipiendi nor-
ma.

tuali loco remotus existeret, talisque urgeret necessitas, quod sine receptione mutui, sibi vel familiae suae aut negotiis utilibus seu causis per eum agendis providere non posset; permittimus, quod tunc sine suo consensu et eius sigillo mutuum recipere valeat, quod tamen summam centum librarum turonensium parvorum seu valorem ipsarum, sive integraliter seu particulariter non excedat; cuius mutui quantitatem, causam obligationis, ac personam, a qua illud recipitur, abbas vel alius regimini praesidens, mutuum ipsum recipiens, infra octo dies post eius regressum ad monasterium proprium vel suum conventualem locum ipsius, conventui ad hoc specialiter congregato explicare teneatur. Et quod ex quo semel usque ad huiusmodi summam centum librarum mutuum receperit, non possit amplius mutuum recipere sine consensu et sigillo conventus eiusdem, donec dictae centum librae fuerint integraliter persolutae. Quicumque autem abbas vel alius praesidens regimini loci conventualis per se vel per alium contrafecerit, eo ipso ab ingressu Ecclesiae ac divinis officiis sit suspensus.

§ 8. Et quia gesta hominum scripturae fidei committuntur, ut rei gestae memoria in posterum habeatur, volumus et ordinamus, ut ubicumque abbates vel alii locorum conventualium regiminibus praesidentes, aliquid cum expresso consilio suorum conventuum faciant, de quo testimonialis conficiatur scriptura, quod sigilla ipsorum abbatum vel aliorum regiminibus praesidentium, eorumque conventuum apponantur in illa. Et quod deinceps in sigillo cuiuslibet abbatis vel alterius loci conventualis regimini praesidentis, quocumque nomine censeatur, ipsius nomen proprium exprimat, ut melius sciri possit, per quem et cuius tempore, id, de quo agetur, factum extiterit, et ut malitias et falsitatum commentis via melius praeccludatur.

§ 9. Praeterea, cum sit consonum rationi, ut negotiorum gestores et officiales de gerendo fideliter et utiliter negocia et officia exercenda illis commissa, iuramenti vinculo adstringantur, volumus et ordinamus, quod cellararii, bursarii, negotiorum gestores, rentarii uncupati, caeterique officiales cuiuslibet monasterii seu alterius loci conventualis et eorum grangiarum magistri, cum ad officia vel magisteria huiusmodi assumentur, iuramentum praestare teneantur in manibus eorum abbatis vel alterius loci conventualis regimini praesidentis, suique conventus, quod in commissis officiis, administrationibus vel grangiis fideliter se habebunt; et quod de receptis et expensis fidele computum reddent, et reliqua ipsi monasterio seu conventuali loco aut eorum bursariis assignabunt. Et quod illi cellararii, bursarii, negotiorum gestores, officiales et magistri, qui nunc sunt, praestare teneantur simile iuramentum.

§ 10. Et quia, ubi prudentia et moderantia fidei firmitate vallatae non vendicant sibi locum, luxus inest; longique temporis victum brevis hora consumit, decet et expedit, ut per dispensatores prudentes et fidos quaecumque manuteneatur substantia, et etiam dispensetur. Unde statumus et etiam ordinamus, quod in singulis monasteriis et aliis conventualibus locis praedicti ordinis, per abbatem seu alium regimini praesidentem, de seniorum sui conventus consilio, duo bursarii deputentur, quorum unus principalis existat. Qui siquidem bursarii omnes pecunias ipsius monasterii vel loci conventualis undecumque provenientes, universaliter recipiant, et de dicti abbatis vel regimini praesidentis mandato, caeteris officialibus et aliis distribuunt, prout fuerit opportunum; ipsique bursarii quater in anno, sed caeteri officiales et receptores proventuum semel et etiam pluries, si eidem abbati vel regimini praesidenti videbitur expedire, de omni-

Iuramentum ab officialibus de fidei administratione praestandum.

Depositarii duo in quolibet monasterio eligendi, qui quater annis singulis rationem reddant.

Quae de conventuum consensu peragi debent, in scriptis redigenda.

bus receptis et expensis coram praedicto abbate vel regimini praesidente, ac senioribus de conventu ipsius monasterii seu loci conventualis, teneantur plenissimam et fidelem reddere rationem.

§ 11. Abbates etiam vel regiminibus praesidentes, coram dictis senioribus et bursariis annis singulis de receptis et expensis per eos plenam et fidelem rationem reddere teneantur. Recipiantque ipsi abbates, vel regiminibus praesidentes, a dictis bursariis pecunias pro expensis eorum. Et si dum ipsi extra monasteria vel alia conventualia loca eorum accesserint, eos pecunias contingat de proventibus monasteriorum, seu locorum conventualium eorum, aut aliunde recipere, huiusmodi pecunias in ipsorum regressu tradant bursariis praelibatis, computatis si quas de ipsis pecuniis expenderunt; abbates vero seu alii regiminibus praesidentes, si secus attentare, vel sibi alia retinere praesumpserint, ab ingressu Ecclesiae ac divinis officiis, post lapsum duorum mensium a die regressus huiusmodi computandorum, tamdiu suspensi existant, donec ea tradant bursariis memoratis.

§ 12. Porro quia per visitationis actum, de vita et conversatione illorum, qui visitantur, exquiritur, et per eum sincere debet correctionis et reformationis officium exerceri, nec proinde hi, iuxta canonicas etiam sanctiones, superfluis sunt impendiis aggravandi, statuimus ac etiam ordinamus, quod visitatores dicti ordinis in aliquo monasterio per eos visitando, antequam officium visitationis incipiant, nisi prima die, qua declinant ad illud, valeant demorari; et si manere ibi voluerint, sequenti die duntaxat id licitum sit eisdem. Et quod visitationes in eodem ordine faciendae deinceps non durent ultra triduum continuum, nisi apparens necessitas vel magna utilitas monasterii visitati dies exposceret ampliores: quodque ille visitator, qui ultra ipsos praedictos duos dies,

vel ultra praefatum triduum, absque necessitate vel utilitate praedictis, easdem visitationes prorogare praesumpserit, si abbas fuerit, sit a stallo chori et loco capituli abbatialibus per unum sequentem annum eo ipso suspensus, et sedere in stallo et loco capituli remotis a stallis aliis et locis abbatialibus teneatur; si vero fuerit monachus, eo ipso sit per unum annum sequentem inhabilis ad quodcumque officium et administrationem seu gubernationem in eodem ordine obtinenda. Et nihilominus per sex menses sequentes in pane et aqua in suo monasterio ieiunare qualibet sexta feria teneatur; et quod similes poenas incurraant abbates et monaci, qui visitationis officium impendendo, numerum evectioinum, per feliciorum Clementem Papam IV praedecessorem nostrum super hoc taxatum, excedent. Nec praesumant visitatores ipsi ante huiusmodi eorum visitationem vel in ipsa seu post eam, occasione dictae visitationis aliquod munus suspectum per se vel alium recipere, nec illud a suis recipi permittant; expensas tamen, quas fecerint ad visitatum monasterium eundo et de ipso redeundo, recipere valeant iuxta ordinationem super hoc factam per Clementem eundem.

§ 13. Ubi autem a monasterio iam visitato usque ad monasterium visitandum aliquod vel aliqua monasteria in itinere constituta extiterint, ad quae dicti visitatores possint commode declinare, hoc ipsi efficere valeant; dictaque monasteria taliter constituta eosdem visitatores caritative recipere, decenterque tractare, ac eis providere in victualibus teneantur et pro diebus, quibus ad huiusmodi constituta, ut praefertur, monasteria declinant, et eis, ut praetangitur, provisum extiterit, nullas expensas possint a monasterio seu locis recipere visitatis. Abbas autem contra praedicta recipiens, nisi infra duos menses a receptione huiusmodi computandos, eis a quibus receperat, receptum restituat, ipsis elapsis, du-

lis vero rationem quovis anno reddant de receptis et expensis abbatibus.

De visitationum numero, officio et evectioinibus.

A monasteriis interiacentibus victum solummodo recipiant

plom restituere teneatur. Monachus vero quicquid contra id receperit restituere non postponat, et ob hoc regulari subiacet disciplinae.

Quibus de causis visitationibus adiungendi abbates.

§ 14. Nec audeant praefati visitatores in ipsis visitationibus sibi alios abbates adiungere, nec ipsi alii abbates se illis adiungant, nisi pro consilio vel auxilio, ubi casus depositionis alicuius abbatis, vel aliud magnum et arduum negocium, seu patriae vel locorum, per quae transire haberent, periculum immineret, seu interpretatio linguarum necessaria foret; verumtamen Cisterciensis et quatuor abbates quatuor principalium filiarum, qui sunt pro tempore, ac superius nominantur, in eisdem visitationibus unum alium abbatem, si velint, secum recipere vel sibi adiungere valeant.

Nomina eorum qui secreta eis notificant revelare non possunt.

§ 15. Neque praedicti visitatores nomina eorum, qui eis in ipsis visitationibus secreta revelaverint aliqua, ea revelare praesumant, nisi tunc demum, cum propter revelata huiusmodi ad alicuius punitionem vel poenam fuerit procedendum, necnon revelantes huiusmodi puniantur plus vel minus, prout facti qualitas exiget, secundum arbitrium ipsius ordinis capituli generalis.

Abbatibus visitantibus quid recipere possint.

§ 16. Et quod abbates maiores post abbatem Cisterciensem et quatuor alii abbates eorumdem principalium filiarum, qui sunt pro tempore, extra visitationes eorum, sex tantum; alii vero minores abbates quatuor erectionibus sint contenti; nec hoc praetextu, qui paucioribus uti solebant, credant sibi potestatem plurium attributam.

Abbatibus et monachis declinantibus ad alia monasteria, etc., non ultra duos dies commorantur in eis per quae transiunt.

§ 17. Rursus, praecavere volentes, ne per abbates vel monachos dicti ordinis, declinantes ad alia monasteria eiusdem ordinis, veniendo ad huiusmodi capitulum generale, vel de illo redeundo, seu alias, huiusmodi alia monasteria plus debito aggraventur, statuimus et ordinamus, quod abbates aut monachi praefati ad idem capitulum venientes vel de ipso redeuntes, seu alias, tamquam hospites ad ali-

quod monasterium seu locum conventuale iam dicti ordinis declinantes, non remaneant in eodem monasterio seu conventuali loco vel locorum ipsorum, ultra diem, qua illuc declinaverint, et sequentem, nec ultra dictos dies; abbas vel cellerarius aut aliquis alius dicti monasterii seu loci conventualis, aut aliquorum locorum eorumdem, ipsos invitare vel amplius eis aliquid ministrare praesumant. Quod si ex aliqua rationabili causa ipsi vel aliquis de familia eorumdem amplius remanere voluerint, expensas, quas tunc ibi fecerint, de bonis proprii monasterii, vel aliunde procuratis, solvere teneantur. Quicumque vero contrarium fecerint, tantantes, quam recipientes, de inobedientia et transgressione huiusmodi statuti et ordinationis nostrorum per generale dicti ordinis capitulum puniantur. Sed per praedicta nullum ius ipsorum declinantium alieni aquiratur, etiam per ipsos duos dies vel alias ad aliquod monasterium seu locum conventuale eiusdem ordinis aut locorum eorum declinandi, aut in eorum aliquo remanendi; hoc tamen salvo, quod circa patienter infirmantes solita caritas et pia hospitalitas observentur.

§ 18. Quia vero ideo sunt huiusmodi generalia capitula instituta, ut in eis de statu monasteriorum et aliorum locorum regularium ac de reformatione ordinis et observantia regulari tractatus debeat diligens adhiberi, dignum et debitum fore dignoscitur, ut ad illa convenient universi, quibus id imminet, praepeditio nem canonicam non habentes. Quare statuimus et etiam ordinamus, quod abbates ipsius ordinis, qui de caetero non venerint ad dictum capitulum generale (qui venire tamen tenebantur, secundum ordinis praedicti statuta, non habentes impedimentum legitimum, seu licentiam specialem ab eo, qui dare possit eandem) exhibere teneantur duplum eius, quod expensuri essent ad idem capitulum veniendo et redeundo de illo, du-

Abbatibus non accedentes ad capitulum generale quo parati fuerunt.

plumque huiusmodi solvere in sequenti capitulo generali in utilitatem ipsius generalis capituli convertendum: et quod possit definitores eiusdem capituli generalis tales abbates non venientes ad duplum huiusmodi exsolvendum, auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, coarctare, eorumque super hoc processum habendum et ferendas sententias publicare ac facere publicari. Quodque circa ipsum duplum in totum vel in partem nulli valeat fieri gratia, vel remissio indulgeri. Illi vero abbates, qui legitimum impedimentum seu licentiam huiusmodi asseruerint se habere, illa conventibus suis tempore, quo iter eundi ad d. capitulum arripere debent, exponere teneantur, et nihilominus subsequenter de dictis impedimento sive licentia in ipso generali capitulo fidem facere pro suum procuratorem, seu excusatorem, probum et idoneum virum, habentem speciale mandatum praestandi iuramentum in animam ipsius mittentis, causas absentiae ac impedimentum huius vera esse; quod quidem iuramentum praestare teneantur, si visum fuerit abbati Cisterciensi, qui est pro tempore ac praesidentibus ipsi capitulo generali. Et si abbas ac praesidentes praefati tale impedimentum et licentiam ipsam non esse legitimam fuerint arbitrati, tales abbates, qui ad idem capitulum nequaquam venerunt, declarent incurrisse poenam solvendi praefatum duplum, quemadmodum est praenissum.

De contribu-
tionibus solven-
dis.

§ 19. Quia vero nonnulli, sicut accepimus, ad solvendum contributiones, quae in eodem ordine pro necessitatibus et usibus communibus, et alias consuetis ipsius ordinis pro tempore imponuntur, se reddunt difficiles et remissos, nos adversus eos et circa negotia contributionum ipsarum, aliaque illa contingentia, prout sequitur, duximus providendum: videlicet quod abbati Cisterciensi et quatuor coabbatibus principalium filiarum

supradictis et qui pro tempore fuerint et cuilibet eorumdem, auctoritate apostolica, remoto appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam et per alia remedia iuxta dicti ordinis instituta et observantias consuetas, aliaque opportuna remedia, compellendi eos, quibus dictae contributiones pro tempore impositae fuerint, ad solvendum easdem; et ad id etiam coarctandum, recusantes seu negligentes solvere praefatas contributiones iam impositas, et quosvis alios impedimentum praestantes publice vel occulte, quo minus contributiones praedictae solvantur, ad desistendum prorsus ab impedimento huiusmodi, nec non processus habendos ac excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliasque sententias ferendas in tales recusantes, negligentes et impedimentum praestantes, nunc et in posterum, in eorum et aliis monasteriis ac locis circumvicinis dicti ordinis, prout fuerit opportunum ac in generali capitulo ipsius ordinis publicandi et publicari faciendi, plenam atque liberam concedimus tenore praesentium potestatem.

§ 20. Volumus autem, quod praedictas contributiones deinceps recipiant tres abbates dicti ordinis, ad hoc per ipsum generale capitulum, seu per definitores eiusdem annis singulis deputandi, qui iuxta ordinationem dicti capituli, seu definitores eius pro necessitatibus et usibus communibus, aliasque consuetis iam dicti ordinis dispensent easdem; et si quid de ipsis contributionibus superfuerit, in aliquo monasterio securo ad hoc per dictum capitulum vel per ipsius definitores eligendo, ponatur et sub provisione custodiae per ipsos tres abbates super hoc adhibenda, sub tribus serraturis et diversificatis clavibus, de quibus quilibet ipsorum trium abbatum suam clavam teneat, fideliter conservetur. Tenebuntur namque praefati tres abbates in subsequenti capitulo generali de receiptis et expensis per eos definitores ipsius capituli reddere rationem; et illud quod

Contributiones
a quo sint reci-
piendae et
conservandae.

restabit, ipsi capitulo seu definitioribus ipsius capitulo custodiendum restituere, modo praemisso, per alios tres abbates per ipsum capitulum seu definitores eius, ut praetenditur, deputandos.

§ 21. Dictique tres abbates, quando ad praedicta deputabuntur, iuramentum praestabunt, quod in recipiendo, custodiendo et expendendo contributiones praedictas, ac in reddendo rationem de ipsis fideliter se habebunt.

§ 22. Poterunt autem dicti tres abbates receptores, modo praedicto a generali capitulo seu definitioribus ipsius capitulo deputati, de ipsorum abbatibus Cisterciensis et quatuor coabbatum totidem principalium filiarum consilio, certis personis fidelibus et discretis, annis singulis vices suas committere ad recipiendum contributiones in generali capitulo non solutas. Qui siquidem discreti praestabunt solemniter iuramentum, quod praefatas contributiones recipient, levabunt, exigent et servabunt fideliter, et ad sequens generale capitulum dictis commissariis generalis capitulo seu definitioribus eius integraliter deportabunt; dictique tres abbates rationem reddent coram eisdem abbate Cisterciensi et quatuor coabbatibus totidem principalium filiarum, si omnes praesentes fuerint, necnon coram illis definitioribus, quos praefati Cisterciensis et quatuor coabbates in divisione decreverint detinendos.

§ 25. Volumus quoque, quod fiat speciale sigillum, quo literae solutionis contributionum dicti ordinis de caetero sigilliantur, quod quidem sigillum sub tribus serraturis et diversificatis clavibus penes dictos tres abbates vel in aliquo monasterio, de quo eis magis expedire videbitur, apud aliquem vel aliquos, quem vel quos eligendum vel eligendos decreverint, iam dictum sigillum modo praefato servetur: praedictae tamen personae, quibus de dd. abbatibus Cisterciensis et quatuor coabbatum totidem principalium filiarum consilio, ipsi tres abbates,

ut praedicitur, committent vices suas, dum non solutas contributiones receperint, poterunt de solutionibus particularibus, quae fiunt extra capitulum generale, recognitiones facere sub sigillis propriis eorumdem; sed illa, quae fiunt postmodum eis, sigillabuntur praedicto speciali sigillo.

§ 24. Praemissa vero circa ordinationem contributionum sic exacte ac diligenter observentur in ordine antedicto, quod etiam per generale capitulum vel alium seu alios quoslibet, quovis colore quaesito, contra ea nihil fieri praesumatur; et si quis secus attentare praesumpserit, incurrat excommunicationis sententiam ipso facto.

§ 25. Nempe cautius providere volentes, quod pro divino cultu et aliis obsequiis praestandis in ordine praelibato, personae recipiantur idoneae ipsis officiis congruentes, statuimus et ordinamus, quod de caetero in eodem ordine non recipiantur in monachos vel conversos nisi personae idoneae ad ea, quae conveniunt monachis vel conversis praedicti ordinis, et nisi per abbates monasteriorum vel principaliter praesidentium regiminibus, et aliorum locorum conventualium ipsius ordinis et infra monasteria seu loca huiusmodi, cum consilio seniorum de conventu, seu maioris et sanioris partis eorum monasterii vel alterius loci conventualis, in quo monachorum vel conversorum fit receptio praedictorum. Si secus actum fuerit, carere viribus decernentes.

§ 26. Profecto, quia honestas, temperantia et modestia debent in cunctis personis ecclesiasticis, et maxime regularibus divinis laudibus sedulius dedicatis, locum praecipuum obtinere, statuimus et etiam ordinamus, ut omnes abbates et praesidentes regiminibus aliorum locorum conventualium, et monaci eiusdem ordinis, pannis bruni vel albi coloris dumtaxat utantur, et quod domicellum seu domicellos de vestibus vel robis partitis aut

Capitulum gen.
dicitur de hac ordi-
natione po-
test immutari

De recipiendis
in ordine.

De habitu ab-
batum et mona-
chorum.

Litterae solu-
tionis contri-
butionis quo pe-
cunia sigillandae
et custodiendae.

virgatis, sive alias sumptuosis indutum vel indutos ducere non praesumant.

Superfluitas in omnibus vitanda

§ 27. Quodque a curiositate aut superfluitate vasorum argenteorum, lectisterniorum et quorumlibet ornamentorum curent penitus abstinere. Contrarium vero facientes per abbates eorum et per visitatores, vel per capitulum generale ipsius ordinis, taliter puniantur, quod metus poenae aliorum, sic excedere volentium, meta existat.

Abbas unum tantum equitatem ducere possunt

§ 28. Et quod abbates monasteriorum, et praesidentes regiminibus aliorum conventualium locorum dicti ordinis, exceptis abbate Cisterciense et quatuor coabbatibus totidem principalium filiarum supradictis, qui sunt et pro tempore fuerint, ultra unum saecularem clericum sive laicum equitatem ducere non praesumant.

Esus carnis prohibetur, et omnes in contrarium licentiae irritantur

§ 29. Quia vero personas regulari observantiae deditas decet potissimum ab esu prohibitorum cibariorum, tam virtutis amore, quam poenae formidine abstinere, ne ab eis in castimoniae lubricum descendatur, auctoritate praesentium firmiter inhibemus, ne deinceps abbates et monaci dicti ordinis, extra monasteria seu loca conventualia eiusdem ordinis, et etiam ipsi monaci infra monasteria seu loca huiusmodi, aut in cameris et extra infirmitorium commune, carnes vel pulmenta cum carnibus condita vel decocta praesumant comedere, contra observantiam dicti ordinis diutius observatam. Nos enim licentias, quas aliqui abbates et monaci iam dicti ordinis dicunt se habere, cum tales licentiae redundant in scandalum aliorum, penitus revocamus. Monachus autem vel conversus, qui huiusmodi nostrae inhibitionis transgressor extiterit, tribus diebus pro qualibet carnis vel dictorum pulmentorum comestione ieiunare in pane teneatur et aqua, et quod nihilominus quolibet ipsorum dierum in capitulo regularem accipiat disciplinam. Sed abbas inhibi-

tionis praefatae transgressor, non ad disciplinam ipsam, sed ad huiusmodi ieiunia teneatur, et si scierit haec omiserit negligenter (1) facere observari, etiam ex negligentia huiusmodi teneatur ad ieiunia praelibata, quae quidem poenae nulli remitti valeant, nec super eis vel ipsarum parte aliqua cum aliquo dispensari. Quod si aliqui super esu carnis vel pulmentorum praedictorum saepe inventi fuerint delinquentes, seu esum ipsum contra ordinationem huiusmodi frequentantes, et per abbates proprios, quod a talibus abstineant, canonicè moniti, non destiterint, sint post monitionem huiusmodi per biennium eo ipso inhabiles ad quaecumque officia et administrationes in eodem ordine obtinenda; obtinentes vero illa, removeantur, si abbatibus eorum visum fuerit, ab obtentis. Inhibemus quoque quod nullus monachus vel conversus dicti ordinis cuiuscumque conditionis existat, etiam si officium habeat, nisi aegritudine gravi vel debilitate detentus fuerit, carnes de caetero in cameris infirmitorii comedere praesumat; sed omnia comedant in refectorio communi infirmitorio deputato.

§ 30. Neque carnes parentur nec decoquantur alibi, quam in infirmitorio communi seu in coquina eidem infirmitorio deputata vel in posterum deputanda, nisi abbas, ex aliqua causa rationabili, alibi decoqui vel parari mandaret easdem, vel in eius absentia, ille cui dictus abbas commiserit vices suas. Ubicumque autem carnes pro aliis, quam pro infirmis vel debilibus paratae fuerint, per infirmitarium intercomedentes in infirmitorio dividantur.

Locus coquendi carnes in casibus permissis

§ 31. Abbatibus vero benemeritis qui cesserunt vel cedent in posterum spontanea voluntate, locus et esus carnis per abbatem proprium secundum suae discretionis arbitrium concedantur. Et quilibet abbas dicti ordinis ex indulgentia possit interdum aliquos fratrum, nunc hos et nunc illos, prout necessitas postulaverit,

Abbas quando dispensare possunt super esu carnis.

(1) Forsan *diligenter*.

advocare, ipsosque secum in camera sua melius et plenius exhibere. Abbates autem et aliae notabiles personae ipsius ordinis ad monasteria declinantes, de abbatis vel, eo absente, de praesidentis regimini eiusdem monasterii licentia in camera ipsius abbatis vel in communi infirmitorio carnibus uti possint.

Consuetudines
carnariae irri-
taatur.

§ 32. Et quoniam aliqui monaci dicti ordinis in nonnullis monasteriis et studiis sibi temere vendicare praesumunt, quod certis diebus qualibet septimana iuxta observantias seu consuetudines vel statuta, quae super hoc allegant, minus tamen rationabilia, eis carnes debeant ministrari; nos huiusmodi abusum, observantias, consuetudines seu statuta huiusmodi, utpote vergentia in eorum religionis opprobrium, et exemplum et perniciem aliorum, penitus reprobantes, auctoritate ordinamus eadem, quod nullus abbas, provisor, prior, cellerarius vel alius deinceps haec aliquatenus observare praesumat, nec etiam observari permittat, aut ministrare vel ministrari facere occasione observantiarum, consuetudinum seu statutorum praedictorum carnes alicui praedicti ordinis, praeterquam in aliis casibus licitis et permissis.

Dormiant mo-
nachi in com-
muni dormito-
rio.

§ 33. Cumque tam secundum canonica, quam regularia instituta, in unum locum dormire debeant monachi universi, et praetextu camerarum seunctarum, quae in aliquibus monasteriis extra infirmitoria propter cellas, quae in dormitoriis sunt constructae, multae sunt inhonestates et dissolutiones inductae; nos super his expressius et salubrius providere volentes, statuimus et ordinamus, quod nullus de caetero monachorum in cameris iacere audeat, nisi solummodo propter invaliditatem corporalem (et tunc in cameris infirmitorii dumtaxat), sed omnes in dormitorio iaceant, nisi forte ab hoc aliquis propter officium excusetur; et tunc possit alibi, si aliter commode in dormitorio iacere non valeat.

§ 34. Ad hoc etiam statuendo et or-

dinando adiciamus, quod deinceps cellae in dormitorio nullatenus construuntur, et si quae iam constructae fuerint, omnino per abbates vel principales praelatos proprios infra tres menses a tempore, quo hoc statutum et ordinatio ad eos pervenerit, et eis negligentibus seu non valentibus, per visitatores, in prima visitatione quam impendent, auctoritate apostolica destruantur; et quod super his resistentes eisdem vel impedimentum aliquid praestantes seu praestari procurantes et ad hoc dantes auxilium, consilium vel favorem publice vel occulte, incurrant excommunicationis sententiam ipso facto. A qua quidem sententia nequeant nisi per visitatores absolvi praefatos, quos etiam ipsi visitatores per alia iuris et statutorum eiusdem ordinis remedia valeant coercere. Priores tamen claustrales et superiores possint iuxta abbatis vel praelati principalis arbitrium, cellam habere infra dormitorio competentem. Dicti autem visitatores, quod super his invenerint vel fecerint, referant plene ac fideliter in ipsius ordinis subsequenti capitulo generali.

Cellae in dor-
mitorio non
construuntur, et
constructae des-
truantur

§ 35. Quia vero in nonnullis monasteriis et aliis locis conventualibus dicti ordinis servari dicitur abusive, quod quilibet monachus certam bladi, panis, vini vel pecuniae recipiat portionem, nos prorsus abusum huiusmodi detestantes et etiam abolentes, ac volentes in hac parte utiliter providere, auctoritate praedicta firmiter prohibemus, quod deinceps in nullo ipsius ordinis monasterio fiant huiusmodi portiones. Sed ministrentur unicuique, prout communitas eiusdem ordinis observavit hactenus atque servat.

Portio certa
per monachos
non recipienda.

§ 36. Adicientes ac prohibentes etiam, quod nulli monacho certi redditus aut proventus seu pars reddituum vel proventus aut aliqua pensio pro victu vel vestitu seu ex quacumque alia causa, de caetero concedantur vel alicui assignentur, aut alicui vel aliquibus monachis ab extraneis concessi vel donati permittantur

Concessio certi
redditus simili-
ter interdicitur.

eisdem: sed in utilitatem monasteriorum ipsorum per abbates proprios convertantur.

§ 57. Quodque inter abbates et conventus, aut officiales alicuius monasterii dicti ordinis, nequaquam fiat sectio bonorum, fructuum, reddituum vel proventuum eorum, sed communibus ipsorum usibus deputentur. Nos enim concessionem vel assignationem eisdem monachis de dictis redditibus vel proventibus seu eorum parte aut pensione aliqua factas, ac sectiones bonorum seu discretionem fructuum, reddituum vel proventuum huiusmodi, si quae factae sunt, totaliter revocamus. Abbates vero, qui deinceps portiones praedictas aut sectiones seu divisiones huiusmodi bonorum et aliorum praefatorum monasteriorum suorum fecerint vel fieri concesserint, aut hactenus factas servare permiserint, deponantur. Monachi autem, qui praedictis restiterint vel impedimentum per se vel alium praestiterint seu praestari procuraverint, tanto tempore carceri mancipentur, quanto abbati seu alio principali praelato eorum visum fuerit expedire; ac si etiam abbati vel ipsi principali praelato in hoc contradixerint, perpetuo carceri mancipentur. Abbatibus vero benemeritis, qui voluntarie cesserunt vel cedent in posterum, sufficiens et congrua provisio, prout abbati et abbati successori cedentis abbatis, de consilio seniorum de conventu illius monasterii, cuius regimini cessit vel cedit, visum fuerit, assignetur et etiam praebeatur.

§ 58. Et ut omnis evagationis ac inutilium expensarum occasio subtrahatur, auctoritate inhibemus eadem, ne quisquam monachus vel conversus dicti ordinis cuiuscumque status vel conditionis existat, equitaturam tenere praesumat, cellarariis, procuratoribus et grangiarum gubernatoribus dumtaxat exceptis, quibus abbas possit hoc de una tantum concedere, si viderit expedire. Cellarariis tamen Cisterciensium et aliorum quatuor mona-

steriorum totidem principalium filiarum praedictarum duae possint equitaturae concedi, si eorum abbatibus videatur.

§ 59. Quamvis autem contra monachos proprietarios, exceptis administratoribus, sit pleue provisum per canonicas sanctiones, cum abdicatio proprietatis sit annexa regulae monacali; nos tamen specialius providere volentes contra illos monachos et conversos dicti ordinis, qui suae salutis obliti, contra regularem institutionem, pecunia congregata, iura, possessiones, redditus, pensiones, animalia et alia bona emerunt seu emi fecerunt et faciunt, aliquando proprio et saepe nomine alieno, multis super his figmentis adhibitis, aliisque ipsa tradunt animalia nutrienda, et cum augmento vel lucro, sibi vel alteri reddenda eorum nomine seu pro ipsis, et alios multos contractus tamquam negociatores exercent; necnon appetentes luera turpia et sectantes peculium occultant et illicite detinent in suarum periculum animarum, auctoritate praefata decernimus, omnia praemissa, quae tamen alias restitutioni non subiacent aliorum, fore per abbates proprios monasteriis propriis applicanda, et in utilitatem ipsorum monasteriorum totaliter convertenda. Quodque ipsi abbates alicui monacho vel converso, talia faciendi licentiam nequeant impertiri, et quod dicti monachi et conversi praedicta committentes vel huiusmodi applicationi seu conversioni aliquantulum resistentes vel impedimentum publice vel occulte praestantes seu praestari procurantes, et peculium praedictum non revelantes et reddentes abbatibus praelibatis, sint eo ipso inhabiles ad quodcumque officium, administrationem, regimen et gubernationem quamlibet in eodem ordine obtinenda: permitimus tamen quod cum ipsis monachis et conversis possit abbas eorum super poenis huiusmodi dispensare, dum praedicta revelaverint et plene restituerint, quando eis videbitur expedire. Monachis autem et conversis etiam administrationes habenti-

Divisio quoque bonorum et reddituum inter abbates et conventus restatur sub poenis hic expressis.

Contra peculium et proprietatem.

Equitaturae quibus sibi concedenda.

bus, pecunias vel alia bona quibuscumque mutantibus vel debita fingentibus, quae non debent, talis poena per abbates proprios imponatur, quae sit illis ad salutaris correctionis profectum, et caeteris attentare similia volentibus in exemplum.

§ 40. Et quia per ministros providos administrationes bonorum consueverunt fructuose ac laudabiliter exerceri, volumus, ut abbates monasteriorum eiusdem ordinis, sic bona monasteriorum suorum dispensare ac providere talia teneantur, quod monachis et conversis tam sanis quam infirmis sufficienter provideatur in victu ac vestitu secundum cuiusque monasterii facultates et qualitates cuiuslibet regionis.

§ 41. Quodque in monasteriis praedictis non plures monachi vel conversi ponantur, quam ex facultatibus dictorum monasteriorum possit congrue provideri.

§ 42. Praebere quippe materiam intendentes, quod in eodem ordine per sacrae theologiae studium professores ipsius erudiantur et illustrentur in illa, ut in Ecclesia Dei sibi ipsis et aliis fructus salutis, favoris, honoris et honestatis, caelestis Agricola irrigante ac multiplicante, producant, matura deliberatione praehabita, subscripta de praefato et alias literali studio, scholaribus proventis, ac doctoribus, et alia quae circa ea rationalia et opportuna fore perspeximus, auctoritate saepedicta statuimus, ordinavimus et disposuimus, pro moderno et postero tempore valitura, perpetuo et inviolabiliter observanda: videlicet quod generalia Studia dicti ordinis in sacra Pagina Parisiis, Exoniae, Tholosae et apud Montem Pessulanum Magalonen. dioec. deinceps existant. Studium autem quod Stellae Pampilonen. dioec. fore consuevit, Salamanticam transferimus propter propinquitatem Studii Tolosani: ordinantes quod Bononiae fiat Studium quando commode fieri poterit et domus pro studentibus, (1) vel ematur. Fiatque Salamanticae illud idem. Metis quoque sit particulare Studium

(1) Deest aliquid.

inscientiis primitivis, ubi etiam domus pro Alamannis per generationem supradicti monasterii Morimundi ematur, quantum generatio ipsa in Alemannia se extendit. Quodque domibus eorum, qui studebunt Bononiae ac Salamanticae, illi abbates seu rectores eorum praesint, de quibus ordinabitur per ipsius ordinis capitulum generale.

§ 45. De his namque provinciis, scilicet de Viennen., Tarentasien., Ebredunen., Arelaten., Aquen., Narbonen., Bituricen., Auxinat., Tarraconen., Caesaraugusten., Burdegalen. et Tholosan. ad praefata Tholosan. et Montis Pessulani Studia transmittantur. Qui vero ad Stellam mitti consueverunt, Salamanticam destinentur, exceptis illis de regno Navarrae, qui mittantur ad ipsum Studium Tholosan. Sed Alamanni dirigantur ad Studium Meten. pro dictis scientiis primitivis, ad quod quidem Meten. Studium nullus de generatione Clarevallis mittatur invitus. Bononiam autem Italici, et Exoniam Anglici, Scoti, Vallenses et Hybernici destinentur. Sed ad Studium Parisiense, quod est caeteris praecipuum, et fons omnium studiorum, indistincte mittantur ex omnium natione vel generatione, secundum modum inferius annotatum, videlicet quod abbates monachos illos, quos habebunt ad dicta Studia mittere, ad ea de consilio patris abbatis vel visitoris et conventus proprii aut sanioris partis eiusdem conventus transmittere teneantur. Sic tamen quod mittantur magis dociles et idonei, necnon ad proficiendum dispositi, et quod tali tempore transmittantur, quod prima die mensis octobris, vel circa, in Studio Parisiensi existant, in aliis vero Studiis in B. Lucae, vel Omnium Sanctorum festis infallibiliter sint praesentes.

§ 44. Numerus autem mittendorum videtur sufficere, prout sequitur: consideratis oneribus iam dicti ordinis, et temporum qualitate, scilicet de quolibet monasterio cuiusque provinciae seu generationis, in quo sunt, vel erunt, aut esse

De victu et re-
sistit emilibet
subministrando.

Numerus mo-
nasteriorum sit iux-
ta facultates
monasterii.

De locis Stu-
diorum.

Qui et ad quae
Studia sint mit-
tendi.

Quot e quolibet
monasterio
ad Studium mitti
debeant.

poterunt quadraginta monaci vel supra, Parisios debent mitti duo. De quolibet vero monasterio, in quo sunt, vel esse poterunt triginta monaci et supra, usque ad quadraginta monachos exclusive, ad idem Studium Parisiense debeat mitti unus. Et de quolibet monasterio in quo erunt vel esse poterunt decem et octo monaci et supra, usque triginta monachos exclusive, ad alia generalia Studia, vel Parisios, si mittentes maluerint, debeat similiter unus monachus destinari. Ad Metense autem Studium, cum fuerit institutum, de quolibet monasterio generationis dicti monasterii Morimundi, quantum ipsa generatio se in Alemaniam et ultra Renum extendit, in quo erunt vel esse poterunt a decem et octo monaci inclusive usque ad triginta monachos exclusive, unus mittatur ad minus pro scientiis primitivis. Pro quibus, dummodo ipsi mittentes ad aliud mittant, destinare ad alia non cogantur.

Studium
provisiones ta-
rat.

§ 45. Provisionem equidem studentium taliter limitamus, et sufficientem esse conspicimus, videlicet quod magister regens Parisiensis de communi contributione dicti ordinis, vel de redditibus communibus octuaginta libras turonensium parvorum, et a monasterio proprio vigintiquinque libras eiusdem monetae, pro bursa et aliis necessitatibus suis: baccalarius vero regens Parisiis, de dicta communi vigintiquinque, et a proprio monasterio alias vigintiquinque, pro bursa et aliis necessitatibus eius: ac lector Biblicae in eodem Studio de praefato communi decem, et a proprio monasterio viginti libras ipsius monetae percipiant annuatim: quilibet vero scholarius studens in ipso Studio, viginti libras dictae monetae a proprio monasterio pro bursa et aliis necessitatibus suis percipiant similiter annuatim. Sed in aliis Studiis abbates ipsorum Studiorum rectores, magister in theologica facultate in illis regenti, de quadraginta libris praedictae monetae pro bursa et aliis necessitatibus

suis providere annis singulis teneantur. Quando autem baccalarius in eisdem Studiis reget, ubi commode non reperiretur magister, teneantur dicti abbates dicto baccalario de triginta libris praedictae monetae pro bursa et omnibus necessitatibus suis annis singulis providere.

§ 46. Ordinamus quoque ut in quolibet generali praedictorum Studiorum unus, qui Biblicam biblicae seu textualiter continue legat, existat, cui ultra quindecim libras iam dictae monetae, quas percipiat a proprio monasterio pro bursa, centum solidi eiusdem monetae pro omnibus aliis necessitatibus suis annuatim a cellarario de bursis scholarium tribuantur. Quilibet autem scholarius in dictis aliis Studiis generalibus praeter Studium Parisiense, ac in dicto Studio Metensi quindecim libras praedictae monetae a proprio monasterio pro bursa et omnibus aliis necessitatibus suis percipiat annuatim. Si quidem omnes provisiones huiusmodi tam abbates dictorum Studiorum rectores, quam abbates proprii, prout quemlibet eorum continget seu tangere poterit, mittere teneantur ad dicta Studia eorum sumptibus, et illas ibidem solvere, terminis superius designatis, quibus ipsi mittendi esse debent in Studiis memoratis.

§ 47. Cellarii vero et alii expensas dictorum Studiorum facientes teneantur iuramentum praestare, quod omnia, quae recipiant de provisionibus ipsorum Studiorum et studentium, fideliter dispensabunt, et tenebunt etiam reddere rationem de receptis et expensis in fine cuiuslibet mensis, praesentibus magistro seu lectore dictorum Studiorum, baccalario, et provisoro, ac septem aliis discretioribus scholaribus, quos dicti provisor, magister et baccalarius ad id deliberaverint advocandos.

§ 48. Et ut ipsi abbates, qui ad mittendum adstringuntur, prout superius est expressum, diligentiam adhibeant, et abiciant desidiam in praemissis, volumus et ordinamus, quod abbas, qui dictis ter-

Lector Biblicae
sit in quocum-
que Studio ge-
nerali.

Studiorum ex-
pensas facien-
tes iurent ut
hic

Abbates ces-
santes mittere
studentes cum
dictis provisio-
nibus, poenam
sustinent.

minis monachos seu monachum, quemadmodum praetactum existit, non miserit eum provisionibus supradictis, teneatur elapso mense duplum provisionum huiusmodi suis expensis mittere ad Studium antedictum. Cuius quidem dupli medietas studentis, pro quo mitti debebant, pro libris applicetur emendis, et alia in usus communes aliorum studentium per cellararium convertatur. Et si dictus abbas duplum praefatum, ut praefertur, infra sex menses dictos terminos immediate sequentes, non miserit, ei sit eo ipso, elapsis ipsis sex mensibus, ingressus Ecclesiae interdictus, dictasque poenas incurrant abbates eorumdem Studiorum rectores, qui dictis terminis non miserint, et non solverint provisiones praefatas, prout superius est descriptum. Quod si praedicti poenas huiusmodi per tres menses, dictos sex immediate sequentes, pertinaciter tolerarent, eo ipso a divinis officiis sint suspensi.

Provisores animarum studentium deputantur.

§ 49. Et ut eisdem studentibus animarum cura non desit, volumus et ordinamus, quod in eisdem Studiis generalibus abbates ipsorum Studiorum rectores deputent idoneos provisos, qui curam habeant animarum studentium in eisdem, quique illos corrigant et absolvant, sicut proprii abbates subditos proprie corrigere et absolvere possunt in monasteriis eorumdem: propter hoc tamen dicti studentes a potestate proprii abbatis exempti aliquatenus non existant.

Quod si quis de ord. Cisterciensis in Studio Parisiensis assignatus, sit dispositus ad magisterium theologiae vel baccalarium, non removeatur etc.

§ 50. Ubi autem erit aliquis de ordine ipso in Parisiensi Studio assignatus, qui sit vitae laudabilis, aliasque idoneus et discretus, et ad baccalarium vel magisterium theologiae dispositus et propitius, abbas Cisterciensis, qui est pro tempore, cum consilio magistrorum, baccalariorum et provisoris domus studentium Parisiensis, mandet abbati proprio, quod talem non revocet, sed eum permittat in huiusmodi scientia perfici, et ad statum baccalarium ac honorem magisterii promoveri, lecturamque continuare, prout ipsius

ordinis generale capitulum ordinabit; possit tamen ipsum generale capitulum, deficientibus magistris seu baccalaris in theologia, talem etiam ante baccalarium vel magisterium in quolibet praedictorum generalium Studiorum principalem deputare rectorem, ut eidem generali capitulo visum fuerit expedire.

§ 51. In favorem utique studii eiusdem theologiae, ut ab alumnis eiusdem ordinis studentibus illi ferventius attendatur, statuimus, ordinamus et prohibemus expresse, quod in nullo dictorum Studiorum legantur vel audiantur iura canonica, nec etiam extra illa, per aliquem studentium eorumdem; quod si quis contrarium attentare praesumpserit, sit eo ipso ad claustrum suum ab huiusmodi Studio revocatus. Nec cellararius dictorum Studiorum ex tunc in aliquo illi provideat, sed incontinenti ad proprium monasterium remittatur, et de transgressione ac inobedientia huiusmodi secundum arbitrium abbatis proprii puniendus.

Studentes ordinis iura canonica non audiant.

§ 52. Et ut in dictis Studiis pro studentibus in eis necessaria non desint obsequia, volumus et ordinamus, ut praefati abbates ipsorum Studiorum rectores, in eis provideant de cellarariis et aliis officialibus idoneis, prout necessitas vel utilitas cuiuslibet Studiorum requiret ipsorum. Quodque ipsi cellararii et officiales iuramentum praestabunt de fideliter dispensando, ac de receptis et expensis cautionem reddendo, quemadmodum superius est expressum.

Officiales idonei pro obsequio studentium deputentur.

§ 53. Et quia decet et expedit, ut inter Studia caetera Studium Parisiense refloreat, et iuge sine intermissionis dispendio habeatur, statuimus et ordinamus, quod in eodem Studio Parisiensi deputentur magistri, baccalarii, lectores Bibliae, ac provisos, cellararii et officiales praedicti ordinis per capitulum generale. Quod si ipsi vel aliquis eorum deficiant, seu ex aliqua causa magistri, baccalarii et lectores lecturam assumere vel continuare, aut cellararii et officiales praefati

Qui rectores et officiales in Parisiensi et aliis Studiis eligantur et a quibus.

sua officia exercere nequirent, subrogentur alii loco eorum per visitatorem illius anni, usque ad sequens dumtaxat capitulum generale. In aliis etiam Studiis generalibus magistri seu lectores principales per dictum generale capitulum deputentur. Alii vero minores rectores et officiales per abbates eorumdem Studiorum rectores debeant deputari. In ampliorum namque favorem et continuationem durabilem Studii huiusmodi theologiae iam dictae statuimus et ordinamus, quod quamdiu pro dictis Studiis generalibus, praeter Bononicense, Salamantinum et Metense Studia, magistri in theologia idonei de praefato ordine in eodem Studio Parisiensi, vel si non ibi, alibi poterunt reperiri, teneatur idem capitulum generale, magistrum in theologia principalem deputare lectorem, alioquin magis idoneum baccalarium, quem ad hoc poterunt Parisiis, vel si non ibi, alibi reperiri, quos dictum capitulum generale ad suscipiendum et continuandum lecturam huiusmodi, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam et alia opportuna remedia, sublato appellationis obice, etiam auctoritate apostolica coarctandi, dicto capitulo ac definitivis ipsius, nec non abbatibus dictorum Studiorum rectoribus, communiter vel divisim plenam atque liberam tenore praesentium concedimus potestatem. Praefato insuper capitulo generali similem potestatem concedimus compellendi, appellatione remota, per censuram et remedia huiusmodi, abbates ipsorum Studiorum rectores ad recipiendum magistros in theologia et baccalarios, ad praedictam lecturam et ad providendum eisdem de communi contributione ipsius ordinis et pro bursa et aliis necessitatibus, annis singulis, prout de provisionibus huiusmodi est superius limitatum. Ipsi vero magistri non pompose manere seu laute vivere praesumant in Studiis antedictis, sed humiliter et devote legant, cibis competentibus vescantur, et uno solo servitore

clerico sint contenti. In Studio autem Metensi provideat de lectoribus et aliis officialibus domus studentium abbas supradicti monasterii Morimundi, qui est et qui pro tempore fuerit, de consilio sui conventus, vel maioris et sanioris partis eiusdem, prout sibi videbitur expedire.

§ 54. Et cum sit dedecens et deforme, ut quis, praesertim religiosus, cum vanitate et imperitia cathedram ascendat praeminentiae magistralis, statuimus et ordinamus, quod de caetero nullus de ordine praedicto assumatur ad recipiendum magisterii seu doctoratus honorem, nisi prius per eum praestito iuramento in praesentia provisoris et studentium ipsius ordinis tunc praesentium in Studio, in quo huiusmodi honorem recipere voluerit, seu maioris partis numero eorumdem, quod in assumptione ipsius honoris vel ante seu post occasione illius, circa cibos, vestes vel alia non expendat per se vel per alium undecumque habuerit vel fuerit sibi datum; nec quantum in eo fuerit, ultra valorem mille Turonensium argenti expendi permittat ab aliis eius consanguineis vel amicis. Baccalarii etiam iurare similiter teneantur in praesentia praedictorum, quod occasione baccalariatus sui vel ante seu post, nullum festum seu convivium faciant per se vel alium, seu fieri permittant, quantum in eis fuerit, a quibuscumque aliis eorum consanguineis vel amicis.

§ 55. Ad haec denique statuimus et ordinamus, quod quicumque dieti ordinis, qui tamen in eodem Studio Parisiensi vel in aliquo alio praedictorum generalium ipsius ordinis Studiorum per sex annos in theologia studuerint, et ad hoc idonei extiterint, in dicto Studio Parisiensi possint cursus Biblicae facere, et qui per octo annos studuerint, ut praefertur, sententias legere in Parisiensi Studio memorato.

§ 56. Non obstantibus quibusvis statutis et consuetudinibus ac observantiis ordinis monasteriorum, locorum conven-

Doctorandi quid iurare, quidve observare debeant.

Qui cursus Biblicae facere et qui sententias legere possint.

Derogatum contrarium.

tualium et Studiorum saepe dictorum contrariis, iuramentis, confirmationibus apostolicis aut quibusvis firmitatibus aliis roboratis, et illo praesertim statuto, quo in eodem Studio Parisiensi caveri dicitur, quod nullus possit legere cursum Bibliae nisi ibidem studuerit septem annis, quodque non permittatur sententias legere, nisi etiam inibi studuerit decem annis, prout sic vel aliter in statutis ipsius Studii Parisiensis dicitur contineri: necnon quibuslibet privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis, ordini, monasteriis, locis conventualibus et Studiis praefatis, sive universitatibus magistrorum et scholarum eorumdem, in contrarium concessis, per quae praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus huiusmodi statutorum et ordinationum nostrarum omniumque aliorum et singulorum contentorum in eisdem praesentibus valeat quomolibet impediri, et de quibus quorumque totis tenoribus plenam et expressam oporteat in nostris literis fieri mentionem.

§ 57. Ne autem supradicta vel aliqua, seu aliquid eorumdem in oblivionis laticum deducantur seu parvipendantur ab aliquo, quinimo ut de ipsis nunc et perpetuis futuris temporibus notitia certior habeatur, eadem auctoritate statuimus, ordinamus et districte iniungimus, ut in primo generali capitulo dicti ordinis et deinceps singulis annis, in eodem capitulo generali ac semel quolibet anno in quocumque monasteriorum et locorum conventualium praedicti ordinis, omnibus monachis eorum in capitulo ad hoc specialiter congregatis, praemissa omnia et singula de verbo ad verbum legantur et etiam publicentur. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum apud Pontem Sorgiae Avinionensis dioecesis, iv idus iulii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 12 iulii 1335, pontif. anno 1.

Bull. Rom. Vol. IV.

44

V.

Definitio quorundam articulorum circa Beatorum visionem, animarumque beatitudinem et damnationem.

SUMMARIUM

Romanae Ecclesiae est cuncta definire et corrigere. — Ioannes ideo Pont. XXII censuit definire dissensiones quorundam articulorum de quibus hic, sed morte praeventus, id perficere non potuit. — 2. Hic modo Pont. dictas dissensiones terminat cum infrascriptis definitionibus. — 3. Definitio circa beatitudinem animarum fidelium defunctorum. — 4. Definitio circa damnationem animarum decedentium in peccato mortali. — 5. Prohibitio aliter tenendi. — Sanctio poenalis.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Benedictus Deus in donis suis et sanctus in omnibus operibus suis, qui sacrosantam Romanam catholicam et apostolicam Ecclesiam, quam ut vineam plantavit dextera sua, quamque ut praecipuam in Ecclesiarum omnium caput erexit ut victricem (1), dicente Domino ad Petrum: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, sua miseratione non deserit, sed per beatos Apostolos suos, praecipue Petrum et Paulum singulares eiusdem Ecclesiae defensores, pia benignitate et continua pietate custodit: quatenus eisdem rectoribus gubernata, in se stabilis manet, fundata supra firmam petram; omnesque christianae fidei cultores illi obediunt, illi pareant, illi intendant, sub illius magisterio legant, sub eius disciplina et correctione consistant. Non in illa dogmatizetur improvidum, inseratur incautum, in fide temerarium ingeratur: sicque declinent homines a malo et faciant bonum, ambulent per vias rectas et ad meliora per sancta desideria profisciscantur, ut sperent iustorum propinqua aeternae vitae retributiones, timeant malorum inferni calamitates non remotas.

Romanae Ecclesiae est cuncta definire et corrigere

(1) Alias *veritatem*.

Iussio hanc constitutionem in 1 capitulo generali et annis singulis in aliis legendi, et etiam semel in anno in particulari capitulo cuilibet loci.

Nam scriptum est : Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique iuxta opera sua. Quod si secus a quoquam fuerit attentatum, id protinus sua auctoritate, poenis etiam adiectis, prout expedire viderit, prorsus evellat. Pro qua, ut in seipsa subsistens alios informaret, Passionis suae tempore Salvator noster Iesus Christus Patrem exorasse perhibetur dicens : Simon, ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum : Ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua : et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.

Ioannes Ideo Pont. XXII censuit de hinc disensionem articulum de quibus hic, sed morte praeventus, id perficere non potuit

§ 1. Sane dudum tempore fel. rec. Ioannis XXII praedecessoris nostri, inter nonnullos etiam theologiae facultatis magistros super visione animarum iustorum hominum post mortem suam, in quibus nihil erat purgabile, cum de hoc saeculo decesserunt, vel si fuerat, iam purgatum fuerat ex toto, an divinam essentiam videant ante corporum suorum resurrectionem, et iudicium generale : et super nonnullis aliis orta materia quaestionis, ipsorum aliqui negativam, aliqui affirmativam, alii vero secundum suas imaginationes, de visione divinae essentiae ab animabus huiusmodi, diversa et diversimode ostendere nitebantur, prout ex dietis et scriptis ipsorum noscitur apparere; super reiectis vero suis concertationibus, quas hic causa brevitatis omitimus, quia ita ex nostris determinationibus inter se etiam (1) decidebant. Cumque idem praedecessor noster, ad quem praedictorum determinatio pertinebat, ad decisionem concertationum huiusmodi se pararet in suo consistorio publico, tam fratribus suis S. R. E. cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, quam praelatis et magistris in theologia, qui multi aderant praesentes, iniungendo districtius et mandando, ut super materia de visione praedicta, quando requirerentur ab eo, deliberate unusquisque diceret, quod sen-

(1) Alias *dissidebant*.

tiret. Tamen morte praeventus, sicut Dominino placuit, perficere illud nequivit.

§ 2. Defuncto itaque praedecessore praefato, nos divina dignatione ad apicem summi apostolatus assumpti, diligentius attendentes, quanta ex praemissis eorum concertationibus non solutis animarum imminent pericula, quanta exinde possunt scandala suboriri, ut ipsorum varietas pereat, et veritatis soliditas innotescat, habita prius super praedictis sollicita examinatione et diligenti deliberatione cum fratribus nostris dietae Romanae Ecclesiae cardinalibus, de ipsorum fratrum consilio, hac in perpetuum valitura constitutione, auctoritate apostolica definimus.

Hic modo Pont. dietas disensiones terminat cum infrascriptis definitionibus.

§ 3. Quod, secundum communem Dei ordinationem, animae sanctorum omnium, qui de hoc mundo ante Domini nostri Iesu Christi Passionem decesserunt, nec non sanctorum apostolorum, martyrum, confessorum, virginum et aliorum fidelium defunctorum, post sacrum ab eis Christi baptismum susceptum, in quibus nihil purgabile fuit, quando decesserunt, nec erit, quando decedent etiam in futurum, vel si tunc fuerit aut erit aliquid purgabile in eisdem, cum post mortem suam fuerint purgatae; ac quod animae puerorum eodem Christi baptismate renatorum et baptizandorum cum fuerint baptizati, ante usum liberi arbitrii decedentium, post mortem suam et purificationem praefatam in illis, qui purificatione huiusmodi indigebant, etiam ante resurrectionem suorum corporum et iudicium generale, post ascensionem Salvatoris Domini nostri Iesu Christi in coelum, fuerunt, sunt et erunt in coelo, coelorum regno et paradiso caelesti cum Christo, sanctorum angelorum consortio aggregatae, ac post Domini Iesu Christi passionem et mortem viderunt et vident divinam essentiam visione intuitiva, et etiam faciali, nulla mediante creatura, in ratione obiecti visi se habente; sed divina essentia immediate se nude, clare et aperte eis ostendente. Quodque

Definitio circa bestitudinem animarum defunctorum.

sic videntes eadem divina essentia perfruuntur. Necnon quod ex tali visione et fruitione eorum animae, qui iam decesserunt, sunt vere beatae, et habent vitam et requiem aeternam, et erunt illorum, qui postea decedent, cum eandem divinam videbunt essentiam, ipsaque perfruuntur ante iudicium generale. Ac quod visio huiusmodi divinae essentiae, eiusque fruitio, actus fidei et spei in eis evacuunt, prout fides et spes propriae theologiae sunt virtutes. Quodque postquam inchoata fuerit vel erit talis intuitiva ac facialis visio et fruitio in eisdem, eadem visio et fruitio sine aliqua intercessione seu evacuatione praedictae visionis et fruitionis continuata extitit et continuabitur usque ad finale iudicium, et ex tunc usque in sempiternum.

§ 4. Definimus insuper, quod secundum Dei ordinationem communem, animae decedentium in actuali peccato mortali, mox post mortem suam ad inferna descendunt, ubi poenis infernalibus cruciantur, et quod nihilominus in die iudicii omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, reddituri de factis propriis rationem, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.

§ 5. Decernentes, praedictas nostras definitiones seu determinationes et ipsarum singulas ab omnibus fidelibus esse tenendas. Quicumque autem deinceps praedictarumstrarum definitionum seu determinationum ac singularum ipsarum contrarium scienter et pertinaciter tenere, asserere, praedicare, docere aut defendere verbo vel scripto praesumpserit, contra enim sicut contra haereticum modo debito procedatur.

§ 6. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, etc.

Dat. Avinione, 4 kalendas februarii, pont. nostri anno 2.

Dat. die 29 ianuarii 1336, pont. anno II.

VI.

Ordinationes et reformationes pro bono regimine monachorum Nigrorum ordinis S. Benedicti.

SUMMARIUM

Præmissum. — I. Sanctio concilii generalis de communi ablatum concilio servanda. — Cap. I. De capitulis provincialibus. — II. De visitoribus. — III. De capitulis generalibus, et reddendis rationibus. — IV. De subventionibus et collectis. — V. De capitulis quotidianis. — VI. De studiis. — VII. De studentibus ad generalia Studia mittendis. — VIII. De pensionibus studentium. — De promovendis ad baccalaureatum, magisterium, etc. — IX. De mutuis, venditionibus sylvarum et concessionibus iurium. — X. De fictis et dolosis contractibus. — XI. Forma iuramenti a praelatis praestandi. — XII. De spoliis. — XIII. De inventariis a superioribus locorum faciendis. — XIV. De locis non tradendis ad firmam nisi cum certa solemnitate. — XV. De privilegiis et rebus aliis non tenendis extra loca administrationum. — XVI. De monachis et conversis proprietariis et negotiatoribus. — XVII. Ne victualia in pecunia ministrentur. — XVIII. Ne saeculares deputentur ad victum monachis ministrandum, nec monachi alterius monasterii aut ordinis. — XIX. Ne mulieres morentur in monasteriis. — XX. Ne monachi nutriant vel teneant animalia aut laicos in monasteriis. — XXI. De solvendis censibus et redditibus pro alimentis monachorum. — XXII. De receptione monachorum. — XXIII. De forma et honestate vestium. — XXIV. De licentiis extra monasteria exendi dandis; et de poenis apostatarum. — XXV. De monachis ad beneficia mittendis; et modo conversandi in eis. — XXVI. De esu carnum et abstinentia: — De dormitorio, modoque cubandi. — XXVII. De missarum celebratione et communione caeterorum. — XXVIII. De custodia ornamentorum Ecclesiae, et provisione librorum. — XXIX. De decanis et praepositis, aliisque ad sacerdotium promovendis. — XXX. De instituendo priore claustrali. — XXXI. De monachis obtinentibus beneficia in monasteriis alienis. — XXXII. De obtinentibus

Definitio circa damnationem animarum decedentium in peccato mortali.

Prohibitio aliter tenendi.

Sanctio poenalis.

beneficia ex collatione apostolica. — XXXIII. De numero monachorum in beneficiis, quae personis extra ordinem conferuntur. — XXXIV. De reparanda disciplina, ubi fuerit collapsa. — XXXV. De monachis ad monasteria transmittendis. — XXXVI. Ex ordinibus mendicantibus non recipiendi fratres, nisi licentiam, vel apost. dispensationem ostendant. — XXXVII. Quibus sub conditionibus audiendus monachus superiorem suum accusans. — XXXVIII. De conspirationibus. — XXXIX. De hisce statutis publicandis. — Clausulae.

**Benedictus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Proemium
Summi Magistri dignatio nos (quamquam immeritis) miseranter in apostolici magisterii cathedra collocavit, ut nedum praesimus, sed proximus pariter operibus et exemplis, super cunctum gregem dominicum nostrae fidei fiducialiter creditum vigilemus, et labores expendamus assiduos, ut nobis et aliis salutis commoda procuremus. Proinde namque inter caeteros ordines religionisque sacras in triformis conflictu militantis Ecclesiae strenue dimicantes, ad sacram religionem monachorum Nigrorum nostrae dirigentes attente considerationis intuitum, optamus in Domino Iesu Christo, ut sicut ipsa religio a mari usque ad mare per incrementa temporum suos palmites dilatavit, sic per universa orbis climata virtutum radiis luminosis ingiter illustretur. Et quamquam circa illius salubrem et felicem statum eiusque attentias, tam per regulares institutiones almorum Patrum, qui de hoc saeculo feliciter transierunt, quam etiam per iuridicas sanctiones provisorum existere dignoscatur; nos tamen ob zelum amplioris salutis et maioris prosperitatis eiusdem intra nostra praecordia et cum nonnullis ex fratribus nostris S. R. E. cardinalibus et dilectis filiis Petro Cluniacensi, Ioanne Casedei, Gilberto Massiliensi, Raymundo Salmodiensi, Guillelmo Montisoluti et Gregorio Ysidorensi monasteriorum abbatibus

eiusdem religionis, decretorum doctoribus, diligenti tractatu praehabito et super eo digesta deliberatione secuta, ut eadem religio in divini cultus obsequio floreat, honestatis candore fulgeat, disciplina regulari praemineat, sapientiae ac scientiae divinae pariter et humanae (sine quibus mortalium vita non regitur) fulgoribus rutillet, nec decreseat in profectu substantiae temporalis, sed potius augeatur, vigeatque inter coenobitas suos caritatis soliditas, et persistat sanctimoniae fortitudo, in virtute dominica confidentes, ut praemissa valeant, cooperante superna Omnipotentia, efficaciter provenire, auctoritate apostolica statuta edimus et ordinationes facimus, quae ordinatim subscripta serie describuntur, quaeve ubique terrarum et locorum infra et per ipsam religionem eadem auctoritate volumus perpetuis futurisque temporibus firmiter observari. Per editionem nempe statutorum et ordinationum praedictorum, non intendimus aliis iuribus institutis (quatenus eisdem statutis et ordinationibus expresse non obviant) aliquatenus derogare, sed illa potius approbare.

§ 1. Subiunctive igitur statuta et ordinationes huiusmodi explicantes; constitutionem concilii generalis de communi capitulo abbatum atque priorum abbates proprios non habentium, in singulis regnis sive provinciis faciendo, de triennio in triennium volumus exacte, ne committatur neglectui observari.

Sanctio concilii generalis de communi abbatum concilio servanda (1).

CAP. I.

Statuimus et etiam ordinamus, quod in ordine seu religione dictorum monachorum Nigrorum in singulis provinciis per nos inferius deputatis fiat in loco ad hoc deputando de triennio in triennium (salvo iure dioecesanorum) commune seu provinciale capitulum abbatum et priorum abbates proprios non habentium, aliorumque priorum Ecclesiarum cathedralium ipsius ordinis seu

De capitulis provincialibus.

(1) Conc. gen. cap. 7, *De statu monac.*

religionis vel aliorum maiorum in ipsis Ecclesiis post antistites eorum existentium, quocumque nomine nuncupentur, caeterorumque praelatorum abbates proprios non habentium, ut praefertur, exemptorum ordinis seu religionis eiusdem. Ad quod quidem capitulum (iusto impedimento cessante) praedicti abbates, priores et praelati alii conveniant universi. Et circa id ad reformationem ordinis seu religionis huiusmodi et observantiam regularem adimplere studeant, quae in constitutione huiusmodi explicantur. Qui vero ad ipsum capitulum personaliter venire nequiverint: ad allegandam iusti impedimenti causam commonacum suum eiusdem Ecclesiae vel monasterii (si commode fieri valeat) alioquin alium idoneum cum sufficienti mandato causam excusationis sufficientem et claram, et etiam potestatem in animas eorum iurandi veram esse causam huiusmodi experimentem, ad dictum capitulum transmittere teneantur: reservato praesidentium huiusmodi provincialibus capitulis arbitrio. Quorum potestas de uno provinciali ad aliud provinciale capitulum habeat perdurare: ut pro eorum arbitrio decernere valeant, an causa excusationis vel causae excusationum, cum diversae allegatae fuerint, sufficientes vel insufficientes existant: et quod cuiquam non sit licitum ab eorum decreto super hoc frivole appellare, vel quovis modo alio reclamare. Non venientes autem, legitimo impedimento cessante, vel excusatorem et procuratorem commonacum suum vel alium idoneum cum sufficienti mandato ad illud, ut praemittitur, non mittentes, teneantur duplum eius, quod expensuri fuissent ad praedictum capitulum veniendo et in eo morando ac redeundo ab ipso, iuxta eorundem praesidentium arbitrium seu maioris partis eorum aestimando, in termino per ipsos praesidentes statuendo, exsolvere, in utilitatem ipsius provincialis capituli convertendum. Quodque possint ipsi praesidentes illos ad du-

plum huiusmodi exsolvendum per censuram ecclesiasticam auctoritate apostolica coercere. Eorumque super hoc faciendum processum et ferendas sententias publicare seu publicari facere in locis ordinis seu religionis eiusdem. Et quod circa ipsum duplum in totum vel in partem nulli valeat gratia fieri vel remissio indulgeri. Et nihilominus contra non venientes praefatos, maxime si se malitiose subtrahant vel ut correctionem evitent, sive ut nesciatur status Ecclesiae vel monasterii eorundem, alias, prout dictis praesidentibus seu maiori parti eorum visum fuerit, procedatur, ipsorum absentia non obstante. Circa praesidentes namque ac visitatores in eisdem capitulis deputandos et alia omnia in eis exequenda, illa serventur, quae in dicta generalis concilii et fel. rec. Honorii Papae III praedecessoris nostri constitutionibus expressis continentur. Servatis tamen statutis, ordinationibus et adiectionibus nostris superscriptis et infrascriptis, quemadmodum modificatur et perstringitur in eisdem. Et quia praelatorum et monacorum ipsius ordinis seu religionis regularis est institutio et observantia salutaris, decernimus, priores Ecclesiarum cathedralium ordinis seu religionis eiusdem, aut maiores in ipsis Ecclesiis post earum antistites existentes, ac post ipsos antistites regularem curam monacorum habentes, quocumque nomine censeantur, ad conveniendum in ipsis capitulis provincialibus sub modis et poenis superius designatis, necnon eosdem priores seu maiores et capitula, cunctosque monacos eorundem Ecclesiarum sive monasteriorum, etiamsi in ipsis Ecclesiis vel monasteriis seu extra ea ubicumque prioratus, officia vel administrationes habuerint seu moram traxerint, tam exemptos quam non exemptos, etiamsi ipsi non exempti aliquibus exemptis antistibus sint subiecti, fore sub dictorum capitulorum provincialium districtionibus, correctionibus et ordinationibus inclusos et etiam comprehensos et ad illas sub poenis,

quas dicti praesidentes eis duxerint imponendas per ipsos praesidentes, ac etiam quoscumque dictarum Ecclesiarum monachos praefatos beneficia monachalia ad easdem Ecclesias pertinentia obtinentes, ad contributionem in expensis moderatis rationalibus, quas dicti priores seu maiores fecerint ad ipsa capitula veniendo et in eis stando ac de illis redeundo, per priores seu maiores praedictos, auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam et alia remedia opportuna, sublato appellationis obstaculo, compellendo. Quodque quis ordinarii locorum, exempti et non exempti, nullum praedictis vel singulis impedimentum apponant vel apponi permittant: sed legitimis temporibus requisiti, ea omnia et singula faciant executioni mandari et inviolabiliter observari. Praecavere siquidem intendentes, ne impedimentum accidens conventioni alicuius provincialis capitulo obesse valeat, intelligimus et volumus, quod si contigerit Ecclesias cathedrales, monachales, prioribus vel aliis post ipsarum antistites (existentibus in eis maioribus, ut praefertur) vel monasteria seu loca alia ordinis aut religionis eiusdem suis vacare seu carere pastoribus, qui adstricti essent ad conveniendum in provinciali capitulo antedicto, tempore videlicet quo imminet ipsum provinciale capitulum celebrandum, teneantur capitula Ecclesiarum et conventus monasteriorum, aliorumque locorum conventualium praedictorum, personam sufficientem de gremio Ecclesiarum, monasteriorum et locorum eorundem (si commode fieri possit) vel aliunde (dum tamen idoneum) transmittere ad dictum capitulum pro faciendis et adimplendis omnibus, quae facere possent abbates, priores, necnon priores seu maiores in ipsis Ecclesiis cathedralibus seu aliis eiusdem locis conventualibus praesidentes praefati, si venissent ad idem capitulum et in eo personaliter interessent. Quod autem praemittitur de provinciali capitulo de triennio in triennium celebrando, ad

cuiuslibet haesitationis scrupulum amputandum, ad sanum referri volumus intellectum: scilicet, ut cum uno anno provinciale capitulum fuerit celebratum, alio proximo futuro anno ab illo valeat abstinere: et fiat omnino anno tertio subsequenti. Sane quia supervacuum foret edere sanctiones, si praetermitteretur eorum executio, et non essent, qui tuerentur easdem: ordinamus et volumus, ut dictum commune seu provinciale capitulum, apud unum de monasteriis eiusdem ordinis seu religionis ad hoc aptum (si in eadem existat provincia) debeat celebrari. Alioquin celebretur in loco alio congruo et securo, de quo, ac de die primi capituli huiusmodi celebrandi et aliis opportune facientibus circa idem, providebunt illi, qui super hoc per Sedem Apostolicam fuerint deputati prima vice. Et ut super eodem capitulo et per illud ex tunc in posterum et perpetuo rationalis ordinatio habeatur, statuimus quod in dicto capitulo primitus celebrando et semper in antea successive, praesidentes singulis capitulis celebrandis seu maior pars eorum provideant et ordinare procurent, per quem in sequenti capitulo sermo fieri, missaque celebrari debeat, et eligant locum pro celebrando alia vice proxima praefato capitulo, et qui praesidentes esse debeant in eodem, et sic ex tunc fiat in provincialibus capitulis successivis. Provideant etiam qui abbates, quae et quot ac quotiens Ecclesias cathedrales, monachales, monasteria et alia loca eiusdem ordinis seu religionis debeant usque ad ipsum sequens provinciale capitulum visitare. Ut igitur de provinciis in quibus huiusmodi capitula fuerint celebranda, distincta limitatio habeatur, nec de ipsis in posterum haesitetur, quamlibet provinciam, prout sequitur, deputamus; videlicet quod provinciae Remensis et Senonensis, pro una. Rothomagensis et Turonensis, cum monasterio S. Florentii Veteris et membris suis, quod in nullo episcopatu esse dicitur, pro alia. Bituricensis et Bur-

degalensis, cum toto episcopatu Aniciensi, pro alia. Narbonensis, Tholosanus et Anxiatensis, pro alia. Cantuariensis et Eboracensis, pro alia. Compostellana et Hispalensis, pro alia. Toletana, pro alia. Bracharensis, pro alia. Tarraconensis et Caesarangustana, cum toto episcopatu Maioricensi, pro alia. Lugdunensis, Bisuntinensis, Tharantasiensis, pro alia. Viennensis, Arelatensis, Aquensis et Ebre-dunensis, pro alia. Urbs Romana, cum episcopatibus nobis immediate subiectis, necnon Sublacensi et Farsensi monasteriis, quae in nullo episcopatu consistunt, in nostra provincia constitutis, pro alia. Reginensis, Cusentinensis, S. Severinae et Rossanensis, cum Miletensi et Bisignanensi episcopatibus, pro alia. Consanen-sis, Acheruntinensis, Taratinensis, Brundis-inensis et Hydruntinensis, pro alia. Baren-sis, Tranensis, Sipontinensis et Beneventanus, cum Trojensi, Melfiensi, Rapallanensi episcopatibus, pro alia. Neapolitanensis, Capuanensis, Salernitanensis, Amalphianensis et Sorrentinensis, cum Casinensi, Ravellensi et Aversauesi episcopatibus et monasterio S. Vincentii de Vulturno, quod in nullo episcopatu existit, pro alia. Panormitanus, Messanen-sis et Montisregalis, cum episcopatu Melevitano, pro alia. Armacanensis, Dublinensis, Cassellensis et Caumensis, pro alia. Regna Scotiae, pro alia. Boemiae, pro alia. Daciae, Norwegiae pro alia. Sves-siae, Sardiniae et Corsicae, pro alia. Cy-pri, pro alia. Provinciae Thebanensis, Atheniensis, Patracensis, Corinthiensis et Neopacensis, cum toto patriarchatu Constantinopolitano habeantur pro alia. Patriarchatus Aquileiensis et Grandensis, ac provinciae Iadrensis, Spalatensis et Ragusinsensis, pro alia. Provinciae Mediolanen-sis, Iannensis et Pisana, pro alia. Ravenna cum Ferrariensi et Placentinensi episcopatibus, pro alia. Maguntioensis cum episcopatu Bambergensi sive regno Boemiae, pro alia. Coloniensis et Treverensis, pro alia. Bremensis et Maldebur-

gensis, cum episcopatu Caminensi, pro alia. Salzbürgensis, pro alia. Regensis, pro alia. Caeterum si quis episcopatus aut si qua monasteria vel loca dieti ordinis vel religionis fuerint, quae in aliqua dietarum provinciarum minime includantur, quoad praedicta capitula, de illa provincia esse volumus, cui episcopatus, monasteria et loca huiusmodi viciniora existent.

CAP. II.

Porro visitatores, qui secundum praedictam constitutionem ipsius generalis concilii fuerint in huiusmodi provinciis capitulis deputati, sint idonei, solliciti et discreti circa visitationis eorum officium exequendum: et cuncta observent, quae in praefata eiusdem concilii et alia dieti Honorii, praedecessorum nostrorum, constitutionibus statuta existere dignoscitur. Quod si visitatores ipsi illa exequi omiserint negligenter, eas poenas incurere volumus ipso facto, quas incur-runt hi, qui non veniunt ad capitulum provinciale, praedestinationem canonicam non habentes. Et quia cupimus, ut huiusmodi praefatorum visitatorum officium cum omni sinceritate procedat, interdici-mus, quod nullus visitatoris sibi deputati eodem anno esse valeat visitator. Praedicti autem visitatores vel familiares eorum in Ecclesia cathedrali, monacali, vel monasterio, seu loco alio ipsius ordinis seu religionis, ad quae visitationis causa duxerint declinandum, ultra duos dies nequaquam remaneant, nisi evidens necessitas vel magna utilitas Ecclesiae, vel monasterii, seu loci huiusmodi per eos visitatores ampliorem inibi moram visitatorum vel familiarium exigerent eorumdem, sed tunc id efficiant de Ecclesiae, vel monasterii, seu loci huiusmodi praefatorum consilio seniorum: nec visitatores seu familiares ipsi eisdem Ecclesiis, monasteriis et locis visitatis onerosi et graves existant. Non sumptuosas epulas quaerant: sed cum gratiarum actione

de visitatori-bus.

recipiant quod illis honeste et competenter fuerit ministratum. Dieti quoque visitatores et familiares ipsorum nullam pecuniam huiusmodi occasione, seu quolibet alio modo recipiant; nec ipsi vel quisquam suorum aliquid munus, quodcumque sit, vel qualitercumque offeratur, praesumant recipere: ut non quae sua sunt, videantur quaerere, sed quae Christi. Unde statuimus et ordinamus, ut universi et singuli visitatores huiusmodi, vel familiares ipsorum, qui praeter expensas eis dumtaxat in victualibus exhibendas, exigere vel recipere pecuniam etiam a volente, quod si ipsi vel quisquam suorum familiarium similiter munera recipere quomodo praesumpserint, duplum eius, quod receperunt, Ecclesiae vel monasterio, seu alteri loco ipsius ordinis seu religionis eiusdem, a qua vel a quo id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur. Alioquin ex tunc visitatores huiusmodi duplum ipsum eis ultra huiusmodi tempus restituere differentes, ab officio huiusmodi et beneficio noverint se suspensos, quosque huiusmodi gravatis Ecclesiis vel monasteriis, aut locis, de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantim remissione, libertate vel gratia valituris. Et nihilominus (si expedierit) ipsi visitatores sic suspensi, per praesidentes dictis capitulis, et eorum quemlibet ad restitutionem praefati dupli, auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam et alia opportuna remedia, remoto appellationis obice, compellantur. Et quia procedit de virtute prudentiae, si via scandalis praecludatur, inhibemus visitoribus memoratis, ne illos, seu eorum nomina, qui eis aliqua secreta in visitationibus revelaverint, praesumant aliis revelare: nisi tunc demum cum propter revelata huiusmodi ad alicuius punitionem vel poenam fuerit procedendum. Aliter autem huiusmodi revelantes puniantur plus vel minus, prout facti

qualitas exiget, secundum arbitrium praesidentium eorumdem.

CAP. III.

Rursus quia Ecclesiis cathedralibus et monasteriis eiusdem ordinis seu religionis ad salutem et prosperitatem nosecitur provenire, cum in eorum singulis annuatim generale capitulum celebratur, in quo alii abbates, priores, praelati et administratores eis subiecti, ordinis seu religionis ipsius, convenient die praestituto in illis, in quibus statutum existit: dieque statuendo in illis, in quibus nondum ad hoc dies huiusmodi constitutus, ut membra suo capiti consonent, et caput respiciat sua membra: statuimus et etiam ordinamus, ut in singulis Ecclesiis cathedralibus et monasteriis antedictis, die statuto et statuendo, singulis annis generale capitulum celebretur, in quo cum praelatis eorum alii abbates, priores, praelati et administratores immediate eisdem subiecti studeant convenire ad tractandum de reformatione huiusmodi ordinis seu religionis, et observantia regulari: nec non corrigant et reformant ibidem tam in spiritualibus quam in temporalibus quae corrigenda fuerint ac etiam reformanda. Et in quo tam abbates, priores seu administratores principalium monasteriorum, et administrantes in ipsis Ecclesiis cathedralibus, quam praedicti alii subiecti, de administrationibus cuiuscumque ipsorum reddant in scriptis (quamvis non requisiti) rationem fidelem: summas videlicet rerum principalium et grossarum, quoad receptas et expensas annuas veraciter explicando; necnon quanta et qualia supersint et etiam debeantur; et ex qua causa, et a quibus personis, aut desint etiam, veraciter exprimendo. Qui vero legitime praepediti ad capitulum huiusmodi venire nequiverint, procuratores idoneos sufficienter instructos, cum sufficienti mandato excusationum suarum causas rationabiles etiam exprimente, cum potestate iurandi in eorum animas causas

De capitulis generalibus, et reddendis rationibus.

huiusmodi fore veras; et reddendi rationem praedictam, et alia faciendi, quae ipsi facerent, si praesentes existerent, ad illud transmittere teneantur. Quod si non venerint non impediti legitime, vel non transmiserint ad idem capitulum (ut praefertur), poenis subiaceant superius contra non venientes ad capitula provincialia constitutis. Quorum compulsio, et ipsarum poenarum executio ad abbatem illius monasterii principalis, in quo ipsum capitulum celebratur, vel ad illum, qui maior est post antistitem in illa cathedrali Ecclesia, in qua celebrari continget capitulum praelibatum, auctoritate apostolica pertineat, prout supra de praesidentibus provincialibus capitulis est statutum. Et quia memoriam perpetuat et cautelam adiuicit conservatio scripturarum, volumus et ordinamus, quod dnae scripturae consimiles fiant, rationes huiusmodi continentes: quarum una penes illum, qui Ecclesiae post antistitem, seu monasterio, ubi dictum capitulum celebrari contigerit, praesidebit; et alia in arca pro sigillo capituli Ecclesiae vel conventus monasterii praefatorum deputata vel deputanda; seu alio loco competenti (de quo huiusmodi praesidenti et capitulo seu conventui vel maiori parti eius videbitur) ad cautelam et providentiam necessariam et utilem conserventur. Volumus insuper, ut cellarii, camerarii, hospitalarii, elemosynarii, infirmarii et alii officiales quicumque, quocumque nomine censeantur, victum seu vestitum conventui vel aliis in dictis Ecclesiis vel monasteriis, sive locis conventualibus ministrantes rationem plenam et explicitam de receptis expensis, ratione administrationum vel officiorum huiusmodi, ter annuatim (computata ratione quam reddiderint in generali capitulo, ut praefertur) in fine scilicet cuiuslibet quarti mensis, etiam irrequisitis praelatis, qui Ecclesiis, monasteriis, et aliis locis conventualibus praesunt et praerunt antedictis, et capitulis seu conventibus eorundem. aut illis

discretis qui ad rationem ipsam audiendam et fideliter eis referendam deputati fuerint, reddere teneantur: proviso attentius, quod illis ex huiusmodi administratoribus, prioribus seu officiciis, qui gravia et enormia crimina commiserint vel committent, vel alias demeriti fuerint; sive per annum excommunicationis, suspensionis aut interdicti sententias rationabiliter in eos latis pertinaciter toleant, et de his convicti fuerint; vel alias legitime constiterit, ab eorum superioribus cum consilio seniorum Ecclesiarum vel monasteriorum, seu locorum praedictorum, nedum a suis administrationibus, prioratibus vel officiciis seu beneficiis amoveri valeant; sed ob crimina vel demerita huiusmodi poenis debitis percillantur; ut sit eis in poenalis confusionis opprobrium, et perniciosum non transeat aliis in exemplum. Ne vero per cuiuspiam calliditatis ingenium evenire contingat, quin capitula praedicta celebrentur locis et temporibus debitis, quemadmodum superius est distinctum, quia forte praetenderetur occasio, quod Ecclesiae, monasteria et loca praedicta gravata forent, et sumptus existerent evitandi: nos providere volentes, ne capitulorum ipsorum generalium, tantae salutis et prosperitatis fructibus obventuris malignitatis statibus resistatur, taliter ordinamus, quod illi, qui venire tenentur ad provinciale capitulum de triennio in triennium, et ad cuiusvis Ecclesiae vel monasterii annuatim capitula praelibata, vivant cum aliis ipsius loci monachis in communi, et familiaribus suis clericis et laicis, et etiam evectioibus extra Ecclesias vel monasteria et loca ipsa, de suis propriis redditibus providere in necessariis teneantur, quavis constitutione seu consuetudine contrariis non obstantibus. Licet autem circa rationes de administrationibus et officiciis (ut praemittitur) reddendas duxerimus providendum: quia tamen veritatis claritas latebras non requirit, sed metas potius patetis clarita-

tis exposcit, cautius in hac parte super his Ecclesiarum, monasteriorum et locorum praefatorum occurrentes dispendiis et profectibus providentes, volumus, ut visitatoribus (1) capituli provincialis, qui pro tempore fuerint, cum ad Ecclesias, monasteria, prioratus et loca huiusmodi venerint, eorum officium exequendo, nequaquam omittant, quin de statu spirituali et temporali Ecclesiarum, monasteriorum et prioratuum et locorum praedictorum plenarie se informant, ut sic reformando vel referendo (prout secundum iura et ordinationes capitulorum huiusmodi salubris et utilis fuerit), Ecclesiis, monasteriis, prioratibus et locis ipsis providere valeant visitatis; proviso, quod praedicta provincialia et alia Ecclesiarum et monasteriorum praedictorum capitula non concurrant ad invicem; ne valeat unum per aliud impediri. Caeterum statuimus, ut omnes et singuli ad eadem capitula venientes, non ducant, vel duci faciant seu permittant, evectioes seu familiares in numero superfluo seu quomodolibet excessivo: sed numero evectioinum et familiarium statui eorum cuiuslibet congruo eos volumus et praecipimus esse contentos. Ipsi autem familiares et alii, quos ducent vel duci facient seu tenebunt, sint humiles et honesti, de quibus aliquatenus praesumi nequeat, quod alicui abbati, priori, administratori, officiato, monacho, vel cuicumque alteri, cum eis seu aliis ad ipsa capitula venientibus, aut in eis morantibus, vel de illis redentibus, aut Ecclesiis, monasteriis, prioratibus, vel aliis eorum locis, inferant per se aut alios saeculares vel regulares seu quoslibet alios, in personis vel rebus, iniuriam vel offensam: vel quod in aliquo de dictis capitulis, aut in aliqua Ecclesia vel monasterio seu loco, ubi celebrantur, scandalum suscitare, vel turbationem facere, seu discordiam seu contentionem movere praesumant. Quod si quis ad inferendum iniuriam vel of-

(1) Forsan visitatores.

fensam huiusmodi, ut turbetur vel impediatur quodcumque de dictis capitulis, scienter et ex proposito tales duxerit, vel alias tenuerit, seu ad hoc disposuerit aut convocaverit vel convocari fecerit; et turbatio vel impedimentum huiusmodi, si aliqua ex eis fuerint subsecuta; et qui consentiens extiterit in praedictis, vel aliquo eorumdem, aut dans scienter et ex proposito auxilium, consilium vel favorem, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. A qua dimittaxat, si sit abbas vel monachus ipsius ordinis, per praesidentes capitulum provinciali, seu eorum aliquem, quantum ad ea, quae ipsum capitulum provinciale concernent: quantum vero ad illa de praedictis quae annuale capitulum vel ecclesiam seu monasterium, aut alium locum, ubi celebratur annuale capitulum antedictum, seu personas aut bona eorum vel alia concernerent, per abbatem vel alium huiusmodi annuali capitulo praesidentem auctoritate apostolica: saeculares vero et alii religiosi a sententia huiusmodi per locorum ordinarios, tunc demum, cum satisfactionem impenderint congruentem, et non ante, possint absolvi: nisi commissa huiusmodi talia fuerint, propter quod Sedes Apostolica esset merito consulenda. Et si mors, vel membri mutilatio, seu debilitatio alicuius perpetua, occasione praedictorum, secutae fuerint, talis nedum ad administrationem vel officium seu beneficia aliqua in ordine seu religione huiusmodi, vel ab illis obtinenda, existat inhabilis: sed et obtentis in eis vel ab ipsis sit eo ipso privatus: quae aliis, et non sibi, per illum, ad quem collatio aut quaevis alia dispositio pertinuerit, libere conferantur, vel alius de illis canonice ordinetur. Eandem quoque sententiam excommunicationis ipso facto incurrat quilibet, cuiuscumque sit praeminentiae, dignitatis, status vel conditionis, qui per se vel per alium malitiose impediverit, vel impediri fecerit scienter et ex proposito, quo minus

praedicta capitula libere valeant celebrari: quique praesumpserit, euntes ad illa vel in eis morantes, seu de ipsis redeuntes capere, capi facere, seu captos detinere aut impedire, vel eis aut eorum familiaribus in personis vel rebus damna, iniurias vel offensas, occasione huiusmodi, ut videlicet turbetur vel impediatur celebratio cuiuscumque ipsorum capitulorum, inferre: nec non quicumque ipsius ordinis seu religionis, qui praetextu visitationis malitiose et ex proposito praedicta vel eorum aliquid per se vel alium commiserit in personas abbatum, priorum et aliorum maiorum praedictorum proprios subiectos visitantium, vel in personas visitorum in provincialibus capitulis, vel per abbates alios seu praelatos principalium, vel propriorum monasteriorum deputandorum, vel familiarium eorundem, aut in bonis eorum: et quicumque praedicti ordinis, qui in visitationibus huiusmodi vel correctionibus seu executionibus processus eorum malitiose impediverit, vel eis proacriter vel proterve se opposuerit, aut praedicta facientibus consenserit, per se vel alium, preces, minas, literas, auxilia potentium saecularium vel laicorum, seu quaecumque alia impedimenta malitiose procurando; et impediens eundem ordinem seu religionem ipsam in contributionibus legitime faciendis: praesidentes autem provincialibus et annualibus capitulis praelibatis, et eorum quilibet, dum simpliciter et de plano eis constiterit, aliquem ex praedictis praefatam excommunicationis sententiam incurrisse, ipsum per omnia eiusdem ordinis seu religionis loca vicina, de quibus eis videbitur, tandiu solemniter publicent et faciant ab aliis auctoritate apostolica publicari; eis super hoc non parentes per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellendo, donec congruam satisfactionem impenderit; et per ipsos praesidentes dumtaxat vel per duos eorum ad minus, auctoritate apostolica fuerit absolutus: ad

haec tam diversorum locorum dioecesis quam aliis personis, quae pro tempore praefuerint ipsis capitulis celebrandis, in virtute obedientiae districtae praecipimus, ut per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, compescant advocatos, patronos, inaguates, rectores, vicedominos, consules, milites, seu quoslibet alios, ne cathedrales ecclesias, monasteria vel alia loca monastica, in personis vel rebus eorum praesument offendere quoquomodo, et si secus forsitan aliud egerint, eos usque ad satisfactionem debitam per censuram eandem (appellatione semota) cogere non postponant: ut praelati et alii servi Dei dicti ordinis seu religionis huiusmodi liberos et devotis mentibus Altissimo pensum debitum quotidianum solvere satagant servitutis.

CAP. IV.

Profecto cum in saepe dicta constitutione concilii generalis inter caetera sit expressum quod hi, qui convenerint in triennali capitulo, vitam ducant communem; et simul omnes communes expensas proportionaliter faciant: nos attendentes, quod praeter expensas huiusmodi, expensae aliae nedum pro provinciali, sed etiam annuali capitulis praedictis necessario requiruntur: statuimus et ordinamus, quod in eisdem capitulis, cuiusquam contradictione vel absentia non obstante, pro libertate, necessitatibus, utilitatibus, expensis communibus et aliis consuetis (cum onus divisum in partes levius supportetur) auctoritate apostolica fiant, imponantur seu inducantur collectae, subventiones seu contributiones secundum arbitrium praesidentium seu definitorum, quoad huiusmodi capitulum provinciale vel abbatis seu alterius praesidentis, ipsi annuali capitulo et definitorum quoad annuale capitulum ante dictum. Ut autem in conservatione collectarum, subventionum seu contributionum huiusmodi, cautela securitatis fideliter habeatur, volumus et ordinamus

De subventionibus et collectis

ut collectae, quae fiunt in capitulo provinciali per tres probos et fideles abbates seu alios praelatos ipsius ordinis seu religionis illius provinciae, in qua idem capitulum fuerit celebratum, in aliquo securo monasterio seu alio loco congruenti; quae vero fiunt in singularibus Ecclesiis, monasteriis vel aliis locis eiusdem ordinis seu religionis per tres probos et fideles monachos cuiuslibet Ecclesiae vel monasterii seu loci, in qua vel in quo (ut praefertur) fiunt: quorum unum ponet abbas vel alius praelatus ipsius loci; alium vero prior vel priores administratores seu officarii; et tertium, capitulum Ecclesiae seu conventus monasterii, seu loci huiusmodi, in una arca serata tribus diversificatis seris et clavibus fideliter collectae diligenter custodiantur: et ad usum dimittantur eorum, pro quibus factae fuerint, et ad nullos usus alios convertantur. Pro quibus fideliter conservandis et complendis praestent dicti tres abbates in praesidentium, et praefati monachi in abbatis, in capitulo, necnon conventus Ecclesiae vel monasterii seu praelati alterius loci principalis, ubi dictum annuale capitulum extiterit celebratum, praesentia corporaliter iuramentum. Nec fieri valeat alia contributio, quamdiu aliquid, quod sufficiat, de prima contributione contigerit superesse. Habeantque dicti praesidentes, et eorum quilibet, quoad huiusmodi provincialia capitula, necnon abbates, priores et maiores, seu alii iam dicti, potestatem auctoritate apostolica supra dicta exigendi, colligendi et levandi collectas, subventiones et contributiones huiusmodi, ab omnibus et singulis abbatibus subiectis, si quos habeant, et prioribus, praelatis, administratoribus, officiatis et beneficiatis quibuscumque, qui erunt ipsi annuali capitulo seu Ecclesiae vel monasterio aut alii loco principali subiecti, et compellendi omnes et singulos antedictos eadem auctoritate per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, et alia iuris

et ipsius ordinis seu religionis remedia ad solvendum integre collectas, subventiones et contributiones praefatas, prout in huiusmodi provinciali et annuali capitulis fuerit ordinatum, super hoc terminis assignatis, ac etiam publicandi et exequendi libere praedicta, et processus ac sententias in Ecclesiis cathedralibus et monasteriis et aliis locis eiusdem ordinis seu religionis quando et quoties eis visum fuerit expedire; nec non absolventi a dictis sententiis (congrua tamen satisfactione praemissa) et relaxandi ac tollendi omnes processus, sententias suspensionis et interdicti; et cum eis super irregularitate, si qua sint ligati profanando divina, vel alias se illis immiscendo, non tamen in contemptum clavium, incurrerint, dispensandi.

CAP. V.

Rursus quia per quotidianam et ordinatam factionem capituli regularis fortificatur et durat nervus monasticae disciplinae, statuimus et ordinamus, ut in eunctis et singulis Ecclesiis cathedralibus, monasteriis et aliis conventualibus, caeterisque locis huiusmodi ordinis seu religionis, in quibus erunt sex monachi vel supra, et etiam alibi, ubi fieri consuevit capitulum regulare huiusmodi, capitulum fiat, et teneatur die qualibet ordinatum. In quo, priusquam ad quaevis alia procedatur, plene (secundum regulam monasticam, et Ecclesiarum, monasteriorum conventualium et aliorum locorum praefatorum consuetudines approbatas) monachorum seu fratrum excessus, transgressiones et negligentiae corrigantur: ac de disciplina et reformatione regulari agatur in illo. Ubi nullus monachus seu frater clamose aut irreverenter alterum defendere vel sustinere praesumat. Et quotiens regula pronunciata fuerit a lectore, per praesidentem ipsi capitulo, vel alium, cui hoc ipse iniunxerit, eiusdem regulae sententia vulgariter exponatur.

De capitulis
quotidianis.

CAP. VI.

De studiis.

Quia vero per exercitium lectionis acquiritur scientiæ margarita, et per studium sacrae Paginae ad cognitionem excellentiæ divinæ familiaris pervenitur; ac per agnitionem humani iuris animus rationalior elicitur, et ad iustitiam certius informatur: nos cupientes, ut viri eiusdem ordinis seu religionis in agro dominico laborantes, in primitivis, ac deinde in divini et humani, canonici videlicet, iurium scientiis instruantur, constitutioni Clementis Papae V, et prædecessoris nostri, de monacis in scientiis primitivis instruendis infra monasteria, quibus degunt, editæ inhaerentes, illam volumus et præcipimus firmiter observari. Et nihilominus adiciendo statuimus et ordinamus, ut quibuslibet Ecclesiis cathedralibus, monasteriis, prioratibus et aliis conventualibus et solemnibus locis, quibus ad hoc suppetunt facultates, ordinis seu religionis huiusmodi deinceps habeatur magister, qui monacos eorum doceat in huiusmodi scientiis primitivis, videlicet, grammatica, logica et philosophia: proviso attentius ut saeculares instruendi cum ipsis monacis docendis in eisdem Ecclesiis, monasteriis, prioratibus et locis nullatenus admittantur. Cui quidem magistro, si monachus non fuerit ipsius ordinis seu religionis, de pane et vino et pitantia providere quotidie, sicut uni ex monacis Ecclesiarum, monasteriorum, prioratum ac locorum huiusmodi, teneantur illi, qui talia tenentur in eis capitulis Ecclesiarum, monasteriorum, prioratum et locorum ipsorum, conventibus seu monacis ministrare; necnon pro vestimentis, calcamentis et salario congrua pensio annua assignetur; quæ tamen viginti librarum turonensium parvorum summam nequaquam excedat, quæ de infra-scripta communi contributione solvetur, donec pro ea et pensionibus monachorum studentium ad generalia seu solemnia studia mittendorum certi et perpetui red-

ditus assignati fuerint; prout infra expressius et plenius continetur. Si vero in Ecclesiis, monasteriis, prioratibus, vel locis prædictis sit monachus idoneus ad prædicta, monachus ipse per antistites in cathedralibus Ecclesiis, in monasteriis vero et aliis locis præfatis per superiores suos instrere fideliter ipsos monacos in prædictis scientiis deputetur; et ad hoc, si necesse fuerit, compellatur. Cui scilicet monacho instructori decem librae turonenses ultra victum et vestitum pro libris emendis, vel aliis suis necessitatibus iuxta dispositionem ipsius antistitis vel dictorum superiorum deputentur. Antistites vero et alii superiores prædicti prædictos monacos, qui dociles fuerint, cum consilio proborum et seniorum Ecclesiarum, monasteriorum, prioratum et locorum huiusmodi eligere teneantur, et ordinare de certo numero eorumdem, ac de locis et temporibus, quibus lectionibus, quibusve divinis officiis seu obsequiis aliis opportunis intendant. Possintque dicti antistites et superiores dictos magistros instructores et instruendos cum consilio proborum et seniorum prædictorum (prout eis expediens visum fuerit) removere, et loco eorum alios subrogare. Præcipimus insuper in virtute obedientiæ cunctis visitatoribus, in provincialibus capitulis deputandis, quod omnia et singula de magistris, instructoribus et personis instruendis et aliis circa ea superius ordinata, faciant auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam et alia opportuna remedia (appellatione semota) firmiter observare. Et nihilominus ea, quæ super prædictis fecerint et invenerint, præsentibus capitulo provinciali referant: qui etiam auctoritate apostolica præfata, si videatur eisdem vel ipsorum maiori parti, contra negligentes vel rebelles in præmissis fortius procedere non postponant.

CAP. VII.

De studentibus
ad gener. studia
mittendis.

Caeterum, quia expedire dignoscitur, ut postquam praefati monachi in praedictis scientiis primitivis eruditii fuerint, ad sacrae theologiae vel canonum transcant facultates; statuimus et ordinamus, ut Ecclesiae, monasteria, prioratus et alia loca huiusmodi, singula videlicet eorum cum suis membris inferius declarandis, de quolibet numero vicenarium monachorum numm aptum pro fructu maioris scientiae acquirendo, ad generalia seu solennia studia mittere teneantur, et quemlibet ipsorum mittendorum de infrascripta pensione annua providere. Sic autem huiusmodi numerum vicenarium volumus computari, ut illi dumtaxat monachi numerum ipsum efficiant in hoc casu, qui sunt seu erunt in Ecclesiis, monasteriis, vel locis principalibus et in locis aliis eisdem Ecclesiis, monasteriis et locis principalibus subiectis, habentibus octo monachos sive plures, et hi solum cum monachis Ecclesiarum, monasteriorum et locorum principalium huiusmodi in computatione ac missione huiusmodi coniungantur. Declaramus insuper, quod si forsau ultra dictum numerum vicenarium aliqui superessent, qui tamen vicenarium alium non completerent, non propter hoc arceantur superiores eorum, eorumque capitula seu conventus, aliquem mittere ad studia praelibata; nisi alias essent ad mittendum plures adstricti virtute consuetudinis, statuti vel ordinationis alterius cuiuscumque, quibus consuetudini, statuto vel ordinationi per haec non intendimus in aliquo derogare. Eligantur quoque ipsi monachi mittendi, prout in scientia theologiae vel iuris canonici, seu magis in una quam in alia ipsarum aptiores poterunt inveniri. Sic tamen, quod si apti reperiantur pro ipsius theologiae studio, ad minus medietas mittendorum pro ipso theologiae studio destinetur, vel etiam quanto plures aptiores potuerint inveniri: ac reliqua medietas eorumdem

mittendorum ad ipsius iuris canonici studium transmittatur. In electione namque dictorum monachorum ad huiusmodi studia mittendorum subsequentem ordinationem modificatam duximus adhibendam: quod videlicet quivis antistes cathedralis Ecclesiae monachalis octo probos et seniores monachos ipsius Ecclesiae per eius capitulum seu maiorem partem ipsius eligendos (inter quos non ut praelatus, sed ut monachus dumtaxat vocem habeat) iuramento infrascripto adstringat ad nominandum et eligendum secum mittendos monachos antedictos, ipsque antistes huiusmodi monachos nominatos et electos per eum, et alios octo praedictos seu maiorem partem eorum, licentiae ad huiusmodi studia teneatur infra tempus inferius declarandum. Quilibet vero abbas, seu prior, vel alius locum conventualem et solemnem obtinens, quatuor monachos eligat de suo monasterio seu loco seniores, quos esse sinceriores in zelo et discretiores in iudicio existimaverit: et corporali iuramento adstringat eosdem, quod reiectis gratia, odio vel timore, quibuscumque et qualitercumque, secundum Deum, et prout magis expedire viderint, personis et locis, cum consilio instructoris, si monachus fuerit, cum iuramento simili adstringendi, illos ex monachis instructis in eisdem primitivis scientiis et in observantiis regularibus informatis, sive in Ecclesiis, monasteriis et aliis locis principalibus seu membris resideant, ad praedicta studia mittendos, iuxta mittendorum huiusmodi praetaxatum numerum, noninent seu eligat eorum co, quos dociles esse noverint et vitae ac morum honestate decoros, ad puritatem religionis tenendam et ad acquirendum fructum scientiae aptiores. Taliter autem nominati seu electi ab eis, vel ubi concordēs non essent, a maiori parte ipsorum, sive ubi quilibet nominaret et eligeret diversos, illi, quos ex ipsis nominatis et electis abbas vel prior seu alius, locum conventualem et so-

lennem obtinens, elegerit, ad praedicta studia destinentur: ita quod in festo Exaltationis S. Crucis, vel circa, ipsi taliter nominati et electi in Studio Parisiensi existant, qui Parisios fuerint destinati, in aliis vero Studiis in festo S. Lucae, vel circa, infallibiliter sint praesentes. Quod si dictus antistes annis singulis quibus praefati monaci ad eadem Studia mitti debebunt vel in locum illorum alii subrogari, infra decem dies, festum Assumptionis B. Mariae Virginis immediate praecedentes, cum dictis octo probis minime nominaverit et elegerit ac licentia-verit (ut praefertur), ipsis decem diebus elapsis, ad priorem, qui post eum praerit monachis Ecclesiae suae in regularibus disciplinis, seu alium his et in illis praesidentem, quocumque nomine nuncupetur, cum consilio et assensu quatuor proborum monachorum eiusdem Ecclesiae, quos dictus prior vel alius (ut praedicitur) praesidens elegerit; et quos similiter, ut de abbate ac priore, vel alio loco conventualem et solemnem obtinente praetangitur, simili iuramento adstringat, potestas huiusmodi nominandi, eligendi et licentiandi libere devolvatur. Si vero idem prior vel alius praesidens, ut praefertur, id non fecerit, poenas ipso facto incurrat inflictas infra proxime contra abbates vel priores, seu alios loca conventualia et solemnia obtinentes, qui super hoc extiterint negligentes. Abbas quoque vel prior, aut alius huiusmodi locum conventualem et solemnem obtinens, qui seniores praedictos infra praefatos decem dies non elegerit, ut praefertur, ipsosque dicto non adstrinxerit iuramento, aut nominatos et electos per illos ad Studia non licentia-verit memorata, poenas incurrat inflictas abbatibus vel prioribus, seu aliis loca huiusmodi conventualia et solemnia obtinentibus, solvere negligentibus id, quod pro huiusmodi mittendis ad ipsa Studia fuerit assignandum, pro rata ipsos contingente secundum gradum, modum et ordinem

infra proxime sequentes: a quibus liberari vel absolvi non valeant nisi per praesidentes provincialibus capitulis illius provinciae, in qua fuerint abbates, priores vel alii loca conventualia et solemnia (ut praedicitur) obtinentes, super his negligentes, seu per aliquem eorumdem, nec etiam ab ipsis praesidentibus quousque praemissa negligenter ommissa impleverint, et ad eorumdem praesidentium arbitrium satisfecerint competenter: quos etiam negligentes ipsi praesidentes et eorum quilibet ad omnia et singula praedicta et infrascripta complenda per censuram ecclesiasticam et alia iuris et ipsius ordinis seu religionis remedia compellere, submoto appellationis obstaculo, auctoritate apostolica teneantur. Et ut haec celerius et expeditius compleantur, ordinamus, quod dicti seniores, eligendi per eosdem abbates vel priores seu alios maiores in Ecclesiis cathedralibus post antistites ac alios loca conventualia et solemnia obtinentes, statim cum electi fuerint, et huiusmodi iuramentum praestiterint, includantur in aliquo loco secreto, de quo nullatenus permittantur exire, donec infra diem inclusionis huiusmodi in scriptis eorum abbatibus vel aliis superioribus proxime dictis nominaverint et elegerint supradictos ad Studia destinandos. Quod si non fecerint, elapsa die huiusmodi, ad ipsos abbates et supradictos eligendi et licentiandi eosdem potestas libere devolvatur: qui secundum Deum et bonam conscientiam infra tres dies immediate sequentes, dociles et aptiores, vitamque honestam et religionem servantes, ut praemissum est, licentia teneantur ad praedicta Studia transmittendos. Si qui vero abbates, priores vel praelati alii abbates proprios non habentes, seu administratores vel caeteri quicumque ad hoc obligati, illud quod ipsis monachis mittendis ad ipsa Studia fuerit assignatum, pro rata ipsos contingente in termino vel terminis ad id statutis solvere non curaverint, ultra quantitatem,

quam secundum taxationem contingentem eosdem solvere tenebantur infra mensem, tantundem nomine poenae solvere sint adstricti. Quod si non fecerint, sit eis tamdiu eo ipso Ecclesiae interdictus ingressus, donec tam principale, ad quod tenebantur, quam huiusmodi aliam quantitatem nomine poenae, ut praefertur, appositam, duxerint persolvendam. Et si ex tunc per quatuor menses huiusmodi sustinerint interdictum, sint ipso facto tamdiu a divinis suspensi, donec integrè huiusmodi principale ac poenam solverint, nulla eis remissione in praemissis quomodolibet profutura. Quantitas autem huiusmodi nomine poenae, ut praedicatur, exsolvenda, in acquisitionem librorum utilium et alios profectus dictorum studentium, quam etiam quantitas (quam per contemnentem satisfacere in termino assignato studentibus ipsis mitti praecipimus) ad ipsius contemnentis expensas iuxta superioris sui arbitrium convertatur. Praemissis quoque adiuicimus, quod priores et caeteri administratores abbates proprios non habentes, seu quisvis alii beneficiati, qui huiusmodi summas solvere contempserint, et praenominatas poenas per alios quatuor menses immediate sequentes sustinerint animis induratis, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant; a qua non possint absolvi, nisi debita satisfactione praemissa: et tunc per praesidentes dumtaxat capituli provincialis illius provinciae, cuius erunt vel alterum eorumdem: quam si per annum pertinacibus animis sustinerint, sint eo ipso cunctis beneficiis, quae obtinuerint, privati: et de beneficiis huiusmodi per illos, ad quorum collationem, seu quamvis aliam dispositionem pertinuerint, libere in personis aliis disponatur.

CAP. VIII.

Sane quia prosecutiones liberalium studiorum, praecipue in generalibus seu saecularibus Studiis, diversa requirunt onera pensarum: nos huiusmodi mo-

nacis mittendis ad ipsa Studia et pro eis et aliis ratione dictorum studiorum pensiones in quantitativibus subsequentiibus providemus fore annis singulis ministrandas et infrascriptis terminis trasmittendas. Videlicet magistro in theologia in Studio generali legenti sexaginta; haccalaureo, necnon scholari theologiae quadraginta; doctori decretorum, iura canonica in huiusmodi Studio legenti, quinquaginta; haccalaureo vero, seu scholari canonistae triginta quinque libras turenensium parvorum vel eorum valorem in alia moneta, tam pro victualibus, vestimentis et calceamentis, quam pro libris et quibuscumque aliis necessitatibus eorumdem; illis videlicet, qui ad Studium Parisiense in festo Exaltationis S. Crucis vel circiter; iis vero, qui ad alia Studia deputati fuerint, in festo B. Lucae vel circa, singulis annis per illum vel illos, qui ad ipsas pensiones colligendas deputati fuerint, infallibiliter trasmittendas: et per illos, qui tenebuntur ad solvendum easdem, in festo Assumptionis B. Mariae annis quibuslibet ipsis collectoriibus integraliter persolvendas. De quibus quidem pensionibus dictis scholaribus, ut praemittitur, ministrandis, quilibet scholaris habeat pro quotidianis expensis viginti libras dumtaxat, et pro vestimentis et calceamentis sex libras tantum: de residuo vero emanatur ac provideatur ei de ipsis, quae, ratione infirmitatum vel alia, necessaria sibi erunt. Nullus autem cuiuscumque fuerit praeminentiae, dignitatis, conditionis aut status, sive collector pensionum huiusmodi, seu reddituum assignandorum, pro ipsis vel pro quocumque alio nomine fuerit deputatus, aliquid sibi vel alteri, seu usui eniciumque et quancumque pio de praefatis pensionibus vel de fructibus, redditibus, seu proventibus, qui assignabuntur pro pensionibus ipsis, quomodolibet applicare vel dare, seu commutare, aut quomodolibet alienare praesumat.

Qui vero contrarium fecerit, et qui ad dandas vel mittendas illas extiterit deputatus, si eas (ut praemittitur) in eisdem terminis dictis studentibus non dederit vel miserit, poenas eo ipso incurrat statutas contra non solventes id quod monachis mittendis ad dicta Studia fuerit assignatum, secundum statum ipsorum non solventium, et iuxta gradus et ordinem superius denotatos. Si vero laicus extiterit, excommunicationis incurrat sententiam eo ipso: a qua (nisi debita satisfactione praemissa) nequeat absolutionis beneficium obtinere. Et ut onus huiusmodi pensionum levius supportetur, statimus et ordinamus, ut solvantur pensiones huiusmodi et etiam pensio dieti magistri, qui monachos in primitivis scientiis instruet (ut praefertur) per capitula cuiuslibet Ecclesiae cathedralis ipsius ordinis seu religionis, et per beneficiatos quorumlibet beneficiorum monachalium eiusdem et cuiuslibet monasterii, prioratus et loci ordinis seu religionis huiusmodi et membrorum suorum, de communi contributione inter caput et beneficia seu membra omnia et singula ad ipsum caput pertinentia vel dependentia, ab eodem facienda, secundum taxationem vel aestimationem decimae in taxatis. In non taxatis vero beneficiis, proportionabiliter et rationabiliter secundum valorem ipsorum, in primo cuiuslibet Ecclesiae cathedralis eiusdem ordinis seu religionis ac monasterii seu prioratus vel alterius loci, abbatem proprium non habentis, capitulo generali per priores vel alios maiores post antistitem in cathedralibus Ecclesiis. In monasteriis vero, prioratibus vel aliis supradictis, per abbates vel priores, seu alios praesidentes eiusdem cum consilio et assensu capituli seu conventus seu maioris partis ipsorum. Quam si forte facere neglexerint vel noluerint, praesidentes provinciali capitulo illius provinciae, ubi tales negligentes fuerint, et quilibet ipsorum praesidentium, ac visitatores per dictum provinciale capitulum deputati et co-

rum quilibet, ipsos negligentes auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam et alia opportuna remedia ad illam faciendam (appellatione cessante) compellere teneantur, quousque certi et perpetui redditus pro ipsis pensionibus exsolvendis extiterint assignati. Volumus autem quod per illos, qui ad hoc per nos cum sufficienti potestate fuerint deputati, cum antistitibus in cathedralibus Ecclesiis monachalibus, et cum abbatibus et prioribus et aliis loca conventualia et solemnia, ut praedicitur, obtinentibus, cum consilio et assensu capitulorum et conventuum eorumdem, auctoritate apostolica praedicta, possint pro praedictis pensionibus assignari vel ad invicem uniri aut Ecclesiis cathedralibus, monasteriis seu locis aliis conventualibus supradictis vel eorum administrationibus aut officiis seu locis vicinioribus ad Ecclesias cathedrales, monasteria, prioratus seu loca huiusmodi pertinentibus, prout erit commodius, prioratus aliisque beneficia ecclesiastica sine cura ipsius ordinis seu religionis consueta monachis assignari et ad Ecclesias cathedrales, monasteria seu loca alia conventualia praefata spectantia: dum tamen ipsa beneficia tanto tempore ab uno vel pluribus monachis fuerint continue ac pacifice gubernata, ut praescriptio legitima sit completa, etiam si ante vel post clerici saeculares quandoque ministraverint in eisdem: dummodo per ipsos clericos legitima praescriptio minime sit impleta. Quod si forte huiusmodi prioratus seu beneficia sine cura non inveniuntur accommodata vel non sufficient ad praemissa, possint per praedictos, modo praemisso et ut commodius fieri poterit, super aliis prioratibus, administrationibus seu beneficiis monachalibus curatis (si facultates eorum ad hoc sufficient), aliis eorum oneribus supportatis, de parte dumtaxat quam monachi percipiunt ex eisdem pro praedictis perpetuae pensiones imponi. Prohibemus autem quod nulli monacho quodcumque beneficium quantumcumque modicum vel

aliam pensionem habenti (nisi ea omnino dimitteret aliis conferenda vel assignanda) possit aliqua de dictis pensionibus studentium assignari vel assignata dimitti. Nec in ipsa sibi ius aliquid acquiratur: immo si assignationi pensionis huiusmodi consenserit, eo ipso privatus existat quocumque beneficio seu quavis alia pensione, si quod vel siquam forsitan antea obtinebat. Si vero ipsi monacho habenti pensionem huiusmodi studentium beneficium aliquod quantumcumque modicum conferatur: adepta ipsius possessione pacifica, ipso facto vacet dicta pensio, eaque privatus existat, studentium alteri assignanda: ut non desit studens de numero instituto. Nec per literas a Sede Apostolica vel legatis ipsius, super provisione quorumlibet monachorum aut aliorum directas, de studentium pensione aliqua praedictorum eniquam valeat provideri: nec alicui alteri, nisi nominatus, electus et licentiatas fuerit, prout est superius ordinatum; alias nulla sit assignatio huiusmodi ipso iure, nec per eam ius alicui acquiratur, et tam assignans, quam accipiens teneantur ad restitutionem omnium, quae exinde recepta fuerint, faciendam; quae in libris vel aliis necessitatibus dictorum studentium convertantur; et nihilominus poenis subiaceant superius designatis. Prohibemus insuper, ne libri Ecclesiarum cathedralium, monasteriorum et aliorum locorum praedictorum qui dictis studentibus fuerint assignati, seu eis a consanguineis vel amicis dati, aut per eosdem studentes alias licite acquisiti, per eos alienentur, distrahantur seu etiam obligentur. Quinimo volumus, quod dicti libri (defunctis eisdem studentibus, quibus fuerant assignati) ad Ecclesias, monasteria seu alia loca praedicta libere revertantur. Volumus etiam, quod si in Ecclesiis, monasteriis seu locis praefatis libri multiplicati fuerint, libris necessariis in ipsis Ecclesiis, monasteriis et locis remanentibus, de caeteris libris per antistes in Ecclesiis cathedralibus et in monasteriis vel

aliis locis praedictis, per eorum praelatos, et de consilio eorum, cum quorum consilio studentes praefati sunt (ut praemissum est) eligendi, sicut conveniens distributio inter studentes eosdem. Fiatque prius memorialis scriptura de personis studentium, quibus dicti libri tradentur, et librorum nominibus praedictorum: quae quidem scriptura in Ecclesiis, monasteriis vel locis huiusmodi conservetur. Si quis vero de studentibus ipsis, per se vel per alium, librum seu libros huiusmodi, qui ad eum praemissis modis pervenerunt, distraxerit aut obligaverit (nisi pro utilioribus vel pluribus libris emendis, et tunc de licentia superioris sui petita humiliter et obtenta) eo ipso sit inhabilis per biennium ad quodcumque beneficium obtinendum. Et nihilominus ad claustrum suum de studio revocetur, et loco sui alius subrogetur: et etiam per superiorem suum (prout facti qualitas exegerit) alias graviter puniatur. Praesidentes insuper et alii convenientes in dicto capitulo provinciali ordinare debeant, qualiter dicti studentes vivere seu ad invicem se habere debeant: qualiter et ex quibus causis ante tempus etiam regulariter praestitutum, poterunt et debent de Studiis huiusmodi revocari, et in locum eorum alii totidem numero subrogari, iuxta modificationem superius designatam. Ubi autem erit aliquis de ipsis studentibus, qui sit vitae laudabilis aliasque idoneus et discretus, et ad baccalaureatum vel magisterium dispositus vel propinquus, idem prior dictorum studentium, qui erit pro tempore, cum consilio aliquorum proborum studentium eorumdem, scribat praesidentibus antedictis: ut praelato ipsius proprio mandent et ordinent cum eodem, quod talem non revocet: sed eum in scientia proficere et ad statum baccalaureatus et honorem magisterii pervenire, lecturamque continuare permittat, ac ipsum et alios similes, quos iam in scientia laudabiliter proficere cognoverit, dignis attollat honoribus et promotionibus efferat

opportunitis. Provideant quoque praesidentes et alii praefati convenientes in ipso capitulo provinciali, quod monachi ad dicta studia transmittendi (prout communius et commodius fieri poterit distributi) in simul commoerentur, saltem deni ad minus: et deni huiusmodi non possint ultra quatuor servitores habere, computato in eis coco seu servitore coquinae. Deputent etiam iam dicti praesidentes in singulis eorum provincialibus capitulis speciales visitatores huiusmodi ordinis seu religionis provinciae infra quam erit studium, in quo studentes huiusmodi morabunt. Quibus siquidem visitatoribus et etiam aliis visitatoribus per provincias, ad visitandum cathedralia Ecclesiarum monachales, monasteria et alia loca ipsius ordinis seu religionis, per praedicta provincialia ordinandi. Necnon dictis studentium prioribus in virtute obedientiae districte praecipimus, ut omni favore, gratia, odio et personarum acceptione semotis, ex puritate conscientiarum suarum, secundum quod Deo magis placere, et huiusmodi ordini seu religioni expedire crediderint, in his quae circa ipsos studentes in ordinationibus nostris praescriptis salubriter statuuntur, sint solliciti et attentissimi, et quod si forsan per antistites Ecclesiarum cathedralium, monachalium, abbates, priores et administratores alios monasteriorum et aliorum locorum ipsius ordinis seu religionis, eorumque capitula et conventus, illa quae de scholaribus mittendis ad studia et pensionibus, aliisque quae praemittuntur, invenerint incompleta: plenam de ipsis relationem faciant in capitulis provincialibus cuiuscumque provinciae superius limitatae, qualiterque in ipsis sequentibus capitulis ea ordinari et compleri omnino debeant, vel quae minus considerate ordinata fuerint, corrigantur: aut ut bona etiam in meliora mutantur: prout haec vel alia ex successione temporum, ac probatione factorum poterunt apparere. Ordinamus insuper, ut iidem praesidentes habeant plenariam potestatem

faciendi compleri et inviolabiliter observari auctoritate apostolica omnia et singula supradicta: necnon contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam et per alia iuris et ipsius ordinis seu religionis remedia, sublato appellationis obstaculo, compellendi, et processus ac sententias eorum in locis eiusdem ordinis seu religionis solemniter publicandi: et illos qui sententias eorum incurrerint (praemissa congrua satisfactione), iuxta formam Ecclesiae absolventi. Praecavere nempe volentes, ac etiam providere dictis scholaribus in eisdem studiis morantibus et etiam moraturis, ut, eo quod absint ab eorum coenobitis, regularis non desit salubre gubernaculum disciplinae: ordinamus et volumus, quod capitulis provincialium, in quibus erunt huiusmodi studia, praesidentes unum abbatem vel priorem ipsius ordinis seu religionis cuiuslibet ipsorum studiorum viciniam, et quem quotiens eis placuerit ponere valeant et mutare, ordinent et assignent, qui abbas vel prior ex praedictis studentibus unum ibi monachorum priorem studentium deputet, per unum tantum annum duraturum. Quem quidem priorem dicti etiam praesidentes ipsi mutare valeant, quotiens videbitur expedire, quique potens in opere ac sermone per directionem verbi et ducatum exempli, eosdem monachos studentes tractando, ipsos, quotiens opus fuerit et sibi videbitur expedire, convocet ad locum aliquem competentem, illisque quoad regularem praesideat disciplinam, et potestatem habeat illos corrigendi, puniendi et absolvendi, et cum eis dispensandi (quamdiu in ipsis studiis moram traxerint) ab omnibus, a quibus et super quibus, et prout posset abbas vel alius praelatus eorum proprius, in monasterio vel alio loco, unde coenobitae seu claustrales existunt, ipsosque informandi et instruendi, ac tenendi sub regularibus disciplinis, et illos etiam coercendi ne vagentur, vel actibus seu operibus vacent illicitis: sed studeant et proficiant, sicut decet, vivant-

que laudabiliter et honeste. Provideat insuper, quod dicti monaci studentes expensas faciant moderatas et non superfluas vel aliquatenus excessivas; eosque cogat ad reddendum de receptis et expensis in fine cuiuslibet mensis (vel prout alias sibi videatur) rationem illi vel illis providis et discretis, quos idem prior ad hoc duxerit deputandos. Et quando eorumdem studentium demerita seu conditio suaserit eos a studio revocari, prior ipse teneatur id (consulte tamen, caute et sollemniter) antistiti, abbati vel alii praelato eorum proprio, per suas literas intimare. Idemque antistes, abbas seu praelatus proprius eos revocare debeat, et in locum eorum totidem monachos subrogare, appellatione, contradictione vel reclamatione reiectis. Concedimus quoque dicto priori, eadem auctoritate apostolica, plenariam potestatem dictos monachos studentes, quamdiu in ipsis studiis fuerint, ab excommunicationum et suspensionis sententiis dumtaxat, quae contra studentes in locis, ubi erant dicta studia generaliter ex causis minoribus prolatae, vel per statuta sui ordinis sive suae religionis aut Ecclesiae seu loci eius, unde coenobitae sunt, inflictas fuerint, a quibus abbas vel alius praelatus eorum proprius ipsos de iure vel permissione suae regulae absolvere potuisset, congrua satisfactione praemissa, iuxta praefatam formam Ecclesiae, absolvendi, et cum eis super irregularitate, quam ex causis huiusmodi sic legati celebrando divina, seu illis se alias immiscendo (non tamen in contemptum clavium) incurrerant, dispensandi. Per praedicta vero dicti monaci studentes a potestate antistitis vel alterius praelati sui exempti aliquatenus non existant. Ordinamus etiam, quod dicti monaci Parisiensi Studio insistentes, ipsi priori studentium ultra suam pensionem de viginti quinque librarum turonensium parvorum annuatim; alii vero cuiuslibet studiorum aliorum, si tamen in eo sexaginta monaci vel supra studentes fuerint, de vi-

ginti libris; si vero pauciores numero sexagesimo extiterint, quilibet eorum de quinque solidis ipsis monetae, seu alterius, de aequivalenti summa dumtaxat, per contributionem communem de dictis pensionibus ipsorum inibi studentium annis singulis faciendam providere procurent: dictosque monachos studentes ad contributionem ipsam faciendam et solvendam eandem iam dicto priori, praefatus prior per censuram ecclesiasticam et alia ipsius ordinis seu religionis remedia possit eadem auctoritate apostolica (semoto appellationis diffugio) coarctare. Volumus tamen, quod idem prior sumptus nunciatorum subeat, quos pro praemissis duxerit transmittendos. Praeterea volumus et ordinamus, quod priores et alii beneficiati et non beneficiati, praelibatis studiis insistendo (qui tamen expensas in ipsis studiis aliunde habuerint, quam sic ut supra tangitur ordinatum) sub correctione et obedientia d. prioris studentium humiliter maneant: et ad contributionem huiusmodi iuxta quantitates praemissas eidem priori solvendas, prout alii studentes praefati, firmiter adstringantur; et ad eas solvendas, sicut de aliis studentibus iam dictum seriatim et modificatim existit, per ipsum priorem valeant coarctari. Porro statuimus et ordinamus, quod nullus de ordine seu religione huiusmodi ad recipiendum magistratus seu doctoratus honorem de caetero assumatur, nisi praestito per eum primitus iuramento in praesentia dicti prioris studentium ac duodecim proborum et discretorum ex studentibus antedictis, quod in assumptione ipsius honoris vel ante seu post eius occasione, circa cibos, vestes vel alia non expendet per se vel alium, undecumque haberit vel fuerit sibi datum, nec quantum in eo fuerit expendi permittet ultra valorem duorum millium turonensium argenti ab aliis etiam suis consanguineis vel amicis. Illi etiam, qui ad baccalaureatum extiterint assumendi, praestare similiter teneantur

De promotio-
nis ad baccalaureatum, magisterium, etc

iuramentum in praesentia prioris studentium et duodecim proborum et discretorum praefatorum, quod huiusmodi sui baccalaureatus praetextu, ipsa die, qua incipiet, vel ante seu post, nullum festum seu convivium facient per se vel alium, seu alias fieri permittent a quibuscumque aliis eorum consanguineis vel amicis. Statuimus etiam et ordinamus, quod quicumque ipsius ordinis seu religionis, qui in dicto Parisiensi vel in aliquo alio generali Studio per sex annos in sola sacra theologia studuerint, in aliis primitivis scientiis sufficienter instructi, et ad hoc sufficientes et idonei fuerint, possint in ipso Parisiensi Studio cursus consuetos Bibliae facere. Qui vero per octo annos in sola theologia studuerint, ut praefertur, librum Sententiarum legere valeant in Parisiensi Studio praelibato, et quod in eodem Parisiensi et quocumque alio Studio, in quo ad magisterium in theologia ipsa licentia dari consueverit, eum digni reperi ad hoc extiterint, ad magisterium et doctoratum in dicta theologia, et nihilominus ad baccalaureatum, licentiam, magisterium seu doctoratum et lecturam iuris canonici sive Decretorum in eodem Parisiensi et quolibet alio Studio, in cappa suae religioni congruenti, dummodo sufficientes et idonei fuerint; ac illi, qui ad baccalaureatum et ad legendum Decretales ibi assumi voluerint, et in ipso Parisiensi vel quovis alio generali Studio audiverint iura canonica per sex annos, de quibus per tres annos ad minus audiverint Decretum; necnon illi, qui ad magisterium in Decretis vel ad lecturam Decretorum assumi voluerint in praefato Parisiensi Studio, et ibi vel in alio generali Studio audiverint iura canonica, aut baccalaurei legerint per quinque annos, et de hoc primo fidem fecerint per eorum proprium et aliorum duorum iuramentum, absque dilatione et difficultate malitiosa et impedimento quibuscumque, libere admittantur, sicut caeteri clerici saeculares ibidem consueverunt admitti. Non obstantibus

quibuscumque statutis et consuetudinibus monasteriorum et aliorum locorum eiusdem ordinis seu religionis Parisiensis et aliorum Studiorum quorumcumque contrariis, iuramentis, confirmationibus apostolicis et quibusvis firmitatibus aliis roboratis, et aliis praesertim statutis, quibus in eodem Parisiensi Studio caveri dicitur, quod nullus possit legere cursum Bibliae, nisi etiam inibi studuerit decem annis; nec permittatur Sententias legere, nisi etiam inibi studuerit decem annis; quodque nullus monachus vel religiosus alius legat ibidem iura canonica, vel ad baccalaureatus statum aut magisterii honorem in iure canonico permittatur assumi, seu quod nullus sine rubea cappa Decretum legat seu legere permittatur ibidem; aut quod nullus ibi legere valeat iura canonica vel ad baccalaureatum assumi seu ut baccalaureatus legere Decretales, aut ad magisterium ascendere in Decretis, sive doctor fieri Decretorum, aut ad lecturam Decretorum in Decretis assumi, seu ipsam continuare, nisi ibidem vel alio Studio generali audiverit iura canonica per quinque et alibi iura civilia per tres annos; alibi iura civilia per quinque vel in alio generali Studio iura canonica per tres annos; et prout sic vel aliter in statutis ipsius Studii Parisiensis dicitur contineri, vel de consuetudine observari et aliis consuetudinibus vel statutis eiusdem Parisiensis Studii quibuscumque seu quacumque forma vel expressione verborum in contrarium editis vel edendis; necnon quibuslibet privilegiis vel indulgentiis generalibus aut specialibus et literis apostolicis, contrariis ordinibus, Ecclesiis, monasteriis, locis ac Studiis quibuscumque sive Universitatibus magistrorum vel scholarum eorumdem; seu personis ecclesiasticis, saecularibus et regularibus, exemptis et non exemptis, cuiuscumque sint praecminentiae, dignitatis, conditionis aut status, sub quavis forma vel expressione verborum concessis, per quae praesentibus non expressa vel tota-

liter non inserta, effectus huiusmodi statutorum et ordinationum, omniumque aliorum et singulorum contentorum in eisdem praesentibus impediri valeat quomodolibet vel differri; et de quibus quorumque totis tenoribus plenam et expressam, ac de verbo ad verbum oporteat in illis vel aliis nostris literis fieri mentionem.

CAP. IX.

De mutuis, venditionibus sylvaram, et concessionibus iurium.

Profecto considerantes attentius nobis fuisse fida et concordi relatione monstratum, qualiter experientia docerat cum iactura, quod ad desolationes Ecclesiarum cathedralium, monasteriorum, prioratuum, administrationum et aliorum locorum ordinis seu religionis eiusdem plurimum redundabant debita contrahendi effraenata potestas, et plerumque innovatio eorundem, ac obligationes et missiones, quae fiunt pro tempore super eis; necnon arborum, sylvarum non caeduarum et etiam caeduarum venditiones, et iurium, reddituum, possessionum seu pensionum concessionem ad vitam et ad longi temporis spacium; nos Ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, administrationum et aliorum locorum praefatorum indemnitate occurrere desiderabiliter affectantes, et super his intendentes opportunae cautelae profuturum remedium adhibere, statuimus et ordinamus, ut, salvis aliis iuris et ordinationum ac statutorum Ecclesiarum cathedralium, monacalium et monasteriorum, prioratuum, administrationum et aliorum locorum praedictorum remediis, talis in praedictis et circa ea solemnitas debeat observari: videlicet, quod cum per antistitem vel per abbatem seu priorem vel administratorem aut alium praelatum abbatem proprium non habentem, seu per alium priorem vel administratorem quemcumque ipsi subiectum conventum non habentem, suscipiendum vel innovandum fuerit mutuum vel faciendum pro necessitate vel utilitate (cum non aliter fieri debeat) venditio ar-

borum, sylvarum non caeduarum vel ad magnam et notabilem quantitatem etiam caeduarum, seu concessio iurium, reddituum vel possessionum aut annuarum pensionum, sive diminutio censuum, pensionum seu canonum ad vitam alicuius vel ad certum tempus, etiam pecunia inde recepta: tractatus duorum dierum (ad minus) interpolatorum diligens et maturus praecedere debeat, habendus per antistitem cum eius capitulo in dietis Ecclesiis, seu per abbatem vel alium praelatum abbatem proprium non habentem, cum conventu cuiusque ipsorum. Et nihilominus de consensu ipsius capituli vel conventus aut maioris partis eiusdem fiant omnia supradicta. In prioratibus vero vel administrationibus aliis conventualibus antistitem aut abbatem vel alium superiorem immediatum habentibus, tractatus habeatur huiusmodi per priorem seu alium administratorem ipsius cum proprio conventu eiusdem; et nihilominus postea per antistitem aut per abbatem vel alium praelatum superiorem immediatum, cum capitulo seu conventu Ecclesiae vel monasterii tractatus etiam habeatur, fiantque contractus huiusmodi de consensu sui ipsius capituli et huiusmodi subiecti conventus vel utriusque conventus, superioris scilicet et subiecti seu maioris partis eorum, ac de ipsius antistitis seu abbatis vel alterius immediati superioris auctoritate expressa et licentia speciali. In tractatibus namque praefatis agatur, ut clare liqueat, ob quam causam, quanta summa, a quibus creditoribus, quibus conditionibus et obligationibus, quibusque terminis solvendum suscipiatur mutuum praelatum; et quare, cui, ad quantum tempus et sub quo pretio fiant venditio et concessio, vel censuum seu canonum aut pensionum diminutio, seu pensionum assignatio supradicta, ac de caeteris omnibus, quae in huiusmodi negotio fuerint opportuna, et quod de causis, tractatibus, consensibus, auctoritatibus, licentiis et aliis praedictis scripturae conficiantur au-

tenticae, in quibus nomina et cognomina tractantium, consentientium, auctorizantium et licentiae huiusmodi exprimantur, et sigilla antistitis vel abbatis seu abbatum aut aliorum superiorum, necnon capituli et conventuum praedictorum apponantur in illis. Prohibemus autem, ne virtute alicuius procuratorii generalis (etiam si contineatur in eo quod procurator mutuum possit recipere aut obligare monasterium, vel alium locum ipsius ordinis seu religionis, aut pensionem assignare ad vitam vel ad tempus, seu canonem, censum seu pensionem diminuere) possit mutuum recipi, vel Ecclesia seu monasterium aliquod, sive locus alius obligari, aut pensio ad vitam vel alias dari, seu census vel canon aut pensio diminui, nisi prius clare ac explicitè omnia praedicta fuerint observata. Et quod pecunia, quae mutuo recepta fuerit, vel ex aliis praedictis habita, in solius antistitis vel abbatis seu prioris aut alterius administratorum huiusmodi, contractum principaliter inuentis, non remaneat potestate, sed tradatur tribus viris providis et discretis eiusdem ordinis seu religionis, si commode fieri possit, qui eam ad illas dumtaxat necessitates vel utilitates convertant, propter quas receptum mutuum, vel venditio, aut concessio, seu census, vel canonis aut pensionis diminutio, seu pensionis assignatio et obligatio factae fuerint supradictae. Ad quae fideliter exequenda et observanda ipsi tres viri iuramenti vinculo adstringantur, quando tradetur eis pecunia praelibata. Volumus etiam, quod eorum, quae debentur Ecclesiis vel monasteriis, seu aliis locis ipsius ordinis seu religionis remissio fraudulosa et notabiliter damnosa a quoquam nequeat attentari. Insuper volumus et ordinamus, quod illa summa, quae in capitulo generali cuiuslibet Ecclesiae vel monasterii, seu alterius loci ipsius ordinis seu religionis eiusdem provinciae annis singulis pro evidenti utilitate vel necessitate per antistitem seu abbatem,

vel alium superiorem, et capitulum generale praedictos, seu maiorem eius partem, vel per tres providos et discretos monachos iuratos super hoc, per eos deputandos taxabitur, possit recipi mutuum sine praedictis solemnitatibus et poenis infra proxime designatis. Et etiam si casus aliquis evidenter utilis seu necessarius occurreret, cui succurri non valeat nisi mutuum contrahatur, si abbas vel alii supradicti a locis, quibus praefuerint, sint multum remoti, licitum sit eisdem absque solemnitatibus et poenis huiusmodi, ut tali casui valeat provideri, tantam, absque fraude qualibet, summam recipere mutuo, quanta necessaria fuerit pro supportando casu praefato, sive ut sibi provideant per eosdem. Quo videlicet casu, abbates et priores ac caeteri abbates proprios non habentes, infra octo dies postquam ad monasteria sua redierint, haec omnia conventibus propriis exponere teneantur. Priores vero et administratores caeteri suis superioribus et ipsorum conventibus similiter infra octo dies postquam ipsorum superiorum et conventuum eorum praesentiam adire poterint, facere teneantur; et quod fiat de his scriptura authentica, quae in Ecclesia vel monasterio principali fideliter conservetur: et quae causas et omnia, quae mutuum huiusmodi contractum fuerit, debeant continere. Nec ante solutionem integram mutui sic contracti, dictaeque summae singulis annis, ut praefertur, taxandae, aliud debeat contrahi per abbates vel alios supra dictos, nisi solemnitates huiusmodi observentur. Nos insuper decernimus irritum et inane, si contra praedicta extiterit attentatum. Volentes itaque, ut statutum et ordinatio huiusmodi firmiter observentur, ordinamus, quod abbas seu prior, aut quicumque alius proprium non habens abbatem, si omissis solemnitatibus huiusmodi, venditionem seu concessionem, aut pensionis assignationem, vel census seu canonis vel pensionis diminutionem, aut re-

missionem debitorum huiusmodi, et obligationes praefatas de praedictis facere, aut mutuum ultra, vel alias quam supra proxime conceditur, recipere praesumpserit, occasione ipsius Ecclesiam, monasterium, prioratum, administrationem seu locum alium, aut iura, redditus seu pensiones ipsius obligando, seu submitiendo, aut instrumenta vel literas concedendo; praeter alias poenas iuris, tandem ingressum Ecclesiae sibi eo ipso noverit interdictum, donec obligationes et submissiones, venditiones et concessionem, census seu canonum et pensionum diminutiones, ac pensionum assignationes, et illarum effectus, necnon gravamen Ecclesiae, monasterii, prioratus, seu alterius administrationis omnino cessent: et Ecclesiam, monasterium, prioratum seu administrationem huiusmodi iuxta posse indemnata reddiderit, seu reddi fecerit, aut procuraverit in praemissis. Quod si per sex menses huiusmodi sustinerit interdictum, sit a divinis et a collatione beneficiorum eo ipso suspensus; et collatio beneficiorum huiusmodi ad priorem, seu alium praelatum maiorem post abbatem seu praelatum monasterii seu alterius loci, ordinis seu religionis huiusmodi, abbatem proprium non habentem, durante suspensione huiusmodi, libere devolvatur. Nos autem omnibus praesidentibus provincialibus capitulis provinciarum a nobis superius decretarum, et visitatoribus in illis ordinatis et ordinandis, in virtute obedientiae districte praecipiendo iniungimus, ut contra talem se interdictum et suspensum, super praedictis, ac de fama et de regimine ipsius simpliciter et de plano informationem recipiant, et si exemptus Sedi Apostolicae immediate subiectus, ipsi Sedi, si vero exemptus eidem Sedi mediate subiectus, superiori suo immediato, si autem exemptus non fuerit, dioecesano suo informationem huiusmodi sub eorum sigillis inclusam, quam cito commodius poterunt, destinare procu-

rent, et servent contra talem quae in praedicta constitutione saepe dicti Honorii praedecessoris nostri instituta fore noscuntur. Caeteri vero priores et administratores quilibet ipsius ordinis seu religionis, nedum interdicti huiusmodi poenam eo ipso incurrant; sed etiam (ut de aliis est praemissum) infra sex menses a tempore, quo praedicta commiserint, numerandos, obligationes, submissiones, venditiones, concessionem census, seu canonum aut pensionum diminutiones, et pensionum assignationes, necnon illarum effectus et gravamina cessare non fecerint, et quatenus de facto processerint tolli, ac prioratus seu administrationes alias indemnes non reddiderint, seu reddi non fecerint ac procuraverint, donec proxime dicta compleverint, sint a divinis eo ipso suspensi. Quod si suspensionem huiusmodi per alios sex menses proxime secuturos tolerare praesumpserint, sint ipsis prioratibus et administrationibus ipso facto privati, per illos ad quos eorum collatio pertinerit, aliis idoneis, et nullatenus eis illa vice libere conferendis.

CAP. X.

Praeterea quia plerumque contingit, quod quidam abbates et priores, ac nonnulli alii administratores, praesidentes, seu monachi et conversi, eiusdem ordinis seu religionis, praetextu administrationum vel aliorum negotiorum quae gerunt, multas fraudes adhibent, et dolosos seu simulatos seu fictos contractus ineunt: mutua etiam per se et alios simulata et ficta suscipiunt: aliquando proprio et etiam fideiussorio, et etiam diversimode nomine alieno, et inter caetera quandoque confitentur in instrumentis publicis seu authenticis et aliis scripturis se a patre, fratre, nepote vel consanguineo, seu quolibet alio coniuncto, affine, familiari, servitore, amico, seu mercatore, recepisse mutuo, vel alias pecuniam, panem, vinum, bladum, equos, boves sive

De fictis et dolosis contractibus.

animalia alia, vel res seu caetera bona, raque in utilitatem locorum de quibus praesident, vel administrationum quas gerunt fuisse conversa: cum tamen aliquando nec pro se, seu eorum locis, neque pro administrationibus suis receperint: sed esse finguntur et ponuntur ac scribuntur frequenter principales: et ut tales se obligant (cum revera fideiussores dumtaxat existant) et interdum pro aliis recipiuntur mutua praelibata, super his etiam frequenter se ac alios, locaque ipsa, possessiones, redditus, proventus, bona et iura ipsorum multipliciter obligando etiam et submittendo. Quidam insuper in fraudem seu dolose confitentur, et alios praesertim eorum debitores faciunt confiteri ac etiam obligari, ac super his instrumenta et authenticas vel alias scripturas in fraudem confici, iura, redditus, possessiones animalia, blada, pecuniae, debita, seu alia bona, ad ipsos vel monasteria, seu quaevis alia loca ipsius ordinis seu religionis pertinentia, seu debita fuerint, sunt vel esse debent patris, matris seu fratris eorum, vel aliarum personarum praedictarum, et ad ipsas personas pertinere, vel debita eis fore: aliosque multos contractus similes fingunt, faciunt, seu fieri procurant, aut permittunt fraudulenter seu dolose: per quos Ecclesiae, monasteria et alia loca ipsius ordinis seu religionis, quibus praesunt, ac iura, redditus et possessiones, seu alia bona ipsorum damnificari, gravari, obligari, vel alias impediri seu deperire possunt; nos super praemissis Ecclesiarum, monasteriorum, et aliorum locorum praefatorum indemnitatibus, prout tenemur, obviare volentes, statuimus et ordinamus, quod praeter alias poenas iuris, talia committentes, vel fieri facientes, aut eis consentientes vel scientes, et quam cito commode poterunt, quibuslibet fraude ac dolo exclusis, superioribus talium et eorum conventibus minime revelantes, si eiusdem ordinis seu religionis fuerint, incurrant excommunicationis

Bull. Rom. Vol. IV.

47

sententiam ipso facto: a qua nequeant absolvi, scientes videlicet, nisi ea revelaverint: caeteri vero nisi prius praemissa omnia tolli fecerint et cessare, et Ecclesias, monasteria, prioratus, administrationes et loca (quantum eis possibile fuerit) reddiderint, seu reddi fecerint indemnita, seu procuraverint a talibus dispendiis relevari. Et tunc per praesidentes provincialibus capitulis dumtaxat, vel per aliquem ipsorum si fuerint abbates qui deliquerint in praemissis: vel priores, aut alii abbates priores non habentes: caeteri vero per proprios abbates vel alios superiores eorum a praefata excommunicationis sententia absolvantur. Interim vero cum summarie ac de plano constiterit aliquem huiusmodi sententiam incurrisse, si abbas fuerit vel prior, seu alius proprium non habens abbatem, tunc quilibet praesidentium capitulo provinciali, ac visitator illius Ecclesiae seu monasterii aut loci proprium abbatem non habentis; si vero alius prior aut administrator extiterit, abbas vel alius eius proprius et immediatus superior, eum publicent, et teneantur facere excommunicatum per loca ipsius ordinis seu religionis, usque ad satisfactionem condignam, publice nunciari.

CAP. XI.

Praeterea ut praedictis et aliis damnis, periculis et scandalis obvietur, statuimus et ordinamus quod omnes et singuli abbates et alii praelati ordinis seu religionis huiusmodi abbates proprios non habentes, qui per Sedem Apostolicam promoti sunt vel promovebuntur in antea, et eidem Sedi non existunt immediate subiecti, suis immediatis superioribus iuramentum praestare ad sancta Dei evangelia corporaliter teneantur: quod possessiones vel iura ad mensam sui monasterii sive loci spectantia non vendent nec alienabunt, nec impignorabunt, neque de novo infeudabunt, nec per aliquem modum donabunt, neque

Forma iuramenti a praelatis praestandi.

census diminuent: nisi quatenus a iure permittitur, et servata solemnitate superius denotata. Nec etiam obligabunt alias vel ultra quam in praescriptis statutis et ordinationibus continetur, et quod possessiones, redditus et iura mensae praedictae indebite alienata, distracta vel occupata, prout commode poterunt, repetent: et ad ius et proprietatem Ecclesiae vel monasterii seu loci ordinis seu religionis huiusmodi procurabunt reduci. Non obstante si forte aliud vel simile Romanae Ecclesiae praestiterint iuramentum, ad quod praestandum per censuram ecclesiasticam et alia iuris remedia per superiores praedictos, appellatione remota, valeant coarctari. De praestatione vero huiusmodi iuramenti plena et sufficiens fides fiat conventibus eorundem. Et idem iuramentum praestare teneantur immediatibus abbatibus, seu aliis praelatis suis in praesentia capituli vel conventus, si commode fieri possit, omnes et singuli priores seu quicumque alii administratores et beneficiati monaci eiusdem ordinis seu religionis: quibus per dictam Sedem, vel eius legatos, seu executores vel alios provisos a Sede Apostolica seu per ipsius vel dictorum legatorum literas deputatos, sive per abbates aut per quoscumque alios iure ordinario vel alias quomodolibet provisum est haecenus, vel providebitur in futurum, et ad praestandum huiusmodi iuramentum per ipsos abbates seu priores etiam auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam et alia remedia, si moniti praestare iuramentum huiusmodi recusarint, remoto appellationis obice, cogi possint per praedictos. Insuper quibuscumque formis aliis licitis iuramentum (1), per quae ad alia plura iurantes adstringuntur, non intendimus derogare: sed si forsitan in illis contineantur capitula et alia in praemissa forma non expressa, illos ad ea obligari volumus et adstringi. Decernimus insuper, quod cum civitas, castrum, villa vel

(1) Forsan leg. *iuramenti, per quas.*

inisdictio alicuius eorum feudum solumne aut grangia, seu magnum territorium, vel magnus possessionum aut terrarum numerus vendenda vel obliganda, seu monasteria, prioratus vel Ecclesiae aliquo a iure permisso alienationis titulo alienanda, vel in alios transferenda extiterint, venditiones seu alienationes aut translationes huiusmodi fieri nequeant: nisi etiam prius consulto Romano Pontifice, ac eius super his petita licentia et obtenta. Aliter autem venditiones seu alienationes vel translationes praelatae sint irritae ipso iure: et quilibet praesidentium ac visitorum contra exemptos Sedi Apostolicae supradictae, et contra non exemptos contrarium facientes, locorum ordinariis eorundem, quam cito commode poterunt, sub eorum sigillis intimare praedicta nihilominus teneantur.

CAP. XII.

Caeterum antistitibus ordinariis, abbatibus, prioribus et aliis praelatis religionis eiusdem, qui bona mobilia prioratum, administrationum et beneficiorum quorumlibet sibi subiectorum vacantium in ipsis tempore huiusmodi vacationis inventa, seu alia causa rationabili ad se asserunt pertinere, districtius inhibemus, ne vasa, vestimenta, seu alia ornamenta quaecumque divino cultui deputata, animalia etiam tam pro agricultura, quam aliis ipsorum locorum necessitatibus teneri inibi consueta, vasa insuper vinaria, et coquinae, lectos et alia suppellectilia seu vasa (nisi forte aurea vel argentea fuerint) occupare vel exinde asportare aut sibi appropriare praesumant. Quodque in apprehendis bonis aliis, formam constitutionis felicis recordat. Bonifacii Papae VIII praedecessoris nostri super hoc editae diligenter observent, ac nihilominus de portione dictorum bonorum, quae rationabiliter eos continget, quartam partem in augmentum ornamentorum ecclesiasticorum, Ecclesiarum seu monasteriorum suorum, convertere integraliter teneantur. Qui vero secus fece-

De apollis.

rint, iuxta qualitatem delinquentium personarum, poenas incurrant, quae per constitutionem eamdem eius transgressoribus infliguntur.

CAP. XIII.

De inventariis
a superioribus
locorum factis.
dis.

Statuimus insuper ac etiam ordinamus et districte praecipiendo iniungimus, quod deinceps in singulis Ecclesiis cathedralibus, monacalibus ac monasteriis et prioratibus, necnon administrationibus aliis quibuscumque ipsius ordinis seu religionis per antistites Ecclesiarum, abbates, priores et alios gerentes administrationes huiusmodi, in eorum novitate, coram uno vel duobus notariis publicis et aliquibus probis et senioribus Ecclesiarum, monasteriorum et aliorum locorum eorumdem, de omnibus bonis mobilibus et immobilibus seseque moventibus ad ipsorum administrationes dumtaxat spectantibus, in quibuscumque locis consistent, fiant inventaria seu registra consimilia duplicata, in quibus scribatur quot monachi in quolibet loco ipsarum administrationum iuxta ipsius loci facultates possint et debeant commorari, et in quo statu quilibet recepit Ecclesiam, monasterium vel prioratum seu administrationem, et inter alia quot extent vel deficiant animalia, et qualia, quanta blada, vina et caetera victualia et moneta, vassella aurea vel argentea, et quae et quot et quibus, Ecclesia, monasterium, prioratus, administratio seu locus huiusmodi debent, et quae et quot et a quibus debentur eisdem, et sub quibus obligationibus debent et debentur eisdem, et quae et quot alia bona mobilia vel vasa sive ornamenta vel suppellectilia et similia inibi fuerint. Et si quid ex praedictis in bono statu receperit, ipseque ad malum statum duxerit Ecclesiam, monasterium, prioratum, administrationem seu locum eius, bona ipsius debitis obligando indebite ad vitam vel perpetuo concedendo, seu alias alienando vel dilapidando; procedatur contra eum, prout iura et statuta,

necnon ordinationes nostrae superiores requirunt, et praesertim supradicta constitutio Honorii super hoc exacte servetur. Praedicta vero inventaria seu registra clare ac integraliter legantur in capitulo cuiuslibet Ecclesiae cathedralis ac monasterii prioratus vel alterius loci huiusmodi, praesentibus capitulo seu conventu ad hoc specialiter congregatis. Quibus lectis, unum ponatur et servetur in arca communi, ubi commune sigillum est solitum custodiri, seu loco alio congruenti, et reliquum remaneat penes antistitem aut abbatem vel priorem seu administratorem alium a supradictis: ita quod si aliquem ex praedictis ad Ecclesiam, monasterium, prioratum, administrationem seu locum alium transferri seu mutari contigerit, ipse translatus seu mutatus, si antistes vel abbas aut prior seu alius, superiorem eiusdem religionis non habens, fuerit; capitulo seu conventui loci quod dimiserit, seu deputatis ab eis infra sex menses ad tardius post ademptionem pacifice possessionis Ecclesiarum, monasteriorum, prioratum, administrationem seu ipsorum locorum; vel si hoc ante non fecerit, succedenti sibi in loco dimisso: alii vero superioribus suis immediatis, iuxta inventaria seu registra praedicta rationem debitam, vocatis et praesentibus aliquibus probis viris Ecclesiarum, monasteriorum, prioratum et aliorum locorum ipsorum, reddere teneantur; dictaque inventaria seu registra transmittantur ad Ecclesias, monasteria vel alia loca principalia (ut praefertur) legenda et conservanda in illis.

CAP. XIV.

Verum, quia traditiones ad firmam factae de locis administrationum ipsius ordinis seu religionis, aut proventuum ipsorum, per antistites, abbates, priores et alios administratores eorum, ipsis Ecclesiis, monasteriis, prioratibus, administrationibus de locis, spiritualiter et temporaliter diversa praecudicia generant; prohibemus ne proventus seu loca prae-

De locis non
tradendis ad firmam nisi cum
certa solemnitate.

dieta ad firmam de caetero concedantur, nisi ex causa et in casu necessario sive utili evidenter: et tunc si antistes, abbas vel prior, seu alius, proprium non habens abbatem vel administratorem, hoc facere voluerit, debeat deliberationem super hoc cum capitulo vel cum conventu praemittere, et diligentem tractatum cum illo habere de causa huiusmodi, et de quantitate pretii ac de persona cui fuerit firma seu venditio huiusmodi facienda, et de conditionibus, pactis, obligationibus, solutionibus et similibus, pertinentibus ad praedicta; et ipsius capituli vel conventus seu maioris partis eiusdem in hac parte consilium adhibere. Si vero prior seu administrator alius fuerit conventum habens proprium et superiorem abbatem vel alium eiusdem religionis, praemittere debeat deliberationem et tractatum praefatos, nedum cum proprio suo conventu, sed cum ipso abbate vel alio superiore praedicto immediato et conventu superioris monasterii sui, ac expressam auctoritatem et licentiam eiusdem abbatis vel alterius superioris cum consilio conventus ipsius abbatis vel alterius superioris primitus obtinere. Priores autem et administratores alii, abbatem proprium vel alium superiorem eiusdem religionis, non tamen conventum habentes, teneantur deliberationem et tractatum iam dictos cum eorum abbate vel alio superiore praemittere, necnon auctoritatem et licentiam specialem ab eo primitus obtinere. Quod si secus actum fuerit, firma seu venditio ipsa et contractus quilibet super praemissis initus, sint irriti eo ipso; ac instrumenta et quaelibet alia documenta super eis confecta nullam obtineant firmitatem. Et nihilominus abbates et priores, caeterique abbates proprios non habentes, qui contra fecerint per praesidentes provincialibus capitulis, caeteri vero per abbates vel alios superiores eorum, arguantur graviter et debite puniantur.

CAP. XV.

Praeterea statumus et ordinamus, quod antistes, abbates, priores et caeteri administratores vel monaci et conversi eiusdem ordinis seu religionis, privilegia, literas et instrumenta, quibus libertates, possessiones, res et iura locorum et administrationum suarum firman-
De privilegiis et rebus aliis non tenendis extra loca administrationum.

tur, vasa etiam aurea et argentea, ornamenta ecclesiastica, libros, pecunias, blada, vina, animalia et res alias notabiles seu preciosas, ad Ecclesias, monasteria seu loca eorum spectantia, extra Ecclesias, monasteria seu loca eadem apud consanguineos vel propinquos seu alios quoscumque, fraudulenter aut dolose in damnum Ecclesiarum, monasteriorum, locorum seu administrationum huiusmodi nullatenus transportent seu tenere praesumant; et quod antistes, abbates vel priores, ac caeteri, superiores eiusdem religionis non habentes, qui contra fecerint, sint eo ipso per mensem ingressu Ecclesiae interdicti, et nihilominus ipsi huiusmodi transportata et detenta, ad Ecclesias, monasteria, loca et administrationes praefatas reducere teneantur. Et si abbatum, priorum et aliorum administratorum superiores (ut praemittitur) non habentium, transgressio manifesta seu nota fuerit, per praesidentes in provinciali capitulo seu visitatores per idem capitulum deputandos, censurae graviore ac debite satisfactioni subdantur. Alii vero inferiores administratores et transgressores ipso facto sint et permaneant per annum integrum ab eorum officiis et administrationibus suspensi. Et si eorum transgressio manifesta seu nota extiterit, per suos superiores amoveantur perpetuo ab administrationibus eorundem, et administrationes huiusmodi per eosdem superiores, ad quos eorum collatio pertinnerit, aliis libere conferantur. Simples autem monaci et conversi transgressores sint inhabiles ad obtinenda quaelibet beneficia et officia ipsius ordi-

nis seu religionis, usquequo per eorum superiores (congrua satisfactione praemissa) cum eis extiterit misericorditer dispensatum.

CAP. XVI.

De monachis et
conversis pro-
prietariis et ne-
gotiatoribus.

Rursum, licet contra monachos proprietarios sit plene provisum per canonicas sanctiones: tamen specialius providere volentes contra illos monachos et conversos ipsius ordinis seu religionis, qui suae salutis obliti, contra regulares et canonicas institutiones pecuniam congregant, iura, possessiones, redditus seu census annuos et alia bona emunt, seu emi faciunt aliquando proprio et saepe nomine alieno, multis super his frumentis adhibitis; aliisque tradunt animalia nutrienda et cum augmento vel lucro sibi vel alteri reddenda eorum nomine, seu pro ipsis; et alios multos contractus diversimode tamquam negotiatores exercent; necnon appetentes et sectantes lucra turpia, peculium occultant et illicite detinent in suarum periculum animarum: auctoritate apostolica praedicta decernimus, omnia praemissa (quae tamen non restitutioni subiaceant aliorum) nedum post obitum, sed etiam in vita ipsorum monachorum et conversorum fore per antistes, abbates seu alios praelatos eorum proprios, cum consilio proborum monachorum seniorum Ecclesiae, monasterii vel loci cuiuslibet eorum, eiusmodi Ecclesiis, monasteriis seu locis propriis applicanda, et in eorum utilitatem totaliter convertenda, usu (immo potius abusu) quocumque contrario non obstante: quodque ipsi antistes, abbates seu alii praelati proprii, alicui monacho vel converso talia faciendi licentiam nequeant impartiri. Et quod tam praelati, monachi et conversi praedicta committentes, quam alii quicumque ordinis seu religionis huiusmodi supradicta retinentes, aut sibi ipsis appropriantes vel applicationi et conversioni huiusmodi resistentes vel impedimentum publice aut occulte praes-

stantes, seu praestari procurantes, vel dictum peculium non revelantes antistitibus, abbatibus seu praelatis propriis antedictis, sint eo ipso inhabiles ad beneficium, prioratum, administrationem, officium, regimen et gubernationem quamlibet in ordine seu religione huiusmodi obtinenda. Permittimus tamen, quod cum ipsis monachis et conversis possit antistes, abbas vel alius eorum praelatus proprius dispensare super poenis huiusmodi, quando ei videbitur expedire: dummodo praemissa revelaverint et plene restituerint, ut praefertur.

CAP. XVII.

Nempe statuimus et ordinamus, quod iuxta suppetentiam facultatum Ecclesiarum cathedralium et capitulorum earum, ac monasteriorum et aliorum locorum eiusdem ordinis seu religionis et singularum regionum etiam qualitates, per antistes, abbates et alios praelatos et quosvis alios administratores vel officia ad haec deputata vel deputanda tenentes et exercentes, sufficienter victualia, vestiaria, omniaque alia necessaria monachis ministrantur; proviso attentius, quod pro huiusmodi victualibus, vestiariis aut aliis quibuslibet eisdem monachis necessariis, pecuniae simul aut per vices seu minutatim nullatenus eis dentur, aut pensio vel redditus quomodolibet assignentur: sed in victualibus, vestiariis et rebus aliis eis ipsorumque usui congruentibus, provideatur eisdem, quemadmodum fuerit opportunum. Et ubi alius certus terminus super hoc non fuerit ordinatus, singulis annis, prima videlicet die mensis octobris, vestiaria praebentur. Si qui autem redditus vel pensiones hactenus propter hoc seu alias extiterint assignati, nullatenus dimittantur eisdem: sed ex nunc pro revocatis ab ipsis totaliter habeantur. Et nihilominus illi, qui pensionem, redditus aut pecuniam pro praedictis vel eorum aliquo cuiquam monacho ministrare vel assignare praesum-

No victualia in
pecunia ministrantur.

perint, si antistites, abbates vel priores, seu caeteri, superiores eiusdem ordinis seu religionis non habentes, extiterint, infra octo dies tantundem erogare pauperibus teneantur, hoc tamen adhibito moderamine circa idem, quod monachis de suorum superiorum licentia extra cathedrales Ecclesias, monacales, monasteria, prioratus et administrationes praefatas, in scholis vel alibi pro utilitate Ecclesiarum, monasteriorum, prioratum et administrationum huiusmodi commorantibus, possit pro victu et vestitu (sicut eorum superioribus videbitur) dari pecunia; non tamen pensio vel redditus assignari: salvis etiam statuto et ordinatione praescriptis, de monachis ad Studia generalia transmittendis et de pensionibus eis, ac de decem libris exhibendis dicto monacho, qui infra Ecclesias, monasteria et alia loca eiusdem ordinis seu religionis monachos dociles instruet, prout seriose superius est distinctum. Ad haec subiungimus, quod illi, qui praedicta ministrare tenentur, ad ea, omni excusatione cessante, sufficienter (ut praemittitur) ministranda, per superiores suos, aut in defectu eorum, per visitatores vel praesidentes praefatos irremissibiliter compellantur: nec audiantur, si dicant privilegium, statutum, ordinationem vel consuetudinem aliam se habere, aut pro suis personis eorumque statu (iuxta personarum vel officiorum decentiam sustinendis) se asserant indigere; nulla quoque super hoc appellatio, nullave supplicatio eis prosint. Sed si tertio moniti per aliquorum dierum competentia intervalla, praelati eorum arbitrio relinquenda, praemissis efficaciter parere contempserint, removeantur libere a suis administrationibus vel officiis, ipsaque aliis idoneis praedicta complere valentibus committantur. Quod si forte redditus officiorum seu administrationum huiusmodi, ad victum, vestiarium, seu alia necessaria monachis ministranda non sufficienter, de communi contributione, ut de

pensionibus studentium (ut praemissum est) facienda, defectus huiusmodi suppleatur, donec pro aliis per deputandos a nobis redditus seu pensiones perpetui fuerint assignati, quos per eodem deputandos assignari volumus eisdem modis et formis, quibus pro pensionibus dictorum studentium redditus seu pensiones perpetuas ordinavimus et statuimus assignari. Abbates vero ac priores et caeteri, superiores (ut praefertur) non habentes, qui tenentur administrare praedicta, a praesidentibus aut visitatoribus per censuram ecclesiasticam, modisque aliis congruentibus, ad id omnino cogantur; ipsis, nisi suos subditos, et praesidentibus ac visitatoribus nisi abbates, priores et alios supradictos, iuxta modum praefatum effectualiter ad praemissa compulerint, in capitulis provincialibus graviter arguendis et taliter corrigendis, quod rubor et confusio de praeteritis diligentiam efficiant ad futura.

CAP. XVIII.

Caeterum, ut viam scandalis praecludamus, prohibemus expresse, ne in Ecclesiis vel monasteriis seu locis aliis conventualibus eiusdem ordinis seu religionis, clerici saeculares vel laici, seu alterius monasterii monachi vel religiosi alterius religionis, ad victum monachis ministrandum de caetero deputentur. Quicquid autem ad victum monachis ministrandum in cibo, potu vel pitantia eisdem monachis ministrandum existit, singulis eorum die qualibet administretur ad congruentem mensuram, prout erit opus, iuxta Ecclesiarum, monasteriorum et locorum ipsorum exigentiam facultatum; et quicquid de administrationis supererit, elemosynae applicentur per illum, qui ad hoc fuerit deputatus. Nec aliquis alius per se vel per alium de refectorio seu infirmitorio vel alio loco, in quo monachi comedent, aliquid extrahere vel alibi deferre, seu alteri usui applicare praesumat. Quod si fecerit, pro qualibet vice

Ne saeculares deputentur ad victum monachis ministrandum, nec monachi alterius monasterii aut ordinis.

per duos dies panis et aquae solummodo poenitentiariae subdatur.

CAP. XIX.

Insuper statuimus et ordinamus, quod antistites, abbates, priores ac caeteri administratores in Ecclesiis vel monasteriis seu aliis locis eiusdem ordinis vel religionis huiusmodi, aut infra septa Ecclesiarum, monasteriorum et locorum eorundem, vel in domibus, in quibus monachi habitant, mulieres tenere (etiam si matres vel sorores fuerint) non praesumant. Antistites vero, abbates, priores, ac caeteri, superiores religionis eiusdem non habentes, qui contra fecerint, a collatione beneficiorum sint per tres menses eo ipso suspensi, quibus durantibus, ad priorem vel alium maiorem, post antistitem seu abbatem, cum consensu capituli seu conventus vel maioris et sanioris partis eiusdem, beneficiorum ipsorum sit collatio devoluta. Alii vero priores et administratores, quicumque fuerint, per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum, quae obtinuerint, sint suspensi; quibus durantibus, antistes, abbas vel alius praelatus, immediatus eorum superior, ponat in eisdem beneficiis alios monachos administratores providos et discretos, ac fructus ex his dictis sex mensibus obvenientes, qui supererunt (debitis consuetis oneribus supputatis), convertantur in utilitatem Ecclesiae, monasterii seu loci immediate superioris delinquentium praedictorum. Et nihilominus dicti abbates et priores et alii non habentes superiores, per praesidentes seu visitatores, caeteri vero per snos superiores, prout culpa aut delinquentium qualitas exegerit, alias puniantur.

CAP. XX.

Caeterum prohibemus, ne aliqui monachi nutriant seu teneant equos vel alias evectiones aut servitores, seu alias personas vel familiares in Ecclesiis, monasteriis seu locis aliis conventualibus or-

dinis seu religionis eiusdem, nisi eis ratione administrationum vel officiorum, quae gesserint, id competere dignoscatur. In infirmitorio tamen pro necessitatibus infirmorum coquina capituli vel conventus, aliisque officis honesti servitores seu famuli saeculares teneri poterunt necessarii in numero moderato, prout in aliquibus Ecclesiis cathedralibus vel monasteriis, seu locis aliis ipsius ordinis seu religionis fuerit rationabiliter observatum. Qui saeculares, quanto minus fieri poterit, cum monachis conversentur, nec bibant, nec comedant cum eisdem in capitulo vel conventu. Superiores quoque circa haec provideant, quod diligentius observentur, transgressores eorum arguendo et prout expediens fuerit, puniendo. Prohibemus insuper, ne superiores, abbates, priores, et caeteri quicumque ipsius ordinis seu religionis lautis conviviis et comessationibus occupentur; nec in his sumptus immoderatos et alios excessus faciant, volentes quod a familiarium, servitorum aut sequentium et robarum seu vestium multitudine indecenti et excessiva, tam infra Ecclesias, monasteria, prioratus, administrationes et alia loca eorum, quam etiam extra illa, diligenter studeant abstinere, et honeste ac laudabiliter conversari. Inhibemus namque, ne aliquis abbas vel prior seu administrator alius, religionis eiusdem conventum habens, plures saeculares personas equitantes quam . . . monachos (eo pro uno monacho computato) secum ducere praesumat, nisi guerrae discrimen vel personarum seu rerum periculum timeretur, aut forsitan immineret, fictione et fraude cessantibus quibuscumque. Caeteri vero, conventum non habentes, si duos equitantes secum ducant, volumus, quod unus illorum monachus existat; si autem plures ducant equitantes, circa hoc servetur quod superius de conventum habentibus est expressum: adicietes, quod abbas vel prior seu administrator vel monachus quicumque religionis eiusdem, domicellum

Ne mulieres
morentur in mo-
nasteriis

Ne monachi nu-
triant vel te-
neant animalia
aut laicos in
monasteriis.

vel domicellos vestibus virgatis seu par-
tibus aut curiosis, vel quomodolibet in-
honestis non induat vel indutos secum te-
neat sive ducat. Qui autem contrarium
fecerit, si superiorem religionis eiusdem
non habuerit, per praesidentes dicti ca-
pituli provincialis; si autem superiorem
huiusmodi habuerit, per ipsum superio-
rem immediatum videlicet puniatur.

CAP. XXI.

De solvendis
censibus et red-
ditibus pro ali-
quibus mona-
chorum.

Sane statuimus et ordinamus, quod
omnes abbates, priores et administratores
caeteri, et clerici saeculares et laici qui-
cumque, qui census, redditus, pensiones
seu quaecumque alia similia debent vel
debeant in posterum, pro alimentis quo-
tidianis vel pro necessariis Ecclesiis ca-
thedralibus, monasteriis, prioratibus, ad-
ministrationibus, officiis seu locis, capitulis
vel conventibus ordinis seu religionis
eiusdem, sive in blado, vino, oleo, pi-
scibus, pecunia seu rebus aliis quibus-
cumque consistant, illa eis solvere in
terminis consuetis vel praefixis seu in
antea praefigendis, integre non omittant.
Et si ea in ipsis terminis vel saltem post
eos infra quindecim dies non solverint,
priores et administratores caeteri ordinis
seu religionis ipsius, totam quantitatem
rei debitaee, ac ultra ipsam quartam par-
tem praedictae quantitatis eiusdem loco
poenae (infra mensem dictos quindecim
dies immediate sequentem) solvere sint
adstricti. Quas quidem quantitatem et
quartam partem appositam (ut praedicitur)
loco poenae, si solvere contempserint,
infra mensem alium ex tunc primo se-
cuturum, a beneficiis quae obtinuerint,
donec praedicta solverint, sint ipso facto
suspensi. Et si suspensionem huiusmodi
per alium mensem ex tunc futurum sus-
tinerint, donec de praedictis integre sa-
tisfecerint, ab officio sint suspensi. Quod
si per alium mensem proxime sequentem
suspensionem huiusmodi ab officio sus-
tinere praesumpserint, incurrant excom-
municationis sententiam ipso facto: quam

si per sex menses ex tunc secuturos pertina-
enter toleraverint, prioratibus, administra-
tionibus et quibusvis aliis beneficiis quae
obtinuerint, sint ipso facto privati per illos,
ad quos eorum collatio seu quaevis alia
dispositio pertinnerit, aliis personis ido-
neis libere committendis seu etiam con-
ferendis. Abbates vero qui infra praefatos
quindecim dies praedicta per eos debita
non solverint (ut praefertur), totam debi-
tam quantitatem, et ultra illam, loco poenae
tertiam partem illius, quod debuerint,
persolvere teneantur. Et si per tres men-
ses, dictos quindecim dies immediate se-
quentes, quantitatem quam debuerint,
ipsamque tertiam partem loco poenae non
solverint, sint eisdem abbatibus stallus
chori et locus capituli abbatialis, donec
super his integre satisfecerint, penitus
interdicta. Quod si interdictum huiusmodi
per alios tres menses proxime secuturos
sustinere praesumpserint, sit ipsis Ec-
clesiae interdictus ingressus, quousque
satisfecerint competenter integre de prin-
cipali et tertia parte praefatis. Et nihilominus
dicti abbates, ac omnes et singuli
supradicti, damna et expensas ac interesse,
quae Ecclesiae, monasteria, prioratus, ad-
ministrationes, officia et loca huiusmodi
sustinerint, fecerint et incurrerint occa-
sione retardatae solutionis huiusmodi vel
ob defectum praedictorum, reficere et
solvere teneantur. Poenae autem praedi-
ctae quartae et tertiae partium praedi-
ctarum in eos usus convertantur, in quos
principales quantitates fuerant converten-
dae. Sententiae vero praemissae auctori-
tate apostolica, ubi expediens videbitur
in ordine seu religione huiusmodi, contra
ipsos contemptores valeant publicari; et
quoties contumacia non solventium exe-
gerit, aggravari per superiores, qui locis
praefuerint, quorum extiterit solutio re-
tardata. Nec in eis valeat remissio seu
gratia cuiuscumque, nec tempus lapsum
vel per negligentiam non petentium in-
telligantur remitti vel possit iuri petendi
praescribi. Absolutio autem dictarum sen-

tentiarum competit abbatibus praelibatis. Per haec autem, poenis aliis, si quas dicti non solventes iuxta statuta vel ordinationes Sedis Apostolicae aut ordinis seu religionis eiusdem seu novis modo alias existerent incursuri, non intendimus in aliquo derogari.

CAP. XXII.

De receptione
monachorum.

Caeterum quia multum ordini seu religioni praeftatis hactenus obfuit indiscreta receptio monachorum; statuimus et ordinamus, ut per illos, ad quos in Ecclesiis cathedralibus, monasteriis, prioratibus, decanatibus seu aliis locis quibuscumque ipsius ordinis seu religionis spectat creatio monachorum, deinceps non recipiantur aut induantur in monachos vel conversos nisi personae idoneae, vel de quarum idoneitate verisimiliter spes existat, et tales per quos inibi Deo in divinis officiis congrue deserviri seu impendi valeant obsequia opportuna; et quod per eosdem, ad quos (ut praemittitur) creatio ipsa spectat, infra Ecclesias, monasteria, prioratus, decanatus huiusmodi seu alia conventualia loca ipsis subiecta et non alibi, cum proborum consilio, Ecclesiae, monasteria, prioratus, decanatus, aut loci huiusmodi, cui hi, ad quos dicta creatio pertinet, praefuerint, induantur; nec per eos huiusmodi creatio, habitus traditio seu receptio, nisi personis ordinis seu religionis eiusdem de caetero committantur; et quod infra tempus probationis ad loca alia, nisi conventualia fuerint, non mittantur. Decernimus quoque, quod cum imminet huiusmodi receptio faciendae, si ad antistites, abbates vel praelatos alios, una cum capitulis vel conventibus eorumdem, seu cum eorumdem consensu pertineat, et capitula seu conventus huiusmodi, vel eorum maior pars ad eam pure procedere vel receptioni huiusmodi pro eorum libito renuant consentire, antistites, abbates seu alii praelati post ipsos, eos moneant in virtute obedientiae ut pure ac secundum Deum, et iuxta eorum conscientiam infra

decem dies, huiusmodi creationi seu receptioni consensum praestare procurent. Quod si forte id facere negligant vel recusent, ad eosdem antistites, abbates vel praelatos alios creatio seu receptio ipsa libere devolvatur, dummodo nil fraudulenter per eos actum fuerit in praemissis. Qui quidem antistites, abbates et praelati alii in locis in quibus sexaginta monachi vel pauciores fuerint, cum consilio seniorum, proborum et discretorum suorum capitulorum vel conventuum, eligendorum per eos, tertiam partem numero faciendum; in aliis vero locis in quibus monachi numerum sexagenarium excesserint, cum consilio seniorum, proborum et discretorum ex eis dumtaxat eandem creationem et receptionem cum Dei timore ac observantia regulae de personis, ut praedicitur, idoneis facere non postponant, aliorum contradictione in aliquo non obstante. Prohibemus iusuper, ne aliquis recipiatur in monachum ordinis seu religionis eiusdem, nisi statim induatur habitu monachali, nec litterae seu instrumenta super futura receptione monachorum aliquibus concedantur, aut promissiones seu obligationes aliae inde fiant. Ut autem adversus eos, qui, tempore probationis elapso, volunt regularis professionis votum emittere, nullius difficultatis obstaculum ingeratur, universis et singulis praelatis, ad quos pertinet, suos monachos ad huiusmodi professionem recipere duximus iniungendum, ut omnes illos qui, dicto tempore probationis elapso, expresse profiteri voluerint, iuxta regularia instituta sine dilatione ac difficultate quibuscumque ad huiusmodi professionem admittant. Quod si facere sine rationabili causa recusaverint, tamdiu sint stallus chori et locus capituli abbatialis vel prioralis (ubi per priorem monasterium gubernatur) interdictioni eiusdem, donec praelatos ad professionem receperint antedictam. Et nihilominus id per visitatores provinciales capitulo referatur, ut per praesidentes eidem capitulo debite puniantur, proviso

attentius, quod in Ecclesiis cathedralibus, monasteriis, et aliis locis ordinis seu religionis huiusmodi, non recipiantur plures monachi vel conversi, quam tot potuerint de ipsorum proventibus congrue sustentari. Licet autem praecipiat in supradicta constitutione saepedicti Honorii praedecessoris nostri, ut in nullo monasterio ad praebendas ex tunc recipiant abbates vel monachi clericos saeculares; nos tamen super hoc espressius providere volentes, ipsorumque monasteriorum et aliorum locorum ipsius ordinis seu religionis indemnitatibus (quae plerumque contigerunt) propterea praecavere, huiusmodi praecipuum innovamus et etiam approbamus, et adiacentes prohibemus ne in Ecclesiis cathedralibus, monasteriis, prioratibus conventualibus, sive locis aliis eiusdem ordinis seu religionis, praelati, priores seu administratores alii, vel capitula, seu conventus eorum, clerici saeculares vel laicos (nisi eisdem Ecclesiis, monasteriis seu locis dederint se et sua) ullo modo recipiant ad praebendas; nec eas aliquibus ad vitam vel ad tempus vendere seu concedere vel dare praesumant: volentes, quod venditio, concessio, seu datio (quas deinceps contra praemissa fieri contigerit) sint irritae et inanes; nec ex venditione, concessione seu datione huiusmodi eis, quibus factae fuerint, ius aliquod acquiratur. Et nihilominus contra hoc dantes et concedentes, per superiores suos, vel (si superiores eiusdem religionis non habuerint) per praesidentes provincialibus capitulis pro eorum arbitrio puniantur.

CAP. XXIII.

Quamvis autem in constitutione Viennensis concilii, scilicet, *Ne in agro*, de vestibus, capitulis, et sotularibus monachorum, eorumque formis provide sit statutum; nos tamen praemissis adiacimus, quod altitudo sotularium ipsorum tanta ad minus esse debeat, ut quatuor (1) transversalium de tibia super cavillam spacium

(1) Forsan addendum *digitorum*.

comprehendat; quodque nulli monacho eiusdem ordinis seu religionis portare capitulum etiam fissum super humeros sit licitum quoquomodo, nisi prius ipsius capituli fissura et honestas alias per abbatem, seu praesidentem alium, ubi praest alius, fuerint arbitratae. Horum namque transgressores poenas eo ipso incurrant, quae portantibus sotularibus non corrigiatis et alios, aut capitula non fissa, inflictae noseuntur per dictam constitutionem ipsius concilii Viennensis. Adiacendo quoque interdicimus expresse universis et singulis ipsius ordinis seu religionis monachis, quod nullus eorum de caetero rondellum, clochiam, cucullam manicatam vel tabardatam seu epithogiatam, aut in veste superiori habitui proxima, manicas ligatas, consuticias, seu quomodolibet hontonatas portare praesumat, sed quales portare statuit praefata constitutio eiusdem concilii Viennensis. Qui vero interdicti huiusmodi transgressor extiterit, auferatur ab eo per suum superiorem vestis ipsa transgressionis, pauperibus eroganda; et nihilominus transgressor ipse per eundem superiorem sic alias debite puniatur, quo caeteri a similibus arceantur. Abbates autem in monasteriis et in cathedralibus Ecclesiis monachalibus; priores seu alii maiores in illis post eorum antistites, ac priores seu alii non habentes superiores religionis eiusdem, sic formam honestam vestium ac calceamentorum ordinent et disponant, quod sit omnibus monachis tam intrinsecus quam extrinsecus uniformis; ipsamque tam abbates quam priores et administratores, quam caeteri quicumque monachi, priores videlicet et alii per proprios eorum abbates seu praelatos alios; abbates vero et caeteri abbates proprios monachos non habentes, per praesidentes provincialibus capitulis, seu per quemlibet eorumdem, ac per visitatores in ipsis capitulis deputandis tenere ac servare cogantur. Per praemissa vero, vel per ea, quae in dicta constitutione Viennensis concilii statuuntur, non intendimus quod in

religionibus sive locis, in quibus abbates vel alii praelati locorum, seu monaci eiusdem ordinis seu religionis uti capitulis vel sotularibus non solebant, ipsis uti licitum sit eisdem.

CAP. XXIV.

Statuimus insuper et etiam ordinamus, quod nullus monachus ordinis seu religionis eiusdem, de Ecclesia, coenobio seu alio loco conventuali exire praesumat, nisi petita et obtenta licentia imprimitus ab eius superiore, qui eam valeat indulgere, quavis consuetudine contraria non obstante. Ipseque causam exitus vel itineris, omni fictione cessante, superiori exponat, dictusque superior licentiam huiusmodi, nisi ex causa rationali, non concedat. Et eis quibus illa concesserit, certum ad redendum terminum praefigat, ut convenienter poterit brevior; ipsosque salubriter exhortetur a quibus, extra monasterium, habeant abstinere. Si quis vero monachus contrarium fecerit, teneatur satisfactionem illam vel poenam subire, cui sine licentia de monasteriis suis seu locis exeuntes conservantur, seu debent subiaci, in ordine seu religione praefatis. Ad Ecclesias etiam vel monasteria seu loca huiusmodi redeuntes, ad communionem aliorum monachorum seu fratrum, donec satisfactionem huiusmodi fecerint, nullatenus admittantur, quae subiicitur esse talis: videlicet, quod a porta regulari, parlatorio seu alio loco consueto per claustrum cum magistro novitorum, vel alio ad hoc deputato, ad capitulum veniat in staminea, vel nudus secundum quarundam Ecclesiarum, monasteriorum et locorum religiosorum morem, femoralia et caligas sine pedibus tantum habens, cucullam seu scapulare vel floccum in brachiis, ac ferulam in manibus suis ferens. Cum quibus ibi prius venia recepta, et sua recognita culpa, coram omnibus publice verberetur. Demum vero per abbatem vel alium praelatum principalem si sit ibi, aut priorem, vel alium post abbatem

seu per principalem praelatum huiusmodi, poenitentia seu poena levis aut gravis culpae sibi pro qualitate demeriti imponatur, secundum morem cuiuslibet Ecclesiae, monasterii seu loci laudabiliter observatum, proviso attentius quod modum peccati modus correctionis nequaquam excedat. Poena quoque simili puniantur monaci in prioratibus, seu administrationibus aliis exterioribus deputati, qui de illis redierint ad Ecclesias vel monasteria seu loca conventualia praedicta, sine vocatione antistitis, abbas vel alterius praelati, seu sine licentia eiusdem a priore vel administratore alio loci, in quo, ut praefertur, fuerint deputati, per patentes literas eisdem dandas, iustam causam licentiae huiusmodi continentes. Nullusque monachus pernociaturus extra Ecclesiam, monasterium vel alium locum suum permittatur abire sine cuculla regulari clausa, necnon brevuario, in quo servitutis suae pensum possit exsolvere Creatori.

CAP. XXV.

Ordinamus etiam et volumus, Lateranensis concilii de monachis singulis per villas vel oppida et parochiales Ecclesias non ponendis, supradictam Clementis praedecessoris editam in dicto concilio Viennensi constitutionem, ne ipsi singuli monaci in singulis sibi commissis administrationibus vel prioratibus habitare praesumant, firmiter observari. Statuimus, insuper quod absque personarum delectu transmittantur, cum faciendum fuerit, monaci per superiores eorum, prout locis congruere noverint et personis; et non prout priores seu administratores alii eos duxerint eligendos, vel sibi per antistites, abbates aut alios, ad quos hoc pertinet, petierint assignari. Quod si per ignorantiam vel errorem aliqui ad huiusmodi prioratus et administrationes ultra numerum constitutum vel constituendum missi forsitan extiterint, priores seu alii administratores locorum ipsorum eos cum literis suis causam huiusmodi exprimen-

De licentia extra monasteria exeundi dandis, et de poenis a postulantibus.

De monachis ad beneficia mittendis, et modo concessandi in eis.

tibus et expensis conventibus ad superiores remittant eorum. Verum, si, cessante causa huiusmodi, priores seu alii administratores praedicti recusarint admittere aliquem ad se missum vel eis sufficienter in necessariis providere, tandiu iidem priores seu administratores in claustro principali Ecclesiae, monasterii seu loci ad modum claustralium sequendo capitulum seu conventum residentiam facere teneantur, ad gubernationem locorum sibi commissorum per superiores praedictos, monachis aliis idoneis uno vel pluribus, prout superioribus ipsis videbitur subrogatis, donec dicti priores seu administratores plene paruerint in praemissis; salvis nihilominus aliis rationabilibus poenis statutis et consuetudinibus tales vel alios inobedientes in quibuscumque monasteriis vel locis ipsius ordinis vel religionis hactenus observatis. Monaci autem in prioratibus seu administrationibus cum dictis prioribus seu administratoribus commorantes in Ecclesia horis congruis et locis cum dictis prioribus seu administratoribus simul sint, et canonicas horas dicant. Et in missis celebrandis suas hebdomadas ordinare, ac tractum, non sincopando, humiliter et devote et horis competentibus et cum nota, ubi fuerint tres vel quatuor seu plures, facere teneantur, et in talibus locis ubi tres sint (1) aut supra sunt, una per eos missa ad minus cum nota die qualibet celebretur. In unaquaque domo communi regularibus iaceant (2), camerulis et cellulis eis penitus interdictis. In domo insuper una prior et monaci vescantur, nisi infirmitas aut alia evidens ratio aliud interdum suaserit faciendum. In vestitu, lectisterniis et tonsura, a communi Ecclesiae, monasterii seu loci cuiuscumque alterius superioribus eorundem institutione vel debita observantia non recedant. Monaci quoque suo priori vel administratori iuxta ordinationem antistitis, abbatis vel superioris alterius obediunt humiliter

et devote. Prior autem vel administrator ipsos tractet fraterna in Domino caritate; nec ipsi priores seu administratores monachos vel eorum socios extra prioratus vel administrationes morari faciant vel permittant, aut a se remittere valeant absque superiorum suorum licentia, nisi ad ipsos superiores vel Ecclesias, monasteria seu alia loca principalia ex causa legitima et cum eorum priorum seu administratorum patentibus literis et prout superius est expressum; proviso diligentius quod dicti priores vel administratores soli non remaneant in eisdem prioratibus vel administrationibus. Imo ad residendum ibi continue compellant monachos antedictos, et si eis obedire noluerint, superioribus notificent indilate. Idemque faciant, quando mori vel fugitivos fieri continget monachos praelibatos, diem mortis eorum in suis literis exprimendo, ut in Ecclesiis, monasteriis seu locis aliis principalibus pro anima monaci defuncti fiant suffragia consueta; ac diem etiam fugae seu recessus eorum, ut fugitivos valeant revocare seu loco ipsorum alios subrogare. Quod si dum primo id sciverint, superioribus praefatis significare distulerint, ipsi priores vel administratores duplum illorum, quae monachus, si fuisset ibidem, expendisset pro pitantia, capitulo. Ecclesiae vel conventus monasterii seu loci alterius principalis solvere teneantur. Certos autem limites a priore vel administratore praedictis praefixos ipsi monaci habeant, quos etiam causa deductionis seu recreationis, vel alias transgredi eis non liceat sine prioris vel administratoris licentia speciali. Soli quoque nunquam incedant, sed semper cum alio monaco vel alia honesta persona. In villa vero, in qua fuerint prioratus vel administrationes huiusmodi, comedere seu bibere vel domos ingredi non praesumant, nisi cum honestis personis, et hoc de sui prioris vel administratoris licentia speciali. Qui autem praemissa minime observaverint, regulari subiaceant disciplinae. Ut autem

(1) Legendum forsitan *tres simul aut supra sint*.

(2) Addendum fortasse *lectalis*.

haec efficacius observentur, antistites, abbates et superiores, necnon alii, qui ad visitandum per eos fuerint deputati, cum prioratus et administrationes huiusmodi visitabunt, circa illa servanda et non servata etiam corrigenda, curam adhibeant diligentem.

CAP. XXVI.

Verum, quia ad salutis profectum tenditur, si moderationis sobrietas et modestia observentur, volentes ea, quae circa esum et abstinentiam carniū beati Benedicti regularis institutio tradidit et in constitutione piæ memoriae Innocenti Papae III praedecessoris nostri sunt statuta, firmiter observari, statuimus et ordinamus, quod per totum annum feria quarta et die sabbati, et a prima dominica de Adventu usque ad diem Natalis Domini et a dominica Septuagesimae usque ad diem Paschae omnes gentes regulares eiusdem ordinis seu religionis ab esu carniū ubique abstineant, nisi necessitas infirmitatis non fictae, per abbatem vel alium praelatum proprium forte suadeat cum aliquo dispensandum. Diebus autem quibus monaci in infirmitario carnes edent, sic provideatur omnino, quod in refectorio remaneat ad minus medietas monacorum capituli vel conventus; et idem fiat ubi abbas seu alius praelatus principalis, aliquos ad domum seu ad cameram suam vocabit ad melius et plenius exhibendum. Quoties vero plures simul carnes in infirmitario comedent, versus et oratio in principio mensae, ac post refectionem hymnus et versus dicatur, et continuum discumbendo silentium observetur. Ibiq̄ legatur sicut in refectorio continue aliquid, quod acclificet audientes; nullaque persona saecularis ad comedendum ibi aliquatenus invitetur. Caveant autem abbates et alii praelati aliorum locorum ipsius ordinis seu religionis, ne saeculares personas ad eorum mensas convocent, quarum occasione ipsi vel ordo seu religio huiusmodi denigrari valeant

vel notari. Omnes insuper monaci, vel, si multitudo non sint eorum, saltem quando plures ex ipsis commode poterunt, in una domo dormiant et iaceant iuxta regularia et canonica instituta, non per separatas cameras vel per cellas, exceptis his quibus in cameris vel cellis infirmitarii permittetur propter senectutem vel invaletudines corporales vel ex aliis rationabilibus causis, iuxta dispositionem abbatis seu alterius eorum praelati, vel nisi propter administrationes seu officia super haec aliqui excusentur. Vestitū autem iaceant abbates, priores, administratores et monaci universi, tam infra, quam ubicumque extra monasterium constituti; lineisque camisiis, cum sint eis expresse prohibitae, non utantur. Transgressores vero praemissorum, si abbates, seu alii praelati, abbates proprios non habentes, fuerint, per praesidentes vel visitatores provincialis capituli; caeteri vero per suos superiores, prout culpa ac delinquentium qualitas exegerit, debite puniantur. Caeterum quia cellae in dormitoriis inhonestates inducunt, statuimus et ordinamus, quod in ipsis dormitoriis cellae de caetero nullae fiant; et iam factae nullatenus dimittantur: sed per antistites in cathedralibus Ecclesiis monacalibus et per abbates vel alios praelatos principales in monasteriis ac prioratibus et locis aliis, per illos, qui eis praefuerint infra quatuor menses a tempore quo statutum seu ordinatio huiusmodi ad eos pervenerit: eisq̄ negligentibus seu non valentibus, per visitatores in prima visitatione, quam impendant, auctoritate apostolica destruantur: et quod super his resistentes eisdem vel impedimentum aliquod praestantes seu praestari procurantes, et ad hoc dantes auxilium, consilium vel favorem, publice vel occulte, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, a qua nequeant nisi per praedictos visitatores absolvi, quos ipsi visitatores ad hoc per alia iuris et ipsius ordinis seu religionis remedia valeant auctoritate apostolica coartare.

De esu carniū et abstinentia: .

De dormitorio, modoque cubandi.

Ipsi etiam visitatores quod super his invenerint vel fecerint, referant plene ac fideliter in subsequenti cuiuslibet provinciae, in quam visitatores deputati extiterint, capitulo provinciali. Pro studentibus tamen provideatur iuxta dormitorium de cellis, in quibus ipsi studere valeant, non iacere.

CAP. XXVII.

Monemus insuper universos priores, administratores et monachos ipsius ordinis seu religionis in sacerdotio constitutos, intra Ecclesias, monasteria et alia loca eorum conventualia residentes, ut eorum quilibet bis vel ter; qui vero in prioratibus vel aliis locis non conventualibus, aut in scholis, sive alibi fuerint, etsi non frequentius, saltem semel in septimana, salva honestate et debita devotione, missas studeant celebrare. Et nihilominus qui locis conventualibus praesidebunt, in festis solemnibus missas maiores conventuales celebrent in eisdem. Alii vero non sacerdotes, etsi non saepius, saltem singulis septimanis constiteantur, et singulis mensibus, iuxta constitutionem saepe dicti Clementis praedecessoris editam in praefato concilio Viennensi, ad Communionem accedant. Illi videlicet qui infra Ecclesias, monasteria seu alia loca conventualia erunt, in altari maiori; qui vero extra illa fuerint, ubi magis visum fuerit honestum eisdem; nisi abstineant ex causa rationabili et de licentia superioris aut confessorum suorum. Quod si negligenter omiserint, per eosdem superiores suos graviter arguantur et nihilominus debite puniantur. Per haec autem statuta vel consuetudinibus Ecclesiarum, monasteriorum seu locorum praedictorum, in quibus observaretur, ut confiteri vel celebrari seu communicare frequentius habeant, non intendimus in aliquo derogare. Abates insuper ac priores ac caeteri non habentes superiores eiusdem religionis, qui eo amplius debent forma vitae pollere, quo magis status praefulent honore, die

qualibet, rationabili causa cessante, missam celebrent vel audiant, et in solemnibus festis in suis monasteriis sive locis missas solennes studeant celebrare. Quamvis autem satis sit tam in regula beati Benedicti, quam in iure provisum, quomodo in Ecclesiis, monasteriis et locis aliis conventualibus supradictis monachi convenire debeant ad divina officia, diurna videlicet et nocturna, atque psallere in eisdem; quia tamen haec negligenter omitunt interdum, volumus et etiam ordinamus, ut in eisdem Ecclesiis, monasteriis sive locis cum gravitate ac modesta humiliter et devote horis debitum ad divina officia universi et singuli monachi debeant convenire; ipsasque cum devotione sincera tractim, distincte, convenienter et debite celebrent, non transcurrendo aut sincopando; et quoad alia, quae his impedimentum afferrent, servando silentium, quinimo ad divina ipsa intentis praecordiis attendendo. Transgressores vero praemissorum debite subiaccant disciplinae. Caeterum qui ad chorum vel ad Ecclesiam accedere nequiverint, praedicationi, lectioni, studio seu administrationibus vel officiis suis, aut piis sive licitis operibus, de licentia illius, ad quem eam dare pertinerint, occupati, in loco alio congruo et honesto debitum horis iuxta possibilitatem plures simul conveniant, et debite dicant divinum Officium, et quotidianum pensum exsolvant debite servitutis.

CAP. XXVIII.

Sane universis et singulis antistitibus, prioribus, decanis, praepositis, sacristis, et administratoribus aliis, quibus hoc competit, in virtute obedientiae districte iniungimus, ut Ecclesias, oratoria, altaria, vasa, corporalia, vestimenta et alia ornamenta ecclesiastica, munda et nitida conservent, et faciant ab aliis conservari; quodque de breviariis, missalibus, aliisque libris et vestimentis ac ornamentis quibuslibet necessariis omnino provideant seu faciant provideri.

De missarum
celebratione et
commun. ca-
terorum.

De custodia or-
nament. Eccle-
siae, et provi-
sione librorum.

XXIX.

De decanus et
praepositis, aliisque ad sacerdotium promovendis.

Insuper, cum caveatur in supradicta constitutione dicti Clementis praedecessoris, edita in eodem concilio Viennensi, quod prioratus conventuales alicui, nisi vigesimumquintum annum attigerit, conferri nequeant vel committi: et quod qui tales prioratus habuerint, infra annum computandum a tempore collationis seu commissionis sibi lactae de illis, et possessionis eorum adeptae, se faciant ad sacerdotium promoveri; quod si, cessante rationabili causa, non fecerint, eo ipso dictis prioratibus sint privati: nos pari ratione inducti, quod super his in praenominata constitutione cautum existit, ad decanos, praepositos et quoscumque alios praesidentes locis conventualibus ordinis seu religionis eiusdem duximus extendendum; et hoc idem statuimus et decernimus existere similiter observandum in assumendis ad officia seu administrationes claustrales, quae beneficia censebuntur ipsius ordinis seu religionis, etiam si officia seu administrationes huiusmodi curam non habeant animarum, et quod de prioratibus non conventualibus curam animarum habentibus, etsi cura ipsa per saeculares presbyteros habeat exerceri, et assumptis ad eos ad sacerdotium promovendis, ac eorundem aetate, in dicta constitutione cavetur. In decanatibus, praepositis et aliis quibuscumque administrationibus non conventualibus similem curam habentibus ordinis seu religionis huiusmodi, et in assumendis ad eos idem per omnia volumus observari.

CAP. XXX.

De instituendo priore claustrali.

Sane cum prior claustralis esse debeat potens in opere ac sermone, volumus et in virtute sanctae obedientiae districte praecipiendo mandamus, ut instituat ipse prior providus et discretus, prout in congregatione cathedralis Ecclesiae, vel monasterii, seu alterius loci eiusdem

ordinis seu religionis aptior poterit inveniri, sitque talis qui continue in capitulo seu conventu resideat, claustrique curam et regimen exercere assidue teneatur.

CAP. XXXI.

Attendentes praeterea fore quam plurimos monachos ipsius ordinis seu religionis, qui licet in vel sub alienis Ecclesiis vel monasteriis, quorum unum ab alio non dependet, ex dispensatione supradictae Sedis, beneficia sint adepti; remanent tamen in primis Ecclesiis seu monasteriis monachi, nec ad Ecclesias seu monasteria, in vel sub quibus beneficia obtinent, sunt translati; propter quae opportune providere volentes, auctoritate apostolica statuimus et etiam ordinamus, quod quivis ex monachis supradictis infra mensem post publicationem praesentis constitutionis in suo provinciali capitulo faciendam, dictarum Ecclesiarum seu monasteriorum alterum eligere teneatur. Quod si secundum elegerit, in quo vel sub quo beneficiatus extiterit, statim eo ipso eius verus monachus censeatur, et esse desinat in priori; nisi forsau in huiusmodi Ecclesia vel monasterio sic electo certus esset monachorum numerus, et de ipso aliquis non deesset. Quo casu translationem ad Ecclesiam vel monasterium sic electum differri volumus donec aliquis de numero praedicto defuerit, et tunc in eius locum eadem auctoritate eo ipso noverit se translatum. Quod si secundam (1) Ecclesiam vel monasterium omnino elegerit, ut praefertur, prioratu, administratione, officio seu beneficio huiusmodi eo ipso noverit se privatum; et in priori Ecclesia vel monasterio remaneat monachus sicut prius, dispensatione praedicta contra praesens statutum in nullo sibi penitus suffragante. Volentes nihilominus, quod de prioratu, administratione, officio seu beneficio huiusmodi per eos, ad quos alias eorum collatio, concessio seu quae-

De monachis oblatibus beneficiata monasterii alicuius.

(1) Leg. f. priorem, aut primam.

vis dispositio pertinet, non obstante contradictione cuiuspiam, libere disponatur; eos nihilominus qui contra constitutionem praesentem huiusmodi prioratus, administrationes, officia seu beneficia in alienis Ecclesiis seu monasteriis retinere praesumpserint, poenis constitutionis Bonifacianae, *Cum singula capitula*, volumus subiaccere. Et nihilominus per superiores eorum graviter decernimus puniendos.

CAP. XXXII.

Rursum declaramus quod omnes monachi beneficia obtinentes in ordine seu religione huiusmodi ex collatione, provisione vel ordinatione Sedis Apostolicae aut legatorum, executorum, vel provisorum eiusdem, seu per ipsius Sedis vel per praedictorum literas, et qui ea obtinuerint in futurum, teneantur obedire superioribus suis eiusdem religionis, eorumque subesse correctionibus, ordinationibus, punitionibus et statutis; et prioratibus, administrationibus, officiis seu quibuscumque beneficiis, quae obtinent, ut praefertur, et obtinuerint in futurum, ex causis rationabilibus privari valeant, et ab illis etiam amoveri, ac si per superiores suos de suis beneficiis eis foret provisum.

CAP. XXXIII.

Caeterum cupientes cultum divini Nominis non minui, sed potius augeri, sitque rationale, ut quicumque beneficia regularia obtinent, onera debita et consueti supportent, statuimus et ordinamus, quod in monasteriis, prioratibus et aliis beneficiis monachalibus, personis quibuslibet extra ordinem seu religionem huiusmodi, cuiuscumque sint dignitatis, gradus seu praecminentiae, collatis vel commendatis, seu de caetero commendandis vel conferendis, tot monachi teneantur, quot in eis tenebantur, eum per monachos monasteria, prioratus et beneficia huiusmodi regebantur. Et quod nihilominus monacho in eisdem monasteriis, prioratibus et beneficiis committatur, id

quod supra, vel circa alios monachos inibi residentes haberet exercere administrator monachus, si praesset eisdem, quantum ad ea quae pertinent ad regulam seu disciplinam vel observantiam regularem; et quod quilibet huiusmodi monasteria, prioratus et beneficia quomodolibet obtinentes ad procuraciones et alia quaelibet onera imminenda persolvenda, reddenda et supportanda auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam, et alias, sic per omnia compelli valeat per capitulum provincialium praesidentes, sicut per superiores possent et debent compelli monachi, si praessent monasteriis, prioratibus et beneficiis memoratis; nisi fuerint sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, quos non decet aliorum compulsionibus subiaccere.

CAP. XXXIV.

Statuimus quoque et ordinamus, quod si aliquod monasterium ipsius ordinis seu religionis lapsum in religione vel regulari observantia patiat, qui per abbatem seu alium administratorem vel monachos eiusdem monasterii verisimiliter reparari non possit, per praesidentes provinciali capitulo vel quemlibet eorumdem ad requisitionem seu relationem visitorum, prout eidem capitulo super hoc consulendo videbitur expedire; vel sine consultatione huiusmodi, si ex dilatione consulendi dictum capitulum periculum immineret, auctoritate apostolica assumantur de alio monasterio, in cultu eiusdem religionis vigente, monachi idonei, et ad dictum monasterium lapsum patiens transmittantur, inibi quamdiu expediens fuerit moratori, per quos lapsus huiusmodi reparatur. Illi autem monachi ob quorum culpam alii transmittentur ad locum seu monasterium sic collapsum, in dicto monasterio, de quo alii, ut praefertur, assumpti fuerint, vel in diversis aliis monasteriis religione vigentibus, ubi eorum conditio valeat reformari, per praesidentes eosdem, prout

De obtinentibus beneficia ex collatione apostolica

De reparanda disciplina, ubi fuerit collapsa.

De numero monachorum in beneficiis, quae personis extra ordinem conferuntur.

expediens fuerit, eadem auctoritate apostolica colloceatur.

CAP. XXXV.

De monachis
ad monasteria
transmittendis.

Statuimus insuper et ordinamus, ut si alicuius monasterii seu loci eiusdem ordinis seu religionis repentinus aut novus in facultatibus suis lapsus, vel aliorum ipsius monachorum excessus, monachos sic excedentes aut alios ad monasteria mitti exegerit aliena, praesidentes praefati et eorum quilibet, ad requisitionem seu revelationem praefatorum visitatorum, ubi provinciali capitulo prius videbitur, et dilatio consulendi praefatum capitulum periculum non inducet; alioquin sine consultatione dicti capiti huiusmodi monachorum, auctoritate praedicta, faciant ad tempus, de quo eis videbitur, missionem ad receptionem ipsorum. Abbates et alios praelatos principales ipsius ordinis seu religionis, qui eos aliter recipere forte noluerint, compellentes: nisi fuerit talis huiusmodi missorum conditio, quod sine gravi scandalo in monasteriis seu locis aliis, ad quae missi fuerint, admitti vel tolerari non possint; vel nisi alias evidens et incalumniabilis ratio ipsos abbates vel praelatos ad receptionem talium suaserit non existere compellendos. Quo casu ad alia monasteria vel loca modo simili transmittantur, contraria super his consuetudine non obstante, et manente nihilominus illa consuetudine, quam super libera missione et receptione monachorum huiusmodi, alia monasteria sive loca inter se hactenus habuisse noscuntur, aut Ecclesias cathedrales, monachales quantum ad missionem et receptionem monachorum eorum, sub statuto et ordinatione praesentibus inclusas fore intelligimus et iubemus.

CAP. XXXVI.

Ex ordinibus
Mendicantibus
non recipiendi
fratres, nisi li-

Plerumque siquidem contingit, quod nonnulli professores ordinum Mendicantium extiterint, de suorum superiorum qui tunc erant vel apostolica licentia quam

se habere praetendunt, se ad ordinem seu religionem huiusmodi transtulerint, qui asserunt quod ex dispensatione dictae Sedis possint vocem aut locum in capitulo habere, ac prioratus, administrationes seu officia monachalia licite obtinere. Nos igitur providere volentes, quod unde veritatis claritas pateat in praemissis, universis et singulis antistitibus dictarum Ecclesiarum, necnon abbatibus et prioribus, aliisque loca conventualia ipsius ordinis vel religionis obtinentibus, a quibus praedicti translati esse noscuntur, mandamus ut auctoritate apostolica tales compellantur, quod licentiam et dispensationem huiusmodi legitimam, si quas habent, necnon titulum prioratum, administrationum seu officiorum, si qua obtinent, omnino exhibere procurent infra certum tempus, antistitem vel abbatum, aliorumque praedictorum arbitrio rationabiliter moderandum. Quod si non fecerint vel sufficientem licentiam et dispensationes praefatas non habuerint, praedicti antistites, abbates et alii non differant ipsos, prout iustum fuerit, ab Ecclesiis, monasteriis, prioratibus, administrationibus seu officiis huiusmodi amovere, eosque a voce et loco capituli repellere, aliasque debite procedere contra eos.

CAP. XXXVII.

Porro quia nonnulli monachi contra praelatos vel superiores suos multa frequenter proponunt, non ut omnia probent, quia nec possent, sed ut diffament de omnibus, et probatis forsan illorum aliquibus, finem consequantur optatum; statuimus et etiam ordinamus, quod nullus omnino monachus contra suum praelatum vel superiorem super crimine vel criminibus deinceps quomodolibet audiatur nisi se prius obligaverit ad poenam congruam, si defecerit in probatione propositorum vel alicuius ex eis irremissibiliter subeundam. Volumus tamen, quod praelatus vel alius, si de criminibus le-

centiam, vel a-
post. dispensa-
tionem viden-
dant.

Quibus sub con-
ditionibus audi-
endos monachos
superiores
suum accusant.

gitime convincatur, iudicium non effugiat debita ultionis.

CAP. XXXVIII.

De conspirationibus.

Caeterum quia pro eo quod conspiratores et coniuratores illiciti, ordinis et religionis eiusdem, interdum ut expediebat puniti hactenus non fuerunt, multa mala et scandala in eisdem ordine seu religione sunt secuta; statuimus et ordinamus, quod ipsi conspiratores et coniuratores, cum de conspiratione et coniuratione huiusmodi legitime convicti fuerint vel confessi, praeter alias poenas talibus a iure vel alias quovis modo inflictas, sint prioratibus, administrationibus et beneficiis quibuslibet, quae obtinuerint, eo ipso privati. Si vero simplices claustrales fuerint, eo ipso reddantur inhabiles ad prioratus, administrationes seu quaevis alia beneficia ecclesiastica quomodolibet obtinenda. Contra conspiratores autem et coniuratos occultos, seu non convictos vel non confessos, ut praefertur, per superiorem aut visitatores etiam poenae aliae, prout expedire videbitur, generaliter statuuntur. Statuta namque et ordinationes suprascripta, necnon cuncta et singula in illis expressa, quemadmodum designantur, modificatur et perstringitur in eisdem, ubique terrarum et locorum infra et per ordinem seu religionem huiusmodi eadem auctoritate volumus perpetuis futuris temporibus firmiter observari. Non obstantibus quibuscumque privilegiis, indulgentiis, exemptionibus vel literis quibusvis ordinibus, religionibus, Ecclesiis cathedralibus, monasteriis seu aliis locis sub quacumque forma vel expressione verborum ab Apostolica Sede concessis. Necnon quibuslibet statutis et consuetudinibus ordinum, religionum, Ecclesiarum cathedralium, monasteriorum et aliorum locorum eiusdem ordinis seu religionis monachorum Nigrorum Parisiensium et aliorum studiorum quorumcumque contrariis, iuramentis, confirmationibus apostolicis aut quibusvis firmitatibus aliis roboratis, necnon qui-

buslibet privilegiis vel indulgentiis et literis apostolicis, generalibus et specialibus contrariis, Ecclesiis, monasteriis, locis et studiis quibuscumque, sive universitatibus magistrorum vel scholarium eorumdem, seu personis ecclesiasticis, saecularibus et regularibus, exemptis et non exemptis, cuiuscumque sint vel fuerint praeminentiae, dignitatis, conditionis aut status, sub quibusvis formis vel expressionibus verborum, ut praetangitur, a dicta Sede concessis, et ordinationibus ab eis vel pro ipsi factis, per quae praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus huiusmodi statutorum et ordinationum, omniumque aliarum et singularum contentarum in eisdem praesentibus impediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus plenam et expressam oporteat in illis vel in aliis nostris literis fieri mentionem, seu si aliquibus a praefata Sede indultum existat communiter vel divisim, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

CAP. XXXIX.

Postremo volumus et mandamus, ut ordinationes et statuta nostra huiusmodi et omnia alia et singula suprascripta (per quae aliis inris solemnitatibus non intendimus in aliquo derogare) in singulis Ecclesiis cathedralibus ac monasteriis et locis aliis conventualibus ipsius ordinis seu religionis sub scriptura authentica perpetuo habeantur, et fideliter conserventur, et quod in singulis provincialibus capitulis quarumlibet provinciarum superius distinctarum, et nihilominus bis quolibet anno in antea in singulis Ecclesiis, monasteriis et aliis locis coenualibus supradictis integre et attente legantur et etiam auscultentur.

De hisce statutis publicandis.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statutorum, ordinationum, voluntatum, constitutionum,

Clausulae.

deputationis, inhibitionum, declarationum, provisionis, prohibitionis, concessionis, innovationis, approbationis, monitionis, extensionis et mandatorum infringere, vel ei anu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Avenione, xii kalend. iulii, pont. nostri anno secundo.

Dat. die 20 iunii 1336, pontif. anno ii.

VII.

Contra Fraticellos, eorumque sequaces et fautores per Sedem Apostolicam damnatos (1).

SUMMARIUM

Series facti. — I. Decretum (*de quo in rubrica*).

Benedictus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Bertrando archiepiscopo Ebredunensi, et Ioanni episcopo Anagnin. nostro in spiritualibus Urbis vicario, salutem et apostolicam benedictionem.

Dudum ad audientiam nostri apostolatus perducto, quod quidam perniciosi homines et perversi se Fraticellos seu Fratres de Paupere Vita dicentes, quorum secta pestifera olim per Sedem Apostolicam damnata extitit, et perpetuae prohibitioni subiecta, in Urbe ac terris Ecclesiae Romanae immediate subiectis, circumvicinisque partibus commorantes, errores et haereses varios periculose nimium seminabant; tam ordinariis, quam dilectis filiis inquisitoribus haereticae pravitatis in praefatis Urbe, terris ac partibus auctoritate apostolica deputatis dedisse per nostras certi tenoris diversas literas neminimus in mandatis, ut commissum eis inquisitionis officium solerter et fideliter super his et aliis negotiis inquisitionis

tangentibus exequentes de praedictis nequam hominibus, eorumque receptoribus, complicibus, fautoribus et valitoribus ac eorum et cuiuslibet ipsorum in hac parte criminibus, delictis et erroribus veritatem inquirere solerti adhibita diligentia procurarent, ad captionem, correctionem et punitionem eorum, secundum sanctiones canonicas et privilegia concessa eidem inquisitionis officio, nihilominus processuri.

§ 1. Sane cum, sicut ad nos noviter est perlatum, praedictorum malorum et superstitiosorum hominum praesumptio periculosa et temeraria non est in illis partibus diminuta, sed aucta: cum nedom ipsi, quinimmo quamplures alii eorum sub aliis tamen diversis fictis habitibus sequentes et imitantes damnata vestigia in eisdem Urbe, terris et partibus, nec non et in regno ac terris Siciliae disseminantes varios errores et haereses non sine multorum fautorum consiliis et auxiliis commorantur; nos igitur tantis periculis obviare salubriter cupientes, fraternitati vestrae per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus vos et quilibet vestrum in solidum per vos vel alium seu alios adversus praedictos homines eorumque sequaces, complices ac receptores, fautores et adiutores clericos et laicos cuiuscumque status, dignitatis, praeminentiae vel conditionis existant, etiamsi pontificali vel quavis alia dignitate praemineant, simpliciter et de plano sine strepitu et figura iudicii, secundum canonicas sanctiones et privilegia concessa eidem inquisitionis officio, ad inquisitionem, correctionem et punitionem talium, prout cuiuslibet excessus et delicti qualitas exegerit, per vos aut cum ordinariis et inquisitoribus praedictis, quos sollicitis super his coniunctim vel separatim, prout quando et quotiens expedierit, procedatis; ita quod pestifera labes extirpetur huiusmodi et catholicae fidei claritas remaneat illibata: contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescendo, non obstantibus tam

Decretum de quo in rubrica.

Series facti

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

exemptionis quam aliis quibuscumque privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis, sub quacumque forma vel expressione verborum quibuscumque personis aut locis concessis, per quae vestrae iurisdictionis executio posset super his quomodolibet impediri, etiamsi de illis esset in praesentibus plena et expressa de verbo ad verbum mentio facienda: seu si aliquibus communitate vel divisim sit ab eadem Sede concessum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Datum Avenione, nono kalendas iulii, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 23 iunii 1336, pont. annu II.

VIII.

Quod rectores terrarum Romanae Ecclesiae consanguineos vel affines suos ad aliquod officium exercendum in eisdem terris minime admittant (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae ferendae constitutionis. — 2. Rectores civitatum marescallos e consanguineis assumere non possunt. — 3, 4. Quoto tempore durare debeat horum officium, et de syndicatione de eis facienda.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Desiderantes in terris Ecclesiae Romanae immediate subiectis serenitatem regnare iustitiae, sublatis iniuriis oppressionibus, subditorum curam adhibemus libenter sedulam, ut nequaquam ab illis inferantur gravamina subditis, per quos debet ipsius iustitiae cultus coli.

§ 1. Sane ad nostri apostolatus auditum fide dignis quorundam relationibus

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

est perductum, quod marescalli per rectores terrarum praedictarum, ibidem haetenus deputati, de multis excessibus ab eis in gravamen et iniuriam subditorum praedictorum, et praevicium Ecclesiae memoratae commissis, ex eo non extiterunt exinde, ut fieri debebat et expediebat, correcti, quia de consanguinitate vel affinitate rectorum erant ipsorum: quibus potius ex iis praestita eis audacia in subditos gravior saevienda, rationis et iustitiae laxatis habentis, excessus excessibus et oppressiones oppressionibus in damnum utilitatis reipublicae non modicum cumularunt.

§ 2. Occurrere igitur eorumdem subditorum in hac parte dispendiis cupientes, volumus, statuimus tenore praesentium, et etiam ordinamus, quod amodo nullus rector terrarum praedictarum, vel alicuius earumdem aliquem, qui sit frater, nepos, consanguineus, vel affinis ipsius, aut de provincia, cui rector ipse praesidet, oriundus, suum et curiae suae marescallum, vel sub quocumque nomine gerentem officium, quod gerere marescallus consuevit, deputare praesumat, seu iam deputatum in eodem officio retinere; sed alium discretum, fidelem, strenuum constituat, qui iustitiam diligat, avaritiam odiat, et lucra propria contra honestatem et iustitiam, ac iura et honores praedictae Ecclesiae non venetur.

§ 3. Cuius quidem marescalli officium per sex menses habeat tantummodo perdurare, nisi, huiusmodi semestris finito tempore, facta inquisitione et syndicatione publice contra eum, iustus, mundus et fidelis fuerit inventus: quo casu per alios sex menses poterit marescallus iterum deputari; quibus finitis, fiat similis inquisitio et syndicatio contra ipsum.

§ 4. Si vero rector, per quem inquisitiones et syndicationes habebunt fieri supra dictae, circa eas prece vel precio, amore, favore vel odio, aut alias quomodolibet fraudolenter repertus fuerit deliquisse, pro male factis ipsius mare-

Causae ferendae constitutionis

Rectores civitatum marescallos e consanguineis assumere non possunt.

Quoto tempore durare debeat horum officium, et de syndicatione de eis facienda.

scalli, quae correxisse deberet, praeter alias poenas, quae sibi propterea pro meritis aequitas suaserit infligendas, tenebitur; nec marescallus ipse, quo minus corrigatur et puniatur debite iuxta qualitates excessuum et delictorum ipsius, propter hoc remanebit immunis.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere etc.

Datum apud Pontem Sorgiae Avenionen. dioecesis sexto idus iulii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 10 iulii 1336, pontif. anno II.

IX.

Quod rectores et thesaurarii terrarum Romanae Ecclesiae stipendia, quae dantur pro militia, familiaribus suis assignare non possint (1).

SUMMARIUM

Causae dandae legis. — 1. Constitutio (de qua in rubrica). — Poenae contra inobedientes.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Habet fide dignorum relatio nostris auribus saepius inculcata, quod licet per Ecclesiam Romanam rectoribus et thesaurariis deputatis in terris, eidem Ecclesiae immediate subiectis, de stipendiis pro se suisque familiaribus provideatur decenter; aliqui tamen rectorum et thesaurariorum ipsorum huiusmodi stipendiis non contenti, sed avaritiae caecitate percussi, dum rectoribus ipsis conceditur, ut tenere possint ad stipendia Ecclesiae aut terrarum praedictarum certum stipendiariorum, equitum et peditum numerum; vel ipsi etiam pro coercendis rebellibus, et faciendis executionibus iustitiae, cum necessitas imminet, per se tenent familiares suos etiam ignaros et ineptos ad

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

actus exercendos huiusmodi ad dicta stipendia, ut ea lucrentur et ditentur ex eis, et non ut in actibus praedictis serviant, cum nec servire possent aut scirent, prout consueverunt interdum.

§ 1. Nos igitur talia, quae cedunt in nostrae detrimentum Camerae, damnun-que vertunt utilitatis publicae, tolerare de caetero minime intendentes, omnibus et singulis rectoribus et thesaurariis terrarum ipsarum praesentibus et posteris mandamus et inhibemus expresse, ne ipsorum aliquis quemquam familiarem suum clericum vel laicum, cuiuscumque conditionis existat, ad stipendia ipsa, quae dabuntur pro tenenda, ut praefertur, gente armigera, ponere, vel ea cuiquam familiari praedicto solvere, fraude quacumque cessante, absque nostra licentia vel mandato speciali praesumat. Quicumque vero ponendo vel solvendo contrarium fecerit, duplum nihilominus ipsius, quod sic solum extiterit, nostrae praedictae Camerae restituere, praeter poenam infligendam sibi pro transgressione huiusmodi, teneatur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere, etc.

Datum apud Pontem Sorgiae Avenionen. dioecesis sexto idus iulii, pontificatus nostri anno II.

Dat. die annoque eodem.

X.

Quod beneficia vacatura per adeptionem aliorum apostolica auctoritate collatorum reservata censeantur, etiamsi ante assecutionem dictorum beneficiorum ex causa permutationis vel simplicis resignationis vacaverint (1).

SUMMARIUM

Beneficia nonnulla Sedi Apostolicae se reservasse ait: — 1. Quae dum conferren-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Constitutio de qua in rubrica.

Poenae contra inobedientes.

Causae dandae legis.

tur provisio de alio beneficio, hi primum beneficium in ordinarii manibus dimittebant. — 2. Huiusmodi itaque beneficia, quae per assecutionem beneficiorum a Sede Apost. vacare continget, eidem Sedi reservantur. — Clausulae.

**Benedictus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Dudum nos, ex certis causis rationabilibus inducti, prioratus, decanatus, dignitates, personatus, administrationes, officia, canonicatus, praebendas et Ecclesias, caeteraque beneficia ecclesiastica saecularia et regularia, cum cura vel sine cura, quotumque vel qualiacumque forent, etiamsi ad illa personae consuevissent, seu deberent per electionem, seu quemvis alium modum assumi, quae per assecutionem pacificam quorumcumque prioratum, dignitatum, personatum, officiorum, canonicatum, praebendarum et ecclesiasticorum beneficiorum aliorum, per nos, seu auctoritate litterarum nostrarum tunc collatorum, et conferendorum imposterum, tunc vacantia et in antea vacatura, ordinationi, dispositioni et provisioni nostrae auctoritate apostolica duximus reservanda; decernentes ex tunc irritum et inane, si secus super praemissis per quoscumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attentari.

Quae dum conferrentur provisio de alio beneficio, hi primum beneficium in ordinarii manibus dimittebant.

§ 1. Verum, quia, sicut accepimus, frequenter haec contingit, quod cum alicui ecclesiasticum beneficium obtinenti de alio beneficio ecclesiastico vacante vel vacaturo providebamus seu mandabamus per nostras litteras provideri, dictum beneficium, quod obtinebat, pro eo, quod se non compatiebatur cum aliquo, de quo sibi providebamus seu provideri mandabamus, ut praefertur, seu alias ex voluntate seu dispositione nostra tenebatur dimittere, quamprimum dictum secundum beneficium existere pacifice assequutus, idem obtinens ante assecutionem huiusmodi dictum primum beneficium simpliciter vel ex causa permutationis seu alias in manibus ordinarii resignabat; et sic

per consequens ipsum primum beneficium ante dictam assecutionem eiusdem secundi beneficii per ordinarium vel alium, ad quem alias spectabat eius collatio, contingebat conferri: propter quod dicta reservatio seu voluntas in eo casu suum sortiri nequibat effectum.

§ 2. Nos volentes circa praemissa adhibere, sicut expedit, remedium opportunum, omnes prioratus, decanatus, dignitates, personatus, administrationes, officia, canonicatus, praebendas et Ecclesias, caeteraque beneficia ecclesiastica supra dicta, quae de caetero per assecutionem pacificam quorumcumque prioratum, dignitatum, personatum, officiorum, canonicatum, praebendarum et beneficiorum ecclesiasticorum aliorum, per nos, seu auctoritate nostrarum litterarum collatorum, seu conferendorum in posterum, fuerint vacatura, sive illa per resignationem simplicem, vel ex causa permutationis ante dictam assecutionem forsitan vacare contigerit, collationi et dispositioni nostrae auctoritate praedicta specialiter reservamus: districtius inhibendo quibuslibet ordinariis et dioecesanis locorum, ac personis aliis ecclesiasticis quibuscumque, ad quos talium beneficiorum alias collatio vel provisio, seu quaevis alia dispositio pertinet, ne de illis, quae praemissis modis, vel aliorum eorumdem vacant, vel imposterum vacabunt, illa vice disponere quoquomodo praesumant, ac decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super praemissis per quoscumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contingerit attentari.

Huiusmodi itaque beneficia, quae per assecutionem beneficiorum a Sede Apost. vacare continget, eidem Sedi reservantur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reservationis, inhibitionis et constitutionis infringere etc.

Clausulae.

Datum apud Pontem Sorgiae Avenion. dioec. decimo kalendas octobris, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 22 septembris 1336, pont. anno 11.

XI.

Ordinationes et statuta pro bono regimine ordinis fratrum Minorum S. Francisci de Assisio (1).

SUMMARIUM

Proœmium. — 1. Pontificis studia in restituenda regulari disciplina in ordine Minoritarum. — Quos ad id in consilium adhibuerit. — 2. De divinis officiis. — 3. Et psallendi modo. — 4. Obiectae iis, qui contra tendunt, poenae. — Qui eximi a choro possint. — 5. De silentio. — 6. De salubri novitiorum et juvenum informatione. — 7. De abstinentia. — 8. De qualitate habitus et vestium. — 9. De modo licentiandi fratres. — 10. De numeribus non dandis. — 11. De familiaribus. — 12. De studiis. — 13. De expensis studentium evitandis. — 14. Decretum contra Fratellorum sequaces. — 15. De libris. — De rebus FF. decedentium. — 16. De donis et legatis factis fratribus. — Constitutio Bonifac. VIII *Super cathedram* validatur. — 17. De elemosynarum memoria, et suffragiis faciendis. — 18. De iuramento generalis et provincialium ministrorum et aliorum. — 19. De familia, et expensis generalis ministri, et ratione reddenda. — 20. De visitatione generalis ministri. — 21. De visitatione provincialium ministrorum. — 22. De destitutione et renunciatione provincialium ministrorum. — 23. De familia et expensis provincialium ministrorum et ratione reddenda per eos. — 24. De custodum et guardianorum electione et confirmatione. — 25. De inquisitionibus ad capita mittendis. — 26. De procuratore. — 27. De praedicatoribus et confessoribus. — 28. De fratribus euntibus seu mittendis ad partes infidelium. — 29. De adhibendis ad consilia fratribus, et modo tenendo in eis. — 30. De denunciationibus et inquisitionibus excessuum. — 31. De dormitoriis, cameris et clausuris. — 32. De aedificiis. — 33. De monialibus seu minorissis. — De clausura monialium. — Quod sorores Servitiales dietae debeant profiteri. — 34. De publicatione huiusmodi constitutionum. — 35.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Contrariorum derogatio. — 36. Horum statutorum copiae singulis monialium conventibus dandae. — 37. Clausulae.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rel memoriam.

Redemptor noster, factor coelorum, et universae conditor creaturae, hominem creaturarum terrestrium dignissimum ideo ad imaginem suam condidit, ut in bonis et sanctis operibus sui sit imitator auctoris; et hanc esse voluit naturalem humani generis dignitatem, ut in eo, quasi in quodam speculo, et divinae imaginis forma resplendeat, et sanctorum opera relucent actionum, donans eis secundum unum et eundem spiritum diversorum dona carismatum, secundum gratias differentes fundans militantem Ecclesiam, eamque insigniens diversis conditionibus hominum in Christo credentium, et ordinibus in divinis obsequiis militantium personarum, quae, viventes sub regula, ab ipsa iter recte vivendi recipiunt, et transigendi praesentis militiae cursum per divinorum semitam mandatorum normam sanctam suscipiunt, et laudabilem disciplinam.

§ 1. Ut igitur in sacro Minorum ordine fratrum, quem ab olim gessimus et gerimus in visceribus charitatis, divinorum officiorum sacrificium, debitumque silentium, ciborum abstinentia, sanctimonia habitus observentur; studium quoque sacrae Paginae in dicto ordine vigeat, et personis eiusdem ordinis ad hoc aptis insistendi disciplinis scholasticis committas ministretur; ac charitas Dei, ex qua virtutes caeterae generantur, regnet et ferveat in cordibus eorumdem, caeteraque laudabiles observantiae regulares sic exemplariter luceant in eisdem, ut sint in aliis in recte vivendi speculum, et imitandae sanctitatis exemplum: ad laudem Dei, et spiritualem profectum omnium militantium in ordine memorato infra-scriptas ordinationes in dicto ordine, auxiliante Deo, perpetuis futuris temporibus

Proœmium

Pontificis studia in restituenda regulari disciplina in ordine Minoritarum.

huc observandas, adhibitis nobis ad haec quampluribus viris solemnibus sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus: videlicet venerabilibus fratribus Petro Praenestinesi, Gaucelino Albanensi, episcopis, ac dilectis filiis Petro tituli Sanctae Praxedis presbytero, ac Calharo Sanctae Luciae in Silice, et Bertrando Sanctae Mariae in Aquiro, diaconis cardinalibus: ac etiam venerabilibus fratribus nostris, Gotio patriarca Constantinopolitan. et Iacobo episcopo Brixien.; ac dilectis filiis Gilberto Sancti Victoris Massilienensis, ac Guillelmo Montisolivi Carcassonensis diocesis monasteriorum abbatibus, nec non Geraldo Generali, Henrico Franciae, Iohanne Burgundiae, Pastore Provinciae, Petro Tusciae, nec non Pontio Carboneli Aragoniae, ac Petro de Saxoferrato Marchiae Anconitan., Philippo quondam Mediolanen., Laurentio quondam Terrae Laboris provinciarum ministris, Nicolao de Nayo, Gualtero Chyaton, Guillelmo Bernardi de Podio, Antonio de Valentia, Fortanerio Vassalli, sacrae theologiae magistris, ac Petro de Strata, procuratore in curia dicti ordinis Minorum, eiusdem ordinis professoribus, providimus faciendas.

§ 2. In primis circa agendum divinum Officium in eodem ordine auctoritate apostolica ordinamus, quod ante missarum et horarum principia fratres dicti ordinis omnes, quos causa rationabilis non excusat, ad chorum conveniant, praeparaturi Domino corda sua, ibique sine discursu, murmure, risu, et absque vagis et vanis aspectibus, sub silentio, in pace et cum debita gravitate permaneant, cantent et orent, et usque in finem unanimiter perseverent.

§ 3. Quia vero cantus ecclesiasticus divinae laudis sacrificium fructusque laborum canentium non solum eorum, qui psallunt, sed etiam auditorum aedificatio esse debent, eosdem fratres hortamur in Domino, ut divinas laudes integre, attente, honeste ac religiose per-

solvantur; gestus leves et cantus dissolutos seu fractos omnino declinent; tractum psallant debito more, incepta quae simul cantanda fuerint, simul continent, simul pansent.

§ 4. Ordinamus etiam, quod in singulis ordinis praedicti conventibus hora sexta, sicut aliae horae, cum nota dicatur. Custodes autem et guardiani eorumque vicarii diligenter intendant, quod praescriptus modus conveniendi ad chorum et dicendi divinum Officium iugiter observetur. Siquem autem in aliquo praemissorum culpabilem compererint, debite puniant secundum delicti exigentiam, sive culpae. Minister vero generalis seu provincialis ipsos custodes et guardianos eorumque vicarios, quos super ordinationis huiusmodi observantia deprehenderit notorie negligentes, a suis officiis tamquam inutiles debeat amovere: forma tamen circa huiusmodi annotationem descripta inferius, observata; nullusque frater eximatur a choro, sed omnes fratres teneantur ire ad omnes horas canonicas et ad missas, exceptis aegrotantibus actu, et multum antiquis, super quibus guardianus habeat arbitrari, et magistris et lectoribus ac bachalaris in generalibus studiis constitutis, et legentibus in aliis studiis, dum actu suas continuant lectiones; exceptis etiam studentibus dum in lectionibus theologiae vel disputationibus ordinariis fuerint occupati. Porro illi de praedictis, qui ne ad matutinum in oratorio cum aliis conveniant, sunt excepti, hora congrua simul ad capitulum vel locum alium idoneum conveniant, et ibidem simul officium matutinale persolvant. Ad hoc autem astringi nolumus graviter aegrotantes vel lectores actu legentes qui commode nequeunt interesse.

§ 5. Praeterea, quia pax est opus in-stititiae, et silentium cultus, eius ne devotionis fervor per inquietudinem multiloquii extinguatur, statuimus et etiam ordinamus, quod silentium a Completorio

Quos ad id in
constitutum adhi-
buerit.

Obiectae iis,
qui contra ten-
dunt, poenae.

Qui eximi a
choro possunt.

De divinis of-
ficiis.

Et psallendi mo-
do.

De Silentio.

usque ad primam pulsationem horae primae diei sequentis ab omnibus observetur, exceptis hospitibus de novo venientibus, et eis ministrantibus vel assistentibus usque ad horam congruam de guardiani sui licentia vel mandato. Sileatur autem in claustro, in choro et in ecclesia a principio chori ut supra; et in dormitorio, in quo sunt cellae seu studia, omni tempore: in dormitorio vero a studiis separato temporibus, quibus conventus fratrum ibi dormit, et in refectorio tam in prima quam in secunda mensa, ac etiam extra refectorium, ubi erit multitudo fratrum simul comedentium, et hoc non solum a residentibus, sed a forensibus observetur. In locis autem, ubi fratres non habent officinas distinctas, ab immediatis superioribus eorum locorum loca distincta et commoda deputentur, ubi fratres sileant, et ubi possint loqui aliis dum oportet. Similiter hora dormitionis a festo Resurrectionis Domini usque ad festum Exaltationis Sanctae Crucis, qualibet die post secundam mensam, immediate pulsetur campanella refectorii, et ex tunc sileatur usque ad nonam. In diebus vero ieiuniorum simili modo a pulsata campanella post mensam secundam, silentium observetur, donec fiat signum ad surgendum a somno secundum spatium a guardiano provide assignandum. Liceat tamen fratribus, quod necesse est, loqui breviter et submisse. Si quis autem silentium fregerit, debeat in capitulo dicere culpam suam, causam prout se in hoc deliquisse meminere exprimendo, cui a guardiano abstinentia a pulmento vel a vino, vel ab utrisque, vel alia poenitentia secundum culpae exigentiam imponatur.

§ 6. Circa salutem quoque novitiorum et iuvenum dicti Ordinis informationem statuimus et mandamus inviolabiliter observandum, quod quilibet provincialis minister, vel eius locumtenens annuam in tabula diffinitionis sui provincialis capituli de diffinitionum consilio certos

conventus in sua provincia deputet, in quibus omnes novitii eiusdem provinciae debeant commorari; et in quolibet illorum conventuum magistrum novitiorum assignet unum in eadem religione probatum, maturum, devotum, providum et discretum, qui huiusmodi novitiorum continuam curam gerat, viam Dei ipsos doceat, saepe et pure eos confiteri faciat, et ad servandam cordis et corporis puritatem informet, mores et observantias eiusdem religionis eis verbo et exemplo demonstret. Huiusmodi autem novitius sive probationis tempore studio scholastico non intendat, sed divinum addiscentes officium, studio devotionis et orationis vigilanter insistant, nec ordines sacros suscipiant, nec confessiones audiant, si fuerint sacerdotes, nec portam conventus exeant, nisi causa translationis vel generalis processiois, vel emergentis necessitatis, vel alia iusta seu rationabili, quae per fratres confessores et praedicatorum conventus, ubi huiusmodi novitii fuerint, extiterit iudicata, nec literas mittant, nec recipiant sine sui magistri scientia et licentia speciali, nec loquantur cum aliqua saeculari persona, nisi suo praesente magistro aut alio per suum magistrum vel guardianum ad hoc specialiter deputato. Caveant autem guardiani et ipsorum novitiorum magistri, ac fratres alii, ne quem constitutum infra probationis annum aliquatenus impedire praesumant, quominus ad aliam religionem, quam maluerit, transeat, vel omnino ad saeculum redeat, sicut de sua processit voluntate. Professis quoque iuvenibus, qui aetatis suae annum vigesimum quintum nondum attigerint, simili modo per ipsum ministrum alius magister idoneus deputetur, qui super eorum vita continue et diligenter invigilet, eos moribus instruat, ab insolentia compescat et retrahat, et ad regularem observantiam instanter inducat. Si qui vero instructionem dicti magistri non reverenter et cum effectu receperint, ipse magister de-

De salubri novitiorum et iuvenum informatione

fectus et excessus eorum ac continuaciam custodi suo vel guardiano denunciet, qui eos tali disciplinae subiiciat, quod caeteris transeat in exemplum. Si qui vero huiusmodi magistrorum post provinciale capitulum morte vel longa aegritudine, vel alia insta et rationabili causa fuerint propediti, minister eorum cum discretorum fratrum consilio de aliis idoneis debeat celeriter providere. Tempore autem regiminis seu curae huiusmodi magisterii magistri praedicti non mittantur extra conventus seu loca, in quibus ad praedicta fuerint deputati, aut alias sic occupentur, quo minus utiliter et salubriter curae intendere valeant praelibatae. Si autem fratres ad huiusmodi magisterium deputati ipsum pertinaciter suscipere recusaverint, puniantur poena, qua fratres inobedientes debent secundum ipsius ordinis instituta puniri.

§ 7. *De abstinentia.* Circa abstinentiam vero provide-
 luximus ordinandum, quod in generali et provincialibus capitulis, et etiam ubique in refectoriis dicti ordinis abstinetur ab esu carniū, quodque, ubi commode fieri poterit, in conventu quolibet ordinis una magna pars ipsius conventus iuxta dispositionem guardiani ac consiliariorum conventus omni die in refectorio comedat, et in domo, in qua alia pars conventus iuxta dispositionem dicti guardiani comederit, sicut in refectorio, ab omnibus silentium observetur, et in mensa lectio habeatur. In festivitatis autem Nativitatis, Resurrectionis et Ascensionis Dominicae, Pentecostes, apostolorum Petri et Pauli, Assumptionis Virginis gloriosae, et Sancti Francisci, Sancti Antonii et Beati Lodovici episcopi totus conventus in refectorio comedat. Rursus etiam ordinamus, quod ministri, custodes et guardiani ac eorum vicarii sint cum fratribus in conventu, in ecclesia, et in mensa, et in cibis, vestibus et lectis, quamdiu sani et fortes fuerint, eisdem fratribus se conforment; ubi tamen infirmitas vel debilitas aut labor itineris seu administrationis

aliud suaserit faciendum, possint se a communi vita conventus, infirmi quidem et debiles quamdiu infirmitas vel debilitas duraverit, alii vero, itineris seu administrationis laboribus fatigati diebus aliquibus separate, et in aliquo congruo et honesto loco refici moderate, a superfluis et excessivis expensis penitus praecavendo. Ordinamus insuper quod ministri et custodes sollicitam curam gerant, quod de elemosynis et rebus aliis, quae obvenerint conventibus, per guardianos provideatur moderate iuxta elemosynarum et obventionum huiusmodi quantitatem fratribus in communi; ne fratres ipsi propter defectum communis et sufficientis victus seorsim comedere, et particulariter ac inordinate vitae necessaria sibi procurare cogantur. Dicti autem guardiani diligenter caveant, ne sine manifesta et rationabili causa dent fratribus extra communiter licentiam comedendi.

§ 8. Sane cum felicis recordationis Ioannes Papa vigesimus secundus praedecessor noster intendens quaedam dubia circa vilitatem, formam et qualitatem vestium et habitum fratrum exorta plenius declarare, ac temeritatem et praesumptionem quorundam fratrum, qui praelatis suis inobedientes in iis existebant, et habitus singulares et deformes contra communem ordinationem et observantiam ordinis et praelatorum suorum iudicium (*non?*) verebantur assumere et deferre, provide corrigere et cassare, inter alias quadam sua constitutione, quae incipit: *Quorundam exigit*, adiecit clausulam, quae sequitur in haec verba: Nosque praefatorum ministrorum, custodum et guardianorum iudicio praesentium auctoritate committimus determinare, videlicet arbitrari atque praecipere, cuius longitudinis, latitudinis et grossitiei et subtilitatis cuiusve formae sive figurae, atque similium accidentium esse debeant tam habitus, quam etiam ipsorum capita ac interiores tunicae, quibus fratres dicti Minorum ordinis induuntur; ac insuper cuius quantaque

De qualitate
 habitus et vestium

vilis indui eos ipsis vestimentis oporteat, et an in vestimentis huiusmodi secundum regulam et declarationes praedecessorum nostrorum et Ordinis constitutiones reluceat asperitas, vilis et paupertas; utrumve quantum ad colorem, pretium, vilitatem, paupertatem quoque ac caetera accidentia supradicta fratres vestimentis induantur, ut debent; super quibus eorum ministrorum, custodum et guardianorum conscientias oneramus, districtae praecipiendo mandantes, quatenus in praedictis et his similibus eorum arbitrium et determinationem, generalis quidem in totius, provincialium vero in primitiarum, ministrorum, custodum et guardianorum administrationibus, custodiis et guardianis seu conventibus ordinis memorati commissis eisdem, fratres omnes et singuli sequi omnino, eisque parere per omnia teneantur. Ac insuper, quod illorum sequendo determinationem seu iudicium, illisque parendo, non sint nec dici possint, nec debeant, nec ipsi se ipsos autument suae regulae vel constitutionum sui Ordinis transgressores. Verum quia nondum, ut audivimus, cessat temeritas seu praesumptio aliquorum fratrum eiusdem Ordinis habitum et vestes singulares et deformes portantium, ut praefertur, volentes eosdem per poenae adiectionem a temeritate et praesumptione huiusmodi ad communem Ordinis observantiam revocare, praesentium auctoritate statuimus, quod si qui eiusdem Ordinis professores contra arbitrium, determinationem seu iudicium ministrorum, custodum seu guardianorum in Ordine ipso praesidentium habitus aut ipsorum habituum, caputia seu vestes deformes et vestibus aliorum fratrum communitatem Ordinis tenentium dissimiles et difformes portare, aut quod fratres Ordinis talibus uti deformitatibus teneantur, pertinaciter asserere praesumpserint, nisi infra quindecim dierum spatium, postquam praesens nostra ordinatio ad eos pervenerit, a talibus insolentis obedientes destiterint, ipso fa-

cto sententiam excommunicationis incurrant, a qua per generalem seu provinciales in suis provinciis, ministros dumtaxat, satisfactione praemissa, possint absolvi. Ut autem maior sit vestium uniformitas inter fratres, et charitas amplius reluceat inter eos, ordinamus, quod pannus communis secundum regulam et declarationes praedecessorum nostrorum Ordini et fratribus conveniens per illos, ad quos pertinet, procuretur tempore competenti; de quo communi panno ministri, custodes, guardiani, lectores, praedicatores, confessores, procuratores et caeteri fratres, omnes, sine distinctione aliqua aut specialitate, tam interius quam exterius induantur. Si quis autem frater superfluas vestes habuerit, teneatur eas exhibere ministro, custodi vel guardiano, qui eas in tali loco reponere teneantur, ut de ipsis necessitates supervenientium fratrum vel aliorum indigentium subleventur. Si vero dicti fratres neglexerint seu contempserint vestes huiusmodi exhibere, custodes vel guardiani praedicti eas teneantur et possint licite eis auferre. Si autem pannus alicui fratri detur vel pro eo ematur, non praesumat dictus frater ex ipso panno vestes seu habitum sibi facere fieri, nisi prius dictum pannum suo superiori ostenderit, et obtinuerit super hoc licentiam ab eodem.

§ 9. Ut autem in fratribus dicti ordinis debita gravitas et maturitas vigeant et discursus arceantur, providimus salubriter ordinandum, quod nullus frater extra locum fratrum mittatur vel ad eundem licentietur, nisi maturus moribus vel cum maturo socio et honesto; nec detur alicui socius ab ipso petitus, sed socius de quo expedire videbitur praesidenti; nec extra civitatem, villam, castrum vel oppidum, in quo fratres morantur, ad alia loca fratrum ituri licentietur sine literis testimonialibus obedientiam vel licentiam continentibus, in quibus secundum locorum distantiam, personarum ac negotii qualitatem certus redeundi terminus a con-

De modo licentietur fratres

cedente licentiam vel dante obedientiam praefigatur; nec alieni huiusmodi licentia concedatur sine causa iusta et rationabili, quam is qui dat licentiam, aestimet esse veram. Cum autem alicui dabitur licentia ingrediendi civitatem, villam, castrum vel oppidum, ubi fratres morantur, is, qui licentiam eum, inquirat de loco vel locis, de persona seu personis, in quibus et cum quibus frater licentiandus habebit aliquid expedire; et praefigat sibi certam horam, infra quam redire ad locum, de quo egreditur, teneatur. Frater vero huiusmodi licentiam accipiens, caveat, ne ad alia loca declinet, nec cum personis aliis tractet, nec ultra praefixam sibi redeundi horam moram protrahat, nisi superveniens necessitatis articulus eum cogeret aliter se habere, quem ipse et socius eius in eorum regressu suo superiori exponere teneantur. Provinciales vero ministri in eorum provinciis et custodes in quorum custodiis, ac guardiani, in quorum conventibus discursus inutiles fuerint frequentati, puniant discurreres secundum huiusmodi discursuum quantitatem et etiam qualitatem: et si dicti ministri huiusmodi discursus in suis provinciis permiserint frequentari, per visitatores id denuntietur generali capitulo vel generali ministro, ut praedicti ministri per praefatos capitulum vel ministrum; praefati vero custodes et guardiani per provinciales ministros de huiusmodi negligentia debite corrigantur. Porro cum in regula dicti Ordinis contineatur expresse, quod fratres non debeant equitare, nisi manifesta necessitate vel infirmitate cogantur, tenore praesentium ordinamus, quod priusquam aliquis frater de loco aliquo dicti Ordinis profecturus exeat, de praedictis necessitate et infirmitate, minister vel custos, si fuerint ibidem praesentes, vel in eorum absentia de discretorum consilio guardianus vel eius vicarius debeat arbitrari: si vero alicui fratri extra loca dicti Ordinis, in itinere vel alibi constituto necessitas vel infirmitas huiusmodi evenierit,

ita quod praedictorum ministri aut custodis, guardiani seu vicarii praesentia commode non possit haberi, tunc frater, quem equitare contigerit, debeat statim eum venerit ad praesentiam alicuius praedictorum superiorum suorum, causam, propter quam equitare contigerit, explicare, qui cum consilio discretorum causam huiusmodi examinare habeat; et si eam approbaverit, frater huiusmodi sit immunis a poena, alioquin tam is, qui sine praedicto primo arbitrio praesumpserit equitare, quam etiam ille, cuius in casu proximo causam praedictam non indicaverint esse iustam, pro die qualibet, qua huiusmodi rei transgressor extiterit, una die in pane et aqua debeat ieiunare, quam poenitentiam infra quindecim dies immediate sequentes debeat inchoare, ad quam etiam peragendam per suos superiores cogatur. Quod si ministri vel alii superiores praedicti in hoc fuerint reperti culpabiles, per visitatores acrius puniantur, et si huiusmodi vitium equitandi in aliqua provincia commune fuerit aut communiter usitatum, per eosdem visitatores denuntietur capitulo generali, per quod provideatur super hoc de remedio opportuno.

§ 10. Caeterum volumus et mandamus, quod fratres dicti Ordinis munera seu donaria ministris, seu aliis superioribus suis, aut eorum sociis seu familiaribus, per se vel alium non audeant impertiri. Ipsi quoque ministri seu superiores alii eorumque socii aut familiares, ea per se vel alium recipere non praesumant; et tam ministri et superiores praefati, quam fratres alii dicti Ordinis caveant, ne personis extra suum Ordinem huiusmodi munera seu donaria dare seu offerre prorsus attentent, nisi prout eis in praemissis casibus et eorum quolibet est praemissum per constitutiones Ordinis vel privilegia Sedis Apostolicae intra vel extra Ordinem aliis elargiri. Si quis autem contra huiusmodi ordinationem dare vel recipere quicquam praesumpserit; donator pro qualibet vice per tres dies in pane et aqua

De muneribus non dandis.

ieiunet infra octo dies immediate sequentes; recipiens vero totum quod receperit, in utilitatem seu licitos usus fratribus conventus seu loci dicti Ordinis, in quo receperit, seu magis vicini, si extra conventum vel locum huiusmodi receperit, infra sex dies post receptionem praedictam convertere seu converti facere vel procurare, ac nihilominus conversionem huiusmodi et causam ipsius duobus fratribus discretis ipsius conventus seu loci exprimere teneatur. Quod si eum postea, quod absit, receptionem iterare contingat, debeat, praeter conversionem praefatam, pro qualibet vice semel in pane et aqua ieiunare infra octo dies, a receptione huiusmodi computandos.

De familiaribus. § 11. Nullusque frater famulum teneat nisi cui ex officio competierit per nostra vel ipsius Ordinis instituta; possit tamen generalis minister vel provincialis cum magistris in theologia dicti Ordinis, quod famulum tenere valeant, dispensare, si hoc eis visum fuerit expedire.

De studiis. § 12. Ad promovendum insuper sacrae theologiae doctrinam in Ordine memorato, statuimus, quod fratrum, qui ordinabuntur ad legendum Sententias Parisiis, unus assumatur uno anno de provincia Franciae, per ipsius provinciae provinciale capitulum eligendus; duo autem duobus annis sequentibus de aliis partibus Ordinis, unus videlicet de Cismontanis, alius de Ultramontanis partibus per generale capitulum eligendi. Qui autem ordinabuntur ad legendum Sententias Oxonii, duo assumantur duobus annis de provincia Angliae per ipsius provinciae provinciale capitulum eligendi; tertius autem pro anno tertio assumatur de aliis partibus Ordinis per generale capitulum vicissim tam de Cismontanis, quam de Ultramontanis partibus eligendus. Simili quoque modo illorum, qui ordinabuntur ad legendum Sententias in Studio Cantabrigiae, duo assumantur duobus annis de provincia Angliae, per ipsius provinciae provinciale capitulum eligendi; et tertius

anno tertio de aliis partibus Ordinis per generale capitulum, tam de Cismontanis, quam de Ultramontanis vicissim partibus eligendus, quorum omnium et singulorum electiones et personae electae, si praesentes fuerint, praesententur generali ministro, qui si nihil habuerit contra eos, mittat ipsos cum suis obdientialibus litteris ad studia memorata certis temporibus, iniuncta eis lectionum et aliorum actuum scholasticorum opera, secundum datam ipsis a Deo gratiam, impleturos. Si vero contra aliquem praedictorum idem minister aliquod grave habuerit, ex quo eius iudicio sit merito ab huiusmodi lectoris officio repellendus, audito quidem eo, si praesens fuerit, in ipso capitulo generali coram quinque de ministris et quinque aliis diffinitoribus, qui tunc erunt in eodem capitulo generali, et responsis ac defensionibus eius conscriptis, vel si absens extiterit, vocato et per ipsum generalem ministrum, et defensionibus suis, si quas habuerit, sufficienter auditis coram decem bonis, sinceris et discretis fratribus dicti Ordinis, qui vitam et actus eiusdem electi cognoscant: et si in casu praemisso, in quo electus et praesentatus in dicto capitulo praesens erit, praedictorum ministrorum et diffinitorum seu maioris partis numero eorumdem, sive ubi absens erit, praefatorum decem discretorum seu maioris partis numero, eorum iudicio repellendus fuerit, repellatur, quorum dicta remaneant penes ipsum generalem ministrum de manibus ipsorum ad consilium vocatorum conscripta, ex quibus de huiusmodi repulsione ipse generalis minister, si necesse fuerit, possit reddere rationem: si tamen dicti ministri et diffinitores in primo casu, seu in secundo praefati decem discreti, seu maior pars numero eorumdem ipsum repellendum non iudicaverint, minime repellatur; sed ad exequendum huiusmodi officium, ut praedicitur, destinetur: in casu vero, in quo aliquis de electis mortuus vel repulsus seu omnino aliter fuerit impeditus, et al-

terius loco eius electio facienda per generale capitulum in casu, in quo ad ipsum, vel per provinciale, ubi secundum praemissa ad ipsum electio alias pertinerit, commode expectari non possit; generalis minister, deliberatione prius habita diligenti cum decem fratribus dicti Ordinis probis, providis et discretis super idoneitate personarum dicti Ordinis notitiam de ipsis personis habentibus, quales sint, si commode haberi possint, de regione illa, de qua fuerat mortuus vel repulsus, seu graviter impeditus, de consilio dictorum decem fratrum, seu ubi omnes non concordarent, de consilio maioris partis numero eorumdem, provideat de alio idoneo illius religionis seu partis Ordinis, de qua erat mortuus seu repulsus vel etiam impeditus, ut unicuique regioni seu parti praedicti Ordinis honor et utilitas conserventur. Si tamen hoc casu mora seu dilatio nimia periculum vel damnum afferrent, ita quod generalis minister cito providere non possit, tunc frater alius, qui ad legendum immediate post alium Sententias extiterat assignatus, legat Sententias loco et tempore mortui, repulsus vel impediti, quamvis de alia regione seu Ordinis parte existat: subsequenti tamen anno legat frater alius de illa Ordinis parte seu regione, de qua erat praefatus mortuus repulsus vel impeditus modo praemisso, si commode fieri possit per electionem generalis capituli in casu, in quo ad ipsum, vel provincialis in suo casu, ut praemittitur, assumendus et generali ministro praesentandus et per eum approbandus. Quod si etiam electio huiusmodi tempore congruo fieri vel expectari non possit, provideat generalis minister, praemissa deliberatione praedicta, et de consilio praedictorum, de aliquo idoneo regionis, de qua erat, ut praemittitur, eligendus subsequenti anno praedicto: quod si contingat per Sedem Apostolicam imposterum ordinari, quod in aliis locis seu Studiis fiant seu fieri valeant sacrae theologiae magistri vel baccalarii; illi qui de dicto

Ordine deputabuntur ad legendas Sententias in eis, legantur, prout supra de Parisiensi Studio est ordinatum, et ut de aliis est praemissum, praesentent generali ministro, et in eis observentur, quae in aliis sunt praemissa. Nullus quoque frater dicti Ordinis ad legendum in praenominatis studiis Sententias assumatur, nisi prius legerit quater libros Sententiarum cum scriptis approbatorum doctorum in aliis Studiis, quae in eodem Ordine dicuntur generalia, vel in conventibus infrascriptis, videlicet, Rothomagen., Remen., Meten., Brugen., Londonien., Eboracen., Northwicen., Novicastro, Stanfordien., Comentreien., Oxonien., Burdegalien., Narbonen., Massilien., Asten., Vardien., Pragen., Pisan., Erfordien., Ariminen., Tudertin. Nullus autem baccalarius in aliquo trium praenominatorum principalium Studiorum, seu illorum, in quibus, ut praemissum est, continget imposterum per Sedem Apostolicam ordinari, quod fiant in eis in theologiae magistri, incipiat ut magister, antequam textum Bibliae cum glossis ordinariis studuerit. In quolibet autem eorum trium vel proxime dictorum Studiorum ille prior ad magistrum praesentetur, qui prior in eisdem Studiis fuerit in lectura Sententiarum, eo semper salvo, quod antequam praesentetur, super ipsius vita et sufficientia collatio habeatur per ministrum provincialem vel guardianum cum aliis fratribus, qui solent ad illius loci, in quo assumendus erit ad magistrum, consilia evocari, et si inventus fuerit insufficientis vel indignus, nequaquam praesentetur: sed generali ministro casus instructus cum dictis eorum, qui fuerint in consilio, nuntietur, qui cum duodecim discretis fratribus, matura deliberatione praehabita, de consilio eorumdem mandet dicto ministro vel guardiano, quod baccalarium, qui post praedictum immediate debeat ad magistrum inibi promoveri, si sit idoneus; alioquin illum, de quo ipse generalis, praedicta deliberatione praemis-

sa, de consilio praedictorum duodecim praefatis ministro provinciali vel guardiani mandaverit, in tali casu debeant ad magisterium praesentare. Cum autem huiusmodi fratres assumpti fuerint ad magisterium, et in Universitate sua perfecerint cursum suum, fiant lectores alibi in locis solemnibus, ut in lectura valeant utiliter occupari. Aliis autem conventibus habentibus ea studia, quae in Ordine generalia nuncupantur, generalis minister in capitulo generali de idoneis lectoribus et baccalariis provideat, de consilio ministrorum et magistrorum, qui erunt in loco dicti capitulo generalis. Ubi autem ex incidenti causa haberet alicui vel aliquibus studiis extra generale capitulum providere, provideat de consilio decem discretorum fratrum, de idoneitate, sufficientia personarum notitiam habentium, et nihilominus de consilio ministri provincialis et custodis, de cuius provincia vel custodia erit frater ad praedicta sumendus, si commode eorum praesentiam possit habere. Generali autem et provincialibus ministris, ac custodibus, guardianis, diffinitoribus, magistris et discretis ac electoribus praedictis, et aliis quibuscumque, ad quos hoc pertinuerit, in virtute sanctae obedientiae districte praecipimus, ne in eligendis vel assumendis, seu mittendis, aut deputandis seu promovendis in Parisien., Oxonien., Cantabrigien., sive in aliis studiis supradictis magistris, lectoribus seu baccalariis vel scholaribus, aut in provisionibus eisdem studiis faciendis, de ipsis vel aliquo seu aliquibus praedictorum minus sufficientes proponant scienter magis sufficientibus odio, gratia vel favore; praedicti vero magistri, lectores et baccalarii legentes theologiam dictis philosophorum non multum insistant, sed quae theologiae possunt tractari, pertractent theologiae, et dictis communibus antiquorum et approbatorum doctorum, prout secundum Deum et veritatem poterint, se conformiter. Magistri quoque et lectores alii legentes textum Bibliae, debeant in-

sistere circa dubia, quae sunt in xta ipsum, et circa dicta sanctorum catholicorum Patrum, ac glossarum ordinariorum Bibliae memoratae. Circa fratres siquidem tam ad Parisien. quam ad alia generalia studia Ordinis transmittendos provide duximus statuendum, quod illi, qui ad huiusmodi studia extra suas provincias de debito transmittuntur, per sua provincialia capitula eligantur: electores autem meliores et magis ad hoc idoneos eligere in virtute sanctae obedientiae teneantur; illi vero, qui de gratia ad huiusmodi studia sunt mittendi, non mittantur sine generalis ministri licentia speciali, et sine sui ministri et provincialis capitulo approbatione praecedente: missi vero sive de gratia sive de debito, si fuerint minus idonei ad scientiam capessendam, vel male conversentur ibidem, seu pacis et conventuum seu studentium fuerint turbatores, per ministrum, vel guardianum in eius absentia, de consilio consilii conventus loci, in quo studuerint, ad eorum provincias remittantur. Numerus autem studentium de gratia recipendorum in singulis conventibus studia generalia habentibus taxetur in capitulo generali secundum statum et conditionem conventuum eorumdem, ultra quem numerum nullum recipere teneantur. Ad praedictum autem Parisien. Studium de singulis provinciis non possint semel mitti, vel in eo recipi, nisi duo studentes de gratia, nec isti seu alii de debito missi possint pro lectoribus revocari, donec studuerint per duos annos ibidem; cum autem studentes in generalibus studiis constituto tempore ad suas redibunt provincias, testimoniales literas guardiani et lectoris loci, in quo studuerint, de sua conversatione et profectu aut defectu in studio secum portent, quas suis ministris ostendere teneantur. Et ut proficiendi occasio studentibus praebear, praedicti guardiani et lector non dent huiusmodi studentibus testimoniales literas, nec sicut fratres de consilio loci, in quo studuerint, vel maior pars numero

eorum consulerint eis dari: ipsis vero guardiano et lectori, ac aliis fratribus de consilio in virtute sanctae obedientiae iniungimus, ut perhibeant fidele testimonium veritati de huiusmodi studentium conversatione, profectu et defectu, et de assiduis vel non assiduis scholarum et actuum scholasticorum exercitio seu sequela: ministri autem eorum ipsos lectores non instituant, nisi laudabile testimonium per modum praescriptum recipiant de eisdem. Ne autem nova cuiusvis doctrinae opera per fratres ipsius ordinis incaute vel periculose communicari aut publicari contingat, districte praecipimus, quod novum opus theologicum, iuridicum vel philosophicum, scilicet librum seu libellum, summam, compendium, postillam, expositiones, glossas, tractatum, vel collectionem seu compilationem quaestionum vel sermonum a quocumque fuerit editus vel edita seu editum, nullus frater sine subscripto examine, ac ministri et capituli generalis prius obtenta licentia speciali, intra vel extra Ordinem publicare, communicare vel copiare praesumat: si quis autem hoc attentare praesumpserit, omnibus scholasticis et legitimis artibus ac usu librorum se noverit ipso facto fore privatum. Praedicti autem operis examen fiat per quatuor fratres eiusdem Ordinis in theologica facultate magistros ad hoc per generale capitulum specialiter deputatos, qui ad diligenter inspiciendum et examinandum nova huiusmodi opera examini eorum commissa, et ad fideliter referendum per obedientiam astringantur, quique completo examine, per se, vel per literas generali ministro et generali capitulo referre, quae approbatione vel improbatione digna repperint, teneantur: quorum relatio et approbatio vel improbatio in libris Ordinis registrentur.

De expensis
studentium ex-
londis.

§ 15. Ordinamus etiam, quod pro principiis magistrorum dieti Ordinis in theologia, vel baccaliorum Sententias inchoantium, seu occasione eorum principiorum, non expendant in cibis vel poti-

bns, nisi semel dumtaxat quantum sufficiat pro una moderata refectioe conventus loci, in quo fient huiusmodi principia; ceteri vero baccalarii, lectores aut cursus in Biblia facientes, seu quivis alii studentes tam Parisiis quam in aliis generalibus vel particularibus studiis pro nullo principio vel actu scholastico suo vel alieno quicquam expendant.

§ 14. Porro, quia nonnulli dieti Ordinis habitum religionis eiusdem gestantes, sed a puritate ac communitate ipsius recedentes, procrante satore malorum, sub simulata quadam sanctitatis specie damnatas per sacrosanctam Romanam Ecclesiam haereses dogmatizare, praedicare, defendere et approbare praesumunt, suaeque doctrina, et praedicatione sacrilega et perversa corda simplicium damnabiliter corrumpere et depravare conantur, districte praecipimus, ut contra tales et quoscumque alios dieti Ordinis fratres, qui talia verbo vel scripto praesumpserint, sicut contra haeticos debite procedatur, et contra fautores, defensores et receptatores eorum procedi debeat iuxta canonicas sanctiones: illos etiam, qui ausi fuerint doctrinam, positionem vel opinionem per dietam Ecclesiam reprobata docere, praedicare, defendere vel approbare, aut per eandem Ecclesiam approbatam reprobare, animadversione canonica decernimus puniendos. Districte etiam inhibemus, ne quis fratrum dieti Ordinis opinionem de fide vel moribus suspectam, aut per magistros sacrae theologiae communiter reprobata dogmatizare, praedicare, defendere vel approbare praesumat, quibuscumque fratribus dieti Ordinis, qui aliquem eiusdem Ordinis sciverint vel audiverint talia facientem, in virtute sanctae obedientiae iniungentes, ut quameito commode poterunt, prout ea perceperint, superiori ipsius debeant intimare, qui ante omnia ei districte praecipiat, ne talia recitet vel attentet, donec insuper eis plene veritas sit discussa: pro cuius discussione idem superior ad aliquod de vicinioribus Studiis

Decretum con-
tra Fratello-
rum sequaces.

theologiae festinet recurrere, et super iis veritate comperta, fratri talia dogmatizanti, praedicanti, defendenti seu approbanti, ac quibuscumque aliis fratribus, vel in iis faventibus, vel eum defendentibus, prout culparum eorum qualitas seu praesumptuosa temeritas exegerit, de consilio discretorum fratrum loci praefati Studii debitam poenam imponat; et ad revocandum cum effectu praedictam opinionem erroneam ipsos moneat et inducat; quod si pertinaciter parere contempserint, nec a talibus desistere forte voluerint, eos de praedictorum consilio carceri mancipet, et detineri faciat mancipatos, donec efficaciter paruerint, et destiterint a praedictis. Et nihilominus praedictus superior de praemissis omnibus plenam et fidelem relationem faciat in primo subsequenti capitulo generali, in quo quid super eis faciendum fuerit, plenius ordinetur. Districtius etiam inhibemus, ne postquam super negotio fidei quaestio seu dubitatio aliqua, super qua sint opiniones adversae vel diversae, deducta fuerit ad Apostolicae Sedis examen, quisquam ex tunc alteram partem determinare, eligere vel approbare praesumat; sed super easdem eius iudicium seu declaratio expectetur. Praeterea ordinamus, quod magistris, lectoribus et baccalariis in Studiis generalibus legentibus, per conventus locorum, ubi legunt, de vitae necessariis debeat provideri; alias autem expensas, sive pro itinere sive pro lectura librorum, conventus, de quo mittentur, habeat procurare, moderatas tamen, et prius a ministro generali vel provinciali taxatas: si autem conventus non sufficiat ad expensas huiusmodi ministrandas, faciat eis dietus generalis vel provincialis provideri per communitatem custodiae vel provinciae, de quibus assumuntur, de praedictis expensis: quando autem remittentur, provideant eis conventus, a quibus recedunt; et si conventus huiusmodi non possint providere, faciat eis praedictus generalis vel provincialis, per custodias vel provin-

cias, cuius erunt, prout supra in casu alio est provisum.

§ 15. Rursus ordinamus, quod de libris donatis vel legatis cuivis communitati seu personae ordinis, de quibus donantes provide disposerint, fiat id dumtaxat, quod dispositum vel ordinatum fuerit per eosdem. Libri vero fratrum decedentium, quos ipsi fratres, dum viverent, a communitate provinciae vel custodiae vel conventus habuerant, libere ad illam communitatem, a qua eos habuerant, revertantur; illi vero libri, qui fratribus aliter quam supra dictum est, obvenerint vel obliverint, seu de quibus per donantem seu legantem expresse non fuerit ordinatum, ipsis fratribus decedentibus ad eorum conventus libere revertantur. Nec libri ad conventum aliquem pertinentes distribuantur vel alienentur, sed de ipsis muniatur plene conventus, ita quod de grammatica, logica, philosophia et theologia habeantur in ipso conventu libri duplicati, vel amplius multiplicati secundum magnitudinem, numerositatem, conditionem et statum cuiuslibet conventus. Postquam vero quilibet conventus fuerit libris praemissis hoc modo munitus, de aliis libris fiat distributio primo fratribus eiusdem conventus habilibus et indigentibus; deinde si, facta distributione, huiusmodi libri superfuerint, vel si in ipso conventu fratres non fuerint habiles vel indigentes, distribuantur aliis fratribus ex eadem custodia tantum, cuius erit ipse conventus. Distributiones autem huiusmodi fiant per guardianum de consensu conventus et de licentia ministri. Decedentibus autem ipsis fratribus, libri, qui eis fuerant distributi, ad ipsum conventum, a quo habiti fuerant, libere, ut praemittitur, revertantur modo consimili aliis distribuendi, de novo proviso tamen, quod meliores seu utiliores libri semper remaneant in conventu pro munitione praedicta. Libri vero ad communitatem custodiae pertinentes distribuantur in provinciali

De libris.

capitulo fratribus eiusdem custodiae tantum per ministrum et diffinitores iuxta dispositionem custodis et fratrum discretorum, seu vocalium, ut eorum verbis utamur, ipsius custodiae. Libri autem ad communitatem provinciae pertinentes distribuantur in provinciali capitulo per ministrum, de consilio et assensu diffinitorum et custodem. Insuper ordinamus, quod libri communitatis provinciae non possint extra provinciam, nec libri custodiae extra custodiam, cuius erunt, distribui, quodque distributiones praedictae, et personae, quibus fient, registrari debeant per illos, per quos hactenus est in Ordine fieri consuetum, et registra huiusmodi fideliter custodiri: nec per illos, quibus libri praedicti fuerint distributi, dicti libri possint distrahi, commutari vel vendi, seu quomolibet alienari, nisi pro melioribus et utilioribus libris, et tunc de consensu et licentia ministri, et illorum, per quos fuerint distributi: quod si contra praesumpserint, puniantur poena, quae pro gravibus culpis in Ordine consuevit imponi. Ut autem libri in ipso Ordine melius valeant conservari, ordinamus, quod guardiani in sua novitate infra unum mensem, postquam officium guardianatus assumpserint, et in conventu suo fuerint, teneantur in praesentia conventus sui facere fieri inventarium de omnibus libris, qui in ipso conventu tunc fuerint, eisdem libris dicto conventui realiter demonstratis. Ipsi etiam guardiani libros, qui tempore administrationis suae conventui obvenient, in praesentia ipsius conventus cum inventario recipiant; et huiusmodi inventaria renoveantur annis singulis, et legantur in praesentia conventus, libris ipsis tunc etiam, ut praemittitur, realiter demonstratis. Legantur etiam ibidem tunc literae seu registra, et nihilominus in dicto inventario conscribantur super librorum distributionibus supraedictis confecta. Ordinamus etiam, quod libri fratrum decedentium in loco Romanae Curiae per procuratorem ordinis

remittantur communitati, provinciae, custodiae, seu conventui, ad quam seu quem, secundum praemissam nostram ordinationem, debent reverti; vestes vero conventui dieti loci Curiae applicentur. Si vero pecunia fuerit pro necessitatibus huiusmodi fratrum in loco Romanae Curiae decedentium apud aliquem de dicto loco deposita valorem quatuor florenorum: excedens, et dominus pecuniae eam non revocaverit, ad aliquem spirituales amicum conventus eorumdem fratrum decedentium remittatur: quod si pecunia dictam summam non excesserit, pro procuratoris officio expendatur. De rebus autem aliis parvi valoris, si quae fuerint, praedictus procurator et guardianus dieti loci Romanae Curiae disponant, prout eis secundum Deum videbitur expedire. De omnibus autem inventis, tam retentis, quam remissis, dictus procurator ordinis cum guardiano et discretis loci dietae Curiae inventarium faciant, et ipsum ad conventum fratris defuncti, quaecumque poterunt, destinare procurent.

§ 16. Quilibet etiam frater dieti ordinis, cui aliquid sine determinato usu legari, donari, vel pro aliquo deponi contingeret, postquam huiusmodi legatum, donatum seu depositum ad eius notitiam pervenerit, custodi aut guardiano suo vel eius vicario, quaecumque commode poterit, debeat fideliter revelare. Hoc idem facere debeat quicumque frater alius habens notitiam praedictorum. Guardianus autem si frater, cui legatum seu donatum, vel pro quo depositum fuerit, sit habilis ad scientiam capessendam, provideat ei, seu provideri procuret secundum legati vel donati seu depositi quantitatem, et secundum fratris ipsius idoneitatem de libris ad eius studium opportunis. Si autem frater huiusmodi libris non indiget, aut ubi libris indigeret, proviso de libris sufficienter, eidem aliquid de legato vel donato seu deposito huiusmodi

De donis et legatis factis fratribus.

De rebus et decedentium.

superesset, guardianus eius huiusmodi legatum, donatum seu depositum, vel id quod, facta provisione huiusmodi, supererit, in communes sui conventus necessitates converti seu dispensari procuraret; et necessitatibus eius, cuius contemplatione oblatum, datum, seu legatum fuerit favorabile, studeat subvenire. Per hoc tamen, vel per quaevis alia supra vel infra scripta constitutioni felicis recordationis Bonifacii Papae octavi praedecessoris nostri, quae incipit: *Super cathedram*, in nullo intendimus derogare. Inhibemus insuper ne dicti ordinis fratres equitaturas eorum usui applicatas ultra usum expletum, aut lectisternia eorum ordini non congruentia, seu alias excessiva, aut argentea vel aurea vasa seu alia iocalia pretiosa teneant; sed si talia eis donari, legari vel alias obvenire contingat, vel iam forsitan donata seu legata sunt, vel aliter obvenerunt eisdem, in libros vel in alias res, quibus fratres ipsi possunt uti licite, prout de aliis supra dictum est, convertantur, nisi fuerint deposita seu commendata, vel per dominum revocata. Quod si superioribus suis infra tres menses, postquam huiusmodi nostra ordinatio in provinciali eorum capitulo fuerit publicata, praedicta non revelaverint, ut praemittitur convertenda, et ex tunc ea retinere praesumpserint, poena proprietarii puniantur.

§ 17. Ordinamus etiam, quod in quolibet conventu seu loco dicti ordinis sit deinceps unus liber, in quo scribantur fideliter nomina et cognomina benefactorum et beneficia seu eleemosynae fratribus pro vivis seu defunctis impensa, et talium benefactorum nomina, cognomina et beneficia seu eleemosynae eorum infra hebdomadam in qua facta fuerint, in capitulo fratribus recitentur et suffragia ibidem fiant pro benefactoribus ipsis, et orationes vel missae pro ipsis benefactoribus fratribus imponantur, ibidem secundum quod guardiano vel eius vicario videbitur. Nomina etiam et cognomina

illorum, qui loca dictorum fratrum in totum, vel pro parte fundaverint, aut fratribus aedificia construxerint, seu construi fecerint, vel eis notabilia donaria fuerint elargiti, ipsaque beneficia eorundem anno quolibet in capitulo recitentur, et pro eorum animabus a fratribus in speciali oretur. Per hoc autem non intendimus in aliquo derogare ordinationibus, statutis vel observantiis dicti ordinis rationabilibus, secundum quae praedicta debeant frequentius recitari.

§ 18. Ordinamus etiam quod deinceps minister generalis in sua novitate, antequam suum officium exequatur, teneatur iuramentum praestare in praesentia generalis capituli, si tempore electionis suae ibi praesens fuerit, vel praesente conventu loci, in quo eum decretum suae electionis recipere contingeret sub forma, quae sequitur: Ego frater N. generalis minister ordinis fratrum Minorum ab hac hora in antea fidelis ero sancto Petro, sanctaeque Romanae Ecclesiae, dominoque meo domino Papae, suisque successoribus canonice intrantibus: non ero in consilio nec in facto, ut vitam perdant aut membrum, vel capiantur mala captione: consilium, quod mihi aut per se, aut per literas, aut per nuntium manifestabunt, ad eorum damnum nulli pandam: vocatus ad synodum veniam, nisi fuero praepeditus canonica praepeditione: in correctionibus iudicialibus gravium criminum, et in provisionibus, promotionibus, confirmationibus, destitutionibus et repulsionibus faciendis de personis dicti ordinis fideliter ac secundum Deum et regulam beati Francisci, puramque et rectam conscientiam me habebō; sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia. Simile iuramentum praestabunt ministri provinciales, statim eum fuerint confirmati in praesentia primi provincialis capituli: et nihilominus, quod subiectionem et reverentiam et obedientiam a sanctis Patribus constitutam secundum regulam beati Francisci generali ministro.

Constat: Bonifacii VIII (Super cathedram) validatur.

Documenta generalis et provincialis ministrorum et aliorum.

De eleemosynarum memoria et suffragiis faciendis.

et suis successoribus canonice substitutis, exhibebunt, quamdiu in obedientia et unitate sanctae Romanae Ecclesiae fuerint. Ordinamus etiam, quod diffinitores capitulorum generalium et provincialium, antequam sua exequantur officia, praesent in praesentia ipsorum capitulorum corporaliter iuramentum, quod suum officium fideliter exercebunt. Electores etiam generalium et provincialium ministrorum, antequam ad electionem procedant, in praesentia dictorum capitulorum iurare teneantur, quod nullum eligent, quem sciant vel credant indignum. Electoribus autem custodum et guardianorum districte iniungimus, quatenus in eligendo se habeant secundum Deum, et rectas ac puras conscientias eorumdem. Ipsi etiam custodibus et guardianis in virtute sanctae obedientiae praecipimus, ut in commissis sibi officiis diligenter et fideliter debeant se habere.

§ 19. Praeterea ordinamus, quod generalis minister duos fratres notabiles, providos et expertos habeat socios, unum cismontanum, et alium ultramontanum, per eum de consilio provincialium ministrorum in generali capitulo habito assumendos: et si eos vel eorum alterum mori aut impediiri contigerit, loco eius vel eorum alium vel alios secundum modum praemissum de consilio aliquorum discretorum debeat surrogare: et nihilominus habeat duos alios fratres dicti ordinis, boni testimonii socios, et duos honestos famulos, quibus dumtaxat habeat contentari. Eidem autem generali, et praefatis sociis ac famulis provideatur moderate in suis necessariis per conventus seu custodias vel provincias, prout est hactenus in Ordine consuetum. Ipse vero generalis minister pro se et iis, qui secum erunt, non permittat, immo fieri prohibeat excessivas expensas: de iis autem, quae sibi ratione personae vel officii dari, legari vel offerri undecumque continget, per unum de praedictis sociis reddat in generali capitulo fideliter rationem.

§ 20. Ordinamus etiam, quod generalis minister teneatur omnes provincias dicti ordinis, tribus dumtaxat exceptis inferius designatis, infra decem annos, postquam ad officium ministeratus assumptus fuerit, personaliter visitare: et in visitando easdem provincias illum ordinem teneat, qui expeditior videbitur capitulo generali: et postquam unam provinciam visitaverit, nunquam postea causa visitationis revertatur ad eam, priusquam omnes reliquae provinciae ab eo fuerint visitatae. Quod si forsitan casus aliquis arduus emerit, propter quem provincia visitata plus aliis, quae visitandae fuerint, indigerit visitari; tunc dictus generalis, si per ministrum provincialem et provinciale capitulum provinciae visitatae fuerit requisitus, vel generali capitulo, vel etiam ipsi generali ministro propter magnam necessitatem vel morae periculum videbitur fore ad eandem provinciam causa visitationis, intermissis aliis provinciis, redendum, possit ad eandem causa visitationis redire provinciam, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Ubi autem ex quavis causa rationabili huiusmodi visitationis ordinem interruperit, ipsa causa cessante, eundem ordinem visitandi resumat: et ubi visitationem praecessor dimiserit, ibi eandem debeat inchoare successor. Si vero eundem generalem ministrum contingeret legitime impediiri, quod personaliter visitare non posset; tunc per alium vel alios idoneos dicti ordinis fratres huiusmodi visitationis officium exequat. Ad tres vero provincias, ut praefertur, exceptas, quas generalis minister non tenetur personaliter visitare, videlicet Iberniae, Graeciae et Terrae Sanctae infra eosdem decem annos mittat dictus generalis fratres idoneos et discretos ad huiusmodi visitationis officium exequendum de consilio generalis capituli deputandos, qui ipsas provincias visitare teneantur tam publice quam private.

De visitatione
generalis ministri.

De familia et
expensis gene-
ralis ministri,
et ratione red-
denda.

De visitatione
provincialium
ministorum

§ 21. Singuli quoque ministri provinciales, illi videlicet, qui parvas singulis annis, qui vero magnas habent provincias de triennio in triennium ad minus conventus et alia loca suarum provincialiarum visitare et complere in eis visitationis officium teneantur: quod si, rationabili causa cessante, non fecerint, a suis ministris debeant amoveri. Praefatus quoque generalis minister teneatur fideliter facere relationem in capitulo generali de statu provincialium, quae per eum fuerint visitatae; et quilibet provincialis minister in eodem capitulo generali hoc idem facere teneatur de statu provinciae sibi commissae; et quicumque alii, qui provincias visitabunt.

De destitutione
et renuntiatione
provincialium
ministorum

§ 22. Quia vero circa electionem et institutionem ministrorum provincialium est per constitutionem felicis recordationis Clementis Papae quinti praedecessoris nostri sufficienter provisum, nihil super hoc duximus innovandum. Sed cum eadem constitutio in destitutione eorundem ministrorum provincialium reservari voluerit, quod haecenus in ipso ordine exitit observatum, observantiam huiusmodi cum quibusdam nostris additionibus deinceps volumus modo subscripto in ordine praedicto teneri: videlicet, quod in capitulo generali provinciales ministri semper, si praesentes fuerint, per se renuntiare teneantur, vel per literas, si absentes, quorum renuntiatio a generali ministro, vel ab eis, qui tenebunt capitulum loco eius, cum assensu generalis capituli seu maioris partis numero eiusdem, si videbitur, admittatur. In capitulo autem provinciali cum destituendi fuerint, destituantur per dictum generalem, vel per visitatorem super hoc ab eo specialiter deputatum, de consensu ipsius provincialis capituli seu maioris partis numero eiusdem. Extra vero capitula praedicta non destituantur, nisi pro gravi crimine notorio, evidentia rei, vel legitime probato seu confessato, sive pro insufficientia manifesta, vel pro sui regiminis inutilitate probata; et tunc

fiat per dictum generalem seu per dictum visitatorem cum consilio et assensu duodecim prohorum et discretorum fratrum vel maioris partis numero eorundem, et praesertim custodum provinciae, cuius erit minister, si commode haberi poterit praesentia eorundem custodum, et verisimiliter iidem custodes non praesumantur suspecti. Quod si quis dictorum ministrorum extra praedictum capitulum generale sponte renuntiare voluerit, et cum instantia petierit se absolvi, possit generalis minister renuntiationem huiusmodi admittere, si ei videatur rationabiliter admittenda.

§ 25. Quilibet etiam provincialis minister de consilio provincialis capituli unum socium providum et discretum assumat; quem si mori aut impediri contingat, alium surroget de consilio discretorum. Et nihilominus habeat unum fratrem scriptorem fidelem et unum honestum famulum, et eis tantum debeat contentari: quibus in necessitatibus suis provideatur per conventus suae provinciae. Ipse vero provincialis pro se et iis, qui secum erunt, non permittat, immo fieri prohibeat excessivas expensas. De iis autem, quae sibi ratione personae vel officii dari, legari vel offerri undecumque continget, in capitulo provinciali reddat fideliter rationem. Cum autem praedicti generalis et provinciales ministri de loco ad locum conducentur a fratribus, provideant, ne in huiusmodi conductu fiant in cibis vel alias superfluae seu immoderatee expensae: et habeant a conventu duos fratres, qui eos conducant, pro expensis huiusmodi faciendis.

De familia et
expensis provincialium
ministorum et ratione
reddenda per eos

§ 24. Statuimus insuper, ut deinceps guardiani in singulis locis conventualibus dicti Ordinis eligantur per conventus eorundem locorum, die ad celebrandum electionem huiusmodi per eorundem conventuum vicarius assignata: in quorum electione nullus vocem habeat, nisi qui saltem vigesimum quintum annum suae

De custodum
et guardianorum
electione
et confirmatio-
ne.

actatis attigerit, et in sacris fuerit ordinibus constitutus. Nec in huiusmodi electione vocem habeant fratres alii non conventuales, licet morentur ibidem, qui erunt de provinciis alienis, nisi eiusdem loci lectores existant: electio autem guardiani Parisiensis fiat, prout est hactenus fieri consuetum. Custodes vero in die, quae apud eos crastinum definitionis provincialis capituli nuncupatur, eligantur per fratres discretos custodiarum, quibus de custodiis fuerit providendum ex parte conventuum vel capitulorum custodialium, more solito, ad capitulum provinciale transmissos. Guardiani vero in huiusmodi electione vocem non habeant, nisi per capitula custodialia vel per suos conventus fuerint pro discretis transmissi. Si vero custodem aliquem per quatuor menses ante provinciale capitulum mori, vel ab officio amoveri contingat, de singulis conventibus suae custodiae singuli discreti per conventus electi ad principalem locum custodiae die certa, per illius loci principalis guardianum assignata, conveniant pro electione huiusmodi celebranda. Dictarum vero electionum tam custodum, quam guardianorum confirmatio pertinet ad generalem vel provincialem ministrum. Et si ad electionem huiusmodi per viam scrutinii procedatur, et, votis in diversa divisis, electiones plures in discordia celebrari contingat, illa, quae a maiori parte numero omnium vocem in dicta electione habentium, nulla zeli vel meriti collatione habita fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque partis alterius non obstante, per dictum ministrum de consilio discretorum d. ordinis, prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione praemissa, confirmetur vel infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire. Et si fuerit infirmata, ad dictos electores electio revertatur, nisi elegerint scienter indignum, quo casu ad dictum ministrum illa vice ipso facto provisio devolvatur, et eadem fiat devolutio, si dicti

electores die praedicta ad eligendum guardianum seu custodem, ut praemittitur, assignata vel ordinata, guardianum vel custodem eligere praetermittant. In electionibus quoque praedictis vel confirmationibus eandem non intendimus electores seu confirmatores formis aut solemnitatibus aliis quibuscumque a iure statutis arctari.

§ 23. Caeterum circa inquisitiones, quae ad generalia vel provincialia capitula solent mitti, quae apud eos visitatores vocantur, auctoritate praesentium ordinamus, quod nulla mittatur ad generale capitulum, quae non fuerit prius per provinciale capitulum discussa, examinata, probata, legitime approbata a maiori parte numero ipsius provincialis capituli, fideliter conscripta, lecta et sigillata coram omnibus, sigillis ministri, custodis et guardiani loci, in quo capitulum celebratur. Ubi autem, facto provinciali capitulo, aliquid adeo grave emergeret, quod sine periculo gravi usque ad sequens provinciale capitulum differri non posset, tunc per custodem, guardianum et fratres loci, ubi id contigerit, prius discussum et examinatum, de consilio ministri vel vicarii provinciae destinetur capitulo generali. Quod si dictum ministrum tangeret, tunc per praedictos modo consimili discussum et examinatum de consilio vicarii mittatur. Si autem ipsum vicarium tangeret, tunc eodem modo discussum et examinatum mittatur per praedictos de consilio dicti ministri ad dictum capitulum generale. Nulla etiam inquisitio seu visitatio ad capitulum provinciale portetur, nisi fuerit prius discussa, probata, examinata legitime, et in terminis explicata et approbata a maiore parte numero fratrum loci, in quo fiet fideliter conscripta, lecta et sigillata coram omnibus fratribus ipsius loci sigillo. Quando autem discutientur mittenda ad generale vel ad provinciale capitulum, diligenter gravia examinentur coram omnibus fratribus de causa scientiae, de visu, auditu, de loco,

De inquisitionibus ad capitula mittendis.

de tempore et numero, et de aliis circumstantiis ad factum pertinentibus: et haec forma in inquisitione seu visitatione qualibet observetur. Ordinamus etiam, quod ea, quae in huiusmodi inquisitionibus seu visitationibus reperta fuerint, conscripta per integrum cum nominibus denunciantium, accusantium, deponentium, et cum depositionibus testium; et non solae conclusiones attestationum, sed ipsae attestations ex integro transmittantur; ut quid, et a quo dictum fuerit, plenius agnoscat. Nec in huiusmodi visitationibus cuiusque accusatio, denunciatio seu depositio recipiatur, nisi prius ab eodem accusante, denunciante seu deponente de calumnia et malitia ac veritate dicenda praestito iuramento. Insinuantur et exponantur etiam, antequam recipiantur accusationes, denunciations seu depositiones huiusmodi, accusatoribus, denunciatoribus et testibus poenae excommunicationis, et aliae contra calumniatores seu falso deponentes per statuta dicti ordinis provide, ut dicitur, promulgatae.

§ 26. Rursus ordinamus, quod procurator praedicti ordinis generalis in generali capitulo constituatur de consilio ipsius capituli vel maioris partis ipsius: et quod in quolibet capitulo generali requiratur ministrorum et diffinitorum consilium, an videlicet huiusmodi procurator sit in officio retinendus, an vero amovendus et alius subrogandus: et super hoc fiat illud, quod capitulum vel maior pars numero dicti capituli duxerit consulendum. Si tamen post ipsum generale capitulum procuratorem ipsum per generalem ministrum aut per commissarium suum insufficientem vel inutilem legitime reperiri contingat, idem generalis minister de maturo honorum et discretorum fratrum dicti ordinis consilio illum amoveat, et de consilio eorundem alium sufficientem et idoneum constituat, usque ad proximum generale capitulum duraturum. Et modo consimili constituatur alius, usque

ad dictum capitulum generale dumtaxat permansurus, si praefatum procuratorem mori vel infirmitate diutina detineri, aut alias sic impediri contingat, quod commode exequi officium procuratoris non possit: et tunc in capitulo noviter instituitur idem substitutus vel alius de ipsius capituli consilio, ut superius est praemisum. Si autem huiusmodi procurator natione fuerit cismontanus, assignetur ei per saepedictum generalem ministrum socius ultramontanus, qui sit providus et discretus. Si vero dictus procurator fuerit ultramontanus, assignetur ei, ut praedicitur, socius cismontanus. Generalis et procurator ordinis victum recipiat a conventu loci, ubi erit Romana Curia: vestitum autem et omnia alia necessaria recipiat a ministris provincialibus, prout est haecenus fieri consuetum. De his autem, quae a dictis ministris receperit et aliis undecumque obvencientibus sibi ratione personae vel officii, in capitulo generali reddet fideliter rationem, et moderatas expensas faciet, ab excessivis expensis provide abstinendo: nec recepta a dictis ministris expendat pro particularibus conventibus seu personis, sed pro communibus causis et negociis, sive pro utilitate communi ordinis supradicti. Caveat autem, ne munera vel donaria recipiat a fratribus dicti ordinis procurator praefatus. Custodes etiam de receptis et expensis per eos sive ratione officii vel personae teneantur annis singulis in provincialibus capitulis fidelem reddere rationem. Guardiani autem et caeteri officiales seu administratores quicumque hoc idem in praesentia custodum et conventuum suorum seu illorum, qui per custodes et conventus eosdem ad hoc fuerint deputati, facere teneantur. Non intendimus autem per praedicta praediacare in aliquo consuetudinibus vel statutis seu ordinationibus dicti ordinis seu singularium locorum eiusdem, si quae fuerint, per quae ad

reddendum saepius rationem huiusmodi teneantur. Praemissis autem adiciamus, quod in reddendis rationibus seu computis per guardianum seu provisorem aut quoscumque alios officiales seu administratores conventus Parisiensis, praesentes esse debeant quicumque de studentibus ibidem, qui apud eos assistentes vocantur: qui computa huiusmodi audiant et examinent diligenter, et defectus, si quos repperint, in rationibus seu computis aut in provisione vel in administratione praedictorum exponant fratribus de consilio supra dicti conventus Parisiensis, ut ipsum consilium provideri faciat de remedio opportuno.

De praedicatoribus et confessoribus.

§ 27. Ordinamus etiam quod provinciales ministri extra eorum capitula provincialia non eligant vel assumant fratres ad praedicationis verbi Dei seu confessionum audiendarum officia. Et prius quam generalis seu ministri praedicti fratres deputent seu assumant ad officia memorata, diligentius examinent ad eadem officia promovendos, et testimonium recipiant, de ipsorum vita et sufficientia, a fratribus fide dignis et notitiam habentibus de ipsis fratribus promovendis; et de eorum ac custodialium discretorum ad provinciale capitulum transmissorum consilio illos deputent et assumant. Et nihilominus minister generalis, qui tantum quam extra capitulum fratres ad praedicta officia valeat assumere, cum extra dicta capitula eos assumere voluerit, testimonium et consilium suorum ministri et custodis adhibeat et requirat, si praesentiam habeat eorumdem; alioquin per ipsorum literas, si commodè fieri valeat, et si ad dicta officia assumendi dicto ministro et praefatis discretis custodialibus videntur idonei, super quo eorum conscientias oneramus, assumantur et ordinentur per ipsum generale ministrum ad officia supra dicta: qui autem ad huiusmodi confessionis officium assumantur, prius quam officium huiusmodi exequantur, sint sufficienter instructi de casibus Sedi Apostolicae et dioecesanis reservatis;

ac de prohibitionibus et poenis a iure statutis contra illos, qui temeritate propria in casibus praedictis absolvunt, vel in aliis, in quibus absolvere non possunt. Caveant autem fratres praedicti, qui ad confessionum audiendarum officium assumpti fuerint, ut non passim poenitentias pecuniarias imponant, et in casu, in quo poenitentia pecuniaria imponenda rationabiliter fuerit, vel satisfactio indicenda, non mandent eam vel procurent sibi aut aliis singularibus fratribus vel conventibus sui ordinis distribui vel erogari: ministri autem, custodes et guardiani compellant fratres etiam notabiles ad audiendas confessiones, non solum potentium et divitum, sed etiam pauperum personarum. Ordinamus etiam et districte mandamus, quod confessiones mulierum audiantur in aliquo patenti loco Ecclesiae vel alio honesto etiam patenti, et nihilominus servantur, quae circa haec sunt in dicto ordine provide instituta. Per praemissa autem non intendimus praefatae constitutioni felicis recordationis Bonifacii Papae octavi praedecessoris nostri, quae incipit: *Super cathedram*, in aliquo derogare.

§ 28. De fratribus autem ad partes infidelium pro praedicatione verbi divini mittendis ordinamus, quod generalis minister nullos fratres mittat vel licentiet ad dictas partes, nisi praehabito testimonio ministri provinciae, cuius erunt fratres mittendi. Provincialis autem minister per obedientiam super hoc requisitus teneatur perhibere fidele testimonium veritatis, an videlicet fratres huiusmodi sint idonei ad mittendum. Ante vero quam huiusmodi testimonium perhibeat, fratres mittendos, de fide et doctrina, quam sequuntur vel hactenus secuti sunt, idem minister provincialis examinet diligenter: et nihilominus fratrum discretorum huiusmodi fratrum notitiam habentium requirat testimonium et consilium, ac illi fidele testimonium et consilium dare per ean-

De fratribus euntibus seu mittendis ad partes infidelium.

dem obedientiam teneantur; ita quod nullus de aliquo errore vel de superstitiona doctrina vel de mala conversatione suspectus ad partes huiusmodi destinetur. Provinciales vero ministri nullos ad memoratas partes mittant sine conscientia et licentia generalis ministri; et nihilominus circa illos, quos miserint, habeant, quae praemissa sunt, per omnia observare.

§ 29. Praeterea salubriter providimus ordinandum, quod generalis et provinciales ministri, eorumque vicarii, necnon et visitatores super confirmatione vel promotione seu provisione ad officia ordinis ac etiam super iudiciali correctione gravium criminum consilium decem proborum discretorum fratrum non partialium, sed zelum Dei habentium, requirere teneantur; vel sex ad minus, ubi decem commodè haberi non possent, et auditis responsis eorum, illud, quod ipsis praesidentibus et maiori seu aequali parti numero dictorum consulentium videbitur, exequantur. Quod si maiori parti numero ipsorum consulentium aliud, quam eisdem praesidentibus videatur, et ipsis praesidentibus consilium ipsius maioris partis minus sanum vel suspectum appareat; tunc in alio loco solemniter et opportuno totidem aliorum proborum et discretorum fratrum semel dumtaxat requirant consilium, non personam, sed casum cum debitis et necessariis circumstantiis solummodo exprimendo, nisi deliberatione prius super hoc habita, iidem praesidentes videant fore expediens nominari personam. Quod autem eisdem praesidentibus, ac maiori vel aequali parti numero huiusmodi consulentium videbitur, exequantur. Quod si etiam in hoc casu maiori parti numero horum consulentium aliud, quam eisdem praesidentibus videatur, tunc si ipsis praesidentibus secundum eorum bonas et rectas conscientias videatur aliter, quam huiusmodi pars maior numero consulat iudicandum vel agendum, superiorem consulant vel referant negotium principali

capitulo vel generali, prout qualitas seu magnitudo negotii generali vel provinciali capitulo ipsum exegerit referendum: quibus tam praesidentibus quam consulentibus in virtute sanctae obedientiae iniungimus, ut postpositis quorumcumque precibus et inductionibus, odiis et favoribus, ad id solum, quod eis secundum Deum et suas bonas conscientias videbitur, sua consilia dirigere teneantur, iis, quae circa praedicta vel alias sunt superius vel inferius ordinata, in suo robore duraturis. Nullus insuper praesidens suam in consilio per se vel alium aperiatur voluntatem, antequam consilium dederint super iis, de quibus ab eis consilium requiretur; sed verbis simplicibus et planis illud seu illa, de quibus fuerit agendum, proponat; nec contra aliquem de consiliariis ipsis ante vel post ratione dati vel dandi consilii turbationem ostendat. Ipsi quoque consiliariis inhibemus, ne ad verba iniuriosa, superba aut scienter superflua, vel turbationem seu impedimentum praestantia se convertant; sed reverenter et humiliter dent consilium super iis, de quibus fuerit impediendum.

§ 30. Ut autem circa correctionem excessuum delinquentium fratrum deinceps certius procedatur, et via calumniae pracludatur, statuimus, ut excessus enormes fratrum, de quibus aliquis fuerit condemnatus aut convictus legitime, seu iudicialiter confessus, vel qui evidenter erunt notorii, registrentur in libris ordinis, in quibus talia solent scribi. Enormes autem intelligi volumus in hoc casu illos, pro quibus in dicto ordine graviores et confusibiles poenae conseruerunt imponi. Si vero excessus enormes occultos tamen, per unum solum contra aliquem dicti ordinis fratrem alias bonae famae alicui superiori ipsius secreta denunciari contingat, non recipiatur huiusmodi denunciatio ad finem, ut propter eam ad inquisitionem seu discussionem iudicalem procedatur; nisi denunciatus, requisitus per superiorem eundem, dicat se fore pa-

De adhibendis ad consilia fratribus, et modo tenendo in eis.

De denuncia-
tionibus et in-
quisitione. ex-
cessuum.

ratum, ea, quae sic dicit et prout ea denunciatur, deponere ut testis et in praesentia denunciati iurare; nec registretur talis denunciatio in dictis libris ordinis, nisi praefatus superior verisimiliter credat vel aestimet, posse super denunciatis excessibus testes alios idoneos reperiri. Possit tamen super eis huiusmodi denunciatio per ipsum superiorem recipi, ut denunciatio, quanto brevius poterit, in secreto moneat, si et prout discretioni suae videbitur faciendum. Ubi autem denunciator seu testis alius idoneus super huiusmodi occultis excessibus postea appareret, possit superior ad secretam, si ei visum fuerit, etiamsi denunciatus absens et remotus extiterit, informationem procedere, et tam primum quam secundum et quoscumque alios testes idoneos recipere, recepto ab eis prius corporali iuramento, informationemque huiusmodi in praefatis libris ordinis registrare; tamen infra biennium, quam cito commode poterit, fratrem denunciatum vocare, et ea, de quibus delatus est, et factam informationem seu registrationem ei exponere; ac etiam infra biennium huiusmodi, si commode fieri valeat: alioquin, quam citius commode poterit, super praedictis iustitiam facere teneatur. Quod si infra dictum biennium praefatus superior denunciatum non vocaverit, et ea, de quibus delatus, seu contra eum informatio seu registratio facta extiterit, ei non exposuerit, ut praefertur, ipso elapso biennio, informatio vel registratio seu processus huiusmodi ipsi denunciato nocere non possint. Si vero plurimum singularium personarum testimonia contra fratrem aliquem super excessibus eiusdem generis habeantur, ex quibus probabiliter reddatur suspectus: tunc ad veritatis inquisitionem pleniorum, etiam, si expediens videbitur, per arctationem personae, contra quam habebuntur huiusmodi testimonia, procedatur secundum modum suspicionis et qualitatem excessus, ac statum et conditionem personae. Et si crimen per in-

quisitiones huiusmodi non probetur, ipseque denunciatus remaneat infamatus, indicatur ei purgatio vel alio modo provideatur ordinis honestati et famae denunciati. Contra tamen infamatos apud bonos et graves etiam unius denunciatio de enormi excessu, licet secreta facta fuerit, scribatur, et in praefatis libris ordinis registretur et ad inquirendam veritatem excessuum, prout proxime de aliis praemittitur, procedatur, etiam si expediens videbitur, per arctationem personarum ipsarum secundum modum, suspicionem, qualitatem excessuum, et statum ac conditionem personarum. Et si excessus per inquisitiones huiusmodi non probentur, ipsique remaneant diffamati, indicatur eis purgatio, vel, prout praemittitur, provideatur aliter famae ipsorum et ordinis honestati. Caeterum ministris, custodibus et visitoribus districte praecipimus, ut ea, quae, ut praemittitur, fuerint registranda, fideliter scripturae commendent, et toto regimini seu officiorum suorum tempore custodiant diligenter: districte nihilominus praecipientes eisdem et aliis quibuscumque dicti ordinis, ne libros praedictos, seu acta, quae in ipsis notata vel scripta fuerint, vel aliquid de eis deleant, subtrahant, comburant, vel alias destruant sive mutant vel hoc fieri mandent per alios, aut permittant, sine generalis ministri speciali licentia et expressa. Quod si quis praedictorum huiusmodi libros, seu acta, vel aliquid de eisdem scienter et malitiose delere, subtrahere, comburere, destruere seu mutare, sine praedicta licentia, aut aliquid in eis falso scribere vel scribi facere; vel si quisquam praefati ordinis dictis ministris custodibus seu visitoribus, ipsis ignorantibus vel invitatis, clausuras aut sigilla, sub quibus huiusmodi libri seu acta servantur, frangere vel aperire scienter et malitiose praesumpserit, sententiam excommunicationis incurrat, a qua per generalem dumtaxat ministrum, vel per eum, cui hoc ipse duxerit committendum, possit

absolvi: et si de hoc fuerit legitime convictus, poena carceris puniatur. Quando vero praedictos ministros, custodes aut visitatores ab officio removeri vel eos eadem renunciare contingerit, successoribus suis libros et acta praedicta integraliter tradere et relinquere per obedientiam teneantur. Si tamen contra huiusmodi successores in libris seu actis huiusmodi vel registris aliqua habeantur, transcribantur plene et integre in libris seu registris generalis ministri de ipsius ministri generalis licentia speciali, antequam tradantur vel relinquuntur successoribus supradictis; et de libris aliis deleantur, de quibus libris seu registris generalis ministri nunquam talia, aut quaecumque alia, quae in eis scripta extiterint, deleantur vel immutentur, etiam per ipsum generale ministerium, sed prout veritas se habuerit, perpetuo incorrupta remaneat in eisdem. Praeterea ordinamus, quod si in provincia custodia vel conventu aliqua fuerit turbatio et divisio inter fratres, quae per provincialem ministrum tolli non possit, generalis minister per se ipsum vel per visitatorem seu visitatores visitet huiusmodi provinciam, custodiam vel conventum; et eos, quos reperit talium turbationum et divisionum auctores, si in officiis fuerint constituti, eos amoveat ab officiis ipsis, de consilio discretorum, prout superius duximus ordinandum: et tam ipsos in officiis constitutos, quam alios, qui non fuerint in officiis constituti, si visum fuerit expediens, de suis expellat provinciis vel aliter puniat, prout pacifico statui ordinis expediet, et culpa exegerit eorumdem. Pro salubri quoque puritatis argumento dicti ordinis tenore praesentium providimus ordinandum, quod capitulum culparum, quod, ut audivimus, secundum morem in dicto ordine hactenus observatum, semel dumtaxat consuevit in septimana teneri, fiat et teneatur deinceps perpetuo ad minus tribus diebus cuiuslibet septimanae, in quibuscumque locis conventualibus

eiusdem ordinis et aliis in quibus saltem erunt sex fratres, vel supra, ac etiam in quibuscumque aliis, in quibus dictum capitulum fieri consuevit: in quo quidem capitulo culparum quotidianae culpae ac negligentiae singillatim et specificae plene recognoscantur, et recognitae debite puniantur. Ordinent autem et statuunt ministri et guardiani in singulis locis praedictis, et praesertim in illis in quibus erunt studia seu studentes, sic prudenter horam huiusmodi capituli celebrandi secundum qualitatem personarum, varietatem temporum et conditionem locorum, et aliis omnibus pensatis in talibus, quae secundum datum eis a Deo prudentiam viderint expedire. Itaque ipsa capitula plene fieri et teneri valeant tribus diebus praedictis, et dictae culpae ac negligentiae recitari et puniri, prout superius est praemissum: et nihilominus divinis officiis, sermonibus, lectionibus et aliis quae expedienda fuerint sufficienter vacari, quemadmodum in pluribus religionibus etiam diebus singulis laudabiliter observatur. Praeterea ordinamus, quod si ministri generales seu provinciales aut custodes vel guardiani, sive quisvis alii praesidentes dicti ordinis reperti fuerint criminosi seu praevicatores, Ordinis aut Beati Francisci regulae contemptores, sive notabiliter negligentes et remissi, et specialiter si ordinationes et statuta nostra praesentia vel statuta regularia dicti Ordinis non faciant, quantum in eis fuerit, observari, ab eorum officiis seu praesidentibus deponantur.

§ 31. Caeterum ordinamus, quod nullus fratrum habeat cameram clausam vel a dormitorio sequestratam, exceptis ministris et lectoribus constitutis in generalibus studiis; et quod in cellis vel studiis fratrum aliorum non habeant velamina vel clausurae, quominus fratres intus existentes patere possint aspectibus aliorum. Magistri autem in theologia etiam non legentes et fratres emeritae senectutis possint de licentia generalis vel provincialis ministri habere cameras a

De dormitorio, cameris et clausuris.

dormitorio sequestratas. In dictis autem cellis et studiis seu cameris comedere non praesumant, nisi forte in cameris ratione infirmitatis vel de licentia ministro- rum ex aliqua alia rationabili causa. Quod si contra fecerint, secundum suorum superiorum arbitrium puniantur. Volumus etiam, quod in locis ordinis sufficientes clausuras non habentibus clausurae huiusmodi fieri procurentur: et quod diebus singulis infra spatium comprehendens ecclesiam seu oratorium, claustrum, dormitorium et studia a dormitorio separata, et secretae necessitatis locum, fratres omnes praeter infirmos et forenses ac servitores eorum, et illos, quibus concessum est habere cameras a dormitorio separatas, a Completorio usque ad primum signum Primae diei sequentis se recolligant seu includant, sicque per domos alias vel porticus aut plateas illo tempore, quieti et orationum dedito, nullatenus evagentur, nec ad lectores de nocte praesumant accedere, etiamsi eorum camerae fuerint infra inclusionem praedictam: ad infirmos tamen extra conclusionem praedictam possint de licentia guardiani vel eius vicarii accedere, si casus necessitatis emergat. Loca vero dieti ordinis, quae ad huiusmodi inclusionem non sunt disposita, quamcito commodius fieri poterit, disponantur, et huic salubri observantiae coaptentur.

De aedificiis. § 32. Praeterea volumus et etiam ordinamus, quod in locis dieti ordinis Ecclesiae aut officinae seu quaevis alia aedificia sumptuosa non inchoentur, neque destruantur, nisi deliberatione prius habita diligenti per generalem seu provincialem ministrum, custodem, guardianum et discretos loci; et nihilominus interveniente auctoritate ipsius generalis seu provincialis ministri: et cum facienda fuerint et inchoanda huiusmodi aedificia, caveant diligenter praedicti et alii, quod propter ipsa, seu occasione ipsorum conventus victus necessaria non amittant, nec loca ipsa debitis aggravent, consti-

tionem praefati Clementis praedecessoris nostri super hoc edita in suo robore duratura. Per praemissa vero, vel aliquid praemissorum non intendimus regulae dictorum fratrum seu constitutionibus aut declarationibus quorumcumque Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum subsecutis, seu factis vel habitis super ea, in aliquo derogare: quinimo praemissa omnia et singula secundum regulam, constitutiones et declarationes praedictas, in quantum ipsas tangunt, intelligi volumus et servari.

§ 33. Insuper, quia decet Christi familias, et devotas ancillas, quae mundanis contemptis illecebris, adversus principes tenebrarum, et contra spirituales nequitias pugnatuae, se per professionis votum disciplinae regularibus astrinxerunt, in agone praesentis militiae sic per rectum iter observantiae regularis incedere, ut per perfectam cordis et corporis puritatem, post consummatum cursum mundialis certaminis, supernae vocationis bravium consequi mereantur: Nos statui monialium, si quae sunt sub cura seu regimine fratrum ordinis Minorum, vel erunt in futurum, sive Minorissarum, aut Sanctae Clarae seu Sancti Damiani ordinum vocabulis nuncupentur, paternae sollicitudinis studio providere volentes, auctoritate praesentium ordinamus, quod in singulis monasteriis earumdem per provinciales ministros eiusdem ordinis Minorum de consensu abbatissarum et conventuum, seu maioris partis numero earumdem, auctoritate apostolica certus monialium numerus statuatur iuxta monasteriorum ipsorum suppetentiam obventionum et etiam facultatum; itaque ex ipsis congrue valeant sustentari: quodque ultra dictum numerum nulla in eis possit recipi nisi de Apostolicae Sedis auctoritate seu licentia speciali, vel nisi adeo ipsorum monasteriorum facultates seu obventiones exerescerent, quod pluribus possent sufficere competenter; sed ex tunc prius talis exerescentia referatur capitulo generali

De monialibus
seu minorissis.

dictorum fratrum Minorum, in quo ordinari habeat, quot personae ex ipsis fructibus vel obventionibus exerescentibus ultra dictum statutum numerum possint poni. Cum autem infra dictum statutum numerum alienius vel aliarum receptio fuerit facienda, talis receptio fieri nequeat nisi de ministri generalis vel provincialis speciali licentia et expensa: quibus districte praecipimus, ut antequam huiusmodi concedant licentiam, diligenter provideant, ne aliqua pactio illicita seu pravitatis simoniaca intercedat. Si vero contingat aliquid gratis offerri monasterio ab ingrediente, parentibus vel amicis eius, vel alterius monialis, vel pensionem seu redditus alicui moniali, vel quicquid aliud donari vel legari, per abbatissam ipsius recipiatur, et in usus communes convertatur, et necessitatibus eius, cuius contemplatione oblatum, datum seu legatum fuerit, favorabilis subveniatur. Caveant insuper praefati generalis et provinciales ministri, ne pro concedenda praedicta licentia, seu alias quomodocumque occasione ipsius, vel quovis alio colore vel figmento quaesito, aliquid a quacumque seu quibuscumque persona vel personis, per se vel alium seu alios, ante ipsam licentiam, vel etiam postea, recipere quomodocumque praesumant, seu recipi a quibuscumque aliis, etiam sui ordinis singularibus fratribus vel conventibus, seu dari aut offerri locis vel fabricis, seu aliis usibus quibuscumque dicti ordinis vel locorum ipsius faciant vel procurent; aut quantum in eis fuerit, hoc fieri permittant, etiam praetextu cuiuscumque consuetudinis, quam reputamus potius corruptelam. Si vero contra fecerint, ipso facto excommunicationis sententiam incurrant, a qua nequeant, nisi per Summum Pontificem, praeterquam in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere: et si legitime ad hoc convicti fuerint, ab eorum ministeriis seu officiis perpetuo deponantur. Praeterea ordinamus, quod tam abbatissae, quam alii, seu aliae, qui,

seu quae, bona et obventiones dictorum monasteriorum administrabunt, colligent, recipient aut expendent, teneantur annis singulis eorum generali vel provinciali ministro seu visitatore et certis monialibus monasteriorum ipsorum providis et discretis, ad hoc per conventus eorundem monasteriorum electis, de receptis et expensis, ac de iis, quae eis vel per eas debentur, et de statu in quo monasteria erunt, plenam et fidelem reddere rationem. Ordinamus etiam, quod deinceps in singulis monasteriis sive locis ipsarum in novitate cuiuslibet abbatissae infra duos menses, postquam pacificam possessionem bonorum monasterii habuerit, in praesentia generalis vel provincialis ministri, seu visitatoris ipsius monasterii et sex discretarum monialium eiusdem, de omnibus bonis ipsius monasterii mobilibus et immobilibus, seseque moventibus, in quibuscumque consistant, fiant inventaria seu registra consimilia duplicata, sigillis abbatissae et conventus sigillata: in quibus inter alia contineatur, quot extent vel deficiant animalia, et qualia et quanta blada, vina et caetera victualia, et quae et quot et quibus monasterium debeat, et quae et quot et a quibus debetur eidem et sub quibus obligationibus debet vel debetur ei; et quae et quot vasa sive ornamenta vel suppellectilia et similia inibi fuerint. Et si qua abbatissa in bono statu receperit monasterium, ipsumque postea ad malum statum deduxerit, bona ipsius debitis obligando indebite, vel dilapidando seu alienando, ab administratione abbatiae removeatur omnino, et alias debite puniatur. Praedicta autem inventaria seu registra clare et integraliter in capitulo ipsius monasterii, praesentibus conventui eiusdem et ad hoc specialiter congregatis, legantur et vulgarizentur; quibus sic lectis, nunc penes abbatissam remaneat et aliud penes dictum conventum, et transcriptum ipsius penes dictum generalem vel provincialem ministrum. Caeterum cum universae et singulae dictorum ordinum

moniales secundum earum regulas et constitutionem felicis recordationis Bonifacii Papae octavi praedecessoris nostri, super hoc editam, sub perpetua in suis monasteriis debeant permanere clausura, et in nonnullis monasteriis monialium praedictarum id, sicut accepimus, non usquequaque servetur; volentes constitutionem praedictam super hoc inviolabiliter observari, districte praecipimus ministris, visitoribus, abbatissis et quibuscumque aliis, ad quos vel quas hoc pertinuerit, ut clausuram huiusmodi diligenter teneri faciant et servari; itaque nulli earum tacite vel expresse professae sit, vel esse valeat quaecumque ratione vel causa clausuram huiusmodi deinceps egrediendi facultas; nisi forte causa plantandi vel aedificandi eandem religionem ad aliquem locum aliquae transmittantur, vel tanto forte et tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo commorari; quodque nulli regulari aut saeculari vel laicae personae, cuiuscumque praerogativa, dignitatis, status, vel conditionis extiterit, ingressus pateat ad eandem, sine Apostolicae Sedis licentia speciali, exceptis solummodo personis illis, quibus in certis casibus per dictorum praedecessorum ordinationes et earundem monialium regulas noscitur esse permittitur. Eisdem quoque ministris, custodibus et guardianis districtius tenore praesentium duximus iniungendum, ut fratres dicti ordinis sibi subditos arcere studeant ab accessu ad monasteria monialium quarumcumque iuxta beati Francisci regulam et apostolica ac ipsorum fratrum ordinis instituta, poenas in dictis institutis eorum provide ordinatas eorum transgressoribus infligendo. Quamvis autem in regula dictarum monialium Sanctae Clarae sequens clausula inter alia sit inserta, videlicet: Possint autem in singulis monasteriis recipi aliquae, licet paucae, sub Servitium nomine vel sororum, ad huiusmodi professionis observantiam

astringendae: praeterquam in articulum de clausura etc. Nos tamen honestati et famae tam ipsarum monialium Sanctae Clarae, quam Minorissarum et Sancti Damiani praedictarum in hac parte providere volentes, ordinatione praesenti perpetuo valitura districte praecipimus, quod huiusmodi servitiales seu sorores, ad observantiam professionis astrictae, et quae de caetero astringentur, quemadmodum et caeterae moniales debeant sub perpetua clausura manere; possint tamen singula monasteria dictarum monialium habere aliquas paucae tamen mulieres, moribus et aetate maturas, providas et honestas, in saeculari honesto tamen habitu incedentes, quae dictam clausuram nullatenus ingredi permittantur; sed negotia monasterii ac necessitates monialium, prout eis commissum fuerit, fideliter exterius peragant et procurant. Porro si abbatissa contra praemissa clausuram praedictam exire praesumpserit, vel ad exeundum aliquam licentiaerit monialem, per ministrum suum de discretorum fratrum consilio removeatur a regimine abbatissae; moniales vero dictam exeuntes clausuram in casibus non permittitur, ipso facto sint inhabiles ad quaecumque officia in earum ordine obtinenda; et nihilominus subdantur poenis illis, quae pro gravioribus culpis in ipso ordine consueverint imponi. Ad haec districte prohibemus, dictorum ordinum moniales in earum dormitoriis cellas habere; si quas vero habent, omnino destrui praecipimus et mandamus per ministros seu visitatores in prima visitatione, quam impendent in monasteriis earundem. Contradictores, si qui, seu si quae fuerint, ac dantes eis in hoc auxilium vel favorem auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam compependo.

§ 54. Ut autem salutaria statuta et ordinationes huiusmodi, per quorum observantiam professores eiusdem ordinis aeterno Regi in puritate mentium obsequentes, de spiritualibus hostibus anima-

Quod sorores
Servitiales di-
clae debeant
proferri.

De publicatio-
ne huiusmodi
constitutionum.

rum poterunt, Deo propitio, facilius triumphare, per eorum publicationes solennes ad cunctorum professorum dicti ordinis notitiam deducantur, ac devote et fideliter observentur ab eis; auctoritate apostolica tenore praesentium ordinamus, quod statuta et ordinationes praedicta in primis eorum generali et provincialibus capitulis a principio usque ad finem integre, prout iacent, legantur publice et solemniter publicentur; earumque singulae copiae singulis ministris provincialibus ad praefatum primum capitulum generale convenientibus per ministrum generalem, eius et diffinitorum eiusdem capituli generalis sigillis sigillatae tradantur et etiam assignentur. Itidem quoque provinciales ministri copiam statutorum et ordinationum huiusmodi singulis conventibus provincialiarum suarum infra duorum mensium spatium post publicationem eorum in suis provincialibus capitulis factam mittere teneantur.

§ 55. Volumus etiam et auctoritate statuimus suprascripta, quod in singulis conventibus dicti ordinis statuta et ordinationes praefata legantur quolibet mense semel; et quod quaelibet alia statuta et ordinationes eiusdem ordinis, contraria iis nostris ordinationibus et statutis, ipso facto omni robore careant et etiam firmitate. Dieti quoque ministri et fratres dieti ordinis, praesentes et posterius, contra ordinationes et statuta nostra huiusmodi quaequam statuere vel etiam ordinare, aut observantiam aliquam introducere non praesumant: quod si secus praesumptum fuerit, id auctoritate apostolica irritum decernimus et inane, et nullius penitus existere firmitatis.

§ 56. Volumus etiam et mandamus, quod singuli ministri provinciales in singulis suis provinciis singulis conventibus monialium praedictarum, quae sub cura sen regimine dictorum fratrum consistunt, in quantum eas tangere vel respicere dignoscuntur, infra dictum terminum sub eorum et diffinitorum sigillis singulas

copias debeant assignare; eaque eisdem conventibus legi ac vulgarizari faciant et exponi: ac sub poenis contentis in eis districte mandari, ut illa deinceps debeant inviolabiliter observare.

§ 57. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statutorum, ordinationum, voluntatum et mandatorum infringere etc.

Datum Avenione quarto kalendas decembris, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 28 novembris 1336, pont. anno II.

XII.

Statuta et ordinationes pro bono regimine Poenitentiariae Apostolicae eiusque officialium, ac forma iuramenti praestandi ab eisdem (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Sancitae hae leges ut tuto quis in officio Poenitentiariae se gerat. — 2. De doctore adhibendo in consilium per summum Poenitentiarium in casibus ambiguis. — 3. De alia persona per eundem deputanda ad expedienda negotia non dubia. — 4. De correctorum officio, sigillatore, etc. — 5. De iuramento a suprascripto doctore et alia persona deputata praestando. — 6. De supplicationibus Papae legendis. — 7. Nihil pro literis taliter expeditis accipiendum. — 8. De horis, quibus quisque poenitentarius sistere in Ecclesia debet. — 9. Benigne per eos cum poenitentibus agendum. — 10. Termini nonnulli facultatum eorumdem. — 11. De mulierum audiendis confessionibus. — 12. Literae absolutionis vel dispensationis non nisi per scriptores ad id deputatos scribendae. — 13. Poenitentiarium a detractone etc. absteineat. — 14. De peregrinis expediendis. — 15. Poenitentiarium aliis facultates suas communicare non possunt. — 16. De confessorium in adiutorium admissis. — 17. De sigillis ad literas sigillandas. — 18. Duo clerici deputandi ad huiusmodi conservanda sigilla. — 19. De distributore petitionum. — 20. Leges nonnullae a scri-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Contrariorum derogatio.

Horum statutorum copiae singulis monialium conventibus dandae.

Classulae.

ptoribus servandae. — 21. Distributoris munia. — 22. Scriptores honeste vivant. — 23. De procuratoribus. — 24. Forma iuramenti ab officialibus praestandi: iuramentum doctoris: — 25. Deputati ad recipiendas petitiones: — 26. Correctorum: — 27. Sigillatoris: — 28. Poenitentiariorum minorum: — 29. Clericorum ad custodiam sigillorum deputatorum: — 30. Distributoris: — 31. Scriptorum: — 32. Procuratorum. — Clausulae.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Proemium. In agro Dominico universalis Ecclesiae operari et custodes a Domino, licet immeriti, constituti, desideramus in eo talem exercere culturam, per quam sanctorum operum fruges, grataque Deo messis et sincera fidelium, evulsis exinde peccatorum spinis et tribulis, coalescat. Hinc est, quod nos attenta meditatione pensantes, quod ad Sedem Apostolicam universorum matrem fidelium et magistram, velut singulare portum salutis pro confessionis lavaero et medela poenitentiae salutaris, praesertim in casibus eidem Sedi specialiter reservatis, universi christifideles cum indigent, devote recurrunt, tam nobis quam maiori, et aliis minoribus Poenitentiaris nostris suorum peccaminum pro obtinenda spirituali salute vulnera detegentes: hoc votis cupimus, hoc totis desideris ardentius affectamus, ut officium Poenitentiae nostrae in omni puritate et sinceritate procedat, et ut maior et alii minores Poenitentarii supradicti, et scriptores eiusdem Poenitentiae praesentes et posterius, ac procuratores, caeterique ministri dicti officii nitide, pure ac sincere, quae eis ratione dicti officii imminet vel imminere agenda, studeant exercere; seque sollicitos et obsequiosos exhibeant ad salutem et celerem expeditionem eorum, qui de diversis mundi partibus ad eosdem maiorem et minores Poenitentarios tamquam medicos animarum duxerint recurrendum, eis de spirituali salute, prout ad eorum spectat of-

ficium, caute, discrete et salubriter providendo.

§ 1. Ut igitur dicti Poenitentarii et scriptores praesentes et posterius, et alii ministri dicti officii, ac eorum procuratores, qui circa ea, quae ad dictum officium Poenitentiae spectant, procuratoris ministerium exercebunt, per salubria instituta, veluti per quasdam inviolabilem semitas mandatorum rectos faciant gressus suos, infrascriptas constitutiones, per maiorem et minores Poenitentarios, scriptores, ministros ac procuratores, praesentes et posteros, perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observandas, auctoritate apostolica duximus faciendas.

§ 2. In primis igitur auctoritate apostolica statuimus et etiam ordinamus, quod pro celeriori expeditione occurrentium casuum dubiorum in officio supradicto, maior Poenitentarius habeat secum saltem unum peritum et expertum doctorem in iure canonico, ab eo specialiter deputandum ad examinandum diligenter omnes et singulas petitiones, literas Poenitentiae praedictae super occurrentibus casibus ambiguis in petitionibus oblati expressis: idemque doctor, quando et quoties occurrerint tales casus ambigui, illos referat maiori Poenitentario supradicto, et super eis conferat et deliberet cum eodem: quibus collatione et deliberatione praehabitis, de consensu, et secundum ordinationem dicti maioris Poenitentarii conficiantur literae super eis, et expeditionem celerem sortiantur.

§ 3. Idem quoque maior Poenitentarius deputet unam personam sufficientem et idoneam ad recipiendum et examinandum omnes et singulas petitiones ad ipsius Poenitentiae officium pertinentes, et ad expediendum omnes petitiones secundum communem cursum officii Poenitentiae nullum dubium continentes, et quae secundum dictum cursum consueverunt absque difficultate aliqua expediri: dubias vero referat maiori Poenitentario vel doctori praedictis.

Sancitae hae leges ut antea quis in officio Poenitentiarie se gerat.

De doctoris adhibendo in consilium per summum Poenitentiarium in casibus ambiguis.

De alia persona per eundem deputanda ad expedienda negotia non dubia.

De correcto-
rum officio, si-
gillatore, etc.

§ 4. Correctores insuper literarum dictae Poenitentiariae, de scriptoribus eiusdem officii magis expertis et idoneis per dictum maiorem Poenitentiarium ad correctionem huiusmodi deputentur, qui die qualibet ad certum locum ad hoc ordinatum vel ordinandum per dictum maiorem Poenitentiarium, iusto impedimento cessante, hora Primae vel alia competenti venire personaliter teneantur: ibique omnes et singulas literas dictae Poenitentiariae examinent diligenter, easque corrigant et reforment: et sic examinatas et correctas, ipsi, vel alter eorum sigillatori dicti maioris Poenitentiarium, qui pro tempore fuerit, manibus propriis quantum studeant assignare; vel pro celeriori expeditione dictarum literarum per eosdem correctores vel alterum eorumdem ponantur in una archa in domo dicti maioris Poenitentiarium ad hoc specialiter deputanda, quae duabus consimilibus clavis seretur: quarum una sigillatoris, et altera unius ex dictis correctoribus custodiae committantur, ex ea per dictum sigillatorem sumendae et sigillandae ac restituendae, prout fuerit hactenus consuetum. Dictae quoque literae, postquam fuerint sigillatae, donec iis, quorum sunt, fuerint restituae, per dictum sigillatorem ponantur in archa ad earum custodiam deputanda: quae quidem archa in domo dicti maioris Poenitentiarium conservetur, et habeat duas claves consimiles, quarum una per distributorem dictarum literarum, et altera per certam fidelem personam, quam ad hoc dictus maior Poenitentiarium duxerit deputandam, debeant custodiri, ut sic facilius expeditio pauperum, et earumdem literarum restitutio subsequantur.

§ 5. Declaratorias vero, et alias literas casus ambiguos continentes, dicti correctores praefato doctorei examinandas et reformandas assignent, cessante morae cuiuslibet tarditate. Idem quoque doctor, postquam per eum examinatae fuerint et correctae, nisi occurrerent sibi dubia,

super quibus foret maior Poenitentiarium consulendus, eas sigillatori manualiter, vel sub sigillo suo per nuntium proprium iuratum tradere teneatur: et tam doctor, quam persona ad recipiendum petitiones, ut praemittitur, deputata, quam etiam correctores et sigillator praefati, singulariter singuli in manibus eiusdem maioris Poenitentiarium de iis per eos fideliter exercendis praestabunt debita iuramenta iuxta formas, quae inferius continentur.

De iuramento a supra dicto doctore et alia personae deputata praestando.

§ 6. Supplicationes autem, quae nobis, vel successoribus nostris Romanis Pontificibus sunt legendae, per praefatum doctorem cum diligentia recipiantur, ordinantur et conserventur: nullaque ponatur in numero legendarum sine certa et expressa scientia maioris Poenitentiarium memorati; et illae, quae recipiendae fuerint, cito recipiantur et examinentur: et indilate postquam fuerint expeditae, restituantur illis, quorum sunt, vel procuratoribus eorumdem.

De supplicationibus Papae legendis.

§ 7. Hoc idem circa celerem receptionem et facilem expeditionem, et indilatam restitutionem circa alias supplicationes dicti officii observetur: pro quibus nihil omnino quovis modo ante vel post receptionem, expeditionem et restitutionem recipiatur seu detur.

Nihil pro literis taliter expeditis accipiendum.

§ 8. Statuimus insuper, et etiam ordinamus, quod omnes et singuli minores Poenitentiarium singulis diebus, quibus consuetum est eos ad confessiones audiendas in Ecclesia residere, quolibet mane, videlicet hora, qua pulsatur ad Primam in Ecclesia maiori civitatis vel loci ubi Curia residebit, accedant ad Ecclesiam seu locum deputatum vel deputandum pro audiendis confessionibus, et aliis exequendis, quae spectant ad officium eorumdem. Quodque inibi commorentur, quousque pulsatum fuerit ad Tertiam in ecclesia maiori praedicta; nisi eosdem Poenitentiarium, vel aliquem seu aliquos eorumdem causa rationalis praepediret,

De locis, quibus quisque Poenitentiarium sistere in Ecclesia debet.

omni fraude ac dolo super hoc prorsus exclusis.

Neque pereorum
rum poenitentium
agendam.

§ 9. Idem quoque Poenitentarii mansuete ac etiam charitative audiant peccata seu confessiones illorum, qui confitebuntur eisdem, et ipsos absolvant in casibus dumtaxat eis concessis sive permissis: nec confidentes eosdem ob paupertatem vel abiectum statum eorum, vel quemvis alium defectum dedignentur audire, vel circa eos suum officium exercere; dictosque confidentes propter enormitatem vel turpitudinem peccatorum, quae in confessione detexerint, non minus exasperent arguendo, sed eos patienter audiant; et per salutaria monita diligenter inducant, ut a talibus peccatis omnino desistant, et ab aliis etiam quibuscumque delictis et peccatis abstineant, eis, saltem in generali, malorum poenas et honorum praemia salubriter exponendo.

Terminus nonnulli facultatum eorumdem

§ 10. Nullus autem eorumdem Poenitentiariorum pro huiusmodi confessionibus vel absolutionibus, vel aliis spectantibus ad officium eorumdem quidquam per se vel alium exigat vel petat seu recipiat, etiam gratis oblatum, vel etiam sub titulo vel specie elemosynae, vel alio quovis modo: nullusque eorum absolvat vel dispenset scienter in aliquo casu sibi non permissio. Nullus etiam eorumdem quemquam scienter absolvat a peccato vel peccatis aliquibus in aliquo casu ambiguo, vel in dicto casu dispenset cum aliquo, nisi de speciali mandato Romani Pontificis vel Poenitentarii maioris, cui teneatur exprimere dictum casum sine alicuius revelatione vel expressione personae: neque iniungat poenitentias pecuniarias, expresse sibi, vel alicui certae personae, vel Ordini suo, vel alteri applicandas. Satisfactionem vero vel restitutionem pecuniariam vel realem quamcumque certam, seu de certis per aliquos exhibendam iniungat, et fieri mandet illi vel illis tantum, quibus pro damnis eis illatis, vel rebus ablatis, vel aliis similibus casibus fuerit emenda praestanda, vel re-

stitutio facienda. De incertis vero damnis illatis, vel rebus ablatis, cum videlicet ignorantur personae vel loca, quibus facienda sit restitutio, vel emenda praestanda, dicti minores Poenitentarii se nullatenus intromittant; sed haec remittant maiori Poenitentario supradicto: si secus fecerint graviter puniendi.

§ 11. Idem quoque Poenitentarii mulierum confessiones audire in loco praedicto eis deputato tantum, et non alibi teneantur: nisi dictarum mulierum infirmitas vel status earum sublimitas aliud exigeret faciendum: sed hoc ultimo casu in aliqua ecclesia et in loco patenti audiant confessiones earum. Virorum autem confessiones in praedicto loco eis deputato teneantur audire; nisi eorumdem virorum infirmitas vel personae confidentis status et conditio aliud suaserit faciendum.

De mulierum
audiendis con-
fessionibus

§ 12. Eisdem quoque Poenitentariis districtius inhihemus, ne literas absolutionis seu dispensationis illorum, quorum confessiones audiant, per alios scribi faciant, quam per scriptores Poenitentariae nostrae, qui ad officium huiusmodi Scriptoriae per Romanum Pontificem sunt vel fuerint deputati.

Litterae absol-
utionis vel dis-
pensati. non-
nisi per scri-
ptores ad id de-
putatos scriben-
dae

§ 13. Dicti quoque Poenitentarii fraternitatem invicem diligentes a qualibet detractioe et aemulatione prorsus abstineant, pacisque bonum, et concordiae unitatem teneant et observent.

Poenitentarii
a detractioe
etc. abstineant.

§ 14. Volumus autem, quod si diebus dominicis vel festivis, quibus dicti Poenitentarii ad ecclesias vel locum alium ad hoc eis deputatum non conueverunt accedere, multitudo peregrinorum supervenerit ad Romanam Curiam pro confessionibus vel absolutionibus seu dispensationibus obtinendis, dicti Poenitentarii omnes et singuli, si hoc sciverint, eisdem diebus dominicis et festivis, iusto impedimento cessante, ad eandem ecclesiam seu locum alium ad hoc deputatum dicta hora Primae pro faciliiori expeditione dictorum peregrinorum supervenientium ac-

De peregrinis
expediendis.

cedere, eosque audire et expedire, quantum ad eorum officium pertinet, teneantur.

§ 15. Districtius etiam inhihemus, ne dicti Poenitentiarum potestatem audiendi confessiones, eis dicti officii ratione concessam, generaliter vel specialiter infra Romanam Curiam vel extra, aliis committant; nec etiam poenitentias imponendi seu dispensandi potestatem eis concessam committant, nisi in casibus eis confessatis, prout in illis de consuetudine dicti officii consueverunt, per eorum literas sigillo officii sigillatas committere ab antiquo. Sed ubi forte casus accederet, quod tantus peregrinorum concursus, tantaque multitudo seu pressura confluentium immineret, ut dicti Poenitentiarum ad expeditionem eorum sufficere non valerent, habeant recursum ad maiorem Poenitentiarum supradictum, qui, durante illa necessitate de idoneis confessoribus, qui dictos Poenitentiarum in iis adiuvent, prout sibi videbitur, studeat providere.

§ 16. Huiusmodi autem confessores et adiutores confessiones audiant, absolvant, dispensent, poenitentias imponant in casibus tantum eisdem minoribus Poenitentiarum concessis, et in loco seu ecclesia ad sedendum eisdem Poenitentiarum deputatis, a quibus etiam maior Poenitentiarum recipiat iuramentum, quod in hoc bene et fideliter se habebunt, et quod nihil penitus pro praedictis expediendis recipiat a quocumque.

§ 17. Statuimus insuper et etiam ordinamus, quod quilibet dictorum Poenitentiarum sigillum proprium, quo utitur ad literas dicti officii sub suo et dicti officii nomine sigillandas, duobus clericis communibus ad hoc specialiter deputatis, vel imposterum deputandis, tenendum et conservandum assignet pro sigillandis celerius literis antedictis: quodque sigillis quibus dicti Poenitentiarum utuntur in officio supradicto nullae aliae literae, nisi dicti officii, sigillentur. Poterit tamen eorum quilibet, si velit, aliud alterius im-

pressionis et formae sub nomine proprio sigillum habere pro aliis suis literis sigillandis.

§ 18. Iurabunt etiam dicti minores Poenitentiarum, qui nunc sunt et pro tempore fuerint, iuxta formam inferius annotatam. Nostrae tamen intentionis seu voluntatis existit, quod maior Poenitentiarum praedictus debeat in dicto officio Poenitentiarum dictos duos clericos pro tenendis et conservandis dictis sigillis et literis sigillandis, sufficientes et idoneos et fideles ponere et instituire; ac etiam destituere, et destitutorum loco alios subrogare quando et quoties eis videbitur expedire, a quibus etiam idem maior Poenitentiarum recipiet iuramentum iuxta formam, quae inferius continetur. Hi autem duo clerici pro ducendis aliquibus clericis defectum seu maculam in membro aliquo patientibus ad praesentiam aliquorum cardinalium sanctae Romanae Ecclesiae pro inspectione et consideratione defectus seu maculae praedictorum, vel etiam pro aliis personis ducendis ad alias ecclesias civitatis, seu loci, in qua Romana Curia residet, non recipient a singulis ultra taxationes per nos super hoc ordinatas: ubi vero essent notabiliter pauperes, nihil recipiant ab eis in casibus supradictis.

§ 19. Rursus statuimus et ordinamus, quod scriptores dictae Poenitentiarum distributorum petitionum, et etiam literarum, quem duxerint eligendum, ante quam aliquid distribuatur, faciant per correctores praedictos, vel saltem unum ex eis praedicto maiori Poenitentiarum praesentari: a quo etiam idem maior Poenitentiarum corporale recipiat iuramentum iuxta formam inferius annotatam. Quilibet autem dictorum scriptorum in bono et sufficienti pergamento et forma decenti literas eiusdem officii sibi distributas de bona et non cursoria litera, sine omni suspecta rasura, celeriter scribere procurabit, et nihilominus iuramentum praec-

Paenitentiarum
aliis facultates
suae communi-
care non pos-
sunt.

De confessoribus
in adiutorium
admissis.

De sigillis ad
litteras sigillan-
das.

De clericis de-
putatis ad bu-
jusmodi conser-
vanda sigilla

De distributoribus
petitionum.

stabit iuxta formam, quae inferius continetur.

§ 20. Statimus quoque et etiam ordinamus, quod literae dictae officii, declarationem seu dispensationem aliquam continentes, et consimiles habeant a parte superiori, et aliis duobus lateribus spatium chartae non scriptae latitudinis trium digitorum, vel circa, et a parte inferiori huiusmodi spatium duplicatum. Literae vero confessionales in maiori seu minori forma a parte superiori et ab utroque latere habeant spatium saltem duorum digitorum, vel circa; ex parte vero inferiori trium digitorum debeant continere; alioquin per distributorem petitionum et literarum ipsius officii huiusmodi literae non signentur, neque taxentur, nec etiam sigillentur; sed per eosdem scriptores, qui eas scripserint, gratis et celeriter cum praedictis spatiis debitis rescribantur: et nisi hoc fecerint, vel si tardaverint infra unius diei naturalis spatium ipsas rescribere, iusto impedimento cessante, illi vel illis, quorum erunt praefatae literae rescribendae, necessarias expensas ministrent usque ad expeditionem, earundem literarum si recipere velint eas. Quilibet autem dictorum scriptorum literas sibi distributas cito expediat nihil ultra taxationem pro celeri expeditione ipsarum, vel alias quomodolibet recepturus: iidemque scriptores illos, quorum sunt literae, vel alios, non exasperent, neque per se vel per alium seu alios comminentur eisdem, neque verbo vel facto ipsos offendant; sed benigne et favorabiliter tractent eos, supplicationes, super quibus literas ipsas fecerint, ut fraus committi nequeat, eisdem literis alligando. Caeterum, quae literae sub nomine etiam minorum Poenitentiariorum transibunt, similiter in bonis pergamenis, forma et litera absque omni suspecta rasura et fraude vel dolo cito scribantur per scriptores eosdem, et diligenter per correctorem videantur, et etiam corrigantur; et literae apertae

in cordulis de filis quemadmodum lit de literis dicti officii, quae sunt sub nomine maioris Poenitentiarum, per deputatos ad id clericos sigillentur. Insuper dicti scriptores ad ecclesiam seu locum ad hoc deputatum bene mane se conferant, hora videlicet, qua praefati Poenitentiarum accedunt ad eandem ecclesiam sive locum. Quilibet autem dictorum scriptorum petitiones sibi distributas secundum formam debitam in literis redigat atque scribat: recurrentibus ad eum pro ipsis literis scribendis non ironice vel derisive respondeat, nullaque opprobria dicat eis, sed benigne et charitative tractet eosdem; nec dicti scriptores unus cum alio verba iniuriosa vel impropria, maxime in dicta ecclesia, praesument sibi dicere vel habere. Quod si contrarium fecerint, iuxta maioris Poenitentiarum arbitrium punientur. Praefati etiam scriptores distributori literarum dicti officii in dicta Ecclesia, quoad scriptores earum, et in aliis, quae ad eum spectant officium, pareant et intendant; contrarium vero facientes absque causa legitima, emolumento illius diei, quo taliter excesserint, alias sibi debito, sine gratia remissionis priventur, aliis conscriptoribus suis aequaliter applicando. Dicti etiam scriptores extra Romanam Curiam profecturi, antequam de Curia ipsa recedant, id distributori notificent supradicto; et sive eum licentia sive sine licentia de dicta Curia se absentent, nihil pro eo tempore, quo absentes fuerint, recipient ratione officii memorati, nec etiam post regressum ad dietam Curiam aliquid pro tempore absentiae recompensetur eisdem.

§ 21. Praefatus etiam distributor petitiones pauperum singulariter et per ordinem per scriptores singulos distribuat nominatim, nec ponat in ipsis petitionibus *Recipit quibus gratis pro Deo*; sed nomine proprio scriptores, quibus illas distribuit, nuncupando compellat eosdem, ut eas scribant et praeponent aliis petitionibus, ex quibus emolumentum eis

Distributoris munia.

provenit in scribendo, quia melius est servire Deo pro pauperibus, quam hominibus propter lucrum: et huiusmodi distributionibus pauperum singulis diebus scriptoribus per ordinem faciat, quoties fuerit opportunum; et si quis forte recusaverit huiusmodi literas gratis et celeriter scribere, emolumento officii illius diei privetur. Quilibet autem dictorum scriptorum literas sibi distributas teneatur scribere ac expedire infra unam diem naturalem ab hora receptionis sibi factae distributionis huiusmodi computandam, legitimo impedimento cessante, nisi contingat quod ipse, cuius erunt literae, aut procurator ipsius, dilationem scriptori indulerit ampliolem, vel nisi tot haberet literas, quod unius diei spatium sibi non sufficeret ad scribendum easdem; vel nisi forte litera declaratoria vel alias difficilis sive gravis, quam scribere nihilominus, quam cito poterit, teneatur; quod vel quae impedimenta seu causas distributori dicere teneatur. Si qui vero dictorum scriptorum huiusmodi literas post receptionem distributionis huiusmodi scribere omiserit sine causa rationabili, ut praefertur, distributor ipse per alium scriptorem dicti officii celeriter faciat eas scribi, eum, qui omiserit, vel recusaverit, absque causa legitima eas scribere, ab emolumento ipsius diei totaliter excludendo.

Scriptores honeste vivant.

§ 22. Nullus quoque scriptor dicti officii teneat concubinam vel aliam mulierem in domo sua, nisi forsan matrem vel sororem; sed eorum quilibet, prout decet, caste et honeste vivat, cum honesto habitu incedendo; nec cum armis vel suspectis personis, praesertim nocturno tempore, legitima causa cessante, praesumat incedere; qui vero contrarium fecerit, si monitus a correctore vel distributore; ac etiam si dictus corrector vel distributor in talibus excesserit vel deliquerit, si monitus a doctore praedicto, cui caeteri scriptores, qui hoc sciverint, id habeant intimare, infra octo dies post

huiusmodi monitiones immediate sequentes se non emendaverint a talibus insolentis penitus desistendo, distributione ac emolumento praefati officii ex tunc in antea careant eo ipso, usque ad arbitrium et voluntatem maioris Poenitentiarum supradicti; correctione tamen et emendatione vice debita praecedente.

§ 23. Praeterea statuimus et ordinamus, quod omnes et singuli procuratores in eodem officio Poenitentiarum in petitionibus faciendis, et in literis Poenitentiarum procurandis seu impetrandis, fideliter studeant se habere, nullam in praedictis fraudem, dolum vel malitiam committendo; iidemque procuratores nihil ultra taxationes, per nos super hoc factas, pro petitionibus faciendis et procurandis, seu impetrandis literis dictae Poenitentiarum ratione salarii seu laboris, vel alias exigere vel recipere quoquomodo praesument. Contrarium vero facere praesumentes ad restitutionem dupli illis, a quibus ultra receperint, per doctorem praefatum confestim actius compellantur. Quod si ii, quibus esset huiusmodi restitutio facienda, reperti non fuerint, duplum huiusmodi per dictum doctorem pauperibus erogetur. Quod si dicti procuratores, vel aliquis eorum bis vel ter in hoc reperti fuerint culpabiles, per dictum maiorem Poenitentiarum, vel per deputandos ab eo, officium procuratorum huiusmodi interdicitur iisdem. Dicti quoque procuratores sua nomina et cognomina, cuiusve diocesis et loci existant, coram dicto maiori Poenitentiarum, vel alio, cui idem maior Poenitentiarum id duxerit committendum, proprio iuramento fateri et recognoscere teneantur; quae etiam in domo dicti maioris Poenitentiarum redigantur in scriptis, alioquin nulla petitio recipiatur, vel litera ad eorum instantiam scribatur vel distribuatur aut sigilletur, nullumque salarium eis detur. Per haec autem, quae super dictis procuratoribus et eorum officio sunt statuta, nullum quibusvis personis

De procuratoribus

impedimentum praestetur, quominus ii, qui voverint, possint pro se ac pro consanguineis et amicis suis huiusmodi literas impetrare.

§ 24. Forniae autem iuramentorum, secundum quas praefati officiales, qui nunc sunt, et qui pro tempore fuerint, iurabunt in praesentia maioris Poenitentiarum, sunt haec, videlicet: Ego.... doctor ad examinandum petitiones et literas Poenitentiarum a maiori Poenentiarum domini Papae deputatus, iuro, quod huiusmodi officium mihi commissum fideliter et diligenter exercebo: et quod per me vel alium seu alios, occasione dicti officii, nihil omnino, quantumcumque gratis oblatum vel donatum, etiam sub mutui specie, vel alio quolibet colore quaesito, recipiam a quocumque, sed gratis, sine pravitate et cum omni puritate meum officium exercebo. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

§ 25. Persona quoque ad recipiendum petitiones per dietum maiorem Poenitentiarum deputata praestabit simile iuramentum, videlicet: Ego ..... ad recipiendum petitiones Poenitentiarum a maiori Poenentiarum domini Papae deputatus, iuro, quod huiusmodi officium mihi commissum fideliter et diligenter exercebo: et per me vel alium seu alios, occasione praedicti officii, nihil omnino quantumcumque gratis oblatum vel donatum, etiam sub mutui specie, vel alio quolibet colore quaesito, recipiam a quocumque; sed gratis, sine pravitate et cum omni puritate meum officium exercebo. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

§ 26. Correctores etiam sic iurabunt, videlicet: Ego ..... ad corrigendum literas Poenitentiarum a maiori Poenentiarum domini Papae deputatus, iuro, quod huiusmodi officium mihi commissum fideliter et diligenter exercebo: et quod per me, vel alium, seu alios, occasione praedicti officii, nihil omnino quantumcumque gratis oblatum vel donatum,

etiam sub mutui specie, vel alio quolibet colore quaesito, recipiam a quocumque; sed gratis, sine pravitate et cum omni puritate meum officium exercebo. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

§ 27. Forma iuramenti sigillatoris: Ego ..... ad sigillandum literas Poenitentiarum sigillo maioris Poenitentiarum deputatus, iuro, quod huiusmodi officium mihi commissum fideliter et diligenter exercebo: et quod nullas literas dictae Poenitentiarum sigillabo, nisi correctoris literarum et distributoris petitionum eiusdem Poenitentiarum consuetis signis prius fuerint consignatae: et quod etiam declaratorias seu alias literas iuris dubia continentes nullatenus sigillabo, nisi signo doctoris ad examinandum et corrigendum huiusmodi literas deputati signatae fuerint, et per eundem doctorem vel nuncium suum iuratum mihi fuerint assignatae, vel quas praefatus maior Poenentiarum mandabit mihi specialiter sigillari. Literas autem per me sigillatas tradam distributori eiusdem officii, vel ponam in archa ad harum literarum custodiam deputata. Pro praedictis vero literis sigillandis, vel alias pro iis, quae spectant ad dictum officium Poenitentiarum, nihil omnino recipiam a quocumque, nisi dumtaxat a scriptoribus dicti officii, a quibus pro cera ultra taxationes per dominum Benedictum Papam XII ordinatas; pro literis vero, quae gratis scribuntur, nihil omnino recipiam, sed gratis eas sigillabo; nec eas inter alias computabo. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

§ 28. Poenitentiarum vero minores iurabunt sub hac forma: Ego ..... Poenentiarum domini Papae ab hac hora in antea fidelis ero beato Petro, sanctaeque Romanae Ecclesiae, et domino meo domino Papae, eiusque successoribus canonice intrantibus: neque ero in facto, consilio vel consensu, quod vitam perdat aut membrum, vel capiatur mala

Forma iuramenti ab officialibus praestandi: iuramentum doctoris.

Sigillatoris:

Deputati ad recipiendas petitiones:

Correctorum:

Poenitentiarum minorum:

captione. Consilium, quod per se, vel nuncium suum, seu literas mihi credituri sunt, signo, verbo vel nutu, me sciente, ad eorum damnum seu praedictum nulli pandam. Si damnum eorum tractari seivero, pro posse meo impediam ne fiat; quod si per me impedire non possem, per nuncium aut literas eis significare curabo, vel illi, per quem citius ad eorum notitiam deducatur. Patrum romanum, et regalia beati Petri, et omnia iura Romanae Ecclesiae, quae habet ubique, manutenebo totis viribus, et defendam: adiuro ero ad retinendum et defendendum contra omnem hominem: res quoque ipsius domini Papae, et Ecclesiae Romanae, quae meae custodiae committuntur, diligenter custodiam et fideliter resignabo. Ambassiatas etiam, et quaecumque alia negotia mihi commissa fuerint, portabo fideliter et referam sine fraude; et quod pro confessionibus audiendis, vel absolutionibus faciendis, seu aliis, quae spectant ad meum officium, nihil omnino per me vel alium exigam vel petam, aut recipiam etiam sub titulo vel specie elemosinae, vel encemi seu mutui, vel alio quovis modo: et quod non absolvam vel dispensabo scienter in aliquo casu mihi non permissio: nec quemquam scienter absolvam a peccato vel peccatis aliquibus in aliquo casu ambiguo: nec etiam in huiusmodi casu ambiguo scienter cum aliquo dispensabo, nisi de speciali mandato Romani Pontificis, vel Poenitentiarum maioris, cui exprimi dictum casum sine alicuius revelatione vel expressione personae: et quod non iniungam poenitentias pecuniarias expresse mihi vel alicui certae personae, vel ordini meo, vel alteri applicandas: super restitutionibus vero iniungendis et faciendis servabo, prout per dominum Benedictum Papam XII est ordinatum: et supradicta omnia et singula promitto et iuro attendere et observare sine omni dolo et

fraude ac malitia. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

§ 29. Clerici vero ad tenendum et conservandum sigilla minorum Poenitentiarum deputati, praestabunt huiusmodi iuramentum, videlicet: Ego ..... clericus sigilla minorum Poenitentiarum una cum ..... clerico ad hoc mecum deputato, fideliter custodiam; et cum eis, videlicet cum sigillo cuiusvis Poenitentiarum literas per ipsum Poenitentiarum concessas et concedendas, scriptas tamen per veros scriptores dicti officii, seu aliquem eorumdem, et per distributorem deputatum correctas, eiusque signo signatas, et non alias literas sine morosa dilatione sigillabo, et sigillatas restituum eis, quorum erunt, seu procuratoribus eorumdem: et quod ultra taxationes per dominum Benedictum Papam XII factas, pro literis sigillandis et reddendis non recipiam a quocumque; pro literis vero, quae gratis scribuntur, nihil omnino recipiam, sed gratis eas sigillabo: et quod a clericis defectum seu maculam in membro aliquo patientibus conducendis ad praesentiam aliquorum dominorum cardinalium pro inspectione et consideratione defectus seu maculae praedictorum, vel etiam pro aliis personis ducendis ad alias Ecclesias civitatis seu loci, in qua Romana Curia residebit, non recipiam ultra taxationes per dictum dominum Benedictum Papam factas: a pauperibus vero, non valentibus solvere, nil recipiam omnino. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

§ 30. Distributor autem praestabit iuramentum sub haec forma: Ego ..... distributor iuro, quod officium meum fideliter exercebo, ac petitiones mihi traditas spectantes ad dictum officium, quantum potero, aequaliter scriptoribus distribuam: ac literas de dietis petitionibus confectas secundum taxationes per dominum Benedictum Papam duodecimum ordinatas fideliter taxabo, dictas taxationes scienter

Clericorum ad
custodiam sigil-
lorum deputa-
torum:

Distributors:

nullatenus excedendo. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

Scriptorum: § 51. Quilibet autem scriptorum dictae Poenitentiarie praestabit iuramentum sub hac forma: Ego ..... scriptor Poenitentiarie domini Papae, iuro, quod officium meum fideliter exercebo, et quod ultra taxationes per dominum Benedictum Papam duodecimam ordinatas nil exigam vel recipiam per me vel per alium; nec super hoc committam fraudem aliquam sive dolum: et quod earumdem literarum quas scribam, vel aliarum ipsius officii, per me vel alium seu alios procurator pro pecunia vel aliquo munere non ero. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

Procuratorum: § 52. Quilibet vero procuratorum literarum dictae Poenitentiarie praestabit iuramentum sub hac forma: Ego .... procurator literarum Poenitentiarie domini Papae, iuro, quod fideliter et absque omni dolo et fraude huiusmodi procuratoris officium exercebo: et quod diligenter ac fideliter negotium, super quo habeo formare petitionem, inquiram, et dictabo vel dictari faciam, prout per illos, quorum erit negotium, vel per procuratores eorum informabor, nil addendo in facti substantia, vel etiam subtrahendo vel mutando: et quod pro petitionibus ordinandis et procurandis huiusmodi literis nihil omnino recipiam ultra taxationes per dominum Benedictum Papam duodecimam ordinatas. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

Clausulae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum constitutionum, ordinationum, inhibitionum, intentionis et voluntatis infringere, etc.

Datum Avinioni sexto idus aprilis, pontificatus nostri anno IV.

Dat. die 8 aprilis 1338, pontif. anno IV.

XIII.

Constitutio totius Ordinis canonicorum regularium Ordinis S. Augustini.

SUMMARIUM

Proœmium. — Causae sancientiendae constitutionis. — 1. Canonicorum recipiendorum forma. — 2. Probationis modus et locus. — 3. Canonicorum creatio ad quem spectet. — 4. Professio quomodo faciendâ. — 5. Clericus saecularis ad praebendam ullam non admittendus. — 6. Prioris claustralis electio quibus in monasteriis, et quomodo faciendâ. — 7. De capitulo singulorum conventuum. — 8. De capitulo annuo. — Praeside eiusdem: — Iis, qui eidem debent interesse: — Expensis eiusdem: — De tractandis in capitulo eodem. — 9. Capitulum provinciale quolibet quadriennio cogendum. — Qui eidem interesse debeant. — 10. Huiusmodi capituli legibus qui obstringantur. — 11. Capitulum expensae a quibus subministrandae. — 12. Quid sit agendum si tempore huiusmodi capituli cathedrales Ecclesiae suis careant pastoribus: — 13. Quadriennium pro capitulo celebrando quomodo intelligatur. — 14. Huiusmodi capitulum ubi celebrandum. — 15. Quae in eodem sint statuenda pro futuro capitulo. — 16. De numero venientium ad capitulum et electionum. — 17. Excommunicatio contra impediendos huiusmodi capitula, vel visitationis officium. — 18. Quietem et indemnitati monasteriorum consulitur. — 19. Distinctio provinciarum pro dictis capitulis celebrandis. — 20. De visitationum muniis. — Munus nullum recipiant. — Expensae quales eis subministrandae. — De secretis. — 21. Quibus de causis imponendae sint collectae, et quomodo. — 22. De studiis et magistris. — 23. De mittendis ad studia generalia. — Quibus et monasteriis seligendi. — Electio mittendorum a quibus, et quomodo faciendâ. — 24. Pensiones magistris, scholaribus, aliisque assignandae. — Penae contra dictas pensiones non solventes, vel aliis usibus applicantes. — 25. Pensiones huiusmodi unde sint educendae. — 26. De divisione librorum et promotione studentium. — 27. Regimen studentium

cui demandandum. — Huius facultates quales. — 28. Praesidentium munus quoad studentes. — 29. Quae per assumendos ad gradus servari debeant. — 30. Socius a quolibet canonico beneficiato habendus. — 31. Regulari disciplinae consulitur. — 32. Beneficiati subditi suis superioribus declarantur. — 33. De cura infirmorum. — 34. De congruo canonicorum numero in quolibet monasterio alendo. — 35. De servitoribus monasteriorum, Ecclesiarum, etc. — 36. Cavetur ne lauta convivia, immoderateque fiant sumpus. — 37. Quilibet religiosus cum socio incedat. — 38. De supradictis statutis observandis. — 39. De promovendis ad sacros ordines, — Et aetate competenti ad obtinenda beneficia. — 40. Vestes quales esse debeant. — 41. De licentia petenda ante egressum e monasteriis. — 42. De non alienando absque licentia Sedis Apostolicae. — 43. Ficti contractus prohibentur. — 44. Mutua quomodo recipienda. — 45. Locationes quibus de causis, et quo pacto faciendae. — 46. De registris et archivis conficiendis. — 47. Alimentorum subministraciones non differendae. — 48. Ab esu carnum quando abstinendum. — 49. De accubitu in dormitoriis. — 50. Privilegia, literae, instrumenta, aliaque mobilia et immobilia suo non movenda loco. — 51. De frequentia celebrationis missarum per sacerdotes: — 52. Et sacramentorum Poenitentiae et Eucharistiae per alios. — 53. De recitatione horarum canonicarum. — 54. De ornamentis et vasis sacris. — 55. Religionis huius canonici ad publica tribunalia non trahendi in criminalibus. — 56. Venationi vel aucupationi non incumbant. — 57. Arma intra Ecclesiarum septa, non teneant. — 58. Canonici suos superiores accusantes quo pacto audiendi. — 59. Disciplina regularis, ubi fuerit collapsa, quomodo reparanda. — 60. Contra peculum et proprietarios. — 61. Contra conspiraciones et coniurationes facientes. — 62. De fugitivis et eiectis. — 63. Per praemissa ordinariorum iuri non derogatur. — 64. Haec statuta quomodo publicanda.

**Benedictus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

**Ad decorem Ecclesiae sponsae Dei, et
sanctarum religionum fundatarum in ea,**

Proemium.

Bull. Rom. Vol. IV.

54

quae, licet diversis distinctae sint gradibus, in unius tamen verae fidei propositum coeuntes, eandem Ecclesiam venustant variis floribus meritum, pro iniunctae nobis apostolicae servitutis officio summis vigilis et indefessis studiis intendentes, ad ea, quae pro divini nominis laude, religionum ipsarum statum, puritatem, honestatem morum, regularis observantiae disciplinam, et sacrarum peritiam scripturarum respiciunt, labores nostros libenter impendimus, et opportunae sollicitudinis diligentiam adhibemus. Ideoque inter religiones alias in agro eiusdem plantatas Ecclesiae, ad religionem canonicorum regularium ordinis sancti Augustini, ab Christi gloriosis Discipulis in primitiva Ecclesia sacris institutionibus stabilitam, gerentes praecipuae caritatis affectum; ac nolentes, quae in eadem religione reformationis cognovimus, absque reformationis remedio praeterire: omnia quae in religione praedicta, tam a prima ipsius institutione, quam a sacris canonicis sunt salubriter instituta, omnino immota in sua firmitate manere censes; nonnulla, quae experientia deesse probavit, et supplenda dictae religionis utilitas, quinimo necessitas, persuadet, statuenda providimus, in ea perpetuis futuris temporibus observanda.

§ 1. Statuimus igitur, ut quando in Ecclesia cathedrali, monasterio, seu loco alio religionis eiusdem, canonicorum creatio fuerit faciendae, nullus recipiatur vel induatur in canonicum, nisi persona idonea, vel de cuius idoneitate spes verisimilis habeatur, et talis, quae iuribus in divinis vel aliis Deo possit et velit debite impendere obsequia opportuna; eo quod huiusmodi creatio et habitus traditio fiant publice infra ecclesiam monasterii, seu alium locum conventualem religionis eiusdem, nisi causa rationabilis eas alibi fieri suaderet, nullisque promissionibus seu obligationibus, cum iuramento vel sine, cuiquam faciendis. Quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur;

Causae seu
clendae consti-
tutionis.

Canonicorum
recipiendarum
forma.

quodque huiusmodi creatio seu habitus traditio non nisi personae seu personis religionis eiusdem, quae tunc etiam in Ecclesia, loco, seu monasterio praedictis fieri debeat, aliquatenus committatur.

Probationis
modus et locus.

§ 2. Si vero, qui creati fuerint in canonicos, infra probationis tempus, in loco, in quo saltem septem canonici resideant, necessario habeant residere; eisque idoneus et fidelis deputetur instructor, qui eos instruere valeat in divinis officiis et observantia regulari.

Canonice
creatio ad quem
spectet

§ 3. Caeterum si canonicorum creatio fuerit facienda, eaque pertineat ad praelatum, una cum capitulo vel conventu, vel cum consensu fieri debeat eorumdem. Si capitulum seu conventus, vel eorum maior pars, pure ad eam non procederent, vel creationi faciendae sine causa rationabili renuerent consentire, praelatus, ex quo sibi evidenter expediens vel necessarium apparebit, huiusmodi canonicorum creationem fieri debere, vel per praelatum et capitulum seu conventum, aut per illum seu illos, ad quem seu quos pertinuerit, concorditer deliberatum et definitum fuerit fore creationem huiusmodi faciendam; tunc praelatus moneat capitulum seu conventum, et in virtute obedientiae eis iniungat, ut pure ac secundum Deum, infra unius mensis spacium, ad dictam creationem cum eo in primo casu procedant, vel in secundo creationi faciendae suum praestent consensum. Quod si praefati capitulum seu conventus monitioni vel iniunctioni huiusmodi parere neglexerint vel recusaverint, creatio ipsa ea vice libere pertineat ad praelatum, dummodo per eum nil in praemissis factum fuerit fraudulenter. In casu autem devolutionis huiusmodi, praelatus faciendi eandem creationem cum consilio seniorum eorumdem capitali vel conventus, eligendorum per ipsum praelatum, tertiam partem numero ad minus facientium eorumdem capituli vel conventus, de personis idoneis, liberam habeat facultatem; ita tamen, quod tunc per di-

ctum praelatum tot et non plures creentur, quot, attentis facultatibus, a statu antiquo et debito locorum creandi seu creati rationabiliter fuissent, si praelatus et capitulum seu conventus in creatione huiusmodi concorditer convenissent. Rursus eorum arbitrium, qui ad privata suorum commoda reciprocantes affectum, faciendae creationi canonicorum huiusmodi nolunt aliter consentire, nisi concedatur eisdem, quod unus vel plures, quos maluerint seu nominaverint in canonicos creentur: penitus detestantes hoc deinceps omnino fieri prohibemus, decernentes concessionem huiusmodi (si quae eis factae fuerint) fore nullas; quodque nulli ex receptione seu creatione ex ea vel ob eam secuta, ius aliquid in loco, in quo seu ad quem fuerit, aliquatenus acquiratur. Insuper praemissis adicimus, quod capitulum vel conventus religionis eiusdem in novitate sui praelati nequeant eidem praelato vel alteri occasione ipsius facere gratiam super receptione vel creatione canonicorum plarium quam duorum, nec ad huiusmodi pro duobus gratiam faciendam, eos, nisi de libera eorum voluntate processerint, intendimus obligare.

Professio quo-
modo facienda.

§ 4. Praesenti quoque statuimus sanctione, quod singuli canonici religionis eiusdem professionem expressam faciant, non clandestine, sed patenter, et si commode fieri poterit, in Ecclesia et cum Missa; quod si forte praelatus, ad quem spectabit professionem ipsam recipere, tempore probationis elapso, per canonicum profiteri volentem, congruo loco et tempore humiliter requisitus, professionem eandem recipere, sine rationabili causa, renuerit, vel ultra debitum forte distulerit, dictus canonicus ex tunc in dicta Ecclesia vel monasterio ac membris ipsius, ad omnia idoneus censeatur, ad quae censeatur, si foret expresse professus. Teneatur tamen, quum ad hoc opportunitas se obtulerit, expresse nihilominus profiteri. Alioquin ex tunc ad praemissa, donec expresse fuerit professus, minus idoneus

habeatur: ac nihilominus possit per proprium praelatum ad profutendum expresse compelli. Praelatus quoque, qui professionem ab eo recipere renuerit aut distulerit, ut praefertur, ad ipsius professionem admittendam expresse per suum immediatum superiorem religionis eiusdem, seu per eum, ad quem pertinuerit, compellatur.

Clericus saecularis ad praebendam nullam non admittendus.

§ 5. Prohibemus insuper, ne in Ecclesia cathedrali seu monasterio, vel loco alio religionis eiusdem, quivis clericus saecularis vel laicus recipiatur ad praebendam, seu etiam portionem, nisi eidem Ecclesiae seu monasterio vel loco dederit primitus se et sua: nec huiusmodi praebenda seu portio ad vitam vel ad tempus vendatur, detur, seu alias concedatur eidem. Quicquid autem contra prohibitionem huiusmodi attentatum fuerit, omnino decernimus irritum et inane: ac nihilominus recipientes, vendentes, dantes et concedentes huiusmodi, ultra poenas a iure statutas, superiorum suorum arbitrio puniantur. Per praemissa vero non intendimus circa officia vel ministeria, aut alia obsequia opportuna, inibi consueta per saeculares clericos vel laicos exerceri, aliquid immutare.

Prioris claustralis electio quibus in monasteriis, et quomodo facienda.

§ 6. Ut autem dicta religio salubriter in omnibus dirigatur, in Ecclesia seu monasterio, locove alio collegiatio seu conventuali religionis eiusdem superiorem dictae religionis non habente, ac etiam in quolibet collegiatio seu conventuali loco duodecim vel maiorem numerum habente canonicorum (etiam si superiorem in ipsa religione habeat), necnon in alio loco etiam minorem duodecim numerum habente, in quo prior claustralis esse consueverit, constituitur huiusmodi prior claustralis, dictaque prioris constitutio fiat per illum seu illos, ad quem vel ad quos pertinuerit, cum consilio aliquorum seniorum illius loci, in quo constituetur; attentius providendo, quod persona, quae zelum religionis ordinatum habeat, quaeve existat idonea ad exercendum prioris claustralis

officium in loco, in quo constituta fuerit, assumatur. Dietus vero prior, quum eum abesse, vel sic impediri contigerit, quod incumbens sibi officium per se nequeat exercere, teneatur aliquem ex canonicis dicti loci ad hoc idoneum deputare, qui, huiusmodi absentia vel impedimento durante, vices ipsius gerat; nisi alieni ex privilegio seu statuto vel consuetudine, ratione dignitatis, personatus, vel alterius beneficii, in praemissis casibus gerere vices huiusmodi competere nosceretur; vel nisi dicti prioris superior aliquem ad hoc pro ipso priore duxerit deputandum. In loco autem, in quo secundum praemissa prior claustralis minime fuerit statuendus, praesidens tali loco, quum ipsum impediri vel abesse contigerit, ut de priore claustrali praemittitur, teneatur aliquem loco sui, quoad ea, quae ad officium prioris claustralis pertinent, deputare. Per hoc autem, quod volumus constitutionem dicti prioris fieri de consilio seniorum, non intendimus circa admonitionem ipsius de pristina observantia aliquid immutare.

De capitulo singulorum conventuum.

§ 7. Pro regulari disciplina attentius observanda in Ecclesia cathedrali, monasterio, locove alio conventuali religionis eiusdem, diebus singulis; in aliis vero locis, in quibus quatuor aut plures canonici fuerint deputati, saltem semel in septimana, et etiam saepius in eisdem (si in ipsis saepius, ac in quibusvis locis aliis non conventualibus totiens et quando est in eis fieri consuetum) regulare capitulum teneatur, in quo antequam ad tractanda alia procedatur, canonicorum excessus, transgressiones et negligentiae corrigantur, ac de disciplina et confirmatione regulari tractetur salubriter et agatur, nullo ibidem proterve aut clamose seu irreverenter se habere quomodolibet praesumentem.

De capitulo an-

§ 8. In singulis quoque Ecclesiis cathedralibus, monasteriis atque locis collegiatis seu conventualibus religionis praefatae principalibus, non ab aliis depen-

dentibus (etiãsi in eis alias non fuerit consuetum), et in singulis aliis locis religionis eiusdem habentibus membra sibi subiecta, aut si inibi solitum est capitulum celebrari, annis singulis capitulum celebretur, die videlicet ad hoc statuto, vel per ipsum capitulum annis singulis statuendo, in loco scilicet principali et non alibi, nisi evidens necessitas suaderet huiusmodi capitulum alibi celebrandum.

Præside eiusdem:

Praelatus autem loci principalis in loco, in quo celebrabitur ipsum capitulum, eidem capitulo omnino studeat personaliter interesse, cui etiam præesse debet. Quod si eum tunc ab eodem capitulo abesse contigerit, teneatur alicui idoneo loci et religionis eiusdem committere vices suas, qui intersit et præsit capitulo memorato, nisi ex privilegio, statuto vel consuetudine alteri hoc competere nosceretur. Ad huiusmodi autem capitulum abbates, præpositi, priores et administratores eidem loco principali immediate subiecti, necnon ubi fuerit consuetum, etiam canonici administrationem non habentes, extra Ecclesias, monasteria et loca prædicta morantes, personaliter convenire, impedimento cessante legitimo, aut impedimento huiusmodi subsistente, abbates, præpositi, priores et administratores præfati procuratorem idoneum sufficienter instructum, cum mandato legitimo causam seu causas impedimenti huiusmodi, et expresse iurandi in animas ipsorum constituentium causas huiusmodi fore veras, et reddendi rationem infrascriptam, et illa faciendi, quae facere possent, si essent præsentibus, potestatem continentem, ad ipsum capitulum dirigere teneantur. Is vero, qui tunc præerit dicto capitulo, cum quatuor senioribus per ipsum capitulum aut maiorem partem ipsius eligendis, an causæ huiusmodi sufficientes fuerint, arbitrabitur, vel eis non venientibus aut nullum talem procuratorem mittentibus, vel causas minus sufficientes prætendentibus, de poena condigna ob hoc talibus infligenda habeat extimare; quam ipse solus præsidens

lis, qui eidem dehent interesse.

infligendi, et alias contra ipsos absentes, si opus fuerit, auctoritate apostolica, prout iustitia et regularia instituta suaserint, procedendi habeat facultatem. Convenientes ad dictum capitulum vitam ducant communem, et faciant proportionaliter simul omnes expensas, nisi forte ex consuetudine vel statuto aut alia ordinatione rationabili incumberet alii seu aliis onus expensas huiusmodi faciendi, quos tamen si ex hoc, quod singulis annis fieri volumus capitulum memoratum, vel ex aliis supra vel infra statutis, ampliores expensas fieri contigerit, nolimus in expensis publicis plus solito onerari, sed tunc huiusmodi ampliores expensæ fiant per omnes simul proportionaliter, ut præfertur. Quod si forsitan aliquis ex locis prædictis, in quibus, ut præfertur, debet dictum capitulum celebrari, membra habeat adeo sibi remota, quod administratores principales dictorum membrorum nequeant annis singulis ad ipsum capitulum absque notabili dispendio convenire; tunc dictum capitulum teneatur ordinare, quando dicti administratores ad capitulum huiusmodi debeant convenire.

Expensis eiusdem:

In huiusmodi autem capitulo tractetur præcipue de reformatione morum et observantia regulari, ac corrigantur et reformentur in eo, quae super spiritualibus et temporalibus religionis eiusdem corrigenda fuerint et etiam reformanda, ipsoque capitulo perdurante, abbates, priores, præpositi ac archidiaconi caeterique administrationem habentes in religione prædicta, quovis nomine ceaseantur, de suis administrationibus eidem capitulo teneantur afferre et in scriptis tradere rationem, declarando videlicet si administrationes ipsæ aliquibus, et quantis, et ex quibus causis, quibusque personis, et qualibus obligationibus, et an sub usuris sint debitis obligatae, et an ipsa debita possint de rebus extantibus mobilibus persolvi, aliaque onera sibi, suisque administrationibus incumbentia supportari, sine debitorum augmento, et generaliter, an ad-

De tractandis in capitulo eodem.

ministraciones ipsae in casu desolationis, et quare, vel in statu prosperitatis existant. Huiusmodi autem rationum scripturae, continentes administrationum ipsarum tam onera, quam augmenta, in loco principali, cuius tenetur capitulum, sub fida custodia fideliter conserventur, eorum, a quibus ratio reddita fuerit, propriis subscriptionibus communitae. Volumus autem, quod ubi abbatibus, prioribus, praepositis, archidiaconis et aliis administrationem habentibus minime videretur expedire, sed periculosum esse revelare in dicto capitulo commoda seu augmenta, quae de administratione huiusmodi superessent, quatuor eligendis de dicto capitulo, duobus per ipsum abbatem seu praepositum vel priorem seu archidiaconum vel quemvis alium administrationem habentem, et duobus aliis per capitulum vel maiorem partem ipsius, qui quatuor huiusmodi officium in virtute obedientiae recipere teneantur, revelare praedicta, quae perspersint in quibuscumque rebus consistunt, fidelius teneatur eisdem quatuor sic electis, iuramentis in praesentia dicti capituli praestitis, quod non revelabunt praedicta, nisi cedentibus vel decedentibus iis qui reddiderint rationem, vel alia causa rationabili exigente: et tunc de licentia superioris sui, vel illius, qui dictam reddidit rationem.

§ 9. Constitutionem insuper concilii generalis de communi capitulo abbatum atque priorum abbates proprios non habentium, in singulis regnis sive provinciis faciendo, volentes exacta diligentia observari, statuimus quod in religione praedicta, in singulis provinciis per nos designatis inferius et distinctis, fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus, de quadriennio in quadriennium (salvo iure Dioecesan.) commune seu provinciale capitulum abbatum, praepositorum, priorum, cacterorumque praelatorum abbates seu alios praelatos superiores eiusdem religionis non habentium; nec non praepositorum, priorum, vel aliorum maiorum in Ecclesiis cathedralibus post antistites existentium, ac

post antistites ipsos regularem curam canonicorum habentium, quocumque nomine censeantur aut nuncupentur, sive praenominati exempti sive non exempti existant: ad quod universi convenient impedimentum canonicum non habentes, dictam constitutionem circa praefatum provinciale capitulum, et alia in ea tam provide, quam salubriter instituta in religione praefata irrefragabiliter observantes. Qui vero ad praefatum capitulum personaliter venire nequiverint legitime impediti, ad allegandam causam impedimenti huiusmodi, et probandam, necnon ad videndum ordinationes seu statuta atque mandata in dicto capitulo facienda, ac si idem taliter impeditus personaliter praesens esset, concanonium suum eisdem Ecclesiae, monasterii seu loci, si commode fieri possit, alioquin aliam personam idoneam cum sufficienti mandato causam impedimenti huiusmodi continente, et etiam potestatem in animam constituentis eundem iurandi causam huiusmodi veram esse, ad dictum capitulum mittere teneantur. Personae vero, quae praefuerint huiusmodi provincialibus capitulis celebrandis (quarum potestatem de uno provinciali ad aliud provinciale volumus perdurare), arbitrentur et decernant an excusationum causae dictorum non venientium ad capitulum sufficientes vel insufficientes existant, a quarum arbitrio seu decreto super hoc nulli appellare liceat, vel etiam reclamare. Non venientes autem ad dictum capitulum, legitimo impedimento cessante, aut quum subest impedimentum, procuratorem ad illud cum sufficienti mandato, ut praemititur, non mittentes, teneantur expensas, quas fecerint in veniendo ad dictum capitulum, morando, et redeundo facturi (1) iuxta praesidentium dicto capitulo, seu maioris partis eorum arbitrium extimandas in termino per ipsos praesidentes statuendo, de honis suae administrationis persolvere,

(1) Leg. forsitan: *expensas quas fecissent in veniendo ..... morando et redeundo, iuxta etc.*

Capitulum provinciale quolibet quadriennio cogendum.

Qui eodem interesse debent aut.

in utilitatem ipsius provincialis capituli convertendas, super quibus nulli in totum vel in partem gratia fieri valeat vel remissio indulgeri. Possint etiam dicti praesidentes eosdem ad earum solutionem per censuram ecclesiasticam auctoritate apostolica coercere, suosque processus et sententias publicare seu facere publicari in locis dicte religionis, provinciae tamen eiusdem. Et nihilominus alias contra non venientes praefatos (maxime si ut correctionem evitent, sive ut nesciantur status Ecclesiae vel monasterii eorumdem, vel alias malitiose se subtrahant), prout dictis praesidentibus, seu maiori parti ipsorum visum fuerit, procedatur. Circa praesidentes vero, ac visitatores in eisdem capitulis deputandos, et alia quaeque eis exequenda, illa serventur, quae in eiusdem generalis concilii, et felicitis recordationis Honorii Papae III praedecessoris nostri constitutionibus expressius continentur, prout statui et religioni congruit eorumdem, servatis tamen statutis, ordinationibus et adiectionibus nostris, supra et etiam infra scriptis.

§ 10. Ad haec, decernimus abbates, praepositos, priores ac maiores praefatos, capitula, conventus, cunctosque canonicos Ecclesiarum et monasteriorum eiusdem religionis, etiam si in ipsis Ecclesiis vel monasteriis sive extra ea, ubicumque prioratus, officia vel administrationes haberint seu moram traxerint, tam exemptos, quam non exemptos, dictorum capitulorum provincialium districtioibus, correctionibus et ordinationibus subiici et ipsis adstringi, eosque ad observationem illarum fore per praesidentes seu alios, ad quos pertinuerit, compellendos.

§ 11. Decernimus etiam quosque dictarum Ecclesiarum et monasteriorum vel aliorum locorum eiusdem canonicos (1) beneficia obtinentes ad contribuendum in expensis moderatis et rationabilibus per capitulum annale religionis eiusdem immediate praecedens taxandis, secundum suarum exigentiam facultatum, quas dicti

convenientes facient ad illa capitula eundo, morando et redeundo imposita, tam dictis conventibus secundum suarum exigentiam facultatum, de dictis expensis congrua fore portione, per eosdem convenientes auctoritate apostolica per remedia opportuna, sublato appellationis obstaculo, compellendos. Ordinariis locorum exemptis et non exemptis districtius iniungentes, quod nullum praedictis impedimentum apponant vel apponi permittant, sed legitime requisiti ea faciant executioni mandari et inviolabiliter observari.

§ 12. Quod si forte tempore, quo imminet provinciale capitulum celebrandum, contigerit Ecclesias cathedrales religionis eiusdem carere maioribus praefatis, vel monasteria seu loca religionis eiusdem suis vacare seu carere pastoribus, qui si adessent, adstricti forent ad conveniendum in provinciali capitulo memorato, capitula Ecclesiarum et conventus monasteriorum aliorumque locorum conventualium praedictorum teneantur personam sufficientem de gremio eorumdem (si commode fieri possit), alioquin aliunde transmittere ad huiusmodi capitulum celebrandum, ad faciendum et implendum omnia iuxta arbitrium praesidentium, quae facere possent et tenerentur prelati seu maiores praefati si venirent ad dictum capitulum, et in eo personaliter interessent.

§ 15. Quod autem praemittitur de provinciali capitulo de quadriennio in quadriennio celebrando, ad cuiuslibet haesitationis scrupulum amputandum, ad sanum referri volumus, ut scilicet, si provinciale capitulum fuerit celebratum, duobus futuris annis proximis ab illo valeat abstinere, eo in alio anno immediate sequenti omnimode celebrando.

§ 14. Huiusmodi vero commune seu provinciale capitulum apud unum de monasteriis religionis eiusdem ad hoc aptum, si in eadem existat provincia debeat celebrari. Alioquin celebretur in loco alio congruo et securo, de quo a die primi capituli celebrandi, et aliis ad hoc facien-

Quid sit agendum si tempore huiusmodi capituli cathedralis Ecclesiae suis careant pastoribus.

Quadriennium pro capitulo celebrando quomodo intelligitur.

Huiusmodi capitulum ubi celebrandum.

Huiusmodi capituli legibus qui obstringantur.

Capitulorum expensae a quibus submittuntur strandae.

(1) Deest aliquid, forsan *ordinis*.

tibus opportune providebunt illi, qui super hoc per Sedem Apostolicam deputati fuerint prima vice.

§ 15. Et ut super eodem capitulo et per illud ex tunc in posterum rationabilis ordinatio habeatur, in dicto primitus celebrando, et in aliis etiam per successiones temporum similiter celebrandis, praesidentes eisdem seu pars maior eorum provideant et ordinare procurent, per quem in sequenti capitulo sermo fieri, missaque debeat celebrari. Eligant quoque tam locum, in quo alia vice proxima huiusmodi capitulum fuerit celebrandum, quam eos, qui praesidentes esse debeant in eodem. Provideant etiam, qui abbates, quive praepositi seu alii ex eis, qui ad ipsum capitulum venire tenentur, qui et quot et quotiens Ecclesias cathedrales, monasteria et alia loca religionis eiusdem debeant usque ad aliud proximum sequens provinciale capitulum visitare.

§ 16. Caeterum prohibemus, ne venientes ad provincialia seu annualia capitula secum ducant vel duci faciant, seu permittant eversiones seu familiares numero superfluos seu quomodolibet excessivos, aut tales, de quibus praesumi valeat, quod alicui ad ipsa capitula venienti, aut in eis moranti, vel de illis redennti, aut Ecclesiis, monasteriis, prioratibus, vel aliis locis eorum inferant per se vel alios, in personis vel rebus, iniuriam vel offensam; vel quod in aliquo de dicto capitulo aut in Ecclesia vel monasterio sive loco, quibus illa contigerit celebrari, scandalum suscitare, vel turbationem facere, seu discordiam vel contentionem movere verisimiliter praesumatur, sed numero eversionum et familiarium statui cuiuslibet eorum congruo sint contenti. Si quis autem eorum scienter et ex proposito duxerit vel tenuerit aliquem vel aliquos ad inferendum iniuriam vel offensam huiusmodi ut turbetur vel impediatur imminens capitulum, vel aliquem seu aliquos ad hoc convocaverit, et ob hoc turbatio seu impedimentum sequuta fue-

rit vel sequutum, necnon quicumque alius de personis religionis eiusdem consentiens in praemissis extiterit, praestando auxilium vel favorem, scienter et ex proposito, ut praemissum est, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto.

§ 17. Eandem quoque excommunicationis sententiam quicumque religionis praelatae per se vel alium impediverit malitiose, scienter et ex proposito quominus dicta capitula, provinciale videlicet et annuale, et eorum quodlibet valeant celebrari, aut propterea praesumpserit cunctes ad illa, vel aliquod eorumdem, vel in eis morantes, seu de ipsis redeuntes, capere seu capi facere, seu captos destinare aut impedire, vel eis aut eorum familiaribus in personis vel rebus inferre damna, iniurias vel offensas, necnon quicumque ipsius religionis, qui ad hoc ne fiat aut impediatur visitatio malitiose et ex proposito praedicta vel eorum aliquod per se vel alium commiserit in personas abbatum, priorum vel aliorum proprios subiectos visitantium, vel in personas visitatorum, qui in provincialibus capitulis aut per abbates seu praelatos alios fuerint deputati, vel familiarium eorumdem, aut in bonis eorum, dum tamen propter hoc visitatio huiusmodi fuerit impedita, ipso facto incurrat. Praesidentes autem provincialibus et annualibus capitulis praelibatis, et eorum quilibet, postquam simpliciter et de plano eis constiterit, aliquem ex praedictis praefatam excommunicationis sententiam incurrisse, ipsum excommunicatum per omnia eiusdem religionis loca, de quibus eis videbitur, tamdiu solemniter publicent et faciant ab aliis auctoritate apostolica publicari, eos ad hoc per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellendo, donec excommunicatus huiusmodi condignam super hoc satisfactionem impenderit, et absolutionis beneficium meruerit obtinere. Possint autem ab huiusmodi excommunicationis sententia, congrua satisfactione praemissa, absolvi per

Quae in eodem sint statuenda pro futuro capitulo.

De numero venientium ad capitulum et eversionum.

Censurae intentantur contra impediens huiusmodi capitula, vel visitationis officium.

praesidentes praedictos provincialibus capitulis, et quemlibet eorumdem, quorum offensa concernet eorum provinciale capitulum, aut per visitatores deputandos ab eo; illi quorum offensa respiciet annuale capitulum, per praelatos qui huiusmodi annali seu annualibus capitulis praefuerint, aut per ipsos praelatos visitantes, seu per visitatores deputatos ab eis, congrua satisfactione praemissa, absolvi valeant, nisi forsitan offensa adeo gravis existeret, quod super ea Sedes Apostolica foret merito consulenda.

§ 18. Ut autem professores religionis eiusdem quietius et liberius valeant Domino famulari, districte praecipimus tam Dioecesanis, quam personis, quae provincialibus capitulis praesidebunt, ut advocatos, patronos, magnates, rectores, vice dominos, consules, milites et quoscumque alios per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescant, ne cathedrales Ecclesias, monasteria aut loca religionis eiusdem praesumant offendere in personis aut rebus eorum, eosque, si forte eisdem offensas intulerint, ad satisfaciendum eis compellere non omitant.

§ 19. Ut autem de provinciis, in quibus dicta provincialia capitula fuerint celebranda, distincta limitatio habeatur, nec de ipsis in posterum haesitetur, quamlibet provinciam quoad huiusmodi provincialia tenenda et celebranda capitula, prout sequitur, limitamus. In primis urbs Romana cum episcopatibus nobis immediate subiectis, in nostra speciali provincia constitutis, cum toto regno Siciliae pro una provincia computatur. Provincia Thebana, Creteusis, Atheniensis, Patracensis, Corinthiensis et Neopatenus, cum toto patriarchatu Constantinopolitano pro una. Regnum Cyprum pro una. Regnum Corsicae et Sardiniae pro una. Provincia Pisana, lanuens, Mediolanensis et Ravennas, cum episcopatibus Placentinensi, Ferrariensi et Ariminensi pro una. Patriarchatus Aquileiensis et Gradensis, cum provinciis Iadrensi, Spalatensi, Ragusinensi et Anti-

barensi pro una. Provincia Strigoniensis, Colocensis ac Guesnensis cum episcopatu Caminensi pro una. Rigiensis pro una. Salseburgensis, Magdeburgensis et Bremensis pro una. Coloniensis, Maguntiensis et Treverensis cum episcopatu Bambergensi pro una. Elredunensis, Viennensis, Aquensis, Arrelatensis pro una. Lugdunensis, Tharantasiensis et Bismutina pro una. Remensis et Senonensis pro una. Rothomagensis et Turonensis pro una. Burdegalensis et Bituricensis cum episcopatu Aniciensi pro una. Narbonensis, Tholosana et Ausitana pro una. Tarracoenensis et Caesaraugustana cum episcopatu Maioricensi pro una. Toletanensis, Hispalensis, Compostellanensis et Braccarenensis pro una. Cantuariensis et Eboracensis pro una. Tota Ibernia pro una. Regnum Scotiae pro una. Regna Daniae, Norvegiae et Suetiae pro una provincia deputantur. Si qui vero episcopatus vel monasteria aut loca alia dietae religionis existant, quae in aliqua dietarum provinciarum minime includantur, quoad dicta capitula provincialia intelligantur esse de illa provincia, cui viciniora existere dignoscuntur.

§ 20. Visitatores siquidem, qui secundum constitutionem dieti generalis concilii fuerint in provincialibus capitulis deputati, sint solliciti circa huiusmodi visitationis officium exequendum, et quantum statui et religioni eorum convenit, observare studeant, quae in dietis constitutionibus praefatorum concilii et Honorii sunt statuta. Quod si omiserint illa exequi negligenter, a praesidentibus provincialibus capitulis, quum eis huiusmodi negligentia nota fuerit, graviter arguantur, et per eos, prout qualitas culpa ipsorum exegerit, puniantur. Ut autem dictorum visitorum officium cum omni sinceritate procedat, districtius inhibebimus, ne quis visitor (1) sibi deputati eodem anno esse valeat visitor. Dieti autem visitatores et familiares eorum in Ecclesia cathedrali seu monasterio vel alio loco religionis ad

(1) Forsan *visitoris*.

Quietati et indemitati monasteriorum, consultiur.

Distinctio provincialium pro dietis capitulis celebrandis.

De visitorum munis.

quem visitationis causa duxerint declinandum, ultra duos dies nequaquam remaneant, nisi evidens necessitas foret, vel magna utilitas Ecclesiae, monasterii seu loci huiusmodi ampliore moram visitorum vel familiarium exigeret eorumdem: quo casu possint ulterius remanere, ita tamen quod id faciant de consilio seniorum dictae Ecclesiae seu monasterii sive loci. Dicti quoque visitatores vel familiares eorum, Ecclesiae, monasterio sive loco, cui officium visitationis impendunt, onerosi nequaquam existant, nec sumptuosas epulas quaerant, sed cum gratiarum actione recipiant quod honeste et competenter eis fuerit ministratum. Caveant insuper, ne quisquam ipsorum, aut familiares eorum per se vel per interpositam personam aliquam pecuniam huiusmodi, vel alia occasione quacumque, nisi pro expensis dumtaxat, et tunc secundum infrascriptum modum exigant, aut etiam a volente recipiant, necque aliquod munus quodcumque sit, vel qualitercumque, ut non quae sua sunt videantur quaerere, sed quae Christi: quod si fuerit contra praesumptum, duplum eius, quod receperint, Ecclesiae, monasterio sive loco, a qua vel quo id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur; alioquin duplum ipsum eis ultra dictum tempus restituere differentes, tamdiu sint ab officio beneficioque suspensi, quousque gravatis Ecclesiis, monasteriis sive locis de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant, nullis in hoc dantium liberalitate, remissione vel gratia valituris. Et nihilominus iidem visitatores, si opus fuerit, per praesidentes dictis capitulis provincialibus et eorum quemlibet, ad restitutionem praefati dupli, auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam et alia opportuna remedia compellantur. Concedimus tamen, ut praesidentes dictis capitulis, vel pars maior eorum, ordinare possint, prout et quando eis visum fuerit expedire, quod dicti visitatores expensas recipiant in pecunia, et eo casu, quo

Munus nullum recipiant.

Expensae quales eis ministrandae.

hoc duxerint ordinandum, dictas expensas, omni odio et favore remotis, moderari habeant et taxare; proviso tamen quod summa in constitutione, quam super moderatione procuratorum edidimus, quae incipit: *Vas electionis*, nullatenus excedatur. Iidem etiam praesidentes discrete provideant, ut, quum inter loca visitata et visitanda magna fuerit distantia, quantum quilibet eorumdem locorum, visitatus scilicet et etiam visitandus solvere habeant visitori pro suis sumptibus moderatis. Si tamen monasteria visitanda in facultatis sint collapsa, tunc de expensis, quas dicti visitatores facturi erunt occasione visitationis locorum huiusmodi collapsorum, provideatur eisdem de communi contributione in provinciale capitulo facienda. Ut autem via scandalis praecludatur, inhibemus visitoribus memoratis, ne illos seu eorum nomina, qui eis aliqua secreta in visitationibus revelaverint, praesumant aliis revelare, sed tunc demum dicti visitatores procedant super dictis revelatis, prout secundum canonica et regularia instituta fuerit procedendum. Quod si dicti visitatores contra inhibitionem huiusmodi revelaverint, seu eorum nomina detexerint, prout facti qualitas exiget, per praesidentes vel eorum quemlibet puniantur.

§ 21. Quum in provinciali et annali capitulis et aliis negociis expensae necessariae requirantur, ut onus divisum in partes levius supportetur, statuimus, quod in eisdem capitulis, cuiusquam contradictione vel absentia non obstante, pro communibus libertatibus defendendis, necnon necessitatibus, utilitatibus et aliis plerumque occurrentibus necessariis oneribus et expensis auctoritate apostolica imponantur collectae, subventiones seu contributiones, videlicet in capitulo provinciali, pro tangentibus ipsum capitulum, secundum arbitrium ipsius provincialis capituli, vel maioris partis eiusdem; in annuali vero capitulo, pro tangentibus ipsum annale capitulum, vel locum pri-

De secretis

Quibus de causis imponendae sint collectae, et quomodo?

capalem, ubi debet ipsum capitulum celebrari, secundum arbitrium praelati praesidentis ipsi annali capitulo, et definitorum, ubi definitores fuerint, et ubi non fuerint, secundum arbitrium ipsius capituli seu maioris partis eiusdem. Volumus tamen, quod libertates, necessitates seu utilitates, et alia, pro quibus huiusmodi collectae, subventiones seu contributiones fuerint imponendae, in eisdem capitulis provincialibus et annalibus clare et explicite ponantur, et aliter quam, ut praemittitur, imponi non possint, et si secus actum fuerit, impositio et processus, ac sententiae occasione huiusmodi impositionis facti, et latae, omni careant roboris firmitate, ac nihilominus restituatur eisdem quicquid occasione huiusmodi ab ipsis exactum fuerit et receptum. De dictis autem subventionibus, contributionibus seu collectis possit membris necessitatibus patientibus subveniri, prout expositis prius dictis necessitatibus annali capitulo, praedicti, quorum arbitrio subventiones, contributiones seu collectae huiusmodi imponi debuerint, in ipso annali capitulo fuerint arbitrati, proviso tamen quod administratores dictorum membrorum necessitatem patientium expendere habeant pro dictis necessitatibus quantum membra ipsa poterint sustinere. Ut autem in conservatione collectarum, subventionum seu contributionum huiusmodi adhibeatur cautela diligens et etiam opportuna, praecipimus, ut illae, quae impositae fuerint in capitulo provinciali, per tres bonos et fideles de illis, qui ad ipsum capitulum provinciale venire tenentur, in aliqua Ecclesia, monasterio seu alio loco convenienti et securo serventur; quae vero impositae fuerint in annali, per tres fideles canonicos loci, in quo imponentur (quorum unum ponat ille, qui praefuerit ipsi capitulo annali, alium vero priores et administratores, et tertium capitulum Ecclesiae seu conventus monasterii sive loci, ubi huiusmodi annale capitulum fieri debet), in una arca secreta tribus

diversis seris et clavibus fideliter custodiantur, et in usus dumtaxat, pro quibus impositae fuerint, convertantur. Pro iis autem collectis et subventionibus seu contributionibus fideliter conservandis, et ut praemittitur expendendis, dicti tres, qui ad hoc fuerint in provinciale capitulo deputati, praesent in praesidentium ipsius capituli, et alii praelati tres canonici in praelati, praesidentis et capituli seu conventus loci principalis, cuius annuale capitulum celebrabitur, praesentia, corporaliter iuramentum, nec imponi valeat alia contributio, quamdiu aliquid de prima contributione, quod sufficiat, contigerit superesse. Habeant autem praesidentes, et eorum quilibet, quoad huiusmodi provincialia capitula, similiter quoque praelati, seu alii, qui praerint dictis annalibus capitulis, quoad ipsa annalia capitula, auctoritate apostolica supradicta, exigendi, colligendi et levandi collectas, subventiones et contributiones praedictas, et contradictores et rebelles quoslibet eadem auctoritate per censuram ecclesiasticam, vel alia iuris, et ipsius religionis remedia, remoto cuiuslibet appellationis obstaculo, compellendi, et etiam puniendi, et exequendi libere suos processus et sententias super praemissis habitos, et praelatos in Ecclesiis cathedralibus, aliisve locis religionis eiusdem, quando et quotiens eis visum fuerit expedire, necnon etiam absolvendi (congrua tamen satisfactione praemissa) a dictis sententiis, et relaxandi atque tollendi, omnes processus et sententias eorumdem, et cum eis, qui dictis ligati sententiis per simplicitatem et juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, celebrando divina, vel se ingerendo eisdem, irregularitatem incurrerint, super irregularitate huiusmodi dispensandi liberam potestatem.

§ 22. Quoniam per exercitium lectionis studentes literarum scientiis imbuuntur, nos cupientes, ut viri religionis eiusdem in primitivis, et deinde in divini et ca-

De studiis et
magistris

nonici iuris scientiis instruantur, statuimus quod in qualibet Ecclesia cathedrali, monasterio, locove alio conventuali seu collegiato dietae religionis, cui ad hoc suppetent facultates, habeatur magister, qui canonicos doceat infra septa locorum in scientiis, videlicet, grammatica, logica et philosophia, proviso attentius, ut saeculares instruendi cum ipsis canonicis, docende in eisdem monasteriis sive locis nullatenus admittantur. In Ecclesiis tamen cathedralibus religionis eiusdem iura super hoc edita observentur. Provideatur autem quotidie praefato magistro, si alius quam canonicus eiusdem loci fuerit, sufficienter in pane, viuo et pitantia, per illos qui talia tenentur in eadem Ecclesia, monasterio sive loco, canonicis ministrare. Eidem quoque magistro pro vestimentis et calceamentis ac salario congrua pensio annua assignetur, supra summam viginti librarum turonensium parvorum nequaquam excedens, quae de infrascripta communi contributione solvatur, donec pro ea certi et perpetui redditus fuerint assignati. Si vero in locis praedictis fuerit canonicus ad huiusmodi instructionem idoneus, per superiorem suum, ad quem hoc pertinet, deputetur instructor, et ad hoc, si necesse fuerit, compellatur, cui siquidem instructori canonico, ultra victum et vestitum, pro libris emendis et aliis necessitatibus suis, iuxta dispositionem superioris sui, decem librae parvorum turonensium assignentur. Praelati vero, seu alii, ad quos spectaverit, canonicos instruendos dociles tam de capite, quam de membris, cum consilio seniorum eligere, et de ipsorum certo numero ac de locis et temporibus, quibus lectionibus quibusve divinis officiis, seu obsequiis aliis opportunis intendant, ordinare pure et provide teneantur. Si tamen dicti canonici instruendi teneri et iustrii commode in loco principali nequiverint, et propter hoc fuerit hactenus consuetum, ipsos instruendos in aliquo de membris ipsius loci teneri atque instrui, non inten-

dimus circa hoc, dummodo ibidem vigeat observantia regularis, aliquid immutare. Possint autem praefatus magister seu instructor et instruendi cum consilio seniorum, prout expediens enim fuerit eis, ad quos pertinuerit, removeri, et per eos loco eorum, qui remoti fuerint, alii subrogari. Praecipimus insuper cunctis visitatoribus in provincialibus capitulis deputatis, quod ea, quae sunt de magistro seu instructore et personis instruendis, et aliis circa haec superius ordinata, faciant auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam et alia opportuna remedia, appellatione remota, firmiter observari. Et nihilominus, ea quae super praedictis fecerint et invenerint, praesidentibus capitulo provinciali referant, qui etiam auctoritate apostolica si eis, vel maiori parti ipsorum visum fuerit, contra negligentes vel rebelles in praemissis procedat, sicut videbitur expedire.

§ 25. Quia vero expedire dignoscitur, ut iidem canonici, postquam in scientiis primitivis fuerint eruditi, ad sacrae theologiae vel canonum transeant facultatem, statuimus ut Ecclesia cathedralis, monasterium, prioratus vel locus alius religionis eiusdem, cum membris inferius declarandis, de quolibet vicenario numero canonicorum unum aptum canonicum huiusmodi scientiis acquirendis ad generalia seu solemnia Studia mittere, et cuilibet mittendorum ipsorum teneantur de infrascripta annua pensione providere. Huiusmodi autem vicenarium numerum sic volumus computari, ut videlicet illi dumtaxat canonici numerum ipsum efficiant in hoc casu, qui fuerint in Ecclesia, monasterio vel loco alio principali et in loco alio ei subiecto habente octo vel plures canonicos, praeter priorem seu administratorem loci subiecti et ipsorum, cum canonicis eiusdem Ecclesiae seu monasterii et loci alterius principalis in computatione ac missione huiusmodi coniungantur. Quod si forsan ultra dictum numerum vicenarium aliqui superessent, qui tamen vicenarium alium

De mittendis ad studia generalia

Quibus a monasteriis seligendi

non complement, non propter hoc arentur aliquem mittere ad Studia praelibata. Ubi autem huiusmodi Ecclesia, monasterium, sive locus ad mittendum plures ad praedicta Studia, quam praemittitur, adstringeretur, ad consuetudinem vel ordinationem aliam seu statutum, non intendimus consuetudini, ordinationi seu statuto huiusmodi per praemissa aliquatenus derogare. Si vero in huiusmodi Ecclesia, monasterio vel loco alio principali vicenarius canonicorum numerus non exstat, numerus tamen maior senario sit ibidem, teneantur visitatores, per provinciale capitulum deputati, quum in ea vel eo visitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus et oneribus huiusmodi Ecclesiae, monasterii sive loci, et si, huiusmodi oneribus supportatis, inveniant facultates sufficere pro uno vel pluribus canonicis ad dicta Studia destinandis, relationem de hoc faciant in provinciali capitulo subsequenti, in quo praesidentes cum consilio et assensu maioris partis capituli ordinent auctoritate apostolica iuxta huiusmodi suppetentiam facultatum, de uno vel pluribus canonicis ad eadem Studia destinandis. Eligantur autem ipsi canonici mittendi, prout ad scientias theologiae vel iuris canonici, seu magis ad unam quam ad alteram aptiores poterint inveniri, sic tamen quod (si tot apte reperiantur pro ipsius theologiae studio) ad minus medietas mittendorum, pro ipsius theologiae studio destinetur, et qui electus fuerit ad unam de iis scientiis, ad aliam proprio arbitrio nequeat se transferre: quod si fecerit, de Studio revocetur. Ut autem ad electionem canonicorum ad praedicta Studia mittendorum sincere et celeritate congrua procedatur, capitulum Ecclesiae cathedralis religionis eiusdem, septem; abbas vero, prior et quivis alius praelatus monasterii seu prioratus et loci conventualis religionis eiusdem, habentis vicenarium aut maiorem numerum canonicorum, quinque; habentis vero numerum minorem vicenario, tres canonicos

Electio mittendorum a quibus, et quomodo faciend.

seniores, qui dietam electionem facere habeant infra quinque dies post festum B. Mariae Magdalenae, quod primitus a publicatione huiusmodi nostrae constitutionis in eorum capitulis annualibus facta occurrerit, et deinde singulis annis in perpetuum, quotiens electio de canonicis, ut praemittitur, mittendis extiterit facienda, infra idem tempus eligere teneatur. Seniores autem ipsi antequam ad huiusmodi electionem procedant, iuramentum praestent (ad quod praestandum per superiores suos, si opus fuerit, eos volumus coarctari) quod, timore, amore, odio, pretio seu favore reiectis, illos ex canonicis in scientiis primitivis et regularibus observantis informatis, ac vita et moribus commendandis, eligant ad Studia supra dicta, quos magis dociles et aptiores esse crediderint ad alterutram, ex theologiae et iuris canonici scientiis, ad quam fuerint destinandi. Quum vero dicti seniores praestiterint huiusmodi iuramentum, teneantur infra tres dies cum consilio instructoris, si canonicus extiterit, iuramento simili adstringendi, coram Ecclesiae cathedralis capitulo vel abbate vel priore vel alio praelato praedictis, mittendos praefatos eligere. Electione autem facta per seniores eosdem vel maiorem partem numeri eorumdem, cum consilio, ut praemittitur, instructoris, is ad quem pertinuerit, licentiam eundi ad Studia supradicta infra sex dies, post habitam de dicta electione notitiam, eis concedere sit adstrictus. Iidemque electi mittendi ad Parisiense Studium, illuc in Exaltatione S. Crucis, alii vero ad alia Studia destinandi, illuc in S. Lucae diebus festis, vel circa, adesse procurent. Quod si forsan dictum capitulum infra praedictos quinque dies praefatos septem seniores non elegerit; aut si, ipsis septem ab eodem capitulo, vel dictis quinque seu tribus senioribus a praefato abbate seu priore vel alio praelato, ut praefertur, electis, iidem seniores vel eorum pars in casu quolibet praedictorum infra dictos tres dies huiusmodi

canonicos mittendos non duxerint eligendos; ex tunc in Ecclesia cathedrali, ad illum, qui praest in regularibus disciplinis post antistitem, in monasterio vero, seu prioratu, locove alio, ad abbatem seu priorem vel alium praelatum, eo ipso huiusmodi electio devolvatur. Ille vero, ad quem ipsa electio fuerit devoluta, electionem dictorum mittendorum, infra triduum post notitiam devolutionis huiusmodi, cum consilio quatuor canonicorum districtorum suae Ecclesiae seu monasterii aut loci vel prioratus huiusmodi, quos ad hoc elegerit, et simili adstrinxerit iuramento, facere teneatur. Qui vero in praemissis repertus fuerit deliquisse, prout delicti qualitas exegerit, puniatur; nihilominus iis, quae circa haec negligenter omissa vel dolose commissa fuerint, suppleendis quantocius, et etiam reformandis.

§ 24. Quoniam insistentes literarum studiis diversa subire oportet onera expensarum, praedictis canonicis, qui mittentur ad Studia generalia, magistris et baccalariis legentibus ac scolaribus studentibus, in subsequentibus quantitibus pro expensis huiusmodi, fore decernimus pensiones annis singulis ministrandas; videlicet in theologia, magistro sexaginta, baccalario quadraginta, ac scholari similiter quadraginta. In iure vero canonico, doctore quinquaginta, baccalario vero ac scholari, cuilibet eorum videlicet, triginta quinque libras turonensium parvorum vel earum valorem in alia moneta, tam pro victualibus et vestimentis, quam pro libris et quibuscumque necessitatibus aliis eorundem. Si autem in aliqua Ecclesia, monasterio sive loco est taxatum sive ordinatum, quod et quantum assignari debeat canonico in Studio existenti, illud detur et assignetur loco pensionis praedictae, etiam si eandem excedat, ei qui, ut praemissum est, ad Studium transmittitur. Ubi vero huiusmodi taxatio vel ordinatio non est facta, volumus, quod ii, qui tenentur canonicis residentibus in suis Ecclesiis, monasteriis seu locis, de

victualibus et vestibus providere, provisionem huiusmodi iis, qui mittentur ad huiusmodi Studia (etiam si taxationem dictarum pensionum excedat), loco pensionum huiusmodi, integraliter facere teneantur. Quod si huiusmodi taxatio, ordinatio sive provisio ad summam dictarum non ascendent pensionum, de infra-scripta communi contributione, id quod ei defuerit, suppleatur. Et si forte taxatio, ordinatio seu provisio praefatae, non in pecunia, sed in aliis rebus ipsis canonicis consueverint assignari, ne super alienatione earum possit altercatio suboriri, in primo annali capitulo Ecclesiae, monasterii sive loci eorum, qui mittentur ad Studia, tres probi viri per ipsum capitulum vel maiorem partem ipsius deputentur, qui in pecunia valorem provisionis eiusdem computando, ea, quae computanda fuerint de bono et aequo, et compensando unum annum cum alio, debeant aestimare; quae quidem promissiones, pensiones seu alia, quae loco earum fuerint assignanda, per eos, qui ad eorum solutionem tenebuntur, in festo Assumptionis B. Mariae anno quolibet, collectoribus ad eorum collectionem deputatis, integraliter persolvantur, et per eos illis videlicet, qui ad Studium Parisiense in festo Exaltationis S. Crucis, vel circa illud; eis vero, qui ad alia Studia generalia vel solemnia fuerint deputati, in festo B. Lucae, vel circa, singulis annis infallibiliter transmittantur. Si quis vero abbas, praepositus, prior vel administrator vel quicumque alius, qui ad praedicta solvenda tenebuntur, illud quod ipsorum quilibet pro rata contingente in termino ad hoc statuto solvere dictis collectoribus non curarent, teneantur ex tunc ultra quantitatem ad quam erunt, ut praemittitur, obligati, quantam partem eiusdem quantitatis nomine poenae solvere dictis collectoribus infra mensem. Quod si non fecerint, sit eis eo ipso tamdiu Ecclesiae interdictus ingressus, donec tam principalem quantitatem, quam huiusmodi quin-

Pensiones magistris, scholaribus, aliisque assignandae.

Poenae contra dictas pensiones non solventes, vel aliis usibus applicantes.

tam partem duxerint persolvendas. Et si ex tunc per quatuor menses pertinaciter huiusmodi substinuerint interdictum, sicut ipso facto tamdiu a divinis suspensi, donec utramque duxerint persolvendam, nulla sibi permissione praemissorum quomodolibet profutura. Quantitas autem huiusmodi poenae nomine, ut praemittitur, exsolvenda, in acquisitione librorum utilium et profectus alios dietorum studentium, iuxta superioris eorum arbitrium, convertatur. Quod si priores, propositi vel alii administratores quicumque, qui non praesunt collegio, nec habent per electionem assumi, abbatibus tamen seu praefatis aliis religionis eiusdem subiecti, huiusmodi summas solvere contempserint, et praenominatas poenas per alios quatuor menses immediate sequentes substinuerint animis induratis, excommunicationis incurrant sententiam eo ipso: a qua, satisfactione praemissa, possint absolvi, tam per dioecesanum locorum, quam per praesidentes deputatos in capitulis provincialibus illius provinciae cuius erunt, vel alterum eorumdem. Quod si huiusmodi sententiam per annum animis pertinacibus substinuerint, eo ipso quibuscumque obtentis beneficiis sint privati, per illos, ad quorum collationem vel aliam dispositionem pertinuerint, libere personis aliis conferendis. Nullus autem cuiuscumque conditionis, dignitatis aut status, sive collector pensionum huiusmodi, seu reddituum assignandorum, pro ipsis aliquid sibi vel alteri seu usui cuiuscumque de praefatis pensionibus vel fructibus, redditibus seu proventibus, qui assignabuntur pro pensionibus ipsis, quomodolibet applicare vel alienare praesumat, in diminutionem pensionum, seu praedictum studentium praedictorum. Si quis autem collector vel quisvis alius adversus hoc aliquid applicaverit vel alienaverit, nec non collector, qui dictas pensiones in supradictis terminis eisdem studentibus mittere non curaverit, prout culpae qualitas exegerit,

per illos ad quos pertinuerit, puniatur, et nihilominus si solvendo fuerit, de damois et interesse satisfacere compellatur.

§ 25. Ut autem onus pensionum huiusmodi levius supportetur, contributiones, quae pro pensionibus studentium et instructorum praedictorum fuerint faciendae, solvantur per capitulum Ecclesiae cathedralis, et per abbatem, priorem, praepositum seu conventum et quemvis alium administratorem monasterii, prioratus, locive alterius religionis eiusdem, necnon beneficiatis quorumbilibet beneficiorum canonicalium ad Ecclesiam, monasterium, prioratum vel locum alium, beneficiumque vel dependentium ab eodem, iuxta divisionem inter eos omnes, secundum taxationem vel extimationem decimae in taxatis, in non taxatis vero beneficiis secundum taxationem proportionaliter et rationabiliter iuxta valorem ipsorum, in primo cuiuslibet Ecclesiae cathedralis, monasterii sive prioratus vel alterius loci ipsius religionis annuali capitulo, faciendam per illum, qui eidem capitulo praerit, et per ipsum capitulum seu maiorem partem ipsius: quam, si forte in huiusmodi annuali capitulo illius provinciae et quilibet ipsorum praesidentium, ac visitatores per dictum provinciale capitulum deputati, et eorum quilibet, ipsos auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam et alia opportuna remedia, ad illam faciendam (appellatione cessante) compellere teneantur; donec ea, quae per communem contributionem in supplementum huiusmodi dari debent studentibus et instructoribus praefatis, certis et perpetuis redditibus de novo pro his acquisitis fuerint assignata. Si qui vero ex praedictis beneficiatis proventus habeant adeo tennes et exiles, quod secundum communem extimationem non sufficient supportandis eius necessariis oneribus ad vitam contributionis huiusmodi, ad eandem contributionem minime teneantur. Ad haec prohibemus, ne ulli canonico quodcumque beneficium, quantumcumque mo-

Pensiones huiusmodi unde sint educendae

dicum, vel aliam pensionem habenti, nisi illo vel illa omnino dimissa vel dimisso, aliqua de dictis pensionibus studentium assignetur: quod si secus actum fuerit, nullius penitus sit momenti. Si vero ipsi canonico huiusmodi pensionem studentium obtinent, beneficium aliquod quantumcumque modicum conferatur, volumus, quod adepta possessione ipsius, cesset ipsa pensio ipso facto, eaque privatus existat, studenti alteri assignanda, ut non desit studens de numero instituto, nec per literas a Sede Apostolica vel legatis ipsius super provisione canonicorum aut quorumlibet aliorum obtentas, de pensione aliqua studentium praedictorum cuiquam valeat provideri; nec possit alicui alteri, nisi fuerit de studentibus, ipsa pensio per aliquem assignari, alias nulla sit assignatio huiusmodi ipso iure, et tam assignans, quam recipiens, ad restitutionem eorum, quae inde recepta fuerint, teneantur, quae in libris vel aliis necessitatibus dictorum studentium convertantur, alienatione quoque librorum, qui dietis studentibus fuerint deputati, seu distractione vel etiam obligatione ipsorum penitus interdictis, nisi studens huiusmodi utiliores libros emat, et etiam id faciat licentia sui immediate superioris obtenta, volentes quod libri praedicti, defunctis eisdem studentibus, ad Ecclesias, monasteria et loca, ad quae pertinuerint, libere revertantur.

§ 26. Volumus etiam quod si in ecclesia, monasterio et loco alio religionis eiusdem libri multiplicati fuerint, libris necessariis in ecclesiis, monasteriis et locis aliis remanentibus, caeterorum librorum per antistitem, abbatem seu alium ad quem pertinuerit, de consilio sui capituli seu conventus, vel maioris partis ipsorum, fiat conveniens distributio inter studentes eodem; fiatque prius de personis studentium, quibus dicti libri tradentur, et librorum nominibus praedictorum memorialis scriptura, quae in ecclesia, monasterio seu loco huiusmodi conservetur: proviso tamen

quod pulchriores et utiliores in eisdem ecclesia, monasterio sive loco debeant remanere. Si quis vero de studentibus ipsis per se vel per alium, librum seu libros huiusmodi, qui sic pervenerint ad eundem, contra hoc distraxerit aut obligaverit, eo ipso sit inhabilis per biennium ad quodcumque beneficium obtinendum, et nihilominus de Studio revocetur et loco suo alius subrogetur, et etiam per suum superiorem, prout facti qualitas exegerit, puniatur. Possit tamen dictus super inhabilitate huiusmodi dispensari, si superiori visum fuerit expedire. Ubi autem erit aliquis de ipsis studentibus, qui sit vitae laudabilis, et alias idoneus ac discretus, et ad baccalariatum vel magisterium dispositus vel habilis, de cuius fructu scientiae acquirendae possit verisimilis spes haberi, prior dictorum studentium, qui erit pro tempore, cum consilio aliquorum studentium eorundem proborum scribat praesidentibus antedictis, ut proprio praelato ipsius mandent et ordinent cum eodem quod talem de Studio non revocet, sed eum in scientia proficere, et ad statum baccalariatus et honorem magisterii pervenire, lecturamque continuare permittat; ipsumque et alios similes, quos in scientia laudabiliter proficere noverit, dignis attollat laudibus, honoribus et promotionibus efferat opportunis. Provideant quoque praesidentes et alii praelati convenientes in ipso capitulo provinciali, quod canonici ad dicta Studia transmittendi, prout convenientius et commodius fieri poterit, insimul commorentur, saltem quinque vel quatuor ad minus; et quatuor vel quinque huiusmodi duobus servitoribus sint contenti.

§ 27. Praeacere nempe volentes et etiam providere ut dietis scholaribus in dietis Studiis pro tempore morantibus regularis non desit salubre gubernaculum disciplinae, ordinamus quod in capitulis provincialium, in quibus erunt huiusmodi studia, praesidentes unum de iis qui debent ad provinciale capitulum convenire, vicium

De divisione librorum et promotione studentium

Regimen studentium cui demanda

loco ubi Studium erit (quem, quotiens eis placuerit, ponere valeant et mutare), deputent et assignent qui ex dietis studentibus unum inibi priorem studentium constituat, per annum solummodo duraturum, quem tamen priorem, tam ipse, quam etiam praesidentes et quilibet eorundem, mutare valeant infra annum, si et quotiens eis videbitur expedire. Constitutur autem ipse prior talis, qui sit potens in opere et sermone, ut canonicos studentes pensionarios et alios etiam beneficiatos in bono instruat, et a malo studeat revocare; ipsosque, quotiens sibi videbitur expedire, convocet ad alium locum competentem, eisque quoad regularem praesideat disciplinam. Et potestatem habeat illos corrigendi, puniendi et absolvendi, et cum eis dispensandi, quamdiu in ipsis Studiis moram traxerint, ab omnibus, a quibus et super quibus, et prout posset superior post antistitem, vel abbas seu praelatus alius eorum proprius in Ecclesia, monasterio vel alio loco unde claustrales existunt; ipsosque informandi et instruendi et tenendi sub regularibus disciplinis, et illos etiam coercendi, ne vagentur, vel actibus seu operibus vacent illicitis, sed studeant et proficiant, sicut decet, vivantque laudabiliter et honeste. Provideat insuper idem prior studentium quod dicti canonici pensionarii studentes expensas faciant moderatas, non superfluas, nec aliquatenus excessivas, eosque cogat ad reddendum de receptis et expensis in fine mensis cuiuslibet, et prout alias sibi videbitur, rationem illi vel illis providis et discretis quos idem prior ad id duxerit deputandos, et quando ipsorum studentium conditio seu demerita suaserint eos a Studio revocandos, idem prior teneatur id (coasulte tamen et caute) antistiti, abbati vel alii praelato eorum proprio per suas literas intimare: iidemque antistites, abbas seu praelatus proprius eos revocare debeat, et in locis eorum totidem canonicos subrogare per modum suprascriptum, appellatione, contradictione vel reclamazione re-

iectis. Concedimus quoque praedicto priori canonicos studentes pensionarios et alios etiam beneficiatos, quamdiu fuerint in ipsis Studiis, ab excommunicationis, suspensionum et interdictionum sententiis, per statuta provincialia seu cuiusvis Ecclesiae, monasterii sive loci dictae religionis, vel per dioecesanum contra studentes in locis ubi erunt Studia generaliter promulgatis, congrua satisfactione praemissa, iuxta formam Ecclesiae auctoritate apostolica absolventi, et cum eis super irregularitate, quam sic ligati celebrando divina seu alias se ingerendo eisdem per simplicitatem et iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clavium) incurrerint, dispensandi auctoritate praedicta liberam potestatem. Per hoc vero dictos canonicos studentes a potestate antistitis vel aliorum ordinariorum suorum vel alterius praelati sui, nolumus aliquatenus eximere vel etiam liberare. Quilibet autem dictorum canonicorum religionis eiusdem, huiusmodi Studiis insistens, pensionarius et alius etiam beneficiatus, praelato eorum priori de quinque solidis turonensium parvorum vel eorum valore in alia moneta providere annis singulis teneatur, ad quorum solutionem idem prior possit eosdem per censuram ecclesiasticam et alia ipsius religionis remedia, auctoritate apostolica, remoto appellationis obstaculo, coercere. Idem tamen prior sumptus nunciorum subeat, quos pro praemissis duxerit transmittendos.

§ 28. Dicti quoque praesidentes in singulis eorum provincialibus capitulis deputent aliquem de illis qui debent ad dictum provinciale capitulum convenire, idoneum ac vicinum Studio, in quo studentes huiusmodi morabuntur: et tam huiusmodi deputatus, quam etiam visitatores in provinciali capitulo ordinati diligenter ac fideliter se informant an ea, quae per eos de studentibus et eorum pensionibus et aliis circa haec statuta et ordinata existunt, fuerint effectui mancipata: et si qua invenerint non completa,

Illius facultates quales.

Praesidentium munus quoad studentes.

eorum plenam relationem et etiam informationem, qualiter compleri possint, faciant in proximo provinciali capitulo eorundem, in quo ordinari debeat quod efficaciter compleantur. Habeant insuper praesidentes praefati et quilibet eorundem faciendi compleri et inviolabiliter observari, auctoritate apostolica, omnia et singula supra dicta, necnon contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam et per alia iuris seu ipsius ordinis remedia, sublato appellationis obstaculo, compellendi, et processus et sententias eorum in locis religionis eiusdem solemniter publicandi, et illos, qui sententias eorum incurserint, congrua satisfactione praemissa, iuxta formam Ecclesiae absolvendi; et cum illis qui huiusmodi ligati sententias per simplicitatem et iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clavium) divina celebrarint officia, vel ingesserint se eisdem, super irregularitate per eos exinde contracta, auctoritate praedicta dispensandi liberam facultatem.

§ 29. Rursus statuimus et etiam ordinamus quod nullus religionis eiusdem ad recipiendum magistratus seu doctoratus honorem de caetero assumatur, non praestito per eum primitus iuramento in praesentia dicti prioris studentium ac sex proborum et discretorum ex studentibus antedictis, quod in assumptione ipsius honoris, vel ante vel post, eius occasione, circa cibos, vestes vel alia non expendet per se vel alium, undecumque haberit vel fuerit sibi datum, nec quantum in eo fuerit, a quibusvis aliis expendi permittet ultra valorem duorum millium turonensium argenti. Illi etiam qui ad baccalarium fuerint assumendi, iuramentum praestare similiter teneantur in praesentia prioris studentium et quatuor proborum et discretorum de studentibus memoratis, quod huiusmodi sui baccalarium praetextu ipsa die qua baccalarium erunt, vel ante seu post, nullum festum seu convivium faciant, per se vel alios, aut quantum in eis fuerit fieri permittent a quibuscumque aliis, etiam eorum consanguineis vel

amicis. Ad hoc statuimus et etiam ordinamus quod quilibet ipsius religionis, qui in dicto Parisiensi vel in aliquo alio generali Studio per sex annos in theologia studuerint, in aliis primitivis scientiis prius sufficienter instructi, et alias sufficientes ad hoc et idonei reperti, possint in ipso Parisiensi Studio cursus Bibliae facere consuetos; qui vero per octo annos in theologia studuerint, librum Sententiarum legere valeant (si ad hoc sufficientes fuerint) in Parisiensi Studio praelibato, et quod in eodem Parisiensi et alio quocumque Studio, in quo ad magisterium in theologia licentia dari poterit seu consueverit, quum digni ad hoc reperti extiterint, ad magisterium et doctoratum in theologia libere admittantur. Illi vero religionis eiusdem, qui in ipso Parisiensi Studio vel quovis alio Studio generali audiverint iura canonica per sex annos, de quibus per tres annos ad minus audiverint Decretum (dummodo sufficientes et idonei fuerint), possint ad baccalarium et lecturam iuris canonici sive Decretorum in eodem Parisiensi vel in alio generali Studio in eappa ipsi facultati congruenti assumi. Qui vero per quinque annos in Parisiensi vel in alio generali Studio iura canonica ut baccalarium legerint, et de hoc primo fidem fecerint per eorum proprium iuramentum et duorum aliorum testimonium, iurantium, se credere eos recte intrasse, possint, si voluerint, in eappa similiter eidem facultati congruenti, ad magisterium in Decretis vel ad lecturam Decretorum in eodem Parisiensi et quolibet alio Studio generali, dilatione et difficultate malitiosa et impedimento quibuscumque sublatis, sicut ibidem consueverunt, assumi caeteri clerici saeculares. Et per cancellarium Ecclesiae Parisiensis Studii vel per illum ad quem pertinuerit, ad huiusmodi magisterium seu doctoratus honorem promoveantur libere, et etiam admittantur: non obstantibus quibuscumque statutis et consuetudinibus Ecclesiarum, monasteriorum et aliorum locorum

Quae per assumendos ad gradus servari debeant.

religionis eiusdem; necnon Parisiensis et aliorum quorumcumque Studiorum contrariis iuramentis, confirmationibus apostolicis et quibusvis firmitatibus aliis roboratis; et illis praesertim quibus in eodem Parisiensi Studio caveri dicitur, quod nullus possit legere cursum Bibliae, nisi ibidem studuerit septem annis; nec permittatur legere Sententias, nisi ibidem studuerit decem annis, quodque nullus canonicus vel religiosus alius legat ibidem iura canonica, vel ad baccalariatus gradum aut magisterii honorem in iure canonico permittatur assumi, seu quod nullus regularis rubea cappa Decretum legat seu legere permittatur ibidem, aut nullus ibi legere valeat iura canonica vel ad baccalariatum assumi, seu ut baccalarius legere Decretales, aut ad magisterium ascendere in Decretis, sive doctore fieri Decretorum, aut ad lecturam in Decretis assumi seu ipsam continuare, nisi ibidem vel in aliquo Studio generali audiverit iura canonica per quinque, vel alibi iura civilia per tres annos, aut alibi, iura civilia per quinque, et ibi vel in alio generali Studio iura canonica per tres annos; prout sic vel aliter in statutis ipsius Parisiensis Studii dicitur contineri, vel de consuetudine observari; et aliis consuetudinibus vel statutis eiusdem Parisiensis Studii quibuscumque et sub quacumque forma vel expressione verborum in contrarium editis vel edendis, necnon quibuslibet privilegiis et indultis generalibus aut specialibus, et literis apostolicis contrariis, ordinibus, Ecclesiis, monasteriis, locis et Studiis quibuscumque sive Universitatibus magistrorum vel scholarum eorumdem, seu personis ecclesiasticis, saecularibus et regularibus, exemptis et non exemptis, cuiuscumque sint praecminentiae, dignitatis, conditionis aut status, sub quavis forma vel expressione verborum concessis, per quae praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus huiusmodi statutorum, ordinationum et singulorum contentorum in eisdem impediri valeat quo-

modolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus plena et expressa ac de verbo ad verbum in illis vel aliis nostris literis fieri mentionem, quibus non intendimus quoad alia in aliquo derogare.

§ 50. Ut cultus angeatur divinus, et religiosus vagandi materia praeccludatur, statuimus, quod canonici religionis eiusdem, extra Ecclesias, monasteria sive loca alia principalia, obtinentes prioratus seu quaevis alia beneficia, quibus ad hoc suppetant facultates, in ipsis beneficiis residere, et socium vel socios sui ordinis secum habere iuxta ipsorum facultatum suppetentiam teneantur, statutis et consuetudinibus contrariis non obstantibus quibuscumque, quodque socium vel socios huiusmodi praecelatus, seu is, ad quem hoc pertinerit, prout locis congruere noverit et personis, et cum consilio et assensu sui capituli seu conventus, vocatis his, qui dicta beneficia obtinebunt, huiusmodi suppetentiam arbitrando assignet eisdem. Quod si huiusmodi priores seu administratores, quibus fuerint canonici in socios assignati, cessante causa rationabili arbitrio assignantis, recusent admittere sibi assignatos, vel eis sufficienter et decenter in necessariis providere, cogantur ad haec per censuram ecclesiasticam et alia iuris remedia opportune, et nihilominus de huiusmodi inobedientia puniantur. Qui autem in Ecclesiis cathedralibus seu monasteriis dignitates, personatus, officia seu administrationes alias habuerint, et in eisdem Ecclesiis seu monasteriis consueverint residere, cogantur officium incumbens eis tam in divinis quam in aliis debite exercere, familiamque excessivam praesertim infra claustra non teneant, aut talem, per quam verisimiliter praesumatur in ipsis Ecclesiis seu monasteriis scandalum generari. Et quia secundum praemissa nonnulli de canonicis regularibus, qui in Ecclesiis seu monasteriis consueverant residere, habebunt extra in suis prioratibus seu beneficiis aliis residentiam facere, in

Socius a quolibet canonico beneficiario habendus.

capitulo annali cuiuslibet Ecclesiae et monasterii, per praelatum et capitulum, vel maiorem partem ipsius, scito et cognito diligenter, quot mittentur extra pro residentia in dietis capitulis et beneficiis faciendis, proinde ordinetur, quot loco eorum, qui extra mittentur, in ipsis Ecclesiis seu monasteriis fuerint subrogandi. Obtinentes autem beneficia simplicia, quibus cura non imminet animarum, quorum ad tenendum socium non sufficiunt facultates; si propinqua sint Ecclesiis vel monasteriis, a quibus illa dependent, in dietis Ecclesiis vel monasteriis residentiam facere compellantur, et habeant de proventus ditorum suorum beneficiorum expensas, quas in victualibus in ipsis Ecclesiis vel monasteriis residendo faciant illi vel illis exsolvi, qui in dietis Ecclesiis seu monasteriis victualia canonicis ministrare teneantur, dummodo ad hoc redditus beneficii huiusmodi obtinentis sufficere dignoscantur. Quod si huiusmodi beneficia simplicia longe distent ab Ecclesiis seu monasteriis, quibus subsunt, et in prioratibus et administrationibus canonici residere consueverint, quae sint propinqua, modo praemisso, cum satisfactione simili expensarum, obtinentes huiusmodi beneficia seu administrationes eorum ad residendum in dietis prioratibus seu administrationibus deputentur; nisi per fundatores huiusmodi beneficiorum aliter fuerit ordinatum, cui ordinationi per hoc non intendimus derogare. Super distantia vero seu propinquitate beneficiorum huiusmodi stetur arbitrio annalis capituli, eiusque in hoc deliberatio observetur. Quod si dicta beneficia simplicia tam ab Ecclesiis, quam monasteriis, vel ab eorum prioratibus seu administrationibus sint remota, per dictum annale capitulum ordinetur, ubi tales debeant residere, proviso tamen quod divinus cultus exerceatur debite in beneficiis memoratis.

§ 51. Canonici autem in huiusmodi prioratibus seu administrationibus commorantes, in ecclesia horis congruis cum

dictis prioribus seu administratoribus simul intersint, canonicas horas dicant, in missis celebrandis suas hebdomadas ordinate teneant, et in loco ubi duodecim fuerint, vel plures, una per eos missa ad minus cum nota, die qualibet, celebretur, et horae canonicae cum nota dicantur. Dieti quoque canonici prioratum et administrationum praedictorum in una domo communi regulariter taceant, camerulis et cellulis eis penitus interdictis. In una etiam domo vescantur prior insuper et administrator et canonici; nisi infirmitas vel alia evidens ratio interdum aliud suaserit faciendum: in vestitu etiam, et clausura, a communi Ecclesiae, monasterii sive loci, cui subiiciuntur, institutione vel debita observantia non recedant, ac suo proprio priori vel administratori, iuxta ordinationem praelati sui, vel superioris, obediant humiliter et devote. Et si aliquando dietos canonicos in prioratibus seu administrationibus mori aut fugitivos fieri forsitan continget, priores seu administratores praedicti diem mortis aut fugae seu recessus ipsorum praelatis aut eorum superioribus, ut in Ecclesiis seu monasteriis eorum principalibus, pro defunctis eorum consueta fiant suffragia, seu fugitivos revocare, vel in prioratibus seu administrationibus alios loco eorum subrogare valeant, quam citius commode poterunt, intimare per suas literas teneantur. Quod si priores seu administratores praedicti diem obitus aut fugae sive recessus huiusmodi praelatis suis vel superioribus significare distulerint, tertiam partem illorum, quae canonicis expensis, si non fuisset mortuus vel in fuga, pro pitantia capituli vel conventus Ecclesiae, monasterii vel loci principalis solvere teneantur. Insuper canonici praedicti, non soli, sed honeste associati et cum habitu decenti incedant, nec in villis, in quibus prioratus, seu administrationes huiusmodi fuerint, comedere vel bibere aut ingredi domos praesumant, nisi cum honestis personis, et tunc de

sui prioris seu administratoris licentia speciali. Qui vero contrarium fecerint, regulari subiaceant disciplinae. Ut autem haec efficacius observentur, antistes, abbates, et caeteri eorundem canonicorum superiores, necnon alii, qui ad visitandum per eos fuerint deputati, quum prioratus et administrationes huiusmodi visitabunt, circa illa servanda, et non servata corrigenda, coram habeant diligentem.

§ 32. Praecipimus, quod canonicis religionis praefatae, qualiacumque in ipsa religione auctoritate Sedis Apostolicae, vel legatorum ipsiusmodi beneficia obtinentes, obediant superioribus suis religionis eiusdem, ipsorumque subsint correctionibus, ordinationibus, punitionibus et statutis ac beneficiis huiusmodi ex causis rationabilibus privari, et ab illis amoveri possint, quemadmodum possent, si foret per superiores suos de ipsis beneficiis provisum.

§ 33. Quum expediat infirmis de domo seu loco congruo provideri, statuimus, quod in Ecclesiis, monasteriis et locis aliis conventualibus religionis eiusdem, in quibus certa domus seu locus deputata vel deputatus non fuerit pro infirmis, ii, ad quos id pertinerit, quibus ad hoc suppetent facultates, domum seu locum huiusmodi sufficientem iuxta statum et facultates locorum, quantocius commode heri poterit, deputare seu construere teneantur, eisdem infirmis sufficienter de lectis, victualibus, servitore, medicis et rebus medicinalibus et aliis quibuslibet necessariis providendo, ad quae peragenda et complenda per superiores suos immediatos, et per praesidentes ac visitatores et eorum quemlibet auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam et alia opportuna remedia compellantur. Ubi autem administratores eorum, qui ad praemissa tenentur, sufficientes ad ea peragenda non habuerint facultates, in annali capitulo, vel per maiorem partem ipsius auctoritate apostolica ordinetur, quod administratores huiusmodi sufficientes ad hoc reddantur per assignationes pensionum, prout infra

in alio casu sub rubrica *De victualibus et aliis ministrandis*.

§ 34. Quum sit consonum rationi, ut obtinentes beneficia, ipsorum onera debeant supportare, statuimus, quod in monasteriis, prioratibus et aliis beneficiis quibuscumque religionis eiusdem, personis quibuscumque extra praefatam religionem cuiuscumque sint dignitatis, gradus seu praeminentiae (etiamsi fuerint sanctae Romanae Ecclesiae cardinales) collatis seu commendatis, vel de caetero conferendis seu commendandis, tot canonici teneantur, quot in eis teneantur si per canonicos regulares monasteria, prioratus et beneficia huiusmodi regerentur. Et quod nihilominus canonico in eisdem monasteriis, prioratibus et beneficiis committitur id, quod supra vel circa alios canonicos inibi residentes haberet exercere administrator canonico, si praeset eisdem, quantum ad ea, quae pertinent ad regulam seu disciplinam vel observantiam regularem: et quod quilibet praedictorum, huiusmodi monasteria, prioratus et beneficia quomodolibet obtinentes, ad procuraciones et alia quaelibet onera, ipsis monasteriis, prioratibus et beneficiis incumbentia, supportanda, persolvenda et reddenda integre sint adstricti: quodque ad haec et alia supradicta auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam et alias compelli valeant per capitulorum provincialium praesidentes, et quemlibet eorundem, prout per superiores suos possent et deberent compelli canonici regulares, si praesent monasteriis, prioratibus et beneficiis memoratis, nisi fuerint S. R. E. cardinales, quos nolumus talium compulsionibus subiaccere.

§ 35. Prohibemus, ne canonici regulares in Ecclesiis cathedralibus, monasteriis seu locis aliis conventualibus religionis eiusdem teneant aut nutriendi equos seu alias evectones, neve familiares seu servitores habeant saeculares, nisi ratione dignitatum, officiorum vel administrationum suarum, quae gesserint,

De con-
nonico-
nuro in
bet non
sterio
aleo.

Benefi-
ditas
sup-
rioribus
de la-
ranis

De cura
infirmorum.

De serviti-
bus mona-
stiorum,
Eccle-
siarum,
etc.

id eis permissum fore noscatur. In infirmitorio tamen et coquina monasterii seu prioratus, et aliis officiis atque servitiis aliis communibus, possunt tenere saeculares servitores honestos; si et prout in Ecclesiis seu monasteriis et aliis locis praedictis fuerit haecenus rationabiliter observatum, non in excessivo, sed moderato numero, iuxta arbitrium praelati immediati. Servitores autem saeculares huiusmodi, quanto minus fieri poterit cum canonicis conversentur; neque cum eis in communibus comedant neque bibant, etiam si presbyteri fuerint, vel clerici saeculares, nisi forte tales forent presbyteri vel alii in sacris ordinibus constituti, qui essent inibi perpetui, et cum canonicis etiam in refectorio comedere assueti, et tunc a canonicis sedeant segregati cum habitu consueto et etiam honesto, se eisdem canonicis in silentio et observantiis aliis honestis, quamdiu cum eis fuerint, conformantes, quibus provideatur iuxta morem inibi rationabiliter observatum. Et si presbyteri seu saeculares clerici praedicti perpetui infra Ecclesiarum seu monasteriorum septa deliquerint, seu excesserint in levibus, per ademptionem partis pitantiae seu portionis, quam fuissent alias percepturi, per immediatum praelatum regularem loci, unde sumunt praedicta, vel per illum, qui inibi praerit, regularibus disciplinis possint corrigi ac puniri.

§ 56. Caveant insuper abbates, praepositi, priores et caeteri quicumque ipsius religionis, ne lautis conviviis et comestationibus occupentur, nec in iis sumptus immoderatos faciant; vel alias etiam excessivos a familiarium quoquam, servitorum aut servientium fieri permittant, necnon a rerum seu vestium multitudine indecenti et excessiva ubique diligenter studeant abstinere, et honeste ac laudabiliter conservari.

§ 57. Dicti quoque abbates, necnon praepositi, priores, caeterique administratores et professores alii religionis eiusdem extra loca sua proficiscentes,

associati incedant, prout ipsorum congruit honestati, et ubi canonicorum numerus sufficiens fuerit, et ad hoc etiam suppetent facultates, abbates et alii praelati saltem religionis suae duos socios secum ducant.

§ 58. Praesidentes autem capitulis provincialibus, ac visitatores per ipsa capitula deputati, necnon praelati alii religionis eiusdem quoad suos subditos attente provideant, quod praemissa diligentius observentur, transgressores arguendo, et prout expediens fuerit, puniendo.

§ 59. Praesentium auctoritate statuimus, quod canonici beneficia simplicia obtinentes, et alii beneficiati religionis eiusdem, ad mandatum praelati sui, infra terminum per eum praeligendum eisdem, se faciant ad ordines quoslibet promoveri, nisi eos causa rationabilis, quam ipsi praelato infra dictum terminum exponere habeant, excusaret; quod si non fecerint, beneficiati eo ipso ab obtentis beneficiis suspensi; non beneficiati vero ad beneficia obtinenda sint et remaneant inhabiles, donec promoti fuerint ad ordines supradictos: quodque prioratus curam animarum habentes, et alia beneficia curata, quorum prioratum et beneficiorum cura per perpetuos vicarios exercetur, committi nequeant vel conferri, nisi eis, qui vigesimum annum compleverint, qui intra annum computandum a tempore collationis seu commissionis sibi factae de eis, et possessionis adeptae, vel infra vigesimum quintum aetatis suae annum (si ante annum ipsum prioratus seu beneficia huiusmodi eis collata fuerint seu commissa) se faciant ad sacerdotium promoveri; prioratus quoque conventuales, dignitates, personatus, officia seu administrationes, videlicet sacristia, thesauraria, elemosynaria, operaria, cameraria et similia, quae in Ecclesiis et aliis locis conventualibus seu collegiatis dictae religionis, officia seu administrationes et beneficia fuerint; etiamsi eisdem officiis seu administrationibus animarum cura nullatenus sit annexa, alicui,

De supradictis statutis observandis.

De promotionibus ad sacros ordines.

Caveat ne lautis conviviis, immoderateque fiant sumptus.

Quilibet religiosus cum socio incedat.

Et aetate com-
petenti ad ob-
tinenda bene-
ficia.

nisi vigesimūquintū annum attigerit, conferri nequeant aut committi. Et qui prioratus, dignitates, personatus, officia seu administrationes huiusmodi obtine- rint, infra tempus collationis seu com- missionis eis factae de ipsis et adeptae possessionis eorum se faciant ad sacer- dotium promoveri vel saltem ad ordinem, quem dignitates, officia vel administra- tiones obtenta requirent de iure, consue- tudine seu statuto: nec contra a quoquam valeat dispensari. Nos insuper commis- siones seu collationes factas contra prae- missa decernimus fore irritas et inanes. Hi quoque, qui iuxta praemissa, cessante causa rationali, ad ordines promoti non fuerint, sint prioratibus, dignitatibus, offi- ciis, administrationibus et beneficiis prae- dictis eo ipso privati, quae ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur. Nostrae vero intentionis existit quod praescens constitutio, quantum ad ea, quae de reci- piendis ordinibus per priores et alios beneficiatos praemisimus, illos etiam post duos menses a die publicationis prae- sentium constitutionum in eorum annali capitulo factae constringat, et eos etiam, qui in praesenti talia beneficia obtinent, vel dictae publicationis tempore obtine- bunt, dummodo aetatis legitimae sint effecti. Alioquin, quum ad aetatem legiti- mam pervenerint, ad recipiendum secun- dum praemissa dictos ordines sint adstricti, nisi impedimentum canonicum eos ab huiusmodi susceptione ordinum excusaret.

§ 40. Dignum fore censentes, ut ca- nonici religionis praefatae non solum mo- rum et vitae, sed etiam habitus et vesti- mentorum refulgeant honestate, districtius inhiemus, ne dicti canonici extra septa Ecclesiarum, monasteriorum seu locorum suorum proficiscentes, portent alias vestes super habitum, quam cappas seu man- tellos honestos, vel redondellos, seu clo- chias (1) talares vel circa, iuxta usum vel

(1) *Almucium*, amiculum, seu amictus, quo cano- nici caput humerosque tegunt. — *Blavus color*, caeruleus, gall. *bleu*, german. *blau*. — *Forcatura*, *forratura*, pellitium, gall. *fouurruc*. — *Redondel-*

consuetudinem laudabilem Ecclesiarum, monasteriorum et locorum suorum; usum seu verius abusum manticarum seu tab- bardorum, necnon redondellorum, vel clochiarum notabilem habentium brevi- tatem eisdem canonicis penitus prohiben- tes. Praecipimus quoque, quod in Eccle- siis, monasteriis et aliis locis religionis praefatae, in quibus canonici cappas a parte anteriori apertas de panno laeueo consuevere deferre, quae in quibusdam locis cappae de coro seu cappella vulga- riter nuncupantur, ipsas honestas non nimia longitudine vel brevitate notandas portare debeant, locis et temporibus con- suetis. Deferant etiam cappas huiusmodi a festo Omnium Sanctorum usque ad festum Paschae infra septa quatuordecimque cathedralium Ecclesiarum religionis eius- dem ac monasteriorum et aliorum locorum immediatos superiores ipsis religionis non habentium: in quibus monasteriis sive locis fuerit duodenarius canonicorum numerus, licet haecenus ipsas ibidem non consueverint deportare. Sane infra Ecclesias, claustrum, capitulum, refe- ctorium ac dormitorium, non caputiis, sed almutiis honestis utantur. Caputia vero, si ea per ipsos extra loca praedicta deferri contigerit, sint honesta, et illa, quae cum cappis, mantellis, clochiis seu redondellis portaverint, unius cum eis et eiusdem coloris existant, nisi ex privile- gio aut institutione laudabili caputia certi coloris aut formae essent consueti por- tare. Almutiae autem si de panno fue- rint, illius, cuius cappae esse debent, coloris existant. Per hoc autem non liceat portare caputia vel redondellos seu clochias eis, quibus alias portare licitum non existit. Prohibemus etiam, ne dicti canonici de caetero ferant forcaturas de-
tum, rondellum, capa sine caputio, vestis species in orbem desinens, a gallico vocab. *ron*d (rotan- dus). — *Squirobus*, sciurus, gall. *écureuil*, ital. *sciavittolo*. — *Tabardus, tabardum*, tunica, seu za- gum, Anglis *tabard*, Hisp. *tovario*, Italis *tabarro*. — *Vares, varii*, murium ponticarum species quaedam, unde *pelles variae, vestes variae*, etc., gall. *vair*, italice *vairo*. Ex Du Cangii Gloss.

Vestes quales
esse debeant.

ventribus variorum, aut squiolorum cum dorsis permixtis, sed sint de civilibus simplicibus, vel albis vel nigris aut gris. Præcipimus etiam, quod canonici dictæ religionis infra Ecclesias et claustra locorum cathedralium, aliorumque conventualium seu collegiatorum ipsius religionis, et alibi conventualiter incedentes, portent superpellicia magna et ampla, iuxta cuiuslibet Ecclesiæ consuetudinem rationabilem, quæ in longitudine manicarum ultra manum quatuor digitis transversalibus, vel circa, et ultra mediam tibiam vel circa in sui longitudine protendantur. Extra Ecclesias vero, claustra et loca prædicta, et ubique sub cappis, redondellis seu elochiis vel mantellis in locis debitis uti possint superpelliceis, quorum manicae usque ad palmum in latitudine vel circa, et eorum longitudo usque ad mediam tibiam vel circa protendantur. Per hoc autem nolumus derogare consuetudini quorundam locorum, quæ ab antiquo, vel ab institutione habent usum superpelliceorum ad formam rochetorum seu camisiarum romanarum, proviso tamen quod minoris longitudinis superpellicea huiusmodi non existant, et adeo manicas longas habeant, quod eis brachia usque ad pugnum valeant cooperiri. Per formas autem huiusmodi superpelliceorum alias formas longiores et honestiores superpelliceorum et habituum non intendimus prohibere, nec circa eas aliquid innovare. Statimus insuper, quod canonici dictæ religionis cappis et vestibus albi, blavi, nigri seu quasi nigri coloris dumtaxat utantur, quodque illi, qui altero tantum de dictis coloribus uti consueverunt seu tenentur, non possint ad alium portandum seu assumendum aliquatenus se transferre, nisi ad album dumtaxat. Vestis quoque superior habitui proxima sit rotunda per circuitum, et non fissa, nec longitudine nimia aut brevitate notanda. Ab eisdem quoque canonicis in eorum vestibus ligatae manicae non portentur, nec in apparenti consuetudine, vel quomodolibet hoto-

natae. In cathedralibus autem Ecclesiis, antistites seu præpositi, priores seu alii maiores in illis post ipsos antistites existentes; ac in monasteriis abbates, præpositi, priores seu alii non habentes superiores religionis eiusdem, sic aliam formam honestam vestium et calcamentorum ordinent et disponant, quod sit in colore saltem omnibus canonicis eiusdem Ecclesiæ seu monasterii tam extrinsecus, quam intrinsicus uniformis; ipsaque tam abbates, quam præpositi, priores et administratores ac caeteri quicumque canonici et alii per proprios eorum antistites vel abbates seu alios; abbates vero et caeteri praelati, superiores proprios eiusdem religionis non habentes, per praesidentes provincialibus capitulis, seu per quemlibet eorum, ac per visitatores in ipsis capitulis deputandos, tenere et servare cogantur. Qui vero vestem vel habitum contra ordinationem praesentis constitutionis deferre praesumpserit, per dictos superiores vel per praesidentes sive per visitatores seu eorum quemlibet sic debite puniatur, quod caeteri a similibus arceantur, et nihilominus ab eo auferatur vestis prohibita pauperibus eroganda. Et si infra spacium quindecim dierum, a tempore monitionis seu praeccepti sibi facti computandum, vestem vel habitum huiusmodi non dimiserit cum effectu, vel ablationi prædictae restiterit, si beneficiatus fuerit, per quatuor mensium spatium ab administratione temporalium sit suspensus; non beneficiatus vero dicto tempore sit inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum quodcumque. Qui autem exhibens se in publico, habitum (superindumenta scilicet linea) temere occultaverit, si monitus emendare noluerit, iuxta praemissam personarum distinctionem, dictas suspensionis et inhabilitatis poenas per idem tempus incurrat. Injurgimus insuper praesidentibus, visitoribus et praelatis aliis religionis prædictæ, ut contra transgres-

sores eorum, quae circa honestatem vestium et habitus superiores sunt statuta, prout ad eos et eorum quemlibet pertinerit, monitionem praedictam (quum transgressio eis nota fuerit) facere non omittant. Et nihilominus praesidentes et visitatores praedicti monere teneantur abbates, praepositos et alios ad quos id pertinet, religionis praedictae, ut praemissa, quae, ut praedictum est, circa honestatem vestium et habitus sunt statuta, servant et faciant ab aliis sub dictis poenis diligentius observari.

§ 41. Ut in religione praedicta vitetur dissolutio, et obedientia teneatur, districtius inhibemus, ne quis canonicus dictae religionis de Ecclesia, monasterio vel loco suo conventuali exeat, nisi primitus obtenta licentia ab illo, qui eam valeat impartire, quavis consuetudine contraria non obstante, quodque causam sui exitus veraciter et absque fictione exponat ei a quo erit licentia obtinenda. Qui vero huiusmodi licentiam concesserit canonicis claustralibus nullam administrationem vel beneficium obtinentibus, terminum reddendi, quanto convenientius poterit, breviorer assignet. Sane administratoribus et beneficiatis, qui habent residere in claustris, possit dari licentia sine praefixione termini, si hoc concedenti visum fuerit expedire. Siquis autem exiverit extra ecclesiam, monasterium seu locum alium conventualem sine licentia, vel in termino assignato, iusta causa cessante, non redierit, poena, quae in tali casu per statuta vel consuetudines eiusdem Ecclesiae vel monasterii seu alterius loci infligenda fuerit, infligatur eidem. Et si super hoc statutum vel consuetudo aliqua non existit, poena, quae sequitur, infligatur, videlicet quod ille qui infra novem dies post exitum seu terminum praedictos redierit, ultimus stet in choro, et secunda, quarta et sexta lectionis eiusdem septimanae in pane et aqua ieiunet. Illis vero, qui infra huiusmodi novem dies non redierint, poena quae sequitur imponatur, videlicet, quod a porta

regulari, parlatorio, seu alio loco decenti per claustrum, cum magistro novitiorum vel alio ad hoc deputato, ad capitulum veniant, camisiam, femoralia et caligas tantum habentes, superpellicum in brachiis, ac ferulam seu virgam in manibus suis ferentes, cum quibus in dicto capitulo, venia prius recepta, et recognita culpa sua, coram omnibus verberentur, et nihilominus alia poenitentia sive poena pro qualitate demeriti imponatur eisdem secundum arbitrium imponentis. Quod si sine scandalo huiusmodi poena imponi non posset, in poenam aliam secundum sui praelati arbitrium, de proborum et seniorum conventus consilio commutetur, quam in dicti conventus praesentia facere teneantur, proviso attentius, quod mensuram peccati correctionis inflictio non excedat. Simili quoque vel alia condigna poena puniantur canonici in prioratibus seu administrationibus aliis externis assignati, qui sine licentia priorum seu administratorum eorundem, de ipsis prioratibus seu administrationibus recedentes fuerint evagati, vel in termino non redierint assignato. Si autem de dictis prioratibus seu administrationibus ad claustrum seu praelatum suum a suis prioribus seu administratoribus, licentia non petita, vel petita et non non obtenta, veniunt, eidem praelato seu superiori suo causam sui adventus statim exponant, qui praelatus seu superior, an causa huiusmodi rationabilis et vera fuerit, arbitretur, et si causam minus rationabilem seu falsam esse repererit, vel si huiusmodi venientes nullam causam ei exposuerint aut licentiam non petierint, per praelatum aut superiorem, prout eis visum fuerit expediens, puniantur. Nullus quoque canonicus pernoctaturus extra ecclesiam, monasterium vel alium locum suum abire sine breviario permittatur, in quo pensum servitutis suae dicende horas canonicas possit solvere Creatori.

§ 42. Perpetuo prohibemus edicto, ne civitas, castrum, villa vel feudum nota-

De licentia petenda ante egressum e monasteriis.

De non alienando absque licentia Sedis Apostolicæ.

bile, iurisdicção alicuius ipsorum, vel grangia seu locus, territorium, sive magnus possessionum vel terrarum numerus, vendi vel etiam principaliter et expresse obligari, vel monasterium seu prioratus, aut Ecclesia religionis præfatae in alium transferri valeant per quoscumque etiam in casu alias a iure concessio, absque licentia Sedis Apostolicæ speciali, omnem venditionem, obligationem, translationem de præmissis et contra hæc factam irritam decernendo; ac nihilominus quilibet capitulis provincialibus præsidentium ac visitorum, alienationes huiusmodi easdem (1), ac consentientes eisdem Sedi Apostolicæ, si exempti fuerint, alioquin ordinariis seu diocesanis ipsorum intumare per scripturam authenticam, vel literas eorum sigillis munitas, quamcūque commode poterunt, teneantur.

§ 45. Multis fraudibus atque dolis, quæ per nonnullos religionis eiusdem, in damnum et præiudicium Ecclesiarum, prioratum et aliorum locorum, prout experientia docuit, committuntur, opportunis obviare remediis, quantum cum Deo possumus, salubriter cupientes, hoc consulto edicto prohibemus, ne abbates, præpositi ac priores, vel quivis administratores et alii canonici seu conversi religionis eiusdem, prætextu religionum vel negociorum, quæ gerunt, fraudulentos vel dolosos aut simulatos vel fictos contractus inire, vel mutua simulata vel ficta suscipere, sive proprio sive fideiussorio, vel quovis alio nomine alieno, neve etiam confiteri in instrumentis publicis vel authenticis, aliisque scripturis, se a patre, fratre, nepote vel consanguineo, seu quolibet alio coniuncto, affine, familiari, servo, amico seu mercatore recepisse mutuo vel alias pecuniam, pannos, bladum, vinum, equos, boves, sive animalia alia, vel res seu alia bona, eaque in utilitatem locorum quibus præsident, vel administrationum quas gerunt fuisse conversa, neque tamen pro se seu locis eorum

(1) Legendum f. alienationes huiusmodi facientes, ac consentientes eisdem, Sedi etc.

neque pro administrationibus suis ipsa receperint, quoquomodo præsumant. Similiter prohibemus, ne fingant seu ponant vel scribant se fore principales debitores, neve ut tales se obligent, ubi revera non principales sed fideiussores existunt, neve in talibus contractibus, ut fraudetur, simulate conceptis, se ac alios suo nomine, locaque ipsa, possessiones, redditus, proventus, bona et iura locorum obligent vel submittant, neque in fraudem seu dolose confiteantur, vel alios præsertim debitores eorum faciant confiteri seu etiam obligari, vel super iis instrumenta vel authenticas seu alias scripturas in fraudem confici continentia, quod iura, redditus, possessiones, animalia, blada, pecuniam seu alia bona ad ipsos, vel monasteria seu quævis alia bona ipsius religionis pertinentia seu debita, fuerint, sunt vel esse debent patris, matris seu fratris eorum, vel aliarum personarum prædictarum, et ad ipsas personas pertinere vel debita eis fore, vel alios quoscumque contractus similes fraudulentè et dolose confici faciant vel fieri procurent, per quos Ecclesiæ, monasteria et alia loca religionis ipsius, quibus præsumunt, ac iura, redditus et possessiones seu alia loca ipsorum damnificari, gravari, obligari vel alias impediri seu deperire valeant quovis modo. Nos autem omnes prænominatos, in grave et enorme præiudicium administrationum suarum talia committentes, vel fieri facientes, aut eis consentientes, præter alias poenas iuris (nisi infra duorum mensium spatium a tempore contractus seu commissi huiusmodi numerandum), ea, quantum eis possibile fuerit, tolli fecerint, et Ecclesias, monasteria, prioratus, administrationes et loca prædicta reddiderint seu reddi fecerint indemnia, seu a talibus sententiis liberarint, excommunicationis sententiæ eo ipso decernimus subiacere. Quod si forte præmissa effectualiter non poterint revocare, teneantur infra alios duos menses, illos duos immediate sequentes, ea suis superioribus revelare: quod si non fece-

Ficti contractus prohibentur.

rint, sententiam excommunicationis incurrant, et alias pro dictis excessibus debite puniantur, taliter quod cedat caeteris in exemplum. Possint autem praesidentes ac visitatores in provincialibus capitulis deputati, et eorum quilibet, abbates aliosque quoscumque praelatos ac administrationes non habentes superiores religionis eiusdem, qui huiusmodi sententiam excommunicationis incurrerint, satisfactione praemissa, absolvere, et secum super irregularitate si per simplicitatem et iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clavium) divina celebraverint, vel se ingesserint eidem, inde contracta misericorditer dispensare, caeteros vero consimiliter absolvere, et cum eis in similibus casibus dispensare valeant immediati superiores eorum.

§ 44. Monasteriorum et locorum religionis eiusdem dispendiis, quae ex mutuum contractu plerumque proveniunt, praecavere consultius intendentes, statuimus, quod abbas, praepositus, prior seu quisvis alius (etiam Apostolicae Sedis notarius) religionis eiusdem, quem per ipsum fuerit mutuum suscipiendum, ultra summam communi providentia per annale capitulum seu maiorem partem ipsius taxandam, infrascriptam solemnitate observet, videlicet ut quilibet de praedictis superiorem eiusdem religionis non habens, qui habeat recipere mutuum supradictum, tractatum ad minus et consilium duorum dierum non continuorum seu interpellatorum cum capitulo seu conventu suo diligentem habeat et maturum. Et nihilominus de consensu sui capituli vel conventus mutuum huiusmodi recipiatur ab eo. In monasterio vero, prioratu et administratione, conventuali vel non conventuali, superiorem immediatum in eadem religione habente, in conventuali videlicet cum conventu ipsius, in non conventuali, cum conventu superioris Ecclesiae, monasterii sive loci tractatus huiusmodi habeatur. Et nihilominus in utroque licentia seu auctoritas interveniat dicti superioris

Mutua quomodo recipienda.

quocumque nomine censeatur, eo plene certificato in quantum commode fieri poterit, de omnibus, quae intervenire debent in tractatu praelato, in quo quidem agatur, et clare liqueat, ob quam causam cuiusvis summae, et si fieri potest, a quibus creditoribus et sub quibus conditionibus et obligationibus, quibusve terminis solvendum suscipiatur mutuum saepedictum, de iis nihilominus authentica conficienda scriptura, in qua ea omnia ac nomina illorum, qui interfuerint in tractatu, ac etiam consentientium et auctorizantium exprimantur, et ipsorum auctorizantium sigilla scripturae huiusmodi apponantur. Prohibemus insuper, ne praetextu alicuius procurae generalis, etiam si contineatur in ea, quod procurator mutuum possit recipere aut obligare Ecclesiam, monasterium vel alium locum, mutuum recipere valeat Ecclesia, monasterium vel locus alius obligari, nisi prius praedicta omnia fuerint observata. Volumus autem, quod pecunia quae taliter, ut praemittitur, mutuo recipietur, non remaneat in solius antistitis seu abbatis vel prioris aut alterius administratoris huiusmodi contractum ineuntis principaliter potestate, sed, si commode fieri potest, tradatur tribus seu pluribus aut paucioribus viris, prout expediens videbitur providis et discretis, qui dictum mutuum ad illas utilitates seu necessitates convertant, ob quas noscitur fuisse contractum, qui super hoc fideliter exequendo iuramenti vinculo adstringantur, districtius inhibentes, ne eorum, quae debentur Ecclesiae, monasterii seu locis aliis religionis eiusdem, remissio fraudulosa et notabiliter damnosa a quoquam valeat attentari. Permittimus tamen, quod si antistes vel abbas aut alii quicumque administratores religionis eiusdem, a locis aliis dictae religionis eiusdem, quibus subsunt, sint multum remoti, et casus aliquis evidenter utilis seu necessarius occurrat, cui succurri non valeat, nisi ultra dictam summam communi providentia taxatam mutuum contrahatur, licitum sit eidem,

absque solemnitate huiusmodi et poenis infrascriptis, ut tali casu valeat provideri, tantam absque fraude qualibet summam recipere mutuo, quanta necessaria fuerit pro casu praefato. Recipientes autem mutuum in casu huiusmodi, si superiores eiusdem religionis non habuerint in conventibus propriis; si vero superiores tales habuerint, eisdem superioribus, et nihilominus suis conventibus, si conventum habeant, infra octo dies, postquam eorum praesentiam habere commode poterunt, id exponere, et de iis qui in ipso contractu intervenerunt, eos certiores reddere teneantur, et conficiatur inde scriptura, si ipsis superioribus vel conventibus visum fuerit expedire. Praelatus autem seu quis administrator, qui semel recepit, sive particulariter sive simul, summam praedictam, communi providentia, ut praemittitur, praelaxatam, quodcumque mutuum recipiat ultra eam, nisi esset modicum, quod tamen quartam partem eiusdem summae non excedat, teneatur sub infrascriptis poenis solemnitatem secundam plenarie observare. Quod si abbas, praepositus, prior vel administrator alius dictae religionis, quocumque nomine censeatur, contra praemissa faciens, mutuum ultra dictam summam communi providentia taxatam absque dicta solemnitate recipiendo, locum sibi commissum, aut iura, redditus seu possessiones ipsius expresse obligaverit, vel literas vel instrumenta concessionis vel recognitionis super hoc concesserit seu alias submiserit (nisi infra sex menses immediate sequentes, obligationes et submissiones huiusmodi cessare fecerit), sit ei ex tunc, donec ea compleverit, Ecclesiae interdictum ingressus, et insuper praepositi, priores et alii administratores superiores eiusdem religionis, non tamen conventum, habentes, si praefatum interdictum per alios sex menses praefatos sex immediate sequentes pertinaciter substinuerint, sint ex tunc a suis administrationibus suspensi, donec obligationes praedictae tollantur, et eorum

administrationes redditae fuerint indemnes. Suspensione autem huiusmodi durante, superiores immediati taliter suspensionum administrationes eorum recipiant, easque per se vel alios fideliter gerere, et indemnes pro posse reddere studeant, ac nihilominus suspensos eosdem aliter punire, prout culpae qualitas exegerit, non omitterent. Si quis autem taliter suspensionum superioribus ipsis in praedictis de facto contradicere praesumpserit, et in contradictione huiusmodi per octo dies pertinaciter perseveraverit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, quam si substinuerit pertinaciter animo per sex menses, dignitate, officio, administratione seu beneficio per eum obtenta seu obtento privetur.

Locaciones quibus de causis, et quo pacto faciendae.

§ 45. Quoniam ex minus provida locacione locorum religionis eiusdem, seu concessione ipsorum ad firmam, proventuum locorum ipsorum plurima pertulit haecenus dicta religio detrimentum, salubri prohibemus edicto, ne abbates, priores, praepositi aut caeteri administratores religionis ipsius, sine causa necessaria vel utili, loca suae administrationi commissa, vel proventus ipsorum locorum, ad firmam tradere seu locare praesumant. Quod si ex causa huiusmodi id facere voluerint, et capitulum seu conventum habuerint, non tamen superiorem religionis eiusdem, debeant cum eodem capitulo seu conventu praemittere tractatum de causa huiusmodi, et de quantitate pretii, et sub quibus obligationibus, et de persona illius, cui firma seu obligatio huiusmodi fuerit facienda, ipsasque facere cum consilio ipsius capituli seu conventus vel maioris partis eiusdem. Si vero capitulum seu conventum proprium, et nihilominus superiorem eiusdem religionis habuerint, non solum cum ipso capitulo seu conventu, sed etiam cum eodem superiore dictum tractatum praehabeant, et cum consilio capituli seu conventus ipsorum, vel maioris partis, ac de dicti superioris licentia, et non aliter ad eas procedant. Si autem priores vel prae-

positi, aut alii administratores extiterint, non habentes conventum, sed antistitem, abbatem vel alium superiorem religionis eiusdem, tractatum praedictum cum eodem superiore praemittant, et cum ipsius licentia, et non aliter faciant firmam seu locationem praefatam. Per hoc autem non intendimus prohibere, quominus redditus et proventus administrationum suarum locare seu vendere valeant absque solemnitate praemissa ad tempus modicum, iuxta morem in regione, in qua erunt, solitum observari, statutis Ecclesiarum, monasteriorum vel aliorum locorum religionis eiusdem (si qua super hoc fuerint) rationalibus observatis. Si tamen ex huiusmodi locatione seu venditione proventuum ad tempus modicum, ut praemittitur, faciendis, contingeret infra annum annum recipi pecuniam, vel aliud quodcumque pretium, proventum rei locatae unius anni excedens, tunc solemnitates praemissas volumus observari. Simili modo etiam prohibemus, ne aliquo casu firmae seu locationes seu venditiones huiusmodi fiant per eosdem personis suspectis, neve quibusvis firmariis, seu conductoribus sive emptoribus liber originalis census, aut instrumenta seu monumenta originalia super iuribus Ecclesiarum vel administrationum confecta tradantur, neve iurisdictiones per se, aut cum universitates seu civitates, vel villae, vel insignia loca, seu castra vel fortalicia locentur, seu ad firmam tradantur, sive sub locatione vel firma includantur. Redditi tamen seu proventus civitatum dieti ordinis, villarum, locorum, castrorum et fortalitiorum huiusmodi, prout superius praemittitur, vendi valeant seu locari. Ubi autem occasione firmarum aut locationum seu venditionum huiusmodi continget personas vel bona ecclesiastica ipsius religionis obligari vel submitti, obligationes et submissiones huiusmodi fieri volumus ecclesiasticae iurisdictioni, et coerectioni dumtaxat, et per ecclesiasticam iurisdictionem et coerectionem executioni mandari. Firmas

autem seu locationes aut venditiones praedictas, locorumque traditiones contra praemissa facta, instrumenta quoque et quaelibet documenta super eis confecta, iustitia carere decernimus, et nullis existere firmitatis. Et nihilominus abbates, priores, praepositi et caeteri administratores superiorem religionis eiusdem non habentes, qui contrafecerint, per praesidentes capitulis, vel per visitatores deputandos eis, corrigantur. Caeteri vero per antistites, abbates seu alios immediatos superiores eorum, si eis visum fuerit, in quinta parte pretii locationis sive firmae, fabricae seu ornamentis Ecclesiae, monasterii sive loci, cui immediate suberunt, applicanda, et alias debite puniantur.

§ 46. Ut Ecclesiarum, monasteriorum et aliorum locorum religionis eiusdem bona et iura salubriter conserventur, statuimus quod praesidentes Ecclesiarum cathedralibus, monasteriis, prioratibus et administrationibus aliis quibuscumque dictae religionis, quamprimum commode poterunt, conficiant seu confici faciant registra in quibus possessiones, census, iura et caetera bona immobilia quaecumque et qualitercumque fuerint, ad eorum administrationem spectantia, singillatim et specificè describantur. Fiant etiam per eosdem registra de ornamentis ecclesiasticis, vasis, lectis, animalibus et aliis rebus mobilibus et se moventibus pro agricultura et alia instructione locorum necessariis vel utilibus, et huiusmodi registra in locis subiectis aliis superioribus religionis eiusdem duplicentur; quorum unum in loco superiori, et reliquum in subiecto serventur. Visitatores quoque in provincialibus capitulis deputati, cum visitant loca suae visitationi commissa, praelati etiam et alii superiores, cum fuerit opportunum, diligenter inquirant, an res et bona praedicta necessaria pro instructione locorum teneantur in locis eisdem, et provideant quod perpetuo teneantur in eis, aliterque reperta faciant emendari, et secundum quod culpa exe-

De registris et
archivis con-
ficiendis.

gerit, puniant delinquentes. Insuper praesidentes praefati, cum possessiones administrationum suarum fuerint assecuti, inventaria de bonis mobilibus et se moventibus repertis in administrationibus ipsis conficiant. Si vero qui habent superiores religionis eiusdem huiusmodi inventaria faciant duplicata, quorum unum in loco subiecto servetur, et superiori reliquum assignetur, ut per ea, in quo statu administrationes ipsas receperint, valeat apparere. Fiant autem huiusmodi inventaria et registra per tabellionem, vel saltem in aliarum publicarum praesentia personarum. Adiciamus etiam, quod praesidentes Ecclesiis cathedralibus, monasteriis et locis aliis dictae religionis, qui bona mobilia prioratum, administrationum et beneficiorum quorumlibet religionis eiusdem sibi subiectorum vacantium in eis, tempore huiusmodi vacationis inventa, seu illa durante obviamia ex privilegio vel consuetudine, seu alia causa rationabili ad se asserunt pertinere, vasa, vestimenta seu alia ornamenta divino cultui deputata, animalia etiam tam pro agricultura, quam pro aliis ipsorum locorum necessitatibus teneri inibi consueti, vasa vinaria et coquinaria, lectos etiam et alia suppellectilia necessaria seu vasa (nisi forte aurea vel argentea fuerint) nullatenus occupare, vel exinde asportare, aut sibi appropriare praesumant. In apprehendis quoque bonis aliis constitutionem felicis recordationis Bonifacii Papae VIII praedecessoris nostri super hoc editam, quae incipit *Praesenti*, diligenter observent. Qui vero secus fecerint, iuxta qualitatem delinquentium personarum, poenas incurrant, quae per constitutionem eandem eius transgressoribus imponuntur.

§ 47. Quum sit rationi consonum, illos non debere onera recusare, qui rerum commoda complectuntur, statuimus, quod antistites, abbates, praepositi, archidiaconi, priores et administratores caeteri religionis praefatae, qui census, red-

ditus, pensiones, seu quaecumque similia debent vel debebunt in posterum pro alimentis quotidianis, vel pro vestiariis in Ecclesiis cathedralibus, monasteriis, praepositis, prioratibus, officiis et administrationibus, seu aliis locis religionis eiusdem, sive in blado, vino, carnibus, oleo, piscibus, pecunia, seu rebus aliis quibuscumque consistant, illa eis in terminis consuetis vel praefixis seu in antea praefigendis integre solvere non omitant. Quod si priores, praepositi, archidiaconi ac caeteri administratores eiusdem religionis ea in ipsis terminis, vel saltem infra mensem non solverint requisiti, quantum ascendit quarta pars illius debiti, ultra ipsum debitum, nomine poenae, solvere teneantur. Et si infra alium mensem immediate sequentem non solverint, tam poenam, quam etiam ipsum debitum principale, eo ipso sint (donec de praedictis fuerit integraliter satisfactum) a temporalium administratione suspensi, et praelatus, durante suspensione praedicta, ministret per alium temporalia beneficia illius, qui suspensionem incurrerit supra dictam, et satisfaciat de praedictis. Antistites vero, si post lapsum terminum requisiti, infra duorum mensium spatium a die requisitionis huiusmodi computandum, satisfacere contempserint, poenam tertiae partis debiti incurrant irremissibiliter eo ipso. Abbates autem et alii praelati religionis eiusdem, si post requisitionem consimilem infra mensem satisfacere contempserint, incurraunt poenam consimilem ipso facto. Et si abbates et alii praelati huiusmodi per alium mensem sequentem solvere non curaverint, a stallo chori et loco capituli deputatis eisdem, sint ipso facto, et tandiu remaneant, suspensi, donec integraliter de debito et poena satisfecerint memoratis, nulla remissione profutura eisdem. In praedictis tamen casibus, de principali debito satisfacto, antistites, abbates et alii praelati libere, inferiores vero de suorum licentia praela-

torum remittere valeant poenas praelatas ab aliis, quam a praelatis antistitibus, abbatibus et praelatis sibi debitas pro praedictis. Institutionibus regularibus inhaerentes, statuimus, ut canonici in Ecclesiis cathedralibus, monasteriis sive locis aliis collegiatis seu conventualibus d. religionis constituti, consuetudine seu usu (quinimo abusu, contrario non obstante, in refectorio comedant in communi, nisi in casibus, in quibus et prout eisdem licitum est seu permissum extra refectorium comedere secundum regularia et canonica instituta, proviso quod illi, quibus incumbit onus providendi de victu canonicis eisdem, provideant sufficienter et decenter, non in pecunia, sed in victualibus, prout cuilibet opus erit: de qua sufficientia et decencia victualium tractetur, et si expedierit, ordinetur in capitulo annali; decernentes, quod siqui redditus vel pensiones alicui ex canonicis singulariter hactenus pro victualibus fuerint assignati, nullatenus dimittantur eidem. Nos et assignationes huiusmodi revocamus, et pro revocatis haberi volumus, et eas fieri deinceps prohibemus. Illi quoque, quibus incumbit onus de vestimentis, caleamentis et aliis corporis indumentis necessariis dictis canonicis providendi, eisdem provideant sufficienter et decenter, et tempore congruo iuxta suppetentiam facultatum et conditionem seu qualitatem regionis: et illud quod dandum erit singulis pro vestimentis et aliis praedictis, ordinent et taxent, si opus fuerit, in annali capitulo memorato. Ad haec subiungimus, quod illi, qui praedicta administrare tenentur, ad ea, omni excusatione cessante, ut praemittitur, ministranda per superiores suos, aut in defectum eorum, per visitatores vel praesidentes in capitulo provinciali deputatos et eorum quemlibet compellantur. Nec audiantur, si dicant privilegium, statutum, ordinationem vel consuetudinem contraria se habere, aut pro suis personis, eorumque statu personarum et officiorum decencia sustentandis, se as-

serant indigere, nulla quoque super hoc appellatio, nullave supplicatio eis prosit. Et si tertio moniti, per aliqua dierum competentia intervalla monentis arbitrio relinquenda, praemissis efficaciter parere contempserint, removeantur a suis administrationibus vel officiis, ipsaque aliis personis idoneis praedicta complere valentibus committantur. Abbates vero, praepositi, priores ac caeteri, etiam Apostolicae Sedis notarii non habentes superiores religionis eiusdem vel habentes, si praesint collegiis seu conventibus, qui de praedictis providere teneantur, non habentes quidem superiores, a praesidentibus ac visitatoribus et eorum quolibet, caeteri vero tam ab eisdem, quam etiam a dictis superioribus per censuram ecclesiasticam, aliisque remediis ad hoc congruentibus ad id omnino cogantur, eisdem superioribus nisi suos subditos, necnon dictis praesidentibus ac visitatoribus, nisi abbates, priores et alios supradictos efficaciter ad praemissa compulerint, in capitulis provincialibus graviter arguendis et taliter corrigendis, quod cedat caeteris in exemplum. Caeterum si redditus et proventus dignitatum, officiorum seu administrationum, quibus onus praedictum incumbit, aut dicta victualia, vestimenta seu alia pro victu seu vestitu necessario canonicis ministrando non suffecerint, possit praelatus in suo annali capitulo, cum consilio et assensu eiusdem capituli vel maioris partis ipsius, auctoritate apostolica, prioratibus, administrationibus et aliis beneficiis per canonicos dictae religionis solitis gubernari, quibus eorum supportatis oneribus ad hoc suffecerint facultates (vocatis tamen ad hoc prioribus vel administratoribus et aliis beneficiatis, qui eisdem praefuerint) pensiones perpetuas imponere, pro sufficienti supplemento defectus victualium et vestimento- rum et aliorum necessarium, pro habitu corporis dumtaxat, quas quidem pensiones ex tunc, tam illi qui eisdem prioratibus, administrationibus et beneficiis aliis

tempore huiusmodi impositionis praefuerint, quam successores eorum solvere teneantur.

§ 48. Ut salutis Auctori purius servietur, statuimus quod universi canonici religionis praefatae ab esu carniū diebus veneris, sabbati et per totum Adventum Domini studeant abstinere, non obstantibus statutis vel contrariis quibuscumque. Super abstinentia vero ab esu huiusmodi carniū in quarta feria et septuagesima, praelati seu alii, ad quos spectaverit, consuetudines et statuta, antiqua et nova, honesta et rationabilia suorum locorum servent, et faciant observari. Illis tamen qui ad maiorem abstinentiam sunt adstricti, per hoc esum carniū non intendimus indulgere.

§ 49. Rursus praecipimus, quod canonici religionis eiusdem residentes in claustris, omnes simul, vel si multitudo eorum non sinit, saltem quanto plures ex ipsis commode poterint, in una domo dormiant et quiescant, iuxta regularia instituta canonica, non habentes separatas cameras sive cellas, exceptis iis, qui propter senectutem, valetudines corporales, aut propter administrationes seu officia, quae gesserint, vel ex aliis causis iuxta dispositionem sui superioris rationaliter excusantur. Statuimus etiam quod in dormitoriis cellas non habentibus, cellae de caetero nullae fiant. Permittimus tamen, quod in eis, ubi sunt cellae iam factae, remaneant; sed a parte anteriori debeant aperiri, ita quod a transeuntibus, hi qui intra fuerint, conspici valeant et videri, et quod per praelatos locorum infra sex menses a tempore, quo praesentes constitutiones fuerint publicatae, vel ipsis negligentibus seu non valentibus, per visitatores in provincialibus capitulis deputatos, in prima visitatione, quam impenderit, omnes tales cellae ab anteriori parte debeant aperiri; et si super hoc fuerint aliqui resistentes vel impedimentum praestantes seu praestari procurantes, vel ad id dantes auxilium, consilium vel favorem,

publice vel occulte, vel huiusmodi cellas de novo facere praesentes, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto. Quos etiam ipsi praelati et visitatores praefati per alia iuris et ipsius religionis remedia valeant super his auctoritate apostolica coercere. Ab huiusmodi autem excommunicatione, si ipsam incurrerint, possint absolvi per visitatores praefatos vel per praelatos immediatos eorum, et cum eis super irregularitate, si quam forsā contraxerint, per simplicitatem et iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clavium) celebrando divina vel se ingerendo eisdem, per eosdem valeant dispensari.

§ 50. Religionis eiusdem consilere commodis et praecavere dispendiis cupientes, statuimus ut si quis Ecclesiae cathedrali, monasterio, prioratu, praepositurae seu administrationi cuiusvis dictae religionis praesidens, aut simplex canonicus seu conversus religionis eiusdem, privilegia, literas vel instrumenta concessa seu confecta super libertatibus, possessionibus, rebus seu iuribus eorundem, aut vasa aurea seu argentea divino cultui dedicata, necnon reliquias, ornamenta ecclesiastica, libros aut res alias notabiles vel pretiosas ipsorum, extra Ecclesiam, monasterium, prioratum seu administrationem huiusmodi, in damnum ipsorum, apud suos consanguineos vel propinquos seu quoscunque alios fraudulenter transportare seu tenere praesumpserit (nisi infra duorum mensium spatium, prout possibile fuerit ei, ad loca ipsa reducerit, vel eadem loca seu administrationes infra idem spatium indemnā reddiderit), ex tunc possidens ipsa, tamdiu, donec praemissa, ut praefertur, emendaverit, ab administratione temporalium sit suspensus; simplex vero canonicus vel conversus, ad beneficia seu officia quaelibet religionis ipsius obtinenda, sit eo ipso tamdiu inhabilis, quousque per immediatum superiorem ipsius, satisfactione praemissa, cum eis

Ab esu carniū quando abstineandum.

De accubitu in dormitoriis.

Privilegia, literas, instrumenta, aliaque mobilia et immobilia suo non movenda loca.

fuerit misericorditer dispensatum. Et si praesidentis eiusdem, qui tamen antistes non fuerit, culpa extiterit manifesta, per praesidentes in provinciali capitulo, vel visitatores pro idem capitulum deputatos, poenae graviori subdatur.

De frequentia celebrat. missarum per sacerdotes

§ 51. Hortamur praepositos, priores et administratores, singulosque canonicos dietae religionis in sacerdotio constitutos, in Ecclesiis, monasteriis et aliis eorum locis conventualibus residentes, ut (si non frequentius) saltem bis in septimana, residentes autem in prioratibus vel aliis locis conventualibus, saltem semel in hebdomada, in scholis vero vel alibi commorantes, infra quindecim dies saltem semel, salva honestate et debita devotione, missas studeant celebrare.

Et sacramentorum Poenitentiae et Eucharistiae per alios

§ 52. Alii vero canonici non sacerdotes ubilibet constituti, in qualibet quindena saltem semel confiteantur et quolibet mense reverenter suscipiant Eucharistiae Sacramentum, nisi forte de proprii confessoris consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab eius perceptione eorum aliquis duxerit abstinendum. Per hoc autem, statutis, consuetudinibus, ordinationibus seu observantiis Ecclesiarum, monasteriorum seu locorum praedictorum, quibus frequentius pro certis diebus confiteri, communicare vel celebrare debeant, vel saepius celebrando locorum onera supportare, in aliquo non intendimus derogare: adiciemus quod abbates, praepositi seu priores caeteri locis conventualibus praesidentes, die qualibet, rationali causa cessante, missam celebrent vel audiant, et nihilominus in solemnibus festis in suis monasteriis sive locis missas solemnem studeant celebrare.

De recitatione horarum canonicarum

§ 53. Hortamur etiam, quod in Ecclesiis, monasteriis sive locis aliis conventualibus, cum modestia, humiliter et devote horis nocturnis et diurnis ad divina officia universi et singuli canonici studeant convenire; ipsaque non transcurriendo aut synopando, sed tractim et distincte psallant, et celebrent devote.

Sane in Ecclesiis cathedralibus, monasteriis et locis aliis conventualibus religionis eiusdem, missa maior per canonicum celebretur. Et si inibi magnus et ad hoc sufficiens fuerit canonicorum numerus, in officio diaconatus et subdiaconatus ministrent huiusmodi celebranti, et qui hebdomadarius fuerit missae maioris, cessante impedimento legitimo, horas canonicas incipiat et collectas orationes dicat. Transgressores vero praemissorum debita subiaceant disciplinae.

De ornamentis et vasis sacris.

§ 54. Denique solliciti sint antistites, abbates, praepositi, priores, sacristae et administratores alii religionis praefatae, quocumque nomine censeantur, quibus incumbit Ecclesias, oratoria, altaria, reliquias, vasa, corporalia, vestimenta et alia ornamenta ecclesiastica munda et nitida conservare, et facere ab aliis conservari; de breviariis quoque, missalibus, aliisque libris et vestimentis ac ornamentis quibuslibet necessariis, iuxta facultates et exigentiam locorum suorum, Ecclesiis et locis eisdem omnino provideant, sen faciant provideri: quod si praemissa pro posse adimplere neglexerint, ad ea complenda competentibus remediis compellantur, et si opus fuerit, pars proventuum beneficiorum eorum per superiores recipiatur eosdem, et in praedictorum provisionem per aliquem idoneum convertatur.

§ 55. In favorem religionis praefatae prohibemus, ne antistites et alii ecclesiastici iudices trahant professores religionis eiusdem in causis criminalibus ad eorum consistorium sen iudiciale tribunal, ubi causae communiter audiuntur; sed alibi audiant dictas causas; nisi forte criminis manifesti enormitas aliud suaserit faciendum.

Religionis huius canonici ad publica tribunalia non trahantur in criminalibus.

§ 56. Porro a venationibus et occupationibus canonici dietae religionis abstinere, nec eis interesse, aut canes ad opus venandi vel aures (1) venaticas per se vel alios tenere praesumant, nec a familiaribus secum morantibus teneri permit-

Venationi vel occupationi non incumbant;

(1) Forsan aces.

tant; nisi saltus, vivaria vel garenas propria vel ius venandi in alienis haberent, quo casu hoc eis permittitur, dum tamen infra monasterium seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi praesentiam exhibeant personalem. Siqui vero eorum venationi aut occupationi clamorosa vel alias, cum canibus vel avibus ex proposito interfuerint; siquidem abbas fuerit vel prior seu praepositus aut Apostolicae Sedis notarius quicumque non habens superiorem eiusdem religionis, per annum se noverit a beneficiorum collatione suspensum, quo casu ius collationis huiusmodi, eo modo quo sibi competebat, ad priorem claustralem cum consilio et assensu conventus vel maioris partis ipsius, durante suspensione huiusmodi, devolvatur. Si vero alius fuerit, ab administratione quam obtinet, sit per annum suspensus: quod si nullam administrationem habet, eo ipso per annum reddatur inhabilis ad administrationem seu aliud ecclesiasticum beneficium obtinendum.

Arma intra Ecclesiarum septa non teneant.

§ 57. Dicti quoque canonici infra septa suarum ecclesiarum seu monasteriorum arma nullatenus teneant sine suorum licentia praelatorum. Tenentes vero absque dicta licentia, per superiorem suum taliter puniantur, quod ipsorum poena cedat aliis in exemplum. Super inhabilitate tamen et suspensione praedictis, praesidentes et eorum quilibet cum praelatis, et praelati cum eorum subditis possint, si eis expediens visum fuerit, dispensare, inuncta transgressoribus poenitentia salutari.

Canonici superiores accusantes, quo pacto audiendi.

§ 58. Quia nonnulli canonici dictae religionis contra praelatos vel superiores suos frequenter multa proponunt, non ut omnia per eos proposita probent, quia nec facere possent, sed ut infament omnibus, et probatis forsitan illorum aliquibus, finem consequantur optatum, districtius inhibemus, ne quis canonicus religionis eiusdem contra suum praelatum vel su-

periores super crimine vel criminibus deinceps quomolibet admittatur, nisi prius se obligaverit ad poenam congruam, si in probatione propositorum vel alicuius ipsorum defecerit, per eum irremissibiliter subeundam.

§ 59. Si aliqua Ecclesia cathedralis, monasterium seu alius locus religionis eiusdem in religione vel regulari observantia adeo sint collapsa, quod per antistitem, abbatem vel alium praelatum seu administratorem vel canonicos proprios verisimiliter nequeat reparari, statuimus quod per praesidentes provinciales et quemlibet eorumdem, ad requisitionem seu relationem visitatorum, prout eidem capitulo super hoc consulendo videbitur expedire; vel sine consultatione huiusmodi, si ex dilatione consulendi dictum capitulum periculum immineret, auctoritate apostolica de alia Ecclesia, monasterio seu loco, in qua seu quo eiusdem religionis noscitur observantia reflorere, canonici assumantur idonei, et ad dictam Ecclesiam, monasterium sive locum collapsam seu collapsam mittantur, ut ibidem, quamdiu expediens fuerit, morentur, per quos Ecclesia, monasterium seu locus huiusmodi reparetur. Illi vero canonici, ob quorum culpam eiusdem Ecclesiae, monasterii sive loci huiusmodi lapsus seu deformatio noscitur contigisse, in Ecclesia seu monasterio vel loco, de qua vel quo assumpti fuerint ii, qui ad Ecclesiam vel monasterium seu locum collapsam vel collapsam, ut praemittitur, transmittentur, vel in loco alio, in quo eadem religio vigeat, per praesidentes eosdem et eorum quemlibet, prout expediens fuerit, auctoritate apostolica collocentur, ubi eorum mores valeant reformari: districtius inhibentes ne monasteria seu alia loca collegiata seu conventualia religionis eiusdem, Ecclesiis, monasteriis seu locis religiosorum quorumcumque alterius habitus uniantur, vel etiam submittantur, sine licentia Sedis Apostolicae speciali, si secus actum fuerit, decernentes irritum et inane.

Disciplina regularis ubi fuerit collapsa quomodo reparanda

Contra pecu-
niam et propri-
tatis

§ 60. Licet contra religiosos proprietarios sit provisum per canonicas sanctiones, tamen specialius providere volentes contra illos canonicos et conversos dictae religionis, qui, suae salutis oblit, contra regulares et canonicas institutiones pecuniam congregant, iura, possessiones, redditus seu census annuos et alia bona emunt seu emi faciunt, aliquando proprio et saepe nomine alieno, multis super iis ligentis adhibitis, aliisque tradunt animalia nutrienda et cum augmento vel luero, sibi vel alteri reddenda eorum nomine seu pro ipsis; et alios multos contractus diversimode tamquam negotiatores exercent; necnon appetentes et sectantes lucra turpia, peculium occultant et illicite detinent in suam periculum animarum: decernimus omnia praemissa (quae tamen restitutioni non subiacent aliorum) nedom post obitum, sed etiam in vita ipsorum canonicorum et conversorum, fore administrationi ad quam pertinuerint applicanda, quacumque consuetudine contraria non obstante, quodque nulli canonico vel converso talia faciendi licentia a quoquam valeat indulgeri, et quod praefati canonici et conversi praedicta committentes, et quaecumque religionis eiusdem supra dicta retinentes, aut sibi ipsis appropriantes vel applicationi huiusmodi resistentes, vel impedimentum publice vel occulte eidem praestantes seu praestare procurantes, vel dictum peculium habentes et non revelantes praefatis propriis, si per eosdem praefatos specialiter et nominatim moniti, infra mensem post monitionem huiusmodi immediate sequentem, a praedictis non destiterint, vel peculium non revelaverint et restituerint, si restituendi facultatem habuerint, sint eo ipso inhabiles ad prioratus officium, administrationes et beneficia quaelibet in religione huiusmodi obtinenda. Concedimus tamen quod cum talibus canonicis seu conversis antistites, abbates, praepositi et alii praefati eorum immediati possint super inhabilitate huiusmodi dispensare, quando

eis videbitur expedire, dummodo a praedictis destiterint, et peculium et alia supra dicta revelaverint et restituerint, ut praefertur. Teneantur insuper praefati et superiores praefati, in suis annalibus capitulis, monere generaliter annuatim omnes proprietarios, ut ab omnibus supra dictis desistant excessibus, et peculium, si quod habent, revelent et restituere non postponant.

§ 61. Quum ex conspirationis et con-
irrationis crimine (si forte transeat im-
punitum) multa mala et scandala possint
exoriri, statuimus quod conspiratores et
coniratores, siqui religionis eiusdem de
crimine huiusmodi legitime convicti fue-
rint vel confessi, praeter alias poenas ta-
libus a iure vel aliquo quovis modo in-
flictas, eo ipso beneficiis et administratio-
nibus quibuslibet, quae obtinuerint, sint
privati. Si vero beneficiati non fuerint, eo
ipso reddantur inhabiles ad quaevis bene-
ficia seu administrationes ecclesiasticas
quomodolibet obtinenda. Contra conspi-
ratores autem et coniratores occultos,
quorum notitia non habetur, per superi-
orem aut visitatores etiam poenae aliae,
prout expedire videbitur, generaliter sta-
tuantur. Si vero aliquis de praedictis ad
cor reductus, illi vel illis, qui tanguntur
ex eis, ipsas patefecerit tali tempore, quod
possint huiusmodi factionibus obviare, di-
gnus absolutione et venia habeatur.

Contra conspi-
rationes et con-
irrationes fac-
tientes...

§ 62. Ne canonici religionis praefatae
vagandi occasionem habentes, salutis pro-
prie detrimentum incurrant, statuimus
ut praesidentes provincialibus capitulis,
necnon abbates, praepositi, priores et alii
ad quos id pertinuerit, fugitivos et eictos
de ordine suo requirant sollicite annuatim,
qui, si in Ecclesiis seu monasteriis suis
recipi poterant, secundum ordinem re-
gularem recipiantur, salva ordinis di-
sciplina: quod si indisciplinati et incor-
rigibiles apparuerint, auctoritate nostra
provideant praesidentes et alii praedicti ut

De fugitivis et
eictis.

apud eandem Ecclesiam seu monasteria, in locis competentibus a communi fratrum consortio segregati, ponantur ad agendum poenitentiam, ibique vitae necessaria ministrantur eisdem, nec pateat aliis fratribus aut cuiquam alteri accessus ad eos, nisi prius a superiore petita licentia super hoc et obtenta. Si vero huiusmodi fugitivos vel eiectos inobedientes inveniunt, eos excommunicant, et tandem faciunt ab Ecclesiarum praelatis excommunicatos pronunciarum publice, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur. Insuper statuimus quod praelati et alii ad quos pertinuerit in ipsa religione correctiones facere regulares, quotiens et quando pro gravioribus culpis debeant poenitentias iniungere, hoc faciant cum aliquorum proborum consilio, et tractatu praehabito cum eisdem.

Per praemissa ordinario iuri non derogatur.

Haec statuta quomodo publicanda.

§ 65. Per praemissa vero iurisdictioni ordinario non intendimus derogare.

§ 64. Ut autem statuta huiusmodi, quae religionis eiusdem salutem sapiunt et profectum, ad cunctorum professorum eiusdem Ordinis notitiam deducantur, ac inviolabiliter et fideliter observentur ab eis, auctoritate apostolica praesentium tenore praecipimus quod statuta praedicta in primis provincialibus capitulis eorundem a principio usque ad finem publice legantur et solemniter publicentur, eorumque singulae copiae singulis Ecclesiis, monasteriis atque locis religionis eiusdem habentibus capitula, collegia seu conventus per praesidentes dictis capitulis, eorum sigillata sigillis, tradantur et etiam assignentur, expensis tamen capitulorum seu conventuum, quibus huiusmodi dandae fuerint copiae, conscribenda, quodque in singulis Ecclesiis, monasteriis atque locis dicti ordinis statuta praefata bis in anno legantur: statutis et consuetudinibus dicti Ordinis et privilegiis quibuscumque, si qua fors huiusmodi statutis per nos editis obviant, omni quoad hoc deinceps robore carituris. Nulli ergo, etc.

Si quis, etc.

Dat. Avenione, idibus maii, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 15 maii 1339, pontif. anno v.

XIV.

Instituto Studii generalis in civitate Veronensi (1).

SUMMARIUM

Proemium. — I. Instituto (*de qua in rubrica*). — Clausulae.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Dum sollicitae considerationis indagine perscrutamur quam sit donum sapientiae pretiosum etc. (*Caetera prout in constitutione xxviii Ioannis XXI, pag. 294 tomi huius*).

Proemium.

§ 1. Cum igitur civitas Veronensis, propter ipsius commoditates et conditiones quamplurimas, apta non modicum generali Studio censeatur, nos profectibus publicis multipliciter expedire credentes ut in civitate praedicta cultores sapientiae inserantur, fructum uberem, largiente Domino, in tempore perducturi, apostolica auctoritate concedimus, et tenore praesentium indulgemus, ut in civitate praefata sit deinceps in iure canonico et civili et in medicina et artibus perpetuum Studium generale, in quo magistri doceant, et scholares libere studeant et audiant in facultatibus praelibatis, et in eisdem facultatibus magisterii titulo valeant idonei decorari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, etc.

Instituto de qua in rubrica

Clausulae.

Datum Avenione, decimo kalendas octobris, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 22 septembris 1339, pont. anno v.

(1) Ex Regest. Vatic., unde transcriptum hoc diploma edidit Ughell., Ital. Sac., ubi de Ecclesia Veronensi.

XV.

De Studio generali in civitate Gratianopolitana erecto, nonnullisque eiusdem legibus (1).

SUMMARIUM

EXORDIUM. — 1. Studium generale Gratianopoli se erexisse ait. — 2. Licentiandi ius episcopo assertum. — 3. Licentiati huiusmodi ubique terrarum legere possunt. — 4. Iuramentum a magistris praestandum.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Iohanni episcopo Gratianopolitano, eiusque successoribus canonice substituendis, salutem et apostolicam benedictionem.

Inter cuncta desideria, quae grata nostris occurrunt affectibus, illud praecipue menti nostrae inhaerere dignoscitur, ut catholicae fidei professores, expulsi ignorantiae tenebris, gloriosa literarum scientia imbuantur, et laudabilibus sapientiae studiis eruditi, suos actus et opera disponant et ordinent in lumine veritatis: quodque literarum studia, in quibus margarita scientiae reperitur, laudanda ubilibet incrementa suscipiant, et propensius invalescant in illis praesertim locis, quae ad multiplicanda doctrinae semina et germina salutaria producenda idonea et accommodata existere dignoscuntur.

§ 1. Sane dudum diligentius attendentes quod civitas Gratianopolitana, propter ipsius commoditates et conditiones quamplurimas, erat apta non modicum Studio generali, nos profectibus publicis multipliciter expedire credentes ut in civitate praedicta cultores sapientiae inserantur, fructum uberem, largiente Domino, in tempore producturi, tum ob praemissa, tum etiam ob sinceræ fidei puritatem et eximiae devotionis affectum, quos dilectus filius nobilis vir Humbertus Delphinus Vienn. ad nos et Apostolicam Sedem gerit, qui super his nobis humiliter supplicavit, auctoritate apostolica concessimus, et per

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

nostras literas duximus indulgendum ut in civitate praefata ex tunc foret, in iure videlicet canonico et in civili et in medicina et artibus, perpetuum Studium generale, in quo magistri doceant, et scholares libere studeant et audiant in facultatibus praehabitis, et in eisdem facultatibus magisterii titulo valeant idonei decorari.

§ 2. Ut autem concessio et indulgentia huiusmodi ad profectum et utilitatem studentium et ad dictum Studium confluentium efficaciter impleantur, tibi, frater episcope, tuisque successoribus episcopis Gratianopolitano, qui erunt pro tempore, in perpetuum, impertiendi personis ad hoc idoneis docendi licentiam, iuxta infrascriptum modum, liberam concedimus auctoritate apostolica facultatem, auctoritate praedicta tenore praesentium statuentes, ut si qui processu temporis fuerint, qui sibi in dicto Studio docendi licentiam, ut alios decentius erudire valeant petierint impartiri, in iure canonico et civili, et medicina et artibus examinari possint ibidem, et in eisdem facultatibus magisterii titulo insigniri: ita tamen ut quotiens aliqui fuerint promovendi, praesententur Gratianopolitano episcopo, qui erit pro tempore, vel ei, quem ad hoc idem episcopus duxerit deputandum, qui magistrus facultatis illius, in qua examinatio fuerit facienda, in eodem Studio praesentibus et vocatis, eos gratis, et difficultate quacumque sublata, de scientia, facundia, modo legendi, et aliis, quae in promovendis ad doctoratus seu magistratus officium requiruntur, examinare studeat diligenter: et illos, quos idoneos repperit, petito secreto magistrorum eorundem consilio, quod utique consilium in ipsorum consulentium dispendium vel iacturam revelari quomodolibet, sub divinae maledictionis interminatione, districte prohibemus, approbet et admittat, eisque petitam licentiam largiatur, alios minus idoneos penitus repellendo, postpositis omnino gratia, odio vel favore.

§ 3. Illi autem, qui in civitate praec-

Licentiandi ius episcopo assertum.

EXORDIUM

Studium generale Gratianopoli se erectum ait.

licentiam ubique terrarum tenere possunt.

fata examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam obtinuerint, ut est dictum, ex tunc, absque examinatione vel approbatione alia, legendi et docendi ubique terrarum plenam et liberam habeant facultatem, nec a quoquam valeant prohiberi.

Juramentum a magistris praestandum.

§ 4. Sane, ut rite in praefatis examinationibus procedatur, praecipimus, ut magistri legere in eodem Studio cupientes, antequam incipiant, praestent publice iuramentum, quod ipsi vocati ad examinationes easdem, venient, nisi fuerint legitime impediti, et gratis sine difficultate, odio et favore postpositis, dabunt examinationi fidele consilium, qui de examinatis, veluti digni approbari debeant, aut indigni merito reprobari. Qui vero iuramentum huiusmodi praestare noluerint, nec ad legendum, nec ad examinationes easdem, nec etiam ad aliqua Universitatis ipsius studii commoda vel beneficia ullatenus admittantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum constitutionis, prohibitionis et praeepti infringere etc.

Datum Avenione secundo kalendas octobris, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 30 septembris 1339, pont. anno v.

XVI.

Revocatio vectigalium et pedagiorum a populo Romano, absque Sedis Apostolicae licentia, impositorum (1).

SUMMARIUM

luc imponendi vectigalia ad quos spectet. — 1. Quendam gabellam, ab officialibus Romanis impositam, — 2. Revocat, exigique vetat.

**Benedictus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Consulto provida decrevit antiquitas per novorum impositiones vectigalium, quae

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

sine principali auctoritate institui non possunt, non fore aliquid exigendum: quinimo pedagiorum seu vectigalium huiusmodi exactiones, tam iure canonico, quam civili, regulariter et merito sunt damnatae: vetusto etiam more sanctorum Patrum est in sancta Romana Ecclesia introductum, quod Romani Pontifices, in certis et praecipuis Ecclesiae praefatae solemnitatibus, eos, qui novas pedagiorum exactiones statuere vel imponere praesument, nisi sint legitima auctoritate suffulti, sententia excommunicationis involvunt.

§ 1. Sane nuper, sicut accepimus, officiales seu populus Urbis non attendentes praemissa, absque nostra licentia, de novo gabellam seu gabellas ac nova vectigalia in dicta Urbe instituire temere praesumpserunt in magnum reipublicae ac libertatis civium romanorum, nec non Ecclesiarum, clericorum et peregrinorum praerudicium et gravamen, proponentes de dicta gabella tenere certam militiam equitum, et de eiusdem gabellae proventibus stipendia solvere equitibus memoratis.

§ 2. Nos igitur attendentes, quod eisdem gabellae seu vectigalium institutio eidem reipublicae ac libertati ecclesiasticae, et immunitati dictorum civium, nec non clericorum et peregrinorum plurimum praerudicialis existit, et quod ex praedicta militia eorumdem civium et aliorum plurimum oppressiones et alia mala quamplurima possent sequi, ac volentes propterea perniciosae huiusmodi novitati congruis remediis obviare, praedictas gabellas noviter praesumptione temeraria institutas, quatenus processerunt de facto, auctoritate apostolica revocamus et annullamus omnino, exactionem earundem fieri districtius inhibentes, eos, qui contra inhibitiones huiusmodi, post praesentium obtentam notitiam, praedictas gabellas de novo institutas exigere, vel similes absque nostra licentia speciali de novo instituire, nec non illos, qui super iis praestare eis consilium, auxilium vel

luc imponendi vectigalia ad quos spectet

Quendam gabellam, ab officialibus Romanis impositam

Revocat, exigique vetat.

favorem praesumpserint, decernentes ipso facto excommunicationis sententiae subiacere.

Nulli ergo etc.

Datum Avenionae kalendis decembris, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 1 decembris 1339, pont. anno v.

XVII.

Contra eos, qui loco sui alios supponunt examini pro consequendis beneficiis ecclesiasticis, vel se pro aliis dicto examini supponunt.

SUMMARIUM

Causae edendae constitutionis. — 1. Constitutio cum appositione poenarum.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Quoniam nonnulli, sicut accepimus, honestati nequitiam, et morum saluti temporalia commoda praefidentes, ad subeundum examen, quod hi, qui ad ecclesiastica beneficia ex provisionis nostrae gratia fuerint promovendi, in literatura examen subire tenentur, se minus idoneos sentientes, ad illud supponunt alios loco sui, qui se dictorum minus idoneorum habere nomina et cognomina, et esse de civitate seu dioecesi eorumdem mendaciter confingentes, examen subeunt pro eisdem, sicque praefati minus idonei, nullum subeuntes examen, per fraudem, huiusmodi beneficia ecclesiastica consequuntur.

Causae edendae constitutionis

Constitutio cum appositione poenarum.

§ 1. Nos volentes huiusmodi fraudi poenis debitis percellendae salubriter obviare, omnes huiusmodi, qui alios supponunt examini loco sui; necnon eos qui, aliorum mentitis nominibus, huiusmodi examen subeunt pro eisdem, excommunicationis sententiae ipso facto decernimus subiacere, ac literas nostras per huiusmodi fraudem obteutas, et in posterum obtinendas, omnesque processus ipsarum

praetextu habitos vel habendos, fore cassos, vacuos, irritos et inanes, et nullius penitus existere firmitatis. Praedicti insuper, qui sibi falsa nomina imponentes, pro aliis examen subeunt, ut praefertur, omnibus beneficiis ecclesiasticis, siqua habent, sint eo ipso privati. Si vero nulla beneficia ecclesiastica obtineant, eo ipso efficiantur inhabiles ad beneficia ecclesiastica.

Nulli ergo etc.

Datum Avenione 19 decembris, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 19 decembris 1339, pont. anno v.

XVIII.

Declaratio super certis capitulis contentis in constitutione edita super statu ordinis monachorum Nigrorum (1).

SUMMARIUM

Nonnulla dubia ex constitutionibus huiusce Ordinis exorta. — 1. De visitatoribus. — 2. De expensis subministrandis venientibus ad annuale capitulum. — 3. De vita communi venientium ad capitula. — 4. De studentibus ad generalia Studia transmittendis. — 5. De pensionibus studentium. — 6. De mutuis. — 7. De forma iuramenti a praelatis praestandi. — 8. De locis non tradendis ad firmam. — 9. Ne mulieres habitent in locis monachorum. — 10. De creatione monachorum. — 11. De licentis eundi extra monasteria. — 12. De poenis quae a constitutionibus intentantur contra transgressores. — Clausulae.

Benedictus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Dudum pro bono et salubri statu religionis seu Ordinis monachorum Nigrorum nonnulla statuta et ordinationes certis distincta capitulis, adhibitis nobis nonnullis ex fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, et pluribus praelatis eiusdem Ordinis Decretorum docto-

Nonnulla dubia ex constitutionibus huiusce Ordinis exorta.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.; legitur quoque apud Baluzium, Miscellan., tom. vii, pag. 112.

ribus, consulta deliberatione, in religione ipsa vigilanter edidimus, in nonnullis ipsorum capitulorum adicientes poenas quas transgressores seu contemptores vel non observatores ipsorum incurrere volumus ipso facto, ex quibus apud provincialia capitula secundum dicta statuta postmodum celebrata, et conventus quamplurimum monasteriorum insignes difficultates et infrascripta dubia sunt exorta. Quibus ad audientiam nostram deductis, nos ad eorum supplicationis instantiam, quaedam ex eis moderanda et mitiganda, aliqua vero mutanda et declaranda duximus, sicut, suadente aequitate, et pro fragilitatis humanae, et multorum supplicium, qui in culpas interdum per inris ignorantiam facilliter prolabantur, cognovimus expedire.

§ 1. In primis siquidem quia in capitulo posito sub rubrica *De visitoribus* sub ipsius capituli principium continetur, quod si visitatores ea, quae in generalis concilii et Honori Papae terti praedecessoris nostri constitutionibus statuta existere dignoscuntur, execqui omiserint negligenter, illas poenas ipso facto incurrant ii, qui non veniunt ad capitulum provinciale praepeditionem canonicam non habentes; nos ex rationabilibus causis inducti, eos dumtaxat puniri volumus in expensis, quas receperint a locis visitatis per eos, in quibus secundum arbitrium provincialis capituli se habuerint negligenter, praefato capitulo applicandis.

§ 2. Rursus statuto posito sub rubrica *De capitulis generalibus celebrandis*, ubi circa eius principium dicitur, quod in singulis Ecclesiis cathedralibus et monasteriis annis singulis generale capitulum celebratur, in quo cum praelatis eorum alii abbates, priores, praelati et administratores eisdem immediate subiecti studeant convenire, adiacendum fore providimus, ut si forsitan aliquis ex locis praedictis, in quibus debet dictum capitulum celebrari, membra habeat adeo sibi remota, quod administratores principales dictorum

membrorum nequeant annis singulis ad dictum capitulum absque notabili dispendio convenire, tunc teneatur dictum capitulum ordinare, quando administratores huiusmodi sic distantes convenire ad dictum capitulum teneantur. Illud vero quod in dicto statuto subnectitur, quod illi qui venire tenentur ad provinciale capitulum de triennio in triennium, et ad cuiuslibet Ecclesiae vel monasterii capitula annuatim vivant cum aliis ipsius loci monachis in communi, et familiaribus suis clericis et laicis, et etiam evocationibus extra Ecclesias et monasteria et loca ipsa de suis propriis redditibus providere in necessariis teneantur, quavis constitutione vel consuetudine contrariis non obstantibus, suadentibus rationabilibus causis, per modum intelligi volumus infra scriptum, ut si forte, ex consuetudine vel statuto aut alia ordinatione rationabili incumberet alii seu aliis onus expensarum huiusmodi faciendi, consuetudini, statuto seu ordinationi huiusmodi per dictas constitutiones seu ordinationes nostras nullatenus derogetur. Eos tamen quibus huiusmodi expensarum onus incumbit, si ex hoc illis annis, quibus fieri volumus capitulum memoratum, vel ex aliis supra vel infra statutis ipsos ampliores expensas facere contigerit, nolumus in expensis plus solito praegravari, sed tunc huiusmodi expensae in quantum ultra solitum fuerint ampliores, tantum per omnes simul proportionaliter, ut praefertur.

§ 3. Super eo vero, quod in eodem statuto dicitur, quod convenientes ad dicta capitula vitam ducant communem, et faciant proportionaliter simul omnes expensas, id intelligi volumus, quoad provincialia capitula, si hoc commode fieri possit.

§ 4. Caeterum illud, quod in capitulo posito sub rubrica *De studentibus ad generalia studia transmittendis* circa eius principium continetur: videlicet quod loca habentia octo monachos aliis principalibus

De visitoribus.

De expensis subministrandis venientibus ad annuale capitulum.

De vita communi venientium ad capitula.

De studentibus ad generalia studia transmittendis.

locis subiecta in computatione vicenarii numeri, ac missione cum eisdem locis principalibus, quibus subsunt, coniungantur; intelligi volumus de locis subiectis, in quibus fuerint octo monachi, etiam illo, qui praest eisdem, in huiusmodi numero computato. Adiciemus etiam, quod si huiusmodi loca subiecta viginti monachos vel plures habuerint, per se faciant huiusmodi studentium missionem, nec quantum ad hoc cum locis principalibus coniungantur. Quinimo si alia loca eis subiecta octo monachis habuerint, cum immediatis superioribus, quantum ad missionem huiusmodi, coniungantur. Si vero fuerit Ecclesia, monasterium vel alius locus principalis, in quo vicenarius monachorum numerus non existat, si tamen ibi numerus maior senario, teneantur visitatores per capitulum provinciale deputati, cum in eis visitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus et oneribus eorundem, et si, huiusmodi oneribus supportatis, invenerint facultates sufficere pro uno vel pluribus monachis ad dicta Studia destinandis, relationem de hoc faciant in provinciali capitulo subsequenti, in quo praesidentes cum consilio et assensu maioris partis capituli ordinent auctoritate apostolica, iuxta huiusmodi suppetentiam facultatum, de uno vel pluribus monachis ad eadem Studia destinandis. Volumus insuper quod in quocumque loco, a quo de consuetudine vel ordinatione, seu statuto, quae decrevimus inviolabiliter observanda, plures ad huiusmodi Studia mittendi fuerint, quam sit in constitutionibus nostris huiusmodi ordinatum, serventur deinceps, circa nominandas, eligendas et licentiandas personas huiusmodi mittendorum, ea, quae per nos circa alios mittendos ad Studia in eisdem constitutionibus continentur.

De pensionibus studentium.
 § 5. Praeterea illud, quod in capitulo posito sub rubrica de pensionibus studentium continetur, videlicet, quod nullus aliquid de huiusmodi pensionibus seu fructibus, redditibus vel proventus,

quae vel qui assignabuntur pro pensionibus ipsis, dare seu commutare aut quomodolibet alienare praesumat, intelligimus vel intelligi volumus in dimissionem scilicet pensionum, seu praeiudicium studentium praedictorum; volumus tamen quod in casu, in quo fieret huiusmodi commutatio, ad hoc ut studentibus praeiudicium nullum fiat, fructus, redditus et proventus, seu loca, quae fuerint subrogata seu successerint in locum primum, sicut illa pro dietis pensionibus perpetuo remaneant obligata. Inter alia etiam ordinavimus in eodem capitulo, quod pensiones studentium de communi contributione inter caput et membra ipsum caput pertinentia facienda solverentur, quousque certi perpetui redditus pro ipsis pensionibus existerent assignati, pro praedictis quoque pensionibus beneficiorum uniones et pensionum impositiones sub certa forma fieri volumus, prout in eodem capitulo continetur. Cum autem, sicut ex quorundam relatione percepimus, ex unionibus et impositionibus huiusmodi difficultates et nonnulla dispendia sint secuta, et plura et maiora sequi in posterum formidentur; nos in hac parte mederi praeteritis et praecavere futuris dispendiis cupientes, uniones et pensionum impositiones quascumque auctoritate nostra propterea iam factas omnino cassantes, et potestatem super iis per nos quibuscumque concessam totaliter revocantes, per modum, qui sequitur, circa pensiones dietorum studentium providimus, videlicet, quod ubi mittendi ad Studia fuerint in Ecclesia, monasterio sive loco unde mittentur, tantum vel amplius in victualibus et vestuario percepturi, quantum summae praetaxatarum pensionum ascendunt, valorem eorum habeant in pecunia pro huiusmodi pensione in Studio residendo. Valorem autem huiusmodi solvere teneantur temporibus pro pensionibus solvendis statutis, ii qui victualia et vestiarium ministrabant, et in primo capitulo generali per tres bonos viros per

ipsum capitulum, vel maiorem partem ipsius deputandos fiat aestimatio praedictorum in pecuniam fideliter, unum annum cum alio compensando, ac illa in aestimatione huiusmodi computando, quae ex bono et aequo viderint computanda. Si vero ea, quae recepturi forent, seu valores eorum ad summam dictarum pensionum forsitan non ascendant, de communi contributione facienda per modum in eodem capitulo de pensionibus studentium positum, id quod defuerit, suppleatur, donec de perpetuis et certis redditibus pro iis de novo acquisitis fieri valeat huiusmodi supplementum: si autem in aliqua Ecclesia, monasterio sive loco religionis eiusdem taxatum seu ordinatum existit, quid et quantum pro victu et vestitu monacho in Studio existenti oportet in pecunia vel rebus aliis assignari, illud detur et assignetur loco victus et vestitus per eos, qui ad eorum solutionem tenebuntur, et qui, ut praemissum est, ad Studia transmittetur, et in eo casu, quo non pecunia, sed res aliae consueverunt ipsis studentibus assignari, fiat earum rerum aestimatio per deputatos praedictos. Et si huiusmodi pecunia vel res summam dictarum pensionum studentium praedictorum excedunt, id quod plus recipi consuevit, non diminuatur: si vero ad summam huiusmodi non ascendant, id quod deerit de communi contributione, ut praemittitur, suppleatur, quousque ea, quae per communem contributionem huiusmodi in supplementum praedictum dari debent studentibus, instructoribus praelibatis in certis et perpetuis redditibus pro iis de novo acquisitis fuerint assignata. Illud quoque, quod in eodem capitulo continetur, videlicet, ne de studentium pensione alia praedictorum cuiquam valeat provideri, nisi ipse electus et licentiatius fuerit, prout est in dicto capitulo ordinatum, alias nulla sit assignatio huiusmodi ipso iure, nec per eam ius alicui acquiratur, et tam assignans, quam accipiens teneantur ad re-

Bull. Rom. Vol. IV.

59

stitutionem omnium, quae exinde recepta fuerint, faciendam, et nihilominus poenis subiaceant superius in eodem capitulo designatis; id intelligi volumus, cum scienter peccatum fuerit in modo vel forma electionis vel nominationis praedictae. Quia vero in eo capitulo continetur, quod praesidentes et alii convenientes ad provinciale capitulum provideant, ut monachi ad dicta Studia transmittendi in simul commorentur saltem deni ad minus; concedimus quod dicti praesidentes possint in provinciali capitulo, si eis expediens visum fuerit, ordinare, quod monachi numero pauciores, usque ad senarium numerum, simul morari valeant in Studiis supradictis. Quod autem in dicto capitulo, in paragrafo: *Rursus statuimus etc.*, inter alia continetur, quod illi qui ad baccalaureatum, et ad legendum Decretales in Parisiensi Studio assumi voluerint et in ipso Parisiensi, vel quovis alio generali Studio, audiverint iura canonica per sex annos, de quibus per tres annos ad minus audierint decretum, necnon illi, qui ad magisterium in Decretis, vel ad lecturam Decretorum assumi voluerint in praefato Parisiensi Studio, et ibi vel in alio generali Studio iura canonica ut baccalaurei legerint per quinque annos, et de hoc primo fidem fecerint per eorum proprium et duorum aliorum iuramentum; intelligi volumus, quod duo praefati, addito eis tertio, solum iurare debeant se credere huiusmodi ad baccalaureatum assumendos vel magistrandos, seu etiam ad lecturam Decretorum assumendos verum iurasse.

§ 6. Verba autem illa, quae in capitulo posito sub rubrica *De mutuis*, in paragrafo: *Volentes itaque*, continentur, scilicet obligando seu submitendo etc., ad omnem ambiguitatem tollendam intelligi volumus de obligatione et submissione speciali et expressa.

§ 7. Rursus illud quod in capitulo posito sub rubrica *De forma iuramenti* a praelatis praestandi in paragrafo, qui incipit: *Decernimus*, continetur, videlicet,

De mutuis

De forma iuramenti a praelatis praestandi

quod cum civitas, castrum *etc.*, vendenda vel obliganda extiterint, quoad obligationem huiusmodi intelligi volumus, si obligatio ipsa fiat principaliter, specialiter et expresse.

De locis non tradendis ad firmam

§ 8. Porro ad capitulum positum sub rubrica *De locis non tradendis ad firmam*, adiciimus, quod per contenta in eo non intendimus prohibere, quominus antistes, abbates, priores et administratores alii redditus et proventus administrationum suarum locare seu vendere valeant, absque solemnitate in capitulo ipso apposita, ad tempus modicum, quod triennium non excedat iuxta morem in regione, in qua erunt, solitum observari, statutis etiam rationabilibus Ecclesiarum vel monasteriorum, vel aliorum locorum religionis eiusdem, si qua super hoc fuerint, observatis. Si vero talis traditio vel concessio ad firmam tempus triennii forsitan excedat, volumus quod omnes solemnitates in ipso capitulo positae debeant observari. Volumus etiam quod decimae et primitivae non nisi usque ad annum tradi possint ad firmam, et quod per hoc in casibus aliis non praedicietur contentis in ordinationibus praelibatis. Si tamen ex huiusmodi locatione seu venditione proventuum ad tempus modicum, ut praemittitur, facienda contingeret infra unum annum recipi pecuniam, vel aliud, quod pretium proventuum minus anni rei venditae seu locatae excederet, tunc servari volumus solemnitates contentas in capitulo memorato.

Ne mulieres habitent in locis monachorum.

§ 9. Quod autem in capitulo positum sub rubrica, *Ne mulieres habitent in locis monachorum*, prohibetur expresse, ne antistes, abbates, priores et caeteri administratores in Ecclesiis, monasteriis seu locis alius Ordinis et religionis eiusdem, aut infra septa ipsorum mulieres tenere praesumant, declaramus de illis domibus, locis et septis religionis eiusdem debere intelligi, in quibus debent monachi reside-

§ 10. Illud siquidem quod in capitulo positum sub rubrica *De creatione monachorum* circa eius principium continetur, videlicet quod induantur monachi cum proborum consilio Ecclesiae, monasterii, prioratus, decanatus aut loci, cui in, ad quos pertinet creatio eorundem, praefuerint; intelligi volumus in locis dumtaxat, in quibus de consuetudine, privilegio vel statuto requiri debet proborum consilium praedictorum.

De licentia eundi extra monasteria

§ 11. Caeterum illud, quod continetur in capitulo positum sub rubrica *De licentia eundi extra monasteria*, vel alia loca, in versiculo, qui incipit: *Si quis vero monachus contrarium fecerit*, intelligi volumus cum monachus de monasterio et loco conventuali, a superiore suo non petita licentia, nec obtenta, exire praesumpserit, vel cum, obtenta dicta licentia, exiverit, et cessante impedimento legitimo, in praefixo sibi termino non duxerit rediendum.

De poenis quas constitutionibus nonnulla capitula continentur, per quae poenae seu sententiae excommunicationis, suspensionis et interdicti ac etiam inhabilitatis in personas dictae religionis interdum, sine aliqua moderatione temporis, proferuntur, quas siquidem poenas seu sententias nonnulli per inadvertentiam, simplicitatem seu ignorantiam, seu etiam propter ambiguitatem dictorum capitulorum forsitan incurrerunt, nos ad eorum supplicationis instantiam pro animarum ipsorum salute praefatis personis dictae religionis, cuiuscumque status seu conditionis existant, quae praedictas poenas vel sententias incurrerint, providere salubriter intendentes, volumus, et tenore praesentium concedimus hac vice, quod personae in dicta religione superiores non habentes, quae praedictas poenas vel sententias incurrerint, ab aliquo praesidentium, caeterae vero personae per suos immediate superiores possint, si humiliter petierint, a praedictis sententiis iuxta Ecclesiae

formam absolvi, et ab eis tam super irregularitate, si quam forsitan praedictis ligatae sententiae celebrando divina, vel se ingerendo eisdem, contraxerunt, quam super inhabilitate, praemissorum occasione contracta, dispensationis et habilitationis gratiam obtinere, inunctis eis super iis quae de iure fuerint iniungenda. Poenas vero temporales, quas per constitutiones easdem personae praedictae forsitan incurrerunt, de quibus per eas nondum extitit satisfactum, volentes hac vice misericorditer agere cum eisdem, apostolica auctoritate remittimus de gratia speciali.

Clausula

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrarum voluntatum, adfectionum, constitutionum, cassationum, revocationis, declarationis et remissionis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Avenione, nonis decembris, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 5 decembris 1340, pont. anno vi.

CLEMENS VI

PAPA CXCVIII

Anno Domini MCCCXLII.

Die septima mensis maii anno 1342 electus est in Romanum Pontificem, et Clemens VI voluit appellari, Petrus Rogerius presbyter cardinalis Ss. Nerei et Achillei tituli Fasciolae, qui solemniter coronatus est Avenione die 19 eiusdem mensis in die Pentecostes. Sedit in pontificatu annis x, mensibus fere septem, a die electionis eius computandis: a die vero coronationis annis x, mensibus vi, diebus xviii, imperantibus in Oriente Ioanne Palaeologo imperatore, in Occidente vero

Carolo IV rege Romanorum. Obiit die 6 decembris 1352, et corpus eius depositum est Avenione in Ecclesia B. Mariae, indeque translatum ad monasterium Casae Dei in Alvernia. Vacavit sedes dies xii.

I.

Insignium sacerdotiorum atque ecclesiasticarum dignitatum provisio in Siciliae regno Sedi Apostolicae reservatur ad tempus (1).

SUMMARIUM

Miserum Siciliae statum deplorat. — 1. Causae huiusmodi reservationis faciendae. — Reservatio (*de qua in rubrica*). — Clausulae.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Dum statum miserabilem insulae Siciliae, quae propter inobedientias et excessus nefandos varios contra Romanam Ecclesiam commissos ibidem, interdicto ecclesiastico subiaceret, ac diu subiacuisset, mentis oculis intuemur, viderem more paterno compatimur, piis desideris affectantes, quod per veram obedientiam et satisfactionem debitam a suis relevari periculosus opprobriis, et ad statum dirigi prosperum mereatur.

Miserum Siciliae statum deplorat

§ 1. Cum autem propter haec et alia circa praemissa diligentius attendenda opportunum admodum existimetur, quod in Ecclesiis praesertim cathedralibus et aliis locis ecclesiasticis eiusdem insulae praecipuis, praelati et rectores praeficiantur idonei, per quorum fidelitatem et circumspectam industriam Ecclesiarum et locorum praedictorum posse provideri utilitatibus, et salubriter consuli statui supra dicto, speretur; nos, his et aliis causis honestis et rationabilibus animum nostrum ad id moventium, nonnullorum praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum in hac parte vestigiis inhaerentes,

Causa huiusmodi reservationis faciendae.

(1) Ext. apud Raynald. ad annum 1343, § 83.

Reservatio de
qua in rubrica.

provisiones et dispositiones omnium et singularum archiepiscopalium, episcopalium, collegiatarum Ecclesiarum, necnon abbatiarum, monasteriorum et prioratum conventualium regularium et saecularium, exemptorum et non exemptorum, nunc vacantium et in antea vacaturorum, infra dictam insulam consistentium, in quibus praelati seu rectores consueverunt per electionem assumi, si, cum et quotiens casus vacationis emergerit, usque ad biennium a prima die iunii proximo instantis, quo terminabitur tempus reservationis per felicis recordationis Benedictum Papam XII praedecessorem nostrum olim de illis factae in antea computandum, nobis et Sedi Apostolicae auctoritate apostolica reservamus; universis Ecclesiarum, abbatiarum, monasteriorum et prioratum praedictorum capitulis, collegiis et conventibus ac personis districtius inhibentes, ne in eis, huiusmodi reservatione durante, ad electionem, postulationem vel provisionem aliquam praesumant procedere aliquo modo, ac decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super ipsis, per quosvis alios, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Caeterum volumus, et nostrae intentionis existit, quod reservatio, inhibitio et decretum huiusmodi, ad monasteria monialium et aliarum religiosarum mulierum, et ad Ecclesias vel prioratus non conventuales, seu quorum fructus, redditus et proventus annui summam quinquaginta florenorum auri secundum communem aestimationem non excedunt, nullatenus extendantur.

Clausula

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reservationis, inhibitionis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Avenione, tertio nonas maii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 5 maii 1343, pontif. anno 1

II.

Declaratio, quod rege Siciliae minore, regni procuratio spectat ad Sedem Apostolicam (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Qui fuerint a Roberto rege constituti procuratores regni. — Ioanna stare eorum administrationi promisit. — Ad quem regni administratio spectet. — Ioannae gesta iure non fulta. — 2. Decretum pontificum circa regni procuracionem. — 3. Ioannae gesta rescissa. — 4. Irritata etiam quae fieri contingerit in futurum. — 5. Procuratores a Roberto instituti exauctorati. — 6, 7. Aymericus tit. S. Martini in Montibus legatus regno administrando praeficitur. — Clausulae.

**Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Ex ore sedentis in apostolicae Solio dignitatis debet adinstar Illius, cuius vires gerit, gladius procedere bis acutus, ut aequo libramine cuncta ad examen ipsius deducta prudenter appendens, ius suum unicuique tribuat, et in iustitia nulli parcat: quem tunc bene agere nos cognoscimus cum tam nostris, quam subditorum, non declinando ad dextram vel sinistram, invigilamus remediis, futuris occurrimus periculis, ac iniuste et improvide attentata, quae partus forsitan se deteriores haberent, si ipsorum inefficacia in publicum, praecone iustitia, non iusti censura iudicii reformamus. Tuncque cum maiora timentur provenire dispendia, promptiori et uberiori cautela sinepersonarum acceptione provisionis nostrae remedio, subvenimus.

Proemium.

§ 1. Sane ad apostolatus nostri notitiam pridem deducto, quod clarae memoriae Robertus rex Siciliae in ultimo testamento suo inter caetera ordinaverat et mandaverat, quod venerabilis frater noster Philippus episcopus Cavalicensis et charissima in Christo filia nostra Sanctia

Qui fuerint a Roberto rege constituti procuratores regni.

(1) Ext. apud Raynald. ad annum 1343, § 78.

regina Siciliae illustris, ac dilecti filii nobiles viri Philippus de Sanguinero Altifluminis, Gaufridus de Marsano Squilacii comites, ac Carolus Artus, essent et esse deberent gubernatores, dispensatores, rectores et administratores vel quocumque alio modo et nomine melius poterant de iure censeri, charissimae in Christo filiae nostrae Ioannae reginae Siciliae illustris neptis suae ex unico filio primogenitae, eidem regi in regno Siciliae et terris citra Pharus usque ad confinia terrarum Ecclesiae (excepta civitate Beneventana cum eius territorio ad Romanam Ecclesiam pertinente) iuxta conventiones inter ipsam Romanam Ecclesiam et clarae memoriae Carolum primum regem Siciliae, ipsius Roberti avum, initas succedentis, volens et mandans, quod praefata Ioanna, donec complexisset vigesimum quintum annum, nihil deberet vel posset quomodocumque et qualitercumque agere seu facere in iudicium vel extra iudicium contrahendo, dando et alienando seu alias quemcumque actum legitimum faciendo sine expressa conscientia et assensu principaliter dictae Sanciae et aliorum praedictorum quos gubernatores, dispensatores, rectores et administratores dictorum reginae et regni statuebat, et quod si ante lapsum praedicti temporis dicta Ioanna secus forte faceret, quod non credebatur, nec intendebatur ipse rex, ut dicebat, ipso iure, esse nullum, et prorsus vacuum et inane, quam ordinationem et voluntatem dictae Ioannae se inviolabiliter promiserat servaturam; intellecto quoque, quod episcopus, Sancia et alii supradicti, post mortem dicti regis, virtute ordinationis praedictae multa gesserant et administraverant, gerebant et administrabant, et dictae Ioannae gubernanti et regenti in contractibus, iudiciis et aliis diversis agendis auctoritatem et consensum praestiterant et praestabant; ipsa enim Ioanna interdum cum praedictorum et aliorum ex ipsis auctoritate et assensu, et interdum per se vel aliquorum ex eis non interveniente consensu

gerebat, disponebat et administrabat in regno et terris praedictis donando, investiendo feuda, dignitates, administrationes et officia perpetua et temporalia concedendo et aliter contrahendo, et alios actus iudicialiter et extrajudicialiter exercendo; nos considerantes, quod dicta Ioanna regina adhuc talis est aetatis, quod ipsa ad administrationem regni et terrarum praedictorum propter defectum aetatis huiusmodi minus idonea existit, et quod propterea ad nos, qui eiusdem Ioannae immediati superiores existimus, et totius regni et terrarum praedictorum directum et alium dominium obtinemus, cura, administratio, defensio, gubernatio et baillia regni et terrarum praedictorum gerenda per nos vel alium seu alios idoneos, quos ad hoc duxerimus deputandos, sic plene et in solidum de iure et diversorum praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum observantia pacifica istis dignoscitur temporibus pertinere, quod nec praedictus rex, gubernatores, rectores et administratores huiusmodi, pro tempore, quo gubernatio, administratio per baillia huiusmodi ad nos, ut praemittitur, pertinet, dictis Ioannae et regno nullo modo poterat deputare, et propterea praedicti episcopus, Sancia, Philippus, Gaufridus et Carolus, tamquam dati et deputati administratores et gubernatores ab illo, cui ius dandi, saltem pro dicto tempore, minime competeat, administrare, gubernare et regere, seu praedictae Ioannae in agendis auctoritatem et consensum seu assensum, praetextu vel virtute ordinationis praedictae praestare nullatenus potuerunt, nec dicta Ioanna cum auctoritate seu consensu ipsorum, nec etiam per se ipsam, sive illis huiusmodi tempore de dispositione et gubernatione regni et terrarum praedictorum, vendendo, dando feuda, dignitates et officia perpetua vel temporalia concedendo, investituras faciendo, seu quosvis alios actus legitimos in iudiciis vel extrajudicialibus exercendo se poterant intrmittere quocummodo, sive

Ad quem regni administrationem spectat.

Ioanna status eorum administrationem promissit.

Ioannae status iure non fallit.

quae ex gestis per eam cum dictorum episcopi, Sanciam et aliorum vel aliquorum ex eis auctoritate seu consensu, vel per se ipsam, eorum non interveniente consensu, seu per ipsos episcopum, Sanciam et alios supradictos, qui nullum habuerunt, nec habent dispensationis, gubernationis huiusmodi potestatem, decipiuntur subditi et alii, cum dicta Ioanna seu cum episcopo, Sanciam et aliis saepe factis, vel eorum auctoritate vel assensu contrahentes, seu quaevis alia negotia exerceant et officia, dignitates, administrationes, investituras vel quaecumque alia ipsis interventibus obtinentes, cum ex administratione, gestione et gubernatione talium umbra quaedam solum ostendatur in opere, nulla autem subsit realis veritas in effectu; ac volentes, sicut tenemur, damnis et periculis, quibus regni et terrarum praedictorum incolae nostri quidem et Ecclesiae Romanae homines principaliter vassalli subiaci propterea possint, occurrere, ac indemnitati praedictae Romanae Ecclesiae, cui ex praedictis magnum, nisi sic praesumptis obviaretur conatibus, praedictum pararetur, quantum cum Deo possumus, providere, deliberavimus cum fratribus nostris tam periculoso errori, ne eum approbare tacite videamur, resistere et male incohatis occurrere, ne tractu temporis inualescant per tolerantiam et eisdem vires dissimulatio subministret.

Decretum pontificum circa regni procuracionem.

§ 2. Ideoque de eorumdem fratrum consilio praesentis sanctionis oraculo deerevimus, et ex certa scientia declaramus praedictum regem non debuisse nec potuisse praenominatos episcopum, Sanciam, et alios gubernatores, dispensatores, rectores, administratores dictorum Ioannae reginae et regni pro istis saltem temporibus, quibus gubernatio, bailla et administratio (1), ut praemittitur, pertinet, sicut nec quosvis alios dare, ordinare, vel quomodolibet deputare, nec ipsos episcopum, Sanciam et alios de-

(1) Add. forsan ad nos.

huisse nec potuisse ex ordinatione ipsius regis administrationem et gubernationem ipsorum Ioannae et regni recipere, vel ad ipsam administrationem et gubernationem sive per se ipsos, sive dictae Ioannae auctoritatem, consensum vel assensum in iudicio vel extra iudicium, seu alias qualitercumque praestando se ingerere, vel ipsi administrationi directe vel indirecte virtute ordinationis praedictae quomodolibet immiscere, nec dictam Ioannam cum auctoritate seu consensu ipsorum, neque etiam per se ipsam, praedictorum non interveniente consensu, de gubernatione et administratione praedictorum regni et terrarum se intromittere aliquomodo istis temporibus, ut praemittitur, potuisse, nec debuisse.

§ 5. Declaramus insuper omnia gesta, acta et administrata qualitercumque virtute ordinationis huiusmodi per nominatos episcopum, Sanciam et alios communiter vel divisim, et per praelatam Ioannam cum auctoritate et assensu (1) ipsorum auctoritate vel consensu, sive sint venditiones, donationes feudorum, officiorum et dignitatum perpetuorum vel temporalium concessiones, investiturae, seu quaevis alia iudicialia et extrajudicialia quocumque nomine appellentur, cassa omnino esse et irrita, nullumque debuisse vel debere sortiri effectum, nec alicui existere firmitatis.

Ioannae gesta rescissa.

§ 4. Et nihilominus huiusmodi acta, gesta, disposita et administrata, ut praemittitur, per praedictam Ioannam, quocummodo, seu per alios supradictos, vel ipsorum aut aliquorum ex ipsis, auctoritate, consensu seu assensu, quatenus processerunt de facto, et quae pro tempore, quo ad nos administratio, ut praemittitur, pertinebat, per ipsam Ioannam, vel praedictos, vel eorum auctoritate vel consensu, modo et forma praemissis fieri, geri et administrari contingeret in futurum, non obstante irramento per saepe factam Ioannam praestito, cassamus, irritamus, et cassa et irrita nuntiamus.

Irritata etiam quae heri contingeret in futurum.

(1) Legendum forsan ipsorum, vel sine, etc.

Procuratores a
Roberto insti-
tuti exauctoriati.

§ 5. Inhibemus quoque praefatis episcopo, Ioannae, Saucia, Philippo, Gaufrido et Carolo sub poena excommunicationis, quam ipsos et eorum singulos non parentes huiusmodi nostris prohibitionibus et mandatis, non obstantibus quibuscumque privilegiis, incurrere volumus ipso facto, ne post habitam praesentis decreti, declarationis, ordinationis et inhibitionis notitiam, praedicta Ioanna, durante dicto tempore, de dispositione, administratione et gubernatione dictorum regni et terrarum, cum, seu sine auctoritate vel consensu praedicti episcopi, Sauciae et aliorum, nec etiam ipsi episcopus, Saucia et alii, sive per se gerendo et administrando, sive ipsi Ioannae auctoritatem seu consensum virtute praedictae ordinationis ipsius Roberti regis, ut praemittitur, praestando, directe vel indirecte seu aliquatenus intromittant, nec se administratores seu gubernatores regni seu reginae, vel quovis alio nomine, occasione ordinationis praedicti regis, nullatenus verbo vel scriptura nomen vel faciant ab aliis nominari.

Aymericus tit.
S. Martini in
Montibus lega-
tus regno admi-
nistranda praefi-
ciatur.

§ 6. Caeterum, ut incolae dicti regni, quos in visceribus gerimus charitatis, vel quivis alii cum dictis episcopo, Saucia, Philippo, Gaufrido et Carolo tamquam cum administratoribus et gubernatoribus praedictorum regni seu reginae, vel cum dicta Ioanna, de auctoritate, consensu vel assensu ipsorum communiter vel divisim, vel eorum non interveniente consensu, quomodolibet contraxerunt, vel ab ipsa Ioanna feuda, investituras, dignitates, officia seu administrationes aliquas receperunt, vel qui cum ea, seu praedictis, vel iudicibus, seu officialibus aliis deputatis ab ipsis in iudicio vel extra quovis modo aliqua gerere vel agere habuerunt bonam fidem habentes, ex ignorantia se laesos non luceant sui deceptos; nos eisdem providere paterna pietate volentes, dilecto filio nostro Aymerico tituli Sancti Martini in Montibus presbytero cardinali, Apostolicae Sedis legato per nos in dietis

regno et terris administratore, gubernatore et bairlo deputato committimus per praesentes, quod ea, quae per praefatos episcopum, Sauciam et alios, vel per praedictam Ioannam, cum etiam, vel sine auctoritate, consensu vel assensu eorum seu aliquorum ex ipsis gesta et administrata repererit utiliter, et alias rite, et non in Romanae Ecclesiae seu regni praedicti processisse, de patientia toleret, vel, prout sibi videbitur, auctoritate nostra approbet et confirmet.

§ 7. Per praedicta autem non intendimus quin ea, quae praefati episcopus, Saucia, Philippus, Gaufridus et Carolus ab ipso Roberto executores etiam deputati, tamquam executores ex virtute executionis dumtaxat, ac prout, et in quantum executorum potestas et ministerium legitime se extendit, gesserunt et administraverunt, seu eos gerere et administrare contigerit in futurum, plenam et perfectam, ac per praesentem constitutionem et ordinationem in nullo diminutam obtineant roboris firmitatem.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri decreti, recisionis, prohibitionis et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis etc.

Datum Avenione quarto kalendas decembris, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 28 novembris 1343, pont. anno II.

Clausula

III.

Facultas abbati congregationis monachorum B. Mariae Montis Oliveti, Ordinis S. Benedicti, retinendi et acquirendi nova loca et monasteria, ibique ecclesiastica sacramenta ministrandi (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Multa bona his monachis a fidelibus collata. — 2. Facultas eis concessa haec recipiendi bona: aliaque con-

(1) Hanc congregationem approbavit Ioannes XXII, constitutione xxxvi, pag. 310, *Cum a nobis*.

dendi monasteria, oratoria, etc. — 3. Ibi que ecclesiastica ministrandi sacramenta.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et conventui monasterii S. Mariæ de Monte Oliveti in Aconæ, Ordinis S. Benedicti, Aretinæ diocesis, salutem et apostolicam benedictionem.

Evordium.

Solitudinis pastoralis officium, quod super omnes orbis Ecclesias et monasteria, dispositione divina, licet immeriti, gerimus, pulsat et excitat mentem nostram, ut cunctorum fidelium, et praesertim regularium personarum, quae, mundanis relegatis illecebris, sub arctioris vitae observantia se perpetuo divinis obsequiis emanciparunt, commodis intendamus, ac in iis, quae divini cultus animarum salutem et religionis augmentum concernunt, eos apostolici favoris praesidio fo-
veamus.

Multa bona his monachis a Benedictis collata.

§ 1. Exhibita siquidem nobis nuper vestra petitio continebat, quod nonnulli Christi fideles, gerentes ad vestrum monasterium specialis devotionis affectum, ac cupientes, ut monasterium ipsum ad divini laudem Nominis ampliaretur, pro animarum ipsorum salute, nonnullas domos, terras, possessiones, loca et alia bona ad eos spectantia, vobis ac vestro monasterio liberalitate provida donaverunt, et ea intentione contulerunt, ut in eisdem domibus, terris, possessionibus et locis, prioratus et oratoria cum officinis necessariis ad opus personarum dicti monasterii construantur et de novo fundentur; ipsaque constructa et fundata, dicto vestro monasterio tanquam membra capiti sint subiecta, et in eis sic constructis et fundatis instituantur, ponantur et deputentur priores, monachi et conversi ac familiares, per te, fili abbas, et successores tuos abbates, qui erunt pro tempore, monasterii supradicti, quodque quamplurimi alii Christi fideles similes donationes et concessionem vobis libenter facerent ad similes usus, ut creditis, si vos super his

a Sede Apostolica haberetis auctoritatem, licentiam et etiam facultatem. Quare nobis humiliter supplicastis, ut vos in hac parte, prerogativa Sedis Apostolicae gratia prosequendo, consueta ipsius clementia, dignaremur.

§ 2. Nos igitur, qui summus almi fici confessoris Benedicti Ordinis professor, cupientes Ordinem ipsum, ad Dei laudem et gloriam, ipsiusque Confessoris memoriam celebrem dilatari, ac cultum augeri divini Nominis, et animarum salutem etiam procurari, et propterea huiusmodi pia desideria devotorum volentes favoribus apostolicis confovere, vestris supplicationibus inclinati, recipiendi huiusmodi domos, terras, possessiones, loca et omnia bona praedicta vobis iam concessa et donata, et ea etiam quae in posterum vobis donabuntur et concedentur ad usus praedictos, et in eisdem domibus, terris, possessionibus, locis donatis et concessis, ac donandis et concedendis, prout domorum, terrarum, possessionum, locorum huiusmodi magnitudo seu quantitas et eorum etiam facultates exposcent, prioratus vestri ordinis et oratoria cum officinis necessariis construere et fundare in partibus dumtaxat Italiae, ac in eis priores, monachos, conversos et familiares iuxta dictarum facultatum exigentiam instruere, qui, secundum eisdem B. Benedicti regulam, et instituta dicti monasterii, devotum impendant perpetuo Altissimo famulatum. Et quod eisdem prioribus, monachis et conversis liceat in eisdem prioratibus et oratoriis habere altaria, campanilia cum campanis, caemeteria pro sepultura personarum in illis degentium, ac in oratoriis ipsis missas et alia divina officia celebrare. Quodque prior cuiuslibet loci sic construendi possit monachorum et conversorum prioratus seu loci sui confessiones audire, ipsosque absolvere, ac eis pro commissis poenitentiam iniungere salutarem, dummodo talia non fuerint propter quae foret Sedes Apostolica consulenda.

Facultas eis concessa haec recipiendi bona: aliaque concedendi monasteria, oratoria, etc.

thique eccle-
siastica mini-
strandi sacra-
menta.

§ 5. Necnon eisdem cuncta sacramenta ecclesiastica ministrare, et quod in prioribus et oratoris ipsis erectionem et consecrationem altarium, et cæmeteriorum benedictionem a quocumque malueritis catholico antistite gratiam et communionem Apostolicæ Sedis habente (si prioratum et locorum ipsorum dioecesiani eas vobis et ipsis prioribus ac monachis gratis et sine pravitate exhibere noluerint) recipere libere valeatis; vobis et eisdem prioribus et monachis prioratum et locorum huiusmodi sine parochialium Ecclesiarum et eiuslibet alterius iuris alieni præiudicio, auctoritate apostolica licentiam et facultatem liberam, tenore præsentium, de gratia concedimus speciali.

Nulli ergo, etc.

Dat. Avenione, 12 kalendas februarii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 21 ianuarii 1344, pont. anno II.

IV.

Pragensis Ecclesie erectio in archiepiscopatum (1).

SUMMARHUM

Pragensis Ecclesie dignitas. — 1. In archiepiscopatum erecta. — 2. Dies ad pallii usum designati. — 3. Clausulae.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Attendentes Pragensem Ecclesiam magnæ titulo dignitatis inter alias partium (2) Ecclesias præfulgere dignitate, rationale fore conspicimus ut ipsam Pragensem Ecclesiam et archiepiscopos qui pro tempore inibi præfuerint, spiritualibus gratiarum largitionibus in eis potissime, quæ ad suam decus et decorem ex ipsius Ecclesie excellentia dignitatis pertinent, honoremus.

§ 1. Nuper siquidem, suadentibus ra-

(1) Ex Raynaldo ad annum 1344, § 64. (2) For-
saud aliarum partium vel alius harum partium.

Bull. Rom. Vol. IV.

60

tionabilibus causis, eandem Pragensem Ecclesiam, olim suffraganeam Ecclesie Moguntinensis, ac tunc de provincia Moguntina existentem, et venerabili fratri nostro Arnesto, episcopo olim Pragensi, in archiepiscopalem Pragensem electo, regimini eiusdem etc., Pragensis Ecclesie præside, de fratrum nostrorum consilio et apostolicæ plenitudine potestatis, in archiepiscopalem et metropolitanam ereximus, et honoribus ac insigniis sedis metropolitanae duximus decorandam. Et attendentes quod ipse Arnestus in eiusdem Ecclesie regimine, dum episcopalis existebat, hactenus se gessit fideliter et prudenter, et quod illud in posterum attentius gereret, præfatum Arnestum ipsi Ecclesie Pragensi in archiepiscopum præfecimus, et pastorem curam et administrationem ipsius eidem Arnesto in spiritualibus et temporalibus committendo, sibi deinde pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificalis, a nobis ex parte sua humiliter postulatum, duximus concedendum.

§ 2. Ut autem idem Arnestus et eius successores archiepiscopi Pragenses, qui erunt pro tempore, eo licentius pallio uti possint, quo specialiori Apostolicæ Sedis super hoc fuerint privilegio communiti, eidem Arnesto et successoribus suis præfatis, ut in ipsa Pragensi et aliis suæ Pragensis provincie Ecclesiis, videlicet in Nativitate Domini et Ioannis Evangelistæ, Sancti Stephani et Circumcisionis ac Epiphaniæ Domini, Ramis Palmarum et Coenæ Domini, Sabbato Sancto, tribus diebus Resurrectionis, necnon in Ascensionis Domini, Pentecostes, Nativitatis Sancti Ioannis Baptistæ, et omnium Apostolorum, et quatuor Beatae Mariæ Virginis, in commemoratione omnium Sanctorum, et Sancti Michaelis Archangeli, et Ecclesiarum dedicationibus ac in principalibus ipsius Pragensis Ecclesie festivitibus, et die anniversario consecrationis ipsius Arnesti et Ecclesiarum provincie Pragensis

In archiepiscopatum erecta.

Dies ad pallii usum designati.

Pragensis Ecclesie dignitas.

praedictae, ubi ipsum Arnestum vel successores eius praedictos interesse et missarum solemniam celebrare contigerit principalibus festis, ac etiam in consecrationibus episcoporum et ordinationibus clericorum, in abbatum et abbatissarum ac monialium benedictionibus, pallio alias eis rite concessio et etiam assignato uti licite valeant, auctoritate apostolica tenore praesentium indulgemus.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae erectionis et concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum apud Villanovam Avenionensis dioecesis, vii kalendas septembris, pont. anno tertio.

Dat. die 25 augusti 1344, pont. anno iii.

V.

Ludovicus de Hispania

Fortunatarum Insul. rex constituitur (1).

SUMMARIUM

Fortunatarum Insularum status. — 1. Ludovico de Hispania concessae cum mero et mixto imperio. — Traditum eidem sceptrum aureum: concessumque ius condendarum Ecclesiarum. — 2. Data tamen omnimoda libertas Ecclesiis et monasteriis, postquam fuerint erectae. — 3. Corona aurea Ludovico imposita. — Addita conditio praestandi homagium Sedi Apostolicae. — 4. Imperatus census quadringentorum aureorum. — 5. Poenae excommunicationis et privationis promulgatae. — 6. Praescripta Ludovico sacramenti formula. — 7. Huiusmodi iuramentum repetendum a successoribus Ludovici. — Leges aliae impositae. — 8. Item et aliae.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Ludovico de Hispania Principi Fortuniae.

Sicut exhibitae nobis tuae petitionis series continebat, in mari Oceano, inter

(1) Ex eodem Raynaldo ad annum 1344, § 59.

meridiam et occidentem sunt quaedam insulae, quarum aliquae habitatae, aliae vero inhabitatae fore noscuntur, quae, in communi, nominantur Insulae Fortunatae, quamquam earum quaelibet proprio vocabulo, ut sequitur inferius, sint distinctae, quarum aliquae insulae eisdem adjacent, quaedam vero alia est in mari Mediterraneo situata. Quarum omnium prima Canaria, alia Ningaria, tertia Pluviaria, quarta Capraria, quinta Iononia, sexta Embroea, septima Atlantia, octava Hesperidum, nona Cernent, decima Gorgones, et illa quae est in mari Mediterraneo Galeta vulgariter nuncupantur: omnesque praedictae insulae sunt a Christi fide et christianorum dominio alienae: ex quo tu, pro exaltatione fidei, ad honorem nominis christiani, desideras in huiusmodi acquisitione omnium praedictarum insularum exponere te et tua; dum tamen a nobis in eisdem titulus et auctoritas, pro quibus nobis humiliter supplicasti, tibi tuisque haeredibus et successoribus tam masculis quam foeminis concedatur.

§ 1. Nos igitur pium et laudabile propositum, quod te in his habere asseris plurimum in Domino commendantes, et cupientes ut in eisdem insulis orthodoxa fides propagetur et vigeat, cultusque divinus inibi observetur, et quod per tuum ministerium Christianitatis termini dilatentur; tuis supplicationibus inclinati, ad honorem Dei, tuaeque salutis et status augmentum, omnes praedictas insulas et earum quamlibet, dummodo in eis non sit alicui christiano specialiter ius quaesitum in omnibus iuribus et pertinentiis suis, ac merum et mixtum imperium et inriddictionem omnimodam temporalem in eisdem auctoritate apostolica ac nomine nostro et successorum nostrorum Romanorum Pontificum et ipsius Ecclesiae Romanae, tibi et haeredibus tuis et successoribus catholicis ac legitimis et in devotione ipsius Romanae Ecclesiae persistentibus, tam masculis quam foeminis, in feudum perpetuum, de fratrum nostro-

Fortunatarum insularum status.

Ludovico de Hispania concessae cum mero et mixto imperio.

rum consilio et assensu, ac apostolicae plenitudine potestatis, sub modo, forma, tenore, conditionibus et conventionibus contentis praesentibus concedimus et donamus, teque praedicto feudo per scriptum aureum praesentialiter investimus, dantes nihilominus tibi, haeredibus et successoribus supradictis plenam et liberam potestatem easdem insulas, absque tamen iuris alterius praedicio, ut praemittitur, acquirendi ac perpetuo possidendi, monetam seu monetam fabricandi, et alia iura regalia, salva superioritate Romani Pontificis, in eisdem insulis exercendi, ac licentiam in eis et earum qualibet ecclesias et monasteria construendi, eisque dotes congruas assignandi, ius patronatus tibi et haeredibus ac successoribus tuis, prout instituta concedunt canonica, reservando.

§ 2. Postquam vero in eisdem insulis, Deo concedente, per te vel haeredes aut successores tuos praedictos, ecclesiae ac monasteria constructa seu fundata fuerint, et in eisdem de praelatis et personis ecclesiasticis saecularibus seu regularibus canonice ordinatum extiterit, praelati et personae, ac Ecclesiae, sive cathedrales, sive collegiatae, saeculares aut regulares, et monasteria supradicta cum locis et bonis suis in electionibus, provisionibus et omnibus aliis plena libertate gaudebunt: quam libertatem tu et haeredes et successores semper manutenebitis eisdem et conservabitis, et manuteneri et conservari facietis ab omnibus subditis vestris: dictaque Ecclesiae et monasteria ac personae utentur libere omnibus bonis et iuribus eorumdem.

§ 3. Et ut per concessionem nostram huiusmodi potioris dignitatis titulo reddaris insignis, auctoritate praedicta, de ipsorum fratrum consilio et assensu, dictarum insularum, quas de caetero fore decernimus principatum, ipsumque Fortuniae nuncupari, principem constituimus, coronam auream in signum adepti dicti principatus, tuique honoris augmentum,

tuo capiti nostris manibus imponendo, volentes ut tu et illorum quilibet, qui tum erit in eodem principatu haeres atque successor, princeps Fortuniae debeatis de caetero nominari, ita quod tu nobis per te et iidem haeredes et successores tui in dicto principatu nobis et ipsis singulis successoribus nostris Romanis Pontificibus per vos vel procuratores vestros ad hoc legitime constitutos recognitionem et homagium ligum facere, et plenum vassallagium et fidelitatis iuramentum praestare tenebimini iuxta formam inferius annotatam. Caeterum si forte, deficientibus masculis, contigerit foeminam inuptam in dicto principatu succedere, illa maritabitur viro catholico et Ecclesiae Romanae devoto; Romani tamen Pontificis prius super hoc consilio requisito.

§ 4. Et insuper tam tu quam haerendum quilibet et successorum tuorum in dicto principatu, et pro ipso censum quadringentorum florenorum boni et puri auri, ac conii et ponderis florentini, ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsi Romano Pontifici, qui erit pro tempore, et Ecclesiae Romanae, vel ipsi Ecclesiae, ubi ipsa fuerit, Sede vacante, recipienti pro futuro Pontifice, et pro portione collegium ipsius Ecclesiae contingente in festo Beatorum Petri et Pauli annis singulis integraliter persolveritis: ad quem censum, ut praemittitur, persolvendum, tam tu, quam quilibet haerendum et successorum tuorum in dicto principatu tenebimini et sitis astricti. Si vero tu vel quicumque haerendum seu successorum tuorum in dicto principatu statuto termino non solveritis integre, ut praemittitur, censum, et expectati per quatuor menses, terminum ipsum primum immediate sequentes, de illo ad plenum non satisfeceritis, eo ipso eritis excommunicationis vinculo innotati. Quod si in secundo termino infra subsequentes quatuor alios menses eundem censum sine diminutione qualibet non persolveritis, totus principatus

Triditum eisdem scriptum aureum concessimusque in eandem Ecclesiam.

Data tamen omnimoda libertas Ecclesiae et monasteriis, postquam fuerit erectae.

Corona aurea Ludovico impo-
sita.

Addita conditio praestandi homagium Sedi Apostolicae

Imperatoris eius quadringentorum aureorum

praedictus erit ecclesiastico suppositus interdicto. Si vero nec in tertio termino et infra alios quatuor menses primos per plenam satisfactionem eiusdem census tu et haeredes vel successores tui vobis duxeritis consulendum, ita quod, transactis eodem tertio termino et subsequentibus mensibus, non sit de huiusmodi censu primi termini ipsi Ecclesiae satisfactum, ab eodem principatu ipso iure cadatis ex toto, et principatus ipse ad Romanam Ecclesiam, eiusque dispositionem integre et libere revertatur; nihilominus pro singulis quadringentis florenis singulorum terminorum, si simili modo in eorum solutione cessaveritis, vel illam non solveritis, tu et quivis haeredum et successorum tuorum in dicto principatu poenas similes incurratis, salvis aliis poenis, processibus et sententiis, quae vel qui de iure inferri vel haberi seu proferri poterunt per Romanum Pontificem vel Sedem Apostolicam specialiter in hoc casu: sed ad censum ipsum persolvendum eidem Ecclesiae tunc, et non ante, teneamini cum effectu, cum tu vel haeredes aut successores tui in dicto principatu, eiusdem principatus, vel maioris partis ipsius fueritis possessionem adepti. Nostrae nihilominus intentionis existit, quod Romana Ecclesia, occasione concessionis huiusmodi, ad impendendum tibi vel eisdem haeredibus aut successoribus aliquod subsidium in acquisitione seu retentione dicti principatus ex debito nullatenus astringatur.

§ 5. Et quia in quibusdam articulis supradictis expressius continetur, quod in certis casibus tu et tui in eodem principatu haeredes et successores excommunicationis sententiam incurratis, et dictus principatus sit ecclesiastico suppositus interdicto, quodque tam tu, quam haeredes et successores ipsi cadatis a principatu, seu sitis ipso principatu privati; nos ex nunc huiusmodi sententias, videlicet excommunicationis in te ac eodem haeredes et successores, interdicti in

eundem principatum, et privationis principatus eiusdem, si tua vel ipsorum culpa huiusmodi casus emerierit, de dictorum fratrum consilio, auctoritate apostolica promulgamus. Forma vero recognitionis homagii ligii, vassallagii et iuramenti fidelitatis, quae praestari et fieri volumus a te et haeredibus et successoribus tuis in eodem principatu iuxta tenorem, formam et conditionem praesentis concessionis, verbis competenter mutandis, talis est.

§ 6. Ego Ludovicus de Hispania, princeps Fortuniae, fateor et recognosco me infrascriptas insulas, videlicet Canariam, Nigrariam, Pluviariam, Caprariam, Lunoniam, Embroeam, Athlantiam, Hesperidum, Cernent, Gorgonidem et Galetam, cum omnibus iuribus et pertinentiis, a vobis domino meo domino Clemente divina providentia Papa VI, nomine vestro et successorum vestrorum Romanorum Pontificem canonice intrantium, et Romanae Ecclesiae mihi, meisque haeredibus et successoribus catholicis atque legitimis, et in devotione ipsius Romanae Ecclesiae existentibus, tam masculis, quam foeminis, in feudum perpetuum fuisse concessas, ipsasque me recepisse et tenere sub annuo censu quadringentorum florenorum boni et puri auri ac ponderis et conii florentini vobis domino meo domino Clementi Papae Sexto, vestrisque successoribus ac Romanae Ecclesiae annis singulis in festo beatorum apostolorum Petri et Pauli persolvendo. Pro quibus insulis faciens plenum vassallagium vobis, vestrisque successoribus canonice intrantibus, ac sacrosanctae Romanae Ecclesiae praedictae, ab hac hora in antea fidelis et obediens ero beato Petro, et vobis domino meo domino Clementi Papae Sexto, vestrisque successoribus canonice intrantibus ac sacrosanctae Romanae Ecclesiae. Non ero in consilio, auxilio aut consensu vel facto, ut vitam perdati aut membrum, vel capiamini mala captione. Consilium, quod mihi

Praescripta Ludovico sacramento formula

Praescripta excommunicationis et privationis promulgatae.

mandaturi estis per vos vel nuntios vestros, sive per literas, ad vestrum damnum scienter nemini pandam, et si scivero fieri vel procurari sive tractari aliquid, quod sit in vestrum damnum, illud pro posse impediam, et si impedire non possem, illud vobis significare curabo. Papatum Romanum et regalia sancti Petri tam in praedictis insulis, quam etiam alibi existentia, adiutor vobis ero ad retinendum et defendendum ac recuperandum, et recuperata manutenendum contra omnem hominem. Insuper modum, formam seu conditiones, et omnia et singula, quae continentur in literis apostolicis super huiusmodi concessione confectis, plenarie adimplebo et inviolabiliter observabo, nec ullo unquam tempore veniam contra ea. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia. Me obligo, et praedictos haeredes et successores meos ac principatum praedictum, iura et bona nobis competentia et competitura in eo.

§ 7. Similem autem recognitionem, vassallagium, homagium ligium et iuramentum renovabis, facies et praestabis unicuique Romano Pontifici et dictae Ecclesiae infra biennium a die, quo in Romanum Pontificem electus fuerit, computandum: et similia praestabit et faciet, et similiter renovabit, et facere praestare et renovare tenebitur unusquisque haereditum et successorum tuorum in dicto principatu nobis infra biennium, ex quo ipse haeres tuus in huiusmodi principatu fuerit, et unicuique alii Romano Pontifici, qui erit pro tempore, et ipsi Romanae Ecclesiae secundum praescriptam formam, nomen Romani Pontificis, qui tunc erit, suum proprium exprimendo. Sed postquam tu per te nobis huiusmodi recognitionem, homagium, vassallagium feceris, ac fidelitatis iuramentum praestiteris, secundum formam praedictam, haeredes et successores tui, in dicto principatu nobis, tuque, et ipsi, successoribus nostris Romanis Pontificibus illa facere

vel praestare personaliter non astringamini, dummodo infra dictum biennium secundum eandem formam per idoneum vel idoneos subditum vel subditos ad hoc plenum mandatum habentes, recognitionem, homagium, vassallagium feceritis, ac iuramentum praestiteritis supradicta, et si plus placuerit Romano Pontifici vel Romanae Ecclesiae, recognitionem, homagium, vassallagium et iuramentum praedicta facietis, praestabitis tu et haeredes vel successores tui praedicti nomine Summi Pontificis et Romanae Ecclesiae illi vel illis, quem vel quos ad hoc specialiter ipse Romanus Pontifex vel Sedes eadem deputat. Quodcumque vero tu vel haeredes tui in dicto principatu praedictam recognitionem, obligationem, homagium, vassallagium ac fidelitatis iuramentum facietis atque praestabitis per vos vel alium, seu alios, ut superius continetur, dabitur infra mensem post Romano Pontifici, et eidem Ecclesiae patentes literas vestro sigillo sigillatas, in quibus fatebimini et recognoscetis expresse dictum principatum a nobis et Romana Ecclesia recepisse in feudum sub conditionibus, conventionibus, modo et forma ac tenore, quae praesentibus nostris litteris continentur.

§ 8. Praeterea tu vel haeredes aut successores tui praedicti nullam confederationem seu pactionem, societatem aut ligam scienter contra Romanam Ecclesiam facietis, et si eam forte feceritis ignoranter, teneamini ad mandatum Romani Pontificis seu Romanae Ecclesiae penitus revocare. Omnium autem praedictorum praesentibus litteris nostris contentorum declaratio et interpretatio, quoties opus fuerit faciendae, ad Romanum Pontificem seu Romanam Ecclesiam pertinebit: quoties super his, vel eorum aliquo vel aliquibus ambiguitatis aliquid vel dubii oriri contingeret, cuius Romani Pontificis vel Romanae Ecclesiae interpretationi et declarationi stabitur verbo

Huiusmodi iuramentum repetendum a successoribus Ludovici.

Leges alias impositae.

Item et alias

seu litteris, prout ipsi Romano Pontifici vel Ecclesiae placuerit faciendis.

Nulli ergo etc.

Datum Avenione xvii kal. decembris, anno tertio.

Dat. die 15 novembris 1344, pont. anno iii.

VI.

Confirmatio diplomatis a Ioanna regina in favorem Sanciae matris concessi.

SUMMARIVM

Sanciae reginae elogium. — 1. Ioanna regina Sanciae dispositiones confirmat. — 2. Eas ab Apost. Sede validari petit Sancia: — 3. Quod concedit Pontifex. — 4. Ioannae reginae literae.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Eximiae devotionis sinceritas, quam in Christo filia Clara soror monasterii Sanctae Crucis Neapolitan., Ordinis sanctae Clarae, olim Sancia regina Siciliae, ad Sedem Apostolicam semper gessit, et ad nos et Sedem eandem gerere dignoscitur, promeretur, ut petitionibus suis, illis praesertim, quae divini cultus augmentum et aliorum piorum operum executionem contingunt, quantum cum Deo possumus, ad exauditionis gratiam admittamus.

§ 1. Petitio siquidem eiusdem Clarae, olim Sanciae, nobis nuper exhibita continebat, quod dudum ante ipsius Clarae religionis ingressum, et assumptum ipsius religionis habitum regularem, carissima in Christo filia Ioanna regina Siciliae illustri habens ad ipsam Claram, olim Sanciae reginam, benevolentiae specialis affectum, conformando vota sua super his dispositioni et beneplacito clarae memoriae Roberti Siciliae avi sui, et eiusdem olim Sanciae reginae viri, in suo ultimo per eum condito legitime testamento expressis, praefatae tunc Sanciae quascunque donationes et concessiones factas

et indultas eidem, tam per ipsum Robertum regem avum suum, dum viveret, quam per eam, de quibuscumque terris, castris, casalibus et bonis feudalibus, tam de regni demanio ex certa ipsius Ioannae reginae scientia, ac lege, constitutione et ordinatione, quae alienationem demaniorum prohibet fieri, et quod demanio existant, non obstantibus quoquomodo, quas in ea parte de ipsa certa scientia sustulit, ac iuribus et efficacia vacuaverat, quam de ipsis Roberti regis avi sui, et suas manus suis vicibus rationabiliter devoluitis, nec non de quibuscumque terris, castris, casalibus ad manus regalis curiae, sive ipsius Ioannae reginae legitime devolvendis, sive in excambium dictarum terrarum demanii, sive in assecutionem provisionum, quas praefata olim Sancia habebat ab ipsa regali et eiusdem Ioannae reginae curia quocumque modo concessis, et insuper omnes et singulas provisiones et stabilitiones, iura et indulta concessioneseque alias eidem Sanciae reginae factas, super quibuscumque causis, rebus atque negotiis, tam per ipsum Robertum regem dum viveret, quam per eandem Ioannam reginam postmodum sub quacumque forma et expressione verborum, ac literas, privilegia et indulta proinde concessa cuiuscumque continentiae seu tenoris existerent, eorumque substantiam et effectum, etiamsi foret expediens quod fieret de illis in suis litteris expressa mentio ac etiam specialis, per speciale privilegium, de certa ipsius Ioannae reginae scientia, motu libero, gratia speciali et dominica potestate, ac de consilio et assensu omnium gubernatorum et administratorum suorum ratificavit et approbavit, ac specialis confirmationis suae praesidio communivit, illaque rata et firma esse decrevit, et obtinere incommutabilem firmitatem, iuxta illorum mentem et seriem, de praedicta ipsius certa scientia declaravit, reservato per eandem reginam sibi, suisque haeredibus et successoribus specialiter et expresse, quod

Sanciae reginae
elogium.

Ioanna regina
Sanciae dispositio-
nes confir-
mavit.

dato prius praefatae Clarae, olim Sanciae reginae, pro illis ex praedictis castris, terris seu civitatibus, quae de mero demanio regio non existant, eidem Ioannae reginae, suisque haeredibus et successoribus antedictis sit licitum bona ipsa demanialia ad sui demanium revocare, prout haec et alia circa illa in quibusdam patentibus litteris exinde confectis, praefatae Ioannae reginae sigillo munitis, quarum tenorem de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus, plenius et serius continetur.

§ 2. Quare praefata Clara, olim Sancia regina, nobis humiliter supplicavit, ut ratificationem, approbationem et confirmationem huiusmodi, ac aliis per eandem Ioannam reginam super his factis et contentis in litteris antedictis, apostolicae confirmationis robur adicere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 3. Nos itaque ipsius Clarae, olim Sanciae, devotis in hac parte supplicationibus annuentes, ratificationem, approbationem et confirmationem huiusmodi, et alia in litteris praefatis contenta rata et grata habentes, illa auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Tenor autem datarum litterarum talis est.

§ 4. Ioanna Dei gratia regina Hierusalem et Siciliae, ducatus Apuliae et principatus Capuae, Provinciae et Forqualquerii ac Pedemontis comitissa, universis praesens privilegium inspecturis tam praesentibus, quam futuris. Officium filialis reverentiae admonet, et charitatis affectus signanter inducit, ut inclitae dominae Sanciae Dei gratia Hierusalem et Siciliae reginae reverende dominae matris nostrae, potestatis nostrae praesidium commoda studiose promoveat, et eius augmenta cum solerti attentione producat. Hinc itaque considerationis instinctum, ac habentes ad ipsam reginam matrem nostram specialis benevolentiae zelum; quo interne movemur eius compendia promovere, conformando in hac parte vota nostra dispositioni et

beneplacitis clarae memoriae domini avi nostri Hierusalem et Siciliae regis illustris, in suo ultimo per eum condito legitime testamento, praefatae reginae matri nostrae quascumque donationes et concessionem factas et indultas sibi tam per ipsum dominum avum nostrum, dum viveret, quam per nos de quibuscumque terris, castris atque casalibus et bonis feudalibus tam de regni demanio, ex certa nostra scientia, ac lege, consuetudine et ordinatione, quae alienationem demaniorum fieri prohibet, et quod demanio existant, non obstantibus quoquomodo, quas in hac parte de ipsa certa scientia nostra tollimus, ac viribus et efficaciam vacuamus, quam ad ipsius domini avi nostri, et nostras manus suis vicibus rationabiliter devolutis, necnon de quibusvis terris, castris atque casalibus, et bonis specialiter vel generaliter in suis casibus ad manus regalis curiae, seu nostras legitime devolvendis, sive in excambium ipsarum terrarum demanii, sive in assecutionem provisionum, quas habebat et habet ab ipsa regali curia, et nostra, seu aliter quocumque modo concessis, et insuper omnes et singulas provisiones ac stabilitiones, iura et indulta et concessionem alias factas ipsi dominae matri nostrae super quibuscumque causis, rebus atque negotiis tam per ipsum dominum avum nostrum, quas nos (1) postmodum sub quacumque forma et expressione verborum, eorumque litteras, privilegia et indulta proinde concessa, cuiuscumque sint contentiae seu tenoris, eorumque substantiam et effectum etiam si foret expediens, quod fieret de illis praesentibus expressa mentio, ac etiam specialis huiusmodi privilegii serie, de certa nostra scientia, motu libero, gratia speciali et dominica potestate, de consilio et assensu omnium gubernatorum et administratorum nostrorum ratificamus et approbamus, ac specialis nostrae confirmationis praesidio communimus, illaque

(1) Leg. I. quam per nos.

Eas ab Apost.
Sede validari
petit Sancia:

Quod concessit
Pontifex

Ioannae regi-
nae litterae.

rata et firma esse decernimus, et obtinere incommutabilem firmitatem iuxta illorum mentem et seriem, de ipsa nostra certa scientia declaramus: volentes et de ipsa certa nostra scientia decernentes expresse, quod huiusmodi nostrae ratificationi, approbatio et confirmatio, ac decretum et declaratio eidem reginae matri nostrae perpetuo et efficaciter et incommutabiliter sint reales, illaque efficaciam, vigorem, effectum realem habeant ac etiam efficacem, ac si omnia ipsa donationes, concessiones et dationes, privilegia, indulta et literae essent de verbo ad verbum, ac specialiter et expresse contenta et declarata praesentibus et seriusus annotata, et ad eorum quodlibet accessisset nostra confirmatio specialis, et pro maiori efficacia et robore praemissorum volumus et sancimus expresse de eadem certa nostra scientia, ut iam dictis nostris confirmationi, ratificationi et approbationi, ac declarationi et decreto nulla in contrarium iuris fictio, interpretatio vel subtilitas quomodolibet admittatur, per quas ipsis donationibus, concessionibus, dationibus, privilegiis, indultis et literis, ac praesentibus nostris confirmationi, approbationi ac declarationi et decreto, seu eorum alicui, quocumque colore sive praetextu possit quomodolibet derogari, cum existat nostrae firmae concedentis (sic) intentio, a cuius mente non iuste receditur, quod ipsae donationes, concessiones, dationes, privilegia, indulta et literae, et praesentes nostrae confirmatio, ratificatio, approbatio ac declaratio et decretum valida rataque permaneant et successivis temporibus inconcussam obtineant roboris firmitatem, eiusvis obviantis et turbinis repulsiva lege, capitulis, constitutione quibuscumque contrariis, quae in hoc casu de ipsa nostra scientia tollimus, et viribus et efficacia vacuumus, his non obstantibus aliquatenus in adversum, ut ex his erga dictam dominam matrem nostram in virtuosis actionibus nostrae sinceritatis affectio signanter vigeat, ac

firmitate laudabilique primordio praemissis omnibus praesidialis adiectio assistentis firmitatis accedat. Et quia inter praedicta bona feudalia concessa praedictae reginae aliqua castra, terrae, seu civitates, de mero nostro demanio esse censentur, sicque nobis, nostrisque haeredibus et successoribus reservamus specialiter et expresse, quod, dato prius reginae praefatae competenti et aequivalenti excambio de aliis bonis, quae de mero demanio non existunt, licitum sit nobis, nostrisque haeredibus et successoribus bona ipsa demanialia ad nostrum demanium revocare: in cuius rei fidem perpetuamque memoriam, et dictae reginae cautelam praesens privilegium exinde fieri et pendenti excellentiae nostrae sigillo iussimus communi. Datum Neapoli per manus Arnulphi Cumani de Neapoli iuris civilis professoris, viceprotonotarii regni Siciliae, anno Domini mcccxliv, die xi ianuarii, duodecima indictione, regnorum nostrorum anno i.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Avenione decimo nono kalendas februarii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 14 ianuarii 1345, pont. anno iii.

VII.

Reformatio Ordinis fratrum Servorum Beatuae Mariae Virginis circa prioris generalis et aliorum priorum et definitorum munera et electiones, capitulorumque generalium et provincialium celebrationem.

SUMMARIUM

Proemium. — I. Huius ordinis reformatio a Benedicto XII duobus S. R. E. cardinalibus commissa: — Ab iis nonnulla con-

fecta capitula; — 2. Et a Clemente PP. confirmata. — 3. De capitulo generali quolibet triennio celebrando: et vocalibus. — 4. De capitulis provincialibus. — 5. De priore generali eligendo vel confirmando. — 6. Qui eligi nequeant in priorem generalem. — 7. De defensoribus provincialium eligendis. — 8. De priorum provincialium electione. — 9. De prioribus conventualibus eligendis et confirmandis. — 10. Prioris provincialis officium quolibet triennio expleatur. — 11. Definitorum quando iterum eligi possint. — 12. Priorum conventualium officium quanto tempore duret. — 13. Iuramentum a priore generali, a defensoribus, aliisque prioribus emittendum. — 14. Munera nec danda, nec accipienda.

**Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Procurium.

Regimini universalis Ecclesiae, quamquam immeriti, disponente Domino, praesidentes, curis continuis angimur et assidua meditatione pulsamur, ut religiosorum quorumlibet status, auctore Domino, salubriter dirigatur, et ne loca religiosorum eorumdem, eorumque personae propter altercationes, quas inter eos interdum suscitari contingit, subeant spiritualiter et temporaliter detrimenta, sed potius quorumlibet Ordinum professores in tranquillitate mentis et corporis, devotum et gratum, prout ad id se dedicaverunt, impendant Domino famulatum, libenter nostrae provisionis remedium adhibentes.

§ 1. Dudum siquidem pro parte quorundam fratrum Servorum Sanctae Mariae Ordinis sancti Augustini proposito in consistorio coram felicis recordationis Benedicto Papa XII, praedecessore nostro, quod quondam Petrus de Tuderto, prior generalis fratrum dictorum Servorum, in regimine et administratione sua male et partialiter se habebat, propter quod status praedictorum fratrum in spiritualibus et temporalibus reformatione non modica indigebat; praefatus praedecessor volens de his super quibus eorumdem fratrum

status reformandus existeret plenius informari, praedictum Petrum et nonnullos alios priores et fratres eorumdem Servorum, de quibus visum sibi fuit expedire, pro reformatione huiusmodi facienda, ad Sedem Apostolicam fecit personaliter evocari, eisque venientibus ad Sedem antedictam, venerabilibus fratribus nostris Petro Praenestino et Bertrando Ostiensi episcopis commisit oraculo vivae vocis, ut partes ipsas super iis, quae ad reformationem praedictam spectarent, ad concordiam reducerent, et quaecumque super his facerent, eidem praedecessori postea fideliter referre curarent. Coram quibus Petro et Bertrando episcopis, praefatis Petro generali, et aliis prioribus ac fratribus, ut praemittitur, evocatis, personaliter comparentibus et exhibentibus nonnulla capitula, secundum quae statum dictorum fratrum Servorum reformatione indigere dicebant, super iis, quae coram ipsis super reformatione huiusmodi dicere et proponere voluerunt, dictoque praedecessore nostro postea, sicut Domino placuit, sublato de medio, nobiscum, divina favente clementia, ad apicem summi apostolatus assumptis, et praemissis pro parte dictorum Petri generalis et aliorum priorum et fratrum propositis coram nobis;

§ 2. Nos ad reformationem status dictorum fratrum sollicitis studiis intendentes, praefata capitula cum eisdem Petro et Bertrando episcopis examinavimus diligenter. Et tandem nonnulla, quae pro reformatione salubri status dictorum fratrum, suadente utilitate et necessitate urgente, expedire cognovimus, statuenda providimus, inter ac per eosdem fratres Servorum perpetuis futuris temporibus observanda.

§ 3. Statuimus igitur, quod per eosdem fratres, per quos omni anno celebrare consuevit dictorum fratrum capitulum generale, ex nunc de triennio in triennium tantum generale capitulum celebretur, ad quod teneantur venire prior

Ab iis nonnulla confecta capitula;

Et a Clemente PP. confirmata

De capitulo generali quolibet triennio celebrando, et vocalibus

Huius ordinis reformatio a Benedicto XII duobus S. R. E. cardinal. commissi:

generalis, qui est et pro tempore fuerit, et omnes priores provinciales, necnon et Studiorum generalium lectores in sacra theologia legentes, et etiam priores conventuales et discreti, prout pro commoditate ipsorum fratrum generale capitulum de ipsius conventualibus prioribus et personis discretis salubriter duxerit ordinandum.

De capitulis provincialibus

§ 4. Praeterea statuimus, quod in qualibet provincia eorundem fratrum provinciale capitulum anno quolibet celebretur, ad quod veniat prior provincialis et priores conventuales seu locales, lectoresque in quacumque facultate legentes, et duo fratres discreti de singulis conventibus sive locis illius provinciae, electi a maiori parte conventus, qui duodecim fratres tantum vel minus habebunt, unum fratrem discretum dumtaxat ad ipsa capitula provincialia mittere teneantur. In his autem provincialibus capitulis prior generalis interesse, vel suum generale vicarium ad ea mittere valeat, sicut eidem priori visum fuerit expedire, et eisdem capitulis assistat idem prior vel vicarius in correctionibus aliis opportunis. In eisdem autem capitulis provincialibus eligantur studentes Parisiis quotiens fuerit opportunum.

De priore generali eligendo vel confirmando.

§ 5. Statuimus etiam, quod ex nunc prior generalis, qui erit pro tempore, in quolibet generali capitulo, de triennio in triennium, ut praemittitur, in posterum celebrando, sine requiritone aliqua, primo et ante omnia suo officio renunciare teneatur in manibus definitorum generalis capituli, quod si non fecerit, privatus sit eodem officio ipso facto. Postquam vero renunciaverit, possit pro ipsius meritis vel demeritis, definitorum ipsius generalis capituli arbitrio, in eodem generalis prioris officio dimitti, vel ab eo penitus amoveri, et in locum ipsius alius idoneus per dictum capitulum subrogari, et in casu, quo, ut praemittitur, amoveretur vel renunciare contemneret, per ipsum capitulum alius in priorem generalem sufficiens

et idoneus eligatur. Eisdem fratribus auctoritate apostolica de speciali gratia concedentes, quod priores generales dictorum fratrum, qui erunt pro tempore, postquam, ut praemissum est, et alias iuxta morem hactenus inter eos observatum, electi fuerint, et per generale capitulum approbati, eo ipso veri priores generales dictorum fratrum sint effecti, et administrandi licentiam, curamque animarum habeant, ac in omnibus pro ipsorum fratrum prioribus generalibus perinde habeantur, ac si ab Apostolica Sede confirmationis literas habuissent.

§ 6. Nullus tamen nisi expresse professus fuerit, et qui inter dictos fratres non steterit ad minus per viginti annos continuos, in priorem generalem eorundem fratrum eligi valeat aut assumi.

Qui eligi nequeant in priorem generalem.

§ 7. Ordinamus insuper, ut a modo singularum provinciarum praedictarum fratres eligant unum fratrem providum et maturum in definitorem pro generali capitulo, et fiat huiusmodi electio in provinciali capitulo, quod immediate praecedet capitulum generale: definitores vero pro capitulis provincialibus eligantur a fratribus, in eisdem capitulis provincialibus congregatis.

De definitore provincialium eligendis.

§ 8. Statuimus etiam, quod fratres cuiuslibet provinciae post primum generale capitulum per ipsos celebrandum, quantum poterunt, in aliquo loco eiusdem provinciae ad hoc apto et idoneo, suum celebrent provinciale capitulum hac vice congregandum, prout in dicto generali capitulo fuerit ordinatum, in quo unum ex dictis fratribus sufficientem et idoneum, in suum provincialem priorem eligant, qui sic electus et constitutus, infra mensem, a tempore electionis et constitutionis huiusmodi, consentire, et confirmationem a dicto priori generali vel eius generali vicario petere humiliter non omitat: quam quidem electionem, si canonice fuerit, idem prior generalis vel eius generalis vicarius, quem idem prior genera-

De priorum provincialium electione.

his iuxta modum infrascriptum deputare habeat, ultra mensem a die, qua petita fuerit, non differat confirmare. Quod si ex iusta et rationabili causa idem prior generalis seu eius vicarius minus confirmationis denegaverit, causam seu causas huiusmodi, suis publicis et authenticis literis teneatur expedire, et electoribus, qui eum elegerunt, intimare, et de alio sufficiente et idoneo cum consilio conventus loci, ubi dictus prior generalis vel eius generalis vicarius fuerit usque ad tunc immediate sequens capitulum utiliter providere. Circa confirmationes autem electionum priorum provincialium in posterum celebrandas, modus praedictus per omnia observetur. In primis vero provincialibus capitulis dictorum fratrum celebrandis provide ordinetur de locis, temporibus et definitores, necnon et aliis opportunis, pro subsequentibus provincialibus capitulis celebrandis.

De prioribus conventuum libere eligendis et confirmandis.

§ 9. Statuimus insuper, quod in quolibet loco conventuali dictorum fratrum, ubi ad minus duodecim fratres fuerint, ipsi sibi eligant suum priorem conventualem, qui, infra quindecim dies post suam electionem immediate sequentes, confirmationem a priore suo provinciali devote petere debeat, et ipse prior provincialis, infra alios quindecim dies subsequentes, electionem eandem, dum tamen ipsam canonicam reperierit, debeat confirmare, vel si ipsam minus canonicam invenerit, causam seu causas, propter quas eam confirmare omiserit, exprimat, intimet et una cum consilio discretorum loci, ubi fuerit, provideat, prout supra proxime de priore provinciali editum ordinatum.

Priori provincialis officium quolibet triennio expleatur.

§ 10. Volumus quoque quod priores provinciales postquam tribus annis continuus in provincialatus officio praefuerint, absolvantur seu removeantur penitus ab eodem, prohibentes, quod ad idem officium saltem in eadem provincia quovis modo per alios tres annos immediate se-

quentes nullatenus assumantur, vel ad idem officium promoveantur.

§ 11. Similiter definitores generalis capituli non eligantur ad idem definitionis officium, nisi demum elapsis duobus generalibus capituli immediate sequentibus; possint tamen alias licite in definitore provincialis capituli eligi pariter et assumi. Definitores etiam provincialis capituli ad idem officium, nisi duobus elapsis capitulis provincialibus, nullatenus assumantur.

Definitores quando iterum eligi possunt

§ 12. Priores etiam conventuales, anno vel ad longius biennio in suis prioratibus habeant praesidere.

Priorum conventuum officium quanto tempore duret.

§ 13. Statuimus etiam quod prior generalis dictorum fratrum, qui erit pro tempore, in sui novitate, et antequam suum exequat officium, in praesentia generalis capituli corporale ad sancta Dei Evangelia praestare debeat iuramentum, quod erit fidelis sanctae Romanae Ecclesiae, domino Papae, suisque successoribus, et in provisionibus, promotionibus, confirmationibus, repulsionibus, destitutionibus et maioribus correctionibus faciendis, sine acceptatione personarum, secundum Deum et rectam suam conscientiam et beati Augustini regulam, necnon et eorundem fratrum statuta et consuetudines laudabiliter et fideliter se habeat, et suum officium exercebit. Priores quoque provinciales in suorum provincialium capitulorum, et priores conventuales in suorum conventuum, necnon et definitores generalium capitulorum in ipsorum capitulorum provincialium in ipsorum capitulorum provincialium praesentia iurent, quod in provisionibus et caeteris superius expressis, quantum ad ipsorum officium pertinerit, fideliter se habebunt.

Iuramentum a priore generali, a definitore, a capitulis prioribus emittendum.

§ 14. Hortamur insuper et monemus omnes et singulos fratres praedictos, ut nullum eorumdem munera seu donaria suis superioribus, per se vel per alium audeat quomodolibet impertiri, ipsique

Munera nec danda, nec accipienda

superiores illa recipere non praesument. Nulli ergo, etc.

Dat. Avenione, 10 kal. aprilis, pont. nostri anno iv.

Dat. die 23 martii 1346, pontif. anno iv.

VIII.

Prohibitio dandi vel acquirendi dominium aut iurisdictionem vel praeminentiam aut obligationem super locis et castris patrimonii S. Petri, aut quoquomodo ea occupandi (1).

SUMMARYUM

Prooemium. — 1. Causae sciendae legis. — 2. Prohibitio (de qua in rubrica). — 3. Poenae contra inobedientes. — 4. Annulatio omnium huiusmodi contractuum, etc. — 5, 6. Ioannis XXII hac super re constitutionem roborat. — 7. Clausulae.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Prooemium. Etsi solertem adhibere vigilantiam, ne quarumlibet Ecclesiarum iura depereant, ex debito nostri officii teneamur; in manutenendis tamen, defendendis, recuperandisque occupatis iuribus Ecclesiae Romanae, sponsae nostrae, quae, disponente Domino, caput omnium et magistra caeteris altiori dignitate praecellens, maioribus est iuvanda praesidiis et amplioribus honoribus attollenda, esse debemus solliciti et attenti.

Causae sciendae legis. § 1. Ad obviandum igitur perversis illorum conatibus, qui sibi commoda, non se commodis Patrimonii B. Petri in Tuscia, quod iuris et proprietatis eiusdem Ecclesiae fore, ac eidem immediate subesse dignoscitur, applicantes temere civitates, castra et villas eiusdem Patrimonii ad eandem Ecclesiam pertinentia, eorumque dominium, superioritatem, ad-

(1) Ioannes XXII, Const. XXIX, super. pag. 297, alienationes, donationes, locationes, aliaque huius generis per rectores S. R. E. in Patrimonio, Tuscia, Sabinensi comitatu factas, voluit irritas.

vocationem, capitaneatum et iurisdictionem, in ipsius Ecclesiae grave praedictum, contra constitutiones et ordinationes olim per fel. recor. Urbanum IV et Ioannem XXII, ac diversos alios Romanos Pontifices praedecessores nostros editas, non verentur diversis exquisitis coloribus occupare, et sibi in eisdem dominium, superioritatem et praeminentiam vendicare; hac perpetua constitutione sancimus:

§ 2. Ut nulla civitas vel communitas, nullaque singularis persona, cuiuscumque conditionis vel status existat, deinceps in aliquibus civitatibus, castris seu villis ipsius Patrimonii ad praedictam Romanam Ecclesiam spectantibus, dominium, superioritatem, capitaneatum, advocacionem iurisdictionis seu aliquam praesidentiam seu praeminentiam, praetextu cuiuscumque venditionis, submissionis, recommendationis, concessionis, recognitionis et obligationis, contractus vel pacti aut cuiusvis alterius commercii, absque auctoritate Sedis Apostolicae speciali, recipere audeat, vel sibi dominium, praesidentiam, capitaneatum seu iurisdictionem in praedictis civitatibus, castris seu villis ex quavis occasione et causa quomodolibet vendicare: quodque civitates et singulares personae, submissiones, suppositiones et subiectiones quascumque iam in eas factas et receptas, seu de facto, cum de iure non teneant, quomodolibet attentas dimittere teneantur, nec civitates, castra seu loca alia, quae se eis, ut praemittitur, submiserunt vel quomodolibet subiecerunt, virtute submissionis et suppositionis alicuius vel cuiusvis contractus titulo, valeant retinere: nullaque universitas seu communitas civitatis, castris seu villae Ecclesiae Romanae subiecta, in terris Patrimonii constituta, alicui universitati seu communitati, vel privatae personae, cuiuscumque conditionis aut status existat, se subicere, submittere seu supponere valeat, constituendo, recognoscendo seu profiteundo, se subesse alicui universitati

Prohibitio (de qua in rubrica).

vel privatae personae, seu ad eodem super eos et in ipsis ac dictis civitatibus, castris et villis aliquam iurisdictionem, dominium, capitaneatum seu quamvis aliam praeminentiam pertinere.

Poenae contra
obedientes.

§ 3. Et si quae civitates, castra vel loca iam de facto ad submissionem et suppositionem aliquibus civitatibus vel privatis personis de se factam venditionis, donationis vel cuiusvis alterius contractus colore vel titulo processerint, illa, quamvis de iure valeant, quatenus de facto processerint, realiter et effectualiter studeant revocare, nec illis unquam utantur: nec virtute submissionum huiusmodi vel alias, illis quibus quovis titulo vel colore se submitserint, ullatenus obediant, pareant vel intendant: contrarium facientes directe vel indirecte, per se vel alios, iam illi et eorum singuli, qui in civitatibus, castris aut villis eiusdem Patrimonii vel eorum aliquo, huiusmodi dominium, superioritatem, capitaneatum, advocacionem, iurisdictionem quamcumque, praeminentiam seu praesidentiam sine licentia Sedis Apostolicae speciali recipient in futurum; et qui iam ex quocumque contractu vel obligatione receperunt, seu quavis usurpatione quomodolibet occupaverunt, nisi sic recepta et occupata infra duorum mensium spatium, postquam praesens constitutio ad eorum notitiam pervenerit, vel per eos steterit, quominus valeat pervenire, dominium seu praesidentiam, superioritatem, capitaneatum, advocacionem, iurisdictionem quamcumque seu praeminentiam huiusmodi realiter dimiserint cum effectum, illa nullo unquam tempore absque ipsius Sedis licentia resumpturi; quam illi, qui se submitserint, seu subiecerint, ut praefertur, simili modo cuiuscumque dignitatis, status, ordinis vel conditionis existant, singulares personae sententiam excommunicationis incurrant, ac terrae ipsorum, ubicumque fuerint, ecclesiastico interdicto subiaceant ipso facto. Civitates autem, castra et villae, quae in antea se submittent, supponent seu subicient, et quae submit-

sionem, suppositionem seu subiectionem huiusmodi recipient, seu quomodolibet occupabunt, civitates quoque, castra, et loca quaecumque, quae se iam quovis colore vel titulo, ut praenittitur, submitserunt et subiecerunt, ac civitates quae submissiones et subiectiones huiusmodi receperunt, nisi infra praedictum duorum mensium spatium ab omni effectu dictae submissionis et subiectionis realiter destiterint, ipsis ulterius non usuri, seu contra constitutionem et inhibitionem nostram venire directe vel indirecte, per se vel alium seu alios attentabunt, ecclesiastico subiaccere decernimus interdicto. Et nihilominus omnibus indulgentiis, privilegiis ac gratiis, necnon feudis, bonis et honoribus et iuribus quibuscumque, quae ab eadem Romana et aliis Ecclesiis obtinent, privamus, et privatos et privata volumus esse ipso facto: non obstantibus si eis vel eorum aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum, quod excommunicari, ipsorumque terrae et loca ecclesiastico interdicto supponi non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum, de huiusmodi ac eorum personis, locis, ordinibus et nominibus propriis mentionem.

§ 4. Nos insuper omnes submissiones et subiectiones et suppositiones super praedictis factas, et obligationes, pacta seu conventiones, sub titulo venditionis vel cuiusvis alterius contractus quomodolibet initas et habitas, et quasumque poenas adiectas et iuramenta praestita super illis, sub quibuscumque modis et forma vel expressione verborum (praesertim cum in praedictum eiusdem Ecclesiae redundent, ac iuramentum vinculum iniquitatis esse non debeat) decernimus fore nulla, vacua, irrita et inania, et nullius existere firmitatis, et quatenus ad illa de facto processum extitit, tollimus et revocamus omnino, et viribus vacuamus.

§ 5. Caeterum, cum praefatus Ioannes Papa XXII, praedecessor noster, dudum

Annulatio omnium huiusmodi contractuum, etc.

Ioannis XVI
hac super re
constitutionem
roborat.

universis et singulis, tam clericis quam laicis, cuiuscumque status, ordinis, conditionis, praeminentiae vel dignitatis existerent, etiam si pontificali vel imperiali seu regali, vel quavis alia dignitate fulgerent, ac omnibus principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus ac potestatibus, capitaneis et aliis officialibus quibuscumque, comitibus et populis civitatum, terrarum, castrorum et aliorum quorumcumque locorum ubicumque consistentium, et omnibus aliis quibuscumque, auctoritate apostolica, inhibendum per suas literas vim constitutionis habentes duxerit, et mandandum ne per se vel alios, directe vel indirecte, Patrimonii, Romandiolae, Marchiae Anconitanae, ducatus Spoletani, Campaniae Maritimaeque ac Massae Trebariae provincias, Venasini et Urbinatus, olim comitatus, ac Urbinatensis et Ravennatensis civitates, et alias terras, civitates, castra, villas et loca quaecumque ad eandem Romanam Ecclesiam pertinentes, vel ipsorum aut alicuius eorum partem occupare, invadere aut turbare, seu fidelibus eorundem iniurias, damna seu violentias irrogare, aut occupantibus, invadentibus, turbantibus, vel iniurias, damna seu violentias irrogantibus publice vel occulte assistere, aut auxilium, consilium vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, per se vel per alium seu alios praestare praesumerent quomodo in omnes et singulos, contra inhibitionem et mandatum huiusmodi venire aut attentare, per se vel per alios, praesumentes, tam clericos quam laicos, etiam si, ut praedicitur, pontificali aut imperiali seu regali vel alia quavis dignitate fulgerent, de fratrum suorum consilio, excommunicationis, quam eo ipso incurrerent, sententiam promulgavit, ipsorumque terras necnon quaslibet universitates, communitates et populos ipsorum, civitates, terras, castra, villas et loca in praemissis vel aliquo praemissorum culpabiles, ecclesiastico supposuit interdicto, et eos ac ipsorum

quolibet omnibus privilegiis, indulgentiis, gratis et immunitatibus realibus et personalibus ab eadem Ecclesia et imperio Romano concessis eisdem, omnium etiam feudorum, bonorum, honorum, officiorum, iurium et iurisdictionum, quae ab Ecclesia et imperio praedictis obtineant, de ipsorum fratrum consilio, auctoritate privavit supradicta, ipsos ad illa et similia, et quaelibet alia, eorumque filios et nepotes ad quaelibet beneficia ecclesiastica, dignitates, personatus et officia cum cura vel sine cura, quovis nomine censeantur, auctoritate quolibet obtinenda usque ad tertiam generationem exclusive reddendo inhabiles et indignos;

§ 6. Nos per praemissa vel quaecumque alia, inhibitioni, mandato, poenis et sententiis per ipsum praedecessorem factis et promulgatis, ut superius est expressum, aliisque contentis in literis supradictis, non intendimus in aliquo derogare, sed inhibitionem, mandatum, poenas et sententias, per praesentem constitutionem nostram, roboramus, et in sui vigoris efficacia volumus et decernimus permanere.

§ 7. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae privationis, admonitionis, revocationis, roborationis, voluntatum et constitutionum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Dat. Avenione, 16 kalendas augusti, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 17 iulii 1346, pontif. anno v.

IX.

*Confirmatio
actorum concilii Posoniensis (1).*

SUMMARIUM

Concilium hoc celebratum Posonii, legato Sedis Apost. praesidente. — Quae in eo san-

(1) Ex Raynaldo ad annum 1346, § 75.

Clausulae.

cita sunt, ab eadem Sede confirmari petunt. — Quod concedit Clemens. — Acta concilii. — 1. Proœmium. — 2. De non offendendis praelatis. — De cultu praelatis debito. — Eos offendentibus obiectum anathema. — 3. Ut nulla ecclesiastica persona praebeat auxilium, consilium vel favorem alicui laico contra Ecclesias, ecclesiasticasque personas. — 4. Ne quis recipiat ecclesiasticum beneficium de manu laici. — 5. De non occupandis et restituendis bonis ecclesiasticis. — 6. De poena publicorum concubinariorum. — 7. De prohibita deprædatione. — 8. De his qui contumaciter sustinent excommunicationem. — 9. Ne aliqua fidelis alicui infideli matrimonialiter copuletur. — 10. De observantia mandatorum Apostolicae Sedis, et legatorum ipsius. — 11. Clausulae.

**Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Petitio pro parte venerabilis fratris nostri Apetzconis episcopi Lubucensis nobis exhibita continebat, quod dudum bonae memoriae Gentilis tituli Sancti Martini in Montibus presbyter cardinalis, in regno Hungariae ac provincia Poloniae, infra quam Ecclesia Lubucensis existit, ac quibuscumque aliis terris eidem regno adiacentibus, auctoritate Sedis Apostolicae, plenae legationis fungens officio, in concilio videlicet per eum apud Posonium Strigoniensis dioecesis constitutum, in dicto regno Hungariae celebrato, nonnullas constitutiones pro libertate ac utilitate Ecclesiarum ac earum praelatorum et aliarum personarum ecclesiasticarum, infra fines legationis suae consistentium, edidit ntilis et salubres inhibitiones, prohibitiones, decreta, interpositiones ac excommunicationis, suspensionis et interdicti sententias, et nonnullas poenas alias continentes, prout in literis prae-fati Cardinalis inde confectis, ipsius sigillo munitis, quarum quidem constitutionum certa capitula de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus, continentur. Quare, pro parte dicti episcopi nobis extitit humiliter supplicatum ut capitula praedicta et

omnia in eis contenta, cum prae-fatae literae timeantur vetustate consumi, fulcire apostolico munimine dignaremur; nos igitur Ecclesias et earum praelatos ac personas ecclesiasticas praedictos, in suis libertatibus ac utilitatibus, quantum cum Deo possumus, confovere volentes, ipsius episcopi supplicationibus inclinati, capitula praedicta rata et grata habentes, illa auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communitus; tenores autem dictorum capitulorum tales sunt:

In nomine Domini amen: anno eiusdem 1509, indictione vii, pontificatus domini Clementis Papae V anno sexto. Incipiunt constitutiones editae per reverendum dominum patrem Gentilem, Dei gratia tituli Sancti Martini in Montibus presbyterum cardinalem, in regno Hungariae, Poloniae ac partibus illis contentis Apostolicae Sedis legatum; et primo proœmium super statu regni: Frater Gentilis, miseratione divina, tituli Sancti Martini in Montibus presbyter cardinalis, Apostolicae Sedis legatus, ad futuram rei memoriam.

§ 1. Varietati morborum diversa medici medicamenta propinant, et ipsorum morborum qualitatibus, secundum artis peritiam, efficacibus remediis exquisitis, aliquibus gravioribus ferrum adhibent, quibusdam ignem adiciunt; aliis vero, qui levi possunt fomento sanitatem recipere, facilia medicamentorum antidota subministrant; sic et Dominus noster Iesus Christus, sub figura Samaritani, medici formam assumens, vulneribus infudit vinum et oleum sauciatum. Nos itaque ad regnum Hungariae, ab eo qui pacifici Regis et summi Medici locum tenet in terris, cum plenae legationis officio, licet immeriti, destinati, attendentes regnum ipsum infirmitatibus variis et gravibus laborare, ac propterea informati exemplo Domini Iesu medicorum praecipui, diversitati infirmitatum huiusmodi, etsi non omnibus, magis tamen lethalibus cupientes diversas

Quae in eo sancita sunt ab eadem Sede confirmari petunt.

Quod concedit Clemens.

A. la concilii.

Proœmium

Concilium hoc celebratum Posonii, legato Sedis Apo-l. praesidente.

et congruas adhibere medelas, infrascriptas constitutiones, de praelatorum dieti regni ac per nos concilii congregati consilio et assensu, auctoritate qua fungimur, duximus promulgandas.

De non offendendis praelatis.

§ 2. Cum Apostolicam Sedem, in qua Christus catholicae fidei posuit fundamentum, christianorum matrem esse voluerit et magistram, non est dubium quin Christus ipse graviter offendatur, si matrem filius, et magistram discipulus dehonorat. Quia igitur ipsi Apostolicae Sedi non est possibile cunctos filios et devotos materno affectu et suo magisterio praesentialiter confovere, debitum apostolicae servitutis explere nititur per episcopos, immo per archiepiscopos nonnunquam et per legatos a latere suo missos, quos, quia eius privilegio gaudent cuius legatione funguntur, a cunctis Christi fidelibus, tamquam Apostolicam Sedem, immo Christum qui in eis se recipi et audiri, honorari convenit et foveri. Verumtamen fuerunt et sunt nonnulli, quos termini nostrae legationis includunt, sicut fide digna relatione percepimus, qui, licet gloriantur nomine christiano, ad ipsum tamen Christum et Apostolicam Sedem debitam reverentiam non habentes, episcopos, archiepiscopos et legatos huiusmodi, doctores catholicae fidei et magistros, ipsius Christi vere vicarios et legatos, hostiliter insequi ausu sacrilego, capere et percutere, quandoque nequiter carceri mancipare, nonnunquam inhumaniter perimere non verentur. In quo, quantum Christi fidei devotio minoratur, evidenter intelligit qui prudenter attendit. Proinde nos, qui, ex inuncto nobis legationis officio, Sedem Apostolicam, licet immeriti, repraesentamus, cupientes omnes et singulos nostrae legationi commissos de tam nefandis excessibus coercere, praesenti decreto statuimus ut nullus de caetero, in Dei offensam, Apostolicae Sedis contemptum et catholicae fidei laesionem, praesumat tantum facinus attentare. Si quis autem, propterea inimicus salutis, reve-

De cultu praelatis debito.

rentia religionis reiecta, divinis et humanis legibus in civili damnatione calcatis, praemissum scelus exercere praesumpserit, per se vel per alium, publice vel occulte, eum excommunicatum et a totius Christianitatis consortio separatam publice nunciantes, qua fungimur auctoritate, privamus omnibus privilegiis, indulgentiis, feudis, gratis et beneficiis quibuscumque ei ab Ecclesia quaecumque concessis; omnibus ad quos pertinet eorum ordinatio sen dispositio disponendi potestatem liberam concedentes, terram suam nihilominus et quamlibet aliam, quae sibi adhaerere praesumpserit, interdicto ecclesiastico supponentes. Et, ne minus vindictae quam excessus memoria prorogetur, decrevimus ut filii talium in clericorum collegium nullatenus admittantur, nec in domibus regularibus alicuius praelationis assequantur honorem, quod contra factum fuerit irritum decernentes, nisi cum eis per Apostolicam Sedem vel legatum de latere fuerit dispensatum. Et quia dignum est ut is qui tot praesumit offendere, poena multiplex castigetur, omnes eorum vassallos, castellanos, comites, iobagiones (1) et officiales alios quovis nomine censeantur, a fidelitate, homagio et qualibet alia praestatione qua eis tenebantur astricti, qua fungimur auctoritate, absolvimus, donec ad gremium Sanctae Matris Ecclesiae humiliter redeuntes, absolutionis beneficium meruerint obtinere. Quod si eis in praedicta excommunicatione manentibus adhaerere forte praesumpserit, illos eadem cum ipsis poena statuimus excommunicationis involvi. Caeterum, ut dictorum sacrilegorum poena sit aliorum caute, inhibemus venerabilibus in Christo archiepiscopis et episcopis et aliis Ecclesiarum praelatis, eorumque vicem gerentibus, et ecclesiasticis personi saecularibus et religiosis, necnon Ecclesiarum capitulis et conventibus, exemptis et non exemptis, Cisterciensis, Praemonstratensis, Sancti Benedicti, Minorum, Prae-

Eos offendentes obiectum anathema.

(1) *Iobagiones*, militiae genus. Ducange.

dicorum, Sancti Augustini et aliorum Ordinum, necnon magistris, praeceptoribus et fratribus Militiae Templi, Sancti Ioannis Hierosolymitani hospitalis et B. Mariae Theutonicorum sub nostra legatione manentibus, non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis et litteris eis vel eorum aliquibus aut ipsorum Ordinibus a praefata Sede concessis, ne ipsi vel eorum aliquis vel aliqui corpora illorum, qui sine digna et debita satisfactione decesserint, tumulare aut tumulationi eorum quoquomodo interesse praesument. Si quis autem praedictorum contra praemissam inhibitionem nostram venire tentaverit, excommunicationis vinculo se noverit innodatum, maiori poena pro tanta inobedientia puniendum, et loca nihilominus, in quibus talia corpora sepulta fuerint, ecclesiastico supposita interdicto. Publicata Posenii, quarto idus novembris.

§ 5. Illi procul dubio sunt maiori poena plectendi, qui nituntur offendere, quod totis suis viribus defendere tenebantur. Cum igitur personae ecclesiasticae singulariter teneantur tueri Ecclesiam, a qua suam tuitionem recipiunt, praesenti decreto statuimus, ut nulla ecclesiastica persona exempta vel non exempta cuiuscumque praerogativae, status aut dignitatis existat, etiamsi pontificali fulgeat dignitate, praebeat alicui laico, cuiuscumque dignitatis aut conditionis existat, contra Ecclesias, ecclesiasticasve personas consilium, auxilium vel favorem publice vel occulte. Si quis autem (1), hoc ecclesiastico honore postposito, contra tam salubre statutum venire praesumpserit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. Et nihilominus si inferior episcopo fuerit, episcopus suus contra eum ad privationem ecclesiastici commodi et honoris procedere: si vero episcopus metropolitanus, sui suffraganei excessum huiusmodi teneantur, quam cito commode

poterunt, Sedi Apostolicae nunciare. Publicata Posenii iv idus novembris.

§ 4. Praesentis constitutionis auctoritate, sacro approbante concilio, inhibemus, ne quis archiepiscopatum, episcopatum, dignitatem aliquam inferiorem, personatum, parochialem Ecclesiam cum cura, vel sine cura, beneficium aliquod ecclesiasticum, seu alicuius praedictorum administrationem vel detentionem, de manu laicali recipere, vel iam recepta retinere sub quovis colore praesumat. Si quis autem contra fecerit, vel sic receptum beneficium eo ipso, et nisi locum, quem sub crimine tantae inobedientiae tantaeque ambitionis taliter iam recepit, vel in futurum recipiet, respicendo deseruerit liberaliter infra duorum mensium spatium a publicatione constitutionis praesentis, quoad iam recepta, a receptionis vero tempore quoad ea, quae deinceps continget sic recipi, numerandum, ad quodlibet aliud inhabilis ipso facto reddatur, itant ad dignitatem vel beneficium ecclesiasticum nullo unquam tempore, absque dispensatione Apostolicae Sedis vel nostra, eligi valeat vel assumi. Insuper, ut quantum excesserit, poena docente recognoscat; si quam dignitatem, personatum vel beneficium aliquod cum cura vel sine cura sic recipiens, vel detinens, et, ut praemittitur, non dimittens, canonice forsitan obtineat, ea sit praesentis constituit. vigore ipso facto privatus: indignum enim fore censemus, ut ecclesiastico beneficio gaudeant, qui eam (*Ecclesiam?*) tam nefandis ausibus despectui habuerunt. Inungimus quoque, et in virtute sanctae obedientiae, necnon sub excommunicationis poena praecipiendo mandamus omnibus et singulis, tam clericis, quam laicis, rusticis, iohagionibus, vassallis, castellanis, comitibus et officialibus aliis quocumque modo subiectionis astrictis dignitatis, personatum vel beneficium taliter occupatis, quod occupatori vel detentori praedictis in nullo pareant vel intendant. Qui vero temere contrafecerit, si universitas fuerit, interdicti; si autem

Ne quis recipiat ecclesiasticum beneficium de manu laici.

Ut nulla ecclesiastica persona praerebeat auxilium, consilium vel favorem alicui laico contra Ecclesias, ecclesiasticasque personas.

(1) Leg. forsau, *Si quis autem, ecclesiastico honore postposito, contra hoc tam salubre, etc.*

singularis persona, excommunicationis sententiae se noverit subiicere. Publicata Posonii iv idus novembris.

De non occupandis et restituendis bonis ecclesiasticis.

§ 5. Cum multa providentia fuerit olim a felicitis recordationis Benedicto Papa XI Apostolicae Sedis legato, dum in his partibus fungeretur legationis officio, constitutum, quod nullus invadere, occupare, illicite detinere praesumeret decimas, tributa, castra, villas, munitiones, possessiones et bona ad Ecclesias et pia religiosa loca, ac personas ecclesiasticas spectantia vel pertinentia quoquomodo, sententia excommunicationis prolata in huiusmodi invasores, occupatores et illicitos detentores: sed quia propter praesumptiones, et quorundam cupiditates nullus fructus haecenus aut rarus ex praedicta constitutione provenit; nos tantis animarum periculis praecavere volentes, ne tam salubre statutum videatur in desuetudinem abiisse, et ab huiusmodi praesumptoribus eius ignorantia praetendatur, praedictum statutum duximus innovandum, et ipsum in suo robore permanere ac inviolabiliter observari volentes, adiciamus, ut quicumque propter invasionem, occupationem et illicitam detentionem dictarum rerum excommunicatione, auctoritate praedicti statuti, ligatur, infra trium mensium spatium invasa, spoliata, occupata et detenta huiusmodi non restituerit spoliatis, omnes eorum vassalli, iobagiones, castellani, comites et officiales alii quocumque nomine censeantur, et quisvis alii eis quoquomodo obnoxii a fidelitate, homagio et qualibet praestatione, qua eis iuramento, pacto, consuetudine vel qualibet alia firmitate vallata tenebantur astricti, sint absoluti et liberi praesentis auctoritate decreti, donec ad eos humiliter redeuntes, satisfactionem debitam impenderit de praemissis. Quod si perseverantibus in huiusmodi contumacia et contemptu adhaeserint, quia eis in peccatis favere satagunt, excommunicationis vinculo sint ligati, et terra quae eis medio tempore obediens fuerit, ecclesiastico sup-

posito interdicto; quod interdictum omnes et singuli archiepiscopi, episcopi et alii Ecclesiarum praelati, capellae et conventus tam regulares, quam saeculares, exempti et non exempti, Cisterciensium, Praemonstratensium, Sancti Benedicti, ac Praedicatorum, et Minorum, Heremitarum Sancti Augustini, aliorumque approbatorum Ordinum, necnon magistri et praecipitores Militiae Templi et hospitalis Sancti Iohannis Hierosolymitani, ac B. Mariae Theuthonicorum in virtute s. obedientiae et sub excommunicationis poena servare inviolabiliter teneantur. Et nihilominus si sine debita satisfactione decesserint, praedictorum omnium corpora perpetuo ecclesiastica careant sepultura: non enim debet illi Ecclesiae beneficium subvenire, qui, dum viveret, Ecclesiam hostiliter impugnavit. Publicata Posonii iv idus novembris.

§ 6. Almae matris Ecclesiae, quae plerumque rationabiliter ordinat et consulte, quae, suadente subiectorum utilitate, postmodum consultis ac rationabilis revocat aliquando, subtrahit, addit quandoque pariter, et commutat in melius, imitantes exempla, constitutionem bonae memoriae Philippi quondam Firmani episcopi in regno Ungariae, ac partibus aliis nostrae iurisdictioni subiectis, Apostolicae Sedis legati, contra publicos concubinariorum editam, et a felicitis recordationis Benedicto Papa XI, tunc in regno et partibus praedictis legato Sedis Apostolicae, confirmatam, quibusdam additis et subtractis iuxta infrascriptam modificationem in posterum observari praecipimus. Ad ipsius quidem temperandum rigorem animarum zelus, quas ex illius contemptu quasi continuo peccatorum sordibus foedari conspiciamus, nos inducit, spes recuperationis hortatur. Confidimus enim, quod spirituali poena, excommunicationis videlicet, quae quamvis sine comparatione periculosior, minus tamen peccatis exigentibus formidatur, in temporalem mutata vindictam, subditorum mutabunt et mores. Decreto igitur praesenti statuimus, ut quicumque

De poena publicorum concubinariorum.

clericus contra ipsius constitutionis vigorem deinceps deliquerit, excommunicationis poena in ea contenta, propter causas praedictas, cessante, quartae partis reddituum beneficiorum suorum, praesentis constitutionis auctoritate, damnationi subiacet. Quia vero nihil prodesse iura, nisi foret qui ea executioni mandaret, omnibus episcopis, eorumque superioribus, necnon singulis Ecclesiarum praelatis de iure vel antiqua consuetudine iurisdictionem habentibus, in virtute sanctae obedientiae, ac sub excommunicationis poena, quam, si ad huiusmodi constitutionis observantiam negligentes fuerint vel remissi, ipso facto incurrant, districte praecipimus, quatenus a subditis suis, qui contra ipsam constitutionem excesserint, poenam praefatam integraliter exigant, ipsius quidem parte dimidia in exigentis, reliqua vero parte in pauperum usus, seu Ecclesiae exigenti commissa commode convertenda. Praedicta autem condemnatio tandiu cum exactione debita repetatur, quousque mores suos et vitam, quoad praemissa, curaverint emendare: ad quod etiam corporalis poena, si superior suus expedire crediderit, indicatur. Publicata Posonii, iv idus novembris.

§ 7. Cum Christus vera pax de summis caelorum descenderit, ut quam mundus dare non potest, suis fidelibus pacem daret: profecto non est membrum Christi, nec eius Ecclesiae, qui pacem suam non recipit, vel qui, ne alii recipiant, suis perversis actibus, causam praestet. Cum itaque in regno Hungariae olim in pulchritudine pacis aemulus et discordiae seminator diu procuraverit optatae pacis exilium, immittendo guerrarum discrimina, et depraedationes seu disturbanceiones per perversos homines membra sua inhumaniter exercendo, propter quae pax et concordia extra dicti regni terminos diu, quod dolenter referimus, exulavit; nos, qui praefati regni et incolarum eius specialem curam suscepimus, ipsorum pacifico statui providere desiderabiliter affectantes, sta-

tumus, sacro approbante concilio, ut omnes et singuli cuiuscumque dignitatis, conditionis aut status extiterint, qui in regno Hungariae praefato depraedationes seu disturbanceiones publicas, per quas pax et tranquillitas dicti regni, ut plurimum impeditur, per se vel per alium publice exercere, et qui aliter ipsius regni statum pacificum impedire praesumpserit, nisi per episcopum proprium monitus, ad quod ipse episcopus in virtute obedientiae teneatur, infra octo dies vitam suam melius consulte correxerit, et si clericus fuerit, exemptus vel non exemptus, beneficio privatus, ipso facto excommunicatione, qua Deus iratus animas percudit, sit ligatus. Publicata, ut supra, Posonii.

§ 8. Cum peccata tanto gravius deprimant atque laboriosius extirpentur, quanto invaluerint consuetudine longiori, praesenti constitutione, sacro approbante concilio, duximus statuendum, quod si quis clericus vel laicus cuiuscumque status vel conditionis existat, aliquam de constitutionibus nostris transgrediens, quas contra recusantes dictum Carolum pro rege naturali Hungariae recipere et habere, vel alium advocantes vel nominantes, seu recusationi, advocacy vel nominationi huiusmodi consentientes seu faventes, ac etiam contra occupatores regalium, generalium vel ecclesiasticorum bonorum, contra eos quoque, qui in regem praedictam, archiepiscopos, episcopos vel legatos manus iniecerint violentas, necnon contra occupatores et detentores sacrae coronae, eorumque fautores edidimus, maioris excommunicationis sententiam in praefatis constitutionibus seu aliqua eorum contentam, quod absit, incurrerit, quam citius commode poterit, cum debita instantia illius absolutionem efficaciter obtinere proeuret: qui vero, concepta malitia sive damnosa negligentia, excommunicationem huiusmodi per annum substinuerit animo indurato, contra eum per praelatum, ad quem de iure pertinere dignoscitur, seu per inquisitores haere-

De his qui contumaciter sustinent excommunicationem

ticae pravitatis, bonis pro facto (1) iure confiscatis ipsius, tanquam contra haereticum procedatur. Publicata Posonii, quarto idus novembris.

§ 9. Ut fides catholica, quae scissuram erroris cuiuslibet aspernatur, nullius schismatis vel fermenti pravitatis haereticæ maculetur, de consilio et assensu praesentis concilii perpetuo prohibemus edicto, ut nullus nostrae legationis subiectus, qui vult reputari et haberi catholicus, praesumat de caetero haeretico, Patareno, Lazaro, schismatico vel alteri fidei christianae contrario, maxime Ruthenis, Bulgaris, Rasciis, Lituaniis in errore manentibus, qui, sicut fide dignorum testimonia praestantur (2), in diminutionem catholicae fidei, opprobrium Iesu Christi et sacrosanctae Romanae Ecclesiae, quae est verae fidei fundamentum, non solum sacri Baptismatis reiterant sacramentum, verum alia catholicae Ecclesiae salutifera sacramenta damnabiliter contemntes habent despectui, fidei veritatem, in qua fidelibus salus datur, abnegant, et eis diversis modis et variis iniuriam irrogare conantur, filiam, neptem, consanguineam suam connubio tradere, vel eas eis modo aliquo copulare, cum hoc sit in praedictae fidei christianae detrimentum non modicum et iacturam; nam, sicut didicimus ab experto, viri ab unitate fidei catholicae separati uxores suas quantumvis catholicas, instigante diabolo, ad infidelitatis errorem trahunt, potius quam trahantur. Qui vero contra inhibitionem praesentem filiam, neptem vel consanguineam suam praedictis pestiferis hominibus, qui quantum in eis est, catholicam fidem, sine qua nullus omnino salvatur, nituntur confundere, dederit vel danti consenserit, vel ex proposito vel scienter huiusmodi scelestis nuptiis astiterit (muliere etiam data, vel tradita, quae eisdem consenserit), cum per hoc in christiana religione scissuram et maculam ponere satagat, ac per hoc

(1) F. leg. *ipso facto*. (2) F. *testantur*.

haereticæ pravitati favere, eo ipso excommunicationis mucrone percussum se noverit, et ecclesiastica sepultura privatum. Volumus autem et in virtute obedientiae districtè praecipimus archiepiscopo vel episcopo, in cuius dioecesi contempтор huiusmodi moram trahit, quod eum excommunicationem denuntiet et ab omnibus evitandum: et si infra mensem corde contrito et humiliato non redierit ad Ecclesiae unitatem, de tanta iniuria irrogata nomini christiano et fidei orthodoxae condignam satisfactionem et debitam impensurus, ex tunc contra eum, tanquam contra fautores haereticorum et inimicos fidei christianae, procedatur iuxta sanctiones canonicas et civiles. Publicata Posonii, iv idus novembris.

§ 10. Cum Apostolica Sedes ad obedientiam omni singulari privilegio praepositur, dolemus, quod quidam quos termini nostrae legationis includunt, hominum obedientiae pervertentes, ipsius Apostolicae Sedis vel etiam legatorum eius, qui in decreta sibi provincia, secundum in obedientia et reverentia locum tenent ipsius in obedientiae debito reverenter subtracto, mandatis, sive in recipiendis canonicis, sive in custodiendis sententiis, sive in quibusvis praeceptionibus observandis aliorum damnabiliter voluntatem praeposunt, et non attendentes, quod quasi peccatum ariolandi est repugnare et quasi scelus idololatriae nolle acquiescere, poenae inobedientiae debita se supponunt, quod in terra Poloniae maxime per nonnullos episcopos et capitula, quae praesertim pro aliquibus recipiendis canonicis nisi de suorum superiorum voluntate procedat, ab eadem Sede vel legato ipsius discretis literis obedire contemnunt, factum esse frequentius nostris auribus est relatum: proinde nostro commissos regimini in bono perfecta obedientiae, sine qua infidelis quisque convincitur, etiam si fidelis esse videatur, observari ferventi desiderio affectantes, monemus omnes et singulos ar-

De observantiis mandatorum Apostolicae Sedis et legatorum ipsius.

Ne aliqua fidelis alieni infidelis matrimonialis repuletur.

chiepiscopus, episcopos, electos, abbates, priores, Ecclesiarum quoque capitula praedictae terrae Poloniae, ut non obstante storum superiorum voluntate contraria dictae Sedis legatorum, quae ipsius mandata sic reverenter recipiant et obedienter adimpleant, quod meritum inobedientiae non amittant; scituri, quod si mandata huiusmodi per inobedientiae vitium non duxerint adimplendum, eos taliter puniemus, quod poena docente cognoscent, quam grave sit eorum iussionibus contraire. Publicata ut supra. Datum Posonii quarto idus novembris, pontificatus domini Clementis Papae VI anno iv.

§ 11. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire etc.

Datum Avenione quarto nonas septembris, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 2 septembris 1346, pont. anno v.

X.

Confirmatio electionis marchionis Moraviae Romanorum regis in imperatorem electi.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Fridericus Austriae, et Ludovicus Bavariae duces in discordia electi. — Friderico, mortuo Ludovicus omni iure imperii a Ioanne Papa vacuatus. — 2. Quo pacto vacanti imperio consuluerit Clemens. — 3. Carolus Moraviae dux in regem Rom. electus. — 4. Petita ab eo per suos nuncios apostolica confirmatio. — 5. Ei concessa a Clemente. — 6. Praestitum per procuratores fidelitatis iuramentum. — 7. Praeceptis imbuatur a Clemente. — Clausulae.

Clemens episcopus servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Carolo regi Romanorum illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Romani Pontifex cui Rex aeternus et summus in persona beati Petri Apo-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

stoli aeternae vitae clavigeri, coelestis simul et terreni iura imperii et plenitudinem potestatis concessit, supra cunctos fideles suae curae commissos invigilans, et intendens circa ea, quae fidelibus ipsis ampliora pacis et quietis afferre commoda extimat, tanto diligentioribus se tenetur impendere studiis, quanto ad hoc iniunctae desuper apostolicae servitutis officium ipsum stimulat et perurget. Et quia regnantium recte ordinata regimina nutrire consueverunt iustitiam, et christiano populo pacem dare, Pontificis eiusdem auctoritas et iustitiam a Domino legimus per Prophetam: Ecce constitui te super gentes et super regna, ut evellas et destruas, disperdas et dissipas, aedifices et plantes; ad erigenda huiusmodi regimina, prout ad suam spectat sollicitudinem, nequaquam debet tepescere, sed potius operosas apponere, cum expedire conspiciat, manus suas.

§ 1. Sane dudum imperio Romano per obitum clarae memoriae Henrici ultimi Romanorum imperatoris vacante, duo, videlicet quondam Fridericus Austriae ac Ludovicus tunc Bavariae duces, in regem Romanum in discordia electi, ut dicitur, extiterunt. Deindeque, Friderico praedicto rebus humanis exempto, Ludovicus praedictus propter ipsius excessus, culpas, crimina et alia demerita detestanda, quasi totum divulgata per orbem, per felicis recordationis Ioannem Papam vigesimum secundum praedecessorem nostrum, de fratrum suorum consilio, exitit omni iure, si quod eidem Ludovico ad regnum vel imperium Romanum ex electione discordi praedicta vel alias competere poterat quomodo, iudicio iusto privatus, et subsequenter de haeresi et schismate sententialiter condemnatus.

§ 2. Nos autem postmodum, licet insufficientibus meritis, ad apicem summi apostolatus assumpti, attendentes, quod ex iis regnum et imperium praedicta diu vacaverant et vacabant, et ob hoc sancta Romana mater Ecclesia per longa tempora

Fridericus Austriae, et Ludovicus Bavariae duces in discordia electi.

Friderico mortuo, Ludovicus omni iure imperii a Ioanne Papa vacuatus.

Quo pacto vacanti imperio consuluerit Clemens.

Clausulae

Proemium.

suo carnerat et carebat speciali advoco et legitimo defensore in catholicae fidei et eiusdem Romanae ac aliarum Ecclesiarum, et libertatis ecclesiasticae rei que publicae grande praecidium, multiplex detrimentum et multarum periculum animarum, ac huiusmodi dispendiis et periculis, quae tolerare salva conscientia non poteramus, ulterius occurrere paternae sollicitudinis studiis cupientes, principes tam ecclesiasticos quam saeculares, ad quos ius eligendi regem Romanum in imperatorem postmodum promovendum pertinebat, apostolica auctoritate monuimus, eis districtius iniungentes, ut pro electione regis Romani in imperatorem, ut praedicatur, promovendi, de persona idonea facienda convenirent invicem, et ad electionem huiusmodi procedere non differrent: alioquin Apostolica Sedes, a qua ius et potestas electionis huiusmodi ad principes pervenisse constat, eosdem super hoc de opportuno remedio provideret.

§ 5. Praefati vero principes salutaribus monitis nostris huiusmodi se devota promptitudine conformantes, ac certis die et loco pro electione huiusmodi celebranda, illi videlicet, qui debuerunt, potuerunt et voluerunt interesse, convenientes in unum, post diligentes deliberationem et tractatus, prout tanti magnitudo negotii requirebat, habitos inter eos, te, marchionem Moraviae, nunc etiam regem Bohemiae, in regem promovendum postmodum in imperatorem Romanum unanimiter et concorditer elegerunt, tuque, deliberatione habita super hoc, ad instantiam electorum praedictorum et aliorum multorum electioni huiusmodi consensisti.

§ 4. Post haec autem venerabilis frater noster Arnestus archiepiscopus Pragen., et dilecti filii magistri Ioannes de Pistorio, decanus Sancti Ioannis Traiecten., et Nicolaus de Lucemburgo, praepositi Sarzen., Pragen. dioecesis, et Geraldus de Magnaco archidiaconus de Bantesio Constantien. Ecclesiarum, cappellani nostri,

neon nobilis vir Ademarus de Pictavia miles, procuratores et nuncii tui, ad nostram praesentiam super hoc destinati, habentes ad infrascripta omnia plenum, sufficiens et speciale mandatum, sicut per patentes literas tuo sigillo munitas nobis extitit facta fides, coram nobis et fratribus nostris Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, in solenni et publico consistorio, praesente tam praelatorum et clericorum aliorum, quam laicorum multitudine copiosa fidelium, constituti, pro parte tua inter caetera proponere curaverunt electionem ad regnum Romanum de te, ad imperium postmodum promovendo, ab omnibus principibus tunc in electione huiusmodi vocem habentibus, qui, ut praefertur, debuerunt, potuerunt et voluerunt interesse, fuisse concorditer ac unanimiter celebratam, teque, ut praedicatur, electioni huiusmodi consensisse, filialem reverentiam et devotionem, quam tu ad nos et eandem Romanam Ecclesiam matrem tuam gessisti, gerebas et geris ac proponis gerere in futurum, sinceris affectibus exponentes, ac inter alia supplicantes, tibi nostros favores et gratias exhiberi, nec non inunctionem et consecrationem per manus nostras impendi, teque imperiali diademate coronari, offerentesque se paratos et promptos pro te et in animam tuam praestare debitae nobis et eidem Ecclesiae fidelitatis et cuiuslibet alterius generis iuramentum.

§ 5. Tandem autem procuratoribus per se et una cum dilectis filiis nobilibus viris Henrico comite de Salmis, Gautero de Montilio, Gerardo de Ulfix et Ioanne de Asperomonte, militibus Treveren., Valentin. et Virdunen. dioecesium, ac Radulpho dicto Losse officiali Treveren., procuratoribus et nunciis tuis, una cum eis per alias tuas literas similiter constitutis, haec omnia pluries petentibus, ac devote offerentibus coram nobis, nos, praemissis per eosdem procuratores et nuncios tuos propositis diligenter auditis, factaque nobis

Carolus Maravicus dux in regem Rom. electus

Petita ab eo per suis nunciis apostolica confirmatio.

Ei concessa a Clemente.

de huiusmodi electione concordi et unanimi plena fide, eaque, necnon persona tua, in quantum patiebatur absentia, diligenter examinatis, ac de tuis fide, probitate ac conditionibus omnibus, quae requiruntur in illo, qui est electus ad imperialis culminis apicem sublimandus, cum pluribus praelatis et aliis magnae auctoritatis viris, qui tuos mores, conditiones et statum plenius noverant, inquisito, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti, et beatae ac gloriosae semperque Virginis Dei Genitricis Mariae, beatorum quoque apostolorum Petri et Pauli, ac exaltationem et honorem Ecclesiae, et bonum et promotionem imperii praedicti et prosperum statum mundi, de fratrum eorumdem consilio te in specialem nostrum et Ecclesiae filium suscepimus, tibi nostros favorem et gratiam concedentes, personae tuae, cuius nos et iidem fratres nostri specialem prius notitiam habebamus, idonea reputata, te nominavimus, denunciavimus, declaravimus et assumpsimus in regem Romanum promovendum in imperatorem, eandem tuam approbantes personam ac sufficientem et habilem declarantes ad suscipiendam imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes unctionem, consecrationem et coronationem imperialis diadematis tibi per manus nostras opportunis loco et tempore impendendas: supplentes quoque omnem defectum, si quis aut ratione formae seu tuae aut electorum praedictorum personarum, qui electioni tuae interfuerunt, seu ex quavis alia ratione sive causa in eadem electione intervenerit quovis modo ex certa scientia et apostolicae plenitudine potestatis: praecipientes etiam omnibus fidelibus et vassallis regni et imperii praedictorum, ut tibi tanquam regi Romanorum in imperatorem promovendo pareant efficaciter et intendant.

§ 6. Et nihilominus ibidem a praedictis procuratoribus et nunciis tuis ad haec, ut praemittitur, plenum, sulliciens

et speciale mandatum habentibus, prout ipsi nobis frequenter obtulerunt, fidelitatis recepimus iuramentum.

§ 7. Attende itaque, fili charissime, quaesumus, et intra praecordia tua diligenter revolve dona magnifica et multiplicia beneficia, quibus te Largitor bonorum omnium in suis benedictionibus dignatus est praeveneri, illaque sibi devotione humili et operosis affectibus recognoscens mandata et beneplacita in omnibus te coapta, et vitare stude summpere, quae suae offenderent oculos maiestatis: pone gressus tuos semper in semitis mandatorum Ipsius, et Eius ministros condigna honorificentia prosequi non omittas: praefatam quoque Romanam Ecclesiam matrem tuam, quae internae charitatis officio et affectu de tui status et honoris augumento sollicita redditur, filiali venerari reverentia semper stude, iustitiam dilige, veritatem ama, sectare pacem, aequitatem serva, et elementiam, quae amicos et devotos multiplicat, amplectare, ut inde laetentur coeli et exultet terra, et de tuis benignis et virtuosis actibus universae reipublicae populus nuncusque vehementer afflictus ilarescat, iugo tuae dominationis superbae mentes hostium comprimantur, contriti et depressi subditorum tuorum animi ope tuae misericordiae terribilem tuis inimicis faciat, pietas subditis benignum ostendat, tuisque felicibus temporibus in plenitudine pacis populus christianus sedeat, in fiduciae tabernaculis habitet et requiescat, tuoque, his et aliis tuis bonis operibus in conspectu divinae maiestatis acceptus, post multorum annorum curricula, de terreno ac temporali regno ad caelestis et aeterni regni proveli gloriam merearis.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere vel ei ausu temerario contraire, etc.

Datum Avenione, octavo idus novembris, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 6 novembris 1346, pont. anno v.

Præceptis im-
buntur a Cle-
mente.

Clausulae.

Præstitum per
procuratore-
delictis iur-
mentum.

XI.

Pragensis Academia instituitur et archiepiscopo conferendae doctoratus laurea ius adiudicatur (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Academia Studiorum generalium instituta. — Praescripta conferendae laurae ratio. — Conclusiones.

**Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Prooemium. Considerantes eximiam devotionis et fidei puritatem, quam tam ipse Carolus et praedecessores sui Bohemiae reges, quam eiusdem regni incolae ad sanctam Romanam Ecclesiam gessisse, ac ipse Carolus rex et incolae gerere dignoscitur, ferventi desiderio ducimur, ut regnum ipsum, quod divina bonitas multitudine populi, rerumque copia praedotavit, fiat literarum fertilitate fecundum, ac in eo quemadmodum auri et argenti fore dignoscitur, sic scientiarum praevalentium sit (2) . . . . ut viros producat consilii maturitate conspicuos, virtutum redimitos ornatus, ac diversarum facultatum dogmatibus eruditos, sitque ibi fons irriguus, de cuius plenitudine hauriant universi liberalibus cupientes imbui documentis.

Academia Studiorum generalium instituta.

§ 1. His igitur omnibus, et praesertim amoenitatibus civitatis praefatae diligenti (5) pensatis, ad huiusmodi universalem, non solum praemissorum eiusdem regni et regionum circumiacentium incolarum, sed etiam aliorum, qui de diversis mundi partibus ad eandem confluent civitatem, commodum et profectum paternis affectibus anhelantes, dicti regis supplicationibus inclinati, de fratrum nostrorum consilio apostolica auctoritate statuimus, ut in dicta civitate Pragensi perpetuis futuris temporibus generale Studium videat in qualibet licita facultate, et quod legentes et studentes ibidem omnibus

(1) Ex Raynaldo ad annum 1547. (2) Abundantia. (5) Deest aliquid; forsitan *examine*.

privilegiis, libertatibus et immunitatibus concessis doctoribus legentibus et studentibus commorantibus in Studio generali gaudeant et utantur, quodque illi, qui processu temporis scientiae margaritam fuerint in alia facultate, in qua studuerint, assecuti, sibi que docendi licentiam, ut alios erudire valeant, ac magisterii honorem seu titulum petierint impertiri per magistros seu magistrum illius facultatis, in qua examinatio fuerit facienda, archiepiscopo Pragensi, qui est pro tempore, praesentetur. Idem quoque archiepiscopus doctoribus, magistris in eadem facultate iuxta actu regentibus convocatis, illos in iis quae in promovendis ad doctoratus seu magisterii honorem requiruntur, per se vel alium iuxta modum et consuetudinem, quae super talibus in generalibus Studiis observantur, examinare studeat diligenter, eisque, si ad hoc sufficientes et idonei reperti fuerint, huiusmodi licentiam tribuat, ac honorem seu titulum conferat magistralem. Illi vero, qui in eodem Studio dictae civitatis examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam et honorem seu titulum magisterii obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examine et approbatione alia regendi et docendi, tam in civitate praedicta, quam alibi ubicumque tam dictae civitatis, quam quorumlibet aliorum locorum seu generalium Studiorum, in quibus voluerint, regere vel docere, statutis, consuetudinibus contrariis apostolica vel alia quacumque firmitate vallatis nequaquam obstantibus, plenam et liberam habeant facultatem.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Avenione, vii kalendas februarii, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 26 ianuarii 1347, pont. anno v.

Praescripta conferendae laurae ratio.

Conclusiones.

XII.

De canonizatione B. Ivonis presbyteri Trecorensis Galli, eiusque festivitatis celebratione sub die 19 mensis maii.

SUMMARIUM

B. Ivonem a se canonizatum ait: — 1. Eiusque statutum festum diem. — 2. Miracula ad B. tumulum patrata. — 3. Laetari debet rex Franciae pro tanto patrono.

Clemens Papa VI, charissimo in Christo filio Philippo regi Franciae illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad spiritualis gaudii et consolationis augmentum patefieri regali excellentiae volumus per praesentes, quod nos super negotio canonizationis almi confessoris Domini Iesu Christi, Ivonis videlicet quondam presbyteri dioecesis Trecorensis, pro qua tua sublimitas instanter hactenus nos rogavit, in nomine Domini procedentes, die sextadecima praesentis mensis iunii examinatione diutina, proluxa providentia et matura, sicut exigit tanti negotii arduitas, praecedente, praefatum Sanctum, qui vitam sanctam piis exuberantem operibus, castigando et in servitutem redigendo carnem suam, spiritum non sine multis et magnis austeritatibus gessisse poenitentialibus, dum in humanis ageret, multorumque coruscatione miraculorum, tam in via, quam post felicem ipsius transitum claruisse, manifestis ipsius probationibus fuit repertus; praesente fidelis cleri et populi multitudine copiosa, observataque solemnitate, quae consuevit in talibus observari, ad laudem et gloriam divini Nominis, ac consolationem fidelium, et maxime regni tui, de quo traxisse noscitur originem, ac tui et eiusdem regni exaltationem honoris, de consilio fratrum nostrorum canonizavimus, et sanctorum cathologo adscribendum mandavimus, et ut sanetum deinceps a fidelibus venerari.

§ 1. Festum ipsius die decimanona mensis maii, quo eius anima mole carnis exuta, coelos petens, cum scala gloriae

caelitibus civibus est coniuncta, statuente a fidelibus annis singulis celebrandum.

§ 2. Ad ipsum quidem Sanctum ingentem devotionem gerit partium istarum populus, et iam multi ad ipsius suffragia devotis orationibus et emissis votis in humilitate spiritus recurrentes, exinde sanitatem et alia remedia super suis iustis petitionibus reportarunt, et reportare non desinunt incessanter.

§ 3. Ex his nempe tibi, fili carissime, adaugeri debet proculdubio magnae spiritualis laetitiae incrementum, et inde teneris Deo assurgere, ad gratiarum devotas et humiles actiones, qui tibi talem de regno tuo, in quo etiam corpus quiescit, eiusdem patronum et intercessorem in sua curia caelesti concessit, ad quem super tuis necessitatibus, ut divinam tibi propitiationem apud Regem aeternum, qui omnia palmo concludit, obtineat, recurrere poteris, sicut credimus, confiderent.

Dat. Avenione, 11 kal. iulii, pont. nostri anno vi.

Dat. die 21 iunii 1347, pontif. anno vi.

XIII.

Limitatio finium agri Beneventani (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. In concessione a Clemente IV Carolo Andegavensi facta exceptus comitatus Beneventanus de ipsius comitis consensu. — 2. Quare dilata usque adhuc eius finium distinctio. — Haec provincia pluribus Sedis Apost. legatis commissa. — 3. Beneventanorum finium decretoria descriptio. — 4. Clausulae.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Urget nos apostolicae servitutis debitum, ut sic simus aliis in exhibitione iustitiae debitores, ut iura Romanae Ecclesiae, cui, licet immeriti, auctore Domino,

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

B. Ivonem a se canonizatum ait:

Miracula ad B. tumulum patrata.

Laetari debet rex Franciae pro tanto patrono

Eiusque statutum festum diem.

Proemium.

praesidemus, laedi per conuentiam, aut minui per periculosam tolerantiam nullatenus permittamus, quinimo iustitiam ipsius, quantum cum Deo possumus, prosequentes, eius indemnitatibus providere sine cuiuscumque iniuria studeamus.

§ 1. Sane in Christo carissimam filiam nostram Ioannam reginam Siciliae illustrem latere non potest, quod in praestatione iuramenti fidelitatis et homagii nostro et Ecclesiae praedictae nomine receptorum, ratione regni Siciliae per eam praestitorum, ipsa confessa est, prout praedecessores sui fecerant, recognoverat, et in illis partibus, tanquam in publicam deductam notitiam, notorium existit, quod felicitis recordationis Clemens Quartus praedecessor noster in concessione per ipsum facta sub certis pactis, modis et conditionibus clarae memoriae Carolo comiti Provinciae et Andegaviae, de regno Siciliae et terris citra Farum usque ad confinia terrarum Romanae Ecclesiae supradictae expresse et nominatim excepit, et a praedicta concessione exclusit civitatem Beneventan., quam in signum directi et maioris domini, regni et terrarum praedictarum sibi et praefatae Romanae Ecclesiae retinebat, cum toto eius tenimento, districtibus et pertinentiis suis, distinguendis et limitandis per Romanum Pontificem pro eius beneplacito voluntatis; cui distinctioni et limitationi semel bona fide faciendis ipse Carolus et successores sui stare deberent, absque contradictione et refragatione quacumque, prout ipsa distinctio per apostolicas literas appareret: quam civitatem Beneventanam cum toto tenimento et districtu, ut praemittitur, distinguendo voluit solum et in solidum ad ius et proprietatem et in dominio et demanio Romanae Ecclesiae remanere, ut nec reges Siciliae nec quicumque alii in dicta civitate et ipsius territorio et pertinentiis possint sibi in aliquod quomodolibet vendicare, acquirere, recipere vel habere seu etiam retinere, prout in literis apostolicis dictae concessio-

sionis super hoc confectis ac registratis, aurea bulla impressa Zipario communis, dicti Caroli et omnium successorum suorum super receptione homagii, et praestatione iuramenti fidelitatis et vassallagii; in quibus tenor concessionis praedictae, cum suis pactis, modis et conditionibus inseritur, latius continetur.

§ 2. Licet autem Ecclesia Romana praedictam civitatem Beneventanam plene iure ex tunc inconcusse possederit pacifice et quiete; attamen propter diversas occupationes, quae undique Romanis Pontificibus occurrentes non sinunt omnibus accommodae provisionis remedium adhiberi, et conditionem regni et terrarum praedictorum, quae diversisurbationibus saepius fluctuarunt, territorium seu tenimentum aut districtus huiusmodi per praedecessores nostros limitata non fuerunt neque distincta, quamvis ipsorum aliqui ad distinctionem et limitationem territorii seu tenimenti et districtus eorundem procedere intendentes, informatione super limitibus huiusmodi rite recepta, morte praeventi, non potuerint coeptum negocium terminare; nosque olim attendentes quod ex omissione limitationis districtus et tenimenti seu territorii praedictorum multa Ecclesiae praefatae ac civibus seu incolis civitatis praedictae subditis nostris incommoda evenerunt, et dubitantur verisimiliter ampliora in posterum evenire si limitatio seu distinctio huiusmodi ulterius differretur, ac volentes, prout tenemus, periculis futuris occurrere, et Ecclesiae praedictae nostrae Sponsae indemnitatibus providere, venerabili fratri nostro Bertrando episcopo Sabinen. tunc tituli Sancti Marci presbytero cardinali Apostolicae Sedis legato commisimus, ut de tenimento, territorio et districtu praedictis et eorum finibus praedictis diligentius se informare, et informatione recepta, fines territorii, tenimenti et districtus praedictorum, nomine et vice nostris, distingueret terminis

In concessione a Clemente IV Carolo Andegavensi facta exceptus comitatus Beneventanus de ipsius comitis concessio.

Quare dilata usque adhuc eius finium distinctio.

Haec provincia pluribus Sedis Apost. legatis commissa

evidentibus appositis in eisdem: et licet dictus episcopus se per testes idoneos omni exceptione maiores de tenimento, territoriis, districtibus et finibus praedictis diligenter informaverit, vocata ad hoc praedicta regina legitime, sed comparere per se vel procuratorem idoneum non curante; tamen ipse legatus, infirmitate et aliis legitime impeditus, praedictos fines distinguere non potuit, nec huiusmodi territorium terminare. Propter quod postmodum venerabili fratri nostro Hanielo, episcopo Tusculano, Apostolicae Sedis legato, commisimus, ut super praedictis informatione recepta, auctoritate apostolica et vice nostra, territorium, fines et districtus praedictos distinguere procuraret: qui, licet se diligenter informaverit, ad distinctionem et limitationem tamen huiusmodi procedere noluit, nobis super hoc inconsultis, sed informationes per eum super iis acceptas nobis destinare curavit; ac nos nolentes quod negotium praedictum tanto tempore periculose dilatum ulterius retardetur, informationes praedictas per aliquos ex fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus videri et examinari fecimus diligenter, nihilominus mandantes eisdem, ut ex superabundantia se per testes idoneos finium praedictorum habentes notitiam de praedictis informant.

§ 3. Facta itaque nobis per eos de praedictis informationibus relatione fidei, de fratrum nostrorum consilio ordinamus et declaramus, fines et limites, tenimentum et districtum seu territorium civitatis nostrae praedictae Beneventanae existere et esse debere, et ex certa scientia limitamus per modum et terminos infrascriptos: in primis castrum Pontis inhabitatum, et inde ascendendo castrum Casalibani, castrum Campi Lactarii, castrum Frangeti Monfortis, castrum Frangeti Albatis, castrum Montis Leonis, castrum Sancti Severi, castrum Sancti Georgii Moenarii, castrum Sancti Andreae de Molinaria, castrum Petrae Maioris, castrum

Padule cum suo suburbio sive casali Sancti Archangeli, castrum Montis Mari, casale Timplani, castrum Apicium cum casalibus, castrum Merroni, castrum Venticani, castrum Montis Fuscoli cum casalibus, castrum Zuffi, castrum Petrae Sturmini, castrum Sancti Martini, castrum Cervinariae, castrum Montis Sarculi, castrum Totii cum casalibus, castrum Terluosii cum casali Papisi et aliis casalibus. Volumus itaque et apostolica auctoritate decernimus, quod omnia castra, casalia et loca supra dicta cum suis territoriis et pertinentiis universis, ac etiam castra, casalia et loca omnia cum suis pertinentiis, et alia quaecumque, quae inter dicta castra, casalia et loca supra dicta et eorum limites et pertinentias, dictaque civitatem Beneventanam includuntur seu continentur quomodolibet, vel existunt, de territorio, tenimento et districtu dictae civitatis Beneventanae esse perpetuo irrefragabiliter absque eniungam contradictione et impedimento, et infra dictum territorium existere censeantur. Quae castra, casalia et loca cum omnibus castris, casalibus et locis ac aliis supra dictis ad ius et proprietatem Romanae Ecclesiae pertinere pleno iure, hoc salvo, quod si aliqui nobiles, aut alii in castris, casalibus, locis et aliis praedictis, vel intra ea et civitatem praedictam aliquas proprietates habeant acquisitas legitime, per hoc eis non intendamus derogare.

§ 4. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum ordinationis, limitationis, voluntatis et constitutionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Avenione septimo kalendas iunii, pontificatus nostri anno ix.

Dat. die 26 maii 1350, pontif. anno ix.

XIV.

*Episcopis Carpentoraten. et Uticen., ac ab-
bati monasterii S. Rufi prope Valen-
tiam committitur inquisitio super mi-
raculis beati Elzearii comitis Aria-
nensis (1).*

SUMMARIUM

Proœmium. — 1. Multa miracula ad tumu-
lum B. Elzearii patrata. — Commissa de
his inquisitio.

**Clemens episcopus servus servorum Dei, vene-
rabilibus fratribus Carpentoraten. et Uticen.
episcopis, ac dilecto filio abbati monasterii
Sancti Rufi prope Valentiam.**

Grandis nobis adest lætitia, miraque
nostra præcordia gaudiorum suavitate
replentur, et a nobis magna gratiarum
actionum ac laudum Deo debentur im-
pendia, dum caelestis Rex ipse, sub cuius
ditione cuncta subsistunt, sanctos suos
per exemplaris vitae doctrinam et sancti-
tatis merita venerandos, de præsentis vitae
carcere ad æternam beatitudinem evoca-
tos, crebris cuscicare facit miraculis, per
quae suos fideles et in fidei constantia
perseverantes efficiat, et ad sanctorum
ipsorum sectanda vestigia, lucidasque
semitas incendendas, invitet apertius, quos
de multitudine miserationum suarum ad
eorum vult consortium pervenire.

§ 1. Sane pro parte venerabilium fra-
trum nostrorum Aqnen. et Arelaten. ar-
chiepiscoporum et nonnullorum episco-
porum Aqnen. et Arelaten. provinciarum,
et dilectorum filiorum praelatorum Ec-
clesiarum religiosorumque, et baronum
et nobilium, ac universitatum eorundem
provinciarum, et Provinciae ac Forqual-
querii comitatum pridem in consistorio
propositum extitit coram nobis, quod re-
colendae memoriae Elzearius de Sabrano,
comes Ariani ac baroniae Ansiasii do-
minus, de dicta provincia Provinciae
oriundus, generis nobilitate præclarus,
adeo in exemplari vita et castitate per-
fecta in huiusmodi peregrinatione saeculi,

(1) Ex Vaddingo, edit. an. 1738, tom. viii,
pag. 73.

eius abiectis voluptatibus, carnisque il-
lecebris procul pulsus, per castos mores
virtutumque placitos actus Domino gratum
famulatum impendere, eiusdem vitae merito
sibi ipsi et aliis proficere studuit per
exemplum quod omnipotens ipse Do-
minus virtutis suae in eodem Elzeario
opera manifestans, per sancta sua merita
in civitate Aptensi in loco fratrum Mi-
norum, ubi corpus requiescit eiusdem, et
alibi plures suscitavit mortuos, caecos illu-
minavit, mundavit leprosos, surdis audi-
tum, mutis loquelam et paralyticis ac con-
tractis restituit sanitatem, honorans in
terris quem, ut pie creditur, coronavit in
coelis. Quare nobis fuit pro parte præ-
dictorum humiliter supplicatum, ut cum
de prædictis, quae in dictis provinciis et
comitatibus quasi notoria et manifesta
fore dicuntur, posset fieri per fide dignos
et solemnes viros, ac factorum evidentia,
plena fides super iis per aliquos probos
viros mandarem inquiri, ut, veritate
comperta et certitudine habita præmis-
sorum, cum non deceat eum apud ho-
mines sine veneratione relinqui, quem
merita et miracula sanctum monstrant,
ipsum dignaremur sanctorum catalogo ag-
gregare. Nos igitur, quos in certis festinis,
et lentos convenit in dubiis inveniri, de
prædictis notitiam non habentes, huius-
modi supplicationibus inclinati, discretioni
vestrae, de quorum circumspectione plenam
in Domino fiduciam obtinemus, de
fratrum nostrorum consilio per apostolica
scripta committimus et mandamus, qua-
tenus vos vel duo vestrum de vita et
meritis dicti Elzearii ac eius miraculis et
cæteris circumstantiis, circa interroga-
toria, quae sub bulla nostra transmittimus
interclusa, veritatem diligentius inquiratis,
et nobis, quae super his inveneritis, scri-
pta, sub vestris sigillis cum vostrarum lite-
rarum harum seriem continentium testi-
monio intimare curetis.

Datum Avenione kalendis septembris,
anno x.

Dat. die 1 septembris 1351, pont. anno x.

Commissa de
his inquisitio.

Multa miracula
ad tumulum B.
Elzearii patrata.

XV.

De cibis, potuque ministrandis S. R. E. cardinalibus in conclavi, et numero inservientium eisdem.

SUMMARIUM

Gregorius X cardinales in conclavi uno tantum conclavista uti voluit; — 1. Eique infra certum tempus panem, vinum et aquam dumtaxat ministrari. — 2. Duos servientes eis concedit Clemens. — 3. Ciborum pluralitatem indulget. — 4. Cortinas pro lectis dat. — 5. Obstantibus derogat.

**Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Licet in constitutione a felicitis recordationis Gregorio Papa decimo, praedecessore nostro, super electione Romani Pontificis edita in concilio Lugdunensi, inter caetera caveatur expresse, quod si eundem Pontificem in civitate, in qua cum sua Curia residebit, diem claudere contingat extremum, cardinales in palatio, in quo idem Pontifex habitabat, omnes conveniant, et in eo singuli, singulis tantummodo, nisi illi, quibus ex patenti necessitate duo permittuntur haberi, contenti servientibus, clericis vel laicis, prout elegerint, unum conclave, nullo intermedio pariete vel alio velamine, inhabitent in communi.

§ 1. Et quod diebus certis, non facta provisione de pastore, decursis, panis, vinum et aqua tantum eisdem cardinalibus, donec subsequetur provisio, ministretur.

§ 2. Quia tamen, sicut frequenti multorum assertionem et in cardinalatu constitutorum percepimus, nonnulli ex cardinalibus in observatione constitutionis ipsius gravati alias nimium extiterunt; multi quoque ex ipsis duos in dicto conclavi habuerint servientes, non absque scrupulo conscientiae, propter ambigui-

tatem dictorum verborum, videlicet, quibus ex patenti necessitate duo permittuntur haberi, in dicta constitutione, ut praemittitur, contentorum; nos providere super his cupientes, ex his et certis aliis causis rationabilibus, quae nostrum ad id animum induxerunt, rigorem constitutionis ipsius, et etiam ad fratrum nostrorum supplicationem, in his providimus temperandum, auctoritate apostolica statuentes, quod cardinales postquam conclave huiusmodi seu clausuram pro dicta electione celebranda intraverint, singuli duos servientes tantum, clericos vel laicos prout duxerint eligendos;

§ 3. Ac etiam singulis praeter panem, vinum et aquam in prandio et in coena, unum dumtaxat ferculum, seu missum carniun unius speciei tantummodo, aut piscium seu ovorum cum uno potagio de carnibus vel piscibus principaliter non confectis et decentibus salsamentis habere valeant, ultra carnes salitas et herbas crudas, ac caseum, fructus sive electuaria. Ex quibus tamen nullum specialiter ferculum conficiatur, nisi ad condimentum fieret, vel saporem. Nullus vero eorum de alterius ferculo vesci possit.

§ 4. Liceat etiam eis ex decencia honestatis habere in clausura huiusmodi, cum in lectis quiescendi causa vel dormiendi esse voluerint, dumtaxat intermedia seu velamina simplicium tantummodo cortinarum.

§ 5. Praedictis et fel. mem. Clementis Papae V, praedecessoris nostri, et aliis constitutionibus apostolicis contrariis, quibus per hoc in aliis derogare nolumus, non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo, etc.

Dat. Avenione 8 idus decembris, pont. nostri anno x.

Dat. die 6 decembris 1351,
pont. anno x.

Gregorius X
cardinales in
conclavi uno
tantum conclavista
uti voluit.

Eique infra certum
tempus panem,
vinum et aquam
dumtaxat ministrari.

Duos servientes
eis concedit
Clemens.

Ciborum pluralitatem
indulget.

Cortinas pro
lectis dat.

Obstantibus
derogat.

XVI.

Rectores provinciarum, civitatum, aliorumque locorum Rom. Ecclesiae immediate subiectorum a thesaurariis earundem provinciarum ultra debitum aliquid per violentiam extorquentes vel alias quomodolibet exigentes, excommunicationis vinculo innodantur, suisque officiis privantur (1).

SUMMARIUM

Rectores huiusmodi provinciarum saepe thesaurariis infesti. — Quidquam a thesaurariis exigere eisdem vetatur sub poena excommunicationis. — Clausulae.

**Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Molesta nobis multorum relatio ad nostrum perduxit auditum, quod nonnulli rectores provinciarum, civitatum atque terrarum ad Romanam Ecclesiam immediate spectantium fines suos, quibus non contenti sunt, excedentes, frequenter thesaurariis provinciarum ipsarum, ultra stipendia constituta eis, pecunias, quas de bonis ac iuribus ad eandem Ecclesiam pertinentibus, ac alias ad Ecclesiam ipsam spectantes receperant, exigere ac extorquere per violentiam sunt conati: quodque thesaurarios ipsos, si eorundem rectorum non satisfecerint circa id voluntati, multis affecerunt iniuriis et contumeliis, et interdum ulterius attentantes carceribus manciparunt non sine gravi contumelia et praeiudicio Ecclesiae memoratae.

Huiusmodi igitur rectorum coercere in hac parte temeritatis audaciam intendentes, omnibus et singulis rectoribus ipsis praesentibus et futuris districtius inhiemus, ne per se vel alium, seu alios directe vel indirecte, publice vel occulte talia de caetero attentare, aut thesaurariis ipsis, in quos nullam iurisdictionem habere certum est, eorumque familiaribus ex

quibusvis causis seu occasionibus iniurias irrogare praesumant: contrarium vero praesumentes excommunicationis sententia innodamus, et officiis, quae exercent, privatos esse volumus eo ipso. Res enim perniciosi admodum est exempli, si hi, qui ad corrigenda vitia aliorum positi sunt, et in virtuosis operibus vivendi normam debent aliis demonstrare, inquinati vitiis, actionum suarum exemplo incentivum praebent aliis delinquendi.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum inhibitionis, innodationis ac voluntatis infringere etc.

Datum apud Villam Novam Avenionen. dioecesis octavo idus maii, pontificatus nostri anno x.

Dat. die 8 maii 1352, pontif. anno x.

INNOCENTIUS VI

PAPA CXCIX

Anno Domini MCCCLII.

Stephanus Alberti, patria Lemovicensis, in loco de Monte dicto natus, primum episcopus Noviomensis, unde translatus est ad Ecclesiam Claromontensem, mox S. R. E. presbyter cardinalis tit. Ss. Iohannis et Pauli, ac postmodum Ostiensis episcopus, electus est Romanus Pontifex die 18 mensis decembris anni 1352, et Innocentius VI appellari voluit: coronatus autem est die 30 eiusdem mensis. Sedit in pontificatu annos ix, menses viii, dies xxv, imperantibus in Oriente Ioanne Palaeologo, et Ioanne Cantacuzeno, in Occidente vero Carolo IV. Obiit die 12 septembris anni 1362, et sepultus est Avenione in ecclesia Beatae Mariae de Donis. Vacavit sedes mensem unum, dies xvi.

Clausulae.

Rectores huiusmodi provinciarum saepe thesaurariis infesti.

Quidquam a thesaurariis exigere eisdem vetatur sub poena excommunicationis.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

I.

Iurisdiclio et facultates Aegidii S. R. E. cardinalis legati, et vicarii apostolici totius Status Ecclesiastici.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae legatos deputandi. — 2. Aegidius cardinalis talis deputatur in Statu Ecclesiae Romanae. — Facultates dantur eidem. — 3. Causae omnes cognoscendi. — 4. Barones, aliosque puniendi. — 5. Omnesque deputandi officiales. — 6. Culpabiles puniendi. — 7. Dissidia componendi. — 8. Pactiones contra bonum initas cassandi. — 9. Occupata recuperandi. — 10. Cum delinquentibus componendi. — 11. Exercitus comparandi. — 12. Hostes compescendi. — 13. Aliaque huius generis opportuna faciendi. — 14. Obstantium derogatio. — 15. Tempus legationis indefinitum. — 16. Faciendis omnibus robor adicitur. — 17. Per haec rectoribus aliisque officialibus Romanae Ecclesiae nullum vult inferri praeiudicium. — 18. Obediaentia legato praestanda.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Aegidio, tituli Sancti Clementis, presbytero cardinali, Apostolicae Sedis legato, ac in provincia Patrimonii Beati Petri in Thuscia, Ducatus Spoletani, Marchiae Anconae, ac Romandiolae, Campaniae et in Maritimae provinciis, ac in civitatibus et terris, et aliis omnibus Romanae Ecclesiae immediate subiectis et intra terminos tuae legationis constitutis, nostro et eiusdem Romanae Ecclesiae in temporalibus vicario generali, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Cum onus universalis regiminis Domini gregis superna dispositione inunctum attendimus, et nostrum attente prospicimus imperfectum, videntes nullo modo per nos ipsos posse exolvere debitum apostolicae servitutis, nonnumquam fratres nostros S. R. E. cardinales, viros electos ex millibus scientia praeditos et virtute, in quibus timor Domini sanctus permanet, in sollicitudinis partem assumimus, eosdemque in universas mundi provincias et partes, incumbentibus negociis designantes, ut ipsis vices nostras supplementibus

in eisdem et ipsorum cooperatione laudabili nostri oneris alleviationem facientibus, nos ministerium nobis commissum, favente divina gratia, facilius et efficacius exequamur.

§ 1. Sane, licet ad cunctorum Christi fidelium curam et regimen, veluti ipsarum ovium pastor et rector, intente mentis nostrae aciem extendamus; provincias tamen et terras temporaliter Apostolicae Sedi subiectas, et ipsarum populos diversos ipsius Romanae Ecclesiae speciales filios et devotos praecordialis intuemur, et super eorum felici regimine et statu prospere et tranquillo specialius affectibus penitentiarius cupimus providere. Attendentes itaque quod tu, potens opere et sermone, quem in magnis expertum et arduis, probitate ac fidelitate probatum, gratiarum Dominus scientiae magnitudine, industriae claritate, maturitate consilii, morum elegantia, et aliis grandium virtutum titulis insignivit, in cuius affectu geritur, ut indubitanter tenemus, pacificare discordes, sedare fluctuationes et turbines, iustitiae terminos colere, et errantes ad viam rectam reducere veritatis, quod nos absentes, repugnante natura, non possumus assistere, commissam tibi curam, divina gratia, prudenter et fideliter exqueris, matura cum fratribus nostris deliberatione praehabita, de ipsorum communi consilio et assensu;

§ 2. Te in patrimonio B. Petri in Thuscia, ducatu Spoletano, Marchiae Anconae, Romandiolae, Campaniae et Maritimae provinciis, ac omnibus et singulis civitatibus et terris eiusdem Romanae Ecclesiae temporaliter, mediate vel immediate subiectis, infra terminos legationis tuae, ut praemittitur, nostrum, et eiusdem Romanae Ecclesiae vicarium in temporalibus, reformatorem, ac pacis et provinciarum conservatorem constituimus generalem, circumspectioni tuae Patrimonium, ducatum Marchiae Anconae, provincias, civitates et terras praedictas, praefatae Romanae Ecclesiae nomine, prout et in

Causae legatos deputandi.

Aegidius cardinalis talis deputatur in statu Ecclesiae Romanae

Facultates dantur eidem

quantum ad Romanam Ecclesiam pertinet, reformandi, regendi, gubernandi et administrandi, ac in eis iurisdictionem plenariam, prout et in quantum ad dictam Ecclesiam pertinet, vel pertinere poterit, exercendi.

Causas omnes
cognoscendi:

§ 3. Civiles et criminales causas, per te vel alium seu alios audiendi, examinandi, discutiendi, et causarum cognitionem et decisionem, alii seu aliis, communiter vel divisim, generaliter vel specialiter committendi, et ad te, cum placuerit, revocandi.

Barones, aliosque
puniendi:

§ 4. Omnesque et singulos cuiuscumque excellentiae, auctoritatis, nobilitatis, praeminentiae, conditionis aut status existant, quos, iustitia suadente, privandos videris, privandi eos statibus, dignitatibus, honoribus, principatibus, ducatibus, marchionatibus, comitatibus, baroniis, dominiis, terris, feudis, retrofeudis, iurisdictionibus, iuribus, rebus et bonis mobilibus quibuscumque, easque dictae Romanae Ecclesiae confiscandi et applicandi.

Omnesque de-
putandi officiales:

§ 5. Ac in Patrimonio, ducatu Marchiae Anconae, provinciis, civitatibus et terris eiusdem, rectores, potestates, capitaneos, vexilliferos et castellaneos, iudices et quoscumque officiales alios generales, temporales vel spirituales et officia praedicta et alia omnia et singula, generalia et specialia, quocumque nomine vel titulo fungantur vel nuncpentur, prout ad Romanam Ecclesiam pertinuerit, creandi, constituendi, instituendi, suspendendi, removendi, deponendi et destituendi.

Culpabiles pu-
niendi:

§ 6. Et culpabiles civiliter et criminaliter per te vel alium seu alios puniendi et querelas contra ipsos per quoscumque propositas audiendi summarie et de plano iudicandi, et emendas et satisfactiones debitas fieri faciendi.

Dissidia com-
ponendi:

§ 7. Inter principes, duces, marchiones, comites, barones, dominos temporales, nobiles et personas alias, communitates et universitates ac populos et omnes alios et singulos discordes et dissidentes Patrimonii, ducatus Marchiae, provincia-

rum, civitatum et terrarum praedictarum pacem et concordiam reformandi et inter ipsos tregnam indicendi, ipsosque ad eas earumque conservationem quibuscumque poenis et restrictionibus ac sententiis, prout ad dictam Ecclesiam pertinuerit, concordantes in caritatis aeternae vinculo confirmandi.

Partiones con-
tra hominum ini-
tias cassandi:

§ 8. Colligationes, confederationes, pactiones, conventiones, societates et ligas contra Romanam Ecclesiam, vel contra bonum pacis et statum illarum partium pacificum, seu in praeiudicium seu damnum Patrimonii, ducatus Marchiae, provinciarum, civitatum et terrarum praedictarum initas ac etiam incundas, cassandi et annullandi, et poenas super illis adiectas vel adiacendas relaxandi.

Occupata re-
cuperandi:

§ 9. Occupata iniuste ab occupatoribus et detentoribus quibusvis eripiendi et recuperandi, eiectos et expulsos a locis et rebus ac bonis suis quibuscumque inique privatos, ad loca et bona eorum propria reducendi, restituendi et reintegrandi.

Cum delin-
quentibus com-
ponendi:

§ 10. Et super quibuscumque delictis forte factis, rebellionibus per quascumque universitates vel singulares personas commissis, vel in posterum vicariatus tui tempore committendis, dispensandi, componendi, concordandi, et delinquentes ad Ecclesiae Romanae gratiam et obedientiam reducendi, et super inhabilitatibus et infamiis, quas propterea incurrerint, dispensandi, et universitates et personas huiusmodi ad statum pristinum in integrum reducendi.

Exercitus com-
parandi:

§ 11. Generales et particulares exercitus in auxilium et protectionem eiusdem Ecclesiae, status pacifici Patrimonii, ducatus Marchiae, provinciarum, civitatum et terrarum praedictarum, et contra rebelles et status pacifici turbatores et quoscumque, ex causis et aliis quibuscumque et quomodocumque videbitur, indicendi, faciendi, congregandi.

Hostes com-
pessendi:

§ 12. Hostes, rebelles et contradictores quoslibet per admonitionis, privationis,

depositionis, relegationis, praescriptionis perpetuae vel temporalis sententias, prout ad ipsam Ecclesiam pertinnerit, sublato appellationis obstaculo, compescendi et coercendi. Et de causis appellationum ad Sedem Apostolicam cognoscendi, et eas sine debito terminandi ac finiendi, ordinandi et statuendi, et reali executioni mandandi.

Aliaque huius generis opportuna faciendi.

§ 13. Et omnia, quae ad huius plenii vicariatus in temporalibus et reformatoris officium pertinent, et quae necessaria vel utilia fuerint quocumque modo in praemissis, et ea tangentibus et quomodolibet eorundem, et quae ad honorem et eommodum eiusdem Romanae Ecclesiae, ad utilitatem et prosperum et tranquillum statum Patrimonii, ducatus Marchiae, provinciarum, civitatum et terrarum praedictarum cedere videris, et tibi visum fuerit expedire.

Obstantium derogatio.

§ 14. Non obstantibus quibuscumque privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis vel imperialibus, sub quorumcumque verborum expressione concessis, et contrariis, etiam Patrimonii, ducatus Marchiae, provinciarum, civitatum, terrarum praedictarum statutis, consuetudinibus observatis, per quae nullum cuique, cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, excellentiae, conditionis aut status fuerit, in hac parte volumus adferri suffragium, concedentes liberam et plenariam facultatem.

Tempus legationis indefinitum.

§ 15. Vicariatus autem curam, regimen, gubernationem, administrationem, potestatem ac iurisdictionem huiusmodi, tamdiu volumus perdurare, donec per Sedem eandem aliud contigerit ordinari.

Faciendis omnibus robor adicitur.

§ 16. Nos insuper processus, sententias atque poenas, quos et quas proferri, ac etiam quae per te rite fieri contigerit, rata habebimus, et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari.

Per haec rectoribus aliisque officialibus Romanae Ecclesiae, nullum vult inferri praedictarum.

§ 17. Per haec autem rectoribus et officialibus in Patrimonio et ducatu Marchiae, provinciis, civitatibus et terris praedictis per Sedem Apostolicam constitutis, quominus iurisdictionem et potestatem

eis concessam, quamdiu in suis officiis et administrationibus praesederint, exercere libere, sicut prius, valeant, non intendimus aliquid praedictum generari.

§ 18. Ut igitur praemissa omnia et singula melius, plenius et utilius exerceri possint, universis et singulis Patrimonii, ducatus Marchiae, provinciarum, civitatum et terrarum praedictarum rectoribus, vicerectoribus, potestatibus, capitaneis, officialibus et caeteris nostris et Ecclesiae subiectis, cuiuscumque status, praeminentiae, dignitatis ecclesiasticae vel mundanae, ordinis vel conditionis existant, damus districtius in mandatis, ut tibi efficaciter pareant et intendant. Nulli ergo, etc.

Obsequentibus legatio praestanda

Datum apud Villam Novam Avenionensis diocesis, 2 kalend. iunii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 31 maii 1353, pontif. anno 1.

II.

Quod rectores provinciarum Rom. Ecclesiae processus a thesaurariis contra non solventes census eidem Ecclesiae debitos factos suspendere aut cassare, etc., eidem thesaurariis inconsultis, non possint (1).

SUMMARIUM

1. Causae ferendae huius legis. — 2. Prohibitio (de qua in rubrica). — Clausulae.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Multorum saepe relatio nostrum pulsavit auditum, quod rectores provinciarum, civitatum, castrorum, terrarum et aliorum locorum ad nos, et Ecclesiam Romanam immediate spectantium, dum pro recuperandis et exigendis censibus et aliis iuribus eidem Ecclesiae debitis, contra universitates seu communitates vel singulares personas civitatum, castrorum, terrarum aliorumque locorum subditorum

Causae ferendae huius legis.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

eisdem, aliquos spiritualiter sen temporaliter contigit haberi processus, rectores ipsi ad suspensionem sen relaxationem processuum huiusmodi non satisfacto de huiusmodi censibus et iuribus eidem Ecclesiae, sine consultatione et conscientia thesaurariorum provinciarum, civitatum, castrorum, terrarum et locorum ipsorum pro eadem Ecclesia, quorum intererat pro iis habere notitiam, processerunt in grave praedictum Ecclesiae memoratae.

Prohibitio (de qua in rubrica).

§ 2. Volentes itaque indemnitati iniuriam in hac parte ipsius Ecclesiae providere, universis et singulis rectoribus provinciarum, civitatum, castrorum et locorum ipsius Ecclesiae praesentibus et futuris auctoritate apostolica districtius inhibemus, ne processus aliquos spirituales vel temporales, per eos et quemlibet eorum habitos vel habendos pro exigendis et recolligendis ac recuperandis huiusmodi censibus et aliis quibuscumque iuribus Ecclesiae memoratae, absque speciali conscientia et consensu thesaurariorum, qui pro tempore fuerint, suspendere, relaxare, cassare aut annullare praesument; suspensiones, relaxationes, cassationes et cancellationes (1), si quas contra inhibitionem nostram huiusmodi fieri contigerit, decernentes irritas et inanes.

Clausulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere, etc.

Datum apud Villam Novam Avenionensis dioecesis, kalendis iunii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 4 iunii 1353, pontif. anno 1.

III.

Cassatio pactorum a S. R. E. cardinalibus ante electionem Summi Pontificis in praedictum auctoritatis eiusdem initium (2).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. In conclavi, Clemente VI mortuo, habito, cardinales nonnullas iniere (1) Forsan annullationes. (2) Ex Reg. in Arch. Vat.

pactiones, praestito ad observantiam sacramento. — 2. Huiusmodi pactiones prohibentur in constitutionibus Gregorii X et Clementis V. — Romani Pontificis laedunt potestatem. — Nullius esse momenti declaratur. — 3. Pactiones huiusmodi quae fuerint. — 4. De creandis cardinalibus, eorumque numero. — 5. De consensu cardinalium ad id requirendo. — 6. De consensu fratrum in cardinalium punitione. — 7. De bonis cardinalium, quod non sint sub eius iure. — 8. De alienatione bonorum Ecclesiae non faciendi, nisi de consensu cardinalium. — 9. De medietate fructuum Rom. Ecclesiae per eosdem percipiendi. — 10. De institutione et destitutione officialium provinciarum, etc. — 11. De consanguineo Papae in marescallum non eligendo. — 12. De decimis imponendis. — 13. De libertate cardinalium in consulendo. — 14. De observantia harum pactionum. — 15. De adhibendis ad consilium cardinalibus in rebus dubiis. — Clausulae.

Innocentius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuum rei memoriam.

Solicitude pastoralis officii sicut exigit, ut prospiciamus, ne Ecclesiae in iuribus suis minorationis detrimentum suscipiant, sic profecto requirit, ut Ecclesiae Romanae, cui, auctore Domino, praesidemus, honores, libertates et iura solertioris diligentiae studio servemus a diminutione quolibet illibata.

Exordium.

§ 1. Dudum siquidem per obitum felicis recordationis Clementis PP. VI, praedecessoris nostri, Apostolica Sede vacante venerabiles fratres nostri S. R. E. cardinales, de quorum numero tunc eramus ad tractandum de iis, quae circa electionem Romani Pontificis incumbabant, Avenione, in palatio apostolico, ubi praedecessor idem obierat, insimul congregati, in scriptura quadam, cuius tenorem de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus, concordarunt: et deinde quidam eorum simpliciter iuraverunt, ac nos et quidam alii sub hac conditione iuravimus: scilicet, si et in quantum scriptura huiusmodi

In conclavi, Clemente VI mortuo, habito, cardinales nonnullas iniere pactiones, praestito ad observantiam sacramento.

de iure procederet; quod ille ex eis, quem assumi contingeret ad papatum, omnia in eadem scriptura contenta inviolabiliter observaret, et quod eadem die, qua foret, ut praefertur, assumptus, profiteretur, ea omnia et singula se fideliter servaturum, rataque habiturum super eis praesita iuramenta.

§ 2. Postmodum vero nos ad officium huiusmodi, licet insufficientibus meritis, divina dispositione vocati, praemissa omnia receusentes, et attendentes quod licet cardinales iidem ad ea faciendum haberent rectum zelum, et aliquibus etiam videretur, nos debere illa et praesita super eis, ut praemittitur, iuramenta servare; quia tamen dicti cardinales, prohibentibus constitutionibus felicitis recordationis Gregorii X et Clementis V, praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, quibus cavetur, quod cardinales, eadem Sede vacante, de quibuscumque negociis, praeterquam de provisione Romanae Ecclesiae facienda, certis dumtaxat exceptis casibus, de quibus tamen aliquis contentus in scriptura huiusmodi non existit, se intromittere nequeant, ad ea procedere minime poterunt: et considerantes attente quod scriptura ipsa in diminutionem et praeiudicium plenitudinis potestatis ex ore Dei collatae soli dumtaxat Romano Pontifici dignoscitur procul dubio redundare: cum per eandem scripturam praefatae Sedi grande ac perpetuum praeiudicium imminere manifeste, dum potestas huiusmodi admittitur eidem Romano Pontifici, certisque regulis et limitibus sibi praefixis ab homine coarctatur: nec minus intuentes quod esset apud catholicos temerarium et insanum asserere vel sentire quod Romanus Pontifex successor Petri et vicarius Iesu Christi non sit vocatus et assumptus in plenitudinem potestatis: quae profecto apud ipsum non esset, si ex aliorum consensu vel arbitrio (1) amminiculo dependeret: quodque illa iuramenta non canonica, imo temeraria sunt

(1) Forsan *arbitrii*.

consenda, quae non solum in Romanae, quinimo in cuiuslibet alterius Ecclesiae praeiudicium laesionemque praestantur; habita super iis et nonnullis aliis, quae nostrum ad id animum rationabiliter induxerunt, cum quibusdam ex eisdem etiam cardinalibus ac pluribus doctoribus et iurisperitis aliis, deliberatione matura, ad omnem scrupulum et dubium in hac parte tollendum, auctoritate apostolica, tenore praesentium declaramus eosdem cardinales contenta in scriptura huiusmodi facere nullatenus potuisse, ac illa et omnem eorum effectum nullius fuisse ac esse penitus roboris vel momenti; nosque vel successores nostros Romanos Pontifices seu cardinales ipsos ad illorum et iuramentorum praedictorum observantiam non fuisse nec esse obligatos quomolibet vel astrictos.

§ 3. Tenor vero dictae scripturae talis est infrascriptus.

§ 4. Deliberatione plena habita pro bono publico concordant omnes domini cardinales, nemine discrepante, in primis quod Summus Pontifex, Domino providente, creandus, nullo unquam tempore, ex quavis causa, procedat ad creationem cardinalium, nisi secundum modum et formam inferius denotatos: videlicet quod non creet sen faciat aliquos cardinales, donec numerus cardinalium venerit ad numerum sexdecim cardinalium, aliis qui essent supra numerum sexdecim de medio iam sublatis, et tunc assumat, si ei videbitur, tot quot ascendant ad plus usque ad numerum viginti, et non ultra, praedictis sexdecim aut paucioribus, si forte tunc superessent, in viceno numero computatis.

§ 5. Quos quidem cardinales per Papam creandos, ipse creare et ordinare habeat de omnium cardinalium tunc superexistentium seu duarum partium eorumdem consilio et consensu: hoc tamen salvo, quod, extante numero qui nunc est, vel forsitan pauciore, assumat Papa, si voluerit, duos cardinales, de consilio omnium fratrum seu maioris partis eorum.

Huiusmodi praeiudicia prohibentur in constitutione Gregorii X et Clementis V.

Nullus esse momenti declaratur.

Pactones huiusmodi quae fuerint

De creandis cardinalibus, eorumque numero.

Romani Pontificis iudicium potestatem.

De consensu cardinalium ad id requiring.

De consensu
ratum in car-
dinalium puni-
tione.

§ 6. Item quod Papa non procedat ad depositionem seu personae captionem alicuius cardinalis, sine consilio et consensu omnium fratrum, nemine discrepante, nec ad excommunicationem vel aliam censuram ecclesiasticam, seu suspensionem vocis vel concistorii, seu portationis capelli, nec ad privationem, nec etiam ad suspensionem beneficiorum ipsorum cardinalium, sine consensu omnium fratrum aut duarum partium eorumdem.

De bonis car-
dinalium, quod
non sint sub
eius iure.

§ 7. Item quod Papa nullo modo ponat manum in bonis quorumcumque cardinalium, eis viventibus et defunctis.

De alienatione
honorum Eccle-
siae non facien-
da, nisi de con-
sensu cardina-
lium.

§ 8. Item quod Papa provincias, civitates, castra aut terras alias Ecclesiae Romanae non alienet, aut in feudum vel emphyteusim, aut sub certo censu concedat: et ubi alienationem seu concessionem praedictas iusta et rationabili causa fieri expediret, de consilio et consensu omnium fratrum seu duarum partium eorum ad praedicta procedat.

De medietate
fructuum Roma-
nae Ecclesiae
per eosdem per-
cipienda.

§ 9. Item quod collegium cardinalium percipere et habere debeat iure suo medietatem omnium fructuum, reddituum, proventuum, muletatum, condemnationum et censuum et omnium aliarum obventionum et emolumentorum ad Ecclesiam Romanam spectantium, in quibusvis provinciis ac terris et locis Romanae Ecclesiae, prout in privilegio felicitis recordationis Nicolai Papae IV, super hoc concessio, plenius continetur.

De institutione
et destitutione
officialium pro-
vinciarum etc.

§ 10. Item quod tam in Romana Curia, quam in terris et provinciis Romanae Ecclesiae officiales in temporalitate maiores, de consilio et consensu cardinalium omnium seu maioris partis ipsorum, instituuntur seu destituuntur, prout in praedicto privilegio seu constitutione praefati domini Nicolai Papae IV noscitur apparere.

De consanguini-
tate Papae in
a. cardinalium
non eligendo.

§ 11. Item quod ad officium marescalli Romanae Curiae et rectorum terrarum seu provinciarum Romanae Ecclesiae nullus de consanguinitate vel affinitate Romani Pontificis assumatur.

De decimis im-
ponendis.

§ 12. Item quod Summus Pontifex nulli regi vel principi seu cuivis alii in regnis, provinciis seu terris eorum concedet decimas nec tertias decimarum seu subsidia alia, nec etiam Camerae suae reservabit sine consilio et consensu omnium fratrum vel saltem duarum partium eorumdem, et tunc causa iusta et rationabili suadente.

De libertate
cardinalium in
consuleto.

§ 13. Item quod Papa non impediatur, qui omnes et singuli cardinales in consulendo et consentiendo liberum habeant arbitrium in agendis.

De observan-
tia harum pa-
ctionum.

§ 14. Item quod omnes domini cardinales, qui hodie supersunt, iurare debeant quod ille ex dictis cardinalibus, qui ad papatum, praestante Domino, assumetur, praedicta diligenter et inviolabiliter observabit: et nihilominus ille qui ad papatum assumetur, sive cardinalis sive alius assumptus fuerit, et a cardinalibus receptus, eadem die omnia et singula supradicta profiteatur fideliter observare, et ratum habeat praestitum iuramentum.

De adhibendis
ad consilium
cardinalibus in
rebus dubiis.

§ 15. Item quod si aliquid dubium occurrerit vel inciderit, vel Papae videbitur in praedictis, dominus Papa cum consilio et consensu saltem duarum partium cardinalium habeat declarare.

Clausulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis infringere etc.

Datum apud Villanovam Avenionensis dioecesis, secundo nonis iulii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 6 iulii 1353, pont. anno 1.

IV.

Quod in Statu Ecclesiastico homicidae ad pecuniariam compositionem non admittantur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae edendae legis. — 2. Constitutio (*de qua in rubrica*). — 3. Contrariorum derogatio. — Clausulae.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Innocentius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Sicut facilitas veniae incentivum praebere assolet delinquendi, sic rigor terminum ponit excessibus et aditum interdicere errori.

Causae edendae legis.

§ 1. Sane ad audientiam nostram molesta nobis insinatio fide digna perduxit quod in nonnullis terris Ecclesiae Romanae immediate subiectis, de consuetudine vel alias observatur quod homicidae quilibet, tum tamen cum interfecti consanguineis pacem habeant, et de pace huiusmodi per instrumentum facere fidem possint, per officiales ipsius Ecclesiae ad compositionem pecuniariam indifferenter, et passim, et frequenter pro quantitate valde modica admittuntur. Unde fit quod, dum homicidae iudem reatus sui poenam modici pretii venalitate mercantur, sumpta ex impunitate licentia, in culpam facile prolabantur, et ex hoc malignandi exemplo in alios derivato, saevit malus frequenter in bonum, lacessit improbus probum, potens opprimit humilem, et gravat saepe noxius innocentem.

Constitutio (de qua in rubrica).

§ 2. Cum autem publicae utilitatis intersit ut maleficia non remaneant impunita, nos huic morbo, qui iam chronicus factus ferrum expetit, volentes congruam adhibere medelam, omnibus et singulis rectoribus et aliis quibuscumque officialibus quarumcumque provinciarum, terrarum, civitatum, castrorum et aliorum locorum ipsius Ecclesiae, praesentibus et futuris, auctoritate apostolica districtius inhibemus ne, pro reatu cuiuscumque homicidii aliquem ad compositionem pecuniariam praesumant admittere homicidam: compositiones, si quas contra inhibitionem vostram huiusmodi fieri contigerit, irritas et inanes, et homicidas ad compositiones admissos, admissione huiusmodi non obstante, sicut erant ante compositiones easdem, subditos esse legebis decernentes.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus

et statutis ac huiusmodi et aliis observantibus contrariis quibuscumque, quae omnia, quoad haec, iuribus vacuumus.

Contrarium derogatio.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere etc.

Clausulae.

Dat. apud Villanovam Avenionensis dioecesis, idibus iulii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 15 iulii 1353, pontif. anno 1.

V.

Alearum seu taxillorum ludi reprobatio, cum prohibitione ne quid a prostitutis mulieribus exigatur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Pravas consuetudines (de quibus in rubrica), et mala inde provenientia refert. — 2. Damnat, fierique prohibet. — Clausulae.

Innocentius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Quamvis omnes, quos regendos nobis bonitas divina commisit, irreprensibiliter agere cupiamus; eorum tamen actus et mores, qui nobis et Ecclesiae Romanae noscuntur immediate subesse, tanto esse irreprensibiliores appetimus, quanto de illis specialior imminet nobis cura.

Exordium..

§ 1. Sane ad audientiam nostram pervenit quod in nonnullis provinciis et civitatibus nobis et eidem Ecclesiae immediate subiectis, ex quadam consuetudine, seu abusu potius, observatur, et in Romana Curia observatum est, quod in certis locis provinciarum ac terrarum et Curiae praedictarum, barattariae vulgariter nuncupatae, quae per certos officiales earumdem provinciarum, civitatum et Curiae aut alios venduntur ad tempus, licet et licuit quibuscumque ludum exercere publice taxillorum: ex quo, praeter morum deformationem quae inde resultat, frequenter

Pravas consuetudines (de quibus in rubrica), et mala inde provenientia refert.

(1) Ex Regest. in Arch. Vatic.

scandala oriuntur et brigae, et nonnunquam, quod molestius ferimus, nomen Domini blasphematur: quodque officiales ipsi, stipendiis propriis non contenti, quinimo lucris turpibus, non sine praedicio salutis et famae propriae, inhiantes, a prostitutis publice meretricibus, quae de infami propriorum corporum quaestu vivunt, septimanis singulis sine causa exigunt, et propriis commodis sine incommodis applicant unum grossum.

Damnat, ferique prohibet.

§ 2. Volentes igitur super his de illo remedio providere, per quod talia de caetero non contingant; baratterias huiusmodi in eisdem provinciis, civitatibus et Curia fieri et vendi de caetero districtius prohibemus, rectoribus provinciarum et civitatum ipsarum ac camerario Papae, praesentibus et futuris, omnibus et singulis districte praecipiendo mandantes ut quorumcumque officialium vel aliorum, contra prohibitionem nostram eandem, baratterias huiusmodi ordinantium ac vendentium illas, aut ludentium quomodolibet in eisdem, ac exigentium a praefatis meretricibus prostitutis aliquid, temeritatis audaciam punient et castigent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum voluntatis, prohibitionis et mandati infringere etc.

Clausulae.

Dat. apud Villanovam Avenionensis dioecesis, quarto kalendas augusti, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 29 iulii 1353, pontif. anno 1.

VI.

Litterae processus Clem. V et Ioan. XXII contra invadentes, vel alias quomodolibet Siciliae regnum occupantes promulgatae, extenduntur ad Beneventanam civitatem (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Cantum a Clemente V ne utriusque Siciliae regnum invaderetur. —

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

2. Hoc firmans Ioannes XXII peculiares poenas adiecit contra molestiam ullam inferentes eorundem regnorum incolis. — 3. Varia exponit Innocentius damna illata civibus Beneventanis occasione bellorum et potentiorum malitia: — 4. Dictasque praedecessorum constitutiones ad ducatum Beneventanum extendit. — 5. Clausulae.

Innocentius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Debemus subiectis omnibus adversus insolentiam perversorum protectionis opportuna praesidium, sed eis maxime promptiori studio adesse nos convenit, qui Romanae immediate subiecti Ecclesiae, nullum agnoscunt, praeter Romanum Pontificem, defensorem, ut sicut eidem Ecclesiae specialiter subsunt, sic eius specialiter sentiant favorem propitium in opportunitatibus eorundem.

Prooemium.

§ 1. Dudum siquidem felicitis recordationis Clemens Papa quintus, praedecessor noster, ex certis causis rationalibus tunc expressis, universis et singulis clericis et laicis, cuiuscumque conditionis, status, ordinis vel praeminentiae forent, etiam si pontificali vel imperiali seu regali vel quavis alia dignitate fulgerent, universitatibus quoque et communitatibus quibuscumque auctoritate apostolica expresse prohibuit, ne regnum Siciliae vel terram citra Farum, seu partem vel aliqua loca ipsorum aut alterius eorundem, quovis colore quaesito, invadere vel offendere, seu propter hoc recipere vel exhibere stipendia praesumerent, aut super iis praesumptoriis ipsis praestare publice vel occulte, directe vel indirecte consilium, auxilium vel favorem; in omnes et singulos qui contra inhibitionem huiusmodi venire praesumerent, etiamsi, ut praedicitur, pontificali aut imperiali seu regali vel quavis dignitate alia praeminerent, de fratrum suorum consilio excommunicationis, quam eo ipso incurrerent, sententiam promulgavit: ipsorumque terras et loca, aliasque civitates et communitates ac universitates contra praemissa

Cantum a Clemente V ne utriusque Siciliae regnum invaderetur.

vel praemissorum aliquod attentates ecclesiastico interdico subiecit.

§ 2. Et deinde eodem praedecessore, sicut Domino placuit, sublato de medio, pia memoriae Ioannes Papa XXII dicti Clementis successor praedecessor noster ad apicem apostolicae dignitatis assumptus, omnibus et singulis tam clericis quam laicis, cuiuscumque status, ordinis, conditionis, praedominantiae vel dignitatis existerent, etiamsi pontificali vel imperiali seu regali aut quacumque alia dignitate fulgerent, ac universitatibus, communitatibus et populis civitatum, castrorum et aliorum quorumcumque locorum ubicumque consistentium similiter inhiabit, ne per se vel alios dicta regnum Siciliae seu terram citra Farum vel homines consistentes infra regnum et terram praedicta, sive aliquos ex eis seu partem ipsorum regni vel terrae, aut aliqua ipsorum vel alterius eorumdem loca impugnare, offendere, molestare, turbare vel invadere quovis modo, aut iniurias, damna, violentias, rapinas aut depraedationes seu spolia vel incendia, sive secando vel metendo seu conculcando aut comburendo segetes eorumdem, aut vineas seu quascumque fructiferas arbores incidendo, seu etiam devastando vel quocumque alio modo seu damnificationis genere damnificare praesumerent, sive praestare super iis praesumentibus ipsis per se vel alium seu alios directe vel indirecte, publice vel occulte consilium, auxilium vel favorem, ac in omnes et singulos contra inhibitionem huiusmodi venire aut attentare per se vel alios praesumentes, tam clericos quam laicos, etiamsi, ut praedicitur, pontificali aut imperiali sive regali vel quavis dignitate alia praefulgerent, de fratrum suorum consilio, praeter poenas et sententias supradictas, excommunicationis, quam eo ipso incurrerent, sententiam promulgavit; ipsorumque terras et quaslibet universitates, communitates et populos ac civitates, castra et loca contra praemissa vel praemissorum aliquod

attentantes ecclesiastico interdico subiecit, et eos ac ipsorum singulos omnibus privilegiis, indulgentiis, libertatibus, gratiis et immunitatibus realibus et personalibus, quae ab eadem Ecclesia vel imperio Romano, cuius imperii gubernatio, administratio et cura tunc temporis, cum imperatoris careret regimine, ad eundem praedecessorem Ioannem plenarie pertinebat; concessis eisdem, nec non feudis, bonis, honoribus, officiis et iuribus, quae ab Ecclesia ipsa vel imperio praedictis obtinebant, de praedictorum fratrum consilio eadem auctoritate privavit, ac eos et illas et similia, ipsorumque filios et nepotes ad quaelibet ecclesiastica beneficia, dignitates, personatus et officia cum cura vel sine cura, auctoritate quorumcumque obtinenda usque ad tertiam generationem exclusive reddidit inhabiles et indignos: et decrevit idem praedecessor auctoritate praedicta, quod processus suus huiusmodi et in ipso contenta obtinerent plenam vim constitutionis, et ordinationis perpetuae firmitatem.

§ 5. Nuper autem ad audientiam nostram molesta nobis multorum insinuatō fide digna perduxit, quod licet dilecti filii Commune civitatis Beneventanae ad nos et ipsam Ecclesiam nullo medio pertinentis a nonnullis nobilibus et potentibus ac aliis vicinis eorum, quorum inhiabat et inhiat illicitus appetitus, et qui eidem civitati admodum sunt infesti, multa dudum fuerint damna passi; a paucis tamen elapsis temporibus regno Siciliae, ac terra citra Farum, in qua quidem terra ipsa civitas sita est, gravium guerrarum agitatione commotis, et exuscitatis in eisdem regno et terra huiusmodi guerrarum occasione turbinibus, oppressa iustitia paecque fugata, tot passi sunt et patiuntur iniurias, opprobria, violentias, gravamina, pressuras et damna, nunc animalibus eorum abductis in praedam, nunc segetibus et vineis ac fructiferis eorum arbo-

Hoc firmans
Ioannes XXII
peculiares poenas
adiiecit contra
molestiam
ultam inferen-
tes eorumdem
regnum inco-
lis.

Vat. exposit
laurent, dam-
na illata civibus
Benevent. oc-
casione bello-
rum et pote-
rum multia:

ribus aliis successis, aut decaptis ignominiose tractatis, carcere afflictis aliter, nunc hominibus et mulieribus et ad importabiles redemptiones per varia tormenta compulsis (4), et nunc, quod gravius est, ipsorum saepe concivibus nequiter interemptis in gravem divinae maiestatis contumeliam et offensam, ac nostrum et Ecclesiae memoratae opprobrium, et ipsis ac nostrorum iurium detrimentum; quod nisi eis super iis de remedio fuerit oportuno provisum, vix adiciere poterunt ut resurgant.

Dictosque praedecess. constitutiones ad ductum Beneventanum extendi.

§ 4. Nos igitur, huiusmodi eorundem Communis iniuriis, opprobriis, violentiis, gravaminibus, pressuris et damnis pia consideratione pensatis, volentes de illo super hoc remedio providere, per quod nobilium, potentum et vicinorum eorundem ac aliorum effraeni audacia et praesumptuosa temeritate repressis, Commune et ipsi ab iniuriis, violentiis, gravaminibus, pressuris et damnis huiusmodi praeservati, amoenitate pacis et quietis dulcedine perfruantur, ac ipsorum, nostrorum et Ecclesiae memoratae indemnitati iurium consulatur, huiusmodi processus dictorum praedecessorum Clementis et Ioannis ac omnia et singula in eis contenta ad civitatem Beneventanam eandem ac territorium et districtum eius limitatum iam vel in antea limitandum et ad dictos Commune sive universitatem, necnon cives, incolas et habitatores civitatis et territorii ac districtum praedictorum, et morantes in eis, praesentes et posteros, omnes et singulos auctoritate apostolica extendimus ac etiam prorogamus.

Clausulae.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere etc.

Datum Avenione duodecimo kalendas februarii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 21 ianuarii 1355, pont. anno iii.

(1) Restituendus forsan ordo verborum ut sequitur: *Nunc segetibus et vineis ac fructiferis eorum arboribus successis, nunc hominibus et mulieribus decaptis aut ignominiose tractatis, carcere afflictis, aliter ad importabiles redemptiones per varia tormenta compulsis, etc.*

VII.

Reformatio taxarum Curiae civitatis Beneventanae (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Abusus nonnullos in Curia Benevent. irreptos ait. — 2. Taxas itaque praescribit. — 3. Salaria notariis et iudicibus danda pro contractibus minutis. — 4. Pro testamentis. — 5, 6. Pro scriptione in protocollo. — 7. Pro abbreviatura. — 8. Executio huius constitutionis. — Clausulae.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Delectat nos omnium modestia subditorum et eos cupimus sub aequitatis iure temperantius vivere, qui publicis officiis deputantur, ut iusta pro laboribus mercede contenti, ab exactionibus indebitis se omnino cohibeant, et per intricata diffugia negociantes, ad redemptiones indebitas non compellant.

Abusus nonnullos in Curia Benevent. irreptos ait.

§ 1. Sane ad audientiam nostram pervenit, quod indices et notarii publici seu tabelliones civitatis Beneventan., quae ad nos et Romanam Ecclesiam nullo medio pertinet, propriis finibus non contenti, pro instrumentis, quae notarii seu tabelliones conficiunt et in quibus iidem iudices se subscribunt, frequenter a contrahentibus exigunt excessiva salaria, et saepe, interiectis praedjudicialibus dilationibus, contrahentes ipsos ad redemptiones illicitas invite coarctant.

Taxas itaque praescribit.

§ 2. Volentes igitur super hoc de opportuno remedio providere, huiusmodi iudicum et notariorum seu tabellionum ipsorum salaria auctoritate apostolica, praehabita moderatione debita, prout infra describitur, praesentium tenore taxamus.

§ 3. In primo siquidem salaria notariorum seu tabellionum ipsorum pro instrumentis emptionis vel donationis aut permutationis sive inventarii bonorum seu rerum, quae unam vel plures usque ad

Salaria notariis et iudicibus danda pro contractibus minutis.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

decem inclusive in tribus, et quae plures usque ad triginta similiter inclusive in quatuor, quae autem plures usque ad quinquaginta etiam inclusive in sex, et quae plures usque ad octoginta uncias similiter inclusive in octo, quae ultra quantumcumque valuerint, in decem; pro instrumentis vero locationis, procurationis, quitationis, protestationis, taxationis alimentorum, dationis, transactionis, vel in solutum, aut tutelae vel mundualdi dationis ac omnium aliorum contractuum minorum in quatuor carolenis argenti solvendis eisdem notariis, per eos quorum fuerint instrumenta: salarium vero iudicum pro tertia parte minus quam sit salarium notariorum seu tabellionum esse volumus praedictorum.

Pro testamen-
tis.

§ 4. Pro salario vero instrumentorum, quae confici contigerit de testamentis et ultimis voluntatibus fidelium defunctorum, solvatur tam notariis seu tabellionibus, quam iudicibus ipsis pro tertia parte, plus quam solvatur eis pro instrumentis aliorum contractuum quorumcumque, habito tamen respectu ad valorem honorum, quae in instrumentis testamentorum fuerint comprehensa, sicut de aliis instrumentis superius est expressum: nam cum sint maioris laboris et tædii, oportet esse illa mercedis etiam amplioris.

Pro scriptione
in protocollo.

§ 5. Pro aliis vero scripturis, quae non sunt instrumenta, solvantur eisdem notariis seu tabellionibus eorum salaria, sicut consueverunt hactenus eis solvi.

Pro abbrevia-
tura.

§ 6. Pro abbreviatura quoque quam ipse idem notarius in suo protocollo notavit, unum tantum, et pro illius quam antecessor suus notaverat inventione duos carolenos argenti volumus quaerenti et invenienti eam notario exhiberi.

§ 7. Pro scriptura etiam, quae abbreviatura dicitur, tam index quam notarius sive tabellio uno caroleno argenti tantummodo sint contenti.

Executio huius
constitutionis.

§ 8. Decernimus igitur et iubemus, ut iudices et notarii seu tabelliones ipsi civitatis eiusdem praesentes et futuri in

Bull. Rom. Vol. IV.

65

eorum salariis sic huiusmodi taxationibus contententur, ut ultra illas aliquid petere vel exigere de caetero non praesumant: ac ordinamus, quod notarii seu tabelliones infra quindecim dies, iudices vero infra quatuor dies ad tardius, postquam in eis secundum taxationes nostras huiusmodi fuerit de ipsorum salariis debite satisfactum, reddant completa et testata instrumenta eis, quorum fuerint contractus, nisi fuerint forsitan impedimento legitimo praepediti.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere etc.

Datum Avenione octavo idus februarii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 6 februarii 1355, pont. anno iii.

Clausula

VIII.

Extensio constitutionis contra occupantes iura et bona S. R. E. ad invasores terrarum, locorum, iuriumque quorumcumque Ecclesiae Avenionensis (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Facti series. — Extensio (*de qua in rubrica*). — Clausulae.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Licet, disponente Domino, Ecclesiarum omnium cura nobis immineat generalis, de Ecclesiae tamen Avenionen. statu dirigendo et conservando feliciter eo nobis est sollicitudo propensior, quo ipsius administrationem in spiritualibus et temporalibus Sedes Apostolica sibi usque ad eius beneplacitum reservavit.

Exordium.

Cum itaque, mundo in maligno posito, nonnulli, a quorum oculis Dei timor abcessit, ad Ecclesiae praefatae bona et iura occupanda, sicut habet fide dignorum assertio, cogitatus erexerint, et occupatrices manus extendere moliantur; nos

Facti series.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

cupientes eidem Ecclesiae adversus huiusmodi praesumptionis audaciam apostolicum adesse praesidium et favorem, ut eis, quos timor Dei a malo non revocat, malignandi licentiam poenarum asperitas interdicat, excommunicationis et anathematis ac alias omnes et singulas sententias et poenas spirituales et temporales contra invasores et impugnatores ac occupatores civitatum, terrarum, castrorum, locorum et iurium Ecclesiae Romanae, cui auctore Domino praesidemus, ac fautores, consiliatores, auxiliares et adiutores eorum per nostros et quorumcumque aliorum praedecessorum nostrorum

Estenato (de qua in rubrica).

Romanorum Pontificum processus promulgatas et inflictas ad invasores, impugnatores et occupatores castrorum, villarum, fortalitorum, terrarum, locorum ac aliorum honorum et iurium quorumcumque ad ipsam Ecclesiam Avenionensem immediate vel mediate spectantium omnium et singulorum, ac consiliatores, auxiliares, fautores, adiutores et defensores eorum auctoritate apostolica extendimus ac etiam prorogamus, volentes extensionem et prorogationem huiusmodi durante administratione huiusmodi duraturas.

Clausulae;

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere etc.

Datum Avenione undecimo kalendas iunii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 22 maii 1355, pontif. anno III.

IX.

Innovatio sententiarum Clementis PP. VI contra dantes vel acquirentes dominium aut iurisdictionem vel praeminentiam aut obligationem super castris et locis Patrimonii Beati Petri in Tuscia, aut

quoquomodo ea occupantes, earundemque extensio ad alias provincias Status Ecclesiastici (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. A Clemente VI innovatae Pontificum constitutiones, quibus, ne quis dominium aut praeminentiam ullam in terris Patrimonii B. Petri sibi vindicet prohibetur. — Adiectae ab eodem poenae contra inobedientes. — 2. In contrarium acta viribus vacuata. — 3. Cautum quoque, ne quis terras easdem quolibet praetextu usurpare sibi, aut earum incolas molestare auderet, innovatis ad hoc Ioannis XXII literis. — 4. Laudatae constitutiones ad omnes terras, caeteraque Rom. Ecclesiae iura extenduntur. — Clausulae.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Ecclesiarum omnium, quarum, disponente Domino, curam gerimus, debemus invigilare profectibus et providere sollicite, ne suorum detrimenta iurium patiantur: sed Romanae Ecclesiae sponsae nostrae eo tenemur vigilantius intendere commodis et dispendiis obviare, quo Ecclesiae reliquae pastorum, quibus commissae sunt, in opportunitatibus earum muniuntur auxiliis: haec Romani duntaxat Pontificis praesidium adiuatur.

Prooemium.

§ 1. Dudum felicitis recordationis Clementis Papa sextus praedecessor noster ad obviandum perversis illorum conatibus, qui provinciae Patrimonii Beati Petri in Tuscia, quae iuris et proprietatis Ecclesiae Romanae fore, ac eidem Ecclesiae immediate subesse dignoscitur, civitates, castra et villas, eorumque dominium, superioritatem, advocacionem, capitaneatum et iurisdictionem in ipsius Ecclesiae grave praedudicium, contra constitutiones et ordinationes olim per felicitis recordationis Urbanum quartum, et Ioannem vigesimum secundum, ac diversos alios Romanos Pontifices praedecessores dicti Clementis

A Clemente VI innovatae Pontificum constitutiones, quibus, ne quis dominium aut praeminentiam ullam in terris Patrimonii B. Petri sibi vindicet prohibetur.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. — Laudatam hic Clementis Constitutionem legere est superius pag. 484.

et nostros editas, non verebantur diversis quaesitis coloribus tenere, occupare, sibi-que in eisdem dominium, superioritatem et praeminentiam vindicare, perpetua constitutione sancivit, ut nulla civitas vel communitas, nullaque singularis persona, cuiuscumque conditionis vel status existeret, deinceps in aliquibus civitatibus, castris seu villis ipsius Patrimonii ad praefatam Romanam Ecclesiam spectantibus dominium, superioritatem, capitaneatum, advocacionem, iurisdictionem, seu aliquam praesidentiam seu praeminentiam, praetextu cuiuscumque venditionis, submissionis, recommendationis, concessionis, recognitionis, obligationis, contractus vel pacti aut cuiusvis alterius commercii, absque auctoritate Sedis Apostolicae speciali, recipere auderet, vel sibi dominium, praesidentiam, capitaneatum seu iurisdictionem in praedictis civitatibus, castris et villis, ex quavis occasione seu causa quomodolibet vindicare; quodque civitates et singulares personae, submissiones, suppositiones et subiectiones quas-cumque tunc in eas factas et receptas, seu de facto, cum de iure non tenerent, quomodolibet attentatas, dimittere tenerentur, nec civitates, castra seu loca alia, quae se eis, ut praemittitur, submiserant, vel quomodolibet subiecerant, praetextu submissionis vel subiectionis alicuius vel cuiusvis contractus titulo valerent retinere: nullaque universitas seu communitas civitatis, castri seu villae Ecclesiae Romanae subiecta in terris Patrimonii constituta alicui universitati seu communitati vel privatae personae cuiuscumque conditionis aut status existeret, se subicere, submittere seu supponere valeret, constituendo, recognoscendo seu profitendo se subesse alicui universitati vel privatae personae, seu ad eosdem super illis et in ipsis, ac in dictis civitatibus, castris et villis aliquam iurisdictionem, dominium, capitaneatum seu quamvis aliam praeminentiam pertinere: et si quae civitates, castra vel loca tunc de facto ad submis-

sionem vel suppositionem aliquibus civitatibus vel privatis personis de se factam, venditionis, donationis vel cuiusvis alterius contractus colore vel titulo processerant, illa, quamvis de iure non valerent, quatenus de facto processerant, realiter et effectualiter revocare studerent, nec illis unquam nderentur, nec virtute submissionis huiusmodi vel alias illis, quibus quovis titulo vel colore se submiserant, nullatenus obedirent, parerent vel intenderent: contrarium vero facientes directe vel indirecte per se vel alios, tam illi et eorum singuli, qui in civitatibus, castris aut villis eiusdem Patrimonii vel eorum aliquo huiusmodi dominium, superioritatem, capitaneatum, advocacionem, iurisdictionem, quamcumque praeminentiam seu praesidentiam sine licentia Sedis Apostolicae speciali reciperent in futurum, et qui tunc ex quocumque contractu vel obligatione receperant, seu quavis usurpatione quomodolibet occupaverant, nisi sic occupata et recepta infra duorum mensium spatium, postquam constitutio ipsa ad eorum notitiam pervenisset vel per eos staret quominus valeret pervenire, dominium seu praesidentiam, superioritatem, capitaneatum, iurisdictionem quamcumque seu praeminentiam huiusmodi realiter dimitterent cum effectu illa nullo unquam tempore absque ipsius Sedis licentia resumpturi, quam illi qui se submitterent, supponerent seu subiecerant, ut praefertur, simili modo, cuiuscumque dignitatis, status, ordinis vel conditionis existerent, singulares personae sententiam excommunicationis incurrerent, ac terrae ipsorum ubicumque forent, ipso facto interdicto ecclesiastico subiacerent, civitates aut castra et villae, quae ex tunc in antea se submitterent, supponerent seu subiacerent, et quae submissionem, suppositionem seu subiectionem huiusmodi reciperent seu quomodolibet occuparent, et quae se tunc quovis colore vel titulo, ut praemittitur, submiserant et subiecerant, ac civitates, quae submissiones et subie-

Adiectae ab eodem. poenae contra inobedientes.

ctiones huiusmodi receperant, nisi infra praedictum duorum mensium spatium ab omni effectu dictae submissionis et subiectionis realiter desisterent, ipsis ulterius non usuri, seu contra constitutionem et inhibitionem praedictam venire directe vel indirecte per se vel alium seu alias attentarent, ecclesiastico interdicto subiacere decrevit: et nihilominus omnibus privilegiis ac gratis, necnon feudis, bonis, honoribus et iuribus quibuscumque, quae ab eadem Romana et aliis Ecclesiis obtinebant, privavit, et privatos et privata voluit esse ipso facto: non obstante si eis vel eorum aliquibus communiter vel divisim ab eadem esset Sede indultum, quod excommunicari, eorumque terrae et loca ecclesiastico interdicto supponi non possent per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, ac eorum personis, locis, ordinibus et nominibus propriis mentionem.

§ 2. Postmodum vero praedictus praedecessor Clemens omnes submissiones, subiectiones, suppositiones super praedictis factas, et obligationes, pacta seu conventiones sub titulo venditionis vel cuiusvis alterius contractus quomodolibet initas, habitas, et quascumque poenas adiectas et iuramenta praestita, super illis sub quibuscumque modis et formis vel expressione verborum, praesertim cum in praedictum eiusdem Ecclesiae redundarent, ac iuramentum vinculum iniquitatis esse non deberet, decrevit fore nulla, vacua, irrita et inania et nullius existere firmitatis, et quatenus ad illa de facto processum extiterat, sustulit et revocavit omnino et iuribus (*forsan viribus?*) vacuavit.

§ 3. Et cum idem praedecessor Ioannes dudum univrsis et singulis, tam clericis quam laicis, cuiuscumque status, ordinis, conditionis, praeminentiae vel dignitatis existerent, etiamsi pontificali vel imperiali seu regali vel quavis alia dignitate fulgerent, ac omnibus principibus, ducibus, marchionibus, comitibus

et nobilibus ac potestatibus, capitaneis et aliis officialibus quibuscumque, communitatibus et populis civitatum, terrarum, castrorum et aliorum quorumcumque locorum ubicumque consistentium, et omnibus aliis quibuscumque, auctoritate apostolica inhiibendum, per suas literas vim constitutionis habentes, duxerit et mandandum, per se vel alios directe vel indirecte, Patrimonii, Romandiolae, Marchiae Anconitanae, ducatus Spoletan., Campaniae Maritimaeque, ac Massae Trebariae provincias, Venaissini et Urbinatus olim Comitatus, ac Urbinaten. et Ravennaten. civitates, et alias terras, civitates, castra, villas et loca quaecumque ad eandem Romanam Ecclesiam pertinentia, vel ipsorum aut alicuius eorum partem occupare, invadere aut turbare, seu fidelibus eorundem iniurias, damna seu violentias irrogare, aut occupantibus, invadentibus, turbantibus vel iniurias, damna seu violentias irrogantibus, publice vel occulte assistere aut auxilium, consilium vel favorem directe vel indirecte, publice vel occulte per se, vel alium, seu alios praestare praesumerent quoquomodo, in omnes et singulos contra inhibitionem et mandatum huiusmodi venire, aut attentare per se vel alios praesumentes tam clericos quam laicos, etiamsi, ut praedicebatur, pontificali aut imperiali seu regali vel alia quavis dignitate fulgerent, de fratrum suorum consilio excommunicationis, quam eo ipso incurrerent, sententiam promulgasset; nec non quaslibet universitates, communitates et populos, ipsorumque civitates, terras, castra, villas et loca in praemissis vel aliquo praemissorum culpabilem supposuisset ecclesiastico interdicto, et eos ac ipsorum quemlibet omnibus privilegiis, indulgentiis, gratis et immunitatibus realibus et personalibus ab eadem Ecclesia et imperio Romano concessis eisdem, omnium etiam feudorum, honorum, honorum, officiorum, iurium et iurisdictionum, quae ab

In contrarium
acta viribus tra-
cua

Cautum quo-
que, ne quis ter-
ras eadem quo-
libet praestitu-
turpate sibi,
aut earum in-
colas molestare
auderet, inno-
vatis ad hoc
Ioannis XXII
litteris.

Ecclesia et imperio praedictis obtinerent, de ipsorum fratrum consilio, auctoritate privasset eadem, ipsos ad illa et similia et quaelibet alia, eorumque filios ac nepotes ad quaelibet beneficia ecclesiastica, dignitates, personatus et officia cum cura vel sine cura quovis nomine censerentur, auctoritate qualibet obtinenda, usque ad tertiam generationem exclusive reddendo inhabetiles et indignos, idem praedecessor Clemens per praemissa vel quaecumque alia inhibitioni, mandato, poenis et sententiis per ipsum Joannem praedecessorem factis et promulgatis, ut superius est expressum, aliisque contentis in literis (1) Joannis praedecessoris eiusdem, per constitutionem eandem roboravit, et in sui vigoris efficacia voluit et decrevit permanere, prout in ipsius praedecessoris literis plenius continetur.

§ 4. Cum itaque, temporum crescente malitia et abundante iniquitate multorum, non solum praedictae Patrimonii, sed aliarum provinciarum atque terrarum, quae praefatae Romanae immediate subsunt Ecclesiae, iura occupationibus pateant invasorum, et ob hoc provisionem circa ipsam Patrimonii provinciam particulariter adhibitam ad omnes alias provincias et terras easdem generaliter suadeat urgens necessitas prorogandam, constitutionem praedictam et omnia et singula in ea contenta ad Campaniae et Maritimae, eaductus Spoletan., Marchiae Anconitan., Massae Trebariae, terrae Sanctae Agathae et Romanodiolae provincias, necnon ad Bretonorii et quondam Urbini ac Venaissini comitatus, et ad Beneventan., Ravenmaten. et Bononien. ac alias civitates, terras, castra, villas, oppida, fortalitia, iura, iurisdictiones et bona omnia et singula ubilibet constituta, quae praedictae Romanae immediate subsunt, ut praefertur, Ecclesiae, auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio extendimus ac etiam prorogamus.

(1) Hasce Joannis literas lege superius pag. 297.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere, etc.

Datum Avenione, secundo nonas octobris, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 6 octobris 1355, pont. anno III.

X.

Institutio cathedrae theologiae in Studio generali civitatis Bononiae.

SUMMARIUM

Facultatis theologiae laus: — 1. Eius itaque dilatationi intentus Pontifex. — 2. Attentisque civitatis Bononien. conditionibus, — 3. Eam ibi instituit. — 4. Concessis studentibus et legentibus amplissimis privilegiis. — 5. Data facultas licentiandi. — 6. De forma licentiandi et laureandi per episcopum eiusdem civitatis. — 7. Doctorum facultates.

**Innocentius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuum rei memoriam.**

Quasi lignum vitae in Paradiso Dei, et quasi lucerna fulgens in domo Domini est in Sancta Dei Ecclesia facultatis theologiae disciplina. Ipsa, velut foecunda eruditionis mater, ad irrigandam sterilem orbis faciem fluvius de pectore Salvatoris emittens, humanum genus originalis ignorantiae caecitate deforme, per infusionem veritatis, ad viam reducit iustitiae vitae, advivificat animas, easque ad exaltationem catholicae fidei et exterminium haereticae pravitatis et cunctorum infidelium, et adversus etiam invisibiles potestates, armis inexpugnabilibus munit, et fortissimas constituit bellatrices.

§ 1. Haec frequenter intra cordis arcana sollicita mente revolvimus, et intenta meditatione pensamus, tantoque propterea amplius ad illius dilatationem studia et labores libenter impendimus, quanto exinde maiora animarum luca provenire et universalis Ecclesiae statum amplius cognoscimus augmentari.

Clausulae

Laudatae constitutiones ad omnes terras, caeteraque Romanae Ecclesiae iura extenduntur.

Facultatis theologiae laus:

Eius itaque dilatationi intentus Pontifex.

Attentisque ci-
vitatibus Bono-
nien. conditio-
nibus.

§ 2. Sane dum fructus uberes, quos Studium Bononiense, quod longissimis temporibus in seipso sicut praealgida stella emicuit, et diffusa claritate longe lateque refulsit in iure canonico et civili, et liberalibus artibus, tamquam ager plenus, cui Dominus benedixit, copiosa fertilitate produxit hactenus et producit, cum delectatione animi recensemus, et exinde speramus ipsius theologiae palmites, si illius studium esset ibidem, amplius propagandum, dumque fidei puritatem et devotionem eximiam, quam dilecti filii, populus et Commune civitatis Bononiae, nostri et Romanae Ecclesiae fideles, ad nos et dictam Ecclesiam habuerunt hactenus et habere noscuntur, diligenter attendimus, dignum ducimus, et aequitati congruum existimamus, ut civitas ipsa, quam divina gratia magnis donis et gratis illustravit, bonorum multiplicium foecunditate dotavit, et loci amoenitate non modica decoravit, huiusmodi scientiae theologiae facultatis muneribus amplietur.

E. m. ubi insti-
tuit.

§ 3. Ideoque eorumdem populi et Communis devotis in hac parte supplicationibus benigne annuentes, auctoritate apostolica statuimus et ordinamus, quod in dicta civitate deinceps Studium generale in eadem theologia facultate existat et perpetuis futuris temporibus vigeat.

Concessis stu-
dentibus et le-
gentibus am-
plissimis privi-
legiis.

§ 4. Ac docentes et studentes ibidem in facultate praedicta, omnibus privilegiis, libertatibus et immunitatibus concessis docentibus et scholaribus studentibus in illa in Studiis generalibus eiusdem facultatis commorantibus, gaudeant et utantur. Volumus tamen quod ad docendum et regendum in ipso Studio in huiusmodi facultate magistri et baccalarii, qui in Parisiensi, seu aliis famosissimis Studiis eiusdem facultatis honorem magisterii seu baccalariatus acceperint, et alias experti et idonei in huiusmodi Studii theologiae facultatis noviter assumantur, in quod civitas ipsa tanto insignita honore, dotibus

fulgeat honori correspondentibus memorato.

§ 5. Insuper civitatem et Studium praefata, ob proventus publicos, quos proinde speramus, amplioribus honoribus prosequi intendentes, auctoritate ordinamus eadem, ut si qui in eodem Studio processu temporis eiusdem scientiae theologiae facultatis bravium assecuti, sibi docendi licentiam, ut alios erudire valeant petierint, impertiri possint, examinati diligenter ibidem et in eadem facultate theologiae, titulo magisterii decorari.

Data facultas li-
centiandi.

§ 6. Auctoritate apostolica statuentes, ut quoties aliqui in eadem theologia facultate in eodem Studio fuerint magistrandi, praesententur episcopo Bononiensi, qui pro tempore fuerit, vel eius, sufficienti tamen et idoneo, quem ad hoc idem episcopus duxerit specialiter deputandum, seu Ecclesia Bononiensi pastore carente, dilectorum filiorum capituli ipsius Ecclesiae, qui erit pro tempore, vicario generali, qui omnibus magistris dictae facultatis theologiae, in qua huiusmodi examinatio fuerit facienda in Studio ipso actu regentibus, praesentibus convocatis, eos gratis, pure et libere, ac omni dolo et fraude ac difficultate cessantibus, de scientia, facundia, modo legendi et aliis quae in promovendis ad magisterii honorem in facultate praedicta et eius officium requiruntur, examinare studeant diligenter, et illos, quos idoneos reperierit, petito secrete, pure ac bona fide eorumdem magistrorum consilio (quod utique consilium in ipsorum consulentium dispendium et iacturam, sub debito iuramento super hoc praestando, cum ab episcopo seu vicario ac singulis magistris huiusmodi revelari quomodolibet districtius prohibemus) approbet et admittat, eisque petitam licentiam largiatur, et alias, minus idoneis postpositis, gratia, odio vel favore nullatenus admittendo, super quibus episcopi, magistrorum et vicarii praedictorum conscientiam oneramus.

De forma li-
centiandi et lau-
reandi per epi-
scopum eius-
dem civitatis.

Doctorum
cultates. fa-

§ 7. Volentes quod illi, qui in præfato Studio magistrati fuerint in facultate prædicta, in eo et in aliis generalibus Studiis dictae facultatis legendi et docendi, absque approbatione alia, liberam habeant facultatem.

Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum apud Villam Novam Avinionensis dioecesis, xi kalend. iulii, pontificatus nostri anno octavo.

Dat. die 21 iunii 1360, pontif. anno viii.

URBANUS V

PAPA CC

Anno Domini MCCCLXII.

Die 28 octobris, anno 1562, electus est in Summum Pontificem Guillelmus Grimoardi abbas S. Victoris Massiliensis, qui Urbanus V nuncupari voluit. Consecratus die 6 sequentis novembris, sedit in pontificatu a die coronationis annos viii, mens. i, dies xiv, imperantibus in Oriente Ioanne Palaeologo, in Occidente vero Carolo IV imperatoribus. Obiit Avenione die 19 decembris 1570, et sepultus est in ecclesia maiori Avenionensi in capella Ioannis XXII. Vacavit sedes dies xi.

I.

Institutio Studii generalis in civitate Patavina etiam in facultate theologica (1).

SUMMARIUM

Proœmium. — Institutio (de qua in rubrica).
— Scholarium magistrorumque privilegia.

Urbanus episcopus servus servorum Dei;
ad perpetuam rei memoriam.

Sane dum fructus uberes, quos Studium Patavicum, quod longis temporibus in se

Proœmium.

(1) Ex Regest. Vatic. edidit Ughell., Ital. Sac., ubi de Ecclesia Patavina.

ipso sicut præfulgida stella emicuit, et diffusa claritate longe late refusit, in iure canonico et civili et liberalibus artibus, tamquam ager plenus, cui Dominus benedixit, copiosa fertilitate produxit hactenus et producit, cum delectatione animi recensemus, et exinde speramus ipsius theologiae palmitem, si illius studium esset ibidem, amplius prorogari. Dumque fidei puritatem, et devotionem eximiam, quam dilecti filii Universitas Studii Paduani, et cives civitatis eiusdem nostri, et Ecclesie Romanae devoti, ad nos et dietam Ecclesiam habuerunt hactenus et habere noscuntur, diligenter attendimus, dignum ducimus, et aequitati congruum existimamus, ut civitas et Universitas supra dictae, quas divina gratia magnis donis et gratis illustravit, ac bonorum multiplicium foecunditate dotavit, et loci amoenitate non modica decoravit, huiusmodi scientiae theologiae facultatis muneribus amplietur. Ideoque eorumdem studentium inibi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica statuimus et ordinamus, quod in dicta civitate deinceps Studium generale in eadem theologica facultate existat, et perpetuis futuris temporibus vigeat. Ac docentes et studentes ibidem in facultate prædicta omnibus privilegiis, libertatibus et immunitatibus concessis docentibus et scholaribus studentibus in Studiis generalibus eiusdem facultatis commorantibus, gaudeant et utantur. Volumus tamen, quod ad docendum et regendum in ipso Studio in huiusmodi facultate magistri et baccalaurei, qui in Parisien. seu aliis famosissimis Studiis eiusdem facultatis honorem magisterii seu baccalaureatus receperunt, et alias experti et idonei in huiusmodi studio theologiae facultatis noviter assumantur... (1).

Datum Avenione xviii kalendas maii, pontif. nostri anno i.

Dat. die 14 aprilis 1363, pont. anno i.

(1) Caetera consulto omisi: eadem enim verbotenus sunt ac in Constitutione x Innocentii VI pro Universitate Bononiensi, pag. 517.

Institutio de qua in rubrica.

Scholarium magistrorumque privilegia.

II.

Privilegium Ordinis Cartusianorum utendi altare portatili pro celebratione Missarum in locis ad Ordinem spectantibus.

SUMMARIUM

Exordium. — Privilegium (*de quo in rubrica*). — Clausulae.

Urbanus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis priori domus Cartusiae Gratianopolitanae diocesis, ac prioribus prioratum et domorum altarum, caeterisque personis Cartusianensis Ordinis, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium. Sincerae devotionis affectus, quem ad nos et Romanam Ecclesiam geritis, non indigne meretur, ut petitionibus vestris, illis praesertim, quas ex devotionis zelo prodire conspiciamus, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus.

Privilegium (de quo in rubrica).

Hinc est, quod nos vestris in hac parte supplicationibus inclinati, ut liceat vobis et successoribus vestris habere altaria portatilia cum debita reverentia et honore, super quibus in domibus ac grangiis et cellariis (1) et aliis locis congruentibus et honestis, ad domos seu prioratus vestros spectantibus, possitis Missam et alia divina officia celebrare, et in vestra praesentia facere celebrari, devotioni vestrae tenore praesentium indulgemus.

Clausulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statutorum, ordinationum, voluntatum, inhibitionum, concessionum et mandatorum infringere etc.

Dat. Aven. vii kal. maii, pontif. nostri anno i.

Dat. die 25 aprilis 1363, pont. anno i.

III.

Iurisdictio camerarii S. R. E. procedendi contra piratas nova pedagia imponentes eaque perpetrantes, quae in Bulla In Coena Domini vetantur.

SUMMARIUM

Proœmium. — 1. Bonifacius VIII ab ecclesiasticis pedagia prohibuit exigi: — 2.

(1) Hic pro cella vel cubiculo.

Aliique Pontifices hic nominatos anathemati subiecere. — 3. Multos dicit Urbanus his non obedire, adiectis quoque poenis nullo in pretio habitis. — 4. Camerario itaque ut contra eos procedat iniungit. — 5. Obstantium derogatio.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Arnoldo archiepiscopo Auxitano camerario nostro, salutem et apostolicam benedictionem.

Apostolatus officium, cui, quamquam immeriti, disponente Domino, praesidemus, exposcit, ut contra praesumptuosos malignorum turham, Apostolicae Sedis sententias et canonicas non verentium sanctiones exequutores iustitiae optimos, quantum cum Deo possumus, studiose apponamus.

Proœmium.

§ 1. Olim siquidem felicis recordationis Bonifacius Papa VIII praedecessor noster, eos qui ab Ecclesiis vel personis ecclesiasticis pro eorum rebus propriis, quas non negociandi causa deferunt, aut deferri faciunt, vel transmittunt, pedagia seu guidacia, suo vel alieno nomine exigere vel extorquere, si persona existeret singularis, cuiuscumque foret dignitatis, conditionis, vel status, excommunicationis, si autem collegium vel universitas civitatis, castri, seu loci alterius cuiuscumque, interdicti sententias incurrere voluit ipso facto, et quod ab excommunicatione praedicta absolutionem vel interdicti relaxationem obtinere non possent, donec exacta plenarie restituerent, et de transgressione satisfacerent competenter.

Bonifacius VIII ab ecclesiasticis pedagia prohibuit exigi:

§ 2. Ac deinde per nonnullos Romanos Pontifices, praedecessores nostros, et postremo per nos, in omnes piratas, cursarios et latrunculos marinos, et omnes fautores, receptatores et defensores eorum, et insuper in omnes illos, qui in terris suis nova pedagia imponunt: ac etiam in illos, qui equos, arma, ferrum, lignamina vel alia prohibita deferunt Saracenis, quibus christianos impugnant: praeterea in omnes illos, qui ad Sedem Apost. venien-

Aliique Pontifices hic nominatos anathemati subiecerunt (1).

(1) Omnes hic expressi excommunicari solent in Bulla *In Coena Domini*.

tes vel recedentes ab ea, necnon illos, qui iurisdictionem ordinariam vel delegatam aliquam non habentes, eos, qui in Romana Curia morantur, temeritate propria capere, detinere vel spoliare, aut ex proposito deliberato vulnerare atrociter vel interficere praesumunt, et qui victualia vel alia bona ad usum Romanae Curiae necessaria, impediunt, ne ad Sedem praedictam deferantur, et qui talia fieri faciunt sive mandant, ac alios qui scienter eis favent, vel recipient, aut defendunt, cuiuscumque fuerint ordinis, praeminentiae et conditionis ac status, etiamsi pontificali vel quavis alia ecclesiastica vel mundana praefulgeant dignitate. Et in illos, qui per se vel alium, seu alias quascumque personas ecclesiasticas et saeculares ad eandem Curiam superiorum (*sic*) causis et negociis recurrentes, illaque in Romana Curia prosequentes, vel procuratores, gestores, advocatos, promotores ipsorum, seu etiam auditores, vel indices, qui supradictis causis vel negociis deputantur, vel de eadem Romana Curia recedentes, occasione causarum vel negotiorum huiusmodi verberent, mutilent vel occidant vel bonis spolient eorundem, cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, ordinis, conditionis aut status fuerint, etiam si pontificali vel quavis alia praefulgeant dignitate vel eorum aliquod committentes. Item in omnes illos, qui per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, sub quocumque titulo vel colore, civitates, castra, villas ac loca et iura quaelibet alia ipsius Ecclesiae Romanae, vel aliqua seu aliquas eorum, aut ipsorum vel aliquorum, seu alienius ipsorum partem, videlicet, comitatum et civitatem Avenionem. et eius territorium ad ipsam Ecclesiam pertinentem et scienter occupant vel detinent occupata, excommunicationis et anathematizationis sententiae in certis anni solemnitatibus promulgatae fuerunt, prout in nostris, et ipsorum praedecessorum literis plenius continetur.

§ 5. Cum autem, sicut accepimus, non-

nulli, a quorum oculis Dei timor abscessit, praedictas sententias non verentes, a praemissis clericis et ecclesiasticis personis, huiusmodi pedagia, seu guidagia, pro huiusmodi eorum rebus propriis, quas non negociandi causa deferunt, aut deferri faciunt vel transmittunt, exegerunt et extorserunt hactenus, et exigere et extorquere quotidie moluntur, et nonnulli pravitate piraticam exercere; alii vero venientes ad praedictam Curiam et recedentes ab ea capere vel retinere vel spoliare; necnon victualia et alia ad usum Romanae Curiae necessaria, ne ad praefatam deferantur Curiam impedire, et nonnullos alios ex excessibus supradictis committere. Et insuper privilegia, per Sedem Apostolicam clericis et personis ecclesiasticis, ac praedictam Curiam sequentibus concessa, et canones, constitutiones et consuetudines in ipsorum curialium favorem, praesertim officialium et familiarium nostrorum, praesertim in praedictis propriis eorum rebus ad praedictam Curiam defendendis diutius observatas violare temere praesumpserunt hactenus et praesumunt in animarum suarum periculum, Apostolicae Sedis contemptum et praevindictum et scandalum plurimorum.

§ 4. Nos itaque contra praesumptiones huiusmodi, quas non decet nec expedit incorrectas dimitti, salubre apponere remedium cupientes, fraternitati tuae, de qua in his et aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus, quatenus per te vel alium seu alios, tam in Romana Curia quam alibi, ubicumque et quotiescumque tibi expedire videbitur, praedictas tam a iure, quam ab homine latas sententias, debita exequutioni demandetis, easque necnon canones, privilegia et consuetudines supradictas, facientes ubique auctoritate nostra inviolabiliter observari, et ubi opus fuerit, publicari, ac declarationem publicam, nuntiationem et citationem omnium et singulorum qui in praedictas sententias inciderunt, etiam per edictum publicum affigere de

Multos dicit Urbanus his legibus non obedire, adiecit quoque parva nullo in praeo habita.

Camerae itaque ut contra eos procedat scripsit.

mandato tuo in portis sacri palatii apostolici et valvis ecclesiae Avenionensis, et alias in ipsarum sententiarum exequentionem et aggravationem, et alia omnia et singula supradicta, tam generaliter quam specialiter, vel nominatim, eadem auctoritate procedas, etiam per informationem simplicem, summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, prout facti qualitas exegerit, et ubi secundum Deum et iustitiam videbitur faciendum; ac eorum, necnon fantorum, receptatorum et defensorum dictorum piratarum, curricularum et latrunculorum marinorum civitates, terras, castra et loca supponas ecclesiastico interdicto. Contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis existant, etiam si pontificali, vel quavis alia ecclesiastica vel mundana praefulgeant dignitate, auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Obstantium derogatio.

§ 5. Non obstantibus tam fel. rec. Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, in quibus cavetur, ne aliquis extra suam civitatem vel dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam dietam a fine suae dioecesis evocetur, seu quod iudices a Sede Apostolica deputati extra civitatem et dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, sive alii, vel aliis vices suas committere, aut aliquos ultra unam dietam a fine dioecesium earundem trahere praesumant, et de duabus dietis in concilio generali; quam aliis quibuscumque constitutionibus a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus, tam de iudicibus delegatis, quam personis ultra certum numerum ad iudicium non vocandis, aut aliis edictis, quae tunc possent in hac parte iurisdictioni aut potestati, eiusque libero exercitio quomodolibet obviare, seu qui praefatis, vel quibusvis aliis cuiuscumque dignitatis, status, ordinis vel conditionis existant, etiam si pon-

tificali vel alia quavis dignitate praefulgeant, a dicta Sede indultum existat, quod extra vel ultra certa loca ad iudicium evocari, aut quod interdicti, suspendi vel excommunicari, aut eorum Ecclesiae, monasteria, civitates, terrae, castra et loca ecclesiastico interdicto supponi non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi et earum personis et locis, ordinibus et nominibus propriis mentionem, et qualihet alia dictae Sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat, per quam praesentibus non expressam, vel totaliter non insertam tuae iurisdictionis in hac parte valeat quomodolibet effectum impedire, et de qua eiusque toto tenore habenda sit de verbo ad verbum in nostris literis mentio specialis, plenam et liberam eidem fraternitati tuae concedimus, tenore praesentium, facultatem. Volentes et discernentes, quod citationes, quas in praemissis per edictum, ut praemititur, feceris, perinde valeant, ac citatos arcent, ac si eis personaliter insinuae et intimatae fuissent, constitutione quacumque contraria non obstante.

Datum Avenione quarto idus octobris, pontif. nostri anno 1.

Dat. die 12 octobris 1363, pont. anno 1.

IV.

Judaeos molestantes, seu alias ipsis iniurias quomodolibet inferentes, aut ad recipiendum Baptismum compellentes excommunicationis poena plectuntur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Nemini Iudaeo baptismus per vim inferatur. — 2. Nec vis ulla fiat aut damnum. — 3. Eorum coemeteria non inquietentur. — 4. Poenae inobedientium.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, universis christifidelibus praesentes literas inspecturis, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Sicuti iudaeis non debet esse licentia in synagogis suis, ultra quam permissum est eis lege praesumere; ita in iis, quae concessa sunt ipsis, non debent praevicium sustinere.

Nemini iudaeo baptismus per vim inferatur.

§ 1. Licet igitur praefati iudaei in sua velint magis duritia perdurare, quam prophetarum verba et suarum scripturarum arcana cognoscere, atque ad christianae fidei et salutis notitiam pervenire; quia tamen christianae pietatis mansuetudinem interpellant; nos felicium recordationum Calixti, Eugenii, Alexandri, Coelestini, Innocentii, Gregorii, Nicolai, Honorii et Nicolai IV ac Clementis VI Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, ipsorum iudaeorum petitiones admittimus; statuentes, ut nullus christianus iudaeos eosdem invites vel nolentes ad baptismum per violentiam pervenire compellat: sed si quis eorum sponte ad christianos fidei causa confugerit, postquam voluntas eius patefacta fuerit, efficiatur absque aliqua calumnia christianus; veram quippe christianitatis fidem habere non creditur, qui ad christianorum baptismum non spontaneus, sed invitus cognoscitur pervenire.

Nec vis ulla fiat aut damnum.

§ 2. Nullus etiam christianus easdem iudaeorum personas sine iudicio domini regionis, civitatis seu terrae, in qua inhabitant, vulnerare aut occidere, vel suas illis pecunias auferre praesumat, nec fustibus, aut lapidibus, aut alias eos perturbet, nec ab eis aliquis coacta servitia exigat, nisi ea quae ipsi praeteritis temporibus consueverunt facere seu praestare.

Eorum coemeteria non inquietentur.

§ 3. Ad hoc malorum hominum pravitati et avaritiae obviantes decernimus, ut nemo coemeterium iudaeorum mutilare vel minuere audeat, sive obtentu aliquo effodere corpora iam humata.

§ 4. Si quis autem, decreti huius tenore cognito, tenere, quod absit, contraire temptaverit, honoris et officii sui periculum patiat, aut excommunicationis ultione plectatur, nisi praesumptionem suam digna satisfactione correxerit; illos autem iudaeos dumtaxat huiusmodi genere praesidio volumus communiri, qui nihil machinari praesumpserint in subversionem fidei memora (1).

Poenae inobediendum.

Datum Avenione, nonis iunii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 7 iunii 1365, pontif. anno III.

V.

Cassinensis Ecclesia olim in episcopalem erecta iterum abbatialis restituitur (2).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae hanc Ecclesiam in abbatialem reducendi. — 2. Reductio (*de qua supra*). — 3. Clausulae.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex beati Petri caelestis clavigeri successor et vicarius Iesu Christi, ex supernae providentiae maiestatis, in supremae specula dignitatis constitutus, curam Ecclesiarum et locorum ecclesiasticorum commodum, prout ex debito eidem incumbit pastoralis officii, diligenter prospicit et intendit, ac Ecclesiarum et locorum huiusmodi statum mutat, prout ipsius Ecclesiis atque locis conspicit expedire.

Exordium.

§ 1. Sane considerantes, et infra nostri pectoris claustra meditatione sollicita revolventes, quod Cassinensis Ecclesia Ordinis sancti Benedicti, quam idem confessor almus gratia Benedictus et nomine prae fulgore dignitatis immensae multipliciter illustravit, monasterium, antequam in cathedralem erigeretur Ecclesiam, exi-

Causae hanc Ecclesiam in abbatialem reducendi.

(1) Forsan *memoratae*. (2) Ex Margarin. Bullar. Cassin., par. II, pag. 281.

stebat; et per abbatem dicti Ordinis regi consueverat, et quod si ad monasterium reduceretur et per abbatem regeretur, ipsi Ecclesiae, eiusque iuribus, magna proveniret utilitas.

Reductio (de qua supra).

§ 2. Super his, attenta meditatione intra nos ipsos praehabita, et matura deliberatione subsecuta, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae plenitudine potestatis praefatam Ecclesiam ad monasterium et abbatialem dignitatem et ad illum statum in quo erat tempore quo in cathedralem erecta fuit, ut praefertur, auctoritate apostolica reducimus per praesentes.

Clausulae.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reductionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum apud Montem Pessulanum Magalon. dioecesis, secundo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 31 martii 1367, pont. anno v.

VI.

Erectio Ecclesiae Montis Falisci in episcopatum, cui dioecesis termini assignantur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae huius faciendae erectionis. — Ecclesia Sanctae Margaritae in cathedralam, et Castrum Montis Flasconis in civitatem erigitur. — 2. Assignatur capitulum. — De servitio Ecclesiae Sancti Flaviani impendendo. — 3. Collatio canonice et beneficiorum episcopo asserta. — 4. Redditiis canonicis aliisque beneficiis attributi. — 5. Redditiis episcopo et capitulo. — Dioecesis novo episcopatu assignata. — 6. Alia concessa bona et beneficia unita Ecclesiae Montis-Flasconen. — 7. Dos capituli. — 8. Robur decreto huic additum. — 9. Clausulae.

(1) Ex Regest. Vatic. edidit etiam Ughell., Ital. Sac., tom. 1.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Cum Illius, cuius perfecta sunt opera, vires, licet immeriti, geramus in terris, Eum pro viribus imitari nos convenit, ut ea, quae ad Ipsius laudem et gloriam pia dispensatione incoepimus, ad debita consummationis exitum perducamus.

Exordium.

§ 1. Sane dudum considerantes, et intra nostri pectoris claustra sollicita meditatione revolventes, quod dilecti filii commune Montis Flascon., quod tunc castrum Balneoren. dioecesis existebat, inter caeteros fideles Italiae ad nos et praedecessores nostros Romanos Pontifices ac Romanam Ecclesiam sponsam nostram semper gesserint, prout gerebant sinceræ devotionis affectum, et quod eorum fidelitas meruerat, ut eos Sedes Apostolica favoribus et gratiis prosequeretur opportunis, quodque nos in castro ipso cum Romana Curia, seu maiori parti ipsius tunc residebamus, et propterea ipsorum devotionem multipliciter in Domino commendantes, ipsum castrum volentes apostolici favoris praesidio confovere, super his attenta meditatione intra nos ipsos, et etiam cum fratribus nostris diligenti tractatu praehabito, et matura deliberatione subsecuta, de ipsorum fratrum consilio et apostolicae plenitudinis potestatis ad divini Nominis laudem et gloriam, exaltationem Ecclesiae animarumque profectum, Ecclesiam Beatae Margaritae castri praedicti in cathedralam ereximus cum dignitatis episcopalis titulo decorantes, nec non ipsum castrum Montis Flascon. tamquam locum insignem, devotum, aptum et congruum civitatem constituimus, ac civitatis vocabulo insignivimus, camque civitatem Montis Flasconis volumus perpetuis futuris temporibus vocari.

Causae huius faciendae erectionis.

§ 2. Verum ut in eadem Ecclesia eo maiorum laudationum praeconiis laudetur Omnipotens, quo plurimum ad hoc ministrorum ibidem numerus fuit demonstratus, ac pastor eidem cathedrali praesit Eccle-

Ecclesia Sanctae Margaritae in cathedralam, et Castrum Montis Flasconis in civitatem erigitur.

Assignatur capitulum.

siae, ut ipsius Ecclesiae ministri congruam sustentationem habeant, auctoritate apostolica tenore praesentium statuimus et etiam ordinamus, quod in Ecclesia ipsa sic denovo erecta sint octo canonici praebendati capitulum facientes, quorum unus sit decanus, qui post episcopum aliis canonicis et personis dictae Ecclesiae praesit, quique primum locum et primam vocem in choro et capitulo et ecclesia obtineat, et alius sacrista, qui campanas pulsare, necnon vasa sacra, iocalia ac libros et alia utensilia dictae ecclesiae fideliter et reverenter debeat custodire, et secundam vocem in choro et capitulo ac ecclesia praedictis habeat. Alii vero canonici post ipsum decanum et sacristam, iuxta suarum provisionum ordinem, loca et voces obtineant, et nihilominus decanus decanatum (1) in eadem Ecclesia obtinebunt: et insuper quod propter huiusmodi capitulum sint in eadem Ecclesia sex cappellani perpetui et quatuor clerici etiam perpetui, quorum unus sit diaconus et alius subdiaconus, et alii duo chorarii seu ceroferrarii nuncupentur, et eidem Ecclesiae in divinis deserviant: quodque idem decanus, sacrista, canonici et cappellani sint in sacerdotio constituti, vel infra annum a tempore, quo decanatum, sacristiam, canonicatus et praebendas ac cappellanas pacifice assequuntur, se faciant ad sacerdotium promoveri; duoque canonici et duo cappellani in sacerdotio constituti praefatae Ecclesiae Montis Flasconen. ecclesiae Sancti Flaviani prope dictam civitatem, quae parochialis existit, continuo deserviant, ita tamen, quod ad praefatam ecclesiam cathedralem in die eiusdem Sanctae Margaritae venire teneantur. Reliqui vero canonici et cappellani continuo in ipsa cathedrali ecclesia deserviant, alias puniantur et mulcentur, prout praefatis episcopo et capitulo videbitur faciendum.

(1) Ughelli lectionem hic restituimus: et nihilominus decanus decanatum, quum dignitatem curatam, et sacrista sacristiam, quod officium fore censemus in eadem ecclesia etc.

§ 3. Volumus autem, quod, vacante dicto decanatu, electio decani ad dictum capitulum, confirmatio vero ad dictum episcopum pertineat; collatio vero sacristiae, canonicatum et praebendarum, cappellaniarum et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque, saecularium et regularium, cum cura et sine cura, tam in ipsa Ecclesia, quam in civitate et dioecesi Montis Flasconen. consistentium, ad episcopum Montis Flasconen. cum sui capituli consilio pertineat.

§ 4. Verum memoratus decanus pro decanatu suo et praebenda sexaginta quinque; sacrista vero pro sua sacristia et praebenda quinquaginta florenos annis singulis percipiant et habebunt. Alii autem residui sex canonici, videlicet singuli pro singulis praebendis eorum viginti quinque florenos, et quilibet dictorum cappellanorum quindecim, et uterque dictorum clericorum quatuor pro dimidio cappellano de bonis dicti capituli percipient annuatim: de oblationibus vero et aliis distributionibus, quae quotidie praedictas summas poterunt dividi; praedicti decanus et sacrista, quod officio divino praesentes erunt, duplicatam recipiant portionem.

§ 5. Caeterum, cum de Ecclesiis et ecclesiasticis beneficiis, castris, villis, territoriiis, terris, possessionibus, iuribus, iurisdictionibus spiritualibus et temporalibus, aliisque redditibus, proventus, terris, possessionibus et bonis tam ecclesiasticis quam aliis, in quibus propria dioecesis Montisflasconensis deputari et etiam limitari, et quingenti pro episcopo, et quadringenti quinquaginta floreni annui pro eiusdem Ecclesiae capitulo portionibus, quos assignare proponimus, praedictorum reddituum, proventus, terrarum, possessionum et aliorum bonorum assignari poterunt, per nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus et alios, sufficientes et fide dignas personas, per quas, super his specialiter iniunctas, mandavimus, plenarie sumus informati; volentes illud,

Collatio canonicatum et beneficiorum episcopo asserta

Redditus canonicis alisque beneficiis attribuitur.

Redditus episcopo et capitulo:

Dioecesis novo
episcopatus as-
signata.

quod tam utiliter incœpimus, ad debitum finem perducere, ac per hoc ad limitationem dictae dioecesis Montisflaconensis, ad assignationem specialem de huiusmodi redditibus, proventus, terris, possessionibus et aliis bonis pro huiusmodi dotibus faciendis in Dei nomine procedentes, volumus et decernimus, auctoritate apostolica et ex certa scientia, ut castra, loca et territoria infrascripta, necnon monasteria, ecclesiae, mansiones et alia in ea consistentia, videlicet Vallem Laterem, Gradularum (1), Griptarum Sancti Laurentii, necnon Bisen. et Capitis Montis cum eorum territoriis, castra et insuper locum insulae Martanae infra lacum de Bolseno consistentia, Martiae, quod etiam prope dictam locum consistit, Cornone et Partellunni (2), Celleni et Florentini castra cum eorum territoriis et tenementis, ac insulae Bisentin., quae prope lacum de Bolseno consistit, et Sanctae Mariae de Sanguinorio, Sanctorum Ioannis et Victoris, Castri Araldi, Sanctae Mariae in Capita et Sanctae Mariae hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani mansiones, castrorum Urbevetan., Viterbien., Tuscanen. et Balneoregiensis dioecesis etc., necnon quicquid de dioecesi Balneoregiensi praedicta inter Viterbium, Cellenium, Tuscanellam et Montemflaconem, in eorum tenementis fuit et esse consuevit, de dioecesi Montisflaconensi in antea existat, eaque omnia in eadem dioecesi Montisflaconensi deputamus et assignamus, ac ipsam dioecesim sic limitatam a domino et potestate venerabilium fratrum nostrorum Castren., Urbevetan., Viterbien., Tuscanen. et Balneoregion. episcoporum eximimus, et episcopo Montisflaconensi, qui est et pro tempore fuerit, dioecetano et ordinario iure subiicimus, volentes et decernentes ut quicquid praecipientiae, maioritatis, superioritatis, iurisdictionis et exercitii iuris spiritualis et temporalis in eadem dioecesi per nos taliter limitata praedictis Castren., Urbevetan., Tuscan. et Balneo-

(1) Ugh. legit *Gradulanum*. (2) *Cartellunni*. Ugh.

regien. episcopis quomodolibet spectabat, ad episcopum Montisflaconen. pertineat antedictum.

§ 6. Caeterum, unionem seu annexionem de parochiali Ecclesia Sancti Stephani in praedicta insula Martanae episcopo Viterbien. pro tempore existenti et eius mensae episcopali Viterbien. dudum factam, tenore praesentium dissolvimus, ac ipsam Ecclesiam Sancti Stephani et ruralem prioratum nuncupatum Sancti Benedicti de Paterno, et aliam de Pitigliano Balneoregiensis dioecesis Ecclesiam, quae quidem Sancti Benedicti Ecclesia ad praesens, per obitum quondam Petri Capiti de Anchia, vacare dignoscitur, cum omnibus iuribus et pertinentiis earumdem in quibuscumque locis existant, mensae episcopali Montis Flaconis annectimus, incorporamus et unimus pro praesentes, ita quod liceat episcopo Montisflaconensi pro tempore existenti, Ecclesiarum ac iurium et pertinentiarum praedictarum, quarum valor centum octoginta florenorum esse dignoscitur, corporalem possessionem apprehendere, cuiuscumque licentia minime requisita: sic tamen quod in praedicta parochiali Ecclesia perpetuus vicarius deserviat in divinis, sicut ante unionis huiusmodi dissolutionem consueverat deservire. Et insuper fructus, redditus et proventus abbatae seu monasterii Sancti Petri de Aliano, valoris quadraginta florenorum, in qua nullus est monachus, nec a longis citra temporibus fuit, et quae dudum per felicis recordationis Ioannem Papam XXII, praedecessorem nostrum, Camerae Patrimonii Beati Petri in Tuscia unita fuit, qui quidem fructus, redditus et proventus in terris, vineis, sylvis, pascuis, pratis et domibus in districtu et tenimento Castri Cannini et civitatis Tuscanensis positus, cum omnibus iuribus et pertinentiis suis consistere dignoscuntur, ac etiam redditus et proventus quos Camera nostra in castro de Bulseno et in tenimento eius, ac in loco vocato Burgi ad Seretum (1) et in loco

Alia concessa
bona et beneficia unita Ecclesiae Montisflaconen.

(1) *Sextum*. Ughell.

vocato Quare Vallis Lacus, qui consitus videtur in castro de Bulseno, in domibus sitis iuxta plateam et macellum, et in quodam molendino de aqua ad macinandum de la Fontana et in quodam molendino de aqua ad macinandum bladum, vocatum molendinum Praetorii, positum iuxta portam dicti castri, redditusque dicti burgi ad Seretum, quorum fructus consistunt in pratis, terris et campis, positis in districtibus et tenimentis castrorum Bulsenae, Griptarum et Sancti Laurentii praedictorum, qui quidem redditus et emolumenta praemissorum quadragintaseptem florenorum annuatim valere noscuntur: necnon redditus et proventus quos dicta Camera nostra recipit in praedicta civitate Flaseonensi de poderiis vocatis poderiis Dominiae Advenentis et Ser. Bertoldi, quorum fructus et redditus, consistentes in domibus, vineis et campis, ultra quindecim florenos non valent annuatim; necnon quamdam domum in dicta civitate consistentem, ad nos et dictam Camera pertinentem, quae de dicto poderio fore dignoscitur, ac aliqua prata, quae dicuntur prata Camerae, et in quibusdam vineis sitis in tenimentis dicti loci: census qui consistunt in vino et foeno, et ultra tres florenos annuatim non valent, redditus quoque, proventus et census qui recipiuntur pro Camera nostra praedicta in castro Martae in eius tenimento, qui consistunt in domibus, vineis, molendinis, sylvis, pascuis et pratis, excepto tamen passagio, qui redditus, proventus et census annui septuaginta florenos non excedunt; et quoddam molendinum aptum ad macinandum bladum, positum in tenimento dicti Castri Griptarum, quod est Camerae praedictae, valoris quinque florenorum annuatim: necnon redditus et proventus, quos praefata nostra Camera recepit in castro et eius tenimento Centumcellarum, qui consistunt in pascuis et glandibus, valoris centum quinquaginta (1) florenorum pro dote dicti episcopi et mensae suae de-

(1) Ughellius legit *centum quadraginta*.

signamus et etiam deputamus, volentes et decernentes animalia quae in praedictis pascuis Centumcellarum ex parte praedicti episcopi mittentur pro praedictis pascuis duntaxat saumendis, possit et debeant per pascua provinciae nostrae Patrimonii Sancti Petri in Tuscia, absque solutione herbacii et etiam alienius pedacii seu gabellae, ire, redire et libere transire quoties fuerit opportunum.

§ 7. Et insuper pro huiusmodi dote dictis capitulis praedictam ecclesiam Sancti Flaviani, cum capellis sibi annexis et dependentibus ab eadem, valoris ducentorum florenorum, tenore praesentium incorporamus, annectimus et unimus, ac volumus et ordinamus quod beneficia obtinentes in eadem sint canonici cathedralis Ecclesiae supradictae, medietatemque fructuum et reddituum ac proventuum ruralis Ecclesiae Sanctae Luciae Paterno dictae Balneoregiensis diocesis, quae quidem medietas ad centum florenos auri ascendit, eidem capitulo tenore praesentium concedimus, donamus, annectimus, incorporamus et unimus, ita quod idem capitulum huiusmodi medietatem dictorum fructuum, reddituum et proventuum, si ipsa Ecclesia Sanctae Luciae nunc vacat vel quamprimum eam vacare contigerit, auctoritate propria libere percipere et in usus suos convertere possint, cuiuscumque licentia minime requisita, praedicta poderia seu redditus et emolumenta, quae dilecti filii capitulum Ecclesiae Lateranensis et ipsa Ecclesia in territorio dictae civitatis Montisflaseonensis percipiunt et percipere consueverunt, in quibuscumque rebus consistent, valoris annuatim quinquaginta florenorum, necnon redditus et proventus quos dicta Camera iam in Sancto Savino inter Tuscanellam et Martam percipere consuevit, quae valoris annui centum florenorum existunt, pro dote dicti capituli assignamus, donamus et etiam deputamus, ac volumus quod si huiusmodi assignationes et deputationes nostrae ultra praedictas summas quingent. pro episcopo

Dos capituli.

ae quadringent. quadragint. florenorum auti pro capitulo supradicto modo vel alias fuerint reperti, nihil possit ab eisdem episcopo et capitulo de maiori valentia peti, seu exigi valeat quoquo modo, seu deduci, sed totum in ipsorum capituli et episcopi commodum cedat, aut si forte minus reperiantur praemissa valere, nihil petere vel exigere valeant idem episcopus et capitulum ultra illa: non obstantibus quibuscumque litteris nostris super hoc quoruncumque tenorum existant; quas, quatenus huic ordinationi nostrae possint esse contrariae, viribus vacuumus omnino, et nullius decernimus fore firmitatis quoad illa contenta in eis in suo robore duraturis.

Robur decreto
huic additum.

§ 8. Has igitur limitationem, unionem, annexiones, incorporationes, concessionem, donationes, deputationes et assignationes nostras sic factas et utiliter ordinatas, perpetuis valituris temporibus, et robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes, auctoritate praedicta districtius inhibemus ne aliquis cuiuscumque praeminentiae, ordinis aut status, qualicumque praeferat dignitate, huiusmodi limitationem et alia praemissa per nos, ut praemittitur, facta, seu aliqua vel aliquid de contentis in eis, quovis quaesito colore, modo vel causa seu occasione generaliter adinventis, turbare, seu quomodolibet impedire praesumat. Nos enim irritum decernimus et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Clausulae.

§ 9. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae limitationis, unionis, annexionis, incorporationis, concessionis, deputationis, assignationis, voluntatis et constitutionis huiusmodi infringere etc.

Datum Viterbii, secundo kalendas septembris, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 31 augusti 1369, pont. anno VII.

VII.

Decretum quod oblationes, quae obveniebant episcopo Portuensi in basilica S. Petri, convertantur ab altarario in beneficium fabricae (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1, 2. Decretum (*de quo in rubrica*). — 3. Clausulae.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

In charitatis visceribus gerentes basilicam Principis apostolorum de Urbe, sicut filiam praedilectam, ad eam paternis studiis libenter intendimus, ex quibus ipsius basilicae et eius statui honoris et utilitatis proveniat incrementum, et super hoc, prout expedire conspicimus, providemus auxiliis opportunitis.

Exordium.

§ 1. Dudum siquidem per nos accepto Decretum (*de quo in rubrica*).
quod episcopo Portuensi pro tempore existens, in festa Nativitatis Domini necnon in die Ramis Palmarum et quinta et sexta feria et sabbato maioris hebdomadae ac in festo Resurrectionis Domini, oblationes in eadem basilica recipere consueverat, nos, ex certis causis ad hoc animum nostrum moventibus, dilecto filio Joanni Cambareti Ordinis Fratrum Minorum professori, altarario dictae basilicae mandavimus ut oblationes ipsas alicui officiali venerabilis fratris nostri Guidonis episcopi Portuensis recipere non sineret, sed eas reciperet, et, deductis oneribus, pro fabrica dictae basilicae convertere deberet (2).

Volentes igitur eidem basilicae subsidium aliquod impertiri, auctoritate apostolica tenore praesentium statuimus, constituimus et etiam ordinamus, quod idem

(1) Ex Waddingo, edit. Romae, 1755, tom. VIII, pag. 525.

(2) Oblationes, quae a fidelibus diebus hac in constitutione enunciatis super altare S. Petri ponebantur, ut reciperet, Portuensi episcopo concessit Joannes XIX, anno 1026, ut in constitutione a nobis relata, tom. I, pag. 535, ubi quoque ex Cincio camerario fragmentum retulimus, in quo huiusmodi oblationes singillatim recensentur.

Guido episcopus et successores sui episcopi Portnen., qui erunt pro tempore, nullas unquam oblationes in praefata Ecclesia recipere, petere seu exigere possint, ac volumus quod oblationes praedictae, quae per dictum episcopum Portnuensem ibidem recipi consueverant, per altararium dictae Basilicae existentem pro tempore leventur, recipiantur et etiam exigantur. Consuetudinibus, privilegiis apostolicis quoruncumque tenorum existant, etsi de illis et totis eorum tenoribus esset praesentibus specialis et expressa mentio facienda etc.; quae omnia et singula, in quantum praesentibus obviarent, revocamus, cassamus, irritamus ac nullius esse volumus roboris vel momenti.

Clausulae.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, ordinationis, revocationis, cassationis, irritationis et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum apud Montem Flascionem sexto idus iulii, pontificatus nostri anno viii.

Dat. die 10 iulii 1370, pontif. anno viii.

GREGORIUS XI

PAPA CCI

Anno Domini MCCCLXX.

Petrus Rogerii Lemovicensis, Guillelmi comitis Bellifortis filius, Sanctae Mariae Novae diaconus cardinalis, electus est in Romanum Pontificem die 30 decembris anni 1370, qui Gregorius XI voluit appellari: consecratur autem Avenione die 3 Ianuarii sequentis anni. Hic sedit in pontificatu a die snseptae consecrationis annos vii, menses ii, dies xxiii, imperan-

Bull. Rom. Vol. IV.

67

tibus in Oriente Ioanne Palaeologo, in Occidente Carolo IV imp. Obiit Romae die 27 martii anno 1378, et sepultus est in ecclesia B. Mariae Novae prope Capitolium. Vacavit sedes dies xiiii.

I.

Beatum Elzearium de Sabrano in Gallia Narbonensi sanctorum confessorum canonum per Urbanum PP. V praedecessorem suum adscriptum fuisse denunciat (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Quae Urbanum moverant ad decernendos B. Elzeario Sanctorum honores. — 2. Nonnullae Elzearii virtutes recensentur. — 3. Miracula. — 4. Eum Urbanus praedecessor Sanctis adnumerare statuerat. — Eius sepulchrum visitantibus concessit indulgentias. — 5. Gaudia pro his proponit Gregorius. — 6. Testimonium peractae ab Urbano rei. — 7. Clausulae.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Rationi congruit et convenit honestati, ut ea, quae de Romani Pontificis providentia processerunt, licet, eius superveniente obitu, literae apostolicae confectae non fuerint super illis, suam consequantur efficaciam.

Prooemium.

§ 1. Olim siquidem felicitis recordationis Urbanus Papa quintus, praedecessor noster, provide attendens, quod Domino nostro Iesu Christo, Regi regum, et dominantium Domino, sub cuius ditione cuncta consistunt, magna gratiarum actionum et laudum a cunctis fidelibus Christi debentur impendia, dum ipse Rex caelestis omnium scientiae gloria, cuius ineffabilis altitudo scientiae et providentiae nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, recti censura iudicii caelestia pariter et terrena disponit; sanetos suos per

Quae Urbanum moverant ad decernendos B. Elzeario sanctorum honores.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

exemplaris vitae doctrinam et sanctitatis merita venerandos, de praesentis vitae carcere ad aeternam beatitudinem evocatos crebris coruscare facit miraculis, ac mira et stupenda, eorum intercedentibus meritis, certis et perspicacibus ostendens indicium, illos post labores nimios, duraque praesentis vitae certamina, quietis aeternae satiari dulcedine, palmamque caelestis gloriae obtinere; et quod ipse opifex Deus in misericordia copiosus, liberalis in gratiis et in retributione munificus, de supernis caelorum ad ima mundi oculos maiestatis suae inflectens, et benigna consideratione discutens, beati Elzearii de Sabrano, comitis Ariani, et baronis Ansoysii, domini de provincia Provinciae oriundi, generis nobilitate praeclari, suique gloriosissimi confessoris merita grandia et opera mirifica, quibus ipse constitutus in saeculo lucerna luminosa resplenduit, atque veluti iustus iudex et retributor laudabilis dignanter intendens condignis recompensare muneribus, eum, tanquam emeritum et retributione dignissimum, post vitae praesentis ergastulum, et laboriosa mundi certamina, quae fervens in divinis obsequiis patenter et potenter exercuit, aethereis sedibus collocarat, ut sederet cum principibus, et solium gloriae teneret felicitatis aeternae dulcore potitus. Et ne eiusdem beati Elzearii laudabilem actuum claritas, quibus in terris constitutus effulserat, sub nubilo lateret, et tenebris obscuraretur, idem praedecessor aliqua ex eis suis litteris, si super his confectae fuissent, exprimi voluit, quas nos praesentibus inferri fecimus, ut deducantur in publicam notionem.

§ 2. Hic equidem a juvenilis aetatis primordiis Dei Filium tenera mente dilexit, nec diligere desiit, studia continuando salubria, dum vitae sibi commoditas affuit temporalis. Sed quoniam maiori profecit aetate, ac in tempora prolixiora prosiliit, tanto in eius exarsit amorem fervore spiritus ampliori, et sic pudicitiae adhaesit operibus, sic carnis studuit evi-

tare contagia, quod, licet uxorem habuerit aetate juvenem et nobilitate praeclaram, tamen, prout ex dietae uxoris et confessoris eiusdem Sancti testimoniis constat, Sanctus ipse semper candore virgineo rutilavit. Praeterea Sanctus ipse, qui, dum vixit in praesenti saeculo, clarissimus genere, sublimis potentia, facultatibus opulentus, moribus elegans extitit, inhonestis et turpibus animo penitus relegatis, circa servos Christi ac pauperes aliasque miserabiles personas valde compatiens, se ipsum in cleemosynarum largitione, eis plerumque ministrando, munificum exhibebat: tantaque abundavit caritate, quod nil tam carum sibi erat, quin libenter erogasset, ut saltem unam animam trahere potuisset ad Christum; nec de ullo suo aemulo vindictam facere volebat. Et ne fervorem spiritus sociae carnis ardor extingueret, sed mortificatione et repressione ipsum potius accendi contingeret, carnem ipsam, quam assidui asperitate cilicii, prout asseritur, edomans, effraenum ipsius libidinum artem abstinentiae fraeno coercuit, ut non propriae voluntatis ducta renigio, sed salubri moderamine spiritus tute licita perageret, et prorsus ab illicitis abstinere delicias. Et enim corpus macerabat ieiuniis, priscorum observantiae a sanctis Patribus ordinatae novorum austeritatem adiciens, sibi motu propriae voluntatis inducto. Nam per totum Adventum et singularum septimanarum sextam feriam et cunctis aliis temporibus ieiunium observabat: in multis interea orationibus se occupabat, ne aliqua sibi hora temporum inutiliter pertransiret, parentis aliquibus sub gena non utendo, imo quamplurimum vestes proprias amovebat. Et dum consilio ducis Calabriae praefuit, petitiones pauperum interim promovebat, quod omnes ipsum advocatum pauperum nominabant.

§ 3. Hic insuper vitae fuit puritate perlucidus, humilitate praeclarus, et sincerus veritatis amicus, ac cuncta eloquia ipsius virtutis augmentum operaque sa-

Miracula.

lubria hortabantur, demulcebant auditorum praecordia, et in eorum aedificationem salutarem multipliciter redundabant. Quandam enim mulierem, quae per totum annum et amplius toto corpore impotens fuerat, et aliquibus sui corporis partibus adeo desiccata, ut lignum aridum videretur, et quae, postquam Sanctus ipse migravit ad Christum, ad eius tumulum se deferri fecerat, ad dicti Sancti invocationem subito fuisse curatam dubium non existit. In signum huiusmodi, mulier ipsa domum suam propriis pedibus est reversa. Quidam etiam casualiter in uno fossato undique subtus terram prostratus, ita quod aliquis ad ipsum nullo modo pervenire poterat, postquam ibidem tamdiu steterat, quod naturaliter vivere non debebat, ad praedicti Sancti invocationem a morte exitit praeservatus. Istum enim Sanctum dilexit Dominus, et in fine consortio haereditatis elegit, perennis quoque diademate gloriae decoravit, et ut eius nomen extolleretur laudibus populorum, tam in eius vita, quam postquam, ut praemittitur, feliciter migravit ad Christum supernis deliciis fruaturus, ipse opifex Dominus, in Sanctis suis vere mirabilis, eundem Sanctum aliorum quamplurium et variorum splendore miraculorum illustravit, manifeste demonstrans, quantum sibi honoris et reverentiae deberetur.

Eum Urbanus
praedecessor. San-
ctus adnumerare
statuerat.

§ 4. Unde praefatus praedecessor de huiusmodi actibus dicti Sancti et miraculis habita, fide dignis probationibus, quantum nosse sinebat ipsa fragilitas, certitudine veritatis, multorum praelatorum et aliarum circumspectarum personarum solemnibus precibus pluries excitatus, ipsum beatum Elzearium, de fratrum suorum consilio, de quorum numero tunc eramus, auctoritate omnipotentis Dei et beatorum apostolorum Petri et Pauli eius, atque sua, choro beatorum a Domino ineffabili sanctificatione susceptum, cum solemnitate celebri sanctorum catalogo, videlicet decimo septimo kalendas maii, pontificatus sui anno septimo, duxit adscribendum.

Et ut devotis laudibus extolleretur in terris, quem ipse dominantium Dominus honorari voluerat in excelsis, festivitatem Confessoris eiusdem die vigesima septima mensis septembris, quo migravit ad Dominum, cum debita reverentia voluit celebrari; quoque etiam, ut ad Ecclesiam fratrum Minorum, ubi corpus eiusdem Sancti venerabiliter requiescit, ferventius et copiosius fidelium confluat multitudo, celebris eiusdem solemnitas peragatur, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui reverenter illic in eodem festo annuatim accesserint eius suffragia petitori, de omnipotentis Dei misericordia et ipsorum beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisus, unum annum et quadraginta dies de iniunctis eis poenitentis misericorditer relaxavit.

Eum *apul-
chrum *vilitas-
tibus concessit
indulgentiae.

§ 5. O quam laudabilis, o quam mirabilis providentiae divinae sublimitas et immensitas retributionis aeternae, quam sibi servientibus inaestimabile praemium compensatur! O felix donum ex Summo Bono proveniens et in Christo consistens, quo cum beatissimis spiritibus in praesentia Conditoris quis existere meruit, et incircumscripti splendore luminis illustrari! O felicissimae fertilitatis ager fructus uberes proferens, ubi flores prodeunt nec arescunt, ubi semina sparsa non pereunt et ubi, multiplicatis manipulis, grana gloriae colliguntur! Hic nempe Confessor almus hunc agrum obsequiosus excoluit, in eo virtutum spargere semina studuit, ac vitae talia grana colligere meruit post labores. Exultet igitur mater Ecclesia, et solennia festiva celebret gaudiorum, quae tantum et talem filium genuit, produxit natum, educavit alumnium, iam inter regum gloriosa caelestium agmina rutilantem; laetetur, inquam, et iubilet, ac in laudes Altissimi voces promat, quae sobolis tam praecelsae, tam celebris illustrata fulgoribus insignis decorata conspicitur, quae sonoris attollendo praeconiis, summaeque venerationis exhibitione

Gaudia pro his
proponit Gre-
gorius.

colenda eminentius aperit, evidentius explicat, illos ad perennis beatitudinis gaudia et haereditatis aeternae participium admittendos, qui praedictam Ecclesiam matrem sponsam fidelium Christi claris fidei et operis testimoniis profiterentur, nullosque in supernae patriae gloriam, nisi per eius, utpote colorum clarigigeri, ministerium virtuosum, ostiis reseratis, Altissimus introire permittit. Gaudeant insuper turbae caelestium de tam sublimis, tam lucidi habitatoris adventu, quodque ipsis expertus, probatusque fidei christianae colonus, cultorque praecipuus aggregatur. Personae laetitiae iubilum civium generosa nobilitas supernorum, quod tanti, talisque comitis suscepisse dignoscitur adiectivum, ac venerabilis sanctorum coetus gaudio et exultatione refloreat de nova dignissimi habitatione consortis. Exurge igitur, numerosa fidelium turba, exurgite, fidei zelatores, et una cum eadem etiam laudis uberis hymnum concinite; perfundantur imbri copioso laetitiae nostra praecordia, et foecundae rore dulcedinis arcana pectoris repleantur de tanta et tam potentis et egregii principis exultatione, terrae spei tutissime plenitudine percepta, quod nobis, de condigena terrenorum compatriota caelestium iam effectus, apud aeterni Patris Filium efficax patronus accrevit, qui pro salutis nostrae profectibus iam in eius praesentia positus, solertis exercet officium oratoris.

§ 6. Verum, ne pro eo, quod eiusdem praedecessoris superveniente obitu, literae apostolicae super praemissis confectae non fuerint, de eis valeat aliquatenus haesitari; volumus et auctoritate apostolica decernimus, quod praesentes literae ad probandum plene praemissa omnia per supradictum praedecessorem, ut praemittitur, acta ubique sufficiant, nec ad id alterius probationis adminiculum requiratur.

§ 7. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis et constitutionis infringere etc.

Datum Avenione, nonis ianuarii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 5 ianuarii 1371, pont. anno 1.

II.

Basilicae Sanctae Mariae Maioris de Urbe pene collabenti pro reparatione impendenda ecclesiam Sancti Lucae iuxta dictam basilicam existentem uniuersam et aucturitate (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae faciendae concessionis. — 2. Concessio (*de qua in rubrica*). — 3. Capitulum S. M. M. in possessionem Ecclesiae datae immittendum. — 4. Obstantium derogatio. — 5. Clausulae.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Romani Pontificis providentia circumspicere ad ea ex apostolicae servitutis officio libenter intendit, per quae Ecclesiarum utilitatibus providetur.

§ 1. Cum itaque Ecclesia sive Curia Sancti Lucae sita iuxta Ecclesiam Sanctae Mariae Maioris de Urbe, quam venerabilis frater noster Stephanus episcopus Brixienensis tempore promotionis per nos factae de ipso ad Ecclesiam Brixensem tunc vacantem obtinebat, per huiusmodi promotionem et munus consecrationis eidem Stephano de mandato nostro apud Sedem Apostolicam impensum vacaverit et vacet ad praesens; nullusque praeter nos hac vice de dicta ecclesia Sancti Lucae disponere poterit, neque possit, pro eo, quod nos diu ante vacationem huiusmodi omnes Ecclesias, caeteraque beneficia ecclesiastica, tunc apud Sedem praedictam vacantia et in antea vacatura, collationi et dispositioni nostrae reservantes, decrevimus ex tunc irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, con-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Testimonium
praesentiae ab Ur-
bano rei.

Clausulae

Exordium.

Causae faciendae concessionis.

tigerit attentari: et sicut accepimus in dicta ecclesia officia divina minime celebrantur, dictaque ecclesia Sanctae Mariae minetur ruinam, et ad eius reparationem propterea ipsius Ecclesiae non suppetant facultates.

§ 2. Nos dilectorum filiorum prioris et capituli Ecclesiae Sanctae Mariae supradictae, quae saecularis est, supplicationibus inclinati, praedictam Ecclesiam Sancti Lucae sic vacantem, cuius fructus, redditus et proventus duodecim florenorum auri vel circiter valorem, ut asseritur, non excedunt, cum omnibus iuribus et pertinentiis suis eisdem priori et capitulo ac Ecclesiae Sanctae Mariae Maioris ex nunc auctoritate apostolica incorporamus, annectimus perpetuo et unimus.

§ 3. Itaque liceat eisdem priori et capitulo corporalem possessionem Ecclesiae Sancti Lucae, iuriumque et pertinentiarum praedictorum per se vel alium seu alios auctoritate propria apprehendere et tenere, ipsamque Ecclesiam Sancti Lucae licite in perpetuum retinere: fructusque ipsius in utilitate ipsius Ecclesiae S. Mariae Maioris committere, cuiuscumque licentia minime requisita.

§ 4. Non obstantibus felicis recordationis Urbani Papae V, praedecessoris nostri, et aliis constitutionibus apostolicis contrariis quibuscumque: seu si aliquis super provisionibus sibi faciendis de huiusmodi Ecclesiis vel aliis beneficiis ecclesiasticis in aliis partibus speciales vel generales Apostolicae Sedis vel legatorum eius literas impetraverit: etiam si per eas ad inhibitionem, reservationem et decretum vel alias quomodolibet sit processum. Quas quidem literas et processus habitos per easdem ad dictam Ecclesiam Sancti Lucae volumus non extendi: sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Ecclesiarum et beneficiorum aliorum praedictorum generari, ea quibuslibet privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis generalibus vel specialibus quorumque tenorum existant, per quae praesentibus

non expressa vel totaliter non inserta effectus praesentium impediri valeat quomodolibet vel differri: et de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nos enim, prout est, irritum decernimus et inane si secus super iis a quoquam, quavis auctoritate scienter vel ignoranter, attentatum forsitan est hactenus vel imposterum contigerit attentari.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae incorporationis, annexionis, unionis, voluntatis et constitutionis infringere etc. Datum Avenione, septimo kalendas novembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 26 octobris 1371, pont. anno 1.

III.

Beneficia per obitum familiarium S. R. E. cardinalium vacantia et quibusvis personis collata, nisi in literis provisionis eorumdem de familiaritate huiusmodi mentio fiat, vacare decernit.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae decreti. — 2. Decretum: — 3. Clausulae.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Romani Pontificis providentia circumspecta ad ea libenter intendit, per quae sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium defertur honori, et in iis, quantum potest, partes suae solitudinis interponit.

§ 1. Cum itaque nonnulli quamplura canonicatus et praebendas ac personatus, dignitates et officia, aliaque beneficia ecclesiastica, saecularia et regularia, cum cura et sine cura per obitum familiarium continuorum commensalium praedictorum cardinalium seu aliquorum ex eis vacantia, vel certo modo expresso vacatura a nobis

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Concessio (1) (1) qua in rubrica).

Capitulum S. M. M. in possessionem Ecclesiae datae immittendum.

Obstantium derogatio.

Clausulae.

Exordium.

Causae decreti.

impetrent, de huiusmodi familiaritate non habita mentione.

§ 2. Nos in praemissis providere volentes, auctoritate apostolica tenore praesentium declaramus, collationes, provisiones, gratias et mandata quaecumque de canonicatibus et praebendis ac dignitatibus, personatibus vel officiis aut aliis beneficiis ecclesiasticis quibuscumque secularibus et regularibus, cum cura et sine cura, quae per cessum vel decessum aut alias quorumcumque familiarium dictorum cardinalium continuorum commensalium iam vacarunt, per inadvertentiam per nos facta et in posterum facienda, fore surreptitia, ac nullius roboris vel momenti, ac irritum decernimus et inane quidquid contra declarationem nostram huiusmodi a quoquam, quavis auctoritate scienter vel ignoranter, attentatum forsitan est hactenus vel imposterum contigerit attentari.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, decreti et voluntatis infringere etc. Datum Avenione, quarto idus decembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 10 decembris 1371, pont. anno 1.

IV.

Quod Ecclesia S. Iohannis in Laterano de Urbe supremum locum tenet super omnes Ecclesias Urbis et orbis (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Dubitatum ait a nonnullis de hac praerogativa. — 2. Declaratio (de qua in rubrica). — 3. Clausulae.

(1) Huic Ecclesiae centenariam tantum praescriptionem opponi posse statuit Honorius III, constitutione lxx, tom. III, pagina 379. Bullas autem, quibus Martinus V et Paulus II primatum super caeteras orbis et Urbis Ecclesias obtinere voluere, consulto cum Cherubino omisi, ut pote constitutionis Gregorianae confirmatorias duntaxat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Super universas orbis Ecclesias Romanus Pontifex a Domino constitutus, circa ea, de quibus dubitari dicitur, ut evitari possint quaecumque dispendia, declarationis, ubi expedit, suae provisionem adiecit, prout fore conspexit opportunum.

§ 1. Sane dudum dum minori fungebamur officio, percepimus quod de Ecclesia Lateranense (quam cl. mem. Constantinus fidelissimus imperator in Lateranensi palatio suo miraculose immundus a lepra et sacri Baptismatis fonte renatus, construxit sub vocabulo Salvatoris, statuens quod ex tunc libera esset unigenique potestas per Urbem et orbem ecclesias construendi, quod antea imperialis prohibitio inhibebat) a quibusdam curiosis dubitabatur, ac etiam in praesenti in dubium revocatur, si ipsa in Urbe, et orbe terrarum, praerminentiam ac honoris praerogativam a Romana Ecclesia et a cunctis christicolis obtinere debeat potiore.

§ 2. Nos igitur volentes huic dubio finem imponere, et super hoc amputare materiam haesitandi, auctoritate apostolica tenore praesentium declaramus, decernimus, ac etiam definimus, sacrosanciam Lateranensem Ecclesiam praecipuam sedem nostram inter omnes alias Urbis et orbis Ecclesias ac basilicas, etiam super Ecclesiam seu basilicam Principis Apostolorum de Urbe supremum locum tenere. Eamque de iure maiorem omnibus aliis Ecclesiis ac basilicis supradictis, ac super omnes et singulas praefatas Ecclesias seu basilicas prioritatis, dignitatis et praerminentiae honore laetari. Et si quid contra huiusmodi nostram declarationem, determinationem, ac definitionem, a quoquam, quavis auctoritate scienter vel ignoranter, attentatum fuerit, id irritum decernimus et inane.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, constitutionis et definitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis

Prooemium

Dubitatum ait a nonnullis de hac praerogativa.

Declaratio (de qua in rubrica).

Clausulae.

antem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avenione, x kal. februarii, pontificatus nostri anno secundo.
Dat. die 23 ianuarii 1372, pontif. anno 11.

V.

Quod praelati, abbates et alii beneficia residentialia obtinentes in Ecclesiis eorum residentiam facere omnino teneantur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Mala ex negligentia residentiae oborta aegre recenset. — 2. Archiepiscopos, episcopos, etc., ut infra praefinitum tempus ad residentiam accedant, monet. — 3. Recens de Ecclesiis vel beneficiis provisi quoto tempore in Curia morari possint. — 4. Impediti causas legitimas PP. debent ostendere. — 5. Inobedientes anathemati subiecti. — 6. Clausulae.

**Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Exordium.

Sollicitudo Ecclesiarum omnium, quibus, disponente Domino, licet insufficientibus meritis, praesidemus, animum nostrum iugiter pungit et excitat, ut illarum occurramus dispendiis, et prout nobis ex alto conceditur, utilia procuremus.

Mala ex negligentia residentiae oborta aegre recenset.

§ 1. Sane considerantes attente, quod Ecclesiarum et monasteriorum praelati, ac rectores ad hoc in eis sunt positi, ut in illis personaliter resideant, et commissos eis greges pascant pabulo verbi Dei, divinis vacent et faciant vacare officiis, errata corrigant, prava compescant, deformata reforment, gubernent temporalia bona ipsorum et pauperum usibus deputata, aliaque incumbentia ipsis supportent onera et ministeria exequantur. Mirari admodum cogimur et dolere, quod nonnulli ex eis, non sine gravi Dei offensa,

(1) Ex Regest. Vatic.

postposita verecundia, obauditis iustis suorum lamentationibus subditorum, de damnisque suarum Ecclesiarum multiplicibus, tam spiritualibus quam temporalibus, non curantes, sponsas suas tanto derelinquunt tempore, quod quasi viduae reputantur, Curiamque Romanam non pro ipsarum Ecclesiarum necessitatibus, aut notabilibus et veris utilitatibus, sed exquisitis occasionibus frequentare praesumunt, ex quibus animarum pericula, pullulatio vitiorum, dissolutorum morum incorrectio, diminutio divini cultus, ecclesiasticorum aedificiorum ruina et lapsus rerum, populorumque scandala, aliaque mala plurima provenire noscuntur.

§ 2. Nos igitur tot et tantis malis et periculis congruis obviare remediis cupientes, universos et singulos patriarchas, archiepiscopos et episcopos, abbates, electos, priores, decanos, praepositos ac archidiaconos quarumcumque Ecclesiarum ac monasteriorum ac prioratum, aliosque maiores in cathedralibus post pontificales et principales in collegiatis Ecclesiis dignitates obtinentes, quocumque nomine nuncupentur, tam saeculares quam regulares, nec non parochialium Ecclesiarum rectores in Curia praedicta, vel prope illam per duas dietas, non tamen in locis Ecclesiarum et monasteriorum suorum morantes ad praesens, exceptis iis, quos ad nostra et Romanae Ecclesiae retinemus obsequia, per nos nominatim declarandis, auctoritate apostolica tenore praesentium mandamus, eis districte praecipiendo mandantes, quatenus usque ad festum Resurrectionis Dominicae proxime secuturum recedant de Curia praelibata, ad commissas eis Ecclesias, monasteria et prioratus, quamcito commode poterunt, profecturi, et in eis facturi personalem residentiam, ut teneantur.

Archiepiscopos, episcopos, etc., ut infra praefinitum tempus ad residentiam accedant, moeet.

§ 3. Patriarchae vero, episcopi, electi, abbates, priores, decani, praepositi, archidiaconi, alique huiusmodi dignitates maiores et principales obtinentes, ac rectores parochialium Ecclesiarum, qui ad praedi-

Recens de Ecclesiis vel beneficiis provisi quoto tempore in Curia morari possint.

etiam Curiam venient in futurum, vel in ea ad Ecclesias et monasteria seu dignitates huiusmodi contigerit promoveri, in illa sine nostra vel alterius, quem ad hoc duxerimus deputandum, speciali licentia, de qua per nostras, aut eiusdem per nos deputandi, literas constet, ultra tres menses a die, qua eandem Curiam intraverint, seu promoti fuerint, numerandos, non audeant commorari, sed ad suas Ecclesias et monasteria revertantur et in eis etiam residentiam faciant, ut praefertur.

Impediri causas legitimas PP. debent ostendere.

§ 4. Et ut obvietur fraudibus, ad praefatam Curiam absque dicta licentia non redeant infra annum a tempore recessus huiusmodi computandum. Si vero aliqui ex praedictis praetendant aliquam instam causam habere, propter quam in ipsa Curia habeant moram trahere ultra terminos supradictos; illam coram nobis vel eidem per nos ad hoc deputando infra ipsos terminos allegare, ac nostrae vel eiusdem deputandi responsionis oraculum habere ac observare procurent.

Inobedientes anathemati subiecti.

§ 5. Alioquin omnes et singulos, qui, contra monitionem et mandatum nostra huiusmodi, in eadem Curia morari, aut ad illam infra dictum annum redire, ut praefertur, praesumpserint, cuiuscumque status, ordinis vel conditionis extiterint, etiamsi patriarchali, archiepiscopali, aut episcopali praefulgeant dignitate; non obstantibus quibuscumque licentiis, privilegiis seu indultis contrariis per nos vel quoscumque praedecessores nostros Romanos Pontifices concessis eidem, etiamsi de illis et totis eorum tenoribus esset praesentibus specialis et expressa mentio facienda, quae per praesentes penitus revocamus; elapsis dictis terminis, excommunicationis sententiam incurere volumus eo ipso, a qua, praeterquam in mortis articulo constituti, absolvi nequeant absque nostra vel successorum nostrorum Romanorum Pontificum licentia speciali.

Clausulae.

§ 6. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum mandati et vo-

luntatis infringere etc. Datum Avenione octavo kalendas februarii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 25 ianuarii 1372, pontif. anno II.

VI.

Damatio quorundam statutorum in regno Aragoniae per quae Ecclesiarum libertas et ecclesiasticarum personarum bona affeiebantur (1).

SUMMARIUM

1. Primum statutum. — 2. Alterum statutum. — 3. Tertium statutum. — 4. Quartum statutum. — 5. Ex vi horum statutorum vim aliquam, iniuriam, etc. Ecclesiis et personis ecclesiasticis inferri vetat Pontifex. — 6. Spirituales poenae contra inobedientes. — 7. Extensio huiusmodi poenarum. — 8. Obstantium derogatio. — 9. Clausulae.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Si quis culpas delinquentium poena suieret impunitas, ausus malignandi cresceret, et mali prohibitio nulla esset.

§ 1. Sane nuper, relatione fide digna, ad nostrum non sine mentis turbatione pervenit auditum, quod in terris carissimi in Christo filii nostri Petri regis Aragonum illustris dominio et ditioni subiectis nonnulli temporale dominium habentes, vero gerentes officia saecularium potestatum, suis terminis non contenti, libertatem et immunitatem ecclesiasticam, praetextu quorundam statutorum, laedere multipliciter non verentur: asserunt etenim inter huiusmodi statuta unum esse, quod de *Sono emisso* intitulant, et eius vigore ipsi licere, dum aliquis malefactor fugiens, ne capiatur ab officialibus saecularis iustitiae, receptatur in castro aliquo seu fortaliti, si habentes castri seu fortaliti custodiam, requisiti, eum restituere noluerint, castrum huiusmodi insultare, capere, ipsum fun-

Primum statutum.

(1) Ex Regest. Vatic.

ditus destruere, bona mobilia in eo existentia in praedam adducere, et exterius per totum territorium fortaliti sive castri praedicti tam in bonis immobilibus, quam mobilibus vastum facere, et huiusmodi statuti praetextu castra, villas seu loca Ecclesiarum, praelatorum, seu aliarum ecclesiasticarum personarum, per se seu alios diruunt, vastant et destruunt; huiusmodi etiam mobilia eorundem occupant et asportant, possessionesque dictorum praelatorum, Ecclesiarum et ecclesiasticarum personarum et aliorum incolarum et subditorum castrorum praedictorum vastant et penitus destruunt.

§ 2. Etiam aliud asserunt statutum, quod *Pacis et Treguae* intulunt: cuius vigore dicunt eis licitum esse, dum aliquis ad alterius querimoniam per literas iusticiarii saecularis monitus, ut conquirent de debito vel delicto infra quindecim dies satisfaciat, infra eodem quindecim dies non satisfecerit, damnum datum non emendaverit, vel saltem coram dicto iusticiario saeculari non comparuerit, et pignora pro satisfactione faciendi in manu et posse dicti iusticiarii realiter et de facto posuerit; ex tunc, elapsis dictis quindecim diebus, sic monitus, a tregua et pace cum publica praecognitione efficere (1), et postquam sic eiectus fuerit, damnum quodcumque ei tam in persona, quam in bonis impune dare et alias diversimode contra eum et ipsius bona procedere; et huiusmodi secundi statuti praetextu praelatos, caeterasque personas ecclesiasticas etiam cum praecognitione publica, non absque Dei gravi offensa et enormi laesione ecclesiasticae libertatis, a pace et tregua eiciunt, capiunt, interficiunt, et alias in personis et bonis damnificant, nec possunt seu audent per aliquos barones, nobiles seu alias personas ecclesiasticas vel saeculares, seu per Communita civitatum, universitates castrorum et villarum sustineri, receptari, seu aequaliter defendi.

§ 3. Aliquando vero cum praelati sive (1) Forsan *eicere*.

Bull. Rom. Vol. IV.

68

aliae personae iurisdictionem ecclesiasticam obtinentes, seu eorum vel alicuius eorum vicarii vel officiales, missi vel exequutores in aliquos obtinentes dominium temporale, seu officiales seu servitores eorum excommunicationis, aut in terris eorum dominio seu ditioni aut gubernationi subiectis interdicti proferunt sententias, seu a iure vel provincialibus conciliis aut synodalibus constitutionibus promulgatis publicant et observant, ac ab aliis publicari et observari faciunt; dicti domini temporales aut officiales eorum castra, dominia et alias possessiones ac iura et iurisdictiones temporales ipsorum praelatorum seu Ecclesiarum et monasteriorum religiosorumque locorum, etiam quod deterius est, libera et allodialia, et quae ab eis in feudum seu alias non tenentur, ad manus suas capiunt, occupant et sarciant pro suae libito voluntatis.

§ 4. Nonnumquam etiam ob praemissa seu alio exquisito colore fingentes praelatos seu personas alias ecclesiasticas esse sibi suspectas, a terris et districtibus, quibus suo vel alio nomine dominantur, ipsos expellunt seu bandiunt, et interdum generaliter, nonnumquam vero specialiter cum voce praecognitionis, et quandoque sine ea, inhihent suis subiectis aut suo commissis regimini, ipsorum praelatorum aut aliarum ecclesiasticarum personarum nominibus et cognominibus dumtaxat expressis, clericatu et aliis titulis, per quos posset cognosci, quod essent personae ecclesiasticae, in fraudem et dolose suppressis: quod eis de suis debitis aut rebus aliis, in quibus tenentur eisdem, si sunt efficaciter obligati, non respondeant aut faciant sen permittant ab aliquo responderi: et interdum praemissa seu eorum aliqua fieri mandant sen consulunt, factaque nomine suo rata et grata habent, et ea facientes sen fieri mandantes sustinent et defensant.

§ 5. Cum igitur manifeste Deo irrogentur iniuriae, cum Ecclesiae, monasteria et alia pia loca, in quibus eius laudibus

Tertium statutum.

Quartum statutum.

Ex vi horum statutorum vim aliquam iniuriam, etc. Ecclesis et per-

sonis ecclesiasticis inferretur a Pontifice.

deservitur, gravibus perturbantur iniuriis, ac clerici et aliae personae ecclesiasticae premittunt onere servitutis, ac nulli super his deferendum sit honori, quae praedicant ecclesiasticae libertati, nos attendentes praemissa contra praefatos clericos caeterasque personas ecclesiasticas, Ecclesias, monasteria et alia religiosa et pia loca eorumque bona aliquiter dictorum statutorum vigore vel alias fieri non licere; auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio hac constitutione districtius inhibemus, ne aliquis dominus temporalis seu exercens sub quovis nomine seu titulo alicuius domini temporalis iusticiariam, seu quamvis aliam potestatem, aut quivis alius ipsorum nomine vel mandato, dictorum statutorum vigore, ipsorum praelatorum, Ecclesiarum, monasteriorum seu aliarum ecclesiasticarum personarum castra, fortalitia seu munitiones quascumque insultet, capiat, diruat seu alias damnificet, ipsorum praelatorum, clericorum et aliarum ecclesiasticarum personarum, Ecclesiarum et monasteriorum bona mobilia capiat, in praedictam (1) abducat seu quomolibet asportet: territoriaque ipsorum praelatorum aut aliarum ecclesiasticarum personarum seu castrorum ac fortalitiarum pertinentium ad eosdem destruat, diripiat seu vastum faciat in iisdem, praelatosque seu clericos vel alias personas ecclesiasticas ad quaerimoniam seu requisitionem cuiusvis, sive alias pro quacumque causa civili sive criminali, civiliter vel criminaliter intendenda, vigore praedicti statuti aut alio quovis loco seu causa a tregua et pace quomodocumque eiciat, ipsis, vel suis in personis vel bonis iniuriam inferat, seu poena aliqua punire praesumat.

§ 6. Et quia praemissi excessus eo sunt avius (2) corrigendi, quia talia praesumentes sub specie cuiusdam simulatae iustitiae sibi praemissa licere contendunt, et ea sub dictorum statutorum velamine palliant; decernimus omnes et singulos

(1) Leg. f. *praedam*. (2) Forsan *gravius*.

cuicumque status, dignitatis aut conditionis existant, etiamsi regali vel alia quavis praefulgeant dignitate, qui praemissos insultus, captiones, depredationes, vastationes, a tregua et pace eiectiones, iniuriarum in personis et rebus illationes facere seu attentare praemissorum statutorum occasione, necnon eos, qui pro eo quod ipsi auctorum officialium familiares seu subditi excommunicantur, aut terrae ipsorum seu alicuius eorum interdicto subiciuntur, declarantur et publicantur, castra, possessiones, iura, bona seu temporales iurisdictiones praelatorum sententias huiusmodi proferentium, seu quorum auctoritate aut ad quorum instantiam sunt prolatae, capere, occupare seu sarcire (1); aut etiam suos in personis vel bonis aliquo qualiter aggravare; eos etiam, qui praelatos ipsos, clericos seu alias ecclesiasticas personas de terris suis aut sibi subiectis, seu suo commissis regimini expellere seu bannire praesumpserint aut mandaverint, seu praemissa vel aliquod praemissorum facta suo nomine rata haberint seu fecerint, consilium dederint aut favorem, seu eos postea scienter praesumpserint defendere; si personae fuerint singulares, excommunicationis, si vero commune alicuius civitatis, universitatis, castra aut villae, interdicti sententiae subiicere eo ipso; a qua excommunicationis sententia, si in ea per mensem permanserint, non possint ab alio, quam a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo, nec tunc nisi gravaminibus ipsis effectualiter revocatis, si poterunt, et plenaria satisfactione de damnis, iniuriis et interesse prius facta aut cautione sufficienti de integre satisfaciendo, si eam praestare potuerint, praestita, absolutionis beneficium obtinere. Quod si sic absoluti convalescerint, nisi post convalescentiam infra mensem praedicta gravamina effectualiter revocaverint atque plenarie de praemissis satisfecerint, ipsos

(1) *Sarcire*, forsam a verbis infimae latinitatis *farcire*, *saisire*, quae iuxta Ducange *occupare*, *ad manum regis ponere* significant. Gallice *saisir*.

Spuria des poe-
nae contra in-
obedientes.

in eandem excommunicationis sententiam reincidere volumus eo ipso; volentes nihilominus, ut qui non plenaria satisfactione praemissa, seu de satisfaciendo, cautione, ut praemisum est, praestita in mortis articulo ab alio quam a Romano Pontifice fuerint absoluti, ecclesiastica careant sepultura, donec per haereditarios eorum sit plenarie satisfactum: omnes illos, qui tales tradere seu interesse praesumpserint eorum sepulturae ecclesiasticae, excommunicationis vinculo innodantes. Volumus autem quod praefatum interdictum post mensem praedictum per alium quam per Romanum Pontificem nullatenus possit relaxari.

§ 7. Propterea si praemissa gravamina, vel eorum aliquod inferentes aut inferri mandantes seu fieri consententes, aut rata, ut praemittitur, habentes, seu eos, qui ea intulerint, scienter defensantes, excommunicationis huiusmodi sententiam per unum mensem animo indurato praesumpserint substinere, ex tunc tota terra eorum, dummodo ultra unam dioecesim non contineat, si vero contineat ultra unam dioecesim, ille locus, in quo contra praemissa, vel eorum aliquod attentatum fuerit, et etiam tota terra, quam sic delinquens habet in dioecesi, in qua eius domicilium principale consistet, ecclesiastico subiaceat interdicto. Si vero huiusmodi interdicti sententiam per alium mensem, quod absit, praesumpserint substinere, ex tunc una dioecesis sive provincia aut aliqua alia pars terrae contra praemissa vel eorum aliquod temere attentantium, et etiam tota ipsa terra, etiamsi regnum fuerit vel alius quivis potentatus notabilis, simul vel successive, prout circumspicietur aliorum videbitur, quos ad hoc exequutores per alias nostras literas deputamus, supponi valeant ecclesiastico interdicto, ipsius interdicti, postquam appositum fuerit, relaxatione Romano Pontifici reservata.

§ 8. Non obstantibus exemptionibus et aliis quibuscumque privilegiis, indulgentiis et gratiis, ac literis apostolicis qui-

busvis personis communiter vel divisim sub quacumque forma vel expressione verborum a Sede Apostolica concessis vel imposterum concedendis, etiam si de illis plena et expressa mentio, ac de verbo ad verbum in praesentibus sit habenda; quae quoad hoc alicui in nullo volumus suffragari. Per hoc autem aliis apostolicis ac provincialibus et synodalibus constitutionibus super praemissis vel eorum aliquo forsitan editis in aliquo nolumus derogari.

§ 9. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis, constitutionis et voluntatis infringere, etc.

Datum Avenione, nonis februarii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 5 februarii 1372, pont. anno II.

Clausulae.

VII.

Litterae processus, seu anathematizatio haereticorum, aliorumque S. R. Ecclesiae quomodolibet se opponentium, quas in die Coenae legi consuevit (1).

SUMMARIVM

1. Excommunicantur Catari, caeterique haeretici: — 2. Piratae: — 3. Nova imponentes pedagia: — 4. Arma aliaque huiusmodi deferentes Saracenis: — 5. Literas apostolicas falsantes: — 6. Curiam sequentibus molestiam inferentes: — 7. Causas suas Romae agentes, aut eorum patronos quolibet modo offendentes: — 8. Rompetas et peregrinos detinentes, etc.: — 9. Bona R. Ecclesiae occupantes: — 10. Quibuscumque non obstantibus. — 11. Publicatio harum literarum. — 12. Clausulae.

Gregorius episcopus servus servorum Dei.
ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Excommunicamus et anathematizamus ex parte Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus Sancti, auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri et Pauli, ac nostra, omnes Cataros, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Arnaldistas, Speronistas, Passaginos et Fraticellos ac quoscumque alios haereticos quocumque nomine ceantur, ac omnes fautores,

Excommunicantur Catari, caeterique haeretici:

(1) Ex Regest. Vatic.

Extensio huiusmodi poenarum.

Obstantium derogatio.

receptores, credentes et defensores eorum.

Piratae. § 2. Item excommunicamus et anathematizamus omnes piratas, cursarios et latrones marinos, ac omnes fautores, receptatores et defensores.

Nova imponen-
tes pedagias: § 3. Item excommunicamus et anathematizamus omnes illos, qui in terris suis nova pedagias imponunt.

Arma aliaque
huiusmodi de-
ferentes Sara-
cenis: § 4. Item excommunicamus et anathematizamus omnes illos, qui equos, arma, ferrum, lignamina vel alia prohibita deferunt Saracenis, quibus christianos impugnant.

Litteras ap-
ostolicas falsan-
tes: § 5. Item excommunicamus et anathematizamus omnes falsarios bullae et litterarum apostolicarum et petitionum gratiam et iustitiam continentium per Summum Pontificem et vicecancellarium seu gerentem officium vicecancellarii sanctae Romanae Ecclesiae de mandato eiusdem Summi Pontificis signatarum, aut sub nomine Summi Pontificis seu vicecancellarii seu gerentis officium vicecancellarii praedictorum signantium petitiones easdem.

Curiam sequen-
tibus molestiam
inferentes: § 6. Item excommunicamus et anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes vel recedentes ab ea, necnon illos, qui iurisdictionem ordinariam vel delegatam aliquam non habentes, eos, qui in Romana Ecclesia morantur, temeritate propria capere, spoliare vel detinere, aut ex proposito deliberato vulnerare atrociter praesumunt; et qui vidualia vel alia ad usum Romanae Curiae necessaria impediunt, ne ad Sedem praedictam deferantur, et qui talia fieri faciunt, sive mandant, et alios, qui scienter eis favent, vel ipsos receptant aut defendunt, cuiuscumque fuerint ordinis, praeminentiae, conditionis et status, etiamsi pontificali seu alia ecclesiastica vel mundana praefulgeant dignitate.

Causas suas
Romae acceptas
aut eorum pa-
tronos quolibet
modo offendentes: § 7. Item excommunicamus et anathematizamus omnes illos, qui per se vel alium seu alios quascumque personas ecclesiasticas et saeculares ad eandem Curiam super eorum causis et negotiis re-

currentes, illaque in Romana Curia prosequentes, aut procuratores, gestores, advocatos vel promotores ipsorum, seu etiam auditores vel iudices, qui super dictis causis vel negotiis deputantur, vel de eadem Romana Curia recedentes, occasione causarum et negotiorum huiusmodi, verberant, mutilant vel occidunt aut bonis spoliant eorumdem, cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, ordinis, conditionis aut status fuerint, etiamsi pontificali vel quavis alia praefulgeant dignitate.

§ 8. Item excommunicamus et anathematizamus omnes vulnerantes, mutilantes, interficientes seu capientes aut detinentes vel depraedantes Romipetas et peregrinos ad Urbem causa devotionis et peregrinationis accedentes, in ea morantes ac recedentes ab ipsa, et ad hoc dantes auxilium, consilium vel favorem.

§ 9. Item excommunicamus et anathematizamus omnes illos qui, per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, sub quocumque titulo vel colore, civitates, castra, villas, terras ac loca et iura quaelibet alia ipsius Romanae Ecclesiae, vel aliqua seu aliquem eorum aut ipsorum vel aliorum seu alicuius ipsorum partem, et etiam comitatum nostrum Venaisinum et civitatem Avenionensem cum eius territorio scienter occupant et detinent occupata.

§ 10. Non obstante si aliquibus, cuiuscumque ordinis, conditionis, status, dignitatis et praeminentiae fuerint, etiam, ut praedicitur, pontificali seu quavis ecclesiastica vel mundana praefulgeant dignitate, communiter vel divisim a Sede praedicta sit concessum quod excommunicari aut anathematizari non possint per litteras apostolicas, quae plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, nec non ordinibus, locis, nominibus propriis et cognominibus ac dignitatibus eorum non fecerint mentionem, necnon privilegiis, indulgentiis et litteras apostolicas specialibus vel generalibus consuetudinibus ac observantiis scriptis et

Romipetas et
peregrinos de-
tinentes, etc. :

Bona R. Ec-
clesiae occu-
pantes:

Quibuscumque
non obstantibus.

non scriptis contrariis quibuscumque, per quae contra praemissa vel eorum aliqua seu aliquid possent quomodolibet se tueri, quae quoad hoc cassamus, irritamus ac tollimus et viribus vacuumus: eos insuper, qui huiusmodi sententias per nos latas incurrerint, nullus, nisi dumtaxat Romanus Pontifex, absolvere valeat, praeterquam in mortis articulo constitutos.

§ 11. Ut autem huiusmodi nostri processus ad communem omnium notitiam deducantur, cartas sive membranas processus continentes eosdem maioris ecclesiae Avenionensis appendi vel affigi ostiis vel superlimitariis faciemus, quae processus ipso suo quasi sonoro praeconio et patulo inditio publicabunt, ut ii, quos ipsi processus contigerint, nullam possint excusationem praetendere vel ignorantiam allegare, quod ad eos non pervenerint, vel quod ignoraverint eosdem; cum non sit verisimile, quoad eos remanere incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

§ 12. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae excommunicationis et anathematizationis, cassationis, irritationis, annullationis et vacationis infringere etc.

Datum Avenione in palatio nostro apostolico, in die Coenae Domini, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 25 martii 1372, pont. anno ii.

VIII.

Saraceni ad christianam fidem conversi et ad eorum sectam redeuntes, et christiani ad illam transeuntes, eorumque fautores, ab inquisitoribus haereticae pravitatis puniantur.

SUMMARIUM

1. Quid causam huic constitutioni dederit. — 2, 3. Sanctio (de qua in rubrica).

Gregorius Papa XI,
inquisitoribus haereticae pravitatis.

§ 1. Admodum dolenter audivimus et narramus quod non solum quidam de sa-

raenica impietate ad christianam fidem conversi ad eandem sunt impietatem reversi, verum: etiam quamplurimi christiani, veritatem fidei abnegantes, se damnablem ad Agarenorum perfidiam transulerunt; quod tanto magis reprobum fore cognoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum quadam familiari hostilitate securius blasphematur.

§ 2. Cum autem huic pesti damnabili congruis et festinis deceat remediis obviare, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus infra terminos vobis ad inquirendum contra haereticos, auctoritate Sedis Apostolicae designatos, super praemissis, tam per christianos, quam etiam per Saracenos inter christianos morantes, inquisita diligenter et sollicite veritate, contra omnes, quos talia inveneritis haecenus commisisse et committere in futurum, tamquam contra haereticos, contra fautores et receptatores et defensores eorum, tamquam contra fautores, receptatores et defensores haereticorum procedere studeatis.

§ 3. Saracenos quoque, qui christianos utriusque sexus ad dictam eorum perfidiam perduxerint aut invenerint de caetero inducentes, poena debita puniatis, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Dat. apud Villamnovam Avenionensis dioecesis, tertio nonas augusti, anno ii.

Dat. die 3 augusti 1372, pontif. anno ii.

IX.

Fratricellorum, Dulcinorum et de Paupere Vita haereticorum cineres in regno Siciliae colentes, eisque altaria cum luminariis erigentes, anniversariamque diem obitus eorumdem celebrantes vel alias ad cultum, absque Sedis Apostolicae licentia, extollentes, puniendos esse sancitur (1).

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. et Raynaldo.

Quid causam huic constitutioni dederit.

Sanctio (de qua in rubrica).

Publicatio harrum literarum.

Clausulae.

SUMMARIUM

1. Recensitos in rubrica abusus reprobans, — 2. Contra eos patrans per episcopos procedi mandat. — 3. Quibuscumque non obstantibus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, aliisque Ecclesiarum praelatis in insula Siciliae constitutis, ad quos praesentes pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Recensitos in rubrica abusus reprobans,

§ 1. Molesta significatio ad nostrum perduxit auditum quod in nonnullis civitatibus, castris, villis et aliis locis insulae Siciliae vobis ordinario iure subiectis quidam, diabolica fraude decepti, ossa et cineres quorundam de Fraticellorum, Dulcinorum et de Paupere Vita, sectis per Sedem Apostolicam reprobatis, qui dum viverent, ut simplices sub specie recti deciperent, ipsis simplicibus se viros poenitentiae ostendebant, ac si cineres et ossa huiusmodi essent reliquiae adscriptorum sanctorum cathalogo, temeritate propria colere, et ecclesias seu cappellas in talium honorem erigere, et erectas cum luminaribus in anniversariis obituum eorumdem catervatim annis praesumunt singulis visitare.

Contra eos patrans per episcopos procedi mandat.

§ 2. Cumque praemissa, quae, absque auctoritate Romanae Ecclesiae, fieri a sacris canonibus prohibentur, nullatenus debeant tolerari; discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus in vestris civitatibus et dioecesibus praedicta vel similia per quascumque personas de caetero attentare districtius inhiberi curetis, contradictores cuiuscumque status, ordinis, sexus vel conditionis existant, auctoritate nostra, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Quibuscumque non obstantibus.

§ 3. Non obstantibus quibuscumque privilegiis apostolicis, statutis et consuetudinibus contrariis, iuramento, confirmatione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis, aut si aliquibus, communiter

vel divisim, a dicta sit Sede indultum, quod interdicti, suspensi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi ac eorum personis, locis, ordinibus, nominibus, agnominibus propriis mentionem. Praesentes autem literas, post opportunitam inspectionem eorum, curetis restituere praesentanti.

Dat. apud Villamnovam Avenionensis dioecesis, secundo idus septembris, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 12 septembris 1372, pont. anno n.

X.

Collegium in civitate Bononiensi, a se Gregorianum nuncupatum, excitat, eidemque dotem assignat, statutaque et ordinationes pro bono regimine magistrorum et scholarium inibi degentium decernit (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Quae Pontificem moverint ad hoc collegium construendum. — Locus collegii. — Scholarium numerus. — Quibus disciplinis imbuendi. — 2. Qualitates in recipiendis necessariae. — 3. Quibus ex locis seligendi. — 4. Supercrecentibus redditibus, qua methodo scholarium numerus augeri debeat. — 5. Quo tempore quis in collegio morari possit. — 6. Qui fuerit vel de patrimonio vel de aliquo beneficio eccl. provisu discedere tenetur. — 7. Sterili tempore non dimittendi scholares, sed supplendum modo hic statuto. — 8. De redditibus superexcrecentibus quid sit agendum. — 9. Scholarium Lemovicen. praesentatio Gregorio reservata, eiusque consanguineis. — 10. Itatorum praesentatio quibus sit addicta. — 11. De cappella construenda, et nomine collegii. — 12. De divinis officiis in eadem cappella peragendis. — 13. Praes pro se in eadem cappella dicendas a sacerdotibus indicit Gregorius. — 14. De divinis officiis festivis diebus in eadem peragendis. — 15. De

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. et Raynaldo.

festo Assumptionis B. Virginis celebrando. — 16. De officio vespertino. — 17. Aliae preces a scholaribus pro eodem Gregorio dicendae. — 18. De Confessione faciendi, et sacramento Eucharistiae sumendo. — 19. Cappellanorum officium quale. — 20. De rectore singulis annis eligendo. — 21. Idem secundo anno non eligendus. — 22. De aetate admittendorum ad officia. — 23. De consiliariis. — 24. De thesaurario. — 25. Praefatorum officialium iuramentum. — 26. Officium rectoris quale. — 27. Iuramentum a scholaribus praestandum. — 28. Per horum statutorum inobservantiam perituri poena non incurritur. — 29. Ea vero bis in anno legi debent. — 30. Rectoris facultates quales sint. — 31. De praecedentiis in mensa, et gratiarum actione post ipsam. — 32. De conferentiis. — 33. De necessariis ad victum provisionibus et summa qualibet die expendenda. — 34. De vestibus, earumque uniformitate: nonnullisque aliis rebus, etc. — 35. De cubiculis, eorumque ornamentis. — 36. De cubiculi optione. — 37. De medico, et diligenti infirmorum curatione. — 38. De pensionibus medici, aliorumque. — 39. De funere et sepultura mortuorum. — 40. De obedientia rectori praestanda. — 41. Manus in alium iniicere cuilibet vetatur sub certis poenis. — 42. Nonnulla scholaribus interdiciuntur. — 43. Alia mandata. — 44. De expellendis ob patrata crimina. — 45. Crimina, ob quae debet quis expelli. — 46. Alii excessus simili puniendi poena. — 47. Aliae rectoris facultates. — 48. De administratoribus bonorum. — 49. De custodia pecuniarum. — 50. De arca pecuniarum, eiusque custodia. — 51. Quolibet anno de rebus collegii conficiendum inventarium. — 52. Quolibet anno a rectore caeterisque officialibus reddenda de administratis ratio. — 53. Culpabilium officialium poena. — 54. De bibliotheca, librorumque custodia. — 55. Perpetui visitatores deputantur. — 56. Item protectores et defensores. — 57. A collegio quolibet anno tribus scholaribus Bononiensibus alimenta tradenda. — 58. Romanis Pontif. et S. R. E. cardinalibus ipsum collegium commendat: — Scholaresque ipsos ad studia litterarum spiritualesque profectus excitat. — 59. Clausulae.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Res sanctissima utriusque iuris sapientia, per quam et militans Ecclesia regitur et civilis respublica gubernatur, sic erudiendis est mentibus exhibenda, ut non desidiosae provisionis taedio negligatur, sed opportunae solertiae studio conquiratur. Verum, quia sunt nonnulli quibus ad compescendam (1) scientiam ingenii natura beneficium praebuit, sed ipsius sapientiae donum, aut omissio viae debita, hoc est continuatae lectionis, interimit, aut tenuitas necessariae facultatis abscondit, debet non immerito iis, qui natura sunt dociles circa exercitium studii, per loca provida ordinatione disposita initium negligentiae subtrahi, et per temporalium supplementa offensio paupertatis auferri, ut sic et loci opportunitas ad studium exquisitae lectionis invitet, et necessariorum praehibito ingeniorum vires, summo inopiae defectu, votiva operatione confirmet.

§ 1. Sane attendentes quod quae tamquam acceptabile sacrificium summo Conditori omnium per manus fidelium offeruntur, illa maxime Divinae Maiestati placere creduntur per quae, ad effugandas ignorantiae tenebras, ii, quibus ad prosequendum scientiarum studium propriae non suppetunt facultates, et quilibet locus inhabilis aut damnosae desidiae aut vagationis arguendae materiam praebent, opportunis remediis et auxiliariis commodis subleventur. Considerantes etiam quod grandia commoda ex ipsa iuris sapientia spiritualia et temporalia, publica et privata mundo proveniunt, quibus Dei cultus augetur, fides catholica roboratur, animarum saluti consulitur, pax et tranquillitas, succisis litibus, quae occasiones plerumque sunt criminum, procuratur; licitum ab illicito, aequum ab iniquo seceruntur; bonis praemia, malis supplicia decernuntur; instruuntur animae rudium, et provectorum ad maiora succrescunt, iustitia scripta,

Progenium.

Quae Pontificem moverint ad hoc collegium construendum.

(1) Leg. f. *capessendam*.

regina virtutum, lux splendens et via vitae, figura Dei et cingulum Christi, per studium lectionis agnita, colitur. Haec siquidem iura, quasi duo magna in firmamento luminaria, certissima sunt humanae naturae solatia, infirmorum auxilia, potentium fraena; unde securitas venit et conscientia proficit: sine quibus in Ecclesia aut laboriosius aut inutiliter militatur, et respublica non censetur. Ad honorem et gloriam Sanctae et Individuae Trinitatis, laudem praecelsae Virginis et totius Curiae triumphantis, pro nostrorum quoque remissione peccaminum, utque in horto S. Matris tuae (1), auctore Domino, licet immeriti, praesidemus Ecclesiae, virgulta ex generosis facultatibus iurium eorumdem, quae sive hominum hebetudine, sive animarum malignitate, sive necessariorum carentia, quae noverca est disciplinae, satis deficere concernuntur (2) fructus uberes Deoque amabiles productura, in civitate nostra Bononiensi, legum alumna praecipua, quam superna Iustitia, veluti clarissimum lumen iurium insigni Studio illustrat, et quae imbuta virtutibus fide indefessa Ecclesiam Dei colens, nos ad summam sui dilectionem, gloriam et exultationem atraxit, in domo nostra, in nostro nomine erupta (3) in contrata seu strata

Locus collegii.

Scholarium numerus.

Quibus discipulis imbuendi

in iure civili; nec aliqua manu vel casu huiusmodi virium facultates turbentur seu destruantur, sed cum egredietur canonista, subrogetur alter canonista, et idem de legistis, ne contingat in futurum omnes studentes eiusdem existere facultatis.

§ 2. Volumus insuper et mandamus, recipiendos ad dieti collegii numerum esse debere in praenominatis artibus praecipue in grammatica sufficienter et in logica saltem competenter instructos: declarantes, quod nullus, qui vigesimum aetatis suae annum compleverit, nisi prius iura per annum saltem audiverit, nec etiam aliquis, licet alias audiverit et proventus sit, qui annum trigesimum compleverit, in collegio praedicto recipiatur.

§ 5. Praedictos autem scholares in dicto collegio subscripto modo recipi volumus et assumi: videlicet, quod successivo tempore assumantur tot Lemovicenses, de diocesisibus, scilicet Lemovicen. et Tulien.: quod sint in dicta domo perpetuo viginti numero, alii vero decem de terris Ecclesiae Romanae, in Italia positis indifferenter, praeterquam de Bononia recipiantur.

§ 4. Proviso quod dictus numerus in nullo varietur, sed quoad facultates, nationes et alia penitus observetur. Quod si contingat in futurum augeri numerum scholarium propter superexcrecentiam bonorum collegii praelibati, volumus superexcrecentes etiam de Lemovicinio et de terris Ecclesiae, ut praefertur, assumi, ita videlicet, quod semper duae partes de Lemovicinis, tertia vero de terris Ecclesiae, ut supra, recipiantur et instituantur: salvo, quod si praeter haec contingat posterum per nos expresse augeri numerum scholarium, volumus ipsos institutos per nos ultra numerum praefatum undecumque assumi, et per Romanum Pontificem nostrum successorem, qui pro tempore fuerit, eosdem institui; quem super iis patronum constituimus, prout in literis apostolicis super hoc confectis latius continetur.

Qualitates in recipiendis necessariae.

Quibus ex Indicis seligendi.

Superexcrecentibus redditibus qua methodo scholarium numerus augeri debeat.

(1) Leg. f. cui loco tuae. (2) Forsan empti.
(3) Leg. forsann cervantur.

Quo tempore
quis in collegio
morari possit.

§ 5. Praefatis autem scholaribus sic receptis indulgemus, ut canonistae novem, legistae decem continuo tempore gravis infirmitatis, aut etiam tempore, quo fuerint absentes, de mandato rectoris et maioris partis collegii memorati negocia domus tractando, vel etiam si ante eorum receptionem iura per triennium dumtaxat audierint, minime deducto, in dicto collegio stare possint: mandantes eisdem, quatenus infra illud tempus ad gradum saltem licentiae docendi suscipiendae se disponent, et inhibentes eis expresse, ne formam seu dispositionem statutorum universitatis scholarium Bononien. circa privatum examen limitatum aliqua occasione transcendant. Quo cursu completo vel etiam licentiae gradu prius suscepto, infra unum mensem exire de praedicto collegio teneantur, nisi infra sex menses immediate sequentes gradum velent recipere doctoratus: quo casu per illud tempus tantummodo tolerentur, vel nisi in sua facultate examinatus et licentiatu ad aliam facultatem huiusmodi irinum transiret: quo casu, ut amplius in scientia creseat, volumus talem dumtaxat ibidem per alium triennium tolerari.

Qui fuerit vel de patrimonio vel de aliquo beneficio Eccl. proutis discere tenetur.

§ 6. Praeterea cum intentionis nostrae sit, praefatum collegium pro scholaribus pauperibus, qui parentum opibus vel sufficientibus proventibus ecclesiasticis in Studio sustentari non possunt, vel eis ad prosequenda studia facultates propriae non suppetunt, instituere et dotare, statimms: quod si quemquam ex dicti collegii scholaribus contingat in antea beneficium seu beneficia ecclesiastica valoris annui quinquaginta librarum turonen. parvorum secundum taxationem decimae, vel septuaginta ducatorum auri Bononiae portatorum, aut in patrimonio sibi apparato tantumdem obtinere, et de quo seu quibus quam primum sibi obvenerint, rectori et collegio infra mensem a die notitiae fidem facere teneantur infra unius anni spatium a die, quo fuerit huiusmodi beneficii vel patrimonii possessionem pa-

cticam assecutus, nisi forsam infra sex menses proximos immediate gradum licentiae vel doctoratus, ut supra praemittitur, vellet suscipere, de dicto collegio recedere et alteri cedere teneatur, et alter loco eius idoneus surrogetur.

§ 7. Verum quia propter annum sterilitatis aut fortuito casu, qui humanis nequeunt consiliis provideri, contingere forsam poterit in futurum, quod aliquibus annis, redditus et proventus dictae domus, deductis oneribus, ad tot personarum praemissarum sustentationem non sufficerent, statuimus quod eo anno, quo vel quibus huiusmodi comptum seu casum eventus occurrerit, nullatenus propterea possessiones, redditus, libri, proventus aut alia iocalia seu bona dicti collegii distrahantur seu vendantur, sed hic ordo servetur. Primo namque de pecuniis communibus thesauri, si quae fuerint, se sustentet, quod si non sint vel non sufficiant, detrahantur collectae doctorum et hidellorum et aliae expensae extraordinariae, et eas quilibet solvat de proprio; deinde diminuatur numerus familiae et aliorum pensionariorum, demum vestiarius scholarium; quod si nec ista sufficiant, nec ideo diminuatur scholarium numerus, nec aliquis eorum exeat, sed quilibet de proprio, quantum erit sibi possibile, contribuat, et tandiu simul cohabitent, quantum absque penuria vivere simul poterunt. Quod si tanta esset penuria, quod numerus tolerari non possit vel integrari, primo beneficiati, deinde graduati, demum alii minus pauperes, durante tali penuria, exire ipsum collegium teneantur, admittendi postmodum in locum pristinum, si suppetent facultates.

§ 8. Si vero, universa temporum varietate adveniente, prout saepe contingit, redditus et proventus dicti collegii, deductis omnibus, superexereverint, eos in augmentum possessionum et reddituum communium dicti collegii applicari volumus

Si erit tempore non dimittendi scholares, sed suppletum modo hic statuto.

De redditibus superexereverint quid sit agendum.

et converti; quod si tandem, clementia divina favente, aliquo tempore huiusmodi redditus et proventus adeo exereverim, quod ex eis posset numerus scholarium auferri, volumus et ordinamus, quod huiusmodi reddituum excrescentia, iuxta formam provisionis per nos annotatam superius et dispositam, in augmentum numeri scholarium convertatur: ita tamen quod, habita prius diligenti deliberatione cum toto collegio et eius visitoribus, de quibus statuetur inferius, amplectur prius domus, et taliter aptetur, quod omnes intra ipsam domum et sub eodem regimine simul inhabitent: proviso semper quod remaneant redditus ampliores et introitus, quam ascendant expensae.

§ 9. Caeterum nobis, quamdiu Christi gratia in humanis agemus, provisionem et dispositionem dictae domus, ac receptionem et institutionem scholarium, potestatem quoque supplendi, emendandi, addendi et pro nostrae voluntatis arbitrio commutandi, tollendi et augendi numerum praefatum ac omnia praemissa et subscripta omnifariam reservamus. Nobis autem, iuxta divinae permissionis beneplacitum, de praesenti luce subtractis, Ecclesiae Romanae cardinales, si qui fuerint, de genere nostro successive et gradatim unum post alium secundum propinquiorum gradum attentionis in praesentatione dictorum scholarium nationis Lemovicen. volumus subrogari: quibus non extantibus aut deficientibus, ad comitem Bellifortis genitorem nostrum, et post eum ad vicecomitem Turen. germanum nostrum, deinde ad filios eiusdem vicecomitis, ac etiam eius nepotes naturales et legitimos masculos per rectam dumtaxat lineam descendentes, et illis non extantibus, ad eum, qui comes fuerit Bellifortis per lineam masculinam a progenitoribus nostris, auctore Altissimo, descendens, eiusque liberos et nepotes naturales et legitimos per rectam dumtaxat lineam descendentes, eisque deficientibus, per Nicolaum Rogeri germanum nostrum et eius liberos ac nepotes naturales et legiti-

mos per rectam et masculinam dumtaxat lineam descendentes: et denum, iis non extantibus aut deficientibus, ad proximiorum de nostro genere a progenitoribus nostris per masculinam lineam descendentes perpetuis temporibus dictorum scholarium Lemovicen. praesentationem volumus pertinere.

§ 10. Eorumque praesentationem institutio et examinatio ad episcopum Lemovicensem, qui pro tempore fuerit, vel, Lemovicensi sede vacante, ad episcopum Tutellen. perpetuo statuimus pertinere. Scholarium autem italicorum praesentationem ad quatuor doctores de terris Ecclesiae, vel, illis deficientibus, de locis aliis, qui pro tempore fuerint antiquiores, respectu scilicet lecturae non aetatis, actu Bononiae legentes, quorum duo sint doctores canonistarum, reliqui legum, et ad episcopum Bononiensem, qui etiam pro tempore fuerit, eorum examinationem et institutionem post nostrum obitum volumus perpetuo et irrevocabiler devolvi. Quod si praefati doctores infra mensem praesentare quoquomodo distulerint aut concordare nequiverint, ad praesentandum ea vice non admittantur, sed ad rectorem et consiliarios dicti collegii pro illa vice devolvatur. Monentes, et attentius obsecrantes in Domino omnes et singulos praedictos iuxta fiduciam et spem plenam, quam de ipsis iudubie gerimus, quatenus omni timore, amore, pretio vel odio postpositis, solum Deum habentes prae oculis, praesentent et instituant in ipso collegio scholares provectos, dociles et ad studium bene aptos, vitae et conversationis laudabiles, et bonis moribus commendatos, super quo eorum animas oneramus. Declarantes quod si is, ad quem spectabit praesentatio vel institutio Lemovicen., infra sex menses nullum destinaverit, quod rector et consiliarii, qui pro tunc erunt in dicto collegio, virum provectum et idoneum, ut praemittitur, possint undecumque in ipso collegio pro illa vice ad tempus recipere; qui quidem alteri destinato

Scholarium Lemovicen. praesentatio Gregorio reservata, eiusque consanguineis.

Illorum praesentatio quibus sit addicta.

postea per eum vel eos ad quem vel ad quos spectabit institutio, statim cedere teneatur, alias de facto expellatur, mora quatenusque temporum non obstante.

§ 11. Verum quia a spirituali pabulo sumere debent quaelibet pietatis opera fundamentum, quo reficiantur, praesertim clerici ad caelestem patriam operantes, statuimus, ut in loco congruo domus praedictae, qui divino magis aptus cultui videbitur, una cappella cum campanili, duabus campanis, quae per modum classis pulsare valeant temporibus opportunis, construatur, et sub vocabulo et festo Assumptionis gloriosae Virginis Mariae altare consecratur, totaque domus praedicta vocabulo domini Gregorii Papae summi titulum et nomen assumat, perpetuis temporibus Gregorianum Collegium nuncietur.

§ 12. Pro sacris vero debitis mysteriis in dicta cappella congruis temporibus exequendis perpetuo esse volumus sex sacerdotes, statuente quod singulis diebus saltem duae missae, quarum altera sine cantu de mane ante ingressum scholarium, etiam, si expedierit, in aurora, altera vero cum cantu Ecclesiae hora debita celebrentur, et earum alteram quilibet scholaris audiat.

§ 13. Quamvis autem praefatos sex cappellanos ad celebrandum singulis diebus ultra duas missas non volumus adstringi; tamen ipsos et scholares, si qui fuerint in sacerdotio constituti, hortamur in Domino, ut diebus praesertim dominicis et festiuis celebrationi missarum insistant; in qualibet vero missa, nisi obstat diei solemnitas, ad nostram directionem, quandiu vitam duxerimus in humanis, quotidie dicatur oratio: *Deus omnium fideliū... famulum tuum Gregorium, etc.*, ac etiam singulis septimanis duae missae de *Sancto Spiritu* celebrentur. Post solutum autem nostrae naturae debitum, simili modo pro anima nostra dicatur oratio: *Deus, qui inter apostolicos sacerdotes famulum tuum*

Gregorium, etc. et singulis septimanis duae missae peculiares de mortuis. Praeter hoc quoque iubemus, singulis annis die nostri obitus cum solemnibus vesperis, matutinis et missa de mortuis, quibus, iusta et evidenti (1) causa cessante, omnes tam scholares, quam sacerdotes interesse debeant, anniversarium pro anima nostra celebrari, et nihilominus quilibet sacerdos etiam scholaris dictae domus illa die missam de *Requiem aeternam* per se vel per alium; alii vero scholares non sacerdotes officium mortuorum submissa voce dicere teneantur.

§ 14. Praeterea statuimus et ordinamus, quod diebus Paschalibus et aliis solemnitatibus, videlicet, in festo Nativitatis Domini cum duobus diebus sequentibus, Circumcisionis, Epiphaniae, Ascensionis, Pentecostes et Corporis Christi, quatuor principalibus gloriosae Virginis Mariae festiuitatibus ac Nativitatis Beati Iohannis Baptistae, beatorum apostolorum Petri et Pauli, Sancti Michaelis, Sancti Benedicti et Sancti Martialis, Omnium Sanctorum et die sequenti, ac festo Sanctae Catharinae officium divinum celebretur, prout consuetum est fieri in collegiatis Ecclesiis, ac etiam tribus diebus maioris hebdomadae officium matutinum decantetur: quibus diebus et festiuitatibus omnes scholares, iusto cessante impedimento, intersint et coadiuvent: absentes vero rectoris arbitrio puniantur.

§ 15. Insuper permitimus quod in festo Assumptionis Virginis gloriosae quivis antistes seu praelatus in pontificalibus cum ornamentis, quibus in ecclesia sua uteretur celebrando, pro parte dicti collegii requisitus, possit absque alicuius licentia in praefata cappella solemniter celebrare, omnibusque ibidem existentibus verbum Dei possit illa die proponi, et ad divina officia in dicta cappella audienda tunc et alias, praeter illos de collegio, quivis mares dumtaxat, sine iuris alieni praedicio, convenire. Oblationem tam

(1) Leg. forsitan evidenti impedimenti causa.

De cappella
construenda et
nomine collegii.

De divinis offi-
ciis in eadem
cappella per-
agendis.

Preces pro se
in eadem cap-
pella dicendas
a sacerdotibus
indiri Grego-
rius.

De divinis offi-
ciis festiuis die-
bus in eadem
peragendis.

De festo As-
sumptionis B.
Virginis cele-
brando.

scholarium et familiarium dictae domus, quam quorumcumque aliorum parochialibus Ecclesiis, infra cuius limites dicta domus existit, volumus applicari.

De officio res-
pertino.

§ 16. Insuper statuimus et volumus, quod singulis diebus vespertinum officium cum nota, et nihilominus sabatinis vigiliis Apostolorum, Evangelistarum et quatuor Doctorum Ecclesiae completorium cum nota in praedieta cappella per sacerdotes ipsius domus decantetur. Sed ad interessendum iis diebus nolumus scholares adstringi.

Aliae preces a
scholaribus pro
eodem Gregorio
dicendae.

§ 17. Denique singuli scholares, quamdiu in praefato collegio moram traxerint, singulis diebus, quamdiu vixerimus, verum solum, *Salvum fac servum tuum*, cum oratione, *Deus omnium fidelium, etc.*, et post mortem nostram psalmum *De profundis clamavi ad te, etc.*, cum oratione, *Deus qui inter apostolicos, etc.*, dicere teneantur. Item singuli non sacerdotes quilibet septimana septem psalmos poenitentiales cum laetantiis semel, sacerdotes autem quolibet mense unam specialem missam de *Sancto Spiritu* nobis viventibus, vel de *Requiem aeternam* nobis vita functis, et demum singuli scholares praefati integrum psalterium quolibet anno, quamdiu ibi erunt, dicere sint astrikti.

De Coelevatione
facienda, et sa-
cramento Eu-
charistiae su-
mendo.

§ 18. Et quia in animam malevolam non ingreditur sapientia, nec in corpore subdito peccatis, ut eorum opera accepta sint Deo, volumus, quod scholares praefati ad minus ter in anno confiteantur, et bis communicent, aut saepius captatis temporibus, prout divina gratia suffragabitur eisdem, ad quod, si opus fuerit, per rectorem ipsius collegii compellantur.

Cappellanorum
officium quale.

§ 19. Verum quia Dei ministros oportet irreprehensibiles et absque macula esse, statuimus et ordinamus, ut praefati sex sacerdotes vita ac moribus comprobati, praestita prius arbitraria cautione rectori et consiliariis de indemnitate, ac etiam praestito prius iuramento, quod iura, honorem et bona dicti collegii fideliter conservabunt, necnon statuta edita et edenda

ad suum officium spectantia et obedientiam observabunt, per rectorem praefatum et consiliarios valeant assumi, ac etiam causa exigente depelli; qui quidem nedum spiritualia, sed et temporalia scholaribus administrare et etiam quotidiana officia ad mandatum rectoris exercere teneantur. Proviso tamen quod cappella divino officio non fraudetur. Quae omnia, ut diligentius et efficacius exequi valeant, prohibemus ne aliquam scientiam audire possint, nisi duntaxat ab aliquo scholari horis congruis intra domum hora decenti. Praeterea libros, paramenta, calices et quaecumque ornamenta per nos dictae cappellae assignanda, ac etiam luminaria per ipsos sacerdotes seu aliquos ipsorum vel alterum, de quo, seu quibus rector seu praedictum collegium duxerint ordinandum, volumus debita diligentia custodiri, tradi quoque, ac praeparari, prout divinorum officiorum ministeria peragenda suaserint, et eis pro dignitate solemniis vel feriatorum dierum videbitur convenire.

De rectore sin-
gulis annis eli-
gendo.

§ 20. Praeterea quia societas quaelibet absque rectore, sicut sine gubernatore navis facile deperiret, statuimus et ordinamus, quod ad prosperum regimen ipsius collegii singulis annis prima dominica vel die festiva mensis maii post celebratas electiones rector universitatis Studii Bononiensis, convocatis prius et congregatis scholaribus omnibus per rectorem antiquum ipsius collegii in loco ad hoc habili; qui quidem venire et ad electionem procedere teneantur sub poena periurii, ac praestito primitus iuramento in manibus antiqui rectoris, quod postposito omni amore, timore, precio vel odio, ad electionem procedent; illum una cum praefato rectore, qui duas voces habeat, eligant, quem credent sufficientem et idoneum ad officium et regimen collegii exercendum. Qui quidem vigesimum quartum annum aetatis suae attigerit, ac in collegio per biennium moram traxerit, suique de corpore collegii ac natione Ultramontana, idest Gallicae nationis, et is, omni exce-

ptione repulsa, pro rectore habeatur, qui a maiore parte, partium etiam comparatione minorum, electus fuerit, nec ad aliquam nostrae formam volumus eligentes adstringi; sed sufficiat, quod singulorum consensus per scriptas cedulas exprimat, prout in electione eiusdem Studii est solitum observari; pari numero discordantibus electoribus, permittimus, quod tota die electionis ad alterum de electis accedere valeant discordantes, alias visitatores vel ipsorum maior pars infra biduum certificare teneantur, quem maluerint de electis. Assumptus autem, modo praemisso vel alias a maiori parte, officium non possit recusare sub poena privationis gratiae dicti collegii per totum illum annum.

§ 21. Proviso tamen quod electus uno anno non possit anno immediate sequenti assumi, nisi consentientibus ex mera liberalitate duabus partibus ipsius collegii: qui autem, quocumque quaesito colore, procuraverit se eligi anno secundo immediate sequenti, sit perpetuo inhabilis ad quodcumque officium in dicto collegio obtinendum, et nihilominus electio sit eo ipso nulla: simili modo nulla sit electio alias idonea de eodem ad tertium annum facta; si autem casu occurrat, quo sic electum se absentare ex iusta causa oporteat, exposita per eum dicto collegio per octo dies ante recessum legitima causa absentiae, ac reddita primitus ratione de administratis per eum, permittimus, quod ipse cum consiliariis possit unum idoneum, qui eandem potestatem habeat, ad duos menses tantum loco sui subrogare, quibus elapsis, vel etiam a principio exposito de maiori mora, fiat pro residuo anni illius electio nova, modo et forma supradictis.

§ 22. Ad electionem vero praemissam vel alios tractatus seu officia collegii admitti volumus, nisi illos, qui quartumdecimum aetatis suae annum attigerint, ut videlicet eorum vox suffragium aliquod

afferat: singulos tamen volumus cum aliis vocari et admitti, ut ediscant et de negotiis domus notitiam habeant: quod si fuerit quaestio de aetate, stetur iuramento asserentium se annum quartum decimum attigisse, et idem in aliis casibus, in quibus de aetate quaestio orietur.

§ 23. Verum quia quod a pluribus quaeritur facilius invenitur; statuimus etiam et ordinamus, quod singulis annis, expedita electione rectoris, eadem die vel immediate sequenti, per ipsum rectorem novum, qui duas voces habeat, et alios scholares eligantur per cedulas in manibus rectoris secretae porrectas quatuor consilarii sufficientes et providi cuiuscumque nationis existant, et illi, nulla iuris forma observata, aut aliqua exceptione admissa, assumantur, qui plures voces habuerint, etiam comparatione minorum partium. Qui quidem toto illo anno sollicitam curam et fidelem collegii tam in spiritualibus quam in temporalibus una cum rectore habeant, nec pro absentia ipsorum electio nova, sed simplex subrogatio tantum per rectorem et reliquos consilarios fieri debeat, proviso tamen, quod nullus horum possit duobus annis immediate sequentibus ad idem officium assumi, nec semel electus possit officium recusare sub poena privationis vestriarii totius anni.

§ 24. Post hoc autem, praestito prius iuramento per scholares in manibus rectoris, quod fidelem et idoneum thesaurarium assumant, eadem die vel sequenti, eligatur eo modo, quo consilarii, unus thesaurarius ultramontanus, idest nationis Gallicae, fidelis et expertus de numero scholarium, qui pecunias collegii modo inferius limitato fidelissime custodiat et distribuat.

§ 25. Praefatus vero rector sic electus in manibus rectoris antiqui nec non et consilarii, ac thesaurarius in manibus novi ante ullam administrationem, praesente toto collegio vel maiori parte, tactis sacrosanctis Evangeliiis, iurent, quod officium

De consiliariis

De thesaurario.

Praefatorum officium iuramentum.

Idem secundo anno non eligendus.

De aetate admittendorum ad officia.

suum bene et fideliter exercebunt, utilitatem, commodum et honorem collegii quaerentes; item quod statuta facta et facienda eorum officium concernentia pro posse observabunt, et etiam rectori successori et collegio legitimam et fidelem rationem reddent. Item demum iuret rector quod statuta rationalia facta et facienda faciet inviolabiliter iuxta posse a singulis observari. Per hoc tamen iuramentum nolumus rectorem, eius pendente officio, ad poenam periurii obligari, nisi dumtaxat ad statuta, quae specialiter suum officium concernere dignoscuntur.

§ 26. Ad officium quippe rectoris sic assumpti spectet dispositio tam spiritualium, quam temporalium rerum collegii, habito, cum opus fuerit, consilio et consensu omnium vel plurimorum consiliariorum, vel etiam in arduis consensu totius vel maioris partis collegii, nec non in casibus expressis in statutis, consensu saltem duorum visitorum. Item exactio iuramenti quolibet anno post ipsius electionem immediate praestandi per singulos scholares de obediendo eidem rectori. Item exactio iuramenti praestandi per quemlibet scholarem de novo recipiendum.

§ 27. Cuius iuramenti forma seu capitula sunt haec: Scholaris quilibet, antequam incorporetur in collegio, praesente rectore vel consiliariis, iuret tactis sacrosanctis Evangeliiis: primo, praesentia statuta edita et edenda rationalia observare; item rectori suo in licitis et honestis obedire; item quod iura et bona collegii pro posse defendet et conservabit; item quod rectori bona fide revelabit omnia, quae sciverit eidem collegio notabiliter damnosa; item quod nunquam contra collegium verbo vel facto dabit auxilium, consilium vel favorem per se vel per alium quocumque colore quaesito; item quod statutorum rationalium collegii revocationem nullo modo procurabit, et iis tribus ultimis casibus contrafaciens, ipso facto periurii reatum incurrat, et ad haec tria ultima capitula iuranda et eorum

poenam volumus etiam tres scholares Bononienses pensionatos assumendos iuxta formam infrascriptam adstringi.

§ 28. Volentes autem praedictorum scholarium animarum providere salutem, nolumus eos per hoc iuramentum periurii reatum incurrere horum statutorum vigore seu occasione, nisi dumtaxat in casibus, qui poenam periurii infligunt, vel nisi rector collegii mandaret expresse aliquid iuxta formam statutorum observari vel fieri sub poena periurii.

§ 29. Ne vero praetextu ignorantiae statutorum quis valeat excusari, mandamus, quatenus ipsa statuta de verbo ad verbum bis in anno, videlicet in festo Sancti Michaelis et in hebdomada sancta, praesente toto collegio, perlegantur, et nihilominus cuilibet de novo recipiendo statuta tradantur perlegenda, ut decernat quid debeat observare, et a quibus etiam praecavere.

§ 30. Praefatum autem iuramentum et diem receptionis cuiuslibet mandamus per rectorem in matricula in area communi conservanda fideliter describi, ut per hoc de tempore morae singulorum, et fidelitate eorum notitia possit haberi. Item ad ipsum spectet correctio gravis et levis omnium scholarium et sacerdotum secundum qualitatem excessus ac potestatem sibi attributam horum statutorum vigore. Item ad ipsum rectorem tantum spectet expulsio, receptio et punitio etiam cum ligneis compedibus singulorum famulorum, nisi sint de gerentibus communem administrationem: in quorum receptione et administratione volumus consilium aliquorum de collegio adhiberi. Item singulorum cameras et alia quaelibet loca collegii saltem semel in mense, inibemus per eum visitari. Qui quidem, si eidem videbitur expedire, capsas cuiuslibet faciat aperiri, resistentes gravi poena iuxta eius arbitrium compescendo. Praeterea ad ipsum rectorem cura collegii circa refectionem quotidianam spectare noscatur.

Per horum statutorum observantiam periurii poena non incurritur.

Ea vero bis in anno legi debeant.

Rectoris facultates quales sint.

Officium rectoris quale.

Iuramentum a scholaribus praestandum.

Quapropter statuimus, quod quocumque tempore, tam in prandio quam in coena et collationibus, temporibus opportunis et locis condecens fieri consuetis, tam diebus ieiuniorum, quam aliis secundum statutum patriae, et Studii Bononien. consuetudinem et morem consuetum per rectorem et non alium reguletur hora, nec aliquis absque ipsius mandato vel, eo absente, eius, qui primum locum obtinet post eum in mensa, et sui successive horam limitatam et consuetam immutare audeat: contrarium facientes pro qualibet vice semel pane et aqua utantur in tinello (1) coram aliis tunc recumbentibus: adicientes quod singulis diebus facto signo primitus cum campana, ac praemissa benedictione mensae, legatur de Biblia vel Legendis sanctorum iuxta morem per minores scholares rectoris arbitrio deputandos.

§ 51. Et ne sit contentio inter eos, quis eorum videatur maior, statuimus ut in mensa et alibi hic ordo servetur. Primum videlicet locum rector semper possideat, deinde graduati, si qui fuerint in concursu, primo graduatus, deinde scholares in dignitate constituti, si fuerint, demum scholares singuli secundum tempus et ordinem receptionis, nulla acceptatione habita. Salvo quod si aliquis ad mensam venerit aliis iam recumbentibus, in ea mensa, in qua sedere consuevit, sedeat ultimus, et nihilominus si in benedictione defecerit, ferculo careat, nisi iusta causa eum excuset. Sacerdotes vero serviant vel sedeant, prout rector duxerit ordinandum. Post gratiarum actiones continue, quamdiu vixerimus, dicatur oratio, *Deus omnium fidelium pastor, etc.*, cum versu, *Salvum fac seruum tuum*; post nostrum vero obitum dicatur psalmus *De profundis*, cum oratione, *Deus qui inter apostolicos, etc.*

§ 52. Denique, quia per frequens exercitium acuit ingenium, statuimus, quatenus finitis gratiarum actionibus, quolibet die aestatis de mane, de hyeme vero iis diebus, quibus a lectionibus ordina-

(1) *Tinellus, tinellum*, coenaculum.

riis cessabitur, fiat collatio vel disputatio per canonistas et legistas separatim ea forma et ordine, quibus rector duxerit imperandum, secundum quod dispositioni temporis, consuetudini studii et casibus occurrentibus videbitur convenire: permittentibus, quod quicumque volens se exercitare, sive intra domum, sive extra, possit temporibus et horis congruis iuxta Studii generalis ritum legere et disputare, petita tamen prius a rectore licentia. Qui quidem, habito prius consilio cum aliquibus sufficientibus ipsius collegii, possit id concedere vel negare.

§ 53. Insuper statuimus et ordinamus, quatenus per dictum rectorem, vel alium idoneum per ipsum et consiliarios deputandum, de redditibus et proventibus per nos ipsi collegio assignatis et assignandis fiant singulis annis provisiones in communi sufficientibus pro scholaribus, sacerdotibus ac familiaribus de blado, vino, sale, oleo, salsis carnibus et similibus: et praeter hoc quolibet die pro carnibus vel piscibus et aliis consuetis quadraginta solidos Bononien. dumtaxat valeant expendi: nisi forsan contingeret numerum scholarium augeri, quo casu pro rata augeri valeat etiam hoc casu expensa, vel nisi temporis qualitas vel alia evidens necessitas amplius suadeat expendendum. Permittimus tamen diebus Paschalis et tribus diebus carnis privii dictam summam posse duplicari: de qua quidem summa collegio memorato provideatur, prout ad vitam bene et honeste viventium videbitur convenire. Quod si forsan in capite anni aliquid supersit, volumus id communibus usibus et necessitatibus collegii applicari, proviso, quod scholares absentes etiam cum licentia nil percipiant, nisi pro collegii utilitate dumtaxat eos contingat abesse, sed totum in convenientem usum convertatur.

§ 54. Praeter victum autem memoratum volumus cuilibet scholari pro vestimentis pannum statuti consuetum deferri ibidem per scholares pro duabus lapsis

De necessariis ad victum provisionibus et summa qualibet die expendenda.

De vestibus, earumque uniformitate: nonnullisque aliis rebus, etc.

De praecedentibus in mensa, et gratiarum actione post ipsam.

De conferentis.

vel manicis, unam videlicet de mense aprilis, alteram de mense octobris per rectorem consignari, proviso quod singuli scholares omnino pannum in veste superiori eiusdem coloris deferant. Si quis autem praesumptuosus ita esset, quod pannum statuti in veste superiori alterius coloris, quam alii deferre tentaret, ipso facto toto anno expellatur. Pro reliquis vero vestimentis necessariis volumus cuilibet scholarium per rectorem vel thesaurarium tradi temporibus congruis et consignari, medietatem scilicet in festo Sancti Michaelis et alteram medietatem in festo Paschae octo ducatos aureos, et pro candelis studii duos ducatos. Ita tamen quod de omnibus rector, qui pro tempore fuerit, in vestiario et portione quotidiana et candelis habeat duplum. Item quilibet consiliarius ultra ordinarium habeat anno quolibet quatuor ducatos, thesaurarius vero ducatos sex pro eorum labore et distractione: statuentes et declarantes, quod scholaris ad gratiam collegii receptus, si infra festum Beati Ioannis Baptistae venerit, vestiarium et cappam, quae aliis dantur pro tempore aestatis, habeat, alias si post praedictum festum venerit, portionem vestiarii hyemalis expectet. Item statuimus de illo, qui infra festum Epiphaniae venerit, ut portionem suam hyemalem lucretur, alias expectet sequentem. Item expensam pro collectis doctorum ac bedellorum persolvendis, necnon pro torticiis (1) consnetis in praefato generali Studio certis festivitatibus deferri, volumus scholaribus suis temporibus tradi. Qui vero fraudem commiserit collectam non solvendo, vel oblationem seu cereum non portando, quod receperit, restituere compellatur, et nihilominus graviter puniatur: declarantes quod viginti solidos Universitati persolvendos per quemlibet in Studio supervenientem de novo, solvat quilibet de proprio. Quod si recusaverit, solvat pro eo incontinenti rector collegii,

(1) *Bedellus*, apparitor, gall. *bedeau*, hisp. *mensaiero*. *Torticium*, fax, taeda, cereum, gall. *torche*, ital. *torcia*.

et eidem detrahat et recuperet de prima solutione vestiarii sui.

§ 55. Praeterea cuilibet scholari de novo recepto camera fulcita ad modum scholasticum de tribus scannis, uno disco cum rota quatuor librorum et leticia cum culcitra, pulviniari et lodice consignetur, et ista perpetuo expensis collegii manteneantur. De aliis autem sibi pro libito provideat: proviso quod camera rectoris, qui pro tempore fuerit, perpetuo deputanda expensis collegii decenter de omnibus necessariis et opportunitis fulciatur: statuentes, quod quilibet de rebus sibi consignatis cedulam propria manu scriptam rectori tradat: quae omnia in suo recessu etiam per subtractionem propriorum bonorum, si necesse fuerit, integre restituere compellatur.

§ 56. Et ne inter scholares pro cameris oriatur discordia, statuimus ut graduati primo ordine suo, demum antiquiores in receptione gratiae, nulla alia exceptione personarum habita, gradatim infra tres dies meliorem cameram vacantem optare valeant, ut demum ultimo recepto vel recipiendo relicta consignetur.

§ 57. Insuper dignum arbitantes et propterea volumus, ut in debitam sanitatem valeant restaurari, statuimus et etiam ordinamus, quod rector et collegium de bono medico experto et approbato diligenter sibi provideant expensis collegii, qui quoties fuerit expediens, visitare habeat cum summa diligentia scholares singulos, praecipue infirmitate gravatos, ac etiam sacerdotes et familiares dicti collegii: praecipientes districte rectori, quod quidquid legitime medicus pro scholari infirmo duxerit ordinandum, expensis collegii exacta diligentia inbeat ministrari: proviso semper, quod exigente necessitate, spiritualis servitor bonus et diligens expensis collegii ac etiam optima camera infirmo deputetur, vel, si maluerit, in loco ad hoc deputando, quae infirmaria nuncupetur, quam ex nunc mandamus in ipso collegio in-

De cubiculis, etruoque ornamentis.

De cubiculis optione.

De medico, et diligenti infirmorum curatione.

sitini, durante infirmitate, valeat tolerari: mandantes etiam scholaribus universis, quatenus ante omnia advocent animae et salutis medicum, saepe et saepius confitendo: ad quod possint per rectorem ipsius collegii, ut praemittitur supra, compelli: ut postquam fuerit eisdem de spirituali salute provisum, ad corporalis medicinae remedium salubrius procedatur, et in debitam sanitatem velocius instaurentur.

§ 58. Pro salario autem medici phisici, et si opus fuerit, chirurgici ac etiam barbitonsoris, convenienti cum eisdem rector et collegium, ponderatis facultatibus eorum, secundum quod dispositioni temporis videbitur convenire, et idem fiat de sacerdotibus et aliis quibuscumque pensionatis vel salariatis in dicto collegio, ita tamen, quod domus ipsa ultra modum debitam ex huiusmodi personarum interpositione seu ministeriis nimium gravetur.

§ 59. Praeterea statuimus et ordinamus, quod si aliquem scholarem intra collegium contingat ab hoc saeculo migrare, expensis propriis sepeliatur, secundum quod in extremis duxerit ordinandum. Si autem, quod absit, absque ulla dispositione extrema decedat, idem fiat secundum quod personae convenit, et propriae suppetunt facultates. Quod si in pecuniis pro tunc non habeat unde concedens expensa fieri valeat, mutuet rector de bonis collegii, et infra sex menses hoc parentibus intimato, ab eis repetat, quod fuerit mutuatum. Quod si infra dictum terminum non satisfecerint, rector usque ad summam debitam de libris ipsius recuperet. Si vero a leo pauper existat, quod in bonis penitus nil habeat, expensis collegii volumus sepeliri et expendi pro sepultura secundum quod rector et maior pars collegii duxerit arbitrandum: mandantes scholaribus et sacerdotibus universis, quod ipsum funus associare et portare ad ecclesiam teneantur, nec ab inde valeant recedere, donec traditum fuerit ecclesiasticae sepulturae: et nihilominus die ipsius obitus vel sequenti, ac etiam nona die

Bull. Rom. Vol. IV.

70

duas solennes missas *De requiem*, quibus scholares omnes et sacerdotes interesse teneantur, praecipimus intra collegium celebrari. Mandantes insuper, in virtute sanctae obedientiae, quod quilibet scholaris, etiam sacerdos, pro eius anima duas missas et totum officium mortuorum; alii autem non sacerdotes quater septem psalmos poenitentiales infra mensem dicere teneantur.

§ 40. Caeterum quia inter opera caritatis piuum est, iuvenes bonis moribus informare, et errantes saltem metu poenae ab erroribus revocare; praecipiendo mandamus dictis scholaribus et sacerdotibus universis, quod in licitis et honestis suo rectori humiliter obediant, nec eidem aut sibi invicem molestias etiam verbales inferant, contrafacientes acriter puniantur, satisfactione prius facta laeso.

§ 41. Si autem aliquis scholaris in scholarem vel sacerdotem aut familiarem communem administrationem ferentem in suo officio, aut alias, ratione officii, violentas manus iniecerit, pro prima vice vescatur pane et aqua illa die, pro secunda vescatur similiter duobus diebus: quod si tertio in idem incidit, per rectorem et consiliarios ad tempus, secundum qualitatem excessus de consortio aliorum expellatur de honis collegii, vel omnino interim percepturis, et nihilominus satisfacere de proprio compellatur; si vero sacerdotes in scholarem vel sibi invicem manus violentas iniiciant, statim expelli valeant, vel alias puniri, secundum quod rectori et consiliariis videbitur fore aequum.

§ 42. Praeterea scholaribus ludum taxillorum expresse interdiximus. Item ne scholaris aliquo casu in publico vel privato cum mulieribus coreare praesumat vel pernoctare, aut hyemali tempore de nocte coenam absque expressa rectoris licentia extra domum suscipere, vel intra forenssem, praecipue de nocte, in loco communi vel privato invitare, nisi prius habita rectoris licentia, ut praemittitur, interdiximus expresse. Item nullus praesumat cameram

De pensionibus medici, aliorumque.

De funere et sepultura mortuorum.

De obedientia rectori praestare.

Modus in alium iniicere quilibet velatur sub certis poenis.

Nonnulla scholabus interdiximus.

sibi consignatam vel aliquem alium locum in aliqua sui parte sine consensu rectoris perforare vel immutare; qui contrarium etiam utiliter attentaverit, privetur illa camera, vel alias arbitrarie puniatur. Præterea intra domum nullo modo etiam de rectoris licentia fiat festum regis, nec aliquis in camera sua, aliquo tempore de nocte vel de die, scholares congreget ad coreandum, cantandum vel pulsandum instrumenta quaelibet, nisi hoc contingeret fieri recreationis causa, puta, pro licentia novo vel doctorato aut socio infirmo, et tunc de licentia rectoris; per hoc tamen non interdicimus quin singuli scholares absque alicuius præiudicio vel impedimento instrumentis suis uti valeant moderate. Uterius inhibemus, ne quisquam prandere aut coenare in camera sua, infirmitate cessante, nisi prius obtenta a rectore licentia. Item nec quisquam cellarium aut coquinam causa turbandi officiales, vel alias, nisi exigente iusta causa, ingredi valeat: contrarium facientes rectoris arbitrio puniantur. Adiciemus quod extra tinnellum communem nulli de victualibus communibus aliquid ministretur, nisi secundum quod rector duxerit limitandum, vel nisi alia legitima causa aliud exposulet.

Alia mandata.

§ 43. Uterius mandamus rectori, quod diligenter hora condecanti, videlicet in tertia campana noctis iubeat portam communem claudi, et de mane in campana diei et non ante aperiri, penes se continue claves de nocte retenturus, nec aliquis cuiuscumque status existat, post clausam ianuam, sine expresso mandato rectoris, ingredi domum valeat. Sed nihilominus is, quem iusta causa rectori nota non excusaverit, in crastinum in pane et aqua semel, ut supra, poenitentiam agat. Si autem aliquis, præcipue de nocte, per fenestram vel alium locum suspectum ingrediatur vel egrediatur domum, privetur per mensem omni commodo et gratia ipsius collegii; quod si secundo incidit, privetur similiter per sex menses; si autem tertio excesserit, gravius puniatur.

§ 44. Insuper, ne sine vindicta violentiæ crescat audacia, et ne quidquam incongruum reperiat, quod in scholasticæ honestatis gloria maculam inferat, statuimus et irrevocabiler ordinamus, quod pro criminibus infra explicandis valeant scholares excludi a consortio collegii, hac forma penitus observata. Expellendus enim contra quem laborat infamia, per rectorem et alios providos de collegio, primo increpetur, et eidem, secundum exigentiam meritorum, poena imponatur: quod si secundo idem attentaverit, vocato toto collegio vel maiori parte et uno de visitatoribus, ac præmissa diligenti deliberatione, an sit tolerandus, vel efficiendus, si deliberatum fuerit debere, efficiatur, ac privetur gratia collegii perpetuo, vel ad tempus. Si vero tertio excesserit, quia contra talem sic frequentantem est præsumptio vehemens de incorrigibilitate, ne ovis morbida inficiat totum gregem, per rectorem et duos visitatores ac etiam totum collegium de facto absque ulla misericordia expellatur, nec ibidem tolerari vel de novo recipi valeat ulterius semel expulsus pro criminibus infrascriptis.

§ 45. Crimina vero, propter quæ præmissa expulsio fieri possit, sunt hæc: blasphematio Dei et Virginis gloriosæ; vituperosa et frequens manus iniectio cum gladio vel æquivalenti instrumento in scholarem, sacerdotem vel familiarem in communi officio officiantem. Quod si enormis fuerit, pro prima vice expellatur. Item atroces iniuriæ etiam verbales contra rectorem illatæ, ita tamen, quod si quis eum violenter peréusserit, pro prima vice expellatur, et nullo modo valeat reconciliari. Item detentio armorum offensibilium et defensibilium intra hospitium. Item fractio alicuius archæ vel hostii intra collegium animo nocendi. Item furtum rerum communium collegii, usque ad valorem triginta solidorum; item furtum rerum privatarum usque ad valorem trium librarum Bononien. Istis autem duobus

De expellendis ob patrata crimina.

Crimina, ob quæ debet quis expelli.

casibus, si minus etiam usque ad unum solidum quis per se vel alium rapuerit, secundum quantitatem maiorem et minorem graviter et gravius puniatur, satisfactione semper praemissa. Item sacrarum monialium et virginum defloratio, et hoc casu pro prima vice. Item adulterium. Item continuae concubinae extra domum de-tentio, item introductio alienius mulieris suspectae intra hospitium: qui autem non suspectam ex quavis causa introduxerit, ipso facto perierus sit et nihilominus gra-viter puniatur. Item seditionem seu ziza-niam in collegio seminans, per quam ad scandalum vel conspirationem deveniatur. Item scandalum ponens in collegio cum effractione portarum vel dissipatione ho-norum pro victu quotidiano.

§ 46. Praeter hoc etiam, ut a singulis de dicto collegio distractionis cuiuslibet tollatur occasio, per quam impediti posset, vel etiam retardari debitae perfectio-nis excursus; volumus, quod si aliquis ex scholaribus, etiam si graduati existant, officia vel procuraciones quorumcumque suscipiant, per quae a studio retrahi valeant, quod iudicio rectoris et consiliario-rum relinquimus extimandum, nisi moniti, ut praemittitur, omnino dimittant, eo ipso expellantur. Et idem de illo statui-mus, qui, non obtenta a rectore licentia, per sex dies extra civitatem vel collegium permanserit, et idem de illo, qui etiam obtenta licentia, pro suis negociis absens, infra qua nor menses, iusta causa cessante, de qua fidem rectori et consiliariis teneatur facere, non revertatur: nisi forte pro col-legii negociis ad Curiam vel alio missus esset: adicientes, quod nullus scholaris per diem naturalem se absentare praesumat absque rectoris licentia; qui contrafecerit, in crastino hora prandii cum pane et aqua poenitentiam agat.

§ 47. In casibus autem supra praemissis rector cum consiliariis et duobus visita-toribus possint ex nunc autoritate nostra ad expulsionem simpliciter, et de plano,

sine strepitu et figura iudicii, omni appel-latione remota, procedere; eosque possit ipse rector cum consiliariis praeter hos casus, prout exegerint demerita, simili modo punire, condemnare, ac etiam super ipsorum moribus et vita, et de dictae do-mus regimine quotidiano disponere, ac alia facere, quae ad conservationem ipsius collegii, dummodo praesentis nostrae ordi-nationi non obvient, viderit expedire: proviso tamen quod quoties de expulsionem alicuius scholaris in casu non expresso agatur imposterum, aut de quocumque negotio arduo, quod quidem an sit arduum vel non, rector et consiliarii ac quatuor scholares per eos assumpti discutiant et determinent, convocare et per duos dies antea avisare teneatur rector duos visita-tores et totum collegium, et de consensu eorum aut maioris partis collegii, et non aliter, illud exequatur. Adicientes, quod scholares omnes pro doctorando, licen-tiando vel mortuo associando vel alias rationabiliter per rectorem convocati ipsum sequi valeant: inobedientes vero eius ar-bitrio puniantur.

§ 48. Verum quia circa temporalium administrationem, ne propter insolentiam aut iniuriam praesidentis aliquid de bonis collegii depercat, diligens cura est adhi-benda; statuimus ut per rectorem et totum collegium expensis eorum assumatur unus vel plures viri providi et discreti, utiles et experti, qui in praesentia collegii, praes-tito primitus, tactis sacrosanctis Evange-liis, iuramento, quod eorum officium fideliter exercebunt, omnes et singulos fructus, redditus in quibuscumque bonis vel rebus consistant, integraliter collegio assignabunt, ac fidelem et legitimam reddent rationem quaecumque bona apprehendendi, guber-nandi, recipiendi, possessiones saepe et saepius visitandi, provisiones ad mandatum rectoris debitibus temporibus faciendi ac de receptis quietationem dandi, necnon de consensu rectoris et collegii quoscumque actus et contractus licitos tam temporales

Alii excursus
simili puniendi
poena.

Alias rectoris
facultates.

De administra-
toribus bono-
rum.

quam perpetuo faciendi, celebrandi, exercendi in iudicio et extra plenariam habeant potestatem. In fine vero anni aut saepius, si rectori et maiori parti scholarium expediens videbitur, de omnibus receptis, gestis, datis et administratis rationem et computum plenarie reddere teneantur. Quod si rectori et collegio utiles et expedites videantur sic assumpti, possint in dicto officio diutius tolerari, vel si ipsi rector et collegium maluerint, pro libito alios valeant loco eorum subrogare, ac etiam sacerdotis unum vel plures dicti collegii, quoties expediet, possint eis adiungere. Scholares tamen, ne eos diversa commissa negotia a fructu studii distrahere possint, volentes proficere, volumus si fors urgente necessitate, et tunc de mandato rectoris expresso et non alias, circa hoc implicari. Mandamus tamen, quod quilibet scholaris infra annum a die suae receptionis visitare teneatur omnes possessiones et singula loca collegio applicata, sive sint intra civitatem sive extra, ut de ipsis singuli scholares plenam notitiam habeant. Quae quidem procurator collegii teneatur fideliter singulis praemisso modo manifestare.

De custodia pecuniarum.

§ 49. Bona autem seu redditus, ut praemittitur, relictos, et intra vel extra collegium reconditos custodia, conservet et expendat, et iuxta temporis dispositionem pro necessitatibus collegii dispenset is, cui rector et collegium duxerit committendum. Qui quidem nil omnino possit alienare nisi de consensu rectoris et maioris partis collegii, nisi essent bona, quae servando servari non possent, et tunc possit hoc de rectoris licentia. Quod si in pecuniis existant, volumus eorum custodiam thesaurario consignari, ad cuius officium spectet dictas pecunias modo infrascripto diligenter custodire, ac summam, expensamque et rectam in libro computorum fideliter describere; qui etiam singulis diebus vel septimanis, iuxta consilium rectoris ac formam statutorum, pro quotidianis usibus collegii eis distribuat,

necnon et quoties fuerit requisitus, plenariam et fidem rationem reddat: eaque sufficienter reputare et exhibere in praesentia rectoris et consiliariorum quantitatem superstantem seu superessentem omnium pecuniarum in arca communi reponere teneatur.

§ 50. Pro quarum pecuniarum et aliorum iurium collegii securiori custodia et conservatione constituimus et ordinamus quod intra collegium, in aliquo loco tuto, una arca seu capsula retineatur, et quatuor diversis clavibus claudatur, quarum unam rector, aliam thesaurarius, tertiam unus de consiliariis, quartam autem Bernardus Guidonus, quamdiu ibi erit, et, eo absente, aliquis scholaris fidelis ad hoc deputatus, teneat. In qua quidem capsula seu arca ab una parte stent omnes pecuniae collegii, quadraginta ducatis dumtaxat pro usibus quotidianis penes thesaurarium remansuris. Item sigillum commune, cum quo nil sigillari valeat, nisi de consensu totius vel maioris partis collegii, et lecta prius scriptura in communi, in qua, quoties expediet, rector nomine collegii se subscribat. Item ibidem omnia privilegia et originalia horum statutorum ac etiam omnia instrumenta et alia iura transcripta dicti collegii, servata hac forma, fideliter conserventur. Rector quippe, expensis collegii, ne contingat in aliquo eius iura deperire, omnia privilegia et instrumenta publica et authentica, cum subscriptione et auctoritate duorum tabellionum, transcribi faciat et exemplari, et de transcripto fiant duae copiae authenticae, quarum una penes ipsum rectorem, exhibenda in iudicio et extra, quoties fuerit opportunum; reliqua in dicta capsula perpetuo remansura. Originalia autem omnium praedictorum in sacristia fratrum Praedicatorum vel Minorum aut alibi, secundum quod rector et collegium duxerint ordinandum, custodienda reponantur, et nihilominus omnia praemissa sine authenticatione in uno libro vel in diversis per-

De arca pecuniarum, eiusque custodia.

gamenis transcribantur. Qui quidem liber vel libri in libraria communi, sub catena et clavi, reponantur.

§ 51. Insuper per rectorem et consiliarios singulis annis fiat inventarium publica manu scriptum de omnibus bonis et rebus tam mobilibus quam immobilibus, videlicet possessionibus, territoriis et quibuscumque aliis dicto collegio applicatis. Quod quidem in dicta communi arca recludatur, et etiam in libro pergamini copia transcribatur, ut sic, de bonis collegii praesentibus et futuris diligenter conservandis, clare notitia possit haberi.

§ 52. Verum, ut praefata bona de bono in melius augeri et conservari valeant, statuimus quod anno quolibet, infra octo dies post creationem novi rectoris, consiliariorum et thesaurarii, rector antiquus ac thesaurarius cum antiquis consiliariis reddant rationem suam scriptam novo rectori et thesaurario, praesentibus consiliariis novis et tribus scholaribus, quos totum collegium duxerit eligendos. Quam quidem rationem scriptam seu librum rationum, ut per eum de quantitate annua expensarum collegii liqueat in futurum, volumus in arca communi exacta diligentia reservari. Post hoc autem incontinenti novis officialibus per antiquos cum instrumento publico omnes pecuniae, quae supererunt, et omnia superius enarrata in arca communi reposita, necnon et inventarium omnium bonorum cum clavibus dictae capsae super praemissis manualiter et integraliter consignentur: mandamusque saepedictum inventarium in personam novorum officialium renovari, additis in eodem omnibus quae de novo fuerint acquisita, ac deletis iis quae vetustate aut alias legitime fuerint consumpta.

§ 53. Denique, sufficienti et legitima ratione exhibita, ac fideliter integra assignatione facta, ut praemittitur, necnon facta relatione, saltem summarie, praesente toto collegio vel maiori parte ipsius, de superessentibus, officiales non possint antiquos absolvere, et literas quietantiae

dare de omnibus gestis et administratis per eosdem, et si, quod absit, praefati officiales antiqui in aliquo reperti fuerint culpabiles, debitores vel obnoxii, per subtractionem librorum vel aliorum bonorum ac alia iuris remedia, ante illam absolutionem, satisfacere et collegium indemne conservare cogantur per rectorem novum: et tunc demum absolvi, nullatenus ad aliquod officium amplius in dicto collegio assumantur.

§ 54. Praeterea, circa librorum in armario seu libraria communi per nos deputandorum utilem, cautam ac solertem curam adhiberi volentes, statuimus et mandamus omnes libros in dicta libraria reponendos, cuiuscumque facultatis seu valoris existant, sub bonis clavibus perpetuis temporibus inclatenari, nec ab inde aliqua occasione vel titulo, etiam ad brevissimum tempus, vel aliquem seu aliquos seu pro aliquibus personis, cuiuscumque conditionis, status vel praeminentiae existant, quocumque colore quaesito, possint inde extrahi seu dischatenari, nisi dumtaxat ligandi vel reparandi causa, aut etiam cum libro utiliori permutandi, et tunc id fiat de consensu rectoris et totius collegii duarum partium ipsius. Proviso quod liber ligatus seu reparatus, vel, ut praemittitur, cum utiliori permutatus, cessante omni dolo, quantocius fieri poterit, reponi debeat sub clavi in loco priori. Contrarium facientes et consentientes, ac scientes et non revelantes, pro prima vice expellantur perpetuo ab ipsius collegii consortio, et nihilominus damnatum, si quod fuerit, per subtractionem omnium bonorum ac alia iuris remedia resarcire teneantur: decernentes etiam quemcumque contractum alienationis de novo libro communi celebratum, praeter casum permutacionis praemissum, nullius esse momenti: statuimus insuper quod ostium librariae duas claves diversas habeat, unam fortem cum forti clavatura, aliam vero condecentem: primam custodiant scholares singuli vicissim per mensem fideliter =

Quolibet anno de rebus collegii conficiendum inventarium.

Quolibet anno a rectore ceterisque officialibus reddenda de administrata ratio.

Culpabilium officialium poena.

De bibliotheca, librorumque custodia

et diligenter, secundum quod rector et collegium eos duxerit deputandos: ad cuius custodientis officium spectet singulis diebus, horis congruis et ordinatis, aperire librariam et claudere, ac semel in die diligenter investigare, et si expediat, referre rectori an circa libros vel eorum clavaturas sit aliquid innovatum, quod reparatione egeat. Clavem autem aliam dissimilem habeant singuli scholares, quibus, temporibus congruis et opportunis, ad librariam libere pateat aditus. Proviso tamen quod nullus forensis illuc ingrediatur, nisi praesentibus uno vel pluribus scholaribus de collegio: quae omnia, ut efficaciter observentur, et ut securior adhibeatur custodia, praecipimus ut scholares omnes, antequam clavem de manibus rectoris suscipiant, in manibus eius, specialiter tactis sacrosanctis Evangelii, iurent de omni indemnitate ac fidei custodia circa librariam et singulos eiusdem libros conservandos adhibenda: mandantes denique sacerdotibus et aliis servitoribus quod, praecipue in scholarium absentia, circa librariam et alia bona domus conservanda diligenter invigilent, ac inhibentes expresse ne rector etiam cum collegio paramenta seu localia dicti collegii possit cuivis personae commodare, vel precario aut alio casu vel titulo tradere, sub poena periurii.

§ 55. Caeterum, nolentes fructum utilem progredi solitum ex facultatibus generosis canonicae scientiae et civilis, propter actus reprobos aut desidiam praesidentis, retardari, quinimo ut, excusso negligentiae somno ac sedula cura interposita, praefati scholares, divina sibi cooperante gratia, valeant suis temporibus optatos fructus producere, ad continuam reformationem collegii praefati, tres visitatores, videlicet episcopum et archidiaconum Bononienses ac antiquiorem doctorem in lectura, non aetate, in iure canonico Bononiae legentem duximus ex nunc dicto collegio perpetuis temporibus deputandos, eos obsecrautes in Domino

quod saltem semel quolibet anno, de mense septembris, aut saepius, si per maiorem partem collegii ipsos contingat evocari, ad ipsum collegium personaliter accedentes, rectoris desidiam, insolentiam, negligentiam seu etiam impotentiam favorabiliter supplere, ac ipsum et scholares discipulos, lascivos et vagabundos, sine strepitu et figura iudicii, iuxta eorum demerita, corrigere, punire et condemnare valeant: nec non singulos scholares, si expediat, semel in anno examinationi subiicere, et indociles ac penitus ad fructum scientiae acquirendum inhabiles, de consensu rectoris et consiliariorum, ne frustra occupetur idoneorum locus, expellere valeant, servata forma in titulo *De expulsione* limitata: et demum, super vita, moribus et regimine quotidiano ipsius domus reformandi, supplendi et alia faciendi, quae pro utilitate, commodo et conservatione dicti collegii, dummodo praesenti nostrae ordinationi non contradicant, plenam concedimus facultatem. Quod si ipsi vel eorum aliquis nollent vel non possent, aliis occupationibus praepediti, huic visitationi intendere, loco episcopi Bononiensis, eius vicarium in spiritualibus; loco archidiaconi, universitatis Ultramontanae, scilicet Gallicae, rectorem; loco doctoris legentis in iure canonico, antiquiorem in iure civili actu legentem, volumus surrogari. Qui quidem pari modo visitare, et absentiam seu voluntatem praemissorum, pro illa vice, fideliter supplere teneantur. Porro mandamus hoc fieri absque expensis et oneribus collegii: proviso tamen quod ipsi visitatores honorabiliter recipiantur, et honorabilis collatio vel prandium, iuxta ritum patriae, ministretur eisdem.

§ 56. Praeterea, ut dictum collegium, ad quod et ipsius incrementum summe afficimus, successivis temporibus de bono in melius prosperetur, speciales protectores seu defensores, videlicet episcopum Ostiensem vice-cancellarium Romanum, ac unum vel duos alios cardinales, si qui

Perpetui visitatores deputantur.

Item protectores et defensores.

sint de genere nostro vel de dioecesi Lemovicensi, successive duximus ipsi collegio deputandos, eos in locum nostrum, nobis, iuxta Dei beneplacitum, de praesenti luce subtractis, quoad collegii protectionem et defensionem, tenore praesentium, perpetuo surrogantes: ac concedentes eisdem, in omnibus et singulis quae ad reformationem et conservationem status ipsius collegii ac singulorum fuerint necessaria, commoda et opportuna successivis temporibus, plenariam potestatem. Attentique rogantes eosdem, et in visceribus misericordiae Iesu Christi obsecrantes quod, iuxta fiduciam et spem plenam quam de ipsis gerimus, post nostrum obitum, ut praemittitur, praefatum collegium et scholares universos, in suis iuribus, iustitiis et negotiorum promotionibus, pietatis intuitu, efficaciter foveant, protegant et manteneant, ac circa protectionem ipsius collegii adeo solerter invigilent et ulterioris caritatis affectibus attendant quod domus ipsa votivis crescat successibus ac feliciter in Domino prosperetur: ut, per hoc et alia pietatis opera, praemium adeo consequantur aeternum.

§ 57. Verum civitatem nostram Bononiensem, in qua praedictum collegium fundatum extitit, favore ac benevolentia speciali volentes prosequi, et, ut eius potestas et antiani et alii cives ipsum collegium protegant, manteneant et defendant, statuimus et etiam ordinamus quod antiani praedicti, qui pro tempore fuerint, de triennio in triennium, pro maiori rememoratione, de mense septembris, possint eligere tres scholares pauperes, dociles, cives Bononienses, in iure canonico studentes, qui eosdem vel alios rectori dicti collegii praesentare, quorum cuilibet rector et thesaurarius dicti collegii quolibet anno tradant et realiter assignent, extra collegium, quinquaginta libras bononienses, medietatem videlicet de mense octobris, et residuum de mense aprilis, nec aliquid commune amplius in collegio vel factis eius habeant. Salvo quod de iura-

A collegio quolibet anno tribus scholaribus Bononiensibus alimenta tradenda.

mento praestando per eos superius est expressum. Qui quidem, si criminosi fuerint vel ad studium inhabiles, revocari valeant, et per dictos antianos alii loco eorum praesentari. Quod si infra quindecim dies eos praesentare neglexerint, episcopus Bononiensis eorum desidiam seu negligentiam de Bononiensibus supplere possit pro illa vice: pari autem numero, eis discordantibus, rector et consiliarii eiusdem collegii magis proventus recipere, vel, caeteris paribus, gratificare possint quibus maluerint, ultra (1) fraude adhibita.

§ 58. Denique cum spem firmam habeamus, quod, nobis in Domino quiescentibus, huiusmodi in vinea Domini sic plantata novi continuo palmites oriantur, qui uberes fructus et utiles toti orbi producant, per quos, Deo propitio, militans Ecclesia decorari poterit et insigniri, ac etiam reipublicae multa commoda provenire; ideoque nostros successores Romanos Pontifices ac collegium cardinalium Romanae Ecclesiae, praecipue legatos de latere in partibus illis vices Romani Pontificis gerentes, nec non omnes praelatos, barones, nobiles et quoscumque officiales Ecclesiae, qui pro tempore erunt inibi degentes, ac etiam universitatem Studii Bononien. in aspersione pretiosi Sanguinis nostri Salvatoris obsecramus, quatenus collegium praelibatum et singulas personas ipsius ac ipsorum iura, redditus et bona velint pro Dei reverentia et honore ac remissione suorum peccatorum habere propitius cum commenda, ipsamque suis auxiliis, favoribus et praesidiis confovere. Scholares quoque et sacerdotes ipsius collegii attente rogamus, ac paternis affectibus exhortamur, quod in timore Dei vitae et conversationis bonae firmum faciant fundamentum: sint constantes in studio, lectionibus assidui; et in proficiendi desiderio semper ardentes, ac lux lucernae in bonis operibus resplendentes, ut sic qui fructum et gradum sui laboris ex-

Romanis Pontific. et S. R. E. cardinalibus ipsum collegium commendat.

Scholaresque ipsos ad studia litterarum spiritu, etque profectus excitat.

(1) Leg. f. nulla.

pectant, prius discant, quod doceant: sint continencia pudici, conversatione pacifici, dulces alloquiis, religiosi moribus, gestu graves; sint etiam caritate, dilectione et humilitate, si exaltari velint a Domino, inter se coninneti: et qui maior est inter eos, evangelici persuasionis consilii se reputet minimum: sit denique in visu eorum simplicitas, in auditu humilitas, claritas in intellectu, benignitas in vultu, sanctitas in mente, caritas in corde, ut sic vita proficientes pariter et doctrina, dignis attollantur honoribus in hac via, et mercedem a Domino repromissam consequantur in patria beatorum.

Clausulae.

§ 59. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum constitutionis, ordinationis, associationis, donationis, statuti, deputationis, rogationis, subrogationis, reservationis, obsecrationis et exhortationis infringere etc.

Datum Avinioni, quinto decimo kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 18 decembris 1372, pont. anno II.

XI.

Humiliatorum Ordinis praepositos, quamvis ab Apostolica Sede de praeposituris provisos, correctioni et obedientiae Magistri generalis eiusdem Ordinis subiectos fore declarat.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae faciendi decreti. — 2. Decretum (de quo in rubrica). — 3. Clausulae.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Christoforo magistro generali Ordinis Humiliatorum, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Apostolicae servitutis nobis iniunctae desuper officium mentem nostram incitat et inducit, ut circa ea, quae pro statu prospero personarum sub religionis habitu

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

vacantium studio pie vitae, ad perseverantiam divini servitii opportuna fore conspicimus, operosis studiis intendamus.

§ 1. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte tua petitio continebat, quod licet omnes et singuli praepositi praepositarum dicti Ordinis magistro generali ipsius Ordinis pro tempore existen. tam ex institutionibus eiusdem Ordinis per Sedem Apostolicam approbatis, quam etiam de antiqua et approbata et hactenus pacifice observata consuetudine subesse noscantur et ad observantiam regularis disciplinae sint astricti; tamen nonnulli ex eisdem praepositis ex eo quod ipsi praepositorum, quas obtinent, a Sede Apostolica se asserunt impetrasse, a correctione et obedientia tua se subtrahere conantes, praetendunt se tibi in aliquo non subesse, nec teneri ad observantiam regularem in magnum eiusdem religionis opprobrium, et contemptum ecclesiasticae disciplinae: propter quod in ipso Ordine magnum generatur scandalum, et maiora exoriri exinde verisimiliter formidantur.

Causae faciendi decreti.

§ 2. Quare pro parte tua nobis extitit humiliter supplicatum, ut providere tibi super hoc de opportuno remedio dignareremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, volumus et apostolica auctoritate statuimus et etiam ordinamus, quod praepositi dicti Ordinis, qui sunt et erunt pro tempore, perinde subiecti et ad observantiam regularis disciplinae astricti existant, ac si eos per magistrum generalem dicti Ordinis pro tempore existentem seu eius auctoritate provivum seu electiones de ipsis factae eius auctoritate confirmatae extitissent.

Decretum (de quo in rubrica).

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae ordinationis, concessionis et voluntatis infringere etc.

Clausulae.

Datum Avinioni, nonis ianuarii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 5 ianuarii 1373, pont. anno III.

XII.

Exemptio Ordinis fratrum B. Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum a solutione decimarum, de proventus et redditibus ecclesiasticis, per Sedem Apostolicam regibus et principibus, vel aliis, concessarum et concedendarum.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae exemptionis concedendae. — 2. Exemptio (de qua in rubrica). — Clausulae.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis magistro generali et fratribus B. Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum, Ordinis S. Augustini, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Dum salubria laborum vestrorum studia, quibus vacatis assidue pro redemptione Christi fidelium, qui ab inimicis fidei orthodoxae miserabili captivitate detinentur, necnon multiplicia expensarum onera quae pro redemptione huiusmodi continue supportatis, diligenter attendimus, dignum reputamus et congruum, ut vos et loca vestra specialibus favore et gratia prosequamur.

Causae exemptionis concedendae.

§ 1. Exhibita siquidem nobis pro parte vestra petitio continebat, quod licet omnes fructus, redditus et proventus beneficiorum, domorum et aliorum locorum vestrorum, una cum elemosynis, quae vobis a Christi fidelibus largiuntur (victu et vestitu vestris dumtaxat deductis), in redemptionem fidelium christianorum, qui per inimicos eiusdem fidei captivi detinentur, converti debeant et etiam convertantur, tamen cum decimas reddituum et proventuum ecclesiasticorum regibus et aliis principibus concessas, levare seu exigi contingit, collectores decimarum huiusmodi vos ad solutionem seu praestationem decimarum ipsarum compellunt. Quare pro parte vestra nobis extiit humiliter supplicatum, ut cum hospitalis Sancti Iohannis Hierosolymitani,

Bull. Rom. Vol. IV.

74

de Calatrava et de Montesia domorum magistri et fratres a solutione seu praestatione decimarum ipsarum exempti sint penitus et immunes, vos, ut circa redemptionem captivorum ipsorum melius et liberius insistere valeatis, a praestatione seu solutione decimarum earumdem eximere de benignitate apostolica dignamur.

§ 2. Nos igitur volentes vobis super hoc paterna sollicitudine providere, huiusmodi supplicationibus inclinati, quod vos de vestris introitibus ac beneficiorum, domorum et aliorum locorum ipsorum fructibus, redditibus seu proventus praedictis decimam huiusmodi, cum ipsam quibuscumque regibus seu principibus aut aliis quibuscumque per Sedem Apostolicam concedi contigerit in futurum, solvere seu praestare aut in ea cum aliis personis ecclesiasticis contriungere minime teneamini, neque ad id a quoquam compelli possitis per literas apostolicas, sub quacumque forma vel expressione verborum concedendas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto et Ordine ac domibus vestris huiusmodi mentionem, devotioni vestrae auctoritate apostolica, de speciali gratia, tenore praesentium indulgemus, decernentes suspensionis, interdicti ac excommunicationis sententias, si quas contra vos vel aliquem vestrum, aut domus seu alia loca vestra praedicta, per quoscumque, occasione praemissa, ferri contigerit seu etiam promulgari, irritas et inanes. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum concessionum, constitutionum et inhibitionum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Exemptio (de qua in rubrica).

Clausulae.

Datum Avenione xvi kalendas iunii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 17 maii 1373, pontif. anno iii.

XIII.

Declaratio et limitatio auctoritatis et facultatum cardinalis pro tempore protectoris fratrum Ordinis Minorum Sancti Francisci (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Regularium Ordinum encomium. — 2. Et praecipue Ordinis Minorum. — 3. In ipsa regula mandatur, ut fratres aliquem S. R. E. cardinalem in protectorem Ordinis petant. — Iste Ordo a Rom. Ecclesia semper cardinales protectores obtinuit. — 4. Iis vero suam potestatem nimium extendentibus. — 5. Interdicitur quidquam immolare de statutis in capitulis generalibus, provincialibus, etc. — 6. Officiales Ordinis instituere aut deponere: — 7. Quemquam ad gradum aut lecturam promovere, et promotum revocare: — 8. De loco movere: — 9, 10, 11, 12. Delinquentes punire vel absolvere, etc. — 13. Qua puniendi poena fratres quidquam ex allatis a protectoribus obtinentes. — 14. Adhortatio ad ipsos protectores.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Prooemium. Cunctos Christi fideles super quibus curam ex debito officii Summi Pontificis gerere obligamur, per praesidentes eisdem sic caritative sicutque provide ac iuste cupimus gubernari, quod illi in viam mandatorum Domini dirigantur, et hi ex merito praesidialis sollicitudinis, uberius supernae remunerationis praemium nanciscantur.

Regularium Ordinum encomium.

§ 1. Sed nos nimirum in illis desideramus ardentius et affectuosiori studio procuramus, quorum alii a mundanis abstracti, et gravibus poenitentibus dediti, caelestibus inhiant, et ad illa per contemplationis pennas suavius et altius elevantur ut aquilae, et cum Maria parte optima perfruuntur; alii vero sanctam solitudinem Marthae sectantes, celebrationi di-

(1) Aliorum Ordinum protectores maiores his facultates non habent. Has ergo ponere satis esse arbitratus sum, ut caeteris Regularibus usui esse possint. *Cherubin.*

vinorum vacant solertius; alii discunt et docent Dei scientiam, et alii plebem instruant in eadem, alique ferventioris spiritus ardore succensi, non timentes, sed amantes barbaras nationes, ad illarum conversionem pergunt intrepidi, ut valeant ad dominicam aream multos afferre manipulos, et de talentis eis creditis hanc Domino reddere rationem.

§ 2. Hi profecto sunt fratres Minorum Ordinis in Dei Ecclesia multiplicibus splendoribus radiantes, quorum sonus praedicationis et sanctitatis opera, praeter ceteris religionum professoribus, usque ad extremum terrae noseitur exivisse. Hi sunt, quos Deus numero multiplicavit et meritis, quibusque sicut et aliis bene currentibus in stadio militantis Ecclesiae aeternum bravium, quod certatim apprehendere satagunt, elargitur. Et propterea nos de ipsis digne curam vigilem gerimus, ut eos in his sanctis operibus nil impediatur, nil perturbet, sed ipsi opportuna quietis dulcedine potiantur.

§ 3. Sane cum in Beati Francisci regula, cuius iidem fratres existunt, haec verba contineantur expresse, videlicet: Per obedientiam ad haec iniungo ministris ut petant a domino Papa unum de sanctae Ecclesiae cardinalibus, qui sit gubernator, protector et corrector istius fraternitatis, ut semper subditi et subiecti pedibus eiusdem Sanctae Romanae Ecclesiae, stabiles in fide catholica, paupertatem et humilitatem et sanctum Evangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, observemus. Item fratres existentes pro tempore, huiusmodi protectores dictae Romanae Ecclesiae cardinales successivis temporibus petierunt a Sede Apostolica, et etiam habuerunt.

§ 4. Sed aliqui eorundem protectorum putantes forte, bene et licite, a certis temporibus citra, suam potestatem nimium extendisse dicuntur in pluribus, ex quibus in ipso Ordine gravia perturbationes et scandala sunt exorta.

Et praecipue Ordinis Minorum,

In ipsa regula mandatur, ut fratres aliquem S. R. E. cardinalem in protectorem Ordinis petant.

Iste Ordo a Rom. Ecclesia semper cardinales protectores obtinuit.

Iis vero suam potestatem nimium extendentibus.

Interdicitur quidquam immutare de statutis in capitulis generalibus, provincialibus, etc.:

§ 5. Nos igitur, ut idem ordo in sua primaeva quiete remaneat, de virtute in virtutem eat assidue, et quibuslibet amotis praepediis, eradicatisque spinis et tribulis, fructum non solum consuetum, sed etiam uberiori afferat, ad radicale submotionemurbationum et scandalorum huiusmodi iam exortorum, et ne oriantur in posterum, providere. ac eiusdem ordinis protectoribus, qui erunt pro tempore (cum nullus sit ad praesens ordinis praefati protector) transgressionis suae potestatis occasionem tollere efficaciter remedio cupientes, auctoritate apostolica, eisdem protectoribus districtius inhibemus, ne praesument quaecumque ordinata, statuta sive disposita, aut ordinata, statuenda seu disponenda per generalia vel provincialia aut custodialia capitula infringere, reprobare, corrigere, suspendere, super ipsis, seu contra ea vel eorum aliquid quomodolibet immutare, nisi contra praemissos articulos in praefata regula, ut praefertur, vel aliquid ipsorum existeret manifeste.

Officiales Ordinis instituere aut deponere:

§ 6. Aut quemcumque praelatum seu officialem dicti ordinis seu alicuius loci eiusdem, quocumque nomine nuncupetur, ponere seu instituere, aut deponere, destituere seu privare aut a suo officio suspendere seu impedire super eius libero exercitio quovis modo.

Quomquam ad gradum aut lecturam promovere, et promotum revocare:

§ 7. Aut aliquem fratrem Ordinis antedicti ad lectoratum aut quaecumque lecturam seu studium vel gradum promovere, aut promotos ab eis removere seu etiam revocare.

De loco movere:

§ 8. Aut de loco ad locum mittere aut mutare, sive alicui fratrum eorumdem eundi ad quodcumque monasterium vel locum alium aut dominium vel aliquam personam licentiam impertiri.

Delinquentes punire vel absolvere, etc.:

§ 9. Et ne insuper in quemvis singularem fratrem memorati Ordinis, de quocumque crimine vel delicto punire, vel a poena seu poenitentia liberare aut eam minuire, augere vel immutare.

§ 10. Aut etiam alicui fratri locum, cameram, cellam, libros vel alias res di-

cti Ordinis concedere vel eius usui deputare.

§ 11. Aut quaecumque per praelatos eiusdem Ordinis aut alios deputata quomodolibet amovere.

§ 12. Nec etiam de rebus aut correctione fratrum dicti Ordinis (nisi in casibus praemissis contentis in praefata regula seu eorum aliquo) se aliquatenus intrmittere quovis modo, ita quod dictus Ordo seu fratres eiusdem Ordinis in nullo subsint futuris protectoribus nisi dumtaxat in casu quo ipsorum fratrum communitas vel generale capitulum, quod absit, a praedictis articulis vel eorum aliquo deviant. Alioquin, si secus fecerint, id decernimus irritum et inane.

§ 13. Et nihilominus fratres, qui contra huiusmodi inhibitionem nostram quicquam impetrabunt, seu post inhibitionem huiusmodi utentur etiam per alios impetratis, puniantur illis poenis, quibus essent pro gravibus culpis secundum statuta dicti Ordinis puniendi, et sint nihilominus actibus privati legitimis, et a suis, si qua habent, suspensi officii ipso facto.

§ 14. Cacterum nos eosdem futuros protectores hortamur attentius, quod per facti efficaciam sic nominis sui officii procurrent effectum, quod Ordo ipse per eos non laedatur in aliquo, sed potius ab adversis (si quando forsitan imminerunt) suo opportuno defensionis clypeo protegatur, et a noxiis praeservetur. Sic acturi proinde et aequitatis ac modestiae limites servaturi, ut non trahatur ad noxam, quod provisum extitit ad salutem; sed ex caritativis gestis eorum Ordo praefatus quietem et consolationem percipiat, et protectores magnum apud Deum praemium sortiantur, et super contrario non oporteat dictae Sedis providentiam aliud remedium adhibere. Nulli ergo, etc.

Datum apud Pontem Sorgiae Avenionensis dioecesis, sexto kal. iunii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 27 maii 1373, pontif. anno III.

Qua puniendi poena fratres quicquam ex allatis a protectoribus obtinentes.

Adhortatio ad ipsos protectores.

XIV.

Quod officiales Status Ecclesiastici neminem cogant ad gravum, ligna et similia, absque solutione iusti pretii, sibi deferendum.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Constitutio (*de qua in rubrica*). — 2. Obstantium derogatio. — 3. Poenae inobedientium.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Relevationi iniustorum gravaminum nostrorum subditorum, praesertim pauperum, providere pietatis studiis cupientes.

§ 1. Universis et singulis Apostolicae Sedis legatis ac vicariis gubernatoribus nostris, et successorum nostrorum Romanorum Pontificum, etiam si sint Romanae Ecclesiae cardinales, thesaurarii et rectoribus generalibus, necnon rectoribus et marescallis, ac potestatibus, capitaneis, depositariis, iudicibus, castellanis et aliis quibuscumque officialibus nostris et eiusdem Ecclesiae, quocumque nomine nuncupentur, praesentibus et futuris, in civitatibus Bononiae et Perusii, earumque communitatibus et districtibus, necnon Romandiolae, Marchiae Anconae, ducatus Spoletani, Patrimonii Beati Petri in Tuscia, Campaniae, Maritimae et Massae Trabariae provinciarum et aliis civitatibus, terris et locis dictae Ecclesiae immediate subiectis (quorum nomina haberi volumus praesentibus pro expressis), tenore praesentium districtius inhibemus, ne frumentum et alia blada, vinum, ligna, foenum, paleas aut res alias ad ipsorum, seu officialium, familiarium et hospitiorum suorum vel aliorum quorumcumque usum spectantia, per cives et incolas dictarum civitatum, communitatum, districtuum, provinciarum, terrarum et locorum, seu per ipsorum civium et incolarum navigia, currus aut animalia, gratis, sine iusto et integro navio et praemio statim solvendo, deferri faciant seu compellant.

§ 2. Non obstantibus statutis, constitutionibus, mandatis et consuetudinibus contrariis quibuscumque, quae per praesentes revocamus, cassamus et viribus vacuumus.

§ 3. Nos enim, omnia et singula praecipita, damna, mulctas, condemnationes et alias poenas, si quae contra nostram huiusmodi inhibitionem, sint vel in posterum fuerint attentata, ex nunc decernimus irrita, et nullius penitus existere firmitatis. Et nihilominus omnes et singuli, qui contra nostram praedictam inhibitionem, sive ex sua temeritate, sive ex alieno mandato venire praesumpserint, cuiuscumque dignitatis, status, ordinis, conditionis existant, etiam si pontificali aut alia quavis fulgeant dignitate, praeter dictae Ecclesiae cardinales, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, et duplum eius, quod pro praedictis solvere debuerint, illis quos super praemissis gravaverint, restituere teneantur, nulla in hac parte remissione, directe vel indirecte facienda, eis aliquatenus valitura. Qua quidem sententia (cuius absolutionem Sedi Apostolicae specialiter reservamus) nullus possit absolvi, nisi satisfactio et duplum huiusmodi realiter fuerit primitus persoluta. Nulli ergo, etc.

Datum apud Pontem Sorgiae, Avenionensis dioecesis, decimo septimo kalendas iulii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 15 iunii 1373, pontif. anno III.

XV.

De scriptura literarum apostolicarum per scriptores iuxta distributionem secretariorum cito facienda, et inobedientium poena (1).

SUMMARIUM

1. Scriptura literarum apostolicarum cito facienda. — 2. Poena inobedientium. — 3. Clausulae.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Obstantium derogatio.

Poenae inobedientium.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

S riptura literarum apostolicarum cito faciendā.

§ 1. Statutum per felicis recordationis Urbanum Papam quintum, praedecessorem nostrum, editum super scribendis apostolicis literis per scriptores literarum ipsarum existentes pro tempore, ex certis rationabilibus causis, modificantes, et poenas in eo appositas, cum periculosae forent nimium, penitus amoventes, universis et singulis scriptoribus earundem literarum auctoritate apostolica praesentium tenore mandamus, quod literas de Curia et alias de nostro vel successorum nostrorum Romanorum Pontificum mandato gratis scribendas, quae per nostros seu eorundem successorum secretarios aut rescribendarium, qui pro tempore fuerit, distributionem eisdem fideliter infra competentem terminum eis per aliquem ex eisdem secretariis vel eundem rescribendarium assignandum, cessante impedimento legitimo, quod secretariis distribuentibus minutas statim notificare debeant de bona litera; scribere vel per se vel per substitutos suos scribi, si eis concessum fuerit, quod per substitutos scribi faciant, non postponant, et postquam illas scripserint, ipsas mittant secretariis, qui minutas fecerint, nec expectent, quod super hoc ab aliquo requirantur.

Poenā inobedientium.

§ 2. Alioquin contrafacientes emolumento officii scriptoriae per unum mensem absque remissione qualibet, quae per nos vel successores eosdem possit fieri, sint suspensi: et in hoc eiusdem rescribendarii, qui referentibus secretariis super hoc credere debeat, conscientiam oeramus.

Clausulae.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis infringere, etc.

Datum apud Villam Novam Avenionensis dioecesis undecimo kalendas augusti, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 22 iulii 1373, pontif. anno m.

XVI.

Religiosi cuiuscumque Ordinis, etiam Mendicantium, quamvis Sedis Apostolicae sint cappellani, eorum superioribus subiecti remaneant.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae ferendae legis. — 2. Declaratio (de qua in rubrica). — 3. Obstantium derogatio.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Per Romani Pontificis providentiam circumspectam, sic Sedis Apostolicae privilegia et indulta moderari dignoscuntur, quod in eis materia malignandi nulli detur, ac personae, quae sub religione vacare debent studio piae vitae, a bono obedientiae et perseverantia divini servitii nullatenus retrahantur.

Exordium.

§ 1. Sane nuper ad nostrum relatione fide digna pervenit auditum, quod nonnulli religiosi, etiam Mendicantes, qui in cappellanos Sedis Apostolicae se recipi procurarunt, propterea bonum obedientiae et correctionem recusantes, per mundum, per plurimum sine suorum superiorum licentia, saepius evagando discurrunt, et quandoque ad Romanam Curiam accedunt, asserentes sine suorum superiorum licentia se hoc facere posse.

Causae ferendae legis.

§ 2. Nos igitur in praemissis, prout ex debito tenemur pastoralis officii, salubriter providere cupientes, auctoritate apostolica tenore praesentium statuimus, volumus et etiam ordinamus, quod omnes et singuli religiosi quorumcumque Ordinum, etiam Mendicantium, dictae Sedis cappellani qui sint et in antea erunt, perinde eorum superioribus et correctoribus ipsorum in omnibus et per omnia sint subiecti, ac si praedictae Sedis cappellani non essent.

Declaratio de qua in rubrica.

§ 3. Non obstantibus exceptionibus seu exemptionibus et aliis quibuscumque privilegiis, indulgentiis, gratiis, literis apostolicis cappellanis dictae Sedis et alias

Obstantium derogatio.

communiter vel divisim, sub quacumque forma et expressione verborum, a dicta Sede concessis et in posterum concedendis, etiam si de illis plena et expressa mentio de verbo ad verbum in praesentibus sit habenda, quae quoad hoc alieni in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, etc. nostrae constitutionis, voluntatis et ordinationis infringere, etc.

Datum Avinioni, quinto idus novembris, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 9 novembris 1373, pont. anno III.

XVII.

Quod Ecclesiarum praelati seu locorum Ordinarii occasione praesentationum et institutionum per magistrum et fratres S. Iohannis Hierosolymitani de personis idoneis ad beneficia curam animarum habentia factarum ab eisdem nil penitus exigant vel audeant extorquere (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Praesentati (de quibus in rubrica) ab episcopis gravati. — 2. Sanctio ad eorumdem indemnitate. — 3. Clausulae.

**Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Exordium. Iustis petentium votis, illis praesertim, per quae religiosa et alia pia loca ac personae degentes in eis a gravaminibus releventur, libenter animus, illaque favore prosequimur opportuno.

Praesentati, de quibus in rubrica, ab episcopis gravati.

§ 1. Exhibita siquidem nobis pro parte dilectorum filiorum magistri et fratrum hospitalis Sancti Iohannis Ierosolymitani petitio continebat, quod licet eis a Sede Apostolica indultum existat, ut ipsi fratres presbyteros hospitalis eiusdem vel saeculares clericos ad regimen parochialium Ecclesiarum idoneos ad huiusmodi parochiales Ecclesias, quae ad ipsorum praesentationem pertinent, cum vacant,

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

locorum dioecesanis seu aliis ordinariis pro vicariis perpetuis inibi instituendis, valeant praesentare; ipsique dioecesan. et ordinarii presbyteros et clericos ipsos, sic eis per eisdem magistrum et fratres legitime praesentatos, in vicariis perpetuis ipsarum Ecclesiarum sine difficultate qualibet instituere et investire teneantur; tamen iidem dioecesani dictos presbyteros et alios clericos idoneos cum eis ad easdem parochiales Ecclesias, cum vacant, per ipsos magistrum et fratres praesentantur, absque magnis pecuniarum quantitatibus sine causa rationabili instituere et investire differunt, et etiam contradicunt in animarum periculum, divini cultus diminutionem, ac magistri et fratrum praedictorum praediudicium et gravamen; quare pro parte magistri et fratrum eorumdem nobis extitit humiliter supplicatum, ut providere eis super hoc de opportuno remedio dignaremur.

§ 2. Nos cupientes in praemissis patientia sollicitudine providere, huiusmodi supplicationibus inclinati, universis et singulis locorum ordinariis, qui sunt et erunt pro tempore, auctoritate apostolica praecipiendo mandamus, quatenus huiusmodi fratres, presbyteros et alios clericos, quos per ipsum magistrum et fratres ad easdem parochiales Ecclesias, quae ad ipsorum praesentationem pertinent, ut praefertur, eis contigerit legitime praesentari, dummodo iidem presbyteri et clerici ad regimen Ecclesiarum ipsarum fuerint idonei, in perpetuos vicarios Ecclesiarum earumdem, ad quas praesentati fuerint, ut praefertur, libere absque morae dispendio instituere et investire procurent: districtius inhibentes eisdem dioecesanis et ordinariis, ne deinceps ab eisdem magistro et fratribus ac presbyteris seu clericis eis taliter praesentandis, seu aliis quibuscumque personis, occasione institutionum seu investiturarum huiusmodi quocumque colore seu modo quaesito, aliquid exigere seu extorquere praesument.

Sanctio ad eorumdem indemnitate.

Clausulae. § 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis infringere etc.

Datum Avinionis, kalendis martii, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 1 martii 1374, pontif. anno iv.

XVIII.

De auctoritate et facultatibus munereque magistri generalis et aliorum praelatorum fratrum Praedicatorum Ordinis S. Dominici, gratiisque et privilegiis eiusdem Ordinis.

SUMMARIUM

Proœmium. — 1. Causae huius constitutionis. — 2. Magister generalis statim ac fuerit electus, Ordinis regimen assumit. — 3. Eius amotio ad definitores Ordinis spectat. — 4. Lectores ubique absque licentia doceant. — 5. In iis quae instituta Ordinis respiciunt ordinarii locorum se non immisceant. — 6. De priorum confirmatione. — 7. Vocalibus longe absentibus tempus non currit. — 8. Fratres absque examine ad ordines promovendi. — 9. De oratoriis. — 10. Tempore interdicti sacris possunt operari. — 11. Facultas praelatorum absolvendi fratres: — 12. Et fratrum ipsos absolvendi praelatos: — 13. Ac praelatorum absolvendi in ipsum Ordinem cooptandos. — 14. A nonnullis exempti declarantur fratres. — 15. Praelati Ordinis revocant fratres extra eum morantes. — 16. Idem demissis ad praedicandum, inquisitoribus, etc. — 17. Professi recedentes ab Ordine absque licentia coercentur una cum eos retinentibus: — 18. Item licentiatii si ad strictiorem Ordinem non transierint: — 19. Item apostatae ab Ordine. — 20. Eiecti vel egressi ab Ordine non praedicent, nec in aliis Ordinibus recipiantur. — 21. Habitus similis aliis interdictus. — 22. Ordo Praedicatorum a decimis exemptus. — 23. De bonis Ordinem profitentium. — 24. Sepultura in locis Ordinis cuique libera. — 25. Caetera defunctis per ipsos Ordinis fratres praestanda. — 26. De confessionibus faciendis. — 27. Libertates nonnullae Ordini conceduntur. — 28. Exemptio a quacunque so-

lutione vel onere. — 29. De translatione honorum et domibus dimittendis. — 30. Exemptio a subventione legatorum, etc. — 31. Exemptio a iudiciis ordinariorum. — 32. Attentata in contrarium irritantur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis magistro, prioribus et fratribus universis Ordinis Praedicatorum, salutem et apostolicam benedictionem.

Virtute conspicuos sacri vestri Ordinis professores, qui contemplationi caelestium ferventer invigilant, et pie vitae studio sine intermissione desudant, decet per apostolicae circumspectionis auxilium sic provide dirigi et solite confoveri, ut, aliquis praetextu calumniae, nullum internae pacis excidium nullumque religiosi status perferant detrimentum, sed in his robor et vigorem habeant, per quae circum cultum divini Nominis devotis et quietis mentibus invalescant.

§ 1. Hinc est quod cum, sicut nobis exponere curavistis, tu, fili magister, et praedecessores tui, iuxta eiusdem Ordinis consuetudinem observatam hactenus, ac a Sede Apostolica toleratam, statim postquam electi secundum praedicti constitutiones Ordinis extitistis, fratrum ipsius curam gesseritis, magisterii officium plene ac libere in omnibus exercentes, iidemque fratres vobis devote ac humiliter obedi- rint et intenderint reverenter, ac in eodem Ordine sit statutum, ut magister ipsius, qui pro tempore fuerit, a magisterii officio amoveri valeat a definitore capituli generalis;

§ 2. Nos volentes ambiguitatis scrupulum in hac parte de vestris cordibus amputare, ac Ordinem ipsum praefatae Sedi immediate subiectum, a Sede approbatum eadem, honestate floridum, praeclarum scientia et virtute fecundum, privilegio apostolicae gratiae attollere singulari, vestris supplicationibus inclinati, devotioni vestrae ad instar felicitis recordationis Bonifacii VIII et Benedicti XI Roman. Pontific., praedecessorum nostrorum, ut successores tui, fili magister, qui

Proœmium.

Causae huius constitutionis.

Magister generalis statim ac fuerit electus, Ordinis regimen assumit

erunt pro tempore, statim postquam electi secundum constitutiones fuerint supradictas, eo ipso veri eiusdem Ordinis magistri effecti, curam animarum fratrum ipsius Ordinis plene habeant et libere gerant, ipsosque fratres auctoritate propria ligare ac solvere, necnon in eodem Ordine agere valeant, quae ipsi et praefati Ordinis difinitores, iuxta praedictas constitutiones, eisdem Ordini et fratribus secundum Deum viderint expedire, aliasque possint officium magisterii licite in omnibus exercere, iisdemque fratres tibi magistro et successoribus tuis devote et humiliter obediant et intendant;

§ 3. Et praefati successores et tu, magister, a definitores capituli generalis Ordinis ipsius, secundum Ordinis constitutiones eiusdem, absolvi et amoveri possitis, auctoritate apostolica indulgemus; ratum habentes et firmum quicquid super praemissis per te, magister, dictosque praedecessores, fratres et definitores factum et observatum est hactenus, concessa tibi exequendi magisterii officium, quoad praemissa omnia et alia, libera facultate.

§ 4. Fratres autem de Ordine vestro, quos secundum constitutiones ipsius Ordinis conventibus vestris deputandos duxeritis in lectores, sine alterius cuiuscumque licentia, libere in domibus praedicti Ordinis legere et docere valeant in theologia facultate, illis locis exceptis, in quibus viget Studium generale ac etiam quilibet in facultate ipsa docturus, ut magister incipere solemniter consuevit.

§ 5. Et licet episcopus et dioecesanis debeat et devotam obedientiam impendat, nolumus tamen, quod circa instituta, et praecipue super institutione et destitutione priorum eiusdem Ordinis, ex hoc praedictum aliquod incurrat.

§ 6. Quando vero in aliquo capitulo vel conventu vestri Ordinis, de provinciali vel conventuali priore occurrerit electio facienda, si ex aliqua causa factam electionem a fratribus eiusdem Ordinis, quo-

rum interest, non contingat forsitan confirmari, superior ad quem confirmatio electionis huiusmodi pertinet, aliquem de illis fratribus, quos ipsi electores vel maior pars eorum per litteras suas ab eo petierint, quando ad ipsum pro electi confirmatione transmittunt, eis de nostra licentia concedere valeant priorem.

§ 7. In electionibus quoque eorundem magistri et priorum provincialium ipsius Ordinis, fratribus, qui debent electionem huiusmodi celebrare (cum eos frequenter de remotis partibus oporteat convenire), tempus super hoc statutum a iure non currat, nec ipsi in hac parte iuris regulis coarctentur.

§ 8. Et quia eiusdem Ordinis fratres de locis ad loca ipsius Ordinis saepius transmittuntur, propter quod stabilem et perpetuam in certis et determinatis eiusdem Ordinis domibus non faciunt mansionem, quia etiam bonos et idoneos ac probatos a vobis fratres facitis ad Ordines promoveri, liceat vobis ordinandos fratres eiusdem Ordinis, quibuscumque malueritis catholicis pontificibus, communionem et gratiam Apostolicae Sedis habentibus, praesentare, ipsisque pontificibus praesentatos a vobis fratres, sine qualibet examinatione per eosdem pontifices facienda, et absque omni promissione vel obligatione ipsorum ordinandorum fratrum, ad Ordines promovere.

§ 9. In locis autem in quibus degitis, liceat vobis habere oratoria, in quibus cum altari portatili possitis missarum solemnium et alia divina officia celebrare ac etiam recipere ecclesiastica sacramenta.

§ 10. Cum generale interdictum fuerit, in Ecclesiis et oratoriis vestris et aliis quibuscumque, cum ad loca perveneritis ecclesiastico supposita interdicto, clausis ianuis, interdictis et excommunicatis exclusis, non pulsatis campanis et submissa voce, liceat vobis celebrare divina et eccle-

Vocalibus longe absentibus tempus non currit.

Fratres absque examine ad ordines promovendi (1).

De oratoriis.

Tempore interdicti saceris possunt operari (2).

Eius amotio ad definitores Ordinis spectat.

Lectores ubique absque licentia docent.

In iis que instituta Ordinis respiciunt ordinariolorum se non amittent.

De priorum confirmatione.

(1) Hoc revocavit Concilium Trident., sess. 7, c. 11, et sess. 21, c. 12. (2) Attende Concil. Trident., sess. 23, c. 12.

clesiastica recipere sacramenta, dummodo causam non dederitis interdicto, nec contingat id vobis specialiter interdicti, nec Ecclesiae vel oratoria ipsa fuerint specialiter interdicta. his vero, qui in vestris morantur obsequiis, cuncta libere ministrare possitis ecclesiastica sacramenta, et ipsos, cum decedunt, in vestris oratoriis sepelire. Si quando autem in terras, in quibus residetis, vel earum personas, excommunicationis seu interdicti sententias contigerit promulgari, pueri vestris servitiis deputati, negotiorumque vestrorum procuratores et operarii, qui in vestris locis eorum operibus personaliter continue insisterint, huiusmodi sententiis obnoxii minime habeantur, ibique possint audire divina, iuxta formam, quae locis ipsis eo casu a Sede Apostolica est concessa, nisi eisdem causam dederint, vel excommunicari specialiter seu interdicti contingat eosdem. Et quia vos extremam patientes pro Christi nomine paupertatem, exhortationis pio studio, honos ad posteriora dirigitis, et errantes in rectitudinis sentiam laudabiliter revocatis, concedimus, ut in excommunicatorum terris libere commorari et ab eis, tunc etiam quando vos vel ipsos transire contigerit, necessaria vitae deponere ac recipere valeatis.

§ 14. Magister quoque et singuli priores, provinciales et conventuales ac vices eorum gerentes in provinciis et conventibus ac locis sibi commissis pro dictis fratribus constitutis ibidem, necnon et fratribus aliis eiusdem Ordinis, interdum ad eos declinantibus undecumque, absolutione et dispensatione indigentibus, sive priusquam intraverint Ordinem, sive post, in casibus excesserint, pro quibus excommunicationis vel interdicti aut suspensionis incurrerint sententias a iure vel a iudice generaliter promulgatas, et huiusmodi sententiis innodati aut in locis suppositis ecclesiastico interdicto divina officia celebrantes vel suscipientes ordines sic ligati notam irregularitatis incur-

rerint, absolutionis et dispensationis beneficium valeant impartiri, nisi adeo gravis fuerit et enormis excessus, quod sint ad eandem Sedem merito destinandi.

§ 12. Fratres etiam vestri quos pro tempore, vos magister et priores, tam provinciales, quam conventuales, necnon et vices vestras gerentes, in proprios habueritis confessores, absolutionis et dispensationis beneficium vobis (cum expedierit) valeant impartiri iuxta formam concessionis super absolutione et dispensatione fratrum eiusdem Ordinis superius vobis factae.

§ 13. Ad haec, volentibus vestro aggregari collegio, qui suspensionis aut interdicti vel excommunicationis sententiis a iure vel a iudice promulgatis, generaliter sunt ligati, absolutionis beneficium (observata forma canonica) impartiri, ipsosque in fratres recipere, ac eos, qui post assumptum habitum vel professionem emissam, recolnerint se talibus in saeculo fuisse sententiis innodatos, secundum formam ipsam, vos magister et singuli priores, provinciales et conventuales, ac vices vestras gerentes, valeatis absolvere, et cum irregularibus dispensare, si forsitan talibus innodati sententiis vel in locis interdicto suppositis, divina praesumpserint officia celebrare vel ordines susceperint, ita tamen, quod si aliqui ex huiusmodi eisdem sententiis propter debitum sint adstricti, satisfaciant ut tenentur. Caeterum vestra discretio cante provideat, ut Apostolicae Sedis, legatorum ipsius et ordinariorum locorum, in absolutionibus huiusmodi scandalum evitetur.

§ 14. Porro quieti vestrae providere volentes, quod per literas Apostolicae Sedis, aut legatorum seu delegatorum ipsius, conveniri a quoquam minime valeatis, et quod ad pecuniam colligendam cogi non possitis inviti per literas ipsius Sedis de caetero impetraudas; quodque nullus vestrum correctionis seu visita-

(1) Quoad publicationem excommunicationis, Vide Concil. Trid., loc. cit.

Et fratrum ipsos absolvendi praelatos

Ac praelatorum absolvendi in ipsum Ordinem enoptandos.

A nonnullis exempli declarantur fratres (1).

Facultas praelatorum absolvendi fratres.

tionis vel inquisitionis officium, monasteriis vel Ecclesiis, sive quibuscumque personis impendere, vel ad cognitiones causarum, citationes partium et denunciationes sententiarum interdicti et excommunicationum procedere, aut recipere curam monialium seu religiosarum quarumlibet personarum teneatur, per apostolicas literas impetratas et in posterum impetrandas, nisi huiusmodi apostolicæ literæ de hoc indulto et Ordine vestro expressam fecerint mentionem, auctoritate vobis apostolica indulgemus. Concedimus etiam, ut ad visitandum aliqua monasteria monialium cuiuscumque Ordinis compelli aliquatenus non possitis, aut recipiendum commissiones causarum, seu sententiarum executiones vel alia contingentia causas ipsas, per literas præfatae Sedis, in quibus facta non fuerit de indulgentia huiusmodi mentio specialis, sive per legatos vel delegatos ipsius. Nullus insuper archiepiscopus vel episcopus, nullusque alius praelatus ecclesiasticus, vel eorum vicarii vel officiales, ad portandum vel delerendum literas, vel exequendum aut denunciandum sententias contra principes saeculares, communitates, populos seu quoscumque benefactores vestros, nullusque delegatus vel ordinarius index, ad faciendum citationes vel commissiones recipiendas, sive quod sitis in causis aliquibus assessores, seu ad alia lites et controversias contingentia, in causis, quæ coram ipsis tractantur, quemquam vestrum compellere valeant, sine prædictæ Sedis mandato et licentia speciali, expressam faciente de hac indulgentia mentionem, nec quisquam vestrum parere vel intendere teneatur super his monitionibus et mandatis aut iussionibus eorundem, aut facere vel implere, quod in hac parte dixerint iniungendum.

Praelati Ordinis revocant fratres extra eum morantes (1).

§ 15. Caeterum magistri et singuli priores, provinciales, atque ipsorum vicarii, illos ex fratribus, de quibus auctori-

(1) Hoc etiam statuit Concil. Trident., sess. 25, c. 4.

tate literarum Sedis Apostolicæ vel legatorum ipsius, archiepiscopis et episcopis vel aliis quibuscumque provisum extitit, vel in posterum contigerit provideri, corrigere, ac, non obstante contradictione aliqua, possint ad sumum Ordinem revocare, nec per literas eiusdem Sedis, seu legatorum ipsius iam de caetero obtinendas, aliquos de fratribus ipsius Ordinis, præfatis archiepiscopis et episcopis aut aliis teneantur in socios deputare, nisi dictæ literæ apostolicæ obtinendæ de indulto huiusmodi et ordine ipso expressam fecerint mentionem, et alias id honestati Ordinis et illorum saluti viderint expedire. Nullus autem legatus, nisi de latere nostro missus auctoritate literarum Sedis Apostolicæ specialem de hoc indulto et Ordine vestro non facientibus mentionem, nullusque praelatus, aut aliqua persona religiosa vel saecularis, de fratribus eiusdem Ordinis, seu cardinalis Romanae Ecclesiae, ad sua seu Ecclesiae negotia procuranda, vel secum manendum, aliquos assumere valeant, nisi quos magister vel prior provincialis ipsorum tamquam idoneos et discretos sibi duxerint assignandos, quos etiam volumus subiacere Ordinis disciplinae.

§ 16. Illos vero Ordinis ipsius fratres, qui ad prædicandum Crucem vel inquirendum contra hæreticam pravitatem, seu ad alia huiusmodi negotia sunt vel fuerint deputati ulicumque a Sede Apostolica, tu, fili magister, tuique successores remove-re seu revocare et penitus transferre, ipsisque quod supersedeant iniungere, aliosque substituere, eum expedire videtis, licite et libere valeatis, ac in eos, si contravenerint, censuram ecclesiasticam exercere; ac quilibet prior provincialis, vel eius vicarius eiusdem Ordinis, quibus ab eadem Sede similia contigerit in illa committi, facere possit, non obstantibus aliquibus literis vel indulgentiis apostolicis impetratis vel in posterum impetrandis, quæ de hoc non fecerint mentionem.

Item de missis ad prædicandum, inquisitoribus, etc.

Professi recedentes ab Ordine absque licentia coercentur una cum eas retinere:

§ 17. Inhibemus quoque ne quis post professionem in Ordine vestro factam ab ipso Ordine sine magistri vel sui prioris licentia discedat: discedentem vero absque cautione literarum alterius ipsorum, praetextu alicuius privilegii Apostolicae Sedis, nullus audeat retinere. Quod si forte retinere praesumpserit, vobis, magister et singuli priores dumtaxat, et vestri vicarii licitum sit in ipsos discedentes fratres excommunicationis sententiam promulgare: detinentes vero eosdem secum vel in monasteriis seu Ecclesiis suis (nisi eos eiecerint) postquam eis denuntiatum fuerit, excommunicationis sententiae volumus subiacere: non obstante quod excommunicari, suspendi vel interdicti non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam de indulto huiusmodi mentionem.

Item licentia si ad strictiorem Ordinem non transferuntur:

§ 18. Si vero aliqui de fratribus vestri Ordinis, post obtentam licentiam a Sede praedicta, aut a vobis, ad religionem aliam transeundi, infra duos vel tres menses se ad illam religionem suae saluti congruam non contulerint et ipsius non susceperint habitum regularem, licitum sit vobis singulis, magistro et prioribus, ac viceis vestras gerentibus, contra ipsos tamquam contra alios vestri Ordinis apostatas procedere, secundum quod honestati dicti Ordinis videritis expedire. Illud idem intelligi volumus de illis, qui post susceptionem habitus alterius religionis, infra tempus probationis, nulla professione facta, inde praesumpserint resilire, aut etiam si post professionem huiusmodi ad religionem laxiorem seu mitiorem Ordinem transierint, vel (quod absit) ad saeculum revertantur, vos volumus contra ipsos rigorem vestri Ordinis exercere.

Item apostatas ab Ordine:

§ 19. Apostatas quoque vestri Ordinis excommunicare, capere, ligare, incarceratione et alias subdere disciplinae rigori possitis, per vos, ac etiam alios, in quocumque habitu contigerit eos inveniri,

invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii saecularis.

§ 20. Inhibemus etiam, ne fratres quos ab Ordine vestro pro suis culpis, per magistrum vel priores ac eorum vicarios expelli contigerit, vel qui egressi fuerint proprio suo motu, praedicare, confessiones audire, seu docere praesumant, nisi ad alium Ordinem in quo licite huiusmodi exerceantur officia, transierint, de nostra vel magistri, seu prioris vel vicariorum ipsorum licentia speciali. Quod si forte ipsi contra huiusmodi inhibitionem nostram aliquid super praemissis temere attentare praesumpserint, vos magistri et singuli priores vel vestri vicarii, in illos, quos infra fines praedicationis suae, iuxta consuetudinem Ordinis vestri distractos inveneritis talia perpetrantes, monitione praemissa, auctoritate nostra excommunicationis sententiam valeatis promulgare. Eiectos autem de Ordine vestro vel egressos, qui receptione in eodem Ordine suis culpis exigentibus reddiderint se indignos, et alios fratres eiusdem Ordinis ex rationabili causa ad quoscumque Ordines approbatos (praeterquam ad B. Augustini, Hospitaliariorum et aliorum religiosorum arma portantium) ad vitandam occasionem evagandi, vos, magister et singuli priores seu vestri vicarii, cum testimonialibus literis, auctoritate nostra, licentiandi liberam habeatis facultatem. Nos enim districtius inhibemus, ne tales ad alium Ordinem aliter transire, vel aliqui eos recipere seu retinere praesumant, absque licentia speciali Sedis Apostolicae faciente de hoc plenariam mentionem.

Eiecti vel egressi ab Ordine non praedicent, nec in alia Ordinibus recipiantur.

§ 21. Inhibemus etiam, ut nulli, sive sit in religionis Ordine sive extra Ordinem constitutus, habitum vestrum, aut ita consimilem, quod propter eum frater Praedicator credi possit, deferre liceat, absque mandato Sedis Apostolicae speciali. Et ut dicta inhibito maiorem consequatur effectum, statuimus, ut hi, qui habitum vestrum aut sibi similem praedicto modo deferre praesumpserint, ad

Habitus similis alius interdictus.

deponendum ipsum per dioecesanos locorum (cum a vobis requisiti fuerint), monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellantur.

Ordo Praedicatorum a decimis exemptus

§ 22. Caeterum, cum humilitas vestra sibi de latitudine orbis terrae nil praeter domos et hortos cum virgultis, praemiorum obtentu coelestium, duxerit reservandum, nos pie volentes, quod illorum fructus vestrae paupertatis usibus applicentur, ut de dictis hortis et virgultis vestris nulli decimam teneamini exhibere, vobis auctoritate praesentium indulgemus, districtius inhibendo, ne quis a vobis de praemissis aliquid exigere vel extorquere praesumat.

De bonis Ordinum proventuum.

§ 23. Quia vero nonnulli vestrae religionis habitum assumentes, diversis personis, quae sciri et inveniri non possunt, aliqua bona restituere interdum tenentur, vobis magistro et prioribus ac vicariis praedictis concedimus, quod singuli vestram, in locis sibi commissis, bona ipsa in pios usus convertere valeant, prout secundum Deum viderint expedire.

Sepultura in locis Ordinis cuique libera.

§ 24. Sepulturam quoque in locis, coemeteriis et ecclesiis vestris concedimus, et eam liberam esse censemus, ut eorum devotioni et extremae voluntati, qui se illic sepeliri desideraverint (nisi excommunicati, vel interdicti, aut etiam publice usurarii fuerint), nullus obsistat, salva tamen iustitia illarum Ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur.

Caetera defunctis per ipsos Ordinis fratres praestanda.

§ 25. Districtius inhibentes, ut nulli religiosi vel saeculares, vobis invitatis, aliorum corpora defunctorum in vestris coemeteriis sepelire, aut in ecclesiis vestris missarum solemniam vel pro animabus eorum, qui ad loca vestra tumulandi feruntur, ibidem exequias celebrare sine vestro assensu et voluntate praesumant.

De confessionibus faciendis.

§ 26. Inhibemus insuper universis fratribus Ordinis vestri, ne aliqui eorum, alii quam praelatis suis peccata sua confiteri praesumant, nisi necessitatis urgente articulo, vel nisi forsau magister vel prior

proprius alicui fratri dederit fratri alteri eiusdem Ordinis licentiam confitendi.

§ 27. Universis autem Ecclesiarum praelatis et aliis inhibemus, ne confessiones vestras, vobis invitatis, audire, vel compellere vos ad synodos, seu convocationes suas accedere, vel cum eis extra civitatem vel intra processionaliter exire, aut suis constitutionibus subiacere, vel capitula, scrutinia vel inquisitores in locis vestris, vel alibi, de vobis facere, aut fidelitatem iuramento firmatam, et annualem (2) obedientiam a prioribus et superioribus vestris exigere, aut de ipsorum institutione vel destitutione sive de statutis vestri Ordinis se aliquatenus intromittere, seu prohibere ne ad civitates vel villas ubi religiose et honeste commorari positus, a populis evocati, audeatis accedere, ibique pro vestris usibus construere aedificia, ecclesias seu oratoria, aut in accedentes fratres, seu construentes huiusmodi, vel receptatores ipsorum, excommunicationis sententiam ferre praesumant.

Libertates nonnullae Ordini conceduntur.

§ 28. Concedimus quoque vobis ut de illis quae in ornamentis vel pro eis, aut libris, fabrica, luminaribus, anniversario, septimo, vigesimo, trigesimo sive aliis ad perpetuum cultum divinum, seu pro pitantiis aut victu ad sustentationem vestram vel indumentis, necnon pro annuis censibus redimendis, ad quarum solutionem aliqua domus vestri Ordinis obligari noscuntur, vel de domibus, praediis et hortis, aliisque locis vobis secundum instituta vestri Ordinis opportunis, aut de his, quae pro huiusmodi domibus, praediis, hortis et locis emendis vobis legantur (dummodo praemissa non convertantur in alios usus, sed in illos dumtaxat, pro quibus relinquuntur), aut alios etiam qui in hac concessione vel indulgentia continentur, nulli canonicam portionem aliquam teneamini exhibere. Et ne quis a vobis, vel ultimarum executoribus voluntatum seu decedentium haeredibus, de

Exemptio a quacumque solutione vel onere.

(1) Vide Concilium Trident., sess. 25, c. 13.
(2) Ripoll hic legit *manuatem*.

praemissis, aut de his, quae vobis in ultimis voluntatibus absolute legantur vel alias pro vestris necessitatibus conferuntur, aliquid exigere vel extorquere praesumat, districtius inhibemus.

De translatione honorum et domus dimitte-
tendis.

§ 29. Ad haec liceat fratribus vestri Ordinis, cum de prioribus locis suis ad alia loca se transferunt, tam aedificia seu omnem aedificiorum materiam locorum, quae dimittant (dedicatis Ecclesiis duntaxat exceptis), quam libros, calices et paramenta, secum ad alia loca transferre, ac aedificia ipsa cum solo et aliis ad eadem loca pertinentibus, praeter Ecclesias, vendere, ipsorumque pretium in aliorum locorum, ad quae dicti fratres se transferunt, aedificationem seu alias in eorum utilitatem convertere, secundum quod eis videbitur melius expedire. Et ne aliqui archiepiscopi vel episcopi aut alii Ecclesiarum praelati seu quaevis alia persona ecclesiastica vel saecularis, praedicta loca seu bona occupare, accipere vel usurpare aut quoquo modo sibi vindicare praesumant, absque dictae Sedis licentia speciali, districtius inhibemus.

Exemptio a subventionem legatorum, etc.

§ 30. Indulgentes vobis, ut ad praestationem procurationum legatorum Sedis praedictae vel nunciorum ipsius seu dioecesanorum locorum, aut exactionum vel collectarum seu subsidiorum vel provisionum quarumcumque minime teneamini, nec ad ea solvenda per literas dictae Sedis aut legatorum aut nunciorum eiusdem seu rectorum terrarum Ecclesiae Romanae, impetratas seu in posterum impetrandas, cuiuscumque tenoris fuerint, in perpetuum compelli possitis, nisi dictae Sedis literae impetrandae plenam et expressam de indulto huiusmodi et dicto Ordine fecerint mentionem.

Exemptio a iudiciis ordinariis.

§ 31. Caeterum, cum fel. record. Innocentius Papa IV praedecessor noster, olim duxerit statuendum, ut exempti, quantacumque gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti seu contractus aut rei de qua contra ipsos agitur, rite possint coram locorum ordinariis con-

veniri, et illi quoad hoc suam in illis iurisdictionem, prout ius exigit, exercere; nos vobis ut occasione constitutionis huiusmodi nullum libertatibus et immunitatibus, vobis et Ordini vestro, per privilegia et indulgentias ab Apostolica Sede concessas vel in posterum concedendas, praedictum generetur, auctoritate praesentium indulgemus, decernentes vos seu personas vestri Ordinis, in praedictis casibus, ordinariis ipsis minime subiacere.

Attentata in contrarium irritantur.

§ 32. Decernimus ergo irritum et inane quicquid contra tenorem concessionum, constitutionum et inhibitionum huiusmodi per quoscumque fuerit attentatum, et interdicti, suspensionis et excommunicationis sententias, si quas contra concessionem, constitutionem et inhibitionem easdem in vos vel vestrum aliquos vel loca vestra, seu benefactores vel executores aut haeredes praedictos in posterum promulgari contigerit, penitus non tenere. Nulli ergo, etc.

Datum Avenione, 2 nonas martii, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 6 martii 1374, pontif. anno iv.

XIX.

Damnatio legum seu errorum in Saxonia Speculum Saxonum nuncupatorum, eorumdemque sequacium cum poenarum impositione (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Leges Saxonicae (de quibus hic) sacris canonibus contrariae. — 2. Eas annullat, irritasque declarat Pontifex: — 3. Nec non processus inde confectos. — 4. Intentatum anathema iisdem posthac utentibus: — 5. Rogatique principes, ut eas ablegent omnino. — 6. Tenor huiusmodi legum. — 7. Clausulae.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

**Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Proœmium

Salvator humani generis Dominus noster Iesus Christus, cuius, licet indigni, vices tenemus in terris, cernens ipsum genus, quod ad delicias paradisi creaverat, ex lapsu prothoplasti, diabolica fraude decepti, per peccatum inobedientiae corruisse, et in perpetuae damnationis descendisse profundum, ac sine intermissione descendere, sua ipsi generi ineffabili pietate compatiens, et miseratione subveniens, ut illud pretiosissimo suo Cruore redimeret, et secum in caelestibus collocaret, descendit in mundum misericorditer factus homo in eo, quod praesentia corporali consistens suam sacratissimam fidem et mandata salubria docuit discipulos, quos elegit, ut ea per illos in terram transfunderentur universam, et cuncta humana creatura praemisso iam redempta sanguine precioso, fideque firmata et salubrius consiliis et mandatis instructa, per ipsam fidem et iustitiae opera ad perpetuae salvationis gratiam perveniret. Iidemque discipuli, plenitudine Spiritus Sancti recepta, mandata dominica promptis affectibus et effectibus exequentes, huiusmodi doctrinam continentem fidem, spem et caritatem, aliaque virtuosa opera, necnon consilia et mandata salubria, bonosque mores universi orbis populis praedictorum, documentisque sanctissimis, per quae credentium et fatentium ea certa et aeterna salvatio provenit, universam Ecclesiam instruxerunt. Et quia futurorum praescius Deus praevidebat inter satum purissimum triticum mundum hostem seminaturum zizaniam, ac inter sancta prophana, inter sincera fermentum, et inter recta iniqua, machinatione hostica callidisque suis astutiis positurum; cultores agri sui, videlicet B. Petri apostolorum principis, cui et suis successoribus per eundem tradidit plenissimam potestatem, aliorumque apostolorum et discipulorum successores, scilicet Ecclesiarum praesules, qui supernatum

evellerent lolium, ne inficeret semen bonum, agrumque praefatum purgarent assidue, ut in eo fructus uber et suavis excresceret in summum horreum inferendus, ineffabili providentia substituendus esse providit, ut propii (sic) sanctis Patribus filii nascerentur, futuri spirituales principes per climata orbis terrae. Ideoque ad nostrum principaliter aliorumque praelatorum Ecclesiae sanctae Dei spectat officium, ut animarum saluti solerti sollicitudine intendentes, et agrum huiusmodi, cum expedit, saepius expurgantes, ea, quae novimus dietae saluti contraria, studio pastoralis sollicitudinis evellamus.

§ 1. Sane fide digna et admodum molesta pluriesque inculcata relatio plurimorum ad nostrum perduxit auditum, quod in Saxoniae et nonnullis aliis partibus quaedam detestabilia scripta, leges, seu *Speculum Saxonum* vulgariter appellata et inferius annotata, apud nonnullos tam nobiles quam plebeos reperiruntur, quae indices et incolae partium earumdem, omissis canonibus, aliisque Scripturis Sacris, contemptisque naturae ac civilibus legibus, et bonis moribus procul pulsas, a longis citra temporibus observant, et servant etiam de praesenti, ex quarumque observantia Deus offenditur, proximus gravatur, vera iustitia et aequitas rumpitur, canones et leges contemnuntur enormiter, rectum iudicium subvertitur, veritas impugnatur, contra bonos mores et legem naturae agitur, dehonestatur honestas, libertas ecclesiastica calcatur, et quod est deterius, apostolica denegatur potestas, et veritati catholicae fidei derogatur.

§ 2. Nos igitur de iis tanto dolentes amarius, quanto exinde illa servantium animae longioribus temporibus et strictioribus laqueis alligatae fuerunt, et propterea paternis desiderantes affectibus tot et tantis malis et periculis obviare, quae nobis praedicta dissimulantibus sanguis per ipsa peccantium de nostris manibus a Domino requiratur, ipsa scripta seu

Leges Saxonicae de quibus hic sacris canonibus contrariae.

Eas annullat, irritasque declarat Pontifex.

leges, quae nos mature vidimus et per nonnullos ex fratribus nostris S. R. E. cardinales et alios etiam in sacra pagina magistros ac utriusque iuris doctores diligenter examinari fecimus, habita super eis deliberatione matura, tanquam falsa, temeraria, iniqua, iniusta et in quibusdam eorum haeretica et scismatica et contra bonos mores existentia, periculosaque nimium animabus, de ipsorum fratrum consilio auctoritate apostolica tenore praesentium reprobamus, damnamus ac decernimus irrita et inania ac carere omni robore firmitatis.

§ 3. Necnon processus et sententias, si quos et si quas forsitan ipsorum scriptorum et reprobatarum legum praetextu fieri et ferri contingat in posterum, penitus non valere.

§ 4. Universis Christi fidelibus per apostolica scripta mandantes, quod ipsis scriptis seu legibus reprobatis de caetero non utantur, et domini terrarum tam ecclesiastici, quam saeculares suos uti subditos non permittant. Alioquin contrarium praesumentes, cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, status vel conditionis existant, etiamsi pontificali, imperiali, regali vel alia qualibet praeferant dignitate, excommunicationis sententiam incurere volumus ipso facto.

§ 5. Et ut reprobatio, damnatio et mandatum nostra huiusmodi tam salubria effectum debitum irrefragabiliter consequantur, universos et singulos principes ac dominos temporales tam ecclesiasticos, quam etiam saeculares per praesentes requirimus et rogamus, quod per eorum constitutiones et statuta perpetua ordinent, mandent sub gravibus temporalibus poenis, quod nullus suorum subditorum deinceps utatur reprobatis scriptis seu legibus memoratis, ipsasque poenas in contrafacientes taliter exequantur, quod eorundem scriptorum seu legum detestanda iniquitas de terris eorum totaliter extirpetur.

§ 6. Tenor autem dictorum scriptorum

seu legum, sive effectus eorum talis est. ^{Tenor huiusmodi legum.} Primus articulus continet, quod quidquid homo fuerit (1) extra iudicium, quantumlibet hoc sit notorium, se liberare poterit per summum iuramentum, nec contra tale valet aliquod testimonium. Secundus est, quod Papa non potest, nec aliquis alius imperatorem excommunicare, postquam consecratus vel alias inunctus est, nisi solum in tribus casibus, si dubius sit in fide, repudiet uxorem legitimam vel destruat ecclesias. Tertius, quod excommunicatio neminem debilitat in iure terrae vel feudi, nisi sequatur regalis proscriptio. Quartus, quod Papa non potest aliquod ius concedere vel statuere, per quod valeat ius, hoc est, statum terrae, vel feudi Saxonum deteriorari. Quintus, quod nulla sententia tam iusta dari poterit in Saxonia coram regno, alias iudicio regali, quoniam si Saxo talem sententiam reprehendat, testans in manum suam dexteram et maiorem communitatem, septimus pugnare volens contra septem alios praedicta sententia, quin tunc ubi maior pars triumphaverit aliis sententiam obtineat. Sextus, quod si quis fuerit interfectus in spolio vel furto, pro quo consanguineus interfecti se praebet ad duellum, repellit omne testimonium, nec talis mortuus tunc sine duello poterit convinci. Septimus, quod si duo dicant in iudicio sententias contradictorias, tunc quicumque talium habuerit maiorem sequelam, talem sententiam obtinebit. Octavus, quod quicumque fuerit appellatus ad duellum secundum istius libri formam, talis non potest negare duellum, nisi sic appellatus bene natus fuerit quam appellatus. Nonus, quod quicumque perdidit ius suum ratione furti vel spoli, talis incusatus secundo de furto vel spolio non potest se liberare iuramento, sed electionem habet ad ferrum ignitum, aquam bullientem vel ad duellum: huius quidem articuli pars ultima, quae electionem ad ferrum, etc., concedit, erronea est. Decimus, quicumque

(1) Leg. f. fecerit.

Nec non processus inde confectos.

Intentatum a-n thema iisdem posthac utentibus.

Rogatique principes, ut eas ablegent omnino.

cognoverit violenter aliquam mulierem, si postea ducat eam in matrimonium, nunquam ex ea poterit prolem legitimam generare. Undecimus, quod quicumque cognovit publice uxorem alicuius, vivente marito, si, post mortem mariti, talis eam ducat in uxorem, nunquam ex ea prolem legitimam generabit. Iste enim articulus indistincte et in omni casu intellectus non distinguendo, prout canonice distinguunt Saxones, erroneus est. Duodecimus, quod haeres non teneatur de furto vel spolio respondere perpetrato per illum cui succedit in haereditate, quod erroneum est saltem in foro conscientiae. Tertiusdecimus, quod quicumque vir succinetus gladio, clypeum tenens, non potest de ligno vel lapide pollicis ulnam, quantum ad altitudinem, habente super dextrarum scandere, talis non potest cedere, dimittere, infeudare, nec etiam mobilia bona dare potest, sic quod iste custoditus sit qui talia post mortem suam expectat. Quartus decimus, quod nullus, sine licentia suorum haeredum et iudicio quod Saxoniae dicitur *Enghedinghe*, potest dare proprietatem suam vel homines suos, et si talia daret aliter haeredes acquirerent illa per iudicium, ac si dans illa mortuus esset: isti enim duo articuli sunt erronei in quantum elemosynas et alia pietatis opera prohibent.

Clausulae.

§ 7. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reprobationis, damnationis, constitutionis, mandati, voluntatis et requisitionis infringere etc.

Datum Avenione, sexto idus aprilis, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 8 aprilis 1374, pontif. anno iv.

XX.

Clerici illegitimi non admittantur ad canonicatus et alia beneficia trium Ecclesiarum patriarchalium de Urbe, absque speciali Sedis Apostolicae dispensatione.

SUMMARIUM

A sacris cavetur canonibus, ne illegitimi ecclesiastica obtineant beneficia. — 1. Pro-

hibito (*de qua in rubrica*). — 2. Irritatio secus actorum. — 3. Exceptio pro actu obtinentibus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Etsi a sacris canonibus, ad decorem Ecclesiarum et in desiccationem illegitimorum natalium, tam sancte quam provide inhibitu demonstratur quod illegitime nati, absque dispensatione canonica, ad canonicatus et praebendas ac dignitates, personatus et officia aut alia ecclesiastica beneficia inhabiles habeantur; hoc in patriarchalibus Ecclesiis Urbis tanto dignius convenit observari, quanto illae caeteras orbis Ecclesias maiori dignitate praecedunt, et honestiori debent decorari obsequio ministrorum.

A sacris cavetur canonibus, ne illegitimi ecclesiastica obtineant beneficia.

§ 1. Ea propter hac perpetua constitutione statumus quod de caetero nullus clericus defectum natalium patiens, in Lateranensi vel B. Petri principis Apostolorum aut B. Mariae Maioris patriarchalibus Ecclesiis dictae Urbis, vel aliqua earundem, canonicatum et praebendam aut dignitatem, personatum vel officium, praetextu cuiuscumque dispensationis sibi super eodem defectu, sub quacumque forma seu conceptione verborum a memorata Sede iam forsitan concessae (cuius auctoritate nondum quis fuerit canonicatus et praebendas, dignitates, personatus vel officia huiusmodi assecutus) vel de caetero concedendae, etiamsi dispensatio ipsa contineat quod in quibusvis cathedralibus, etiam metropolitanis et patriarchalibus Ecclesiis, possit canonicatus et praebendas, dignitates, personatus vel officia licite obtinere, si sibi canonice conferantur, nisi de praenominatis Ecclesiis patriarchalibus dictae Urbis, seu illa ex eis, in qua canonicatus et praebendae aut dignitates, personatus vel officia huiusmodi seu aliquod ex eis impetrata fuerint, et toto tenore praesentium in literis dispensationis huiusmodi caveatur expresse, valeat obtinere,

Prohibitio (de qua in rubrica).

Irritatio secus actorum.

§ 2. Decernentes ex nunc irritum et inane, si secus contigerit attentari.

Exceptio pro actu obtinentibus.

§ 5. Per praesentem autem constitutionem, illis qui, defectum huiusmodi patientes, in praedictis Ecclesiis vel ipsarum aliqua, canonicatus et praebendas, dignitates, personatus vel officia canonice nunc obtinent, nolumus in aliquo praedictum generari.

Nulli ergo, etc.

Datum Avenione, tertio idus novembris, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 11 novembris 1374, pont. anno iv.

XXI.

Contra praelatos et alios dantes munera seu strenas nunciis provisiones Ecclesiarum vel beneficiorum sibi a Sede Apostolica collatorum quomodolibet deferentibus (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Cupiditatis radix prava. — 2. Prohibitio strenas dandi pro beneficiis ecclesiasticis acceptis. — 3. Inobedientium poenae. — 4. De publicatione decreti huius. — 5. Clausulae.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, ad futuram rem memoriam.

Exordium.

Solicite vitari debet quod indecens esse dignoscitur, et ex turpitudinis (2) radice etiam in honoris Apostolicae Sedis depressionem ortum habuisse videtur.

Cupiditatis radix prava.

§ 1. Sane nuper ad nostrum pervenit auditum quod nonnulli inhonesta luera quaerentes, dum per Sedem praedictam de personis aliquorum apud Sedem constitutis eandem patriarchalibus, metropolitanis et aliis cathedralibus Ecclesiis sive monasteriis vacantibus providetur, vel personae ipsae ad huiusmodi Ecclesias, per dictam Sedem, de aliis Ecclesiis transferuntur, seu personis eisdem huiusmodi Ecclesiae et monasteria commendantur, aut alias ipsorum gubernationi commit-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. (2) Forsan leg. cupiditatis.

Bull. Rom. Vol. IV.

tuntur, huiusmodi provisiones, translationes, commendas sive commissiones praedictis personis sic apud dictam Sedem constitutis, ut aliquod munus ab ipsis recipiant, denunciare festinant.

§ 2. Nos igitur in praemissis, prout ex debito tenemur pastoralis officii, providere volentes, universis et singulis personis ecclesiasticis, saecularibus et regularibus, cuiuscumque status, gradus, sexus, ordinis vel conditionis existant, etiamsi pontificali vel alia qualibet ecclesiastica praefulgeant dignitate, auctoritate apostolica, tenore praesentium, districtius inlibemus, ne de caetero illis, qui ipsis huiusmodi provisiones, translationes, commendas seu commissiones eorumdem, sive de Romani Pontificis pro tempore existentis, sive de alicuius seu aliquorum ex venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, aut alterius cuiuscumque mandato seu alias qualitercumque apud dictam Sedem nunciabunt seu nunciari facient, sive dici vel super hoc nova portari, aliquid directe vel indirecte, per se vel alium donent seu promittant, neque per alium datum seu promissum persolvant.

Prohibitio strenas dandi pro beneficiis ecclesiasticis acceptis.

§ 3. Nos enim quoscumque praesumentes contrarium quoquomodo excommunicationis subiaccere sententiae volumus et decernimus ipso facto, a qua nullus ab alio quam a Romano Pontifice possit, nisi dumtaxat in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere. Non obstantibus exemptionibus et aliis quibuscumque privilegiis, indulgentiis et gratiis ac literis apostolicis quibusvis personis, communiter vel divisim, sub quacumque forma vel expressione verborum a Sede Apostolica concessis et in posterum concedendis, etiamsi de illis plena et expressa mentio ac de verbo ad verbum in praesentibus sit habenda, quae, quoad hoc, alicui in nullo volumus suffragari.

Inobedientium poenae.

§ 4. Ut autem nostra inhibito, voluntas et decretum huiusmodi ad communem omnium notitiam deducantur, cartas sive membranas inhibitionem, voluntatem et

De publicatione decreti kulus.

decretum huiusmodi continentes, in audientia publica legi, et Ecclesiae Avenion. appendi vel affigi ostiis sive superliminaribus faciemus, quae praemissa, suo quasi sonoro praeeonio et patulo iudicio, publicabunt, ita quod nullus in hoc possit ignorantiam allegare, cum non sit verisimile remanere incognitum vel occultum quod tam patenter omnibus publicatur.

Clausulae.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis, voluntatis et decreti infringere, etc.

Datum Avenione, sexto kalendas novembris, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 27 octobris 1375, pont. anno v.

XXII.

Quod in Ecclesia S. Ambrosii ad Nemus Mediolanensi, ob reverentiam eiusdem Sancti, fratres S. Ambrosii nuncupandi, sub regula S. Augustini religiosam vitam ducant, Ambrosianumque officium recitare possint.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Fratrum et archiepiscopi preces pro obtinenda religiosae vitae confirmatione. — 2. Quam concedit Gregorius. — 3 ad 6. Regulas nonnullas eiusdem dat. — 7, 8. Concedit privilegia nonnulla. — 9. Ad beneficia ecclesiastica promoveri fratres non possunt.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis priori et fratribus Ecclesiae S. Ambrosii extra muros Mediolanen., in fine suburbii Portae Cumanae consistentis, salutem et apostolicam benedictionem.

Proemium.

Cupientes a saeculi vanitatibus elongari, et relictis mundanis illecebris, virtutum Domino sub regulari observantia famulari, ut in ea, saecularibus curis exuti, per viam salutis liberius currere possint ad bravinum, apostolicum convenit praebere consensum, ut, cum in huiusmodi suo proposito se fovendi conspexerint, in eo fortius exardescant.

§ 1. Sane petitio pro parte vestra nobis nuper exhibita continebat quod in vestra Ecclesia, quae ad Nemus Sancti Ambrosii nuncupatur, et in qua moramini de praesenti, ab antiquo morati sunt fratres unum priorem habentes, quodque per constitutiones canonicas et praecipue per constitutiones felicitis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, haesitatis ibidem, salva conscientia, sub regula sine licentia Sedis Apostolicae vitam collegialiter ducere religiosam. Quare venerabilis frater noster Symon, archiepiscopus Mediolanensis, nobis humiliter supplicavit ut, etiam ob reverentiam eiusdem beati Ambrosii (qui antequam educeret eum Dominus de vitae ergastulo huius mundi, quandoque a multitudine se segregans, ad huiusmodi locum tunc solitarium se transferebat, ut in solitudine devotius contemplationi divinae posset insistere), vobis et statui vestro in praemissis providere de benignitate apostolica dignaremur.

Fratrum et archiepiscopi preces pro obtinenda religiosae vitae confirmatione;

§ 2. Nos igitur, qui piis illorum desideris, per quae via paratur securior ad salutem, libenter impertimur assensum, volentes super his paterna sollicitudine providere, huiusmodi dicti archiepiscopi ac vestris, in hac parte, supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica, tenore praesentium statuimus et etiam concedimus quod, in praefata vestra Ecclesia, vos et alii fratres, qui post vos erunt, ibidem commorari et existere sub professione et regula B. Augustini valeatis.

Quam concedit Gregorius.

§ 3. Et fratres S. Ambrosii ad Nemus nuncupemini, officium quoque divinum Ambrosianum dicatis.

Regulas nonnullas eiusdem d. t.

§ 4. Et semper inibi sit unus prior, qui aliis fratribus praesit.

§ 5. Ac huiusmodi prioris electio ad huiusmodi fratres, ipsiusque electionis confirmatio ad archiepiscopum Mediolanensem pro tempore existentem pertineat.

§ 6. Ac vester et successorum vestrorum fratrum dictae Ecclesiae habitus sit scapulare cum cappa desuper. Et intra

locum liceat vobis sine eappa cum huiusmodi scapulari incedere. Fratres vero dicti loci cappae scapulae deferant, et totus habitus sit de panno qui in partibus illis berretinus nuncupatur.

§ 7. Quodque fratres dicti loci ad hoc idonei, petita prius et obtenta licentia a loci diocesano, praedicare possint verbum Dei et confessiones audire.

§ 8. Et si aliqui ibidem ex devotione elegerint sepulturam, eos ibidem, sine praedicio parochialis Ecclesiae et alterius cuiuscumque, libere sepelire valeatis.

§ 9. Districtius inhibentes, ne aliquis ex fratribus dicti loci ad beneficium ecclesiasticum etiam curatum, sine licentia Sedis Apostolicae speciali faciente de prohibitione huiusmodi plenam et expressam mentionem, transire vel assumi possit, immediate nec mediate, in fraudem ad aliam religionem aut beneficium... animarum curam habere valeat, se transferendo. Et si secus attentatum fuerit, id irritum sit et inane. Praemissis, necnon aliis constitutionibus apostolicis non obstantibus quibuscumque. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin ii ex vobis, qui non fiete sed vere causa devotionis ad strictiorem religionem transire voluerint, hoc possint, prout volunt canonicae sanctiones. Nulli ergo etc. Si quis autem etc.

Dat. Avenione in kal. decembris, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 29 novembris 1375, pont. anno v.

XXIII.

Declaratio et extensio privilegii exemptionis a solutione decimarum Congregationis monachorum Caestinatorum, Ordinis S. Benedicti (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Benedictus XI huic fratribus exemptionem a decimis solvendis

(1) Ordinationes et gratias huius Congregationis vide supra in Caestino V, Const. 1, *Et si cunctos*, pag. 113.

concessit. — 2. Ioannes XXII hac exemptione frui voluit monasteria usque ad illud tempus acquisita. — 3. Causae huius faciendae declarationis. — 4. Extensio et declaratio.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati monasterii Sancti Spiritus de Sulmona Valvensis dioecesis, eiusque cohabitibus et prioribus ac praelatis monasteriorum, prioratum, Ecclesiarum, membrorum et locorum dicto monasterio Sancti Spiritus subiectorum, eorumque conventibus, et fratribus Ordinis S. Benedicti secundum instituta B. Petri confessoris viventibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Sacra et immaculata vestra religio, sub qua carnen subdentes spiritui, et motus corporeos rationis moderamine colibentes, gratiae servitutis libamina offeritis Altissimo, promeretur, ut Apostolica Sedes propitiam se vobis exhibeat et in vestris opportunitatibus gratiosam.

§ 1. Sane dudum felices record. Benedictus Papa XI, praedecessor noster, quondam Berardo abbati monasterii Sancti Spiritus de Sulmona, Ordinis S. Benedicti, Valvensis dioecesis, eiusque cohabitibus et conventibus aliorum monasteriorum et membrorum eidem monasterio Sancti Spiritus subiectorum dicti Ordinis tunc praesentibus et futuris in perpetuum gratiose concessit, ut de fructibus terrarum et possessionum suarum tunc acquisitarum, quas propriis manibus aut sumptibus colerent, sive de hortis vel de nutrimentis animalium suorum, nullus ab eis decimas exigere vel extorquere praesumeret.

§ 2. Ac deinde pie memoriae Ioannes Papa XXII, ipsius Benedicti successor ac praedecessor noster, dilectis filiis abbati et conventui praedicti monasterii S. Spiritus paterno affectu compatiens, ipsosque et praedictum eorum monasterium ipsisque membra condignis munire libertatibus cupiens, voluit et auctoritate aposto-

Concedit privilegia monasterii.

Ad beneficia ecclesiast. monasterii fr. tres non possunt.

Exordium

Benedictus XI huic fratribus exemptionem a decimis solvendis concessit.

Ioannes XXII hac exemptione frui voluit monasteria usque ad illud tempus acquisita.

(1) Vide superius pag. 177 et seq.

lica decrevit, quod omnia monasteria, prioratus, Ecclesiae, capellae et quaecumque alia loca post exemptionem praedictam ab eisdem abbate et conventu licite acquisita, et imposterum acquirenda, cum personis degentibus in eisdem tunc praesentibus et futuris, omnibus privilegiis, exemptionibus, libertatibus et immunitatibus gauderent et gaudere deberent, quibus dictum monasterium et alia monasteria, prioratus, ecclesiae, capellae, loca et membra ipsius, quae dictum monasterium habebat tempore concessionis, et exemptionis huiusmodi gaudebant et potiebantur, prout in literis dictorum praedecessorum inde confectis plenius continetur.

Causae huius
faciendae de-
clarationis.

§ 3. Cum autem sicut exhibita nobis pro parte vestra petitio continebat, ab aliquibus in dubium revocari videatur, an huiusmodi extensio dicti Ioannis praedecessoris solum exemptiones vel omnia alia praemissa concernat, pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum, ut ne occasione praemissorum, attenta simplicitate vestra, involvamini litigiorum anfractibus, providere vobis super hoc de benignitate apostolica dignaremur.

Extensio et de-
claratio.

§ 4. Nos itaque volentes vos ac monasterium et alia loca vestra ob reverentiam etiam eiusdem B. Petri, ad quem devotionem gerimus specialem, favore prosequi gratiae specialis, huiusmodi supplicationibus inclinati, ut de possessionibus vestris iam acquisitis (illis tamen exceptis de quibus decimas solvere consuevistis), necnon de novalibus possessionum per vos in posterum iusto titulo acquirendarum, quas propriis manibus aut sumptibus excolitis et excoletis in antea, sive de hortis vel nutrimentis animalium vestrorum decimas solvere non teneamini, nec ad id a quoquam compelli possitis invitum, vobis et per vos vestris monasteriis, prioratibus, Ecclesiis, membris atque

locis auctoritate apostolica tenore praesentium concedimus, de gratia speciali. Nulli ergo etc.

Datum Avenione xviii kal. februarii, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 15 ianuarii 1376, pont. anno vi.

URBANUS VI

PAPA CCH

Anno Domini MCCCCLXXVIII.

Batholomaeus Butillus, Neapolitanus, antea Barenensis archiepiscopus, electus est et inthronizatus Romanus Pontifex die 9 aprilis 1378, novemque post dies coronatus, Urbanus VI voluit appellari. Sedit in pontificatu annos xi, menses vi, dies vi, ab electionis die computandos, imperantibus in Oriente Ioanne Palaeologo, mox Emanuele II: in Occid. Carolo IV, deinde Wenceslao, rege Romanorum. Obiit Romae die 15 octobris 1389, et sepultus est ad S. Petrum. Ab eius obitu ad electionem Bonifacii IX fluxerunt dies xviii.

Schisma xxxiii in Ecclesia Romana, quod in concilio Constantiensi extinctum est.

A cardinalibus tumultuarie ac per metum Urbanum se elegerunt, se recepisse asserentibus, Fundosque se receptis, die 20 septembris anni 1378 creatus est alius Pontifex, Clemens scilicet VII, antea Robertus ex comitibus Gebenensibus, episcopus Cameracensis et S. R. E. presb. cardinalis tituli Ss. XII Apostolorum. Obiit Avenione die 16 septembris 1394, et sepultus est in Ecclesia cathedrali S. Mariae de Donis, xvi ab electione sua anno nondum completo.

I.

Iurisdictio camerarii Sanctae Romanae Ecclesiae summarie quascumque causas interesse reer. Camerae Apostolicae quomodolibet concernentes cognoscendi (1).

SUMMARIUM

1. Causae huius constitutionis. — 2. Facultas camerarii (*prout in rubrica*). — 3. Facultas summarie et de plano procedendi: — 4. Iudicibusque inhibendi, cognitionem harum causarum, et contradictores compellendi. — 5. Obstantium derogatio. — 6. Adhortatio ad hoc officium diligenter exercendum. — 7. Concessionem temporariae constitutionis inchoari praecipit.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Marino archiepiscopo Brundusino, camerario nostro, salutem et apostolicam benedictionem.

Apostolicae Camerae, per quam S. R. E. necessitatibus et incumbentibus oneribus multipliciter subvenitur, sic teneri indemnitatibus subvenire, commodisque intendere et dispendiis obviare, quod ipsius iura debite possint repeti, eiusque officialibus suppetat opportunitas prosequendi.

§ 1. Sane, quia saepe contingit, sicut accepimus, quod extra praefatam Camerae super rebus ac iuribus ad eam pertinentibus ac super aliis negotiis ipsam tangentibus litigatur, et saepe coram iudicibus de iuribus ipsius Camerae nullam vel modicam habentibus rationem, quique per fiscalem advocatum seu procuratorem aut alios ex officialibus eiusdem Camerae, qui circa ipsam habent insistere, non possunt commode super iis informari, propter quod causae nimium protelantur, et quodam modo pereunt iura sua.

§ 2. Nos super iis providere volentes et gerentes in Domino fiduciam specialem de tuae circumspicionis industria, cui principaliter est eiusdem Camerae cura

(1) Ad hanc iurisditionem vide bullas quas tibi indicavi sup. in Const. in Urb. V, *Apostolatus*, pag. 520.

commissa, cognoscendi, auctoritate apostolica, per te vel alium seu alios, de omnibus et singulis quaestionibus, controversiis, causis et libris praesentibus et futuris, spiritualibus, ecclesiasticis et temporalibus, civilibus et criminalibus, nendum ad ipsam Camerae pertinentibus, sicut est hactenus consuetum, sed etiam de quibuscumque iura et negotia ipsius Camerae directe vel indirecte quoquo modo tangentibus, seu etiam, quae secundum tuum liberum arbitrium viderentur ea posse tangere quomodolibet in futurum, ipsasque cum emergentibus et ab eis dependentibus ac connexis, ac eos quas tangere poterunt, tam personas ecclesiasticas, quam saeculares, necnon capitula, collegia et conventus Ecclesiarum et monasteriorum ac ordinum exemptorum et non exemptorum, communitatesque et universitates locorum, prout et quotiens tibi videbitur, ad te et ad eandem Camerae advocandi et citandi per literas vel nuntium intra vel extra Curiam et ad partes etiam, si causae ipsae de natura sui non sint apud Sedem Apostolicam per appellationem aut alias legitime devolutae, necnon in ea tractandae seu etiam finiendae, ac etiam si coram iudicibus ordinariis, auditoribus, inquisitoribus, delegatis, subdelegatis, commissariis executoribus, arbitris, arbitratoribus, compromissariis seu aliis quibuscumque, etiam per Sedem Apostolicam deputatis vel deputandis in praefata Romana Curia vel extra nbilibet pendere, nunc et in posterum dicerentur, etiamsi in ipsis ad lites contestationem processum fuerit vel ulterius quantumcumque, et etiam super literis ad nos seu Sedem eandem per viam appellationis seu simplicis querelae vel alias habitus sit vel in posterum haberetur recursus, dictas causas reassumendi et reassumi faciendi.

§ 3. Easque per te vel alium seu alios audiendi et examinandi summarie, simpliciter, et de plano et sine strepitu et

Causae huius constitutionis.

Facultas camerarii (*prout in rubrica*).

Facultas summarie et de plano procedendi.

figura iudicii, et siue debito terminandi, et alias iustitiam omnimodam exhibendi.

Judicibusque
inhibendi con-
stitutionem ha-
rum causarum
et contradic-
tes competen-
tendi

§ 4. Iudicibus quoque ordinariis, auditoribus et aliis supradictis inhibendi, ne de causis ipsis post advocacionem huiusmodi cognoscere vel se intronitare quomodo praesumant, et quaslibet alias inhibitiones in ipsis causis, ac etiam revocationes et sententias excommunicationis, suspensionis et interdicti per eos promulgatarum, relaxationes et absolutio- nes, necnon ordinationes, declarationes, mandata, decreta, monitiones, executiones et processus quoslibet faciendi et sententias proferendi ac omnia alia et singula faciendi et exercendi, quae circa praemissa vel ea tanguntur iuxta tuum liberum arbitrium videbuntur opportuna. Contradictores quoslibet et rebelles cuiuscumque status, dignitatis, ordinis vel conditionis existant, etiamsi regali, pontificali vel maiori, aut alia quavis praeferantur dignitate, eadem auctoritate per censuram ecclesiasticam compescendi.

Obstantium de-
rogatio

§ 5. Non obstantibus generalis concilii et alii constitutionibus a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus in contrarium editis, necnon consuetudinibus, statutis, ordi- nibus seu inhibitionibus quibuscum- que iuramentorum aut excommunicatio- num suspensionis vel interdicti sententiarum per quoscumque promulgatarum vel promulgandarum munimine aut quibusvis aliis firmitatibus roboratis, seu si aliquibus communiter vel divisim a Sede Apostolica sit indultum, vel in posterum indulgeri contigerit, quod extra vel ultra certa loca ad iudicium non trahantur, quod interdicti, suspendi vel excommuni- cari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet aliis privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, gratiis et literis generalibus vel specialibus Ecclesis, monasteriis, locis, collegiis, ordinibus ac universitatibus seu personis ecclesiasticis aut saecularibus quibuscumque, cuius-

cumque fuerint praesentiae vel digni- tatis ab Apostolica Sede concessis vel in posterum concedendis, sub quacumque forma vel expressione verborum, per quae praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus eorum impediti valeat quomodolibet vel differri, etiam si talia sint de quibus et ipsarum personarum et locorum, ordinum et statuum propriis nominibus specialibus, ac de totis ipsarum tenoribus, plena et expressa ac de verbo ad verbum mentio sit habenda; quae omnia haberi volumus pro expressis specialiter et insertis, et ipsa, vel eorum aliqua contra praemissa nolumus in aliquo suffragari, plenam et liberam tenore praesentium ex certa scientia concedimus facultatem, et ad hoc tui potestatem officii amplius et etiam prorogamus.

Auctoritatio ad
huc officium di-
ligenter exer-
cendum.

§ 6. Eandem fraternitatem tuam exhortantes, ut sic in praemissis te fidelem exhibeas, et etiam studiosum, omnibus iustitiam ministrando, quod tam eidem Camerae, quam aliis quibuscumque sua iura servantur, tuaque circumspecto inde possit merito commendari.

§ 7. Volumus autem, quod a tempore datae praesentium, in omnibus et singulis suprascriptis per nos concessis, perinde sit tibi perpetua potestas et iurisdictio attributa, tam quoad negocia praesentia, quam futura, ac si tu ea omnia et singula exequi iudicialiter incepisses, praesentibus usque ad beneplacitum Apostolicae Sedis duraturis.

Concessionem
tempore datae
constitutionis
inchoari prae-
cipit.

Datum Romae apud S. Petrum, vi idus septembris, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 8 septembris 1379, pont. anno II.

II.

Maremagnum seu privilegium privilegiis conflatum pro Ordine fratrum Servorum B. Mariae Virginis.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Ordinis huius fratres quocumque datio et qualibet ordinarii iuris-

dictione liberi et exempti, — Sedi Apostolicae immediate subiecti. — 2. Secus acta vel imposterum intentanda nulla declarantur et irrita. — 3. Clausulae.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Andreae priori generali, et universis fratribus Servorum S. Mariae Ordinis S. Augustini, praesentibus et futuris, salutem et apostolicam benedictionem.

Proemium.

Sacrosancta Romana Ecclesia mater cunctorum Christifidelium et magistra in agro virtutum vestri Ordinis, cui altissimus Dominus benedixit, et in decore sacrae religionis, sub qua eidem Domino eiusque Genitrici devotum exhibetis et sedulum famulatum, exultat et iubilat: praesertim dum prospicit, quod vos ad alta virtutum gradatim per honorum operum exercitium, et praeclara sanctitatis merita consentientes, trahitis ad divinae maiestatis obsequium alios, non solum per doctrinae verba, sed etiam per exempla, vitam ducendo prurissimam, et verbi praedicationibus insistendo, ac divinae laudis frequentiae, celebrisque venerationis instantiae, ex qua gloria divinae maiestatis attollitur, devotissime persistendo: propter quae nos et praedicta Ecclesia, vos et vestrum Ordinem praedictum, quem erga nos et eandem Ecclesiam devotione praelucere conspicimus, infra claustra nostri pectoris paternis affectibus amplectentes, circa bonum statum vestrum totis studiis vigilamus, ut, Deo propitio, a noxiis protegamini, et suscipiatis semper salubria incrementa.

§ 1. Volentes igitur praemissorum intuitu, vos ac loca vestra praesentia et futura praerogativa specialis favoris et gratiae insignire, ac singulari privilegio decorare, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, vos vestrasque personas ac omnia loca vestra tam praesentia quam futura omni iurisdictione, potestate, dominio, visitatione, caritativi subsidii subventionum et exactionum quorumlibet praestatione, necnon a synodalis et alte-

rius cuiusvis congregationis evocatione omnium et singulorum patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum et quorumlibet aliorum iudicium ordinariorum, de speciali dono gratiae plenarie eximimus et totaliter liberamus, vosque ac personas et loca ipsa in ius et proprietatem B. Petri et Sedis Apostolicae, et sub eorum et nostra protectione speciali et immediata suscipientes, decernimus vos ac personas et loca praedicta soli et immediate Sedi praedictae subiacere: volentes quod locorum diocessani, vel alia quaevis persona vos vel loca praedicta, utpote prorsus exempta et dictae Sedi immediate subiecta, non possint auctoritate ordinaria excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut alias sententias specialiter vel generaliter promulgare, vel alias etiam ratione cuiuslibet delicti seu contractus, aut rei, de qua ageretur ulcunquae committitur delictum, in eatur contractus aut res ipsa consistat, potestatem, dominium aut iurisdictionem aliquam quomodolibet exercere.

§ 2. Felicis recordationis Innocentii Papae IV praedecessoris nostri circa exemptos, quae incipit: *Dolentes*, et aliis constitutionibus apostolicis in contrarium editis non obstantibus quibuscumque. Nos enim quaslibet excommunicationum, suspensionum, interdicti sententias et quorumque processus, quasvis poenas et sententias generales vel speciales continentes, quas seu quos contra vos seu aliquem vestrum vel praedicta loca contra tenorem et formam praesentium quomodolibet promulgari vel haberi contigerit, irritas decernimus et inanes.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae exemptionis, liberationis, suspensionis et constitutionis infringere, etc.

Datum Romae apud S. Petrum, vii idus aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 7 aprilis 1380, pontif. anno II.

Sedi Apostolicae immediate subiecti

Secus acta re imposterum intentanda nulla declarantur et irrita.

Clausulae.

Ordinis huius fratres quocumque dato, et qualibet ordinarii iurisdictione liberi et exempti:

III.

Confoederationes cum haereticis quaecumque firmitate roboratae, nullae et irritae declarantur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Venceslaum et Carolum reges Romanorum foedera nonnulla cum haereticis et schismaticis iniisse asserit. — 2. Huiusmodi foedera nulla declarat, ab eisque solvit Venceslaum. — Ea observari vetat omnino. — 3. Clansulae.

**Urbanus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Inter sollicitudines varias, quibus assidue premimur, illa potissime pulsatur et excitat mentem nostram, ut circa salutem animarum Christifidelium sollicitis studiis intendamus, et ne fideles ipsi ex consortio et participatione schismaticorum seu haereticorum labefactari valeant, adhibeamus remedia opportuna.

§ 1. Sane ad nostrum nuper pervenit auditum, quod tam carissimum in Christo filium noster Venceslaus Romanorum et Bohemiae rex illustris, quam etiam clarae memoriae Carolus Romanorum imperator et ipsius regis genitor, simul vel successive nonnullas confoederationes vel colligationes seu ligas et conventiones cum diversis regibus, principibus, ducibus, comitibus ac magnatibus, nobilibus et certis aliis inierunt seu fecerunt, et quod aliqui ex huiusmodi regibus, principibus, ducibus, comitibus, magnatibus seu nobilibus, aut aliis, tunc erant seu postea sunt effecti schismatici seu haeretici manifesti et ab unitate Sanctae Romanae et universalis Ecclesiae separati, quamvis per nos alias declarati non sint.

§ 2. Nos igitur attendentes, quod huiusmodi confoederationes et ligae seu conventiones, factae cum huiusmodi haereticis aut schismaticis, postquam tales effecti erant, sunt temerariae, illicitae et

ipso iure nullae, etsi forte ante ipsorum lapsum in schisma seu haeresim iniatae seu factae fuissent, etiamsi forent iuramento vel fide data firmatae aut confirmatione apostolica vel quaecumque firmitate alia roboratae, postquam tales, ut praemittitur, sunt effecti, eo ipso tam idem rex, quam alii qui forsitan una cum eo huiusmodi confoederationes, colligationes et ligas seu conventiones cum talibus inierunt seu fecerunt, et ad quos huiusmodi confoederationes, colligationes, ligae seu conventiones quomodolibet extendi possunt, et quorum interest vel interesse poterit, ab earum observatione absoluti existunt, illasque ipsis servare non debent. Quinimo ipse rex huiusmodi schismaticos et haereticos, ratione imperii, ad quod electus et per nos approbatus, in favorem Sanctae Romanae et Universalis Ecclesiae, cuius est advocatus, pro posse prosequi tenetur, quodque omnis communicio cum talibus haereticis seu schismaticis nimis periculosa existit, cum nulla sit prorsus, nec esse debeat participatio lucis ad tenebras, vel Christi ad Belial; et cupientes super his animarum saluti et honori, ac statuti eiusdem regis et aliorum quorum interest, ut praefertur, salubriter providere, et periculis et scandalis, quae ipsis exinde provenire possent, utiliter praecavere, eundem regem et omnes illos, quorum interest et interesse poterit, apostolica auctoritate tenore praesentium declaramus fuisse et esse ab earundem confoederationum, colligationum, ligarum et conventionum observatione penitus absolutos, et ad earum observationem aliquatenus non teneri, illasque, quatenus de facto processerunt, cassamus, irritamus et nullius esse decernimus firmitatis. Et insuper cupientes animarum periculis obviare, tam eidem regi, quam etiam omnibus huiusmodi aliis, quorum interest, seu interesse potest, tenore praesentium districtius inhibemus, ne confoederationes, colligationes, ligas aut conventiones huiusmodi aliquatenus observent, seu ab illis observari quomo-

Ex observari
vetat omnino.

(1) Ex Collectione Actorum Rimer.

Venceslaum et
Carolus reges
Romanorum foedera nonnulla cum haereticis et schismaticis iniisse asserit.

Huiusmodi foedera nulla declarat, ab eisque solvit Venceslaum

dolibet permittant. Decernentes ex nunc irritum et inane quicquid in contrarium a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Clausulae.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, cassationis, irritationis, inhibitionis vel constitutionis infringere etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum tertio kalendas aprilis, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 30 martii 1382, pontif. anno iv.

IV.

Erectio Studii generalis in civitate Quinqueeclesien. regni Hungariae cum privilegiis pro doctoribus et scholaribus, reservata Ludovico regi praesentandi facultate (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Ludovici regis hac super re petitio. — 2. Civitas Quinqueeclesien. studiis litterarum accommodata. — 3. Universitas in ea erigitur: quae munitur privilegiis. — 4. De laureandis: — 5. Facultate laureatorum: — 6. Magistris stipendio providendo. — 7. Clausulae.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Prooemium.

In supremæ dignitatis apostolicæ specula, licet immeriti, disponente Domino, constituti, ad universas fidelium regiones, eorum profectus et commoda tanquam universalis gregis dominici pastor commisi nobis, speculationis aciem, quanto nobis ex alto permittitur, extendentes, fidelibus ipsis ad quaerenda litterarum studia, per quae divini Nominis et fidei catholicae cultus protenditur, iustitia colitur, tam publica quam privata res geritur utiliter, omnisque prosperitas humanae conditionis augetur; libenter favores gratiosos impendimus et opportunae commoditatis auxilia liberaliter impartimus.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Bull. Rom. Vol. IV.

74

§ 1. Cum itaque, sicut nuper pro parte carissimæ in Christo filii nostri Ludovici regis Ungariae illustris fuit propositum in consistorio coram nobis, ipse rex non solum ad utilitatem et prosperitatem huius reipublicae et incolarum regni sui Ungariae, sed etiam aliarum partium vicinarum laudabiliter intendens, in civitate Quinqueeclesien., in regno praedicto consistente, tanquam insigniori et magis ad hoc accommodata et idonea, plurimum desideret fieri et ordinari per Sedem Apostolicam Studium generale in qualibet licita facultate, ut ibidem fides ipsa dilatetur, erudiantur simplices, aequitas servetur iudicii, existat ratio et intellectus hominis augeatur.

Ludovici regis hac super re petitio.

§ 2. Nos praemissa, ac etiam eximiam fidei puritatem, quam tam ipse rex et progenitores sui, quam Ungariae regni incolae ad sanctam Romanam Ecclesiam gessisse, prout ipse rex et incolae gerere dignoscuntur, attente considerantes, ferventi desiderio ducimur, quod regnum ipsum scientiarum muneribus amplecter, fiatque litterarum feracitate foecundum, ut viros producat consilii maturitate conspicuos, virtutum splendore ornatos, ac diversarum facultatum dogmatibus eruditos: sitque illis scientiarum fons originis, de cuius plenitudine hauriant universi litterarum cupientes imbui documentis.

Civitas Quinqueeclesien. studiis litterarum accommodata.

§ 5. His igitur omnibus et praesertim idoneitate dictae civitatis, quae ad multiplicanda doctrinae semina, ac gemina salutaria producenda magis accommodata et idonea inter alias civitates dicti regni fore dicitur, diligenti examinatione pensantes, non solum ad ipsius regni et civitatis, sed etiam regnorum circumiacentium incolarum commodum et profectum paternis affectibus anhelantes, dicti regis in hac parte supplicationibus inclinati, de fratrum nostrorum consilio statuimus ac etiam ordinamus, ut in dicta civitate Quinqueeclesien. de caetero sit Studium generale, ibique perpetuis temporibus vigeat tam in iuris canonici et civilis, quam alia

Universitas in ea erigitur: quae munitur privilegiis.

qualibet licita, praeterquam in theologia facultate, et quod legentes et studentes ibidem omnibus privilegiis, libertatibus et immunitatibus concessis doctoribus legentibus et studentibus commorantibus in Studio generali gaudeant et utantur.

De laureandis: § 4. Quodque illi, qui processu temporis bravium fuerint in illa facultate, in qua studuerint, assecuti, sibi que docendi licentiam, ut alios erudire valeant, ac doctoratus seu magisterii honorem petierint clargiri, per doctores seu doctorem ac magistros seu magistrum illius facultatis, in qua examinatio fuerit facienda, episcopo Quinqueecclesien-
pastore carente, vicario seu officiali dilectorum filiorum capituli ipsius Ecclesiae praesententur. Idem quoque episcopus, aut vicarius seu officialis, doctoribus et magistris in eadem facultate actu inibi regentibus convocatis, illos in iis, quae circa promovendos ad doctoratus seu magisterii honorem requiruntur, per se vel per alium iuxta modum et consuetudinem, qui super talibus in generalibus Studiis observantur, examinare studeant diligenter: eis que, si ad hoc sufficientes et idonei reperti fuerint, huiusmodi licentiam tribuat et doctoratus seu magisterii conferat honorem.

Facultate laureatorum: § 5. Illi vero qui in eodem Studio dictae civitatis examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam et honorem huiusmodi obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examinatione et approbatione alia regendi et docendi tam in civitate praedicta, quam singulis aliis generalibus Studiis in quibus voluerint regere, docere, statutis et consuetudinibus quibuscumque contrariis, apostolica vel quacumque alia firmitate vallatis, nequaquam obstantibus, plenam et liberam habeant facultatem.

Magistris stipendio providendo. § 6. Volumus autem, quod magistris et doctoribus, qui in huiusmodi legent Studio, per regem Ungariae pro tempore existentem in competentibus stipendiis provideatur; alioquin praesentes literae nullius sint roboris vel momenti.

§ 7. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum constitutionis, ordinationis et voluntatis infringere, etc.

Clausulae.

Datum Viterbii kalendis septembris, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 1 septembris 1382, pont. anno v.

V.

Lateranensis Ecclesiae oblationes in alios quam fabricae eiusdem basilicae usus converti prohibet (1).

SUMMARIUM

1. Constitutio (de qua in rubrica). — 2. Poenae contra inobedientes. — 3. Clausulae.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Celeri reparationi venerandae Lateranensis Ecclesiae, proli dolor, in sui magna parte destructae opportuno providere remedio, ac pie intentioni fidelium pro ipsa reparatione largientium bona sua satisfacere, ac praesumptionem quarundam personarum eiusdem Ecclesiae, ad ea, quae ad ipsos non pertinent, manus temerarias extendentes, reprimere cupientes, univ-
ersis et singulis tam dictae Ecclesiae capitulo, singularibusque personis, quam aliis quibuscumque tenore praesentium auctoritate apostolica districtius inhibemus, ne pias oblationes seu elemosynas eorundem fidelium, quae factae sunt, seu fient pro tempore pro fabrica in Ecclesia memorata praescripta, sicut saepe hactenus praesumpsisse dicuntur, recipere, aut in aliud opus, quam in reparationem seu fabricam Ecclesiae memoratae et suorum circumstantium locorum convertere praesumant, absque nostra vel successorum nostrorum Romanorum Pontificum licentia speciali.

Constitutio (de qua in rubrica).

§ 2. Quod si quisquam secus attemptare praesumpserit, non solum id, quod de iis receperit, reddere, sed tantundem de

Poenae contra inobedientes.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

suis bonis propriis pro dicta exhibere fabrica teneatur.

Clausulae.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum inhibitionis et constitutionis infringere, etc.

Datum apud Montem Flasconem octavo idus iulii, pontificatus nostri anno sexto.

Dat. die 8 iulii 1383, pontif. anno vi.

VI.

Quod fratres hospitalis Sancti Iohannis Hierosolymitani unum tantummodo in eorum Ordine beneficium acquirere possint decernit (1).

SUMMARIUM

Ambitio in ecclesiasticis execrabile vitium.

1. Causae edendae huius constitutionis.
- 2. Prohibet fratribus plures prioratus, etc. in Ordine obtinere.
- 3. Poenae inobedientium.
- 4. Praeceptorii facultatem dat de praeceptorii, caeterisque beneficiis providere.
- 5. Irritatio secus actorum.
- 6. Clausulae.

**Urbanus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuum rei memoriam.**

Ambitio execrabilis vitium in cunctis personis ecclesiasticis, quae non quae sua sunt, sed quae Christi desiderare debent et quaerere, merito detestantes, illud in personis religiosis tanto amplius execramur quantum ipsi secundum suae professionis debitum plus esse debent ab eodem vitio alieni.

Ambitio in ecclesiasticis execrabile vitium.

§ 1. Cum itaque, sicut ex fide dignorum relatione didicimus, nonnulli fratres hospitalis Sancti Iohannis Hierosolymitani, singuli videlicet ipsorum, plures prioratus, capellanas, praepetorias seu domos eiusdem hospitalis, quique etiam minus digni, etiam in diversis et remotis partibus obtinere noscantur, nonnullis ex fratribus hospitalis eiusdem etiam benemeritis nullum seu nullam ex prioratibus, praee-

Causae edendae huius constitutionis.

ptoris seu domibus huiusmodi obtinentibus seu valentibus obtinere: ex quo cum alius nimis abundet, alius vero indigeat; saepe inter fratres eosdem insurgit murmur et dissolvitur vinculum charitatis: iidemque prioratus, capellaniae, praepetoriae, seu domus, dum gubernatores seu administratores intenti sunt pluribus, nimis utiliter gubernantur, minoratur eisdem hospitalis militia et hospitalitas attenuatur: ex his quoque contemnitur memorati hospitalis religio et in animas fidelium scandalum generatur.

§ 2. Nos igitur, qui pluralitatem huiusmodi, praesertim in personis regularibus, nimium detestamur, pluralitatem ipsam moderari et eisdem fratribus benemeritis et indigentibus providere volentes, omnes et singulos fratres hospitalis iam dicti plures prioratus, capellanas, praepetorias seu domos hospitalis praefati seu alterum cum altero seu altera obtinentes, gubernantes et administrantes, eis omnibus uno seu una ex eis excepto vel excepta, quem vel quam infra octo menses a data praesentium, quas faciemus in Romana Curia publicari, computandos, eligere omnino, dimissis reliquis, teneatur, autoritate apostolica tenore praesentium privamus: eis in virtute sanctae obedientiae praecipientes districte, quod de ipsis prioratibus, capellaniis, praepetoriis seu domibus dimissis, seu quos et quas dimittere debent, ut praefertur, se de caetero nullatenus intromittant.

Prohibet fratribus plures prioratus, etc. in Ordine obtinere.

§ 5. Quod si forsitan, quod absit, aliqui ex eisdem fratribus, qui pluralitatem huiusmodi obtinent, ut praefertur, praepetum nostrum huiusmodi contemnerent, illos seu illas, quos seu quas ultra unum vel unam ex prioratibus, capellaniis, praepetoriis seu domibus praedictis obtinent, dimittere, ut praemittitur, recusaverint, aut eorum sive earum administrationi se ingesserint quoquomodo, nos omnes huiusmodi recusantes et ingerentes ex tunc omnibus prioratibus, capellaniis, praepetoriis et domibus, quos et quas singuli

Poenae inobedientium.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

singulas licite retinere possent, volumus eo ipso esse privatos et inhabiles ad quamcumque administrationem cuiuscumque prioratus, capellaniae, praeceptoriae seu domus saepedicti hospitalis de caetero obtinendorum.

Praeceptoria facultatem dat de praeceptoribus, caeterisque beneficiis providere.

§ 4. Caeterum de probitate et circumspectione dilecti filii magistri hospitalis praedicti gerentes in Domino fiduciam, plenioris sibi omnes et singulos prioratus, capellanias, praeceptorias, seu domos huiusmodi, quos seu quas tam per dimissionem, quam per privationem huiusmodi vacare continget, singulos seu singulas videlicet eorum seu earum singulis ex dietis fratribus eiusdem hospitalis idoneis, quos secundum Deum et utilitatem dicti hospitalis reputaverit meliores, super quo conscientiam suam oneramus, hac vice conferendi, illisque de ipsis providendi secundum consuetudinem dicti hospitalis in collatione seu provisione huiusmodi prioratum, capellaniarum, praeceptoriarum seu domorum alias solitam gubernari, plenam concedimus tenore praesentium facultatem.

Irritatio secus actorum.

§ 5. Decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super iis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Clausulae.

§ 6. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum privationis, praecepti, voluntatis, concessionis et constitutionis infringere, etc.

Datum apud Montem Flasconem decimo septimo kalendas octobris, pontificatus nostri anno sexto.

Dat. die 15 septembris 1383, pont. anno vi.

VII.

Contra officiales laicos quoquomodo personas ecclesiasticas bannientes, relegantes aut proscribentes.

SUMMARIUM

Causae edendae constitutionis. — 1. Lata anathematis poena cavet, ne officiales qui-

cumque laici ecclesiasticos banniant, aut quovis modo proscribant. — 2. Obstantibus derogat; — 3. Et huic constitutioni robor adicit firmitatis.

**Urbanus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Quia, sicut displicenter accepimus, nonnulli diversarum partium principes, marchiones, duces, comites, barones et alii nobiles, necnon potestates, capitanei, baiulivi, scabini, advocati, rectores, iudices et consules, alique officiales et consilarii civitatum, oppidorum, terrarum, castrorum et aliorum locorum, alique laici et laicales personae, dominium seu irisdictionem in temporalibus obtinentes, necnon ipsarum civitatum communia et oppidorum, castrorum, terrarum et aliorum locorum universitates, non attendentes, quod laicis in clericos et personas ecclesiasticas et illorum bona nulla sit attributa potestas, nihilominus ministros Ecclesiae, etiam interdum in dignitatibus constitutos, temeritate propria bannire seu relegare aut proscribere non verentur.

Causae edendae constitutionis.

§ 1. Nos adversus temeritatem huiusmodi remedium apponere cupientes, omnes et singulos talia praesumentes, et ea fieri mandantes seu eorum nomine vel mandato facta, rata habentes, vel in eis faciendis dantes auxilium, consilium vel favorem, si singulares personae fuerint, cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, status vel conditionis existant, earum videlicet singulas, si vero communitates vel universitates extiterint, omnes et singulos earum communitatum et universitatum potestates, capitaneos, baiulivos, scabinos, advocatos, rectores, iudices, consules et officiales, quocumque nomine censeantur, ac consilarios et privatas personas, quae huiusmodi sacrilegii principaliores patratores existerent, excommunicationis sententias incurrere, necnon quamlibet eorundem communitatum seu universitatum

Lata anathematis poena cavet, ne officiales quicumque laici ecclesiasticos banniant, aut quovis modo proscribant.

ac illa ipsorum principum, marchionum, ducum, comitum, baronum, nobilium et aliorum quorumcumque laicorum et laicalium personarum talia praesumentium, in quibus talia fierent, civitates, terras, oppida, castra et alia loca, ecclesiastico interdicto subiacere volumus ipso facto.

§ 2. Nullusque ab eisdem sententiis per alium, quam per Romanum Pontificem, praeterquam in mortis articulo, possit absolvi, nec interdictum huiusmodi per alium etiam relaxari. Non obstante si aliquibus communiter vel divisim a Sede Apostolica sit indultum, quod excommunicari, suspendi vel interdicti non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et eorum propriis nominibus mentionem, et quibuslibet constitutionibus, privilegiis et literis apostolicis contrariis, de quibus etiam plena et expressa in nostris fieri oporteat mentionem.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis et concessionis infringere etc.

Datum Romae apud S. Petrum, quarto idus decembris, pontificatus nostri anno sexto.

Dat. die 10 decembris 1383, pont. anno vi.

VIII.

Reprobatio pignorum seu sportularum occasione litigiorum iudicibus ecclesiasticis quovis modo exhibendorum (1).

SUMMARIUM

In ecclesiasticis quam sit reprehensibilis ipsa mali species. — 1, 2. Sportulas iudicibus ecclesiasticis dari vetat. — 3. Clausulae.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Quamvis ab omni specie mali sit per quoslibet abstinendum, personas tamen ecclesiasticas tanto ab illa diligentius abstinere convenit, quanto in eis cuncta vitia magis reprehensibilia iudicantur.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

§ 1. Cum itaque, sicut ad apostolatus nostri pervenit auditum, in nonnullis diversarum partium ordinariis ecclesiasticis Curis de quadam consuetudine, quae dicenda est potius corruptela, partes in ipsis Curis litigantes, sive litigare volentes seu earum altera, de decima seu vigesima aut alia parte litis secundum diversitatem locorum pignora seu sportulas, alias *Pignus Baudi* nuncupata, dare seu deponere compellantur, quae postea in finalem litis eventum domini seu officiales ipsarum Curiarum de ipsa consuetudine sibi retinent et appropriant pro ipsorum libito voluntatis.

§ 2. Nos huiusmodi corruptelam seu consuetudinem canonibus et bonis moribus inimicam auctoritate apostolica reprobantes, praesentium tenore districtius inhibemus, praecipiendo mandantes universis et singulis patriarchis, archiepiscopis, electis et aliis quibuscumque locorum ordinariis et personis ecclesiasticis, iurisdictionem spirituales vel temporales obtinentibus, ne de caetero pignora seu sportulas aut res alias, quocumque nomine censeantur, occasione praedicta aut alio quovis modo vel colore petere, exigere, vel fieri seu dari facere seu mandare quocummodo praesumant.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum inhibitionis et constitutionis infringere etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum quarto idus decembris, pontificatus nostri anno sexto.

Dat. die 10 decembris 1383, pont. anno vi.

IX.

Approbatio et ratificatio Ordinis Fratrum Sancti Pauli Primi Eremitae in Ungariae partibus a Ioanne PP. XXII instituti (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Fratribus hisce a Ioanne XXII tradita regula S. Augustini. —

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Sportulas iudicibus ecclesiasticis dari vetat.

Ol-tantibus derogat.

Et haec constitutioni robor adiicit firmitatis.

Clausulae.

In ecclesiasticis quam sit reprehensibilis ipsa mali species.

2. Eis confirmatur ab Urbano. — 3. Clausulae.

Urbanus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Proemium.
Apostolicae servitutis nobis iniunctae desuper officium mentem nostram excitat et inducit, ut circa ea, quae statui prospere personarum sub religionis habitu studio vacantium piae vitae ad perseverantiam divini servitii opportuna prospicimus, operosis studiis intendamus.

Fratribus hisce a Ioanne XXII tradita regula S. Augustini.

§ 1. Olim siquidem felicis recordationis Ioannes Papa XXII praedecessor noster dilectis filiis priori generali et fratribus S. Pauli Primi Eremitae in Ungaria et aliis mundi partibus constitutis, Ordinis Sancti Augustini, regulam eiusdem sancti Augustini per eos et successores ipsorum in locis suis, quae habebant et praestante Domino haberent imposterum, perpetuis futuris temporibus observandam auctoritate apostolica concessit, ac nonnulla alia indulisit priori et fratribus supradictis, nosque postmodum huiusmodi privilegium dicti Ioannis praedecessoris duximus innovandum.

Eis confirmatur ab Urbano.

§ 2. Cum autem, sicut exhibita nobis pro parte dictorum prioris et fratrum petito continebat, quidam curiosi ac simplices se de ipsis, quae non multum expediunt, intromittere volentes, ipsis priori et fratribus et eorum Ordini, pro eo quod in praedicto privilegio verbum confirmationis seu approbationis non exprimitur, sed eis dumtaxat dicta regula conceditur, palam et occulte detrahant, et de ipsis obloquantur, pro parte ipsorum prioris et fratrum nobis fuit humiliter supplicatum, ut providere eis super praemissis de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui de ipsorum prioris et fratrum vita et institutis sumus plenarie informati, eis in praemissis providere volentes, consideratione etiam carissimi in Christo filii nostri Ludovici regis Ungariae illustris ipsorum regis, ac prioris et fratrum in hac parte supplica-

tionibus inclinati, praedictum Ordinem dictorum prioris et fratrum sub dicta regula et habitu, quem gestant, auctoritate apostolica tenore praesentium ratificamus et etiam approbamus.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum ratificationis et approbationis infringere, etc.

Clausulae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum secundo idus martii, pontificatus nostri anno sexto.

Dat. die 14 martii 1384, pontif. anno vi.

X.

Fratribus Ordinis Servorum Sanctae Mariae nullam antehac in Urbe domum habentibus ecclesia Sancti Marcelli conceditur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae concessionis. — 2. Ecclesia S. Marcelli, in qua canonici degabant, fratribus S. B. M. conceditur. — 3. Data exequendi facultas Iacobo episc. Aretino. — 4. Obstantium derogatio. — 5. Alieno iuri cautum.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Iacobo episcopo Aretino, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Apostolicae servitutis officium desuper nobis iniunctae mentem nostram ad ea incitat et inducit, quae pro statu personarum sub religionis habitu studio vacantium piae vitae salubriter ampliando opportuna conspicimus: illaque favore prosequimur opportuno.

§ 1. Sane nuper dilectus filius noster Andruinus tituli S. Marcelli presbyter cardinalis nobis exposuit, quod Ecclesia S. Marcelli de Urbe, de qua titulus sui cardinalatus existit, magnam habet eorum animarum, et quod in ipsa Ecclesia, licet octo canonicos habeat, quorum unus dumtaxat inibi residet, modicus vel quasi nullus servatur cultus divinus, ac iidem canonici ad divinum officium sufficien-

Causae concessionis.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

tes aut dispositi non existant: dictaque Ecclesia in suis aedificiis nimium est collapsa ac etiam ruinosa; quodque idem cardinalis praedictam Ecclesiam ad religiosos transferri, et in ea tot fratres Servorum Sanctae Mariae Ordinis Sancti Augustini, qui in dicta Urbe nullum locum habent, et quorum unus sit prior, qui curam aliorum fratrum et parochianorum dictae Ecclesiae habeat, creati et institui, quot poterunt ex ipsius Ecclesiae fructibus congrue sustentari, desiderat et affectat.

§ 2. Quare pro parte dicti cardinalis nobis fuit humiliter supplicatum, ut cum prior generalis dictorum fratrum in dicta Urbe sit praesens, et ad reparationem dictae Ecclesiae paratum se offerat atque promptum, pluresque parochiales Ecclesiae de dicta Urbe per religiosos sint solitae gubernari, dictam Ecclesiam ad huiusmodi religiosos transferri, et ibidem fratres creati et institui praedictos, ita quod, cedentibus vel decedentibus dictis octo canonicis, ac aliis presbyteris et clericis perpetuis beneficiatis in eadem Ecclesia, vel suos canonicatus, praebendas ac officia quomodolibet dimittentibus, fructus, redditus et proventus huiusmodi canonicatum, praebendarum ac beneficiorum, necnon possessiones et bona quaecumque ad dictos canonicos et perpetuos beneficiatos ratione suorum canonicatum, praebendarum ac beneficiorum huiusmodi pertinentia, praedictis fratribus et eorum Ordini applicentur de benignitate apostolica mandaremus.

§ 5. Nos itaque huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus dictam Ecclesiam auctoritate apostolica ad huiusmodi religiosos transferas, et ibidem tot ex huiusmodi fratribus Servorum Sanctae Mariae, quorum unus sit prior, et curam animarum aliorum fratrum et parochianorum dictae Ecclesiae habeat, et ipsis parochianis ministret ecclesiastica sacramenta, ibidem instituas, quot ex fructibus

praedictis poterunt congrue sustentari: ac status auctoritate praedicta et ordines, quod cedentibus vel decedentibus canonicis et beneficiatis praedictis, vel suos canonicatus et praebendas ac beneficia supra dicta quomodolibet dimittentibus, fructus, redditus et proventus, ac possessiones et bona praefata ad canonicos et beneficiatos praedictos ratione canonicatum et praebendarum ac beneficiorum huiusmodi pertinentia, ut praefertur, etiamsi ipsi canonicatus et praebendae ac beneficia sint dispositioni apostolicae quomodolibet reservata, eisdem fratribus et eorum Ordini applicentur eo ipso. Ac nihilominus eisdem priori et fratribus, postquam in dicta Ecclesia creati et instituti fuerint, etiam locandi et arrendandi (1) fructus, redditus et proventus, iura et obventiones canonicatum et praebendarum ac beneficiorum praedictorum a canonicis et beneficiatis praedictis illa obtinentibus, quandiu ipsi canonici ea obtinuerint, pro certo pretio eiusdem canonicis et beneficiatis annuatim persolvendo: ita quod si dictis canonicis et beneficiatis satisfiat, ipsi ad huiusmodi canonicatus et praebendas ac beneficia redire non valeant, auctoritate praedicta licentiam largiaris: contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

§ 4. Non obstantibus quibuscumque constitutionibus, privilegiis ac literis apostolicis, necnon statutis et consuetudinibus Ecclesiae et Ordinis praedictorum contrariis, iramento, confirmatione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis, seu si aliqui, apostolica vel alia quavis auctoritate, in eadem Ecclesia in canonicos sint recepti vel ut recipiantur insistant, seu si super provisionibus sibi faciendis de huiusmodi canonicatibus et praebendis ipsius Ecclesiae speciales vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis par-

(1) *Arrendare, arrentare*, ad censum ponere, ad censum annuum vel ad emphyteusim praedium locare (Ducange).

Ecclesia S. Marcelli, in qua canonici debebant fratribus S. B. M. conceditur.

Data exequendi facultas Jacobo episc. Arentino.

Obstantium derogatur.

tibus generales Apostolicae Sedis vel legatorum eius literas impetrarint: etiam si per eas ad inhibitionem, reservationem et decretum vel alias quomodolibet sit processum, quas literas et processus habitos per easdem et quaecumque inde secuta, ad huiusmodi canonicatus, et praebendas ac alia beneficia ipsius Ecclesiae volumus non extendi, sed nullum per hoc eis, quoad assecutionem canonicatum, praebendarum ac aliorum beneficiorum praecidium generari, seu quibuscumque privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quae praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis.

Alieno iuri
cautum.

§ 5. Nos enim dicto cardinali et suis successoribus praedictum titulum obtenturis in dicta Ecclesia ac ipso priori et fratribus, dum inibi fuerint, necnon parochianis dictae Ecclesiae omnem iurisdictionem, correctionem ac iustitiam reservamus, quam in canonicis et beneficiatis ac parochianis dictae Ecclesiae ipsius cardinalis praedecessores dictam Ecclesiam obtinentes habuerunt, et idem cardinalis habere noscitur de praesenti. Et insuper ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super iis a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, septimo idus decembris, pontificatus nostri anno septimo.

Dat. die 7 decembris 1384, pont. anno vii.

XI.

Sanctorum Petri et Pauli apostolorum icones argenteas deauratas gemmisque pretiosis elegantissime elaboratas, quarum altera, scilicet beati Petri, de ligno

Crucis Domini nostri Iesu Christi particulam in vertice retinet, et in quibus Ss. Apostolorum eorumdem capita sunt recondita, aliasque nonnullorum sanctas reliquias decenter ornatas in sacrosancta Lateranensi Ecclesia asservatas auferentes, diripientes seu alias quomodolibet depraedantes excommunicationis vinculo inodantur, perpetuaeque infamiae poena plectuntur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Haec reliquiae unde sumptae. Eas, earumque ornamenta auferentes quibus subiecti poenis. — 2. Aliae poenae temporales. — Filiorum quoque poenae. 3. Clausulae.

**Urbanus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Sacrilegorum damnanda praesumptio eo est gravior, et durius castigari meretur, quo in locis venerabilioribus rebusque sacrioribus fuerit perpetrata.

Exordium.

§ 1. Cum itaque nos, ad reverentiam Dei et beatissimorum apostolorum suorum Petri et Pauli, duas eorumdem apostolorum imagines argenteas deauratas ac margaritis et lapidibus pretiosis ornatas, ponderis milleducentarum marcharum argenti, super quarum alteram, videlicet verticem Beati Petri, est una crux aurea, parva, gemmis pretiosis ornata, in qua est de ligno Crucis Domini nostri Iesu Christi, decore sumptuosoque opere fecerimus fabricari, ac in Ecclesia Lateranensi supra altare maius venerabiliter collocari: in eisque sacratissima capita dictorum apostolorum et alias reliquias sanctorum ibidem, ad maiorem venerationem ipsorum apostolorum et devotionem fidelium recondi, perpetuis temporibus permansura; dignum est et ad cautelam reputamus expediens quod ut ipsa Crux, capita, reliquiae et imagines duae, capsae parvae argenteae, in quibus praefata sacratissima capita, olim in ecclesia Sancti Laurentii ad San-

Haec reliquiae unde sumptae.

Eas, earumque ornamenta auferentes quibus subiecti poenis.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

cta Sanctorum prope ipsam Lateranensem Ecclesiam consistente, retroactis temporibus fuerant conservata, custodita et intacta permaneant, poenas graves contrarium praesumentibus inferamus, omnes et singulos, cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis extiterint, etiamsi imperiali, regali, pontificali vel quacumque alia praefulerint dignitate, qui dicta capita, crucem, aut alias reliquias sanctorum cum eis, ut praefertur, reconditas, vel imagines aut capsas vel aliquid seu aliquem ipsorum aut alicuius eorum partem aut gemmas, margaritas, localia seu ornatus ipsis seu ipsarum alteri adhaerentia, palam vel occulte, violenter vel furtive, etiam de conscientia canonicorum et capituli Ecclesiae Lateranensis praefatae vel alterius ipsorum, subripere, auferre, asportare seu destruere praesumpserint, aut talia praesumentes vel praesumentium scienter socii fuerint seu ea fieri mandaverint, vel facta ipsorum nomine rata habuerint, sive in iis, publice vel occulte, auxilium, consilium vel favorem dederint, aut eos vel praemissa subtracta seu ablata, seu aliquos vel aliqua eorumdem scienter receptaverint et retinuerint vel defensaverint, excommunicationis sententia innodamus: eorumque civitates, terras, castra et loca ecclesiastico interdicto supponimus; et si, quod detestabilis esset, populus Romanus seu Urbem regentes pro tempore, per se vel alium seu alios, perpetrando, mandando aut consentiendo, in iis excesserint, ipsi populus et Urbs, si vero universitas cuiuscumque civitatis, castrum aut loci tantum criminis fuerint patratores, huiusmodi civitas, castrum aut locus praedicto subiacent interdicto, huiusmodique sententia irretiti, quamdiu praedicta raptata et asportata detinuerint seu non restituerint, et in sua contumacia perduraverint, singulis diebus dominicis et festivis, pulsatis campanis et accensis candelis, per omnes Urbis et ipsius districtus necnon civitatum et dioecesium vicinarum Ecclesias parochiales,

Bull. Rom. Vol. IV.

75

collegiatis et curatas, excommunicati publice nuncientur, nec ab alio quam a Romano Pontifice possint absolutionis beneficium obtinere, nisi dumtaxat in mortis articulo constituti; et si tunc absoluti fuerint, ecclesiastica careant sepultura: et si forsan, post absolutionem huiusmodi, convaluerint, in eandem excommunicationis sententiam relabuntur. Nullusque, nisi idem Romanus Pontifex, huiusmodi relaxare vel suspendere valeat interdictum. Et si, quod absit, personae ecclesiasticae fuerint, omnibus praelaturis et dignitatibus, etiamsi episcopales et superiores fuerint, necnon personatibus, officiis et beneficiis ac administrationibus ecclesiasticis, quas obtinerent, sint ipso facto privatae, et reddantur inhabiles ad ea et alia obtinenda.

§ 2. Et quia tam execrabile sacrilegium poenis multiplicibus plecti meretur, talia praesumentes, sicut rei criminis laesae maiestatis, perpetuo sint infames et banniti, sint intestabiles, ut nec testamenti liberam habeant factionem, eorumque bona non feudalia, pro aliqui satisfactione praedictorum dictae Lateranensi Ecclesiae, absque remissionis gratia, perpetuo applicentur: feudalia vero ad suos dominos ipso facto libere revertantur.

Quod si qui praedictorum reorum filios vel filium aut nepotem vel nepotes habeant per rectam lineam descendentes, beneficium seu beneficiis, quibusvis beneficiis, etiamsi pontificalem adeptus vel adepti fuerint dignitatem, sint eis ipso iure privati, spe promotionis omnino sublata. Nulli praeterea talium filiorum atque nepotum ex virili sexu descendendum ab eisdem alienius aperiatur ianua dignitatis aut honoris ecclesiastici seu mundani, seu ad alienius loci regimen sit accessus; sit eis postulandi negata facultas; sit notorie indicatus, et quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum: in iudiciis eorum assertio contra quemquam nihil fidei, nihil fidelitatis, nihil credulitatis inveniant, ut ad testimonium prorsus red-

Aliae poenae temporales

Filiorum quoque poenae.

dantur indigni; sit eis ad ordines et ad beneficium vel officium ecclesiasticum negatus ascensus: et, ut magis famosa sit eorum infamia, ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, super aliquo praemissorum omni spe dispensationis adempta.

Clausulae

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum excommunicationis, interdicti et illationis poenarum infringere etc.

Datum apud Montem Flasconem, quinto kalendas augusti, pontificatus nostri anno octavo.

Dat. die 28 iulii 1385, pontif. anno viii.

XII.

Haereticis, schismaticis aliisque a sacrosancta apostolica Romana et universali catholica Ecclesia quomodolibet deviantibus, et ad eiusdem Ecclesiae unitatem, obedientiam et reverentiam redeuntibus formam professionis fidei praestandam praescribit.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Redentibus ad Ecclesiae gremium — 2 ad 12. Hanc emittendam professionem praescribit. — 13. Clausulae.

**Urbanus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Exordium.

Ad propagationem catholicae fidei, super cuius custodia sumus, licet insufficientibus meritis, a Domino deputati, et quorumlibet gloriantium nomine christiano, sed deviantium a gremio sacrosanctae Romanae ac catholicae et apostolicae Ecclesiae, matris et magistrae cunctorum christianorum fidelium, cui, auctore ipso Domino, praesidemus, reductionem ad obedientiam et reverentiam ipsius Ecclesiae pastoralis sollicitudine intendentes, viam et formam omnibus huiusmodi devotis tenemur ostendere, per

quas salubriter ad dictum gremium possint accedere, in eoque perpetuo commorari.

§ 1. Sane cum, sicut lactanter audivimus, nonnulli reges, principes et alii christiani tam clerici et ecclesiasticae personae religiosas et etiam saeculares, quam laici, qui, extra obedientiam dictae Ecclesiae, extra quam non est salus, damnaviliter permanserunt hactenus et permanere noscuntur, ad dictae Ecclesiae redire seu venire desiderant unitatem ac obedientiam et reverentiam debitam et devotam; nos volentes eos dictae fidei professionem, quam debent facere, salutari edocere doctrina, infrascriptam formam, quam in talibus servari consuevit dicta Ecclesia, praesentibus fecimus annotari: volentes ac mandantes quod quilibet, qui fuit seu est schismaticus et praecisus a praefatae Ecclesiae unitate, et ad eam redire voluerit, dictam professionem in manibus alicuius praelati vel clerici aut religiosi catholici et praefatae Ecclesiae communionem habentis faciant in ipsa forma, quae talis est:

Haeuuntibus ad Ecclesiae gremium

§ 2. Ego talis profiteor et credo Sanctam Trinitatem Patrem et Filium et Spiritum Sanctum unum Deum omnipotentem, totamque in Trinitate dignitatem coessentialem et consubstantialem, coaeternam et coomnipotentem, unius voluntatis, potestatis et maiestatis Creatorem omnium creaturarum, ex quo omnia, per quem omnia, quae sunt in coelo et in terra, visibilia et invisibilia, corporalia et spiritualia.

Hanc emittendam professionem praescribit.

§ 3. Item credo singulam quamque in Trinitate Personam unum Deum verum, plenum et perfectum.

§ 4. Credo ipsum filium Dei Verbum Dei aeternaliter natum ex Patre, consubstantialem, unius et eiusdem omnipotentiae et coaequalem per omnia Patri in divinitate, in tempore natum de Spiritu Sancto ex Maria semper Virgine cum anima rationali, duas habentem nativitates, unam ex Patre aeternam, alteram ex matre temporalem, Deum verum, et homi-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

nem verum, proprium in utraque natura atque perfectum, non adoptivum neque secundum fantasiam, sed unum et unicum Filium Dei in duabus et ex duabus, divina scilicet et humana, naturis, sed in unius Personae singularitate, impassibilem et immortalem divinitate, sed in humanitate pro nobis et salute nostra passum vera carnis passione, mortuum et sepultum, et descendisse ad inferos, et tertia die resurrexisse a mortuis vera carnis resurrectione, et die quadagesimo post resurrectionem cum carne, qua resurrexit, et anima ascendisse ad coelum, et sedere ad dexteram Patris: inde venturum iudicare vivos et mortuos, et redditurum unicuique secundum opera sua, sive bona fuerint, sive mala.

§ 5. Credo etiam Spiritum Sanctum plenum et perfectum, verumque Deum ex Patre et Filio procedentem, coequalem et coessentialem et coimpotentem et coaeternum per omnia Patri et Filio.

§ 6. Credo hanc Sanctam Trinitatem, non tres Deos, sed unum Deum omnipotentem, aeternum, invisibilem et immutabilem.

§ 7. Credo sanctam catholicam et apostolicam unam esse veram Ecclesiam, in qua unum datur baptisma et vera omnium remissio peccatorum.

§ 8. Credo etiam veram resurrectionem eiusdem carnis, quam nunc gestamus, et vitam aeternam.

§ 9. Credo etiam Novi et Eteris Testamenti, idest legis, et prophetarum, et apostolorum unum esse auctorem Deum et Dominum omnipotentem.

§ 10. Credo hanc esse veram fidem catholicam, et quod hanc super dictis articulis tenet et praedicat sacrosancta Romana Ecclesia: et propter diversas haereses a quibusdam ex ignorantia et ab aliis ex malitia introductas dicit et praedicat eos, qui post baptismum in peccata labuntur, non rebaptizandos, sed per veram poenitentiam suorum posse consequi veniam peccatorum. Quod si vero

poenitentes in charitate decesserint, antequam dignis poenitentiae fructibus de commissis satisfacerint et omissis, eorum animas poenis Purgatorii post mortem purgari, et ad poenarum huiusmodi alleviationem et liberationem prodesse eis fidelium vivorum suffragia, scilicet sacrificia, orationes et elemosynas et alia pietatis officia, quae a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum Ecclesiae instituta.

§ 11. Credo etiam illorum animas, qui post sacrum Baptisma susceptum nullam omnino peccati maculam vel in suis habentes corporibus vel eisdem exatae, prout dictum est superius, sunt purgatae, in coelum mox recipi. Illorum autem animas, qui in mortali peccato, vel cum solo originali decedunt, mox in infernum descendere, poenis tamen disparibus puniendas, eadem sancta Romana Ecclesia credit et firmiter asseverat. Et quod nihilominus in die Iudicii omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, redditori de factis propriis rationem.

§ 12. Credo, sicut etiam tenet et docet eadem Ecclesia Rom., septem esse ecclesiastica sacramenta, unum scilicet Baptisma, de quo dictum est supra. Aliud est sacramentum Confirmationis, quod per manus impositionem episcopi conferunt erismando renatos. Aliud est Poenitentia. Aliud est Eucharistia. Aliud est sacramentum Ordinis. Aliud Matrimonium. Aliud est Extrema Unctio, quae secundum doctrinam beati Iacobi infirmantibus exhibetur. Sacramenta Eucharistiae ex azimo sacrificat Ecclesia Romana praedicta, tenens et docens, quod in ipso sacramento panis vere transmutatur in Corpus, et vinum in Sanguinem Domini nostri Iesu Christi. De Matrimonio vero tenet, quod nec unus vir simul habere permittitur plures (1) viros. Soluta vero lege matrimonii per mortem alterutrius coniugum, secundas et tertias

(1) Addendum forsitan: *mulieres, nec una mulier simul habere permittitur plures.*

et deinceps nuptias successive licitas esse dicit, si impedimentum canonicum et causa alia non obsistat. Ipsa quoque sacrosancta Romana Ecclesia summum et plenum primatum et principatum super universam catholicam Ecclesiam obtinet, quae se ab ipso Domino in beato Petro apostolorum principe seu vertice, cuius Romanus Pontifex est successor, cum plena potestate recepisse veraciter et humiliter recognoscit; et sicut prae caeteris tenetur fidei veritatem defendere, sic et si quae de fide libertate fuerint quaestiones, suo debent iudicio diffiniri: ad quam potest gravatus quilibet in negotiis ad forum ecclesiasticum pertinentibus appellare, sed in omnibus causis ad examen ecclesiasticum spectantibus ad ipsius recurri potest iudicium, et eidem omnes Ecclesiae sunt subiectae. Ipsarum episcopi obedientiam et reverentiam sibi debent: apud quam sic plenitudo potestatis consistit, quod Ecclesias caeteras ad sollicitudinis partem admittit; quarum multas, patriarchales praecipue, diversis privilegiis eadem Romana Ecclesia honoravit, sua tamen praecellenti dignitate et superioritate tam in generalibus conciliis, quam in quibuscumque aliis semper salva. Unde superscriptam fidei veritatem, prout plene scripta et lecta est et fideliter exposita, veram, sanctam et orthodoxam fidem esse recognosco: eam accepto et corde ac ore profiteor, ipsamque, prout eam veraciter tenet et fideliter docet et praedicat sacrosancta Romana Ecclesia, me inviolabiliter servaturum et in ea omni tempore perseveraturum, nec ab ea ullo unquam tempore recessurum et quoquomodo deviatorum promitto: et abrenuncio omni schismati. Primatum quoque ipsius sacrosanctae Romanae Ecclesiae, prout in praemissa serie continetur, ad ipsius Ecclesiae obedientiam spontaneus veniens fateor et recognosco, accepto et sponte suscipio, et me omnia praemissa, tam circa fidei veritatem, quam circa eiusdem Ecclesiae Romanae primatum et ipsorum recogni-

tionem, acceptionem, susceptionem, observantiam et perseverantiam servaturum, praestito corporaliter iuramento, promitto et confirmo: sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia. Quod si contra haec aliquid sentire, confiteri aut alias agere praesumpsero, me schismaticum, anathematizatum eo ipso recognosco, ac severitati sacrorum canonum subiaccere.

§ 15. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum voluntatis et mandati infringere, etc.

Datum apud Montem Flasconem, kalendis augusti, pontificatus nostri anno octavo.

Dat. die 1 augusti 1385, pont. anno viii.

XIII.

Causarum Curiae Capitolinae cognitionem et diffinitionem etiam in gradu appellationis et in quibuscumque instantiis, iudicibus eiusdem Curiae tantummodo, caeteris Romanae Curiae iudicibus et officialibus procedendi in causis huiusmodi facultate interdicta, spectare declarat (1).

SUMMARIUM

1. Varii appellationum iudices in Curia Capitolina statuti. — 2. Constitutio (de qua in rubrica). — 3. Clausulae.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Apostolicae sollicitudinis exposcit officium, ut subiectorum intendentes utilitatibus et dispendia devitantes, litigantium, malitiis opportunis remediis occurreramus.

§ 1. Dudum siquidem celerem finem imponi libuit, praesertim Romanorum civium peculiarium nostrarum et Romanae Ecclesiae filiorum, in quantum suadet ratio, cupientes, in Curia Capitolina mandavimus et fecimus ordinare, quod in ea esset unus iudex primarum appellationum, quas interponi contingeret ab officialibus Curiae supradictae, a cuius quidem iudicis

Clausulae.

Varij appellationum iudices in Curia Capitolina statuti.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

sententiis et aliis gravaminibus posset ad alium iudicem, quem in ipsa Curia esse, et maiorem iudicem secundarum appellationum nuncupari volumus, appellari: quodque ab ipsis iudicis maioris diffinitionibus et sententiis nemini appellare vel reclamare, aut in integrum restitutionem petere liceret: et si secus forsitan fieri contingeret, omnes processus et sententias quorumcumque iudicium Romanae Curiae contra ordinationem huiusmodi ex tunc forsitan faciendos, eo ipso volumus esse irritos et inanes ac nullius penitus firmitatis.

Constitutio (de qua in rubrica).

§ 2. Cum autem, sicut accepimus, nonnulli tam Romani cives, quam alii de foro dictae Curiae Capitoli existentes, contra quos in ipsa Curia, exigente iustitia, tres diffinitivae sententiae sunt legitime promulgatae, executionem iustitiae et sententiarum huiusmodi fugere per frivolarum appellationum, quas ad nos interponunt, diffugia moliantur, se ipsos partemque adversam vanis expensis et laboribus nequiter fatigando; nos talium obviare malitiis cupientes, vicecancellario et camerario nostris, ac Camerae nostrae, utrisque auditoribus causarum palatii apostolici, qui sunt et pro tempore fuerint, tenore praesentium districtius inhibemus, ne ipse vicecancellarius super huiusmodi appellationibus interpositis, seu interponendis a quibuscumque sententiis vel gravaminibus officialium seu iudicum dictae Curiae Capitoli, aut primarum et secundarum appellationum praedictorum auditorum dare nec ipsi camerarius et auditores in huiusmodi causis ad eos delatis seu commissis eisdem contra dictam ordinationem de caetero procedere quoquomodo praesumant: sed ipsas causas et partes earum ad priores iudices seu officiales, a quibus appellatum extitit, remittere non postponant: ac ex nunc irritum decernimus et inane quidquid contra inhibitionem nostram huiusmodi contigerit imposterum attentari.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum voluntatis et decreti infringere, etc.

Clausulae

Datum Romae apud Sanctum Petrum, quarto kalendas decembris, pontificatus nostri anno octavo.

Dat. die 28 novembris 1385, pont. anno viii.

XIV.

Institutio Universitatis Studii generalis ad normam Academiae Parisiensis in urbe Coloniensi (1).

SUMMARIIUM

Proemium. — 1. Coloniensium erga Romanam Ecclesiam merita. — 2. Coloniensium Academiae institutio cum applicatione privilegiorum Universitatis Parisiensis. — 3. De laureandis. — 4. Licentiarum privilegia. — 5. Clausulae.

Urbanus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

In supremae dignitatis apostolicae specula superni dispensatione consilii, licet immeriti, constituti, ad universas fidelium regiones nostrae vigilantiae creditas, earumque profectus et commoda, tamquam universalis gregis Domini pastor commissi nobis, speculationis apicem, quantum nobis ex alto permittitur, extendentes, fidelibus ipsis ad quaerendum literarum studia et scientiae margaritam, cuius acquisitio, dum invenitur, gloriosa est et fructus suavissimi, per quam pelluntur ignorantiae nubila, ac erroris eliminata caligine, mortalium curiosa solertia suos actus et opera disponit et ordinat in lumine veritatis, per quam etiam divini Nominis fideique catholicae cultus protenditur, iustitia colitur, tam publica, quam privata res geritur utiliter, omnisque prosperitas humanae conditionis augetur.

Proemium.

Ob hoc igitur magno, nec mirum, desi-

(1) Ex Oper. Diplom. Mirai, tom. II, pag. 1285.

derio ducimur, ut literarum studia in quibus pretiosa ipsius scientiae margarita reperitur, laudanda suscipiant incrementa frequentius, praesertim in locis illis, quae ad multiplicanda doctrinae semina et germina salubria producenda apta et idonea dignoscuntur.

§ 1. Nos praemissa attendentes, et etiam fidei puritatem et devotionem eximiam, quam dilecti filii N. N. consules, scabini, cives et Commune civitatis Coloniensis, devoti nostri et Ecclesiae Romanae filii, ab olim ad ipsam Ecclesiam et nos habuisse dignoscuntur, illamque successione temporum de bono in melius studuerunt augmentare, dignum ducimus et aequitati consonum existimamus, ut civitas ipsa, quam divina gratia multarum praerogativa bonitatum et fecunditate virtutum gratiosa dotavit, scientiarum etiam ornatur muneribus et etiam ampliatur, ita ut viros producat consilii maturitate conspicuos, virtutum redimitos honoribus, et diversarum facultatum dogmatibus eruditos, sitque ibi fons irriguus, de cuius plenitudine hauriant universi, qui literarum imbui cupiunt documentis.

§ 2. Praemissis igitur diligenti examinatione pensatis, non solum ad ipsius civitatis, sed etiam regionum circumiacentium, incolarum commodum et profectum, paternis affectionibus anhelantes, dictorum etiam consulum, scabinorum, civium et Communis gratiam nostram suppliciter implorantium, in hac parte devotis supplicationibus favorabiliter annuentes, ad laudem divini Nominis et fidei propagationem orthodoxae, auctoritate apostolica statuimus et etiam ordinamus, ut in dicta civitate Coloniensi sit de caetero Studium generale ad instar Studii Parisiensis, illudque perpetuis futuris temporibus vigeat tam in theologiae et iuris canonici, quam alia qualibet licita facultate, quod legentes et studentes ibidem omnibus libertatibus et immunitatibus concessis magistris in theologia, ac doctoribus legentibus et stu-

dentibus commorantibus in dicto Parisiensi Studio generali gaudeant.

§ 3. Insuper civitatem et Studium praefata ob profectus publicos, quos exinde provenire speramus, amplioribus honoribus prosequi intendentes, auctoritate ordinamus eadem, ut si qui in eodem Studio Coloniensi fuerint, qui processu temporis bravium mererint in illa facultate, in qua studuerunt, obtinere, sibi que docendi licentiam, ut alios erudire valeant, ac magisterii seu doctoratus honorem petierint elargiri, per magistrum seu magistros, doctorem vel doctores illius facultatis, in qua examinatio fuerit facienda, praeposito Ecclesiae Coloniensis, qui pro tempore fuerit vel, eo absente, idoneo, quem ad hoc idem praepositus duxerit deputandum, vicario vel, praepositura ipsius Ecclesiae vacante, illi qui ad hoc per dilectos filios capitulum ipsius Ecclesiae deputatus extiterit, praesententur: idemque praepositus vel vicarius, aut deputatus, ut praefertur, magistris et doctoribus in eadem facultate actu inibi regentibus convocatis, illos sic praesentatos in iis, quae circa promovendos ad magisterii seu doctoratus honorem requiruntur, iuxta modum et consuetudinem, quae circa consuetudinem quae (1) super tali in generalibus Studiis observantur, observatis, examinare studeat diligenter, eisque, si ad hoc sufficientes et idonei reperti fuerint, huiusmodi licentiam tribuat, et magisterii seu doctoratus honorem conferat et etiam largiatur.

§ 4. Illi vero, qui in eodem Studio dictae civitatis examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam et honorem huiusmodi obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examine et approbatione alia legendi et docendi tam in civitate praedicta, quam in singulis aliis generalibus Studiis, in quibus voluerint legere et docere, statutis et consuetudinibus contrariis apostolica vel quacumque firmitate alia robo-

(1) Duplicata, ideo omit. pat. verba *circa consuetudinem quae*. Vide superius locum parallelum in Const. IV Urb. VI, pag. 583.

Coloniensium
era Romanam
Ecclesiam me-
rita.

Coloni Academi-
stituto cum
applicatione pri-
vilegiorum Uni-
versitatis Pari-
sien-sis.

De laureandis.

Licentiarum
privilegia.

Clausulae.

ratis nequaquam obstantibus, plenam et liberam habeant facultatem.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti et ordinationis infringere, etc.

Datum Perusii duodecimo kalendas iunii, pontificatus nostri anno undecimo.

Dat. die 21 maii 1388, pontif. anno xi.

XV.

Terra Montis Regalis (nunc vulgo Mondovi) in civitatem, et Ecclesia S. Donati in cathedralem erigitur (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Causae novae faciendae erectionis. — 2. Erectio episcopatus Montis Regalis. — 3. Capituli assignatio. — Quae in nova civitate episcopo Astensi competebant novo episcopatu conceduntur. — 4. Dos novo episcopo et canonicis a Communi novae civitatis dauda. — Vicarii dos. — 5. Conventio quaedam confirmata. — 6. Metropolitanum Mediolanensis Ecclesiae ius supra novam Ecclesiam. — 7. Clausulae.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Salvator noster, cuius nutui cuncta subserviunt, in agro huius mundi messem multam et operariorum raritatem attendens, dominum messis rogandum ut in illam operarios mitteret, censuit. Et ipse Idem extens mane veluti pater familias diligens, horis variis operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex, qui sicut, eodem Domino disponente, vicarius Eius in terris esse dignoscitur, et sic Ipsius actibus, in quantum sinit humana fragilitas, se conformare tenetur, ubi superexcescere messem, populi videlicet multitudinem, viderit, operarios debet opportunos adicere, et iuxta propheticum verbum augere custodiam, locare custodes, et cultores idoneos in dominicam vineam destinare.

§ 1. Cum igitur in Terra de Montevico, quae usque in praesentem diem fuit

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Astensis dioecesis, adeo, ut ipsa facti notorietas manifestat, benedicente Domino, crevit populi multitudo, ut terra ipsa personarum numerositate et aliis Domini benedictionibus ultra civitates quamplures sit focunda; accedit etiam, quod cum Ecclesia Astensis latam et diffusam dioecesim habeat, in qua civitate Astensi degit populus numerosus: in tanta personarum multitudine singulorum vultus apte nequit unicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, estque onerosum atque difficile in tam lata et diffusa dioecesi ad unum tantum a tot personis ecclesiasticis et mundanis recursus haberi.

§ 2. Nos praemissa attenta meditatione pensantes et in hac populi videlicet multitudine operariorum utilium numerum augere volentes: ex quibusdam aliis etiam rationabilibus suadentibus causis, ex certa nostra scientia, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae plenitudine potestatis, ad Dei laudem et gloriam et exaltationem Ecclesiae sanctae suae, divini cultus augmentum, fideliumque salutem, terram praedictam cum parte eiusdem dioecesis, quam quidem partem certis distingui limitibus fecimus, cum omnibus personis ecclesiasticis et saecularibus dependentibus, ac rebus existentibus in eisdem terrae parte ab omni iurisdictione, potestate et subiectione episcopi pro tempore Astensis, et dilectorum filiorum capituli Astensis et eiusdem Astensis Ecclesiae prorsus eximimus et perpetuo liberamus, ipsamque terram in civitatem erigimus, et civitatis titulo et insigniis decoramus, eamque in memoriam indelebilem eorum, quae circa haec in parte geruntur, civitatem Montis Regalis perpetuis futuris temporibus volumus nuncupari, et insuper collegiatam Ecclesiam Sancti Donati in huiusmodi nova civitate sitam in cathedrali Ecclesiam similiter erigimus et constituimus de consilio et potestate praedictis, sponsum proprium et idoneum, Deo auctore, per Apostolicae Sedis providentiam

Causae novae faciendae erectionis.

Erectio episcopatus Montis Regalis.

Prooemium

habituram, cui sponsus ipse praesit pariter atque prosit.

Capituli assig-
ualio,

§ 3. Statuentes ac de ipsis consilio et potestate decernentes, ut in huiusmodi Ecclesia de novo in cathedralem erecta totidem sub eiusdem nominibus, ac in dicta Astensi Ecclesia, dignitates existant, necnon decem canonicorum capitulum facientium numerus, quorum aliqui, singuli videlicet singulas, ex eiusdem dignitatibus ipsius Ecclesiae Montis Regalis obtineant perpetuis temporibus. Caeterum de consilio et potestate praedictis statuimus et etiam ordinamus, quod personae tam ecclesiasticae, quam saeculares in eisdem nova civitate et parte degentes, praesentes et posterae, quemadmodum episcopo et capitulo et Ecclesiae Astensi praefatis, in spiritualibus, coniunctim vel semotim, teneantur obedire, et sint ordinario iure subiecti. Ad haec omnia et singula possessiones et bona ac iura, quae in praedicta civitate Montis Regalis, et parte ad episcopalem mensam, necnon ad praefatos capitulum et Ecclesiam Astensem usque modo, coniunctim vel divisim, pertinuerunt, etiamsi feudalia et emphiteutica, censualia, vel huiusmodi quaecumque, quotentumque fuerint et in quibuscumque consistant, quae per loca et vocabula, confines, qualitates, quantitates et valorem ipsorum haberi volumus praesentibus pro expressis et sufficienter specificatis cum omnibus iuribus et pertinentiis suis ab eisdem mensa et capitulo et Ecclesia Astensi praesentium tenore subtrahimus et omnimodo separamus, illaque omnia et singula cum dictis iuribus et pertinentiis quemadmodum ad mensam, capitulum et Ecclesiam Astensem praedictos usque nunc communiter vel divisim pertinuerunt, ita episcopali mensae et dicto capitulo et Ecclesiae Montis Regalis communiter vel divisim applicamus et in eorum dote volumus computari. In Ecclesia quoque Montis Regalis divina praefata peragantur officia iuxta ritum, modum

Quae in nova civitate episcopo Astensi comprehendebant novo episcopo conceduntur.

et consuetudinem ibidem haecenus usitatos.

§ 4. Demum volumus, et de ipsius consilio et potestate mandamus, quod si fructus, proventus, redditus possessionum vel bonorum ab eisdem mensa, capitulo et Ecclesia Astensi subtractorum, et mensae, capitulo et Ecclesiae Montis Regalis praefatis applicatorum, per nos, ut praefertur, necnon possessionum, bonorum, quae dicta Ecclesia in cathedralem erecta in praesentiarum canonice possidet, non tantum forsitan secundum communem existimationem valerent annuatim, quod ex illis dictus episcopus sexcentos et singuli ex praedictis decem canonicis singulos quinquaginta florenos auri singulis annis percipere possent, dilecti filii, Commune Montis Regalis, civitatis supradictae, de bonis eorum eisdem episcopo et canonicis, id quod ex dictis florenorum summis deesset anno quolibet tamdiu supplere, donec dictum Commune alias possessiones et bona de quibus huiusmodi suppletio sufficienter fieri possit, propriis sumptibus iustis titulis acquisierint, ipsique episcopo Montis Regalis domos pulchras et honestas, in loco honesto et congruo sitas, in quibus ipse episcopus sui que successores episcopi Montis Regalis, qui pro tempore fuerint, cum eorum familia congrue pro dignitatis pontificalis decentia habitare valeant, tradere ex iure proprio et in perpetuum, et hac vice dumtaxat suis expensis episcopo Montis Regalis de novo creando de mitra, annulo et baculo pastorali, calice, libris, caeterisque indigentibus et necessariis ad ornamentum pontificalis dignitatis et ipsius Ecclesiae erectae in cathedralem requisitis providere. Et quia dictus episcopus Astensis ad exercitium iurisdictionis temporalis ad se pro nunc in huiusmodi nova civitate pertinentis consueverat deputare unum vicarium, cui ratione huiusmodi vicariatus officii trecentos et quinquaginta florenos auri annuatim solvere tenebatur, vicario, quem ipse episcopus Montis Regalis de novo creandus et sui in perpetuum

Dos novo episcopo et canonicis a Commune novae civitatis danda.

Vicarii dos.

successores ad exercitium iurisdictionis huiusmodi deputaverint, similiter 350 florenos auri singulis annis de propriis ipsorum Communis bonis persolvere, prout etiam praefati Commune voluerunt, et ad id per eorum ambasciatorem et syndacum se sponte obtulerunt et efficaciter obligaverunt, omnimode teneantur, ipseque episcopus et Ecclesia Montis Regalis ac successores huiusmodi solutione salarii dicti vicarii in perpetuum sint penitus liberati, et quod omnia privilegia, iura et bona dictae Ecclesiae Sancti Donati qualitercumque concessa et in quorum possessione pacifica in praesentiarum canonice extitit, eidem permaneant illibata: non obstante quod dicta Ecclesia in cathedralem, ut praemittitur, sit erecta.

Conventio quaedam confirmata.

§ 5. Deinde vero, auctoritate apostolica approbantes et ratificantes omnia et singula gesta, firmata et concessa, ordinata et conventa coniunctim vel divisim inter dilectos fratres nostros Nicolaum tituli Sancti Ciriaci, et Petri, Sanctae Anastasiae, presbyteros, et Franciscum Sancti Eustachii diaconum, cardinales, ex commissione eisdem per nos factae vivae vocis oraculo nomine Romanae Ecclesiae ex una parte, et syndacum Communis Montis Regalis ex altera parte, non obstantibus aliquibus expressis in contrarium facientibus, quae huic confirmationi nihil habeant in aliquo derogare, volentes praedicta gesta, ordinata, firmata, concessa perpetuis temporibus duratura et efficaciter observari, ac si praesenti forent privilegio declarata, patentibus de praemissis publicis documentis.

Metropolitico Mediolan. Ecclesiae ius supra novam Ecclesiam.

§ 6. Volumus insuper quod episcopus qui pro tempore fuerit, Ecclesia et capitulum Montis Regalis praedictum, prout quemadmodum praefati episcopus et capitulum et Ecclesia Astensis subsunt archiepiscopo pro tempore existenti, et Ecclesiae Mediolanensi, metropolitano iure subsint.

§ 7. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae exemptionis, liberationis, erectionis, decorationis, statuti, consuetudinis, ordinationis, subtractionis, separationis, applicationis, mandati, voluntatis infringere, etc.

Clausulae

Datum Perusii, sexto idus iunii, pontificatus nostri anno undecimo.

Dat. die 8 iunii 1388, pontif. anno xi.

BONIFACIUS IX

PAPA CCM

Anno Domini MCCCLXXXIX.

Post Urbani VI obitum, cardinales, qui illi adhaeserant, conclave ingressi, die 2 novembris anni 1389 in Romanum Pontificem elegerunt Petrum Tomacellum Neapolitanum, S. R. E. presbyterum cardinalem tituli S. Anastasiae, qui, septimum post diem consecratus, Bonifacius voluit appellari: sedit in pontificatu annos XIV, menses XI, uno minus die: imperantibus in Oriente Emanuele, in Occidente Venceslao, mox Ruperto Bavaro, imperatoribus. Obiit die 1 octobris 1404, et sepultus est ad S. Petrum. Vacavit, post eius obitum, sedes dies XVI.

Mortuo, ut superius vidimus, Clemente VII, qui contra Urbanum VI fuerat electus, cardinales qui sequenti eum fuerant, die 28 septembris, anno 1394, elegerunt in pseudo-papam Petrum de Luna, diaconum cardinalem S. Mariae in Cosmedin, qui Benedicti XIII nomen sumpsit. Male adeptam, raptamque potius dignitatem ægre quidem dimisit in Concilio Constantiensi. Obiit vero mense septembris, anno 1424.

I.

Institutio festivitatis Visitationis B. Mariae Virginis pro die 2 iulii, cum adhortatione ad ieiunium vigiliae, indulgentisque pro interessentibus officiis dictae festivitatis, ex constitutione Urbani VI.

SUMMARIUM

Proœmium. — Incarnationis mysterium. — Virginis Mariae elogium. — 1. Eius humilitas in visitando Elisabeth. — 2. Sequuntur Mariae encomia. — 3. Festum Visitationis ab Urbano institutum — Cum duplici officio, ieiunio et octava. — 4. Officio et missae huiusmodi praesentibus indulgentias concessit. — 5. His firmatis, ad huiusmodi festi publicationem et observantiam episcopos caeterosque adhortatur. — 6. Clausulae.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Proœmium. **Superni benignitas Conditoris, humanam creaturam ad similitudinem suam creatam misericordii pietate respiciens, etiam collapsam fore primi parentis lapsu considerans, illam miro decrevit consilio relevandam, ut scilicet Verbum Supernum, quod erat in principio, eam a mortis nexibus liberaret. Igitur pii Patris, qua nos dilexit caritas, temporis veniente plenitudine, Verbum ipsum aeternum, sub forma servi, carnis nostrae mortalitatis assumere, ut eandem mortem nostram moriendo destrueret, ac damnationis sententiam simul et maculam, quam, per reatum primi hominis, generis humani posteritas incurrisse noscebatur, clemens Verbi aeterni bonitas aboleret. Quapropter de clara stirpe regia Davidica praelegit Virginem in cuius utero, mystico spiramine, Verbum ipsum carnem susciperet, ut egrederetur, iuxta verbum propheticum, Virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascenderet, et requiesceret Spiritus Domini super eum; perfectam reginam, inclutam matrem eligens, quae tanto Regi digna fuit sui corporis thala-**

Incarnationis mysterium.

Virginis Mariae elogium.

mm praeparare, de quo tamquam sponsus prae filiis hominum procederet speciosus, locum in Nazareth, quae flos sive sanctitatis dicitur, ad suam conceptionem elegit, in quo, per angelicae salutationis eloquia, ipsius incarnati Verbi mysteria mira quae fuerunt solemnia celebrata. Ibi enim sumpsimus nostrae redemptionis exordia, ibique primum dies sanctificationis illuxit, qui nobis de salute spem intulit et de aeternitate laetitiam. In hoc etenim tantae foecunditatis loco Virgo regia venustissima a Domino conservata, flos sanctitatis, vas caelestis gratiae mundissimum, omnium virtutum floribus redimita, cuius pulchritudinem sol et luna mirantur, Redemptorem gentium Virgo concepit datura lucem gentibus sub mortis caligine constitutis.

§ 1. Sane ipsa Regina caelorum, in cuius se clausit viscera Dei Filius factus homo, ex tanti honoris fastigio sibi per angelum nunciato, nequaquam elationis assumpsit spiritum, sed tamquam ancilla humilis, quamvis mater effecta Domini, humilitatis suae, quam respexit Dominus, exequens officium, exurgens abiit in montana ad Elisabeth cognatam suam, quae vocabatur sterilis, iam semestri praegnantem, cum festinatione: et quemadmodum ab angelo humillime salutationis susceperat oraculum, sic etiam ipsa Elisabeth humiliter salutavit; Elisabeth vero, ut salutationem audivit Virginis gloriose, repleta Spiritu Sancto, et incarnati Verbi mysterium in utero sentiens virginali, voce magna exclamavit et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim, ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exultavit prae gaudio infans in utero meo: et beata quae credidisti, quoniam perficerentur in te quae dicta sunt tibi a Domino.

§ 2. Ad quam Virgo veneranda, in humilitatis spiritu, respondens, illud mirabile canticum decantavit: Magnificat anima

Eius humilitas in visitando Elisabeth.

Sequuntur Mariae encomia.

mea Dominum: et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillae suae: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, et sanctum nomen eius. O magnum mysterium, o admirabile commercium, o ineffabile sacramentum, ut matres de pignoribus, quae gestabant in uteris, in spiritu praesentirent et etiam prophetarent et, ut sacri Evangelii pandit historia, caeli regina gravida partu consecranda divino, pro humilitatis amplioris signaculo, praecursoris sui, quem gestabat, Filii, genitrici gravidae humanitatis impendit obsequium: quo impenso, completoque huiusmodi visitationis quasi trium mensium tempore, in domum suam est reversa. Haec est enim illa de qua sacra canunt elogia: Sole amicta, Lunam habens sub pedibus, Stellis coronari meruit duodenis. Haec est enim illa quae in suis castis visceribus caeli terraeque gestavit Opificem, et sola cunctas haereses interemit, et pro christiano populo, ut advocata strenua et exoratrix pervigil, ad Regem, quem genuit, intercedit.

§ 3. Igitur felicitis recordationis Urbanus sextus, praedecessor noster, dignum reputans et debitum ut festum Visitationis ipsius B. Mariae Virginis, quando, ut praefertur, visitavit Elisabeth, in Dei Ecclesia celebretur, pio testimonio sancti suffulsum Evangelii humanis nequit rationibus detractari: ac attendens quod laudes tantae Virginis humana lingua non sufficit exprimere, nec etiam sancti et iusti Eam, in cuius Ille, quem caeli capere non poterant, se contulit aula virginali, dignis laudum praeconiis ad plenum efferre poterit: et considerans quod ex quo Dominum in sanctis suis laudare iubemur, quanto magis, in veneratione B. Mariae Virginis matris ipsius, exultantibus animis collaudare, et eius laudum augendo titulos, gratias referre, quem genuit, Filio debeamus, quae etiam, exaltata super sydera, stellato cœdit sui solio Genitoris,

nec etiam divinae visus fuisset resistere voluntati, quae tam sibi, quam aliis viris devotis ad huiusmodi sanctam festivitatem celebrandam, ut pie idem praedecessor credidit, dignata fuit mentem inspirare, deliberatione etiam super hoc matura praehabita, de fratrum suorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium, de quo numero tunc eramus, consilio, ad exaltationem fidei catholicae digne et rationabiliter, videlicet sexto idus aprilis, pontificatus sui anno undecimo, statuit ut festum praefatum, videlicet Visitationis B. Mariae Virginis, quando, ut praefertur, visitavit Elisabeth sexto nonas iulii, annis singulis, in Dei Ecclesia, cum laudum cantico, laetitiae iubilo cordisque tripudio, sub duplici officio, per orbem universum solemniter celebraretur. Suasit etiam et consuluit idem praedecessor, ut ipsius festi vigilia, ut vigilia Nativitatis et Assumptionis praedictae Virginis festivitatum etiam in observatione ieiunii devotus observaretur. Et mandavit quod simile, non tamen duplex officium absque alicuius Sancti commemoratione, exceptis primis vespers ante octavam apostolorum Petri et Pauli, et officio totius diei octavae, eum commemoratione tamen eiusdem novi festi, per septem sequentes dies in Dei Ecclesia cum celebritate debita deantetur.

§ 4. Ac etiam volens idem praedecessor Christi fideles ad colendum tantae festum Virginis et etiam celebrandum donis spiritualibus animare, ipsosque mysticis de thesauris militantis Ecclesiae, benedictionum muneribus cupiens praevernere: omnibus vere poenitentibus et confessis, qui matutinali officio festi eiusdem in Ecclesia, qua idem officium celebraretur interessent, centum: qui vero missae, totidem: qui autem primi festi vespers, similiter centum: qui autem secundis, totidem: illis vero qui primae, tertiae, sextae, nonae ac completorii officii, pro qualibet horarum ipsarum, quadraginta dies: illis autem, qui per octavas festi praedicti matutinalibus, vespersorum,

Com duplici officio, ieiunio, et octava

Festum Visitationis ab Urbano institutum

Officio et missae huiusmodi praesentibus indulgentibus concessit.

missae ac praedictarum horarum officii interest, centum dies singulis octavarum ipsarum diebus de omnipotentis Dei misericordia, et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confusus, de iniunctis sibi poenitentis misericorditer relaxavit.

His firmatis, ad huiusmodi festi publicationem et observantiam episcopus caeterosque adhortatur

§ 5. Ne autem, pro eo quod, ipsius praedecessoris superveniente obitu, literae apostolicae super praemissis confectae minime extiterunt, huiusmodi constitutio dicti praedecessoris frustretur effectui: volentes et auctoritate apostolica decernentes, quod huiusmodi constitutio a dicta die, videlicet sexto idus aprilis, perinde sortiatur effectum, ac si super ea praedecessoris literae sub ipsius diei data confectae fuissent, prout superius enarratur: quodque praesentes literae ad probandum plene constitutionem huiusmodi ubique sufficient, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur: universos patriarchas, archiepiscopos, episcopos et alios Ecclesiarum praelatos monemus et hortamur in Domino, per apostolica eis scripta in virtute sanctae obedientiae districtae praecipiendo mandantes et in remissionem peccaminum iniungentes, quatenus tam gloriosum festum et celebre annis singulis sexto nonas illius, ut praefertur, devote ac solemniter celebrent, ac ieiunium vigiliae huiusmodi suadeant in augmentum meriti observari, et faciant per universas Ecclesias suarum civitatum et dioecesium celebrari, ac officium peragi supradictum: ut pia eiusdem Virginis Mariae intercessione ipsi Christi fideles, et hic a noxiis protegi, et in futuro sempiterna gaudia consequi mereantur.

Clausulae.

§ 6. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostrae voluntatis, constitutionis, monitionis, hortationis et mandati paginam infringere, etc.

Datum Romae apud S. Petrum, quinto idus novembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 9 novembris 1389, pont. anno 1.

II.

Camerae Apostolicae bona detinentes seu alias quomodolibet occupantes, scientes quoque et non revelantes, excommunicationis, aliisque poenis plectuntur (1).

SUMMARIUM

1. Humanam cupiditatem fraudibus fere semper innixam dolet. — 2. Bona Camerae occupata eidem restitui iubet. — 3. Additis dupli. — Excommunicationis. — Et privationis tum beneficiorum, tum bonorum poenis. — 4. Poenas easdem ad non revelantes vel imposterum eadem bona occupantes extendit. — 5. Publicari praesentes literas mandat. — 6. Clausulae.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

§ 1. Caeca cupiditas, inextinguibilis ardor, et sitis insatiabilis quorundam in tantum crevit habendi, ut, experientia teste, non viis et artibus honestis atque permisis ad rem familiarem tutandam et augendam insudent; verum etiam, viis ipsis ut plurimum derelictis, et abstinere a vetitis nescientes, ac furto, fraudi, dolo malo, rapinis, occultationi, aliisque modis reprobis inhiantes, ad bona ecclesiastica ad Cameraam Apostolicam et ad nos vel de directo vel ex reservatione aliqua ad nostram et eius dispositionem pertinentia, quae pro conservatione et augmento fidei catholicae ac universalis reipublicae et alimonia pauperum, aliisque piis usibus deputata sunt, avidas manus extendant: illaque rapiant, capiant, occupent et usurpent, ea restituere dictae Camerae non curantes: quidam vero alii praemissorum non ignari, vel pusillanimitate aut negligentia quadam ea gentibus dictae Camerae, per quas ad nos proveniant, non revelant in animarum suarum grave periculum, et eiusdem Camerae non modicum detrimentum.

Humanam cupiditatem fraudibus fere semper innixam dolet.

§ 2. Expediit ergo, ut quos Dei timor ac virtutis amor et propria conscientiae stimulus non commovet, subse-

Bona Camerae occupata eidem restitui iubet.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

cuta poena urgeat, et ecclesiastica censura percellat, ad videlicet, occupata restituendum, et revelandum detentores illicitos, ac de caetero a similibus abstinendum, et vel sic animarum salutem et Camerae ipsius commodis eodem contextu pariformiter consulatur. Quamobrem in iis salubriter et solícite providere volentes, omnes et singulos cuiuscumque status, gradus, ordinis, praeminentiae vel conditionis existant, etiamsi pontificali aut regali seu quavis alia ecclesiastica vel mundana praefulgeant dignitate, etiamsi fuerint sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, auctoritate apostolica tenore praesentium peremptorie requirimus et monemus, eis nihilominus in virtute sanctae obedientiae, et sub infrascriptis poenis districtae praecipiendo mandantes, quatenus infra unius mensis spatium, a die affixionis praesentium in valvis basilicae Principis Apostolorum et quarundam aliarum Ecclesiarum Urbis faciendae proxime computandum, quem terminum ipsis et eorum cuilibet pro omnibus dilationibus peremptoriis, et monitione canonica assignamus, ea, quae de bonis mobilibus et stabilibus ad nos et ipsam Cameram pertinentibus etiam de illis, quae felix recordationis Gregorii undecimi et Urbani sexti, Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, vel alterius eorum fuerunt, vel spectaverunt quomodolibet ad eos aut alterum eorumdem, et quorum omnimoda dispositio, maxime cum dictus Urbanus praedecessor, Deo permittente, decesserit, est nobis et eidem Camerae reservata, occupant aut sciunt occupari, nobis vel gentibus ipsius Camerae, per quas ad nos perveniant, cum effectu restituant et revelent.

§ 5. Alioquin eo ipso poenam dupli, et si bona occupata huiusmodi valorem decem florenorum auri transcenderint, etiam excommunicationis sententiam incurrant, a qua quidem excommunicationis sententia etiam in mortis articulo, praesertim illi ex praedictis, qui Romanam Curiam se-

quantur, vel in loco, ubi residet ipsa Camera, morantur, ab alio quam a Romano Pontifice non possint absolvi, et ultra poenam et sententiam huiusmodi, si personae ecclesiasticae fuerint, omnibus praetatis, dignitatibus et beneficiis ecclesiasticis, quae obtinent absque alio hominis ministerio, sint privatae et inhabiles ad illa vel ad alia imposterum obtinenda: si vero laicales existant, omnibus feudis et bonis, quae in terris praedictae Romanae aut aliarum Ecclesiarum obtinent, etiam sint privatae, et feuda ad dominos devoluta, bona vero huiusmodi eidem Camerae confiscata.

§ 4. Caeterum, ne praesentes literae tantum in praeteritis et praesentibus consulant, sed etiam utilitatem afferant in futurum, universis et singulis cuiuscumque status, gradus, ordinis, praeminentiae vel conditionis existant, etiamsi pontificali aut regali, seu quavis alia ecclesiastica vel mundana dignitate praefulgeant, etiamsi fuerint dictae Ecclesiae Romanae cardinales, eadem auctoritate districtius inhibemus, ne aliquid de bonis huiusmodi, quae ad nos et ipsam Cameram quomodolibet pertinuerint directe vel indirecte, sub quovis quaesito colore invadere, capere, detinere aut occupare praesument. Alias personae talia praesumentes, nisi infra decem dies a praesumptionis numerandos ea restituerint aut revelaverint nobis vel dictis gentibus aut aliis, per quos ad nos perveniant, in poenas et sententias praedictas incurrant ipso facto, a qua quidem excommunicationis sententia, non nisi ut supra scribitur, absolvantur.

§ 5. Praesentes quoque literas eidem valvis mandamus affigi, ut quasi quodam sonoro praecoio et patulo indicio ad cunctorum notitiam valeant pervenire, nec aliquis de illis ignorantiam praetendere possit quovis modo, cum non sit verisimile apud aliquos remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Et privatiorum beneficiorum, tum honorum poenis.

Poenas easdem ad non revelantes, vel imposterum eadem bona occupantes extendit.

Publicari praesentes literas mandat.

Additis dupli,

Excommunicationis,

Clausulae

§ 6. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum requisitionis, monitionis, assignationis, inhibitionis et mandati infringere, etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, quarto decimo kalendas octobris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 18 septembris 1390, pontif. anno 1.

III.

Damnatio ordinationum in Parlamento Angliæ editarum super provisione Ecclesiarum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum eiusdem regni (1).

SUMMARIUM

Qualis de singulis christianis cura Pontifici Rom. inesse debeat. — 1. Politicorum ad ius ecclesiasticum labefactandum fraudes. — Nefaria edicta. — Sacerdotiorum conferendorum ius temere occupatum. — Sacra vectigalia addicta fisco regio. — A sacrilegis regi imperito ea suggesta. — Proscripti sacras dignitates a Pontifice accipientes. — Multa pecuniaria ipsis intentata. — Obiecta etiam supplicia. — 2. Non spectat ad laicos sacrarum rerum administratio. — 3. Haec suadentes quas poenas incurrerint, exponit Bonifacius. — 4. Has itaque iniquas leges rescindit. — 5. Earum prohibitus usus. — 6. Iussae e publicis legum codicibus eradi. — 7. De-fixi anathemate sacerdotiorum invasores. — 8. Clausulae.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ab Eo, qui pro redemptione generis humani de intacta Virgine carnem assumere et nasci, ac tandem pati et mori dignatus est, super reges et regna nullis nostris praecedentibus meritis, sed sola sua permissione in eminenti militantis Ecclesiae specula constituti, inter gravia nostris humeris incumbentia onera, non in ultimis habemus ad omnes oves curae

Qualis de singulis christianis cura Pontifici Rom. inesse debeat.

nostrae divina dispositione commissas, et in quibus depascuntur, regiones et loca nostrae fixae considerationis intuitum extendere, et illis pabula salubria procurare: malesana vero et contagiosa, ne se illis inficiant, declinare, et si forsam aliqua ex huiusmodi ovibus ad insalubres et pestiferas herbas vel saltus periculosos diverterint, eas, ne tabescant aut ruant, sed in iis, ut dumtaxat, quae illis vitam et salutem conservare, et foetus multiplicare valeant, pascuis diversentur, provida et solerti diligentia coercere, ut vel sic a noxiis et adversis praeserventur, et cum multiplicato fructu Domini nutriantur in caulis, nec lupi rapaces, neque venenosa contagia illis obsint, nec etiam parum sanguinis nostris de manibus requiratur.

§ 1. Sane sicut cumulata relatio quamplurium fide dignorum ad nostrum non absque gravi molestia perduxit auditum, nonnullis seditiosis viris reproba et inordinata ambitione concitatis, et non quae Dei, sed quae sua sunt, quaerentibus, cum eorum excogitatis et perastitis abusionibus carissimo in Christo filio nostro Richardo regi Angliæ illustri in eius regio Parlamento pridem celebrato dolose suggerentibus, quod clarae memoriae Edwardus rex Angliæ dicti Richardi regis avus ad instar clarae memoriae alterius Edwardi regis Angliæ avi sui in quodam suo regio Parlamento apud West-Monasterium Londonien. certo tunc expresso tempore celebrato, de assensu magnatum communitatum regni sui ordinaverat, ut illorum verbis utamur, et stabiliverat, quod liberae electiones archiepiscopatum et omnium aliarum dignitatum et beneficiorum in Anglia tenerent, et a modo in modo, sicut fuerant concessae per progenitores eiusdem Edwardi regis et per antecessores aliorum fundatorum, et quod omnes praelati et aliae gentes ecclesiasticae Anglicanae, qui haberent patronatus de quocumque beneficio de dono regis, progenitorum vel aliorum patronorum sive donatorum huiusmodi ad faciendum

Politiorum ad ius ecclesiasticum labefactandum fraudes.

Nefaria edicta.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

divinum servitium et alia onera inde ordinata habere eorum collationes et praesentationes libere, et per modum sicut fuerant servatae per suos donatores, et in casu quo de aliquo archiepiscopatu, episcopatu, dignitate vel alio quocumque beneficio reservatio, collatio vel provisio facta forent per Curiam Romanam in impedimentum electionum, collationum seu praesentationum superius expressarum; quod tunc eodem tempore vacationum, quo tales reservationes, collationes et provisiones deberent capere effectum, de eiusdem vacationibus rex Angliae, qui tunc esset, haberet et gauderet pro illa vice collationes ad archiepiscopatus, episcopatus et alias dignitates electivas, quae essent de suo patronatu, taliter, sicut progenitores dicti Edwardi regis, ordinantis sub certa forma et conditione, videlicet ad petendum licentiam regis de eligendo, et post electionem factam de habendo assensum regium, et nullo alio modo: etsi de aliqua domo religiosorum de fundatione seu patronatu regis facta foret talis reservatio, collatio vel provisio in impedimentum liberae electionis, haberet dictus rex, qui tunc esset, illa vice collationem ad donandum ipsam dignitatem alicui personae idoneae: et in casu quo collatio, reservatio vel provisio facta foret in Romana Curia de aliqua ecclesiastica praehenda vel alio beneficio, quae forent de patronatu gentium dictae Ecclesiae Anglicanae, unde rex superius esset fundator immediatus; tunc eodem tempore vacationis, ad quod tempus reservatio, collatio seu provisio deberent, ut praemittitur, capere effectum, dictus rex, qui tunc esset, haberet collationem et praesentationem pro illa vice, et sic de tempore in tempus ad omnes vices, quibus tales gentes dictae Ecclesiae Anglicanae forent impeditae de ipsarum praesentationibus et collationibus per tales reservationes, collationes seu provisiones, prout superius est descriptum. Salvo tamen iure patronatus et praesentationis, quando

nullae collationes seu provisiones de Romana Curia inde facta forent, vel quando dictae gentes Ecclesiae Anglicanae haberent et vellent ad eadem beneficia praesentare vel collationem facere, et praesentati sui possent effectum collationum et praesentationum suarum gaudere, et eodem modo haberent quilibet alter cuiuscumque conditionis facere praesentationes vel collationes ad domus religiosorum, quae forent de suo patronatu et ad beneficia ecclesiastica pertinentia ad easdem domos. Etsi tales patroni non praesentarent ad talia beneficia infra dimidium annum, episcopus loci conferret per lapsum temporis infra unum mensem post dictum dimidium annum, tunc dictus rex talium beneficiorum haberet praesentationes et collationes, sicut habet de aliis de patronatu seu fundatione propria, et in casu quo praesentati aliorum patronorum vel de eorum fundatoribus, vel illi, quibus rex vel patroni seu fundatores huiusmodi donassent beneficia pertinentia ad eorum praesentationes seu collationes, essent impediti per tales provisores, ita quod non possent habere possessiones de talibus beneficiis virtute praesentationum seu collationum sic eis factorum, vel illi, qui essent in possessione talium beneficiorum, forent impediti super huiusmodi suis possessionibus per tales provisores, tunc essent huiusmodi provisores et eorum procuratores et exequutores et notarii attachiati (1) per eorum corpora et positi ad responsionem suam, et si forent convicti, manerent in persona absque deliberatione ad manucaptionem in valuna, nec essent deliberati, antequam facerent suam redemptionem dicto regi ad voluntatem suam necnon satisfactionem parti, quae se sentiret gravatam: et nihilominus antequam essent deliberati, facerent plenam renunciationem et invenirent sufficientem

(1) *Attachiare*, *attachiator*, *attachiamentum*, voces forenses apud Anglos leguleios frequentes, a Gallico *attacher* deductae. Est enim *Attachiare*, reum vincire, ligare (Du Cange).

securitatem, quod non attentarent talia tempore futuro, nec aliquin processum pro se quaerent per illos nec per alios versus aliquem in dicta Romana Curia, nec alibi in aliquibus partibus pro huiusmodi manuctionibus, redemptionibus, satisfactionibus vel renunciationibus, nec de aliquo alio facto dependente ab eisdem.

Sacra vestigalia addicta Usco regio.

Et in casu quo tales provisors, procuratores, executores et notarii non essent inventi, tunc curreret exigentia contra illos per debitum processum, et quod beneficia exirent ad capiendum corpora sua in quibuscumque partibus essent inventi, tam ad sectam dicti regis, quam ad sectam partis, et quod medio tempore dictus rex haberet commoda et proficua de talibus beneficiis sic occupatis per tales provisors, exceptis abbatibus, prioribus et aliis domibus, quae habent collegia vel conventus, et in talibus domibus haberent conventus sive collegia commoda et proventus, salvo totis temporibus dicto regi et aliis dominis eorum antiquo iure: et haberet hoc statutum locum tam bene de reservationibus, collationibus et provisionibus factis et concessis tempore elapso versus omnes illos, qui adhuc non erant adepti corporalem possessionem beneficiorum eis concessorum per huiusmodi reservationes, collationes et provisiones, quam versus omnes alios tempore futuro. Praefatus Ricardus rex mala, temeraria, profana et sacrilega suggestione huiusmodi circumventus in eodem Parlamento per se celebrato de assensu, ut asseritur, magnatum regni sui, ultra praemissa ordinavit et stabilivit, licet de facto, quod ordinatio superius enarrata de omnibus archiepiscopatibus, episcopatibus et aliis dignitatibus et beneficiis electivis et aliis beneficiis ecclesiasticis quibuscumque, quae inceperunt vacare de facto a certo tempore tunc expresso vel post, vel quae vacarent tempore futuro infra regnum Angliae in debita executione, de tempore in tempus servaretur in omnibus suis punctis; et si aliquis faceret aliquam

A sacrilegis regi imperito ea suggesta.

acceptationem de aliquo beneficio ecclesiastico in contrarium istius statuti, et esset debite probata, ac esset ille acceptans in partibus transmarinis, maneret exulatus et bannitus pro perpetuo, et omnia bona et cathalla (1), terrae et tenementa sua eidem regi manerent foris facta; et si esset infra regnum Angliae, esset etiam exulatus et bannitus, prout superius est expressum, et incurreret eandem forisfacturam (2), et arriperet iter suum ita quod esset extra regnum infra sex septimanas talem acceptationem proxime sequentes, et si aliquis reciperet aliquem talem bannitum venientem de partibus transmarinis vel exeuntem infra regnum post sex septimanas antedictas sciens inde esset ille etiam exulatus et bannitus, et incurreret talem forisfacturam, ut superius est expressum, et quod procuratores, notarii, executores et apparitores sui haberent forisfacturam et poenam antedictam; et si dictus Ricardus rex mitteret per litteram vel per alium modum ad Curiam Romanam ad excitationem alicuius personae, vel si aliquis alius mitteret dictae Romanae Curiae vel supplicaret unde contrarium ipsius statuti esset factum, quantum ad aliquem archiepiscopatum, episcopatum, dignitatem vel aliud beneficium ecclesiasticum infra dictum regnum, si ipse qui faceret talem excitationem vel supplicationem praelatus foret Ecclesiae sanctae, solveret dicto regi valorem terrarum et possessionum suarum immobilium nnius anni, et si esset alia persona de statu inferiori, solveret regi valorem beneficii, pro quo talis supplicatio facta foret, unius anni, et quod de aliqua dignitate vel beneficio, de quo excitatio plene dicto tempore tunc expresso facta non fuerat nullius ratione alienius reservationis, collationis vel provisionis vel alterius gratiae apostolicae cuiuscumque non excitans ante huiusmodi

Prescripti sacras dignitates a Pontifice accipientes.

Muleta pecuniaria ipsis imposita.

(1) *Cathalla*, practicus Anglis est omne bonum mobile seu immobile, quod neque tenementum neque feudum est (Du Cange). (2) *Forisfacturo*, varia notione, hic muleta vel emenda ob forisfactum, seu delictum (Id.).

tempus expressum aliquam executionem prosequeretur sub poena in hoc praedicto statuto contenta, et quod si aliquis portaret vel mitteret intra regnum vel potestatem dicti Riccardi regis aliquas citationes, sententias vel excommunicationes adversus aliquam personam cuiuscumque conditionis, motionis, facturae, consensus seu executionis dicti statuti provisorum, esset ille captus et arrestatus et positus in presona, et forisfaceret omnes terras et tenimenta, bona et chatalla sua pro perpetuo, et ultra hoc incurreret poenam vitae et membrorum, et si aliquis praelatus faceret executionem de talibus citationibus, sententiis vel excommunicationibus, essent temporalia sua appreciata, et remaneret in manibus dicti regis quousque debita reformatio et correctio inde fierent: et si aliqua persona inferioris status, quam praelati, cuiuscumque conditionis foret, talem faceret executionem, esset illa persona capta et arrestata et posita in presona, et haberet imprisonmentem, et faceret finem et redemptionem secundum consilium et discretionem dicti regis.

§ 2. Quanto igitur profundius, quanto acerbius praemissa in mente revolvimus, tanto acerbius dolemus, tanto vehementius admiramur, quod tantus princeps, tam catholicus rex, tam foecundus orthodoxae fidei zelator, tam praecipuus sacrosanctae romanae et universalis Ecclesiae venerator, tam severus laudabilium morum assertor, tanta spectabilium procerum et aliarum notabilium personarum numerositate praefulgidus, tantaque exteruarum et bonarum rerum affluentia copiosus, ut super eum Dominus largam benedictionem effuderit, viris talibus, si tamen viri dici mereantur, in quibus, ut apparet, refriguit charitas, intepuit fides, spes labavit, iustitia caeteraque virtutes parvum locum aut nullum habere videntur, faciles in hoc aures praebuit, et non attentioni gravitate discussit quid ageret

in praemissis; vidisset enim luce meridiana clarius, quod laicis quamvis religiosis disponendi de rebus ecclesiasticis nulla est attributa potestas, quos manet subsequendi necessitas, non auctoritas imperandi; a quibus etiam si quid statuat, quod Ecclesiarum respiciat commodum vel favorem, nullius firmitatis existit; et talium et in talibus constituto a sanctis Patribus destituito vel destructio, necnon usurpatio iurisdictionis non suae veneranda approbatione censetur.

§ 3. Tacemus de poenis et censuris gravibus, quas statucentes, ordinantes et ut talia statuta fiant consulentes, vel secundum ea iudicantes seu etiam huiusmodi statutorum scriptores contra ecclesiasticam libertatem et maxime Romanae Ecclesiae incurrunt eo ipso.

§ 4. Et licet tam sacris canonibus, quam etiam civilibus et authenticis legibus, bonisque moribus suadentibus, sint cassa et irrita ipso facto omnia statuta et consuetudines inductae contra libertates Ecclesiarum earumque personas; et quamquam praefatum Riccardum regem, utpote filium eiusdem Romanae Ecclesiae merito diligendum, plenis complectamur affectibus caritatis, suumque honorem nec minus animae salutem, suiue status et inelyti regni prosperitatem singularibus desideriis affectemus et ad id adhibuerimus simulque dispositi adhibere cum omni effectu quantum cum Deo possumus partes nostras; ne tamen sua huiusmodi et avi ac abavi praefatorum statuta, mentes incautas vel male aedificatas plus aeque offendant, vel apud eas vindicent sibi locum, et ne vulnus, quod hac in parte ratio sanat, passio sensualitatis instauret, matura super hoc deliberatione praehabita, tam antiquioris Edwardi et subsequentis Edwardi, quam etiam Riccardi regum praedictorum ordinamenta seu stabilimenta aut statuta huiusmodi superius recitata, quae alias haberi volumus praesentibus pro sufficienter expressis et specificatis, utpote notorie contra libertatem eccle-

Haec suadentes quas poenas incurrerint, exponit Bonifacius.

Has itaque iniquas leges rescindit.

Obiecta etiam supplicia.

Nun spectat ad laicos sacrarum rerum administrationem.

sasticam et Romanam Ecclesiam edita, et omnia et singula ab eis et ob ea secunda auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio tenore praesentium declaramus fuisse et esse cassa et irrita, ipsaque ex superabundanti cassamus; irritamus, et viribus vacuumus, ac nullius esse decernimus roboris, efficaciae vel momenti, et ab illorum observatione in omnibus suis clausulis omnes et singulas tam ecclesiasticas, quam saeculares personas cuiuscumque conditionis, dignitatis, status fuisse et esse liberas et absolutas, ac liberamus et absolvimus per praesentes.

Etiam prohibitus usus.

§ 5. Prohibemus quoque, sub poenis ab eisdem canonibus et legibus in similibus casibus inflictis, ne quis de caetero statuta praedicta vel similia servare aut innovare, vel secundum ea iudicare aut eis uti in iudicio vel extra, directe vel indirecte, publicae vel occulte quoquo modo praesumat.

In-sae et publicis legum codicibus eradi.

§ 6. Mandamus insuper, sub eisdem poenis, huiusmodi statuta de omnibus libris, quaternionibus, capitularibus et registeris publicis et privatis, in quibus descripta forent, infra duorum mensium spatium a publicatione praesentium proxime computandorum, cancellari, cassari, tolli et penitus aboleri.

Debeti notissime sacerdotum et aliorum in 1590 res.

§ 7. Monemus etiam, auctoritate praedicta, omnes et singulos, qui, praetextu ordinamentorum seu stabilimentorum aut statutorum huiusmodi, aliqua beneficia ecclesiastica seu canonicatus et praebendas sive dignitates, personatus vel officia cum cura vel sine cura, saecularia aut regularia, quocumque nomine nuncupentur, occupassent, et detinerent quomodolibet occupata, cuiuscumque status, gradus, ordinis, praeminentiae vel conditionis existant, etiamsi pontificali vel alia quavis praefulgeant dignitate, eisque, in virtute sanctae obediendae et sub excommunicationis et privationis omnium beneficiorum ecclesiasticorum, quae obtinent, et inhabilitationis ad illa et alia in posterum

obtinenda, poenis, quas, si contrafecerint, eos incurrere volumus ipso facto, districte praecipiendo mandamus quatenus, infra terminum duorum mensium praedictorum, beneficia, canonicatus et praebendas, dignitates, personatus et officia huiusmodi, quae, ut praemittitur, occupant, vacua, libera et expedita realiter et omnino dimittant, et nihilominus, de fructibus male perceptis, Ecclesiis aut locis, a quibus illos perceperunt, seu personis illis, quibus alias legitime debeantur, non differant satisfactionem debitam exhibere.

Clausulae.

§ 8. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum declarationis, cassationis, irritationis, vacationis, constitutionis, prohibitionis, monitionis, voluntatis et mandati infringere, etc.

Datum et actum Romae apud Sanctum Petrum, secundo nonas februarii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 4 februarii 1391, pont. anno n.

IV.

Erectio Studii generalis in civitate Ferrariae, Status Ecclesiastici.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Causae huius institutionis Studii. — 2. Ferraria locus ad studia accommodatus. — 3. Erectio Studii. — 4. Concessio privilegiorum ad instar aliarum Universitatum. — 5. De promovendis ad lauream et licentiam. — 6. Privilegia promotorum. — 7. Clausulae.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

In supremae dignitatis apostolicae specula, licet immeriti, disponente Domino, constituti, ad universas regiones fidelium nostrae vigilantiae creditas, earumque profectus et commoda, tanquam universalis gregis dominici pastor, commissam nobis speculationis aciem, quantum nobis ex alto permittitur, extendentes, fidelibus ipsis, ad quaerendum literarum studia,

Proemium.

per quae divini Nominis suaeque fidei catholicae cultus protenditur, iustitia colitur, tam publica quam privata res geritur utiliter, omnisque prosperitas humanae conditionis augetur, libenter favores gratiosos impendimus, et opportuna commoditatis auxilia liberaliter impartimur.

§ 1. Cum itaque, sicut nuper, pro parte dilectorum filiorum nobilis Alberti marchionis Estensis, nostri in nostra civitate Ferrariensi pro nobis et Romana Ecclesia generalis vicarii, et Communis civitatis eiusdem fuit nobis expositum, quod ipsi marchio et Commune non solum ad utilitatem et prosperitatem huiusmodi reipublicae ac incolarum praedictae civitatis et districtus eiusdem, sed etiam aliarum partium vicinarum laudabiliter intendentes, in eadem civitate, loco utique ad hoc accomodo admodum et idoneo, desiderant plurimum vigere Studium, auctoritate apostolica, generale, in qualibet facultate licita, ut ibidem fides ipsa dilataretur, erudiantur simplices, aequitas servetur, iudicii crescat ratio et intellectus huiusmodi augeantur.

§ 2. Nos praemissa et etiam eximiam devotionem et fidei puritatem, quas ipsi marchio et Commune ad nos et Rom. Eccl. gerere dignoscuntur, attente considerantes, et quod illas ad eandem Ecclesiam, matrem cunctorum fidelium et magistram, eo amplius debeant augmentare, quo per nos et Sedem Apostolicam se prospexerint gratiis et privilegiis apostolicis specialius honorari, ferventi desiderio appetimus quod civitas ipsa, quam divina bonitas cleri et populi numerositate abundanter ac tot gratiarum dotibus insignivit, et aliorum multiplicium honorum foecunditate dotavit, locique amenitate non modica decoravit, ac districtus et partes praedictae scientiarum muneribus amplectitur, ut viros producant consilii maturitate perspicuos, virtutum redimitos ornatibus, ac diversarum facultatum dogmatibus eruditos, sitque ibi scientiarum fons irriguus, de cuius plenitudine hau-

rant universi literarum cupientes imbui documentis.

§ 3. His igitur omnibus, et praesertim idoneitate dictae civitatis, quae ad multiplicanda doctrinae semina, et germina salutaria producenda valde congrua et accommodata fore dicitur, ac victualium fertilitate, hospitiorum insignium multitudine aliisque commoditatibus quamplurimis, quas civitas ipsa ibidem opportunas habere dignoscitur, et quod quanto magis, si privilegiorum Sedis praedictae muniat praesidiis, amplioribus proficiet incrementis, diligenti examinatione pensatis, non solum ad ipsorum civitatis ac districtus et partium incolarum, sed etiam aliorum, qui propterea de universis mundi partibus civitatem confluent ad eandem, commodum et profectum, studio maternae sollicitudinis anhelantes, devotis marchionis et Communis praedictorum supplicationibus inclinati, ad laudem divini Nominis et fidei catholicae propagationem, exaltationemque Ecclesiae supradictae, auctoritate praedicta, praesentium tenore statuimus et etiam ordinamus ut in dicta civitate de caetero sit Studium generale, illudque perpetuis temporibus imbi vigeat, in sacra pagina, iure canonico et civili, necnon in medicina et qualibet alia literarum licita facultate.

§ 4. Et quod docentes, legentes et studentes ibidem omnibus privilegiis, libertatibus, immunitatibus et indulgentiis concessis doctoribus legentibus magis (1), et scholaribus, et praesertim in eadem sacra pagina, in Bononiensi et Parisiensi Studiis commorantibus, gaudeant et utantur.

§ 5. Quodque illi qui, processu temporis, bravium meruerint in illa facultate, in qua studuerint, obtinere, sibi que docendi licentiam, ut alios erudire valeant, et doctoratus seu magisterii honorem petierint elargiri, per doctorem seu doctores aut magistrum seu magistris illius facultatis, in qua examinatio fuerit facienda, episcopo Ferrariensi, qui pro tempore fuerit,

(1) Forsan leg. *magistris*.

Causae huius
institutioms sta-
di.

Ferraria locus
ad studia ac-
comodatus.

Er. cito Studii.

Concessio pri-
vilegiorum ad
in ter aliorum
Universitatum.

De promovendis
ad lauream
et licentiam.

vel Ecclesia Ferrariensi vacante, dilectis filiis archiepiscytero et capitulo eiusdem Ecclesiae, aut illi vel illis, qui per eosdem archiepiscyterum et capitulum deputatus vel deputati fuerit seu fuerint, praesententur, idemque episcopus seu archiepiscyter, capitulum aut deputatus seu deputati huiusmodi, ut praefertur, doctoribus et magistris in eadem facultate actu inibi legentibus convocatis, illos in iis, quae circa promovendos ad doctoratus seu magisterii honorem requiruntur, per se vel alium seu alios, iuxta modum et consuetudinem, qui super talibus in Bononiensi et Parisiensi praedictis ac aliis generalibus Studiis observantur, examinare studeat seu studeant diligenter, eisque, si ad hoc idonei et sufficientes reperti fuerint, huiusmodi licentiam tribuat seu tribuant, et doctoratus seu magisterii honorem conferat seu conferant.

Privilegia promotorum.

§ 6. Illi vero, qui in eodem Studio Ferrariensi examinati et approbati fuerint, ac docendi licentiam et honorem huiusmodi obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examine et approbatione alia, legendi et docendi, tam in praedicto Ferrariensi, quam in singulis aliis generalibus Studiis, in quibus voluerint legere vel docere, statutis et consuetudinibus quibuscunque contrariis, apostolica vel quacumque firmitate vallatis, nequaquam obstantibus, plenam et liberam habeant facultatem.

Clausulae

§ 7. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis et ordinationis infringere, etc.

Datum Romae apud S. Petrum, quarto nonas martii, pontif. nostri anno secundo.

Dat. die 4 martii 1391, pontif. anno II.

V.

Exemptio fratrum Ordinis Cartusianorum a iurisdictione, visitatione et correctione episcoporum et aliorum omnium.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Fratrum petitio. — 2. Exemptio (de qua in rubrica). — Hic Ordo

cum suis monasteriis sub speciali Sedis Apostolicae protectione. — 3. Cap. 1 *De privilegiis* in 6, et caeteris contrariis derogatur. — 4. Clausulae.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis priori generali, et universis fratribus Ordinis Cartusienis, tam praesentibus, quam futuris, salutem et apostolicam benedictionem.

Proemium.

Sacrosancta Romana Ecclesia, mater cunctorum fidelium et magistra, in agro virtutum vestri Ordinis, cui Altissimus benedixit, et in decore sanctae religionis sub qua, mundanis abiectis illecebris, devotum ac sedulum exhibetis Domino famulatum, exultat et iubilat, praesertim dum prospicit quod vos ad alta, virtutum gradibus, per exercitum bonorum operum et praeclara sanctitatis merita procedentes, trahitis ad divinae Maiestatis obsequium alios per exempla, vitam ducendo piissimam, et frequenter divinis laudibus, ex quibus divinae gloriae Maiestatis attollitur, devotissime insistendo, et huic mundo mortui, ac Domino nostro Iesu Christo, qui est vita, viventes, pro universali salute fidelium ad Dominum preces funditis incessanter, propter quae eundem vestrum Ordinem, quem erga nos et praedictam Ecclesiam devotionis claritate praelucere conspicimus, infra claustra nostri pectoris paternis affectibus contemplantes, circa bonum statum ipsius Ordinis, ferventibus studiis vigilamus; et ut Deo propitio idem Ordo protegatur a noxiis, et salubria semper suscipiat incrementa, personaeque ipsius pacis et tranquillitatis affluant ubertate, ab omni que sint perturbatione securae, et oppressionibus indebitis praeserventur illaesae, Ordinem ipsum praerogativa apostolicae libertatis et exemptionis praesidio communimus.

§ 1. Sane petitio pro parte vestra nobis nuper exhibita continebat quod, licet praedictus Ordo vester cum omnibus monasteriis, prioratibus, domibus et locis eiusdem

Fratrum petitiono.

atque personis degentibus in eisdem ab olim reputatus fuerit, et adhuc etiam communiter reputetur fore a iurisdictione quorumlibet ordinariorum iudicium exemptus, et soli Sedi Apostolicae immediate subiectus, tamen nonnulli locorum ordinarii, cupientes vestra et dicti Ordinis privilegia et libertates infringere, et alias diversis ex causis vos inquietare et multipliciter molestare, et personas eiusdem Ordinis ad forum suum trahere et alias vexare praesumunt, propter quae nonnunquam vos a contemplatione et quiete vestra, contra religionis vestrae statum retrahit, et saecularibus negociis implicari oportet. Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum ut, ad evitandum cuiuslibet molestiae et inquietationis materiam et gravamina, quae contra huiusmodi exemptionis libertatem possent vobis inferri, et ut tollatur quaelibet contra vos occasio malignandi, vos et eundem vestrum Ordinem, cum omnibus monasteriis, prioratibus, domibus ac locis eiusdem, pro incremento vestri status et pro pace et tranquillitate personarum degentium in eisdem, de novo plenarie eximere de speciali gratia dignaremur.

Exemptio (de qua in rubrica).

§ 2. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, vos et praedictum Ordinem vestrum cum omnibus et singulis monasteriis, prioratibus, domibus et locis eiusdem, quae nunc habetis, et in posterum vos habere contigerit, et cum personis degentibus in eisdem praesentibus et futuris, ab omni ordinaria iurisdictione, dominio, visitatione ac potestate qualibet omnium et singulorum patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum et aliorum quorumlibet iudicium ordinariorum, de specialis dono gratiae de novo prorsus eximimus et totaliter liberamus, illaque in ius et proprietatem beati Petri ac Sedis Apostolicae, ac sub eorum et nostra speciali et immediata protectione praesentium tenore suscipimus. Decernentes Ordinem, monasteria, prioratus, domos, et loca et personas huiusmodi, soli et immediate

Hic Ordo cum suis monasteriis sub speciali Sede Apostolicae protectione, suscipitur.

Sedi praedictae fore subiecta; et quod locorum ordinarii seu dioecesanii vel alia quaevis persona, in vos seu monasteria, prioratus, domos aut loca vel personas praefata ntpote prorsus exempta, non possint auctoritate ordinaria excommunicationis, suspensionis aut interdicti sententias promulgare, vel alias etiam ratione delicti vel contractus, aut rei, de qua agetur, ubicumque committatur delictum, ineatur contractus vel res ipsa consistat, iurisdictionem aliquam exercere.

§ 3. Felicis recordationis Innocentii Papae quarti praedecessoris nostri circa exemptos edita, quae incipit, *Volentes*, et aliis constitutionibus apostolicis in contrarium editis, non obstantibus quibuscumque. Nos enim omnes excommunicationis, suspensionis et interdicti sententias et quoscumque processus quasvis poenas et sententias continentes, quas et quos adversus vos et monasteria, prioratus, domos vel loca aut personas huiusmodi, contra tenorem et formam exemptionis huiusmodi, quomodolibet promulgari et haberi contigerit, irritos decernimus et inanes, ac nullius existere firmitatis. Per exemptionem autem et libertatem huiusmodi, et alia supradicta, libertatibus, privilegiis et immunitatibus vel aliis iuribus vestris et praedicti Ordinis, ac monasteriorum, prioratum et domorum atque locorum praedictorum, nullum intendimus praedictum generari. Quinimo volumus, quod illa in sua plena remaneant firmitate.

Cap. 1 De privilegiis in 6, et contrariae constitutionis derogantur 1.

§ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis et ordinationis infringere, etc.

Clusulae

Datum Romae apud Sanctum Petrum, decimo septimo kal. aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 16 martii 1391, pontif. anno n.

(1) Attende tamen quae statuerit Concil. Trident., sess. 7, c. 14.

VI.

Confirmatio constitutionum a Friderico Secundo et Carolo Quarto imperatoribus pro immunitate, libertate et iurisdictione ecclesiastica editarum.

SUMMARIUM

Exordium. — 1, 2. Constitutiones a Friderico II latas confirmavit Honorius III. — 3. Initium constitutionis. — 4. Causas harum legum confirmandarum. — 5. Eandem demandata exequitio.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Mindensi et Verdensi episcopis, et dilecto filio decano Ecclesiae Mindensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis et honestis supplicum votis libenter annuimus, illaque favoribus prosequimur opportunis.

Exordium

§ 1. Dudum siquidem Honorius Papa III praedecessor noster attente considerans, quod clarae memoriae Fridericus Secundus imperator Anglus (1) ad laudem Romanae Ecclesiae et sacri decus imperii, etc. (2).

Constitutiones a Friderico II latas confirmavit Honorius III.

§ 2. Dictusque praedecessor noster constitutionem ipsam de consilio etiam fratrum suorum S. R. E. cardinalium, qui tunc erant, auctoritate apostolica confirmando approbavit, et ipsam mandavit inviolabiliter observari, necnon statuarios et scriptores ac violatores praedictos, excommunicatos auctoritate apostolica praedicta publice nunciari.

Initium constitutionis.

§ 3. Et deinde ad audientiam dictae memoriae Caroli Quarti, etiam Romani imperatoris, etc. (3).

Causas harum legum confirmandarum.

§ 4. Cum autem sicut exhibita nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Ss. Blasii intra et Cyriaci extra muros Ecclesiarum decanorum et canonicorum et personarum, ac totius cleri Brunswi-

(1) Leg. Romanorum. (2) Caetera leguntur in Constit. XLVII Honorii III, tom. III, par. 1, pag. 374 et seq. (3) Omittitur narratio huius Constit. Caroli IV, quia per extensum ponitur hic in fine.

censis, Hildensemensis, Halalastratensis dioecesium petito continebat, quod quorundam laicorum et dominorum temporalium huiusmodi civitatum et dioecesium praedictarum, et in locis circumvicinis malitia inolevit, quod huiusmodi imperiales constitutiones et sanctiones transgredi non verentur, et ecclesiasticas libertates violare praesumunt, pro parte eorundem dominorum decanorum, canonicorum et personarum praedictarum, fuit nobis supplicatum, ut eis super praemissis de opportuno remedio providere de benignitate apostolica dignemur.

§ 5. Nos igitur vestigiis praefati Honorii Papae praedecessoris nostri inhaerentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus vestrum per vos seu alium vel alios, constitutiones praedictas in praefatis civitatibus et dioecibus et in aliis locis circumvicinis, ubi et quando expedierit, auctoritate nostra faciatis inviolabiliter observari, transgressores seu violatores et contemptores ac sacrilegos praedictos, necnon contradictores quoslibet et rebelles per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, non obstante constitutione, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo hominum liceat, etc.

Eandem demandata exequitio.

Datum Romae, 6 kal. iunii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 27 maii 1391, pontif. anno II.

Sequitur constitutio Caroli IV.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Edita a rectoribus civitatum statuta contra libertatem ecclesiasticam — 2. Irritat, — Et iuxta ea iudicare lites prohibet: — Statuitque poenas contra ecclesiasticos molestantes. — 3. Ilanc constitutionem publicari mandat. — 4. Clausulae.

Carolus Quartus, divina favente clementia, Romanorum imperator semper Augustus, et Bohemiae rex, etc. Ad perpetuam rei memoriam.

Protonium. Etsi imperialis benignitatis elementa quorumlibet devotorum fidelium, quos sacrum Romanum audit imperium, ex officii debito teneatur necessitatibus et iniustis oppressionibus consulere, et de opportunis remediis providere; ad illos tamen maxime dirigitur nostrae mentis affectio, quos indebite pati cognoscimus, quorumque oppressionibus status ecclesiasticae libertatis, quam semper nostris temporibus augeri volumus, in nihilum redigitur, et minus debite praegravatur.

Edita a rectoribus civitatum statuta contra libertatem ecclesiasticam.

§ 1. Sane ad imperialis maiestatis audientiam pro parte honorabilium praepositi, decani et aliorum praelatorum et capituli Magdeburgensis, Maguntinensis et Coloniensis Ecclesiarum devotorum nostrorum dilectorum per insinuationem querulosam suppliciter fuit deductum, quod saeculares quidam in potestatibus et officiis publicis constituti, videlicet duces, comites et barones et alii domini temporales, necnon consules civitatum, oppidorum, villarum et locorum rectores dictarum Magdeburgensis, Maguntinensis et Coloniensis provinciarum, Dei nomine postposito, statuta singularia et iniquas ordinationes motu proprio et de facto contra personas ecclesiasticas, Ecclesiarum libertates et privilegia condiderunt, eisque publice et de facto insistere praesumpserunt contra legitimas, civiles et canonicas sanctiones, utputa, quod nulla bona temporalia in potestatem ecclesiasticam transferantur, neve clerici in sacris constituti ad agendum et testificandum in civilibus et maxime in piis causis aliquatenus admittantur, quodque excommunicati laici, et publice denunciati, in civili foro minime repellantur. Item praefati domini temporales, consules et rectores per saecularem potestatem, res et bona clericorum occupant et arrestant, oblationes fidelium diminuant et restringunt, exactiones et tallias indebite de bonis Ecclesiae et reddi-

tibus exigunt et extorquent: possessiones Ecclesiae, et personarum earum devastant incendiis et rapinis. Contractus inter clericos et laicos factos legitimos ad libros civitatum, villarum et locorum recusant inscribere et sigillare; donata et legata ad fabricas et Ecclesiarum structuras, contra praelatorum voluntatem et aliorum quorum interest, praesumunt usurpare contra iustitiam, in fraudem et odium clericorum, de rebus et bonis etiam clericorum, quas non causa negotiationis, sed pro usibus propriis per terras ducunt seu duci faciunt, telonem exigunt et recipere non verentur. Et confugientes ad Ecclesias et coemeteria inde extrahere contra sanctiones imperiales praesumunt.

§ 2. Quae omnia et quaelibet ab inde secuta, cum per sacras et civiles et canonicas sanctiones expresse reprobata sint et in fraudem ecclesiasticae libertatis de facto praesumpta, de principum, ducum, comitum, baronum, fideliumque nostrorum consilio et certa scientia, auctoritate imperiali cassamus, irritamus et annullamus, cassaque et irrita, et nullius esse momenti penitus declaramus et expresse pronunciamus. Praecipientes sub indignatione imperialis banni universis et singulis dictarum Magdeburgensis, Maguntinensis et Coloniensis provinciarum et locorum vicinorum principibus et dominis temporalibus, consulibus et potestatibus et in officiis publicis constitutis, quatenus mox visis et intellectis praesentibus, dicta ipsorum statuta et ordinationes sicut in praedictum ecclesiasticae libertatis edita sunt, omnino revocent et luce tollant. Quodque secundum ea non indigent amplius, nec sententias dicent, aut extra iudicium quomodolibet pro se et contra ecclesiasticam libertatem potiantur. Item pronunciamus et declaramus imperiali auctoritate, quod quicumque laicus cuiuscumque status vel conditionis existat ansu sacrilego, et propriae temeritatis audacia sacerdotem vel clericum saecu-

Irrita

Et iusta ea iudicare licet prohibet.

Statuque poe-
nas contra ec-
clesiasticos mo-
lestates.

larem vel religiosum dilidaverit vel captivaverit, proscripserit, spoliaverit, occiderit, mutilaverit aut in carcere detinuerit, aut huiusmodi maleficia perpetrantes scienter receptaverit, vel favorem in his eis praestiterit, praeter poenas a sacris imperialibus et canonicis sanctionibus eis inflictas, sint ipso facto infames et omni honore privati, nec ad placita vel concilia nobilium admitti quovis modo possint.

Hanc consti-
tutionem pu-
blicari mandat.

§ 5. Volumus etiam, hortamur et requirimus ipsos praelatos ecclesiasticos, ut hanc nostram legem et constitutionem in synodis et Ecclesiis publicari procurent, et requisiti poenarum et sententiarum executiones denuncient, ne in praemissis excedentes per simulatam ignorantiam suas malitias valeant excusare.

Clausulae

§ 4. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostrae cassationis et immutationis seu pronuntiationis, denuntiationis et declarationis paginam ausu temerario infringere, etc.

Data Tangerumdem, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, iudicatione quintadecima. Quinto kal. iulii, regnorum nostrorum anno trigesimo, imperii vero 25.

VII.

Canonizatio B. Brigittae, de regno Sveciae, cum festivitatis institutione pro die 25 mensis iulii, indulgentiarumque largitione pro visitantibus eius sepulchrum.

SUMMARIUM

Proemium. — Redemptionis beneficium. — 1. Data B. Petro universalis Ecclesiae cura. — 2. Diversa dona caelestia fidelibus data. — 3. Diffusum per orbem ab Apostolis Evangelium. — 4. Confirmata a martyribus proprio sanguine fides. — 5. Illustrata veritas a doctoribus. — 6. Praeposita virtutum exempla a confessoribus. — 7. Repressi poenitentis ab anachoretis animi affectus. — 8. A virginibus servatus puri-

tatis candor. — 9. A viduis, aliisque magnificatus bonis operibus Deus. — 10. Inter has B. Brigitta. — 11. Ex Sveciae regnum stirpe. — 12. Mater praegnans a naufragio liberata. — 13. Eius sanctitas praenunciata. — 14. Infans erudite loquitur. — 15. Puella orationibus vacat. — 16. Nubet. — 17. In coningali statu bonis vacat operibus. — 18. In partu periclitans B. Virginis praesidium experitur; — 19. Illic servat continentiam. — 20. Cum marito B. Iacobi Compostellani. limina visitat. — 21. De vita monastica cogitat. — 22. In Terram Sanctam peregre proficiscitur. 23. Cilicis carnem domat. — 24. Ieiuniis, aliisque corporis macerationibus incombuit. — 25. Romae Ecclesias quotidie visitat. — 26. Humilitatem aprime colit. — 27. Suis obediens praelatis. — 28. Sedula in quotidianis confessionibus. — 29. Praedicationibus intenta. — 30. Singulis dominicis, etc. Eucharistiam sumit. — 31. Liberalis erga pauperes. — 32. Eis inservit discumbentibus. — 33. Benigna in infirmis et misericors. — 34. Monasterium monialium, et domum fratrum S. Salvatoris construit. — 35. Fortis in adversis, et patiens. — 36. Iustitiae amans. — 37. Rerum inanium contemptrix. — 38. Prudens. — 39. Revelationum scribit volumen. — 40. Mortem suam praenunciat. — 41. Romae pie moritur. — 42. Maxima populi frequentia eius tumulationem differt. — 43. Mulierem ab acubitu mali spiritus liberat. — 44. Frustulum ossis B. Thomae ap. mire recipit. — 45. In extasim rapitur. — 46. Tumidum mulieris guttur attenuatum. — 47. Monialis infirma valetudini restituta. — 48. Mortuus natus vitae restitutus. — 49, 50. Miracula alia perpetrata. — 51. Ss. viduarum cathalogo adscribitur. — 52. Eius celebranda festivitas. — 53. Eius sepulchrum visitantibus propositae indulgentiae. — 54. De publicatione huiusce constitutionis.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, episcopis ac dilectis filiis electis, et patriarchalium, metropolitanarum et cathedralium Ecclesiarum capitulis, ubilibet constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Ab origine mundi, post primi parentis lapsam, cum eam ob rem universum

Proemium.

Redemptio-
nis
beneficium.

genus humanum aeternae morti teneretur obnoxium, cunctipotens et misericors Deus ex alto prospiciens, ne in totum perderet hominem quem creaverat, sed suae divinitatis faceret esse participem, cum primos ex spiramine Sancti Spiritus afflatus prophetas, adventus Filii sui in carnem, sub typicis enigmatibus, ac divinis revelationibus nuncios praemisisset, eundem unicum Filium suum ante saecula genitum, adveniente plenitudine temporis, in uterum praeclectae Virginis matris, quae imperstrabili Sancti Spiritus obumbratione, Angelo nunciante, concepit, de proprio sinu transmisit, Qui ex eadem Virgine natus et progressus in tempus, coepit facere et docere, omnibusque monstrare, qualiter sacri baptismatis fonte renatis de aeterna morte via pateret ad vitam, et coadunatis discipulis, ne quis fidelis huius transitoriae et fugitivae vitae molestias vel taedia, seu temporalis acerbae necis poenas, pro aeternae adeptione vitae, perhorreret, sese hostiam immaculatam, consummato debito cursu, in ara Crucis morte cruenta obtulit Deo Patri, et militantem Ecclesiam fuso pretioso Sanguine fundavit, consecravit et aeternaliter stabilivit.

§ 1. Tandem vero de mundo transiturus ad Patrem, Principi apostolorum caelesti clavigero, in suam suorumque successorum Summorum Pontificum personas, collatis clavibus, ligandi videlicet et solvendi tradita potestate, supremum Pontificium specialem curam sui gregis et regimen universale commisit, pollicitus nihilominus Ecclesiam in aeternum se non deserturum eandem.

§ 2. Ad cuius uberem utilitatem divisiones gratiarum per Spiritum Sanctum tribuit suis fidelibus. Nam, secundum Apostolum, unicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae. Alii sermo scientiae, secundum eundem Spiritum. Alii fides, in eodem Spiritu. Alii gratia sanctorum, in uno Spiritu. Alii ope-

ratio virtutum. Alii prophetia. Alii discretio spirituum. Alii genera linguarum. Alii interpretatio sermonum. Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus dividens singulis prout vult. Quamque militantem Ecclesiam Pater luminum sustulit in eodem Spiritu Sancto structura admirabili preciosorum lapidum, mira varietate decoram, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, quos elegit ante mundi constitutionem, conformes fieri imaginis eiusdem Filii sui, ut sit Ipse primogenitus in multis fratribus, in quo eos gratificavit, donans charismata meliora, qui suo exemplo viam ostenderent excellentiorem.

§ 3. Hinc igitur Apostoli sancti prodie per universoni orbem, genus humanum, quod sub peccati iugo tenebatur, ad vitam et salutem excitantes, et cum firmissima constantia praedicantes verbum Dei, ut in omnem terram exiret sonus eorum et in fines orbis terrae verba eorum.

§ 4. Splendidi quoque martyres fidei loriceam induti et inconcussae stabilitatis balneo succiti, laverunt stolas suas in Sanguine innocentis Agni, et imitati candidato exercitu Christum Iesum, ad structuram supernae Hierusalem, hoc est triumphantis Ecclesiae, cum gloriosa victoria palmas gestantes in manibus, sese vivos lapides addiderunt, exemplum venerabile et aeternam dignamque memoriam militanti Ecclesiae relinquentes.

§ 5. Progressi sunt et doctores lucidissimi, qui pseudochristianis, falsisque prophetis, superstitiosis et varias opiniones in vera fide catholica adducere, ipsamque fidem subvertere satagentibus, se opposcentes, talium confutatis erroribus, miro eloquio, solidis ac rectis sententiis, operante Sancto Spiritu, ipsam fidem et militantem Ecclesiam illustrarunt, quibus eadem Ecclesia communita progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.

§ 6. Sequuntur et limpidi confessores ornati gemmis et virtutibus coruscantes,

Diffusum per orbem ab Apostolis Evangelium.

Confirmata a martyribus proprio sanguine fides.

Illustrata veritas a doctoribus.

Praeposita virtutum exempla a confessoribus

Data B. Petri universalis Ecclesiae cura

Diversa dona caelestia fidelibus data.

Domino rationem de talentis creditis re-
poscenti, cum se assidua et vigili sancta-
rum operationum exercuerunt mercatura,
utpote fideles et boni servi, multiplicatum
de suis laboribus fructum asserunt, ac
donum reponunt in arcam.

Impressi pen-
nitentis ab a-
nachoretis ani-
mi affectus.

§ 7. Etiam anachoretæ et solitudinis
acerriimi sectatores, blandientis et captiosi,
sed venenosi mundi vana spectacula fu-
gientes, ut securi ad patriam pervenirent,
latibula petierunt et antris abditi, parvo
et rudi victu, scaturientis aquæ et levi
potu, carnem propriam macerantes et
sathanae stimulos reprimentes, paliastro,
vel tegmine hirtio amicti, ut plurimum
nudis pedibus, et squallida humo aut
stramineo cubile fessa membra somno
foventes, in sacra contemplatione et su-
pernae Maiestatis laude vacantes, demum
ex hac lacrymarum valle et miseriarum
aervo ad Dei præsentiam evocati, im-
marcescibilibus deliciis potiuntur.

A virgibus
servatus puri-
tatis candor.

§ 8. Adsunt et virgines nitidæ, mundo
corpore et corde sincero, mentem sanctam
spontaneam et oleum secum suis deferen-
tes in vasis, venientis sponso obviam ex-
eunt, eique desponsantes, qui est præ-
filiis hominum speciosus.

A viduis, aliis-
que magnificen-
tibus bonis ope-
ribus Deus.

§ 9. Devotæ autem et continentes
viduæ et alia sexus utriusque personæ,
piis sanctisque operibus semper intentæ,
et se ante Dei tribunal cum plenis ma-
nipulis repræsentant, et cum sanctis an-
gelis canunt gloriam in altissimis Deo, et
in terra pacem bonæ voluntatis homi-
nibus deprecantur. Hæc omnia profecto
ille idem Spiritus, de quo supra, operatur
ministerio multiformiter admirando. Et
secundum sanctam promissionem Christus
Iesus hanc vineam suam militantem Ec-
clesiam, post eius admirabilem Ascensio-
nem, talibus cultoribus et cultricibus
usque in diem hodiernum visitavit, fovit,
defensavit, firmavit, iuvit et auxit, et
per sui gratiam sic in futurum faciet
temporibus successivis.

§ 10. Novissimis vero diebus, ut etiam
ab aquilone aliqui boni esset, ille caele-

stis Agricola eandem vineam suo de more
visitans, mulierem fortem procul et de
ultimis finibus suum secum precium de-
ferentem ad huiusmodi vineæ culturam
adduxit, beatam scilicet viduam Brigittam,
quam vulgares Brigidam appellant, tam
sacro superius descripto coetui merito
sociandam, seu verius sociatam. Cuius,
propter quod præsentem operam nobis
dammus, ut originem, vitam, mores et me-
rita, necnon miracula, quæ in præmium
sanctitatis eius benedictus Deus mundo
monstrare dignatus est, ne de tam celebri
muliere aetas præcens immaneat ignara,
et surda posteritas famam ingratham ac-
cusare vel præterdere possit, summo-
tenus percurramus de multis pauca ad-
modum ea, quæ non prætereunda silentio
excerpsimus, vestraeque charitati harum
serie volumus iutimari.

Inter has B.
Brigitta.

§ 11. Hæc nempe mulier gloriosa ex
patre Birghero et matre Sighride coniu-
gibus de nobilissima regia stirpe catholi-
corum Sveciæ regum procedentibus, nec
minus fide orthodoxa et animi constantia,
ac virtutibus, quam nobilitate claris duxit
originem.

Ex Sveciæ re-
gum stirpe.

§ 12. Quæ quidem mater dum eam
gestaret in utero, maris in quodam sinu
passa naufragium, cum multis promiscui
sexus in eodem naufragio procella absor-
buisset, sana pervenit in littus, et nocte
sequenti in visione adstitit sibi persona
admirando vestitu refulgens, et ne Viduæ
tam venerandæ sine præannuncio foret ad-
ventus, dixit: Salvata es propter bonum,
quod habes in utero. Ideo nutri illud cum
charitate Dei, quia tibi a Deo datum est.

Mater prægnans
a naufragio li-
berata.

§ 13. Cumque puella Brigitta de ge-
nitricis alvo in mundum recenter fuisset
educta, sacerdos parochialis in Ecclesia
propinqua approbatæ vitæ et ætatis
perfectæ, dum nocte orationi vacaret, nu-
bem lucidam et in medio nubis virginem
sedentem vidit, librum habentem in manu,
sibique dicentem: Nata est Birghero quæ-

Eius sanctitas
præannunciata.

dam filia, cuius vox per mundum admirabilis audietur.

Infans erudite loquitur.
 § 14. Nata ergo puella usque ad finem triennii quasi clinguis visa est, sed mox contra naturalem decursum non balbutiendo infantum more fari, gestientiumque audierunt, sed completa et formata verba de auditis per eam loquebatur et visis.

Puella orationibus vacat.
 § 15. Procedens vero in annis, pueritiam mira devotione transegit, orationibus videlicet ac ieiuniis, et alias nunquam a bonis operibus ociosa.

Nubet.
 § 16. Tandem licet in statu virginali servire Domino totis desideriis affectaret, tamen per parentes compulsa quondam Vulsoni de Ulphasum principi Nericiae, nobilissimo quippe et christianissimo inveni, in matrimonium desponsatur.

In conjugali statu bonis vacat operibus.
 § 17. Et cum insimul convenire deberent, quamquam idonei essent ad viriles amplexus, maritus videlicet in decimo octavo et sponsa in terdecimo anno constituti, communi tamen voluntate Thobiam iuniorem et Saram Raguellis imitati, annum continuum et ultra a concubitu abstinerunt, Deum humiliter deprecantes, ut si coniungi foret expediens, in commixtione non peccarent, et Deus illis talem prolem concederet, quae ad servitium eius esset. Simul postea convenerunt in timore ac tremore, non libidini, sed posteritati vacantes. Cum interim devota mulier nec ieiunia, nec orationes, nec alia pia et solita opera praeteriret.

In partu periclitans B. Virginis praesidium experitur;
 § 18. Et cum semper B. Virgini praecipue devota foret, ac tempore procedente, pene partu periclitaretur, et obstetrices ac mulieres adstantes de vita illius desperarent, visa est quaedam imperiosa, sed incognita mulier, albis sericeis induta vestibus intrare cubile, et assistere strato, et singula iacentis membra pertractare, mox cum talis mulier disparuisset, eadem puerpera sine dolore partu integro exonerata remansit.

Hinc servat continentiam.
 § 19. Et cum etiam dicti iugales adhuc juvenes et recentes, maritus felicis uxoris sanctis monitionibus persuasus, cor enim

virii spoliis non indigens, confisum in ea, reddidit ei bonum et non malum omnibus diebus vitae suae, ipsaque mulier indixerunt sibi sponte invicem, et perpetuam continentiam servaverunt.

§ 20. Et nihilominus coniuges devoti in Dei timore et amore proximi semper ferventiores, limina B. Iacobi Apostoli in Compostella communi voto peregre visitarunt.

Cum marito B. Iacobi Compostellae limina visitat.
 § 21. Et ad propria reversi, cum de liberassent, ut liberius devotioni vacare possent, pro sexus diversitate diversa ingredi monasteria, dictus princeps in tali deliberatione quievit in Domino.

In Terram Sanctam peregre proficiscitur.
 § 22. Sancta autem Vidua, quae ab ineuntis aetatis principio Deo dicata fuerat, ut ieiuniis et orationibus indefesse vacaret, soluto coniugio et sui iuris effecta, quasi navis insitoris de longe portans panem suum, a Spiritu Sancto praemonita, egrediens de terra et cognatione sua, ad aliam Urbem ac Hierosolynam deinde perrexit, et loca singula, in quibus Dominus noster Iesus Christus annuntiatus, natus, educatus, baptizatus, conversatus, mirabilia operatus, illusus, crucifixus et sepultus fuit, et ad coelos ascendit, iusigni devotione et venerabunda conspexit. Ad Urbem quoque regressa, cum antea sive in Gallis, sive in Hispania, sive in Italia, sive in aliis cismarinis aut ultramarinis partibus sanctorum ac sanctarum corpora seu memorandae reliquiae quiescerent, pauca admodum absque personali visitatione dictae sanctae Viduae fuissent praetermissa, in eadem Urbe reliquum vitae peregit.

Cilicis carne domat.
 § 23. Sed post mariti mortem, ob reverentiam Sanctae Trinitatis, ad nudam carnem quamdam chordam de canapo cum plerisque nodis strictae ligatam, et similiter circa singulas tybias subtus genua singulas chordas similiter connodatas, etiam tempore infirmitatis, nec pannis lineis, praeterquam in capite, usa veste hispida circa carnem, superius

vero non secundum personae conditionem, sed multum humiles et abiectas.

Ieiunius, abis-
que corporis
macerationibus
incumbit

§ 24. Et non solum eas, quas sancta mater inbet Ecclesia, vigiliis seu ieiunia observabat, sed alia multa superaddebat, ut etiam ultra Ecclesiae mandatum quater in hebdomada ieiunaret et similiter quater in hebdomada, coniuge nondum vita functo, et post obitum eius continue usque ad paucos annos ante suam felicem transitum, solitis pannis induta, super tapeto, absque paleis, culcitra vel similibus, ad terram vel pavementum posito corpus ab orationibus, abstinentiis ac divino labore fessum, tenui et brevi somno recreabat. Singulis sextis feriis ob memoriam sacratissimae Passionis Domini nostri Iesu Christi, pane dumtaxat ac aqua contenta, ieiunium non omisit, cum etiam multos alios dies, ob diversorum sanctorum reverentiam simili abstinentia pertransiret, et sive ieiunio abstineret, sive aliter discumberet, cum sobriissima foret, de mensa surgebat non saturata, sed refecta: eisdem quoque sextis feriis de candelis cereis accensis, stillas candentes et ignitas eliquabat super nudam carnem, ita ut adustae cicatrices continuae remanerent, et gemianam amarissimam herbam seu radicem eius retinebat in ore.

Romae eccle-
sias quotidie vi-
sitat.

§ 25. Romae insuper degens non rigorem frigoris, non aestivos calores, non impedimenta vitae lautosae, non pluviarum aut nivium seu grandinum asperitates curans, stationes per Ecclesiam ordinatas, variasque alias sanctas Ecclesias, licet eques pro suis facultatibus ire potuisset, tamen supra extenuati corporis vires ens, pedibus visitavit quaecumque die. Tot namque longis genuflexionibus usa fuit, ut genua eius rigerent in duritiam, ut ita dixerimus, camelorum.

Humilitatem
apprime colit

§ 26. Admirabilis et spectatae humilitatis extitit, ita ut nonnumquam cum pauperibus peregrinis incognita simul sedens, apud monasterium Sancti Laurentii in Palisperna de Urbe, Ordinis Sanctae

Clarae, eleemosynam reciperet et oscularetur eum gratiarum actione, et frequenter propriis manibus et ob Dei reverentiam reparabat pauperum vestimenta.

§ 27. Tenacem obedientiam praelatis et suis superioribus et confessoribus observabat, adeo quod absque saltem confessoris licentia, pene oculos attollere non praesumeret.

Suis obediens
praelatis

§ 28. Et superstite marito cum singulis sextis feriis confessa fuisset, post eius transitum, veram confessionem semel saltem in die cum magna contritione studuit iterare, tam amare leviter, sicut alii gravissima, deplorans, et nihil de suis verbis, moribus, cogitationibus et actibus praeteriens indiscussum.

Sedula in quod-
tidanis confes-
sionibus.

§ 29. Verbi Dei praedicationibus, quas viri probati facerent, assidua aderat et intenta.

Praedicationi-
bus intenta.

§ 30. Singulis quoque diebus dominicis et solemnibus, cum devotione et lacrymis sumpsit venerabile Christi Corporis Sacramentum.

Singulis domini-
cis, etc Euchari-
stiam sumit.

§ 31. Considerans semitas domus suae, ne panes comederet ociosa, manus suas aperuit inopibus, et palmas suas extendit ad pauperes, inexhaustae enim charitatis officia erga agentes, infirmas et abiectas personas ob Dei reverentiam exercuit indefesse.

Liberalis erga
pauperes.

§ 32. Nam cum etiam adhuc maritus superesset, die qualibet duodecim pauperes consuevit propria in domo cibare, illis inserviens et necessaria ministrans; et quintis feriis memor Coenae Domini propriis manibus lavit pedes eorum.

Eis inservit dis-
cumbentibus.

§ 33. De propria quoque facultate reparavit in partibus suae originis multa hospitalia desolata, et pauperes et infirmos ibi degentes pia, benigna, misericors et sedula ministratrix cum summa pietate visitavit. Ulcera eorum absque horrore vel fastidio attraxit, lavit, circumligavit et fovit.

Benigna in in-
firmos et mise-
ricors.

§ 34. In loco etiam de Watzsteno Lyncopensis dioecesis de suis facultatibus unum venerabile monasterium canonicè

Monasterium
monialium, et
domum Iatrūm
S. Salvatoris
construit.

construi fecit pro sexaginta monialibus sub clausura viventibus, et vigintiquinque fratribus Ordinis S. Augustini, S. Salvatoris nuncupati, qui, tam moniales quam fratres, certas constitutiones per ipsam beatam Viduam editas, et postea per Sedem Apostolicam approbatas observare tenentur, sufficienti dote nihilominus assignata.

§ 55. Admirabilis patientia vixit in ea, ut infirmitates proprii corporis, iniurias illatas, mariti et Caroli filii mortem et adversa reliqua toleraret patientissime, sine murmure, sine querela, semper in enunctis cum humilitate summissima Dominum benedicens.

§ 56. In fide semper constantior; praestantior spe, vera charitate ardentior; iustitiam summe dilexit et aequitatem.

§ 57. Stimulos carnis et varias illecebras, pravitatem et arrogantiam, pompam et inanem gloriam magnanimitate curiositate contempsit.

§ 58. De singulari continentia et modestia sua satis est superius recitatum. Sed quis inveniretur illa prudentior, cum optima discretione ab aetate primaeva, usque ad horam ultimam, quantum sinebat humana fragilitas, cuncta secernens, non dixit bonum malum, neque malum bonum; nec posuit lucem tenebras, nec tenebras ipsam lucem.

§ 59. Quibus quidem sanctis et absque intermissione continuatis operibus, haec generosa Vidua per gratiam Sancti Spiritus promeruit, multis eorum cogitationes et affectiones intimas et gesta secretissima propalare, et visiones ac revelationes varias videre et audire, ac spiritu prophético multa praedicere, quorum nonnulla effectum completa fuere, prout haec et alia in eius revelationum volumine plenissime describuntur.

§ 40. Quinta vero praecedente die pronuntiavit suae vitae finem adesse.

§ 41. Et cum fuisset annus septuagesimum supergressa, adveniente iam

termino praenunciatio, vocata familia, quae fieri oporteret edixit, ac demum Birghero filio et Catherina filia tunc superstitibus accersitis et de multis commonitis, ut super omnia in Dei timore et amore proximi, ac sanctis perseverarent operibus, ultima confessione debite facta, sumpto Viatico, et extrema Uctione delibuta, cum usque ad flatum emissionem sua memoria integra perdurasset, dum missa coram se celebraretur, post adortum Corpus Christi, oculis elevatis ad coelum, dicens: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, vocatis benemeritam animam reddidit Creatori.

§ 42. Exemplo de transitu huius Viduae venerandae magna fit fama per Urbem, concurret frequens populus cum summa devotione ac reverentia sacrum videre corpus, Deum unanimiter glorificans et collaudans, ad monasterium S. Laurentii supradictum, ubi se indicarat, funus in longe maiori populi frequentia defertur, et prae nimia multitudine usque ad biduum apte non potuit sepeliri, quod tamen cum eximia Dei laude fuit humatum.

§ 45. Dum autem celebris haec Vidua Neapoli degeret, Nolanensis quaedam mulier Pictiolella nomine, quae violentum mali spiritus in humanam se imaginem transformantis patiebatur accubitum, cui nec fortium vigiliae aut excubiae obstere potuerant, ad Viduam sanctam accessisset, eam super tali materia et expediendi remedio consultura, mox Vidua praecellens et secreta mulieris praevideos, quaesivit a muliere, an secum aliquid arte magica compilatum, vel quid tale deferret, cum illa respondisset quod non, egregia Vidua subiecit: Quaere in capillis seu tricis tuis, et contrarium invenies. Confusa et recordata mulier, quod certum breve cum characteribus et incantamine propriis habebat in crinibus, suum fuit errorem sponte fassa. Insignis autem Vidua iniunxit et suasit illi, ut devote confiteretur et veraciter poeniteret et commu-

Romae pia moritur.

Multa populi frequentia eius tumulatione delert.

Mulierem ab accubitu mali spiritus liberat.

Fortis in adversis, et patientis.

Iustitiae amans.

Rerum inanimam contempsit.

Prudens.

Revelationum scribit volumina.

Mortem suam praenunciat.

nicaret, ac etiam ieiunaret, quod et fecit, ac meritis et precibus memoratae Viduae nunquam similem accubitus passam fuit.

Frustrulum ossis B. Andreae ap. mire recipit.

§ 44. Cum autem spectabilis haec Vidua de longa peregrinatione ad Ortonam Theatinae dioec. terram, in qua beatissimi Thomae apostoli reliquiarum pars magna servatur, vice secunda supervenisset (fuerat enim antea longe per visionem sibi revelatum, quod secunda vice sui adventus ad ipsam terram devotum eius desiderium impleretur); et dum stans reliquias devotione solita visitaret, idem Apostolus devotae Viduae apparens, dixit: Dabitur tibi diu desideratum; et mox, nemine tangente vel alias impellente, de capsula reliquiarum quoddam frustulum unius ossis dicti Apostoli sua sponte Viduae expectantis prosiliit ad manus, quod illa cum gaudio ac devotione recipiens, summa veneratione servavit.

In ecstasi rapitur.

§ 45. Fuit quoque haec admirabilis Vidua, dum orationi et contemplationi vacaret, per plerasque devotas personas elevata a terra, per hominis mensuram vel circiter, cum splendida et radiante facie saepe visa.

Tumidum mulieris guttur attenuatum.

§ 46. Funus nondum erat traditum sepulturae, cum mulier quaedam Agnes de Contessa nomine, in Urbe commorans, quae a nativitate guttur habebat grossissimum ac deforme, cum aliis venerandum currit ad funus, et cum propria zona manus sanctae iacentis Brigittae cum devotione tangi fecisset, zonam eandem simili devotione circumduxit ad collum et paulo post guttur detumuit, et ad conformitatem debitam divino miraculo fuit reductum.

Monialis infirma valetudini restituta.

§ 47. Verum Francisca de Sabellis dicti monasterii S. Laurentii monialis, quae biennio debilitatem et adversam stomachi valetudinem passa, fere semper lecto decubuerat infirma, et honorandae Viduae familiaris fuerat, dum adhuc insepultum corpus intra claustrum servaretur, cum gravi labore de lecto surrexit, tam longam infirmitatem patiens et adiuta

pervenit ad feretrum et secum illic iacuit tota nocte, nec Deum desiit cum devotione et instantia deprecari, quod meritis et precibus Viduae, cuius corpus aderat, tam molesta tamque diutina valetudine in tantum saltem alleviaretur, quod cum reliquis monialibus, divinis officiis interesse, et per claustrum cum expediret adiuta per neminem ire posset, et mane sancto reperit se circa proprii sanitatem corporis efficacius remedium, quam deprecata fuerat, impetrasse.

Mortuus natus vitae restitutus.

§ 48. Verum ut Deus benedictus huius dilectae Viduae mundo magna merita demonstraret, contigit, ut Elsebisnara mulier dictae Lincopensis dioec. cum infantulum mortuum peperisset, summo dolore plena, ac tandem ad se reversa, Deum prece humili exoraret, quod meritis Viduae tantopere celebrandae infantulus vitam susciperet, et emisso voto, quod cum infantulo, si ad vitam veniret, et imagine cerea sepulcrum Viduae sanctae visitaret, extemplo infantulus calefcere et palpitare coepit, vitamque plene suscepit. Mulier vero plena devotione atque gaudio votum implevit emissum.

Miracula alia perpetrata.

§ 49. Sed quid pluribus immoramur, cum Deus omnipotens huius almae Viduae meritis, surdis aures aperuerit, mutis linguae officium solverit, tremulis paraliticis soliditatem praeberit, curvis erectionem, contractis et invalidis liberum beneficium gradiendi, caecis visum, mulieribus partu periclitantibus liberationem, morbis alias incurabilibus sanitatem, naufragos et aquis vehementibus laborantes perduxerit ad salutis portum? Et si ea, quae Deus benedictus Viduae saepedictae meritis, tam illa superstita, quam post eius resolutionem felicem, mirabilia praeter et super vires naturae fuit operatus, nec desinit operari, vellemus per singula recensere, nos aliis diversis implicatos, longa valde in tali recitatione prolixitas detineret; possunt tamen fideles avidi talia gesta peruoscere,

librum, in quo fideliter annotantur, perquirere curiose.

§ 50. Vota autem apud monasterium in Vuatzsteno supradictum, ad quod venerabile corpus huius benedictae Viduae translatum fuit, persoluta, et appositae imagines ac statuae magnum testimonium perhibent veritati.

§ 51. Et quoniam, per Sancti Spiritus operationem, haec Vidua pervigil, per excellentia merita, in Dei Patris gloria collocata, militantem propemodum illustrat Ecclesiam, nosque gustamus et videmus quia bona fuit et est negotiatio eius, et propterea in nocte supervenientis temporalis mortis eius, virtutum et meritum lucerna non debet extingui, est enim non sub modio, sed super candelabrum posita, et per Domini universam domum inextinguibile lumen affert, quin potius filii sanctae matris Ecclesiae surgant et beatissimam praedicent, eique dent de fructu manuum suarum, laudentque eam in portis matris Ecclesiae opera eius. Nos qui, pro innecto ministerii pastoralis officio, sumus sapientibus et insipientibus debitores per ea quae tam de felicitis recordationis Gregorii XI et Urbani VI Rom. Pontificum, praedecessorum nostrorum, quam mandato nostro super his habita sunt, de veritate praemissorum per testes idoneos et alias probationes legitimas certius informati, eisque veris compertis, et pro parte carissimae filiae in Christo filiae nostrae Margaritae reginae Sveciae illustris ac praelatorum et procerum regni sui, necnon dilectorum filiorum, populi officialium almae Urbis ac dilectarum in Christo filiarum S. Laurentii et de Vuatzsteno monasteriorum praedictorum abbatissarum conventuum, saepius et cum instantia requisiti, in nomine Domini, ut iam tandem Viduam eius celeberrimam benedicentes benedicamus, et super ea effloreat sanctificatio nostra, ad honorem Dei omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, et ad exaltationem orthodoxae fidei et christianae religionis augmentum,

necnon ad sedationem schismatis, ac fidei et Ecclesiae unionem, auctoritate ipsius Dei omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, ac beatorum apostolorum Petri supradicti et Pauli, atque nostra, de fratrum nostrorum consilio et assensu omnium praelatorum in Romana Curia consistentium, decernimus, declaramus, definimus, pronunciamus bonae memoriae beatam Brigittam, alias Brigidam, supra saepius nominatam, sanctam esse et tamquam sanctam ab universali Ecclesia venerari ac sanctorum cathalogo adscribi debere, et ipsam nunc adscribimus de praesenti.

§ 52. Statuentes ut ab universali Ecclesia, anno quolibet, in die qua illam, post devictum triumphatumque mundum, in perpetuas aeternitates praesens vita parturii, videlicet decimo kalendas augusti, festum ipsius et officium, sicut pro una sancta non virgine nec martyre, devote et solemniter celebretur.

§ 53. Et ut ad venerabile sepulchrum ipsius ardentius et affluentius Christi fidelium confluat multitudo, et eiusdem Sanctae celebrius colatur festivitas, et eius nomen crebrius recolatur, auctoritate praedicta, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui sepulchrum eius huiusmodi apud ipsum monasterium in Vuatzsteno, in eiusdem festi, necnon quinto kalendas iunii, quo videlicet die huiusmodi corpus venerandum apud ipsum monasterium translatum fuit, et sub ad praesens occurrentibus diebus devote visitaverint annuatim, singulis videlicet eorumdem dierum diebus, quibus dictum sepulchrum visitaverint, ut praefertur, septem annos et totidem quadragenas de iniunctis eis poenitentis misericorditer relaxamus.

§ 54. Quocirca universitatem vestram monemus, requirimus et hortamur attente, vobis nihilominus, in virtute sanctae obedientiae et ad aeternorum praemiorum augmentum, districtius iniungentes: quantum praesentes nostras literas clericis et

Eius celebranda festivitas

Eius sepulchrum visitantibus proposita indulgentiae.

Be publicatione huiusce constitutionis.

populis vestris, auctoritate nostra, solemniter publicantes, huiusmodi venerabilis Sanctae festum cum solemnitate debita celebretis et faciatis etiam celebrari; omnipotentem Deum, a quo sancta desideria, recta consilia et iusta sunt opera, totis cordis affectibus humiliter deprecantes ut eiusdem Sanctae precibus et meritis exoratus, det servis suis illam, quam mundus dare non potest, pacem, ut et corda nostra mandatis suis dedita, et hostium sublata formidine, tempora nostra sint sua protectione tranquilla, nobisque concedat ut, post peractum nostrae villicationis ministerium, una cum credito nobis grege, mereamur ad sempiterna gaudia pervenire.

Datum Romae apud S. Petrum, nonis octobris, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 7 octobris 1391, pont. anno II.

VIII.

Cavense coenobium in episcopalem sedem erigitur (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Causae erectionis faciendae. — Cavense monasterium dioecesana lege archiep. Salernitano non subiectum. — 2. Erectio (*de qua in rubrica*). — Capituli assignatio. — Dos novi episcopatus. — 3. De iure novi episcopi, etc. — De beneficiis a monasterio ipso Cavensi dependentibus. — 4. De episcopali aede. — Novae Ecclesiae antiqua confirmantur privilegia. — 5. Clausulae.

**Bonifacius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Prooemium.
Salvatoris nostri Iesu Christi, qui benemeritum ad convivium dominicum in ultimis recubentem iubet superius ascendere, ut sibi sit gloria, vices, quamquam insufficientibus meritis, gerentes in terris, exemplo unico inserta, ut de suprema

(1) Ex Ughell., Ital. Sac., tom. I.

apostolica dignitate specula ad singulas orbis partes profundae considerationis aciem extendentes, si locum insignem minus decore tractatum et neglectum videamus, pro rei qualitate, superius elevemus, ut dignitatum insignis fulciamus: ex hoc enim cum Dei gratia boni praesulis partes implemus, si nostro ministerio singulis locis, pro eorum qualitate, respondeant tituli dignitatum.

§ 1. Cum itaque, sicuti facti notorietas manifestat, terra Cavensis Salernitanae dioecesis, benedicente Domino, personarum numerositate et aliis divinis muneribus, ultra civitates quamplurimas partium illarum, sit foecunda, satisque amplum habeat territorium, quod territorium monasterii Sanctae Trinitatis Cavensis ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis et Ordinis sancti Benedicti eiusdem dioecesis nuncupati, in qua castrum S. Adiutoris consistit, et personae sexus utriusque degunt in multitudine numerosa, abbas quoque pro tempore existens, et dilecti filii conventus dicti monasterii, in huiusmodi terra ac territorio et personis degentibus ac rebus existentibus in eisdem, quantum ad spirituale forum pertinet, ordinariam iurisdictionem coniunctim vel divisim exerceant, et ad exercitium saecularis iurisdictionis ad ipsum monasterium pleno iure pertinentis deputare officiales idoneos, adeo quod, licet monasterium, terra et territorium huiusmodi sint de dioecesi Salernitana, et infra illud tantum abbas, conventus, personae, monasterium, terra ac territorium praefato archiepiscopo pro tempore existenti et dilectis filiis capitulo et Ecclesiae Salernitanae dioecesano vel alio quocumque iure, praeterquam ad certum parvum annum censum, in nullo tenentur stricti, et accedat quod ipsum monasterium, gratia Domini favente, etiam ultra multas cathedrales Ecclesias partium illarum opulentum et multipliciter ornatum existit: proventus etiam, bona et iura dicti monasterii ad abbatem et conventum praec-

Causae erectionis faciendae.

Cavense monasterium dioecesana lege archiep. Salernitano non subiectum.

fatos communiter et indistincte pertinere noscuntur, quae solus abbas administrare consuevit. Si ergo eadem terra in civitatem, et Ecclesiam dicti monasterii in cathedrali Ecclesiam erigantur, opus merito censi poterit laude dignum et singulariter commendandum, et incolis terrae et monasterii praefatorum in eo maxime accommodum et iucundum, qui perpetuum habebunt episcopum et pro sacramentali Confirmatione et suscipiendis Ordinibus necnon Chrismate et Oleo sancto recipiendo et aliis necessariis, quae ad pontificale ministerium pertinent, procurandis, adire alios antistites non cogentur.

§ 2. Nos igitur, praemissa attenta meditatione pensantes, et opus erectionis huiusmodi ad effectum deducere cupientes, et quibusdam aliis rationabilibus suadentibus causis ad id nostrum inducentibus animum, ex certa nostra scientia, de fratrum nostrorum consilio et apostolica plenitudine potestatis, ad eiusdem Sanctae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti laudem et gloriam, et exaltationem Ecclesiae sanctae suae, divini cultus augmentum fideliumque salutem, terram in civitatem erigimus, et civitatis titulo et insigniis decoramus, eamque in memoriam indelebilem eorum, quae circa id hac in parte geruntur, civitatem Cavensem perpetuis temporibus volumus nuncupari, et insuper eandem ipsius monasterii, ad praesens abbatis regimine destituti, Ecclesiam in Ecclesiam cathedrali similiter erigimus, et constituimus, de consilio et potestate praefatis, sponsum idoneum cum episcopalis officii plenitudine per apostolicae diligentiae ministerium habiturum, qui sponsum ipse praesit atque prosit, statuente et de ipsius consilio et potestate decernente ut in huiusmodi Ecclesia in cathedrali erecta sit unus prior dicti Ordinis, qui maiorem, post pontificalem dignitatem, in huiusmodi nova cathedrali obtineat, et eisdem hactenus conventui nunc capitulo effectis praesideat, et divinum cultum in Ecclesia

diligenter peragi et regularem observantiam per monachos et ministros ipsius novae cathedralis sollicita cura faciat observari, et animarum cura, si qua illi imminet, absque negligentia et cum diligenti studio exerceri, et leves ac minores excessus ad episcopi Cavensis pro tempore existentis referantur examen, sitque unus decanus, qui, post priorem, secundam habeat dignitatem, et, priore absente vel prioratu vacante, prioris in omnibus vices gerat, et tam prior quam decanus huiusmodi de praedictis proventus, bonis et iuribus, pro dignitatum decencia, congruas percipiant portiones nostro moderamine nihilominus declarandas, et tam ipsa quam vicibus successivis, quotiescumque prioratum vel decanatum vacare contigerit, prior et decanus, salvis reservationibus apostolicis, per electionem capituli et confirmationem episcopi praefatorum assumantur. Per hoc autem alias dignitates et administrationes seu alios personatus aut alia officia, si qua forsitan sub aliis vocabulis ibidem hactenus fuerunt, alias non intendimus remove, sed, praeter priorem claustralem, qui de caetero, secundum praemissa, necessarius non est, in suo esse remaneant sicut prius; proventus autem, bona et iura eiusdem noviter erectae Ecclesiae praefatae inter episcopum et capitulum praefatos, Deo auctore, cum debito moderamine distinguere et ab invicem separari, ac etiam numerum monachorum inibi capitulum facientium, pro iuribus facultatum, proventus, honorum et iurium huiusmodi, quae in ipsa distinctione et separatione dictis capitulo remanebunt, statim faciemus perpetuis temporibus observanda, sed proventus, bona et iura, quae ad episcopalem mensam et episcopum, quae vero in distinctione et separatione praedictis ad capitularem mensam fuerint deputata, ad priorem, decanum et capitulum praefatos et eorum administratorem, aliter servata iuris forma, debeant libere pertinere.

Erectio, de qua in rubrica.

Capituli assig-
natio

Dos novi epi-
scopii.

De iure novi
episcopi, etc.

§ 3. Caeterum de consilio et potestate praefatis statuimus, ac etiam ordinamus, quod personae tam ecclesiasticae, quam saeculares sexus utriusque in eisdem nova civitate ac territorio, quod quidem territorium de caetero dioecesis Cavensis erit, degentes praesentes et posteri quemadmodum abbati et conventui praefatis in spiritualibus et temporalibus communiter vel divisim parere tenebantur, ac etiam ordinario iure subiecti de caetero ipsis episcopo, capitulo et Ecclesiae Cavensi in eisdem spiritualibus et temporalibus coniunctim vel semotim teneantur obedire, ac dioecetano sint subiecti. Praeterea sicut abbas et conventus praefati, necnon personae, monasterium, terra et territorium huiusmodi eisdem archiepiscopo, capitulo et Ecclesiae Salernitanae dioecetano vel alio iure non suberant, ita in posterum episcopus, capitulum et Ecclesia Cavensis, necnon personae, terra et dioecesis praefatae dictis archiepiscopo, capitulo et Ecclesiae Salernitanae, nec metropolitico, neque alio quovis iure subsint, sed eidem Ecclesiae Romanae immediate subiecti remaneant, sicut ante; et quemadmodum hactenus de dioecesi fuerunt, ita posthac alias de provincia Salernitana existant: ipsis tamen archiepiscopo, capitulo et Ecclesiae Salernitanae quoad praedictum censum nullum praedictum generetur. Ad hoc quia tam in praefata Salernitana, quam in aliis dioecesibus ac civitatibus nonnulla castra et terrae et villae, loca et possessiones consistunt, quae etiam iure ordinario praefatis abbati et conventui hactenus plenarie coniunctim vel separatim subfuerunt cum personis degentibus et rebus existentibus in eisdem, et quamplura prioratus, praepositatus, dignitates, personatus, officia, administrationes et alia beneficia ecclesiastica saecularia vel regularia cum cura consistentia ad collationem, provisionem, praesentationem, electionem, confirmationem, institutionem seu quamvis aliam dispositionem abbatis et conventus praefatorum communiter vel divisim hactenus spectaverunt, volumus et de praefatis consilio et potestate ordinamus, quod castra, terrae, villae, loca et possessiones huiusmodi non dioecetano vel alio quam consueverant iure, sed dumtaxat commodo, quousque nunc abbati et conventui, de caetero episcopo et capitulo praefatis cum dictis personis et rebus eodem ordinario debeant iure subesse: prioratus vero et praepositatus, dignitates, personatus, officia, administrationes et alia beneficia superscripta de caetero ad episcopi et capituli praefatorum collationem, provisionem, praesentationem, electionem, confirmationem, constitutionem seu quamvis aliam dispositionem huiusmodi coniunctim vel separatim debeant pertinere et eis alias consueto more remanere subiecta. In Ecclesia iam Cavensi praedicta divina peragantur officia iuxta ritum, modum et consuetudinem ibidem hactenus usitatas.

De beneficiis a
monasterio ipso
Cavensi dependen-
tibus.

§ 4. Demum volumus, quod episcopus Cavensis pro tempore existens in aedificiis ibidem existentibus habitationem honorabilem ac decentem habeat pro se et sua familia, quae ab ipsorum prioris, decani et capituli habitatione per muros convenientes penitus secludatur, et quod luminaribus, libris, paramentis et ornamentis ad divinum cultum pertinentibus, ac pro aliis solitis oneribus ac expensis de proventibus, bonis et iuribus supra dictis, tam ad episcopum, quam ad capitulum praefatos coniunctim vel divisim spectantibus diligenter possideatur sicut alias est fieri hactenus consuetum, et quod omnia privilegia, bona et iura huiusmodi monasterio qualitercumque concessa, ac in quorum possessione pacifica impraesentiarum canonice existit, eidem permaneant illibata: non obstante quod eadem Ecclesia dicti monasterii in cathedrali, ut praemittitur, sit erecta. Decernimus tandem ex nunc irritum et inane si secus super his a quocumque quavis au-

De episcopali
sede.

Novae Eccles.
antiqua confir-
mantur privile-
gia.

toritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Clausulae

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae creationis, decorationis, statuti, ordinationis, voluntatis et constitutionis etc.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum septimo idus augusti, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 7 augusti 1394, pontif. anno v.

IX.

Servorum Beatae Mariae fratribus Ordinis officia recipiendi seu obtinendi absque prioris generalis specialis licentia facultatem interdicat (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Causae ferendae legis. — 2. Constitutio (*de qua in rubrica*). — 3. Clausulae.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Prooemium.

Pastoralis officii debitum cni, disponente Domino, praesidemus, exposcit ut circa statum personarum ecclesiasticarum, praesertim religiosarum, salubriter intendamus, et ut eis materia vagandi, ac insolentiarum et inobedientiae vitia subtrahantur studeamus sollicitè providere.

Causae ferendae legis.

§ 1. Cum itaque, sicut exhibita nobis nuper pro parte dilecti filii Ioannis fratrum Servorum Beatae Mariae Ordinis Sancti Augustini prioris generalis petitio continebat, saepe contingat, quod fratres dicti Ordinis praelaturas, dignitates, officia et etiam alia beneficia ecclesiastica, priore generali ipsius Ordinis pro tempore existente inscio, sibi conferri vel alias se ad illa promoveri procurent, et propter collationes vel promotiones huiusmodi fratres ipsi ut plurimum insolentes et vagabundi ac reprobi reddantur, et non paucorum materiam praebent scandalorum, pro

(1) Ex Regest. Vatic.

parte dicti prioris nobis fuit humiliter supplicatum, ut super hoc providere de opportuno remedio de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos itaque huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica tenore praesentium statuimus et etiam ordinamus, quod de caetero perpetuis temporibus nullus fratrum dicti Ordinis (quaecumque etiam apostolica auctoritate) praelaturam seu dignitatem aut officium vel quodcumque aliud ecclesiasticum beneficium, per fratres dicti Ordinis gubernari seu regi consuetum, absque prioris generalis dicti Ordinis pro tempore existentis licentia specialis, praeter quam ex indulgentia Sedis Apostolicae faciente plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, assequi valeat quoquo modo. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Constitutio 'de qua in rubrica'.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum constitutionis, ordinationis et decreti infringere etc.

Clausulae.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, kalendis februarii, pontificatus nostri anno nono.

Dat. die 1 februarii 1398, pont. anno ix.

X.

Statuta a cardinali S. Sabinae pro Terracinensibus edita firmat (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. A cardinali S. Sabinae datae Terracinensibus leges et privilegia iuxta constitutionem Gregorii XI hac de re. — 2. Potestates et iudices in hac civitate voluit eligi; — 3. Prudentes inibi fieri leges: — 4. Poenas corporales in pecuniarias non commutandas, sanxit. — 5. Examinatis huiusmodi literis, — 6. In iis contenta firmat Bonifacius.

(1) Ex Regest. Vatic.

Bonifacium episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ad ea ex iniuncto nobis apostolatus officio libenter intendimus, quae civitatum ac terrarum nobis et Romanae Ecclesiae subiectarum immediate utilitatem respiciunt, et ut ea, quae ad ipsarum prosperitatem et statum bonum utiliter dirigendum sunt salubriter ordinata, illibata consistant, libenter adiciemus apostolici muniminis firmitatem.

A cardinali S. Sabinae diacono Terracinen. locum et privilegia iura constitutionem Gregorij Althae de re.

§ 1. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum universitatis et singularium personarum civitatis Terracinen. nobis et Romanae Ecclesiae immediate subiectarum nostrae provinciae Maritimae petito continebat, quod olim ho. me. Franciscus tit. S. Sabinae presbyter cardinalis, tunc in nonnullis terris Italiae, praefatae Ecclesiae immediate subiectis, in temporalibus vicarius generalis, universitati hominum et Communi dictae civitatis apostolica auctoritate, qua fungebatur, vigore literarum fel. recordationis Gregorii Papae XI, praedecessoris nostri, ac de consilio rectoris dictarum provinciarum tunc temporis existentis voluit, statuit et ordinavit, ut privilegium et indultum constitutiones, statuta et ordinationes provinciarum praedictarum per fel. rec. Bonifacium PP. VIII praedecessorem nostrum edita continens in civitate, territorio, districtu Terracinen. praedictae vigeret, eoque ipsis uti liceret et in omnibus suis capitalis efficaciter observaretur.

Potestates et indices in hac civitate voluit.

§ 2. Statuit et etiam ordinavit de consilio et auctoritate praedictis, quod ab inde in antea quatuor potestates et duos indices in civitate, territorio, districtu praefatis pro singulis sex mensibus vice qualibet valerent eligere, rectori ipsarum provinciarum praesentandos, et per eundem rectorem, unam potestatem et unum indicem, quos ex praedictis praesentatis ipse rector duceret eligendos, et per syndicatores eligendos pro ipsis cum consilio alicuius iurisperiti tempore debito sin-

dicandos, quorum sindicandorum poenas Camerae dictae civitatis voluit applicari.

§ 3. Statuit insuper, concessit et ordinavit de consilio et auctoritate praedictis ut pro salubri et utili statu eorum in civitate, territorio, districtu praefatis statuta, quae contra statum et libertatem Romanae Ecclesiae, ac libertatem ecclesiasticam non existerent, edere valerent et obtinerent roboris firmitatem, quae per rectorem eorundem provinciarum approbata forent.

Prudentes in la fieri leges:

§ 4. Voluit etiam, quod huiusmodi statuta, infra decem dies continuos post praesentationem eorum, per eundem rectorem confirmari deberent, et eis restitui absque solutione alicuius pecuniae: hoc addito quod ulicumque sen quotiescumque ex delicto aliquo de iure communi, poena corporalis, vel sanguinalis deberet imponi, in statutis ipsis faciendis poena pecuniaria minime possit imponi: sed in eo casu constitutiones provinciales, ubi verae constitutiones provinciales deficerent, in commune per eorum officiales voluit observari.

Poenas corporales in pecuniarias non commutandas, sanxit.

§ 5. Et nonnulla alia concessit et voluit, prout in literis praefati cardinalis suo pendente sigillo munitis, quas inspicere et examinari diligenter, quarumque tenores hic de verbo ad verbum inseri fecimus, dicitur plenius contineri.

Examinatis huiusmodi literis.

§ 6. Quare pro parte universitatis et singularium personarum praedictarum nobis fuit humiliter supplicatum, ut statutis, ordinationibus, concessionibus, declarationibus et voluntatibus huiusmodi et aliis in dictis literis robor apostolicae confirmationis adiciere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, statuta, ordinationes, concessioniones, declarationes et voluntates praedicta, et alia omnia et singula in dictis literis contenta rata habentes et grata, illaque auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Per hoc autem nullum ius alias eis de novo

In iis contenta firmat Bonifacius.

acquiri volumus, sed antiquum tantummodo conservari.

Nulli ergo omnino hominum liceat *etc.*

Datum Romae apud S. Petrum secundo idus iunii, pontificatus nostri anno undecimo.

Dat. die 12 iunii 1400, pontif. anno xi.

XI.

Confirmatio statutorum et ordinationum provinciarum Campaniae et Maritimae per Bonifacium PP. VIII editorum (1).

SUMMARIUM

EXORDIUM. — 1. Bonifacii PP. VIII literas in rubrica laudatas confirmat. — 2. Antiquum servando novum nulli ius hinc vult acquiri. — 3. Bonifacii literae. — Campaniae et Maritimae encomium. — De forma iudiciorum. — De appellationibus. — Pignora non danda ab appellatibus. — De deposito compositionum. — De custodibus communitatum. — De custodia viarum. — De citationibus. — Appellantes non molestandi. — De variis causarum moderandis expensis. — De minoribus in testimonium non admittendis. — Inobedientes huic constitutioni anathemate percussi.

Bonifacius episcopus, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Humilibus et honestis supplicum votis et praesertim Romanae Ecclesiae subiectorum libenter annuimus, illisque, quantum cum Deo possumus, favorem apostolicum impartimur.

§ 1. Sane literas apostolicas fe. re. Bonifacii PP. VIII praedecessoris nostri, ordinationes, statuta et constitutiones provinciarum nostrarum Campaniae et Maritimae per ipsum praedecessorem nostrum edita, prout in literis apostolicis eiusdem praedecessoris solita bulla munitis, quas inspicere et examinari fecimus diligenter per dilectum filium nostrum Ludovicum Sancti Adriani diaconum cardinalem pro nobis, et eadem Ecclesia in dictis provin-

(1) Ex Regest. Vatic.

ciis in spiritualibus et temporalibus generalem (1), quarumque tenorem hic de verbo ad verbum inseri fecimus, nullo habito vel diminuto, quod facti substantiam aut veritatem immutat, auctoritate apostolica et ex certa scientia, tenore praesentium confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus.

§ 2. Per hoc autem nullum ius, alias provincialibus dietarum provinciarum, aut universitatibus vel singularibus personis seu provinciis ipsis de novo acquiri volumus, sed antiquum tantummodo conservari.

§ 3. Tenor vero dictarum literarum sequitur, et est talis:

Bonifacius ep., servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. — Romana Mater Ecclesia, quae visceribus pietatis exuberans et circa statum solemiter invigilans subditorum, se illis in favorem munificam et in gratis exhibet liberalem, praeclara Campaniae, Maritimaeque provinciae merita solemiter attendens et sedula consideratione discutens, digne circa ipsam specialis zelo dilectionis afficitur, digne illam prosequitur intima caritate, sinceris amplectitur brachiis, ad statum eius felicem et prosperum vigilantibus studiis intendendo. Haec est enim provincia, quae felicitis benedictionis et gratiae, gratitudinis et obedientiae producit alumnos, et in qua semper erga Ecclesiam supradictam fidei constantia viguit, claruit devotionis integritas, splenduit reverentiae plenitudo. Haec est profecto columna fidelitatis, immobilis, super firmam petram fidei constituta, quae nullius unquam concuti potuit frangentis fremitu tempestatis. Haec est provincia, quae semper ipsius Ecclesiae viriliter et constanter in necessitatibus astitit personarum pericula, damna rerum et laborum onera non evitans, cuiusque prompto et patenti auxilio terras sibi subiectas regit dirigitque provincias, ipsarum compescit excessus, ausus temerarios reprimit, illi-

(1) Deest aliquid, forsan *administratorem*, vel aliud simile.

Antiquum servando novum nulli ius hinc vult acquiri.

Bonifacii literae.

Campaniae et Maritimae encomium.

Bonifacii PP. VIII literas in rubrica laudatas confirmat.

citos motus fraenat. Hic est utique praedilectus et deliciosus hortus Ecclesiae, in quo ipsa reperit quod delectat, colligit quod blanditur affectui, gustat et percipit dulces fructus. Ideoque ipsius Ecclesiae gratiosa benignitas merito ad eandem provinciam benevolam extendit intuitum, et de statu eius sollicita redditur, ut, subductis noxiis, subsequentibus prosperis, in pacis pulchritudine sedeat, et in requie opulenta quiescat. Inde fit quod nos provinciam ipsam sincerissime diligentes, apostolica auctoritate statuimus et etiam ordinamus, quod si potestas, capitaneus vel defensor aliquis communitatis alicuius, civitatis vel castris provinciae memoratae, in quo quidem castro potestas seu rector ad ipsius regimen hactenus eligi consuevit, aut ecclesiasticus iudex seu loci ordinarius, primo contra quemlibet ipsius provinciae incolam super delictis et excessibus quibuscumque per accusationem aut denunciationem vel inquisitionem duxerit procedendum, tunc eiusdem rector provinciae, tam in spiritualibus et temporalibus contra huiusmodi delinquentem ulterius non procedat, quantumcumque in curia rectoris praedicti super eodem delicto fuerit accusatus. Si vero praefatus rector contra huiusmodi delinquentem prius duxerit procedendum, memoratus potestas, capitaneus vel defensor non procedant in aliquo contra eum. Ordinamus et statuimus, ut cuilibet appellanti et appellare volenti coram rectore praedicto aut eius officialibus, liceat sibi quem maluerit habere notarium ad formandum seu faciendum fieri appellationem vel appellationes, quae fuerint faciendae, ipsasque in formam publicam redigi, prout fuerit opportunum. Ita tamen quod praenominatus notarius, antequam de ipsius rectoris curia se absentet, appellationis huiusmodi copiam in eadem forma redactam penes dictum rectorem, seu officiales ipsius, si petita fuerit, dimittere teneatur. Si autem praefatus rector,

vel eius officiales appellanti voluerit non tam protinus respondere, appellautem vel notarium, qui appellationis confecerit instrumentum, nequaquam retineat vel faciat aliquatenus detineri: quinimo ipsum libere abire permittat, praefixo termino appellanti, in quo appellans compareat, ipse responsionem, quam sibi super appellatione huiusmodi fecerit, auditurus. Praeterea dictus rector vel officiales eiusdem aliquem de communitatibus ipsis, vel officiales eorum quomodolibet non compellat, nec compelli faciat, vel permittat ad dandum vel assignandum sibi aut suis officialibus pignora propter Romanam Ecclesiam contingentem dietarum civitatum vel communitatum vel alicuius earundem officialibus, per quemcumque ob suum exhibita vel assignata delictum ante vel post definitivam sententiam vel infra tempus deliberationis appellationis faciendae, videlicet decem dierum, vel postquam appellatum fuerit, huiusmodi appellatione pendente. Ad haec si per eundem rectorem adversus aliquem procedi contigerit, a quo pecuniam vel aliud loco pecuniae per viam compositionis seu condemnationis exegerit aut exigi fecerit pro commissis excessibus, ab eodem dictus rector exhibeat et assignet, ac faciat assignari illi communitati seu civitati, unde delinquens existit, partem poenae huiusmodi prout ad illam ex speciali privilegio vel consuetudine pertineret. Si vero nec privilegium subsit, nec consuetudo aliqua in hoc esse noscatur, pars huiusmodi poenae sit civitatis seu communitatis illius, in cuius territorio seu districtu maleficium extitit perpetratum. Si autem custodes aut alii officiales alicuius communitatum ipsarum de potestate seu capitanei vel defensoris eorum mandato, aut ex ipsorum officio iuxta formam statuti aliquam in bonis vel rebus cuiuslibet executionem duxerint faciendam, et ex eo custodes vel officiales praedicti coram saepefato rectore vel eius officialibus fuerint accu-

Pignora non danda ab appellantis.

De deposito compositionum.

De custodibus communitatum.

De forma iudiciorum.

De appellationibus.

sati, rector vel officiales ipsi contra custodes aut officiales praedictarum communitatum vel alterius earum, dummodo rectori vel officiali constiterit supradictis, quod earumdem communitatum et alicuius ipsarum custodes vel officiales existant, aliquatenus non procedant. Si vero quispiam de quovis delicto delatus ad declarandum forum per se vel per procuratorem exceptionem opponat, ipsum audiri praecipimus, prout de iure fuerit audiendus, nisi excessus adeo evidens, tantaque casus enormitas fuerint, quod aliud suaderet faciendum. Volumus etiam, quod pro delicto filii portionem iuris naturae debitam pater dare tantum et non amplius retineatur, ipsaque patris filio imputetur.

De custodia
viarum.

Caeterum, si civitas vel castrum provinciae circa viarum seu stratarum custodiam, sollicitudinem adhibeat diligentem, nolumus illa per ipsius provinciae rectores vel officiales eorum occasione huiusmodi quomodolibet molestari. Cum autem provinciae rector, vel officiales ipsius alicuius recipiunt pignora contra quem intendunt procedere, pignora eadem ad ipsius rectoris mandatum penes officiales iuratos civitatis vel castris, cuius est incola is, adversus quem agitur, deponi volumus custodienda per eos, ne illa distrahi vel amitti contingat: nisi forsitan excessus enormitas vel qualitas delinquentis aliud fieri suaderet: citationem vero ad bancum rectoris factam nullius esse valoris volumus vel vigoris, sed per inide habeatur, ac si facta nullatenus extitisset. Super facto autem gratiae ad locum in Romanam Curiam, vel ubi rectorem ipsum morari contigerit, deferendae, ne fraus aut dolus in hoc vendicet sibi locum, providere intendimus, prout viderimus expedire, volentes omnino quod quis pro aliquo delicto tronensem unum argenteum teneatur solvere citatori, sed in hoc consuetudo servetur antiqua. Ad haec super citandis mulieribus ad testimonium perhibendum vel ad respondendum super inquisitionis ac accusationis negotio constitutionem nostram, quae

De citationibus.

super hoc loquitur, praecipimus observari, ac notarios utriusque rectoris contentos esse scripturarum suarum salario consueti. Si quis autem pro quovis delicto citatus, per se vel per procuratorem compareret, et rei factae vel iudicatae solutionis aut transactionis exceptionem opponat, si de ipsa constiterit respondere, non cogatur invitus: pecuniam insuper, quae citatus, sive clericus existat aut laicus, qui fideiussores, antequam recederet, iuxta mandatum sibi factum exhibuit, per portatarium vel personarium rectoris eiusdem pro introitu vel egressu exigatur ac si citatus ipse in compedibus extitisset, ulterius exigi prohibemus. Praeterea si clericus coram spirituali vel saeculari citatus iudice ad portam Rocchae cultellum vult ponere, ut est moris, portatarius causa custodiae ipsum petit, et receptum spirituali deferet eidem, qui clerico praecipit, ut vaginam praebat deferenti, eum in quadraginta solidis monetae currentis nihilominus condemnando, receptis propter hoc fideiussoribus ab eodem; et cum clericus ipse instat ad reditum, idem portatarius ab ipso salarium exigit pro cultelli custodia memorati, quae, utpote insolita, nunquam de caetero fieri prohibemus. Porro spirituales et saeculares rectorum ipsorum iudices volentibus ad Sedem Apostolicam appellare, ac notarios quos tales propterea secum ducunt graves carceris minas inveniunt; praecipientes illis districtius ne recedant, et nihilominus ab eis fideiussoriam exigunt cautionem ab eodem in solutione custodiae ac scripturarum non modicum praegravando, quae similiter perpetuae prohibitioni subiicimus, ne ulterius attententur. Praefati quoque iudices super antiquis determinatis et scriptis quaestionibus sive causis plures faciunt iniuste citari, et ut suam excusam exhibeant, et pro invenienda causae determinatione in processu sive subscripta decem vel sex solidos ad minus exsolvant, compellunt eosdem, et si citatus liberationis,

Appellantes
non molestandi.

De variis cau-
satum moder-
andis expen-
sis.

absolutionis vel quietationis deferat instrumentum, et illud recipere renuat nisi prius suas exhibeat exceptiones in scriptis, et notarius pro huiusmodi exceptionibus et instrumenti registratione praedicti quinque vel quatuor solidos exigit ab eodem, alias ipsum multipliciter aggravando; quibus quidem exactionibus finem penitus imponi praecipimus et ab eis omnimode abstineri. Si autem rector provinciae adversus aliquem per inquisitionis vel denunciationis viam procedat, et is, contra quem processus dirigitur, in quantum parte iudicii, aliquam exceptionem opponat, eam ipsius rectoris index admittere renuat, nisi iusta videatur eidem: sed si forte perpenderet quod talis per exceptionem vel allegationem huiusmodi foret absolvendus, de iure pecuniam pro consilio exigit ab eodem, et tantum exhibendo consilio ipsum gravat, in quantum existeret condemnandus, sicut condemnationis partem ad sui commodum sub huiusmodi velamine recipit notarius, et etiam salarium exigit pro scriptura, super quibus illius correctionis et emendationis remedium per prudentiam rectoris volumus adhiberi, ut ulterius non contingat. Cum vero praefatus rector contra universitatem vel aliquem ad inquisitionem procedit, effraenatam multitudinem testium recipit, et universitatem ipsam vel eum contra quem inquiritur, ad solvendum tres aut plures solidos pro quolibet testium praedictorum pro sua voluntate compellit, quod omnino corrigi volumus: dum vero non agatur in fraudem, cogit etiam idem rector litigantes sua per advocatos iura proponere, nec aliter ipsos audit, et si forte contra eam contingeret, compellitur litigator non solum suo, sed etiam ipsius Curiae nomine satisfacere advocatis. Idemque rector indifferenter exhibere non desinit pro quolibet delicto citatum, et in eius Curia manere constringit, receptis etiam fideiussoribus ab eodem. Nihilominus sibi custodiam sive carcerem sumptibus pro-

priis imponendo, quae quidem ulterius fieri prohibemus, nisi facti qualitas vel casus enormitas aliud suaserit faciendum.

Constitutionem autem per rectorem provinciae editam, per quam minor quatuordecim annis super quovis delicto in testem recipitur, cassamus, vacuumus et penitus annullamus. Super gravaminibus vero, quae hominibus de montanis eiusdem provinciae a rectoris vicariis per novas inquisitiones, quas de antiquis et fictis excessibus faciunt, et alias etiam multipliciter inserunt, taliter per eundem rectorem volumus et praecipimus provideri, ut, et illa finem recipiant, et Ecclesiae Romanae subiecti, ad quorum quietem intendimus, indebitis vexationibus non turbentur. Baronibus autem Campaniae et Maritimae praedictarum et eorum vassallis iura, iurisdictiones et consuetudines ipsorum tam in civilibus quam in criminalibus auferre nequaquam intendimus, sed potius sibi ea illaesa et integra conservare. Nos itaque ad statum bonum et prosperum eiusdem provinciae vigilantibus studiis intendentes, et cupientes, ut in illa pax vigeat, regnet concordia, iustitia observetur, praemissa omnia per nos facta prohibita et statuta sic in perpetuum custodiri volumus et servari, ut contra ea vel eorum aliquod scienter temere venientes excommunicationis sententiam, quam nunc in ipsos auctoritate apostolica promulgamus, incurrant, qui non nisi per Summum Pontificem possint absolutionis beneficium obtineri. Decernentes nihilominus omnem processum siquidem per eundem rectorem per se vel alium seu alios contra praedicta omnia, per statuta ordinata et decreta vel aliquid praedictorum haberi contigerit, irritum et inane, et nullius existere penitus firmitatis. Nulli ergo, etc.

Datum Anagninae, quarto kal. octobris, pontificatus nostri anno primo.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum confirmationis, voluntatis et constitutionis infringere, etc.

De minoribus
in testimonium
non admittendis.

Inobedientes
huic constitu-
tioni anathema-
te percussis.

Datum Romae apud S. Petrum, secundo idus iunii, pontificatus nostri anno undecimo.

Dat. die 12 iunii 1400, pontif. anno xi.

XII.

Ecclesia S. Michaelis in Monte Gargano erigitur in cathedralem, addita lege, ut Sipontinus archiepiscopus Garganicus quoque nuncupetur (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Infelix Sipontinae civitatis status. — Ecclesia S. Michaelis in Monte Gargano. — Terra Montis S. Angeli incolis, caeterisque foecunda rebus. — 2. Sipontina Ecclesia in metropolitanam a Benedicto IX erecta. — Terra praedicta in civitatem erigitur; — Ecclesia vero S. Michaelis in cathedralem et metropolitanam. — Archiepiscopus Sipontinus et Garganicus appellandus. — Capituli assignatio. — 3. De redditibus archiepiscopi et capituli. — 4. Obstantium derogatio. — 5. Clausulae.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Proemium.

Rerum omnium summi et providi ordinatoris Domini nostri Iesu Christi, qui benemeritum ad convivium dominicum in ultimis recumbentem superius iubet ascendere, ut sibi sit gloria, vices, quamquam insufficientibus meritis, gerentes in terris, exemplo dominico invitamur, ut de supremae apostolicae dignitatis speculo ad singulas orbis partes profundae considerationis aciem extendentes, si locum insignem minus decore tractatum et neglectum videamus, pro rei qualitate superius elevemus, et dignitatum titulis fulciamus. Per hoc enim cum Dei gratia boni praesidis partes implemus, si nostro ministerio singulis locis pro temporum qualitate respondeant insignia dignitatum.

§ 1. Cum itaque, sicut ipsa veritas et

(1) Ex Ughell., Ital. Sac., tom. vii.

Bull. Rom. Vol. IV.

facti evidentia manifestant, civitas Sipontina, quae cathedralis et metropolitana in Apuliae finibus sita, malitia temporum faciente, multarum calamitatum concussa turbinibus, adeo diruta et neglecta ac desolata iaceat, quod a multis annorum circulis nullus in ea moram traxit, nec speratur, quod in futurum aliqui sint mansuri; et in dioecesi Sipontina Mons Garganus a dicta civitate non longe distans situs est, in cuius montis vertice supremo in honorem beati Michaelis archangeli toto orbe terrarum veneranda habetur Ecclesia caelesti quidem virtute praedita; ac ibidem terra Montis Sancti Angeli nuncupata, dictae dioecesis, benedicente Domino, personarum numerositate, aliisque Domini muneribus, ultra civitates quamplurimas illarum partium stet foecunda, in qua personae utriusque sexus degunt in multitudine copiosa: archiepiscopus quoque Sipontinus pro tempore existens in huiusmodi terra et eius districtu ac personis degentibus et rebus existentibus in eisdem, quantum ad spirituale forum pertinet, ordinariam iurisdictionem exerceat, et praedicta Ecclesia ultra multas et cathedrales Ecclesias partium earundem opulenta et sufficienter ornata extat, proventus etiam, bona et iura dictae Ecclesiae in archiepiscopum praedictum et capitulum eiusdem Ecclesiae communiter et indistincte pertinere dignoscuntur, quorum medietatem archiepiscopus, aliam capitulum praedictum percipere consueverunt. Si ergo terra in civitatem et Ecclesia praedicta in cathedralem et metropolitanam Ecclesiam erigantur, merito censeri poterit laude dignum, et opus singulariter commendandum.

§ 2. Nos igitur attendentes quod felic. Benedictus Papa IX, praedecessor noster, Sipontinam Ecclesiam, quae tunc dumtaxat cathedralis erat, post miraculosam inventionem eiusdem Michaelis archangeli, ipsiusque reverentiam in metropolitanam excreat, et multis honoribus

Infelix Sipontinae civitatis status.

Ecclesia S. Michaelis in Monte Gargano.

Terra Montis S. Angeli incolis, caeterisque foecunda rebus.

Sipontina Ecclesia in metropolitanam a Benedicto IX erecta.

decoraverat, ac cupientes praeterea eandem Ecclesiam praedicti gloriosissimi principis Michaelis archangeli, qui de hoste humani generis triumphans, militiae coelestis exercitus obtinet providentia divina primatum, amplius honorare, ac praemissa attenta meditatione pensantes et onus erectionis huiusmodi ad effectum deducere cum maturitate volentes, ex quibusdam aliis rationalibus suadentibus causis ad id animum nostrum moventibus, et ex nostra scientia et de fratrum nostrorum consilio, de apostolicae potestatis plenitudine, ad honorem omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti, et eiusdem gloriosissimi principis Michaelis archangeli laudem et gloriam, et exaltationem Ecclesiae sanctae suae, divini cultus augmentum, fideliumque salutem, et eandem terrae et Ecclesiae statum honorificum et tranquillum, terram praedictam in civitatem erigimus, et civitatis titulo et insigniis decoramus: ipsamque in memoriam indelebilem eorum, quae cura nostra in hac parte geruntur, civitatem Garganicam perpetuis futuris temporibus volumus nuncupari. Et insuper eandem Ecclesiam (cui venerabilem fratrem nostrum Nicolaum archiepiscopum Sipontinum, prout Sipontinae Ecclesiae praesesse dignoscitur, praesidere volumus et iubemus) in cathedralem et metropolitanam Ecclesiam similiter erigimus et constituimus de consilio et potestate praedicta, ipsasque ambas Ecclesias Sipontinam et Garganicam simul unimus, annectimus et incorporamus. Perpetuo per praesentes decernentes ut praedictus Nicolaus archiepiscopus ex nunc archiepiscopus Sipontinus et Garganicus nuncupetur, et subsequenter sui in posterum successores. Statuentes et de ipsis consilio et potestate decernentes ut archidiaconus, qui est in dicta Ecclesia Garganica, maiorem post pontificalem dignitatem obtineat, reliqua autem dignitates, personatus et officia, si quae, si qui, aut

si qua forsitan sub aliis vocabulis ibidem hactenus extiterint, alias non intendimus remove, et tam archidiaconatus, dignitates, personatus et officia huiusmodi, necnon duodecim canonicorum et praebendarum, et tot perpetuorum beneficiorum servientium nuncupatorum numerus eiusdem novae Ecclesiae, ac collationes et provisiones, necnon consuetudines et statuta in suo esse remaneant sicut prius.

Capituli assignato.

§ 3. Quae quidem numerus et consuetudines et statuta, de consilio et potestate praedicta, harum serie confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Proventus et bona et iura ipsius novae Ecclesiae, quoad archiepiscopalem mensam, ad archiepiscopum, quo vero ad capitulum praedictum pertinent, iuxta consuetudinem hactenus observatam, et alias, iuxta iuris formam, percipiuntur et libere dividantur.

De redditibus archiepiscopii et capituli.

§ 4. Caeterum, de consilio et potestate praedicta, statuimus et ordinamus quod personae tam ecclesiasticae quam saeculares sexus utriusque in eadem civitate degentes, praesentes et posteris, praedicto archiepiscopo eiusque posteris subiecti remaneant et parent in omnibus sicut ante. In eadem Ecclesia nova praedicta divina officia peragantur iuxta ritum, modum et consuetudinem ibidem hactenus usitatos. Quandoque ipsa nova Ecclesia omnibus privilegiis, iuribus et iurisdictionibus potitur et gaudeat, quibus eadem Sipontina Ecclesia gaudet et gaudere etiam consuevit huiusmodi, necnon aliis privilegiis, indultis et concessionibus apostolicis eidem Sipontinae Ecclesiae concessis, quae possent praesentibus obviare, non obstantibus quibuscumque. Decernimus insuper ex nunc irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Obstantibus derogatio.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum erectionis, decorationis, iussionis, voluntatis, unionis et annexionis, incorporationis, statuti,

Clausulae.

Terra praedicta in civitatem erigitur :

Ecclesia vero S. Michaelis in cathedralem et metropolit.

Archiepiscopus Sipontinus et Garganicus appellandus.

confirmationis, communionis, ordinationis et constitutionis infringere, etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, nonis decembris, pontificatus nostri anno duodecimo.

Dat. die 5 decembris 1400, pont. anno XII.

XIII.

Prohibitio infendandi, locandi seu alias quomolibet alienandi bona Ecclesiarum et monasteriorum Urbis, eiusque districtus, nisi de triennio in triennium (1).

SUMMARY

Proœmium. — 1. Ex locationibus honorum Ecclesiarum, ipsae Ecclesiae summe depauperantur. — 2. Prohibitio (*de qua in rubrica*). — Poenae contra inobedientes. — 3. Locationes vero, etc., non nisi de consensu Rom. Pontificis faciendae. — 4. Contrariis quibuscumque non obstantibus. — 5. Excipitur hospitale S. Spiritus in Saxia. — 6. Clausulae.

**Bonifacius episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Etsi universas orbis Ecclesias, cunctaque monasteria atque loca in divini Nominis laudem et gloriam dedicata incrementis salutaribus ampliari et ab ingruentium dispendiorum noxiis illaesa servari ferventibus desideriis, prout ex debito apostolicae servitutis obnoxii reddimur, exoptemus, ac opem et operam circa ea impendamus studiis indefessis; ad monasteria tamen, prioratus et Ecclesias in alma Urbe ac in eius territorio vel districtu existentia, tanto ut salutaribus proficiant augmentis excitamur ardentius, quantum in ea Urbe fundamenta militantis Ecclesiae caelestis altitudo consilii mirabilis stabilivit et esse voluit tam spiritualis quam temporalis monarchiae ex throno suae ineffabilis sapientiae principatum.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

§ 1. Sentientes igitur, sicut habet li-
de digna relatio facta nobis, quod non-
nulli abbates, priores, capitula et conven-
tus monasteriorum et prioratum, tam
regularium quam saecularium, etiam Or-
dinum diversorum, necnon quamplures
alii in dignitatibus, administrationibus et
officiis constituti, et etiam rectores tam
parochialium quam aliarum Ecclesiarum
ac hospitalium, tam in dicta Urbe quam
in territorio seu districtu eiusdem situa-
torum, sub variis et diversis coloribus
in maximum monasteriorum, prioratum
et Ecclesiarum ac hospitalium huiusmodi
præiudicium et gravamen, ac in ipsorum
animarum aeternae salutis periculum,
bona stabilia ad monasteria, prioratus et
Ecclesias seu hospitalia huiusmodi per-
tinentia infendare seu in emphiteusim
concedere, necnon ad longum locare tem-
pus damnabiliter hactenus praesumpse-
runt et praesument assidue fructus, red-
ditus et proventus ex eis ante tempus
percipientes, nec curantes fructus huius-
modi ac bonorum ipsorum, aut nutrimenta
et substitutionem degentium in eisdem.

§ 2. Nos volentes, cum ad hoc nostra
potissime versetur intentio, ut monaste-
ria, prioratus, Ecclesiae et bona huius-
modi, ac personae in eis et potissime de-
servientes laudabiliter in divinis aug-
menta suscipiant, et ab incommodis ex
malitia concessionum et locationum hu-
iusmodi emergentibus praeserventur il-
laesa, praemissis et nonnullis aliis ratio-
nabilibus causis animum nostrum ad hoc
moventibus, auctoritate apostolica, tenore
praesentium statuimus et ordinamus quod
de caetero nullus abbas, prior, conventus
aut capitulum, collegia, regulares vel sae-
culares, aut rector monasteriorum, prio-
ratum aut Ecclesiarum ac hospitalium
huiusmodi vel alicuius eorum, cuiuscum-
que status, dignitatis vel conditionis ex-
istat, per se vel alium, directe vel indirecte,
quibuscumque titulo, causa seu quaesito
colore, infendare aut in emphiteusim con-
cedere seu aliter locare bona huiusmodi,

Ex locationibus honorum Ecclesiarum, ipsae Ecclesiae summe depauperantur.

Prohibitio de qua in rubrica.

Proœmium.

quae infeudari hactenus non consueverint, aut fructus, redditus et proventus bonorum stabilium monasteriorum, prioratum et Ecclesiarum huiusmodi vel alienius eorum ad tempus vendere vel aliter alienare seu concedere, nisi dumtaxat pro tempore et termino trium annorum ad plus; nec fructus, redditus aut proventus ipsos ante tempus percipere, nisi pro uno anno dumtaxat, et non ultra, audeat vel praesumat, sub poena excommunicationis, in quam contrafacientes incurrere volumus ipso facto, necnon privationis omnium monasteriorum, prioratum, dignitatum, Ecclesiarum, beneficiorum, hospitalium et bonorum quorumlibet, quae quomodolibet obtinerent; feudatarii quoque, emphiteotae, conductores ac emptores bonorum huiusmodi solum contra inhibitionem huiusmodi canonem et pretium amisisse eo ipso intelligantur, nec receptioni aut compensationi sit locus in aliquo.

§ 5. Volentes ac decernentes quod castra seu fortalitia monasteriorum, prioratum aut Ecclesiarum seu hospitalium huiusmodi vel eorum aliquod, absque speciali Sedis Apostolicae licentia, sub dicta poena, infeudari, locari, dari vel concedi non possint vel debeant quovis modo, et nihilominus, quod secus vel aliter factum fuerit carere viribus decernimus ipso facto.

§ 4. Constitutionibus apostolicis, statutis et consuetudinibus monasteriorum, prioratum, Ordinum, Ecclesiarum et locorum huiusmodi, legibus imperialibus, statutis municipalibus praefatae Urbis et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque.

§ 5. Praedieta autem ad hospitale nostrum Sancti Spiritus in Saxia de Urbe et eius praepceptorem, capitulum atque bona non vindicent sibi locum.

§ 6. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, voluntatis et constitutionis infringere, etc.

Datum Romae apud S. Petrum, quarto nonas ianuarii, pontificatus nostri anno quartodecimo.

Hat. die 2 ianuarii 1403, pont. anno xiv.

INNOCENTIUS VII

PAPA CCIV

Anno Domini MCCCIV.

Die 17 octobris 1404 electus est Romae in Summum Pontificem Cosmus Melioratus, presbyter cardinalis tituli S. Crucis in Hierusalem, sub nomine Innocentii VII, qui coronatus est die 11 sequentis novembris. Erat Cosmus Sulfone natus, in Aprutio: quem Urbanus VI archiepiscopum fecerat Ravennatensem, mox Bononien. praefecerat Ecclesiae, unde a nonnullis cardinalis Bononiensis appellatur. Sedit in pontificatu annos II, dies XIX, imperantibus in Occidente Roberto rege Romanorum, in Oriente vero Emmanuele II imperatore. Obiit die 6 novembris anno 1406, et sepultus est in basilica S. Petri. Vacavit sedes dies XXVI.

I.

Approbatio regulae fratrum et sororum de Poenitentia, Ordinis S. Dominici.

SUMMARIUM

Exordium. — I. Supplex fratrum et sororum petitio. — 2. Confirmatio (*de qua in rubrica*). — Cap. I. De recipiendis, et eorum conditione. — II. De habitu fratrum et sororum. — III. De modo recipiendi in Ordinem. — De benedictione vestium. — IV. De professione seu modo profitendi. — V. De permanentia in hoc statu. — VI. De horis canonicis dicendis. — VII. De surgendo ad matutinas. — VIII. De Confessione et Communione. — IX. De silentio observando. — X. De reverentia exhibenda

Poenae contra inobedientes.

Locationes vero, etc., non nisi de consensu Rom. Pontificis faciendae

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Excipitur Hospitale S. Spiritus in Saxia

Clausula

Ecclesiarum praelatis, ipsisque Ecclesiis. — XI. De ieiuniis. — XII. De cibo. — XIII. De discursibus. — XIV. De armis non ferendis. — XV. De infirmis visitandis. — XVI. De suffragiis fratrum et sororum defunctorum. — XVII. De institutione prioris et priorissae. — XVIII. De officio prioris et priorissae. — XIX. De correctione fratrum atque sororum. — XX. De eorumdem dependentia a generali magistro, et prioribus provincialibus fratrum Praedicatorum. — XXI. De dandis dispensationibus. — XXII. De obligatione huius regulae. — 3. Clausulae.

**Innocentius episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Exordium.

Sedis Apostolicae providentia circumspecta, personas regulari observantiae vacantes assidue, studio pie vite benigno favore prosequitur, et ea quae pro earum statu salubriter dirigendo provide ordinata sunt, ut illibata persistent, apostolico consuevit munimine roborare.

Supplex fratrum et sororum petitio.

§ 1. Sane petitio pro parte dilectorum filiorum fratrum et dilectarum in Christo filiarum sororum Ordinis Praedicatorum, qui quidem fratres et sorores de Poenitentia Sancti Dominici nuncupantur, nobis nuper exhibita continebat quod ipsi quamdam regulam, sive religiose vivendi formam, in qua nonnulla honesta et rationabilia ac regulari disciplinae congruentia statuta et ordinata fore noscuntur, hactenus laudabiliter observarunt, prout observant. Quodque licet Ordo, fratres et sorores huiusmodi variis per Sedem Apostolicam sint privilegii communiti, tamen pro solidiori eorum subsistentia, et ut, clementia Altissimi operante, de virtute in virtutem gradientes, devotiorem reddere valeant Domino famulatum, desiderant huiusmodi regulam sive vivendi formam per Sedem eandem approbari. Quare, pro parte fratrum et sororum eorumdem nobis fuit humiliter supplicatum ut regulae seu vivendi formae huiusmodi robor apostolicae confirmationis adiacere, illamque, per dictos fratres et so-

rores praesentes et posteros, in perpetuum observari mandare de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur, qui, super praemissis omnibus et singulis, venerabilis fratris nostri Angeli episcopi Hostiensis (cui examinationem eorumdem commisimus per ipsum faciendam, et quod ea quae per illam reperiret nobis referre curaret) relatione plenaria et fideli fuimus clarius informati, huiusmodi supplicationibus inclinati, regulam sive vivendi formam, quam per singula eius capitula clare et distincte ac de verbo ad verbum praesentibus fecimus adnotari, necnon statuta et ordinationes praedicta rata habentes et grata, illa, auctoritate apostolica, ex certa scientia, confirmamus et praesentis scripti patrocinio communitus, et nihilominus regulam seu vivendi formam eandem, per ipsos fratres et sorores praesentes et in posterum volumus et mandamus perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari.

Tenor vero regulae sive vivendi formae huiusmodi sequitur et est talis.

Incipit regula fratrum et sororum Ordinis de Poenitentia B. Dominici Tertiarium fundatoris, et patris fratrum Ordinis Praedicatorum.

CAP. I.

In primis, ut hic Ordo continuum et perpetuum de bono in melius valeat recipere incrementum, quod ex receptione personarum bene dispositarum plurimum noscitur dependere, volumus et ordinamus quod nullus recipiatur ad Ordinem huius fraternitatis, nisi per magistrum sive directorem et per priorem dictae fraternitatis, vel de ipsorum licentia ac etiam de assensu maioris partis fratrum professorum fraternitatis eiusdem illius loci, praemissa tamen diligentis examinatione, quod sit honestae vitae et bonae famae, ac de haeresi nullatenus sit suspectus; quinimo, tanquam S. Dominici singularis

Confirmatio de qua in rubrica.

De recipiendis, et eorum conditione.

in Domino filius, sit veritatis catholicae fidei, iuxta suum modulum, aemulator et zelator praecipuus. Qui etiam, antequam habitum huius religionis recipiat, de alienis (si qua habuerit) satisfaciatur ad plenum, et proximis reconciliari, necnon et paratum sive conditum suum testamentum tenere studeat, iuxta consilium et ordinationem confessoris discreti; et eadem examinatio fiat de mulieribus ingressum huius Ordinis petentibus: habentibus tamen viros non pateat ingressus ad consortium dictae fraternitatis, nisi de viro- rum suorum licentia et consensu, de quo consensu fiat publicum instrumentum. Idem, quoad hoc, servari volentes in viris uxorem habentibus, nisi obstaret in ipsis vel aliquo ipsorum aliqua causa, quae legitima indicaretur de consilio discretorum.

CAP. II.

De habitu fratrum et sororum

Omnes autem, tam fratres quam sorores dictae fraternitatis, induantur panno albo et nigro, qui, nec in colore nec in valore nimiam preciositatem praetendat, sicut decet honestatem servorum Christi. Mantellum sit de nigro, et fratrum capacia similiter sint de nigro, tunicae vero sint de albo, quarum manicae protendantur usque ad pugnum et sint clausae; corrigias de corio tantum habeant, quibus sorores cingantur sub tunica; in bursis etiam, calceamentis et caeteris omnem mundanam resecent vanitatem: vela vero sororum et bindae sint alba de panno lineo vel canapino.

CAP. III.

De modo recipiendi in Ordinem.

Recipiatur autem recipiendus in loco capituli fraternitatis vel ante altare Ecclesiae fratrum Praedicatorum illius loci, et a magistro sive directore supradicto vel eius vicario, qui magister, assistente induendo et petente humiliter flexis genibus recipi, praesentibus aliquibus aliis fratribus Praedicatoribus et priore fraternitatis vel eius vices gerente cum aliis de fraternitate, benediciet primo habitum

eius qui debet recipi, hoc modo videlicet: *Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam. Dominus vobiscum. Oremus. Domine Iesu Christe, qui tegimen nostrae mortalitatis induere dignatus es, etc.* Postea vero, tali habitu benedicto et per receptum seorsum induto, atque ad gradus altaris reverso, et ante magistrum genuflexo, dicit magister: *Veni, Creator Spiritus, et fratres qui ei assistunt ipsum prosequantur usque ad finem, deinde dicitur: Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster, etc. Emitte Spiritum tuum, etc. Saluum fac servum tuum, etc. Oremus. Deus, qui corda fidelium Sancti Spiritus illustratione docuisti, etc., et Praetende famulo, etc., et responso Amen, aspergatur sic indutus a magistro aqua benedicta, deinde omnes fratres fraternitatis ipsum recipiant ad osculum pacis, et eodem modo ante altare recipiantur mulieres, quemadmodum est de fratribus supradictum.*

De benedictione vestium.

CAP. IV.

Completo anno vel ante, si magistro et priori supradictis, vel cui commiserint, et etiam maiori parti fratrum professorum fraternitatis visus fuerit idoneus, ad professionem recipiatur. Profitebitur autem hoc modo, videlicet: Ad honorem omnipotentis Dei, Patris et Filii et Spiritus Sancti et beatae Mariae Virginis et beati Dominici. Ego N. coram vobis N. magistro et priore fratrum Ordinis de Poenitentia B. Dominici, talis loci, profiteor me velle de caetero vivere secundum formam et regulam fratrum et sororum eiusdem Ordinis de Poenitentia B. Dominici usque ad mortem. Mulieres vero eodem modo profiteantur coram magistro supradicto et priorissa, vel cui commiserit.

De professione seu modo proficiendi.

CAP. V.

Statuimus autem, ut nullus frater, nec soror huius fraternitatis et Ordinis, post supradictam professionem de hoc Ordine egredi valeat, nec eisdem ad saeculum

De permanentia in hoc statu.

reverti liceat, sed bene possint libere transire ad unam de approbatis religionibus tria vota solemniter profitentibus.

CAP. VI.

Fratres et sorores dicant quotidie omnes horas canonicas, nisi infirmitate impediantur. Pro matutinis dicant viginti octo *Pater noster*, pro vespers (1) et pro qualibet aliarum, septem. Ad honorem vero beatae Mariae semper Virginis pro qualibet hora superius nominata tot *Ave Maria* quot *Pater noster* dicere teneantur. Pro benedictione autem mensae dicant unum *Pater noster*. Cum vero surgunt a mensa, similiter dicant unum *Pater noster* vel psalmum, *Miserere mei Deus*, vel *Laudate*, qui sciunt. Omnes etiam qui sciunt Symbolum Apostolorum, videlicet *Credo in Deum*, dicant illud semel in principio matutinarum, et etiam ante primam, et quando completorium fuerit terminatum. Qui autem sciunt et dicunt horas canonicas quemadmodum faciunt clerici, praedicta *Pater noster* et *Ave Maria* dicere minime teneantur.

CAP. VII.

Ad matutinas dominicis diebus et festivis, a festo Omnium Sanctorum usque ad festum Resurrectionis Dominicae omnes surgant. In Adventu autem Domini et Quadragesima surgant omni nocte. Qui vero occupantur quotidiano opere manuali, horas suas dicere possunt de mane usque ad vespas exclusive, de sero vero, vespas et completorium simul dicant.

CAP. VIII.

Omnes quater in anno ad minus, videlicet in festo Nativitatis Domini, Resurrectionis ipsius, Pentecostes et in festo Assumptionis aut Nativitatis B. Virginis, peccata sua confiteantur diligenter et Eucharistiae devote studeant accipere sacramentum, nisi forsitan ex aliqua causa rationabili alieni ex ipsis esset a suis

(1) In Bullar. Praedicat. Ripoll legimus pro vespers quatuordecim, et pro qualibet aliarum septem.

confessoribus interdictum. Qui autem ex devotione sua saepius voluerint infra annum communicare, petita a suo praelato licentia et obtenta, devotionem suam cum Dei benedictione possunt executioni demandare.

CAP. IX.

In Ecclesia dum celebrantur Missae vel cantatur divinum officium seu actualiter ibi proponitur verbum Dei, omnes silentium servare studeant et orationi ac divino officio diligenter intendant, nisi ex aliqua speciali et occurrente necessitate aliquid silenter loquantur.

CAP. X.

Fratres et sorores, Ecclesias quarum parochiani et parochianae existunt, iuxta canonicas sanctiones et bonos mores et cum omni devotione studeant visitare, Ecclesiarum suarum praelatos, videlicet episcopos et inferiores, summe reverentur, ipsorumque iura absque omni diminutione et fideliter eis solvant, et hoc tam in decimis quam oblationibus alias quomodolibet consuetis.

CAP. XI.

A dominica prima Adventus usque ad Nativitatem Domini quotidie tam fratres quam sorores ieiunent, et similiter a dominica in Quinquagesima usque ad Pascha Resurrectionis idem observent; ferias autem sextas ieiunabunt omni tempore et ieiunia omnia ab Ecclesia instituta. Qui autem voluerint amplius ieiunare seu austeritates alias facere, poterunt, habita licentia a suo praelato vel de consilio confessoris discreti.

CAP. XII.

Fratres et sorores huius fraternitatis uti possunt carnibus diebus dominicis et tertia et quinta feria. Caeteris vero diebus abstineant, nisi sint infirmi aut multum debiles vel minuti, vel nisi praecipuum

De hois canonicis diebus.

De silentio observando.

De reverentia exhibenda Ecclesiarum praelatis, ipsisque Ecclesiis.

De surgendo ad matutinas.

De ieiuniis.

De Confessione et Communionem.

De cibo.

festum fuerit illa die, aut quia essent in itinere constituti.

CAP. XIII.

De discursibus. Vagos, curiososque discursus per civitatem non faciant. Sorores vero solae non discurrant, maxime iniiores, ad nuptias et choreas sive ad dissoluta et mundana convivia, sive ad vana spectacula nullo modo accedant. De civitate vero vel castro ubi habitant non exeant, etiam causa peregrinationis, absque licentia speciali praelati, vel magistri fraternitatis iam dictae.

CAP. XIV.

De armis non ferendis. Invasionis seu impugnationis arma secum fratres non deferant, nisi propter defensionem fidei christianae aut alia rationabili causa et de suorum praelatorum licentia.

CAP. XV.

De infirmis visitandis. Deputentur per priorem duo ex fratribus, qui cum quempiam ex eisdem noverint infirmari, ipsum, quamcivis potuerint, caritative studeant visitare, et statim a principio ad recipiendum Poenitentiam et alia ecclesiastica sacramenta, eundem efficaciter adhortentur, et si necesse fuerit, ministerium corporale, prout commode poterunt, eidem studeant adhibere. Si vero fuerit pauper, necessaria de bonis propriis vel communibus, prout facultas permiserit, sibi ministrare procurent. Et idem faciant sorores circa sorores suas infirmas.

CAP. XVI.

De suffragiis fratrum et suorum defunctorum. Quando continget, aliquem ex fratribus ex hac luce migrare, caeteris confratribus in eadem civitate vel castro nunciatur, ut procurent defuncti exequiis personaliter interesse, a quibus non recedant, donec corpus fuerit traditum sepulturae. Hoc idem circa sorores decedentes volumus observari. Praeterea infra octo dies post ipsius defuncti sepulturam immediate sequentes quilibet frater et soror dicat

pro anima eius: sacerdos unam missam; sciens vero Psalterium, psalmos quinquaginta; illiterati vero centum *Pater noster* dicant, addendo in fine cuiuslibet *Requiem aeternam*, etc. Et praeter haec, quilibet infra annum, pro fratrum et sororum tam vivorum quam defunctorum salute, tres missas faciat celebrari. Qui vero sciunt psalterium, illud dicant, et caeteri quingenta *Pater noster* dicere teneantur.

CAP. XVII.

Priore fraternitatis mortuo vel amoto, magister sive director fraternitatis cum consilio antiquiorum de fraternitate instituat priorem singulis annis infra octavas Paschae, vel alio, supradictus magister habeat consilium cum antiquioribus de fraternitate, super amotione vel confirmatione prioris: et sic priorem confirmare vel amovere poterit, secundum quod ipse cum praefatis iudicaverit expedire. Consimiliter etiam de consilio dieti magistri et aliquorum de fraternitate magis antiquorum, poterit prior fraternitatis ordinare de superiore vel vicario fraternitatis et etiam postmodum confirmare vel amovere, secundum quod eidem visum fuerit expedire. Qui superior vel vicarius tantam potestatem habeat quantam prior sibi concedet: et haec eadem forma de institutione priorissae vel subpriorissae modo simili observetur.

De institutione prioris et priorissae.

CAP. XVIII.

Prioris officium erit cum omni diligentia servare in se, quae in regula scripta sunt, et sollicitam dare operam, ut ab aliis confratribus observentur: si quos vero viderit transgredientes aut etiam negligentes, caritative corripiat et emendet, vel si magis sibi videbitur expediens, fraternitatis magistro et directori, ut corrigat, poterit intimare. Priorissae etiam erit officium sollicitae ecclesiam visitare, caeteras etiam sorores excitare ad observantiam regularem, Diligenter etiam per se ipsam

De officio prioris et priorissae.

et alias quibus imponet observare, quod in incessu, statu, habitu, nil per aliquam sororem fiat, quod cuiusquam merito turbare possit aspectum; praecepit autem attendat, ne sorores cum quocumque viro, cuiuscumque conditionis existat, familiaritatem contrahant, et maxime iuniores, nisi forsitan talis vir sorori illi attineat infra tertium consanguinitatis gradum ad longius, cum hoc existens bonae vitae et famae.

CAP. XIX.

Si quis notatus fuerit de aliqua familiaritate suspecta, et ter admonitus per praelatum, se non emendaverit, excludatur ad tempus a capitulo et consortio caeterorum confratrum. Quod si nec sic se correxerit, tunc de fratrum consilio discretorum, de ipsorum penitus consortio publice excludatur, nec admittatur de caetero nisi confratribus omnibus videatur esse correctus. Item si quis confratri vel alteri cuiuscumque opprobrium dixerit, quod sonare infamiam videatur, aut ex ira quemquam percusserit, vel ad locum prohibitum ire praesumpserit, seu inobedientiam quamcumque commiserit, aut etiam praelato mendacium ex industria dixisse deprehensus fuerit, abstinentia panis et aquae vel exclusione a capitulo aut etiam a consortio aliorum fratrum, plus vel minus, secundum conditionem personae et exigentiam delicti, gravius vel levius corrigatur. Item si quis crimen mortale commiserit, talis de consilio maioris partis fratrum professorum fraternitatis illius loci, secundum exigentiam culpae et conditionem personae, gravius vel levius puniatur, sic tamen quod sit caeteris in exemplum. Quam punitionem si facere recusaverit, de consilio discretorum de isto Ordine expellatur. Circa vero sororum correctionem illud idem volumus per omnia observari.

Bull. Rom. Vol. IV.

81

CAP. XX.

In quolibet autem mense semel certa die et hora per supradictum magistrum vel vicarium deputandis, ad Ecclesiam fratrum Praedicatorum conveniant fratres omnes Ordinis fraternitatis, Dei verbum et etiam missam, si hora competens fuerit, pariter audituri, et tunc per ipsum magistrum ipsis legatur regula ista et exponatur, et tunc de agendis fratres informet et negligentes corrigat et emendet, prout secundum Deum et istam vivendi formulam viderit expedire. In cuiuslibet etiam mensis prima sexta feria, sorores ad ecclesiam Praedicatorum conveniant similiter Dei verbum et missam auditorae communiter, quibus etiam legatur regula ista et exponatur, de suisque excessibus corrigantur per magistrum deputatum eisdem. Volumus autem, quod in qualibet civitate et castro ubi fuerint fratres huiusmodi, habeant in magistrum et directorem aliquem idoneum fratrem sacerdotem de Ordine Praedicatorum, quem postulaverint a generali magistro vel provinciali illius provinciae dicti Ordinis Praedicatorum, aut quem ipsi, generalis magister sive provincialis, per se vel alium eisdem concedere et assignare decreverit; insuper et statuente, universos fratres et sorores huiusmodi de Poenitentia Sancti Dominici ubicumque existant, directioni et correctioni ipsius generalis magistri Ordinis antedicti et prioris provincialis illius provinciae eiusdem Ordinis, pro eorumdem ampliori conservatione et promotione, totaliter subiacere, quantum ad illa videlicet, quae eorumdem vivendi modum et formulam concernere dignoscuntur.

CAP. XXI.

Prior fraternitatis cum fratribus suis, et priorissa cum sororibus suis, magister autem et director eis deputati, cum utrisque, in abstinentis et austeritatibus aliis, in supradictis capitulis contentis ex causa

De eorumdem dependentia a generali magistro et prioribus provincialibus fratrum Praedicatorum

De correctione fratrum atque sororum.

De donis dispensationibus.

legitima et rationabili, cum expedire viderint, poterint dispensare.

CAP. XXII.

De obligatione
hinc regulæ.

Demum quemadmodum in constitutionibus Ordinis fratrum Praedicatorum continetur, ita volumus et ordinamus, quod in ista regula seu vivendi formula habeatur, quod praeter divina et ecclesiastica praecepta atque statuta in ea contenta, in reliquis huiusmodi regulæ constitutionibus sive ordinationibus fratres et sorores ad culpam nullatenus obligentur, sed solum ad poenam, quae cum a praefato vel magistro continget ex quavis transgressione imponi, per transgressorem humiliter et prompte suscipiatur et similiter opere perficiatur, cooperante gratia Domini et Redemptoris nostri Iesu Christi. Qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

Clausula.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, communionis, voluntatis et mandati infringere, etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sexto kalend. iulii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 26 iunii 1405, pont. anno 1.

II.

Quod vicarii et feudatarii ad solutionem antiquorum censuum Romanae Ecclesiae debitorum teneantur, etiamsi in eorum investituris censuum huiusmodi mentio nulla facta fuerit (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. 2. Bonifacius IX hac super re, praevia constitutione, — 3. Ea statuit, quae in rubrica retulimus. — Clausulae.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Exordium.

Rationi congrui et convenit honestati, ut ea, quae de voluntate Romani Pontificis processerunt et conservationem in-

(1) Ex Regest. Vatic.

rum Ecclesiae Romanae concernunt, robor obtineant et ad executionem plenariam deducantur.

§ 4. Nuper siquidem fel. rec. Bonifacius PP. IX praedecessor noster pontificatus sui anno undecimo inter caetera salubriter apostolica auctoritate decrevit, quod si in aliquibus concessionibus vicariatum, gubernationum seu feudorum, emphiteotarum seu aliarum administrationum de aliquibus civitatibus, terris, castris seu locis ad praefatam Romanam Ecclesiam spectantibus per ipsum praedecessorem nostrum vel alios quibuscumque de causis factis quomodolibet apparet, quod census antiqui, afflictus, fumantariae (1), salinae, tracta quorumcumque victualium, aut alia regalia Beati Petri Romanae Ecclesiae et Apostolicae Camerae debiti, remissi, extenuati vel diminuti cum censibus novis ratione vicariatum, feudorum aut emphiteotarum vel aliarum concessionum et inclusi seu confusi viderentur aut essent, concessionem ipsae, quantum ad dictos census antiquos, afflictus, fumantarias, salinas, tractas et alia regalia supradicta, nullius essent roboris vel momenti.

Bonifacius IX
hac super re,
praevia consti-
tutione,

§ 2. Et quod vicarii, rectores, gubernatores, administratores, feudatarii et emphiteotae huiusmodi perinde tenerentur ad praestationem et solutionem censuum antiquorum, afflictuum, fumantiarum, salinarum, tractatum et aliorum regalium, ac si de ipsis solvendi se personaliter obligassent, nec per solutionem novorum censuum, aut alias solutiones, quae in huiusmodi vicariatibus aut concessionibus imponuntur, antiqui census aut aliquid praedictorum regalium intelligerentur exclusi: sed ad ea solvenda teneantur adstricti, prout ante vicariatus aut concessionis huiusmodi universitates seu singulares personae provincialium, civitatum, terrarum, castrorum et locorum huius-

(1) *Fumantaria* vel *Fumantaria*, census a fumo dictus, quod per singulos focos seu domos exigetur (Du Cange).

modi de consuetudine vel de iure Romanae Ecclesiae et Camerae supradictis, seu eius thesauriis per provincias deputatis in genere vel specie tenebantur.

§ 5. Nos igitur attendentes praemissa per dictum praedecessorem nostrum dictum iuri consona, et publicum bonum concernere, ea omnia ex certa scientia auctoritate apostolica tenore praesentium confirmamus, et ipsa de novo decernimus et volumus tam in vicariatibus quam in concessionibus huiusmodi iam factis et faciendis imposterum inviolabiliter observari per inde ac si in ipsis specialiter et per expressum appositi essent, constitutionibus apostolicis seu legibus imperialibus et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, constitutionis et voluntatis infringere, etc.

Datum Viterbii kal. februarii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 1 februarii 1406, pont. anno 11.

GREGORIUS XII

PAPA CCV

Anno Domini MCCCCVI.

Die 2 decembris anni 1406, cardinales, qui Romae erant, in Pontificem elegerunt Angelum Corarium, natione Venetum, patriarcham Constantinopolitanum, et S. R. E. presbyterum cardinalem tituli S. Marci, qui Gregorii XII nomine sumpto, coronatus est die 19 mensis eiusdem. Ab electionis Gregorii die usque ad liberam cessionem ab eodem in concilio Constantiensi facta fluxerunt anni VIII, menses VII, ad electionem vero Alexandri V anni 11, menses VI, dies XXIV. Obiit tandem Reineti (concilii Constantiensis patres eum cardinalem episcopum Portuensem esse voluerunt) anno 1417, et tumultus est in templo maiori.

Ea statuit, quae in rubrica re-tulimus.

Clausulae.

I.

Facultas Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalis camerarii avocandi ad se causas quascumque Camerae Apostolicam quomodolibet tangentes (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Ex cognitione causarum extra Camerae damnis eidem obvencientibus; — 2. Camerario eas cognoscendi facultatem dat; — 3. Aliis iudicibus ne in iis illo modo se immisceant interdicendi. — 4. Obstantibus quibuscumque derogat. — 5. Camerarium ipsum ad aequitatem exhortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Antonio episcopo Bononiensi, camerario nostro, et eius in officio successoribus, salutem et apostolicam benedictionem.

Apostolicae Camerae, per quam S. R. Ecclesiae necessitatibus incumbentibus oneribus multipliciter subvenitur, sic tenemur indemnitatibus subvenire, intendere commodis et dispendiis obviare, quod ipsius iura debite possint repeti, eiusque officialibus suppetat opportunitas prosequendi.

§ 1. Sane, quia saepe contingit, sicut accepimus, quod extra praefatam Camerae super rebus et iuribus ad eam pertinentibus, ac super omnibus negotiis ipsam tangentibus litigatur, et saepe eorum iudicibus de iuribus ipsius Camerae nullam vel modicam habentibus notionem, quique per fiscale advocatum seu procuratorem, aut alios ex officialibus eiusdem Camerae, qui circa ipsam habeant insistere, non possint commode super iis informari: propter quod causae nimium prolongantur, et quandoque pereunt iura nostra.

§ 2. Nos super iis providere volentes, ac gerentes de vobis fiduciam in Domino specialem, quibus principaliter est eiusdem Camerae cura commissa, praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes,

(1) Ex Regest. Vatic.

Exordium.

Ex cognitione causarum extra Camerae damnis eidem obvencientibus.

Camerario eas cognoscendi facultatem dat.

cognoscendi auctoritate apostolica per vos vel alium seu alios de omnibus et singulis quaestionibus, controversiis, causis et litibus praesentibus et futuris, spiritualibus et temporalibus, ecclesiasticis et civilibus ac criminalibus, nedum ad ipsam Camerae pertinentibus, sicut et hactenus consuetum, sed etiam de quibuscumque iura et negotia ipsius Camerae directe vel indirecte quoquo modo tangentibus, seu etiam, quae secundum vestrum liberum arbitrium viderentur ea posse tangere quomodolibet in futurum, ipsasque cum emergentibus et ab eis dependentibus ac connexis, et eos, quos tangere poterunt, tam personas ecclesiasticas, quam saeculares, necnon capitula, collegia et conventus Ecclesiarum et monasteriorum ac Ordinum exemptorum et non exemptorum, communitatesque ac universitates locorum, prout et quoties vobis videbitur, ad vos et eandem Camerae advocandi, et citandi per literas vel nuncium intra vel extra Curiam et ad partes, etiamsi causae ipsae de natura sui non sint apud Sedem Apostolicam per appellationem aut alias legitime devolutae, nec in ea tractandae seu etiam finiendae, et etiamsi coram iudicibus ordinariis, auditoribus, inquisitoribus, legatis, subdelegatis, commissariis, executoribus, arbitris, arbitratoribus, compromissariis seu aliis quibuscumque etiam per Sedem Apostolicam deputatis seu deputandis in praefata Romana Curia vel extra, ubilibet penderent, seu pendere nunc vel imposterum dicerentur, et si in ipsis ad litis contestationem processum fuerit vel ulterius quantumcumque et etiam super iis ad nos seu Sedem eandem per viam appellationis seu simplicis querelae vel alias habitus sit vel imposterum haberetur recursus, dictas causas resumendi et resumendi faciendi in statu, in quo fuerunt, sicut iuxta vestrum arbitrium videritis expedire, easque per vos, seu alium vel alios audiendi et examinandi summarie, simpliciter, de plano, sine strepitu et figura

iudicij et sine debito terminandi et alias institutam omnimodam exhibendi.

§ 5. Iudicibus quoque ordinariis, auditoribus et aliis supradictis inhibendi, ne de causis ipsis post advocationem huiusmodi cognoscere vel se intromittere quoquo modo praesumant, et quaslibet alias inhibitiones ac etiam revocationes in ipsis causis cum interpositione decreti et sententiarum excommunicationis, suspensionis et interdicti per eos promulgatarum, relaxationes et absolutiones, necnon ordinationes, declarationes, mandata, decreta, monitiones, executiones et processus quoslibet faciendi et sententias proferendi et omnia alia et singula exercendi, quae circa praemissa, vel ea tangentia iuxta vestrum liberum arbitrium videbuntur opportuna, contradictores quoslibet et rebelles cuiuscumque status, dignitatis, ordinis vel conditionis existant, etiamsi regali, pontificali vel maiori, aut alia quavis fulgeant dignitate, eadem auctoritate per censuram ecclesiasticam compescendo.

§ 4. Non obstantibus generalis concilii et aliis constitutionibus a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus in contrarium editis, necnon consuetudinibus, statutis, ordinationibus seu inhibitionibus quibuscumque iuramentorum, aut excommunicationum, suspensionum vel interdicti sententiarum per quoscumque promulgatarum vel promulgandarum minime, aut quibusvis aliis firmitatibus roboratis, seu si aliquibus communiter vel divisim a Sede Apostolica sit indultum, vel imposterum indulgeri contingat, quod extra vel ultra certa loca ad iudicium trahi, aut quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet aliis privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, gratis et literis generalibus vel specialibus Ecclesiis, monasteriis, locis,

Aliis iudicibus ne in its ullo modo se intromittant interdicendi.

Obstantibus quibuscumque derogat.

collegiis, Ordinibus ac universitatibus seu personis ecclesiasticis seu saecularibus quibuscumque, cuiuscumque fuerint praeminentiae vel dignitatis, ab Apostolica Sede concessis vel imposterum concedendis, sub quacumque forma vel expressione verborum, per quae praesentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, etiamsi talia sint, de quibus et ipsarum personarum et locorum, Ordinum et statutorum propriis nominibus specialis, ac de totis ipsarum tenoribus plena et expressa ac de verbo ad verbum mentio sit habenda, quae omnia haberi volumus pro hic expressis specialiter et insertis, et ipsa vel eorum aliqua contra praemissa nolumus in aliquo suffragari, plenam et liberam tenore praesentium ex certa scientia concedimus facultatem.

§ 5. Ad hoc vestri potestatem officii ampliantes et etiam prorogantes, vos attentius exhortantes, ut sic in praemissis vos fideles exhibeatis et etiam studiosius omnibus iustitiam ministrando, quod tam eidem Camerae, quam aliis quibuscumque sua iura serventur, et vestra circumspectio inde possit merito commendari.

Datum Romae apud Sanctum Petrum decimo octavo kalendas iulii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 14 iunii 1407, pontif. anno 1.

II.

Institutio canonicorum et clericorum saecularium in Ecclesia Sancti Georgii in Alga Venetiarum, Castellanaensis diocesis.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Habita a Bonifacio IX facultate, episcopus Kissamen. hanc erexit collegiatam. — 2. Capituli petitio. — 3. — Erectionem confirmat Gregorius, et statuta Kissamen. episcopi. — 4, 5. Confectum hac de re ab episcopo instruendum.

tum. — 6, 7. Bonifacii PP. literae commissoriales episcopo Kissamensi de monasterio S. Georgii visitando et reformando. — 8. Quo pacto facta fuerit ab episcopo Kiss. monasterii visitatio. — Qua de causa monasterium reformari non posset. — 9. Illud in collegiatam mutat. — Canonicos, clericosque inibi instituit. — 10. Et de bonis monasterii eiusdem investit. — 11. Priori antiquo consulit de redditibus annuis. — 12. Mortuo eodem, prioratum regularem extinguere vult, et in saecularem verti. — 13. De ipso saeculari priore eligendo. — 14. Prioris auctoritas quae sit. — 15. Annuatim eligendus. — 16. Eius facultas canonicos instituendi et destituendi. — 17. Aetas admittendorum in canonicos. — 18. De praebendis non dividendis. — 19. Dormitorio et refectorio communi. — 20. Poenae absentium absque prioris licentia. — 21. De vestium forma. — 22. Numero canonicorum. — 23. Proprietariorum poena. — 24. Officio divino. — 25. Conversorum admissione. — 26. Et delinquentium expulsionem. — 27. Contrariorum irritatio. — 28. Priori data facultas nova condendi statuta. — 29. Secus attentata nulla omnino et irrita. — 30. Impugnatores vero anathemate percussi. — Testes instrumenti praesentes. — 31. Instrumenti huius legalizatio. — 32. Clausulae.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Illis, quae pro divini cultus augmento auctoritate apostolica processerunt, ut illibata persistant, libenter, cum a nobis petitur, apostolicae confirmationis adiciamus firmitatem.

§ 1. Sane petitio dilectorum filiorum Ludovici prioris et capituli saecularis et collegiatae Ecclesiae S. Georgii in Alga, Castellanaensis diocesis, nobis exhibita continebat, quod olim venerabilis frater noster Angelus episcopus Kissamensis auctoritate quarumdam literarum fel. rec. Bonifacii Papae Noni praedecessoris nostri, eandem Ecclesiam, quae tunc monasterium Ordinis S. Augustini erat, nec per priorem regi consueverat, in

Proemium.

Habita a Bonifacio IX facultate, episc. Kissamen. hanc erexit collegiatam.

collegiatam crexerat, et in ea priorem et canonicos saeculares capitulum facientes, necnon quosdam alios etiam clericos saeculares in perpetuos vicarios seu beneficiatos, in eadem Ecclesia instituit, et impugnatores huiusmodi erectionis, et aliorum quae praedictus episcopus in praemis et circa ea ordinavit, excommunicationis vinculo innodavit, a qua nisi auctoritate praedicta munus absolutionis nequirent obtinere, etiam si tales impugnatores episcopali vel quacumque alia ecclesiastica vel saeculari praefulgent dignitate, necnon quaedam alia circa haec fecit, statuit et ordinavit, prout in quodam publico instrumento inde confecto, praedicti episcopi sigillo munito, cuius tenorem de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus, plenius continetur.

Capituli petitione.

§ 2. Quare pro parte ipsorum prioris et capituli nobis fuit humiliter supplicatum, ut erectioni et institutioni praedictis et aliis in ipso instrumento contentis, robor apostolicae confirmationis adiacere, de speciali gratia dignemur.

Erectionem confirmat Gregorius, et statuta Kissamensis episcopi.

§ 3. Nos itaque huiusmodi supplicationibus inclinati, erectionem et institutionem praedictas, necnon alia in ipso instrumento contenta et quaecumque inde secuta sub infrascripta modificatione rata habentes et grata, ea auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus et praesentis scripti patrocinio communitimus, suppletentes omnes defectus, si qui intervenerint in eisdem. Nihilominus huiusmodi clausulam in eodem instrumento contentam, sive articulum excommunicationis eiusdem contra impugnatores ipsos, ut praemittitur, latae, auctoritate praedicta dumtaxat cassamus, ac volumus nullius existere firmitatis. Tenor vero praedicti instrumenti talis est.

Confectum hac de re ab episcopo instrumentum.

§ 4. Angelus, Dei et Apostolicae Sedis gratia, episcopus Kissamensis, sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Bonifacii divina providentia PP. noni ad infrascripta specialiter delegatus, universis et

singulis praesentes nostras literas inspecturis, et quos infrascriptum tangit negocium, seu tangere poterit quomolibet in futurum, salutem in Domino sempiternam.

§ 5. Cum deceat maxime in ecclesiasticis ministeriis docere cuius auctoritate quisque ministret, universitati vestrae, nec non et vestrum singulis tenore praesentium intimamus, quod venerabilis et religiosus vir dominus frater Ludovicus prior loci monasterii et Ecclesiae S. Georgii in Alga, Ordinis S. Augustini de Venetiis, Castellanae diocesis, die 22 mensis septembris proxime decursi, nobis quasdam literas apostolicas, cum eamm vera bulla plumbea ad cordulam canapis, more Romanae Curiae, non vitiatas, non cancellatas, non abrasas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes praesentavit (licet alias pro eius parte nobis praesentari fecerit), petens humiliter et devote, quatenus ipsas literas executioni mittere dignemur, quod nobis per ipsas apostolicas literas mandabatur, quarum literarum tenor per omnia sequitur et est talis:

Bonifacii PP. literae commissoriales episcopo Kissamensi de monasterio S. Georgii visitando et reformando.

§ 6. Bonifacius episcopus servus servorum Dei, venerabili Angelo episcopo Kissamensi in loco de Venetiis Castellanae diocesis commoranti, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 7. Ad Ecclesiarum et monasteriorum omnium statum salubriter dirigendum, iuxta pastoralis officii debitum intendentes, ad reformationem illorum, quae deformata sentimus, partes apostolicae sollicitudinis adhibemus. Sane petitio pro parte dilecti filii Ludovici prioris monasterii S. Georgii in Alga per priorem soliti gubernari, Ordinis S. Augustini Castellanae diocesis, nobis nuper exhibita, continebat, quod monasterium praedictum, in quo ab olim laudabiliter vixit observantia regularis, et eius instituta re-

gularia fuerunt per Sedem Apostolicam approbata, a longis retroactis temporibus extitit, prout extitit huiusmodi regulari observantia destitutum, ac in spiritualibus et divinis officiis ibidem peragendis multipliciter deformatum. Quare pro parte dicti prioris, qui, ut asserit, ad reformationem ipsius monasterii ferventer anhelat, nobis fuit humiliter supplicatum, ut in praemissis de opportuno remedio providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuae, de qua in his et aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus ad monasterium praefatum personaliter accedens, et habens prae oculis solum Deum, super praemissis, eorumque circumstantiis universis, auctoritate nostra te diligenter informes et huiusmodi informatione per te sic recepta, ipsum monasterium et quicquid in eo correctionis seu reformationis ministerio cognoveris indigere, tam in capite quam in membris eadem auctoritate hac vice corrigas et reformes, ac status et institutus in perpetuum vel ad certum tempus, augmentando, diminuendo seu mutando praefati monasterii statum, statuta, constitutiones et alia etiam pro divinis officiis huiusmodi peragendis, rationabilia et salubria in ipso monasterio observanda ordines et disponas, ac omnia alia, quae episcopus Castellanus existens pro tempore cum dilectis filiis Capitulo Castellansensi circa praefatum monasterium facere posset seu quomodolibet exercere, facias et exerces, prout secundum Deum pro utilitate dicti monasterii et personarum in illo degentium animarum salutem tibi videbitur expedire. Ac nihilominus per te sic faciendam, ordinandam, disponendam, instituendam et statuendam, facias auctoritate praedicta inviolabiliter observari. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Non obstantibus constitutionibus apostolicis, nec non statutis

et consuetudinibus monasterii et Ordinis praedictorum ac aliis contrariis quibuscumque seu si aliquibus communitur vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romae apud S. Petrum, idus martii, pontificatus nostri anno quintodecimo.

§ 8. Nos igitur cupientes omnibus apostolicis semper parere mandatis, praedictas apostolicas literas, licet alias recepimus, iterum recepimus reverenter, et communicato consilio saepesapientis cum dicto D. Priore, aliisque quampluribus venerabilibus viris ecclesiasticis, morum gravitate et scientia, necnon et experientia decoratis, tractatibus et consiliis multis praecedentibus, ac ipsius domini prioris, apud quem solum ad praesens totum ius capitali et conventus dictorum monasterii et Ecclesiae pertinere dignoscitur, accedente consensu et devota precum instantia, solum Deum prae oculis habentes, pro perpetua reformatione dictorum monasterii et Ecclesiae, ad dictum monasterium personaliter accessimus, et, informatione praehabita, cum non invenerimus in dicto monasterio, nisi D. Ludovicum priorem, et fratrem Honorium de Venetiis et fratrem Ludovicum de Florentia, fratres conversos tacite professos, nullumque alium religiosum reperimus in dicto monasterio; sed et ipsum invenerimus omni bona religione et observantia regulari destitutum, nec spem aliquam haberemus reformationis ipsius monasterii, et religiosi in dicto monasterio morari consueti cum in tam parvo numero reperiantur, ut propriis monasteriis, in quibus degunt, deservire minime valeant, nec etiam in ipsis monasteriis vigeat observantia regularis; consideratisque difficultatibus et mature ac diligenter examinatis, cum D. priore et aliis venerabilibus viris et

Quo p.eto facta fuerit ab episcopo huius monasterii visitatio.

Qua de causa monast. r-formati non possent.

peritis difficillimum et longissimum ac quasi impossibile reputavimus, ad repediendum fratres seu religiosos alterius Ordinis et religionis, per quos dictum monasterium posset in bona et regulari observantia reformari.

§ 9. Quapropter scientes venerabiles viros D. Martinum Quirinum et socios eius clericos saeculares, qui ad praesens moram trahunt in supradicto monasterio, magnarum virtutum et morum esse gravitate decoratos, ac in eisdem clericalem honestatem adeo evitentem, ut vitae ipsorum odore status ecclesiasticus mirabiliter venustetur; et dictorum exemplo ad disciplinam ecclesiasticam et mundi contemptum quamplurimum attrahantur: sique habilem, exemplarem, certum et clarum reformationis praedicti monasterii modum de personis nobis plenissime cognitis, necnon et clero et populo civitatis huius habentes, vias incertas et personas incognitas, ac, ut supra diximus, difficultates quamplurimas declinantes, de consilio plurium venerabilium et approbatorum virorum, ac etiam de consensu antedicti D. prioris, auctoritate apostolica tenore praesentium praedicti monasterii, capituli et Ecclesiae statum antiquatum praesentialiter mutamus; transferentes in novum statum collegiatae Ecclesiae saecularis, canonicorum saecularium et clericorum simul conviventium, convalescentium, commorantium et Deum collaudantium, officii nocturnis pariter et diurnis, ac ad hoc venerabiles viros, videlicet D. D. Antonium Corario, Gabrielem Condolmerio, Stephanum Mauroceno, Franciscum Barbo de Venetiis, Matthaeum de Strada de Papia, Romanum de Roduillo de Mediolano, Lucamque Philippi de Este sacerdotes, et dominos Marinum Quirino, Michaelen Condolmerio, Laurentium Instianio de Venetiis, Ioannem de Pizinardis, Simonem de Persicis de Cremona, Hieronymum de Mussis de Papia diaconos, ac etiam DD. Augustinum de Gastaldis de Papia, Angelum Serdo-

nati de Calcetris, Marcum Condolmerio, Dominicum Mauroceno de Venetiis subdiaconos, coram nobis evocatos, et flexis genibus constitutos, eadem auctoritate recepimus in canonicos et fratres dietae Ecclesiae seu loci S. Georgii in Alga, et ipsos omnes et singulos instituimus et praesentialiter investimus, cum omni plenitudine iuris canonici per anulum nostrum.

§ 10. Statuentes ipsos canonicos et ipsorum successores per eosdem canonicos recipiendos et instituendos, de caetero constituere collegium et capitulum dietae Ecclesiae sive loci, in quod collegium omnia iura spiritualia et temporalia, necnon et curam animarum, prioratum ac quaecumque aliam praesidentiam et dignitatem tam in spiritualibus quam in temporalibus, circa res et personas spectantes monasterio, Ecclesiae, capitulo et conventui praebitis, praesentialiter transferimus pleno iure.

§ 11. Inducentes omnes et singulos canonicos saeculares supradictos in corporalem possessionem, vel quasi, dictorum canonicatum saecularium, per pannum maioris altaris dietae Ecclesiae S. Georgii, stallo in choro et loco in capitulo sibi assignatis ipsorum propriis nominibus et omnium aliorum praesentialiter absentium, reservato tamen semper praefato venerabili viro D. Ludovico priori dumtaxat titulo ipsius prioratus, itaut de cura seu regimine dictorum canonicorum et aliorum clericorum, conversorum, oblatorum et aliorum cuiuscumque conditionis laicorum in dicto loco morantium, se nullatenus valeat impedire, ac etiam pro suo honesto victu, reservata sibi tertia parte omnium reddituum, fructuum et proventuum dietae Ecclesiae, sive loci, defalcatis et deductis expensis faciendis pro recollegendis et conducendis fructibus Venetiis, et omnibus aliis expensis, quae faciendae erunt extra corpus dietae Ecclesiae sive loci. Expensas autem circa

Illud in collecti-
gi tam mutat

Canonicos, clericos-
que inibi
instituit;

Et de bonis
monasterii eius-
dem investit.

Priori antiquo
consulto de red-
ditibus annuis.

locum sive Ecclesiam opportunas fieri volumus sumptibus dictorum canonicorum, qui praesentialiter sunt, sive pro tempore erunt, nulla detractioe seu defalcatione facienda de dicta tertia parte dicti D. prioris, cui ipsa tertia pars integre assignetur pro mensa, victu, vestitu et aliis necessariis et opportunis et pro libito dispensanda. Et ne alicui, quod absit, dicta divisio sit suspecta, volumus quod per supradictum D. Ludovicum priorem et vicarium saecularem seu rectorem cum capitulo constituentur unus vel duo syndici de praefato capitulo, qui exigant et recipiant omnes fructus, redditus et proventus dicti loci, et partes faciant et dividant, deique tertiam partem D. Ludovico priori et medietatem regali, et alias duas designent vicario seu rectori et capitulo dispensandas prout ipsius collegii requirit necessitas. Volentes quod quicquid circa possessiones ipsius loci extra corpus dictae Ecclesiae sive loci fuerit tractandum, modificandum et innovandum, absque ipsius D. Ludovici prioris consensu fieri nequeat.

§ 12. Cum autem dictus D. Ludovicus prior suo assensu ad aliud beneficium fuerit translatus, sive religionem mutaverit, vel vita functus fuerit, ac etiam si ipsum prioratum vacare contigerit per spontaneam renunciationem dicti D. Ludovici prioris, vel alio quovis modo, ex nunc, prout ex tunc, prioratum regularem annullamus et infringimus, et auctoritate praedicta statuimus, nullum priorem fore, et in prioratus canonicorum saecularium clericorum dignitatem transferimus et innovamus.

§ 13. Statuentes ut dicti canonici vocem habentes in capitulo praefato, unum de ipsorum collegio sacerdotem virum probatae prudentiae et oculati regiminis, quousque D. Ludovicus prior in dignitate permanserit prioratus, sibi vicarium, deinceps vero priorem saecularem sive rectorem annis singulis eligant vel confir-

ment, cuius prioris saecularis electioni vim tribuimus et confirmamus.

§ 14. Statuentes ut quilibet vicarius et prior saecularis sive rector electus per maiorem partem dicti capituli, sine alia solemnitate dictos canonicos saeculares secundum Deum statim regere et gubernare incipiat, et per annum continuum curam gerat in spiritualibus et temporalibus, et tam de rebus quam de personis cum omni potestate et auctoritate ordinaria, quam habent priores perpetui in locis regularibus sive saecularibus.

§ 15. Completo vero anno, talis vicarius et prior saecularis, sive rector, ipso iure sit solutus officio, et alius per capitulum eligatur modo supradicto, nisi praeteritus denno confirmetur.

§ 16. Institutionem autem et destitutionem canonicorum huiusmodi ad ipsum vicarium et priorem saecularem sive rectorem et capitulum volumus pertinere.

§ 17. Verum nullas in canonicum assumi valeat, nisi ad decimumoctavam aetatis suae pervenerit annum, et per annum continuum in eorum probatus fuerit congregatione, et a maiori parte capituli electus.

§ 18. Praebendas siquidem nolumus esse distinctas, sed volumus et districte praecipiendo mandamus, omnes redditus et proventus esse communes et per vicarios, priores seu rectores saeculares huiusmodi, qui per tempora erunt, taliter ordinentur, quod omnibus detur, quod unicuique opus esse indicabitur.

§ 19. In uno autem dormiant dormitorio, ac in uno comedant refectorio, et sic continue sint praesentes et residentes nisi fuerint licita et honesta causa absentati, et cum licentia vicarii, rectoris, sive prioris saecularis praedicti.

§ 20. Absentes vero extra locum, sine licentia vicarii seu prioris vel rectoris saecularis, nisi poeniterint infra mensem satisfactione condigna, ad vicarii, prioris seu rectoris et capituli praedictorum ar-

Mortuo eodem, prioratum regularem extinguere vult, et in saecularem verti.

De ipso saeculari priori e-
ligendo.

Prioris auctoritas quae sit

Annuum eligendus.

Eius facultas canonicos instituendi et destituendi.

Etas admit-
tendorum in canonicos.

De praebendis non dividendis.

Dormitorio et refectorio communi.

Poenae absentium absque prioris licentia.

bitrium privari valeant canonicatu et licentiarum.

De restium for-
ma.
§ 21. Vestes quoque eorum, secundum quod ius disponit deferant, nec nimia longitudine aut brevitate notentur, ut merito dici valeant temporalium contemptores.

Novo eto cano-
nicorum.
§ 22. Numerum autem canonicorum taxatum seu certificatum esse nolumus.

Proprietario-
rum poena.
§ 23. Si quis vero canonicorum, quod absit, propria bona habere voluerit, nisi post trinam admonitionem se correxerit, et ea libenter voluerit, ut decens est, esse communia ad arbitrium vicarii, prioris seu rectoris et capituli praedictorum, canonicatu privari valeat et extra locum licentiarum.

Officio divino;
§ 24. Porro officium divinum secundum ritum Romanae Curiae horis congruis collegialiter persolvatur.

Conversorum
admissionem.
§ 25. Ne vero cultus divinus impediat pro ministerio mensarum et aliorum operum manualium, volumus et auctoritate praedicta potestatem tradimus praedicto vicario, priori sive rectori saeculari praedicto, ut ipse eum capitulo suo possit recipere laicos Deo dicatos, sive conversos et oblatos, nullatenus uxoratos, volentes vivere in communi sine proprio: quos gaudere volumus privilegiis conversorum, dummodo in decimo octavo sint anno constituti, qui recepti honeste et decenter induantur. Conversi autem tacite professi existentes in loco supra dicto, videlicet frater Honoratus et frater Ludovicus, si secundum Deum vivere volunt, de bonis ipsius loci et Ecclesia nutrantur, vivantque una cum D. Ludovico priore secundum regulam suae professionis, in quantum eis erit possibile et humana fragilitas vivere sinet. Qui quidem prior deinceps in praedicto monasterio ad suae professionis regulam quemquam assumere non valeat.

Et delinquentium expulsio-
ne.
§ 26. Si vero inter praedictos canonicos aut conversos sive laicos Deo dicatos aut oblatos, fuerit aliquis perditionis seu iniquitatis filius, et communitus, quod

absit, se emendare noluerit, ad arbitrium vicarii, prioris seu rectoris et capituli praedictorum canonicatu privari possit et de loco expelli.

Contrariorum
irritatio.
§ 27. Constitutiones autem alias, sive statuta, ultra praedicta, in quantum spectant et spectare possint ad praedictam Ecclesiam sive locum, auctoritate praedicta revocamus, annullamus, infringimus et irritamus, et pro irritatis, revocatis et annullatis haberi volumus et mandamus.

Priori data fa-
cultas nova con-
dendi statuta.
§ 28. Praedictis vero vicario, priori saeculari sive rectori cum suo capitulo plenam dantes auctoritatem, ut possint novas sibi constitutiones seu statuta condere, corrigere, addere vel minuire, prout eis secundum Deum videbitur, quotiescunque voluerint et quaecumque alia ordinandi, quae ipsis utilia visa fuerint et opportuna, ad augmentum divini cultus et clericalis honestatis et pro observatione huiusmodi reformationis, institutionum et statutorum. Quae omnia et singula approbamus et volumus esse perpetua. Ad dentes, ut non obligent ad culpam aliquam mortalem aut venialem, sed tantummodo per vicarium, priorem seu rectorem saecularem praedictum delinquentibus poenitentia imponatur.

Serius atenta
nulla omnino et
irrita.
§ 29. Et si quid in contrarium a quocumque fuerit attentatum quavis auctoritate, ex nunc prout ex tunc statuimus et dicta auctoritate apostolica decernimus ipso facto irritum et inane.

Impugnatores
vero anathema-
te percussi.
§ 30. Impugnatores autem huiusmodi excommunicationis vinculo innodantes, a quo nisi eadem auctoritate apostolica minus absolutionis nequeant obtinere; etiam si tales impugnatores episcopali vel quocumque alia ecclesiastica vel saeculari praefulgeant dignitate, reservata nobis usque ad annum, a data praesentium computandum, addendi, minuendi, corrigendi, mutandi, reformandi, in omnibus et singulis praemissorum, prout nobis videbitur secundum Deum, nihilominus potestate.

In quorum omnium testimonium praesentes fieri iussimus, nostrique pontificatus sigilli munimine roborari. Datum et actum Venetiarum in loco supradicti S. Georgii in Alga Castellanen. diocesis, anno natiuitatis Domini 1404, indictione duodecima, die Iovis trigesimo mensis octobris; praesentibus vener. viro domino presbytero Ioanne de Puteo archidiacono et diacono Ecclesiae Nigropontensis, Petro Mauroceno filio quondam D. Marini canonico Ecclesiae Thaurisinae, nob. viro D. Alberto Dente quondam D. Andreae de parochia S. Iuliani, D. Bartholomeo Faba filio quondam D. Donati de parochia S. Vitalis, et aliis testibus ad praemissa vocatis specialiter et rogatis, pontificatus sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Innocentii divina providentia electi Papae septimi anno primo.

§ 51. Ego Luchinus filius q. D. Marci civis et habitator Venetiarum, apostolica et imperiali auctoritate notarius publicus, praedictarum literarum apostolicarum praesentationi et ipsarum executioni, seu ipsius D. executoris et commissarii apostolici dispositioni, modificationi, mutationi prioratus praedicti et novae reformationis ipsius loci S. Georgii in Alga et omnibus aliis et singulis supradictis una cum supradictis testibus praesens fui et sic fieri vidi et audivi, eaque, rogatus, de mandato praelibati D. commissarii et executoris apostolici, scripsi et in hanc publicam formam redegi, signoque meo et nomine solitis me subscripsi in fidem et testimonium praemissorum omnium et singulorum.

§ 52. Nulli ergo omnino hominum etc. Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum quinto kalend. Iulii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 27 iunii 1407, pontif. anno 1.

III.

Institutio congregationis canonicorum regularium S. Salvatoris, Ordinis S. Augustini, in domo de Silvalacus Senen. diocesis.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Domus S. Salvatoris de Silvalacus in prioratum conventualem erecta. — 2. Canonice huiusmodi praescriptae vestes. — 3. Huiusmodi vero prioratus Sedi Apost. immediate subiectus. — 4. Data facultas priorem eligendi. — 5. Prior electus ipso facto ab Apost. Sede confirmatus censendus. — 6. Prior singulis annis eligendus. — 7. Communicata eis privilegia totius Ordinis FF. Eremitarum S. Augustini. — 8. Dati praesides ad condendas constitutiones. — 9. Secus acta irritata.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Excitat nostrae mentis arcanum specialis et affectuosa dilectio, qua domum prioratus S. Salvatoris de Silvalacus ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentem Ordinis S. Augustini, Senensis diocesis, sumus haecenus prosecuti et paterno prosequi studio non cessamus, ut circa statum eius attentae considerationis intuitum dirigentes, opem impendentes et operam, ut illa ad Dei laudem et gloriam non solum in suis bonis et iuribus conservetur, sed etiam prosperis iugiter gratuletur eventibus et votivis, favente Domino, in spiritualibus et temporalibus successibus augeatur.

§ 1. Hinc est quod nos motu proprio non ad dilectorum filiorum fratrum dictae domus, quae haecenus Ordinis fratrum Eremitarum d. S. Augustini exiitit vel alicuius alterius, pro ipsis nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, ex certa scientia eandem domum in prioratum conventualem auctoritate apostolica erigimus, per priorem sub conditione et modo infra-scriptis perpetuo gubernandam.

Testes instrumento praesentibus,

Instrumenti huius legalizatio.

Clausulae.

Exordium

Domus S. Salvatoris de Silvalacus in prioratum conventualem erecta

Canonicis huiusmodi praescriptae vestes.

§ 2. Volentes et eadem auctoritate statuentes, quod ipsi fratres actu in eadem domo residentes, eorumque successores, qui erunt pro tempore, canonici regulares, et secundum regularia instituta huiusmodi canonicorum regularium deinceps vivere et fratres S. Salvatoris nuncupari debeant, et quorum quilibet sub scapulari rochetum, superius autem cappam grisei coloris lanae mordentis, ad instar capparum conversorum Carthusiensium Ordinis, gestabit, qua quidem cappa ipsi fratres utantur, cum eos exire contigerit septa prioratus seu domus huiusmodi ad populum sive turbam.

Huiusmodi vero prioratus Sedi Apost. immediate subiectus.

§ 3. Necnon prioratum sive domum huiusmodi cum eisdem fratribus et conversis et personis in ea degentibus, praesentibus et posteris, cum omnibus membris, necnon bonis mobilibus et immobilibus ipsius domus sive prioratus, ad domum sive prioratum huiusmodi, tam ratione domus sive prioratus, quam personarum huiusmodi quomodolibet pertinentibus, et devolutis et devolvendis pro tempore, ab omni superioritate, dominio et potestate prioris generalis dicti Ordinis fratrum Eremitarum, necnon episcopi existentis pro tempore, ac dilectorum filiorum capitali Senensis, ac quorumlibet aliorum superiorum, saecularium et regularium, auctoritate praedicta prorsus eximimus et totaliter liberamus. Ita quod prior generalis, episcopus, capitulum, et alii superiores praedicti nullam possint in eos visitationem, correctionem vel aliam iurisdictionem exercere, sed nobis et Apostolicae Sedi immediate sint subiecti.

Data facultas priorum theend.

§ 4. Et insuper praesentibus adiicimus, quod ipsi canonici seu fratres, qui regularitatem vitam eorundem canonicorum regularium pro tempore professi fuerint, et sub eadem observantia regulari dictorum canonicorum regularium pro tempore in domo huiusmodi residebunt, possint, quoties opportunum fuerit, tamen iuxta eadem regularia instituta canonicorum regularium, idoneum fratrem, etiam eiusdem

Ordinis professorem, in priorem eorum et eiusdem domus eligere.

§ 5. Qui tamen postquam electioni de se factae praestiterit consensum, dioecessano loci vel eius vicario in spiritualibus generali, qui erit pro tempore, per electores huiusmodi dumtaxat debeat reverenter et humiliter praesentari. Quique postquam taliter praesentatus extiterit, censetur eo ipso a Sede praefata confirmatus: et ex tunc dictum prioratum in eisdem spiritualibus et temporalibus libere et licite valeat gubernare.

Prior electus ipso facto b Apostolica Sede confirmatus censendus.

§ 6. Qui quidem prior semper uno anno completo intelligatur absolutus, nisi tunc per maiorem partem eorundem fratrum domus praedictae in electione dicti prioris vocem habentium determinatum fuerit, ipsum priorem in dicto debere prioratus officio domus eiusdem ulterius remanere. Quodque dicta domo prioris solatio destituta per mortem prioris eiusdem, vel aliquo alio casu eadem vacatione contingente, quod durante vacatione huiusmodi, praedictum officium per antiquiorem fratrem dictae domus in sacerdotio constitutum exercentur, quousque nova electio alterius prioris iuxta praefatum modum fiat, et ad effectum debitum perducatur.

Prior singulis annis eligendus.

§ 7. Volentes etiam et auctoritate praefata concedentes eisdem priori et fratribus sive canonicis, conversis et personis, quos pro tempore in domo huiusmodi residere contigerit, ut praefertur, quod ipsi potiri et gaudere possint et debeant libere et absolute omnibus privilegiis, indulgentiis, gratiis, exemptionibus et libertatibus eis hactenus ac Ordini fratrum Eremitarum et canonicis regularibus huiusmodi, ac monasteriis et locis eorum, tam per Sedem praefatam, quam per alios quoscumque concessis et quibus ipsi fratres Ordinis Eremitarum, ac caeteri canonici regulares, ac eorum domus, monasteria et loca quomodolibet potiuntur et gaudent.

Communicata eis privilegia totius Ordinis FF. Eremitarum S. Augustini

§ 8. Et insuper volumus et ordinamus, quod ven. frater noster Antonius episcopus

Dati praesides
ad condendas
constitutiones.

Bononiensis, camerarius, ac dilecti filii Gabriel electus Senensis, thesaurarius noster, necnon Ioannes electus Ragusin. eisdem priori et fratribus sive canonicis conversis et personis, de conventibus, constitutionibus et norma vivendi pro conservatione prioris et fratrum, sive canonicorum, conversorum et personarum praedictorum provideant, et omnia alia et singula faciant, ordinent et disponant in praemissis et circa ea, prout eis visum fuerit expedire.

Secus acta irritata.

§ 9. Decernentes ex nunc irritos et inanes omnes processus, ac excommunicationis, suspensionis et interdicti sententias, si quos forsan circa haec quaecumque auctoritate contigerit promulgari, et etiam ex nunc ratum et firmum motu simili habemus quicquid per eosdem camerarium, thesaurarium et electum Ragusinum in praemissis et circa ea dispositum fuerit seu quomodolibet ordinatum.

Nulli ergo omnino hominum liceat etc. Si quis autem etc.

Datum Lucae nonis aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 5 aprilis 1408, pontif. anno II.

IV.

Confirmatio fratrum Eremitarum S. Hieronymi de Fesulis; Ordini, alias ab Innocentio VII approbato, alia accipiendi loca, fratresque alios admittendi facultas conceditur.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Petita ab Innocentio VII Ordinis huius confirmatio; — 2. Concessa ab eodem Pontifice; — 3. Literis vero super hoc ab eodem non confectis supplet apost. auctoritate Gregorius; — 4. Acquisitaque usque adhuc bona confirmat. — 5. Nova petitio ab illis Gregorio facta. — 6. Aliae eis confirmatae domus. — Alios recipiendi, coemeteriumque habendi data facultas. — 7. Obstantium derogatio.

Gregorius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Sacrum nonnullorum fratrum Eremitarum, fratrum S. Hieronymi nuncupatorum, loci eiusdem, scilicet Fesulan., Ordinem, quem evidens ex eo utilitas Deo vivere volentium proveniens perhibet approbatum, ampliari patimur, et ut ad bonam ampliationem perveniat, cum a nobis petitur, favorem Apostolicae Sedis et gratiam impartimur.

Exordium.

§ 1. Dudum siquidem fel. rec. Innocentio Papae VII praedecessori nostro pro parte dilectorum filiorum Caroli, quondam Antonii comitis Montisgraellii nati, presbyteri Sarsinatensis diocesis, et nonnullorum eius sociorum exposito, quod ipsi de vita eremitica, quam zelo piaevitae, mundanis abiectis illecebris, amplexatam aliquandiu duxerant, ad frugem vitae melioris adspirantes, in humilitatis spiritu et paupertate desideraverant sub aliqua regulari observantia virtutum Domino famulari, ac propterea supplicato, ut eos, qui numero duodecim vel circa fuerint, in huiusmodi laudabili proposito confovere de benignitate apostolica dignaretur.

Petita ab Innocentio VII Ordinis huius confirmatio;

§ 2. Idem praedecessor cupiens huiusmodi eorum pium propositum ad laudem divini Nominis adimpleri, Carolo et sociis antedictis, ut ipsi in aliquo loco eis fidelium largitione dato vel dando vitam huiusmodi sub regula secundum constitutiones S. Hieronymi ducere, et regularem professionem, iuxta regulam et constitutiones huiusmodi emittere libere et licite valerent, auctoritate apostolica concessit.

Concessa ab eodem Pontifice;

§ 3. Ipsoque praedecessore, sicut Domino placuit, super huiusmodi concessionis gratia literis non confectis sublato de medio; nos, divina favente clementia, ad apicem Summi Apostolatus assumpti,

Literis vero super hoc ab eodem non confectis supplet apost. auctoritate Gregorius.

ne ipsi Carolus et socii huiusmodi concessionis frustrarentur effectu, volumus et apostolica auctoritate decrevimus quod concessio ipsa periunde a die datae ipsius concessionis valeret, et plenam obtineret roboris firmitatem, ac si super ea eiusdem praedecessoris literae sub ipsius diei data confectae fuissent, quodque nostrae literae ad probandum plene concessionem huiusmodi ubique sufficerent, nec ad id alterius probationis adminiculum requireretur.

Acquisitaeque usque adhuc bona confirmat.

§ 4. Et nihilominus, quod quidam locus eis, post concessionem huiusmodi, in civitate Fesulana ad hoc congruus et honestus, in quo idem Carolus et fratres, etiam ultra numerum praedictum, secundum regulam et statuta praefata, regularem professionem, per huiusmodi fratres Eremitas emitti consuetam, emisissent primo, et successive eis plura alia loca, possessiones et bona dicta largitione donata fuerunt, nos dicta loca, possessiones et bona, ubicumque consistent, quae tunc eidem Carolo et sociis, largitione praefata, donata fuerant, habentes pro sufficienter expressis, ac donationes et professionem praedictas, et etiam illorum, ultra praefatum numerum professorum, ratas et gratas habentes, auctoritate apostolica confirmamus: suppletes omnes defectus, si qui forsitan intervenissent quomodolibet in eisdem, prout in nostris inde confectis literis plenius continetur.

Nova petitio ab illis Gregorio facta.

§ 5. Quare iidem Carolus et fratres, qui, in humilitatis spiritu, quantum eis permittit humana fragilitas, ambulantes, divina mansuetudine suffragante, quamplurimos eligentes secum, pompis mundanis abiectis, circa divina obsequia finire labiles dies suos dietim (1) inveniunt, nobis humiliter supplicarunt quatenus eis et successoribus eorum duo alia loca, ultra obtenta, ac quoscumque ad eos venire et

(1) *Dictim*, per singulos dies, quotidie.

ipsorum habitum assumere, professionemque, secundum instituta praefata, in eisdem locis emittere volentes recipiendi, eaque cum coemeteriis pro se ipsis dumtaxat habere libere et licite possint, licentiam concedere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 6. Nos, qui cultum divinum nostris cupimus temporibus adaugeri, huiusmodi supplicationibus inclinati, duo alia loca, ultra ea, quae in praesentiarum habent, cum omnibus iuribus et pertinentiis suis, quae eidem Carolo et fratribus alias canonice concedentur, vel eos illa alias iusto titulo continget adipisci; necnon quoscumque ad ipsos venire, pompis mundanis abiectis, divina gratia suadente, habitum assumere et professionem, per fratres praedictos emitti consuetam, emittere volentes, recipiendi et admittendi in eisdem solummodo locis, ac coemeteria in locis ipsis pro eis dumtaxat habendi, iuribus parochialium et aliarum quarumcumque Ecclesiarum in omnibus aliis semper salvis, eidem Carolo et fratribus ac successoribus eorum in Fesulano et aliis locis praedictis, auctoritate apostolica, tenore praesentium, facultatem et licentiam elargimur.

Alias eis confirmatae domus.

Alios recipiendi, coemeteriumque habendi data facultas.

§ 7. Non obstante (1) tam fel. rec. Bonifacii PP. VIII, praedecessoris nostri, prohibente ne fratres Ordinum Mendicantium loca de novo recipere aut recepta mutare praesumant, absque dictae Sedis licentia speciali, faciente plenam et expressam de prohibitionem huiusmodi mentionem, quam aliis constitutionibus apostolicis contrariis quibuscumque. Nulli ergo etc.

Obstantium derogatio.

Datum in castro Montisflorum Ariminensis dioecesis, viii idus iulii, pontificatus nostri anno nono.

Dat. die 8 iulii 1415, pontif. anno ix.

(1) *Deest constitutione.*

ALEXANDER V

PAPA CCVI

Anno Domini MCCCIX.

Alexander V, antea Petrus Philargus, Cretenensis (Bononiensem illum fuisse nonnulli asserunt (1)), Vicentinus olim episcopus, mox S. R. E. presbyter cardinalis tituli Ss. Duodecim Apostolorum et Mediolanensis archiepiscopus, sessione XIX concilii Pisani, die 26 iunii 1409, a cardinalibus conclavi inclusis, Pontifex factus est sub Alexandri V nomine, qui die 7 sequentis iulii coronatus est. Pontificali munere functus, menses x, dies viii (2), temporibus Roberti regis Romanorum et Emmanuelis II in Oriente imperatoris, obiit Bononiae die 4 maii 1410, et sepultus est in ecclesia Fratrum Minorum. A die obitus Alexandri ad Ioannis XXIII electionem fluxerunt dies xiv (5).

UNICA CONSTITUTIO.

Contra se ingerentes, vel regimen et administrationem Ecclesiarum, monasteriorum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum quomodolibet exercentes, literis apostolicis suae provisionis minime expeditis (4).

SUMMARIUM

Exordium. — Causae faciendae constitutionis. — 2. Constitutio (*de qua in rubrica*). — 3. Poenae contra inobedientes. — 4. Rescissio secus actorum. — Clausulae.

Alexander episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ex innuncto nobis desuper onere ministerii pastoralis, ad illa libenter inten-

dimus per quae animarum periculis, Ecclesiarum et monasteriorum dispendiis obviatur.

§ 1. Sane ad audientiam nostram fide dignorum nuper relatione perducto, nonnullos ad patriarchales, metropoliticas, episcopales, abbatiales et alias dignitates spirituales tam regulares quam saeculares promotos, seu de quibus per nos aut auctoritate nostra praedictis Ecclesiis, monasteriis sive prioratibus conventualibus hactenus quomodolibet provisum fuit, in expeditione literarum apostolicarum super provisionibus sibi factis negligentes, in grave huiusmodi praeiudicium, dispendium et gravamen existere, quosdam vero ex praedictis, quod deterius arbitramur, absque huiusmodi literis, ea ductos cupidine ac in suae salutis interitum, ad Ecclesias, monasteria et prioratus eis collata, praeter et contra stylum et morem Romanae Curiae hactenus laudabiliter observatos, ac etiam contra prohibitionem felicis recordationis Bonifacii PP. VIII, praedecessoris nostri, quae incipit *Iniunctae*, accedere praesumpsisse, ac Ecclesiarum, monasteriorum et prioratum huiusmodi regimini, gubernationi et administrationi se etiam ingressisse ac immiscuisse, et ingerere ac se immiscere damnabiliter etiam de praesenti.

§ 2. Nos cupientes huiusmodi damnis instantibus et futuris remedium adhibere, praemisissis et nonnullis aliis rationabilibus causis ad hoc nostrum moventibus animum, ac de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, auctoritate apostolica et ex certa scientia, praesenti constitutione statuimus atque decernimus quod omnes et singuli patriarchae, archiepiscopi, episcopi, electi, administratores et commendatarii, abbates et priores huiusmodi, de quibus per nos aut auctoritate nostra hactenus alicui patriarchali, metropolitanae vel episcopali Ecclesiis aut monasteriis seu prioratibus conventualibus etiam in administrationem vel commendam provisum extitisset, et

Causae faciendae constitutionis.

Constitutio (de qua in rubrica).

Exordium.

(1) Ghirardaccius, Hist. Bononien., lib. xxviii. (2) Ab electionis die computandos. (3) Inclusis extremis. (4) Ex Regest. Vatic.

eorum literas usque ad totalem expeditionem ac receptionem earumdem literarum inclusive expediri hactenus non fecissent, sub poena privationis Ecclesiarum, monasteriorum et prioratuum huiusmodi, et omnis iuris eis ex provisionibus praedictis quomodolibet acquisiti, quam quemlibet negligentem incurere volumus eo ipso, et quae Ecclesias, monasteria ac prioratus negligentium praemissa ad effectum perducere, ex nunc, prout ex tunc, praefata auctoritate, vacare et Apostolicae Sedis dispositioni specialiter reservata declaramus et decernimus, teneantur et debeant literas huiusmodi super provisionibus ipsis, per se vel alios, usque ad praefatam earumdem totalem expeditionem ac receptionem, ut praemittitur, inclusive expediri fecisse infra annum a data huiusmodi provisionis factae continue computandum. Illi vero, de quibus provideri contigerit quomodolibet in futurum Ecclesiis, monasteriis aut prioratibus huiusmodi seu alicui eorum, eadem poena simili, et quam, ut praefertur, incurant etiam infra annum a die provisionis faciendae continue computandum, similiter teneantur et debeant literas ipsas, usque ad praedictam totalem expeditionem et receptionem inclusive expediri fecisse: et interim, sub eadem poena, per se vel alios, absque literis provisionum in forma de regimine, gubernatione seu administratione, vel quasi Ecclesiarum, monasteriorum, prioratum praedictorum vel alicuius eorum, sive honorum eorumdem in spiritualibus vel temporalibus nullatenus se ingerere vel aliter immiscere, aut super his vel eorum aliquo, seu dependentibus vel connexis, iurisdictionem aliquam quomodolibet exercere praesumant.

Poenae contra inobedientes.

§ 3. Caeteris quoque poenis contra praedictos a iure vel ab homine, etiam

ratione negligentiae numeris, consecrationis non susceptae, statutis aut inflictis et aliis in suo robore permansuris.

§ 4. Irritum et inane censentes ex nunc, si secus vel aliter super his a quocumque et quavis auctoritate scienter vel ignoranter imposterum contigerit quomodolibet attentari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, decreti, declarationis, reservationis et constitutionis infringere, etc.

Datum Bononiae quarto nonas aprilis, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 2 aprilis 1410.

IOANNES XXIII

PAPA CCVII

Anno Domini MCCCXC.

Post Alexandri V mortem cardinales, qui Bononiae cum eo erant, conclave ingressi, die 17 maii 1410 in Pontificem elegerunt Balthasarem Cossam, patria Neapolitanum, diaconum cardinalem S. Eustachii, qui Ioannis XXIII nomine sumpto, solemniter consecratur et coronatur die 25 mensis eiusdem. Perlatam depositionis suae in concilii Constantiensis sessione XII, habita die 29 maii 1415, sententiam ipsemet comprobavit, quinquennio postquam Papa electus fuerat. Martinus V Balthasarem resipiscentem, humique provolutum S. R. E. cardinalium decanum et Portuensem episcopum esse voluit die 25 iunii anno 1419. Ille vero sex post menses Florentiae, Papae curiam sequens, mortuus est, et sepultus in baptisterio S. Ioannis.

I.

Declaratio poenarum contra dantes aliquid vel promittentes aut recipientes pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostolicam (1).

SUMMARIUM

1. Mala ex illicitis pactionibus provenientia narrat. — 2. Gratias quascumque praevia qualibet pactione factas irritat. — 3. Illas qui inierint, poenas a canonibus et constitutionibus apost. statutas incurrisse declarat. — 4. Insuper anathemate ferit, a quo non nisi in mortis articulo, aliisque hic expressis perfectis conditionibus absolvi vult. — 5. Poenas adiicit temporales. — Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Cum ex debito pastoralis officii nobis, quamquam immeriti, superna dispositione commissi, periculis animarum, quantum cum Deo possumus, et ut caeca cupiditas ac insatiabilis ardor habendi formidine poenae ab illicitis arceantur, de salutari providere remedio reddamur obnoxii, et ad audientiam nostram fuerit fide dignorum relatione perductum, nonnullos tam curiales Curiamque Romanam sequentes, quam alios, post assumptionem nostram ad apicem summi apostolatus, multa tam gratiam, quam iustitiam concernentia, et in beneficiis vacantiis ac vacaturis, et in data etiam circa rotulos, ac in dispensationibus et absolutionibus et aliis spiritualibus negotiis seu causis obtinuisse retrolapsis temporibus per simoniacam pravitatem, considerantesque, quod talia vergunt in dispendium animarum tam dantium et recipientium, quam mediatorum et procurantium illa fieri et in denigrationem nominis Romanae Curiae et sollicitantium actus huiusmodi detestabiles et infandos.

§ 2. Nos igitur, quorum interest talibus

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. — Non dissimilia statuit Bonifacius VIII anno 1293, Const. II, pag. 126.

Bull. Rom. Vol. IV.

detestandis criminibus obviare, et volentes, ut quos Dei timor a malo non revocat, saltem rigor ecclesiasticae disciplinae compeseat, de fratrum nostrorum consilio auctoritate apostolica praesenti constitutione perpetuo valitura decernimus, statuimus et etiam declaramus, quascumque gratias per quoscumque et in quibusvis causis seu negotiis gratiam seu iustitiam concernentibus factas, et quae imposterum fierent, in quibus intervenit sive interveniet in futurum simoniacae pravitas, illicita pactio, seu etiam corruptela, et omnia et singula inde secuta et quae sequerentur imposterum, necnon descriptiones quorumcumque facta ac etiam facienda in rotulis (1) expectativarum vel aliarum gratiarum, cardinalium praedictorum regum, praelatorum, ducum, principum et aliorum dominorum contra, seu praeter voluntatem illorum, pro quorum parte rotuli sunt descripti seu describendi de caetero, et etiam presentati ac praesentandi, fuisse et esse nullas, ac nullius efficaciae, roboris vel momenti, et nullum ius potuisse vel posse propterea, vel ob id in iudicio seu extra alieni quomodolibet resultare.

§ 3. Et nihilominus tales dantes, paciscentes vel promittentes, simoniace recipientes, proxenetas, mediatores seu tractatores, cuiuscumque status, gradus, habitus seu conditionis existant, incidisse in poenas et sententias a sacris canonibus et nostris praedecessoribus Romanis Pontificibus hactenus contra simoniacos editas et institutas.

§ 4. Si quis autem in futurum contra prohibitionem et constitutionem nostram huiusmodi, cuiuscumque status, gradus seu conditionis fuerit, ut praefertur, aliquid dederit, promiserit, pactus fuerit vel receperit seu tractaverit pro praedictis vel aliquo ipsorum, quod pensata qualitate dantis ac recipientis, et quanti-

(1) *Rotulus, rotula*, est scheda seu charta in modum *rotulae* vel *rotae* convoluta; veteribus *volumen* (Du Cange).

Gratias quascumque praevia qualibet pactione factas irritat.

Mala ex illicitis pactionibus provenientia narrat.

Illas qui inierint, poenas a canonibus et constitutionibus apost. statutas incurrisse declarat.

Insuper anathemate ferit, a quo non nisi in mortis articulo, aliisque hic expressis perfectis conditionibus absolvi vult.

tate promissi vel donati simoniacam privatate sapiat, excommunicationis et anathematis sententia eo ipso percettatur, a quibus nullus absolutionis beneficium ab alio, quam a Romano Pontifice, nisi dumtaxat in mortis articulo, nec ad absolutionis huiusmodi beneficium, nisi prius tantumdem eius, quod dederit vel receperit, aut eius condignam aestimationem miserabilibus aut infirmis pauperibus integraliter largiatur seu restituat, ullatenus admittatur, nisi forte ad hanc restitutionem sit penitus impotens, quo casu, facta compensatione alterius boni operis, possit absolvi. Ita tamen quod si ad fortunam pinguorem pervenerit, restitutionem ipsam faciet dicto modo.

§ 5. Laicales quoque personae etiam cuiuscumque status, gradus seu conditionis fuerint, quae praemissa, vel eorum aliqua contempserint seu neglexerint observare, eo ipso simili sententia innotentur. Et nihilominus eas omnibus honoribus, dignitatibus, privilegiis, exemptionibus et gratiis, nec non feudis et retrofeudis et bonis aliis, quae a Romana, vel aliis Ecclesiis, monasteriis aut singularibus personis ecclesiasticis, etiam in quibusvis dignitatibus constitutis quomodolibet obtinissent, privamus et privatas declaramus atque decernimus eo ipso: ipsaque feuda et alia bona ad concedentes esse protinus devoluta, ac illas inhabilitamus ad similia et alia imposterum obtinenda. Et praemissa trahi, extendique volumus ad praeterita post assumptionem huiusmodi praesentia et futura.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum constitutionis, declarationis et privationis infringere etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum kalendis iunii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 1 iunii 1411, pontif. anno II.

II.

Erectio cathedralis Ecclesiae Leopoliensis in partibus Russiae cum privilegiorum concessione (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — Quibus de causis novae erigendae sicut Ecclesiae: — 1. Petente itaque Wladislao Poloniae rege, — 2. Archiepiscopatum Leopoliensem erigit. — Ad illum transfert Kalitien. Ecclesiae metropolitanicum ius. — 4. Archiepiscopus caetera metropolitanorum privilegia concedit. — 5. Sulfraganeas designat Ecclesias. — 6. Antiqua novae metropoli confirmat privilegia. — 7. De obedientia eius archiepiscopo exhibenda. — 8. Leopoliensis Ecclesiae consulit indemnitati. — 9, 10 et 11. Obstantibus derogat. — 12. Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

In eminenti specula militantis Ecclesiae Romanus Pontifex beati Petri caelestis clavigeri successor, ac in terris ab Eo, qui coelum terramque regit solus, habet super universam creaturam plenitudinem potestatis, ex throno suae ineffabilis potentiae super universas orbis Ecclesias, terraeque latitudinem praecipuum facultatis obtinens principatum, pervigilis more pastoris suae providentiae oculis universum orbem terrarum ac nationum in illo degentium qualitates paterna consideratione discutens ac examinans diligenter, ex iniuncto sibi desuper pastoralis officii onere singulorum salutem appetens et exquirens, superna fulctus potentia, diversis diversa pro mundanorum eventuum casibus ac pro meritis praemia distribuens, quosdam exaltat et sublevat, et ad alta rerum fastigia magnitudine dignitatis atollit, et tamquam dispensator munificens donis specialibus ac electivis muneribus erga devotos filios sinum aperit apostolicae largitatis: praesertim erga loca illa, in quibus in agro irriguo Ecclesiae sanctae Dei novellae

Prooemium.

Poenas adiacit temporales

Clausulae.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

plantationis in odorem suavitatis fructus in ubertate succedit, et quae fidelis ex nova plantatione huiusmodi et ceber in-cola populus: in iis praecipue, quae exaltationem catholicae fidei ac etiam Ecclesiarum incrementa respicere dignoscuntur, ut si, et quemadmodum ipsarum Ecclesiarum necessitas exigit, catholici populi profectus exposcat, requirat animarum salus et accedat commoditas populorum, ac locus alias populositae ac reliquis ad humanae vitae commodum necessariis ceber ac insignis, ubi sedes episcopalis aut metropolis non consuevit existere, videatur merito illustrandus decore praecipuo Ecclesiarum, in illo statum immutet, ac illi per erectionis ac translationis ministerium titulum adaugeat sublimioris excellentiae atque gradus honoris, tituli pariter et decoris, ut per harum distributionem providam partes sibi creditae sollicitudinis, prout in Altissimo conspiciat expedire, salubriter exequatur.

§ 1. Cum itaque nuper pro parte carissimi in Christo filii nostri Wladislai regis Poloniae illustris ac domini Russiae nobis expositum fuerit et summa cum instantia supplicatum, ut pro defensione fidei orthodoxae, ac etiam incremento, fideliumque salute, ac reductione ad ovile dominicum infidelium et oberrantium populorum oppidum Lamburiga alias Lywowen, seu Leopole vulgariter nuncupatum in partibus Russiae Kalitien. dioecesis in civitatem, et parochialem Ecclesiam Sanctae Mariae in dicto oppido situatam in cathedralem et metropolitanam Ecclesiam erigere, et civitatis ac metropoliticae dignitatum titulis decorarem, ac Kalitien. metropolitanam, ad Leopoliem. Ecclesias et locum, utpote celebriorem ac insigniorem, et cunctis opportunitatibus et populi magnitudine atque frequentia potiore transferre de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur attendentes maximum ex praemissis profectum catholicae fidei

emersurum, ac paterna illis benignitate ac maturitate discussis, suadentibus nonnullis aliis rationabilibus causis ad id nostrum inducentibus animum, ac praefati regis in hac parte supplicationibus inclinati, matura cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus super hoc deliberatione praehabita, ac de eorumdem consilio et assensu, et de apostolicae potestatis plenitudine, ac ex certa scientia, ad honorem omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti, beatae semperque Virginis Mariae, sub cuius vocabulo praefata Leopoliem. Ecclesia fundata fore dignoscitur, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum, totiusque caelestis Curiae laudem, gloriam et exaltationem status nostri et Ecclesiae sanctae Dei, divini cultus augmentum, fideliumque salutem, praefatum oppidum Lamburiga alias Leopoliem. seu Lywowen, vulgariter nuncupatum, in civitatem Leopoliem., ac praefatam parochialem Ecclesiam B. Mariae in cathedralem atque metropolim auctoritate apostolica praesentium tenore erigimus: ac ipsum oppidum Leopoliem. civitatis, ac ipsam Ecclesiam B. Mariae metropoliticae dignitatis, honoris et decoris titulo de specialis dono gratiae decoramus ac etiam insignimus, et ipsam Leopoliem. Ecclesiam in memoriam indelebilem eorum, quae in hac parte geruntur, metropolitanam perpetuis futuris temporibus volumus nuncupari.

§ 3. Ac praefatam Kalitien. Ecclesiam, sedemque metropoliticae cum electo ipsius, cui nuper est de ipsa Kalitien. Ecclesia per nos gratiose provisum, prout in aliis nostris desuper confectis literis plenius continetur, ad sedem Leopoliem. atque metropolim supradictam de consilio ac scientia et auctoritate praefatis transferimus per praesentes.

§ 4. Statuentes, quod de caetero qui dictae praeficientur Ecclesiae Leopoliem. in perpetuum archiepiscopi Leopoliem. nuncupari debeant et censerent, ac archiepiscopalia et metropolitica insignia ge-

Archiepiscopatum Leopoliem. erigit.

Quibus de causis novae erigendae sint Ecclesiae.

Petente itaque Wladislao Poloniae rege:

Ad illam transfert Kalitien. Ecclesiae metropolitici ius.

Archiepiscopis caetera metropoliticae Ecclesiae privilegia concedit.

rere, iura, iurisdictiones et caetera exercere, administrare ac exequi valeant, quae metropolitani in eorum civitatibus, dioecibus atque provinciis de iure possint.

Suffraganeis
Assignat Eccle-
sius.

§ 5. Ac etiam scientia et auctoritate praefatis de eorumdem fratrum nostrorum consilio nostras filias praedictas, Praemislien., Chelmuensem, Cameneceam., Woldimuriem., Cereten., Kyowien. Ecclesias et earum quamlibet, ipsarumque episcopos tam praesentes, quam qui eis pro tempore praesse contigerit, et quas-cumque alias in partibus illis secundum ritus Graecorum viventes Ecclesias, earumque episcopos cum earum et cuiuslibet ipsarum civitatibus et dioecibus, iuribus et pertinentiis universis ipsi Leopoliem. Ecclesiae, tanquam ipsarum metropoli et archiepiscopo Leopoliem. pro tempore existenti pro eorum suffraganeis, atque provincia, harum serie decernimus perpetuo fore et esse subiectos atque subiectas, et subiicimus per praesentes: ita quod de caetero ad illa omnia et singula teneantur et stricti sint eisdem metropoli et archiepiscopo Leopoliem. pro tempore existenti, ad quae suffraganei sui metropolitanae Ecclesiae atque metropolitanae tenentur archiepiscopo secundum canonicas sanctiones.

Antiqua novae
metropoli con-
firmat privile-
gia.

§ 6. Necnon quod archiepiscopus, Ecclesia et capitulum Leopoliem. huiusmodi, qui sunt pro tempore, de caetero omnibus privilegiis, exemptionibus, gratis ac indultis apostolicis et aliis quibuscumque poliantur et gaudeant, quibus de iure metropolitanae Ecclesiae et archiepiscopi et eorum capitula possunt, et quae poterant etiam ante erectionem et translationem huiusmodi archiepiscopus, Ecclesia et capitulum Kalitien. huiusmodi, necnon praefata parochialis Ecclesia B. Mariae Leopoliem., ac rector, qui ei pro tempore praerat.

De obedientia
eius archiepi-
scopo exhiben-
da.

§ 7. Quodque cuncti suffraganei, clerici et laici Leopoliem. prius Kalitien. provinciae archiepiscopis Leopoliem., qui erunt pro tempore, tanquam metropoli-

tanis eorum debitos obedientiam, reverentiam et honores exhibeant, sicut archiepiscopis Kalitien., qui fuerunt pro tempore, exhibere hactenus consueverunt, ac etiam debuerunt.

Leopoliem Ec-
clesiae consuit
indemnitati.

§ 8. Et quod nullus ipsius prius Kalitien. Ecclesiae seu metropolis possessiones auferre, aut ablatas retinere seu minuere, aut ipsum archiepiscopum, Ecclesiam et capitulum Leopoliem. aliquibus molestiis fatigare seu perturbare praesumat: sed omnia eis integra et illibata serventur eorum, pro quorum gubernatione ac substatione concessa sunt, usibus omnimodis perpetuis temporibus profutura, Sedis Apostolicae licentia semper salva.

Obstantibus de-
rogat.

§ 9. Huiusmodi et aliis privilegiis, indultis et concessionibus eisdem Kalitien., Leopoliem., Premislien., Chelmen., Cameneceam., Woldimuriem., Cereten. et Kyovien., et aliis Ecclesiis supradictis concessis, quae possent praesentibus obviare, non obstantibus quibuscumque.

§ 10. Volumus autem statuentes, quod si quae ex Premislien., Chelmen., Cameneceam., Woldimuriem., Cereten. et Kyovien., seu aliis secundum ritus Graecorum viventibus Ecclesiis supradictis alicui metropoli christianorum subiecta existeret, quoad subiectam unam seu plures Ecclesias praesens concessio pro suffraganeis, caeteris tamen in suo robore duraturis, nullius existat efficaciae vel valoris.

§ 11. Decernentes ex nunc irritum et inane si secus super iis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Clausulae.

§ 12. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum erectionis, decorationis, translationis, statuti, constitutionis, subiectionis et voluntatis infringere etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, quinto kalendas septembris, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 28 augusti 1412, pont. anno III.

III.

Damnatio librorum seu tractatum Iouanis Wiklef, Dialogi et Trialogi nuncupatorum, cum prohibitione eos legendi seu exponendi in quibuscumque Uniuersitatibus seu Studiis (1).

SUMMARIUM

Cura Sedis Apost. succrescentes haereses extirpare. — 1. Libros Ioan. Wiklef erroribus scatentes, — 2. A sapientibus examinatos uiris, — 3. Quorum confirmatur iudicium, — 4. Igni tradi iubet: — 5. A quoquam teneri vel doceri uetat. — 6. Episcopis imperat, ut perquisitos publice cremari faciant. — 7. Contra inobedientes tamquam de fide suspectos procedendum. — 8. Wikleffi defensoribus indicta dies. — 9. Clausulae.

Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

In generali concilio inter omnes apostolicae Sedis instantias, quas ad regimen christiani populi ingiter impendit, illa uidetur esse praecipua, ut cum aliquam doctrinam suboriri uideret, quae oculos divinae Maiestatis offendere, et grave in se periculum animarum contineri possit, eam, ne propagetur ulterius, et per eam mentes fidelium damnabiliter capiantur, mox studeat extirpare.

§ 1. Cum ergo in nonnullis mundi partibus quidam curiosi ea discere atque docere, non quae ad animarum salutem et augmentum fidei, sed ad suum fastum ampliandum, et catholicae fidei subuersionem cedunt, quosdam libellos seu uolumina vel tractatus et opuscula, quae dicuntur Iouanis Wiklef, uidelicet Dialogum, Trialogum et alios plures libros, quos praesentibus haberi uolumus pro expressis, nomine dicti Iouanis Wiklef inscriptos et intitulatos, non solum in scholis frequentare, sed etiam ad populum in sermonibus exponere nitantur; in quibus libellis, uoluminibus seu tractatibus

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

multa haeretica dogmata, multique continentur errores, et in fide minus recte sonantes, et per quos simplices et indocti a ueritatis tramite deviari, experti uero atque docti nimium scandalizari perhibentur; quae ad nostram et huius sacri concilii deducta sunt publicam notionem.

§ 2. Nos, ut ex iniuncti nobis pastoralis officii debito tenemur, uolumus in iis, quantum cum Deo possumus, occurrere animarum periculis, ne, quod ait Apostolus, uariis et peregrinis doctrinis christifideles in deuium abducantur, quos etiam summa cura Salvator ammonnit, ut caverent a fermento Phariseorum, cuius rei perniciosissimam pestiferamque malitiam optime frequenti manifestat exemplo: nam ueluti fermentum, testimonio apostolico, totam massam corrumpit, sic haeticorum falsa doctrina omnem catholicam eruditionem, cui admiscetur, uel uti rabidum uenenum, nisi occurreretur, inficeret. Quam etiam doctrinam abhominatorem desolationis ideam Salvator appellauit, dicens: Cum audieritis abhominatorem desolationis; quem locum doctor sacer Hieronymus exponens abhominatorem dicit posse intelligi omne dogma peruersum: uolentes autem in praemissis, licet notoria sint, mature procedere, et omne serupulositatis dubium amputare, certis ex uenerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, atque nonnullis episcopis sacrae theologiae utriusque iuris professoribus et aliis commisimus de praemissis inquirere, et negotium huiusmodi diligenti examinatione discutere.

§ 3. Ex quorum processu et relatione nobis et eidem sacro concilio constituitur atque constat praemissa tam per facti euidenciam, quam per plures definitiuae sententias tam auctoritate apostolica, quam nonnullorum archiepiscoporum in suis conciliis et locis insignibus et diuersis fuisse et esse notoria atque uera.

§ 4. Nos igitur, eodem approbante concilio, declaramus et decernimus illa esse

A sapientibus
examinatos uiris.

Cura Sedis Apost. succrescentes haereses extirpare.

Libros Ioan. Wiklef erroribus scatentes.

Quorum confirmatur iudicium.

Igni tradi iubet.

notoria, quae nulla possint defensione tueri, et super illis fore tanquam super notoriis procedendum, et exurgentes in Dei virtute contra hanc falsam, perversam, pestiferamque doctrinam, eodem sacro approbante concilio, dictos libellos, tractatus et opuscula, videlicet, Dialogum, Trialogum et omnes alios huiusmodi libellos et alia, quae eiusdem Ioannis Wiclef nomine inscribuntur et intitulatur, cuiuscumque artis et facultatis existant, attento maxime, quod in eis licet aliqua vera scripta sint, falsa tamen illis, veluti lepra in humano corpore, permixta sunt, et in eorum lectione periculose, tanquam inter scorpiones et colubres, christifideles versarentur, damnamus et reprobamus atque Salvatoris sententiam exequentes dicentis: Si quis in me non manserit, mittetur foras, et sicut palmes arescet, et in ignem mittetur et ardet, igne iubemus publice concremari.

§ 5. Eiusdem etiam auctoritate concilii districtius inhibentes, ne quis Christi nomine insignitus audeat aliquem vel aliquos seu aliqua ex dictis libellis, tractatibus et opusculis dicti Ioannis Wiclef nomine inscriptos aut intulatos legere et exponere, docere vel tenere, aut illis ac nomine et auctore illo Wiclef uti, vel illum ut auctorem, nisi forte in illorum reprobationem allegare publice vel occulte.

§ 6. Et ut de medio Ecclesiae illa periculosa spurcissimaque doctrina eliminetur omnino, iubemus, per locorum ordinarios, libros, tractatus et opuscula huiusmodi etiam auctoritate apostolica per censuram ecclesiasticam, etiam, si sit opus, cum adiectione, quod contra non parentes procedatur, tanquam contra fautores haeresis, diligenter inquiri, et reprobos ignibus publice concremari.

§ 7. Si quis autem huiusmodi sententiae, inhibitionis, decreti atque iussionis violator aut attemptator extiterit, statuiamus, eodem approbante concilio, contra ipsum veluti suspectum de fide procedere.

§ 8. Monemus insuper auctoritate praemissa omnes et singulos, qui voluerint tueri memoriam dicti Ioannis Wiclef, ut infra novem menses proxime futuros, quos pro primo, secundo et tertio, atque peremptorio termino assignamus, compareant apud Sedem Apostolicam coram nobis vel nostro successore canonice intrante, vel in hoc sacro concilio vel alibi, ubi contigerit nos vel successorem praedictum residere, dicturi, allegaturi quidquid voluerint, ne idem Ioannes, licet ab humanis ereptus, de haeresi condemnatur.

§ 9. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum declarationis, decreti, damnationis, reprobationis, iussionis, inhibitionis, statuti, monitionis et assignationis infringere, etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, quarto nonas februarii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 2 februarii 1413, pont. anno III.

IV.

Indictio generalis concilii Constantiensis pro die 1 mensis novembris, anni 1414.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Ab Alexandro V statutum iam de generali indicendo concilio. — 2. A Ioanne convocatum concilium Romae. — 3. Vocatis non venientibus, aliud indictum. — 4. Instante vero Sigismundo Augusto, tempus convocationis prorogatum. — 5. Ab eiusdem regis oratoribus et Ioannis delegatis selecta ad hoc Constantiae urbs, et die prima novembris futuri. — 6. Haec ab eodem firmata Ioanne. — 7. Ecclesiarum praelatos, reges, aliosque, ut concilio intersint, hortatur.

**Ioannes episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Ad pacem et exaltationem Ecclesiae et tranquillitatem christiani populi prompto corde et efficaci desiderio intendentes, ea

Wicleffi defensoribus indicta dies.

Clausulae.

A quoquam teneri vel doceri vetat.

Episcopis imperat, ut perquisitos publice cremarilicent.

Contra inbedientes tanquam de fide suspectos procedendum.

Proemium.

libenter ordinamus et quaerimus, per quae huiusmodi pax et exaltatio tranquillitatis merito valeant provenire.

Ab Alexandro V statutum iam de generali indicendo concilio.

§ 1. Dudum siquidem felicitis recordationis Alexander PP. V, antecessor noster, in sacro generali Pisano concilio tunc praesidens, ex quibusdam magnis et arduis causis eundem moventibus, ipso approbante concilio, inter caetera decrevit iterum generale concilium ex tunc ad triennium, per se vel successorem suum, in loco, de quo sibi vel eidem successori videretur, fore solemniter convocandum. Idemque praedecessor ea, quae circa reformationem Ecclesiae expedienda restabant, pro tunc suspendi, ipsunquae concilium usque ad tempus triennii praefatum continuandum statuit et prorogavit.

A Ioanne convocatum concilium Romanum.

§ 2. Postmodum vero, ipso Alexandro, praedecessore nostro, sicut Deo placuit, vita functo, nobisque, divina favente clementia, ad apicem Summi Apostolatus assumptis, dum tempus eiusdem triennii iam advenerat, et nos per vestigia eiusdem praedecessoris incidere et ordinationem praefatam ab eo in concilio, ut praefertur, factam puro corde et recta voluntate adimplere properarem, quibusdam rationibus tunc expressis animum nostrum moventibus, concilium huiusmodi in Romana Urbe (quae paulo ante de manibus hostium recuperata, praesentiam nostram pro ipsius conservatione plurimum flagitabat) debito tempore convocavimus.

Vocatis non venientibus aliud indictum.

§ 3. Verum quia, veniente postea tempore constituto, praelati et caeteri qui huiusmodi concilio interesse debebant, nequaquam in tanto numero convenerunt quantum rerum agendarum pondus et magnitudo requirere videbatur, nos, post alias prorogationes per nos factas, tandem concilium ipsum ad mensem novembrem nunc praesentem solemniter prorogavimus ac celebrandum statuimus. Locum autem reliquimus infra certum tempus declarandum, ut interim super eo maturius consideremus.

§ 4. Post haec vero, infradictum tempus nondum elapsum, per literas carissimi in Christo filii nostri Sigismundi, electi in regem Romanorum, et Hungariae regis illustris, instantissime requisiti ut non properarem in declaratione huiusmodi loci pro concilio faciundo, sed tam in declaratione loci praedicti, quam etiam in tempore dicti concilii celebrandi supersedere vellemus, donec ipsi nuncios suos super hoc instructos ad nostram praesentiam destinaret.

Instante vero Sigismundo Augusto, tempus convocacionis prorogatum.

§ 5. Nos votis eiusdem regis, quae ex zelo devotionis et puritate fidei emanare conspicebamus, annuentes, adventum praefatorum nunciorum, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium et praefatorum, qui Romae in generali concilio ad hoc vocati fuerunt, voluntate, consilio et assensu, duximus expectandum. Deinde cum, post Romanae Urbis miserabilem casum, ad nos tunc apud Florentiam existentes eiusdem regis nuncii accessissent, et ex parte eiusdem regis multa nobis circa materiam suggestissent, eorum auditibus, pro pleniori expeditione, dilectos filios nostros Antonium, tituli S. Caeciliae presbyterum, et Franciscum, tituli Ss. Cosmae et Damiani diaconum, S. R. E. cardinales, cum plena potestate super huiusmodi electione loci et deputatione temporis, ac simul cum eis dilectum filium nostrum nobilem virum Manuelem Chrisoloram, militem Constantinopolitanum, ad praesentiam eiusdem regis transmisimus; qui ad eum venientes, tandem, de ipsius regis consilio et assensu, civitatem Constantiensem provinciae Moguntinensis, pro loco huiusmodi concilii celebrandi concorditer elegerunt, ac tempus ad initiandum huiusmodi concilium statuerunt diem primum mensis novembris proxime venturi.

Ab eiusdem regis oratoribus, et Ioannis delegatis selecta ad hoc Constantiae urbe, et die prima novembris futuri.

§ 6. Deinde vero nos, qui pro quibusdam arduis et magnis negotiis cum eodem rege, inxta nostrum et ipsius desiderium, personaliter convenientes, certificati ab eo de habilitate, capacitate et

Haec ab eodem firmata Ioanne.

securitate civitatis Constantiæ antedictæ, quam securitatem ipse rex præstiturum et in ipso concilio personaliter affaturum pollicetur, volentes et ab intimis cupientes ut præfata celebratio concilii salubriter impleatur et optatum consequatur effectum, huiusmodi electionem loci et temporis, ut præfertur, factam, auctoritate apostolica, tenore præsentium, de eorundem fratrum nostrorum consilio et assensu, ratificamus, approbamus et confirmamus, ac ei apostolici roboris adiicimus firmitatem, præfatumque concilium in civitate prædicta Constantiensi die 4 mensis novembris proxime venturi initiandum et, auctore Domino, exinde celebrandum, eadem auctoritate et consensu, harum serie statuimus, pronunciamus et decernimus.

§ 7. Venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et dilectos filios electos, abbates et cæteros Ecclesiarum et monasteriorum praelatos requirentes, hortantes et moventes, ac in virtute præstiti iuramenti et sanctæ obedientiæ eisdem mandantes quatenus personaliter, necnon carissimos in Christo filios reges, et nobiles viros, duces, principes, marchiones et alios, qui huiusmodi concilio interesse debent, vel qui prodesse possunt quoquomodo, per viscera caritatis D. N. Iesu Christi invitantes et exhortantes quatenus, pro pace Ecclesiæ et omnium christianorum, etiam personaliter, vel, si personaliter non possint, per solemniores oratores, congruo tempore, concilio dicto debeant interesse, ut sic, congregata fidelium multitudine copiosa, ea quæ in eodem concilio agenda incumbunt, Deo auctore et adiutore, salubriter ordinentur. Nulli ergo etc.

Datum Laudæ quinto idus decembris, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 9 decembris 1413, pont. anno iv.

MARTINUS V

PAPA CCVIII

Anno Domini MCCCCXVII.

Anno 1417, die 11 novembris, cardinales alique a concilio Constantiensi nominati electores nationum universali Ecclesiæ præfecere Odonem Columna S. Georgii ad Velum Aureum diaconum cardinalem, qui Martinus V voluit appellari, et die 21 mensis eiusdem, consecratione suscepta, solemniter coronatus est. Hic, annis xiii, mensibus iii, diebus x, quibus Summo præfuit Sacerdotio, regnante in Occidente Sigismundo, in Oriente vero Emmanuele II, mox Ioanne VII Palacologo, tribus habitis promotionibus, decem et octo cardinales creavit, præter Balthasarem Cossam, quem sacri cardinalium collegii decanum et Portuensem episcopum esse permisit, et quatuor pseudo-cardinales Petri de Luna, quos vera cardinalitia dignitate decoravit. Obiit vero Romæ die 20 februarii 1431, et sepultus est in ecclesia Lateranensi. Vacavit sedes dies xi.

Mortuo Petro de Luna anno 1424, tres ii, quos pseudo-cardinales ante obitum dixerat, eius loco, non absque enormi simonia, mense iunio sequentis anni, Papatu dixerunt Ægidium Saucii Munionis, canonicum Barcinonensem, qui Clemens VIII appellatus est. Hic, quantum post annum, papalia deponens insignia, ac Martinum V pro legitimo Pontifice agnoscens, exemplum suis dedit pacem Ecclesiæ hac quoque ex parte reddendi, quod præstiterunt.

Ecclesiarum praelatos, reges, aliosque ut concilio intersint, hortatur.

I.

Damnatio errorum Ioannis Wicleff, Ioannis Huss, Hieronymi de Praga et aliorum de sacramentis Ecclesiae male sentientibus, eorumque complurium et fautorum: ac forma haereticos suspectosque de haeresi examinandi (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Episcoporum negligentia novas haereses a Wiclefo, Io. Huss et Hieronymo de Praga disseminatas deplorat. — 2. Eos itaque concilium Constantiense a fidelium coetu segregavit: — 3. Sed nonnullis eorum sectatoribus illorum legitibus libros, haeresesque tuentibus: — 4. Martinus PP. Ecclesiarum mandat praelatis, ut eosdem tamquam haereticos iudicatos saeculari tradant Curiae puniendos: 5. Receptatores eorum coercant: — 6. Cum obduratis, praevii monitionibus, severe utantur; — 7. Principesque omnes moneant eosdem ut expellant suis ex dominiis. — 8. Haereticos ecclesiastica privari vult sepultura, eorum autem bona confiscari. — 9. De suspectis. — 10. Innovata Bonifacii VIII in cap. 18, *De haeret.*, constitutio. — 11. Formam praescribit interrogatoriorum suspectis de haeresi, infamisque faciendorum. — 12. Tenor articulorum Ioannis Wicleff. — 13. Tenor articulorum Ioannis Huss. — 14. Tenor interrogatoriorum iuxta quae haeretici aut de haeresi suspecti interrogari debent. — 15. De modo procedendi contra infamatos vel suspectos de haeresi. — 16. De hac publicanda constitutione: et denunciandis excommunicatis huiusmodi haereticis, etc. eos defendentibus, etc. — 17. De poenis contra huiusmodi errores tenentes, dogmatizantes, etc. — De modo abiurandi. — 18. Obstantibus quibuscumque derogatur.

Martinus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis, episcopis ac inquisitoribus haereticae pravitatis ubilibet constitutis, ad quos literae praesentes pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Inter cunctas pastoralis curae sollicitudines, quibus premimur incessanter, illa

(1) Damnatum alias a Ioanne XXIII Wicleffum vidimus sup. in Constit. eiusd. Pontif., pag. 661.

Bull. Rom. Vol. IV.

84

potissime fortius nos angit, ut haereticis de finibus chisticolarum expulsis, suisque falsis doctrinis et erroribus perversis penitus, quantum nobis ex alto conceditur, extirpatis, orthodoxa et catholica fides integra et illibata permaneat, ac populus christianus in eiusdem fidei sinceritate, quolibet obscuracionis semoto velamine, immobilis et inviolatus persistat.

§ 1. Sane dudum, plusquam omnibus retroactis temporibus, in nonnullis regionibus et dominiis, praesertim in regno Bohemiae et marchionatu Moraviae a locis et districtibus illis vicinis, adversus fidei catholicae dogmata insurrexerunt quidam haeresiarchae, circumcelliones, schismatici et seditiosi, luciferina superbia et rabie lupina cveeti, daemoniorum fraudibus illusi, de vanitate in idipsum (licet forent de diversis mundi partibus oriundi) convenientes, et caudas colligatas habentes, damnatae videlicet memoriae Ioannes Wicleff de Anglia, Ioannes Huss de Bohemia et Hieronymus de Praga, qui utinam alios secum ad infidelitatis interitum non traxissent. Nam, ubi huiusmodi pestilentes personae perversa dogmata pertinaciter seminabant, in suae doctrinae pestiferae primordio praelati et alii iudiciariae potestatis regimina exercentes, tamquam canes muti non valentes latrare, nec ulescentes cum Apostolo in promptu omnem inobedientem, haeresiarchas ipsos pestiferos et dolosos, eorum lupinam rabiem truculentam statim, ut adstricti fuerant, canonice coercere, eosque de domo Domini corporaliter eicere non curarunt, sed sacrilegam, falsam et perniciosam ipsorum doctrinam per longas moras negligenter convalescere permiserunt: populorum multitudinem, illorum opinionibus falsis decepta, pro veris accepit quae diu mendaciter et pernicioso ac damnabiliter seminaverant, eisque credendo, a recta fide cecidit turba multa, et errore devio involvitur, proli dolor! paganorum, adeo quod, per diversa illarum eisdemque convicinarum partium climata, oves Christi catholicas haeresiar-

Episcoporum negligentia novas haereses a Wicleff, Io. Huss et Hieronymo de Praga disseminat deplorat.

chae ipsi successive infecerunt, et in stercore mendaciorum fecerunt putrescere.

Eos itaque concilium Constantiense a fidei-
lium cuncto se-
greavit

§ 2. Quapropter generalis Constantiensis synodus, tantam fidelium et fidei orthodoxae plagam et ruinam videns, exclamare compulsa est cum Augustino: Quid faciet Ecclesiae medicina, salutem omnium materna caritate conquirens, tamquam inter phreneticos et lethargicos aestuans? Numquid contemnere, numquid desistere vel debet vel potest? Certe non, secundum eundem, imo utrisque sit necesse est molestia, quae neutris est inimica. Nam et molestus est medicus furenti phrenetico, et pater indisciplinato filio, ille ligando, iste caedendo, sed ambo diligendo. Si autem negligant, et eos perire permittant, inquit Augustinus, ista falsa mansuetudo potius crudelitas est. Proinde synodus praefata, ad omnipotentis Dei gloriam ipsiusque catholicae fidei ac christianae religionis conservationem, augmentum et animarum salutem et praeservationem, eosdem Ioannem Wicleff et Ioannem Huss et Hieronymum, qui, inter caetera, de sacro Eucharistiae sacramento et aliis sacramentis Ecclesiae et articulis fidei aliter quam sancta Romana Ecclesia credit, et tenet et praedicat et docet quamplurima temere et damnabiliter credere ac tenere, praedicare atque docere pertinaciter attemptabant, velut haereticos et pertinaces ac obstinatos iam a communione fidelium separatos, de domo Dei corporaliter eiecit, et spiritualiter eictos declaravit, et alia nonnulla circa praemissa utilia et salubria statuit et decrevit, per quae alii, qui, causantibus haeresiarchis eorumque falsis doctrinis huiusmodi, spiritualiter de domo Dei exierant, per vias canonicas reducerentur ad semitas veritatis.

Sed nonnullis eorum sectatoribus illorum legentibus libros, haeresesque tuentibus:

§ 3. Et quia, sicut dolenter accepimus, non solum in regno Bohemiae et marchionatus dominiis et locis supradictis, verum etiam in quibusdam partibus et provinciis contiguis seu vicinis eisdem, etiam nonnulli ex sectatoribus et sequacibus haeresum ac errorum haeresiarcha-

rum praedictorum, timore divino et pudore humano prorsus abiecti, nec de ipsorum, et praesertim Ioannis Huss et Hieronymi, interitu miserabili sumentes conversionis et poenitentiae fructum, sed tamquam in profundum pressi peccatorum, Dominum Deum blasphemare non cessant, ducentes in irritum nomen Eius, quorum mentes pater mendacii sic damnabiliter excaecavit, ut praedictos libros, codices et opuscula, haereses et errores continentes seu continentia, dudum etiam per synodum praefatam damnatos et damnata, ac ignibus concremenda deputata et concremata legunt, student, ac ex eis in sui et multorum simplicium periculum, nedum contra statuta, decreta et ordinata in synodo supradicta, sed etiam contra canonicas sanctiones dogmatizare praesumunt in animarum periculum ac puritatis fidei denigrationem et scandalum plurimorum.

§ 4. Nos igitur, attendentes quod error, cui non resistitur, approbari videtur, ac malis et perniciosis erroribus huiusmodi resistere ac eos de medio Christi fidelium, et praesertim de supradictis Bohemiae et Moraviae dominiis et districtibus ac confinibus et viciniis eorum, ne amplius et latius se extendant, funditus evellere cupientes, discretioni vestrae, sacro approbante concilio Constantiensi, per apostolica scripta committimus et mandamus quatenus vos, archiepiscopi et episcopi ac electi, et quilibet vestrum, per se seu alium vel alios, quos graves et idoneas personas spiritualem iurisdictionem habentes esse volumus, omnes et singulos, cuiuscumque dignitatis, officii, praeminentiae, status vel conditionis existant, et quibuscumque nominibus censeantur, qui, de praerexcelso, salutifero et supermirabili sacramento Corporis et Sanguinis D. N. Iesu Christi, vel de Baptismate seu peccatorum Confessione, Poenitentiae pro peccatis iniunctione vel reliquis ecclesiasticis sacramentis seu fidei articulis aliter sentire aut docere, quam sacrosancta Romana Ecclesia et univer-

Martinus PP. Ecclesiae mandata praefatis, ut eosdem tamquam haereticos indicatos saeculari tradant Curiae puniendos:

sabis docet, praedicat et observat, aut articulos seu libros et doctrinas praefatorum haeresiarum Ioannis Wicleff et Ioannis Huss et Hieronymi, per eandem Constantiensem synodum, cum suis auctoribus, ut praedicitur, damnatos et damnatas tenere, credere et dogmatizare, ac vitae finem ipsorum haeresiarum publice vel occulte pertinaciter quomodolibet laudare vel approbare praesumpserint, eorumque receptatores, defensores et fautores quoslibet, etiam contemplatione praedictorum errorum, necnon credentes et adhaerentes eisdem, tanquam haereticos iudicetis, et velut haereticos saeculari curiae relinquatis.

Receptatores eorum coerceant.

§ 5. Receptatores quoque, fautores et defensores huiusmodi pestiferarum personarum, quae erroribus ipsis crediderint, nec favore aut contemplatione errorum ipsorum, sed forte carnalis amoris causa vel occasione alia huiusmodi personas pestiferas receptaverint, praeter poenas ab utroque iure talibus inflictas, per iudices competentes, tanta severitate poenarum, in tam enormi scelere, ultionem accipiant, quod cedat caeteris crassantibus in exemplum, ut, quos Dei timor a malo non revocat, saltem coerceat severitas disciplinae.

Cum obduntis, praemis monitionibus, severe utantur;

§ 6. Cum reliquis vero huiusmodi secta damnabili quomodolibet infectis, qui, post competentem monitionem ac frequentem exhortationem, qua pie erga eos, spe correctionis et emendationis ac ad melioris vitae frugem conversionis, usum est, a praedictis erroribus et secta noluerint respicere, et ad gremium unitatemque sanctae matris Ecclesiae ac fidem catholicam, quae sola salvare potest, sine qua nulli verae salutis subsidium contingit, plene recognoscere et confiteri, iustitiae severitas, prout facti poposcerit qualitas, dulcore misericordiae temperetur.

§ 7. Et nihilominus omnes christianae et catholicae fidei professores, imperatorem, reges, duces, principes, marchiones,

comites, barones, milites, potestates, rectores, consules, praefatos, scabinos, communitates et universitates regnorum, provinciarum, civitatum, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum, aliorumque locorum huiusmodi, necnon caeteros iurisdictionem temporalem exercentes, iuxta iuris formam et exigentiam, auctoritate apostolica, exhortando moneatis et requisiti ut de regnis, provinciis, civitatibus, oppidis, castris, villis, terris et omnibus aliis locis ac dominiis supradictis omnes et singulos haereticos huiusmodi, secundum tenorem Lateranensis concilii, quod incipit, *Sicut ait*, ad instar etiam irretitorum crimine usurarum, quos publice vel manifeste per facti evidentiam cognoverint esse tales, tanquam oves morbias gregem Domini inficientes expellant, donec et quousque a nobis seu vobis vel abis iudicibus ecclesiasticis vel inquisitoribus fidem et communionem Romanae Ecclesiae tenentibus aliud recipiant in mandatis, nec eosdem in suis districtibus praedicare, domicilia tenere, laem fovere, contractus inire, negotiationes et mercantias quaslibet exercere, aut humanitatis solatia cum Christi fidelibus habere permittant.

Principesque omnes moneant eisdem ut expellant suos et dominis.

§ 8. Et si tales haeretici publici ac manifesti, licet nondum per Ecclesiam declarati, in hoc tam gravi crimine decesserint, ecclesiastica careant sepultura, nec oblationes fiant aut recipiant pro eisdem: bona tamen ipsorum a tempore commissi criminis, secundum canonicas sanctiones, confiscata, non occupentur per illos ad quos alias pertinerent, donec per huiusmodi indices ecclesiasticos super hoc potestatem habentes sententia declaratoria super ipso haeresis crimine fuerit promulgata.

Haeretici ecclesiastica privati vult sepultura, eorum autem bona confiscari.

§ 9. Qui autem de haeresi, per iudicem competentem ecclesiasticum, inventi fuerint sola suspitione notati seu suspecti, nisi, iuxta considerationem et exigentiam suspitionis qualitatemque personae, ad

De suspectis.

arbitrium iudicis huiusmodi, propriam innocentiam congrua devotione monstraverint, in purgatione eis canonice indicta deficientes, et se canonice purgare non valentes, aut pro huiusmodi purgatione facienda, obstinatione damnabili, iurare renuentes, tanquam haeretici condemnentur. Qui vero dictam innocentiam monstrare, ex quadam negligentia seu desidia, et purgationem huiusmodi facere omiserint, anathematis gladio feriuntur, et usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur; ita quod, si per annum in excommunicatione huiusmodi persisterint, ex tunc velut haeretici condemnentur. Si quis vero, super aliquo saepedictae pestiferae doctrinae haeresiarcharum praedictorum, vel aliquibus articulis dumtaxat scandalosis, temerariis, seditiosis vel piarum aurium offensivis, culpabilis repertus fuerit, canonice puniatur. Si vero, propter solam infamiam aut suspicionem dictorum articulorum vel alicuius ipsorum, quis repertus fuerit suspectus, et in purgatione canonica propter hoc sibi indicta deliceret, pro convicto habeatur, et tanquam canonice convictus puniatur.

§ 10. Et insuper dispositionem felicis recordationis Bonifacii Papae octavi, praedecessoris nostri, quae incipit: *Ut inquisitionis negotium*, renovantes et etiam exequentes, universas potestates et dominos temporales et iudices antedictos, quibuscumque dignitatibus vel officiis seu nominibus censeantur, exhortando requirimus et mandamus eisdem ut, sicut reputari cupiunt et haberi fideles, ac filii Ecclesiae nuncupari, et in Christi nomine gloriari, ita, pro defensione fidei vobis archiepiscopis, episcopis et electis ac inquisitoribus haereticae pravitatis et aliis iudicibus seu personis ecclesiasticis, per vos ad hoc, ut praemittitur, deputandis, fidem et communionem sanctae matris Ecclesiae tenentibus, pareant, et intendant praebantque auxilium et favorem in haereticorum, necnon credentium, fautorum, receptatorum et defensorum ipsorum in-

vestigatione, captione, custodia diligenti enim ab eisdem fuerint requisiti, ut praefatas personas pestiferas, alios secum perdere molientes, in potestatem seu carcerem per vos archiepiscopos, episcopos, electos et inquisitores praedictos, aut deputandos a vobis, vel ad locum de quo vos vel ipsi mandabitis, infra eorundem dominorum potestatem, rectorum seu iudicum districtum ducant vel duci faciant sine mora, ubi per viros catholicos a vobis archiepiscopis vel episcopis, electis, seu inquisitoribus seu deputandis personis huiusmodi, vel vestrum aliquo deputato sub aeta et diligenti custodia, ne fugiant, ponendo, eos etiam compedibus et manicis ferreis teneant, donec eorum negotium per Ecclesiae iudicium terminetur, et quod de haeresi a iudice ecclesiastico competenti, qui fidem et communionem dictae sanctae Romanae Ecclesiae teneat, condemnentur, praefati domini temporales seu rectores, iudices vel eorum officiales seu nuncii sibi relictos recipiant indilate animadversione debita puniendos.

§ 11. Verum ne praedictum et scandalum praefatae fidei orthodoxae religionis christianae, praetextu ignorantiae, quemquam in hoc circumveniri, aut versutos homines sub frivolae excusationis velamine in hac materia palliare contingat, et ut de convincendis seu cognoscendis haereticis, receptatoribus, defensoribus, fautoribus, credentibus et adherentibus, necnon de haeresi suspectis et aliis huiusmodi perversa doctrina quomodolibet maculatis, plenior habeatur in futurum instructio, tam ad regnum Bohemiae et convicinas illi, quam alias quaslibet partes in quibus haec superstitiosa doctrina quomodolibet pullulaverit, articulos infra scriptos sectam dictorum haeresiarcharum concernentes, pro directione dictae fidei decernimus transmittendos et etiam destinandos, super quibus vobis et aliis omnibus archiepiscopis, episcopis et electis ac commissariis et inquisitoribus in vir-

Formam praescribit interrogatoriorum suspectis de haeresi, infamatisque faciendum.

tute sanctae obedientiae praecipimus et mandamus, ut quilibet eorum infra limites et loca suae iurisdictionis, necnon regno et marchionatu et locis eis vicinis praedictis, etiam si loca ipsa extra iurisdictionem eandem ultra duas dietas consistant, circa extirpationem et correctionem errorum ac haeresum, ac huiusmodi sectae pestiferae, in favorem ipsius fidei orthodoxae, diligenter invigilent, et omnes infamatos seu suspectos de tam pestifera labe sub confessati criminis, excommunicationis, suspensionis, interdicti aut alia formidabili poena canonica vel legali, prout, quando et quemadmodum eis videatur expedire, et facti requireret qualitas, ad singulos huiusmodi articulos per iuramentum corporaliter praestitum, tactis sacrosanctis Evangeliiis seu sanctorum reliquiis, imagine Crucifixi, secundum quorundam locorum observantiam, iuxta infrascripta interrogatoria ad quemlibet articulum convenientia, respondere compellant. Nos enim contra omnes et singulos archiepiscopos, episcopos, et electos, et inquisitores, qui super extirpando haereticae pravitatis fermento, et expurgando suum territorium, districtum seu locum de talibus malis et sceleratis hominibus, negligentes fuerint seu remisse egerint, usque ad privationem seu depositionem pontificalis dignitatis procedere intendimus et procedemus, ac procedi faciemus, aliosque loco illorum substituemus, qui pravitatem haeticam possint et valeant confundere, et ad alias poenas contra tales a iure inflictas et alias graviores, si expediat, infligendas, procedemus, procedique faciemus, iuxta iuris et facti exigentiam, ac huiusmodi culpaee et criminis foeditatem.

Tenores vero eorumdem articulo-
rum seu capitulo-
rum, de quibus supra fit mentio, sequuntur per ordinem in haec verba.

§ 12. *Tenor articulo-
rum Ioannis Wicleff.*

1. Substantia panis materialis et similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento altaris.

2. Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento.

3. Christus non est in eodem Sacramento identice et realiter in propria praesentia corporali.

4. Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

5. Non est fundatum in Evangelio, quod Christus missam ordinaverit.

6. Deus debet obedire diabolo.

7. Si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua et inutilis.

8. Si Papa sit praescitus et malus, et per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles sibi a aliquo datam, nisi forte a Caesare.

9. Post Urbanum VI non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Graecorum sub legibus propriis.

10. Contra Scripturam sacram est, quod viri ecclesiastici habeant possessiones.

11. Nullus praelatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum a Deo: et qui sic excommunicat, sit ex hoc haeticus vel excommunicatus.

12. Praelatus excommunicans clericum, qui appellavit ad regem vel ad concilium regni, eo ipso traditor est regis et regni.

13. Illi, qui dimittunt praedicare, sive audire verbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, et in Dei iudicio traditores Christi habebuntur.

14. Licet alicui diacono vel presbytero praedicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicae sive episcopi catholici.

Tenor articulo-
rum Ioannis
Wicleff.

15. Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

16. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest ex habitu, non solum actu, delinquentibus.

17. Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18. Decimae sunt purae eleemosynae, et possunt parochiani, propter peccata suorum praelatorum, ad libitum suum eas auferre.

19. Speciales orationes applicatae uni personae per praelatos vel religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales, caeteris paribus.

20. Conferens eleemosynam fratribus est excommunicatus eo facto.

21. Si aliquis ingreditur religionem privatam qualemcumque, tam possessionatorum quam mendicantium, redditur ineptior et inhabilior ad observationem mandatorum Dei.

22. Sancti instituentes religiones privatas, sic instituendo peccaverunt.

23. Religiosi viventes in religionibus privatis non sunt de religione christiana.

24. Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere et non per mendicitatem.

Prima pars est scandalosa et praesumptuose asserta, pro quanto sic generaliter et indirecte loquitur, et secunda erronea, pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere.

25. Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus.

26. Oratio praesciti nulli valet.

27. Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

28. Confirmatio juvenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio reservantur Papae et episcopis propter cupiditatem lucri temporalis et honoris.

29. Universitates, Studia, collegia, graduationes et magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta, et prosunt Ecclesiae sicut diabolus.

30. Excommunicatio Papae vel cuiuscumque praelati non est timenda, quia est censura Antichristi.

31. Peccant fundantes claustra; et ingredientes sunt viri diabolici.

32. Ditare clerum est contra regulam Christi.

33. Silvester Papa et Constantinus imperator erraverunt Ecclesiam dotando (1).

34. Omnes de Ordine Mendicantium sunt haeretici: et dantes eis eleemosynam sunt excommunicati.

35. Ingredientes religionem aut aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina praecepta, et per consequens ad perveniendum ad regnum coelorum, nisi apostataverint ab eisdem.

36. Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus sunt haeretici, eo quod possessiones habent; et consentientes eis, omnes videlicet domini saeculares et caeteri laici.

37. Ecclesia Romana est sinagoga Sathanac, nec Papa est proximus et immediatus vicarius Christi et Apostolorum.

38. Decretales epistolae sunt apocryphae, et seducunt a fide Christi, et clerici sunt stulti qui student eas.

39. Imperator et domini saeculares sunt seducti a diabolo, ut Ecclesiam dotarent (2) bonis temporalibus.

40. Electio Papae a cardinalibus a diabolo est introducta.

41. Non est de necessitate credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.

Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi Pontificis super alias Ecclesias particulares.

(1) *Ditando.* (2) *Ditarent* (Cocquetines).

42. Fatuum est credere indulgentiis Papae et episcoporum.

43. Iuramenta illicita sunt, quae fiunt ad corroborandum humanos contractus et commercia civilia.

44. Augustinus, Benedictus et Bernardus damnati sunt, nisi poeniterint de hoc, quod habuerunt possessiones et instituerunt et intraverunt religiones: et sic a Papa usque ad ultimum religiosum omnes sunt haeretici.

45. Omnes religiones indifferenter introductae sunt a diabolo.

§ 15. Tenor articulorum Ioannis Huss.

1. Unica est sancta universalis Ecclesia, quae est praedestinatorum universitas, *et infra sequitur*: Universalis sancta Ecclesia tantum est una, sicut tantum unus est numerus omnium praedestinatorum.

2. Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecit quosdam actus actibus Ecclesiae malignantium consimiles.

3. Praesenti non sunt partes Ecclesiae, cum nulla pars eius finaliter excidet ab ea, eo quod praedestinationis caritas, quae ipsam ligat, non excidet.

4. Duae naturae, divinitas et humanitas, sunt unus Christus.

5. Praescitus, etsi aliquando est in gratia secundum praesentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctae Ecclesiae: et praedestinatus semper manet membrum Ecclesiae, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia praedestinationis.

6. Sumendo Ecclesiam pro convocatione praedestinatorum, sive fuerint in gratia, sive non secundum praesentem iustitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidei.

7. Petrus non est nec fuit caput Ecclesiae sanctae catholicae.

8. Sacerdotes quilibet criminose viventes, sacerdotii polluant potestatem: et sic, ut filii infideles, sentiant infideliter de septem sacramentis Ecclesiae, de clavibus,

officiis, censuris, moribus, ceremoniis et sacris rebus Ecclesiae, veneratione reliquiarum, indulgentiis et ordinibus.

9. Papalis dignitas a Caesare inolevit, Papae praefectio et institutio a Caesaris potentia emanavit.

10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se vel alio, quod esset caput Ecclesiae particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanae Ecclesiae particularis.

11. Non oportet credere, quod iste quicumque est Romanus Pontifex, sit caput cuiuscumque particularis Ecclesiae sanctae, nisi Deus eum praedestinaverit.

12. Nemo gerit vicem Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procuratoriam potestatem, quia ad illud officium vicariatus requiritur, et morum conformitas et instituentis auctoritas.

13. Papa non est verus et manifestus successor Apostolorum Principis Petri, si vivit moribus contrariis Petro: et si quaerit avaritiam, tunc est vicarius Iudae Scarioth. Et, pari evidentia, cardinales non sunt veri et manifesti successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, servantes mandata et consilia Domini nostri Iesu Christi.

14. Doctores ponentes, quod aliquis per censuram ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, saeculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, Scribas et Pharisaeos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes: Nobis non licet interficere quemquam, Ipsum saeculari iudicio tradiderunt, et quod tales sint homicidae graviores quam Pilatus.

15. Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum Ecclesiae, praeter expressam auctoritatem Scripturae.

16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa, vel

vitiosa: quia si homo est vitiosus et agat quidquam, tunc agit (1) virtuose: quia sicut vitium, quod crimen dicitur seu mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis vitiosus, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosus.

17. Sacerdotes Christi viventes secundum legem eius et habentes Scripturam notitiam et effectum ad aedificandum populum, debent praedicare, non obstante praetensa excommunicatione; *et infra*: Quod si Papa vel aliquis praelatus mandat sacerdoti sic disposito non praedicare, non debet subditus obedire.

18. Quilibet praedicantis officium de mandato accepit, qui ad sacerdotium accedit: et illud mandatum debet exequi, praetensa excommunicatione non obstante.

19. Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis et interdicti, ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit et viam praeparat Antichristo. Signum autem evidens est, quod ab Antichristo tales procedunt censurae, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus clerus principalissime procedit contra illos, qui denudant nequitiam Antichristi, qui clerum pro se maxime usurpabit.

20. Si Papa est malus et praesertim praesecutus, tunc, ut Iudas apostolus, est diabolus, fur et filius perditionis, et non est caput sanctae militantis Ecclesiae, cum nec sit membrum eius.

21. Gratia praedestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiae et quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti insolubiliter.

22. Papa vel praelatus malus et praesecutus est aequivoce pastor, et vere fur et latro.

23. Papa non debet dici sanctissimus, etiam secundum officium, quia alias res deberet etiam dici sanctissimus secundum

(1) Addenda e Raynaldo verba: *virtuose; et si est virtuosus et agat quidquam, tunc agit etc.*, quae forsitan officinatoribus mainardianis ceciderunt.

officium, et tortores et praecones dicerentur sancti, immo etiam diabolus deberet dici sanctus, cum sit officarius Dei.

24. Si Papa vivat Christo contrarie, etiam si ascenderet per rectam et legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet, quam per Christum, dato etiam quod intraret per electionem a Deo principaliter factam: nam Iudas Scarioth rite et legitime est electus a Deo Christo Iesu ad episcopatum, et tamen ascendit aliunde in ovile ovium.

25. Condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Wicleff per doctores facta, est irrationabilis et iniqua et malefacta, et ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quod nullus eorum sit catholicus, sed quilibet eorum aut est haereticus, aut erroneus, aut scandalosus.

26. Non eo ipso, quo electores vel maior pars eorum consenserit viva voce secundum ritum hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitime electa, vel eo ipso est verus et manifestus successor vel Vicarius Petri Apostoli, vel alterius apostoli in officio ecclesiastico: unde sive electores bene, sive male elegerint, operibus electi debemus credere. Nam eo ipso quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum Ecclesiae, habet a Deo ad hoc copiosius potestatem.

27. Non est scintilla apparentiae, quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conversetur et conservetur.

28. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam Ecclesiam regularet.

29. Apostoli et fideles sacerdotes strenue Domini in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papae officium foret introductum: sic facerent, deficiente per summe possibile Papa usque ad diem iudicii.

30. Nullus est dominus civilis, nullus

est praelatus, nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

§ 14. *Tenor interrogatoriorum iuxta quae haeretici aut de haeresi suspecti interrogari debent.*

Tenor interrogatoriorum iuxta quae haeretici aut de haeresi suspecti interrogari debent.

1. Super praemissis autem articulis, quilibet de eis suspectus, seu in eorum assertione deprehensus, iuxta modum interrogetur infrascriptum: in primis, utrum cognoverit Ioannem Wicleff de Anglia, Ioannem Huss de Bohemia, Hieronymum de Praga, seu aliquem eorum, et unde habnerit eorum notitiam, et utrum cum eis vel eorum aliquo, dum viverent, conversationem vel amicitiam habuerit.

2. Item, utrum sciens ipsos seu aliquem ipsorum excommunicatos, scienter participaverit cum illis reputans et dicens talem participationem non esse peccatum.

3. Item, utrum post mortem eorum, pro eisdem seu aliquo eorum oraverit, et publice vel occulte opera pietatis exercuerit, asserens eos fore beatos et salvos.

4. Item, utrum eos vel aliquem eorum sanctos reputaverit, et dixerit, et eis venerationes velut sanctis exhibuerit.

5. Item, utrum credat, teneat et asserat, quod quodlibet concilium generale et etiam Constantiense, universalem Ecclesiam repraesentet.

6. Item, utrum credat, quod illud quod sacrum concilium Constantiense, universalem Ecclesiam repraesentans, approbavit et approbat in favorem fidei et ad salutem animarum, quod hoc est ab universis Christifidelibus approbandum et tenendum (1), pro condemnato credendum et assendum.

7. Item, utrum credat quod condemnationes Ioannis Wicleff, Ioannis Huss et Hieronymi de Praga factae de personis eorum, libris et documentis per sacrum generale Constantiense concilium, fuerint

(1) Desunt hic quoque, procul dubio, eademque ratione qua in pag. praeced., verba haec, aut acquiescentia: et quod condemnavit et condemnat, hoc etc.

rite et iuste factae, et a quolibet catholico pro talibus tenendae et firmiter assendendae.

8. Item, utrum credat, teneat, asserat Ioannem Wicleff de Anglia, Ioannem Huss de Bohemia et Hieronymum de Praga fuisse haereticos et pro haereticis nominandos ac reputandos, et libros et doctrinas eorum fuisse et esse perversos, propter quos et quas, et per eorum pertinacias, per sacrum concilium Constantiense pro haereticis sunt condemnati.

9. Item, utrum habeat in sua potestate aliquos tractatus, opuscula, epistolas vel quaecumque alia scripta in quocumque idiomate per Ioannem Wicleff, Ioannem Huss, et Hieronymum haereticos, seu eorum pseudodiscipulos et sequaces editos vel translatos, edita vel translata, quod illos vel illa ordinario loci, vel eius commissario seu inquisitori sub iuramento praesentet. Quod si apud se scripta huiusmodi se habere non cognoverit, sed alibi, quod iuret illa circa suum ordinarium vel alios supradictos infra certum terminum sibi praefigendum deponere.

10. Item, utrum sciatur aliquem vel aliquos habentes praefatorum tractatus, opuscula, epistolas, vel quaecumque alia scripta in quocumque idiomate composita sive translata, quod illum vel illos detegat, vel manifestet, pro purificatione fidei sive executione iustitiae.

11. Item specialiter literatus interrogetur, utrum credat sententiam sacri Constantiensis concilii super quadraginta quinque Ioannis Wicleff et Ioannis Huss triginta articulis superius descriptis, latam, fore veram, et catholicam, scilicet, quod supradicti quadraginta quinque articuli Ioannis Wicleff et Ioannis Huss triginta non sunt catholici, sed quidam ex eis sunt notorie haeretici, quidam erronei, alii temerarii et seditiosi, alii piarum aurium offensivi.

12. Item, utrum credat et asserat, quod in nullo casu sit licitum iurare.

13. Item, utrum credat, quod ad mandatum iudicis iuramentum de veritate di-

cenda, vel quodlibet aliud ad causam opportunum, etiam pro purificatione infamiae faciendum, sit licitum.

14. Item, utrum credat, quod periurium scienter commissum, ex quacumque causa vel occasione, pro conservatione vitae corporalis propriae vel alterius, etiam in favorem fidei, sit peccatum mortale.

15. Item, utrum credat, quod deliberato animo contemneus ritum Ecclesiae, caeremonias exorcismi et catechismi, aquae baptismatis consecratae, peccet mortaliter.

16. Item, utrum credat, quod post consecrationem sacerdotis in Sacramento Altaris sub velamento panis et vini non sit panis materialis et vinum materiale, sed idem per omnia Christus, qui fuit in cruce passus, et sedet ad dexteram Patris.

17. Item, utrum credat et asserat, quod facta consecratione per sacerdotem, sub sola specie panis tantum, et praeter speciem vini, sit vera caro Christi et sanguis, et anima, et deitas, et totus Christus, ac idem corpus absolute, et sub una qualibet illarum specierum singulariter.

18. Item, utrum credat, quod consuetudo communicandi personas laicales sub specie panis tantum, ab Ecclesia universali observata, et per sacrum concilium Constantiae approbata, sit servanda; sic quod non liceat eam reprobare, aut sine Ecclesiae auctoritate pro libito immutare. Et quod dicentes pertinaciter oppositum praemissorum, tamquam haeretici vel sapientes haeresim sint arcendi et puniendi.

19. Item, utrum credat, quod christianns contemnens susceptionem sacramentorum Confirmationis vel Extremae Unctionis aut solemnizationis Matrimonii peccet mortaliter.

20. Item, utrum credat, quod christianns ultra contritionem cordis, habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, et non laico seu laicis quantumcumque bonis et devotis.

21. Item, utrum credat, quod sacerdos in casibus sibi permissis possit pecca-

torem confessum et contritum a peccatis absolvere et sibi poenitentiam intingere.

22. Item, utrum credat, quod malus sacerdos cum debita materia et forma, et cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, vere conficiat, vere absolvat, vere baptizet et vere conferat alia sacramenta.

23. Item, utrum credat, quod B. Petrus fuerit vicarius Christi, habens potestatem ligandi et solvendi super terram.

24. Item, utrum credat, quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, eius nomine proprio expresso, sit successor B. Petri habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei.

25. Item, utrum credat auctoritatem iurisdictionis Papae, archiepiscopi et episcopi in solvendo et ligando, esse maiorem auctoritate simplicis sacerdotis, etiamsi curam animarum habeat.

26. Item, utrum credat, quod Papa omnibus christianis vere contritis et confessis, ex causa pia et iusta possit concedere indulgentias in remissionem peccatorum, maxime pia loca visitantibus et ipsis manus suas porrigentibus adiutrices. Et utrum credat, quod ex tali concessione visitantes Ecclesias ipsas et manus adiutrices eis porrigentes, huiusmodi indulgentias consequi possint.

27. Item, utrum credat, quod singuli episcopi suis subditis, secundum limitationem sacrorum canonum, huiusmodi indulgentias concedere possint.

28. Item, utrum credat et asserat, licitum esse sanctorum reliquias et imagines a Christifidelibus venerari.

29. Item, utrum credat, quod Papa vel alius praelatus, propriis nominibus Papae pro tempore expressis, vel ipsorum vicarii, possint suum subditum ecclesiasticum sive saecularem, propter inobedientiam sive contumaciam excommunicare, ita quod talis pro excommunicato sit habendus.

30. Item, utrum credat, quod inobedientia sive contumacia excommunicatorum crescente, praelati vel eorum vi-

cauū in spiritualibus habeant potestatem aggravandi et reaggravandi, interdictum ponendi et brachium saeculare invocandi, et quod illis censuris per inferiores sit obediendum.

51. Item, utrum credat, quod Papa vel alii praelati et eorum vicarii in spiritualibus habeant potestatem sacerdotes et laicos inobedientes et contumaces excommunicandi, ab officio, beneficio, ingressu Ecclesiae et administratione ecclesiasticorum sacramentorum suspendendi.

52. Item, utrum credat, quod liceat personis ecclesiasticis absque peccato huius mundi habere possessiones et bona temporalia.

53. Item, utrum credat, quod laici ipsa ab eis auferre potestate propria non liceat; immo quod sic auferentes, tollentes et invadentes bona ipsa ecclesiastica sint tamquam sacrilegi puniendi, etiam si male viverent personae ecclesiasticae bona huiusmodi possidentes.

54. Item, utrum credat, quod huiusmodi ablatio et invasio cuiuscumque sacerdoti, etiam male viventis, temere vel violenter factae vel illatae, inducant sacrilegium.

55. Item, utrum credat, quod liceat laicis utriusque sexus, viris scilicet et mulieribus, libere praedicare verbum Dei.

56. Item, utrum credat, quod singulis sacerdotibus libere liceat praedicare verbum Dei, ubicumque et quando cumque placuerit, etiamsi non sint missi.

57. Item, utrum credat, quod omnia peccata mortaliter et specialiter manifesta sint publice corrigenda et extirpanda.

§ 15. Volumus insuper ac statuimus et decernimus, quod si quis per secretam informationem per vos recipiendam vel alias repertus fuerit infamatus seu suspectus de quacumque specie haeresis, pestiferae sectae vel doctrinae pestilentium Ioannis Wicleff, Ioannis Huss et Hieronymi de Praga, haeresiarum praedictorum, aut de fovendo, receptando,

defendendo praefatos damnatos homines, dum viverent in humanis, vel ipsorum perfidos sequaces et pseudodiscipulos, aut ipsorum erroribus credendo, pro ipsis defunctis vel aliquo ipsorum post obitum orando, vel inter catholicos nominando et defendendo, vel ipsos ut sanctos colendo, praedicando vel adorando, vel alias circa eos suspecte agendo, citetur per vos vel alterum vestrum personaliter coram vobis vel altero vestrum compariturus, semotis procuratore et ad vocato, responsurus, medio iuramento per ipsum sic (ut praedictum est) corporaliter praestito de plena et mera veritate dicenda, super praedictis articulis seu eorum singulis vel aliis opportunis, secundum exigentiam casus et occurrenceum circumstantiam ad arbitrium vestrum et prout vobis seu alteri vestrum videbitur expedire, vel alias contra eosdem ipsorum singulos, prout praesentibus exprimitur, vel alias canonice procedatis.

§ 16. Nec non praesentes literas, exclusis articulis et interrogatoriis superius positis atque omissis, in civitatibus, diocesis, terris et locis aliis, ubi tutum fieri poterit, auctoritate nostra, solemniter publicetis et publicari faciatis, omnes et singulos haereticos huiusmodi, necnon sectatores ipsarum haeresum et errorum utriusque sexus, tuentes et etiam defendentes eosdem, aut haereticis ipsis quomodolibet publice vel occulte in divinis vel alias participantes, etiam si patriarchali, archiepiscopali, episcopali, regali, reginali, ducali aut alia quavis ecclesiastica vel mundana praefulgente dignitate, necnon advocatos et procuratores quoslibet, qui haereticos huiusmodi aut eorum credentes, sequaces, fautores, defensores et receptatores super crimine haeresis aut credulitatis, sequelae, fautoriae, defensionis et receptionis huiusmodi defenderint, excommunicatos singulis diebus dominicis et festivis in praesentia populi nunciatis et per alios nunciari faciatis.

De hac publicanda constitutione, et denunciandis excommunicatis huiusmodi haereticis, etc., eos defendentibus etc.

De modo procedendi contra infamatos vel suspectos de haeresi.

De poenis contra huiusmodi errores tenentes, dogmatizantes, etc.

§ 17. Et nihilominus contra eosdem omnes et singulos utriusque sexus huiusmodi errores tenentes, approbantes, defendentes, dogmatizantes, ac fautores et receptatores et defensores eorundem exemptos et non exemptos et quemlibet ipsorum, cuiuscumque dignitatis, status, praeeminentiae, gradus, ordinis vel conditionis (ut praefertur) existant, auctoritate nostra diligenter inquirere studeatis, et eos, quos per inquisitionem huiusmodi diffamatos, vel per confessionem eorum, seu per facti evidentiam vel alias huiusmodi haeresis et erroris labe respersos reperietis, auctoritate praedicta etiam per excommunicationis, suspensionis et interdicti, necnon privationis dignitatum, personatum et officiorum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum ac feudorum, quae a quibuscumque Ecclesiis, monasteriis ac aliis locis ecclesiasticis obtinent, ac etiam honorum et dignitatum saecularium ac graduum scientiarum quarumcumque facultatum et per alias poenas, sententias et censuras ecclesiasticas ac vias et modos, quos ad hoc expedire seu opportunos esse videritis, etiam per captiones et incarcerationes personarum et alias poenas corporales, quibus haeretici puniuntur seu puniri iubentur aut solent iuxta canonicas sanctiones. Similiter vel clericos ipsos et ecclesiasticas personas, usque ad degradationem inclusive, si eorum culpa ac pertinacia vel rebellio id exigat aut requirat, corrigatis et puniatis ac diligenter corrigi et puniri faciatis. Necnon contra eosdem et ipsorum, laicorumque bona secundum canonicas sanctiones et legales contra haereticos et eorum sequaces editas, quibus eosdem sectatores sive sequaces subiacere decernimus, animose consurgatis iuxta modum et formam supradictos. Et qui de praemissis haeresibus vel articulis vel aliquo praemissorum infamati fuerint, ad arbitrium vestrum se purgare teneantur. Alii vero, qui per testes seu propriam confessionem vel alias

legitimas probationes convicti fuerint de praemissis haeresibus vel articulis vel aliquo praemissorum, eosdem articulos et errores solemniter et publice revocare, abiurare, poenitentiam condignam, etiam ad immurationem (si delictum exegerit) subire cogantur. Necnon quod errores et haereses huiusmodi, cuiuscumque generis vel speciei censeantur, de cetero verbo, nutu vel facto non fovebunt, seu alios ad credendum illis verbo, de facto, publice vel occulte, directe vel indirecte aut alio quovis modo inducent, sufficientem et idoneam cautionem praestare teneantur. Quod si forsitan eosdem articulos solemniter et publice revocare et abiurare, et poenitentiam condignam, etiam ad immurationem perpetuam vel temporalem iuxta vestrae discretionis arbitrium sine dilatione subire, ac sufficientem cautionem, quod errores et haereses ipsas de cetero non tenebunt, nec fovebunt, nec alios ad credendum vel verbo vel facto, publice vel occulte, directe vel indirecte vel quovis quaesito colore inducent, praestare, seu aliquod praemissorum facere noverint, ex tunc contra ipsos iuxta qualitatem errorum ad delictorum suorum, etiam (si expediat) tamquam contra haereticos aut haeretica labe respersos, auctoritate nostra iuxta canonicas et legales sanctiones summarie et simpliciter ac de plano sine strepitu et figura iudicii et etiam ex officio, appellatione seu appellationibus quibuscumque cessantibus, procedatis, ac ipsos iuxta easdem canonicas traditiones puniatis, etiam, si opus fuerit, Curiae saeculari relinquendo, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio eiusdem brachii saecularis.

§ 18. Non obstantibus tam felic. record. Bonifacii Papae Octavi praedecessoris nostri, qua cavetur, ne quis extra civitatem et dioecesim suam, nisi in

De moto ab-
iurandi.

Obstantibus
quibuscumque
derogatur.

certis exceptis casibus, et in illis ultra unam dietam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur, seu ne iudices a Sede Apostolica deputati, extra civitatem et dioecesim in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, sive alii vel aliis vices suas committere aut aliquos ultra unam dietam a fine dioecesum eorundem trahere praesumant, et de duabus dietis in concilio generali, quam aliis quibuscumque constitutionibus Romanorum Pontificum, tam a iudicibus delegatis, quam personis ultra certum numerum ad iudicium non vocandis aut aliis editis, quae possint in hac parte vestrae iurisdictioni aut potestati, eiusque libero exercitio quomodolibet obviare, seu si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari, seu ultra vel extra loca ad iudicium evocari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et eorum personis, locis et ordinibus et nominibus propriis mentionem, et qualibet alia dietae Sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam praesentibus non expressam vel totaliter non insertam vestrae iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de qua, cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in nostris literis habenda sit mentio specialis.

Datum Constantiae, octavo kal. martii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 22 februarii 1418, pont. anno 1.

II.

Contra impediens executionem literarum apostolicarum, praetextu concessionis vel indulti Urbani VI.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Quae fuerit Urbani VI concessio. — 2. Quae mala inde provenerint. — 3. Illam concessionem revocat

Martinus: literasque apostolicas libere vult executioni mandari: — 4. Sententiasque e contrario latis irritat: — 5. Secusque agentes debitis coercet poenis.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Quod antidota morbis, hoc praestare solent statuta negotiis; sed plerumque contingit ut quod profuturum putabatur iudicio, noxium inveniat experimento.

Prooemium.

§ 1. Sane cum dudum in exordiis pestiferi et antiquati schismatis, iam per Dei gratiam extincti, ad tollendum scandala, quae propter executionem diversarum literarum, quae ab iis, qui pro Romanis Pontificibus in diversis obedientiis se gerebant, in nonnullis partibus oriebantur, Urbanus sextus in sua obedientia nuncupatus, concesserit quibusdam praelatis quod in eorum civitatibus et dioecibus non posset fieri executio aliarum literarum apostolicarum, nisi prius huiusmodi literae praelatis ipsis vel eorum officialibus ad hoc deputatis exhiberentur, et per ipsos approbatae forent.

Quae fuerit Urbani VI concessio.

§ 2. Verum, quia etiam deinde ipsi praelati seu officiales in consuetudinem traxerunt, et aliqui, praetextu statutorum provincialium seu synodaliū similiter servant et servari faciunt quod literas apostolicas nullus exequi audeat, nisi postquam praelati seu officiales ipsi, per suas literas, quas *Vidimus* seu *Placet* nuncupant, mandant et concedunt quod possint exequi per iudices in eis deputatos, propter quod executio literarum apostolicarum plus debito plerumque retardata fuit, et saepe ipsae literae apostolicae executione caruerunt totaliter, in gravem iniuriam Sedis Apostolicae et enorme impetrandum praedictum et gravamen.

Quae mala inde provenerunt.

§ 3. Nos igitur, censes rationi consonum ut, quod huiusmodi schismatis calamitas introduxit, pacis tempore auferatur, concessionem praedictam et quaecumque statuta circa praemissa quomodolibet facta, auctoritate apostolica, tenore praesentium,

Illam concessionem revocat Martinus.

litterasque apostolicas libere vult executioni mandari:

hoc sacro Constantiense approbante concilio, revocamus, cassamus et etiam annullamus. Ac volumus et decernimus quod iudices et executores quibuscumque in literis apostolicis deputati et deputandi, et alii quicumque ad quos spectabit, nec non notarii et tabelliones super iis requisiti vel requirendi, absque huiusmodi litera *Vidimus* seu *Placet* nuncupata, ac etiam licentia vel assensu quorumcumque praetatorum, patriarchali aut alia quavis dignitate insignitorum, et locorum ordinariorum aut officialium eorundem, libere huiusmodi literas apostolicas exequi debeant atque possint.

Sententiasque contrarias irritas

§ 4. Nos enim eadem auctoritate decernimus omnes et singulas sententias, quas praedicti praelati et scriptores aut eorum officiales contra huiusmodi iudices vel executores seu impetrantes propter excommunicationes huiusmodi per eos faciendas forsitan inflexerint et promulgaverint, irritas et inanes ac nullius existere roboris vel momenti.

Secusque agentes debitis coercet poenis

§ 5. Necnon quemcumque, qui contra praemissa aliquid attentare praesumpserit, ab exercitio iurisdictionis ecclesiasticae, per tres menses, ipso facto suspensum. Nulli ergo etc. Si quis autem etc.

Datum Constantiae, secundo kalendas maii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 30 aprilis 1418, pontif. anno 1.

III.

Ordinis Mendicantium professoribus quibusvis ad alios, quam Carthusiensem Ordinem, transitum, absque Sedis Apostolicae licentia speciali, interdicit (1).

SUMMARIUM

1. Ordinum Mendicantium professis ad alios Ordines, Carthusiensi excepto, transire prohibet. — 2. Secus acta irritat. — 3. Quemque in ordine, in quo novam emisit professionem stare praecipit. — 4. Vagos autem ad suam religionem vult remeare.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

— 5. Hunc vero transitum fieri in postero vetat. — 6. Obstantibus derogat. — 7. Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Viam ambitiosae cupiditati religiosi, potissime Mendicantibus, praeccludere cupientes, ad alios Ordines praesertim monasticos, fucatis tamen coloribus, asserentibus, ob frugem melioris vitae aut arctioris observantiae, tam Sancti Benedicti, quam Cisterciensis, Camaldulensis, Vallis Umbrosae, Canonicorum Regularium Sancti Augustini vel aliorum monasticorum Ordinum convolare nitentibus licentiam a Sede Apostolica seu legatis aut nuntiis eiusdem Sedis de transferendo se a Mendicantium Ordinibus, ea ratione praesertim, ut verisimiliter, prout facti evidenter docet, est putandum, quod liberius degant, dignitatesque et beneficia monastica consequi valeant, et ex certis aliis causis honestati non consonis obtinentibus, ac volentes conservationi Ordinum Mendicantium etiam providere, auctoritate apostolica, ex certa scientia, tenore praesentium declaramus ac decernimus, statuentes quod de caetero nullus religiosus de Ordinibus Mendicantium quorumcumque, cuiuscumque status, conditionis vel religionis existat, quomodo-cumque aut qualitercumque possit vel debeat, virtute cuiuscumque licentiae ac indulti apostolici, seu Poenitentiariae nostrae curam gerentis, vel alia quavis auctoritate hactenus etiam per bullas apostolicas facultatum quarumvis, tam legatorum et nuntiorum Sedis praefatae, nec non Poenitentiariae huiusmodi pro tempore curam gerentis, quam aliorum quorumcumque, sub quavis potestate aut auctoritate, maxime de transferendis fratribus aut aliquibus praesertim Ordinum Mendicantium professoribus in genere vel in specie ab Ordinibus huiusmodi Mendicantium ad monasticos, sub quacumque verborum conceptione appareant, admitti

Ordinum Mendicantium professis ad alios Ordines, Carthusiensi excepto, transire prohibet.

aut recipi per aliquos, etiam superiores Ordinis seu monasterii aut loci monastici, seu alias in monacum vel in fratrem alienum ex Ordinibus monasticis supradictis, vel aliis expressis et non expressis, Ordine Carthusiensi dumtaxat excepto, sub poena excommunicationis, in quam tam recipientes quam recepti ipso facto incurrant, et quam ex nunc, prout ex tunc, contra quemlibet transgressorem quomodolibet in praemissis, scientia et auctoritate praefatis, proferimus in his scriptis, et a nemine, nisi dumtaxat a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo, excommunicati huiusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere.

Secus aucto-
ritat:

§ 2. Et nihilominus secus vel aliter facta non teneant, et nullius existant efficaciae, roboris vel momenti.

Quemque in
Ordine, in quo
novam emisit
professionem,
stare praecipit.

§ 3. Decernentes etiam et volentes quod si quis haecenus, virtute cuiusvis licentiae seu indulti huiusmodi fuisset receptus ad aliquem monasticum Ordinem, et habitum consuetum gestari per monachos talis Ordinis suscepisset, sive professionem emisisset sive non, sub dicta poena teneatur in monasterio in quo receptus fuit, etiamsi beneficia ecclesiastica seu rectorias Ecclesiarum quarumvis obtineat, stare in eius totali vocatione in huiusmodi Ordine monastico et Altissimo deservire.

Vagos autem
ad suam reli-
gionem vult re-
meare.

§ 4. Si quis autem, praetextu huiusmodi licentiae, cum habitu vel sine, quomodolibet vagando incederet, monitione praevia, teneatur et debeat, infra terminum quindecim dierum a die monitionis huiusmodi computandorum, ad eius Religionem et Ordinem, unde cum licentia vel sine recesserat, remeare: quod si efficere neglexerit, post ipsum terminum, tamquam notorius apostata et excommunicatus in omnibus et per omnia debeat per quemlibet reputari et tractari, etiam per invocationem brachii saecularis, quoties fuerit opportunum.

Hunc vero transi-
tum fieri in
posterum vetat.

§ 5. In futurum autem nullus ex professoribus alicuius ex Ordinibus Mendicantium huiusmodi ad aliquem monasti-

cum Ordinem, Carthusiensi dumtaxat excepto, possit aut debeat per quemcumque recipi vel admitti, virtute alicuius licentiae vel indulti, absque Sedis eiusdem licentia speciali, sub dictis poenis; et nihilominus secus facta non teneant ipso iure.

Obstantibus de-
rogat

§ 6. Huiusmodi licentiis et indultis, necnon constitutionibus apostolicis et Mendicantium Ordinum praedictorum, etiamsi de his specialis et expressa ac de verbo ad verbum in nostris literis mentio habenda foret, et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque.

Clausulae.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, decreti, statuti, prolationis et voluntatis infringere, etc.

Datum Gebennis, quarto kalendas augusti, anno primo.

Dat. die 29 iulii 1418, pontif. anno 1.

IV.

De officio et qualitatibus scriptorum et abbreviatorum literarum apostolicarum, custodisque Cancellariae ac examinatorum, bullatorum et registratorum, auditorumque, procuratorum et notariorum Rotae et advocatorum consistorialium.

SUMMARJUM

Exordium. — 1. Praedecessorum Pontificum editas hac de re constitutiones confirmat. — De non exigendo ultra taxam. — Poena praeter taxam exigentibus infligenda. — Et abbreviatorum examine. — 3. De literis rescribendis, et poena errantium in scribendo vel abbreviando. — 4. De distributionibus absentibus non dandis. — 5. Scriptoria Cancellariae, et scriptoria Poenitentiarum incompatibiles. — 6. De assistentibus praevio examine probandis. — 7. Cancellariae officiales singulis diebus in ea praesentes esse debent. — 8. De iuramento a custode emittendo; eiusque officio. — 9. De constitutionibus Cancellariae petenti dandis. — 10. De expeditione literarum iustitiae. — 11. De examinato-

rum officio et qualitatibus. — 12. De bullatoribus: — 13. Registratoribus. — 14. De auditorum causarum qualitatibus. — 15. Et huiusmodi qualitatatum perquisitione. — 16. Disputatio publica habenda antequam aliquis in auditorem admittatur. — 17, 18. Auditorum munus, moresque esse qualia debeant. — 19. De causis cognoscendi, et iudice competenti. — 20. In cohabitatione notarii cum auditore quid cavendum. — 21. De qualitatibus adscribendorum in notarios. — 22. A notariis exercendum officium per se. — 23. De notariorum moribus. — 24. Si beneficium aliquod adquisierit notarius, officium dimittat. — 25. De excessibus notariorum puniendis. — 26. Taxa ab eis servanda. — 27. Notanda circa huiusmodi taxam. — 28. Advocatorum consistorialium admittendorum qualitates. — 29. In consistorio male se gerentium poena. — 30. Procuratorum Rotae qualitates. — 31. Munus eorumdem. — 32. Vita, moresque. — 33. Sacerdotes non sint vel beneficiati. — 34. Salarium advocatorum et procuratorum. — 35. De hisce legibus publicandis.

**Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Exordium.

In apostolicae dignitatis specula super gregem dominicum, licet immeriti, constituti, inunctum nobis desuper apostolatus officium, debite, ut tenemur, exequi, coadiuvante Domino, cupientes, ad ea libenter nostrae dirigimus considerationis intuitum, ut diligenter conspiciamus quae reipublicae utilitatem respiciunt et commodum, ut, per nostrae provisionis auxilium, evellantur vitia, plantentur virtutes, destruantur iniqua, et reaedificentur honesta, ac prava transeant in directa, et, sublati deformibus, reluceant debitae reformationis decor et pulchritudo, ut totius aequitatis et iustitiae exinde proveniant incrementa.

Praeedit. Pontificum editas hac de re constitutiones confirmat:

§ 1. Sane, licet felicitis recordationis Iohannis XXII, Benedictus XII et Gregorius XI, Romani Pontifices praedecessores nostri, necnon de mandato apostolico nonnulli auditores audientiae contradi-

ctarum literarum apostolicarum, et demum honestae memoriae Gaufridus episcopus Cabilonensis, et Petrus tunc electus Vivariensis, dictae audientiae auditores, nonnullas constitutiones et ordinationes regimen et gubernationem officialium ac officiorum Cancellariae et Poenitentiarum apostolicarum, necnon praedictarum contradietarum et causarum Palatii Apostolici audientiarum et aliorum in Romana Curia iudicum seu commissariorum, eorumque notariorum, necnon advocatorum consistorialium et procuratorum in audientia praedictis concernentes laudabiliter ediderint; quia tamen, huiusmodi crescente malitia, postmodum aut debite non observatae aut additionibus utilibus indigere noscuntur; nos igitur super hoc intendentes, prout ex debito pastoralis officii nobis iniuncti, licet immeriti, obligamur, laudabiliter et utiliter providere, tenore praesentium, praefatas constitutiones et ordinationes (quas hic haberi volumus pro expressis), auctoritate apostolica, tenore praesentium, innovantes, ac eas cum additionibus infrascriptis praecipientes firmiter observari, eadem auctoritate statuimus et etiam ordinamus.

§ 2. Quod si notarii apostolici ac eorum abbreviatores et alii in iustitia et etiam gratia literarum apostolicarum abbreviatores taxam nimiam pro minutis suis petierint, ac etiam si literae apostolicae excessive taxatae fuerint, super excessibus huiusmodi per partes ad vicecancellarium aut de mandato suo, vel, ipso absente, ad eius locumtenentem seu praesidentem in Cancellaria praedicta habeatur recursus; qui, deliberatione habita cum abbreviatoribus assistentibus eidem vicecancellario in expeditione literarum apostolicarum in Cancellaria, et aliis de quibus sibi videbitur in hoc peritis, excessus praedictos ad debitam reducant moderationem, ac medietatem huius quod excessive petierint, a scriptoribus vel abbreviatoribus, qui illud petierint, necnon taxatoribus literarum earum, qui illas sic excessive taxa-

De non exigendo ultra taxam.

Poena praeter taxam exigentibus intelligenda.

verint, exigant, in usus cappellae scriptorum praedictorum, aut alia pia opera convertendum. Quodque notarii praedicti pro minutis literarum provisionum patriarchalium, metropolitanarum, ac aliarum cathedralium Ecclesiarum et monasteriorum quorumcumque consistorialiter factarum, cum aliae non pertineant ad ipsos, recipere valeant, sicut plus vel minus pro communi servitio solvitur ab eisdem, videlicet pro primo centenario florenorum communis servitii ultra quinque, et pro quolibet alio similium florenorum centenario, si plura sint, ultra unum; et si servitium huiusmodi ad centum florenos non ascenderit, pro quolibet decenario numero florenorum huiusmodi ultra medium florenum nullatenus recipiant vel exigant, quocumque quaesito colore, alioquin eorum quemlibet poenas in dictarum literarum abbreviatores plus debito a minutis quas faciunt exigentes latas inferius declaratas, incurrere volumus ipso facto. Quod si eorum et cuiuscumque alterius abbreviatoris culpa literae, quarum fecerint minutas, et pro quibus salaria seu emolumenta recipiunt, fuerint rescribendae, eorum sive illius expensis rescribantur, qui fuerint vel fuerit in culpa, sub poenis infra dictis. Et insuper cum praefati notarii expertos et sufficientes habere debeant abbreviatores, quandoque recipiunt in arte abbreviatoria minus expertos, ex quibus secuta sunt quandoque detrimenta atque damna, statimimus, quod nullus dictorum notariorum alicquem in suum abbreviatorem recipere valeat neque possit, nisi primum ad id per assistentes vicecancellario in expeditione literarum apostolicarum et alios, quibus sibi videbitur, abbreviatores in minutis super ipsis de iustitia formandis experti et sufficientes reperi fuerint, et etiam approbati.

§ 5. Statuimus et etiam ordinamus, quod si litera fuerit in Cancellaria rescribenda indicata, quod infra tres dies naturales, a die requisitionis partis pro-

sequentis, aut sollicitatoris expeditionis eiusdem, ille cuius culpa indicata fuerit rescribenda, expensis suis propriis sine quocumque alio salario quantumcumque modico, etiam gratis oblato, teneatur rescribere aut rescribi facere sub poena suspensionis ab officio scriptoriae literarum praedictarum et ingressu Cancellariae, si scriptor fuerit literarum praedictarum quadraginta dierum continuorum tempore, nec interim literam alicuius taxae sibi distribuatur distributor, sive referendarius literarum earundem sub excommunicationis poena, quam si contrarium faciat scienter, incurrat ipso facto, a qua absolvi non possit, nisi a Romano Pontifice, prius satisfacto realiter et cum effectu parti laesae de damnis et interesse, et tres ducatos solvat applicandos eidem cappellae scriptorum literarum praedictarum pro poena. Si vero fuerit abbreviator, similiter compellatur literam facere scribi infra praedictum terminum, sub poena suspensionis ab eius officio et eius ingressu Cancellariae per tres menses, quo suspensionis tempore durante, nihil sibi distribuatur vicecancellarius. Quod si inadvertenter vel alias vicecancellarius quicquam sibi distribuatur, et ipse recipiat, huiusmodi suspensionis tempore durante, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, a qua nullo modo possit absolvi, nisi a Romano Pontifice, prius satisfacto parti laesae de damnis et interesse, et donec realiter solverit tres ducatos convertendos, ut praefertur; et ad reiterationem delicti sive excessus locum habeat multiplicatio poenae.

§ 4. Et quod nulli ex scriptoribus praedictis, qui per se ipsum eius officium scriptoriae literarum praedictarum personaliter non exercet aut non valet exercere, quicquam distribuatur aut aliquid ex eodem officio percipiat emolumentum nisi causa infirmitatis aut alio legitimo extiterit impedimento detentus; quo casu

lium in scribendo vel abbreviando.

De distributionibus ab eisdem non dandis.

Et abbreviatorum examine.

De literis rescribendis, et poena errorum.

eum eo possit per vicecancellarium praedictum per literas eiusdem causam distributionis continentes prius in ipsa Cancellaria publicandas, ad tempus, de quo sibi videbitur, dispensari. Quodque de caetero nullus huiusmodi officium scriptoriae praedictae cum officio Poenitentiarum literarum valeat retinere, et si quis hoc attentare praesumpserit, utroque privatus existat ipso facto.

Scriptoria Cancellariae, et scriptoria Poenitentiarum incompatibiles.

§ 5. Illi quoque, qui huiusmodi abbreviaturae vel scriptoriae apostolicarum, cum officio scriptoriae Poenitentiarum literarum praedictarum insimul nunc obtinent, infra decimum diem proxime futuram huiusmodi officium Poenitentiarum vel scriptoriae literarum dimittere teneantur. Alioquin, si contrarium fecerint, poenam incurrant proxime dictam.

De assistentibus praevio examine probandis.

§ 6. Sane cum deceat abbreviatores literarum praedictarum assistentes vicecancellarium aut locumtenenti seu praesidenti praedictis in huiusmodi literarum in Cancellaria praedicta expeditione, abbreviaturae literarum ipsarum officio fore sufficientes et expertos ac etiam circumspectos, prudentes et probos, similiter statuimus et ordinamus, quod nullus de caetero ad assistendum praedicto vicecancellario seu locumtenenti vel praesidenti in literarum apostolicarum expeditione, nisi per dietam maiorem partem abbreviatorum continuantium Cancellariam antedictam primitus examinatus fuerit, et ad id repertus sufficiens et etiam approbatus, nullatenus admittatur.

Cancellariae officiales singulis diebus in ea praesentes esse debent.

§ 7. Et quod praedicti assistentes hora super hoc per vicecancellarium praedictum deputanda, singulis diebus, quibus ipsa Cancellaria tenebitur, ad eam venire, et in ipsa quando tenta fuerit, residere debeant, nec interim ab ipsa recedere possint, cessante excusatione legitima, quam eidem vicecancellario aut locumtenenti seu praesidenti, si praesentes fuerint, vel in eorum absentia, praedictis assistentibus exprimere debeant vel iurare se legitimam excusationem habere, nisi super hoc a

vicecancellario vel locumtenente licentiam habuerint specialem. Quodque singuli assistentium praedictorum, qui post tertiam partem horae praedictae venerint, sex, et similiter qui ante dictam Cancellariam finitam recesserint, sex alios, qui vero eadem die ad dictam Cancellariam non venerint, duodecim grossos turonenses singulis diebus, quibus haec commiserint, capellae scriptorum praedictorum pro poena contemptus statuti et ordinationis nostrae huiusmodi, infra tres dies tunc immediate sequentes, solvere sint adstricti; nec ob id appellantes, nisi prius satisfacto de principali et expensis, si quae inde factae fuerint, ad huiusmodi appellationis prosecutionem quomodolibet admittantur. Similiter idem per alios abbreviatores sufficientes ad continuandum eandem Cancellariam per assistentem praedictos ex aliis abbreviatoribus eligendos, necnon in officialibus dictae Cancellariae, sub similibus poenis volumus observari.

§ 8. Statuimus insuper et etiam ordinamus, quod senescallus dictae Cancellariae, qui custos nuncupatur, iuramentum in manibus dicti vicecancellarii in sua primaria receptione ad officium senescalliae Cancellariae praedictae, necnon singulis annis, de huiusmodi officio fideliter exercendo, et alias iuxta formam iuramenti praedicti per nos noviter appositam, et in libro Cancellariae infrascriptam, praestare teneatur. Quodque ipse in quibuscumque literis de gratia, diem receptionis earumdem, qua sibi in dicta Cancellaria praesentabuntur, scribat, et pro scriptura huiusmodi nihil recipiat etiam gratis oblatum, literasque praedictas secundum ordinem receptionis earumdem sine fraude in expeditione praesentet expediendas. Nec literas, rotulos ac supplicationes in literarum expeditione traditas vel traditos ante vel post nostrarum literarum expeditionem in dicta Cancellaria, celabit vel occultabit aut malitiose retinebit, seu earumdem literarum expeditionem differet aut retardabit per se vel

De iuramento a custode emitendo; eiusque officio.

alium seu alios contra ordinem superscriptum. Quod si contrarium scienter fecerit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat, a qua absolvi non possit nisi a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constitutus. Quodque si senescallus praedictus contra huiusmodi suum iuramentum fraude vel dolo aliqua fecisse reperiatur, sit dicto officio eo ipso privatus: et quia de talibus et similibus delictis, quae secrete committuntur, potest cum difficultate constare, sex de scriptoribus vel abbreviatoribus praedictis non suspecti, ac bonae famae et boni nominis, ipsum senescallum huiusmodi suum officium illegaliter exercuisse deponant, et de hoc etiam sit publice diffamatus, dicto suo officio sit eo ipso privatus, et nisi de eo per dictum cancellarium infra tres dies inde sequentes provisum fuerit, ex tunc possit de sufficienti abbreviatore literarum praedictarum (qui iuramentum similiter praestare et omnia praedicta eidem senescallo incumbenda adimplere teneatur) provideri. Et insuper quod nullus alius quam senescallus praedictus aliquam literarum gratiam continentem expediendam in loco expeditionis ponat.

De constitutio-
nibus Cancellariae
petenti
dandis.

§ 9. Similiter statuimus et etiam ordinamus, quod nulla constitutionum dictae Cancellariae eniquam, ut de ea in iudicio vel alibi fidem faciat, tradere, nisi primitus per dictos assistentes fuerit iudicatum danda, et postmodum per duos ex eis tunc praesentes videatur, et signetur in dorso, ac per duos ex abbreviatoribus in forma debita auscultetur cum libro praedicto, qui se subscribant in eadem, et deinde per vicecancellarium subscribi debeat, et suo signo more debito signari, et parti petenti dari, pro qua quidem constitutione ultra quatuor grossos avinionenses, quorum sexdecim valent unum florenum auri de Camera, pro signo, sigillo et scriptura, et alias per secretarium vel cubicularium dicti vice-

cancellarii et senescallum praedictum vel alios quoscumque nullatenus recipiatur vel etiam exigatur.

§ 10. Praeterea ut literae iustitiam concernentes absque partium damno ac brevius expediantur, statuimus et ordinamus, quod Cancellaria literarum iustitiae, quae si ad hoc literae sufficiant, ter singulis septimanis, prout antiquitus teneri consueverat: si vero ad id huiusmodi literae non sufficiant, singulis septimanis saltem semel teneatur; ad quam notarii, qui sex esse debent, et alii in formandis notis de iustitia, vel in iure sufficientes abbreviatores (quorum nomina sint in matricularia abbreviatorum dictarum literarum inscripta), necnon praelati et alii doctores famosi ac practici in dicta Curia praesentes, et primitus per eosdem praelatos et doctores, solito praestito iuramento, debeant convocari, prout haecenus extitit laudabiliter observatum. Quodque in eadem Cancellaria literae executoriae super sententiis in Romana Curia latis, nisi stylus in causis in eadem Curia servari solitus servatus fuerit per ordinem, prout in literis praedictis iuxta stylum Cancellariae praedictae narrari consuevit, aut in aliquibus expensae factae in causis ipsis excessive contra constitutiones super editas notorie taxatae fuerint, donec de partium vel partis victricis consensu vel alias iuridice moderatae fuerint, minime possint et debeant expediri.

De expeditione
literarum iustitiae.

§ 11. Et insuper statuimus et ordinamus, quod examinatores in gratia speciali, antequam exerceant huiusmodi officium, de illo fideliter exercendo in manibus dicti vicecancellarii praestent iuramentum, ipsique postmodum huiusmodi officium diligenter per se ipsos exerceant. Impetrantes de literatura, scientia et idoneitate, et illos beneficia, curam animarum aut iurisdictionem habentia petentes, rigide examinent, ac de vita et moribus informationem recipiant diligentem, et praedictas sufficientiam et

De examina-
torum officio et
qualitatibus.

idoneitatem in scriptis sub signeto suo referant examinatores, pro qua quidem scriptura, signeto, salarioque et labore eorum, ultra unum grossum turonensem, et clericus scripturam faciens praedictam, ultra similes grossi quartam partem, aliquid, etiam gratis oblatum, nullatenus recipere praesumant. Quod si examinatio vel clericus in contrarium attentaverint, eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, a qua non possint absolvi donec fuerit satisfactio facta.

De Bullatori-
bus.

§ 12. Similiter statuimus et ordinamus, quod bullatores dictarum literarum apostolicarum, pro ipsis literis bullandis, sive gratiam, sive iustitiam contineant, ultra illud quod antiquitus, et ante ultimum schisma, videlicet tempore Greg. Papae XI praedicti, pro similibus recipiebant literis, nihil recipere praesumant, nec de litera duplicata, ultra quatuor, et de litera correcta iterum bullanda, necnon de litera super sumpto habito de registro, ultra octo, necnon de literis alias bullatis, et iterum (non tamen propter defectum partium) bullandis, et in dicto registro corrigendis, ultra unum turonensem grossum recipere aut exigere praesumant.

Registratori-
bus.

§ 13. Et idem volumus per dictarum (1) registratores in praedictis omnibus observari. Quodque praedicti registratores literas registratas, causa aliquid exigendi vel extorquendi a prosequentibus ipsas, plus debito differri non faciant registrari, vel eas de mala expeditione malitiose redarguant, sed ad quaestum accusent, aut in salariis clericorum in registro praedicto scribentium participant; quod si contrarium fecerint, ipso facto excommunicationis sententiam incurrant, a qua (mortis casu excepto) per alium quam Romanum Pontificem nequeant absolutionis beneficium obtinere, et insuper suo officio huiusmodi, si hoc per testes, vel alias praesumptive probari poterit, eo ipso sint privati, et perpetuo inhabiles ad quodcumque officium exercendum si in Romana Curia

(1) Adde *litterarum*.

existant. Quodque clerici in dicto registro scribentes, qui literas eis traditas infra tres dies ex tunc immediate sequentes (cessante impedimento legitimo) non registrarint, a dicto registro penitus amoti existant, nec ad ibi scribendum de cetero admittantur.

De auditorum
causarum qua-
litate,

§ 14. Et nihilominus cum iustitiam in iudicio contradictorio pure deceat exerceri, statuimus et etiam ordinamus, quod nullus deinceps causarum Palatii Apostolici in auditorem recipiatur, nisi doctor fuerit iuris famosus, et post doctoratum ab eo receptum per triennium ad minus legerit in eodem, sitque commendatus de vita ac morum honestate, aliisque virtutibus, ac ab omni munere sint mundae manus eius, et bonum habeat testimonium, habeatque ad minus sive in beneficiis, sive in bonis temporalibus ducentos florenos auri de Camera annuatim in portatis, de quibus valeat in dicta Curia ipse sustentari.

Et huiusmodi
qualitatem per-
quisitum.

§ 15. Quodque postquam fuerit concessum per Papam alicui in auditorem causarum dicti Palatii admitti, antequam ulterius ad ipsius admissionem procedatur, decanus auditorum praedictorum de praemissis facere teneatur inquisitionem diligentem, et quicquid per eam reperit, fideliter referat vicecancellario praedicto, qui hoc similiter Papae exponere teneatur, quod si aliquid de praemissis defuerit, ad ipsius admissionem in auditorem ulterius minime procedatur, nisi aliud mandaret Papa antedictus.

Disputatio pu-
blica habenda
antequam ali-
quis in audito-
rem admittatur.

§ 16. Si vero per informationem huiusmodi, ipsum constiterit famosum doctorem, aliaque praemissa fore vera, idem vicecancellarius, vocatis quatuor ex dictis auditoribus, si canonista, decretalem, si vero legista fuerit, legem, quam infra unius mensis spatium a die sibi assignata computandum, in dicti vicecancellarii aut locumtenentis praesentia (et ad hoc vocatis omnibus dictae Sedis notariis et praedictis auditoribus et consistorialibus advocatis tunc in eadem Curia praesentibus; invitatis ad id etiam praelatis et aliis famosis et

literatis viris, qui tunc in eadem Curia extiterint) repetere teneatur, singulos qui argere voluerint idem repetens audire teneatur, quodque quatuor ultimi ex auditoribus et quatuor ultimi ex advocatis praedictis tunc praesentes arguere sint adstricti.

Auditorum munus, more quo esse quata debeant.

§ 17. Quod si idem repetens in huiusmodi repetitione taliter se habuerit, quod sit merito commendatus, dictus vicecancellarius secundum relationem maioris partis notariorum et auditorum ac advocatorum praedictorum ad eius admissionem in auditorem ulterius procedat: si vero secundum relationem praedictam repertus fuerit diminutae scientiae vel iudicii, relatione super hoc per dictum vicecancellarium Papae facta, ab huiusmodi admissione repellatur.

§ 18. Et insuper quod praedicti auditores, et eorum loca exercentes, libros iuris ordinarios ad minus, continuo secum habere teneantur, processusque causarum agitarum coram eis personaliter videant et visitent, ac testes in causis huiusmodi si ponderis fuerint (maxime si pars aliqua hoc requisiverit) examinent, in aliis vero per duos notarios faciant examinari diligenter, nec cuiuscumque notarii vel alterius relationi credant; nec ad sententiarum prolationem in causis huiusmodi procedant registris praedictis per eos, ut praemittitur, non visis et diligenter examinatis. Hoc etiam volumus per quoscumque iudices et commissarios in dicta Curia praesentes similiter perpetuo observari. Et nihilominus, quod si quis ex auditoribus fuerit notatus de praecipitatione iustitiae, negligentia, seu non promptitudine iurium, propter non continuationem librorum, aut alias, et specialiter de corruptione et acceptione munerum, seu vagus fuerit, seu alias male versetur in dicta Curia, per praefatum vicecancellarium vel eius vicesgerentem caritative reddatur attentus, ut ab iis se absteat et emendet, bonamque famam acquirat, et in ea perseveret. Quod si se emendare neglexerit, et

per tres menses continuos post avisationem huiusmodi, eadem nota vel infamia respersus fuerit, per dictum vicecancellarium aut eius vicesgerentem commissiones sibi nullatenus committantur. Et si per alios tres menses simili nota vel infamia notatus fuerit, et notorie se non emendaverit, tunc praedictus vicecancellarius aut vicesgerens cum duobus auditoribus, praemissa Papae referre teneatur, qui provideat prout salubriter fuerit providendum.

§ 19. Verum si contingat inter easdem personas et super eadem re diversis auditoribus aliquam causam committi, is enim primo fuerit praesentata commissio, super causa huiusmodi, remaneat eiusdem causae iudex. Quod si de iurisdictione alterius extiterit pro parte adversa data exceptio, tunc cuius fuerit iurisdicatio primitus cognoscatur, et si ulterius procedatur ante cognitionem huiusmodi, non valeat processus, et iudex teneatur parti ad restitutionem expensarum inde factarum, suumque interesse. Notarius vero, qui ausus est talem contentionem appetere propter lucrum, scripturae, ac totius causae commodum perdat, teneaturque suis expensis parti dare, quod expendit in causa huiusmodi. Quod si idem auditor et notarius contrarium fecerint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, a qua non possint absolvi donec super iis satisfecerint, ut praefertur. Et hoc etiam ad quoscumque iudices ac commissarios ac eorum notarios in dicta Curia praesentes pro tempore duximus extendendum.

De causis cognoscendi, et iudice competenti.

§ 20. Praeterea statuimus et etiam ordinamus, quod nullus ex notaribus cuiusvis ex auditoribus praedictis cum eo moram trabat, quod si forsitan aliquis ex ipsis cum eo morari voluerit, pro habitatione domus et expensis, ultra quod iustum et debitum fuerit, et rationabile salarium, non solvat; et si quaecumque causa vera vel simulata, respectu officii, aliquid auditori dederit vel solverit, notarius dando et auditor recipiendo, eo ipso excommunicationis sen-

In cohabitatione notarii cum auditore quid cavendum

tentiam incurant, a qua nequeant nisi per Papam absolvi, ac duplo, quod notarius ultra debitum solverit et auditor receperit, per eorum quemlibet in usus pauperum de mandato dicti vicecancellarii distributo.

De qualitatibus
adversand. in
notariis.

§ 21. Et quod nullus in notarium cuiuslibet auditorum praedictorum, nisi vigesimumquintum suae aetatis annum attigerit, et alias notariatus officium exerceat, sitque boni nominis et bonae famae, ac sufficiens et idoneus ad dictum notariatus officium causarum dicti palatii exercendum, et post diligentem informationem super iis habitam, ac ipsius examinationem, et de praemissis constiterit, admittatur.

A notariis ex-
ercendum offi-
cium per se.

§ 22. Et quod notarii dictorum auditorum sua notariatus officia personaliter exercent, et si quis (cessante causa necessaria) a sui notariatus officii exercitio per mensem continue se absentaverit, sit dicto officio eo ipso privatus, et de causa necessaria propter quam ipsum oporteat dictum officium per substitutum exercere, et de illo per substitutum exercendo, a dicto vicecancellario petat licentiam, quam idem vicecancellarius, postquam de causa huiusmodi sibi constiterit, per suas literas causam ipsam continentes, concedere poterit ad tempus, de quo sibi videbitur faciendum.

De notariis
notariis.

§ 23. Et insuper quod notarii praedicti in habitu decenti incedant ac honesto, et convenienti clerico saeculari. Tavernas non frequentent, nec concubinarij existant, cum ex hoc suum vilescat officium, et malam famam acquirant; et si contrarium fecerint, suis priventur officii.

Si beneficium
aliquid acq-
siverit notarius,
officium dimittat.

§ 24. Quodque quilibet ipsorum quam primum presbyter factus, seu dignitatem vel personatum in cathedrali vel collegiata Ecclesia, aut parochiali Ecclesia pacifice assecutus fuerit, huiusmodi notariatus officium omnino dimittat, et ad huiusmodi officii exercitium in dicta audientia amplius non admittatur.

§ 25. Et insuper, quod notarius qui notatus aut diffamatus fuerit, quod mali-

tose, negligenter, vel per dolum scripserit aliud, quam in processu aut in iudicio deductum vel actum fuerit inter partes, seu diffamatus quod sit personarum, in quarum causis scribit, acceptor, plus uni quam alteri favendo, et ei causae secreta detegendo, eo ipso a suo notariatus officio suspendatur; et per auditorem Camerae, cui hoc per dictum vicecancellarium committatur, summarie, simpliciter et de plano de huiusmodi infamia et aliis praemissis inquiratur diligenter, et si per inquisitionem huiusmodi culpabilis repertus fuerit, aut si purgatio extiterit indicenda, et debite se non expurgaverit, privetur quibuscumque officii, quae in dicta Curia obtinebit, et ab eadem Curia perpetuo sit proscrip-tus, necnon in quingentis florenis auri de Camera, per ipsum elemosynario Romani Pontificis realiter tradendis, et in usus pauperum convertendis, condemnatur; et idem volumus de quibuscumque notariis quorumcumque cardinalium, iudicum et commissariorum in Curia pro tempore deputatorum inviolabiliter observari.

De excessibus
notariorum puni-
endis.

§ 26. Et nihilominus quod dicti notarii in exactione salariorum suorum taxationes pro suis processibus et scripturis in causa huiusmodi, taxas super hoc ordinatas per dictum Ioannem XXII servare teneantur, quod si ultra dictam taxam aliquid petierint aut receperint, super excessu huiusmodi ad vicecancellarium seu locumtenentem praedictum super hoc habeant recursum, qui, vocatis in hoc peritis, excessus praedictos iuxta taxationes praedictas ad debitum reducat moderamen, et medietatem huius, quod excessive petierint, a notariis exigant in usus pauperum convertendam.

Taxa ab eis
servanda.

§ 27. Quodque pro citationibus compulso-riis, et inhibitionibus, decretis in partibus, procuratoriis, instrumentis, remissionibus ad partes, examinationibus testium, et quibuscumque aliis scripturis bis scriptis in processu, nisi semel dumtaxat taxentur, neque solvantur. Termini

Nota circa
huiusmodi taxam

quoque superflui, seu ultra debitum extensi, et quaecumque aliae superfluae scripturae pro resecatis habeantur, taxenturque clausulae et dictiones proportionaliter, prout poterant scribi in processu, quodque nullus notarius, qui de petia notae registri sententiae definitivae duodecim grossos turonenses receperit, de petia instrumenti super eo confecti, cum sit copia dictae notae, nisi sicut de copia in publica forma redacta, iuxta constitutionem dicti Ioannis XXII, recipiat. Et si de petia huiusmodi instrumenti similes duodecim turonenses receperit, de huiusmodi nota sententiae sicut de copia recipere possit: quod si contrarium attentaverit, quod ultra receperit, parti restituat, et totidem pro cappella praedictorum auditorum vel cursorum infra octo dies tunc immediate sequentes realiter solvat, alioquin a sui officii exercitio per mensem sit suspensus, quod si se illi ingesserit, gravius per vicecancellarium, prout sibi videbitur, puniatur.

§ 28. Verum cum, sicut iudicium, similiter advocatum requiratur consilium, maturitas et circumspectio magna, insuper statuimus etiam et ordinamus consimiliter advocatum nullatenus admittendum, nisi primitus servaverit, quae in auditoribus servari statuuntur. Quodque idem advocati, pro singulis per eos commissionibus de iustitia extra consistorium proponendis, uno floreno de Camera sint contenti, nec aliquid ultra petere sint ausi, quod si contrarium fecerint, illud quod ultra exegerint, partibus restituere, et totidem dare pauperibus teneantur.

§ 29. Et quod, si quis advocatus in consistorio proponat aliqua quae ex sui natura sint iniuriosa, et in alterius diffamationem et notam cedant, licet hoc in commissione sive supplicatione per ipsum proponenda scriptum non fuerit, nisi pars principalis, cuius nomine proponitur, sit praesens, et dicat et asserat hoc facere proponi ad effectum accusandi, vel partem

denunciationis assumendi in forma iuris, seu eius procurator ad hoc habeat mandatum speciale, aut sint substantialia causae, ipse, actione iniuriarum, teneatur ei, contra quem organum vocis suae praestiterit, et in decem florenis Camerae Apostolicae condemnatus existat. Quodque si quis advocatus in consistorio vel audientia clamorosus, iniuriosus et tumultuosus fuerit, vel etiam temere vel immoderate se ingerat replicationi aut defensionem causarum in consistorio, sine requisitione et informatione partis, eo ipso sit ab eius officio suspensus per duos menses, et quinque florenis Camerae pro qualibet vice, qua hoc egerit, eidem Camerae solvere sit adstrictus. Caeterum, quod si duo advocati unam causam defendant in consistorio, eorum altero dumtaxat duplicetur, habeant tamen prius consultationem ad invicem, vel in ipso consistorio insimul se iniungant, ita quod, si proponens, alias reallegans aliquid, quod faciat ad causae defensionem, emittat, illud submissa voce et sine tumultu hoc dicat, ita quod in similibus in iure semper deferat antiquiori advocato, nisi ex causa aliter inter eos fuerit concordatum.

§ 30. Praeterea statuimus et etiam ordinamus quod nullus ad publicum procuratoris officium in eadem Curia de caetero admittatur, nisi in eodem officio in dicta Curia sit exercitatus et practicus, aut in iure graduatus, ac de diligentia, fidelitate et probitate commendatus, et super iis et aliis ad huiusmodi officii exercitium necessariis per vicecancellarium, uno vel duobus ex auditoribus et totidem ex advocatis praedictis ad id vocatis et praesentibus, fuerit diligenter examinatus et repertus idoneus.

§ 31. Et quod nullus ex dictis procuratoribus sit iniuriosus verbo vel scriptura in causarum patrocinio, nec causas, quas noverit iniustas seu iniquas vel alias desperatas, recipiat, nec pro causarum defensione, ad eas diutius malitiose protra-

Advocatorum
consistorialium
admittendorum
qualitates.

In consistorio
male se geren-
tium poena.

Procuratorum
Rutae qualita-
tes.

Manus eorum-
dem.

hendas, materias subiungat admissibiles, quas non veras esse sciat aut credat, vel probabiles per partem suam, quod praesumi poterit, videlicet si pars, pro qua causa dicitur, debilem aut minus plenam informationem dederit aut miserit super ea. Quod si quis procuratorum praedictorum in hoc culpabilis repertus fuerit, per causae auditorem vel iudicem, qui hoc noverit, aut in altero praemissorum eumprehenderit, seu si hoc neglexerit, per vicecancellarium vel eius locumtenentem, quando sibi de hoc constiterit, perpetuo vel ad tempus, prout casus exiget, a procuratoris officio in dicta Curia suspendatur, et alias, secundum casus exigentiam, per praedictum vicecancellarium vel locumtenentem puniatur. Idem volumus, si procurator, per corruptionem vel aliam malitiam, in causis quas defendendas suscepserit, et eas scienter vel per eius negligentiam perdidit in laesionem iuris suae partis, observari: quo casu ad quaecumque damna et expensas, ultra praedicta eidem parti restituenda, teneatur. Similiter in procuratores, qui, postquam pro una parte causam dixerint, eam contra ipsam et pro eius adversa parte defendunt et ducunt. Quodque, si quis ex procuratoribus praedictis vel aliis, post appellationem interpositam in dicta Curia, huiusmodi appellationis causam finxerit esse commissam, ut partem adversam decipiat, et eam ad dicendum contra huiusmodi fictam commissionem citari fecerit, in viginti florenos Camerae puniatur, in piis operibus, per manum eleemosynarii praedicti, convertendis. Et huiusmodi procuratores, qui, ut lites diu durare faciant, fictis appellationibus et commissionibus utuntur, nisi probaverint causas appellationum et commissionum huiusmodi veras esse, et ipsas relevantes ad iuris sui declarationem, iudicis vel vicecancellarii seu praesidentis praedictorum arbitrio puniantur, et parti adversae, quam indebitè vexaverint, de damnis et interesse, quae propterea incurrerit, teneantur.

§ 52. Verum, cum dieti procuratores ^{Vita, mores- que.} gravia gerant negotia, similiter in moribus graves, in gestu, habitu et conversatione honesti esse debent; quod praefati procuratores in habitu decenti et honesto et statu saeculari convenienti incedant, tabernas non frequentantes, nec sint concubinarij. Si quis autem contrarium fecerit, ab huiusmodi procuratoris officio, per auditores, indices et commissarios praefatos repellatur et penitus excludatur, et alias per dictum vicecancellarium vel eius locumtenentem animadversione debita puniatur.

§ 53. Et nihilominus quod de caetero ^{Sacerdotes non sint vel beneficiati.} nullus in sacerdotio constitutus, aut dignitatem vel personatum cathedralis vel collegiatae Ecclesiae pacifice obtinens, ad huiusmodi procuratoris officij exercitium quomodolibet admittatur, nec in eo toleretur; et si de hoc in causis per partem adversam data fuerit exceptio, ex tunc processus non valeat; eadem tamen pars adversa de sua in huiusmodi causa defensione confisa iterato denuo in eam causam vocetur, nisi sit in dicta Curia alius procurator, qui onus causae huiusmodi in se velit suscipere defendendae.

§ 54. Caeterum, cum advocati et procuratores praefati, iuxta sui laboris meritum sint praemiandi, statuimus et etiam ordinamus quod in causis, in quibus simpliciter et de plano aut per audientiam contradictarum sive in contumaciam partis adversae, vel alias in causis levibus, in quibus non sit magna iurium discussio, advocati in prima viginti, in secunda duodecim, in tertia instantia octo; procuratores similiter in prima decem, et in secunda septem, ac in tertia instantia huiusmodi quatuor florenis similibus sint contenti. Praeterea volumus et etiam ordinamus decem grossos turonenses circa taxam literarum apostolicarum et Poenitentiariae praedictarum, ac minutarum eandem literarum apostolicarum, necnon in bulla et registris apostolicis ac dictae Poenitentiariae, necnon salarii notariorum et

^{Salarium advocatorum et procuratorum.}

aliorum quorumlibet, pro uno duntaxat floreno de Camera computari.

§ 53. Verum, ut huiusmodi nostrae constitutiones et ordinationes ad omnium perveniant notitiam, eas in audientia praedicta singulis annis in kalendis octobris publicari, necnon in libris Cancellariae praedictae inscribi et registrari volumus per praesentes. Nulli ergo etc.

Datum Gebennis, kalendis septembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 1 septembris 1418, pont. anno 1.

V.

In officio provincialatus non possunt fratres Ordinis Eremitarum S. Augustini re-eligigi nec confirmari, biennio vel triennio completo, nec ad eorum vitam in ipso remanere (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Ambitionem fratrum huius Ordinis curans cohibere: — 2. Constitutionem (de qua in rubrica) addit. — 3. Provinciales ultra terminum in officio permanere vetat. — 4. Priori generali super hoc dispensandi adimit facultatem. — 5. Clausulae.

**Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Pro cunctorum christianae religionis Ordinum statu prospere et salubriter dirigendo, libenter nostrae sollicitudinis partes adhibemus, et iis quae in eorum offensam redundare conspiciamus, quantum possumus obviamus.

§ 1. Sane, sicut nuper non sine mentis displicentia veridica relatione percepimus nonnulli Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini professores, etiam in theologia magistri, in officiis provincialatus, secundum instituta et laudabilem consuetudinem eiusdem Ordinis pro tempore constituti, spiritu inanis gloriae et ambitionis

(1) Edidit Emptolis in Bullar. Ordinis huius.

Bull. Rom. Vol. IV.

87

ducti, et sua sorte non contenti, ut in huiusmodi officiis, quibus praesunt, continue seu ad eorum vitam remanere, seu iterum confirmari vel reeligigi possint, variis ingeniis, subtilibusque et exquisitis modis ac coloribus, etiam contra ipsius Ordinis instituta et consuetudines huiusmodi, perquirunt, insistunt et procurant: unde plerumque accidit quod eiusdem capitula provincialia secundum morem et consuetudinem ipsius Ordinis celebrari prohibentur, seu alias indirecte impediuntur, delinquentium excessus non corriguntur, corruptiones quoque et alia pacta illicita committuntur, divisiones etiam et odia ac alia scandala plurima oriuntur in Ordine eodem, in non modicam dicti Ordinis confusionem et offensam ac perniciosum exemplum plurimorum.

§ 2. Nos igitur in praemissis, prout ex debito tenemur pastoralis officii, salubriter providere cupientes, auctoritate apostolica, tenore praesentium, statuimus, volumus etiam et ordinamus quod quilibet prior provincialis dicti Ordinis, qui est vel erit pro tempore, qui, iuxta instituta ac consuetudines praedicta, in sua provincia anno quolibet capitulum provinciale ipsius Ordinis, diebus et locis in huiusmodi capitulo provinciali in ipsa provincia immediate antea celebrato deputatis, celebrari non fecerit cum renunciatione sui provincialatus officii, et singuli, sit dicto officio eo ipso privatus; et quod si ex tunc administrationi dicti officii se immiscerit, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto, et provinciam regant illi quibus in hoc casu, per instituta et consuetudines praedicta, eius regimen est commissum, quodque nullus ex huiusmodi fratribus ad huiusmodi provincialatus officium iam electus, vel in futurum eligendus, si in huiusmodi theologia magister, ultra tres; si vero alius fuerit, ultra duos annos, si tamen rite ad illud vocatus extiterit, eligi aut confirmari quoquo modo possit aut debeat; nec ipsorum aliquis, infra biennium a fine

Constitutionem
(de qua in rubrica) addit.

De haec legi-
us publicandis.

Exordium.

Ambitionem
fratrum huius
Ordinis curans
cohibere:

termini huiusmodi sui provincialatus officii computandum, ad idem officium aliquatenus de novo recipiatur.

§ 3. Ita etiam, quod illi, qui ad praesens in huiusmodi provincialatus officii existunt, si huiusmodi tempus compleverint aut transcendiderint, officii eisdem omnino cedant: si autem nondum compleverint, possint tempus ipsum complere modo superscripto.

§ 4. Neque etiam liceat priori generali eiusdem Ordinis quidquam contra praemissa quomodolibet attentare aut alias super eorum aliquo, praeterquam super mutatione loci ad huiusmodi capitulum, pro tempore celebrandum, si expedierit... iuxta tamen diffinitorum capitulorum provincialium huiusmodi significationem et determinationem et non alias dispensare, quibuscumque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac statutis et consuetudinibus dicti Ordinis et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Mediolani, decimo sexto kalendas novembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 17 octobris 1418, pont. anno 1.

VI.

Expositis iis, quae peracta sunt in condemnatione errorum Nicolai Serurarii, archiepiscopi et episcopi mandatur, ut inquirent contra eius sectatores (1).

SUMMARHUM

Prooemium. — 1. Ab episcopo Tornacensi confectus processus super propositionibus Nicolai Serurarii; — 2. Eiusdem propositiones. — 3. Serurarii causae cognitio a

(1) Ex Regest. Vatic. et Raynald. ad annum 1420.

concilio Constantiensi patriarchae CP. demandata. — 4. Martinus post suam electionem patriarchae eandem cognitionem commisit. — 5. Propositiones illas eorum idem Nicolaus. — 6. Patriarcha defmivit Nicolaum illis propositionibus populos scandalizasse: — 7. Impositaque ei poenitentia, in gremium Ecclesiae recepit. — 8. Data praelatis facultate eum, si in suis dioecesibus reperiant, canonicè puniendi. — 9. Pertinax si foret, haereticum voluit declarari. — 10. Haec patriarchae sententia per Martinum exposita examini: — Et a Martini delegato approbata. — 11. Haec Pontifex publicari praecipit per Ecclesiarum praelatos: — Illarumque assertionum defensores canonicè coerceri poenis. — 12. Obstantium derogatio.

Martinus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, praepositis, decanis, archidiaconis, et aliis ecclesiarum et monasteriorum praelatis, et inquisitoribus haereticae pravitatis, ad quos praesentes literae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad hoc praecipue, disponente Domino, universali Ecclesiae praesidentis, ut Christianifideles sub orthodoxae fidei sinceritate, quibusvis erroribus intacti permaneant, vigilamus, adversus quoque bases fidei et Ecclesiae praedictarum doctrinas, decreta, observantias et ordinationes quomodolibet dogmatizata sollicitis studiis angurum extirpare, ne ager ipse dominicus haereticis et errorum contagio valeat maculari.

§ 1. Dudum siquidem, postquam venerabilis frater noster Ioannes episcopus Tornacensis dilectum filium Nicolaum Serurarii, Ordinis fratrum Eremitarum Sancti Augustini professorem, in Sacra Theologia magistrum, qui, maligno inflatus spiritu, credens plus sapere, quam oportet, et civitatibus et dioecesibus Tornacensi et Cameracensi ac partibus illis contiguis immacolatae Ecclesiae puritatem inficere et dirumpere, ac simplices et vulgares christianos populos in aeterna damnationis interitus viam ponere satagens, eis articulos et assertiones infra-

Provinciales ultra terminum in officio permanere vetit.

Priori generali super hoc dispensandi adducit facultatem

Cl. usulae.

Prooemium.

Ab episcopo Tornacensi confectus processus super propositionibus Nicolai Serurarii.

scriptos, haeretica labe et erroribus infectos, scandalosos, seditiosos, temerarios et iniuriosos per nonnulla tempora in suis publicis sermonibus et alias publicaverat, praedicaverat et divulgaverat, et quod illos defendere, tanquam veros, se iactabat in suae dictique populi animarum periculum; necnon cleri illarum partium turbationem gravissimam perniciosumque scandalum, ad inquisitionem auctoritate ordinaria descenderat, et in causa huiusmodi diutius processerat, testes et alias probationes recipiendo super articulis et assertionibus memoratis, quorum tenores sequuntur in haec verba:

§ 2. Charitas est ad Deum et proximum, et non ad se ipsum.

Deus non remisit, neque remittere potest culpam peccatori absque praevia contritione.

Presbyteri publici concubinarij non habent auctoritatem seu potestatem absolvendi peccatorem, et peccator confessus sacerdoti publico concubinario recedit absque absolutione.

Orationes et preces missales talium sacerdotum publicorum concubinariorum sunt nullius valoris, et missae per tales concubenarios celebratae pro defunctis aut vivis sunt nullius valoris.

Oratio non debet dirigi nisi ad Deum solummodo, et non ad Sanctos.

Curati dicunt parochianis suis, quod saltem semel in anno parochianus tenetur confiteri suo proprio curato.

Religiosi putati sunt proprii sacerdotes et veri curati.

Curati impediunt parochianos suos, ne dent, nec faciant eleemosynas, dona aut legata Mendicantibus, et ne dicti parochiani eligant sepulturas suas in domibus eorumdem Mendicantium.

Mendicantibus praesentatis, ipsis confessus licite potest recipere Corpus Christi, et non potest, nec debet curatus confessor Mendicantibus praefatis denegare Corpus Christi; quod si denegat, dictus

curatus peccat mortaliter et est excommunicatus.

Statim, mortali peccato commisso, peccator sub poena peccati mortalis debet illud confiteri priusquam obliviscatur.

Non est mulieri opus purificari, quinimo, hoc scilicet purificari, est iudaizare.

Presbyteri publici concubinarij sunt peiores Iuda, qui de loculis apostolorum nutritivam suam concubinam et suas proles.

Presbyteri publici concubinarij sunt excommunicati, et sanctum (1) publice scienter participantes.

Plures sacerdotes a modico tempore citra licentia verunt fide suas concubinas; fide, inquam, quia occulte bibunt et comedunt cum suis concubinis, quod nullus debet pati, immo cum eisdem sacerdotibus concubinariis publicis conversantes et eos favorizantes sunt in pari peccato, et peccant qui eos nituntur excusare falsis glossis.

Si parochiani alicuius curati concubinarij publici bene Deum diligenter, deberent inlibere suo curato publico concubinario ne missam aut aliud divinum officium coram eis parochianis celebraret.

Facientes celebrare missas per sacerdotes concubinariis publicis peccant mortaliter.

Audientes scienter missas sacerdotum publicorum concubinariorum peccant mortaliter.

In aliquibus sermonibus suis vocavit obfirmatos et reprobatos, adiciens ulterius, quod non sine causa presbyteri vocantur ribaldi.

Deferre honorem feretro beati Antonii erat crimen idololatriae.

Illi, qui dant ad comedendum porcis bainlantibus campannam beati Antonii, peccant mortaliter ratione praecedente.

Multum mirabatur quomodo praelati sustinebant tale quid, scilicet (2), deferre huiusmodi feretrum per patrias, sicut

(1) Raynaldus legit *secum*. (2) Raynaldus legit: *tate, quod*. — Sequenti versu legit *per patrias suas propter* etc.

propter larga denaria, quae a religiosis Sancti Antonii habebant:

Deputati ad portandum huiusmodi feretrum non sunt nisi trumpatores et abasatores (1).

Non credebat quod religiosi praefati super deportatione feretri cum caeteris, quae ibi sunt, obtinuerunt aliqua privilegia.

Hoc faciunt indebite et iniuste populum seducendo.

Non credebat fore verum, quod habent illi religiosi indulgentias a Papa pro dando aliquid beato Antonio, seu nunciis eius, seu porcis portantibus campanulam beati Antonii; addens, quod nunquam aliquis Papa dedit indulgentias pro dando victum animali.

Tales religiosi et nuncii ipsorum intulerunt timorem audientibus, et praesertim in villagiis, quod Sanctus Antonius comburit eos, et ideo timore perterriti; si non habeant nisi unum denarium, darent eundem.

§ 5. Sacrosancta synodus Constantiensis, ad quam dictus Nicolaus propterea personaliter accesserat, et ad cuius synodi articuli et assertiones praedictae notitiam pervenerant, tunc Apostolica Sede vacante, tantum scelus, ne satore zizaniae procurante in huiusmodi christiana fide et populo per amplius pullularet, radicibus extirpare cupiens, et de praemissis certam notitiam non habens, venerabili fratri nostro Iohanni patriarchae Constantinopolitano in dicta synodo et ipsius potentissimum membrum existenti causam inquisitionis huiusmodi ad se advocans, eam ad instantiam dilecti filii Michaelis de Brodatheutnicali (2) clerici promotoris et instigatoris causarum fidei catholicae, eum idem Nicolaus tunc apud Sedem existeret praedictam, ut praefertur, audiendam commisit, et sine debito terminandam.

§ 4. Et deinde, postquam idem patri-

(1) Raynaldus hic addit: *idest impostores.*

(2) Rayn. *Brodatheutnicali.*

archa ad dictorum articulorum et assertionum, ad id vocatis et praesentibus Nicolao praedicto, magnoque archiepiscoporum, episcoporum, abbatum et aliorum in eadem theologia, necnon iure canonico et civili magistrorum et doctorum numero, discussionem et examinationem diligentem, necnon circa illorum per Nicolaum praedictum assertionem et defensionem, informationem processerat; nos, divina favente clementia, ad summi apostolatus apicem assumpti, iuxta debitum apostolatus officii nobis iniuncti, huiusmodi haerese et errores expientes a fide et populo eliminari (1) praedictis, praefato patriarchae commisimus, ut causam praedictam in eo statu, in quo tempore assumptionis nostrae huiusmodi coram eo remanserat, resumeret, eamque ulterius audiret, et sine debito terminaret, iuxta tenorem commissionis antedictae.

§ 5. Postea vero per eundem patriarcham super articulis et assertionibus memoratis cum archiepiscopis, episcopis, abbatibus, caeterisque magistris et doctoribus praefatis, discussione et examinatione et super eorum praedicatione et assertionem huiusmodi per Nicolaum memoratum factis, ut praefertur, sufficientibus probationibus tam per fide dignorum testium in huiusmodi causa productorum et examinerum attestationem fidelem, quam alias etiam per processum per dictum Iohannem episcopum eadem auctoritate factum, ut praefertur, praehabitis, praedictus Nicolaus Spiritus Sancti gratia ad viam veritatis reductus, in praemissis se turpiter errasse et deliquisse cognoscens, dicta durante synodo, certo peremptorio termino competenti sibi per eundem patriarcham super hoc assignato, coram eo in iudicio comparens, non compulsus, non coactus, sed sponte et libere, puro corde et animo, ut ore proprio dicebat, asseruit et confessus fuit, se cum determinatione dictae synodi firmiter credere, nonnullos ex eisdem articulis et

Martinus post suam electionem patriarchae eandem cognitionem commisit.

Propositiones illas eluravit idem Nicolaus.

Seruarii causae cognitio a concilio Constantiensi patriarchae demandata.

(1) Raynaldus legit *exterminari.*

assertionibus fore haereticæ labe infectos, alios erroneos, aliquos scandalosos et seditiosos, et aliquos temerarios ac iniuriosos, ac eos penitus revocavit. Et nihilominus iuramento solemniter professus fuit, se semper stare firmiter et fideliter cum sancta catholica et apostolica Romana Ecclesia in suis determinationibus et ordinationibus, illis semper obediendo, in his praesertim, quae ad fidem pertinent eandem, etiam quoad damnatae memoriae Ioannis Wiclef et Ioannis Huss condemnatos articulos, cum quibus aliqui ex eisdem articulis et assertionibus per eundem Nicolaum praedicatis et publicatis, ut praefertur, connexionem habere noscuntur; anathematizans et detestans omnes et singulas haereses et errores articulorum praedictorum, quodque in sacramentis et clavibus dietae Ecclesiae, veneratione sanctorum, et illorum reliquiis ac indulgentiis, in unitate ipsius Ecclesiae integre et perfecte absque dubio permaneret, et si ipse contra praedicta aliquid senserit aut praedicaverit publice vel occulte, verbo vel in scriptis, canonum severitati se subiecit, ipsamque confessionem manu sua propria subscriptam ad regnum Franciae et Studium Parisiense ac nobiles et communitates praedictarum Tornacensis et Cameracensis civitatum et diocesum ac oppidorum circumiacentium dirigi voluit, ne quis nomine sui articulos et assertiones suprascriptas approbaret, quos voluit, rogavit, et obsecrabatur, ne ulterius pias aures offenderent, publice ad eorum detestationem notoriam concernari.

§ 6. Et successive praefatus patriarcha, visis per eum et diligenter inspectis omnibus actis et actiatis, habitis, probatis et confessis in causa huiusmodi, ipsisque cum diligentia recensitis et examinatis, et super his eum archiepiscopis, episcopis, abbatibus ac magistris et doctoribus praedictis, deliberatione matura et fidei praehabitis, ad exaltationem fidei et veritatis manifestationem, per suam definitivam

sententiam, etiam per venerabilis fratris nostri Thomae, episcopi Caputaquensis, et dilectorum filiorum Roberti, abbatis monasterii Cluniacensis Matisconensis diocesis, ac Mauritiï de Praga, Guillelmi Pulehrinepotis, canonici Auiciensis, in eisdem theologia et iuribus magistrorum et doctorum subscriptionem manibus propriis factam et approbatam, pronunciauit, decrevit et declaravit eundem Nicolaum in civitatibus Tornacensi et Cameracensi ac partibus praedictis, per suas falsas dogmatizationes, populum infecisse in scandalum Ecclesiae, et contra veritatem fidei atque honorum morum, illosque periculosissime seduxisse et circumvenisse.

§ 7. Et quia quorumlibet delictorum qualitas et quantitas inspiciendae sunt, ut iuxta illas poenitentia inducatur, civitates et dioceses Tornacenses et Cameracenses praedictas et regionem eis contiguam, triginta leucarum spatio, eidem Nicolao, quoad viveret, ac civitatem et dioecesim Parisiensem, usque ad decem annos a die latae sententiae huiusmodi computandos, sub poena incarcerationis perpetuae absque spe cuiusvis remissionis, interdixit, ipsum, si contrafecerit, brachio saeculari relinquendo; necnon apparentibus de praemissis erroribus in eodem Nicolao contritionis et compunctionis signis, ac ipsius voluntaria super salubriter imponendis sibi subiectione, et illorum humili petitione praevius, praefatum Nicolaum ad gremium sanctae matris Ecclesiae devote redeuntem suscepit, et ab excommunicationis sententia et aliis censuris ecclesiasticis, quibus tenebatur adstrictus, sui Ordinis regulari correctione excepta, absolvit, et communioni Ecclesiae praefatae reconciliavit, sibi, si poenitentiam sibi iniunctam salubriter peregerit, misericorditer rigorem iuris attemperans, ut inclusus per duos annos continuos in domo Metensi eiusdem Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, et illius totum ambitum pro carceribus assignavit, omni collatione et communicatione quo-

Impositaque ei poenitentia, in gremium Ecclesiae recepit.

Patriarcha definitivè Nicolaum illis propositionibus populis scandalizasse.

rumenque laicorum, sub poenis praefatis, quas ipso facto eum incurere voluit, penitus interdicta.

Data praelatis facultate eum si in suis diocesis reperant canonice puniri.

§ 8. Decevit denique, concessit et innoxit omnibus et singulis praelatis ecclesiasticis, alias irisdictionem ecclesiasticam habentibus, in quorum irisdictione dictus Nicolaus repertus fuerit, quod illum, si contra praemissa vel eorum aliquid attentaverit, iuxta sanctiones canonicas, quibuscumque non obstantibus, punirent.

Pertinat si foret, haereticum voluit declarari.

§ 9. Si vero dictus anathematizationes, detestationes et revocationes huiusmodi recusaverit, vel etiam neglexerit adimplere, et huic sententiae parere subterfugerit, ipsum tamquam pertinacem haereticum actualiter degradandum et exuendum in forma Ecclesiae omni ordine et gradu ecclesiastico, et brachio saeculari relinquendum fore declaravit.

Haec patriarchae sententia per Martinum exposita examinari.

§ 10. Postmodum vero, cum ab aliis quibus, praesertim Praedicatorum, Minorum, praedicti Eremitarum Sancti Augustini et Beatae Mariae de Monte Carmelo Ordinum in Romana Curia tunc praesentibus, an sententia ipsa mature et iuste contra dictum Nicolaum lata haesitatum foret, nos dilecto filio nostro Antonio, tituli Sanctae Susannae presbytero cardinali, commisimus ut de sententia ipsa cognoscens, legitime eam confirmaret vel infirmaret, prout de iure foret faciendum. Idemque cardinalis, ad praedictorum magistri Simonis Bollehoux, archidiaconi Ecclesiae Cavallicensis, baccalarei in decretis, causae huiusmodi specialiter deputati, procuratorum instantiam, prout vigore commissionis huiusmodi poterat, in huiusmodi causa procedens legitime, visis omnibus et singulis actibus et habitis in causa huiusmodi, illisque cum diligenter recensitis et examinatis, ac habito super his cum venerabilibus fratribus nostris Petro archiepiscopo Cretensi, Gundissalvo Astoricensi, Thoma Vigintimiliensi episcopis et dilectis filiis magi-

stro Hermanno Alberg, notario nostro, Nicolao abbate monasterii Sancti Wandregisilli et magistris Iacopo Morressoni, Ioanne de Fabrica, Ioanne Gundissalvi, cappellanus nostris, causarum Palatii Apostolici auditoribus, Ioanne de Francordia et Conrado de Suto et aliis in eadem theologia et utroque iure doctoribus et peritis consilio maturo, de illorum consilio et assensu per suam diffinitivam sententiam pronunciavit, decrevit per eundem patriarcham in causa huiusmodi bene fuisse et esse processum, sententiarum et diffinitum, ipsiusque sententiam antedictam confirmandam fore, et confirmavit, illaque executioni debitae demandandam fore, et demandavit, prout in instrumentis publicis inde confectis, eorundem cardinalis et patriarchae sigillis munitis, dicitur, plenius continetur.

Et a Martini delegato approbata.

§ 11. Nos itaque huiusmodi articulos et assertiones Nicolai praedicti penitus cupientes extirpari, discretioni vestrae per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus vos et quilibet vestrum, per se vel alium seu alios, praefatas sententias executioni debitae demandantes, illasque et praesentes literas, in civitatibus et dioecesibus praefatis ac locis eis vicinis et alibi ubilibet, ubi vobis videbitur expedire, auctoritate nostra, solemniter publicetis, et publicari faciatis, ac praefatum Nicolaum, si praedictae sententiae ipsius patriarchae in singulis suis partibus non paruerit cum effectu, iuxta ipsius sententiae tenorem et alias sacrorum canonum exigentiam, puniatis. Et nihilominus contra Nicolaum praefatum, nec non sibi adhaerentes et dictorum articulorum et assertionum sectatores, ac huiusmodi articulos et assertiones vel eorum aliquem approbantes, tenentes, defendentes vel dogmatizantes, exemptos et quemlibet ipsorum, de quibus vobis constiterit, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis existant, diligenter inquirere studeatis, et eos quos

Haec Pontifex publicari praecipit per Ecclesiarum praefatos.

Illamque assertionum defensora canonicis coeheri poenis.

per inquisitionem huiusmodi diffamatos, vel errorum huiusmodi labe respersos repereritis, auctoritate praedicta, etiam per excommunicationis, suspensionis et interdicti, necnon privationis dignitatum et beneficiorum ac fletorum, quae a quibuscumque Ecclesiis sive monasteriis et aliis locis ecclesiasticis obtinent, etiam honorum saecularium, et per alias poenas, sententias et censuras ecclesiasticas ac vias et modos, quos ad hoc quomodolibet expedire seu opportunos esse videritis, etiam per captiones et incarcerationes personarum et alias poenas corporales, quibus haeretici puniuntur seu puniri solent, corrigatis et puniatis ac corrigi et puniri faciatis; contradictores per censuras et poenas ecclesiasticas (1), invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Obstantium derogatio.

§ 12. Non obstante tam fel. rec. Bonifacii PP. VIII, praedecessoris nostri, qua cavetur ne quis, extra civitatem et dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam dietam a fine suae dioecesis, ad iudicium evocetur; seu ne iudices a Sede Apostolica deputati, extra civitatem et dioecesim in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, sive alii vel alii vires suas committere, aut aliquos, ultra unam dietam a fine dioecesis eorundem, trahere praesumant, et de duabus dietis in concilio generali, quam aliis quibuscumque constitutionibus apostolicis, tam de iudicibus delegatis, quam personis ultra certum numerum ad iudicium non vocandis aut aliis editis, quae possent in hac parte vestrae iurisdictioni aut potestati eiusque libero exercitio quomodolibet obviare. Seu si praefato Nicolao vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et eorum personis, locis, ordinibus et nominibus propriis mentionem, et qualibet alia dictae

(1) Deest fortasse *compendendo*.

Sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam praesentibus non expressam vel totaliter non insertam nostrae iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de qua cuiusque toto tenore in nostris literis habenda sit mentio specialis.

Datum Florentiae, octavo idus ianuarii, anno tertio.

Dat. die 6 ianuarii 1420, pont. anno III.

VII.

Exemptio Ordinis Fratrum Cartusianorum a solutione primitiarum et decimarum.

SUMMARIUM

Cartusienis Ordinis encomium. — 1. Exemptio ei concessa (*de qua in rubrica*). — 2. Obstantium derogatio.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Fons parvulus, qui crevit in fluvium, et in lucem solemque conversus, in aquas plurimas redundavit, Cartusienium est utique Ordo praelucidus, quia in sui ortu exordio parvus et humilis abiectioe habitus, tennitatis substantia, humilitatis professione ac numero professorum, sub fontis similitudine non indigne describitur, cui, diversarum illi proprietatum conformitate respondens, non immerito comparatur. Hic enim fons est hortorum irrigans, caeteras irrigans Religiones et Ordines, ac exemplis salubribus scaturiens. Hic est fons amoenus varietate virtutum, praeclarus munditiae puritate, pietate patens, indeficiens sanctitate, horum meritum illustratus, ita nomen fontis amplavit, ut fluvius esse censeatur. Cuius professio laudabilis, de virtute in virtutem progrediens, ut Deum deorum in Sion videat, universalis Ecclesiae laetificet civitatem, in qua, per meritum evidentiam, clarae lucis splendorem adeptus, quasi stella matutina refulget in

Cartusienis Ordinis encomium.

medio nebulae mundi huius. Huius siquidem Ordinis sacra Religio, a suae institutionis auspiciis quasi deserta et invia, paucis adhuc initiata cultoribus, tandem honoris et honestatis fructus parturiens, ramos quidem honoris et gratiae, generationes germinans, religionis sinceritatem et austeram vitae continentiam amplavit. Ea propter exultat tam in multitudine numerosa spectabilis, quae olim in solitudine dilatabat.

Exemptio ei concessa de qua in rubrica).

§ 1. His itaque considerationibus inducti, Religionis eiusdem perseverantiam ac personarum sub illius habitu divinae vacantium servituti, utilitates et commoda sinceris affectibus procurantes, maioris et aliarum quarumcumque domorum praedicti Ordinis ubilibet consistentium priores et fratres, praesentes et posteros, a praestatione et solutione primitiarum et decimarum ex fructibus, proventibus, eorum pratis, pascuis, terris, vineis, hortis, agris, sylvis, nemoribus, montibus, aliisque praediis et possessionibus, in quibuscunq; mundi partibus consistentibus, tam ante quam etiam post generale concilium habitis vel acquisitis, illis videlicet quae de praesenti manibus propriis aut eorum laboribus vel expensis excolunt vel excoli facient in futurum, necnon ex foetibus animalium eorundem debitarum, auctoritate apostolica, perpetuo immunes reddimus et constituimus et liberamus, ac etiam immunes et liberos esse volumus et decernimus et censemus, eisque nihilominus, ne primitias et decimas huiusmodi cuiquam solvere vel praestare teneantur, nec ad id a quoquam invitari valeant compelli, tenore praesentium indulgemus.

Obstantium derogatu.

§ 2. Concilii praedicti ac aliis per nos sive praedecessores nostros Romanos Pontifices editis constitutionibus apostolicis contrariis non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos octavo kal. octobris, pontificatus nostri anno tertio.

Bat. die 24 septembris 1420, pont. anno ut.

VIII.

Iurisdictio consulum artis mercaturae pannorum de Urbe iuxta artis eiusdem statuta cognoscendi causas quascumque ad ipsam artem spectantes.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Facultas consulum causas eorum mercaturam respicientes cognoscendi. — 2. Mercatorum huiusmodi libris pro summa 20 ducat. auri danda fides. — 3. Declinatio huius fori prohibetur. — 4. Poenae mercatorum in suis libris praeter veritatem scribentium.

Martinus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, consulibus artis mercantiae pannorum Urbis, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Cum inter caeteras alias artes atque laudabiles negotiationes, mercantia pannorum utilior sit, et ad vitam humani generis necessaria, decens ac congruum arbitramur, ut eiusdem artis rectores pro veritatis ac iustitiae cultu digna eorum industriae praerogativa extollantur, quo sublatis calumniantium obiectionibus, ac reorum dilationibus reiectis, veritas debitum suum prosequens effectum elucescere valeat, et mercatores huiusmodi artis ad gratificandum liberaliores et prioriores creditores efficiantur.

Facultas consulum causas eorum mercaturam respicientes cognoscendi.

§ 1. Vestris itaque in hac parte supplicationibus inclinati, atque sincerae et singularis devotionis fervore inducti, quam erga nos et Romanam Ecclesiam, magistra experientia, gerere comprobamini, ius dicendi, lites, controversias et causas iudicandi, cognoscendi, tractandi, terminandi, definiendi, et terminatas ac definitas exequendi, ad instantiam mercatorum praedictae artis vel eorum institorum motas seu movendas iuxta seriem et ordinationem statutorum ipsius artis, de quibuscunq; debitis et creditis vigore huiusmodi artis nunc usque contractis, ac etiam de quibuscunq; aliis rebus ad praedictam artem nunc, in futurum et in posterum, quomodoenique perpetuo con-

trahendis, spectandis et pertinentis, contra et adversus quascumque personas saeculares dumtaxat, vestrasque et vestrorum praedecessorum sententias principaliter et realiter exequendi, et quod una via realis per aliam personalis executionis minime tollatur vobis, et omnibus posteris consulibus dictae artis auctoritate apostolica tenore praesentium perpetuam iurisdictionem ac potestatem concedimus.

§ 2. Vobisque et omnibus futuris consulibus, ut eorundem mercatorum codicibus ac libris (dummodo ipsi mercantiles sint, et mercatorum ordine et more scripti et confecti, et cum debitis circumstantiis rationabili suspicione carentes, discrete etiam ipsius mercatoris scribentis circumspicienda vita et qualitate pensatis) usque ad quantitatem viginti ducatorum auri inclusive, occasione mercantiae vel cuiuslibet alterius rei ad artem huiusmodi pertinentium, ita tamen, ut agentium et exigere volentium interveniat iuramentum, perinde plenam fidem debiti adhibeatur, ac si legitime probatum esset (legibus et canonibus contrarium disponentibus non obstantibus quibuscumque), et super iis indicare et decernere possitis, auctoritate apostolica harum serie indulgemus.

§ 3. Intendentes et decernentes per praesentes, ut huiusmodi mercatorum iurisdictione, ac eorum Curia et Forum a conventis in eisdem nequaquam declinari possit.

§ 4. Volentes insuper, quod si forsitan aliquis mercatorum cuiuscumque gradus et conditionis existat, etiamsi is consulatus huiusmodi artis fungatur officio, ex confidentia huiusmodi nostri indulti, in suis codicibus et libris aliquid contra et praeter veritatem conscripserit, ex nunc alii exercitio memoratae artis privatus existat, et aliis poenis a iure institutis et inflictis puniatur. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, quinto nonas maii, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 3 maii 1421, pontif. anno IV.
Bull. Rom. Vol. IV.

88

IX.

Unio omnium Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini ubique professorum in unam congregationem cum innovatione constitutionum, et communicatione sive extensione privilegiorum (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Enumeratio domorum quas unit Pontifex. — 2. De capituli generalis celebratione et auctoritate. — 3. Derogatio Bullae Benedicti XII circa statuta huius Ordinis. — 4. De statutis in capitulo editis observandis, et transgressorum poenis. — 5. De rectoris generalis electione et officio. — De definitivibus. — 6. Praelatorum Ordinis auctoritas qualis: — 7. Officia eorum quamdiu durent. — 8. Rector generalis iterato eligi nequit: — 9. Caeteri autem praelati possunt. — 10. Vacationis tempore officia per vicarios sunt exercenda. — 11. De translatione canonicorum. — 12. Obedientia quibus et quo ordine praestanda. — 13. Facultas accipiendi monasteria. — 14. Extensio privilegiorum. — 15. Clausulae derogatoriae.

Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Sollicitudinis pastoralis officium, quod super omnes orbis Ecclesias et monasteria, dispensatione divina, licet immeriti, gerimus, pulsat et excitat mentem nostram, ut cunctorum fidelium et praesertim personarum regularium, quae, mundanis re-legatis illecebris, sub acrioris vitae observantia, se perpetuo divinis obsequiis manciparunt, commodis intendamus; ac in his, quae divini cultus et religionis augmentum, ac animarum salutem concernunt, eos apostolici favoris praesidio foveamus.

§ 1. Hinc est, quod nos dilectos filios S. Mariae de Faxionaria, S. Leonardi, S. Ioannis de Monte Bononiensi et San-

(1) Ista congregatio Lateranensium Canonicorum nuncupatur forte quia eis Ecclesiam Lateranensem administrandam demandavit Paschalis II, prout videre est in eius constitut., quae incipit: *Quanto* (tom. II, pag. 246).

Mercatorum huiusmodi libris pro summa 20 durat anni danda fides.

Declinatio huius Fori prohibetur.

Poenae mercatorum in suis libris praeter veritatem scribentium.

Exordium.

Enumeratio domorum quas unit Pontifex.

eti Victoris ei canonice annexi, S. Mariae in Portu, S. Ioannis de Cereto prope Sanctum Archangelum, S. Mariae de insula Tremiiti, S. Mariae de Blancis loci Caxoreti, S. Salvatoris, S. Mariae de Caritate et Ss. Quadraginta Martyrum, Lucanensis, Veronensis, Bononiensis, Ravennatensis, Ariminensis, Teatinensis, Mediolanensis, Brixianensis, Castellauensis et Tarnsiensis dioecesium Ordinis Sancti Augustini monasteriorum, priores, praepositos, rectores, canonicos et conventus de Frisionata vulgariter nuncupatos, ut Deo quietius perpetuo famulari valeant, favoribus gratiosis prosequi volentes, ad laudem, gloriam et honorem omnipotentis Dei, eiusque Matris Virginis gloriosae, necnon B. Augustini confessoris, ac pro religionis incremento, auctoritate apostolica, tenore praesentium statuimus, sancimus et irrefragabiliter observandum, quod de caetero priores, praepositi, rectores, canonici et conventus praefati, pro eorum perpetua soliditate ac conservatione, quamquam diversorum monasteriorum et locorum professi existant, nihilominus unum corpus, unaque congregatio similiter et invicem connexa censeantur, ac sub una et eadem lege ac observantiae regularis unitate, morumque conformitate, et eisdem consuetudinibus, privilegiis, ordinationibus ac statutis subsint.

De Capituli generalis celebratione et auctoritate.

§ 2. Ad cuius quidem religionis et congregationis ipsius conservationem, augmentum, et felicem in Domino in observantia vera et sanctitate successum, iidem priores, praepositi, rectores, canonici et conventus singulis annis, sive bienniis, aut saltem trienniis, prout opportuum et utilius pro eadem religione expedire noverint, capitulum generale celebrent nullatenus dissolvendum, nisi de subsequenti celebrando fuerit per ipsum capitulum locus idoneus determinatus, qui quidem locus nisi evidenti et magnae necessitatis causa et de ipsius religionis

regiminis principalis consensu nequeat commutari. In quo quidem capitulo pro stabilimento congregationis religionis praefatae quomodolibet in eis occurrentia praeservationem ac statum sanctae religionis praefatae et observantiae regularis concernentia, pro tempore, eadem auctoritate terminare, statuere et ordinare, et ordinationes atque statuta condere: ac inde statuta condita et ordinata successu temporis, prout eidem capitulo magis congruum videbitur et utilius secundum Deum et pro communi omnium pace et conservatione regularis observantiae, valeant; eis nihilominus innovandi, alterandi, commutandi in totum vel in partem: obscura quoque et dubia, etiam circa eorum regulam, constitutiones atque statuta (salva ipsius regulae substantia) declarandi, interpretandi, disponendi et ordinandi, secundum gratiam a Deo eis tributam, facultatem concedentes.

§ 5. Aliis autem ipsius Ordinis antiquis constitutionibus, praesertim Benedicti Papae XII praedecessoris nostri, minime teneantur adstricti, quoniam mores, observantias et consuetudines abundantiores habent illis, et in rigiditatibus, ac disciplina Ordinis strictiores, et observantiae regulari aptiores, ad conservandum religionis debitae statum. Universos quoque congregationis religionis eiusdem praefatos, priores, rectores et subditos, pro eorum excessibus sive delictis corrigere possint, prout eidem capitulo sive regimini principali eorum, melius et utilius secundum Deum religionisque debitum videbitur convenire.

§ 4. Statuta quoque et ordinata per ipsum capitulum, sive maiorem et saniorum eius partem, ab omnibus et singulis dictae congregationis religionis praedictae, tam prioribus, praepositis, rectoribus et canonicis, quam subditis inviolabiliter observentur. Non intendentes tamen ob hoc transgredientes simpliciter ad peccatum aliquod aggravare: sed poenitentiae tan-

Derogatio Bullae Benedicti XII circa statuta huius Ordinis.

De statutis in capitula editis observandis, et transgressorum poenis.

tum, et temporali poenae, sive correctioni superiorum subiacere debere, donec se humiliter emendaverint.

§ 5. Praeterea eadem auctoritate statuimus, ut pro deductione atque expeditiva determinatione causarum contingentium de tempore in tempus, et occurrentium de locis suis, de canonicorum gremio dictae religionis valeant unum idoneum rectorem maiorem vel conservatorem seu visitatorem principalem, prout eis visum fuerit, eligere et creare iuxta formam de eorundem electione et confirmatione rectoris dictis ipsorum monasteriis alias ab Apostolica Sede concessam, quemcumque maluerint; etiam si in dicta congregatione religionis praefatae aliquo regiminis officio sic electus fuerit deputatus, qui tamen ob hoc, a suo titulo ac regiminis officio nullatenus censeatur destitutus; sed officium utrumque gerere valeat et exercere. Cui rectori vel conservatori seu visitatori principali, caeterisque prioribus, praepositis et rectoribus monasteriorum et locorum dictae religionis, quot eidem capitulo videbuntur, de religione eadem defensores et socii idonei valeant deputari per capitulum antedictum, sine quorum consilio, et eorum maioris partis consensu, dictus rector vel conservator seu visitator principalis ac caeteri priores, praepositi atque rectores locorum ipsorum ea quae huiusmodi generalis capituli iudicio ardua videbuntur, nequeant terminare.

§ 6. Qui tamen rector vel conservator seu visitator principalis, ac caeteri priores, praepositi sive rectores congregationis religionis eiusdem, cum suis sociis et defensoribus deputatis illam tantam auctoritatem habeant, bayliam et potestatem super fratribus et canonicis et subditis antedictis, ac eorum monasteriis et locis et super tota congregatione religionis praedictae, et tam in visitationibus locorum omnium et conventuum dictae congregationis et religionis praefatae, quam in agendis omnibus spiritualibus et tem-

poralibus, quam dictum capitulum sanius et utilius, pro communi omnium pace et conservatione regularis observantiae ac eorum humilitate servanda dignum fore censebit.

§ 7. Officium vero huiusmodi rectoris vel conservatoris seu visitatoris principalis, caeterorumque priorum, praepositorum atque rectorum locorum omnium dictae religionis et congregationis ipsius, praesentium et futurorum, et deputatorum sibi sociorum, sive defensorum, elapso anno ab eorum creatione, ipso facto expiret, secundum formam in eorum privilegiis contentam, ac dictis eorum monasteriis et locis, ab Apostolica Sede concessis, aut eisdem non obstantibus privilegiis, anno secundo expleto, sive tertio tantum successive finito ad plus; tunc eo ipso vacet et expiret dictorum regimen et officium, prout in praemissis idem generale capitulum pro dictae religionis et congregationis conservatione, commoditate atque utilitate, secundum Deum, sanius et utilius decreverit exequendum.

§ 8. His tantum adiectis et declaratis, quod talis rector, conservator seu visitator principalis praedictus, ultra tertium annum successive finitum, in eodem suo regimine et officio, pro quarto sequenti anno amplius reeligere, et in dictum regimen et officium assumi non possit, pro illa vice tantum. Ad aliud tamen regimen et officium eligi possit in alio monasterio et loco.

§ 9. Caeteri vero priores, praepositi sive rectores et officiales praedicti monasteriorum et locorum omnium dictae religionis et congregationis ipsius, praesentium et futurorum, reeligere possint, et in idem regimen et officium assumi totiens, quotiens dicto visum fuerit capitulo generali, etiam in eodem loco et in diversis regiminibus et officiis; servatis tamen in caeteris omnibus dictorum privilegiorum debitis modis et formis.

§ 10. Interim autem, quo dicti priores, praepositi et officiales, sive rectores, sta-

De rectoris generalis electione et officio.

De defensoribus.

Praelatorum Ordinis auctoritas qualis:

Officia eorum quandoque du-

Rector generalis iterato eligi nequit.

Caeteri autem praesentati possunt.

Vacationis
tempore offi-
cia per vica-
rios sunt ex-
ercenda.

tutum sibi regiminis et officii sui tempus expleverint, circa huiusmodi officia sive regimina gubernanda per vicarios in locis deputandos ipsi capitulo generali, sive eorum regimini principali, providendi onus incumbat, donec alii eorum loco fuerint, ut praefertur, canonice subrogati, aut ipsi, quorum cessavit regimen et officium, suis exigentibus meritis, reeligantur de novo per capitulum antedictum, iuxta modum qui continetur in praefata concessione apostolica.

De trans-latione
canonicorum.

§ 11. Porro ne monasteria ipsa in contingentibus mutationibus praefatorum canonicorum in suis locis et conventibus dampnum aliquod quomodolibet patiantur, quotiescumque aliquis fuerit per dictum capitulum de uno ad aliud eorum monasterium pro conventuali transmissus et deputatus, ipso facto a priore sive praeposito aut rectore loci, in quo professionem emisit, illa vice censeatur absolutus, et eius ad quod, ut praefertur, fuerit monasterium destinatus, quousque in eo deputabitur permanere, ibi veluti proprius canonicus reputetur, et pro conventuali habeatur ibidem in omnibus capitularibus aliisque singulis actibus, ac si foret ibidem expresse professus, ut in dictis privilegiis et concessionibus apostolicis plenius continetur.

Obedientia
quibus et quo
ordine prae-
standa.

§ 12. Et ut omnis via scandali praeccludatur, singuli canonici conversi, ac oblati, sive commissi congregationis religionis praedictae, sub obedientia generalis capituli ac dicti rectoris vel conservatoris seu visitoris principalis, et sociorum deputatorum nomine congregationis eiusdem, principaliter submittantur, et inde consequenter sub illorum rectorum, sive priorum aut praepositorum, in quorum locis et monasteriis fuerint pro conventualibus deputati.

Facultas acci-
piendi monaste-
ria.

§ 13. Valeantque canonici dictae congregationis cum consensu eorum capituli generalis, sive regiminis dictae congregationis principalis, auctoritate apostolica acce-

ptare et acquirere iusto titulo loca et monasteria, tam facta, quam de novo construenda a quocumque praelato, ecclesiasticaeque persona, necnon rege, duce, principe vel barone, dominio sive communitate, omnique Christifideli.

Extensio pri-
vilegiorum.

§ 14. Statuentes insuper eadem auctoritate pariter et ordinantes, ut tam huiusmodi statuta, ordinationes et voluntates, nostraque caetera privilegia, concessionibus, immunitates et gratiae singulis antedictis monasteriis ac locis ipsius religionis et congregationis praedictae per Romanos Pontifices praedecessores nostros, seu pro Romanis Pontificibus se gerentes, imperatores, reges, duces, barones et principes, dominia communitatesque concessae et concessa (quae omnia praesentibus haberi volumus pro expressis) et in posterum, favente Domino, concedenda, in omnibus et per omnia, ad universa et singula loca et monasteria, prioratus et praeposuras, et domos, eorumque personas, quae nunc et praecedente tempore ad huiusmodi religionem ac congregationem ipsius et ad eiusdem fratres et canonicos reducta vel unita sunt, seu reduci vel uniri contigerint; cum illius, aut illorum suppositis vel unitis, aut per eisdem canonice acquisitis et iusto titulo acquirendis, ut praefertur, extendi debeant.

Clausulae de-
rogatoriae.

§ 15. Omnibus dictae congregationis et religionis moribus et modis, consuetudinibus et observantiis, ordinationibus et privilegiis atque statutis, constitutionibus et reservationibus apostolicis, atque nostris generalibus vel specialibus quorumcumque tenorum existant, aliisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super praemissis a quoque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerint attentari. Nulli ergo etc.

Datum Tibure, secundo kal. iulii, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 30 iunii 1421, pontif. anno iv.

X.

Erectio cathedralis Ecclesiae Fortisventurae in Insulis Canariis, quae Ispalensi subiecta declaratur (1).

SUMMARHUM

Exordium. — 1. Insulae Fortunatae. — Cause faciendae erectionis. — 2. Erectio (*de qua in rubrica*). — 5. Ecclesia sic erecta Ispalensi subiicitur. — 4. Obstantium derogatio. — Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Illius coelestis Agricolae, Iesu Christi videlicet Salvatoris, Domini Dei nostri, cuius vices in terris, licet immeriti, divinitus suscipimus exequendas, pulsamur doctrina, et scriptis evangelicis edocemur, ut ad messem multam, cui operarii pauci praefuerint, transmittamus operarios, per quorum ministerium messis ipsa debitae culturae adiuta suffragiis, uberes exhibeat fructus in coeleste horreum opportuno tempore reponendus.

§ 1. Sane ad apostolatus nostri auditum, fama publica proferente, multorumque fide dignorum relatione pervenit, quod in Insulis Fortunatis in partibus meridians consistentibus, de Canaria nuncupatis, in quibus inter caeteras una Lancellotti, alia Fortisventurae, alia Grandiscanariae, alia Inferni, alia Gomerae, alia Palmae et alia Ferri nuncupatae insulae ab olim populis Deum minime agnoscentibus populatae habentur, per dilecti filii nobilis viri Ioannis de Betenturia militis, et aliorum multorum Christifidelium potentiam et industriam ac religiosorum virorum praedicationis doctrinam et diligentiam indefessam Lancellotti, Fortisventurae et Ferri insulae praedictae totaliter christianae fidei cultoribus subditae, ipsarumque omnes, necnon Grandiscanariae et Gomerae insularum praedictarum, pro certis eorum dumtaxat partibus, populi ad fidem catholicam sunt conversi, ac Lancellotti quodam in honore

et sub vocabulo Sancti Martialis etiam in cathedralem erecta, Rubricen. nuncupata, et cui exitit de pastore provism, ac in Fortisventurae alia sub Sanctae Mariae de Betenturia, et reliqua sub de Lapalma Ecclesiae; Gomerae vero insulis antedictis quaedam cappella sub eiusdem Beatae Mariae de Lapalma vocabulis constructae fuerunt, quodque si in praedicta insula Fortisventurae, quae ad alias, videlicet Grandiscanariae, Inferni, Gomerae, Ferri et Palmae insulas, in quibus etiam, conversionis huiusmodi novitate causante, clericorum et personarum ecclesiasticarum ad haec operam dantium raritas habetur pro huiusmodi conversionis negotio feliciter prosequendo, propinquior et magis opportuna existit, pastor proprius, qui conversus in fide catholica instrueret, et etiam roboraret, ac de conversione infidelium populorum huiusmodi specialem et fidelem et sollicitam curam gerere legetur, nedum in Grandiscanariae et Gomerae, quoad residuas partes earum, sed in Palmae et Inferni insulis antedictis poterit, inspirante Domino, magna conversionis populorum huiusmodi et animarum utilitas provenire.

§ 2. Nos igitur, ad instar eiusdem Agricolae, cuius actio est nostra instructio, cupientes, ut messis populorum huiusmodi, quae, ut praemittitur, admodum copiosa et ad suscipiendam fidem praedictam disposita fore conspicitur, nostrae operationis ministerio, prout nobis est possibile, suffragante, per proprios operarios, ac eorum opem et operam in Ecclesiae Sanctae Dei et tandem in caeleste horreum huiusmodi reponatur, Ecclesiam Beatae Mariae de Betenturia praedictam ad Omnipotentis Dei, ac eiusdem Sanctae Mariae laudem et gloriam et honorem, divini quoque cultus augmentum et animarum salutem, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae potestatis plenitudine in cathedralem erigimus et etiam constituimus, et Ecclesiae cathedralis titulo et honore ac insigniis decoramus, eamque ad memo-

Erectio (de qua in rubrica).

Insulae Fortunatae.

Causae faciendae erectionis.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

riam indelebilem volumus et censemus Ecclesiam Fortisventurae perpetuis futuris temporibus nuncupari, sponsum idoneum cum officii pontificalis plenitudine, Deo auctore, per apostolicae diligentiae ministerium habituram, cui sponsum ipse praesentem pariter atque propositum volumus (1).

Ecclesia sic a-
recta Ispalensi
subiicitur.

§ 5. Apostolica quoque auctoritate decernimus, quod episcopus Fortisventurae, qui pro tempore fuerit, Grandiscanariae, Inferni, Gomerae, Ferri ac Palmae insularum praedictarum, et incolarum et habitatorum ipsorum episcopalem in spiritalibus et temporalibus curam gerat, quodque Ecclesia Fortisventurae praedicta Ecclesiae Ispalensi, cui praedicta Rubicen. Ecclesia subiicitur, iure metropolitico sit subiecta, quousque omnes huiusmodi habitatores et incolae fuerint ad praedictam fidem conversi, et ex tunc donec per Sedem Apostolicam super iis aliter fuerit ordinatum.

Obstantium de-
rogatio.

§ 4. Non obstantibus constitutionibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus Ecclesiarum praedictarum, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quacumque firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Clausulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum erectionis, constitutionis, decorationis, decreti et voluntatis infringere etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos duodecimo kalendas decembris, pontificatus nostri anno septimo.

Dat. die 20 novembris 1423, pont. anno vii.

XI.

Confirmatio Regulae fratrum et sororum Terti Ordinis Servorum B. Mariae Virginis (2).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Fratres et sorores has regulas confirmari petunt. — 2. Eas con-

(1) Delenda forsitan verba *et volumus*. (2) Quae Servitarum Ordinem concernunt, notavi in Consist. n. Benedicti XI, *Dum levamus*, sup. pag. 177.

firmat Martinus. — 3. De recipiendis in Ordinem. — 4. Habitus fratrum et sororum. — 5. Caeremoniae in dando habitu noviter receptis observandae. — 6. Forma professionis. — 7. Professis a religione praclusus regressus. — 8. De horis canonicis, aliisque vocalibus orationibus. — 9. Tempore horarum dicendarum. — 10. Confessione et Communionem. — 11. Silentio in Ecclesia. — 12. Reverentia episcopis, parochis aliisque exhibenda. — 13. Ieiuniis. — 14. Esu carniis. — 15. Choreis, conviviisque fugiendis. — 16. Armis non deferendis. — 17. Infirmorum cura. — 18. Mortuorum suffragiis. — 19. Electione correctoris generalis et priorissae. — 20. Correctoris et priorissae officio. — 21. Peccantium correctione et emenda. — 22. Congregationibus mense quolibet in ecclesia FF. Servorum et subordinatione Generali Ordinis. — 23. Correctoris et priorissae dispensandi ab abstinentis facultate. — 24. Regula non obligat ad culpam, sed ad poenam. — 25. Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Sedis Apostolicae providentia circumspicienda personas sub regulari observantia vacantes assidue studio pie vitae benigno favore prosequitur, et ea, quae pro earum statu salubriter dirigendo provide ordinata sunt, ut illibata persistent, apostolice consuevit munimine roborare.

Exordium.

§ 1. Sane petitio pro parte dilectorum filiorum prioris generalis et fratrum ac dilectarum in Christo filiarum sororum Ordinis Servorum Sanctae Mariae, secundum regulam et instituta beati Augustini viventium, qui quidem fratres et sorores, de consortio Servorum Sanctae Mariae nuncupantur, nobis nuper exhibita continebat, quod ipsi quandam regulam sive religiose vivendi formam, in qua nonnulla honesta et rationabilia ac regulari disciplinae congruentia statuta et ordina-
menta fore noscuntur, hactenus laudabiliter observant prout observant: quodque licet fratres, sorores et Ordo huiusmodi variis per Sedem Apostolicam sint

Fratres et sorores has regulas confirmari petunt.

privilegiis communiti, tamen pro solidiori eorum subsistentia, et ut, elementia Altissimi operante, de virtute in virtutem gradientes, devotioem reddere valeant Domino famulatum, desiderant huiusmodi regulam seu vivendi formam per Sedem eandem approbati. Quare pro parte prioris et fratrum ac sororum eorundem nobis fuit humiliter supplicatum, ut regule, sive vivendi formae huiusmodi, robor apostolica confirmationis adiecere, illamque per ipsos fratres et sorores in perpetuum observari mandare de benignitate apostolica dignemur.

Eas confirmat
Martinus.

§ 2. Nos igitur, qui super praenissis omnibus et singulis relatione plenaria et fideli fuimus clarius informati, huiusmodi supplicationibus inclinati, regulam seu vivendi formam, quam per singula eius capitula, clare et distincte, ac de verbo ad verbum praesentibus fecimus anuotari, necnon statuta et ordinationes praedicta rata habentes et grata, illa auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communitus, et nihilominus regulam sive vivendi formam eandem per ipsos fratres, sorores praesentes et posteros, volumus et mandamus perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari.

Tenor vero Regulae, sive vivendi formae huiusmodi, sequitur et est talis.

CAP. I.

De recipiendis
in Ordinem.

§ 5. In primis, ut hic Ordo continuum et perpetuum de bono in melius recipere valeat incrementum, quod ex receptione personarum bene dispositarum plurimum noscitur dependere, volumus et ordinamus, quod nullus recipiatur ad Ordinem huius fraternitatis, nisi de licentia prioris generalis eiusdem vel ipsius vicarii seu correctoris fraternitatis pro tempore deputati illius loci, praemissa tamen diligenti examinatione, quod sit honestae vitae et bonae famae, ac de haeresi nullatenus suspectus, quinimo sit veritatis et

catholicae fidei zelator praecipuus, qui etiam antequam habitum huius religionis recipiat, de alienis, si qua habuerit, satisfaciat ad plenum, et proximis reconcilietur, necnon paratum sive conditum testamentum tenere studeat, iuxta consilium et ordinationem confessoris discreti, et eadem examinatio fiat de mulieribus ingressum huius Ordinis petentibus: habentibus tamen viros non pateat ingressus ad consortium dictae fraternitatis, nisi de virorum suorum licentia et consensu fiat publicum instrumentum. Idem quoque haec servari volentes in viris uxores habentibus, nisi obstaret in ipsius vel altero ipsorum aliqua causa, quae legitima iudicaretur consilio discretorum.

CAP. II.

§ 4. Omnes autem tam fratres, quam sorores dictae fraternitatis induantur panno nigro, qui nec in colore nec in valore minimam preciositatem praetendat, sicut convenit honestati Servorum Christi et Beatae Mariae. Tunicae quoque habeant manicas usque ad pugnium et sint strictae et clausae; corrigias de corio tantum habeant quibus sorores cingantur. In bursis etiam, calceamentis et caeteris omnem mundanam resecent vanitatem. Vela vero sororum et bindae sint alba de panno lineo vel canabino.

Habitus fratrum et sororum.

CAP. III.

§ 5. Recipiatur recipiendus in loco capituli fraternitatis vel ante altare Ecclesiae fratrum illius loci, et a priori generali, sive vicario vel correctore dicti Ordinis Servorum Sanctae Mariae praedictis, qui prior vel vicarius seu corrector, existente inducendo et petente humiliter flexis genibus recipi, praesentibus aliquibus aliis fratribus Ordinis eiusdem, et quibusdam de confratria viris discretis, benedicat prius habitum eius, qui debet recipi hoc modo, videlicet: *Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam. Dominus*

Caeremonia in dando habitu noviter receptis observanda.

vobiscum. Oremus: Domine Iesu Christe, qui tegumen nostrae mortalitatis induere dignatus es, etc. Postea vero, tali habitu benedicto, et per receptum seorsum induto, atque ad gradum altaris reverso, et ante priorem sive vicarium vel correctorem genuflexo, dicit prior vel vicarius seu corrector: *Veni, Creator Spiritus*, et fratres, qui ei assistent, ipsum prosequantur usque ad finem. Deinde dicitur: *Kirie eleison, Christe eleison. Pater noster, etc. Emitte spiritum tuum, etc. Salvum fac serum tuum, etc. Dominus vobiscum, etc. Oremus: Deus, qui corda fidelium Sancti Spiritus illustratione docuisti, etc., et Praetende, Domine, famulo tuo, etc., et responso Amen, aspergatur sic indutus a priore vel vicario seu correctore aqua benedicta, deinde omnes fratres fraternitatis praesentes ipsum recipiant ad osculum pacis, et eo modo ante altare recipiantur mulieres quemadmodum est de fratribus supra dictum.*

CAP. IV.

§ 6. Completo anno, vel ante, si priori vel vicario seu correctori praedictis aut cui commiserit et etiam maiori parti fratrum professorum fraternitatis visus fuerit idoneus, ad professionem recipiatur; profitebitur autem hoc modo, videlicet:

Forma professionis.

Ad honorem Dei Omnipotentis Patris et Filii et Spiritus Sancti et Beatae Mariae Virginis, ego N. coram vobis priore seu vicario vel correctore fratrum Ordinis Servorum Sanctae Mariae de consortio talis loci, profiteor velle me de caetero vivere secundum formam et regulam fratrum et sororum dicti Ordinis usque ad mortem.

Mulieres vero eodem modo profiteantur coram priore vel ut supra, et priorissa vel cui commiserit.

CAP. V.

§ 7. Statuimus autem, ut nullus frater nec soror huius fraternitatis et Ordinis,

post talem supradictam professionem de hoc Ordine egredi valeat, nec eisdem ad saeculum reverti liceat, sed bene, libere possint transire ad unum de approbatis religionibus, tria vota solemniter profitentibus.

Professis a religione praectus regressus.

CAP. VI.

§ 8. Fratres et sorores dicant quotidie omnes horas canonicas, nisi infirmitate impediatur. Pro matutinis dicant viginti octo *Pater noster*, pro vespers quatuordecim, et pro qualibet aliarum horarum septem. Ad honorem vero beatae Mariae semper Virginis, pro qualibet hora tot *Ave Maria* quot *Pater noster* dicere teneantur. Pro benedictione autem mensae dicant unum *Pater noster*; cum vero surgunt de mensa, similiter dicant unum *Pater noster* pro gratiarum actione, vel psalmum, *Misere mei Deus*, vel *Laudate*, qui sciunt; omnes etiam, qui sciunt Symbolum Apostolorum, videlicet, *Credo in Deum*, dicant illud semel in principio matutinarum et etiam ante primam, et quando completorium fuerit terminatum; qui autem sciunt et dicunt horas canonicas quemadmodum faciunt clerici, praedicta *Pater noster* et *Ave Maria* dicere minime teneantur.

De horis canonicis, aliisque vocalibus orationibus:

CAP. VII.

§ 9. Ad matutinas, dominicis diebus et festivis, a festo Omnium Sanctorum usque ad festum Resurrectionis Dominicae, omnes surgunt. In Adventu autem Domini et quadragesima surgant omni nocte. Qui vero occupantur quotidiano opere manuali, horas suas dicere poterunt de mane usque ad vespas exclusive, de sero vespas et completorium simul dicant.

Tempore horarum dicendarum:

CAP. VIII.

§ 10. Omnes quater in anno ad minus, videlicet in festo Nativitatis Domini, Resurrectionis ipsius, Pentecostes et Assumptionis aut Nativitatis Beatae Mariae

Confessione et Communionem:

Virginis, peccata sua confiteantur diligenter, et Eucharistiae devote studeant recipere sacramentum, nisi forsitan ex aliqua causa rationabili alicui ex ipsis esset a suis confessoribus interdictam. Qui autem ex devotione sua saepius voluerit infra annum communicare, petita a suo praelato licentia et obtenta, devotionem suam cum Dei benedictione poterit executioni demandare.

CAP. IX.

§ 11. In Ecclesia dum celebrantur missae vel decantantur divinum officium seu actualiter proponitur ibidem verbum Dei, omnes silentium servare studeant, et orationi ac divino officio diligenter intendant, nisi ex aliqua speciali et occurrente necessitate aliquid submisce loquatur.

CAP. X.

§ 12. Fratres et sorores Ecclesias, quarum parochiani existunt, iuxta canonicas sanctiones et bonos mores, cum omni devotione studeant visitare, et Ecclesiarum suarum praelatos, videlicet episcopos et inferiores, summe reverentur. Ipsorumque iura absque omni diminutione fideliter eis solvant, et hoc tam in decimis quam in obligationibus alias quomodolibet consuetis.

CAP. XI.

§ 13. A dominica prima Adventus usque ad Nativitatem Domini, quotidie tam fratres quam sorores ieiunent. Et similiter a dominica in Quadragesima usque ad Pascha Resurrectionis Domini idem observent; ferias autem sextas ieiunabunt omni tempore. Et ieiunia omnia ab Ecclesia instituta. Qui autem voluerint amplius ieiunare, seu austeritates alias facere, poterunt, habita licentia a suo praelato vel de consensu confessoris discreti.

CAP. XII.

§ 14. Fratres et sorores huiusmodi fraternitatis uti poterunt carnis diebus

dominicis et tertia et quinta feria. Caeteris vero diebus se abstineant, nisi sint infirmi aut multum debiles, vel nisi praecipuum festum fuerit illa die, aut quia essent in itinere constituti.

CAP. XIII.

§ 15. Vagos curiososque discursus per civitatem non faciant. Sorores vero solae non discurrant, maxime iuniores: ad nuptias et choreas, sive ad dissoluta et mundana convivia, sive ad vana spectacula nullo modo accedant: de civitate vero seu castro vel loco ubi habitant non exeant, etiam causa peregrinationis, absque speciali licentia prioris, vicarii vel correctoris dictae fraternitatis.

CAP. XIV.

§ 16. Insinuationis sive impugnationis arma secum fratres non deferant, nisi pro defensione fidei christianae aut ex alia rationabili causa, et de suorum praelatorum licentia.

CAP. XV.

§ 17. Deputentur per correctorem duo ex fratribus, qui, cum quempiam ex eisdem noverint infirmari, ipsum, quam citius poterunt, caritative studeant visitare, et statim a principio ad recipiendum poenitentiam et alia ecclesiastica sacramenta eundem efficaciter exhortentur, et, si necesse fuerit, ministerium corporale, prout commode poterunt, eidem studeant exhibere: si vero fuerit panper, necessaria de bonis propriis vel communibus, prout facultas permiserit, sibi ministrare procurent, et idem faciant sorores circa infirmas ex eis.

CAP. XVI.

§ 18. Quando continget aliquem ex fratribus ab hac luce migrare, caeteris confratribus, qui sunt in hac civitate vel castro, nunciatur, ut procurent defuncti exequiis personaliter interesse, a quibus non recedant donec corpus traditum fuerit

Silentium in Ecclesia.

Reverentia episcopis, parochis aliisque exhibenda.

Ieiunia.

Esu carni.

sepulturæ: hoc idem inter sorores decedentes volumus observari. Præterea, infra octo dies post ipsius defuncti sepulturam immediate sequentes, quilibet frater et soror dicat pro anima eius, sacerdos unam missam, sciens vero psalterium psalmos quinquaginta. Illiterati vero centum *Pater noster* dicant, et in fine cuiuslibet *Requiem æternam* etc. Et, præter hæc, quilibet infra annum, pro fratrum et sororum tam vivorum quam defunctorum salute, tres missas faciat celebrari; qui vero sciunt psalterium, illud dicant, et caeteri quinquaginta *Pater noster* dicere teneantur.

CAP. XVII.

§ 19. Correctore fraternitatis mortuo vel amoto, prior seu vicarius, cum consilio antiquiorum de fraternitate, alium instituat correctorem; singulis autem annis infra octavas Paschæ vel alio tempore, privatus prior vel vicarius habeat consilium cum antiquioribus de fraternitate super amotione vel confirmatione correctoris; sic eundem confirmare vel movere poterit, secundum quod ipse cum præfatis indicaverit expedire. Consimiliter, etiam de consilio dicti prioris vel vicarii et aliorum de fraternitate magis antiquorum, poterit corrector ordinare de subcorrectore vel vicario fraternitatis, et etiam postmodum confirmare et amovere, secundum quod eis visum fuerit expedire. Qui subcorrector vel vicarius tantam potestatem habeat, quantum corrector sibi concedet. Et eadem forma in institutione et destitutione priorissæ servetur.

CAP. XVIII.

§ 20. Correctoris officium erit cum omni diligentia servare in se quæque in regula descripta sunt, et sollicitam dare operam ut ab aliis confratribus observentur. Si quos vero viderit transgredientes aut etiam negligentes, caritative corripiat et emendet, vel, si magis sibi videatur expe-

diens, priori vel vicario prædictis, ut corrigat, poterit intimare. Priorissæ etiam erit officium sollicite Ecclesiam visitare, caeteras etiam sorores excitare ad observantiam regularem, diligenter etiam per se ipsam, et alias quibus imponet, observare quod in incessu, statu et habitu nihil per aliquam consorem fiat, quod cuiusquam merito turbare possit aspectum; præcipue tamen attendat ut sorores cum quoquam viro, cuiuscumque conditionis existat, familiaritatem non contrahant, maxime iuniores, nisi forsitan talis vir sorori illi attingat infra tertium consanguinitatis gradum ad longius, cum hoc quod sit bonæ vitæ et famæ.

CAP. XIX.

§ 21. Si quis notatus fuerit de aliqua familiaritate suspecta, et ter admonitus per praelatum, si non se emendaverit, excludatur ad tempus a capitulo et consortio caeterorum confratrum, et, de consilio discretorum, ab ipsorum penitus consortio publice excludatur, nec admittatur de caetero, nisi cum fratribus omnibus videatur esse correctus. Item, si quis confratri vel alteri cuiusquam opprobrium dixerit, quod sonare infamiam videatur, aut ex ira quempiam percusserit, vel ad locum sibi prohibitum ire præsumperit, seu inobedientiam quamcumque commiserit, aut etiam praelato mendacium ex industria dixisse deprehensus fuerit, abstinentia panis et aquæ, vel exclusione a capitulo aut etiam consortio aliorum fratrum, plus vel minus, secundum conditionem personæ et exigentiam delicti, gravius corrigatur. Item, si quis commiserit peccatum carnale, talis, de consilio maioris partis professorum fraternitatis illius loci, secundum exigentiam culpæ et conditionem personæ, gravius vel levius puniatur, sic tamen quod sit caeteris in exemplum; quam punitionem si ferre recusaverit, de consilio discretorum de Ordine expellatur. Circa sororum correctionem, illud idem volumus in omnibus observari.

Electioe correctoris generalis et priorissæ.

Peccantium correctione et emendatio.

Correctoris et priorissæ officio.

CAP. XX.

Congregationibus mense quolibet in ecclesia FF. Servorum et subordinatione Generali Ordinis.

§ 22. In quolibet autem mense semel, certa die et hora, per supradictos priores vel vicarios ad Ecclesiam fratrum Servorum Sanctae Mariae convocentur fratres omnes confratriae praedictae, verbum Dei et etiam missam, si hora competens fuerit, pariter audituri, et tunc per ipsos priores vel vicarios legatur Regula ista et exponatur, ac de agendis fratres informent, et negligentes corrigant et emendent, prout, secundum Deum et istam vivendi formam, viderint expedire. In quolibet etiam mense, prima sexta feria, sorores ad Ecclesiam huiusmodi conveniant, similiter verbum Dei et missam communiter auditorae, quibus etiam legatur haec Regula et exponatur, de suisque excessibus corrigantur ut supra. Volumus quod in qualibet civitate et terra, ubi fuerint fratres et sorores confratriae huiusmodi, habeant in correctorem vel vicarium aliquem idoneum fratrem sacerdotem de Ordine praedicto, quem postulaverint a prioribus praefatis, aut quem ipsi priores vel vicarii, per se vel per alios, eis assignare decreverint. Volentes insuper et statuentes universos fratres et sorores huiusmodi confratriae, ubicumque existant, directioni et correctioni ipsius generalis vel prioris provincialis, pro eorundem ampliori conservatione et promotione totaliter subiacere, quantum ad illa videlicet, quae eorundem vivendi modum et formam concernere dignoscuntur.

CAP. XXI.

Correctoris et priorissae dispensandi ab abstinentiis facultate.

§ 25. Corrector fraternitatis cum fratribus, et priorissa cum sororibus suis, cum vicario eis deputato, cum ipsis in abstinentiis, ieiuniis et austeritatibus aliis in supradictis capitulis contentis, ex causa legitima, cum expedire viderint, poterunt dispensare.

CAP. XXII.

§ 24. Demum, quemadmodum in constitutionibus Ordinis S. Augustini conti-

netur, item volumus et ordinamus quod in ista Regula seu forma vivendi habeatur, videlicet quod, praeter divina et Ecclesiae praeepta atque statuta in ea contenta, in reliquis huiusmodi regulae constitutionibus sive ordinationibus fratres et sorores ad culpam nollatenus obligentur, sed solum ad poenam, quae, cum a praelato vel generali continget, ex quavis transgressione, imponi, per transgressorem humiliter et prompte suscipiatur, et etiam opere perficiatur, cooperante gratia Domini Redemptoris nostri Iesu Christi, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

Regula non obligat ad culpam, sed ad poenam.

Nulli ergo omnino hominum etc.

Clauulae.

Datum Romae apud S. Petrum, decemoseptimo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno septimo.

Dat. die 16 martii 1424, pontif. anno vii.

XII.

Privilegium exemptionis monachorum S. Benedicti Ordinis Cisterciensis a solutione decimarum.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1, 2. Exemptio (de qua in rubrica). — 3. Obstantium derogatio.

Martinus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, praepositis, et aliis Ecclesiarum praelatis, ad quos praesentes literae pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Militanti Ecclesiae, licet immeriti, disponente Domino, praesidentes, circa curam Ecclesiarum ac monasteriorum omnium solertia reddimur indefessa solliciti, ut, iuxta debitum pastoralis officii, eorum occurramus dispendiis, et profectibus, divina cooperante clementia, salubriter intendamus.

Prooemium.

§ 1. Cum abbates Cisterciensis Ordinis ad communionem etc. (1).

Exemptio (de qua in rubrica),

§ 2. Nos enim propagationem Ordinis et tranquillitatem praedictorum abbatum, priorum, abbatissarum et conventuum dicti Ordinis, intentis desideriis affectantes, praefatis et pluribus aliis favoribus prosequi volentes, eorum supplicationibus inclinati, de speciali gratia necnon ex consideratione nonnullorum regum et principum, qui nobis suas destinationum literas, universitati vestrae per apostolica scripta mandavimus, quatenus dictum abbatem et omnes et singulos abbates, priores et abbatissas et omnia et singula monasteria et singulares personas dicti Ordinis praesentia et futura, ubicumque pro tempore existentia, a praestatione decimarum tam de possessionibus habitis ante et post concilium memoratum, quam de caetero habendis, et tam de novalibus sive ante sive post concilium huiusmodi acquisitis et acquirendis, quae propriis sumptibus excolunt seu excolunt, quam alias quomodocumque vel qualitercumque excolantur, et etiam de illis possessionibus, de quibus aliquis hactenus percepit, necnon de hortis, virgultis et piscationibus suis et de suorum animalium nutrimentis, singuli vestrum omnino servetis immunes. Contradietores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Obstantium derogatio.

§ 5. Quibuscumque constitutionibus, ordinationibus apostolicis ac aliis in contrarium editis, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis, non obstantibus. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem, nono kalendas octobris, pontificatus nostri anno septimo.

Dat. die 23 septembris 1424, pont. anno vii.

(1) Omittitur haec narrativa, quia eadem est in Constit. LXXIII Honorii III, *Cum abbates*, tom. III, pag. 408.

XIII.

Statuta et ordinationes nonnullae sancuntur ab auditoribus Rotae Romanae, advocatisque, procuratoribus et notariis eius Curiae observandae, quibus vita, moresque probi praescribuntur.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Nonnullas constitutiones hac de re editas infirmat. — 2. Haec vero, et quas hic laudat servari mandat. — 3. De punitione excessuum. — 4. Auditor, cui prius commissaria causa fuerit, eius sit iudex; et in dubiis antiquior iudex procedat. — 5. De notariorum admissione. — 6. Officia notarii non locent, nec vendant, nec absint a Curia. — 7. Eorum mores quales esse debeant. — 8. Fideliter quisque suum exerceat officium. — 9. Taxa loanis XXII per eos servanda. — 10. Pro pauperibus gratis a notariis, advocatisque scribendum. — 11. Iniustas causas defendendas non suscipiant. — 12. A clamoribus abstineant. — 13. Qui partem defendit semel, alteram in eadem causa non suscipiat defendendam. — 14. Procuratores examini subiici. — 15. Eorum officia. — 16. Maiores in Ecclesiis dignitates obtinentes procuratoris officio non fungantur. — 17. Procuratores et notarii concubinas non habeant. — 18. Honestae vivant. — 19. Ordo servandus in causis summaris in prima instantia: — 20. In secunda: — 21. In tertia. — 22. Quae omissiones nullum reddant processum. — 23. De causis, in quibus proceditur in figura iudicii. — 24. De secunda instantia. — 25. De tertia. — 26. Procuratores quid advertere debeant in observatione terminorum. — 27. Causa omni brevitate cognoscenda, et infra duos menses expedienda. — 28. Auditores quid servare teneantur pro expeditione causarum. — 29. Causae beneficiae infra summam 60 flor. S. R. E. cardinalibus non committendae. — 30. Quae fieri debeant pro habenda expeditione sententiarum. — 31. De feriis et diebus ad audientiam deputatis.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Romani Pontificis providentia circumspicienda nonnunquam gesta per eum, ratio-

Proemium.

nabilibus et honestis suadentibus causis, moderatur et commutat in melius, prout in Domino conspicimus salubriter expedire.

§ 1. Nuper siquidem, videlicet pridie nonas februarii, pontificatus nostri anno sexto, quaedam constitutiones et ordinationes, quae reformationis officialium Romanae Curiae concernere videbantur, in audientia literarum contradictarum lectae fuerunt et etiam publicatae. Et quia nonnulla nimium rigorosa continebantur in illis, quae in ipsorum officialium nimis grave dispendium et praecedendum redundabant, eas per nostrae provisionis officium, habitaque super his deliberatione matura, in melius duximus commutandas. Illas igitur constitutiones et ordinationes, ut praemittitur, publicatas, auctoritate praesentium perinde haberi volentes, ac si in eadem audientia lectae et publicatae minime existissent, et a nobis nullatenus emanassent.

§ 2. Infrascriptas constitutiones et ordinationes nostras in eadem audientia legi et publicari volumus et iubemus, easque praecipimus ab omnibus inviolabiliter observari. Et licet fel. rec. Ioannes XXII et Gregor. XI Romani Pontifices praedecessores nostri nonnullas constitutiones et ordinationes circa regimen et ordinationem officialium et officiorum eiusdem Curiae laudabiliter ediderint; quia tamen illae, mundi crescente malitia, aut debite non observantur, aut additionibus utilibus indigere noscuntur, nos super his intendentes, prout ex debito pastoralis officii obligamur, salubriter providere, constitutiones et ordinationes dictorum praedecessorum tenore praesentium auctoritate apostolica innovantes, eas cum additionibus infrascriptis, quas vim perpetuae constitutionis habere decernimus, praecipimus firmiter observari. Mandantes ex nunc venerabili fratri nostro Iohanni episcopo Ostiensi S. R. E. vicecancellario et in Cancellaria apostolica praesidenti, eorumque successoribus, quatenus illas

faciant diligentius observari. Quae, ut attentius observentur, statimur, quod singuli Sedis Apostolicae notarii, et tam praedictae (1), quam Palatii Apostolici causarum auditores, correctores, scriptores, abbreviatores literarum apostolicarum, advocati, procuratores et notarii causarum dicti palatii, necnon senescallus, qui custos est dictae Cancellariae, constitutiones et additiones praedictas infra mensem a die publicationis praesentium computandum habere, et de hoc, infra alium mensem immediate sequentem, dictum vicecancellarium certificare, et alia circa praemissa facere et observare teneantur, prout in constitutionibus dictorum praedecessorum ac praesentibus plene continetur.

§ 5. De auditoribus autem causarum Palatii Apostolici et aliis in Romana Curia iudicibus, eorumque notariis, constitutiones dictorum praedecessorum super hoc laudabiliter editas volumus firmiter observari, quas auditores et notarii praedicti apud se cum caeteris huiusmodi teneantur, ut praefertur, habere et circa illarum observationem diligentiter intendere. Verum si quis eis eisdem auditoribus de praemissarum constitutionum transgressione, seu de praecipitatione iustitiae, negligentia, corruptione et munernm acceptione notatus fuerit, seu vagus, aut alias male vel inhoneste versetur in dicta Curia, per praefatum vicecancellarium vel eius vicesgerentem caritative moneatur, ut ab his se absteat et emendet, bonamque famam acquirere studeat, et in vita laudabiliter perseveret. Qui si sic monitus, se emendare neglexerit, et per tres menses continuos post monitionem huiusmodi eadem nota vel infamia respersus in proposito suae opinionis permaneat, per vicecancellarium aut vicesgerentem praedictum causae sibi nullatenus committantur, et si per alios tres menses simili nota vel infamia notatus fuerit et se non emendaverit, tunc idem vicecancellarius aut vicesgerens

De punitione
excessuum.

(1) Cancellariae.

Nonnullae constitutiones haec de re editas in-
firmat.

Hasce vero, et
quas hic laudat
securari mandat.

praemissa nobis referre teneantur, ut super hoc possit salubriter provideri.

Auditor, cui prius commissa causa fuerit, eius sit iudex, et in dubiis antiquior index procedat.

§ 4. Caeterum statuimus et etiam ordinamus, quod si contingat inter easdem personas super eadem re diversis auditoribus aut iudicibus aliquam causam committi, is cui primo fuerit praesentata commissio super causa huiusmodi, remaneat eiusdem causae iudex. Quod si de iurisdictione alterius extiterit pro parte adversa data exceptio, tunc, cuius fuerit iurisdicatio, primitus cognoscat ille, coram quo excipitur, et exceptio alteri iudici intimetur. Quod si constare non potest, cui primo fuerit commissio praesentata, antiquior auditor iudex sit causae, et iunior causam ipsam eidem auditori antiquiori dimittat, nec ulterius quisvis eorum iudicium in causa procedat, donec fuerit iudicatum. Et si ulterius procedatur ante cognitionem huiusmodi, non valeat processus. Auditor vero, aut iudex alius vel notarius, qui circa hoc ad retinendum causam aliquid dolose egerit, excommunicationis sententiam incurrat eo ipso, a qua non possit nisi per vicecancellarium praedictum absolvi, aut de eius mandato, et refusus prius parti laesae expensis et damnis.

De notariorum admissione.

§ 5. Statuimus etiam, quod nullus in notarium alicuius auditoris dicti Palatii, nisi vigesimum quintum suae aetatis annum attigerit et alias notariatus officium exercuerit, sitque boni nominis et laudabilis famae, ac sufficiens et idoneus ad notariatus officium causarum dicti Palatii exercendum, et post diligentem examinationem et informationem super his habitam per ipsum vicecancellarium aut deputandum ab eo de praemissis constiterit, admittatur.

Officia notariorum non locent, nec vendant, nec absint a Curia.

§ 6. Quodque notarii dictorum auditorum sua notariatus officia non locent, nec vendant, alioquin et officium, et precium perdant, ipsumque precium apostolicae Camerae applicetur, et officium alteri conferatur. Et si quis ex eisdem notariis, cessante causa necessaria, vel absque sui auditoris licentia, per tres menses

continuos ab eadem Curia absens fuerit, dicto officio eo ipso privatus existat.

§ 7. Volumus insuper, quod praefati notarii in habitu decenti incedant, honesto et convenienti clerico saeculari. Tabernas non frequentent, nec concubinae existant, cum per hoc eorum vilescat officium, et ex huiusmodi incontinentia vitae infamiam consequantur; et si contrarium fecerint, suis priventur officiis.

Eorum mores quales esse debeant.

§ 8. Quodque notarius, qui notatus aut diffamatus extiterit, quod malitiose, negligenter vel per dolum aliquid egerit vel scripserit, quod in processu vel iudicio deductum vel actum non fuerit inter partes, seu quod ipse personarum, in quarum causis scribit, acceptor sit eis secreta causae detegendo, aut alias in alterius partis praecedendum aliquid committendo, eo ipso sui notariatus officio sit privatus, et de huiusmodi infamia et aliis praemis- sis per dictum vicecancellarium vel ab eo deputandum summarie, simpliciter et de plano fiat diligens inquisitio. Et si per inquisitionem huiusmodi ipse notarius culpabilis repertus fuerit, aut purgatio extiterit indicenda, et in dicta se debite non purgaverit, privetur quibuscumque aliis officiis, quae in eadem Curia obtinebit. Et idem volumus de quibuscumque notariis quorumcumque S. R. E. cardinalium, iudicum et commissariorum in eadem Curia pro tempore deputatorum inviolabiliter observari.

Fideliter quisque suum exerceat officium.

§ 9. Et nihilominus quod dicti notarii in exactionibus salariorum suorum pro suis processibus et scripturis, taxas super hoc ordinatas per dictum Ioannem XXII cum illarum moderationibus observare teneantur. Quod si, ultra dictam taxam, aliquid petere aut exigere quoquomodo praesumpserint, super excessu huiusmodi ad vicecancellarium vel locumtenentem praedictum habeatur recursus, qui, vocatis super hoc peritis, huiusmodi excessus, iuxta taxas praedictas, reducat ad debitum moderamen. Et si notarius ipse de facto plus receperit, duplum parti laesae refun-

Taxa Ioannis XXII per eius servanda.

dere teneatur. Quodque pro citationibus, compulsoriis et inhibitionibus, decretis in partibus, procuratoriis, instrumentis ac remissionibus ad partes, examinationibus testium et quibuscumque aliis scripturis, his scriptis in eodem processu, nisi semel dumtaxat taxatio fiat.

§ 10. Praeterea statnimus et etiam ordinamus, quod tam notarii causarum dieti Palatii, quam etiam procuratores et advocati pauperibus clericis in dicta Curia super quibusvis beneficiis ecclesiasticis litigantibus, qui intraverint se pro suis causis defendendis pecunias non habere, gratis in huiusmodi scribant, scripturasque tradant, eisque procuratoris et advocatoris officium, patrocinium et favorem etiam gratis impendant; ad quae facienda eos pro auditorum, coram quo causa pendeat, compelli posse volumus remediis opportunis.

§ 11. Advocatos etiam et procuratores constitutiones Ioannis XXII et Gregorii XI praedecessorum praedictorum super hoc editas, quas secum teneantur habere, diligenter praecipimus observare et praesertim in examinatione causae, si iusta sibi vel iniusta esse videatur, ita ut nullam agendam iniustam causam vel defendendam scienter suscipiant, et de hoc iuramentum praestent et observent, prout in dictis constitutionibus extitit salubriter ordinatum.

§ 12. Caveant autem a tumultuosis clamoribus in concistoriis et audientis, nec nunquam plures simul loquantur, et donec advocatus proponens vel respondens sermonem compleverit, alius sive eiusdem, sive adversae partis advocatus, quicquam dicere non praesumat. Liceat etiam procuratori causae proponenti advocato retro assistere, ut si quid forsan ille omiserit, procurator ad memoriam revocet et reducat.

§ 13. Statnimus autem, prout etiam iura disponunt, ut nullus advocatus vel procurator, qui semel uni parti in aliqua causa consilium vel patrocinium dederit,

parti adversae in eadem causa patrocinium vel consilium praestet, seu causam ipsius agat vel defendat, nisi, facta advocatorum aut procuratorum distributione, auctoritate iudicis compellatur. Quo casu de his, quae ab illa prima parte in causa didicerit, nunquam alteram doceat, aut ex illis, nisi ab eadem parte didicerit, patrocinium praestet. Et si contra praemissa fecerit, excommunicationis sententiam et alias poenas iuris incurrat, ac suo privetur officio, ad interesse partis nihilominus condemnandus.

§ 14. Et quia, propter procuratorum imperitiam aut inertiam, partes saepe in causis dispendium et praedictum patiuntur; statnimus, quod nullus de caetero ad procuratoris officium in dicta Curia publice pro salario exercendum in iudiciis admittatur, nisi prius per ipsum vicecancellarium, vel deputandos ab eo, in literatura, industria et stylo Curiae examinatus, atque habita debita informatione de moribus, fidelitate et honesta conversatione, repertus fuerit idoneus, et per eundem vicecancellarium ad huiusmodi publicum officium per eius patentes literas admissus, omnesque procuratores admissi in aliorum matriculam inscribatur, sicut in praefati Benedicti praedecessoris constitutionibus de advocatis habetur.

§ 15. Et quia saepe in advocatorum absentia, causae in iudiciis per procuratores aguntur et defenduntur, procuratores ipsi ab iniuriis, et contumeliosis verbis, et malo modo dicendi et loquendi cessent, et cum haec agunt, eadem studeant observare, quae de advocatis superius duximus statuenda. Quod si contrarium fecerint, formidabilibus poenis per iudicem causae taliter puniantur, ut per hoc caeteri a similibus arceantur.

§ 16. Et insuper dignitatem in cathedrali maiorem post pontificalem, vel in collegiata Ecclesia principalem obtinentes, ad officium publici procuratoris in dicta Curia praecipimus de caetero non assumi.

dem causa non suscipiat defendendam.

Procuratores et iudici subiciendi.

Eorum officia.

Maiores in Ecclesia dignitates obtinentes procuratoris officio non fungantur.

Pea pauperibus gratis a notariis, advocatisque scribendum.

Iniustas causas defendendas non suscipiant.

A clamoribus abstineant.

Qui partem defendit, caeteram in ea

Procuratores
et notarii con-
cubinas non ha-
beant.

§ 17. Iubemus etiam eisdem procuratoribus et notariis causarum dicti Palatii et aliis clericis in dicta Curia actu sua officia exercentibus, ne concubinas publice teneant, mandantes quod eas de praesenti publice tenentes, infra mensem a die publicationis praedictae, dimittere teneantur. Alioquin sententiam excommunicationis incurrant, et suis officiis sint privati.

Honeste vivant.

§ 18. Honestum praeterea gerant habitum, congruentem clerico saeculari, nec tabernas frequentent, et si contrarium fecerint, ab eorum officiis per ipsum vicecancellarium ad tempus, de quo sibi videbitur, suspendantur.

Ordo servan-
dus in causis
summaris in
prima instantia.

§ 19. Et quoniam lites super quibusvis causis beneficialibus, profanis et aliis, quae pro tempore per quascumque personas ecclesiasticas vel saeculares in Romana Curia ex apostolica commissione moventur atque tractantur, intendimus fieri breviores, et ut litigantes ad ipsam Curiam pro defensione suorum iurium venientes, et huiusmodi causas prosequentes, releventur a laboribus et expensis; statimur et etiam ordinamus, quod in causis, in quibus de iure vel alias per rescriptum, sive per commissionem proceditur, summarie, simpliciter, et de plano, sine strepitu et figura iudicii talis ordo servetur, videlicet, quod in prima instantia causae principalis, terminus ad libellandum servetur ad primam. Ad iurandum de calumnia ad primam. Ad ponendum et articulandum ad duodecimam. Ad dicendum contra articulos ad secundam. Ad producendum omnia ad secundam. Ad dicendum contra producta ad secundam. Ad declarandum ad primam. Ad dicendum contra ad primam.

In secunda:

§ 20. In secunda vero instantia terminus ad libellandum ad primam. Ad iurandum ad primam. Ad articulandum ad octavam. Ad dicendum contra ad primam. Ad producendum omnia ad primam. Ad dicendum contra ad primam. Ad declarandum ad primas dies.

§ 21. In tertia autem instantia serventur similes termini, qui in secunda servantur instantia, ad primam, praeter terminum ad articulandum, qui servatur ad sextam diem.

In tertia.

§ 22. Verum cum termini ad articulandum et dicendum contra articulos, ad producendum omnia et dicendum contra producta de substantia iudicii ceaseantur existere, statimur atque decernimus, quod ipsorum alicuius omissio reddat eo ipso processus nullos; aliorum vero terminorum, alicuius omissio, dum tamen malitiose non fiat, sed casualiter, quo contingente processum non vitiet.

Quae omissio-
nes nullum red-
dant proces-
sum.

§ 23. In causis autem, in quibus proceditur in figura iudicii, serventur termini secundum stylum Curiae consuetum, praeterquam in terminis ad respondendum libello, et ad iurandum de calumnia, qui serventur ad primam. Et in termino ad articulandum, qui in prima instantia, tam ex parte actoris, quam rei, servetur ad decimum quintum diem.

De causis, in
quibus proce-
ditur in figura
iudicii.

§ 24. In secunda vero instantia similiter ad respondendum libello ad primam. Ad iurandum de calumnia ad primam. Ad articulandum ad octavas dies. Reliqui vero termini serventur prout secundum stylum antiquum est solitum observari.

De secunda in-
stantia.

§ 25. In tertia vero instantia serventur omnes termini ad primam, secundum quod consuevit antiquitus observari, praeter terminum ad articulandum observetur ad sextam diem. Volumus insuper, quod praemissa vendicent sibi locum, non solum ad futura negotia, sed ad pendentia etiam per appositionem, ita tamen, quod processus primo factus propter hoc non vitietur, sed in pristino suo robore et firmitate persistat.

De tertia.

§ 26. Praeterea illum usum, quo procuratores in observantia terminorum dicunt se dare libellum et articulos verbo, et dicere contra verbo, et ita servant omnes terminos, et enim iam deberet pro-

Procuratores,
quid advertere
debeant in ob-
servantia ter-
minorum.

nunciari sententia, tunc incipiunt processum et dant articulos, et caetera faciunt realiter, quae dixerunt verbo, sic duximus moderandum, quod procuratores ipsi, post terminum ad dicendum contra producta, et ante terminum ad declarandum articulos facto, et omnia quae de iure volunt et possunt, producere teneantur.

Causae omni brevitate cognoscendae, et infra duos menses expediendae.

§ 27. Et quoniam aliquando contingit, quod post observationem omnium terminorum, notarii registrum ordinare et auditori causae praesentare, et postquam registrum huiusmodi auditori praesentatum fuerit, auditores plus debito causam differunt expedire; statuimus et etiam ordinamus, quod servatis omnibus terminis, in quacunque causa notarius, qui scripsit in causa, registrum infra quindecim dies conficere teneatur et ordinare, ac deinde de salario sibi debito satisfacto, illum statim suo auditori tradere et assignare debeat. Et deinde idem auditor, postquam registrum ipsum sibi fuerit praesentatum, terminum habeat duorum mensium, infra quos causam ipsam expedire teneatur, nisi forsitan a nobis vel dicto vicecancellario propter arduitatem causae, sicut saepe contingit, maiorem dilationem habuerit, de qua per nostram commissionem in registro causae constet. Alioquin notarius sententiam excommunicationis incurrat. Et si de negligentia in expeditione, dolo vel fraude coram suo auditore fuerit accusatus, salarium suum perdat, ad expeditionem ad eundem auditorem nihilominus compellendus. Et nihilominus, qui infra dictos menses, non habita a nobis vel ipso vicecancellario maiore dilatione temporis, causam expedire contempserit, ex tunc iurisdictionem amittat, et causa alteri auditori committatur, et ab ingressu Rotae suspendatur per mensem; et idem de iudicibus aliis extra Rotam praecipimus observari, quibus, si negligentes fuerint causas expedire infra dictos menses, aliquae causae per trimestre tempus nullatenus committantur.

Bull. Rom. Vol. IV

90

Et si fuerit contrafactum, commissiones nullus existant roboris et memento.

§ 28. Praeterea, quia saepe contingit, quod literae apostolicae, ad impediendum partes et eas involvendum laboribus et expensis, absque causa rationabili, in bullarum et dictarum literarum apostolicarum registro arresantur, et suum nequeunt sortiri effectum: statuimus et etiam ordinamus, quod postquam litera arrestata ad auditorem causae fuerit reportata, idem auditor adversae parti terminum octo dierum praefigere, per eum postea, si expediat, prorogandum, infra quem ex suo iure et interesse coram dicto auditore legitime docere et fidem facere teneatur.

Auditores qui servare teneantur pro expeditione causarum.

§ 29. Statuimus insuper et etiam ordinamus, ad parcendum laboribus et expensis quorumlibet litigantium, quod causae, super quibusvis beneficiis ecclesiasticis, saecularibus et regularibus, quorum fructus, redditus et proventus sexaginta florenorum auri secundum communem aestimationem valorem annum non excedunt, S. R. E. cardinalibus nullatenus committantur, et commissiones sint nullae, si fuerit contrafactum.

Causae beneficiales infra summam 60 flor. S. R. E. cardinalibus non committendae.

§ 50. Et quoniam frustra ferrentur sententiae, nisi essent qui exequerentur eadem, et in habendis literis executorialibus, sub bulla quandoque duorum vel trium mensium dilationes fiunt, pro quibus expediendis occurrunt graves expensae, quae aliquando ad quindecim, aliquando ad decem et octo florenos ascendunt, et notarii dictae Sedis, qui illarum minutas deberent conficere, non faciunt, sed per suos abbreviatores, quorum aliqui sunt minus periti, faciunt, et cum illas quandoque non bene faciunt, ad peritiores oportet habere recursum, et sic partes ipsas executores prosequentes, plus oportet expendere, quam ab antiquo consuetum sit solvere, et qui non laborant, plus salarii accipiunt, unde partes magna temporis dilatione plus quam deceat gravantur laboribus et sumptibus in earum

Quae fieri debent pro habendis expeditione sententiarum.

procuratore, qui in expensarum taxatione non veniunt: Nos ad evitandum huiusmodi inconvenientiam, et ut partes in procurandis praedictis executoribus, opportunum recipienti relevemus, statuimus et etiam ordinamus, quod sit in electione partis si velit habere sub bulla simplicem literam executoriam, sive confirmationem sententiae, quae in effectu contineant, quod in causa, quae inter tales partes super tali revertebatur, lata fuit per talem iudicem seu tales iudices talis sententia, cuius effectus ponatur in litera et mandetur executoribus, quod sententiam ipsam debitae executioni demandent, et tales literae non taxentur ultra duodecim grossos turonenses. Si vero pars malit habere executoriam cum confirmatione sententiae iuxta morem, quia tunc in confectione minutae maior labor occurrit, et necessarium est totum processum causae recensere, servetur quod hucusque extitit observatum, ita tamen quod confectio minutarum, quae concernunt iustitiam, ad notarios ipsos pertineant: et praeter hoc, salarium habeant: minutae per eos fiant vel expensis eorum, et hoc idem in omnibus aliis literis iustitiae et provisionum ad Ecclesias cathedrales et monasteria quaelibet factarum et fiendarum in consistorio nostro, quae per manus ipsorum notariorum transeunt, praecipimus observari. Verum intelleximus, quod procuratores, qui causas, super quibus expediuntur literae executoriales in iudicio, in eadem Curia egerunt vel defenderunt, quando literae huiusmodi in dicta audientia contradictarum leguntur: ubi ipsi procuratores intersunt, mediam partem taxae dictarum literarum executores de novo a partibus nituntur exigere et saepe exigunt, illud reputantes abusum, fieri prohibemus. Volentes eosdem procuratores communi salario pro aliis in dicta audientia legendis literis, quando ibidem intersunt, esse contentos, ubi forsau ipsi per totam huiusmodi literam executoriam procuraverint, quo casu com-

petens salarium a partibus petere et recipere possint secundum quod in taxationibus praefati Ioannis XXII praedecessoris habetur.

§ 51. Caeterum cum saepe contingat quod in omnibus diebus unius hebdomadae, quibus teneri solet audientia, et aliquando in duabus coniunctis hebdomadis feriae celebrantur, unde lites prorogari contingit: statuimus et etiam ordinamus, ut quotiescumque in una hebdomada tres illi dies, quibus teneri solet audientia, quomodolibet sint feriati, praeterquam in octavis Nativitatis et Resurrectionis D. N. Iesu Christi, videlicet per septem dies ante, et septem post, die Iovis in hebdomada tali, si illa dies feriata non fuerit, alioquin die sabbati audientia teneatur.

Dat. Romae, apud S. Petrum etc. (1).

XIV.

Sanctorum canonum adscribit B. Sebaldum de Daciae regum prosapia genitum, opido Nurembergensi Bambergem. dioecularum, cum institutione festivitatis pro die 19 augusti (2).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Quibus de causis Nurembergenses B. Sebaldum canonizari petierint. — 2. Eius nomen Ss. cathalogo adscribendum censet Martinus. — 3. Indulgentias eius sepulchrum visitantibus elargitur. — 4. Bona nonnulla fabricae eius Ecclesiae addicit. — 5. Rectori huiusmodi bona ad hoc applicandi dat facultatem. — 6. Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Sedis Apostolicae circumspecta benignitas devotorum consuevit iustis annuere

Prooemium.

(1) Hasce literas datas cum censuerim hoc anno 1424, in iis siquidem Martinus meminit alterius constitutionis a se anno pontificatus sui sexto datae, quam non secus ac supervacaneam omisi, post finem anni VII positas volui (Cocquelines).
(2) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

votis, et illis, per quae divini cultus ac status Ecclesiarum omnium, aliorumque piorum locorum ad divini Nominis propagationem erectorum adaugeri valeant, ipsis etiam fervor christianae religionis accrescat, sui vices officii libenter intromittit, et ea, quae devotionis causa Romanorum aliorumque Pontificum auctoritate et ordinatione rite processisse comperit, ut illibata persistant, libenter apostolici muniminis perstringit firmitate.

§ 1. Sane pro parte dilectorum filiorum consulum et proconsulum ac communitatis oppidi Nuremburgensis Bambergensis dioecesis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod beatus Sebaldus, qui de regum Daciae prosapia genitus fuit, in oppido ipso, quod imperiale et inter alia illarum partium oppida multum solemne et insigne, famosumque existit, multis et innumeris in illo et eius circumvicinio coruscet miraculis, adeo quod pro sancto et patrono oppidi eiusdem pro quingentos annos et ultra palam ab omnibus fuit reputatus, prout et in illo eiusque circumvicinio dictum reputatur, praedictique Beati corpus gloriosum in quodam solemnem sarcofago auro et argento decorato in Ecclesia, quae dicti oppidi Ecclesia parochialis principalis est, clausum honorifice conservatur, ac ipsa et nonnullae aliae Ecclesiae, cappellae et altaria in praedicto oppido et locis aliis ad laudem et gloriam Dei omnipotentis, eiusque Genitricis gloriosae beatae Virginis ac omnium superiorum civium sub vocabulo ipsius beati Sebaldi sumptuose et magnifice fundata et erecta venerabiliter conspiciuntur: quae etiam multiplicibus dotata fructibus, aliisque indulgentiarum et gratiarum munere auctoritate diversorum Romanorum, aliorumque Pontificum praedecessorum nostrorum Sedisque Apostolicae legatorum, necnon locorum ordinariorum pro visitantibus Ecclesias, cappellas et altaria praedicta ac eorundem conservatione et constructione

manus imbi aditricibus porrigentibus existant adornata: quodque etiam dicti Beati Sebaldi in oppido eodem, anno quolibet, in die, qua illum, post devictum triumphatumque mundum, in perpetuas aeternitates praesens vita parturit, videlicet quarto decimo kalendas septembris, festum ipsius et officium proprium et speciale una cum legenda sui historia etiam speciali, sicut pro uno Confessore non Pontifice diversorum ordinariorum loci auctoritate existit celebrari annis singulis institutum, prout etiam die illa ad illarum partium christicolis devote et solemniter celebratur, ita quod propterea eius nomen gloriosum in plerisque breviariis et aliis orationum libris inter alia sanctorum nomina adscriptum reperitur.

§ 2. Quare pro parte consulum, proconsulum et communitatis praedictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut pro divini Nominis huiusmodi propagatione, et ad dictum Beatum fidelium illarum partium ferventiori devotione, ac Ecclesiarum, cappellarum et altarium praedictorum statu, necnon visitatione, conservatione, constructione et erectione eorundem, praemissis omnibus et singulis pro eorum subsistentia firmiori robur apostolicae confirmationis adiacere de benignitate apostolica dignemur; nos igitur, qui divini Nominis propagationem, statum et indemitatem Ecclesiarum, cappellarum, altarium et locorum ecclesiasticorum quorumlibet, nostris potissime temporibus, adaugeri intensius optamus affectibus, ac de praemissis fama publica ac fide dignorum relatibus certiorati, ipsa veritate fulciri, praedictumque beatum Sebaldum sanctum esse, et ut talem haberi et reputari, eiusdemque festum in dicta die, videlicet quartodecimo kalendas septembris, ab omnibus christifidelibus per universum orbem annis singulis celebrandum et recolendum, ac eius nomen cathalogo aliorum Sanctorum Patrum adscribendum fore declaramus: necnon omnia et singula praemissa, ac concessiones, indulgentias, pri-

Quibus de causis Nurembergenses B. Sebaldum canonizari petierunt.

Eius nomen Sc cathalogo adscribend. censet Martinus.

vilegia et indulta parochiali et aliis Ecclesiis, cappellis et altaribus praedictis sub vocabulo dicti Sancti Sebaldi erectis per quoscumque Romanos et alios Pontifices concessa ante obitum fel. rec. Gregorii Papae XI praedecessoris nostri, ac inde secuta, rata habentes et grata, illa auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus et approbamus ac praesentis scripti patrocinio commuimus; suppletentes omnes defectus, si qui forsitan interverenerint in eisdem.

Indulgentias eius sepulchrum visitantibus elargitur.

§ 3. Et ut ad venerabile sepulchrum ipsius Sancti ardentius ac affluentius christifidelium confluat multitudo, et eiusdem Sancti celebrius colatur festivitas, et eius nomen celebrius recolatur, auctoritate praedicta omnibus vere poenitent. et confessis, qui sepulchrum eius apud dictam Ecclesiam in eiusdem festi die devote visitaverint, annuatim septem annos et totidem quadragenas de iniunctis eis poenitentibus misericorditer relaxamus.

Bona nonnulla fabricae eius Ecclesiae addita.

§ 4. Et insuper omnia et singula bona mobilia ad incertas causas, ac ad quae veri haeredes non supersunt, nec pro tempore legitimi reperiuntur successores, in parochia aut apud rectorem et parochianum eiusdem Ecclesiae quomodolibet reperta, deposita vel relicta, necnon etiam illa, quae ad similes causas in praedicta parochia, dicto praecedente tempore, modo praemisso relinqui, deponi, ac deputari aut reperiri contigerit, pro fabrica Ecclesiae Sancti Sebaldi praedicti deputamus.

Rectori huiusmodi bona ad hoc applicandi d.t. facultatem.

§ 5. Ac volumus et ordinamus quod rector ac alii in Ecclesia et parochia praedictis, pro tempore in divinis ministrantes, omnibus utriusque sexus hominibus, apud quos praemissa bona consistunt, reperta tunc fuerunt, ut illa ad fabricam Ecclesiae praedictae tradant et assignent, in remissionem suorum peccaminum in foro poenitentiae auctoritate apostolica iniungant, super quibus eisdem plenam et liberam concedimus tenore praesentium de specialis dono gratiae facultatem, non obstantibus constitutionibus et

ordinationibus apostolicis ac aliis contrariis quibuscumque; proviso tamen, quod bona tradenda et assignanda huiusmodi ad fabricam Ecclesiae praedictae integre convertantur.

§ 6. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationis, confirmationis, approbationis, communionis, suppletionis, relaxationis, deputationis, voluntatis, ordinationis et concessionis infringere, etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, septimo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno octavo.

Dat. die 26 martii 1425, pont. anno viii.

XV.

Reintegratio antiqui officii et iurisdictionis magistrorum viarum Urbis eiusque districtus.

SUMMARIUM

Exordium. — Causae huius dicti restituendi officii. — 2. Restituitur. — 3. Magistri creantur. — 4. Qualis eorum sit iurisdictionis. — 5. Notarii eis dati. — 6. Officialibus caeteris praecipitur ut eis obediunt. — 7. Syndicari et molestari in officio non debent. — 8. Contrariorum derogatio.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, dilectis filiis nobilibus viris Baptistae Petri Matthaei, et Bocio de Stinchis, civibus Romanis, viarum Urbis nostrae Rom. magistris, salutem et apostolicam benedictionem.

Etsi in cunctarum orbis provinciarum, iuxta commissum nobis desuper officium, decore atque florentia delectemur, dignum tamen non immerito reputamus et congruum, ut Urbis nostrae Rom., quam Principes apostolorum Petrus, et in sortem similem vocatus Paulus, fidei orthodoxae cardines, alique victoriosi innumeri martyres sui sanguinis aspergione inundarunt, amplior nos cura perstringit,

Clausul.e.

Exordium.

ut Urbs ipsa, quae divinis et humanis legibus perantea floruit, illiusque districtus, nostris in temporibus, divina favente clementia, bonis assurgat moribus, et salutaribus in antea successibus commendetur.

Causae huius
dicti restituendi
officii.

§ 1. Cum itaque (sicut rei evidentiā palam edocet) Urbs districtusque praedicti, quos paterno amplectimur affectu, ex defectu officii magistrorum, quod antiquitus pro viarum, stratarum, platearum et locorum aliorum tam publicorum quam privatorum, necnon aedificiorum lapideorum et ligneorum, parietum tignorum, banchorum, tectorum, tabulatum, mignanorum, apothecarum et pontium, portarum, passorum, aquarum decursuum, canalium et meatuum, necnon urbanorum et rusticorum praediorum, pratorum, hortorum atque vinearum, finium, restaurationum, servitutum et libertatum administratione, institutum et ordinatum extitit, in praemissis et eorum singulis abhominabilem patientiam et iacturam. Et (sicut accepimus) nonnulli ex civibus, habitatoribus et incolis Urbis et districtus praedicti, macellarii videlicet, piscarii, sutores, palamantellarii, diversique artifices, loca ac etiam ergasteria Urbis inhabitantes, suasque inibi artes exercentes, viscera, intestina, capita, pedes, ossa, cruores, necnon pelles, carnes et pisces corruptos, resque alias foetidas atque corruptas in viis, stratis, plateis et locis publicis atque privatis huiusmodi proicere atque occultare: nonnulli etiam ex civibus, habitatoribus et incolis eiusdem (quos aequae fatigat ambitio et repudianda conducit temeritas) mala malis invenientes, vias, stratas, plateas, loca publica, privata et ecclesiastica, ausu temerario atque sacrilego occupare, diripere, alienare et in usus proprios deducere, de illis quoque pro suo nutu disponere non verentur, intelligere nolentes, quantum huiusmodi sui excessus humanorum cor-

porum sanitatem, aeris puritatem et animarum salutem impediunt.

§ 2. Nos igitur praemissas deformitates et excessus huiusmodi sub dissimulatione ulterius praeterire non valentes, attendentes propterea, quod in eadem Urbe, multo temporis decursu, neglectum fuit, in usum plurimum pullulasse, et praemissis incommodis possetenus occurrere cupientes; officium magistratus huiusmodi, iuxta illius antiquam institutionem, auctoritate apostolica renovamus, suscitamus et reintegramus atque restituimus.

Restitutor

§ 3. Vobis quoque, quos nostros et Urbis praedictae zelatores existere non ambigimus, quosque fides, legalitas et prudentia, circumspectio atque multiplicia virtutum merita apud nos efficaciter recommendavit, magistratus officium huiusmodi, usque ad nostrum beneplacitum, cum solitis ab antiquo iurisdictionibus, potestatibus, honoribus, privilegiis, libertatibus atque oneribus universis, et cum potestate ad opus vestrum quoties et iuxta modum, qui vobis videbitur, submagistros faciendi et ordinandi, eadem auctoritate conferimus, et de illo etiam vobis providemus; vos quoque in praemissis et ea quomodolibet concernentibus ac ab illis dependentibus et eis annexis, magistratos facimus, constituimus, ordinamus, et etiam deputamus.

Magistri reparantur.

§ 4. Ut exinde omnes et singulas deformitates et excessus, in praemissis vel circa ea, pro tempore quomodolibet occurrentes, absque cuiusvis vocatione seu citatione, sed per viam regiam, iuxta datam vobis a Domino prudentiam, etiam per demolitionem quorumcumque aedificiorum aut rerum aliarum, seu modum alium, quaecumque reparandi, corrigendi et commendandi, necnon praemissorum seu eorum occasione gravatos, ut praemittitur, absque lite, sed summarie, simpliciter et de plano (oppositione seu contradictione aut quacumque temporis etiam centenali praescriptione, legibus et consuetudinibus

Qualis eorum sit iurisdictione.

generalibus quibuscumque, caeterisque contrariis non obstantibus) relevandi, restituendi et etiam reponendi, contraditores quoque quoslibet et rebelles privandi, bandiendi, arrestandi, incarcerandi atque omnia et singula faciendi et exercendi, quae magistri praedecessores vestri, qui fuerunt pro tempore, facere, gerere et exercere potuerunt seu etiam debuerunt, vobis, huiusmodi durante beneplacito, mandatam damus ac etiam potestatem.

§ 5. Et, ut officii vestri huiusmodi liberius et facilius sit exercitatio, Nardum de Bustachiis, procuratorem, necnon ipsum et Nicolaum de Mutis, nobiles viros cives romanos, notarios vestri officii, eadem auctoritate, facimus et ordinamus.

§ 6. Mandantes exinde omnibus et singulis nostri Capitoli marescallis, caeterisque officialibus, ut vobis et submagistris vestris atque vestrum cuilibet, in similibus, quae vestri exercitationem officii concernunt, pareant et obediant pariter et intendant. Insuper quaeumque excommunicationis aut interdicti sententias, poenas et multas alias per nos seu praedecessores nostros in magistros pro tempore existentes forsitan promulgatas (quarum formam et tenorem volumus haberi pro expressis) auctoritate praedicta cassantes et irritantes.

§ 7. Vobisque, et occasione per vos in vestro officio factorum, ordinatorum seu quomodolibet administratorum aut quavis occasione gerendorum, fundorum (1) seu administrandorum nullibi locorum in causam trahi, syndicari aut alias quovis modo per quemcumque, etiam auctoritate apostolica, molestari valeatis, eadem auctoritate concedimus.

§ 8. Antedictis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon statutis et consuetudinibus Urbis, caeterisque contrariis non obstantibus quibuscumque; decernentes exinde irritum et inane quicquid contra praemissa seu aliquod praemissa

(1) Leg. forsitan *fundorum*.

missorum a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, secundo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno octavo.

Dat die 31 martii 1425, pont. anno viii.

XVI.

Iudaeis, ut a christifidelibus secerantur, signum defereendum decernit cum poenarum praefinitione contra non deferentes (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Iudaeorum nonnulla scelera enumerat. — 2. Signum, ut a christianis distinguantur, ab eisdem deferri mandat. — 3. Poenas contra huiusmodi signum non deferentes statuit. — 4. Has leges publicari praecipit. — 5. Obstantibus derogat. — Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Sedes Apostolica pietatis et elementiae suae gremium Iudaeis continuo reserans, quo ad gratiam recolligat, si viam velint agnoscere veritatis, adversus illos ex eis, qui religionem et profitentes eandem offendere non verentur, eo gravius dedignantur et dedignantius commovetur, quo benignius et favorabilius illos in terris christianorum, sub spe conversionis eorumdem, noseitur sustinere.

§ 1. Ad audientiam siquidem nostram fide dignis relatibus nuper, non sine gravi nostrae mentis turbatione, pervenit quod nonnulli Iudaei utriusque sexus, qui in Caffensi et Cannaesi ac aliis ultramarinarum partium civitatibus, terris et locis christianorum ditioni subiectis commorantur, de eorum obstinatione non contenti, sub fraudis et malitiae palliatione, tamquam nullum in eorum habitu speciale signum, quo pro Iudaeis agnosci

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Proemium.

Iudaeorum nonnulla scelera enumerat.

Notarios dati.

Officialibus caeteris praecipitur ut eis obediant.

Syndicari et molestari in officio non debent.

Contrariarum derogatio

valeant, deferentes, quamplurimis etiam utriusque sexus christianis civitatum, terrarum et locorum praedictorum eos minime noscentibus se christianos ostentare, multaque exinde atque varia enormitates et scelera detestabilia temerariis ausibus committere non formidant, et inter alia, quod utique solo auditu horrendum est, Zichorum, Rossorum, Alanorum, Mingrellorum et Anogusiorum, sub christiani nominis professione iuxta Graecorum ritum baptizatorum, personas utriusque sexus, quotquot possunt, emunt, et emptas Saracenis aliisque infidelibus, eiusdem nominis perpetuis et immanissimis hostibus, etiam pro decuplo pluri quam eas emerunt pretio, crudeliter vendunt ac exactissimas mercantias de eis faciunt, personas ipsas nonnunquam ad eorundem Saracenorum et infidelium terras, ob eam causam, corporaliter abducendo, ex quo inde sequitur quod Saraceni et infideles ipsi personas easdem sic eis venditas fidei catholicam abnegare compellunt, eisque, etiam per enorme et nefarium sodomitium, abutuntur, in earum perpetuae supplantationis et perditionis miserabilem iacturam, christianae religionis opprobrium ac scandalum fidelium plurimorum.

§ 2. Quare christifidelium indemnitate, prout nostra interest, salubriter providere, et Iudaeorum talia patrantium praedictorum fraudibus atque nequitiiis resistere intendentes, auctoritate apostolica, tenore praesentium, statuimus et etiam ordinamus quod quilibet dictorum Iudaeorum utriusque sexus in habitu suo aliquod speciale et eminens signum, sibi, vigore praesentium, per locorum ordinarios, ut a christifidelibus discernantur, induendum seu imponendum deinceps in perpetuum deferant, quo in oculis omnium Iudaeus, si masculus, et si foemina fuerit, Iudaea evidenter appareat, et absque illo nunquam incedere, nec ullus ipsorum aliquam vel aliquas personam seu personas huiusmodi, per se vel alium,

seu etiam pro se vel alio, publice vel occulte, aliqua ratione vel causa, praefatis Saracenis seu infidelibus vendere, dare, tradere, accommodare, donare seu alienare, aut alias ipsis infidelibus auxilium vel favorem in christianorum dispendium praestare quoquomodo praesumant.

§ 5. Nos vero quemlibet ex ipsis Iudaeis, qui huiusmodi sibi indicium vel impositum signum deferre neglexerit, eo ipso poenas et sententias contra Iudaeos in civitatibus et terris et locis nobis et Romanae Ecclesiae immediate subiectis commorantes, signum eis indicium vel impositum non deferentes inflictas incurere, illisque puniendos fore decernimus: et quod quicumque ex eis, qui contra huiusmodi constitutionem et ordinationem nostram, in personae vel personarum venditione seu alias auxilii vel favoris infidelibus praestatione huiusmodi, venire praesumpserit, res et bona sua omnia, in quibuscumque et ubicumque, ac quibusvis pondere, numero et mensura consistant, prorsus amittat, ea in redemptionem ipsius vel ipsarum venditae seu venditarum personae vel personarum, si redimi poterit aut poterunt, alioquin in fabricam, reparationem et conservationem ecclesiarum, hospitalium et aliorum piorum locorum, aut in defensionem praelibatae fidei contra eius inimicos, seu civitatis, terrae vel loci, cuius idem contraveniens incola vel habitator fuerit, fortificationem et utilitatem integre convertenda; quodque idem contraveniens a civitate, terra vel loco huiusmodi expellatur, et ab illa vel illo perpetuis temporibus exulet, nec in aliqua alia civitate, terra vel loco christianorum morari valeat: si inde capi possit, debite puniatur et castigetur, iuxta canonicas sanctiones.

§ 4. Monentes et in Domino exhortantes venerabiles fratres nostros Caffensem et Cannensem episcopos ac alios

Poenas contra huiusmodi signum non deferentes statuit.

Signum, ut a christianis distinguantur, ab eisdem deferri mandat.

Has leges publicari praecipit.

huiusmodi aliorum locorum ordinarios, necnon dilectos filios venerabiles viros gubernatores, consules, potestates, capitaneos, rectores, officiales, communitates et universitates civitatum, terrarum et locorum praedictorum; eis universis et singulis nihilominus per apostolica scripta mandantes ut omnia et singula supradicta in eisdem civitatibus, terris et locis, auctoritate nostra, solemniter publicent et faciant per alios publicari, ne aliquis Iudaeorum praefatorum imposterum valeat de praemissis ignorantiam praetendere seu etiam allegare, necnon indicent Iudaeis ipsis huiusmodi signum per eos, ut praemittitur, deferendum, ac faciant huiusmodi constitutionem et ordinationem nostram inviolabiliter observare: ac eam in omnibus et per omnia, cum necesse fuerit, studeant per se vel per alios executioni debitae demandare. Contradictores quoslibet et rebelles, videlicet episcopi et ordinarii per censuram ecclesiasticam, si ei locus fuerit, gubernatores vero et alii saeculares praedicti districtione, qua convenit, temporali, postposita appellatione, compescant, et in praesentibus contentas litteris in favorem fidei catholicae diligenter et efficaciter exequantur.

Ostantibus derogat.

§ 5. Non obstantibus privilegiis et litteris eisdem Iudaeis, per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, seu dignitate fulgentes ecclesiastica vel mundana, concessis, ac municipalibus et aliis statutis, necnon consuetudinibus ibidem haecenus observatis, caeterisque contrariis quibuscumque.

Clausulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, monitionis, exhortationis et mandati infringere, etc.

Datum Romae apud Ss. Apostolos, tertio nonas iunii, anno octavo.

Dat. die 3 iunii 1425, pontif. anno VIII.

XVII.

Contra ementes, rapientes seu alias quomodolibet allicientes christicolos, ut infidelibus vendant, mercesque eorum loco recipiant, excommunicationis aliasque poenas decernit (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae edendae constitutionis. — 2. Christianos Saracenis et infidelibus vendi prohibet. — 3. Inobedientes percellit anathemate. — 4. Hanc legem publicari mandat.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Pastoralis sollicitudinis debitum in hoc praecipue exsolvere nos convenit, ut his, quae in christiana religionis emergunt offensam, quantum nobis ex alto conceditur, salubriter occurramus, eoque solertius et diligentius, quo remotioribus in partibus illa committuntur, ubi difficilior nobis est adhibitio remedii super eis.

Exordium.

§ 1. Sane lamentabilis querela multorum nostrum nuper turbavit auditum quod nonnulli iniquitatis filii baptismatis fonte renati, christianum nomen contemnentes, propriaeque salutis immemores, qui in partibus ultramontanis, praesertim in Caffensi et Cannensi civitatibus ac aliis illis circumvicinis locis pro tempore conversantur, Zichorum, Rossorum, Alanorum, Mingrellorum et Anogusiorum etc. (*prout in praecedenti Constit., § 1*).

Causae edendae constitutionis.

§ 2. Quare tam graves et detestabiles excessus nullatenus sustinere, sed illis, prout nostra interest, resistere efficaciter intendentes, felicitis recordationis Nicolai Papae quarti et nonnullorum aliorum Romanorum Pontificum, praedecessorum nostrorum, qui quoscumque arma, equos, ferrum, lignamina, victualia et alia quaecumque mercimonia infidelibus deferentes in nonnullas poenas et sententias incidere statuerunt, vestigiis inhaerentes, auctori-

Christianos Saracenis et infidelibus vendi prohibet.

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic. Consule Raynaldum, ann. 1425.

tate apostolica, tenore praesentium, statimus, volumus et ordinamus quod nullus aliquam vel aliquas personam seu personas ex Zichis, Rossis, Alanis, Mingrellis et Anogusiis seu aliis sub Christi nomine baptismatis huiusmodi, per se vel alium, seu etiam pro se vel alio, publice vel occulte, aliqua ratione vel causa, praefatis Saracenis sive infidelibus vendere, dare, tradere, accommodare, donare seu alienare aut alias ipsis infidelibus auxilium vel favorem in christianorum dispendium praestare quoquomodo praesumat.

§ 3. Nos vero quemlibet, qui contra huiusmodi constitutionem, voluntatem et ordinationem nostram ausu temerario venire praesumpserit, excommunicationis sententiae decernimus subiacere, a qua sententia idem contraveniens, nisi tantum de bonis propriis in ipsarum venditarum personarum redemptionem, si redimi poterunt, alioquin in Ecclesiarum, hospitalium et aliorum piorum locorum dedicatum sub nomine Iesu Christi fabricam, reparationem et conservationem, aut in praefatae fidei contra eius inimicos defensionem integre convertendum exolverit et erogaverit cum effectu, quantum detrimenti et damni propterea eisdem venditis personis intulerit, aut absque mandato nostro vel Sedis Apostolicae speciali, praeterquam in mortis articulo constitutus, absolvi non possit, et sit inhabilis ad quaecumque per eum imposterum prosequenda.

§ 4. Monentes et in Domino exhortantes venerabiles fratres nostros archiepiscopos et episcopos, necnon dilectos filios nobiles viros duces, marchiones, comites, gubernatores, consules, potestates, capitaneos, rectores, officiales, communitates et universitates quarumcumque civitatum, terrarum et locorum, quae per christianos tenentur ultramarinarum partium praedictarum, eis universis et singulis nihilominus iniungentes, ut videlicet archiepiscopi et episcopi omnia et singula supra dicta in civitatibus eorum et in locis

singulis suarum dioecesium coram populo publicent et faciant per alios solemniter publicari, iubeantque et procurent illa ab omnibus ducibus, marchionibus, comitibus, gubernatoribus, consulibus, postestatibus, capitaneis, rectoribus, officialibus, communitatibus et universitatibus praedictis, ac personis singularibus civitatum, terrarum et locorum eorundem auctoritate nostra inviolabiliter observari: districtius insuper inhibentes universis Christianifidelibus, ne contra praemissa quidquid attentare praesument, quod si secus scienter egerint, praedictis poenis et sententiis, conditionibus et praecipitis iuxta constitutionem eandem noverint se ligatos.

Nulli ergo omnino etc.

Datum Romae, apud Sanctos Apostolos tertio nonas iunii, anno octavo.

Dat. die annoque eodem.

XVIII.

Homicidas in terris baronalibus in districtu Urbis existentibus recipi minime posse, poenasque contra receptatores decerni, omnemque iurisdictionem senatori Urbis circa illorum punitionem deberi declarat (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Causa edicti. — 2. Baronibus, ut bannitos senatori Urbis puniendos tradant, praecipit. — 3. Inobedientes poenis addicit. — 4. Hasc literas valvis Capitoli iubet affigi. — 5 Clausulae.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Improbis quorundam conatibus et ausibus temerariis, qui horrenda inhumanitate mortem sitiunt aliorum, tanto est propensiori studio per Apostolicae Sedis providentiam occurrendum, quanto ipsorum detestanda et inordinata voluntas

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Inobedientes
percellit ana-
themate

Hanc legem
publicari man-
dat.

praerberet aliis execrabilis exempli perniciem sine poenae formidine similia perpetrandi.

Causa edicti.

§ 1. Cum itaque, sicut fide digna relatione didicimus, nonnulli barones, potestates, communitates ac alii civitates, oppida, castra, fortalitia, terras et alia loca quaecumque obtinentes seu regentes aut custodientes, homicidas etiam condemnatos receptare et, neglecta iustitia, in suis libertatibus confovere praesument in reipublicae laesionem ac abhominabilis criminis defensionem et periculum plurimorum.

Baronibus, ut
damntur sona-
tori Urbis puni-
endos tra-
dant, praecipit.

§ 2. Nos igitur, ne ditorum homicidarum horrenda temeritas quoquomodo transeat impunita, et sine vindicta crescat audacia malignandi, ut saltem formidine poenae ab huiusmodi temeritatis audacia refracentur, tanto periculo paternae sollicitudinis studio occurrere cupientes, volumus et auctoritate apostolica tenore praesentium statuimus, constituimus et etiam ordinamus, quod omnes et singuli barones, potestates, communitates et aliae quaecumque personae ecclesiasticae vel saeculares cuiuscumque dignitatis, gradus, status et conditionis aut cuiuscumque praeminentiae fuerint, omnes et singulos homicidas, seu de homicidio convictos vel condemnatos, quaecumque ecclesiastica vel mundana praefulgeant dignitate, in eorum civitatibus, oppidis, castris, fortalitiis, terris et aliis locis quibuscumque, infra quinquaginta miliaria ab Urbe constitutis, a duobus annis proxime praeteritis citra receptatos et imposterum receptandos capi, detineri et carceribus mancipari, illosque manu forti detentos senatori eiusdem Urbis pro tempore existenti ad omnem ipsius senatoris vel alterius eius nomine requisitionem praesentari procurent, qui senator, si homicidam praedictum clericum esse contigerit, eum ad iudicem competentem remittere procurabit.

§ 3. Et ne statutum, constitutio et ordinatio praedictae fiant ludibrio, debitoque frustrentur effectu, et nedum verbis, sed etiam rebus et executione seu (sic) ipsa imposita ceaseatur, baronibus, potestati- bus, communitatibus, universitatibus, officialibus et aliis quibuscumque personis ecclesiasticis vel saecularibus praedictis homicidas praedictos receptantibus et imposterum receptaturis sub poena perditionis civitatis, terrae, castri seu loci in quo dictum homicidam receptaverint, necnon mille florenorum auri, quos Camerae Apostolicae, dum secus actum fuerit, applicari volumus, per apostolica scripta praecipimus et mandamus, ut homicidas huiusmodi iuxta tenorem et formam statuti, constitutionis et ordinationis praedictorum ad omnem senatoris praedicti vel alterius ipsius nomine requisitionem absque morae dispendio, praesentare festinent cum effectu.

§ 4. Ut autem praedicta ad communem singulorum notitiam deducantur, ne de eis ignorantia praetendi valeat seu etiam allegari, praesentes literas valvis Capitoli almae Urbis mandavimus fecimusque affigi, ut quasi quodam sonoro praeconio et patulo indicio ad omnium notitiam valeant pervenire, decernentes auctoritate praedicta, ut huiusmodi literae, ut praefertur, affixae et publicatae omnes, quos concernunt, perinde arceant, ac si eis forent personaliter et praesentialiter intimatae, cum non sit verisimile apud eos remanere incognitum, quod tam patenter extitit omnibus intimatum.

Haec literas
valvis Capitoli
iubet affigi.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, constitutionis et ordinationis infringere etc.

Clausulae.

Datum Romae, apud Sanctos Apostolos, kalendis septembris, pontificatus nostri anno octavo.

Dat. die 1 septembris 1425, pont. anno viii.

XIX.

Instituto Studii generalis in oppido Lovanii, tunc Leodiensis, nunc Mechliniensis dioecesis, et ducatus Brabantiae, cum privilegiorum et gratiarum largitione, ac nonnullorum statutorum praefinitione.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1, 2. Ducis Brabantiae petitio pro Lovaniensi erigenda Universitate. — 3. Domum aptam ad hoc eligit cum rebus omnibus opportunis. — 4. Ducis Brabantiae petitioni addita nonnulla de rectoris auctoritate et scholarium: — 5. Ac doctorum privilegiiis. — 6. Martinus studium ibidem in qualibet facultate, theologia excepta, instituit. — 7. Magistris et scholaribus caeterarum Universitatum privilegia elargitur. — 8. De licentiaudis. — 9. Licentiatum ubique docere possunt. — 10. Scholastico data facultas quascunque cognoscendi causas ad doctores scholaresque pertinentes. — 11. Obstantium derogatio. — 12. Nisi dux et communitas promissis infra annum steterint, has litteras irritas vult.

Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Prooemium.

Sapientiae immarcescibilis, cuius inextingibile eradiat lumen, cuiusque infinitus est thesaurus omnem habens vigorem, et virtutis Altissimi dispensator, omniumque chrismatum elargitor ipse Dominus ad hoc suae miserationis dignatione nobis, licet immeritis, sponsae suae universalis Ecclesiae regimen pia dispensatione commisit, et nostrae debilitatis oculo ingum imposuit apostolicae servitutis, ut in Petri specula positi, tamquam de summo vertice ad infima mundi prothoplastique posteros, qui non nativitatis deponant fructus, sed intelligentiae spiritu eandem, cuius initium verissima est disciplina, concupiscentia, perstringendi sapientiam, divinis adducantur eloquiis, reflectentes intuitum, quid pro indisciplinatis errantium curandis mentibus pro huiusmodi illustranda Ecclesia ad fidei

propagationem conferat orthodoxae, quid statui conveniat fidelium quorumlibet prospiciamus attentius; et qualiter a fidelibus ipsis, profugatis ignorantiae tenebris, illi, post supereminetissimam Summi Opificis notionem, per eiusdem sapientiae donum in via mandatorum directi veri luminis pertingant claritatem, solertius intendentes, eo ad quaerendum ipsius sapientiae alimenta litterarum studia, per quae divini Nominis et eiusdem fidei cultus pretenditur, militantis Ecclesiae respublica in spiritualibus et temporalibus cum animarum salute geritur, pax et tranquillitas ubilibet solidantur, omnisque conditionis humanae dilatatur prosperitas, nostrae provisionis, sollicitudinis ope, apostolicisque favoribus propensius excitemus.

§ 1. Sane pro parte dilectorum filiorum nobilis viri Ioannis ducis Brabantiae ac praepositi, decani, scholastici et capituli Ecclesiae S. Petri, necnon burgimagistrorum, scabinorum et communitalis oppidi Lovaniensis, Leodiensis dioecesis, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet in ducatu Brabantiae et aliis dominiis ipsius ducis, necnon etiam in Leodiensi, Cameracensi, Traiectensi, Morinensi et Tornacensi dioecesis, caeterisque ibidem circumvicinis partibus et dominiis multa famosa et insignia loca populo christiano, et rerum copia admodum opulenta existant, nullus tamen in illis locus esse noscitur, in quo saltem generale existat Studium litterarum, unde partium illarum plerique commodo et usu studii carentes, vel huiusmodi litterarum imperitiae subiacent, vel in remotis partibus degere habent, scientiae huiusmodi in eis sectantes incrementum. Verum oppidum praefatum, quod de temporali dominio ipsius ducis existit; adeo rerum copia, aeris temperie, multitudinis capacitate atque domorum et aliarum rerum necessariarum commoditate per Dei gratiam est refertum quod ad huiusmodi receptandum, fovendum-

Ducis Brabantiae petitio pro Lovaniensi erigenda Universitate.

que studium aptum plurimum et idoneum existere perhibetur.

§ 2. Quapropter ipsi dux, praepositus, decanus, scholasticus, capitulum, burgimagistri, scabini et communitas considerantes attentius quod, inter caetera virtutum opera, quae tamquam accepta summo rerum Auctori sacrificia, quae per manus offeruntur humanas, illa divinae Maiestati grata plurimum nullatenus ambiguntur, per quae ad suscipiendum singulare virtutum diadema illis, qui scientiarum earundem sitiunt acquirere margaritam, opportunis remediis et auxiliariis commodis subventionis praesidium efficaciter impertitur, generale litterarum Studium in eodem oppido ordinari desiderant, ut inibi disciplinae atque sapientiae se studiis exercentes, sibi et aliis meliores effici valeant, et partium illarum prosperitatis, auctore Domino, facilius incrementum sequatur.

§ 3. Et nihilominus dux ipse una cum burgimagistris, scabinis et communitate huiusmodi, domos aptas et loca convenientia illic cum scamnis et aliis necessariis officinis pro magistris, doctoribus et scholaribus, ac aliis pro tempore legentibus, docentibus, disputantibus et audientibus disputare, necnon eisdem magistris et doctoribus legentibus de salario competenti annis singulis vel alias de beneficiis ecclesiasticis providere.

§ 4. Necnon quod rector universitatis Studii huiusmodi pro tempore existens super omnia membra Universitatis eiusdem et illorum servitores tam in civilibus, quam in criminalibus et aliis quibuslibet causis, negotiis et excessibus, sine impedimentis quibusvis, iurisdictionem, coercionem et emendationem dictis duci, praeposito, decano, scholastico, capitulo, burgimagistris, scabinis et communitati communiter vel divisim in eodem oppido quomodolibet competentes exercere valeat, concedere, et iurisdictionem, coercionem et correctionem huiusmodi a se penitus

abdicare et in rectorem ipsum plenarie transferre, singulis quoque doctoribus, magistris et scholaribus causa studii ad dictum oppidum accedentibus vel de illo excedentibus pro tempore quaecumque sua res et bona secum asportandi, et ea pro suae voluntatis libito deportandi, sive ibidem vendendi, libertatem tribuere intendunt pariter et proponunt.

§ 5. Quare pro parte dictorum ducis, praepositi, decani, scholastici, capituli, burgimagistorum, scabinorum et communitatis desiderantium etiam, quod magistri, doctores et scholares supradicti pro potiori dicti Studii incremento condignis privilegiis se communitas sentiant, quibuslibet privilegiis, libertatibus, immunitatibus et exemptionibus aliorum generalium Studiorum, quantum in ipsis duce, praeposito, decano, scholastico, capitulo, burgimagistris, scabinis et communitate, et aliis ipsius ducis subditis fuerit, gaudentes utantur, nobis fuit humiliter supplicatum, ut in dicto oppido generale litterarum Studium in qualibet licita facultate erigere et ordinare de benignitate apostolica dignaremur.

§ 6. Nos igitur, relatione fida, post informationem diligentem super habilitate loci et aliis circumstantiis praemissis de mandato nostro receptam, oppidum ipsum aeris temperie politum, singularumque rerum humano usui necessariorum ubertate refertum et alias pro huiusmodi Studio locum aptum didicimus, pium, meritorium eorumdem ducis, praepositi, decani, scholastici, capituli, burgimagistorum, scabinorum et communitatis desiderium, per quod scientiarum fons, ex quo ad Dei laudem et gloriam haurire possint singuli viri consilii maturitate perspicui, virtutum et dogmatum ornatibus redimiti, succrescat, plurimum commendantes, huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica praesentium serie statuimus et etiam ordinamus, quod amodo in dicto oppido generale in facultate qualibet,

Ac doctorum privilegii.

Martinus Studium ibidem in qualibet facultate, theologica excepta, instituit.

Domum aptam ad hoc eligi cum rebus omnibus opportunis.

Ducis Brabantiae petitioni addita nonnulla de rectoris auctoritate et scholarium.

praeterquam in theologia, sit studium, illudque perpetuis futuris temporibus ibidem vigeat et observetur.

§ 7. Quodque omnes et singuli doctores, magistri et scholares inibi omnibus et singulis libertatibus, immunitatibus et indulgentiis, quibusvis doctoribus, magistris et scholaribus Coloniae, Viennae ac Lipsiensis, Pataviensis et Merseburgensis dioecesium oppidis studii causa commorantibus, per Sedem Apostolicam vel alias qualitercumque concessis, gaudeant pariter et utantur.

De licentiantibus.

§ 8. Singuli vero, qui cursu feliciter consummato in ea facultate, ita inhaesere Studio ut bravium obtinere meruerint, sibi que etiam pro aliorum erudimento docendi licentiam, ac doctoratus sive magisterii honorem petierint elargiri, per ipsorum inibi doctores sive magistros praeposito, quem cancellarium Studii in oppido huiusmodi esse perpetuo volumus, si hic praesens fuerit, alioquin decano dictae Ecclesiae, pro tempore existentibus, sive aliis ab eis deputandis praesententur, et ab illis, si servati consuetudine et modis super talibus in dictis Studiis generalibus observari solitis, ad hoc extiterint idonei sufficientesque reperti, licentiam et honorem sortiantur et reportent antedictos.

Licentiat ubique docere possunt.

§ 9. Qui quidem praesentati quam primum illos adepti fuerint, absque alterioribus ab eis habendis examine et approbatione in ipsa facultate, qua licentiam et honorem atigerint, in eisdem legere et docere libere et licite ubique possint et valeant.

Scholastico data facultas quascumque cognoscendi causas ad doctores et scholar. pertinentes.

§ 10. Rursus quoque omnium et singulorum causarum et negotiorum cognitio atque decisio doctorum, magistrorum, scholarium, membrorum ac servitorum eorumdem, sive clerici sive laici fuerint, et etiam de quibuscumque criminibus et excessibus correctio et punitio, ac omnimoda super illis iurisdictio ad rectorem Studii in eodem oppido Lova-

nien. dictum scholasticum per primum quinquennium esse, et ex tunc annis singulis inibi iuxta consuetudinem studiorum huiusmodi eligi volumus, et non ad decem, seu eius successores duces Brabantiae, praepositum, decanum, scholasticum, capitulum, burgimagistros, scabinos et communitatem praefatos, aut aliquem ex eis ipsorumve officiales pertinere omnimodo dignoscantur, praefatisque duci, successoribus, praeposito, decano, scholastico, capitulo, burgimagistris, scabinis, communitati et officialibus et aliis quibuscumque de causis et negotiis huiusmodi cognoscendi, sive illa dirimendi, aut membra et servitores huiusmodi vel ex eis aliquem pro criminibus et excessibus eisdem, aut quomodolibet corrigendi vel puniendi, seu aliquam in eos superioritatem vel iurisditionem exercendi facultate et auctoritate penitus interdictis.

§ 11. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, et aliis contrariis quibuscumque.

Obstantium derogatio.

§ 12. Volumus autem, quod nisi infra annum, a data praesentium computandum, dux et praepositus, decanus, scholasticus et capitulum, ac burgimagistri, scabini et communitas supradicti, prout eos communiter vel divisim contingere censetur, privilegia et libertates concesserint, ac iurisditionem a se abdicaverint, et eam in rectorem ac Universitatem praedictos transulerint antedicta realiter et cum effectum, praesentes litterae et quaecumque inde secuta nullius existant roboris vel momenti.

Nisi dux et commun. promissis infra annum steterint, has litteras irritas vult.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, ordinationis et voluntatis infringere etc.

Datum Romae apud Ss. Apostolos quinto idus decembris, pontificatus nostri anno nono.

Dat. die 9 decembris 1425, pont. anno IX.

XX.

De sacramento Eucharistiae laicis sub una tantum specie iuxta Constantiensis sancita concilii ministrando.

SUMMARIUM

Martini PP. pro Constant. canonum observatione sollicitudo. — 1. Procurator causarum fidei decretum de Communionem sub una specie ministranda ex registris actorum concilii extrahi petit. — 2, 3. Tenor laudati decreti. — 4. Copiae decreti fidem addit Papa. — 5. Clausulae.

**Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Apostolicae Sedis praecellens auctoritas ad hoc libenter intendit, ut ea, quae per Constantiense concilium, praesertim pro extirpandis haeresibus provide et salubriter statuta sunt, ad notitiam Christi fidelium deducantur et firmiter observentur.

§ 1. Hinc est, quod nos tenere quarundam literarum a dicto concilio super quamdam constitutionem dudum per ipsum concilium editam emanatarum, et in quodam libro in eodem concilio conscripto, in quo etiam aliae ipsius concilii constitutiones et literae registratae inveniuntur, quas nos in primordio assumptionis nostrae ad summum apostolatus apicem, ex certa scientia auctoritate apostolica approbando, duximus innovandas, repertum et registratum, ut de ipso etiam alibi, ubi opportunum fuerit, plena certitudo habeatur, ad dilecti filii magistri Michaelis de Brodathentumeali rectoris parochialis Ecclesiae Sancti Adalberti sub Oderass Pragensi, procuratoris causarum fidei, asserentis se de ipso tenore pro stabilitate eiusdem fidei in Romana Curia et extra illam indigere, supplicationis instantiam de libro ipso extrahi et praesentibus annotari fecimus, qui sequitur per omnia in haec verba.

§ 2. Sacrosancta universalis synodus Constantiensis in Spiritu Sancto legitime congregata, catholicam Ecclesiam reprae-

sentans, ad perpetuam rei memoriam. Apostolica docet sententia de matrice sancta et universali Ecclesia, quod Christus tradidit semetipsum pro Ecclesia, ut exhiberet sibi eam gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi; quia vero in moribus et consuetudinibus partis dissentio universitatis Ecclesiae parit maculam, quae prorsus purganda est (turpis enim est omnis pars universo suo non congruens, qualis turpitudine est quorundam assertio contra universalem Ecclesiae consuetudinem tradens, quod laici tenentur venerabile Eucharistiae sacramentum sumere sub utraque, scilicet panis et vini, specie); quamobrem scientes Christi sponsam, ut immaculate conservaretur, nobis singulariter et fidenter esse commissam; Sponso dicente: Curam illius habe, et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero, reddam tibi, statuius praefatam maculam abstergere, et laudabilem Ecclesiae consuetudinem, qua laici hactenus non sumserunt sacramentum Eucharistiae sub vini specie, decreto venerabiliter roborare, constitutionem nostram super hoc in nostra publica sessione promulgando, cuius tenor sequitur in haec verba:

§ 5. In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti. amen. Cum in nonnullis mundi partibus quidam temerarie asserere praesumant, populum christianum debere sacrum Eucharistiae sacramentum sub utraque panis et vini specie suscipere; et non solum sub specie panis, sed etiam sub specie vini populum laicum passim communicent, etiam post coenam, et alias non ieiunium communicandum esse pertinaciter asserant, contra laudabilem Ecclesiae consuetudinem rationabiliter approbatam, quam tanquam sacrilegam damnabiliter reprobare conantur; hinc est, quod hoc praesens sacrum Constantiense generale concilium in Spiritu Sancto legitime congregatum, adversus hunc errorem saluti fidelium providere satagens, matura plurimum

Martini PP. pro Constant. canonum observatione sollicitudo.

Procurator causarum fidei decretum de Communionem sub una specie ministranda ex registris actorum concilii extrahi petit.

Tenore laudati decreti.

doctorum, tam divini quam humani iuris deliberatione praehabita, declarat, decernit et definit, quod licet Christus post Coenam instituerit, et suis discipulis ministraverit sub utraque specie panis et vini hoc venerabile Sacramentum; tamen, hoc non obstante, sacrorum canonum auctoritas laudabilis et approbata consuetudo Ecclesiae servavit et servat, quod huiusmodi Sacramentum non debet confici post coenam, neque a Christi fidelibus recipi non ieiunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis a iure vel ab Ecclesia concessio vel admissio. Et sicut haec consuetudo ad vitandum aliqua pericula et scandala rationabiliter introducta est, quod licet in primitiva Ecclesia huiusmodi Sacramentum reciperetur a fidelibus sub utraque specie, et a laicis tantummodo sub specie panis suscipiatur, cum firmissime credendum sit et nullatenus dubitandum integrum Christi Corpus et Sanguinem tam sub specie panis, quam sub specie vini veraciter contineri. Unde cum huiusmodi consuetudo ab Ecclesia et Sanctis Patribus rationabiliter introducta et diutissime observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiae auctoritate pro libito innovare. Quapropter dicere, quod hanc consuetudinem aut legem observare sit sacrilegum aut illicitum, censeri debet erroneum; et pertinaciter assertentes oppositum praemissorum tamquam haeretici accendi sunt et graviter puniendi per dioecesanos locorum sive officiales eorum, aut inquisitores haereticae pravitatis in regnis seu provinciis, in quibus contra hoc decretum aliquid forsitan fuerit attentatum aut praesumptum, iuxta canonicas et legitimas sanctiones in favorem catholicae fidei contra haereticos et eorum fautores salubriter adinventas. Item ipsa sancta synodus decernit et declarat super ista materia reverendissimis in Christo patribus et dominis patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis et eorum in spiritualibus

vicariis ubilibet constitutis, processus esse dirigendos, in quibus eis committatur et mandetur auctoritate huius sacri concilii sub poena excommunicationis, ut effectualiter puniant contra hoc decretum excedentes eos, qui communicando populum sub utraque specie exorbitaverunt et sic faciendum esse docuerunt; si ad poenitentiam redierint, ad gremium Ecclesiae suscipiantur, inuncta eis pro modo culpae poenitentia salutari. Qui vero ex illis ad poenitentiam redire non curaverint animo indurato, per censuras ecclesiasticas per eos ut haeretici sunt coercendi: invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Ut autem nostrae constitutionis huiusmodi, ubicumque exhibita vel ostensa fuerit, ab omnibus adhibeatur maior fides, eam praesentibus fecimus annotari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Constantiae decimoseptimo kalendas iulii, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, Apostolica Sede vacante.

§ 4. Volentes igitur et eadem auctoritate decernentes, quod idem tenor plenam vim, plenumque robur per omnia habeat, et ei, quoadcumque et ubicumque, sive in iudicio vel alibi exhibitus fuerit, stetur firmiter et adhibeatur plena fides ac si literae originales suprascriptae exhibitae fuerint vel ostensae.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis et constitutionis infringere, etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, octavo kalendas februarii, anno nono.

Dat. die 25 ianuarii 1426, pont. anno ix.

Copiae decreti
fidem addit Pa-
pa.

Clusulae.

XXI.

Prohibitio trahendi personas ecclesiasticas ad forum saeculare.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Abusus nonnullos hac in materia subortos dolet, tum ex parte iudicum, — 2. Tum ex parte officialium laicorum. — 3. Sub poenis itaque hic expressis causas, personasque ecclesiasticas ad laicalia tribunalia trahi vetat: — 4. Laicosque officiales, complicesque talia attentantes excommunicationi addicit: — 5. Et contra eosdem agi mandat. — 6. Contrariis derogat.

**Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Ad reprimendas insolentias transgressionum, eorumque praesumptionem refruendam, si nervus ecclesiasticae disciplinae lentescat, eorum voluntas proclivior fit ad peccandum, et exemplum impunitatis periculosius in alios derivatur. Propter quod ad praesidentis officium pertinet sic debitam executionem adhibere iustitiae, quod commissa iam puniat et committendorum in posterum audaciam interdicat.

Exordium.

§ 1. Sane, sicut displicenter accepimus, nonnulli divisorum regnorum et terrarum iudices, alique officiales laici et laicales personae, iurisdictionem in temporalibus exercentes, exercereque facientes, non attendentes, quod laicis in clericis et ecclesiasticis personis et illorum hona nulla sit attributa potestas; praetextu huiusmodi, quod asserant in suis dominiis ad se pertinere coercere via facti, quae vere et fide attentata asservuntur, etiam in quocumque loco sacro vel religioso quantumcumque Deo dicato, ex quacumque causa, etiam si ratione delationis Corporis Christi, collationis sacramentorum et beneficiorum ecclesiasticorum, venditionis factarum aut aliarum rerum et honorum ad Ecclesias et ecclesiasticas personas pertinentium quomodo-

cumque, etiam si sola negatione vel affirmatione turbatio facti interveniat et ad eos recurratur, cogitionem ad se spectare, pro eo quod factum et novitas, quae praetenduntur, etiam sine alia violentia, quamvis in loco spirituali et in loco sacro sive religioso, eo quod immediate, ut praetenduntur, spiritualia non existant; propterea ministros Ecclesiae et personas ecclesiasticas, quantumcumque res, causa vel occasio unde dependeat et derivatur, pia, sacra vel ecclesiastica sit aut spiritualis, ad forum suum et ipsarum cogitionem trahunt et respondere cogunt.

§ 2. Necnon procuratores fiscales in curiis temporalibus multotiens agere procurant, ad quos (quod deterius est) nonnulli praelati et personae ecclesiasticae in superbiam et elationem dati, ad superandum et sibi subiiciendum per tales inventiones et cautelas alias personas ecclesiasticas et religiosas habent plerumque recursum, et propterea in eisdem regnis et terris, civitatibus, castris et locis, auctoritas et iurisdicção ecclesiastica penitus absorbentur, et nihilominus ipsi laici iudices, alios laicos respondentes in foro ecclesiastico super rebus quantumcumque ecclesiasticis vel spiritualibus, et concernentibus immediate ecclesiasticas personas, ne respondeant, et iudiciis ecclesiasticis, ne cognoscant, inhibitiones fieri sub gravibus poenis temporalibus faciunt et procurant, et si secus fecerint, emendam pecuniariam excessivam exigere, ac vastatores in domibus et piis aliis locis ecclesiasticis et religiosis inducere, ac loca ipsa, personasque ecclesiasticas ioculis et paramentis ecclesiasticis et bonis mobilibus ac aliis spoliare, illaque vendere et alienare, fructus quoque et proventus ad temporalitatem ad manus suas ponere, necnon diversas iniurias et molestias reales et personales eisdem personis ecclesiasticis inferre non verentur, in Dei offensam, animarum suarum periculum, ecclesiasticae libertatis vilipen-

Tum ex parte officialium laicorum.

dium et plurimorum gravamen, praedictum et iacturam.

§ 5. Nos igitur adversus talia praesumentium temeritatem remedia apponere et super his salubriter providere cupientes, ac concilii Milevitani ac fel. record. Innocentii Papae III, praedecessoris nostri, constitutionibus super hoc editis, auctoritate apostolica, ex certa scientia ac nostra irrefragabili constitutione perpetuo duratura, tenore praesentium statuimus, decernimus ac etiam ordinamus, quod omnes et singulae personae ecclesasticae saeculares et regulares Ordinum quorumlibet, quaecumque exceptione suffulta, etiam patriarchali, archiepiscopali, episcopali, abbatiali vel alia quavis praeferant dignitate, quae aliam personam ecclesiasticam, collegium vel conventum, in actione reali, mixta vel personali, civili vel criminali, etiam occasione cuiuscumque submissionis, etiam iuramento vallatae vel alias, ad forum sive iudicium laicale, directe vel indirecte (de qua in foro ecclesiastico ordinari consueverit, possit vel debeat, de iure vel de consuetudine aut alias cognosci) trahere praesumpserit, causam ipsam et omne ius ei sive eis, in possessorio vel petitorio, in re vel ad rem, causa vel occasione huiusmodi quomodolibet competentes, eo ipso perdant penitus et amittant, et singulares personae, excommunicationis; capitula vero et conventus, suspensionis et interdicti sententias incurrant ipso facto, et si personae ipsae et eis in praemissis adhaerentes et servientes in aliquo rebelles fuerint, et incontinenti non obdierint, omnes illas per privationem suorum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque, quae obtinebant et in quibus et ad quae ius quomodolibet competit, et inhabilitationem ad alias in posterum obtinenda, coerceri et compelli volumus antedictas.

§ 4. Et nihilominus omnes et singulos iudices et executores, communitates, dominia, laicos et laicales personas, post-

quam exceptum fuerit de non iurisdictione eorum, aut evidenter appareat huiusmodi cognitionem ad eos de iure non spectare, talia praesumentes et ea fieri mandantes, seu eorum nomine et mandato facta rata habentes, vel eis faciendis dantes auxilium, consilium vel favorem, cuiuscumque praeminentiae, dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis existant, saeculares personas, eorum videlicet singulos officiales, quocumque nomine censeantur, et consiliarios et privatas personas, quae praemissorum principales perpetratores existenter, excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto, nullasque ab eisdem sententiis, per alium quam per Romanum Pontificem, praeterquam in mortis articulo constitutus, absolvi valeat sive possit, et praemissa omnia, non tantum ad futura, sed etiam ad praesentia et pendentia extendimus auctoritate memorata.

§ 5. Quodque etiam procurator fiscalis causarum Curiae Camerae Apostolicae contra culpabiles in praemissis desuper, summaria informatione praehabita, per se vel alium seu alios agere et procedere possit et valeat, nihilominus concedentes.

§ 6. Non obstante si aliquibus communiter vel divisim a Sede Apostolica sit indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de eorum propriis nominibus ac indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet constitutionibus, privilegiis, indultis et literis apostolicis, de quibus etiam plena et expressa ac de verbo ad verbum in nostris literis habenda est mentio specialis, caeterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo, etc.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, kalend. februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

Dat. die 1 februarii 1428, pont. anno XI.

Sub poenis itaque hic expressis causis personarumque ecclesiasticarum ad laicalia tribumalia trahi vetit:

sententias excommunicandi addit:

Et contra eisdem agi mandat.

Contrariis derogat.

Laicosque officiales complicatosque talia at-

XXII.

Iesuati, qui sub tutela Sedis Apostolicae suscipiuntur, a molestia qualibet inquisitorum haereticae pravitatis liberantur.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Iesuati cum ab inquisitoribus et eorum officialibus molestarentur: — 2. A Martino sub Sedis Apostolicae protectione suscipiuntur: — 3. Et inquisitoribus irisdictionem quamlibet contra eosdem procedendi, locorum ordinariis inconsultis, adimit.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuum rei memoriam.

Piae postulatio voluntatis, qua dilecti filii nonnulli Pauperes Christi, Iesuati communiter nuncupati, voluntariam paupertatem ducentes, dediti studio piae vitae, in diversis Italiae oratoriis, domibus sive locis, mundanis abiectis illecebris, cum adoptione voluntariae paupertatis et virtutum Domino famulantur, non indigne merentur, ut Apostolica Sedes eos, eorum domos, oratoria atque loca benignis favoribus confoveat et specialibus gratiis prosequatur, in iis praesertim, quae animarum suarum salutem, statumque respiciunt et quietem.

§ 1. Sane pro parte dictorum Pauperum nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet ipsi cupientes suos in coelestibus thesauros collocare, et ut ex eorum laudabilibus actionibus ad bene recteque vivendum traherentur alii per exemplum, in diversis locis sive domibus, quae pro eorum usu et habitatione perpetuis piis christifidelium eleemosynis et suffragiis construxerunt, ut devotum sedulumque impendant Domino famulatum, ad quos plurimi, ob eorum laudabilem vitam et opera virtuosa, gerunt specialis devotionis affectum, tamen nonnumquam contingit, Pauperes ipsos per inquisitores haereticae pravitatis in illis partibus pro tempore residentes et deputatos ab eis sub diversis praetensis oc-

casionibus, fictisque coloribus indebite molestari. Quare pro parte Pauperum eorundem nobis fuit humiliter supplicatum ut ipsorum paci et tranquillitati super iis paterna caritate consulere de benignitate apostolica dignemur.

§ 2. Nos igitur cupientes, ut dicti Pauperes eo quietius et devotius in humilitatis spiritu Altissimo famulentur, quo se noverint Sedis eiusdem uberiori gratia communitos, huiusmodi supplicationibus inclinati, praefatos Pauperes praesentes, eorumque oratoria, domos atque loca constructa et construenda ubicumque fuerint constituta, cum personis, iuribus, pertinentiis, necnon possessionibus, terris, rebus et bonis suis, quae in quibusvis locis in praesentiarum legitime possident et in posterum, dante Domino, similibus fidelium suffragiis aut alias iustis titulis poterunt adipisci, sub beati Petri ac ipsius Sedis, necnon ordinariorum locorum, in quorum civitatibus et dioecesibus, domus, oratoria, atque loca praedicta consistunt, protectione, usque ad eiusdem Sedis beneplacitum, auctoritate apostolica, tenore praesentium suscipimus, atque nostra.

§ 3. Volentes, atque auctoritate praefata decernentes, quod, huiusmodi durante beneplacito, inquisitores praedicti nullam possint in dictos Pauperes, domos, loca, iura et bona huiusmodi, quaecumque occasione, causa vel praetextu, irisdictionem vel potestatem, sine praesentia et voluntate ordinariorum praedictorum, exercere, sed dumtaxat coram dicta Sede vel eius delegatis aut ordinariis supradictis teneantur respondere, felices recordationis Innocentii Papae quarti, praedecessoris nostri, et qualibet alia constitutione apostolica contraria non obstante. Decernentes insuper ex nunc omnes et singulos excommunicationum, suspensionum et interdicti processum et sententias, quos et quas contra effectum praesentium et tenorem promulgari contigerit vel haberi, irritos pariter et inanes.

Nulli ergo etc.

A Martino sub Sedis Apostolicae protectione suscipiuntur:

Et inquisitoribus irisdictionem quamlibet contra eosdem procedendi, locorum ordinariis inconsultis, adimit.

Iesuati cum ab inquisitoribus et eorum officialibus molestarentur:

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, undecimo kalendas novembris, pontificatus nostri anno undecimo.

Dat. die 22 octobris 1128, pont. anno xi.

XXIII.

Quod festivitas Sanctissimi Corporis Christi etiam per octavam celebrari possit, apertis ecclesiarum ianuis, tempore interdicti; et qui eam piis operibus venerantur, indulgentias consequantur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Hoc festum ab Urbano IV institutum, nonnullis concessis indulgentiis. — 2. Huiusmodi indulgentias ampliat Martinus. — 3. Festum hoc in locis interdicto suppositis quomodo celebrandum. — 4. Hanc Bullam dominica festum hoc praecedente publicari mandat. — 5. Transumptis danda fides.

Martinus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Exordium. Ineffabile Sacramentum, quod Sacerdos in aeternum Christus Dominus, instante, quam pro peccatoribus subire voluit, suae mortis tempore, nobis, ut digne eo relecti, divinitatis ipsius participes simus, in memoriale reliquit gloriosi Corporis et Sanguinis eius mysterium, praecipuis a fidelium quolibet attollendum fore recensentes honoribus, ac devotissimis laudum studiis amplectendum, mystica dispensatione thesauri fideles eosdem, quo tam pretiosissimi venerationi Sacramenti sinceris affectibus et dignis obsequiis ferventer intendunt, excitare satagimus, ut huiusmodi in eis fructus mors afferat, et illis caelesti pabulo vegetatis ipsius instituto sacramento prosit iugiter ad salutem.

Hoc festum ab Urbano IV institutum, non-

§ 1. Sane dudum felices recordationis Urbani Papa quartus, praedecessor noster, ad orthodoxae corroboracionem et

(1) De institutione huius festivitatis, eiusque indulgentiis, vid. in Urbano IV, Const. XIX, *Transiurus*, vol. III, pag. 705.

exaltationem fidei, digne ac rationabiliter statuens ut de tanto Sacramento, praeter illam, quae dietim in Ecclesia fit, annuatim memoria solemnior et specialior haberetur, et ad celebrandum eius tam excelsum tanque gloriosum festum quintam post octavas Pentecostes feriam designans, ipsosque fideles ad colendum illud donis spiritualibus animarum volens, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui in matutinali officio festi eiusdem, in ecclesia, in qua illud celebraretur, interessent, centum; qui vero missae, totidem; et qui in primis ipsius festi vespers, similiter centum; qui autem in secundis, totidem. Illis vero, qui primae, tertiae, sextae et nonae ac completorii horarum officii, pro qualibet ipsarum, quadraginta. His autem qui, per octavas ipsius festi, matutinalibus, vespertinis, missae ac praedictarum horarum officii interessent singulis octavarum ipsarum diebus, etiam centum dies de iniunctis sibi poenitentis misericorditer relaxavit.

§ 2. Nos vero qui, huius verrucula mundi, superstitiosus haeresum fomentis, guerrarum turbinibus, necnon pestis et aliarum, quae dietim, ex Divinae Maiestatis, ut formidamus, offensa, circumstrepunt calamitatum dispendiis fines (proh dolor!) adducere cernimus passim deteriores, amplioribus spiritualis recompensationis impendiis fideles eosdem ad impertienda pro veneratione Sacramenti huiusmodi, et ut illud, quo pascauntur et serventur ipsorum corda, perlustrant, potiora reverentiae et devotionis exercitia firmare summopere cupientes, singulis ex eis vere poenitentibus et confessis, qui et quoties in ipsius Sacramenti profesto ieiunium vel, loco illius, aliud pium, iuxta suorum consilia confessorum, opus fecerint, centum; et qui praemissa, in ecclesiis quibus illa celebrari contigerit, officii interfuerint, necnon episcopis et aliis praelatis superioribus, qui dictis officii libenter interessent, sed quo minus eis in ipsius ecclesiis interesse possint pro

nullis concessis indulgentiis.

Huiusmodi indulgentias ampliat Martinus.

conservandis suarum dignitatum iuribus et alias legitime tunc impeditis, pro matutinali, ducentos, et pro missae officiiis, totidem, ac pro qualibet vesperarum, etiam ducentos: reliquarum vero, videlicet primae, tertiae, sextae, nonae ac completorii festi, octuaginta. Rursus autem in quibusdam octavarum diebus, pro singulis matutinalium missarum et vesperarum, similiter centum, necnon reliquarum horarum officiorum huiusmodi, quadraginta. Illi praeterea qui processiones, in quibus ipsius vivificum Sacramentum, dicto festo, iuxta praefatarum ritus Ecclesiarum, deferretur, continuo secuti fuerint, a quibuslibet, in festo et octavarum diebus huiusmodi, pro pace et tranquillitate Ecclesiae missas devote celebrantibus, pro singulis ipsarum necnon aliis in eodem festo Eucharistiae sacramentum devote sumentibus, etiam centum, singulis annis. Perfecto vice qualibet eis qui, dum Corpus Dominicum communicandis defertur infirmis, illud cum incenso luminari praecedendo vel sequendo venerantur, similiter centum, et qui tunc illud alias devote secuti fuerint, etiam quinquaginta dies de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum apostolorum eius Petri et Pauli auctoritate confisi, de iniunctis eis poenitentis misericorditer relaxamus.

§ 3. Quodque in festo et diebus octavarum huiusmodi, in terris et locis ecclesiastico, quavis auctoritate, suppositis interdicto, pulsatis campanis, ianuis apertis et alta voce excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis, ut citius reconciliari studeant, admissis; et illis, qui causam vel occasionem huiusmodi interdicti dederint altari tunc nullatenus appropinquantibus, missae et officia praemissalite celebrari possint, auctoritate apostolica, concedimus per praesentes. alii, quae circa observationem interdictorum a nostris sunt instituta praedecessoribus, in suo robore duraturi.

§ 4. Et iasuper universos patriarchas,

archiepiscopos, episcopos et alios Ecclesiarum praelatos monemus et hortamur in Domino, ac eisdem per apostolica scripta, in virtute sanctae obedientiae, districte praecipiendo mandamus, et in remissione peccaminum iniungimus, ut, per se vel alios, eorum subditis, per singulas suarum civitatum et dioecesium Ecclesias, in dominica feriam et festum praedicta proximae praecedente, salutaribus ad venerationem potissime Sacramenti huiusmodi monitis et exhortationibus, praesentium literarum continentiam et effectum publicare et insinuare procurent, ut, eodem suffragante mysterio, subditi et fideles ipsi, gratiarum uberiori fulciantur augmento et ab Illo, qui se pro ipsis immolavit hostiam, post luitus vitae cursum, ad gloriam perlucantur aeternam.

§ 5. Verum, quia difficile foret praesentes literas singulis exhiberi, volumus et eadem auctoritate decernimus quod ipsarum transumpto manu publica et sigillo alicuius episcopalis vel superioris ecclesiasticae Curiae munito, tamquam praefatis, si originales exhiberentur literae, plena fides adhibeatur, et perinde stetur ac si praedictae originales literae forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, septimo kalendas iunii, pontificatus nostri anno duodecimo.

Dat. die 26 maii 1429, pontif. anno xii.

XXIV.

Declarationes Regulae Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci ad ipsius Ordinis reformationem.

SUMMARIUM

Cardinalem S. Petri ad Vincula futuri capituli generalis praesidem facit. — 1. Opportunas ei dat facultates. — 2. Obedientiam ei vult exhiberi. — 3. Obstantibus derogat. — Cardinalis praedicti literae. — Bona reformationis exponit. — Quam sit in Ordine Minoritarum necessaria. — Haec igi-

Hanc Bullam dominica festum hoc praecedente publicari mandat.

Transumptis anda fides.

Festum hoc in locis interdicto suppositis quomodo celebrandum.

tur reformationes servari praecipit. — CAP. I. Regulae. — Ad quae consilia evangelica fratres teneantur. — De pluralitate tunicarum. — Testamento B. Francisci. — Obedientia Sedi Apostolicae — Et praelatis Ordinis debita. — Paupertate. — Castitate. — CAP. II. De recipiendis intra Ordinem: — Qualitatibus recipendorum: — Vestium humilitate. — CAP. III. De officii divini recitatione: — Ieiunio et equitatione. — CAP. IV. De pecuniis recipiendis, — Et infirmorum cura. — CAP. V. De labore manuum, laborisque mercede. — CAP. VI. De proprietate rerum. — CAP. VII. De poenitentia culparum. — CAP. VIII. De electione ministri generalis: — Eius sociis: — Eius auctoritate. — CAP. IX. De praedicatoribus: — Eorum examine et approbatione: — Qualitatibus approbandorum. — Quae ab ipsis cavenda sint. — De licentia praedicandi extra loca Ordinis. — CAP. X. De sociis ministrorum provincialium: — Contributionibus nec dandis, nec accipiendis: — Studiorum reformatione: — Caeremoniarum ecclesiasticarum observatione: — Aere alieno solvendo: — Fratrum correctione: — Reformatorum Ordine: — Conventuum aedificandorum modo: — Recursu ad praelatos Ordinis. — CAP. XI. De ingressu monasteriorum monialium, — Et horum clausura. — CAP. XII. De regimine locorum Terrae Sanctae. — Quoad expensas FF. inquisitoris munere fungentium. — Nihil solvendum pro gradibus recipiendis. — Obedientia a fratribus suis exhibenda praelatis. — Ad quid obligent praecipua Regulae. — De hisce constitutionibus observandis: — Quae propterea in generali capitulo lectae et publicatae fuerunt: — Et fratres inibi existentes easdem servare promiserunt. — Hinc publicum instrumentum confectum: — Et eadem publicatae constitutiones.

Martinus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Ioanni tituli S. Petri ad Vincula presbytero cardinali, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum generale capitulum Fratrum Minorum in civitate nostra Assisinate sit de proximo celebrandum, nos, qui eorum Ordinem, inter caeteros religiosos Ordines,

ob singularem devotionis ardorem, quem erga beatum Franciscum gerimus, paterna caritate prosequimur, cupientes ut, per ministros, officiales et fratres in dicto capitulo congregatos, iuxta praedicti Ordinis instituta, talis reformatio fiat, quae Deo accepta, nobis grata, et ipsi Ordini conveniens existat ac christiano populo fructuosa, de tua circumspectione et sapientia, in nonnullis arduis nostris et Romanae Ecclesiae negotiis comprobata, summentes in Domino fiduciam specialem, etiam de consilio venerabilium fratrum nostrorum eiusdem Romanae Ecclesiae cardinalium, tibi, tenore praesentium, committimus et mandamus, quatenus te personaliter conferens ad civitatem praedictam, ipsi capitulo, auctoritate nostra, praesis, ipsumque pro tua prudentia dirigas, ordines et disponas, ac salubri maturitate provideas quod omnia et singula salubriter et sincere statuatur et ordinentur ad honorem Dei eiusque Ecclesiae ac nostrum et Apostolicae Sedis obsequium debitum et devotum, ipsius quoque Ordinis bonum regimen, tranquillitatem et pacem.

§ 1. Nos enim tibi dirigendi, disponendi, statuendi, praecipendi, mandandi et quoscumque transgressores mulctandi, puniendi, corrigendi, privandi, absolvendi, ponendi, deponendi, approbandi, reprobandi, procedendi, iudicandi et exequendi, voces quoque ministrorum et custodum caeterorumque dicti Ordinis officialium absentium, aut alias commode interesse non valentium, supplendi, ac dictum Ordinem reformandi tam in capite quam in membris, contradictores, per censuram ecclesiasticam et alia iuris remedia, appellatione postposita, compescendi, omniaque alia et singula faciendi, quae in praemissis vel quolibet praemissorum necessaria seu quomodolibet opportuna tibi videantur, auctoritate apostolica, plenam et liberam per praesentes concedimus facultatem.

Opportunas et
dat facultates.

Obedientiam et
vult exhiberi.

§ 2. Mandantes, in virtute sanctae obedientiae et sub poenis excommunicationis, suspensionis et privationis officiorum et omnium actuum legitimorum, dilectis filiis generali et provincialibus ministris, caeterisque officialibus et fratribus in dicto capitulo congregatis, quatenus tibi in omnibus pareant et intendant. Nos enim sententias sive poenas quascumque inflixeris seu tuleris in rebelles, ratas habebimus et faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

Obstantibus de-
rogat.

§ 3. Constitutionibus apostolicis ac statutis dicti Ordinis inramento, confirmatione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis, necnon privilegiis, indultis ac concessionibus per sacrum generale concilium Constantiense praefatis fratribus concessis, caeterisque contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctos Apostolos, octavo idus iunii, pontificatus nostri anno tertiodecimo.

Dat. die 6 iunii 1430, pontif. anno xiii.

Cardinalis praedicti literae.

Ioannes miseratione divina tituli S. Petri ad Vincula sacrosanctae Romanae Ecclesiae presbyter cardinalis, reformator Ordinis fratrum Minorum ac legatus a latere, cum plenaria potestate, ad capitulum generale eiusdem Ordinis Assisii celebratum, sub anno Domini mccccxxx de mensis iunii die 15, in festo Corporis Christi a Sede Apostolica specialiter deputatus, venerabilibus fratribus generali, provincialibusque ministris ac unversis et singulis fratribus Ordinis Minorum salutem et sinceram devotionem (1) in Domino Iesu Christo. Non est novum si pro reparatione rerum ac temporum exigentia, leges innoventur humanae, quoniam etsi nihil sub caelo novum, plus tamen timeri solet quod specialiter inungitur, quam quod generaliter inhibetur. Et centies

Enna reforma-
tionis exponit.

(1) Waddingus legit *dilectionem*.

repetita placebunt, ac diversa in unum collecta, facilius breviate servantur, et quae usu vilescunt antiquo, pariter renovata delectant. Renovamini, inquit ille praececo refulgens, spiritu mentis vestrae, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia et sanctitate veritatis; et nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quae sit voluntas Dei bona, beneplacens et perfecta. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi nunc corpus sumus in Christo Iesu, qui est caput nostrum, creator, dux, redemptor, dominus et magister. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, quos non vocavit Deus in immunditiam, sed in sanctificationem, ut veritatem annuncietis Illius, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum, evangelicae scilicet perfectionis Iesu Christi filii Dei, qui suae dilectissimae sponsae tenerimus praedilectore et vagus, non cessat quotidie providere de remediis et auxiliis opportunis, novellis eam floribus fulciendo pulcherrimis, sanctis scilicet desiderii divinorum chrismatum gratiarum, copiosius irrigando fructibus operum foecundorum, tribuens incrementa virtutum germine verbi. Sponsa siquidem Christi Ecclesia sancta est; sed in proposito nostro Minorum religio vertitur reformanda, quam altissimus Iesus Christus Dei filius sibi quodam singulari anulo mirifice desponsavit, quum eiusdem religionis institutorem et ducem, suae sanctissimae passionis privilegio decoravit, ac specialibus sigillis, sacris videlicet stigmatibus mirabiliter insignivit. Quae quidem sacra religio, licet plantata sit super illo firmissimo fundamento, praeter quod nemo aliud ponere potest, quod est suum sanctissimum Evangelium, quasi ad modum fluctuantis naviculae, procellis agitata ventorum, temptationum scilicet pulsibus vulnerata quamplurimis, tot indiget semper alvae matris

Quam sit in
Ordine Minorum
lacum necessa-
ria.

Ecclesiae providentiis et favoribus, quot quotitur impulsibus et vitiorum (1) vulneribus sauciatur.

Quum nuper igitur proximis temporibus retroactis nonnullae querulosae reclamationes, tum de scandalosis praedicatoribus, tumque de aliis discurrerentibus et infectis fratribus eiusdem Ordinis sanctissimi domini Martini divina providentia Papae quinti saepius propulsaverint piase aures et auditibus, hinc est quod pro universalis reformatione Ordinis praelibati, infrascripta statuta recollegimus, ordinavimus, et qua supra apostolica auctoritate confirmamus, authentreamus et roboramus, ac ab omnibus et singulis fratribus eiusdem Ordinis volumus et mandamus inviolabiliter observari, tam a capitibus quam a membris, discurrerentes secundum ordinem et processum dictae Regulae per duodecim capitula districte et particulatim ordinatae.

Capitulum primum Regulae.

Quoad primum capitulum regulae, quod incipit: Regula et vita fratrum Minorum, haec est, scilicet sanctum Evangelium Domini nostri Iesu Christi observare etc.

Quia diu dubitatum et haesitatum extitit inter fratres, ad quae consilia Evangelica tenerentur;

Dicimus et declaramus, quod ad illa consilia fratres tantummodo obligantur, quae in ipsa regula praeceptorie vel inhibitorie seu sub verbis aequipollentibus sunt expressa, iuxta declarationem felicis rer. Clementis quinti in § I suae declarationis, *Exiit de Paradiso*, cuius verba et tenorem hic inseri mandavimus, videlicet: Declaramus quod illud, quod ponitur in regula de non habendo plures tunicas, quam unam cum caputio, et aliam sine caputio: item, de non portandis calceamentis, et de non equitando extra causam (2) necessitatis: item, quod fratres

(1) In Wadd. leg. *vitosorum vulneribus*. (2) Wadd. *casum*.

humiliter induantur: item, quod ieiunare a festo Omnium Sanctorum usque ad Natale Domini et in sextis feriis teneantur: item, quod clerici faciant divinum officium secundum ordinem sanctae Romanae Ecclesiae: item, quod ministri et custodes pro necessitatibus infirmorum, et fratribus induendis sollicitam curam gerant: item, quod si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alii fratres debeant ei servire: item, quod fratres non praedicent in episcopatu alicuius episcopi, quum ab eo fuerit eis contradicium: item, quod nullus audeat populo penitus praedicare, nisi a generali ministro vel aliis quibus, secundum declarationem praedictam, id competit, fuerit examinatus et approbatus et ad hoc institutus: item, quod fratres, qui cognoscereent se non posse regulam spiritualiter observare, debeant et possint ad suos ministros recurrere: item, omnia quae ponuntur in regula ad formam habitus, tam novitiorum quam etiam professorum, necnon ad modum receptionis ad professionem spectantia, sunt ab ipsis fratribus sicut obligatoria observanda, nisi recipientibus, quoad habitum novitiorum, sicut dicit regula, secundum Deum aliter videatur. Haec, inquam, omnia sunt a fratribus tanquam obligatoria observanda. Item, Ordo communiter sensit et sentit, tenet et tenuit ab antiquo, quod ubicumque ponitur in regula hoc vocabulum, *teneantur*, obtinet vim praecepti et servari debet a fratribus sicut tale.

Post quae quidem verba declaratoria, nos Ioannes praefatus declaramus de tunicis ipsorum fratrum secundum quatuor magistros fratres, videlicet Gaufredum, Alexandrum de Ales, Ioannem de Rupella et Rugaldum (1), quod ministri et praelati possint plures concedere quum viderint necessarium, secundum loca et tempora et frigidas regiones.

Sciunt etiam fratres se non obligari ad testamentum patris B. Francisci secundum declarationes Summorum Pontificum

(1) Wadd. *Richardum*.

Has igitur reformationes servari praecipit.

Ad quae consilia evangelica fratres teneantur.

De pluralitate tunicarum:

Testamento B. Francisci.

fel. record. Gregorii IX., Innocentii IV., Alexandri IV., Nicolai III. et Clementis V.

Obdentia Sedi
Apostolicae

Et quod omnes fratres, ut dignum et iustum est, reverentiam exhibeant et honorem, humilem obedientiam et firmissimam fidelitatem sanctissimo domino nostro Papae et sacrosanae Sedi Apostolicae, prout in principio, medio et in fine regulae obligantur.

Caeterisque praelatis et clericis, prout congruum est, et intentio fuit sanctissimi patris B. Francisci, qui presbyterus monuit prae cunctis revereri.

Et praelatis Or-
dinis debita

Item statuimus et ordinamus, quod omnes et singuli fratres Gallici, Itali, Hi pani et Theutonici, et quicumque alii per orbem terrarum constituti, obedire teneantur et debeant suis praelatis, scilicet generali ministro, provincialibus, custodibus, guardianis et quibuscumque aliis praelatis Ordinis secundum regulam datis, non obstante quocumque privilegio seu indulto, quomodocumque et qualitercumque concesso in generali vel speciali, in concilio Constantiensi, in Curia Romana, vel alibi ubienuque cassando, revocando et annullando, et nullius decernendo validitatis, ac si nunquam concessa fuissent. Et si quae monasteria monialium ex aliqua bulla apostolica commissa fuerint aliquibus particularibus fratribus, ex nunc praedicti fratres, sive in Hispania sive alibi resignare debeant ea ministris provincialibus, nisi eisdem per praedictos denuo fuerit commissa, sub poena inobedientiae contumacis.

Paupertate.

Item quoad votum paupertatis, videlicet vivendo sine proprio, et quod fratres nihil sibi approprient; statuimus et ordinamus illud inconcussae tenendum, quod fel. rec. Nicolaus tertius declaravit in sua decretali: *Exiit qui seminat* (*De verbor. signif., lib. 6*). Porro successive et seriatiim per ordinem usque ad § *Verum, quia expresse continetur in regula*. Et quod quilibet conventus habeat suum procuratorem secundum declarationem et

privilegium dicti Nicolai III. et Martini IV. et sanctissimi D. N. Martini V.

Castitate:

Item quoad votum castitatis; statuimus et ordinamus, servandum fore statutum Guillelmi Farineri factum in capitulo generali Assisii celebrato anno Domini MCCCIV (1), cap. 7, ubi sic habetur: Fratres evidenter notati de suspectis consortiis et colloquiis mulierum, quae in regula prohibentur, si admoniti et correcti sufficienter, se non correxerint, si in officiis fuerint, ab omnibus officiis absolvantur et suspendantur. Nec taliter suspensi seu absoluti restituantur, nisi in capitulo provinciali per ministrum. Si vero in officiis non fuerint, priventur libris et omni actu legitimo. Et cui haec poena non competit, privationis (2) caputio et aliis poenis gravibus puniantur ad arbitrium ministrorum. Et ad hoc ministri firmiter teneantur. Et intelliguntur suspecta consortia non solum de mulieribus, sed etiam de suspectis familiaritatibus quibuscumque. Quicumque frater consuetus fuerit a socio suo fratre cum mulieribus sequestrari, de quibus iudicio praelati sui merito possit oriri suspicio, si canonicè monitus et correctus, non se emendaverit, tamquam suspectus de mulieribus, omnibus officiis Ordinis et actibus legitimis sit privatus. Et si taliter punitus, iterato duobus fide dignis testibus convincatur de sequestratione praedicta, vel si sequestrationes huiusmodi suspicionem multum violentam facerent, sui praelati iudicio, et consilio discretorum, probentur legitime, absque admonitione vel punitione praemissa, arctetur ad veritatem dicendam. Si vero unus testis fide dignus de sequestratione praedicta appareat contra eum, et alius de lapsu carnis, arctetur gravius in domo disciplinae. Si vero aliquis de inominabili crimine, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiae, fuerit (quod absit) notatus et convictus, carceri perpetuo mancipetur. Ubi omni die igne circa ipsum

(1) Wadd. hic legit MCCCIV. (2) Wadd. probationis.

accenso, corpore denudato, disciplinatus, panem et aquam quotidie comedens, delectat vitam suam in amaritudine et dolore: circa quod si praelati fuerint negligentes, ipso facto suis officiis sint privati.

Cap. II Regulae.

Quoad secundum capitulum regulae. Qualiter volentes venire ad Ordinem recipiantur.

De recipiendis
iura Ordinem:

Statuimus et ordinamus illud servandum fore, quod fel. rec. Nicol. Papa III declaravit in praedicta Decretali, *Exiit qui seminat*, § *Sed quoniam*, ubi sic dicit: Sed quoniam in desideriis nostris hoc geritur ut ad Dei gloriam salus proficiat animarum, ac dictus Ordo, per quem iugiter ad amorem divinum affectio christianae religionis accenditur, et merito et numero augeatur, concedimus et praesenti statuto firmamus, licere non solum generali, sed etiam provincialibus ministris, personas fugientes a saeculo in fratres recipere, quae ministrorum provincialium licentia per ipsum generalem, siquidem expedire viderit, possit auctari. Vicarii vero provincialium ministrorum ex officio vicariae licentiam hanc sibi noverint interdictam, nisi per ministros eosdem, quibus hoc committere posse vicariis et aliis licere decernimus, hoc ipsis vicariis specialiter committatur. Caveant tamen ipsi provinciales, quod hoc non indiscrete, non passim, sed sic considerate committant, sicut illos, quibus hoc committi contigerit, fidelibus consiliis fulciant, quod omnia discrete procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad Ordinem, sed illi tantum, qui, suffragantibus eis literaturae idoneitate vel aliis circumstantiis, possint utiles esse Ordini, sibi quae vitae meritum ac aliis proficere per exemplum. Haec Nicolaus.

Qualitibus
recipiendorum:

Statuimus insuper et ordinamus quod nullus recipiatur ad Ordinem nisi annum quartumdecimum compleverit, etiam si oblatu fuerit a parentibus, nisi pro scandalo evitando, ut si forsitan foret filius militis vel superioris dignitatis. Non recipiatur

aliquis ad professionem, nisi annum compleverit probationis. Et venientes ad Ordinem diligenter examinentur de fide catholica et de ecclesiasticis sacramentis, ut in regula continetur, ita quod sint fideles catholici, et de nullo errore suspecti, matrimonio non ligati per copulam carnalem, corpore sani, animo prompti, legitime nati, debitis expediti, conditione liberi, nulla vulgari infamia notati, competenter literati, vel ad alios labores fratribus honestos et utiles apti, aut talis conditionis existentes, quod eorum receptio clero et populo non modicum aedificationem afferat.

Et quod venientes ad Ordinem de bonis suis faciant quicquid Dominus inspiraverit eis, secundum regulam et declarationem Clementis V in § *Caeterum quia Christi confessor*, ibi versiculo: Quomodo vero facere de rebus suis quod Dominus inspirabit eis, ipsam regulam ingredientibus liberum velit esse, non videtur prohibere quin liceat eis recipere, consideratis scilicet eorum necessitatibus et moderaminibus declarationis iam dictae, si quid de bonis suis intrans, sicut et caeteris pauperibus per modum elemosynae libere velit dare.

Item de qualitate habitus, quomodo regulam dicat: Quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur: statuimus et ordinamus, ut in generalibus Statutis praedicti Guilelmi continetur, cap. 2, quod vestimentorum vilitas attendatur in pretio pariter et colore, ita quod semper in vestimentis reluceat asperitas, vilitas et paupertas; et ut ignorantia nemini sit occasio delinquendi, ordinamus quod omnes fratres vestimentis talibus induantur, quod nec sint adeo pretiosa, ut videntes ea de curiositate et vanitate notare debeant, nec ita vilia et grossa, quod ipsa videntes in horrorem inducant, et provocent ad derisum. Longitudo autem habitus, ultra longitudinem fratris deferentis, talis sit, quod nec plica ultra quatuor digitos extendatur, nec ita brevis quin corda ex ea valeat operiri. Latitudo vero decem et

Vestium bumilitate.

octo palmorum non excedat mensuram, nec sit minor quindecim. Caputium verotali modo fiat, quod existens in capite, extremitas per longitudinem duorum digitorum cingulum non excedat, nec per duorum digitorum altitudinem super cingulum debeat remanere, cui longitudini correspondeat proportionabiliter latitudo secundum corporis quantitatem. De mantellis autem, de modo dormiendi, de camisis, de cingulo et de calceamentis, in omnibus servetur generale Statutum praedicti Guilelmi in 2 cap.

Cap. III Regulae.

Quoad tertium capitulum regulae. De divino officio.

De officii divi-
tate recitatione

Statuimus et ordinamus servandam esse constitutionem Benedicti XII, cap. 1, ubi sic dicit: In primis, circa agendum officium divinum in eodem Ordine, auctoritate apostolica ordinamus, quod ante missarum et horarum principia fratres dicti Ordinis omnes, quos causa rationabilis non excusat, ad chorum concurrant, praeparaturi Domino corda sua, ibique sine risu, murmure, discursu, et absque vagis et vanis aspectibus, sub silentio, in pace, cum debita gravitate permaneant, cantent et orent, et usque in finem unanimiter perseverent. Quia vero ecclesiasticus cantus, divinae laudis sacrificium, fructusque laborum canentium, non solum eorum, qui psallunt, sed etiam auditorum aedificatio esse debet, eosdem fratres hortamur in Domino, ut divinas laudes integre, attente, honeste ac religiose persolvant, gestus leves et cantus dissolutos et fractos omnino declinent, sed tractim psallant, debito more inaepta, quae simul canenda fuerint, simul concinant, simul pauseant, et caetera, ut in d. cap. habetur.

Hoc addito, quod de cantu in locis ubi pauci sunt fratres, qui non sufficerent ad cantandum, vel alia rationabili causa, praelati possint dispensare, quum viderint expedire.

Item de ieiunio illa serventur, quae in regula continentur. Idem fiat de non equitando, praeterquam in casu necessitatis, attentis etiam verbis divi Bonaventurae in sua declaratione super hoc passu, qui dicit: Quod non debeant equitare, nec bigare, neque quadrigare, nisi manifesta necessitate, scilicet prolixi vel impediti itineris, vel negotii argenti, vel infirmitate cogantur.

Ieiunio et equitatu.

Cap. IV Regulae.

Quoad capitulum quartum regulae. Quod fratres non recipiant pecuniam.

Statuimus et ordinamus, iuxta declarationem Nicolai III et Clementis V, Martini IV et V, quod quilibet conventus sive locus habeat suum procuratorem, oeconomum (1), syndicum et actorem, cui omnes elemosynae pecuniariae et alia, quae ad pecuniam reduci possunt, integraliter consignentur, qui easdem dispensare debeat legaliter et fideliter in reparationem conventuum et locorum, aliasque necessitates fratrum pro tempore occurrentes, et quod fratres nullo modo denarios vel pecuniam recipiant. Si quis autem contrarium attentaverit, ipso facto omni actu legitimo sit privatus, et poena carceris puniatur.

De pecuniis recipiendis.

In omnibus autem, quae ultra haec magis arctarent fratres dicti Ordinis, sive ex declaratione Clementis quinti, sive alia quacumque declaratione Summorum Pontificum vel aliorum quorumcumque, apostolica nobis auctoritate commissa, misericorditer dispensamus, non adstringentes propterea eos, qui voluerint praedictas declarationes servare, quin suo voto satisfaciendes servare valeant et tenere.

Item ministri et praelati pro necessitatibus infirmorum sollicitam curam gerant, eis diligenter de necessariis providendo, ordinando infirmarios, vel alios fratres deputando servitii eorundem, qui deputati si culpabiles inventi fuerint vel notabiliter negligentes, praesidentium ar-

Et infirmorum cura.

(1) Wadd legit procuratorem idoneum, syndicum etc.

bitrio puniantur; et alia fiant circa praedicta, sicut in generalibus Statutis Ordinis praedicti Guilelmi 4 cap. continetur.

Cap. V Regulae.

Quoad quintum capitulum regulae. De modo laborandi.

De labore manuum, laboris-que mercede.

Statuimus et ordinamus, quod fratres habentes gratiam laborandi laborent fideliter et devote, et caet., prout in regula continetur. Mercesque laboris, si pecuniaria fuerit, per solventem statim consignetur procuratori conventus sive loci; quod si pecuniaria non fuerit, consignetur praelato eiusdem loci, de qua possit omnibus fratribus illidem commorantibus communiter, prout necessitas exegerit, providere. Per hoc tamen nullus fratrum praesumat puerorum scholas regere in conventu, vel extra, saecularium personarum, sub poena privationis actuum legitimatorum.

Cap. VI Regulae.

Quoad sextum capitulum regulae. Quod fratres nihil sibi approprient.

De proprietate rerum.

Statuimus et ordinamus ab universis observandum, prout regula dicitur. Et qui contrarium fecerit puniatur, ut supra dictum est de pecuniariis. Item quod omnes fratres vadant pro eleemosyna confidenter, iuxta discretionem praelati praecipientis, cuius arbitrio committimus discernendum, qui congrue mittendi sunt pro eleemosyna, vel qui non.

Cap. VII Regulae.

Quoad septimum capitulum regulae. De poenitentia fratribus peccantibus imponenda.

Poenitentia culpae.

Statuimus et ordinamus, quod nullus frater provinciali ministro inferior, nisi ex speciali generalis vel provincialis licentia ministrorum, possit aliquem absolovere fratrem a peccato inobedientiae contumacis, proprietariae rerum detentionis, carnis lapsus, furti rei notabilis, in-

jectionis manuum violenter, falsi testimonii in iudicio facti, compositionis vel profectionis aut publicationis libelli famosi, falsificationis sigilli cuiuscumque personae notabilis, falsae criminationis (1) in infamiam cuiuscumque. Si autem quis contrarium attentaverit, ipso facto actibus legitimis sit privatus. Et si legitime fuerit deprehensus, carceri mancipetur.

Cap. VIII Regulae.

Quoad octavum capitulum regulae. De electione generalis ministri. Quia, languescente capite, caetera membra dolent.

Statuimus et etiam ordinamus, quod electio generalis ministri canonice celebretur in capitulo Pentecostes a ministris et custodibus, ut regula dicitur: ipsi autem electores talem in tanta religione studeant habere pastorem, qui scientia, vita, moribus et exemplo, merito valeat magis prodesse, quam ambitiose praesse ovis sibi commissis, omni postposito amore, odio, timore, prece, pretio vel rancore: quod si secus factum fuerit, electio nulla sit, et electores voce activa et passiva perpetuo sint privati.

De electione ministri generalis.

Item statuimus et ordinamus, quod generalis minister non habeat secum plures duobus sociis notabilibus, uno cismontano et alio ultramontano, addito socio scriptore et alio servitore, cum uno famulo.

Eius socius.

Et quod de caetero si generalis sit ultramontanus, cismontanus socius teneat sigillum Ordinis; et e contra, si generalis sit cismontanus, ultramontanus socius teneat sigillum Ordinis. Nec possit eos generalis ad libitum commutare, nisi morte interveniente, vel alia causa legitima, et casu notabili coarctante; tunc enim in loco illius substitutionem alterius socii facere possit de consilio discretorum.

Item, quod secundum declarationem quatuor magistrorum, generalis non possit immutare aliqua ordinata per ipsum et capitulum generale ipsius, sine capituli generalis assensu, in his quae tangunt regulam pu-

Eius auctoritate.

(1) Wadd. *testificationis*.

ritatem, nec possit aliquem licentiarum ad cursum magisterii, nisi fuerit praesentatus per ministrum provincialem, qui neminem audeat praesentare, nisi de consilio et assensu ipsius capituli provincialis.

Item, quod praedictus generalis nullam exactionem pecuniariam facere possit, nec pro confirmatione ministrorum, neque pro visitatione provinciarum, neque pro magisterio, aut vestiario, vel literis officiorum aut suffragiorum, sive quacumque occasione vel colore quaesitis; quod si secus fecerit, ipso facto suo officio sit privatus, nec teneantur fratres sibi ulterius obedire. Et si exinde in posterum praesumpserit generalatus officium retinere, quod ipso facto sit periurus, infamis et inhabilis ad quaecumque officia vel beneficia, honores et dignitates, tam in Ordine, quam extra Ordinem obtinenda.

Item, quod non faciat vicarios in provinciis, nisi in casibus necessariis et opportunis, quibus expletis, vicariatus officium ipso facto volumus expirare.

Caput IX Regulae.

Quoad capitulum nonum regulae. De praedicatoribus.

Statuimus et ordinamus quod fratres non praedicient in episcopatu alicuius episcopi, quum ab eo fuerit illis contradicendum, sed cum omni humilitate et reverentia praelatos Ecclesiae debeant venerari.

Item, quod nullus praesumat populo praedicare, nisi a generali ministro vel a provincialibus, in capitulis provincialibus, vel ab aliis, quibus per generale ministerium fuerit commissum, examinatus extiterit et approbatus, et officium praedicationis sibi concessum. Possint nihilominus praefati ministri concessam praedicandi licentiam revocare, suspendere et arctare quoties, sicut et quando eis videbitur expedire, iuxta declarationem praedicti Nicolai tertii in praefata Decretali, *Exiit qui seminat*, § *Et quia in eodem*.

Et quod praedicti, quibus committitur auctoritas praedictam licentiam concedendi,

nullum ad praedicationis officium admittere debeant, nisi extiterit admittendus sacerdos vel diaconus, aetatis ad minus viginti quinque annorum, competentis literaturae, vita et moribus comprobatus, cuius doctrina merito populi aedificari valeant, sine scandalo.

Caveant autem praedicatores praedicti omnino, ne quando praedificant, praesument quicquam contra libertatem sacrosanctae Romanae Ecclesiae, vel ecclesiasticis personis detrahere, vel (quod absit) scandalum contra clerum vel Religionem aliquam excitare, aut personam aliquam praesentem criminaliter nominare; sed potius contra haereses et schismata populos digne et fideliter animare, et in orthodoxae fidei veritate firmare. Maxime contra praesentem satanicam et damnatam haeresim Hussitarum; contra quos, in aliqua parte sermonis, prout videbitur expediens, invehatur. Si quis autem temerarie contra statum, honorem, dignitatem et ecclesiasticam libertatem praesumpserit praedicare, ipso facto, praedicationis officio et omni actu legitimo sit privatus: quod si, post praedictam privationem, praesumpserit praedicare, per suos praelatos, omni appellatione postposita vel alio subterfugio, carceribus mancipetur. Qui praelati, si in praedictis fuerint negligentes, in eandem poenam se noverint incidisse, nisi rationabili et legitima causa de impotentia se valeant excusare. Super quos et praedictos praedicatores delinquentes ordinarii locorum plenam iurisdictionem habeant puniendi et carcerandi sine alio processu. Ad quod, quum opus fuerit, praedicti ordinarii invocare valeant brachium saeculare.

Item, quod nullus frater audeat in alienis Ecclesiis praedicare (1), ad scandalum et dedecus Ordinis, nisi in his terris, ubi pro tempore fuerit consuetum, ut in Quadragesima, processionibus et similibus (2) et tunc nec sine licentia praelatorum Ordinis,

(1) Wadd. hic legit: *absque licentia Ordinarii, ne gignat scandalum aut perturbationem Ordinis; licet tamen eisdem fratribus in iis terris etc.* (2) Wadd. hic addit *praedicare*.

Qualitibus approbandorum.

Quae ab ipsis cavenda sint.

De Praedicatoribus:

Enrum examine et approbatione

De licentia praedicatorum extra loca Ordinis.

nec praedient novitates, vel materias quae scandalum possint verisimiliter generare.

Cap. X Regulae.

Quoad capitulum decimum regulae. De admonitione et correctione fratrum.

De sociis ministrorum provincialium:

Statuimus et ordinamus quod praedictum capitulum diligenter per ministros executioni debita demandetur; addentes insuper, quod minister quilibet in sua provincia uno provido et honesto socio sit contentus cum uno servitore.

Contributioibus nec donis nec accipiendis:

Et quod nullus minister, custos, guardianus vel lector vel quicumque alius frater quidquam exigat aliquo colore vel causa; quod si secus fecerit, ipso facto, suo officio sit privatus, et subditi deinceps obedire sibi minime teneantur. Et si quid aliquis ministrorum generali ministro praesumpserit contribuere, ipso facto, ut supra, suo officio sit privatus.

Studiorum reformatione:

Statuimus insuper, quod ministri diligenter et sollicite instent et invigilent reformationi Studiorum per quaslibet suas provincias, ita et taliter, quod cuilibet studenti pro posse provideatur de suis necessariis, tam pro libris, quam pro reliquis opportunis, de communibus elemosynis per procuratorem receptis, pro quolibet conventu sive loco nativo fratris ad Studium promovendi. Exhortantes strictissime in visceribus Iesu Christi caeteros fratres aliorum locorum, quod cum viderint idoneos ad Studia promovendos, totis viribus eisdem impendant auxilium, consilium et favorem in quibuslibet opportunis, quaerendo pro eis elemosynas, recommendando valentibus subvenire, eisque serviendo in visceribus caritatis. Quum scientia donum Dei sit armatura ad defendendam sanctam fidem catholicam, corona Ordinis, lumen veritatis et via in tenebris ambulantium populorum.

Caeremoniarum ecclesiast. observantione:

Similiter attendant praedicti ministri, cum omni vigilantia et circumspectione, quod caeremoniae Ordinis, tam quoad divinum officium, quam quoad silentium, et alias caeremonias utriusque communitatis,

spiritualis et temporalis, secundum antiquas consuetudines Ordinis, observentur.

Et si quae sunt debita de praeterito contracta, solvantur de expropriatione fratrum vel locorum, de vineis et possessionibus caeterisque rebus in Ordine reperitis, quarum possessio, secundum puritatem nostri status, non potest Ordini convenire. Et si quid superesse poterit de pretio talium rerum vendendarum, vel ex reddenda ratione quorumcumque fratrum vel ministrorum vel aliorum subditorum, assignetur procuratoribus locorum quorumcumque per quaslibet provincias, pro communi utilitate et communitate eorundem fratrum vel locorum.

Err. alieno solvendo:

Ministri autem et alii praelati corrigant subditos suos humiliter, et caritative eos visitent secundum regulam, delinquentes misericorditer puniendo, iuxta tenorem septimi capituli Statutorum generalium praedicti Guilelmi, et vigesimiseptimi capituli Statutorum Benedicti XII, vel alias, prout eisdem ministris et praelatis melius videbitur expedire.

Fratrum correctione:

Item, cum in eodem Ordine aliqui fratres fuerint et sint excellentes in devotione et observantia strictiori huius professionis, ordinamus quod tales sic viventes per praelatos suos bene tractentur, et favorabiliter in suis devotionibus nutriantur in suis eremiticis et locellis. Caveant autem praedicti praelati ne fratres aliquos ad eremitoria mittant, pro residentia ibidem facienda, nisi maturos, solidos et probatos in observantia (1) regulari, ubi fieri poterit bono modo.

Reformatorem Ordine:

Item, quod de caetero nullus audeat conventus aut loca seu eremitoria multiplicare, aut de novo aedificare seu aedificari facere, non solum pro fratribus, quin etiam pro sororibus, sine auctoritate D. N. Papae, dominorum dioecesanorum, generalis vel provincialium ministrorum licentia, sine praecindicio conventuum propinquorum, in quorum terminis haec contigerit attentari. Salva etiam Decretali

Conventuum aedificandorum modo:

(1) Wadd. *in obedientia regulari.*

Bonifacii VIII *Cum ex eo*, in c. *De excessibus praelatorum*, lib. 6.

Recursu ad
prelatos Ordinis.

Item, ubi regula dicit quod ubicumque sunt fratres, qui scirent et recognoscerent se non posse regulam spiritualiter observare, declaramus iustam esse causam recurrendi ad ministrum, cum tali loco est annexa proprietas vel cura animarum, pueros baptizandi et alia parochialia faciendi; aut quia ibi, domino reclamante, morantur fratres; aut quia, propter necessarium penuriam, oportet eos in congregationibus vel quaestionibus (1) inhonestis, contra regulae puritatem et usum Ordinis generalem, excedere, aut propter societatem inhonestam vel importabilem fratribus, praesertim rudibus et infirmis; propter huiusmodi autem causas et similes, fratres debent et possunt ad suos ministros recurrere, per eosdem inde pie et paternaliter amovendi, et in locis devotis et spiritualibus collocandi.

Cap. XI Regulae.

Quoad undecimum capitulum regulae. Quod fratres non ingrediantur monasteria monachorum.

De ingressu
monasteriorum
monialium:

Statuimus et ordinamus illud esse servandum, quod praefatus Nicolans III decrevit in eadem sua Decretali, *Exiit qui seminat*, § *Denique quia continetur*: ubi determinat prohibitum esse fratribus ne ingrediantur monasteria monachorum quorumcumque, intelligens nomine monasterii claustrum, domos et officinas interiores, pro eo quod ad alia loca, ubi homines saeculares conveniunt, possunt fratres ipsi, causa praedicationis vel elemosynae petendae, accedere, quibus id a superioribus suis, pro sua maturitate vel idoneitate, fuerit concessum, exceptis semper praedictarum monasteriis inclusarum, ad quae nulli datur accedendi facultas, sine Sedis eiusdem licentia speciali. Quod etiam Gregorius IX determinavit.

Addentes nihilominus quod, si quis, sine ministrorum licentia, aliquod monasterium

(1) Wadd. *quaestibus inhonestis*.

intrare praesumpserit, ipso facto, carceri mancipetur. Et diligenter attendant ministri, quod moniales sibi commissae debitam clausuram servent, tam fratrum quam saecularium accessus ad se compescendo, sub interminatione maledictionis aeternae.

Et horum clausura.

Item, statuimus et ordinamus quod nullus frater de caetero praesumat fieri compater virorum vel mulierum, et qui iam compaternitatem contraxerint, quantum in eis est, hoc nomine se a nemine nominari permittant, nec ipsi alios nominent. Et qui contrafecerit, carceri mancipetur.

Cap. XII Regulae.

Quoad duodecimum capitulum regulae. De euntibus inter Saracenos.

Statuimus quod servetur regula, et in praesenti capitulo et in quibuscumque aliis capitulis generalibus, quantum possibile est, provideatur et disponatur de bono regimine locorum Terrae Sanctae, tam quoad guardianum, quam quoad alios fratres, ita quod semper pro gubernatione illorum locorum eligantur in capitulis generalibus de melioribus et devotioribus fratribus Ordinis, qui vita, moribus et doctrina probati, lucis exemplum praebent et aedificationem pariter infidelibus, cum quibus contigerit conversari.

De regimine
locorum Terrae
Sanctae.

Item, statuimus et ordinamus quod procuratores Ordinis in Curia Romana nihil exigant vel extorquere praesument a fratribus advenientibus undecumque: quod si secus fecerint, ipso facto, suo officio tractet negotia cismontanorum; fratrum ultramontanum autem tractet negotia ultramontanorum.

Item, statuimus et ordinamus, sub eadem poena, quod inquisitores haereticae pravitatis teneantur restituere communitati conventuum, ubi officium inquisitionis exercent, quicquid sibi advenire poterit vel competere ex officio inquisitionis, usque ad condignam satisfactionem expensarum, quas in praedictis conventibus perceperint dum officium inquisitionis exercent. Et si

Quoad expensas FF. inquisitoris munere fungentium.

eisdem inquisitoribus a communitate vel ab alia persona spirituali competenter provisum fuerit de expensis, non teneantur praedicti conventus providere eisdem de victu vel vestitu: quod si quid super fuerit, ultra praedictum victum vel vestitum, de eo quod sibi competeret ex officio, suo conventui nativo reddatur, distribuendum communiter inter fratres. Et quod nullus inquisitor eisdem Ordinis in officio inquisitionis remaneat ultra duos annos, secundum eiusdem Ordinis generalia Statuta dicti Guilelmi, c. 6, § finali.

Item, statutimus et ordinamus, quod de caetero nullus praelatorum, minister vel magister aliquem fratrem eiusdem Ordinis praesumat adstringere vel compellere ad aliquam pecuniariam solutionem, ratione cuiuscumque gradus scholastici, videlicet magisterii, lectoratus, baccalariatus vel alterius cuiuscumque, sub poena privationis gradus, tam in exigente, quam in contribuente.

Insuper, quia parum est leges condere, nisi executioni debitae demandentur, volumus et mandamus, ac stricte praecipimus universis ac singulis fratribus eiusdem Ordinis, ubicumque fuerint et intererint, cuiuscumque gradus seu conditionis existant, quod in his omnibus supradictis suis praelatis teneantur firmiter obedire, scilicet generali in toto Ordine, ministris provincialibus in provinciis, custodibus in custodiis, guardianis in guardianatibus, caeterisque praelatis in his et aliis licitis et honestis, quae non sunt contra animam suam et regulam dicti Ordinis. Et si quis, quod absit, contrafecerit, trina admonitione praemissa, factis congruis intervallis, postquam, si rebellis et inobediens extiterit, carceri mancipetur.

In omnibus autem aliis statutis, constitutionibus, ordinationibus et declarationibus tam Summorum Pontificum, quam aliorum quorumcumque, sive de non edendo carnes in festivitibus Nativitatis, Resurrectionis et Ascensionis Dominicae, Pentecostes, Apostolorum Petri et Pauli, Assumptionis gloriosae Virginis, S. Fran-

cisci, S. Antonii et S. Ludovici episcopi, vel quibuscumque aliis temporibus per regulam vel per Ecclesiam non prohibitis(1), sive de quibuscumque aliis in aliis constitutionibus positis, quae non sunt contra legem Dei vel statutum Ecclesiae generale, auctoritate apostolica dispensamus. Nolentes aliquem dicti Ordinis ex praedictis statutis seu constitutionibus, ordinationibus vel declarationibus, de quibus in his praesentibus non fit mentio, mortalis peccati vinculo alligari, nisi tales essent casus vel excessus, qui divina lege, seu sacrosanctae Romanae Ecclesiae generali statuto, merito inducerent ad mortale. Et ubicumque in aliis constitutionibus eiusdem Ordinis, papalibus vel generalibus(2) poena excommunicationis imponitur, quatenus in aliam poenam temporalem valeat commutari, arbitrio praesidentium reservamus. Sententias vero excommunicationis inibi contentas, auctoritate praefata ex nunc tollimus, remittimus et laxamus, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Praedicta autem statuta, constitutiones, ordinationes seu declarationes et revocationes volumus ab omnibus tam praelatis, quam subditis integre et inviolabiliter observari. Mandantes et districte praecipientes omnibus praelatis, tam generali et provincialibus ministris, quam aliis praelatis Ordinis quibuscumque, quod omnia et singula supradicta servant, et faciant ab omnibus inviolabiliter observari. Quod si in praedictis fuerint negligentes, ipso facto, suis officiis sint privati. Et ne alicui ignorantia sit occasio delinquendi, sub interminatione divini iudicii mandamus praelatis praedictis, quatenus ea per quemlibet conventum et locum, ad minus semel in mense, legi faciant(3).

Has autem constitutiones, reformationes et ordinationes, per nos Ioannem, card. legatum et reformatorem praefatum,

(1) Wadd. hic addit et *ieiunium*. (2) Wadd. legit *papalibus vel conventualibus*. (3) Wadd. hic addit: *et intelligibiliter divulgari*.

Nihil solvendum pro gradibus recipiendis

Obedientia a fratribus suis exhibenda praelatis.

Ad quid obligent praecipit legalae.

De hisce constitutionibus observandis

Quae propterea in generali capitulo lectae et publicatae fuerant.

auctoritate apostolica factas et ordinatas, alta et intelligibili voce, in pleno capitulo, ad sonum campanae, ut moris est, congregato, coram multitudine copiosa fratrum eiusdem Ordinis propterea ibidem existentium, de verbo ad verbum, per organum venerabilis et religiosi viri fratris Iohannis de Capistrano, eiusdem Ordinis professoris, legi et publicari fecimus, et, ad perpetuam rei memoriam, per generalem et provinciales ministros, custodes, discretos et omnes ac quoscumque fratres et religiosos dicti Ordinis praesentes, absentes et futuros, in omnibus et per omnia, prout superius late scriptae sunt, sub poenis in eisdem contentis inviolabiliter teneri et observari mandavimus, et per praesentes mandamus.

Et fratres inibi
existentes eas-
dem servare
promiserunt

Post quarum quidem constitutionum, reformationum et ordinationum publicationem et lecturam, omnes et singuli ministri, custodes, custodum discreti et alii in dicto capitulo existentes, tam nominibus suis propriis, quam suorum conventuum et fratrum praesentium et futurorum, dictis constitutionibus, ordinationibus et reformationibus, tamquam legitime, sancte, iuste factis et ordinatis, non coacti nec circumventi, libere et sponte, sine contradictione aliqua, in pleno capitulo acquieverunt, et in eisdem et eorum singulis, in omnibus et per omnia, consenserunt, alta et intelligibili voce unanimiter clamando et dicendo: Consentimus in eisdem in omnibus et per omnia, et volumus stare, vivere et mori in isto Ordine sancte, fraternaliter, secundum constitutiones et reformationes praedictas.

Hae publicum
instrum. con-
fectum:

In quorum omnium et singulorum fidei et testimonium praemissorum, praesentes nostras literas, sive praesens publicum instrumentum constitutiones, reformationes et ordinationes huiusmodi in se continentes, sive continens, exinde fieri, et per secretarium nostrum, notarium publicum infrascriptum, subscribi et signari mandavimus, nostrique sigilli car-

dinalatus iussimus et fecimus appensione communiri.

Lectae et in scriptis publicatae fuerunt hae constitutiones, reformationes et ordinationes supradictae per nos de mandato nostro, modo supradicto, Assisii, in monasterio fratrum Minorum, tempore generalis capituli in pleno capitulo, nobis ibidem de praefati D. N. PP. mandato praesidentibus. Sub anno a nativitate Domini 1450, indict. 8, die vero Mercurii 21 mensis iunii, pontificatus praefati D. N. PP. anno 15, praesentibus ibidem reverendo patre domino Bernardo Montis Albanensis episcopo, et Guilielmo Panze et Ioanne Abgeroloes (1), alias Frances, notariis apostolicis familiaribus nostris, et pluribus aliis, tam clericis quam laicis, quam fratribus dicti Ordinis testibus, ad praemissa vocatis specialiter et rogatis.

Et eadem pu-
blicate con-
stitutiones.

Et ego Rodericus Gundisalvi de Muculeos, clericus Baganensis dioecesis, publicus auctoritate apostolica notarius, dietique reverendissimi in Christo patris et domini mei domini Iohannis cardinalis legati et reformatoris praefati, praemissis etc. Amen.

XXXV.

Declaratio et modificatio constitutionum nuper editarum super reformatione fratrum Minorum Conventualium Sancti Francisci.

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Factas a cardinali S. Petri ad Vincula legato Ap. S. reformationes — 2. Confirmat PP. et modificat — 3. Circa monialium curam, — 4. Prohibitumque ad eas ingressum: — 5. Divini Officii recitationem: — 6. Socios ministri generalis: — 7. Potestatem eiusdem generalis licentiamque ad magistrum: — 8. Eleemosynas exigendi: — 9. Fratrum vestimenta: — 10. Exactionem praelatis interdictam: — 11. Iuramentum a generali

(1) Nomina haec Waddingus sic legit: *Bernardo Montis Albani episc., Guilielmo Panze et Ioan. Meroloes*; et infra: *Robertus Gundisalvi de Mucuellos clericus, Burgen. dioecesis, etc.*

praestitum de observandis dictis constitutionibus. — 12. Contrariorum derogatio. — 13. Clausulae.

**Martinus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Procurium.
Pervigilis more pastoris Romanus Pontifex animadvertens commissum sibi gregem dominicum, per laudabilia religiosorum exempla, in semitam mandatorum Altissimi dirigi, et ad salutarium actionem operum provocari, nonnunquam super his, quae, medio suae provisionis, ad commendabilem sacrae religionis reformationem processerunt, adiecit, declarat, modificat, ordinat et disponit, prout rerum et temporum qualitate pensata, id in Domino conspicit salubriter expedire.

Factas a cardinali S. Petri ad Vincula legato Apost. S. reformationes.
§ 1. Cum itaque pridem dilectus filius noster Ioannes tituli Sancti Petri ad Vincula presbyter cardinalis, cui de ven. fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, per alias nostras literas super hoc plenè legationis officium commiseramus, ac omnimodam concesseramus facultatem, vigore commissionis, concessionis et literarum huiusmodi generali capitulo fratrum Minorum, quod tunc in civitate nostra Assisii celebrabatur, praesidendo, nonnullas super reformatione Ordinis dictorum fratrum Minorum salubres et honestas constitutiones in eodem capitulo edidisse noscatur, prout in literis suis, eius sigillo munitis, vidimus plenus contineri.

Confirmat PP et modificat.
§ 2. Nos constitutionum et literarum earundem tenores praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illasque, harum serie, approbantes et confirmantes, super eis, ut prosperioribus in posterum successibus gratulemur, motu proprio, non ad alicuius instantiam, sed de nostra mera providentia, additiones, declarationes et modificationes auctoritate apostolica ordinamus, edimus et facimus, quae sequuntur.

§ 3. Primo videlicet, quod ubi fratres
Bull. Rom. Vol. IV. 94

particulares dicti Ordinis monialium et sororum Ordinis Sanctae Clarae, Sancti Damiani et Minorissarum, ac alia quaecumque monasteria sive loca regularia mulierum, per quascumque etiam apostolicas literas sibi commissa, sub certis poenis adstringuntur ministris provincialibus, ut illorum iurisdictioni subsint, prout convenit, resignare, nisi per illos eis denuo fuerint recommissa, adiciendo decernimus, volumus et mandamus, sorores et moniales easdem, etiamsi in contrarium habeant quaevis privilegia vel indulta, necnon eisdem particularibus fratribus concessas literas huiusmodi, quae quoad hoc cassamus, irritamus et annullamus, ad subtrahendum se a subiectione et obedientia ipsorum particularium fratrum, et aliorum quorumcumque, nisi de novo illis recommittantur, ut praefertur, seque omnino ipsorum ministrorum, et per eos deputandorum visitatorum iurisdictioni et obedientiae submitendum, per eandem constitutionem pari modo adstringi, et poenis similibus obligari.

§ 4. Praeterea decernimus, quod exceptis iis, de quibus in constitutionibus felicis recordationis Benedicti Papae duodecimi praedecessoris nostri fit mentio, nulli omnino hominum tam regularium, quam saecularium, cuiuscumque status, gradus, praeminentiae, dignitatis, excellentiae, nobilitatis et conditionis fuerit, praetextu sibi desuper quavis auctoritate concessae cuiuscumque licentiae, quam similiter cassamus, irritamus et annullamus, monasteria sive loca sororum et monialium huiusmodi, sive aliquid ex eis ingredi, neque etiam protectori aut generali ministro dicti Ordinis Minorum pro tempore existentibus, seu praefatis provincialibus ministris et quibuscumque visitatoribus licentiam super ingressu huiusmodi, aliis ab exceptis autedictis, inconsulto Rom. Pontifice, concedere liceat quoquomodo.

(1) Vide cap. 2 superioris bullae.

Curia monasterium rucum

Prohibitumque ad eas ingressum 1.

Divitui officii re-
stitutionem (1):

§ 5. Item, ubi cavetur de divino officio secundum Ordinem dictae Romanae Ecclesiae peragendo, statuimus, quod de omnibus commemorationibus, et festis trium lectionum, festa novem lectionum fieri, et utrumque festum Sanctae Crucis sub duplici officio, sine commemorationibus sanctorum eisdem diebus occurrentium, celebrari, prout a pie memoriae Gregorio Papa undecimo, prædecessore nostro, fuit ordinatum. Quodque super rubrica de festis occurrentibus infra octavas, festa ipsa non de præcedentibus, sed solum intra easdem octavas existentibus, sicut etiam nonnulli alii Romani Pontifices, similiter prædecessores nostri declaraverunt, intelligi debeat.

Socius ministri
generalis (2):

§ 6. Item, ubi præfato generali ministro duo socii notabiles, unus videlicet citramontanus et alius ultramontanus, addito socio scriptore et alio servitore, cum uno famulo dumtaxat decreti sunt, adiuicimus eidem duos famulos, et unum elemosynarium sacularem vel alterius religionis. Qui quidem elemosynarius a procuratoribus provinciarum aut provincialium ministrorum conventuum vel domorum et locorum dicti Ordinis Minorum, omnia illa, quae pro victu, vestitu, equis, famulorum salario et aliis, quae ipsi generali ministro, eiusque comitivae necessaria et opportuna fuerint, exigere, et exacta pro huiusmodi necessariis exponere habeat. Nique de præmissis exactis et expositis, eidem ministro generali, primum, et deinde capitulo generali, loco et tempore celebrationis eiusdem, ut inibi per totum Ordinem secundum provincialium numerum dividantur, rationem reddere teneatur. Adiuicimus etiam, quod singuli duorum sociorum provincialium generalis ministri prædictorum, singulos servitores fratres, vel alias, personarum suarum et equorum sibi assignatorum, servitiis institutos famulos quibus, sicut caeteris de familia eiusdem generalis ministri, provideatur, habere valeant atque

(1) Vid. cap. 5. (2) Vid. cap. 8.

possint. His tamen et aliis eis similibus eiusdem generalis ministri, prout secundum loca et tempora ac longas vel breves moras expedire viderit, moderationi relictis. Cuius etiam generalis ministri, vel per eum ad hoc deputati, coercitioni et compulsioni, præfatos procuratores et principales eorum, necessaria dicto elemosynario forsitan solvere vel exhibere recusantes, aut solutionem huiusmodi longius debito differentes, super hoc omnino volumus subiacere.

§ 7. Item, ubi præfato generali ministro interdicitur potestas licentiandi aliquem ad cursum magisterii, nisi præsentatus fuerit a ministro suae provinciae, qui neminem audeat præsentare, nisi de consilio et assensu capitulo provincialis, modificando declaramus, hoc fore intelligendum in illis provinciis, in quibus solet provinciale capitulum, vel congregatio habens vim capituli, singulis annis celebrari; alias idem generalis minister, de proborum consilio, ad magisterii cursum licentiare valeat atque possit.

§ 8. Item, ubi dicto generali ministro pecuniarum exactio prohibetur, declaramus, quod pro suis necessitatibus possit elemosynas a quibuscumque recipere, qui sponte illas sibi voluerint erogare, dummodo ab exigendo et extorquendo penitus absteat (5).

§ 9. De vestimentis autem per ministros et custodes debita, secundum regulam et constitutiones præfati Benedicti prædecessoris, provisio observetur.

§ 10. Item, ubi generali et provincialibus ministris ac custodibus et guardianis, caeterisque fratribus prædictis inhibetur, ne ullatenus quidquam exigant aliquo colore vel causa; qui si secus fecerint, eo ipso, suis officiis sint privati, sibi

(1) Vid. cap. 4. (2) Vid. cap. 8. (3) Wadd. hic addit: *Itemque per provinciales ministros in suis provinciis, et procuratores dicti Ordinis Minorum in Romana Curia, ac alios ipsius Ordinis fratres, tan pro expensis et aliis necessariis, quam pro elemosynarum receptionibus, volumus observari.* (4) Vid. c. 8.

Potestatem
eiusdem gene-
ralis licentian-
di fratres ad
magisterium (1):

Elemosynas
exigendi (2):

Fratrum vesti-
menta:

Exactionem
praesulis inter-
dictam (3):

que eorum subditi deinceps obedire minime teneantur; et si aliquis ministrorum generali ministro quidquam contribuere præsumpserit, ipso facto, suo officio sit privatus; volumus et etiam declaramus, contributiones huiusmodi intelligi debere, si in modum exactionum vel extorsionum, tam ex parte dantium quam recipientium factae fuerint, non autem in modum elemosynarum supradictum, quem volumus in suo robore permanere. Quod si forsitan taliter observatum non extiterit, huiusmodi privationum, in quocumque dictarum constitutionum, per eundem cardinalem, ut praefertur, editarum, loco tangantur, definitionem et determinationem solum spectare ad Summum Pontificem quoad ministrum generalem, ad generale ministrum quoad ministros provinciales, et ad provinciales ministros, quoad alios fratres antedictos. Quas quidem omnes et singulas additiones, declarationes et modificationes per nos, ut praemittitur, factas, a quibuscumque fratribus dicti Ordinis Minorum et aliis, quorum intererit seu interesse poterit, perpetuo et irrefragabiliter observari volumus et mandamus.

§ 11. Rursus per iuramentum, quod dilectus filius Guillelmus de Casali, eiusdem Ordinis Minorum generalis minister, de dispensationem ullam super dictis constitutionibus per eundem cardinalem editis, vel earum aliqua non petendo, vel obtenta non utendo, in praefato capitulo Assisii celebrato, ut accepimus, praestitit, quamplurima eidem Ordini Minorum, cuius prosperi status directionis onus ipsi Guillelmo ministro principaliter incumbit, fructuosa et utilia, ingruentibus casibus, pro tempore impediri, aut in ipsius Ordinis praeiudicium differri posse; necnon eundem Guillelmum ministrum, qui est caput, arctius quam membra ligari, minus congruum fore recensentes, sibi iuramentum huiusmodi, cuius formam praesentibus haberi volumus pro sufficienter expressa, eadem auctoritate, motu simili,

harum serie penitus relaxamus, cumque ad illius observantiam decernimus et volumus non teneri.

§ 15. Praemissis, necnon constitutionibus apostolicis, et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque. Aliis tamen constitutionibus antedictis per praefatum cardinalem editis, in omnibus semper salvis.

§ 15. Nolle ergo, etc.

Datum Romae apud Ss. Apostolos, sexto kal. augusti, pontificatus nostri anno tertiodecimo.

Dat. die 27 iulii 1430, pontif. anno xiii.

XXVI.

Indictio generalis concilii Basileensis, cui praeses datur Iulianus diaconus cardinalis S. Angeli.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. A concilio Constantiensi statutum ut certis temporibus generalia concilia indicantur. — 2. In concilio itaque Senensi decretum ut Basileae haberetur concilium. — 3. Martinus Iulianum cardinalem S. Angeli ad illud legatum facit. — 4. Quae in eo agenda sint, significat, opportunas concedendo facultates: — 5. Etiam quoad rebellium punitionem. — 6. Iulianum, ut de mandato sibi munere optime fungatur, admonet.

Martinus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Iuliano S. Angeli diac. card., Apost. Sedis legato, salutem et apostolicam benedictionem.

Dum onus universalis gregis domitici, superna dispositione nobis iniunctum, diligentem attendimus, et quod singulis christianae reipublicae occurrentibus per nos ipsum debitum apost. servitutis exequi non possumus, animo nostro revolvimus, nonnunquam viros fide ferventes, dignitate ac scientia praeditos, et rerum agendarum experientia conspicuos, in partem nostrorum et Ecclesiae Romanae negotiorum assumimus, ut, dum tempus po-

Contrariorum derogatio

Clause.

Iuramentum a generali praestatum de observandis dictis constitutionibus.

Exordium.

stulat, eorum operationibus vices nostras suppletes, ministerium nobis commissum, divina assistente gratia, iuxta vires nobis ex alto concessas, exequi valeamus.

A concilio Constantiensi statutum ut certis temporibus generalia concilia indicantur.

§ 1. Dudum siquidem sacrum generale Constantien. conc., ex certis causis tunc expressis, statuit et decrevit, primum generale concilium in quinquennium ex tunc proxime futurum; secundum vero a fine illum immediate sequentis concilii in septennium, et deinceps decennio in decennium perpetuo fore celebrandum, in locis per Romanum Pontificem per mensem ante finem cuiuslibet concilii, approbante et consentiente concilio, vel in defectum ipsius, per ipsum concilium deputandis et assignandis; ut illa, quae circa statum et bonum publicum Ecclesiae sanctae Dei agenda et expedienda restabant, matura possent deliberatione compleri.

In concilio itaque Senensi decretum ut Basileae haberetur concilium

§ 2. Prout, quantum in nobis fuit, in concilio Senis ultimo celebrato, factum extitit, in quo per nostros et Sedis Apostolicae nuncios, tunc in dicto concilio Senensi praesidentes, eodem approbante concilio, civitas Basileensis, pro loco proxime futuri tunc in septennium celebrandi concilii, deputata extitit, prout in decreto praefati Senensis concilii, et aliis nostris literis desuper confectis, plenius continetur.

Martinus Iulianum cardinalem S. Angeli ad illud legatum facit

§ 3. Cum autem finis huiusmodi septennii, quo concilium ipsum in eadem civitate Basileensi tenendum et celebrandum fore statutum fuit, instare noscatur, cumque propter notoriam aegritudinem nostram in ipso futuro Basileensi concilio, Deo auctore, celebrando, iuxta desiderium cordis nostri, interesse non possumus; te, vitae integritate et sapientia praeclarum, et magnitudine consilii conspicuum, ac in maximis nostris et praefatae Ecclesiae negotiis diuturna experientia comprobatum, legatum cum plena et omnimoda potestate legati de latere, de fratrum nostrorum consilio, auctoritate apostolica tenore praesentium, facimus, constituimus et etiam ordinamus.

§ 4. Teque ad civitatem Basileensem praedictam, pro futuro ibidem, auctore Domino, tenendo et celebrando concilio generali, iuxta deliberationem et ordinationem praefatas, tamquam angelum pacis, destinandum providimus. Et cum super omnia in ipso futuro concilio ad reformandum statum ecclesiasticum, qui hoc tempore indigere videtur, abundante nequitia et frigescente caritate hominum, suscitatis inter fideles bellis et discordiis, ac invalescente in pluribus mundi partibus haeretica pravitate, ad huiusmodi haerese extirpandas, et pacem inter catholicos principes et caeteros christianos componendam, animum efficaciter intendamus; super quare, quantum in nobis fuit, dedimus operam efficacem, tibi, nomine et auctoritate nostris, ipsi concilio praesidendi, ac in illo pro tua sapientia illa proponendi, deliberandi, ordinandi, statuendi et decernendi, quae ad laudem et honorem Dei et conservationem et augmentum religionis, fidei christianae, statum Ecclesiae, reformationem quoque totius cleri et ecclesiastici status in moribus et vita, necnon reductionem Orientalis Ecclesiae, et quorumlibet aliorum oberrantium ad gremium Ecclesiae militantis, ac conservationem ecclesiasticae libertatis, salutem quoque, quietem et pacem regnorum, regum, ducum, principum et quorumlibet fidelium populorum noveris pertinere, ac etiam ibidem cum debita maturitate et deliberatione, prout in tanta re convenit, ea omnia proponendi, decernendi, concludendi et exequendi, per quae haerese et errores, tam de Bohemia, quam de aliis quibuscumque regnis, provinciis, terris, locis in quibus sunt, penitus extirpentur; et nihilominus de praemissis haeresum et quibuscumque aliis causis, fidem catholicam concernentibus, quomodolibet cum consilio dicti concilii cognoscendi, aliaque per te vel per alium seu alios a te deputandos audiendi, decidendi et sine debito cum praefato concilio terminandi.

Quae in eo agenda sunt significant, opportunas concedendo facultates:

Etiā quod
rebellium puni-
tionem.

§ 5. Et contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscumque status, gradus, praeeminentiae vel conditionis existant, et quavis ecclesiastica vel mundana, etiamsi regali vel pontificali praefulgeant dignitate, auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam et alia iuris remedia, appellatione postposita, compescendi, et super his, quoties opus fuerit, auxilium brachii saecularis invocandi; omniaque alia et singula in eodem Basileensi concilio agendi, tractandi, disponendi, statuendi, declarandi, decernendi et concludendi, quae in praemissis et circa ea, pro statu nostro et eiusdem Ecclesiae ac salute animarum fidelium, extirpatione haeresum et errorum de agro dominico, reductione quoque oberrantium populorum, et conservatione ecclesiasticae libertatis, ac pro quieto statu reipublicae christianae, necnon reformatione in omnibus membris suis, noveris profutura, plenam et liberam, auctoritate praedicta tenore praesentium, concedimus potestatem; ratum et gratum habituri, quicquid super praemissis, per te, una

cum eodem Basileensi concilio, ordinatum, statutum, deliberatum et decretum fuerit et conclusum; idque faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

§ 6. Quocirca circumspectioni tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus tibi inunctum ministerium laboris huiusmodi pro divina et dictae Sedis ac nostra reverentia, sic in eodem futuro concilio dicto nomine pro tempore praesidens, ad honorem Dei, Ecclesiae atque nostrum; salutem quoque et pacem populorum fidelium, iuxta datam tibi a Domino prudentiam, laudabiliter exequaris, quod ex tuis fructuosis operibus fructus optati proveniant, quos speramus: tuque deinde illam, quae pias causas agentibus superna retributione impenditur, gloriam consequi merearis felicitatis aeternae.

Datum Romae apud Ss. Apostolos, kalendis februarii, pontificatus nostri anno decimoquarto.

Dat. die 1 februarii 1431, pont. anno xiv.

Julianum, ut de mandato sibi munere optimè fungatur, admo-
net.

INDEX

Published by the American Psychological Association, 1200 17th Street, N.W., Washington, D.C. 20036

Copyright © 1980 by American Psychological Association. All rights reserved.

0893-3200/80/0000-0000\$01.00/0

Printed in the United States of America

Library of Congress Cataloging in Publication Data

Psychology. I. Index. II. American Psychological Association. III. Title.

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

PSY—I—D53 A63 1980

1980000000

INDEX

NOMINUM ET RERUM PRÆCIPUARUM

NUMERUS PAGINAM INDICAT. — *a* PRIMAM COLUMNAM — *b* SECUNDAM DESIGNANT.

A

- Abbreviatorum Cancellariae Apostolicae officium, 679 *b*.
 Acaone vel Acaonis civitas a Saracenis occupata, 112 *b*.
 Adolphus ab Alberto caesus. *V.* Alberti, *etc.*
 Advocatorum concistorialium mores quales esse debeant, 687 *a*; salarium, 688 *b*.
 Era vel Era quid sit, 284 *a*. *V.* not. ad calcem colum. eiusd.
 Ægidius S. R. E. cardinalis legatus in Statu Ecclesiastico deputatur, 505 *a*.
 Agathae (S.) terram, aliaque castra ad provinciam Massae Trabariae, non Romandiolae spectare declaratur, 87 *a*.
 Agennensis diocesis dividitur, 249 *a*.
 Alberti, Rodulphi regis Roman. filii, erga Apost. Sedem merita, 160 *a*. In imperatorem legitime electus, *ibid.* Ob caesum Adolphum iudicio postulatus, *ibid.* *b*.
 Fidem obstringit, et privilegia confirmat Ecclesiae Romanae, *ibid.*
 Albiensis Ecclesia. *V.* Castrensis Ecclesia.
 Alearum seu Taxillorum ludi reprobantur, 509 *b*.
 Alexander V Papa ccvi eligitur, 655 *a*.
 Alga (in) Venetiarum S. Georgii Castellanensis diocesis collegiata erigitur, 645 *b*.
 Almae Urbis Universitas erigitur. *V.* Romana Academia.
 Almozarifi quid sint, 55 *b*. *V.* not. ad calcem colum. eiusd.
 Almucium quid sit, 446 *a*. *V.* not. ad calcem colum. eiusdem.
 Alphonso comiti Bolonien. Portugalliae regni regimen ab Innocentio IV Papa demandatur, 50 *a*.
 Alphonso Portugalliae rex ab Honorio III monitus libertatem ecclesiasticam ne laederet, 29 *a*.
 Ambitio in ecclesiasticis execrabile vitium, 587 *a*.

- Ambrosii (S.) de Nemore Ecclesia Regularibus nomine S. Ambrosii nuncupandis datur, 578 a.
- Anachoretæ reprimunt animi affectus poenitentis, 618 a.
- Antronicus Græcorum imperator eiusque complices et adhaerentes excommunicantur, 485 b.
- Andronicus primogenitus Michaelis Palæologi imp. Græcorum epistolam accipit a Gregorio X PP., 26 a.
- Angelus Kissamensis episcopus erigit collegiatam in Ecclesia S. Georgii in Alga Venetiarum Castellanaensis dioecesis, 645 b.
- Anglicani Parlamenti ordinationes super provisione Ecclesiarum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum damnantur, 606 a.
- Annetum quid sit, 408 a. V. notam ad calcem colum. eiusd.
- Antonii (S.) Viennen. abbatia erigitur, soli Apostolicæ Sedi subicitur et nonnullæ leges dantur ei, 445 a et seq.
- Appamiarum villa in civitatem erigitur et episcopalis sedes declaratur, 152 a.
- Apostatæ quamvis ad Ecclesiam confugiant, contra eos est procedendum, 250 b; quibus poenis coercendi, 326 a.
- Apostolicæ cathedræ sublimitas, 49 b.
- Apostolicarum literarum executionem impediētes ab exercitio iurisdictionis ecclesiasticæ per tres menses suspenduntur, 677 a.
- Apostolica Sedes. V. Sedes Apostolica.
- Apostolorum Ordinis secta damnatur, 84 b.
- Appellatio, 650 a. Pignora non sunt danda ab appellatibus, *ibid.* b. Appellantes non sunt molestandi, 651 b.
- Aragoniæ regnum conceditur Philippo Francorum regi 150 a. Huius regni statuta quaedam, per quæ Ecclesiarum libertas et ecclesiasticarum personarum bona afficiebantur, damnantur, 556 b.
- Aretina Ecclesia. V. Cortonensis episcopatus.
- Arnaldistæ (haeretici), ipsorumque filii et complices excommunicantur, 47 a. Ipsorum aliorumque poenæ, *ibid.* b.
- Arnaldus de S. Desiderio, 45 b.
- Arrendare, Arrentare quid sit, 591 b. V. not. ad calcem colum. eiusd.
- Attachiare quid sit, 607 b. V. not. ad calcem colum. eiusd.
- Auditors Curiae Romanae sine cappa et rochetto non debent incedere, 517 b. Sint diligentes, et causis audiendis debitæ horis insistant, *ibid.* Festa statuta tantum servant, 518 a. Diebus iuridicis, obsequiis cardinalium non incumbant, *ibid.* Nihil a quoquam recipiant, et coadutorum consilia secreta servant sub statutis poenis, *ibid.* Iuramentum quod debent singuli S. R. E. vicecancellario præstare, *ibid.* Ordo servandus in propositionibus causarum, *ibid.* b. Ante definitivam sententiam colligenda omnia vota, 519 a. Quatuor habeant tantummodo notarios, *ibid.* Caveant ne quid ultra taxam exigant, *ibid.* b. Consilium non præstent in causis coram eis cognoscendis, *ibid.* Auditorum consilia a notariis secreta servantur, *ibid.*
- Auditor Rotæ Romanae, cui primus commissæ causa fuerit, eius sit index, 710 a.
- Augustini (S.) canonici regulares in unum coadunantur, et regulæ eis dantur, 697 b.
- Augustini (S.) Eremitarum Ordo. V. Eremitarum S. Augustini Ordo.
- Avenionensis Ecclesiæ iurisdictionis pars quaedam nonnullique redditus in castris Pontis Sorgiæ et de Interaquis ab ea separati Romanae Ecclesiæ et comitatui

- Venaisino uniuantur, 308 a. Terras, loca, iura quaecumque eius invadentes excommunicantur, 513 b.
- Avenionensis Universitas erigitur, 168 a.
- Aymericus tit. S. Martini in Montibus legatus regno Siciliae administrando praeficitur, 471 a.

B

- Banniti in districtu Urbis. V. Barones etc.
- Barones in districtu Urbis bannitos eiusdem urbis senatori tradere debent, 722 a.
- Basileense concilium generale indicitur, 747 b.
- Beatitudo animarum fidelium defunctorum definitur, 546 b.
- Bedellus quid sit, 332 a. V. not. ad calcem colum. eiusd.
- Beguinorum pseudofratrium S. Francisci de Assisio errores et damnatio. V. Bizochorum etc.
- Benedictus XI Papa cxciv eligitur, 175 a. Encyclicae eius literae de sua in Pontificem electione, *ibid.* b.
- Benedictus XII Papa cxcvii eligitur, 524 b. Praelatos Ecclesiarum certiores facit de sui electione in Pontificem, *ibid.*
- Beneficia a laicis non conferenda, 81 b. Pro iis consequendis alios sui loco examini supponere vetatur, 462 a. Eorum fructus ab absentibus non sunt percipiendi, excipiuntur tamen card. S. R. E., 511 b et seq. Per aliorum adaptionem apostolica auctoritate collatorum Sedi Apostolicae reservata censentur, 589 b. Quae per obitum familiarium S. R. E. cardinalium vacant, aliisque conferuntur, nisi in literis provisionis familiaritas ipsa explicetur, vacare censentur, 535 b. Praelati, abbates et alii, beneficia residentialia obtinentes in Ecclesiis eorum residentiam facere omnino tenentur, 535 a. Strenas pro nuncio accepti a Sede Apost. beneficii dare vetatur, 577 b.
- Beneventani agri fines limitantur, 497 b.
- Beneventum Romanae Ecclesiae subiectum, 285 b. Eius rectorem aut officiales offendentibus statutae poenae, 286 a. Illud occupantes poenis addicuntur, 510 a. Illius Curiae taxae reformantur, 512 b.
- Berardus abbas S. Spiritus de Sulmone, Ordinis S. Benedicti, 478 a.
- Bertrandus archiep. Ebretonensis, 387 a.
- Bizochorum, pseudofratrium S. Francisci de Assisio, errores. Duas fingunt Ecclesias, 263 b. Sacerdotes, praeter ipsos, carere facultate administrandi sacramenta propugnant, 264 b. Iuramentum a peccato non esse seiunctum, 265 a. Sacerdotes in peccato constitutos non posse conficere et conferre sacramenta, *ibid.* b. Evangelium in se solis esse completum, *ibid.* Iudicibus contra eos procedendi datur facultas, 267 b.
- Blanca regina prudenter educat S. Ludovicum Franciae regem, 147 a.
- Blavus color qualis, 446 a. V. not. ad calcem colum. eiusd.
- Bona Ecclesiarum. V. Ecclesiarum Urbis bona.
- Bonifacius VIII Papa cxciii eligitur, 123 b. Eduardum Angliae regem certiore facit de Coelestini PP. abdicatione sui que in Pontificem electione, 124 a. Petrum Aragoniae regem excommunicat, regnoque privat 130 a. Aragoniae et Valentiae regna, aliosque principatus concedit Philippo Francorum regi, *Bull. Rom. Vol. IV.*

- ibid.* Restituit Iacobo supradicti Petri filio Aragoniae et Valent. regnorum iura, 151 a.
- Bonifacius IX Papa ceteri eligitur, 601 b.
- Bononiense collegium excitatur, Gregorianum nuncupatur, eique dos assignatur et statuta dantur, 542 b.
- Bononiense generale Studium Theologiae cathedrae institutione decoratur, 517 b.
- Brabantiae ducis petitio pro Lovaniensi erigenda Universitate, 725 a.
- Brigitta (B.) ex Sveciae regum stirpe orta, 618 b. Eius mater praegnans a naufragio liberata, *ibid.* Eius sanctitas praenunciata, *ibid.* Infans erudite loquitur, 619 a.
- Puella orationibus vacat, *ibid.* Nubit, *ibid.* In coniugali statu bonis vacat operibus, *ibid.* In partu periclitans B. Virginis praesidium experitur, *ibid.* Cum marito B. Iacobi Compostellan. limina visitat, *ibid.* b. De vita monastica cogitat, *ibid.* In Terram Sanctam peregre proficiscitur, *ibid.* Cilicis carnem domat, *ibid.* Ieiuniis, aliisque corporis macerationibus incumbit, 620 a. Romae ecclesias quotidie visitat, *ibid.* Humilitatem apprime colit, *ibid.* Suis obediens praelatis, *ibid.* b. Sedula in quotidianis confessionibus, *ibid.* Praedicationibus intenta, *ibid.* Singulis dominicis Eucharistiam sumit, *ibid.* Liberalis erga pauperes, *ibid.* Eis inservit discumbentibus, *ibid.* Benigna in infirmis et misericors, *ibid.* Monasterium monialium et domum fratrum S. Salvatoris construit, *ibid.* Fortis in adversis et patiens, 621 a. Iustitiae amans, rerum inanium contemptrix, prudens, *ibid.* Revelationum scribit volumen, *ibid.* Mortem suam praenunciat, *ibid.* Maxima populi frequentia eius tumulationem differt, *ibid.* b. Eius miracula, *ibid.* et seq. Ss. Viduarum cathalogo adscribitur, 625 a. Eius celebranda festivitas ac indulgentiae propositae eius sepulchrum visitantibus, *ibid.* b.
- Bullatarum literarum apostolicarum officium, 684 a.
- Burdegalensis Ecclesiae, Ordinis S. Augustini, saecularizatio, 180 b.

C

- Cadurcensis Academia erigitur, 524 a.
- Caelestinorum congregationis statuta cum indultorum et gratiarum concessione approbantur, 116 a. Sub Apost. Sedis protectione suscipitur cum nonnullarum gratiarum elargitione, 177 b. Exemptiones eius declarantur et extenduntur, 579 a.
- Caelestinus V PP. cxvii eligitur, 115 b. Eius studium ergo Ord. S. Bened. 116 a. Eius abdicatio 125 a. Virtutibus ac miraculis clarus sanctorum conf. coetui adscribitur, 235 b et V. Petri de Murrone Summi Pontificis etc.
- Caesarangustana Ecclesia in metropolitana erigitur, 271 a. Ecclesiae suffraganae eidem adscriptae, *ibid.*
- Camerarius R. E. bullae *In Coena Domini* exequatur, 520 a. Quae eius sit iurisdictio in causis Cam. Apostol. concernentibus, 581 a, 645 b. Datur ei iurisdictio procedendi contra piratas nova pedagia imponentes, eaque perpetrantes, quae in bulla *In Coena Domini* vetantur, 520 a.
- Camerae Apostolicae bona delinquentes excommunicantur, 604 b.
- Campaniae et Maritimae provinciae statuta et ordinationes confirmantur, 629 a.
- Canariae insulae, 701 a.
- Cannae, earumque qualitas, 128 a.
- Canonici regulares S. Augustini ab Ecclesia Lateranen. amoveantur eisque saeculares canonici subrogantur, 155 b. Constitutio eis datur, 424 b.

- Capitolinae Curiae iudicum facultas qualis, 596 *b*.
- Cardinalium dignitas, 88 *b*. Pars S. R. E. reddituum eis addicta, 89 *a*. Eorum titulares domos retineri et inhabitari a laicis et foeminis prohibetur sub excommunicationis poena, 289 *a*. Pacta eorum ante electionem Summi Pontificis in praeiudicium auctoritatis eiusdem inita cassantur, 506 *a*. Causae beneficiales infra summam 60 floren. aur. eis non committendae, 713 *b*. Eorum inclusio in conclavi. *V*. Conclavis leges.
- Carmelitis conceditur ut, dimissis omnino mantellis diversorum colorum, cappis albis utantur, 155 *a*.
- Caroli et Venceslai regum Romanorum foedera quaedam cum haereticis inita nulla declarantur, 584 *a*.
- Carolus I Andegavensis, Siciliae rex, statuta nonnulla sancit in regno eodem servanda, 72 *a*.
- Carolus II, Siciliae rex, Ecclesiasticorum indemnitati rerumque ad eos pertinentium consiliit, 80 *b*.
- Carolus IV imp. leges sancit pro libertate ecclesiastica, 614 *a*.
- Carolus Magnus Ferrariam ad Ecclesiae dominium vindicat, 197 *a*.
- Carolus Mariae reginae Siciliae nepos. *V*. Maria Siciliae regina.
- Carolus Moraviae dux in imperatorem eligitur, 495 *a*. Confirmatur a Clemente VI PP. 494 *b*.
- Carolus Valesius II, Siciliae rex, obtento a S. A. regni Aragonici iure decedit, 131 *a*.
- Cartusianorum Ordini privilegium datur utendi altare portatili pro celebratione missarum in locis ad Ordinem spectantibus, 520 *a*. Huius Ordinis fratres eximuntur a iurisdictione, visitatione et correctione episcoporum et aliorum omnium, 612 *a*; necnon a solutione primitiarum et decimarum, 695 *b*.
- Cassinensis Monasterii Ecclesia in cathedralem, monasterium in episcopatum erigitur, 500 *b*. Novo episcopatu privilegia dantur, 501 *b*. Iterum abbatialis efficitur, et monasterium abbatiale, 525 *b*.
- Castrensis Ecclesia ab Albiensi divisa in episcopatum erigitur, 242 *b* et *seq*.
- Cathedrae Apostolicae sublimitas, 49 *b*.
- Catallum quid sit, 608 *b*. *V*. not. ad calcem eorum. eiusd.
- Cathari (haeretici) ipsorumque filii, complices et fautores excommunicantur, 47 *a*, 559 *b*. Ipsorum et aliorum poenae, 47 *b*.
- Cavense coenobium in episcopalem sedem erigitur, 624 *a*.
- Christiani ad ritum iudaicum transeuntes condemnantur, 88 *a*. Illos Saraceni vendentes anathemate percussuntur, 720 *b*.
- Cisterciensis Ordo monachorum S. Benedicti reformatur, 329 *a*. Eximitur a solutione decimarum, 707 *b*.
- Clara, soror monasterii S. Crucis Neapolitani. *V*. Sancia regina Siciliae.
- Claramontensis episcopatus erigitur, 244 *a*.
- Clemens V Papa cxv eligitur, 180 *b*.
- Clemens VI Papa cxviii eligitur, 467 *a*.
- Clerici non trahendi ad forum saeculare, 81 *a*. Eorum immunitas ab invito hospitio et exactionibus, *ibid.* *b*. Illegitimi si sint, ad beneficia Ecclesiarum patriarchalium de Urbe admitti non possunt, absque speciali Sedis Apostolicae dispensatione, 576 *a*.
- Cluniacensis Ordinis S. Benedicti reformatio a Gregorio IX facta declaratur, 95 *a*. Coelestinorum congregatio. *V*. Coelestinorum congregationis statuta *etc*.

- Coelestinus V PP. V. Coelestinus etc.
 Coloniensis Academia instituitur, 597 b.
 Coloniensium erga Romanam Ecclesiam merita, 598 a.
 Communitatum custodes, 650 b.
 Concilia generalia certis temporibus celebrauda, 748 a.
 Conclavis leges a Gregorio X latae et ab Hadriano V suspensae confirmantur a Ioanne XX, dicto XXI PP., 57 a. Cibi potusque cardinalibus in conclavi ministrandi, 501 a. Inservientium eisdem numerus, *ibid.* et *seq.*
 Conclavistae. Gregorius X cardinales in conclavi uno tantum conclavista uti voluit, 501 a.
 Concubinariorum publicorum poenae, 490 b.
 Condomiensi episcopatus erigitur. V. Condomio (de) villa.
 Condomio (de) villa in episcopatum erigitur, 249 a.
 Confoederationes in terris Eccl. facere prohibentur: factae declarantur irritae, 105 a.
 Confessores in militanti Ecclesia sibi praeposuerunt exempla virtutum, 617 b.
 Conradinus a Clemente IV excommunicatur, 56 a.
 Conradus, Friderici filius, Siciliae regnum invadit, 55 b.
 Conservatores eligendi quales esse debeant, 128 a.
 Constantiense generale concilium indicitur, 662 b.
 Conventualium S. Francisci regulae. Ad quae consilia evangelica fratres teneantur, 735 a. De pluralitate tunicarum, *ibid.* b. De testamento B. Francisci, *ibid.* De obedientia Sedi Apostolicae et praelatis Ordinis debita, 756 a. De paupertate, *ibid.* De castitate, *ibid.* b. De recipiendis intra Ordinem, 757 a. De qualitatibus recipiendorum, *ibid.* De vestium humilitate, 757 b. De officii divini recitatione, 758 a. De ieiunio et equitatione, *ibid.* b. De pecuniis recipiendis et infirmorum cura, *ibid.* De labore manuum, laboris mercede, proprietate rerum, 759 a. De poenitentia culparum, *ibid.* De electione ministri generalis, eius sociis, eiusque auctoritate, *ibid.* b. De Praedicatoribus, eorum examine et approbatione, 740 a. De qualitatibus approbandorum, *ibid.* b. Quae ab ipsis cavenda sint, *ibid.* De licentia praedicandi extra loca Ordinis, *ibid.* De sociis ministrorum provincialium et contributionibus nec dandis nec accipiendis, 741 a. De studiorum reformatione et caeremoniarum ecclesiast. observatione, *ibid.* De aere alieno solvendo, fratrum correctione, Reformatorum Ordine, *ibid.* b. De conventuum aedificandorum modo, *ibid.* De recursu ad praelatos Ordinis et ingressu monasteriorum monialium et horum clausura, 742 a. De regimine locorum Terrae Sanctae, *ibid.* b. Expensae fratrum inquisitoris munere fungentium, *ibid.* Nihil solvendum pro gradibus recipiendis, 745 a. Obedientia a fratribus suis exhibenda praelatis, *ibid.* Ad quid obligent praecepta huius Regulae, *ibid.*
 Corporis Christi (SS.) festivitas etiam per octavam celebrari potest, apertis ecclesiarum ianuis, tempore interdicti, et qui eam piis venerantur operibus indulgentias consequuntur, 751 a.
 Corsica et Sardinia Aragonum regi Iacobo traditur iure beneficiario, sub annua praestatione 2000 marcharum argenti Sedi Ap., 155 b.
 Cortonensis episcopatus erigitur cum exemptione a iurisdictione Ecclesiae Aretinae, 312 b.
 Crucesignatorum pro recuperatione Terrae Sanctae privilegia, 115 b et *seq.*
 Cupiditatis radix prava, 577 a.
 Curiae Capitolinae iudicum facultas qualis, 596 b.
 Curia Romana communis patria, 523 b.

D

Daemonibus immolantes vel responsa et auxilia ab eis postulantes anathemati subiiciuntur, 515 b.

Damatio animarum decedentium in mortali peccato definitur, 547 a.

Dantes vel promittentes aliquid pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostolicam anathemati subiiciuntur, 637 b.

De Paupere Vita (haeretici); eorum cineres colere vetitum, 541 b.

Deverium quid sit, 248 b. V. notam ad calcem colum. eiusd.

Dialogi et *Triologi* libri Ioannis Wiclef damnantur, 661 a.

Dietum quid significet, 654 a. V. not. ad calcem colum. eiusd.

Dignitates maiores in Ecclesiis obtinentes a procuratoris officio debent abstinere, 711 b.

Dionysius Portugalliae rex Ulyxiponensem Academiam fundat, 104 a.

Doctores sanctae Ecclesiae illustrarunt veritatem fidei, 617 b.

Dominici (S.) fratrum Praedicatorum Ordinis magister generalis statim ac electus fuerit, Ordinis regimen assumit, 567 b. Eius amotio ad definidores Ordinis spectat, 568 a. Lectores ubique absque licentia doceant, *ibid.* In iis quae instituta Ordinis respiciunt, ordinarii locorum se non immisceant, *ibid.* De priorum confirmatione, *ibid.* Vocalibus longe absentibus tempus non currit, *ibid.* b. De oratoriis, *ibid.* Tempore interdicti sacris possunt operari, *ibid.* Facultas praelatorum absolvendi fratres, 569 a; et fratrum ipsos absolvendi praelatos, *ibid.* b; ac praelatorum absolvendi in ipsum Ordinem cooptandos, *ibid.* A nonnullis exempti declarantur fratres, *ibid.* Praelati Ordinis revocant fratres extra eum morantes, 570 a. Idem de missis ad praedicandum, inquisitoribus, etc. *ibid.* b. Professi recedentes ab Ordine absque licentia coercantur una cum eos retinentibus, 571 a. Item licentiati, si ad strictiorem Ordinem non transierint, *ibid.* Item apostatae ab Ordine, *ibid.* Eiecti vel egressi ab Ordine non praediceant, nec in aliis Ordinibus recipiantur, *ibid.* b. Habitus similis aliis interdictus, *ibid.* Ordo Praedicatorum a decimis exemptus, 572 a. De bonis Ordinem profitentium, *ibid.* Sepultura in locis Ordinis cuique libera, *ibid.* Caetera defunctis per ipsos Ordinis fratres praestanda, *ibid.* De confessionibus faciendis, *ibid.* Libertates nonnullae Ordini concessae, *ibid.* b. Exemptio a quacumque solutione vel onere, *ibid.* De translatione bonorum et domibus dimittendis, 575 a. Exemptio a subventione legatorum et a iudiciis ordinariorum, *ibid.*

Dulcini (haeretici); eorum cineres colere vetitum, 541 b.

E

Eberardus Angliae rex, cruce signatorum dux, 115 b.

Ecclesiae Dei. Assistentia Dei Ecclesiae, 124 a. Quae tutior est et constantior in adversitatibus, *ibid.* b. Maximum Ecclesiae malum, si providum non habeat pastorem, *ibid.*

Ecclesiae Romanae dignitas, 187 b. Eius potentia super principes orbis, 214 a.

Ecclesiae universalis cura data B. Petro, 617 a.

Ecclesiarum Urbis bona non sunt infeudanda, locanda seu alienanda, 655 a. Earum bonorum administrationem exercentes, literis apostolicis seu provisionis minime expeditis, poenis subiiciuntur, 655 a.

- Ecclesiastici a laicis officialibus banno non sunt supponendi, 588 a. Quam sit reprehensibilis in illis ipsa mali species, 589 a. Ad forum saeculare non sunt trahendi, 728 a.
- Eduardus Angliae rex. Indictio induciarum inter ipsum et Scotiae regem, 241 a.
- Electensis episcopatus erigitur, 268 a.
- Elzearius (B.) comes Arianensis. Miracula ad eius tumulum patrata, 500 a. Episcopus Carpentoraten. et Uticen. ac abbati monasterii S. Rufi, prope Valentiam inquisitio committitur de his, *ibid.* b. Ss. confessorum canoni adscribitur, 529 b.
- Era vel Aera quid sit. V. Aera.
- Eremitarum S. Augustini Ordo. Prope eius Ecclesias et conventus non possunt alii religiosi Mendicantes nova loca aedificare infra spatium annorum 140, 127 a. Huius Ordinis fratres non possunt in officio provincialatus reeligari nec confirmari, biennio vel triennio completo, nec ad eorum vitam in ipso remanere, 689 a.
- Eremitarum S. Hieronymi Ordo confirmatur, 655 a.
- Estensium vis contra Ferrarienses, 205 a.
- Eucharistiae Sacramentum sub una tantum specie laicis ministrandum, 726 a.
- Evangelium diffusum per orbem ab Apostolis, 617 b.

F

- Ferraria multas perpessa calamitates sub Longobardis, 197 a. A Carolo Magno ad Ecclesiae dominium vindicata, *ibid.* a et b. Sedis Apostolicae de eadem sollicitudo, *ibid.* b. De Venetorum tyrannide liberata, *ibid.* Eius cives per nuncios Apost. Sedis dominiū profitentur, 198 a. Nuncios eorum Papae iuramentum fidelitatis praestant, *ibid.* Rom. Ecclesiae subditos ab immemorabili se fatentur, 199 b. Se suae Rom. Ecclesiae offerunt, 204 b. Clemens V PP. eorum civitatis dominium recipit, adiecta lege, ut nunquam a Romanae Ecclesiae iure alienetur, 205 b. Vicarii ad eam gubernandam delegandi muniti, 206 a. Statuta, *ibid.* b. Militia, 208 a. Officiales, 209 a. Potestatis iurisdictio qualis, *ibid.*
- Ferrariensis Academia erigitur, 610 b.
- Feudatarii. V. Vicarii et feudatarii.
- Fidei veritas. V. Doctores Sanctae Ecclesiae.
- Fidelibus diversa dona coelestia data, 617 a.
- Fidelis infideli matrimonialiter non copuletur, 492 a.
- Fides confirmata a martyribus. V. Martyres.
- Firmana Academia instituitur et privilegiis ornatur, 157 a.
- Floro (de S.) prioratus in cathedralem erigitur, 244 a.
- Forcatura quid sit, 446 a. V. not. ad calcem colum. eiusd.
- Forisfactura quid sit, 608 b. V. notam ad calcem colum. eiusd.
- Forratura quid sit, 446 a. V. notam ad calcem colum. eiusd.
- Fortisventurae episcopatus in insulis Canariis erigitur, 701 a.
- Fortunatae insulae. V. Ludovicus de Hispania.
- Franciscanorum Ordinis elogium, 261 b.
- Francisci (B.) Tertia Regula. V. Tertia Regula, etc.
- Fratellini seu Fraticelli, Fratres Spirituales (haeretici) damnantur, 134 b, 587 a. Eorum secta qualis, 261 a. Damnatur, *ibid.* Orientem suis inficiunt haeresibus, 310 b. Eorum cineres colere vetatur, 541 b.

- Fratricellorum, pseudofratrium S. Francisci de Assisio, errores et damnatio, V. Bizochorum, etc.
- Fridericus Ænobarbus imperio et Siciliae regno privatur, 55 b.
- Fridericus Austriae dux in imperatorem eligitur, 495 a.
- Fridericus II imp. constitutiones pro libertate ecclesiastica edit, et confirmantur ab Apost. Sede, 614 a.
- Fumantaria quid sit, 642 b. V. notam ad calcem colum. eiusd.

G

- Galganus de Eugubio Ord. Frat. Min. inquisitor haereticae pravitatis, 86 a.
- Gallicani episcopi canonizationem B. Ludovici regis Franciae postulant, 54 a.
- Genuenses monentur suos coercere ab armis, navibus etc. ministrandis Saracenis, 15 a.
- Georgii (S.) collegiata in Alga Venetiarum Castellanensis dioecesis erigitur, 645 b.
- Gibellinorum et Guelforum tractatus pacis, 19 a.
- Graecae Ecclesiae ritus servantur in eius cum Latina unione, 28 b.
- Graeci ab Ecclesia Romana disiuncti et mala inde exorta, 14 a et b.
- Grandimontensis Ordinis statuta, 252 b.
- Gratianopolitana Academia erigitur, nonnullisque legibus donatur, 460 a.
- Gregorianum collegium. V. Bononiense collegium.
- Gregorius X Papa cLXXXIV eligitur, 9 a. Hierosolymitanum patriarcham caeterosque fideles de suscepto a se Ecclesiae clavo encyclicis literis certiores facit, *ibid.*
- Eius obitus, 55 b.
- Gregorius XI Papa cci eligitur, 529 a.
- Gregorius XII Papa ccv eligitur, 645 a.
- Guelforum et Gibellinorum tractatus pacis, 19 a et seq.
- Guitto episcopus Urbevitanus mandatum accipit ut de alienationibus in patrimonio B. Petri factis inquirat, terras recuperet, detentores earum censuris compe-scendo, 298 a.

H

- Hadrianus V PP. cLXXXVI eligitur, 56 b.
- Haereses succrescentes extirpare cura Sedis Apostolicae, 661 a.
- Haeretici variis addicti poenis, 46 a, 105 b. De haeresi inquisitorum et absolutorum filii ac nepotes ad officia et beneficia admittendi, 85 b. Quamvis ad Ecclesiam confugiant ab inquisitoribus procedendum, 250 b. Cum eis foedera ineuntibus indicuntur poenae, 515 b. Foedera huiusmodi nulla et irrita declarantur, 584 a. Si ad Ecclesiae Cath. unitatem redeant, qualem professionem emittere debent, 594 a.
- Hebraei. V. Indaei.
- Henricus VII rex Romanorum eligitur, 195 a. Eius electio confirmatur, *ibid.* Coronationis ritus et forma praescribuntur, 214 a. Monumentum praestiti ab eo iuramenti et confirmatarum Sedi Apost. imperialium donationum, 221 b.
- Herminia abbatissa monasterii S. Silvestri in Capite de Urbe, 85 a.

- Hibernia caedibus rapinisque turbata, 288 *a*. Haec patranes anathemati subii-
ciuntur, *ibid.* et *seq.*
- Hieronimi (S.) de Fesulis fratrum Eremitarum Ordo confirmatur cum facultate alia
accipiendi loca, aliosque fratres admittendi, 653 *a*.
- Hierusalem. *V.* Terra Sancta.
- Homicidae in Statu Ecclesiastico ad pecuniariam compositionem non sunt admit-
tendi, 508 *b*. In terris baronalibus in districtu Urbis existentibus, recipi mi-
nime posse declaratur, 721 *b*. Inobedientes quibus poenis addicti, 722 *b*.
- Honorius IV Papa cxc eligitur, 67 *a*. Encyclicis literis christifideles promotionis
suae certiores faciens, ad divinam sibi opem suis precibus conciliandam pro-
vocat, *ibid.*
- Honulfrus abbas monasterii S. Spiritus de Sulmona Valven. dioecesis congregatio-
nis Coelestinorum, 416 *b*.
- Hospitalitatis S. Ioannis Hierosolymitani habentibus annalia beneficiorum vacantium
conceditur ut accrescant fructus, quos illa obtinentes et non residentes perci-
cipere possent, 270 *a*.
- Humiliatorum Ordinis praepositos, quamvis ab Apostolica Sede de praepositis
provisos, correctioni et obedientiae magistri generalis eiusdem Ordinis subiectos
fore declarat, 560 *a*.
- Huss Ioannis errores damnantur, 665 *a*.

I

- Iacobus Aragoniae rex, Petri successor, pacem init cum Philippo Francorum rege et
Siciliam Papae restituit, 150 *b*. Bonifacius restituit ei Aragoniae et Valent.
regnorum iura beneficiaria, 151 *a*.
- Ianuenses. *V.* Genuenses.
- Iesuati sub Apost. Sedis tutela suscipiuntur et ab omni molestia inquisitorum hae-
reticae pravitatis liberantur, 750 *a*.
- Iesu Christi in regnis Portugalliae Militia instituitur, 277 *a*. Dantur ei privilegia
et bona, 280 *b*. Statuta, 281 *b*.
- Illegitimi ad beneficia non sunt promovendi. *V.* Clerici illegitimi.
- Immunitas ecclesiastica, 81 *b*.
- Imperatore Rom. oheunte, imperii regimen ad Sedem Apost. devolvitur, 255 *a*.
Cuilibet sub excommunicationis poena interdicitur ne tempore dictae vacationis
vicarii nomen vel officium sibi vindicet, *ibid.* et *b*. Hanc dignitatem sibi vin-
dicantibus obtemperare cuicumque interdicitur, *ibid.* Poenae contra inobe-
dientes, 256 *a*. Rescinduntur pactiones omnes super hoc initae, *ibid.*
- Imperator quo ritu coronandus, 217 *a*.
- Imperatrix quo ritu coronanda, 219 *b*.
- Imperii Romani vacantis cura quo iure ad Sedem Apostolicam pertineat, 234 *b*.
- Incarnationis beneficium, 41 *a*. Mysterium, 602 *a*.
- Inclusio cardinalium in conclavi. *V.* Conclavis leges.
- Innocentius V Papa cxxxv eligitur, 55 *a*. Fideles encyclicis literis adeptae digni-
tatis certiores facit ac praesules ad operam pro re christiana tuenda coniun-
gendam excitat, *ibid.* *b*. et *seq.*
- Innocentius VI Papa cxcix eligitur, 502 *b*.

- Innocentius VII Papa cciv eligitur, 636 *b*.
- Inquisitorum haereticae pravitatis processus, etiam post obitum Papae deputantis habitus, sunt validi, 105 *a*. Quibus personis quibusque in locis arma deferendi licentiam concedere possint, 298 *b*.
- Ioanna Siciliae regina. Eius testamentum favore Sanciae, 478 *a*.
- Ioannes episcopus Anagninus, 587 *a*.
- Ioannes XX, dictus XXI Papa clxxxvii eligitur, 57 *a*. Eius encyclicae ad fideles de sua promotione literae, 58 *a*.
- Ioannes XXI, dictus XXII Papa cxcvi eligitur, 254 *a*.
- Ioannes XXIII Papa ccvii eligitur, 656 *b*.
- Ioannis (S.) Hierosolymitani hospitale et Religio militum. *V.* Hospitalitarii S. Ioannis, *etc.*
- Ioannis (S.) Hierosolymit. hospitalis fratres unum tantummodo in eorum Ordine beneficium acquirere posse decernitur, 587 *a*.
- Ioannis (S.) Hierosolymitani Ordo. Ecclesiae praelati seu locorum ordinarii, occasione praesentationum et institutionum per magistrum et fratres huius Ordinis de personis idoneis ad beneficia curam animarum habentia factarum, ab eisdem nil penitus exigere vel extorquere debent, 566 *a*.
- Iobagiones quid sint 488 *b*. *V.* notam ad calcem colum. eiusd.
- localia quid sint 258 *b*. *V.* not. ad calcem colum. eiusd.
- Iosepini (haeretici) ipsorumque filii et complices excommunicantur, 47 *a*. Ipsorum aliorumque poenae, *ibid. b*.
- Iubilaeum generale pro quolibet centesimo anno instituitur, 156 *b*.
- Iudae (S.) Ap. adversus Libertatis spiritus sectam sententiae applicatae, 212 *b*.
- Iudaei. Innumera Dei beneficia erga illos, 45 *b*. Excaecata tamen semper fuit eorum durities, *ibid.* Eorum conversio procurata, 46. *a*. Conversi praelati et alii commendandi ut humanissime tractentur, *ibid. b*. Converti nolentes Papae nuncientur, *ibid.* Conversi iterumque indaizantes quibus poenis afficiendi, 88 *a*. Quamvis ad Ecclesiam confugiant, contra eos procedendum, 250 *b*. Ad fidem catholicam conversi iis bonis gaudent, quae conversionis tempore possidebant, 294 *a*. Illos molestantes, seu alias ipsis iniurias inferentes, aut ad baptismum recipiendum compellentes excommunicationis poena plectuntur, 522 *b*. Eorum nonnulla scelera enumerantur, 718 *b*. Signum, ut a christianis distinguantur, ab eisdem deferri mandatur, 719 *a*. Poenae statuuntur contra huiusmodi signum non deferentes, *ibid. b*.
- Iudicibus ecclesiasticis sportulas dare vetitum, 589 *b*.
- Iulianus diaconus cardinalis S. Angeli concilii generalis Basileensis praeses eligitur, 748 *a*.
- Ivo (B.) Trecorensis Sanctorum cathalogo adscribitur, 497 *a*. Eius festus dies statuitur, *ibid.* Miracula ad eius tumulum patrata, *ibid. b*.

K

- Kissamensis episcopus erigit collegiatam Ecclesiae S. Georgii in Alga Venetiarum Castellanae dioecesis, 645 *b*.
- Bull. Rom. Vol. IV.* 96

L

- Laici non debent intromittere se de electionibus praelatorum vel collationibus praelendarum, seu quorumlibet beneficiorum ecclesiasticorum directe vel indirecte, 81 b. Interdicuntur illis controversiae de fide, 106 b. Ad illos non spectat sacrarum rerum administratio, 609 a.
- Lateranensis basilica canonicis saecularibus addicta, 155 b. Eius dignitas, 186 b. Fortuito igne concremata, *ibid.* Christifideles ad eius reparationem excitantur proposita indulgentia, *ibid.* et *seq.* Supremum super caeteras Urbis et orbis Ecclesias locum obtinet, 554 a. Oblationes in alios quam fabricae eiusdem basilicae usus converti prohibetur, 586 b.
- Lateranensium canonicorum congregatio quare sic dicta, 697 b. *V.* notam ad calcem colum. eiusd.
- Leges Saxoniae. *V.* Speculum Saxonum.
- Leopoliensis episcopatus in partibus Russiae cum privilegiorum concessione erigitur, 658 b.
- Libertas evangelica quae vera sit, 212 b.
- Libertatis Spiritus secta in Spoletana, aliisque diversis Italiae provinciis exorta damnatur, 209 b.
- Lioniensis Ecclesia. *V.* Pictaviensis Ecclesia.
- Limosinus episcopatus erigitur, 252 a. Supprimitur, 269 a.
- Litterae apostolicae. Litteras apostolicas falsantes excommunicantur, 540 a. Scriptura earum per scriptores iuxta distributionem secretariorum, cito est facienda et inobedientium poena declaratur, 564 b.
- Lorium quid sit, 77 b. *V.* not. ad calcem colum. eiusd.
- Lovaniensis Universitas erigitur cum privilegiorum et gratiarum elargitione, 723 a.
- Ludovici (B.), Caroli regis Siciliae filii, et episcopi Tolosani genus, 257 b. Eiusdem primordia et studia literarum, *ibid.* Fervens in oratione, *ibid.* Devotus in sumptione sacramentorum, 258 a. Attentus in lectione Scripturarum, *ibid.* Studiosus castitatis et severus in seipsum, *ibid.* Ordinem Fratrum Minorum proficitur, et Ecclesiae Tolosanae praeficitur, *ibid.* Regnum recusat, *ibid.* b. Benignus in pauperes, *ibid.* Humili veste contentus, attentus in episcopatu, atque zelo religionis fervidus, 259 a. Pie moritur, *ibid.* Miracula per eum Deus operatur, *ibid.* b. Sanctorum Confessorum cathalogo adscribitur, 240 b. Eius annua festivitas indicitur, et indulgentia eius sepulchrum visitantibus proponitur, 241 a.
- Ludovici (S.) regis Franciae virtutes. Amor in Deum, 147 a. A Blanca matre prudenter educatus, *ibid.* Divinorum officiorum recitationi diligenter operam navat, *ibid.* b. Terrae Sanctae recuperationi se vovet, *ibid.* Quo magno cum apparatu se confert, *ibid.* Captivitatem patienter sustinet, 148 a. Cum Saracenis contra conscientiam pacisci renuit, *ibid.* Christianum exercitum periclitantem nullo pacto induci potest ut deserat, *ibid.* b. Obsidem se pro exercitu christianorum captivo liberando spondet, 149 a. Agarenos quam plurimos convertit ad Christum, *ibid.* In christianos liberalis, *ibid.* b. In Franciam reversus multa pietatis opera exercet, *ibid.* Leproso ministrat suis manibus alimenta, *ibid.* Hospitalium infirmis servit, 150 a. Pauperibus eleemosynas et virginibus dotes elargitur, *ibid.* In haereticos severus, *ibid.* Egestatis tempore pauperibus consulit, *ibid.* b. Humilis in vestibus, *ibid.* Cilicis et ieiuniis carnem donat,

- ibid.* Ligneo contentus lecto, 151 *a.* Hostis mendacii, *ibid.* Pius in sermonibus, *ibid.* Tuneti animam Deo reddit, *ibid.* Eius miracula, *ibid.* *b.* Sanctorum confessorum albo adscribitur, 152 *a.* Eius festus dies celebrandus, *ibid.* Indulgentia eius sepulchrum visitantibus proposita, *ibid.*
- Ludovicus Bavariae dux in imperatorem eligitur, 495 *a.*
- Ludovicus de Hispania Fortunatarum insularum rex constituitur, 474 *a.*
- Lugdunense II, oecumenicum XIV (Hierosolymitano non computato) concilium indicitur, 15 *b.*
- Lugdunensis civitas, ntpote praelatis omnibus magis accommoda, pro celebratione XIV oecumenici concilii decernitur, 16 *b.*
- Lumberiaciensis Ecclesia suffraganea episcopatus Tholosan. declaratur, 246 *a.*

M

- Magistri viarum. *V.* Viarum Urbis *etc.*
- Malleacensis Ecclesia. *V.* Pictaviensis Ecclesia.
- Manfredus princeps Tarentinus Siciliae regnum occupat, 55 *b.* Ab Alexandro IV excommunicatus, 56 *a.*
- Marcelli (S.) de Urbe Ecclesia Frat. Ord. Servorum B. M. Virginis conceditur, 590 *b.*
- Marchiae (in) provincia Status Ecclesiastici cavalcatae et incursiones prohibentur, 299 *a.*
- Maremagnum seu privilegium privilegiis conflatum pro Ordine fratrum Servorum B. M. V., 582 *b.*
- Margarita Columnensis Clarissarum Ordinis professa commendatur, 85 *a.*
- Mariae (B.) de Mercede Redemptionis Captivorum Ordini omnia legata quae pro dicta redemptione reliquuntur exhibenda declarantur, 115 *a.* Fratres huius Ordinis a solutione decimarum, de proventibus et redditibus ecclesiasticis, per Sedem Apost. regibus et principibus vel aliis concessarum et concedendarum eximuntur, 561 *a.*
- Mariae (B.) de Monte Carmelo Ordinis fratres. *V.* Carmelitae.
- Mariae (B.) Virginis elogium, 602 *a* et *seq.*
- Mariae (S.) Maioris de Urbe basilicae pene collabenti, pro reparatione impendenda, ecclesia S. Lucae iuxta dictam basilicam existentem unitur et annectitur, 552 *b.*
- Maria Siciliae regina suum pro regno Hungariae ius coram Bonifacio VIII dicit, 163 *a.* Idem regnum ei adjudicatur, 164 *b.* Confirmata Bonifacii VIII constitutione, qua Hungariae regnum Mariae Siciliae reginae eiusque nepoti Carolo adjudicabatur, Othoni Bavariae duci a nonnullis in regem electo dies indicitur a Clemente V PP., ut coram Apost. Sede sistat, 182 *a.*
- Maritimae provincia. *V.* Campaniae et Maritimae.
- Martinus IV Papa cLXXXIX eligitur, 48 *b.* Eius ad praesules catholicos de sua promotione in Summum Pontificem literae encyclicae, *ibid.* et *seq.* Eius mors, 68 *a.*
- Martinus V Papa ccviii eligitur 664 *b.*
- Martyres proprio sanguine fidem confirmarunt, 617 *b.*
- Massa Trabaria iuris Sedis Apostolicae, 87 *a.*
- Mercaturae pannorum consulum de Urbe iurisdictio, 696 *b.*
- Mendicantium Ordinum fratres ad alios Ordines transire prohibentur, excepto Carthusiensium Ordine, 51 *a* et 678 *a.* Receptiones factae nullae decla-

- rantur, *ibid.* b. Recepti, in suum Ordinem regredi debent, *ibid.* Contumaces apostatae declarantur, *ibid.* Mendicantes religiosi qui sint, 127 b. Mendicantium Ordinum apostatae quo pacto reducendi vel puniendi, 327 b. In eisdem Ordinibus professi ad monachos Nigros vel Cistercienses transire non possunt, 328 b. Messanenses crudele Paenormitanorum exemplum imitantur, et quamplures ex ministris et devotis regis Siciliae, post securitatem illis praestitam, trucidant, 58 a. Meyrini quid sint, 35 b. V. notam ad calcem colum. eiusd.
- Michaelis (S.) Ecclesia in Monte Gargano erigitur in cathedralem, 633 a. Sipontinus archiepiscopus Garganicus quoque appellandus, 634 a.
- Michael Palaeologus imp. ad Ecclesiae gremium redit, 25 a. Fidei professionem Gregorio X PP. dirigit, 26 b. Eidem pro conservatione rituum Ecclesiae Graecae supplicat, 28 b. A Martino IV tanquam schismaticorum fautor damnatur, 52 a.
- Milites S. Iohannis Hierosolymitani. V. Hospitalariis S. Iohannis etc.
- Mioores fratres in monialium obsequium destinati, 84 a. Ordini eorum regulae nonnullae dantur pro bono eius regimine, 391, a. Eorum protectoris facultates quales sint, 562 a.
- Minores in testimonium non sunt admittendi, 632 b.
- Minorissae moniales Ord. S. Francisci de Assisio, 412 b. De earum clausura, 413 b. Sorores servitiales debent profiteri, 414 b.
- Minorum fratrum Conventualium S. Francisci Regulae. V. Conventualium S. Francisci, etc.
- Minorum fratrum Ordinis S. Francisci de Assisio ordinationes et statuta pro bono eorum regimine, 391 b. De divinis officiis et psallendi modo, 392 a. Qui eximi choro possint, *ibid.* b. De silentio, *ibid.* De salubri novitorum et iuvenum informatione, 395 a. De abstinentia, 394 a. De qualitate habitus et vestium, *ibid.* b. De modo licentiandi fratres, 395 b. De muneribus non dandis, 396 b. De familiaribus, 397 a. De studiis, *ibid.* De expensis studentium evitandis, 400 a. De rebus fratrum decedentium, 402 a. De donis et legatis factis fratribus, *ibid.* b. De eleemosynarum memoria et suffragiis faciendis, 403 a. De iuramento generalis et provincial. ministrorum et aliorum, *ibid.* b. De familia et expensis generalis ministri et ratione reddenda, 404 a. De visitatione provincialium ministrorum, 405 a. De destitutione et reuocatione provincialium ministrorum, *ibid.* De familia et expensis provincialium ministrorum et ratione reddenda per eos, *ibid.* b. De custodum et guardianorum electione et confirmatione, *ibid.* De inquisitionibus ad capitula mittendis, 406 b. De procuratore, 407 a. De praedicatoribus et confessoribus, 408 a. De fratribus euntibus seu mittendis ad partes infidelium, *ibid.* b. De adhibendis ad consilia fratribus et modo tenendo in eis, 409 a. De denunciationibus et inquisitionibus excessuum, *ibid.* b. De dormitoriis, cameris et clausuris, 411 b. De aedificiis, 412 a. De cura monialium seu minorissarum, *ibid.* b.
- Monasteriorum bona. V. Ecclesiarum bonorum.
- Monasteriorum Urbis bona non sunt feudanda, locanda seu alienanda, 635 a.
- Moneta. Excommunicantur cudentes et deferentes falsas monetas in regno Franciae, 195 b.
- Moniales commendantur, 85 a.
- Montisalbanensis Ecclesia suffraganea episcopat. Tholosan. declaratur, 246 b.
- Montis Falisci Ecclesia in episcopalem erigitur, 524 a.
- Montis Gargani episcopatus erigitur, 635 a.

- Montis Maioris Arelatens. monasterium. V. Antoni (S.) Viennen. abbatia.
 Montis Oliveti monachorum congregatio approbatur, sub Apost. Sedis protectione recipitur et bona omnia ei confirmantur, 510 a. Facultas ei datur nova condendi monasteria et sacramenta in iis ministrandi, 471 b.
 Montis Regalis terra (nunc vulgo Mondovi) in civitatem, et Ecclesia S. Donati in cathedralem erigitur, 599 a.

N

- Narbonensis episcopatus dividitur, 251 a.
 Nicolai Serurarii errores eiusque sectatores damnantur, 690 a.
 Nicolaus III Papa **CLXXXVIII** eligitur, 39 b. Encyclicae eius literae de sua in Summum Pontificem electione ad Galliae praelatos, *ibid.*
 Nicolaus IV Papa **CXCI** eligitur, 87 a.
 Nigrorum monachorum Ordo S. Benedicti reformatur, 547 b. Eorum reformationi nonnullae adduntur declarationes, 462 b.
 Notarii Curiae Romanae auditorum consilia secreta servare debent, 519 b. In arduis testes per se examinent, 520 a. Sint diligentes atque fideles, *ibid.* Antequam admittantur, debent examinari et iuramentum praestare, *ibid.* Causas non affectent, modestiam servant, unice tantum auditori servire debeant, *ibid.* b. Causarum, quae coram suis auditoribus agitantur patrum non sint, *ibid.* De registris ab illis servandis 521 a. Taxa et numerus linearum pro registro et singula eius pagina, *ibid.* b. Pro copiis, citationibus, inhibitione, intimatione, appellatione, 522 a. Pro testium depositionibus, definitiva sententia eiusque instrumento, *ibid.* Pro interlocutoriis, *ibid.* Distinctio monetarum, *ibid.* b. Caveant notarii, ne prolixiores aequo efficiant scripturas, *ibid.* Simile eorum iuramentum a notariis caeterorum tribunalium emittendum, *ibid.*
 Notariorum mores quales esse debeant, 686 a. Ab illis taxa servanda legesque, *ibid.* b.
 Nuringenses B. Sebaldum canonizari petunt et quibus de causis, 715 a.

O

- Officiales laici ecclesiasticos banno supponere non possunt, 588 a.
 Officiales Status S. R. E. neminem cogere debent ad granum, ligna et similia, absque solutione pretii, sibi deferendum, 564 a.
 Othoni Bavariae duci Hungariae regnum iniuste occupanti dies indicitur, ut coram Apostolica Sede sistat, 482 a.

P

- Palaeologus Michael. V. Michael Palaeologus.
 Pannorum artis mercaturae consulum iurisdictio, 696 b.
 Panormitanae rebellionis series, 55 a.
 Papuli (S.) Ecclesia suffraganea episcopat. Tholosan. declaratur, 246 a.

- Passagini (haeretici) ipsorumque filii et fautores excommunicantur, 47 a. Ipsorum aliorumque poenae, *ibid.* b.
- Patareni (haeretici) ipsorumque filii, complices et fautores excommunicantur, 47 a. Ipsorum et aliorum poenae, *ibid.* b.
- Patavinum generale Studium etiam in facultate theologica instituitur, 519 a.
- Patrimonium S. Petri. Prohibetur dare vel acquirere dominium aut iurisdictionem. vel praeminentiam aut obligationem super locis et castris eius, aut quoquomodo ea occupandi, 484 a.
- Pauli (S.) primi Eremitae Ordo approbatur et ratificatur, 589 b.
- Pauperes de Lugduno (haeretici) ipsorumque filii et fautores excommunicantur, 47 a. Ipsorum et aliorum poenae, *ibid.* b.
- Pedagia a populo Romano, absque Sedis Apost. licentia, imposita revocantur, 461 a. Pelles variae quales, 446 b. V. notam ad calcem colum. eiusdem.
- Peregrinorum vulneratores, mutilatores, interfectores, captores aut detentores, vel depraedatores excommunicantur, 540 b.
- Perusina civitas Rom. Ecclesiae filia, 192 b.
- Perusina Universitas erigitur, 192 b. A quo et quo pacto laurea in eadem concedenda, 272 b. In ea eriguntur cathedrae medicinae et artium, datur insuper facultas episcopo licentiandi et laureandi in utraque facultate, 294 b.
- Petri (B.) data universalis Ecclesiae cura, 617 a.
- Petri (B.) in Tuscia patrimonii dominium dantes vel acquirentes excommunicantur, 514 a.
- Petri (B.) patrimonium. Revocantur concessionones, donationes, locationes, alienationes aliaque omnia per rectores et officiales S. R. E. in patrimonio B. Petri in Tuscia, comitatu Sabinae et terris Arnulphorum quibusvis personis factae, 297 a.
- Petri et Pauli (Ss.) reliquiae unde sumptae, 592 b. Eas earumque ornamenta auferentes quibus poenis subiecti, *ibid.*
- Petri (S.) ad Vincula cardinalis capituli generalis fratrum Minorum Conventualium S. Francisci a Martino IV PP. praeses eligitur, 755 a.
- Petri (S.) Apost. oraculum de Libertatis spiritus secta dictum, 212 a.
- Petri (S.) successoris dignitas atque potestas, 170 b.
- Petrus Aragoniae rex Siciliae regnum occupat, 59 b. Panormitanos ad rebellionem sollicitat, 60 a. Post debitas monitiones, indictamque ei diem, quae omnia sprevit, regni iure privatur, eius et subditi sacramento fidelitatis solvuntur, 65 a. Excommunicatur, 150 a.
- Petri de Murrone Summi Pontificis Romani, Coelestini quinti nuncupati, patria et parentes, 250 b. Vita aspera in eremum, *ibid.* et 251 a. Continuae preces ad Deum, *ibid.* b. Labori manuum vacat, *ibid.* Suo exemplo alios ad bonam frugeni revocat, *ibid.* Congregationem monachorum instituit, *ibid.* Summus Pontifex eligitur, 252 a. Ab eodem se abdicat, *ibid.* Sancteque usque ad obitum vivit, *ibid.* Multis claret miraculis, *ibid.* b, 255 a et b. Sanctorum fastis adscribitur, *ibid.* Festus eius dies celebrandus, *ibid.*
- Philippo Francorum regi Aragoniae regnum, alique principatus conceduntur, 150 a.
- Philippus Galliae rex fidelium coetu sacrisque segregatus declaratur, 170 b.
- Pictaviensis Ecclesia in tres dioeceses dividitur, 247 b.
- Pignora seu sportulae. V. Sportulas etc.
- Piratae excommunicantur, 540 a.

- Pisana civitas Couradino adhaeret, 18 a. Archiepiscopatu privatur, *ibid.* Haec dignitas ei restituitur, *ibid.* et *seq.*
- Poenitentia (de) Ordinis S. Dominici fratrum et sororum Regulae, 656 a. De recipiendis et eorum conditione, 657 b. De habitu fratrum et sororum, 658 a. De modo recipiendi in Ordinem, *ibid.* De benedictione vestium, *ibid.* b. De professione, *ibid.* De permanentia in hoc statu, *ibid.* De horis canonicis dicendis, 639 a. De surgendo ad matutinas, *ibid.* De confessione et communione, *ibid.* De silentio observando, *ibid.* b. De reverentia exhibenda Ecclesiarum praelatis ipsisque Ecclesiis, *ibid.* De ieiuniis et cibo, *ibid.* De discursibus, 640 a. De armis non ferendis, *ibid.* De infirmis visitandis, *ibid.* De suffragiis fratrum et sororum defunctorum, *ibid.* De institutione prioris et priorissae, *ibid.* b. De officio prioris et priorissae, *ibid.* De correctione fratrum sororumque, 644 a. De eorumdem dependentia a generali magistro et prioribus provincialibus fratrum Praedicatorum, *ibid.* b. De dandis dispensationibus, *ibid.* De obligatione Regulae, 642 a.
- Poenitentiaria apostolica. Summus poenitentiarius doctorem adhibere debet in consilium in rebus ambiguis, et deputare personam ad expedienda negotia non dubia, 416 b. De correctorum officio, sigillatore *etc.*, 417 a. De iuramento a supradicto doctore et alia persona deputata praestando, *ibid.* b. De supplicationibus Papae legendis, *ibid.* Nihil pro literis taliter expeditis accipiendum, *ibid.* De horis, quibus quisque poenitentiarius sistere in Ecclesia debet, *ibid.* Benigne per eos cum poenitentibus agendum, 418 a. Termini nonnulli facultatum eorumdem, *ibid.* De mulierum audiendis confessionibus, *ibid.* b. Literae absolutionis vel dispensationis non nisi per scriptores ad id deputatos scribendae. *ibid.* Poenitentiarium a detractatione abstineant, *ibid.* Alii facultates suas communicare non possunt, 419 a. De confessariis in adiutorium admissis, *ibid.* De sigillis, *ibid.* Duo clerici deputandi ad huiusmodi conservanda sigilla, *ibid.* b. De distributore petitionum, *ibid.* Leges a scriptoribus servandae, 420 a. Distributoris munia, *ibid.* b. De procuratoribus, 421 b. Forma iuramenti ab officialibus poenitentiariae apost. praestandi, 422 a et *seq.*
- Poenitentiariae scriptorum numerus, 225 b.
- Politicorum ad ius ecclesiasticum labefactandum fraudes, 606 b.
- Pontificibus data cum imperio Roma, 45 a.
- Pontii (S.) Thermolarum episcopatus erigitur, 268 a.
- Portuensis episcopus. Statuitur quod oblationes, quae obveniebant ei in basilica S. Petri, convertantur ab altarario in beneficium fabricae, 528 b.
- Portugalliae regnum. Provisiones et ordinationes pro ecclesiastica libertate in eo manutenenda, 28 b.
- Posoniensis concilii acta confirmantur, 486 b.
- Praedicatorum fratrum Ordinis gratiae et privilegia. V. Dominici (S.) fratrum Praedicatorum *etc.*
- Praedicatorum Ordinis praelatorum in suos subditos auctoritas qualis, 154 a. Declaratur quae sit auctoritas et facultas, quodque munus magistri generalis et aliorum praelatorum nec non enumerantur gratiae et privilegia eiusdem Ordinis, 567 a. Huius Ordinis Tertiariorum regulae approbantur, 656 b, et V. etiam Poenitentia (de) *etc.*
- Praga (de) Hieronymi et aliorum de Sacramentis Ecclesiae male sentientium errores damnantur, 665 a.

Pragensis Ecclesiae dignitas, 475 a. In archiepiscopatum erigitur, *ibid. b.*
 Procuratorum Rotae qualitates et immus, 687 b.
 Prostitutae. Officiales nihil ab illis exigi debent, 509 b.
 Providentiae divinae commendatio, 49 a. Eiusdem in dandis Ecclesiae praesulibus assistentia, 67 a; eiusque arcana, 175 a.

Q

Quinqueecclesiensis Academia regni Hungariae erigitur nonnullisque privilegiis exornatur, 585 a.
 Quinqueecclesiensis civitas studii litterarum accommoda, 585 a.

R

Rectores terrarum Roman. Eccl. marescallos e consanguineis assumere non possunt, 588 a; nec stipendia, quae pro militia dantur, familiaribus suis assignare, 589 a. Saepe thesaurariis infesti, 502 a. Quidquam ab illis exigere eisdem vetatur sub poena excommunicationis, *ibid.* et *seq.* Processus, a thesaurariis contra non solventes census Ecclesiae Rom. debitos factos, suspendere aut cassare, eisdem thesaurariis inconsultis, non possunt, 505 b.
 Redemptionis Captivorum Ordo. V. Mariae (B.) de Mercede.
 Redundellum quid sit, 446 a. V. notam ad calcem colum. eiusd.
 Registrarum litterarum apostolicarum officium. V. Literae apostolicae.
 Regulares ad infidelium partes se conferre, ibique verbum Dei praedicare, absque superiorum suorum licentia, non possunt, 510 b.
 Regularium Ordinum encomium, 562 a.
 Religiosi cappellani Sedis Apost. V. Religiosi cuiuscumque Ordinis etc.
 Religiosi cuiuscumque Ordinis etiam Mendicantium, quamvis Sedis Apost. sint cappellani, eorum superioribus subiecti declarantur, 565 b.
 Reliquiae Ss. Petri et Pauli, 592 b.
 Reservatio Ecclesiarum, aliorumque beneficiorum in dominio Rom. Eccl. consistentium, ad quae quis consuevit per electionem assumi, 287 a.
 Residentia. V. Beneficia.
 Rivensis de Bobestria Ecclesia episcopat. Tholosan. suffraganea declaratur, 246 a.
 Robertus de Brus gereus se pro Scotiae rege, 241 b. Indictio treugae *ibid.* Et induciarum inter ipsum et regem Angliae, 242 a.
 Roma cum imperio data Pontificibus, 45 a.
 Romana Academia erigitur, 166 a. Eius privilegia, *ibid. b.* Laureandorum leges, 275 b. Privilegia, 276 a. Examen, *ibid. b.*
 Romanae Ecclesiae est cuncta definire et corrigere, 545 b.
 Romani Pontificis qualis sit cura de singulis christianis, 606 a et b.
 Romanum imperium. V. Imperii Romani etc.
 Romipetae et peregrini. V. Peregrinorum vulneratores etc.
 Rondellum quid sit, 446 b. V. notam ad calcem colum. eiusd.
 Rotae Romanae auditoribus, advocatis, procuratoribus et notariis statuta nonnulla dantur, 708 b.
 Rotulus quid sit, 657 b. V. notam ad calcem colum. eiusd.
 Ruthemensis dioecesis dividitur in duas, 250 a.

S

- Sacrarum rerum administratio ad laicos non spectat, 609 a.
- Sancia regina Siciliae. Eius elogium, 478 a. Ioanna regina dispositiones eius confirmat, *ibid.* et *seq.* Ab Apostolica Sede validantur, 479 a et *seq.*
- Sanctius Portugalliae rex a Gregorio IX PP. monitus ut ab ecclesiasticorum gravaminibus abstineat, 29 b.
- Saraceni. Eorum in Terram Sanctam saevitia, 12 a. Arma, naves et victualia eis deferentes anathemate percutiuntur, 15 a, 152 b, 559 b. Ad christianam fidem conversi et iterum ad eorum sectam redeuntes excommunicantur, 541 a. Illis christianos vendentes poena anathematis percelluntur, 720 b.
- Sarcire quid sit, 558 b. V. notam ad calcem colum. eiusd.
- Salhinguerra, Ferrariae tyrannus, 202 b.
- Salvatoris (S.) canonicorum regularium congregatio Ordinis S. Augustini in domo de Silvalacus Senen. dioecesis instituitur, 651 b.
- Sardinia et Corsica Aragonum regi Iacobo iure beneficiario traditur sub annua praestatione 2,000 marcharum argenti S. Ap., 135 b.
- Saxonicae leges *Speculum Saxonum* nuncupatae, propositionibus erroneis scatentes earumque sequaces damnantur, 575 b.
- Sebaldus (B.) de Daciae regum prosapia genitus sanctorum canoni adscribitur, 714 b.
- Sedes Apostolica. Dantes aliquid vel promittentes aut recipientes pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostolicam, nec non scientes et non venientes vel excommunicantur, 126 b. Excommunicantur omnes qui ad eam venientes vel ab ea recedentes offendunt, 158 b. Omnium fidelium mater, 325 b.
- Senator Urbis, absque licentia Summi Pontificis, minime eligendus, 44 a.
- Servorum B. Mariae Virginis Ordo confirmatur, 176 b. Reformatur, 480 b. Eiusdem privilegia, 582 b. Fratribus huius Ordinis conceditur Ecclesia S. Marcelli de Urbe, 590 b. Interdicitur eis facultas recipiendi seu obtinendi officia Ordinis, absque prioris generalis licentia speciali, 627 a. Tertia regula huius Ordinis. V. Tertii Ordinis Servorum *etc.*
- Siciliae regnum. Innoc. IV Fridericum imperatorem regno Siciliae privat, 55 b. Idem regnum a Conrado Friderici filio invaditur, *ibid.* Conrado mortuo, occupat illud Manfredus, qui excommunicatur ab Alexandro IV, 56 a. Conradus excommunicatur quoque et regno privatur, *ibid.* Quid ad reprimendos Siculos rebelles actum fuerit, *ibid.* Petrus rex Aragonum Siciliam invadit, 58 b. Anathematizatur, 60 a. Regno privatur, 65 a. Siculi rebelles, civitates *etc.* ecclesiastico supponuntur interdicto, *ibid.* Imperia dantur praesulibus atque proceribus, *ibid.* b. Provisiones et ordinationes tam quoad spiritualia quam temporalia pro bono regimine huius regni, 70 a. Insignium sacerdotiorum atque ecclesiasticarum dignitatum provisio in eo Sedi Apostolicae reservatur ad tempus, 467 b. Eius procuratio, rege minore, ad Apostolicam Sedem spectat, 468 b.
- Siculi. Eorum rebellio et scelera, 56 b. Ipsorum, civitates, *etc.* ecclesiastico supponit interdicto Martinus IV PP., 65 a.
- Silvestri (S.) Monasterium in Capite de Urbe conceditur nonnullis piis foeminis, ut inibi vivant secundum Regulam S. Clarae, 82 b.
- Sipontinae civitatis infelix status, 635 b. Eius Ecclesia a Benedicto IX in metropolitanam erecta, *ibid.* Eius archiepiscopus Garganicus quoque appellandus, 654 a.

- Soldani saevitia in parvulos christianos, 12 *b.*
 Sorgiae Pons. *V.* Avenionensis Ecclesia.
Speculum Saxonum damnatur, 575 *b.*
 Speronistae (haeretici) ipsorumque filii et complices excommunicantur, 47 *a.* Ipsorum aliorumque poenae, *ibid.* *b.*
 Spiritus Sancti de Sulmona monasterium. *V.* Coelestinorum congregationis *etc.*
 Spiritus (S.) in Monte Pessulano hospitale. *V.* inferius,
 Spiritus (S.) in Saxia de Urbe hospitale, cum omnibus eius membris, bonis atque personis, sub protectione Sedis Apostolicae suscipitur et subiectio hospitalis S. Spiritus in Monte Pessulano hospitali praedicto approbatur, 107 *a.*
 Spiritus Sanctus impurae libertatis auctor esse non potest, 213 *a.*
 Sportulas iudicibus ecclesiasticis dari vetat Urbanus VI PP., 589 *b.*
 Squinantia quid sit, 506 *b.* *V.* notam ad calcem colum. eiusd.
 Squirulus, murium species qualis, 446 *b.* *V.* notam ad calcem colum. eiusd.
 Strenae pro nuncio accepti a Sede Apost. beneficium vetantur, 577 *a.*
 Surianum, arx olim munita apud Viterbium, 59 *b.* *V.* notam ad calcem col. eiusd.

T

- T. Signum quod super habitum gestant fratres Ordinis S. Antonii, quodque ab illis *potentia* vocatur, 144 *b.*
 Tabardus quid sit, 446 *b.* *V.* notam ad calcem colum. eiusd.
 Tarraconensis provincia in duas divisa, 271 *a* et *b.*
 Taxillorum seu alearum ludi reprobantur, 509 *b.*
 Templarii multis ab Ecclesia exaltati honoribus, 188 *a.* Mala ab ipsis patrata, *ibid.* et *seq.* Damnantur, eorumque bona Ordini militum Hierosolym. applicantur, 226 *b.*
 Terracinenses. Statuta a cardinali S. Sabinae pro illis edita firmantur, 627 *b.*
 Terra Sancta Hierusalem. Fideles exhortantur ad eius recuperationem, 111 *b.* Eius sanctitas, 112 *a.* Sollicitudo Rom. Ecclesiae pro eius recuperatione, 187 *b.*
 Tertia Regula fratrum et sororum Tertii Ordinis a B. Francisco instituta. De modo examinandi volentes intrare in Ordinem, 90 *b.* De forma eos recipiendi volentes intrare in Ordinem, 91 *a.* De forma habitus et qualitate indumentorum, *ibid.* *b.* De spectaculis et conviviis evitandis, *ibid.* De abstinentia et ieiunio, *ibid.* De confessione et communione, 92 *b.* De armorum delatione, *ibid.* De dicendis horis canonicis, *ibid.* De testamentis, 95 *a.* De pace, *ibid.* De vexationibus contra ius et privilegia, *ibid.* De iuramentis, *ibid.* De missa audienda et congregatione facienda, *ibid.* *b.* De fratribus infirmis et defunctis, *ibid.* De ministris, 94 *a.* De visitatione et correctione delinquentium, *ibid.* De vitandis litigiis inter se et cum aliis, *ibid.* *b.* Qualiter et per quos in abstinentiis possit dispensari, *ibid.* De incorrigibilibus, *ibid.* De non observantibus Regulam, *ibid.*
 Tertii Ordinis Servorum B. M. V. Regulae. De recipiendis in Ordine, 705 *a.* Habitus fratrum et sororum, *ibid.* Caeremoniae in dando habitu noviter receptis observandae, *ibid.* Forma professionis, 704 *a.* Professis a religione praeclusus regressus, *ibid.* *b.* De horis canonicis aliisque vocalibus orationibus, *ibid.* De tempore horarum dicendarum, *ibid.* De confessione et communione, *ibid.* De silentio in ecclesiis, 705 *a.* De reverentia episcopis, parochis aliisque

- adhibenda, *ibid.* De ieiunio et esu carniū, *ibid.* De choreis, conviviisque fugiendis, et armis non deferendis, *ibid. b.* De infirmorum cura et mortuorum suffragiis, *ibid.* De electione correctoris generalis, priorissae atque eorum officii, 706 *a.* De peccantium correctione et emendatione, *ibid. b.* De congregationibus mense quolibet in ecclesia fratrum Servorum et subordinatione generali Ordinis, 707 *a.* De correctoris et priorissae dispensandi ab abstinētis facultate, *ibid.* Regula haec non obligat ad culpam, sed ad poenam, *ibid. b.*
- Theologicae facultatis laus, 517 *b.*
- Tholosanus archiepiscopatus dismembratur, et Appiamarum episcopatus erigitur, 132 *a.*
- Tholosanus episcopatus dividitur, 245 *b.* In metropolim erigitur, 246 *b.* Eique suffraganeae subiiciuntur Ecclesiae, *ibid.*
- Thomae (B.) de Aquino encomium, 505 *a.* Opera nonnulla scribit, *ibid. b.* Orationi et studio assidue vacat, atque castitate, sobrietate, humilitate aliisque virtutibus praefulget, *ibid.* Ultima infirmitate in monasterio Fossae Novae laborat, 504 *a.* Viaticum sumens sua scripta S. R. E. iudicio submittit, *ibid. b.* Miraculis claret, 505 *a.* Sanctorum confessorum cathalogo adscribitur, 507 *b.* Eius festivitas celebranda, proposita indulgentia eius sepulchrum visitantibus, 508 *a.*
- Thomas (B.) episcopus Herfordiensis. Eius genus et primordia, 291 *b.* Abstinētia et castimonia, *ibid.* Erga pauperes proximumque charitas, 292 *a.* Optimus praesul, *ibid.* Orationi vacans et pastoris partibus optime fungens, *ibid.* Romae moritur, et multis ubique miraculis claret, *ibid.* et 295 *a.* Sanctorum canonum adscribitur, *ibid. b.* Eius festivitas celebranda et indulgentia proposita eius sepulchrum visitantibus, *ibid.*
- Tinellus, Tinellus quid sit, 551 *a.* *V.* notam ad calcem colum. eiusd.
- Torticiū quid sit, 552 *a.* *V.* notam ad calcem colum. eiusd.
- Tutellensis episcopatus erigitur, 277 *a.*

U

- Ulyxiponensis Academia confirmatur variisque ornatur privilegiis, 103 *b.*
- Urbanus V Papa cc eligitur, 519 *a.*
- Urbanus VI Papa ccii eligitur, 580 *b.*
- Urbis Studium ordinatur, eiusque privilegia confirmantur, 275 *a.*

V

- Vabrensis episcopatus erigitur, 249 *b.*
- Valentiae regnum conceditur Philippo Francorum regi, 150 *a.*
- Vares, Varii, murium species, 446 *b.* *V.* notam ad calcem colum. eiusd.
- Vassalli Ecclesiarum, 82 *a.*
- Vectigalia et pedagia a populo Romano, absque Sedis Apostolicae licentia, imposita revocantur, 461 *a.* Ius ea imponendi vectigalia ad quos spectet, 461 *b.*
- Venaisinus comitatus. *V.* Avenionensis Ecclesia.
- Venceslai et Caroli regum Romanorum foedera cum haereticis inita nulla declarantur, 584 *a.*

- Venceslaus Boemiae rex Hungariae regnum filio adiudicari curat, 163 a.
Venetorum violentia contra Ferrarienses, 205 a.
Verbum Dei iudaeis praedicandum, ut convertantur, 46 a.
Veronensis Academia erigitur, 459 b.
Viarum custodia rectoribus provinciarum demandata, 651 a.
Viarum Urbis eiusque districtus magistri reintegrantur, 716 b.
Vicarii et feudatarii ad solutionem antiquorum censuum Romanae Ecclesiae debitorum tenentur, etiamsi in eorum investituris censuum huiusmodi mentio nulla facta fuerit, 642 a.
Viduae bonis operibus intentae Deum magnificent, 618 a.
Viennense primum sacrum et oecumenicum concilium iudicatur, 187 a.
Virgines servaverunt puritatis candorem, 618 a.
Virtutum exempla praeposita a confessoribus, 617 b.
Visio beatifica, 545 b.
Visitationis B. M. V. festum instituitur, 602 a.

W

- Wiklefi libri *Dialogi* et *Trialogi* nuncupati damnantur, 661 a, 665 a.
-

INDEX ALPHABETICUS PONTIFICUM

QUORUM BULLÆ IN HOC IV TOMO CONTINENTUR

Alexander V	habet Constit. I.	Innocentius V	habet Constit. I.
Benedictus XI	» III.	Innocentius VI	» X.
Benedictus XII	» XVIII.	Innocentius VII	» II.
Bonifacius VIII	» XXII.	Ioannes XX dictus XXI	» II.
Bonifacius IX	» XIII.	Ioannes XXI dict. XXII	» XLIV.
Clemens V	» XV.	Ioannes XXIII	» IV.
Clemens VI	» XVI.	Martinus IV	» V.
Coelestinus V	» I.	Martinus V	» XXVI.
Gregorius X	» IX.	Nicolaus III	» IV.
Gregorius XI	» XXIII.	Nicolaus IV	» XII.
Gregorius XII	» IV.	Urbanus V	» VII.
Hadrianus V	»	Urbanus VI	» XV.
Honorius IV	» VI.		

INDEX CHRONOLOGICUS

PONTIFICUM OMNIUM

Quorum Bullae, Privilegia et Diplomata in hoc quarto volumine continentur.

Gregorius X	Anno 1271	pag. 9	Benedictus XII	Anno 1354	pag. 524
Innocentius V	» 1276	» 55	Clemens VI	» 1342	» 467
Hadrianus V	» 1276	» 56	Innocentius VI	» 1352	» 502
Ioannes XX d. XXI	» 1276	» 57	Urbanus V	» 1362	» 519
Nicolaus III	» 1277	» 59	Gregorius XI	» 1370	» 529
Martinus IV	» 1281	» 48	Urbanus VI	» 1378	» 580
Honorius IV	» 1285	» 67	Bonifacius IX	» 1389	» 601
Nicolaus IV	» 1288	» 87	Innocentius VII	» 1404	» 656
Coelestinus V	» 1294	» 115	Gregorius XII	» 1406	» 645
Bonifacius VIII	» 1294	» 125	Alexander V	» 1409	» 655
Benedictus XI	» 1305	» 175	Ioannes XXIII	» 1410	» 656
Clemens V	» 1305	» 180	Martinus V	» 1417	» 664
Ioannes XXI d. XXII	» 1316	» 254			

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY

Run	Temp. (°C)	Time (min)	Yield (%)	Notes
1	100	10	10	
2	100	20	20	
3	100	30	30	
4	100	40	40	
5	100	50	50	
6	100	60	60	
7	100	70	70	
8	100	80	80	
9	100	90	90	
10	100	100	100	
11	100	110	110	
12	100	120	120	
13	100	130	130	
14	100	140	140	
15	100	150	150	
16	100	160	160	
17	100	170	170	
18	100	180	180	
19	100	190	190	
20	100	200	200	
21	100	210	210	
22	100	220	220	
23	100	230	230	
24	100	240	240	
25	100	250	250	
26	100	260	260	
27	100	270	270	
28	100	280	280	
29	100	290	290	
30	100	300	300	
31	100	310	310	
32	100	320	320	
33	100	330	330	
34	100	340	340	
35	100	350	350	
36	100	360	360	
37	100	370	370	
38	100	380	380	
39	100	390	390	
40	100	400	400	
41	100	410	410	
42	100	420	420	
43	100	430	430	
44	100	440	440	
45	100	450	450	
46	100	460	460	
47	100	470	470	
48	100	480	480	
49	100	490	490	
50	100	500	500	
51	100	510	510	
52	100	520	520	
53	100	530	530	
54	100	540	540	
55	100	550	550	
56	100	560	560	
57	100	570	570	
58	100	580	580	
59	100	590	590	
60	100	600	600	
61	100	610	610	
62	100	620	620	
63	100	630	630	
64	100	640	640	
65	100	650	650	
66	100	660	660	
67	100	670	670	
68	100	680	680	
69	100	690	690	
70	100	700	700	
71	100	710	710	
72	100	720	720	
73	100	730	730	
74	100	740	740	
75	100	750	750	
76	100	760	760	
77	100	770	770	
78	100	780	780	
79	100	790	790	
80	100	800	800	
81	100	810	810	
82	100	820	820	
83	100	830	830	
84	100	840	840	
85	100	850	850	
86	100	860	860	
87	100	870	870	
88	100	880	880	
89	100	890	890	
90	100	900	900	
91	100	910	910	
92	100	920	920	
93	100	930	930	
94	100	940	940	
95	100	950	950	
96	100	960	960	
97	100	970	970	
98	100	980	980	
99	100	990	990	
100	100	1000	1000	

INDEX INITIALIS

BULLARUM OMNIUM, QUÆ IN HOC IV TOMO HABENTUR

ordine alphabetico dispositae.

A

Ab eo, 606.
 Ab origine mundi, 616.
 Adaperiat Dominus, 11.
 Ad augmentum, 154.
 Ad consequendam, 127.
 Ad decorem, 425.
 Ad ea, 278, 628.
 Ad hoc, 299, 690.
 Admodum dolenter, 541.
 Ad nostrum, 510.
 Ad nostri apostolatus, 284.
 Ad pacem, 662.
 Ad propagationem, 594.
 Ad providam, 226.
 Ad reprimendas, 728.
 Ad spiritualis gaudii, 497.
 Æterni providentia, 182.
 Alma mater Ecclesia, 268.
 Altitudo coelestis, 525.
 Ambitionis, 587.
 Andronicum Palaeologum, 185.
 Antiquorum habet fide relatio, 156.
 Apostolatus officium, 520.
 Apostolicae Camerae, 581, 645.
 Apostolicae Sedis, 726.
 Apostolicae servitutis, 560, 590, 590.
 Apostolicae sollicitudinis, 596.
 Ascendit fumus, 85.
 Attendentes, 475.

B

Benedictus Deus, 545.
 Bonum pacis, 49.

C

Caeca cupiditas, 604.
 Caelestis altitudo, 88.
 Celeri reparationi, 586.
 Conditoris omnium, 168.
 Considerantes, 496.
 Consulto, 461.
 Contingit plerumque, 523.
 Cum a nobis petitur, 510.
 Cum civitas, 524.
 Cum ex debito, 657.
 Cum generale, 735.
 Cum Illius, 524.
 Cum inter, 87, 696.
 Cum nonnulli, 515.
 Cum onus, 505.
 Cum sit absurdum, 294.
 Cunctos Christi fideles, 562.
 Cupientes, 578.

D

Debemus subiectis, 510.
 De insurgentis, 55.
 Delectat nos, 512.

De regno Portugalliae, 29.
 Desiderantes, 388.
 De statu, 104.
 Dignum est, 225.
 Dignum duximus, 275.
 Dilectus Domini, 209.
 Dilectus filius, 80.
 Divinae Sapientiae, 193.
 Dudum ad audientiam, 387.
 Dudum nos, 390.
 Dudum personam, 288.
 Dudum pro bono, 462.
 Dum a nobis, 308.
 Dum levamus, 177.
 Dum onus, 747.
 Dum salubria, 561.
 Dum sollicitae, 294, 459.
 Dum statum, 467.

E

Ecclesiarum omnium, 514.
 Etsi a sacris canonibus, 376.
 Etsi cunctos, 116.
 Etsi fidei, 186.
 Etsi imperialis, 615.
 Etsi in cunctarum, 716.
 Etsi solertem, 484.
 Etsi universas, 655.
 Excitat, 651.
 Excommunicamus, 126, 158, 559.
 Exhibita nobis, 86, 270.
 Exigente debito, 255.
 Exigit ordinis, 298.
 Eximiae devotionis, 478.
 Ex inuncto, 655.
 Ex ore, 468.
 Ex parte, 115, 250.
 Exultat mater Ecclesia, 25.

F

Felicitis recordationis, 38.
 Fons parvulus, 695.
 Fuit olim, 152.
 Fulgens sicut stella, 330.
 Fundamenta militantis, 42.

G

Gloria in altissimis Deo, 9.
 Gloria, laus, 146.
 Gloriosam Ecclesiam, 261.
 Gloriosus et mirabilis, 124.
 Grandis nobis, 500.

H

Habet fide, 389.
 Humilibus, 629.

I

Illis, 645.
 Illius coelestis, 701.
 Illuminet super vos, 111.
 Immensae Deus, 39.
 Imminente nobis, 287.
 Improbis, 721.
 In agro Dominico, 416.
 In apostolicae, 680.
 In charitatis, 528.
 Incomprehensibilia Dei iudicia, 49.
 In dispositione, 145.
 Ineffabile Sacramentum, 731.
 In eminenti, 658.
 In humilitatis spiritu, 221.
 In generali, 661.
 In literis, 16.
 In supremae, 157, 166, 585, 597, 610.
 Intellecto dudum, 55.
 Inter caetera, 297, 298.
 Inter caeteras, 275.
 Inter cuncta, 460.
 Inter cunctas, 665.
 Inter opera, 107.
 Inter sollicitudines, 584.
 Iustus et honestis, 614.
 Iustus petentium, 153, 566.
 Iustitia et pax, 70.

L

Licet cunctarum, 311.
 Licet, disponente Domino, 515.
 Licet felicitis, 57.
 Licet in constitutione, 501.

M

Michaellem Palaeologum, 52.
 Militanti Ecclesiae, 707.
 Molesta nobis, 502.
 Molesta significatio, 542.
 Multorum saepe, 505.

N

Ne aliqui, 105.
 Noverit universitas vestra, 47, 105.
 Nuper sanctae, 55.

O

Olim fel. recor., 85.
 Opera divinae, 175.

P

Pastoralis officii, 627.
 Pastoralis sollicitudinis, 720.
 Pastor bonus, 526.
 Patris Aeterni, 159.
 Per Romani Pontificis, 565.
 Pervigilis, 745.
 Petitio pro parte, 487.
 Piae postulatio, 750.
 Pia matris Ecclesiae cura, 196.
 Pro cunctorum, 689.
 Prodiens quasi ex adipe, 195.

Q

Quamvis, 509, 589.
 Quasi lignum, 517.
 Quia sicut, 588.
 Qui facit magna, 250.
 Quis loquetur, 67.
 Quod antidota, 677.
 Quoniam nonnulli, 462.
 Quos praedixit, 285.

R

Ratio iuris, 517.
 Rationi congruit, 529, 642.
 Rationis ordo, 289.

Bull. Rom. Vol. IV.

Redemptionem misit, 502.
 Redemptor noster, 391.
 Regimini, 481.
 Regis pacifici, 95.
 Regnans in coelis, 187.
 Regularem vitam, 528.
 Revelationi, 564.
 Religiosam vitam, 178.
 Rerum omnium, 653.
 Res sanctissima, 545.
 Rex regum, 214.
 Romana Ecclesia, 155.
 Romani Pontificis, 552, 555, 708.
 Romanus Pontifex, 152, 271, 495, 525.

S

Sacra et immaculata, 579.
 Sacrilegorum, 592.
 Sacrosancta Romana Ecclesia, 585, 612.
 Sacrum, 655.
 Saepe Sanctam Ecclesiam, 154.
 Salvator humani generis, 574.
 Salvatoris nostri, 624.
 Salvator noster, 14, 242, 244, 245,
 247, 249, 249, 251, 277, 599.
 Sane dum fructus uberes, 519.
 Sapientiae, 725.
 Sedes Apostolica, 181, 718.
 Sedis Apostolicae, 657, 702, 714.
 Sicut exhibitae, 474.
 Sicut facilitas, 509.
 Sicuti iudaeis, 525.
 Sicut magni, 18.
 Si fratrum, 254.
 Sincerae devotionis, 520.
 Si quis, 536.
 Solent coniurationes, 105.
 Sollicite vitari debet, 577.
 Sollicitudinis, 472, 697.
 Sollicitudo pastoralis, 506.
 Sollicitudo Ecclesiarum, 535.
 Sol oriens, 257.
 Spectator omnium, 162.
 Splendor gloriae, 150.
 Statuimus, 128.
 Statutum, 565.

Summi Magistri, 348.
 Super Illius specula, 346.
 Superni benignitas, 602.
 Superius Opifex, 500.
 Super Petri Solio, 170.
 Super reges, 156.
 Super specula, 192.
 Super univasas, 534.
 Supra montem, 90.

T

Turbato corde, 25, 88.

U

Unigenitus Filius, 291.
 Urget nos, 497.

V

Viam ambitiosae cupiditatis, 51, 678.
 Vigilis speculatoris, 515.
 Vineam Sorec, 45.
 Virtute conspicuos, 567.
 Vocatis nobis, 241.

INDEX RUBRICARUM

BULLARUM ET PRIVILEGIORUM OMNIUM

Quae in hoc quarto volumine continentur.

GREGORIUS X.

- I. Hierosolymitanum patriarcham, caeterosque fideles de suscepto a se Ecclesiae clavo encyclicis literis certiores facit, *pag.* 9.
- II. Contra deferentes arma, naves et alia ad partes infidelium, ipsisque quomodolibet communicantes, 11.
- III. Indictio sacri et oecumenici XIV concilii, Lugdunensis II, pro die I maii 1274, 13.
- IV. Civitas Lugdunensis, utpote praelatis omnibus magis accommoda, pro futuri celebratione concilii decernitur, 16.
- V. Civitati Pisanae restituitur archiepiscopalis dignitas, qua, Conradino quondam Friderici olim imperatoris nepoti adhaerendo, privata fuerat, 17.
- VI. Capitula et ordinationes pacis inter Guelfos et Gibellinos edita apud Florentiam, 19.
- VII. Contra christianos ad ritum iudaicum transeuntes, iudeosque conversos reiudaizantes vel christianos ad eorum ritum inducentes, 24.
- VIII. De reditu Michaelis Palaeologi Graecorum imperatoris ad obedientiam Romani Pontificis, et de unione Ecclesiae Graecae cum Latina, 25.
Sequitur alia Pontificis epistola ad filium dicti imperatoris, 26.

Subsequitur tenor literarum supradicti Michaelis imperatoris ad Pontificem, 26.

- IX. Provisiones et ordinationes pro ecclesiastica libertate in regno Portugalliae manutenenda, 28.

INNOCENTIUS V.

- I. Innocentius fideles encyclicis literis adeptae dignitatis certiores facit, ac praesules ad operam pro re christiana tuenda coniungendam excitat, 35.

HADRIANUS V.

Eius vita, 36.

IOANNES XX dictus XXI.

- I. Decretum, quo Hadrianus V Gregorii X de inclusione cardinalium in conclavi pro faciendi Pontificis electione constitutionem suspenderat, confirmatur, 37.
- II. Encyclicae Ioannis XXI ad fideles de sua promotione literae, 38.

NICOLAUS III.

- I. Encyclicae Nicolai literae de sua in Summum Pontificem electione ad Galliae praelatos, 39.

- II. Quod, absque Summi Pontificis licentia speciali, senator Urbis numime eligatur, 42.
- III. De praedicatione verbi Dei pro conversione hebraeorum, 45.
- IV. Excommunicationis et aliarum poenarum promulgatio in Catharos, Patarenos, aliosque haereticos, ipsorumque filios, complices et fautores, 47.

MARTINUS IV.

- I. Martini Papae IV ad praesules catholicos de sua promotione in Summum Pontificem literae encyclicae, 48.
- II. Prohibitio ne fratres Ordinum Mendicantium ad alios Ordines transeant, 50.
- III. Damnatio et excommunicatio Michaelis Palaeologi Graecorum imperatoris ab Ecclesia Romana dissidentis, 52.
- IV. Commissio delegatis apostolicis super inquisitione miraculorum beati Ludovici regis Franciae, 53.
- V. Deposito Petri regis Aragonum, eiusque subditorum a iuramento fidelitatis absolutio, 54.

HONORIUS IV.

- I. Encyclicis literis christifideles promotionis suae certiores faciens, ad divinam ipsi opem suis precibus conciliandam provocat, 67.
- II. Provisiones et ordinationes tam quoad spiritualia, quam temporalia pro bono regimine regni Siciliae, 70.
- III. Subsequitur confirmatio constitutionis editae a Carolo II Siciliae rege pro tuitione ecclesiasticorum, eorumque ad eos pertinentium, 80.
- IV. Monasterium S. Silvestri in Capite de Urbe conceditur nonnullis piis foeminis, ut inibi vivant secundum regulam S. Clarae, 82.
- V. Damnatio sectae sub nomine Ordinis Apostolorum, nulla habita Sedis Apo-

stolicae licentia, temere introductae, 84.

- VI. Quod filii et nepotes eius, qui de haeresi inquisitus et absolutus fuit, ad officia et beneficia admitti possint, 85.

NICOLAUS IV.

- I. Sanctae Agathae terram, aliaque castra et loca ad provinciam Massae Tra-barariae, non autem ad Romandiola spectare declarat, 87.
- II. Quod christiani ad iudaeorum ritum transeunt, ipsique iudaei ad christianam fidem conversi, ad illum redeunt, ab inquisitoribus uti haeretici, eorumque auxiliatores, puniantur: iudaei vero, christianos ad eorum ritum trahentes, poena debita compescantur, 88.
- III. Certos proventus S. R. E. cardinalibus assignat ex Romanae Ecclesiae redditibus, 88.
- IV. Approbatio Tertiae Regulae fratrum et sororum Tertii Ordinis a B. Francisco institutae, pro saecularibus in propriis domibus viventibus, Tertiariis nuncupatis, 90.
- V. Declarationes reformationis Gregorii IX monachorum congregationis Cluniacensis Ordinis S. Benedicti, 95.
- VI. Quod processus habitus per inquisitores contra haereticos etiam post obitum Papae, a quo deputati fuerant, validi habeantur, 103.
- VII. Confirmatio erectionis Ulyxipponensis Academiae, quae variis ornatur privilegiis, 103.
- VIII. Prohibitio faciendi coniurationes, societates, confederationes seu colligationes in terris Ecclesiae, earumque cassatio et annullatio sub excommunicationis sententia, aliisque poenis spiritualibus et temporalibus, 105.
- IX. Excommunicationis, aliarumque poenarum contra haereticos, eorumque fautores et alios decretarum promulgatio, 105.

- X. Hospitale Sancti Spiritus in Saxia de Urbe, cum omnibus eius membris et bonis atque personis, sub protectione Sedis Apostolicae suscipitur, et subiectio hospitalis S. Spiritus in Monte Pessulano hospitali praedicto approbatur, 107.
- XI. De recuperatione Terrae Sanctae Hierusalem a Saracenis, et de indultis cruce signatorum ad id proficiscentium vel contributionem praestantium, 111.
- XII. Quod exhibeantur Ordini fratrum B. Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum omnia legata, quae pro d. redemptione non tamen certis personis relinquuntur, 115.

COELESTINUS V.

- I. Approbatio statutorum congregationis monachorum Coelestinorum Ordinis S. Benedicti, cum indultorum et gratiarum concessione, 116.

BONIFACIUS VIII.

- I. Bonifacius Papa Eduardum Angliae regem certiores facit de Coelestini PP. abdicatione, sui que in Pontificem electione, 124.
- II. Contra dantes aliquid vel promittentes, aut recipientes, pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostolicam ac etiam contra scientes et non revelantes, 126.
- III. Quod, prope Ecclesias et conventus fratrum Eremitarum Ordinis S. Augustini, non possint alii religiosi Mendicantes nova loca aedificare intra spatium annorum centum quadraginta, 127.
- IV. Quod conservatores concessi certis Ecclesiis a Sede Apostolica ab iniuriis manifestis defendantur, qui inveniuntur esse canonici aut praediti dignitatibus in Ecclesiis cathedralibus, 128.

- V. Restituitur regi Aragonum regnum, quo ex causa occupationis regni Siciliae privatus fuerat, 129.
- VI. Dismembratio archiepiscopatus Tolosan. et erectio episcopatus Appamiarum, 132.
- VII. Quod fratres Ordinis B. Mariae de Monte Carmelo cappis albis de caetero utantur, dimissis aliis mantellis diversorum colorum, 133.
- VIII. De auctoritate praelatorum Ordinis fratrum Praedicatorum S. Dominici, eorum subditos, iuris apicibus et appellatione postpositis, compescendi, 134.
- IX. Novam haeresim in administratione sacramentorum exortam, aliisque scitentem erroribus damnat, 134.
- X. Sardinia et Corsica Aragonum regi Iacobo iure beneficiario traditae, sub annua praestatione duorum milium marcharum argenti Sedi Apostolicae, 135.
- XI. Erectio prioratus S. Antonii Viennen., ubi eius corpus requiescit, in abbatiam, et institutio illius prioris in abbatem, data regula S. Augustini, et habitu cum signo *T*, quod potentiam vocant, 143.
- XII. Canonizatio S. Ludovici regis Franciae, confessoris: et institutio festivitatis pro die 25 augusti quotannis celebrandae; ac indulgentiarum elargitio pro visitantibus eius sepulchrum, 145.
- XIII. Confirmatis conciliorum decretis et Nicolai IV constitutione contra arma, victualia etc. ad Saracenorum partes deferentes, inquisitoribus haereticae pravitatis facultas datur contra delinquentes procedendi, 152.
- XIV. Amotis canonicis regularibus Ordinis Sancti Augustini ab Ecclesia Lateranen., saeculares canonici subrogantur, 155.
- XV. Institutio Sanctissimi Iulijaei, plenariaeque peccatorum remissionis pro quolibet centesimo anno basilicas Ss. Petri et Pauli Apostolorum de Urbe visitantibus, 156.

- XVI. Erectio Studii generalis in civitate Firmana, provinciae Marchiae Status Ecclesiastici, cum privilegiis, gratiis et indultis Studii Bononiensis, 157.
- XVII. Publicatio processuum contra offendentes venientes et recedentes ab Urbe, 158.
- XVIII. Confirmatio electionis Alberti regis Romanorum in imperatorem electi, 159.
- XIX. Declaratio quod Hungariae regnum ad Mariam Siciliae reginam et Carolum eius nepotem, non autem ad Venceslaum Bohemiae regis natum pertineat, 162.
- XX. Institutio Studii generalis in Alma Urbe, cum privilegiis pro doctoribus et scholaribus, 166.
- XXI. Erectio Studii generalis in civitate Avinionis, 168.
- XXII. Philippus Galliae rex, enarratis quae ab eo gesta sunt, fidelium coetu sacrisque segregatus declaratur, 170.
- III. Excommunicatio Andromeci Graecorum imperatoris, eiusque complicum et adhaerentium, 185.
- IV. Universis christifidelibus, pro reparatione Lateranensis basilicae igne consumptae laborantibus, conceditur indulgentia decem annorum, totidemque quadragenarum, 186.
- V. Indictio XV sacri et oecumenici concilii, Viennensis primi, ad kalendas octobris 1309, 187.
- VI. Erectio Studii generalis in civitate Perusii, provinciae Itruriae, 192.
- VII. Confirmatio electionis Henrici in regem Romanorum, 193.
- VIII. Excommunicatio contra euentes et deferentes falsas monetas in regno Franciae, 195.
- IX. De reditu civitatis Ferrariae sub antiqua Sedis Apostolicae obedientia et iurisdictione, eiusque privilegiorum confirmatione, 196.
- X. Damnatio sectae sub nomine Libertatis spiritus in Spoletana aliisque diversis Italiae provinciis exortae, 209.
- XI. Destinatio legatorum pro Henrico VII imperatoris coronatione, eiusque coronationis ritus et forma praescribuntur, 214.
- XII. Monumentum praestiti ab Henrico VII in imperatorem electo iuramenti fidelitatis et confirmatarum Sedi Apostolicae imperialium donationum, 221.
- XIII. Mandatum de reducendo numero scriptorum sacrae Poenitentiariae ad duodenarium, 225.
- XIV. Damnatio militum Templariorum, cum bonorum totius Ord. applicatione Ordini militum Hierosolymitanorum, 226.
- XV. Canonizatio Sancti Petri de Murrone Summi Pontificis Romani, Coelestini quinti nuncupati, eiusque relatio in cathalogum Ss. confessorum, cum festivitatis institutione pro die 19 mensis maii, 229.

BENEDICTUS XI.

- I. Encyclicae Benedicti literae de sua in Pontificem electione, 175.
- II. Nova confirmatio Ordinis fratrum Servorum B. Mariae Virginis sub regula S. Augustini, 176.
- III. Receptio congregationis monachorum Coelestinatorum Ordinis S. Benedicti, sub Sedis Apostolicae protectione, cum nonnullarum gratiarum largitione, 177.

CLEMENS V.

- I. Saecularizatio Ecclesiae Burdegalensis Ordinis Sancti Augustini, 180.
- II. Confirmata Bonifacii VIII constitutione, qua Hungariae regnum Mariae, Siciliae reginae, eiusque nepoti Carolo adjudicatur, Othoni Bavariae duci, a nonnullis in regem electo, dies indicitur, ut coram Apostolica Sede sistat, 182.

IOANNES XXI *dictus* XXII.

- I. Quod, vacante Romano imperio, nullus assumat nomen vicarii eiusdem, cum id tantummodo ad Romanum pertineat Pontificem, 234.
- II. Canonizatio B. Ludovici, Caroli regis Siciliae filii, et episcopi Tholosani, eiusque adscriptio in numerum sanctorum confessorum, cum festivitatis institutione pro die 19 augusti quotannis celebrandae, 236.
- III. Indictio induciarum inter Angliae et Scotiae reges, sub eadem poena excommunicat. contra violantes, 241.
- IV. Erectio episcopatus Castron., eiusque disunctio ab Ecclesia Albien., 242.
- V. Erectio Ecclesiae de Sancto Floro cum disiunctione illius ab episcopatu Claromontensi, 244.
- VI. Divisio episcopatus Tholosan. in quatuor alias Ecclesias suffraganeas, scilicet Montisalban., S. Papuli, Lumbriacen. et Riven., eiusque erectio in metropolitanam Ecclesiam, 245.
- VII. Divisio episcopatus Pictavien., ac Maleacen. et Lincomiensis Ecclesiarum Ordinis Sancti Benedicti in cathedrales Ecclesias erectio, 247.
- VIII. Dismembratio Ecclesiae Agennen. et erectio villae de Condomio eiusdem diocesis in episcopatum Condomiensem, 249.
- IX. Erectio episcopatus Vabrensis, 249.
- X. Contra haereticos, vel de haeresi suspectos et iudaeos ad fidem catholicam conversos, ab eaque apostatantes, quamvis ad Ecclesias confugiant, esse procedendum, 250.
- XI. Dismembratio episcopatus Narbonen., et erectio cathedralis Ecclesiae in villa de Limoso eiusdem diocesis cum iurisdictione et iuribus ordinariis, 251.
- XII. Ordinationes et statuta pro bono regimine fratrum Ordinis Grandimonten., eiusque prioratum aliorumque locorum ad eundem Ordinem pertinent. definitio, 252.
- XIII. Damnatio sectae Bizochorum, Bequinorum, Fraticellorum, pseudo-fratrum S. Francisci de Assisio, 261.
- XIV. Erectio Ecclesiarum Electen. et Sancti Pontii Theronolarum, ac suppressio episcopatus Limosen., 268.
- XV. Quod hospitali et Religioni militum S. Iohannis Hierosolymitani, habenti annalia beneficiorum vacantium accrescant fructus, quos illa obtinentes et non residentes percipere possent, 270.
- XVI. Divisio provinciae Tarraconensis in duas, et erectio Ecclesiae Caesaraugustan. in metropolitanam, 271.
- XVII. De lectorum ad Studium Perusinum admissione et scholarium promotione ad doctoratum, 272.
- XVIII. Ordinatio Studii in Urbe, eiusque privilegiorum confirmatio, 275.
- XIX. Tutellensis Ecclesiae divisio a Lemovicensi, et novi episcopatus erectio, cum dioecesis, capituli et mensae assignatione, 277.
- XX. Institutio Militiae Iesu Christi in regnis Portugalliae et Algarbiorum sub regulari observantia Ordinis Militiae de Calatrava, eiusdemque Ordinis assignatio primae domus facta per regem in Castro de Marino Silvensis dioecesis, 277.
- XXI. Excommunicatio contra extrahentes et introducentes victualia, merces et alia in ducatu Ferrariae, absque Sedis Apostolicae officialium licentia et signo, 284.
- XXII. Constitutio poenarum contra offendentes vel aliis quibusvis modis perturbantes rectorem Beneventanum, eiusque officiales et ministros, 285.
- XXIII. Reservatio Ecclesiarum aliorumque beneficiorum, in dominio Romanae Ecclesiae consistentium, ad quae quis consuevit per electionem assumi, 287.
- XXIV. Mandatum archiepiscopis et episcopis Angliae, ut eos publice denuncient excommunicatos, qui contra Sedis Apostolicae prohibitionem Hiberniam armis impetere, caedibusque et rapinis miscere ausi fuerant, 287.

- XXV. Promulgatio sententiarum contra retinentes et inhabitantes domos et palatia Ecclesiarum, S. R. E. cardinalibus in titulum seu commendam concessarum, 289.
- XXVI. Canonizatio B. Thomae episcopi Herfordiensis in Anglia, eiusque relatio in numerum Ss. confessorum, cum festivitatis institutione pro die 2 mensis octobris, 291.
- XXVII. Quod iudaei ad fidem catholicam conversi, iis bonis gaudeant quae conversionis tempore possidebant, 294.
- XXVIII. Erectio cathedrarum medicinae et artium in Perusino Studio, data insuper facultate episcopo licentiandi et laureandi in utraque facultate idoneos, pro quorum examine nonnullae sanciuntur leges, 294.
- XXIX. Revocatio concessionum, donationum, locationum, alienationum aliorumque omnium per rectores et officiales S. R. E. in patrimonio Beati Petri in Tuscia, comitatu Sabinae et terris Arnulphorum, quibusvis personis factarum, 297.
- XXX. Sequitur episcopo Urbevetano ut de his inquirat, terras huiusmodi recuperet, detentores censuris compe-scendo, 298.
- XXXI. Inquisitoribus haereticae pravitatis prohibetur, quominus Bononiae arma deferendi ulli licentiam tribuant, eamque aliis in locis solis dent familiaribus, 298.
- XXXII. Contra facientes cavalcatas et incursiones in provincia Marchiae Status Ecclesiastici, 299.
- XXXIII. Ecclesia monasterii Cassinen. erigitur in cathedralem, monasteriumque in episcopatum cum omnimoda iurisdictione, privilegiis et iuribus pro novo episcopo et capitulo, quibus antea abbas et monachi fruebantur, 300.
- XXXIV. Canonizatio B. Thomae de Aquino, Ordinis fratrum Praedicatorum Sancti Dominici, eiusque relatio in numerum sanctorum confessorum, cum institutione festivitatis pro die 7 martii, 302.
- XXXV. Iurisdictionis pars quaedam, nonnullique redditus, spectantes ad Ecclesiam Avenionem. in castris Pontis Sorgiae et de Interaquis, ab ea separati, Romanae Ecclesiae et comitatui Venaisino uniantur, 308.
- XXXVI. Approbatio congregationis monachorum B. Mariae Montis Oliveti Ordinis S. Benedicti, 310.
- XXXVII. Quod regulare cuiuscumque Ordinis ad partes infidelium se conferre, ibique verbum Dei praedicare, absque superiorum suorum licentia speciali, minime possint, 310.
- XXXVIII. Revocatio concessionum de percipiendis fructibus in absentia in Ecclesiis quibuscumque Urbis, cardinalibus dumtaxat exceptis, 311.
- XXXIX. Erectio episcopatus Cortonen. in Ecclesia Sancti Vincentii eiusdem civitatis cum exemptione a iurisdictione Ecclesiae Aretinae, 312.
- XL. Contra ineuntes foedera cum haereticis aut alio quovis modo eis faventes, 315.
- XLI. Contra immolantes daemonibus, aut responsa et auxilia ab eis postulantes, sive tenentes libros de eiusmodi erroribus tractantes, 315.
- XLII. Ordinationes observandae ab auditoribus causarum Curiae Romanae, eorumque notariis, 317.
- XLIII. Declarat, indultum quibuslibet universitatibus et personis concessum, ne extra certos limites vocari in iudicium possint, ad causas et negotia, quae apud Sedem eandem agitantur, non extendi, 323.
- XLIV. Confirmatio erectionis Universitatis studiorum in civitate Cadurcensi, 324.

BENEDICTUS XII.

- I. Benedictus praelatos Ecclesiarum certiores facit de sui electione in Pontificem, 324.
- II. De apostatis, seu alias quomodolibet habitum religionis dimittentibus, ac extra suorum Ordinum claustra eva-

- gantibus, deque eorumdem animadversione, ac praelatorum facultate absolvendi respicientes ab excommunicatione, et super irregularitate dispensandi ratione apostasiae, 326.
- III. Quod fratres Mendicantes ad Ordines monachorum Nigrorum et Cisterciensium transire non possint, absque licentia Romani Pontificis, 328.
- IV. Reformatio Ordinis Cisterciensis monachorum S. Benedicti, 329.
- V. Definitio quorundam articulorum circa Beatorum visionem, animarumque beatitudinem et damnationem, 345.
- VI. Ordinationes et reformationes pro bono regimine monachorum Nigrorum Ordinis S. Benedicti, 347.
- VII. Contra Fraticellos eorumque sequaces et fautores per Sedem Apostolicam damnatos, 387.
- VIII. Quod rectores terrarum Romanae Ecclesiae consanguineos vel affines suos ad aliquod officium exercendum in eisdem terris minime admittant, 388.
- IX. Quod rectores et thesaurarii terrarum Romanae Ecclesiae stipendia, quae dantur pro militia, familiaribus suis assignare non possint, 389.
- X. Quod beneficia 'vacatura' per adeptionem aliorum apostolica auctoritate collat. reservata censeantur, etiamsi, ante assecutionem dictorum beneficiorum, ex causa permutationis vel simplicis resignationis vacaverint, 389.
- XI. Ordinationes et statuta pro bono regimine Ordinis fratrum Minorum S. Francisci de Assisio, 391.
- XII. Statuta et ordinationes pro bono regimine Poenitentiariae Apostolicae eiusque officialium ac forma iuramenti praestandi ab eisdem, 415.
- XIII. Constitutio totius Ordinis canonicorum regularium Ordinis Sancti Augustini, 424.
- XIV. Institutio Studii generalis in civitate Veronensi, 459.
- XV. De Studio generali in civitate Gratia-

nopolitana erecto, nonnullisque eiusdem legibus, 460.

- XVI. Revocatio vectigalium et pedagiorum a populo Romano, absque Sedis Apostolicae licentia, impositorum, 461.
- XVII. Contra eos, qui loco sui alios supponunt examini pro consequendis beneficiis ecclesiasticis, vel se pro aliis dicto examini supponunt, 462.
- XVIII. Declaratio super certis capitulis contentis in constitutione edita super statu Ordinis monachorum Nigrorum, 462.

CLEMENS VI.

- I. Insignium sacerdotiorum atque ecclesiasticarum dignitatum provisio in Siciliae regno Sedi Apostolicae reservatur ad tempus, 467.
- II. Declaratio quod, rege Siciliae minore, regni procuratio spectat ad Sedem Apostolicam, 468.
- III. Facultas abbati congregationis monachorum B. Mariae Montis Oliveti, Ordinis S. Benedicti, retinendi et acquirendi nova loca et monasteria, ibique ecclesiastica sacramenta ministrandi, 471.
- IV. Pragensis Ecclesiae erectio in archiepiscopatum, 473.
- V. Ludovicus de Hispania Fortunatarum Insul. rex constituitur, 474.
- VI. Confirmatio diplomatis a Ioanna regina in favorem Sanciae matris concessi, 478.
- VII. Reformatio Ordinis fratrum Servorum Beatae Mariae Virginis circa prioris generalis et aliorum priorum et definitorum munera et electiones, capitulorumque generalium et provincialium celebrationem, 480.
- VIII. Prohibitio dandi vel acquirendi dominium aut iurisdictionem vel praerogantiam aut obligationem super locis et castris patrimonii S. Petri, aut quomodo ea occupandi, 484.
- IX. Confirmatio actorum concilii Posoniensis, 486.

- X. Confirmatio electionis marchionis Moraviae Romanorum regis in imperatorem electi, 493.
- XI. Pragensis Academia instituitur et archiepiscopo conferendae doctoratus laureae ius adiudicatur, 496.
- XII. De canonizatione B. Ivonis presbyteri Trecorensis Galli, eiusque festivitatis celebratione sub die 19 mensis maii, 497.
- XIII. Limitatio finium agri Beneventani, 497.
- XIV. Episcopis Carpentoraten. et Uticen., ac abbati monasterii S. Rufi prope Valentiam committitur inquisitio super miraculis beati Elzearii, comitis Arianensis, 500.
- XV. De cibis potuque ministrandis S. R. E. cardinalibus in conclavi, et numero inservientium eisdem, 501.
- XVI. Rectores provinciarum, civitatum, aliorumque locorum Rom. Ecclesiae immediate subiectorum a thesaurariis earundem provinciarum ultra debitum aliquid per violentiam extorquentes vel alias quomodolibet exigentes, excommunicationis vinculo innodantur, suisque officiis privantur, 502.
- V. Alearum seu taxillorum ludi reprobatio, cum prohibitione ne quid a prostitutis mulieribus exigatur, 509.
- VI. Literae processus Clem. V et Ioannis XXII contra invadentes, vel alias quomodolibet Siciliae regnum occupantes promulgatae, extenduntur ad Beneventanam civitatem, 510.
- VII. Reformatio taxarum Curiae civitatis Beneventanae, 512.
- VIII. Extensio constitutionis contra occupantes iura et bona S. R. E. ad invasores terrarum, locorum, iuriumque quorumcumque Ecclesiae Avenionensis, 513.
- IX. Innovatio sententiarum Clementis PP. VI contra dantes vel acquirentes dominium aut iurisdictionem vel praereminentiam aut obligationem super castris et locis patrimonii Beati Petri in Tuscia, aut quomomodo ea occupantes, earumdemque extensio ad alias provincias Status Ecclesiastici, 514.
- X. Institutio cathedrae theologiae in Studio generali civitatis Bononiae, 517.

URBANUS V.

INNOCENTIUS VI.

- I. Iurisdictio et facultates Aegidii S. R. E. cardinalis legati et vicarii apostolici totius Status Ecclesiastici, 503.
- II. Quod rectores provinciarum Rom. Ecclesiae processus a thesaurariis contra non solventes census eidem Ecclesiae debitos factos suspendere aut cassare, etc., eisdem thesaurariis inconsultis, non possint, 505.
- III. Cassatio pactorum a S. R. E. cardinalibus ante electionem Summi Pontificis in praeiudicium auctoritatis eiusdem initorum, 506.
- IV. Quod in Statu Ecclesiastico homicidae ad pecuniariam compositionem non admittantur, 508.
- I. Institutio Studii generalis in civitate Patavina etiam in facultate theologica, 519.
- II. Privilegium Ordinis Cartusianorum utendi altare portatili pro celebratione missarum in locis ad Ordinem spectantibus, 520.
- III. Iurisdictio camerarii S. R. E. procedendi contra piratas nova pedagia imponentes, eaque perpetrantes quae in Bulla *In Coena Domini* vetantur, 520.
- IV. Iudaeos molestantes, seu alias ipsis iniurias quomodolibet inferentes, aut ad recipiendum baptismum compellentes excommunicationis poena plectuntur, 522.
- V. Cassinensis Ecclesia olim in episcopalem erecta, iterum abbatialis restituitur, 523.

- VI. Erectio Ecclesiae Montis Falisci in episcopatum, cui dioecesis termini assignantur, 524.
- VII. Decretum quod oblationes, quae obvenerant episcopo Portuensi in basilica S. Petri, convertantur ab altario in beneficium fabricae, 528.

GREGORIUS XI.

- I. Beatum Elzearium de Sabrano in Gallia Narbonensi sanctorum confessorum canonum per Urbanum PP. V, praedecessorem suum, adscriptum fuisse denunciatur, 529.
- II. Basilicae Sanctae Mariae Maioris de Urbe pene collabenti pro reparatione impendenda ecclesiam Sancti Lucae, iuxta dictam basilicam existentem, unit et annectit, 532.
- III. Beneficia per obitum familiarium S. R. E. cardinalium vacantia et quibusvis personis collata, nisi in literis provisionis eorumdem de familiaritate huiusmodi mentio fiat, vacare decernit, 533.
- IV. Quod Ecclesia S. Iohannis in Laterano de Urbe supremum locum tenet super omnes Ecclesias Urbis et orbis, 534.
- V. Quod praelati, abbates et alii beneficia residentialia obtinentes in Ecclesiis eorum residentialia facere omnino teneantur, 535.
- VI. Damnatio quorundam statutorum in regno Aragoniae per quae Ecclesiarum libertas et ecclesiasticarum personarum bona affliciebantur, 536.
- VII. Literae processus, seu anathematizatio haereticorum aliorumque S. R. Ecclesiae quomodolibet se opponentium, quas in die Coenae legi consuevit, 539.
- VIII. Saraceni ad christianam fidem conversi et ad eorum sectam redeuntes, et christiani ad illam transeuntes, eorumque fautores, ab inquisitoribus haereticae pravitatis puniuntur, 541.
- IX. Fratellorum, Dulcinorum et de Panpere Vita haereticorum cineres in regno Siciliae colentes, eisque altaria cum luminaribus erigentes, anniversariamque diem obitus eorumdem celebrantes vel alias ad cultum, abique Sedis Apostolicae licentia, extolentes, puniendos esse sancitur, 541.
- X. Collegium in civitate Bononiensi, a Gregorianum nuncupatum, excitat, eidemque dotem assignat, statutaque et ordinationes pro bono regimine magistrorum et scholarium inibi degentium decernit, 542.
- XI. Humiliatorum Ordinis praepositos, quamvis ab Apostolica Sede de praepositis provisos, correctioni et obedientiae magistri generalis eiusdem Ordinis subiectos fore declarat, 560.
- XII. Exemptio Ordinis fratrum B. Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum a solutione decimarum, de proventibus et redditibus ecclesiasticis, per Sedem Apostolicam regibus et principibus vel aliis, concessarum et concedendarum, 561.
- XIII. Declaratio et limitatio auctoritatis et facultatum cardinalis pro tempore protectoris fratrum Ordinis Minorum Sancti Francisci, 562.
- XIV. Quod officiales Status Ecclesiastici neminem cogant ad granum, ligna et similia, absque solutione iusti pretii, sibi deferendum, 564.
- XV. De scriptura literarum apostolicarum per scriptores, iuxta distributionem secretariorum, cito facienda, et inobedientium poena, 564.
- XVI. Religiosi cuiuscumque Ordinis, etiam Mendicantium, quamvis Sedis Apostolicae sint cappellani, eorum superioribus subiecti remaneant, 565.
- XVII. Quod Ecclesiarum praelati seu locorum ordinarii, occasione presentationum et institutionum per magistrum et fratres S. Iohannis Hierosolymitanum de personis idoneis ad beneficia curam animarum habentia factarum, ab eisdem nil penitus exigant vel audeant extorquere, 566.
- XVIII. De auctoritate et facultatibus munerisque magistri generalis et aliorum

- praelatorum fratrum Praedicatorum Ordinis S. Dominici, gratiisque et privilegiis eiusdem Ordinis, 567.
- XIX. Damnatio legum seu errorum in Saxonia *Speculum Saxonum* nunciatorum, eorumdemque sequacium cum poenarum impositione, 573.
- XX. Clerici illegitimi non admittantur ad canonicatus et alia beneficia trium Ecclesiarum patriarchalium de Urbe, absque speciali Sedis Apostolicae dispensatione, 576.
- XXI. Contra praelatos et alios dantes munera seu strenas nunciis provisiones Ecclesiarum vel beneficiorum sibi a Sede Apostolica collatorum quomodolibet deferentibus, 577.
- XXII. Quod in Ecclesia S. Ambrosii ad Nemus Mediolanensi, ob reverentiam eiusdem Sancti, fratres S. Ambrosii nuncupandi, sub regula S. Augustini religiosam vitam ducant, Ambrosianumque officium recitare possint, 578.
- XXIII. Declaratio et extensio privilegii exemptionis a solutione decimarum congregationis monachorum Caelestiorum Ordinis S. Benedicti, 579.

URBANUS VI.

- I. Iurisdictio camerarii Sanctae Romanae Ecclesiae summarie quascumque causas interesse rever. Camerae Apostolicae quomodolibet concernentes cognoscendi, 581.
- II. Maremagnum seu privilegium privilegiis conflatum pro Ordine fratrum Servorum B. Mariae Virginis, 582.
- III. Confoederationes cum haereticis, quacumque firmitate roboratae, nullae et irritae declarantur, 584.
- IV. Erectio Studii generalis in civitate Quinquecclesien. regni Hungariae cum privilegiis pro doctoribus et scholaribus, reservata Ludovico regi praesentandi facultate, 585.
- V. Lateranensis Ecclesiae oblationes in alios quam fabricae eiusdem basilicae usus converti prohibet, 586.
- VI. Quod fratres hospitalis Sancti Ioannis Hierosolymitani unum tantummodo in eorum Ordine beneficium acquirere possint decernit, 587.
- VII. Contra officiales laicos quoquomodo personas ecclesiasticas bannientes, relegantes aut proscribentes, 588.
- VIII. Reprobatio pignorum seu sportularum, occasione litigiorum, iudicibus ecclesiasticis quovis modo exhibendorum, 589.
- IX. Approbatio et ratificatio Ordinis fratrum Sancti Pauli Primi Eremitae in Hungariae partibus a Ioanne PP. XXII instituti, 589.
- X. Fratribus Ordinis Servorum Sanctae Mariae nullam antehac in Urbe domum habentibus ecclesia Sancti Marcelli conceditur, 590.
- XI. Sanctorum Petri et Pauli apostolorum icones argenteas deauratas geminisque pretiosis elegantissime elaboratas, quarum altera, scilicet beati Petri, de ligno Crucis Domini nostri Iesu Christi particulam in vertice retinet, et in quibus Ss. apostolorum eorumdem capita sunt recondita, aliasque nonnullorum sanctas reliquias decenter ornatas, in sacrosancta Lateranensi Ecclesia asservatas auferentes, diripiētes seu alias quomodolibet depraedantes excommunicationis vinculo innodantur, perpetuaeque infamiae poena plectuntur, 592.
- XII. Haereticis, schismaticis aliisque a sacrosancta apostolica Romana et universali catholica Ecclesia quomodolibet deviantibus, et ad eiusdem Ecclesiae unitatem, obedientiam et reverentiam redeuntibus formam professionis fidei praestandam praescribit, 594.
- XIII. Causarum Curiae Capitolineae cognitionem et diffinitionem etiam in gradu appellationis et in quibuscumque instantiis, iudicibus eiusdem Curiae tantummodo, caeteris Romanae Curiae

iudicibus et officialibus procedendi in causis huiusmodi facultate interdicta, spectare declarat, 596.

- XIV. Institutio Universitatis Studii generalis ad normam Academiae Parisiensis in urbe Coloniensi, 597.
- XV. Terra Montis Regalis (nunc vulgo *Mondovi*) in civitatem, et Ecclesia S. Donati in cathedralem erigitur, 599.

BONIFACIUS IX.

- I. Institutio festivitatis Visitationis Beatae Mariae Virginis pro die 2 iulii, cum adhortatione ad ieiunium vigiliae, indulgentisque pro interessentibus officiis dictae festivitatis, ex constitutione Urbani VI, 602.
- II. Camerae Apostolicae bona detinentes seu alias quomodolibet occupantes, scientes quoque et non revelantes, excommunicationis aliisque poenis plectuntur, 604.
- III. Damnatio ordinationum in Parlamento Angliae editarum super provisione Ecclesiarum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum eiusdem regni, 606.
- IV. Erectio Studii generalis in civitate Ferrariae, Status Ecclesiastici, 610.
- V. Exemptio fratrum Ordinis Cartusianorum a iurisdictione, visitatione et correctione episcoporum et aliorum omnium, 612.
- VI. Confirmatio constitutionum a Fridrico secundo et Carolo quarto imperatoribus pro immunitate, libertate et iurisdictione ecclesiastica editarum, 614.
Sequitur constitutio Caroli IV, 614.
- VII. Canonizatio B. Brigittae, de regno Suetiae, cum festivitatis institutione pro die 23 mensis iulii, indulgentiarumque elargitione pro visitantibus eius sepulchrum, 616.
- VIII. Cavense coenobium in episcopalem sedem erigitur, 624.
- IX. Servorum Beatae Mariae fratribus Ordinis officia recipiendi seu obtinendi,

absque prioris generalis speciali licentia facultatem interdicunt, 627.

- X. Statuta a cardinali S. Sabinae pro Terracimensibus edita firmat, 627.
- XI. Confirmatio statutorum et ordinationum provinciarum Campaniae et Maritimae per Bonifacium PP. VIII editorum, 629.
- XII. Ecclesia S. Michaelis in Monte Gargano erigitur in cathedralem, addita lege, ut Sipontinus archiepiscopus Garganicus quoque nuncupetur, 633.
- XIII. Prohibitio infundandi, locandi seu alias quomodolibet alienandi bona Ecclesiarum et monasteriorum Urbis, eiusque districtus, nisi de triennio in triennium, 635.

INNOCENTIUS VII.

- I. Approbatio Regulae fratrum et sororum de Poenitentia, Ordinis S. Dominici, 636.
Incipit Regula fratrum et sororum Ordinis de Poenitentia B. Dominici Tertiariorum fundatoris et patris fratrum Ordinis Praedicatorum, 637.
- II. Quod vicarii et feudatarii ad solutionem antiquorum censuum Romanae Ecclesiae debitorum teneantur, etiamsi in eorum investituris censuum huiusmodi mentio nulla facta fuerit, 642.

GREGORIUS XII.

- I. Facultas Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalis camerarii avocandi ad se causas quascumque Camera Apostolicam quomodolibet tangentes, 643.
- II. Institutio canonicorum et clericorum saecularium in Ecclesia S. Georgii in Alga Venetiarum, Castellanaensis dioecesis, 645.
- III. Institutio congregationis canonicorum regularium S. Salvatoris, Ordinis S. Augustini, in domo de Silvalacus Senen. dioecesis, 651.
- IV. Confirmatio fratrum Eremitarum S.

Hieronymi de Fesulis: Ordini, alias ab Innocentio VII approbato, alia accipiendi loca, fratresque alios admittendi facultas conceditur, 653.

ALEXANDER V.

Unica Constitutio. Contra se ingerentes, vel regimen et administrationem Ecclesiarum, monasteriorum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum quomodolibet exercentes, literis apostolicis suae provisionis minime expeditis, 655.

IOANNES XXIII.

- I. Declaratio poenarum contra dantes aliquid vel promittentes aut recipientes pro obtinenda gratia vel iustitia apud Sedem Apostolicam, 657.
- II. Erectio cathedralis Ecclesiae Leopoliensis in partibus Russiae cum privilegiorum concessione, 658.
- III. Damnatio librorum seu tractatum Ioannis Wiklef, *Dialogi et Triologi* nuncupatorum, cum prohibitione eos legendi seu exponendi in quibuscumque Universitatibus seu Studiis, 661.
- IV. Indictio generalis concilii Constantiensis pro die I mensis novembris, anni 1414, 662.

MARTINUS V.

- I. Damnatio errorum Ioannis Wiklef, Ioannis Huss, Hieronimi de Praga et aliorum de sacramentis Ecclesiae male sentientibus, eorundem complicum et fautorum: ac forma haereticos suspectosque de haeresi examinandi, 665.
- II. Contra impediendes executionem litterarum apostolicarum, praetextu concessionis vel indulti Urbani VI, 677.
- III. Ordinis Mendicantium professoribus quibusvis ad alios, quam Carthusiensem Ordinem, transitum, absque

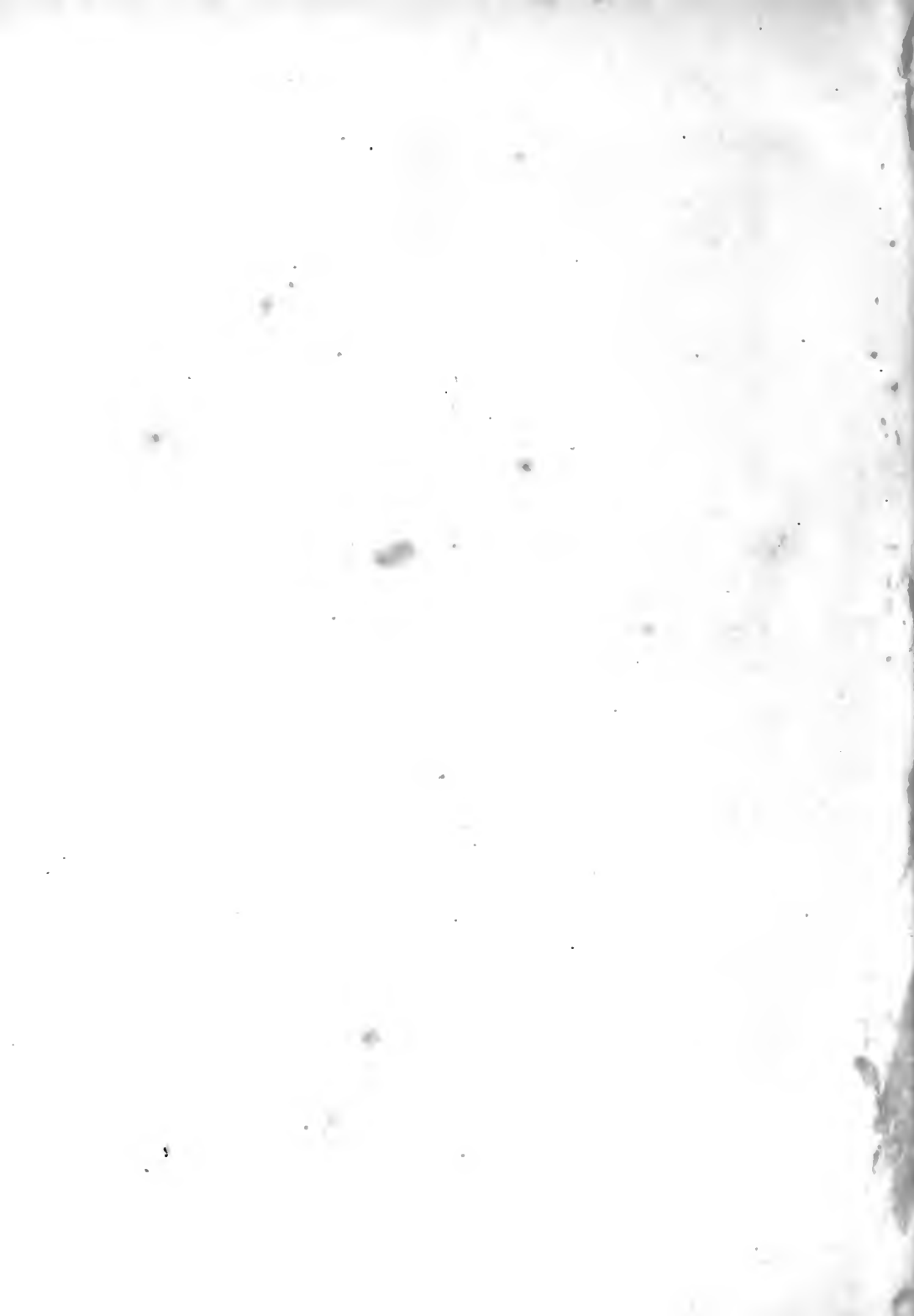
Sedis Apostolicae licentia speciali, interdict, 678.

- IV. De officio et qualitatibus scriptorum et abbreviatorum litterarum apostolicarum, custodisque Cancellariae ac examinatorum, bullarum et registrarum, auditorumque, procuratorum et notariorum Rotae et advocatorum consistorialium, 679.
- V. In officio provincialatus non possunt fratres Ordinis Eremitarum S. Augustini reeligari nec confirmari, biennio vel triennio completo, nec ad eorum vitam in ipso remanere, 689.
- VI. Expositis iis, quae peracta sunt in condemnatione errorum Nicolai Seruarii, archiepiscopis et episcopis mandatur ut inquirent contra eius sectatores, 690.
- VII. Exemptio Ordinis fratrum Cartusianorum a solutione primitiarum et decimarum, 695.
- VIII. Iurisdictio consulum artis mercaturae pannorum de Urbe, iuxta artis eiusdem statuta, cognoscendi causas quascumque ad ipsam artem spectantes, 696.
- IX. Unio omnium canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini ubique professorum in unam congregationem cum innovatione constitutionum, et communicatione sive extensione privilegiorum, 697.
- X. Erectio cathedralis Ecclesiae Fortisventurae in Insulis Canariis, quae Ispalensi subiecta declaratur, 701.
- XI. Confirmatio Regulae fratrum et sororum Tertii Ordinis Servorum Beatae Mariae Virginis, 702.
- XII. Privilegium exemptionis monachorum S. Benedicti Ordinis Cisterciensis a solutione decimarum, 707.
- XIII. Statuta et ordinationes nonnullae sanciantur ab auditoribus Rotae Romanae, advocatisque, procuratoribus et notariis eius Curiae observandae, quibus vita, moresque probi praescribuntur, 708.
- XIV. Sanctorum canonum adscribitur Beatum

- Sebaldum de Daciae regni prosapia genitum, oppido Nurembergensi Bambergens. dioec. clarum, cum institutione festivitatis pro die 19 augusti, 714.
- XV. Reintegratio antiqui officii et iurisdictionis magistrorum viarum Urbis eiusque districtus, 716.
- XVI. Iudaicis, ut a christifidelibus secerantur, signum deferendi decernit cum poenarum praefinitione contra non deferentes, 718.
- XVII. Contra ementes, rapientes seu alias quomodolibet allicientes christicolos, ut infidelibus vendant, mercesque eorum loco recipiant, excommunicationis aliasque poenas decernit, 720.
- XVIII. Homicidas in terris baronalibus in districtu Urbis existentibus recipi minime posse, poenasque contra receptatores decernit, omnemque iurisdictionem senatori Urbis circa illorum punitionem debere declarat, 721.
- XIX. Institutio Studii generalis in oppido Lovanii, tunc Leodiensis, nunc Mechliniensis dioecesis, et ducatus Brabantiae, cum privilegiorum et gratiarum elargitione, ac nonnullorum statutorum praefinitione, 723.
- XX. De sacramento Eucharistiae laicis sub una tantum specie, iuxta Constantiensis sancita concilii, ministrando, 726.
- XXI. Prohibitio trahendi personas ecclesiasticas ad forum saeculare, 728.
- XXII. Iesuati, qui sub tutela Sedis Apostolicae suscipiuntur, a molestia quolibet inquisitorum haereticae pravitatis liberantur, 730.
- XXIII. Quod festivas Sanctissimi Corporis Christi etiam per octavam celebrari possit, apertis ecclesiarum ianuis, tempore interdicti; et qui eam piis operibus venerantur, indulgentias consequantur, 731.
- XXIV. Declarationes Regulae fratrum Minorum Conventualium S. Francisci ad ipsius Ordinis reformationem, 732.
- XXV. Declaratio et modificatio constitutionum nuper editarum super reformatione fratrum Minorum Conventualium S. Francisci, 744.
- XXVI. Indictio generalis concilii Basileensis, cui praeses datur Iulianus diaconus cardinalis S. Angeli, 747.

V. ex delegatione DD. Archiepiscopi Taur.

P. CLODOVÆUS A COSTIOLIS Ord. Min.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BX
357
A37
1357
v. 4
C.1
RJ3A

